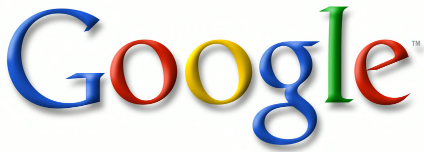
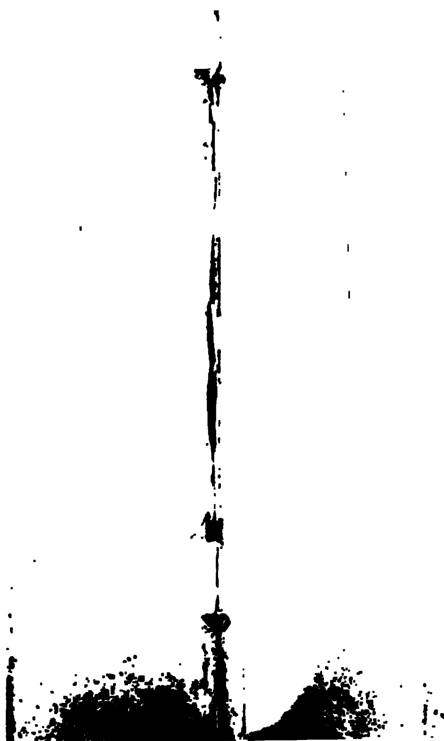

1817
ARTES
VERITAS
LIBRARY
UNIVERSITY OF M
TUEBOR
CIRCUMSPICE

S. GREGORIUS
S. AMBROSIUS
IO. CHRYSOSTO
sive
FLORILEGIU
Cæsaremonta
EDITIO Novissi
Prioribus omni
longè correctio
passim auctio
cum
Gratia & Privilegi

Lange Joseph

ANTHOLO

Sive

FLORILE

RERUM ET MAT

SELECTAR

Præcipuè

SENTENTIA

APOPHTHEGM

SIMILITUD

EXEMPLO

HIEROGLYPHI

Ex Sacris Literis, Patr

probatis Linguæ Græcæ &

ribus collectum

Studio & Op

JOSEPHI L

CÆSAREMON

ADDITUS EST

Fabularum, Emblematum

EDITIO NOVI

PRIORIBUS OMNIBUS LON

ET PASSIM AUC

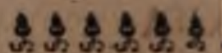
ARGENTO

QVM PRIVILEGIO I

Excudebat JOSIAS

Academiæ Typogr

M DC LX

ILLU

PRIN

DOMINO

DUCI BRU

BURG

su

INGU
bonâ f
STE P
MUN
ſtrum ſub felicem
Academiam advent
bilicum propè perd
di Patronum ac Tu
nitum, prodire in p
nire manus auderet

Cùm enim vix
nemque ſuſcepiſſem
quieſceret: de exop
ſtræ eſt Academiæ n
re omni cogitatione
meo Patronum opta
quidem quòd Tuam
rum adminiculis in
ejus animum hujusn
rarum eſſe excitand
arbitrarer: Quàm e
nio: & cùm inclyto
ſtiſſimorum Fratru
amplectendum omn
impetu feratur, nem
niores, obſcurum eſ

Quæ verò ad eruditionem laudato Principe dignam adipiſcendam aliquid adferre momenti poſſunt; ea & ſuppeditata eſſe Tuæ Celſitud. à Doctiſſimis Viris inde ab ineunte ætate, & adhuc hodie à Nobiliſſimo præfecto, Domino VOLRADO à WATZDORF, & Clariſſimo viro, Domino THEODORO à SENDEN, ita liberaliter ſuppeditari palàm eſt, ut è cujusquam vel ſcriptoris lectione, vel monitoris oratione ad eorum cumulum vix quicquam adjici poſſe videatur.

Quæ igitur me cauſæ moverunt? Primùm quidẽ, quia futurum augurabar, ſi Tua Celſitud. tenue hoc opuſculum ſub illuſtri ſuo nomine pateretur apparére, plerosq; cùm exterorum, tùm noſtrorum hominum, tanti Principis auctoritate & gratiâ comotos, majori cùm applauſu illud eſſe excepturos. Præterea multos etiam ex proceribus aulicis, cæteraque nobilitate viros præſtantes, qui res magnorum Principum adminiſtrant, haud gravatim aliquot in hoc amœniſſimo florum fragrantiſſimorum hortulo ſpatia eſſe facturos, non ſine maximo, cùm ſuo, tùm univerſæ Reipublicæ Chriſtianæ comodo.

Etſi enim libellus hic totus Eloquentiæ Tyronibus juvandis peculiariter ſit elaboratus: multa tamen in eodem viri Politici, & in graviſſimis Reipublicæ negotiis verſantes, ſua & dicta & facta egregia recognoſcent, quæ à ſapientiſſimis, quos unquam Sol aſpexit, hominibus, aliàs ſuſcipienda & præſtanda proponuntur; aliàs ſuſcepta & præſtita, meritis extolluntur, & ornantur laudibus. Et quoniam easdem laudes Optimi quiq; viri ad ſe quoque pertinere ſentient; ex jucundiſſimâ ſuarum virtutum recordatione, & rectè factorum conſcientiâ voluptatem incredibilem percipient.

Porrò, cùm hac in generis humani fragilitate, non ſolum raræ virtutis & prudentiæ, ſed etiam exquiſitæ cujusdam ſit felicitatis, multò antè providere incomoda,

errata & peccata agnoſcere
cavere : id etiam viri bon
gaudebunt,ſe ab iis alienos
per univerſum orbem cele
dunt. Si qui etiam (quæ h
decepti,aut imprudentia la
conſiliorũ deflexerunt: ii v
tiæ præceptis (quorum hic
metere) cognitis, vel exem
tot Regum ac Principum,
privatorum hominum ob c
gradum revocare, & conſil
ſtatis flectere normam, apt

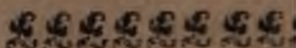
Taceo nunc utilitates al
ordinũ & ætatum lectorib
& ampliſſimas. Hic privat
excitabit ſegnes ad vigilan
adferet: animos inſolentes
ad laudabilem moderation
diet: eruditos delectabit
obſervantiam; fortitudin
omnes pietatem & virtute
propè eſt vitæ genus, ætas
FLORILEGIO, ceu fonte
neſtè vivendi, tùm pruden

Deinde, cùm ingentem
plurimùm de tanti Princip
viderem; & ipſe mihi veh
gaudii mei, tàm exoptata o
lata, ſignum aliquod public
Movebat me nimirum incl
ſima erga noſtram Academ
ſpectaq; ab eo tempore, qu
ſimi itidem Principes ac D

bertimis veræ ſapien-
ſiſſimam licet ſegetem
t nationū ac gentium,
n etiam publicarum &
ſibi propoſitis, facilius
onesque ſuas ad hone-
onformare diſcent.
as liber hic, reliquorū
re & plurimas poteſt,
odeſtiā cohortabitur:
fflictis conſolationem
ci fortuna quaſi ebrios
ocabit: imperitos eru-
abit ſciolos: juniores
os; gravitatem ſenes;
bit. Breviter nullum
, cui non liceat ex hoc
no, ſalutaria cùm ho-
ndi præcepta haurire.
miæ noſtræ lætitiam,
ſſione ſibi gratulantis
r gaudendum, & verò
e quaſi divinitùs ob-
rendū eſſe ſtatuebam

dam prænuncia, & cùm eruditionis ſi
mæ humanitatis atque incredibilis e
tiores amoris inſigni commendation
ri audiviſſem.

Quare hac lucubratiuncula Tua
conſtitui, & vota mea cum cæteroru
votis conjungens, eidem felicem in h
tum, animo ſubmiſſo & ſumma cum c
ipſis ſuadentibus, volui congratulari.
vis non alumnæ, ſed filiæ dicantur, lit
tis ſuam ergà Principes & magnates
clarare, ſeq; illorum commendare fid
Quod factum meum, nimis quidem
impudens; augurio tamen quodam c
ſperamus) omine ſuſceptum, ſi Tua C
lem inclytorum maiorum imitata cle
liorem partem acceperit, animumq;
Celſit. addictiſſimum, ſpectarit; immo
affectum judicabo. DEUS OPT. MA
ſalutem, vitam, incolumitatem atque
la verè Heroicæ indolis bona, ad ſu
gubernationem, & totius Imperii Ro
clementiſſimè tueatur, augeat, conſe
gentinæ 3. Cal. Aprilis. An. 1598.

LECTORI
AC BE
S.

JOSEPHU

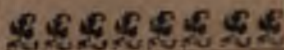

NTHOLO
selectarum Sen
militudinum
comprehensum
ac benevole, cùm instituti m
tùm etiam de nonnullis ad o
admonendum. Ac primùm
quòd ego post tot doctissimor
genere conatus, novo quodam
plorum συλλογὴν *adornare si*
nis gloriolæ aucupationem,
publicæ utilitati faventium
lium ; partim verò perpetu
benè merendi studium huju
& tandem perficiendi causa

Cùm enim antè annos plus
dam privatum venissem viri
de cumulatissimi PHILI
sermo nobis de studiis institu
manitatem solet informari :
operis ideam seu imaginem
comprehensam habere diceba
operæ fore pretium asserens
Sententiis, Apophthegmatis,
quæ in locandis Eloquentiæ
sublevare conetur. Adduxit
las, quibus utilitatem hujus i
ter visus est : quas tamen ego

M SIVE Florilegium
rum, apophthegmatum, Si-
xemplorum uno volumine
m editurus, Lector candide
nem tibi exponendam esse;
sum pertinentibus te putavi
u, si forte miraris, quid sit,
orum laudatissimos in hoc
anc sententiarum & exem-
ssus: scias, non vanam ina-
rtim quidem nonnullorum
n voluntatem atque consi-
m de literarum cultoribus
& suscipiendi jam dudum,
racipuam extitisse.
duos, ad colloquium quod-
ctrina & humanitatis lau-
LASERI J. C. essetque
quibus adolescentia ad hu-
e inter alia hujus quoque
n, quam dudum animo se
mihi depingere, magnum
ad istum modum digestiu

id potissimum ad studia juventutis hac
conferrem. Itaq; ut facilius, & citra ul
rum jacturam, vel laboris frustrationem
summo suo in Rempublicam literariam s
solùm & sumptus necessarios, sed etiam op
JOSIÆ RIHELII, Typographi perpe
simi, prælum & impensas liberalissime pol
me cùm liberalis optimi viri oratio, anim
modæ propensus; tùm etiam non obscura r
confectionem descripti operis meam opella
tus addicerem. Qui enim secus fecissem
in literarum studiis rectè constituendis eru
doctissimus quisque maximi facere meritò
rem suscipiendam hortabatur, quæ occupa
lùm honestissimam, sed etiam inprimis acc
bono publico: cujus neglectio aut contemp
videtur improbitatem animi coarguere: p
petitur, nullo tuo incommodo, nullo vel st
impedimento, nulla prorsus rerum jacturâ
horum fructu possis præstare.
Accedit huc non solùm superiorum
adolescentiæ nostræ, quibus hujusmodi s
multumque desiderata fuisse constat. sed e
te celeberrimæ Tyronum Eloquentiæ voces

LECTOR
AC BE
S.

JOSEPHU

NTHOLO
selectarum Se
militudinum
comprehensum
ac benevole, cùm instituti m
tùm etiam de nonnullis ad
admonendum. Ac primùm
quòd ego post tot doctissimo
genere conatus, novo quoda
plorum συλλογὴν *adornare f*
nis gloriolæ aucupationem
publicæ utilitati faventium
lium ; partim verò perpet
benè merendi studium huj
& tandem perficiendi causa
Cùm enim antè annos pl
dam privatum venissem vir
de cumulatissimi PHILI
sermo nobis de studiis instit
manitatem solet informari
operis ideam seu imaginem
comprehensam habere dice
operæ fore pretium afferens
Sententiis, Apophthegmatis
quæ in locandis Eloquentia
sublevare conetur. Adduxit
las, quibus utilitatem huju
ter visus est : quas tamen eg

CANDIDO
VOLO
D.
LANGIUS.

M SIVE Florilegium arum, apophthegmatum, Si- Exemplorum uno volumine cem editurus, Lector candide ionem tibi exponendam esse; usum pertinentibus te putavi lem. si forte miraris, quid sit, irorum laudatissimos in hoc hanc sententiarum & exem- ressus: scias, non vanam ina- artim quidem nonnullorum um voluntatem atque consi- eum de literarum cultoribus ris & suscipiendi jam dudum, i præcipuam extitisse.

is duos, ad colloquium quod- doctrinæ & humanitatis lau- GLASERI J. C. essetque s, quibus adolescentia ad hu- Ille inter alia hujus quoque lam, quam dudum animo se bis mihi depingere, magnum uis ad istum modum digestis ibus & Exemplis, molestiam, mentis juventuti objicitur, in medium rationes nonnul- ti demonstrare satis eviden- brevitatis causâ latere facile patior.

patior. Addebat, plures quidem, eo doctrinæ vires hujusmodi πονήματα insti hanc methodum atque ordinis rationem tum esse neminem. Proinde hortaba gravioribus distentus occupationibus, qu lucemque proferre non posset, si quid h id potissimum ad studia juventutis ha conferrem. Itaq; ut facilius, & citrà rum jacturam, vel laboris frustration summo suo in Rempublicam literariam solùm & sumptus necessarios, sed etiam JOSIÆ RIHELII, Typographi per simi, prælum & impensas liberalissimè p me cùm liberalis optimi viri oratio, ani moda propensius; tùm etiam non obscura confectionem descripti operis meam ope tus addicerem. Qui enim secus fecisse in literarum studiis rectè constituendis doctissimus quisque maximi facere meri rem suscipiendam hortabatur, quæ occu lùm honestissimam, sed etiam inprimis a bono publico: cujus neglectio aut contem videtur improbitatem animi coarguere petitur, nullo tuo incommodo, nullo vel impedimento, nulla prorsus rerum jactu borum fructu possis præstare.

Accedit huc non solùm superiorum adolescentiæ nostræ, quibus hujusmodi multumque desiderata fuisse constat, se te celeberrimæ Tyronum Eloquentiæ voc rum in hac studiorum parte operam, q efflagitantium. Legebantur quidem nis, Senecæ, Aristotelis, aliorumq; Philo Sententiæ: Flores item & versus gnom

*

81

versis collecti: circum
cris libris, & patrum
nicum excerpta. Vol
ab Erasmo & Lycosth
per Theodorum Zvvin
industria locupletissim
quod Theatrum vitæ
in manibus studioso
M. Anton. Sabellici, I
ris & aliorum id gen
res: eorum vero qui Æ
Symbola varia, parti
runt, aut à se excogita
ta propè auctorum est
tantùm abest, ut vel n
summæ industriæ, &
bamus, (quis enim bo
ciat?) ut etiam liben
ad hocce genus Syntag
adjecissemus, perficere
laboribus, &, ut ita l
adjuti.

Veruntamen illud
mus, eosdem illos auc
commoditatem, & eun
mùm non præstare.
syntagma expetitur, qu
varietate distinguend
ta, Similia, Dissimilia &
tam, id est, quæ vocibus
non in quolibet themat
in unum volumen con
quasi contuitu oculis su
parte minuat; extra Bi

im seorsim Sententiæ ex sa-
r Thomam quendam Hiber-
phthegmatum & similium
locupletata post & digesta
etiam incomparabilis viri
m penum, opus illud nobile,
itur, nobis exhibuit: erant
ilatensis, Valerij Maximi,
ampofulgosi, Ravisii Texto-
n haud contemnendi labo-
roglyphica, Emblemata &
um scriptis eruta congesse-
is communicarunt, infini-
Quibus quidem omnibus
præferamus: vel meritam
eruditionis laudem detra-
ingratus & improbus fa-
fateamur, nunquam nos-
n fuisse adjecturos: nec, si
se, nisi illorum utilißimis
ilegiis essemus incitati &

ulandum minimè puta-
tam Tyronibus Eloquentiæ
nos quærimus, ut pluri-
entiarum & Exemplorum
andam & jucunda rerum
Sententias, Apophthegma-
em accommodata proposi-
u themate alio positis, nec
espondeant vel repugnent;
tatur, eaque omnia uno
gandi laborem magna ex
oque, si usus postulet, sine
diffi-

difficultate magnâ ferri, & in auditoriis a
ventuti sæpè ex tempore, & in conspectu p
scribendum est, ad manus haberi poßit: pr
emptores non gravet admodum, sed ære mod
bile. Quas sanè commoditates enumeratoru
rum voluminibus plerisque omnibus deesse,
singula seorsim, aut Sententias, aut Apophth
lia, aut exempla proponendo. quærendi labor
que diversitate suá distrahendo, cogitation
diunt: vel propter molem suam non sine n
cumferuntur: vel denique ob pretij magnit
bus (quæ magna in Scholis & Academiis m
difficulter queunt. His igitur consideratis,
ri hortatu me adduci passus sum, ut juvent
jam pridem studia mea vitamq; totam dic
labore minuerem. Quare paucis pòst mens
gens, libros & auctores necessarios compa
modata videbantur, seligere ac dirigere hu
atque ita cum Minerva, quod ajunt, mani
cùm subinde ἐγκελεύσματα aliorum quorun
ritatis, nec hebetis judicij virorum accederen
telam pertexendam me cohortantium, plu
superatis, ad umbilicum feliciter tandem per

Habes causas instituti nostri, Lector hu
uti planè confidimus, apud te, omnesque t
æquos alieni laboris æstimatores (Momos e
obtinent, floccipendimus) omni cùm ambi
πολυπραγμοσύνης suspicione facilè liberabun

Reliquum nunc est, ut breviter, quo pact
nandæ & locupletandæ quæstionis alicuius m
ne studiosis utendum sit, aperiamus. Occ
nonnullis, nec planè ineruditis, quærentibus
defuncti nostro videamur? qui cum novem
titulo exornando destinaverimus, Sententi

2. *Sententias Patrum ortho*
4. *Gnomas Philosophorum &*
6. *Similitudines. 7. Exempl*
Profana. 9. Hieroglyphica
men institutum persequamu
to volumine loci conspiciantu
saltem aut alterum genus p
tur incommodi cùm causa e
explicanda ratio. Nos qui
admodum sollicitè sumus ag
ci sive tituli, quantum quiden
illis Florum generibus referti
cessrent in quaerendo negoti
jam absoluto, volumen ipsum
Typographo solùm, sed & em
videremus; institutum, nece
pendio quodam usi, lectorem
dò huic loco Sententias Bibli
rum, aut Similium classem.
quippiam subtraximus: quod
sive, ut Dialectici appellant
clivè futurum arbitrabamur
nostro fruare, mi Lector, obs
quibus, si quaesita minùs sese
Synonymis sive Conjugatis er
alterum non satisfecerit; te
reddet compotem. Sed exem
FLICTIO: *in quo ex Sententi*
tica: Apophthegmata verò
Exempla Biblica. Usu venit, u
quae desunt, vel simul omnia
tiae Patrum aut Philosophor
glyphica. Quid igitur hic ag
quinq;, ad quos Lector remitt

orum contineant? Hujus igi-
nda est, tùm etiam sarciendi
i principio suscepti operis id
nati, ut omnes & singuli lo-
fieri posset, æqualiter novem
ustrati, quàm minimum fa-
ctoribus: verùm cum opere
olem adeò monstrosam & non
nolestam futuram excrevisse
adacti, mutavimus, & com-
natos locos remittendo, mo-
ut Philosophorum, aut Poëta-
ophthegmata, aut cæterorum
Contrariis, vel in Synonymis,
ugatis invenire Lectori pro-
dè, ut commodiùs hoc labore
locos ejusmodi defectos, in
nt, statim de Contrariis aut
andum. Quorum si unū aut
anè vel quartum voti te tui
res planior. Locus est, Af-
generibus solæ habentur Poë-
ilitudines conjunctim: Sola
ntur vel quædam cæterorum

NE, Sententias Biblicas offert. Alteru
de OSTENTATIONE, solas c
Lector ad quatuor locos cognatos remittit
GANTIA, FASTUS, JACTAN
Sententiæ ergò Biblicæ invenientur sub
TIÆ: dabit idem Sententias Philosopho
& Exempla Sacra. Locus verò de FAS
oblatis remittit lectorem ad locum de S
consultus una cum loco JACTANTI
superioribus defuerunt, copiosè suppedita
dum iis in locis & titulis, qui cognata
non habent: Neque enim ubique illa ad
rum naturam, vel certè festinationem n
licebat.

Eadem est caussa, cur in adducendis
notis Hieroglyphicis parciores fuerimus
fectum bona ex parte Apophthegmata sup
inopiam levabunt cùm Similitudines,
Apologorum seu Fabularum, Emblemat
quem nostro instinctu ornatissimus adol
huic operi locupletando adjicere voluit.
vel in serie titulorum vel materiarum d
& ordine minùs convenienter à nobis pe
deris, mi Lector, ipse homo, conditionis

meremur nec affectamus) i
men & promptæ ergà bona
prorsus sint denegaturi. I
do, tùm absolvendo spectavi
tes utilitatem, studia nost
tibi, candide Lector, boni
meremur, vicissim ama.

AD M
ad L

SUpervacaneum du
cialem singulorum
præmittere: propterea
(ubi de Emblematis,
pui & communiores L
tem (quotquot quide
negotio inveniri possi
teræ A. B. C. &c. i
sæpè ad similes,
trarios loc

nobis velint tribuere: ac studij ta-
teras voluntatis testimonium non
nim in Labore isthoc cùm suscipien-
s unicum, ut publicam adjuvan-
quantulacunq; tandem illa sint,
e comprobaremus. Vale: &, si

ONITIO
ctorem.

imus, amice Lector, spe-
ocorum Indicem operi huic
quòd in illo ad calcem Libri
ymbolis & Fabulis) præci-
ci expressi sunt; reliqui au-
hic extant) nullo abs te
nt in margine cujusque Li-
emque in fine Loci, ubi
el cognatos, vel con-
s te remittimus.
Vale.

STV-

STVDIOSÆ JV

JO. HENRIC

TO' 'TTI
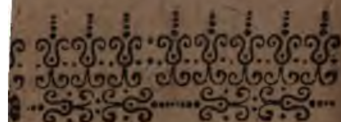
LANGIVS hos nunquam concinn
HAC TIBI Communes inc
Vt tua desidies, missis authoribus ips
Si quid scribendum, turbide
Pendula quæ nostris manibus decerp
Hæc avidæ linguæ dulcior esse
Altior hinc plane magno gnavoque
Consilii ratio, quæ retegenda
Monstravit methodum, IVVENE
Omnis quam posset lectio vest
Ergo, si sapitis, puras compingite ch
Has & in areolas dividitote s
Visaque, cum Lectis, Auditaque (di
Quæ probat) in vestros eja n
Qui nihil excerpit (nisi quis sibi for
Charmidæ similis) doctior ess
Cui curvos apices libris inflectere m
Quique notas chartis imprim
Communique Loco non mandat dig
Nil (mihi credatis) cum legit
Propterea, IVVENES, horas soler
Excerpendi habeat nocte dieq
Grajaque cum Latia sic nunquam
Sed multæ Sophies sedula ma

BENEVOL
S.

ANNI SUN
CUM AN
ſive FLORILEG
LANGII noſtris
curavimus. Diver
plaribus, quæ tum f
ſtri officij eſſe duxin
liſsimi libri novam
re; quam etiam LE
VOLO hic exhiben
cedat, id candidi
Quod ſi tamen dix
hibuiſſe diligentiam
arena verſantis eſſ
eſt, dictum eſſe no
LE.

ARGENTOR
Menſe Aug. 1673

LECTORI
D.

T UNDECIM, THOLOGIAM IUM JOSEPHI ypis iterum describi ditis iam istis exemierunt impressa, noaus, istiusmodi utieditionem maturaCTORI BENEaus. Ea num priori censoris iudicij erit. erimus, eam nos ad-, quæ hominis in hac potest, id, quod res n inficiaberis. VA-

ATI

ANTHO
Si
FLORIL
SELECTARVM
RVM, APOPHTHE
litudinum, Exemplorun
sive Emblematum: Ex pra
cis & Latinis, tam sacris, qu
secundum locos, sive m
Alphabetico

ABSTINE
§ SENTENTIA

Eata terra, cujus prin
ad reficiendum, & no
Omnis enim qui i
se abstinet: & illi quid
accipiant, nos autem
Ego igitur sic curro, non quasi in
si aerem verberans: sed castigo corp
go: ne fortè, cùm aliis prædicavero,
Spiritu ambulate, & desideria ca
concupiscit adversus spiritum. *Gal.*
Nos autem, qui Dei sumus, sobr
Ab omni specie mala abstinete v
Iuvenes hortare, ut sobrii sint.
Sobriè, justè & piè vivamus. *ibid.*
Sobrii estote & vigilate, quia ad
quam Leo rugiens circuit, quærens
tes in fide. 1. *Petr*, 5.
Vos autem curam omnem subinf
stra virtutem, in virtute autem scien
2. *Petr* 1.
Quàm sufficiens est homini erudit
miendo non laborabis ab illo, & nor
Initium vitæ hominis aqua & pan
Vtere quasi homo frugi his, quæ

Noli avidus
omnem escam;
propinquabit u
Qui abstinen
Et si iustitiam
Sobrietas enim
nihil est utilius

BOnum est in
Deus edend
malis, sed quasi
vel. *fid.*
Non intercess
vel quantum q
hominum cum
necessitate: se
quam oportet
Quam suave
stinere & quas
Eiiciebas enim
omni voluptat
tior, & omni
sensibus in se.
Vtantur div
ter non posse.
conssiftur pau
tate? Vtere c
potes: quia si
utere superflu
pesibus. *Aug.*
Qui sic se à
[illegible] & pe
est hæc suscipe
[illegible] 4.
Abstinenti
la sit: sed pro
Petr.
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible].
[illegible]
[illegible] *Hier.*

...epulatione: & non te effundas super ... m escis erit infirmitas: & aviditas ap- ... ram. *Eccles.* 37.
... sibi vitam. *Ibid.*
... labores hujus magnas habent virtutes: ... docet & justitiam & virtutem, quibus ... ibus. *Sapient.* 8. & 7.

TIAE PATRVM.

...ratiarum actione percipere quicquid ... bstinere autem ab aliquibus non quasi ... is, non est malum. *Aug. de definitione*

...et ad veritatem, quid alimentorum ... dummodo id faciat pro congruenti... , & personæ suæ, & pro valetudinis suæ ... itate & serenitate animus his valeat, ... carere. *Aug. in lib. de quæst. Evang.*

...actum est, à suavitatibus nugarum ab... s fuerat, jam dimittere gaudium est. ... verò summa suavitas intrabas pro eis, ... non carni & sanguini: omni luce cla- ... omni honore sublimior, sed non sub ... *Secum.*

...ine infirmitatis suæ: sed doleant se ab... possent, si aliter possent. Si ergò non ... itate: tu quare extolleris de infirmi... tiosis: quia sic consuevisti, aliter non ... m mutas, ægrotas: conceditur tibi, ... us superflua. Vtere pretiosis, da pau- ... . 5.

...orant, ut alias escas difficilioris præpa- ... quirant, multum errant. Non enim ... m, sed imitari luxuriam. *Aug. in serm.*

...etu, non quia aliqua Dei creatura ma- ... stigatione cessatio. *Aug. de fide* ...

...tia: mater ægritudinis voluptas: ... t Venus: & à patre Libero ad incon- ... re vimus intemperantiæ. *Hier. ad Ep.* ... bus carni & animæ utilis est. *Hier.* ...

...tis, periculosa est teneris abstinentia ...

Quid

Quid prodest tenuari corpus abstine... superbia? Quid virtutis habet vinum ... briari? *Hier. ad Celantiam.*

Non mediocriter errant, qui bono ... bonum. Nonne rationabiliter homo ... jejunium charitati, aut vigilias præfert ... *epist. & hab. de consec. dist.* 5.

Abstinentiæ virtus nulla est, si tantu... mat quantum valet: aut valdè inordin... valet. *Greg. lib.* 20. *moral.*

Per abstinentiam non caro, sed car... necesse est, ut artem continentiæ qui... carnem, sed vitia occidat. Sæpè enim ... quimur, etiam civem quem diligimus ... quasi concivi parcimus, ad prælium ho... *moral.*

In abstinentia discretio servanda est.

Eisdem alimentis vitia superbiunt, ... vunt: & cum virtus alitur, plerumque ... quum verò immensa abstinentia viti... virtus deficiens anhelat. *Ibid.*

Incassum per abstinentiam corpus at... bus dimissa mens vitiis dissipatur. *Gr...*

Non cibus sed appetitus in vitio e... plerumque sine culpa sumimus, & ab... scientiæ degustamus. *Greg. lib.* 30. *Mo...*

Plerumque dum plus justo caro rest... tione boni operis enervatur: ut ad o... non sufficiat: dum incentiva vitiorum ... nat. *Greg. in ho. &* 30. *Moral.*

Solus in illicitis non cadit, qui se ... stringit. *Greg.* 5. *Moral.*

Sic abstinere vel jejunare debemus ... nandi subdamus: ut tam non devoti, ... faciamus. *l.* 2. *de Vita cont.*

Qui cibis abstinent, & mala agunt, ... culpa adest, & cibus deest. *Isido. super* ...

¶ SENTENTIAE ...

Horatius 2. saty...

Accipe nunc, victus tenuis qu...
Afferat: imprimis valeas bene ...
Vt noceant homini, credas, me...
Qua simplex olim tibi sederit: ...

A

Misceueris cl
Dulcia se in
Lenta feret p
Cœna desurg
Hesternis vi
Atque affig
Alter, vbi d
Membra ded

Ho

Nempe inan
Illusique ped
Corpus.

Heu quant
Congestaque
Alterisque

Ergò, ne piet
Parcere (va
Exturbare a

Aspicimus p
Occidisse ali
Crediderunt
Vel quo non
Pythagoras
Tanquam b

V

Nec Veneris,
Vnonamq
Vt Venus ene
Et tentat
Multos cacu
Arcanum
Bellum sæpe p
Sæpe man
Perdidit horr
Et Lapith
Denique cu
Et pudor
Compedibus V
Ne te mun
Vina sit sum f
Servat : h

l conchylia turdis,
tent, stomachoque tumultum
'ides, ut pallidus omnis
? quin corpus onustum
um quoque prægravat una,
Vinæ particulam auræ:
curata sopori
v præscripta ad munia surgit.
Sermon. Satyr. 7.
epulæ sine fine petita,
n ferre recusant

ʒ. Metamorph.
st, in viscere viscera condi!
ingue scere corpore corpus!
m animantis vivere letho!
t infrà.
cupidine ventris,
natas cade nefanda
sanguine sanguis alatur.
al. satyr. 15.
um non sufficit ira,
pectora, brachia, vultum
'bi. Quid diceret ergò,
nunc hæc monstra videret
nimalibus abstinuit qui
entri indulsit non omne legumen?
:nere & Vino.
:astaris amore:
a Venusque nocent,
'c copia Bacchi
litatque pedes.
secreta fateri:
git ebrietas.
:itiale Cupido:
icchus ad arma vocat.
Venus improba bello
lis Iacche gravi.
minum furierit uterque,
& metus omnis abest.
ncla constringe Lyæum,
uterque suis.
Venus alma creandis
silviße nocet.

Ovid.

Ovid. 16. Epist. Hero:
Disce meo exemplo formosis posse c
Est virtus, placitis abstinuisse b
Terentius in Eunucho.
Verbum, Hercle, hoc verum est: si
friget Venus.
Menander.
Γαςρὸς δὲ πειρῶ πάντα ἡνίαν κρατεῖν
Ventris autem conare omnem habe
Idem.
Ἡ κοιλία τὰ πολλὰ χωρεῖ κἀλίγα,
Venter & multa capit, & pauca

¶ SENTENTIAE PHILO

MVltis tormentum est vino carere & p est summa felicitatis nostræ in carne Molestum est, inquit, carere assuetis vo sitire, esurire, hæc primo abstinentiæ grav relanguescit. Ipsis per se cupiditatibus ante morosus est stomachus: inde quibus est, desideria ipsa moriuntur. *Senec. 59. ep*

Taurus paucissimorum jugerum pascu phantis pluribus sufficit: homo & terrâ pa an insatiabilem nobis Natura alvum dedi pora dedisset: ut vastissimorum edacissimo ditatem vinceremus? Minimè. Quantu datur? Parvo illa dimittitur. Non fames gno constat, sed ambitio. Homines itaqu malium loco numeremus, non hominu malium quidem sed mortuorum. *Sen. e*

¶ APOPHTHEGM

T*iberius Cæsar* ab amicis interrogatus, C stratus & præfecturas suas mutaret? resp fecisse semper. Naturâ enim omnes qui pecuniæ esse cupidos, plurimumque studi augendam eos collocare. Cæterùm si di sentur, segniores ad quæstum faciendum longius corporum ulceribus insideant, n fieri, quippe saniè ulcerum ad satietatem u ulceribus scateat durius acceptum afflictu pulsis, famelicas alias ad vulnera admitte *histor. lib. 1. cap. 17.*

Epicurus interrogatus, qua quis arte di

tibus adjecerit, respond
circumciderit. *Stob ser*
nuendæ cupiditates.

Demosthenes dicebat
ut rationem cupiditatu

Socrates quosdam be
set, cuidam quærenti, re
mali, non est curandum

Aristides, quum The
tis, ut census esset in tut
nii tuto servantis aurum
niret, scire ac præscire h
stocles, faciendum est
nentes: atque hæc egreg
tavit Themistoclis rap
nendum esse omnibus.

Pythagoras dicebat,
tinentiæ labor precede

Idem admonebat, *s*
quentem venere eorum

Idem jubebat, ut unu
ingens opesque pararet

Apollonius commen
quod (inquit) tanti re
ut hoc pacto animi ma

Idem rogatus, quón
Alii quidem vivunt, ut

Idem interrogatus, q
nens, inquit, & cupidit

Democritus dicebat
bus absentibus non trib

Menedemus adolesc
quæ concupiscat, asseq
rum quæ non decet con

§ S

QVemadmodum fla
extinguit esuriens.

Incrementum ignis
Vapor Thymiamat
Deum.

Quemadmodum sol
rum, pro sanitate reliq
perantiæ contrariis, abs
piunt. *Xystus philosoph*

u um ac necessitatem sibi persuasam
Non augendæ sunt opes: sed mi-

st perpetuum sapientis institutum,
inam constituat. *Stob. serm.* 17.
suos, quum satis tenui cœna excepi s-
:si boni sunt, æquanimiter ferent: sin
ius.
s irrisisset ejus consilium, hoc agen-
s, eam laudem non esse viri, sed scri-
le summam boni ducis laudem defi-
consilia: Et istuc, inquit, ô Themi-
primis oportet habere manus absti-
præcipua laus est. Hoc sermone no-
, & ostendit à publico bono absti-
rch. in vita Aristidis.
regium comparari, quod non con-
serm. de continentia.
mo ab homine, hoc ænigmate fre-
erdicens. *Eod. serm.*
continentiam sibi tanquam robur
rm.
galitatem & continentiam: non
ninimè sumptuosas faciamus: sed
m augeamus. *Ibid.*
ris hominibus differret? respondit:
go edo, ut vivam. *Eodem serm.*
cto opulentus evaderet? Si conti-
it inops. *Eod. serm.*
positum esse animum, qui de re-
sentibus autem lætatur. *Ibidem.*
am dicente, magnum esse, si quis,
ultò, inquit, majus est: nihil co-
Maxim. serm. 3.

TUDINES.

burit sylvam: sic visiones malas
rum.
mentum ventris esca multa. *Ibid.*
rem; abstinentis oratio adorat

s abscindere aliqua membra suo-
etiam ex malis affectibus ac tem-
nt, quæ animum in deterius ra-
.

Vt qui sacrum exhibent, ipsi nihil inde
alliciunt, ipsi abstinentes. *Plutarch. in M*

§ EXEMPLA SAC

ABstinentiæ ciborum exempla: Adam,
Exod. 24.18. Manue uxor, *Iudic.* 13. 4.
26. David 2. *Sam.* 23. 16. Achab. 1. *Reg* 2
35. & 6.14 Ezechiel, *Ezech.* 4.9. Esdras, *Esd*
4. Israelitæ, 9.1. *Iudith.* 4. & 8. Daniel, *D*
2. *Paral.* 20. 6. Iechonia & populus. *Baru*
Iohannes Baptista, *Matth.* 3.4. & 11.18. An
nuel, *Luc.* 2.37. IESVS CHRISTVS, *Matt*
Luc. 10.7 & 24.42. Iohan. 21.13. Paulus &
Abstinentiæ præceptum violare nolenti
Ierem. 35. 6. Eleazar, 2. *Mach.* 6. 19. Septe
tinentiæ exempla: Ioseph, *Genes.* 39. 8. T
Iob, *Iob.* 31.1.

§ EXEMPLA PROF

C*Arolus Magnus* jejuniis etiam cum pe
suum exercuit. *Mutius lib.* 8.

Otho Magnus Imp. cum Hungaris confli
stris indixit, Deique auxilium invocavit.

Demosthenes orator insignis, sobrius & a
adversarium suum bene potum vicit. *Ath*

M. Cato potabat in expeditionibus aq
menso æstu sitiret, tum potabat acetum,
postremo loco parum vini sumebat *Plut.*

Persæ natalem diem festum etsi sum
& conviviis celebrârint, filiis tamen indu
tes vinum prohibebant. *Alex. ab. Alex. l.*

Apud Romanos vinum ante annum trige
que criminosum fuit: servo verò interdi
rum causa, & solennibus festisque diebus.

Darius fugatus ab Alexandro, cum aqu
ribus inquinatam bibisset; negavit se u
Nunquam videlicet sitiens biberat. *Cic. T*

Anacharsis apud Ciceronem: mihi, inqu
cubile solum, vestis Scytharum tegmen.

Extat præclara epistola Platonis ad Di
scriptum est, his ferè verbis: Nullo modo p
fieri. *Cic. lib. ult. Tusc. quæst.*

§ HIEROGLYPHI

Longa jejunia, & diuturnæ sitis toler

gnificari, ex eo manif
magnitudine, tam exi
res sitim tolerat: cum
Camelos sine potu perd
Pier. Val. lib. 12. *p.* 117.

Vide praeterea, C
Iejunium, *Sobrietas*

ABU

SEN

MAgna abusio; pe
creditur: silentium
tio creditur: tristitia s
cachinnatio jucundita
fastus, honestas: lector
in apoph.

Magna abusio est,
vestibus anima nuda d

Mira abusio: domus
betur egredi, & hoc ab

Caeco lumen, surdo
irritus. *Cyprianus*.

Duodecim sunt abu
senex sine religione: a
syna: foemina sine puc
contentiosus: pauper i
plebs sine disciplina: p

Ridiculosa res est, au
inscius, praecursor cla
Gilbert.

A

EPictetus conspiciens
fidenti lingua, imp
contrectare; inclamab
increpans hominem:
sit vas. Nam si ad arr
putruerint, in urinam
terius. Sensit eruditi
derit pravis affectibus
ctior, hoc fit pernitiosi
logo nihil melius: mal
Gellius lib. 17. *c.* 19.

l, quod nullum animal tanta insigni paucitate nutritur, neque dies plu-nstet, in duodecimum usque diem Vnde à poëtis *Esitientes* appellantur.

itia, Temperantia, Frugalitas, as.

, ABUSIO.

IAE PATRUM.

atur avaritia: sobrietas austeritas reputatur. E contrà, remissio discre-reputatur: loquacitas affabilitas: cies vestimentorum & equorum fluus cultus, munditia. *Bernhard.*

induatur, & contra regulam suis *Ibid.*

is instat à tergo, & fugienti prohi-ncendio positi sunt. *Bern. in Epist.* , sapientiam bruto offerre, labor

ili, scilicet sapiens sine operibus: ine obedientia: dives sine eleemo-ominus sine virtute: Christianus ex iniquus; Episcopus negligens: lege. *August. de 12 Abusion.* ti, ulosa: speculator cæcus, doctor ælatus negligens, præco mutus.

THEGMATA.

impuris moribus audacem, con-n studio philosophiæ disciplinas que hominum fidem, his verbis ide quò mittas, num purgatum sta immiseris, interierint: si com-um vertentur, aut si quid his de-perniciosam, si in animum inci-: & quò quæque disciplina san-erit improbo. Velut bono Theo-ilentius. *Erasm. lib. 6. apoph. ex*

Theo-

Theodorus Athen. obijcientibus, quod do derentur deteriores, respondit: id alior doctrinam ipsius sinistrâ exciperent, quum *Plutarchus libello de animi tranquil.*

¶ SIMILITUDIN

PRometheus, Satyrum, cùm primum viden admonuit eum exurere contingentem, men, calefacit, inquiens, & servit artubus: que uteris, aut perniciosa est, aut utilis. *Plu*

Si multi inebriantur vino, non ob id in Lycurgus, sed potius admovendi fontes: & tica, non protinus abijcienda: sed adhiben ris. *Plutarch.*

Aqua marina ad potum inutilis, meliu fluvialis dulcis & potui aptior: Ita suum u bet, si quis utatur ad id, quod oportet. *Plu*

Vt Philosophus missâ linguâ victimæ, re pessimam misit: Sic opes optimæ sunt si secus. *Plutarch. & Erasmus* in proverbio,

Vide, Vsus rerum legitimus.

ACCUSATIO, ACC

¶ SENTENTIAE BIB

NOn facies calumniam proximo tuo, nec *Vit. 19.*

Non eris criminator, nec susurro in popu sanguinem proximi tui: ego Dominus. N in corde tuo, sed publicè argue eum, ne hab Non quæras ultionem, nec memor eris in *ibid.*

Iustè, quod iustum est, persequeris, ut vi quam Dominus dederit tibi. *Deut. 16*

Et qui vult tecum contendere in judicio re, dimitte ei & pallium. *Matth 5.*

¶ SENTENTIAE PAT

ACcusare non debet, qui est accusandus. *c. 15. Matth.*

Quamvis vera sint, credenda non sunt, comprobantur, nisi quæ manifesto examine ordine judiciario publicantur. Non enim convincitur, reus est *Isidor. lib. 1. Solil.*

In quacunque h
versationis esse aut
perpetratum actu
magis autem execu

¶ Se

CArere debet om
mnium maledicit
Salust.

Nulla salus Rei
sant, non minus de
cusantur, de capite
diligentissime labo
men existimationi

Multa esse oport
tatem atque innoc
sit, quàm rationen
suæ reddere. Accu
pediuntur, quò faci
Divin. in Verr.

Omnes qui alte
solùm quid oneris
omnem vitam neg
dicunt innocentiæ.
ro rationem vitæ r
commoti alia, nisi
ut mores corrigat a
sceat, si qua in re ips

Postulatur ab om
quibus alterum rep
cusas: vitanda tibi
quempiam adduxe
in re asperior, aut i
terum: providendu
appareat. Omnia
hementer fugiend
jurgator quidem fe
hendit, in eo ipso d

Nihil est tam ali
quàm videri conjur

Sine summo sce
caris, idem in illor

Danda est opera,
pro injuria. 2. *Offic.*

Hoc præceptum

ćeris frequentia, cave alienæ con-
orator, aut temerarius judex. Et si
rehendes, ne sic judices proximũ,
de 12. grad. ho.

Philosophicae.

aratus est in alterum dicere: is de-
t verum ab altero audire. *Cic. in*

est, quam eos qui alterum accu-
re & fama sua, quàm alios qui ac-
s pertimescere. Itaque semper hi
ccusarunt, qui seipsos in discri-
ti sunt. *Ex Divin. in Verr.*
terum accuset: primùm integri-
est enim quod minùs ferendum
reposcere eum, qui non possit
t ii, qui nullo suo peccato im-
cata demonstrare possint. *Ex*

vocant, providere debent, non
ollant: sed etiam quantum in
nentur. Legem enim sibi ipsi in-
tutumque omnium, qui ab alte-
eò magis, si id faciunt nulla re
ni. Nam qui sibi hoc sumpsit,
ta reprehendat: quis huic igno-
ii declinârit. 5. *Act. in Verr.*
se abstineant maximè vitiis, in
rem aliquem aut rapacem ac-
s avaritiæ suspicio. Maleficum
: cavendum erit semper ne qua
videare. Corruptorem, adul-
uod in vita vestigium libidinis
dicaveris in altero, tibi ipsi ve-
n modò accusator, sed ne ob-
quod in altero vitiorum repre-
m ibidem.
lterum conjurationis accuset,
nortemque lugere. *Pro Sylla.*
uod maleficium in aliis vindi-
es, defendere. *Pro Sylla.*
equitatem contendas, ne quid

tenendum est: ne unqum in-
nocen-

nocentem judicio capitis accersas. Id enim
pacto potest. *ibid.*

Innocens si accusatus sit, absolvi potest:
fuerit, condemnari non potest. *ibid.*

Vtilius est absolvi innocentem, quàm noce
cere. *Pro Rosc. Amer.*

Impediri bonam rem est melius, quàm co

¶ Apophthegmata

DEmosthenes jussus ab Atheniensibus, ut qu
cusavit: sed factà in eum populi acclama
Vos me, viri Athenienses, consultorem habebi
lumniatorem verò, ne si velitis quidem. *Brus*

Cicero in Cœlium melius disserentem ac ac
fendentem crimina, urbanissimè, bonam de
Cælium sinistram habere dicebat. *Bruson. lib.*

M. Crassus cùm levi de causa nunc accusato
una eademque caussa esset, Sicinus homo inc
gatus, cur Crassum non ob id reprehenderet
quandoquidem fœnum in cornu habet. *B*
Plutarch.

¶ Exempla Sacra

FAlsò accusatorum exempla: Ioseph, *Genes*
1. *Sam.* 22. 9. Mephiboseth, 2. *Sam.* 16. 3. & 1
21. 6. Amos, *Amos* 7. 10. CHRISTVS. *Matth.*
15. 3. *Luc.* 23. 2. Stephanus protomartyr. *Act.* 6.
20. Iason. 17. 7. Paulus, 18. 13. & 21. & 31. 28. &
cusationis falsæ pœnæ, & exempla; Aman, *Esth*
senes, *Dan.* 13. 36. Accusatores Danielis, *Dan.* 6
mus cum iniquis, 1. *Mach.* 7. & 5. 6. Simon. 2.

¶ Exempla Profan

NEro Imp. intimos & familiares quosque cu
mone morientium: qui tamen nihil aliu
spectabant, quàm ut de adversariis ultionem s
Damon. cap.

M. Cato Major, à Pop. Rom. prudens appel
manorum odiis exercitus est. Quadragies enim
dixit, semperque absolutus est. *Sabell. lib.* 1. *ca*

Bellerophon à Sthenebræa Prœti Argivorum
pudicitiæ falsò accusatus fuit, cum illa eum ad
frustrà provocasset. *Homer. Iliad.* 3. *Natal. Come*

Tiberius Cæsar causâ quæstus tantum delato
mini fidem abrogaret, sive quid veri sive vani
quoque Imp. delatos Mathematicos inauditos
mitianus dum rapinis intendit animum, ita au

refecit, ut nihil cuiqu
item traditur, ut del
genti studio foveret.

§ S

SIc doce me, ut agan
beam. Sicut enim
peccatum, & intelligi
cendus est nosse, qui f

Bonum opus fiat n
næ, sed dilectione ju
Idem.

Bonum & rectum
cipiat oblivio, nec err
ab his tribus est omne

Vnusquisque pro o
in die judicii aliorum

Quum desideria bo
quum verò opera recta
profectum boni operi
ejusdem boni operis p
tum in spica proferim

Probatio dilectioni
dat, quicquid sibi anim
ctione conditoris, me
amor Dei otiosus, ope
nuit, amor non est. *Ibi*

In opere perfectus n
cit: nec in sermone la
ostendit. *Greg in mor.*

Ad vos ipsos retror
rite: nec tamen sibi cre
responderit. Veniet pr
reat, & uniuscujusque

Non solum illa nost
quibus aliorum actione

SENTENT

OMnis virtus in actic
Non paranda no
2. *de Finib.*

n esset. Quod de *Constantino Imp.* ...ni tempore admitteret, eosque in- *Alexand. lib. 4. c. 22.*

TIO.

IAE PATRUM.

antummodò sciam, quid agere de- ...t de Domino, quod non noverat ...cerat: sic & justitiam ille verè di- *sup. Psalm.*

, sed amore: non formidine poe- ...a enim vera & summa libertas est.

...od agimus, si nec memoriam de- ...ntiam, nec iniquitas voluntatem: ...us. *In Ioan. idem.*

...s mercedem accipiet: nec possunt ...orum vitia sublevare. *Hieronym.*

...nus, semen in terram mittimus: ..., herba sumus: quum autem ad ...ad spicam pervenimus: quum in ...olidamur, jam plenum frumen- ...*hom.*

...est operis. Non sibi aliquis cre- ...atione operis, respondet: de dile- ... vita requiritur. Nunquam est ...agna, sic est: si verò operari re-

...dhuc linguæ pravitas contradi- ...hoc, quod loquitur, opere non

..., & si Deum verè amatis, exqui- ...animus sine operis attestatione ...e, in quo pastor pastorum appa- ...eum deducat. *in ho.*

...psi gerimus, sed etiam illa, de ...*Leo in ser.*

...LOSOPHICAE.

Cic. 1. Offic.

...d fruenda etiam sapientia est.

Non

Non procacitate linguæ, vitæ sordes eluunt...

Non ex singulis vocibus philosophi spectan... ...vitate atque constantia: resque spectari opor...

Virtus, integritas, probitas in homine, no... non ars, non scientia requiri solet. *Pro Planco.*

Ea magna voluptas est: æqualem ac parem... atque ita vivere, ut omnis oratio moribus con...

Misera est senectus, quæ se oratione dun... *Major.*

Ita vivunt quidam, ut eorum vita refellatu... teri existimantur dicere melius, quàm facere, ... cere quàm dicere. 2. *de Finib.*

Sunt qui quum populi non solùm commo... tem oppugnent & impediant, oratione assequi ... esse videantur. Vt C. Grachus, quum largition... & effudisset ærarium, verbis defendebat ærariu...

Epicurus tantummodo induit personam p... ipse nomen inscripsit: cùm non multum dis... rum, præsertim quum omne malum dolore ... luptate. 5. *Tusc.*

Cum philosophorum vita miserabiliter pu...

Plus in negotiis gerendis res quàm verba pr...

Sunt facta verbis difficiliora. *Cic. ad Q. fratr.*

Est alienum viro, quod alteri præceperit, ... posse. 3 *Offic.*

Quid verba audiam, cùm facta videam? 3. ...

Qui suos casus aliter ferunt, atque ut aliis a... non sunt vitiosiores, quàm ferè plerique, qui ... cupidos gloriosi reprehendunt. 3. *Tusc.*

Noli imitari malos medicos, qui in alienis ... se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare no... tius, quæ aliis tute præcipere soles, ea tute tibi ... animum propone. *Servius Sulp. Cic. Famil.* 4.

Tu qualis es, talem te esse existimes, ut qua... tudine abes, tantùm te à verborum libertate ... ut ea in alterum ne dicas, quæ cùm tibi falsò re... scas. *Pro M. Caelio.*

Vide infra Opus, Opera.

ADIURATIO.

¶ SENTENTIAE PATRU...

ADjurare est per invocationem nominis divi... sacræ obsecrando, vel imperando inclinare ea...

tefecit, ut nihil cuiquam
item traditur, ut delato
genti studio foveret. *Al*

§ SEN

SIc doce me, ut agam,
beam. Sicut enim di
peccatum, & intelligitur,
cendus est nosse, qui facit

Bonum opus fiat non t
næ, sed dilectione justiti
Idem.

Bonum & rectum est
cipiat oblivio, nec error i
ab his tribus est omne qu

Vnusquisque pro ope
in die judicii aliorum vir

Quum desideria bona
quum verò opera recta in
profectum boni operis cr
ejusdem boni operis perf
tum in spica proferimus.

Probatio dilectionis,
dat, quicquid sibi animus
ctione conditoris, mens,
amor Dei otiosus, operat
nuit, amor non est. *Ibid.*

In opere perfectus non
cit: nec in sermone lauda
ostendit. *Greg in mor.*

Ad vos ipsos retrorsum
rite: nec tamen sibi credat,
responderit. Veniet profe
veat, & uniuscujusque fac

Non solum illa nostra
quibus aliorum actione g

SENTENTI

OMnis virtus in actione
Non paranda nobis
1. de Finib.

m esset. Quod de *Constantino Imp.* nni tempore admitteret, eosque in- *Alexand. lib.* 4. *c.*22.

TIO.

TIAE PATRUM.

tantummodò sciam, quid agere de- st de Domino, quòd non noverat ecerat: sic & justitiam ille verè di- *sup. Psalm.*

, sed amore: non formidine pœ- sa enim vera & summa libertas est.

uod agimus, si nec memoriam de- ntiam, nec iniquitas voluntatem: mus. *In Ioan. idem.*

is mercedem accipiet: nec possunt iorum vitia sublevare. *Hieronym.*

mus, semen in terram mittimus: s, herba sumus: quum autem ad , ad spicam pervenimus: quum in solidamur, jam plenum frumen- *in hom.*

o est operis. Non sibi aliquis cre- tatione operis, respondet: de dile- vita requiritur. Nunquam est magna, sic est: si verò operari re-

adhuc linguæ pravitas contradi- i hoc, quod loquitur, opere non

te, & si Deum verè amatis, exqui- id animus sine operis attestatione ille, in quo pastor pastorum appa- blicum deducat. *in ho.*

ipsi gerimus, sed etiam illa, de s. *Leo in ser.*

ILOSOPHICAE.

. *Cic.* 1. *Offic.*

sed fruenda etiam sapientia est.

Non

Non procacitate linguæ, vitæ sordes eluur

Non ex singulis vocibus philosophi specta tuitate atque constantia: resque spectari opo

Virtus, integritas, probitas in homine, n non ars, non scientia requiri solet. *Pro Planc*

Ea magna voluptas est: æqualem ac pare atque ita vivere, ut omnis oratio moribus co

Misera est senectus; quæ se oratione dun *Major.*

Ita vivunt quidam, ut eorum vita refellatu teri existimantur dicere melius, quàm facere cere quàm dicere. 2. *de Finib.*

Sunt qui quum populi non solùm comm tem oppugnent & impediant, oratione assequ esse videantur. Vt C. Grachus, quum largitio & effudisset ærarium, verbis defendebat ærar

Epicurus tantummodo induit personam ipse nomen inscripsit: cùm non multum di rum, præsertim quum omne malum dolore luptate. 5. *Tusc.*

Cum philosophorum vita miserabiliter p

Plus in negotiis gerendis res quàm verba p

Sunt facta verbis difficiliora. *Cic. ad Q. frat*

Est alienum viro, quod alteri præceperit posse. 3 *Offic.*

Quid verba audiam, cùm facta videam? 3

Qui suos casus aliter ferunt, atque ut aliis non sunt vitiosiores, quàm ferè plerique, qu cupidos gloriosi reprehendunt. 3. *Tusc.*

Noli imitari malos medicos, qui in alieni se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare n tius, quæ aliis tute præcipere soles, ea tute tib animum propone. *Servius Sulp. Cic. Famil.* 4

Tu qualis es, talem te esse existimes, ut qu tudine abes, tantùm te à verborum liberta ut ea in alterum ne dicas, quæ cùm tibi falsò scas. *Pro M. Cælio.*

Vide infra Opus, Opera.

ADIURATIO.

§ SENTENTIAE PATRV

ADiurare est per invocationem nominis di sacræ obsecrando, vel imperando inclinare

permovent. Quæ qui magno excelsoque despiciunt animo, tum quis non admiretur splendorem, pulchritudinemque virtutis? *Idē.*

Maximeque admirantur eum, qui pecuniâ non movetur, quod in quo viro prospectum sit, hunc dignum spectatu arbitrantur. *Idem.*

§ Exempla Sacra.

ADmirationis exempla, Isaac, *Genes.*27.20. Iacob, 45.26. Gedeon, *Iudic.* 6. 22. Regina Sabæ, 2. *Reg.*10.4. 2. *Par.* 9. 3. Nabuchodonosor, *Dan.*3. 91. Turbæ, *Matth.* 9.33. & 12. 23. Plebs. 15.31. Plebs promiscua, *Marc.*11. 18. Multitudo, *Marc.*1.22. & 6. 17. & 9. 15. *Act.*2.7. Populus, *Luc.*1 21. *Act.*3 ℣.11. Christi auditores, *Matth.*13.54 *Marc.*6.2. *Luc.*2.47. & 4. 22. Christi discipuli, *Matth.*19.25.33. & 21 20. *Marc.*6.51. & 10.31. *Luc.*8.25. & 9.43. & 11.14. *Ioh.*7.℣.21. Ierosolymitani, *Matth.*21.10. Pharisæorum discipuli & Herodiani, *Matth.*22.22. *Marc.*12.17. *Luc.*20.26. Pharisæi quidam, *Marc.* 2.12. *Luc.*5.26. Scribæ & Pharisæi, 5. 26. Capernaitæ, *Marc.* 1. 27. *Luc.* 4. 32. Decapolitani, *Marc* 5.20. Puellæ à mortuis excitatæ parentes, *Marc* 5 42. *Luc.*8.56. Christus, *Marc.*6.6. *Luc* 7.9. Galilæi, *Marc.* 7.37. Pilatus, *Marc* 15. ℣.5.44 Cognati Zachariæ, *Luc.*1 ℣.21.63. Ioseph & Maria, *Luc.*2. ℣.33 47. Petrus & ejus condiscipuli, *Luc* 5. 9. Pilatus & Pharisæi, *Luc.*20.26 Iudæi, *Ioan.*7 15. *Act.*9.21 Principes & Seniores populi, *Act.* 4.13. Moses, 7 31 Simon Magus, 8.13. Paulus, 9.6. *Galat.* 1 6. Pauli comites, *Act.* 9. 7. Circumcisi fideles, 10. 45. Qui convenerant apud matrem Ioannis, orationis causâ, 12. 16. Sergius Proconsul, 13. 12. Fidelium inimici, 1. *Petr.*4. ℣. 4. Omnes incolæ terræ, *Ioan.* 17. 6. *Apoc.* 13. ℣. 3.

§ Exempla Profana.

ALexander Magnus cum Diogene Cynico apud Corinthum congressus, usque adeò obstupuit & admiratus est vitam & gravitatem morum ejus, ut sæpè diceret: Nisi Alexander essem, Diogenes esse vellem. *Plut. in orat.*1. *de Fortuna Alexandri.*

D. Augustinus satis admirari nequit memoriæ humanæ vim, & thesauros inexplicabiles. *lib.* 10. *Confessionum.*

Pythagoras ex philosophia memorat se parasse, ne quid admiraretur. *Plut. de audit.*

Agesilaus Rex Spartanorum, quorum alios teneri stupore videbat, ea simulabat nec nosse. *Plut. in Apoph.*

Theodoricus Ostrogothorum Rex Romam veniens, oculis omnia antiqua opera illustravit, confessusque est: Trajani forum vel sub assiduitate videre, miraculum esse: Capitolia celsa conscendere, nihil aliud esse, quàm humana ingenia superata vidisse. *Sigonius lib.* 16. *Imp. occident.*

ADMO-

A

¶ SEN

ADmonitionum duc
terum leviter curar
pis, Imperandi modu
center, cum probis mo
dacibus acerbè, cum ca
Sopater.

¶ SEN

Ὁ συλλογίστα
Τοῖς μὲν λόγοις
Valde in monen
Verbis acerbus e
Ἅπαντες ἐσμὲν
Αὐτοὶ δ' ἁμαρ
Alios monere, si
Errata at ipsi
Ἀνθρωπον ὄντα
Ἔστιν ποιῆσαι δ'
Alium quidem n
Sed in se non faci

¶ A

T*Ales* rogatus, quid e
enim, cùm valemus, r
apoph. ex Laert. 1.

Zeno Citiensis quoda
sonia, neque quicquam
qui apponebatur, è pati
Quum alter intuens Zen
Quid, inquit, putas con
obsophagiam ferre non p

Idem. Quidam in conv
sedebat pulsabat pede. Z
& ad ipsum conversus, Q
accumbit. Ita multi offen
alios ipsi majoribus affici

Diogenes. Quidam in p
pudentiam percusserat Di
At Diogenes; Num, inq
parant: Dicenti, cave, ba

NITIO.

PHILOSOPHICAE.

a, alterum acriter objurgans, al
enta mihi videntur boni princi-
um moribus accommodato de-
n supinis vehementius, cum au-
enique leniter agens. *Ex epist.*

POETICAE.

is Græcis:

ὁ τῷ υἱῷ...
τοῖς δ' ἔργοις πατήρ.
frer filio,
d re pater.
ειν σοφοί:
ἀνεγνώρ-
, novimus:
gnoscimus.
σαι
ᾳδιον.
no facile potest.
illud fecerit.

HEGMATA.

? Alterum ait admonere. Omnes
lia ægrotis damus. *Erasm. lib. 7.*

vivio immoderatiùs vorante ob-
uum faciente, piscem ingentem
, quasi solus illum devoraturus.
iificavit se mirari impudentiam.
tuis accidere quotidie, si meam
ert. lib 7. cap. 1.

mbens Zenoni, eum qui sub ipso
m vicissim pulsabat illius genua
uit) putas hunc pati qui infrà te
uamvis levi incommodo, quum
ntiant. *Idem ibid.*

gestans longam trabem, per im-
, moxque ex more dixit, Cave.
e vis iterum percutere? Alii sic
npegit in caput: & post ictum ad-
jecit.

jecit: Cave! par pari referens: Nam ante læsi
Cave. *Laert. lib. 6.*

Leo Byzantius. Quum Philippus adornaret
zantios, Leo vadit illum percontans hunc in
quit, accidit tibi, Philippe, ut bellum institu
tri., civitatum pulcherrima, huc adducatur,
diligi, eoque ad fores amasiorum meorum ve
qui redamari cupiunt, haudquaquam cum g
fores amasiorum. Amantes enim non egent l
sed civilibus. Hoc dicto, in diversum flexo I
suam liberavit. *Philostrat.*

§ SIMILITUDIN

UT equis non in ipso cursu frænum injicimu
sic qui propensi sunt ad iram aut libidin
ac monitis refrænandi sunt, priusquam in po
Plutarch.

Nutrices pueros lapsos non objurgant aut p
tes erigunt, deinde objurgant: Sic amicus, cu
dus est & erigendus, postea monendus & ob
vitio in eam calamitatem inciderit. *Plut.*

Qui dentibus laborant, protinus medicum
ponunt: qui febre tenentur, accersunt: at phr
nec admittit, ob morbi vehementiam: ita qu
admoneri se patiuntur, de his nulla salutis spe

Oculo lippienti non est admovendum lum
fectu laborans admittit gravem admonition
laus est, ac sic medendum. *Idem.*

Quemadmodum Telephus, quoniam carel
ab hoste petere remedium ad medelam vulne
bent liberos amicos, à quibus admoneantur,
micis audiunt sua vitia. *Idem.*

Remedia statim mordent vel offendunt,
tem & voluptatem: ita salubria monita initi
ra, postea correcta jucundissima. *Idem.*

Vt pituita paulatim collecta, tum maxim
cùm natura vincitur: sic quidam amici po
audent, nisi labantur; sed simulatque con
sunt humiles facti, tum objurgant. *Idem.*

Sanus fert, si exprobres intemperantiam
eadem non ferret ægrotans: sic admonendus
irasci aut amare. *Idem.*

Ictum, quem prævideris, commodiùs exc
malum minus offendit. *Senec.*

Medici vetant admoveri remedia, cùm m

sævit, sed cum se remittit:
tus non est adhibenda con
cœperint esse leviores. *Sen*

Elleborum, tametsi e
ris, aut exilibus: ita admo
sit, quem velis emendare
natura quoque ejus, cu
cap. 5.

Herbæ salutares onsue
monitio, si assidua sit, no
bus. *Plin.*

In Narniensi agro terra
Cicero jocatur, illic ex im
quosdam admonitio reddi

Quædam gemmæ aceto
coctæ: ita quosdam melio
monitio blandior. *Idem.*

Imperatores instructa a
præliandum milites videan
ad laudem, ad literas sunt

Caprifici ficus nunquam
los, qui devolantes ad ver
turitatem illis tribuant: ita
cere, sed tamen aliquo pac

Vide Correctio, Corre

ADOLESCE

§ SENTE

TRia sunt difficilia mihi,
in cœlo, viam colubri su
viam viri in adolescentia.

Lætare ergò juvenis in a
in diebus juventutis tuæ,
oculorum tuorum, & scito
in judicium. Aufer ergo in
carne tua. Adolescentia e

Adolescens loquere in t
32 *Vers.* 10.

In medio magnatum l
non multum loquaris. *Ibid*

Adolescentes subditi e

primos illos iræ aut doloris mo- vel admonitio, sed ubi tempore

ici vetant dari senibus, aut pue- est temperanda, ut ferre is pos- um spectandum est vitium, sed studeas mederi. *Plin. lib.* 25.

erdunt medendi vim: ita ad- iat assuetum jam objurgationi-

is siccior, æstu humescit: unde rem, ex siccitate fieri lutum: ita res. *Plin. lib* 31. *c.* 4.

æ mitescunt, pleræque melle de- acris objurgatio, quosdam ad-

t, quanquam paratissimos ad en cohortari: ita juvenes erecti di. *Cic. Philip.* 4.

scit, sed tamen gignit vermicu- , perfosso ficorum cortice, ma- i ipsi nihil queant egregium fa- ant alios ut id faciant. *Plut.*

A, JUVENTUS.

BIBLICAE.

n penitus ignoro: viam aquilæ m, viam navis in medio mari & . 18 *& seq.*

tia tua, & in bono sit cor tuum in viis cordis tui, & in intuitu o omnibus his adducet te Deus le tuo, & amove vitiositatem à entus vana sunt. *Eccl.* 11.

ix cùm necesse fuerit. *Eccles.*

n præsumas, & ubi sunt senes,

oribus. 1. *Pet.* 5.

§ SEN-

§ SENTENTIAE PATRU

Vicina est lapsibus adolescentia; quia varia tum fervore calentis inflammatur ætatis. *A*

Præmittit ætatis generalem jactantiam, q humilitatis suæ gratiam non mirabilis humil effœta viribus, debilitata fracturis, tristis dolor coacta curarum æstibus, & in ipsa vivendi mœst est oblita jactantiæ. Rara sanè juvenibus est hun tanda: Dum ætas viget, dum vires solidæ, dum solicitudo nescitur, dum ignoratur debilitas, du tur, tunc fervet jactantia, tunc se juventutis e humilitas quasi vilescit, abjecta contemnitur, here conscientiæ æstimatur infirmitas. *Idem in*

Multos videmus juniorum super senes inte antiquorum tempora prævenire meritis, & qu tibus compensare; quia juxta Apostolum, ne c lescentiam bonæ indolis: senectus venerabilis norum, sed magis meritò morum computata *Theobal. milit.*

Sicut in senibus sobrietas & morum perfect adolescentibus obsequium, & subjectio & obe *Cypr. de* 12. *abusionib.*

Sicut fructus non invenitur in arbore, in qu paruerit: sic in senectute honorem legitimum terit; qui in adolescentia disciplinæ alicujus c borarit. Disciplina igitur absque obedientia Adolescens ergo sine obedientia, adolescen *Idem.*

Indignè transacta adolescentia odiosam ef honestè acta superior ætas fructus capit auto senectus surripere valet, in quo juventus repr *Cass. in ep.*

Divitiæ senum non sunt canities capitis, sed nec plurium annorum circulis, sed laborum p diis metiendæ. *Ibidem.*

Adolescentulum verbosum, & eloquentiæ sapientiæ inanis, non aliud quam hostem justi *Eugenium.*

Impossibile est juvenem vitiis carnis non te

Honor adolescentum est, timorem Dei hab re, honorem habere senioribus castitatem tuer aspernari, diligere clementiam & verecundia sunt juvenilis ætatis. In senibus gravitas, in ju adolescentibus verecundia commendatur. *Am*

Sicut ignis in lignis virid
scentia, tentationibus & libi
gorem, nisi labore & studio
repellantur. *Hier. ad Nepot*

§ SENTEN

Plaut

Adolescentem verec

Vir

Tu quos ad studium,
Iam vitulos hortare,
Dum faciles animi

Ide

Sed quoniam ad ta
Nunc primum tene

Hor

Et tenera ni
Mentes asperioribu
Formanda studiis

Ide

Inter cuncta leges, (
Qua ratione queas

Id

Fingit equum tene
Ire viam, quà mo
Tempore cervinan
Militat in sylvis c
Pectore verba puer
Quo semel est imb
Testa diu.

Gratum est, quod
Si facis ut patria
Vtilis & bellorun
Plurimum enim
Moribus instituu
Nutrit, & inven

Ov

Sint procul à nob
Fine coli mod

Auson

Illa juventus gra

Ti

At si tardus eris,
Quam citò no

ffocatur: ita sapientia in adole-
npedita, non explicat suum ful-
tione incentiva juventutis intrà

POETICAE.
inaria.
esse decet.
eorg.
sum formabis agrestem,
ue insiste domandi,
, dum mobilis atas.
ssalam.
primum nascimur artes,
mus robore nervos.
Oct. 24.

pist. 18.
ctabere doctos,
e leniter ævum.
pist. 2.
cervice magister
es: Venaticus ex quo
ceravit in aula,
Nunc adhibe puro
melioribus offer:
servabit odorem

t. 14.
em, populoq; dedisti,
, utilis agris,
rebus agendis.
uib. artibus, & quib. hunc tu
e ciconia pullos
a rura lacerta.
Heroid.
ut femina, compti:
rilis amat.
nis sentent.
nilis senecta.
Eleg. 4.
nsiet atas:
remeatq; dies.

Quàm

Quàm cito purpureos deperdis terra co
Quam cito formosas populus alta
Quam jacet, infirma venére ubi fata f
Qui prior Eléo est carcere missus e
Vidi jam juvenem, premeret cùm serio
Mærentem stultos præteriisse dies.
Ovid. lib. 15. Metamorph
Fitque valens juvenis: neque enim rob
Ulla, nec uberior, nec qua magis ardeat
Seneca in Octavia.
Juvenilis ardor impetu primo furit:
Languescit idem facilè, nec durat diu
In Venere turpi, ceu levis flamma vap
Seneca in Thyeste.
Pejora juvenes facilè præcepta an
Seneca in Hippolyto.
—— Propria describit Deus
Officia, & ævum per suos ducit gradus
Lætitia juvenem, frons decet tristis se
Horatius in arte Poetica.
Imberbis juvenis, tandem custode rem
Gaudet equis, canibusque & apricis gr
Cereus in vitium flecti, monitoribus a
Utilium tardus provisor, prodigus ær
Sublimis, cupidusque, & amata relin
Seneca in Troade.
Juvenile vitium est, regere non posse im
Terentius in Adelphis. Act. 1.
—— Quæ fert adolescentia,
Ea ne me celet, consuefeci filium:
Nam qui mentiri, aut fallere insueve
Audebit, tantò magis audebit cæteros
Seneca in Octavia.
Regenda magis est fervida adolescent
Comici Græci.
Μέμνησο νέος ὢν ὡς γέρων ἔσῃ ποτέ.
Annis juventa sis memor senilium.
Ἀκμὴ τὸ σῶμα ... ἄνθος ... διαφέρει.
Juvenilis atas floribus simillima.
Νέος πεφυκὼς πολλὰ χρηστὰ μάνθανε.
Annis juventa multa discito bona.
Νέῳ δὲ σιγᾶν μᾶλλον ἢ λαλεῖν πρέπει.
Tacere juvenem quam loqui magis dec

Ὀχληρὸς ἀνὴρ ἐγὼ
Juvenum odiosus
*Νέο*ς *ὢν, ἀκούω*
Qui juvenis es, lab

Qui juvenis es, f

S·NTEN

STudia quæ sunt in ad
quæ virtutis maturitas
Calio.

Adolescentia significa
pora demetendis fructi
Cato Major.

Qui adolescentum pe
propterea quod ætas illa
sapienter faciunt, qui ado
tutibus omnem vitam tu
sint comparare. *Cic. ...*

Facile in optimam pa
claros & sapientes viros
quibuscum si frequentes
fore se similes, quos sibi

Libidinosa & intemp
senectuti. *Cato Major.*

Est adolescentis, maj
mos & probatissimos, qu
eunt is enim ætatis insci
tia est. Maximè autem
cendaque labore, patient
bellicis & in civilibus offi

Tempus juventutis in
stum est. *Pro M. Calio.*

Voluptate & deliciis f

Semper magno ingeni
quàm incitandi sunt. A
efflorescit ingenii laudib

§ S

VInum quod in dolio p
rum est & asperum, p
tescit, & ad frugem perve

Post hyemem denuo re
it juventa. *Erasm.*

Novella vitis copiosius

Pura loquuntur juvenes,

ESCENTIA.

ιε γήρων.
...x in cœtibus.
γτίζων θέλε.
audias senes,
vel:
iens dicto seni.

PHILOSOPHICAE.

ntia tanquam in herbis, significant, ntæ fruges industriæ sint futuræ. *Pro*

ditque fructus futuros: reliqua tem- t percipiendis accommodata sunt.

gnosci putant oportere, falluntur, impedimento bonis studiis. At hi es maximè castigant, ut, quibus vir- sunt, eas in ætate maturissima ve-

gnoscuntur adolescentes, qui se ad nulentes Reipublicæ contulerunt: pinionem afferunt populo eorum gerunt ad imitandum. *Offic.* dolescentia effœtum corpus tradit

u veteri, ex hisque deligere opti- onsilio & authoritate nitatur: in- n constituenda & regenda pruden- s à libidinibus arcenda est, exer- animi & corporis: ut eorum & in eat industria. 1. *Offic.*

infirmum, aliorum libidine infe-

entus intercipitur. *In Vatinium.* scentes refrenandi potius à gloria, da plura sunt illi ætati, siquidem n inserenda, *Pro M. Cœlio.*

TUDINES.

on fert ætatem: quod recens du- cet: sic adolescentia durior matu- *e.*

er: At post senectam nulla recur-

vinum, sed vetustior melius: ita ora senes. *Idem.*

Persi-

Persica ob id ipsum pluris veniebant, q triduum: ita avidius rapiendum quòd cit *Idem.*

Vt gypsum aut argilla, dum est uda, in q sequitur fingentis manum: ita rudes anim sunt idonei. *Idem.*

ADORATI

§ EXEMPLA SACR

ADorationis seu cultus Dei exempla: Cai Seth, 4. 26 Noe, 8, 20. Abraham, 12. 7. & 2 Iacob, 35. v. 1. 7. Israelitæ, *Exodi* 4. 31. & 12. 2 19. Moses, Aaron, & Seniores Israel, 24. v. 1. Gad, & dimidia Tribus Manasse, 12. 9 Ma 1. *Sam.* 1. 3. Anna uxor, v. 10. Samuel, 1. *Sam.* 3 4 & 8. v. 2 23 David, 2. *Sam* 12. 17. 1. *Pa* 138. 2. Populus è captivitate redux, *Nehem* 2. *Paral.* 29. 27 Ezechias, 30. 1. Iosaphat & Ie Iob, *Iob*, 1. 20. Daniel, *Dan* 8, 10. Iudith, *Iu* Magi, *Matt* 2. 11 Leprosus, 8. 2. Cæcus natu Mulieres piæ, *Matth.* 28. 9. Apostoli, v. 16. *Act.* 14. 13. Angelus, *Apocal.* 19. 10.

§ EXEMPLA PROFA

A*Pud Persas, Medos & Indos* Reges adora nes toto corpore procidere invenimus. nias jussus Artaxerxem adorare, ne contra d annulum sustulisse, & ita adorantis speciem *ab Alex. l. 2. c. 19.*

Cyro Persarum regi, adorandi cultum prim rianus, proximum Diis immortalibus hono

Apud Romanos in occursu majoris Magist tere fasces consueverunt, ut significarent ho imperio parendum. Quare *Valerius* Poplicol affectati adductus, dum concionatur, fasces *ab Alex. l. 1. c. 27.*

C. Caligula, cùm Cæsares salutarentur pri pite velato, ut Deum: mox *Diocletianus* vec exequi ausus fuit. *Idem l. 2. c. 19.*

ADVERSITA

§ SENTENTIAE POETI

Silius Italicus lib. 10. bel.

——— *Neque enim virtutis amorem*
Adversa exemisse valent.

Hem! ista vir

——— *Vnum hoc s*
Quod fors ferr
Hem, istuc vi
S

Hoc mulcens q
Cladibus irasc
Adversis etem
Qui Martem
Condere, & e
H
Albus ut obsc
Sæpe Notu
Perpetuos : sic
Tristitiam

Aequam mem
Servare ment
Ab insolenti
Lætitia, mora

——— *Qu*
Fortiaque a
A
Plures amic
Paucos amic

Leve est misc
L
Serpens,
Dulcia virtu
Latius est, q

Scilicet, ut f
Tempor
Dum juvat
Indelib
At simul int
Agmini

Incertum est
hoc mih

Asinaria.
usus est, qui malum fert fortiter.
Phormione.

mo animo DA. *Places.*

s lib. 10. bel. Pu.
s, deforme docebat
e arcebat ab ira.
i esse virorum,
ati non posse dolores
t poscere luctus.
7. lib. 1.
ubila cælo
t imbres
vire memento
ores.
. lib. 2.
arduis
in bonis

. Satyr.
ortes,
e pectora rebus.
aci sentent.
mpare:
sis proba.
hyeste.
rre est grave.
l. civil.
na,
entia duris:
bi constat honestum.
. Trist.
ur in ignibus aurum,
spicienda fides.
fortuna sereno,
uuntur opes.
nec noscitur ulli,
ui modo cinctus erat.
ior.
ua præter spem, atq; incredibile
ita

Ita sum irritatus, animum ut neque
statuere.
Quamobrem omnes cùm secunda res
mè
Meditari secum oportet, quo pacto
ferant.
Ovid. 6. Metamorph.
Os mutum facti caret indice: grande
Ingenium est, miserisque venit solert
Idem 2. de arte amand
Ingenium mala sæpè movent, quis cre
Aëreas homines carpere posse v
Idem de Sapplio.
Nunc vellem facunda forem, dolor ar
Ingeniumque meis substitit om
Ovid. lib. 5. de Trist.
Scilicet adversis probitas exercita re
Tristi materiam tempore laud
Si nihil infesti durus vidisset Vlysses
Penelope fœlix, sed sine laude f
Lucret. lib. 3. de rerum. n
——— *Multoque in rebus acerbis*
Acrius advertunt animos ad religio
Quò magis in dubiis hominês spectare
Convenit: adversisque in rebus nosc
Nam veræ voces tum demum pectore
Eliciuntur, & eripitur persona. ma
Silius Italicus, 7. bel. Pu
Tanta adeò, cùm res trepida, revere
Nascitur.
Martialis lib. 11. epigr.
Rebus in angustis facile est contemne
Fortiter ille facit, qui miser e
Manil. 1. Astron.
Sed cùm longa dies acuit mortalia co
Et labor ingenium miseris dedit, &
Advigilare sibi jussit fortuna premen
Seducta in varias certarunt pectora c
Et quodcunque sagax tentando repe
Plaut; Stich.
Paupertas omneis artes perdocet, ubi
Publ. Syrus.
Hominem experiri multa paupertas

—— *Paupertas impe*
Vt versus facerem.

C

Quæ latet, inque l
Apparet virtu

§ SENTEN

HVmana ferenda sunt. C
Nobis hominum i
Clar. Orat.
Homines nos esse mem
lis fortunæ proposita sit
minus eá, qua nati sumus
eos casus feramus, quos n
aliorum memoria repete
Cic. Tertio Fam. 5.
Scimus ea mente, qua
vita nobis præstandum p
mus, omnia humana plac
mil. 6.
Præter culpam & pecca
horribile aut pertimescer
Ferenda est fortuna, p
Famil. 8.
Eversis rebus omnibu
ratio videtur, quidquid
Famil. 6.
Perditis rebus omnibu
detur. *Ibid.*
Magna vis est in virtut
bi aderit princeps fortitu
omnia, quæ possint homi
3. *Tusc.*
Summa est stultitia fr
posse profici. *Ibid.*
Nobis quicquid accid
disse hominibus memine
Communem incertu
quam nostrum, neque pr
Cic. P. Sestio. Famil. 5.
Vt multa secunda mo
sed etiam funditùs evers
Messineo. Fam. 5.

2. Epist.

dax

Trist 3.

far non cognita rebus,

urque malis.

PHILOSOPHICAE.

lib. 15.

c stultitiæ devorandæ sunt. *De*

is, ea lege natos, ut omnibus te-
ra: neque esse recusandum, quo
one, vivamus: neve tam graviter
silio vitare possumus: eventisque
il accidisse nobis novi cogitemus.

tas & ratio præscribit, ut nihil in
iam putemus: eaque cùm carea-
oderatè feramus. *Cic. A. Tor. Fa-*

ini accidere nihil potest, quod sit
. *Mißinio Famil.* 5.
quæ abest à culpa. *Cicer. A. Tor.*

consilio profici nihil possit, una
ferre moderatè. *Cicer. Torq.*

psa virtus se sustentare posse vi-

xcita, si fortè dormiunt: jam ti-
te animo tanto esse coget, ut
contemnas & pro nihilo putes.

i dolore, cùm intelligas nihil

er & sapienter feramus, & acci-
. *Attic. lib.* 14.
m, quem neque vitare quis-
pacto potest, sapienter feramus.

mus: sic non solùm adversam,
m fortiter ferre debemus. *Cic.*

Nihil

Nihil est præcipuè cuiquam dolendum in
versis. *Cic. Torq. Fam.* 6.

Necessitas feren æ conditionis humanæ,
re prohibet, admonetque esse hominem: qu
rè luctum levat. 3. *Tusc.*

Nihil est quod plus valeat ad ponendum
intellectum, nihil profici & frustià esse suscep

Quando præstitimus quod debemus, mod
ramus. *Cic. Torq. Fam.* 6.

Est etiam in nobis, ut & adversa quasi perp
mus, & secunda jucundè ac suaviter memine

Levat dolorem, communis quasi legis
recordatio. *Cic. Cacin. Fam.* 6.

Eorum, qui gravius ferunt, luctus, alioru
Sic perpessio cæterorum facit, ut ea quæ acci
quàm quanta sunt existimata, videantur. 3.

Ipsa ægritudo lenitur, cum obijcimus m
tem animi effœminati, cumque eorum grav
laudamus, qui non turbulenter humana pat

Motus animi, solicitudines, ægritudinesqu
traductis animis ad voluptatem. 3. *Tusc.*

Omnibus modis fulciendi sunt, qui corru
sunt propter magnitudinem ægritudinis. 5.

Vide infra tit. Afflictio. Fortuna. Mise

ADULATIO, ADUL

§ SENTENTIAE BIBL

LAudatur peccator in desideriis animæ suæ
Oleum autem peccatoris non impingu
140.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acq

Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit
nam. *Ibid.*

Qui dicunt impio, justus es, maledicent

Qui benedicit proximo suo voce grandi,
maledicenti similis est. *Prov.* 27.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam fr
dientis. *Ibid.*

Quomodo probatur in conflatorio aurum
tum: sic probatur homo ore laudantis. *Ibid.*

Qui derelinquunt legem, laudabunt impi

Qui corripit hominem, gratiam postea in
gis, quàm ille qui per blandimenta decipit.

——— *Paupertas impu*
Vt versus facerem.

O

Qua latet, inque le
Apparet virtus

§ SENTENT

HVmana ferenda sunt. *C*
Nobis hominum in
Clar. Orat.

Homines nos esse memi
lis fortunæ proposita sit v
minus eâ, quâ nati sumus
eos casus feramus, quos nu
aliorum memoria repeten
Cic. Titio Fam. 5.

Scimus ea mente, quàn
vita nobis præstandum pe
mus, omnia humana placa
mil. 6.

Præter culpam & peccat
horribile aut pertimescen
Ferenda est fortuna, pr
Famil. 8.

Eversis rebus omnibus
ratio videtur, quidquid e
Famil. 6.

Perditis rebus omnibus,
detur. *Ibid.*

Magna vis est in virtutib
bi aderit princeps fortitud
omnia, quæ possunt homini
3. *Tusc.*

Summa est stultitia frust
posse profici. *Ibid.*

Nobis quicquid accider
disse hominibus memineri
Communem incertum
quam nostrum, neque præs
Cic. P. Sestio. Famil. 5.

Vt multa secunda mode
sed etiam funditùs eversan
Messanio. Fam. 5.

2. Epist.
dax

. Trist 3.
Tas non cognita rebus,
turque malis.

PHILOSOPHICAE.

lib. 15.
ae stultitiæ devorandæ sunt. *Do*

us, ea lege natos, ut omnibus te-
tra: neque esse recusandum, quo
one, vivamus; neve tam graviter
silio vitare possimus: eventisque
il accidisse nobis novi cogitemus.

itas & ratio præscribit, ut nihil in
pam putemus: eaque cùm carea-
oderatè feramus. *Cic. A. Tor. Fa-*

nini accidere nihil potest, quod sit
c. Mißenio Famil. 5.
quæ abest à culpa. *Cicer. A. Tor.*

consilio profici nihil possit, una
, ferre moderatè. *Cicer. Torq.*

ipsa virtus se sustentare posse vi-

excita, si fortè dormiunt: jam ti-
te animo tanto esse coget, ut
, contemnas & pro nihilo putes.

ici dolore, cùm intelligas nihil

ter & sapienter feramus, & acci-
c. Attic. lib. 14.
um, quem neque vitare quis-
pacto potest, sapienter feramus.

imus: sic non solùm adversam,
am fortiter ferre debemus. *Cic.*

Nihil

Nihil est præcipuè cuiquam dolendum in
versis. *Cic. Torq. Fam.* 6.

Necessitas feren æ conditionis humanæ,
re prohibet, admonetque esse hominem: qu
rè luctum levat. 3. *Tusc.*

Nihil est quod plus valeat ad ponendum
intellectum, nihil profici & frustrà esse susce

Quando præstitimus quod debemus, moc
ramus. *Cic. Torq. Fam.* 6.

Est etiam in nobis, ut & adversa quasi per
mus, & secunda jucundè ac suaviter meminc

Levat dolorem, communis quasi legis
recordatio. *Cic. Cæcin. Fam.* 6.

Eorum, qui gravius ferunt, luctus, alior
Sic perpessio cæterorum facit, ut ea quæ acc
quàm quanta sunt existimata, videantur. 3.

Ipsa ægritudo lenitur, cum obiicimus m
tem animi effœminati, cumque eorum gra
laudamus, qui non turbulenter humana pa

Motus animi, solicitudines, ægritudinesq
traductis animis ad voluptatem. 3. *Tusc.*

Omnibus modis fulciendi sunt, qui corru
sunt propter magnitudinem ægritudinis. 5.

Vide infra tit. Afflictio. Fortuna. Mise

ADULATIO, ADU

§ SENTENTIAE BIB

LAudatur peccator in desideriis animæ su
Oleum autem peccatoris non imping
140.

Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acq

Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit
nam. *Ibid.*

Qui dicunt impio, justus es, maledicent

Qui benedicit proximo suo voce grandi
maledicenti similis est. *Prov.* 27.

Meliora sunt vulnera diligentis, quam f
dientis. *Ibid.*

Quomodo probatur in conflatorio auru
tum: sic probatur homo ore laudantis. *Ibid*

Qui derelinquunt legem, laudabunt impi

Qui corripit hominem, gratiam postea i
gis, quàm ille qui per blandimenta decipit.

quanquam respondeamus nos indignos, & calidus rubor ori perfundat, tamen ad laudem suam anima intrinsecus lætatur. *Hier. in epist. 121. ad Dabinianum.*

Nihil est quod tam facilè corrumpat mentes hominum sicut adulatio: Plus enim nocet lingua adulatoris, quam gladius persecutoris. *Hier. super. Psal.*

Non sic adulandum est principibus, ut sanctarum scripturarum veritas negligatur: nec generalis increpatio unius personæ injuria est. *Hier. super. Psal. 7.*

Nec credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus aurem ne libenter accommodes: qui quum te adulationibus foverint, & quum te impotentem mentis effecerint, si subitò respexeris, deprehendes post te colla incurvari aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam. *Hier. in epist. ad Rusticum.*

Nos ad patriam festinantes, mortiferos Sirenarum cantus surda aure transire debemus. *Hier. in quadam epist.*

Impinguat caput oleum peccatoris, quum demulcet mentem favor adulantis. *Gre. ho. 12. super Evang.*

Quisquis malè viventibus adulatur, pulvillum sub capite jacentis ponit: ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fulcitus fraude quiescat. *Greg. super Ezech. hom. 11.*

Adulatio, si ad tempus patienter suscipitur, augetur, & paulisper demulcet animum, ut angore suæ certitudinis inolescat in dilectione sermonis, sed crescere valeat: statim quum fit, sine mora finienda est. *Greg. ibid. super Ezech.*

Qui auditis blanditiis, in altum se extollit, quid aliud, quàm aurum reprobum fuit, quod fornax igne consumsit. *Greg. ibid.*

Qui de amore non venit honor, non honor, sed adulatio est. *Bern. super Cant.*

Adulator omnis virtutis inimicus est, & quasi clavum figit in oculo illius, cum quo sermonem conserit: eoque magis cavendus est, quo sub amantis specie nocere non desinit, donec rationis obtundat acumen, & modicum illud luminis, quod adesse videbatur, extinguat. *Chrysost. in Policratico de vestigiis philosoph. lib. 3.*

Et, sicut finis oratoris est, dilectione persuasisse, & Medici, medicinâ curasse: sic adulatoris est finis, suaviloquio decepisse. *Chrysost.*

Adulari est seductorum. *Idem super Epist. ad Thess. hom. 7.*

Cùm aliquis actus moribus populi, ut placeat eis, quibus aures pruriunt, loquitur, quæ gratanter accipiant: loquitur quæ vicina sunt voluptati, talis magister consuit cervicalia sub omni cubito manus. *Orig. 1. hom. super. Ezech.*

Qui ad voluptatem meditata deportant, & illa semper inquirunt, quæ delectent potiùs audientes, quàm convertant à vitiis, faciunt velamina super caput. *Orig. ibid.*

Melius est à sapient
cip. *Eccl.* 7.
Non laudes virum
Est qui nequiter hu
Eccles. 19.
Popule meus, qui
gressuum tuorum dis
Væ! qui justificatis
In ore suo pacem lo
sidias. *Ierem.* 9.
In malitia sua læti
pem. *Osea.* 7.
An quæro homini
Neque enim aliqu
tis. 1. *Thess.* 2.

§ SE

ADulatio est fallaci
rum, scilicet vitup
lingua adulatoris, qu
Falsa laus adulatori
tis emollit. *Aug. ibi*
Sicut sumenda sun
ciosa dulcedo. *Aug. d*
Sicut adulantes am
que corrigunt. *Aug.*
Adulantium lingua
ea facere in quibus n
datur operator. *Aug.*
Magis optabo à quo
Nullus enim reprehen
dator verò errat & con
Adulatio fallax cru
Emolliri adulation
etiam ignaviæ videtu
Beata mens quæ ne
nec decipiat alterum,
nec aliquando patitur,
Isto maximè temp
gravissimum: quia hu
fit ut qui adulari nesci
ad Celantium.
Rumusculos, & gul
ge. *Hier. ibid.*
Natali ducimur mal

i, quàm ſtultorum adulationibus de-

e ſunt *Eccleſ.* 11.

e, & interiora ejus plena ſunt dolo

m dicunt, ipſi te decipiunt, & viam
ſai. 5. 12.
Eſ. 5.

um amico ſuo, & occultè ponit ei in-

t Regem, & mendaciis ſuis princi-

e? *Galat.* 1.
us in ſermone adulationis, ſicut ſci-

E PATRVM.

ctio. Duo ſunt genera perſecuto-
e adulantium: ſed plus perſequitur
perſequentis. *Auguſt. ſuper. pſ.* 59.
ta dilectio, mentes à rigore verita-

bria: ita ſemper vitanda eſt perni-

nt: ſic inimici litigantes plerum-
?

nines in peccatis: Delectat enim
n metuitur reprehenſor, ſed lau-
.

endi, quàm ab adulante laudari:
dus eſt amatori veritatis: Lau-
m. *Aug. lib.* 9. *de Trinitate.*
lib. 2. *con. lit. petit.*
olùm fortitudinis non eſſe, ſed
de offic.
uando, nec adulanti credit, quæ
itur, denique nec malum facit,
ad Demetriadem.
ium adulationis, quodque eſt
enevolentiæ loco dicitur: ita
s aut ſuperbus reputetur. *Hier.*

tes adulatores quaſi hoſtes fu-

bus noſtris libenter fatemur, &
quan-

quanquam reſpondeamus nos indignos, & c
fundat, tamen ad laudem ſuam anima intrinſ
epiſt 121. *ad Dabinianum.*

Nihil eſt quod tam facilè corrumpat me
adulatio: Plus enim nocet lingua adulatoris
cutoris. *Hier. ſuper. Pſal.*

Non ſic adulandum eſt principibus, ut ſa
veritas negligatur: nec generalis increpatio
eſt. *Hier. ſuper. Pſal.* 7.

Nec credas laudatoribus tuis, imò irriſorib
accommodes: qui quum te adulationibus fo
potentem mentis effecerint, ſi ſubitò reſpexe
te colla incurvari aut manu auriculas agitari
canis protendi linguam. *Hier. in epiſt. ad R*

Nos ad patriam feſtinantes, mortiferos Si
aure tranſire debemus. *Hier. in quadam epiſ*

Impinguat caput oleum peccatoris, quum
vor adulantis. *Gre. ho.* 12. *ſuper Evang.*

Quisquis malè viventibus adulatur, pulvill
ponit: ut qui corripi ex culpa debuerat, in e
ſcat. *Greg. ſuper Ezech. hom.* 11.

Adulatio, ſi ad tempus patienter ſuſcipitu
demulcet animum, ut angore ſuæ certitudini
ne ſermonis, ſed creſcere valeat: ſtatim quum
da eſt. *Greg. ibid. ſuper Ezech.*

Qui auditis blanditiis, in altum ſe extollit
runt reprobum fuit, quod fornax igne conſu

Qui de amore non venit honor, non ho
Bern. ſuper Cant.

Adulator omnis virtutis inimicus eſt, & qua
lo illius, cum quo ſermonem conſerit: eoqu
quo ſub amantis ſpecie nocere non deſinit, d
dat acumen, & modicum illud luminis, quo
tinguat. *Chryſoſt. in Policratico de Veſtigiis p*

Et, ſicut finis oratoris eſt, dilectione perſu
cinâ curaſſe: ſic adulatoris eſt finis, ſuaviloqu

Adulari eſt ſeductorum. *Idem ſuper Epiſ*

Cùm aliquis actus moribus populi, ut pla
pruriunt, loquitur, quæ gratanter accipiant:
ſunt voluptati, talis magiſter conſuit cerv
manus. *Orig.* 1. *hom. ſuper. Ezech.*

Qui ad voluptatem meditata deportant, &
quæ delectent potiùs audientes, quàm conv
velamina ſuper caput. *Orig. ibid.*

Melius est à sapie
cipi. *Eccl. 7.*
Non laudes viru
Est qui nequiter
Eccles. 19.
Popule meus, qu
gressuum tuorum d
Væ! qui justificat
In ore suo pacem
sidias, *Ierem. 9.*
In malitia sua la
pem *Osea. 7.*
An quæro homin
Neque enim aliqu
tis. 1. *Thess. 2.*

§ S

ADulatio est fallac
rum, scilicet vitu
lingua adulatoris, q
Falsa laus adulato
tis emollit. *Aug. ib*
Sicut sumenda su
ciosa dulcedo. *Aug.*
Sicut adulantes a
que corrigunt. *Aug.*
Adulantium lingu
ea facere in quibus n
datur operator. *Aug.*
Magis optabo à qu
Nullus enim reprehe
dator verò errat & co
Adulatio fallax en
Emolliri adulatio
etiam ignaviæ videtu
Beata mens quæ ne
nec decipiat alterum,
nec aliquando patitu
Isto maximè temp
gravissimum: quia hu
sit ut qui adulari nesc
ad Celantium.
Rumusculos, & gul
ge. *Hier. ibid.*
Natali ducimur ma

ipi, quàm stultorum adulationibus de-

cie sua. *Eccles.* 11.
se, & interiora ejus plena sunt dolo.

tum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam
Esai. 3. 12.
m. *Es.* 5.
cum amico suo, & occultè ponit ei in-

unt Regem, & mendaciis suis princi-

cere? *Galat.* 1.
imus in sermone adulationis, sicut sci-

TIAE PATRVM.
eductio. Duo sunt genera persecuto-
m & adulantium: sed plus persequitur
ius persequentis. *August. super ps.* 59.
ulata dilectio, mentes à rigore verita-

salubria: ita semper vitanda est perni-
Chr.
ertunt: sic inimici litigantes plerum-
onfess.
homines in peccatis: Delectat enim
n non metuitur reprehensor, sed lau-
al. 9.
prehendi, quàm ab adulante laudari:
nidandus est amatori veritatis: Lau-
rrorem. *Aug. lib.* 9. *de Trinitate.*
Aug. lib. 2. *con. lit. petit.*
non solùm fortitudinis non esse, sed
l. 2. *de offic.*
r aliquando, nec adulanti credit, quæ
decipitur, denique nec malum facit,
n ep. ad Demetriadem.
at vitium adulationis, quodque est
s ac benevolentiæ loco dicitur: ita
vidus aut superbus reputetur. *Hier.*

alpantes adulatores quasi hostes fu-

latoribus nostris libenter fatemur, &
quan-

quanquam respondeamus nos indignos,
fundat, tamen ad laudem suam anima in
epist. 121. *ad Dabinianum.*
Nihil est quod tam facilè corrumpa
adulatio: Plus enim nocet lingua adula
cutoris. *Hier. super. Psal.*
Non sic adulandum est principibus,
veritas negligatur: nec generalis increp
est. *Hier. super. Psal.* 7.
Nec credas laudatoribus tuis, imò irri
accommodes: qui quum te adulationib
potentem mentis effecerint, si subitò re
te colla incurvari aut manu auriculas a
canis protendi linguam. *Hier. in epist.*
Nos ad patriam festinantes, mortife
aure transire debemus. *Hier. in quadam*
Impinguat caput oleum peccatoris, q
vor adulantis. *Gre. ho.* 12. *super Evang.*
Quisquis malè viventibus adulatur, p
ponit: ut qui corripi ex culpa debuera
scat. *Greg. super Ezech. hom.* 11.
Adulatio, si ad tempus patienter sus
demulcet animum, ut angore suæ certit
ne sermonis, sed crescere valeat: statim
da est. *Greg. ibid. super Ezech.*
Qui auditis blanditiis, in altum se ex
runt reprobum fuit, quod fornax igne c
Qui de amore non venit honor, n
Bern. super Cant.
Adulator omnis virtutis inimicus est,
lo illius, cum quo sermonem conserit:
quo sub amantis specie nocere non des
dat acumen, & modicum illud luminis
tinguat. *Chrysost. in Policratico de Vest.*
Et, sicut finis oratoris est, dilectione
cinâ curasse: sic adulatoris est finis, sua
Adulari est seductorum. *Idem su. e*
Cùm aliquis actus moribus populi,
pruriunt, loquitur, quæ gratanter accip
sunt voluptati, talis magister consuit
manus. *Orig.* 1. *hom. super Ezech.*
Qui ad voluptatem meditata deport
quæ delectent potiùs audientes, quàm
velamina super caput. *Orig. ibid.*

Ipsa peccati nutr
ardentibus solet adu
Adulator est, qui
credit habere propit
Adulator, amicu
bo, turpis in facto, l
obsequia, anxius a
humana; difficilis a
Oleum peccator
tibus & blandimen
ingrediens, rigoren
ris ficti, vel potiu
Ficti adulatores
tantur, quàm illud
nec aliter impetra
fecerint. *Cass. in q*
Adulatio bland
digos vocat liberal
les: garrulos, affa
graves: hæc sagitt
Vitiis semper se
virtutibus verò au
sermone.

¶

Omnia ba
tam
Est genus b
Nec sunt. H
Sed his ultr
Quicquid a
Negat quis
Omnia asse

Quid quo
Sermonem
Et longum
Herculis,
Miratur
Ille sonat,
Natio con
Concutit
Nec dolet
Accipit E

quæ sicut oleum flammis, in culpa
nentum. *Beda sup. Lucam. l. 1.*
onsensum, ne offendat illum, quem
hostis in animo, comptus in ver-
era, fragilis ad adversa, inflatus ad
mmoderatus ad gaudia, facilis ad
r. de sanct. Victor.
simulata verborum, quæ adulatio-
ntes velut olei pinguedo libenter
oslit, ad noxias cogitationes amo-
perducit. *Cassiodor.*
divitum captant, nihil priùs medi-
ratissimum auditoribus fore: nam
unt, nisi quasdam insidias auribus
laudit: omnibus salve dicit; pro-
cos & sapientes: lascivos, curia-
os, constantes: pigros, maturos &
& citò infigitur. *Ibidem.*
enta, lenocinantur dulcia delictis;
ntamica. *Pet. Rav. in quodam*

POETICAE.

Evnucho.
m habeo: nihil cum est, nihil desit
primos se omnium rerum volunt,
e ego non paro me, ut arrideant,
um ingenia admiror simul.
rursum si negant, laudo id quoq;
Postremo imperavi egomet mihi
nunc est multò uberrimus.
3 de Græcia.
rudentissima: laudat
formis amici,
cervicibus aquat
tellure tenentis.
qua deterius nec
llina marito.
ajore cachinno
as aspexit amici.
a si tempore poscas,
xeris, æstuo, sudat.

Ovid.

Ovid. lib. 2. eleg.
Impia sub dulci melle venena latent.

§ SENTENTIAE PHILOSO

NVlla in amicitiis pestis est major, quàm adulatio. *In Lælio.*

Simulatio amicitiæ valere non potest. *In*

Semper auget assentatio id quod is, cujus vult esse magnum. *In Lælio.*

Cavendum est ne assentatoribus patefaci nos sinamus, in quo falli facile est: tales eni jure laudemur. *In Lælio.*

Assentatio quamvis perniciosa sit, nocer nisi ei, qui eam recipit, atque eâ delectatur ribus patefaciat aures suas maximè, qui i maximè ipse delectet. *In Lælio.*

In obsequio comitas adsit: assentatio vi amoveatur, quæ non modò amico, sed ne lil *In Lælio.*

Turpis est assentatio. *Ad Attic. lib* 13.

Blanditia cùm vitiosa sit ac turpis in cæte tione magistratus est necessaria: benevolenti ditiis & assentationibus colligere turpe est

Mihi hæreditates non honestæ videntur, s tum, non veritate, sed simulatione acquisi

Intus teipsum considera, non qualis sis, a boni inepti & inertes vocantur: mihi conti animo audienda sunt imperitorum conviti continendus est iste contemptus. *Senec. 77. e*

Adulatio apertis & propriis auribus recip descendit, venit ad me pro amico blandus in

O te felicem hominem! si nihil habes, p tibi mentiatur: nisi cùm jam etiam causa su suetudinis causa: adulator blandus consilium tigatius fore suspicabitur. Cassæ fidei sunt, tur. *Senec. 21. epist.*

Adulatio quàm similis est amicitiæ? non sed vincit & præcedit: eo ipso gratiosos faci bis sub virtutum nomine obrepunt: temerit nis latet: moderatio vocatur ignavia: pro c In his magno periculo erramus. *Sen. in epist*

Monstrabo tibi cujus rei inopiâ laborant omnia possidentibus desit, unum scilicet c

nemo ex animi sui s
est unum amicorum
Malum hominem
esse. Habet enim su
laudanti dixit, Adu
cùm te intelligam
Venena non dantu
sed præstan[illegible] est es
Citò nobis placem
qui prudentes, qui [illegible]
ti: quicquid in nos a
tum prendimus: opti
sentimur, cùm sciam
mus nobis, ut laudari
faciamus. *Senec. 60 E*

§

A*Vgustus* Romanor
nunciantibus, quod
quàm frequenter acce
buit illorum negliger
incensum. *Eras. 4. ap*
Alexander Macedo
cerdos grandævus illu
à Deo habeas. Tum
salutationem, & post
bis imperium concesse
quasi Deum consultu
petiisset. Iterum ab eo
aliqui superessent, qu
sacerdos ait: Interfecto
Philippum occiderunt
dere insidias. Tales sunt
blandiloquio principes
tollunt, & mira adulati
lam aliam ob causam, c
dignitate, potestate, &
Alex. & Q. Curtium.
Alexander. Aristobu
bus ab Alexandro Mac
adulantissimè affinxerat
Alexander arreptum è
mersit, & ad Aristobulu
eodem præcipitareris, q
jaculo interficiam eleph

& suadet: sed adulandi certamen.
ctium. *Sen. in epist.*
entem, agnosce tuum laqueum
blanda oratio: Diogenes cuidam
utrumque facere: nihil proficies,

circumlita. Bonum est laudari:
Senec. de benef. & morib.
nus, qui nos bonos viros dicant,
umus modicâ laudatione conten-
pudore congessit, tanquam debi-
& sanctissimos affirmantibus as-
mentiri. Adeò quoque indulge-
id, cui contraria tamen maximè

THEGMATA.
rraconensibus pro læto ostento ei
palma esset enata: Apparet, inquit,
od illi diis tribui volebant, ille tri-
unquam in ara Cæsaris adolerent
t.
Hammonis templum venisset, sa-
t: Salve fili, & hanc salutationem
: Lubens, ô pater, excipiam cum
tuus ero filius, si mihi totius or-
tos autem cùm se intrò recepisset,
ondit: Iovem id promittere quod
cupiebat Alexander: Num eorum
hilippum interfecissent? Ad quæ
udum dignas dederunt pœnas, qui
tuo nemo mortalium potest ten-
ulatores, qui sub prætextu pietatis,
n seducunt: dum eos quasi Deos ex-
id vis tentandum extimulant; nul-
ità principibus placeant, ut nihil de
ate illis decedat. *Vide Plut. in vita*

oricus librum conscripserat, de re-
stis, in quo multa supra veri fidem
quum illi in navigatione recitasset:
s librum, in fluvium Hydaspen de-
erius: Tu, inquit, dignior eras, ut
s me sic pugnantem facis, ut vel uno
Eras. lib. 8. apoph.

Idem,

Idem, validissima quadam rupe capta, q
lum egregiis gestis Herculem superasse: At
gestas in imperio ne verbo quidem cum h
arbitror conferendas. Adulabantur illi, sed
faciebat adulatio. *Plut. in apoph. reg. & in*

Constantinus Imp. spadonum atque asse
aulis tantus erat hostis, ut eos tineas atque
crebrò sit solitus. *Nicephori interpres & Sch*
hist.

Sigismundus Imperator, assentatores se v
diceret, Brunonius Veronensis respondit:
hominum magis amas, quam adulatores
Vincis sanè, inquit. Ita enim naturâ comp
tandos esse adulatores dicimus, tùm maxim
nec tu mecum tàm diu fuisses, nisi meis mo
ses. *Aeneas Sylvius de dictis Sigismundi &*

Idem Imperator quùm adulatores odio
modum eum laudanti, & diis similem esse d
centique illi: Cur me cædis Imperator? Cu
dus, mordes adulator? *Aeneas Syl. lib. 1. co*
Alphonsi.

Apollonius rogatus à rege Babylonio, qua
frui posset? respondit: Si paucis credideris.

Aristippus cùm malè audisset à Diogene,
ret: Si Diogenes, inquit, sciret uti regibus,
oleribus. *Idem.*

Antisthenes satius esse dicebat, incidere i
sitos. Hi enim viventis animum corrump
Laert. lib. 6. c. 1. Bruson. lib. 1. c. 7. Hoc alii

Bion interrogatus, quod esset animal omn
Si de feris, inquit, percunctaris? tyrannus:
Laert. lib. 1. cap. 6. Plut.

Cicero. Quum Crassus dixisset: Nemi
vixisse diutius annis sexaginta, deinde pœr
deret: Quid mihi accedit, ut hoc dicerem?
quit, Romanos hoc libenter audituros, & i
publ. gubernandam: duo significans, & Cra
esse Romanis, & illum non virtute, sed bla
honores. *Erasm. 4. apoph.*

Idem cuidam nuncianti, Cæsaris amicos
quit, illos Cæsari malè cogitare? Irrisit adu
Cæsariani rebus suis diffiderent, metuerent
Rom. apoph.

Cœlius. Cliens quidam cùm Cœlio or
C

concederet, ille jam long
duo videamus. *Senec.*

Crates, ad opulentum
batur turba; Adolescens,

Diogenes interrogatus
nocentissimum? respond
si de mansuetis? est adul
odium, adulator auter
Laert. lib. 9. Stob. & Br

Idem interrogatus, ob
Quoniam dantibus blan
etiam mordeo. *Laert. lib*

Phocion, Antipatro pet
quod cum justitia non co
Phocione simul amico &
vis obsequitur, adulator
Græcorum apoph. Ant. en

§ S

UT medico camem fec
elegantiam servat, abe
tas admittit urbanitatem
scurrilibusque jocis libert
Plut.

Mala pictura, fractis v
& adulator sudoribus, cla
bens sincerum. *Plut.*

Simia cùm nec domum
rere, quemadmodum equ
risum movet: sic adulat
esse usui, voluptatum mi

Quidam malè pinxerat
ros gallinaceos procul abi
deretur: Sic adulator, veros
comparatione deprehenda

Vt difficile deprehendur
tant colorem: sic eos assen
omne vitæ institutum omn

Adulterina splendorem
adulator gratiam, obsequi

Non, ut polypus se quib
bet moribus nos accommo

Tragœdiarum histrioni
bus, theatroque applauden
agunt, nisi sint qui applau

ione evocatus, dic ait, contra :ue

tem, quem parasitorum comita-
et me tuæ solitudinis. *Stob.*

bestia morsum haberet omnium
feris interrogas? est obtrectator:
m obtrectator quidem præ se fert
ici persona multo lædit gravius.

canis nomen vulgò sortitus esset?
uit; non dantibus oblatro, malos

n gratiam suam faceret quiddam,
: Non potes, inquit, ô Antipater,
e uti: Amicus enim non ad quid-
n omnibus obsecundat. *Plut. in*
Max. serm. 11.

ITUDINES.

anus concinnitatem quandam &
n saltatoria gesticulatio: ita liber-
gravitate. Adulator risu inepto,
eluti malis condimentis adulcat.

rugis & angulis rem repræsentat:
s, amicum imitatur: nihil exhi-

servare more canis, nec onera ge-
arare sicuti boves, parasitatur ac
in seriis ac gravibus rebus nesciat
. *Plut.*

gallinaceos, jussitque puero ut ve-
tabula, ne collatione deprehen-
s pro viribus abigit, ne ex illorum
us amicus. *Plut.*

stiæ, quæ ad loci similitudinē mu-
s haud facile deprehendas qui ad
affectus sese accommodant. *Idem.*

rem tantum auri imitantur: Sic
ilaritatem amici. *Idem.*

locis, ita nos debemus quorum li-
dem.

oro opus est, amicis concinenti-
qui gaudent adulatoribus, nihil
dem.

Quem-

Quemadmodum juxta mathematicos f
flectuntur, nec producuntur, neque mov
intelligibiles: sed inflectuntur, & produc
cum ipsis corporibus; ita adulator ipopte
vetur: sed cum irato amico irascitur, cum

Simia dum hominem imitari conatur,
idem faciens, alios capit & allicit. *Idem.*

Insania alendi equos, non consequitur l
mentifera: sic adulatio non infestat paup
magnarum familiarum ac fortunarum rui

Vt sylvestria semina, quæ spatio ac magn
ticum, haud facilè repurgantur, nam per a
cidunt, per ampla simul excidunt: sic a
imitatur, non facilè ab amicitiâ rejicitur a

Qui alunt belluam, primùm accomm
animadvertunt quibus rebus offendatur a
facta fiat tractabilis: sic adulator omnibus a
sese accommodat. *Idem.*

Obsoniorum egregii artifices condime
miscent, quò dulcedinis tollant satietaten
quandam libertatem ac severitatem admi
adulentur, quàm cùm videntur objurgare a

Aqua delabitur ubicunque cavum ac de
adulator vehementer urget, si quid lapsus

Vt pictura est tacita poësis: ita silentio
nempe vultúque & obsequiis. *Idem.*

Qui venantur, facilius fallunt feras, si ali
facientes, aut agricolantes, id faciant: ita
cùm non apparet eum laudare. *Idem.*

Vt præterfluens aqua nullo certo colore
lorem subjecti soli: ita adulator sui dissimi
adaptans. *Idem.*

In Menandri Comœdiâ inducitur falsu
stans, non robustam, sed inanem ac levem
mollis est & blanda. *Idem.*

Vt rupturæ & spasmata tum demum mo
quo malo corripitur: sic amici non inge
lapsos objurgant, & illorum infortunio fru

Speculum, quicquid objicitur, imitatu

Vmbra, quicquid agas, respondet & adel
te vertas, sequitur. *Idem.*

Chamæleon omnem imitatur colorem,
adulator in turpibus nihil non imitatur, so
imitari non potest. *Plin. l.* 8. *c.* 33.

Imperiti pictores cùm
rucis exprimunt similitud
iracundiam amici. *Plut.*

Sunt cibaria, quæ neque
que nervis, neque medulli
inflant, corpus turgidum
tantùm auget, & irritat, al

Quidam tauris œstrum
sic adulator in aurem admi
sum agit quò lubet. *Idem.*

Pictores illustrant lucida
laudans diversa vitia in ali
sunt. *Idem.*

Oratores aliquoties alia
causa, vel ut invidiam fugi
amico audierit, etiamsi n

Si quis merum, alioqu
illi, venenum reddit imme
tinus devehat ad co:ita ad
dium adversus adulatione
magis sit noxia. *Plut.*

Vt monere & moneri est
nō asperè: sic habendum, n
quàm adulationem, bland

Quemadmodum qui a
auribus modulationem, qu
nes impedit, nec ad seria p
laudantium sermo diutius
mo dulcem sonum excute
tervallo recurrit. *Senec. in*

Quemadmodum helio
partem, qua Sol est, & eo c
regis omnes nutus obsecu
esse propensum, in id ferun

Vitrum mirè crystallum
ciosissimam: ita assentatio
optimam. *Plin. l. 9. cap.* 25

Pardus odoris gratia alle
quidam blandiloquentiâ in
pum aulæ habent nescio qu
Plin. lib. 8. *c.* 17.

Vt ranæ ultra solitum vo
tem; ita cùm plurimum va
nis tacentibus, tum instat

non queant assequi, rugis & ver-
adulator refert intemperantiam,

i conferunt, neque spiritibus, ne-
ıdenda tantum movent, ventrem
talis est adulatoris oratio, vitiosa
frugifera. *Plutarchus.*
is crotonem in aures immittunt:
ud facilè excutitur, sed transver-

is umbris & obscuris: sic adulator
iico nutrit, ac fovet, quæ ad-

iam loquentem faciunt, vel fidei
adulator narrat, quæ ab aliis de
. *Idem.*
ns adversus cicutam, admisceat
: quod calore vim veneni pro-
ntelligens libertatem esse reme-
ipsam adulationi admiscet, quò

icitiæ, & alterum liberè facere,
amicitiis pestem esse majorem,
ssentationem. *Cicero de Lælio.*
symphoniam, ferunt secum in
cedinem cantúmque cogitatio-
tendi: sic adulatorum & pravus
uam auditur, nec facilè est ani-
quitur enim & durat, & ex in-

herba, semper in eam spectat
rem contrahit: sic nonnulli ad
in quodcunque viderint illum
i. *Plin. lib* 18. *c.27.*
r, res vilissima rem longè pre-
m imitatur, res pessima longe
c. 2.
as invadit, atque occidit: ita
llunt, ac perdunt. Sic princi-
im, quod invitet in perniciem.

pestatem significant imminen-
principes oratio malorum, bo-
turbatio. *Plin.*

Qui

Qui fascino utuntur, laudando necant a
adulator laudando perdit. *Plinius.*

Vt nihil insidiosius melle venenato: (na
modi.) ita nihil magis cavendum, quàm bla
cap. 13.

Hyæna vocem humanam imitatur, & n
quem evocatum lacerat: Ita quidam obseq
in perniciem trahant. *Plin. lib.* 7. *c.* 2.

Vt canes Melitæi potissimum in deliciis s
tibus fœminis: ita principes effœminati d
adulatores & ad gratiam omnia tum loquen
lib. 3. *c. ult.*

Non omnem escam omnes amant pisces, s
unde piscatores gnari, quam quisque maxin
potissimum objecta: ita adulator, depreh
quibus rebus deliniatur, à quibus abhorrea
esse intellexerit, hoc potissimum eum capta

Chamæleon, qui subinde mutat colorem
ter rubrum & candidum: ita adulator nihil
præter ea quæ honesta sunt. *Plin.*

Quod oleum est muscis, formicis, ferequ
adulatio stultis principibus. Siquidem ol
illa: hi assentatione, & obsequio palponum
ipsi trahunt Rempubl. *Plin.* 30 & *lib.* 11. *c.*

§ EXEMPLA SACR

ADulationis exempla. Core & ejus compli
Idumæus. 1. *Sam.* 22. 9. Amalechita, 2. *Sa*
na, 4. 8. Absolom, 15. 3. Siba, 16. 1. Sedechias, 1.
18. 10. Pseudo prophetæ. 1. *Reg.* 22. 12. 2. *Para*
doprophetæ & Sacerdotes, *Ezech.* 13. & 10. 16
& 8. 11. *Thren.* 2. 14. Iuniores Roboam consi
Principes Iuda, 24. 17. Hostes Iuda & Benian
& bellatores Nabuchodonosor, *Iudith.* 2. 4.
Regis Assueri ministri. 3. 4. Amici Aman, ej
Præfecti Darii Regis, *Dan.* 6. 7. Alcimus, 2
Herodiadis, *Matth.* 14. 6. Discipuli Pharisæor
Herodes Agrippa, *Actor.* 12. 3. Populus adst
ti, *&* *vers.* 21. 22. Iudæi, 17. 7. Accusatores Pauli
Felix adulatur Iudæis, 24. 27. Festus Iu
vers. 26. Quidam schismatici Ecclesiæ Rom
lationis punitæ exempla: Core, Dathan, Ab
plices, *Num.* 16. *vers.* 31. 32. 33. Amalechi
Baæna, 2. *Sam.* 4. 12.

§ Ex

DOmitianus à Quintilia
landi causâ. Quoniam
ni præfectus fuerat. *Cuspi*
Decius Laberius Actor
nam prodiret, respondit:
denegare posse, cui & ipsi
Dionysius junior adulat
patus Dionysiocolaces:
quæ apponerentur, videre
ductari manu gestirent. *C*
Alexandrum Mag. pos
scepisset expeditionem, ce
ditas, ut jam non aliter, qu
tari pateretur, superabatq
rum malum. *Sabell. l. 6. E*
Quamvis esset ad omn
subigendos peritissimus:
opportunus omnium. *Pl*
Antoninus Caracalla Imp
tinuas exactiones extorsi
largitus est. *Dion & Xiph*
Cassander Antipatri F
rabundos Alexandrum sal
tritus Græci, atque hujusm
chinnum est effusus: eâ re
bus caput ejus ambabus m
tem. *Plut. in Alex.*
Vespasianus Imp. generi
se tulit, eosque irrisit, qu
Sueton.

Vide Apophthegmata

§ H

FIstula cum cervo picta,
storiam scilicet, quæ sup
vitate modulisque mulce
tur: unde accidat, ut dum
to illi abalienatoque mors
Divitem hominem adu
ficum arborem in prærup
quippe quò sit hominibus
Cervis & Milvis tantùm d
tùm & adulatoribus depas

PROFANA.

ximus Poëta dicitur, fortassis adu-
itiano sororis filiorum institutio-

am, invitatus à Cæsare, ut in sce-
essariò coactum nihil tanto viro
ia tribuissent. *Macrob.*
nicè delectabatur, ab eo nuncu-
blandiendi causâ nihil se eorum
entiebantur, ut ab ipso Dionysio
2. c. 17.
Asia gestas, cum jam Indicam su-
nto rerum successu gloriæ cupi-
tratis humi corporibus, se salu-
dè adulatio perpetuum regno-

nes. *M. Crassus* assentationibus
t tamen vicissim adulationibus
sso.
illam pecuniam, quam per con-
militibus, partim assentatoribus

m veniens, cùm Barbaros vene-
onspexisset, vir in libertate ejus-
aculi hactenus insolens, in ca-
Alexander, ut arreptum crini-
hementer contuderit ad parie-

bilitatem frequenter etiam præ
Herculem referre conarentur,

ci.

YPHICA.
m indicat *adulationem*, ob hi-
rvo fertur. Animal id ejus sua-
uporem usque delectari dici-
ntior in eam incumbit, incau-
Valer. Pier. l. 47 *p.* 460. *F.*
deditum Thebanus Crates per
que rupe satam describebat:
accessus: ejus verò fructus à
horum opes ab impuris tan-
r. l. 53. *p.* 521. *B.*

Apem

Apem Adulatoris Hieroglyphicum poni
mel in ore habeat; in occulto caudæ spiculu
qui lingua blandiuntur, latenter verò feriun
do enim mellis dulcedinem proponunt, re
tunt. *Valer. Pier. l.* 26. *pag.* 244. *E.*

Sunt qui *adulatorem* blandiloquum, &
tam per *Canis* Hieroglyphicum ostendant:
quium plus æquo pronus; & alter quælibet
fingere sævus. Sumptum ex quadam Diog
ne. *Idem l.* 5. *p.* 49. *B.*

ADULTERIU

SENTENTIAE BIB

REdde uxorem viro suo: si autem noluer
morte morieris tu, & omnia, quæ tua sunt
Si quis tetigerit hominis uxorem, morte
Non mœchaberis *Exod.* 20.
Cum uxore proximi tui non coibis, ne
macularis. *Levit.* 18.
Non desiderabis uxorem proximi tui. *Exo*
Si mœchatus quis fuerit cum uxore alteri
petraverit cum conjuge proximi sui, morte
adultera. *Ibidem.*
Si concubuisti in adulterio, his maledictio
te Dominus in maledictionem, exemplumq
pulo suo, putrescere faciat femur tuum, & t
rumpatur. *Num.* 5.
Si dormierit vir cum uxore alterius, uter
& adultera, & auferes malum de terra. *Deut.*
Maledictus qui dormit cum uxore proxim
Oculus adulteri observat caliginem, dic
oculus, & operiet vultum suum. Perfodit in
in die condixerat sibi. *Iob.* 24.
Si deceptum est cor meum super muliere
mei insidiatus sum: scortum alterius sit ux
incurventur alii. Hoc enim nefas est, & iniqu
est usque ad perditionem devorans, & eradic
Ibid. 31. *v.* 9. & *seqq.*
Nunquid potest homo abscondere ignem
menta sua non ardeant? aut ambulare super
ejus comburantur? Sic qui ingreditur ad mu
non erit mundus, cùm tetigerit eam *Prov.* 6.

Qui adulter est propter
turpitudinem & ignominia
lius non delebitur. *Ibidem.*

Qui tenet adulteram, st

Tria sunt difficilia mihi
aquilæ in cœlo: viam colu
maris:& viam viri in adole
ræ, quæ comedit, & tergens
Ibid. 30.

Filii adulterorum in co
men exterminabitur. Et
computabuntur, & sine ho
si celerius defuncti fuerint
nis allocutionem. Nation
nis. *Sap.* 3.

Omnes adulterantes qu

Audistis quia dictum e
tem dico vobis, omnis q
eam, jam mœchatus est e

De corde exeunt cogita
cationes, furta, falsa testim
quinant hominem. *Ibid.*

Nolite errare: neque f
adulteri regnum Dei poss

§ SEN

INdignantur mariti si aud
ulteris fœminis pœnas:
erit, quantò magis ad eos p
gere fœminas. *Aug. l. de a*

Sicut satius est fame m
est defungi sine liberis, qua
re. *Idem de thoro conjugal*

Nemo sibi blandiatur
adulterium est: nec viro
viro, quæ ab uxore, debet
sit legitima uxor, commis
Ambros. lib. de Patriarch.

Qui formam concupis
teste commisit. *Athanas.*

Adulter velut ante geh
suspicans, vel ad umbram
ciens oculis, sed omnes pe
acutos videns gladios, imp
per est adulter, etiam in te

s inopiam, perdet animam suam:
ngregabit sibi, & opprobrium il-

st & insipiens. *Ibid.* 18.
quartum penitus ignoro: Viam
er petram: viam navis in medio
. Talis est via mulieris adulte-
m, dicit: non sum operata malum.

tione erunt, & ab iniquo thoro se-
em longæ vitæ erunt, in nihilum
rit novissima senectus illorum. Et
habebunt spem, nec in die agnitio-
n iniquæ, diræ sunt consumatio-

anus succensus à coquente. *Osæ.* 7.
uis: Non mœchaberis. Ego au-
rit mulierem ad concupiscendum
rde suo. *Matth.* 5.
malæ, homicidia, adulteria, forni-
lasphemiæ: hæc sunt, quæ coin-

. neque idolis servientes, neque
. 1. *Cor.* 6.

AE PATRVM.

alteros viros pendere similes ad-
antò gravius puniri eos oportu-
, & virtute vincere, & exemplo re-
jugiis.
m idolothytis vesci: ita sanctius
licito concubitu stirpem quære-

us hominum. Omne stuprum
quod mulieri non licet. Eadem à
nonia. Quicquid in ea, quæ non
erit, adulterii crimine damnatur.

nvis sine facinore, peccatum sine
ton serm. 85.
est omnium miserrimus: omnia
niscens, ad nullum liberis respi-
ns, & qui sciunt, & qui nesciunt,
s lictores judicio: In dolore sem-
Chrysost. Psal. 7.

§ SEN-

§ SENTENTIAE POET

Ovid. epist. 19. Heroid

Elige de vacuis, quam non sibi vendic
Si nescis, dominum res habet ista

Idem lib. 3. de arte aman

Nupta virum timeat: rata sit custod
Hoc decet, hoc leges, jusque pudorq

Horatius lib. 1. satyra 2.

Desine matronas sectarier: unde labo
Plus haurire mali est, quam ex re dec

§ APOPHTHEGMAT

THales Milesius adultero sciscitanti, an ab
rium? Non est, inquit, perjurium adulteri
lum stultè dubitare de pejerando, qui facinu
bitasset committere. Eoque in atrocibus sc
habet jusjurandum. Quisquis enim audet d
& cum perjurio inficiari. *Laert.* 1. *Brus.* 1. *cap*

Lycurgi temporibus tanta erat apud omne
tam longè aberant ab ea turpitudine, quæ p
esset incredibile, adulterii crimen apud Spart
dictum cujusdam vetustissimi Spartani *Gera*
spite quodam, quid pœnarum darent apud S
que enim videre se quicquam super hac re
Nullus inquit, ô amice, apud nos adulter es
set: Quid igitur, si existat? Dabit, inquit, b
recto ultra Taygetum montem collo, bibat
ille ridens dixisset: Fieri non potest, ut tant
quo pacto, inquit *Geradas*, Spartæ existat ad
deliciæ, & corporis ascititius cultus probro h
cundiæ, modestiæ, ac obedientiæ magistratib
decori laudique dantur: Prudenter intellexi
se nasci vitia, ubi non admittuntur vitiorum
que jacere, quibus pro honore tribuitur igno
clementissima ratio medendi pravis moribu
studium. *Plut. in Lacon. apoph.* & *in Lycur*

Pontidius interrogatus à quodam, qualem
in adulterio deprehenderetur: Festivè, Tardu
1. *c.* 4. Respondeamus nos, turpissimum & in

Demosthenes, Demadi oratori dicenti, Su
ma inscitiam Demostheni exprobrans: At is
per in adulterio deprehensa est. *Bruson. l.* 1. *c*

Alexander, quum puella multâ nocte ad
dormitura, rogavit rex, ubi fuisset tam diu
pectasse donec maritus isset cubitum: m

objurgavit, ac reduci culpa fuerim factus a juvene, tum in lege. crimine habebatur. durat in Italia, ut uxo tur. *Plut. in reg.* & *i*

Dionysius Senior, q lictuius erat, ingenui an unquam tale quic Tu, inquit, non habeb filium regem habitur filio dignum exhæred die magnatum ludus

¶

COccix ova subdit i ciunt matres. *Plin.*

Plures similitudi

¶

ADulterii puniti exe 2. *Sam.* 12. 10. Phara *Num.* 25. 8.

¶

CLytemnestra cum memnonis conjura concitatus est. *Eurip.*

Euridice Macedonu ter, ut adultero regnu veneno sustulit: iden *Fulgos. lib.* 9. *cap.* 1.

Fabia, Fabij Fabrici rali forma adolescente bat, maximè deperire securius. *Plut. in para*

Apud Aegyptios si q mille plagas: mulier n rem sese ad illicitam i te mutilari, qua maxi

Apud Arabes aliàsc fuit: quod plerique p gravius crimen censu

Apud Pisidas adul circumducebatur sup

Apud Germanos a

:parum enim abfuit, quin vestra
um castitatis exemplum, tum in
llos simplex stuprum pro nullo
n tum fuisse morem, qui adhuc
à viris, nisi siquando vocaren-

sset, filium, cui principatum re-
adulterasse: iratus interrogavit,
comperisset? Hic adolescens;
em: Nec tu, subjecit Dionysius,
erpetrare desinas. Tyrannus in
n judicabat adulterium, qui ho-
m Reg. & Imp. apoph.

UDINES.
is: & quidam alienas uxores fa-

oco de Amore, Castitate, &c.

SACRA.

is Benjamin; *Judic.* 20. 46. David.
:. 17. Israelita cum Moabitide.

PROFANA.

tero in perniciem mariti Aga-
empto Orestis furor in matrem

yntha uxor, atque Philippi ma-
lexandrum ac Perdiccam filios
sset, nisi filia scelus detexisset.

Petronium Valentinum, libe-
adulterii consuetudinem habe-
nterfecit; ut adultero frueretur

ulteraverat, virgis cædebatur ad
tur. Existimabant enim mulie-
m exornantem, oportere ea par-
natur. *Diod. l.* 1. *c.* 6.
; adulteris semper capitis pœna
ddidêre, qui adulterium perjurio
ab Alex. lib. 4. *c.* 1.
us per urbem unâ cum muliere
es aliquot. *Stob. serm* 42.
scissis crinibus maritus expellit
domo.

domo, & per omnem pagum nudam verbere affi
gentium morib. Histor.

Aglaja Romana matrona dispensatori Bonifa
at sub Diocletiani persecutione ad pœnitudine
finem perniciosæ voluptati statuerunt. *Marul. l.*

Vide Apophthegmata hujus loci.

§ HIEROGLYPHICA.

EUm qui conjugem haberet adulteram, veteres
gnabant, eratque hoc apud illos hieroglyph
insuper adagium ferebatur in spurios, si de patre
ret, ut τῆς μητρὸς ὡς οἶδα respondere: Matris qui
Val. l. 10. *p.* 90. *D.*

Per Fibrum animal Ægyptii Sacerdotes eum
ctus ob nequitiam, qua fuerit in muliere aliqua
bant. Proditum enim est hoc animal in venati
suos sibi testes abscindere, atque eos projicere,
præcipuè assequendorum causâ peti. Nam & ad
pœnâ solent, ut deprehensi præsectis testibus din
l. 13. *p.* 122. *F.*

Basilius ex congressu *Anguis & Murænæ adu*
tari videtur. Admonet enim eos, qui nuptiis insi
scant, cuinam feræ, cui reptili sint similes; quùm
adulterium Viperæ Murænæque conjunctio vid
potius respicit Ægyptiorum Hieroglyphicum.
pag. 272. *A.*

ADVOCATUS.

§ SENTENTIAE BIBLIC

MAledictus, qui pervertit judicium advenæ, &
Deuter. 26.

Væ! qui justificatis impium pro muneribus, &
ab eo. *Esaiæ.* 5.

§ SENTENTIAE PATRUM.

QVis tandem advocatus reperitur, qui dicat si
quod mihi, cùm malè adessem, dedisti: & re
quod me iniquè agente abstulisti: Nisi fortè ref
num, quod furtim clanculo effertur: & restituen
in ipso foro (ubi peccata puniuntur) decepto jud
tis legibus, retinetur. *Augustinus Epist.* 56.

Si justitia sincerius consulatur, justè dicitur ad
accepisti, quando contra veritatem fecisti, iniqu
cium fefellisti, causam justam oppressisti, de falsi

Iustus advocatus à nu
pro justitia sustinet. *Grego*

Antiqui forensem Elo
bant, eò quod causidici i
agunt, veluti canes alteru
bene.

Vide Index & Iudici

ÆGROT

§ SEN

DOminus mortificat &
1. Reg 2.

In memoria enim serm
citer sanabantur. *Sap.* 16.

Fili, in tua infirmitate n
& ipse curabit te. *Ecclesi.* 3

Livor vulneris absterge

Ante languorem adhib
te ipsum: & in conspectu

Melior est mors, quàm
guor perseverans. *Ecclesi.*

In multis escis erit infi
ad choleram: Qui auten

In requie mortui requi
illum in exitu spiritus su

Infirmus eram, & visit

Infirmatur quis in vob
super eum, ungentes eu
salvabit infirmum, & alle
remittentur ei. *Iacob.* 5.

§ SENTE

QVi veram ostendit co
est: qui autem falsam
dimittendus est. *Aug. de o*

Corporis debilitas nimi
que ingenium marcescere
manto fit, salutare est. *Hie*

Considerata infirmitas
4. mor.

Quosdam præsciens De
firmitate corporis, ne pec

MORBUS.
llas causas accipit, nec verba dare
er *Ezechielem.*
n caninam facundiam nuncupa-
ninibus causarum, omissis quæ
erant. *Isidorus lib. 3. de summo*

O, MORBUS.

AE BIBLICAE.

t: deducit ad inferos & reducit.

tuorum examinabantur, & velo-

icias te ipsum, sed ora Dominum,

Prov. 28.
inam: & ante judicium interroga
enies propitiationem. *Ecclef. 18.*
ara: & requies æterna, quàm lan-

& aviditas appropinquabit usque
ens est, adijciet sibi vitam *Eccl. 37.*
ac memoriam ejus, & consolabere
f. 38.
Matth. 25
ucat presbyteros Ecclesiæ & orent
in nomine Domini, & oratio fidei
um Dominus, & si in peccatis fit,

AE PATRUM.

nfirmitatem, humanè tractandus
dit, & convinci non potest, Deo
nach.
vires animæ frangit, mentis quo-
Quicquid cum modo & tempera-
epist.
nobis excusat alienam. *Greg. Lib.*

ta peccare posse, flagellat eos in-
t eis utilius sit frangi languoribus
ad sa-

ad salutem quam remanere incolumes ad dam
a de anima.

¶ SENTENTIAE POETIC

Ovid. lib. 1. de Pont. 4.
Non est in Medico semper, relevetur ut
Interdum docta plus valet arte mal
Cernis, ut è molli sanguis pulmone rem
Ad stygias certo limite ducat aqua
Adferat ipse licet sacras Epidaurius he
Sanabit nullâ vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit Medicina Podag
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Idem lib. 3. de Ponto. 7.
Curando fieri quadam majora videmu
Vulnera, quæ melius non tetigisse fu

Idem lib. 3. de Pont. 9.
Non eadem ratio est sentire, & tollere
Sensus inest cunctis, tollitur arte ma

Idem lib. 1. de remed. amo
Opprime dum nova sunt subiti mala f
Et tunc incipiens ire resistat equus.

Ibidem.
Principiis obsta: serò medicina paratur
Cùm mala per longas invaluêre mor
Sed propera, nec te venturas differ in hor

Ibidem.
Vidi ego, quod fuerat primò sanabile
Dilatum, longa damna tulisse mora

Persius satyr. 3.
Helleborum frustrà, cum jam cutis agr
Poscentes videas: venienti occurrite m

Ovid. lib. 1. de remed. amo
Nam quoniam variant animi, variab
Mille mali species, mille salutis eru
Corpora vix ferro quadam sanantur ac
Auxilium multis succus & herba fi

Ovid. lib. 4. de tristibus.
Nam neque sunt vires, nec qui color e
Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, c

Seneca in Oedipo.
Ubi turpis est medicina, sanari pudet.

Ovid. 2. de arte.
Dum spectant læsos oculi, læduntur &
Multaque corporibus transitione no

——— Dedit
Atque dabit plu
Vnius scabie cad
Vnaque conspect

Si quid amas, m
Hac etiam
Pa
Quisquis agit p
Nulla ab inhum
Hospite.

§ SENTE

IN omni morbo tria g
intermissio voluptatis.
Morieris, non quia æ
non mortem, sed valetu
Nihil æquè sanitatem
tio: non convalescit pla
prodest, quàm ab eo cur
Bona valetudo jucund
quàm qui nunquam æg
Beno dormit, qui non

§

SOcrates interrogatus, q
corporis. *Stob. serm. 9*
Epaminondas tempo
dam strenuum virum pe
fuit illi moriendi otium
minima morbi pars est, in
rem solet excutere nego
Alcmæon rogatus, unde
ficientem causam, propte
terialem ob causam, ab
veluti in aliquibus vasis
aliquando autem ab ex
aquas, regionem, lassitu
Stob. serm. 98.
Theodoricus Episcopus,
& authoritate inter Elec
Sigismundo Cæsari: qu
inter mortales, ait? Frust
illam, quo itinere pergere

Morbus.
is 2.
gro labem.
ex totus in agris
igine porci:
ucit ab uva.
Remed.
to, contagia vites:
nocere solent.
onio Epist. 2.
s vitam inter iniquos,
n contagia ducit

Philosophorum.

: metus mortis, dolor corporis
. *epist.*
quia vivis. Quùm convalueris,
agies. *Ibid.*
sicut remediorum crebra muta-
epe transfertur. Nihil magis ægris
voluerint. *Idem epist.* 2.
s, qui de gravi morbo curati sunt,
: fuerunt. *Cic.*
iam malè dormit. *Senec.*

thegmata.

bus esset? respondit: Perturbatio

euctrici, quùm accepisset, quem-
bo, per jocum dixisse fertur: Vnde
negotiis? Frequenter autem non
o morbi, metúsve. Hunc languo-
dor. *Eras. lib. 5. apoph.*
accideret? respondit: alios ob ef-
m caloris aut siccitatis: alios ma-
aut deficiente alimento: alios
sanguine, medulla aut cerebro:
iusis eos nasci, propter quasdam
erum penuriam, aut his similia.

nsis Ecclesiæ pontifex, prudentia
aperii facile princeps, quærenti
acto felicitatem consequi posset
ris. Petenti rursum, ad cœlestem
ta, inquit. Instanti tertiò: quid
agens

agens rectà vaderet? Si vitam tuam ita instit
quit, ut factu-um te promisisti, dum calculus,
valetudo adversa acrius te oppressit. Docuit
nere nos ad capessendam meliorem vitam. *A*
ment. de rebus gestis Alphonsi.

Itanus quùm apud Antigonum militaret
letudine laborans, rogatus à rege palloris cau
cognitam causatus est. Rex verò animi magn
remedia adhiberi ad eum sanandum. Restitu
les, postea omnia mortis pericula vitabat. Rog
tationis causam, ait: ô rex! tu me minus auda
malis me vindicasti, quibus vita à me mea co
Sensit miles: ægritudinem hominibus in e
fortunæ bona, & ipsam etiam vitam miseram
mnant, qua, cum sani sumus, in nostram perni
lib. 4. c. 15. ex Plut.

¶ Similitudine

Vt medici, causâ morbi inventa, curatione
tant: sic nos ægritudinis causâ reperta, med
periemus. *Cic. lib. 3. Tusc. quæst.*

Vt Medica terra diu retinet semina, propt
emergant: ita morborum ac dolorum causæ i
ties diu latent, donec voluptas in febrem erum

Flosculorum odores per se parum efficaces
rem vim habent: ita morborum causæ, si in
humoribus collectis abundant. *Plut.*

Vt nautæ nimium onerantes navem, deinde
tina laborant: ita qui corpus onerant cibis, de
niunt. *Plut.*

Qui corpus ægrè affectum ad balneas ac vo
putrem ac laceram navem deducit in mare. *Ib*

Si ebrii comessatores irrumpant in dom
non solùm nihil adferent hilaritatis, ejulatu
Ita voluptates in corpore ægro offendunt qu

Vt nautæ sereno cœlo nonnihil laxant vela
tempestatis, contrahunt: ita corpori rectè affe
tendum: contrà si quid timebitur morbi, cauti

Homines tantùm pingues ac robusti duri
mnasiorum columnis, ut dixit Arist. *Idem.*

Vt navibus sentinæ plenis onus detrahen
aggravatis subducendus cibus ac potus. *Idem.*

Qui ita corpus exinaniunt pharmacis, ut
pleant, ac magis noxiis, perinde faciunt, ac si q
Græcis, inducat Persas aut Scythas. *Idem.*

Magnus gubernator &
reliquias navigii aptat ad
ficiente,tamen fortis anin

In navi, quæ fentinam
ubi pluribus locis laxari c
fcenti: ita in fenili corpor
verùm ubi totum collabi

Vt putri & ruinam min
circumfpiciendum ut exe
vita. *Idem.*

Morbi corporis pulfu
ventum color & laffitudo
intelligunt effe morbos.

§ E

EXempla ægritudinis: A
catum Davidis immiffa
Oziæ cœlitus inflicta,15.5.
quibus percuffus fuit Da
Homo triginta octo annos
11.¶.29.30.Extraordinarius
lip. 21.19.

§ Ex

IN peftilentia memorat
bantur, unà cum affectis
nem,ut accederent ad nece
Amicor. multitud.

C. Iulius Cæfar amicos
tractavit, ut C. Oppio com
fubitâ valetudine,& in div
ac ipfe humi & fub dio acc

Vide titulum de Mor
loci.

§ H

SVnt,qui *cor dentibus am*
dinibus afflictetur. *Pier.*

Veteres Ægyptii cùm alic
monftratá, à morbo conva
vel ut fcribunt alii,*Palumb*
exprimebant. Ales enim e
ipfa fibi medetur. *Pier. Val*

Hûc refertur Inválet

igat velo: & si exarmavit, tamen sic in corpore parùm felici ac dissimilis est. *Senec.*
uni aut alteri rimæ obsistitur: sed succurri non potest navigio dehitenus fulciri potest imbecillitas: , nihil agitur remediis. *Senec.*
ificio non adhibentur fulturæ, sed lefecto corpore demigrandum è
deprehenduntur, eorumque adtiat: animi morbos plerique non

la Sacra.
, *Exod.* 9.&10. Pestilentia ob pec. 24.15. Giezi, 2. *Reg.* 5.27. Lepra *ip.* 26.2. Ioram 21.&18.19. Vlcera *l.* 38.6. Paralyticus, *Matth.* 9. 2. us, *Iohan.* 5.5. Corinthii, 1. *Corint* s Joræ ob idololatriam, 2. *Par*

Profana.
des eos, qui unicè virtutem sectainteriisse: nam salutis suæ ratio suos, nullam habebant. *Plut.*

semper facilitate indulgentiaque se per sylvestre iter, correptoque , loco, quod unum erat, cesserit. it. *Sueton. in Cæs.*
temque Apophthegmata huj

oglyphica.
, pro homine ponant, qui ægritu*b.* 21. *pag.* 196. E.
medicinâ ab aliquo Deorum præostendere voluissent, *Columbam* uri ramusculum rostro gestantem ties ægrotat, lauri folio decerpto, . 205. *B.*
mbecillitas, Infirmitas, Contagio.
ÆMU-

ÆMULATI

§ Sententia Poet

Ovid. 3. Art.

Tunc benè fortis equus reserato car
Cum, quos prætereat, quosve seq

§ Similitudo.

VT non est verus amor, qui caret zelotyp mentem virtutem, nisi qui ardet æmulat aliis. *Plut.*

§ Exempla Sacr

EXempla Aemulationis damnatæ: Iosu *Matth.* 9. 11, Apostoli, *Luc.* 9. 49. Iohan Exorcistæ Iudæi, *Act.* 19. 12.

§ Exempla Profan

PLato, vir summus, & *Xenophon* haud expe creduntur, eò quòd neuter alterius memi ta uterque scripserit, clari præsertim & inter

Aemulatio quoque extitit non parva ir *tem* oratorem. Vide *Eras. in Adagiis ex Ci*

Bavius & Mævius, ineptissimi poetæ, Ve gloriam, de quibus ipse in Bucol. *Qui Bavi*

Apelles, præstantissimus pictor, æmula vulgi judicio superatus, provocavit inde ad ab ea victor judicatus, in Equi figuratione.

Alexander Magnus Philippi F. viso Achil mari cœpit, studio gloriæ & æmulatione vi prædicavit, cui contigisset habere laudum merum. *Plut. in Alex.*

Vide Ambitio, Invidia, Imitatio.

ÆQUALITAS, Æ

§ Apophthegm

THemistocles facilitate morum multos atque hinc popularem potentiam est ad admonenti: Benè principatum geres Athe communis esse voles: Respondit: Nunquan de nihilo plus à me ferent amici, quam alie

Diogenes pecuniis si quando egeret, eas cùm à quibusdam ob id suggillaretur, quò gnitatem, mendicorum more, peteret: i

repeto. Repetimus au
tem, egenti amico dans
co debet : quoniam a
Laert. lib.6.

Leo Eurycratidis filiu
possit tuto vitam agen
plus possident, neque m
cillis est. Graviter admo
tu saltricem, inæqual
locum esse justitiæ, u
primit imbecilliorem.

Lycurgus interrogatu
fugere? Si, inquit, nec a
tutiores esse eos ab h
æqualitate concordia.

Curius devictis Sabin
agri modus, quem cen
gregalium portione con
non esset satis id, quod

Lycurgus quoniam
& ad concordiam inprim
titionem, & in singulos
tur itaque, cùm dein ex
grum, recens demessum
ordine positos & æquales,
se comitibus : ut tota La
qui nuper inter se divis
eundius est civium conco
Plut. in Lycurgo.

Idem quùm statuisset in
que tollere divitiarum ad
vivia publica. Percontat
gulis conviviis pauci cùm
sint ad parendum imperat
paucos sit delictum, sitque
Denique non solùm in escu
quidem aut vasis, aut alia
pauper. *Plut. in Lacon.*

¶ Ex

EXempla Æquitatis & just
32.3. Iosua cum princip
Adonibesech, *Iudic.* 1 v. 6.7
26.23. & 30.32. 2. *Sam.* 2 v. 2
20.21. Darius, *Dan* 6.24. Po

aut depositum. Amicus ... d reddit potius id quod ami... nnia debent esse communia.

s, in qua tandem urbe aliquis ... uit, quam qui incolunt, neque ... justitia viget, injustitia imbe... atem esse Pacis & Tranquilli... onis esse seminarium: nec ibi ... otentior est, ita licentius op... Laconicis Apoph.

liceret hostium insultum es... equirat. Quo dicto docuit, ... inter quos est aequalitas, & ini... apoph.

natusconsulto ei ampliaretur ... es accipere solent, recusavit, ... icens: esse malum civem, cui ... atis. *Plin. jun. de viris illustr.* ... qualitatem & ad frugalitatem ... fecerat novam agrorum par... portionem distribuerat. Fe... me rediens iter faceret per ... etque manipulorum acervos ... o spectaculo, cum risu dixit ... ietur multorum esse fratrum ... em. Bono principi nihil ju... tyranno nihil formidabilius.

cias, luxumque, & in his quo... institituit syssitia, hoc est, con... ea constituisset, sic, ut in fin... mberent: ut, inquit, expedi... d tumultus inciderit, penes ... es potus ac cibi aequa portio ... oculentis, verum ne in strato ... ue plus haberet dives quam ...

ACRA.

ham, *Gen.* 13. 8. Iacob. 30. *V.* 3 ... 9. Filiae Salphaad, *Num.* 27. 7. ... *Sam.* 15 *V.* 32. 33. David, 1. *Sam.* ... *Esth* 7. 9. Tobias, *Tob.* 2 *V.* 19. ... d Danielem, 13. *Vers.* 60. 61.

Antio-

Antiochus, 2. *Mach.* 4. 38. & 9. 28. Iason, 3. *Vers.* ... *Marth.* 18. 24. Nicodemus. *Ioh.* 7. 51. Tribunus p...

§ HIEROGLYPHICA.

PEr *hirundinem* inprimis Aegyptii, quae filii... nistraret, hominem intelligebant, qui liberi... portiones distribueret: Neque non principem,... ret suis, neque ullo vellet ornatu vel apparatu ... sumptuosiore accipi. *Hirundo* siquidem mir... singulis cibum parem impartiens ea adhibita d... mel acceperit, bis accipiat; atque ita, ut par sit ... procuret. *Pier. Valer. lib.* 21. *pag* 208. E.

Vide Iustitia.

ÆRARIUM.

§ APOPHTHEGMATA.

TRajanus *Imp.* fiscum lienem vocare solebat, ... reliqui artus omnes tabescerent. *Lang. in N... mibus.*

Constans Imp. dicere solebat, opes publica... pluribus haberi, quam intra unum principis ... *Eutrop.*

ÆTAS, ÆVITA...

§ SENTENTIAE POETICA...

Boetius metro. 5. lib. 2.

Felix nimium prior aetas,
Contenta fidelibus arvis;
Nec inerti perdita Luxu;
Facili quae sera solebat
Iejunia solvere glande.

Horatius Oda. 6. lib. 3.

Aetas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Iuvenal. satyr. 13.

Non aetas agitur, pejoraque secula ferri
Temporibus; quorum sceleri non inveni...
Nomen; & a nullo posuit natura metall...

Seneca in Thyeste.

In nos aetas ultima venit.
O nos dura sorte creatos.

§ SENTENT

QVis ullam ullius boni
pus ætatis palam fuer
Sen. post red.

Perinde ut est opinio
ctum sit, & non factum, ta

Omnibus in rebus, quæ
voluerit, cogitarit, admi
qui arguitur, est ponde
nostrum subitò fingi, neq
verti. *Cic. pro Sylla.*

Est quietè, & purè, & e
ctus. *Cato Major.*

Acta ætas honestè ac spl
eos, qui ita vixerint, aut e
animi dolor. 3. *Tusc.*

§ SI

SIcuti vina & poma subac
sic ætatis insolentia long

Vt non qui multum ce
laudatur, sed qui scitè: sic

Quemadmodum navi
rapidissimi temporis curs
de adolescentiam, deinde

Apiana vina, & alia quæd
ab annis: ita quidam ætate

Aminæa vina senio fiun
tiores aut asperiores, ætate

Vt Ciconias nemo adve
re, sed discessisse: quod no
ventutem nemo intelligit
non sentimus advenire, sed

Sicut amplæ & regiæ o
runt, momento dissipantu
traditæ sunt, usu crescunt:
paret. *Senec. de brevit. vit.*

Quemadmodum ex am
effluit, gravissimum quòd
nostra quòd est optimum, p

Illa herba, quæ in segete
tutionem habet tenera, & v
& molli quidem culmo, se
cùm flavescit, cùm ad aream

HILOSOPHORVM.

abebit in eo, cujus primum term-
nes libidines divulgatum? *Cic. ad*

ique moribus: ita quid ab eo fa-
stimari potest. *Cic. pro Cluen.*
res majoresque sunt, quid quisque
n ex crimine, sed ex moribus ejus
. Neque enim potest quisquam
uam vita mutari, aut natura con-

r actæ ætatis placida ac lenis sene-

, tantam adfert consolationem, ut
gat ægritudo, aut leviter pungat

TUDINES.

etustate mitescunt, dulcescuntque:
m usu mitigatur. *Plut.*
it rhetorica us est, aut gubernavit,
ui diu vixit, sed qui benè. *Idem.*
us terræque urbesque recedunt: sic
im pueritiam abscondimus, dein-
tis optimos annos. *Seneca.*
tio dulcia, austeritatem accipiunt
nhumaniores. *Plin.*
iora: ita quidam in juventa solu-
rerum fiunt mitiores. *Plin.*
ntit, sed advenisse: nemo discede-
)culum faciunt utrumque: ita ju-
ere, sed discessisse: & senectutem
iisse. *Plin. lib. 10. c. 23*
bi ad malum dominum pervene-
juamvis modicæ, si bono custodi
is nostra benè disponenti multum
i
. primum quòd est sincerissimum
rbidumque subsidit: sic in ætate
n est. *Senec. in epist.*
gemque ventura est, aliam consti-
mens tulco, aliam cùm convaluit,
ferat onus suum, consistit: aliam
lat, & spica ejus induruit, in quam
consti-

constitutionem cùm venit, eam tuetur, i
alia ætas est infantis, pueri, adolescentis, seni
Vide Tempus.

AFFABILIT

¶ APOPHTHEGMAT

DEmonax cuidam sciscitanti, quomodo
ciam administrare commodè posset, resp
quens, plurima audieris. Hoc dicto princep
qua audire. *Eras. lib. 8. apoph.*

Hortensius ob cultum mundiorem, ac gest
molliores, crebrò male audiebat, in ipsis etia
L. Torquatus, homo subagrestibus moribus
de causa Syllæ quæreretur, non jam histrione
sticulatricem, Dionysiámque notissimæ salt
pellaret, tum voce molli demissaque Horte
Dionysia malim equidem esse, quàm quod
ἀχρόδιαιτος, ἀπροσόδιτος, id est, inelegans, agre
culosè maledicit alteri, cui vel idem, vel simi
terius vitium, potest objici. *Eras. lib. 6. apo*

Titus Vespasianus admonitus ab amicis, c
interpellantibus quā præstare posset, respond
quam à Cæsaris colloquio tristem discedere.

Aristippus quùm aliquando Dionysium
eo, nec ille preces admitteret, prostratus co
gis, & impetravit. Id factum quùm quidam
ut philosophum deceret, reprehenderet: n
culpa, sed Dionysius, qui aures habet in ped
promptum, & ad faciendum, & ad excusan
lib. 2. c. 8.

Legati Laced. Venerunt aliquando Lace
tyrannum, legatione fungentes: sed quùm il
frequenter distulisset colloquendi copiam, a
cusationes dictum est, illum parùm firmā e
guere nonnihil. Legati responderunt: Per Io
cum illo luctaturi, sed colloquuturi. *Plutar*

Græca mulier. Anui cuidam paupercu
ut causam ipsius cognosceret, cùm hac flagi
streperet illi, respondit, sibi non esse otium.
set: proinde ne rex quidem esse velis: Phili
liberam vocem, non illi solùm præbuit aure
divit. *Hæc idem Latini tribuunt Adriano i
Macedoniæ regi tribuit Plut. in apo h. regu.*

Hadrianus Imp. in col
erat, eosque detestari sole
inviderent, hoc prætextu,
que servandam. *Dion*.

Consule titul. de Clem
Misericordia.

A I

§ SENTE

APpetitus omnes contr
animadversio & dilige
siderate, negligenterque a
Efficiendum est ut app
præcurrant nec propter
tranquilli, atque omni pe
bit omnis constantia, omn
Si quis hoc robore ani
nentiæ, ut respuat omnes
in labore corporis, atqu
non quies, non remissio,
vivia delectent; nihil in
laude & honore & cum di
divinis quibusdam bonis
Calio.
Regium est ita vivere,
piditati quidem ulli servi
ri, non argenti, non cæter
gis consulere, quàm vol
Pro Sylla.
Esse abstinentem, cont
gis est quàm difficile. *Ad*
Quum præcipitur, ut n
ut ratio coerceat temerita
Cupiditates sunt insati
sed universas familias eve
Ex cupiditatibus odia, diss
Nec hæ sese foris solùm ja
incurrunt, sed intùs etiam
discordant. *Cicer. 1. de Fin*
Moderari & animo & o
tenere in sua potestate mo
fectæ sapientiæ, tamen ne
Fratrem Epist. 4.

...tiam humillimorum mirè civilis ...hanc humanitatis voluptatem ipsi ...cerent, principis majestatem ubi-

... Humanitate, Mansuetudine,

...CTUS.

...PHILOSOPHORUM,

...dandique sunt, excitandaque est ... quid temerè ac fortuitò, incon-... Offic.

...tioni obediant, eamque neque ... aut ignaviam deserant, sintque ...ne animi careant: ex quo eluce-...oderatio. 1. Offic.

...ue hac indole virtutis ac conti-...s, omnemque vitæ suæ cursum ...ni contentione conficiat; quem ...lium studia, non ludi, non con-...endum putet, nisi quod est cum ...onjunctum: hunc mea sententia ...n atque ornatum puto. Pro M.

...dò homini nemini, sed ne cu-...nere omnes libidines: non au-...n indigere: populi utilitati ma-...mini cedere: multis obsistere,

...nes cupiditates, præclarum ma-...fratrem, Epist. 1.

...sis imperemus, hoc præcipitur, ...

...æ non modò singulos homines ...m etiam labefactant Rempub. ...diæ, seditiones, bella nascuntur, ...tantùm in alios cœco impetu ...nclusæ inter se dissident atque

...n sis iratus, aut etiam tacere & ... & dolorem, etsi non est per-...oetia ingenii. Ad Quintum

Animum

Animum vincere: iracundiam cohibere: ... adversarium non modò extollere jacentem, ... ejus pristinam dignitatem, præclarum est. ... ego cum summis viris comparo, sed simill... Marco.

§ APOPHTHEGMATA.

SOcrates, quùm post sudorem è palæstra col... ad potum confugere, ut sitim explerent, ips... Verùm interrogatus, cur bibere nollet? Ne co... sequi affectibus. Laert. in ejus vita.

Diogenes jactanti se cuidam ac dicenti: Vir... Ego, inquit, viros: tu verò mancipia. Lusit ... cum, quæ est inter ἄνδρας & ἀνδράποδα. Man... bat, quicunque servirent cupiditatibus: has ... pulchrius est, quàm in Pythiis ludis vincere v... Erasm. lib. 3. apoph.

Themistocles Atheniensis, filium suum, que... atque in deliciis habebat, plurimum omnium ... ligebat in hunc modum: Athenienses, inquit, ... ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius. Plu...

Anonymus. Alexandro Macedonum regi pi... & ad ipsum adductus, rogatusque quare aud... maria, paucis respondit: Ego cum unica nav... nor: tu cùm idem facias magnâ classe, rex app... Alexandri.

Thales Milesius interrogatus, quisnam felix ... corpore, inquit, sanus est: animo vero castus. ... simus, affectus esse animi morbos. Laert.

Demonax cuidam servum suum virgis cæden... servo tuo similem ostendere. Servus enim est, q... cupiditatibus imperare non potest. Erasm. 8. ap...

Antoninus Pius. Quùm M. Antoninus fleret ... mortuum, & adolescens ab aulicis ministris rev... tione pietatis erga nutricium: permittite, inqu... illi ut homo sit: neque enim vel philosophia, v... affectus. Eras. lib. 6. Apoph.

M. Antoninus Verus, jam jam moriturus, cu... tum stare, dolere atque angi videret: humanum ... nis casibus ingemiscere; multoque magis, miseri... re, quæ oculis usurpantur. Herodian. lib. 1.

§ SIMILITUDINES.

UT maris æstum, auctus aut detrimenta lunæ, n... becilliora corpora: sic rebus contrariis vehi... vetur animus minùs sibi constans & affectibus v...

Vt periculosior est te
quàm quæ vetat naviga
nunt hominem consiste
runt in tempestates. *Plu*

Vt Circes poculis ho
affectus repente alium r

In magno fluctu non
alto infixæ vado: sic in
animum cohibere, ne a

Vt velis utendum pr
facultate sunt moderan

Vt calceus ad pedis f
nus cuique est hujusmo

Vt frustrà puro haur
jucundus esse, aut rebu
animum malis affectib

Vt equi jam mansue
men suapte sponte rect
jam pridem domiti & a
ratione, quicquam tent

Vt corpus assuescit, r
pitet cor: ita multò ma

Vt locus supinus ac
est avertere: sic animu
est, nisi turpibus affect

Vt qui lucernam no
mediocribus rebus per
gnis. *Idem.*

Vt pueriles querimo
tes subductâ materia f

Quemadmodum te
ita iræ, amoris, omni
tium sunt quædam præ

Vt hominem vehem
tus asperior, vel maris
rum commutatio tolli
corruptos quævis offe
istiusmodi non sentian

Vt nullum animal, n
sic nullus affectus. *Sen*

Vt multa agrestia si
sed tamen signa felicis
affectus per se mali arg
institutio. *Plutarch.*

a finit in portum appellere,
animi motus, qui non si-
rbatâ,sed præcipitem aufe-

n formabantur in feras: Sic
m. *Idem.*
si pondus anchoræ retineat
ocellis, summa ratio debet
ratur. *Idem.*
dine: ita cupiditates pro

ir,non contra: sic vitæ ge-
nt animi affectus. *Idem.*
urbido; ita non potes aliis
mmodatus, nisi purgaveris

riga non utatur habenis, ta-
riam: sic affectus à ratione
omnis, nec in morbis sopita

t lacrymentur oculi, ne pal-
antasiis cõmoveatur. *Idem.*
llit, quod inciderit, nec pot-
is verecundiâ, nulli pervius

ninus ferunt Solem: sic qui
magis obstupescunt in ma-

iescunt: ita leves cupidita-
em.
iæ ante ipsas notæ veniunt:
rocellarum animos vexan-
b. 3 *de Ira.*
el lunæ deliquium, vel ven-
usmodi quæpiam levis re-
nos imbecilles & affectibus
am qui firmis sunt animis,

n, paret rationi, qua caret:

o, mala quidem ipsa sunt,
, si quis excelat: Sic animi
ion malum, si accedat recta

Vt

Vt corpus non est capax voluptatum, nisi benè
animus non capit veram voluptatem, nisi liber
fectibus. *Idem.*

Quemadmodum periculosior est tempestas qua
tum appellere, quam quæ vetat navigare: ita grav
tus, qui non sinunt hominem consistere, ratior
præcipitem auferunt in tempestates. *Idem.*

Vt initia morborum quamvis levia serpunt: ita
vel levissimos semel admittas, crescunt & augescu

Affectus sunt motus animi improbabiles, subit
frequentes neglectique fecere morbum: sicut
adhuc in morem adducta, tussim facit, assidua
Senec. epist. 75.

¶ EXEMPLA SACRA.

AFfectus carnalis exempla: Moses filiis Caat
nullum dedit plaustrum, &c. *Num.* 7. *Vers.* 8. 9
citè rogavit Dominum, 27. v. 15. 16. Iosua tribui
portionem, *Ios.* 17. 14. Eli, 1. *Sam.* 4. *Vers.* 17. 18.
mater, 2. *Mach.* 7. v. 27. 28. CHRISTUS, *Mat*
Iohan. 19. 26. Mater filiorum Zebedæi, *Matth*
inter se contrarii, *Matth.* 28. 8. *Iohan.* 21. 18. *Rom*
1. *Petri* 1. 6.

¶ EXEMPLA PROFANA.

SVidas Homerum cæcum putat appellatum, q
succumberet. *Gul. Canterus.*

Socrates, qui Delphico oraculo sapientissimus
est, nec risit in tota vita, nec flevit: quin uno
vultu visus, adeò, ut mirum videri possit, quòd ex
mi temperiem, neque nuptialis lætitia variare po
illius diei quo venenum hausit. *Laert. lib.* 2. *c.* 5.

In Phocione Atheniensi idem oris habitus sem
non ridere, non flere quisquam eum temerè vid
observantia decori. *Sabellicus lib.* 4. *c.* 10. *ex Plu*

Heraclitus Ephesius, & Diogenes Cynicus, ph
quam de rigore animi remiserunt, calcatisque tu
rum, adversus omnem dolorem & miseriam u
proposito. *Solin cap.* 4. *Polyhist.* & *Laert.*

¶ HIEROGLYPHICA.

PHilosophi antiquiores, quique doctrinam eoru
des pro contemptissima parte ponunt, esseq
affectus voluptarios, venereæ multitudini manci
l. 55. *pag.* 338.

D 5

A F…

§ Sente…

Ve…

O socij (neque enim…
O passi grauiora! d…

——Reuocate an…
Mittite: forsan &…

Durate, & vosmet…

Iden…

——Quo fata tr…
Quicquid erit, sup…

Tu, ne cede malis,…
Quàm tua te fortu…

Ovid…

——Quoties flen…
Siste modum, dixit…
Sola tua est: simile…
Mitius ista feres:…
Non mea te possent…

Nec fera tempestas…
Et tibi, crede mi…

Idem…

Perfer & obdura:…
Sæpe tulit lassis…

I…

Scilicet exiguo perc…
Fortior ut possis…

Idem…

Imposuit te alto fort…
Iussit honorarum…
Alta mane, supraqu…
Infragilemque a…

Hor…

Rebus angustis anim…
Fortis appare, sapie…
Contrahes vento ni…

Iuvenalis satyr. 13.

Ponamus nimios gemitus: flagrantior æquo
Non dolor esse viri debet, nec vulnere major.

Idem eâdem Satyra.

Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina.

Seneca in Thyeste.

Pectora longis hebetata malis,
Jam solicitas ponite curas.
Fugiat mæror, fugiatque pavor,
Fugiat trepidi comes exilij
Tristis egestas, rebusque gravis
Pudor afflictis, magis unde cadas,
Quam quò, refert: magnum ex alto
Culmine lapsum, stabilem in plano
Figere gressum: magnum ingenti
Strage malorum pressum, fracti
Pondera regni non inflexa
Cervice pati, neque degenerem
Victumq; malis rectum impositas
Ferre ruinas. Sed jam sævi
Nubila fati pelle, ac miseri
Temporis omnes dimitte notas.
Redeant vultus ad læta boni.

Lucretius lib. 3. de nat. rerum.

Quid tibi tantopere est, mortalis, quid nimis ægris
Luctibus indulges? quid mortem congemis, & fles?
Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis,
Æquo animoq; capis securam, stulte, quietem?

Statius 2. Sylvarum. 1.

Hic finis rapto: quin tu jam vulnera sedas,
Et tollis mersum luctu caput? Omnia functa
Aut moritura vides, obeunt noctesq; diesque,
Astraque, nec solidis prodest sua machina terris.
Nam populos mortale genus, plebisque caduca
Quis fleat interitus? hos bella, hos æquora poscunt:
His amor exitio, furor his, & sæva cupido:
Ut sileam morbos: hos ora rigentia bruma,
Illos implacido lethalis Syrius igni,
Hos manet imbrifero pallens autumnus hiatu.
Quicquid habet ortus, finem timet. Ibimus omnes,
Ibimus: immensis urnam quatit Aeacus umbris.

M

Ma
Quod si soler
Fraudata
Scorpi
Succedat in cu
Defunt, Cent
Sic nostros cas
Exemploque
S
—— —— Ma
Lentè cùm tr

Dubeam salut

§ Apopht

D. *Augustinus* dice
mat, sub eademq
purgantur : nec ideò
præli pondere exprim
bat, purificat, eliquat,
eadem afflictione ma
ni autem precantur &

Cyprianus, nisi, inq
quum fuerit in pugn
corona. Nam guber
probatur. Delicata p
in adversis, probatio
ventis incumbentib
solidata est, pulsatur
de mortal.

AFflictionum exem
19. Antiquiore m
fratribus Ioseph, 42
Num. 12. 10. Mose &
17. Baasa, 1. *Reg.* 16. ♀. 2
Israelitis, *Esa.* 3 ♀. 8. 5
Matth. 9. 2. *Iohan.* 5. ♀
ma, *Act.* 13. 11. Exempl
Loth, *Genes.* 19. 16. Iac
Israelitæ, *Exod* 3. ♀. 7
Anna, 1. *Sam.* 1. ♀. 18. 1
2. *Sam.* 24. 16. Ioachas
Iob, *Iob.* 42. 12. *Iac.* 5. 1
Misach, & Abednag

TIO.
Astronomicor,
omnia cura,
idera membris.
rachia, Taurus
de, lumina Cancro
& quaritur unum:
ndus in astris,
r damna subire.
ule Oeteo.
s
mentibus.
edipo.
flictis, negat.

ET SIMILITUDINES.

no igne aurum rutilat & palea fu-
ipulæ comminuuntur, frumenta
iurca confunditur, quia eodem
eademq; vis irruens bonos pro-
t, vastat & exterminat. Vnde in
stantur atque blasphemant: bo-
Civit. Dei. lib. 1. c. 8.
t pugna, non potest esse victoria:
e victoria, tūc datur vincentibus
estate dignoscitur: in acie miles
r periculum non est: conflictatio
Arbor quæ lata radice fundata est,
tur: & navis quæ forti compage
iangitur, &c. *Idem D. Aug. ferm.*

A SACRA.

nes. 3. v. 14. 15. 16. Adamo, v. 17. 18.
raone, 12. v. 17. Abimelech, 20. 3.
Exod. 32. 55. Maria sorore Mosis,
20. 12. Davide, 2. *Sam.* 12 14. & 24.
r. 5 v. 26. 27. Ozia, 2. *Paral.* 26 19.
4. *Vers* 5. 6. & 10. 13. Paralytico,
atth 23. 38 *Luc.* 9. v. 43. 44 Ely-
, quibus Deus modum imposuit:
3. 18. Ioseph, 41. 42. Iacob, 45. 28.
22. *Iudic.* 2. v. 2. 15. 16. *Actor* 12. 17.
& 16. v. 9. 10. Populus Davidis,
ta Iudæorum gens, *Esth.* 8. v. 14. 15.
n suis, *Esa.* 7. v. 31. 32. 33. Sidrach,
r. 24. 25. 26. Ionas, *Ion.* 2. v. .. 11.
Apostо-

Apostoli, *Actor.* 4. 21. & 5. 19. Paulus, 9. 25.
Petrus, *Act.* 12. v. 7. 8.

Vide locum de Adversis, Fortuna, Mise
tione.

AGER ET AGRICUL

§ SENTENTIAE POET

Ovid. 2. Pont.

Tempus in agrorum cultu consumer

Iuvenal. 14.

Vivite contenti casulis, & collibus
ueri! Marsus dicebat & Hernic
stimusq; senex: panem quaramus
i satis est mensis.

Boet. 2. 5.

x nimium prior æ
contenta fidelibus arvis,
Nec inerti perdita luxu
Facili qua sera so
Iejunia s

iesianus. Ec
, quod rust
s in pascu
, formosus
andocens, sauns, vates, & pulcher

Seneca Hipp.

Non alia magis est libera, & vitio ca
Ritusq; melius vita qua priscos cola
Quam qua relictis mœnibus sylvas a
Non illum avara mentis inflammat
Qui se dicavit montium insontem ju
Non aura populi, & vulgus infidun
Non pestilens invidia, non fragilis f
Non ille regno servit, aut regno imm
Vanos honores sequitur, aut fluxas o

Ex Comicis Græcis.

Δικαιότατον κτῆμ' ἐστὶν ἀνθρώποις ἀγρός
Ὢν ἡ φύσις δεῖται γὰρ ἐπιμελῶς φέρει
Πυρούς, ἔλαιον, οἶνον, ἰσχάδας, μέλι.
Τὰ δ' ἀργυρώματα δ' ἐστὶν, ἥτε πορφύρα.
Εἰς τὰς τραγῳδίας ὕθλ', οὐκ εἰς τὸν βί

Ager hominibu
Nam queis eget
Triticum aleun
Argentea at sun
Ipsis tragœdiis ap

§ SENT

OMnium rerũ, ex quil
rã melius, nihil ube
gnius. *Cicer.* 1. *Offic.*

Vita rustica, quam nc
tiæ, justitiæ magistra est

Vita rustica, maxim
cunjuncta. *Ibid.*

Agricolæ semper ita
ctum autem eum solum,

Haud scio, agricolatior
lùm officio, quod hom
salutis: sed & delectation
ad victum hominum & c

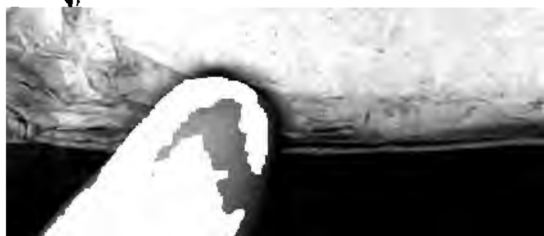
Ipsa ratio arandi, spe
atque emolumento tene
tum, certus quotannis lab
porrò pretium, nisi in ca
ubertas in percipiendis fr
dendis, ut aut malè vende
ceptos fructus, si rectè lic
modi sunt, ut eas non rati
tempestatesque moderen

§ A

ARistippus, cùm ei quid
melius est, inquit, agru
perire. *Stob. serm.* 55.

Mises Artaxerxi Persan
obtulisset, Rex magnitudi
rum horto depromptum h
te, domo sua & ex suis agri
muneribus virum ornavit
rare solebant) iste homo
poterit etiam civitatem (n
reddere. *Ælian. lib.* 1. *de*

Cato major interrogatus
respondit: si benè pascat. q
tertium? si benè vestiat. q
benè vertere. *Erasm. lib.* 5.

Diocletianus, quùm se imperio abdicasset, atque privatam vitam in villa sua instituisset, ab Herculio atque Galerio ad recipiendum imperium rogatus, tanquam pestem aliquam detestatus, respondit: utinam Salone possetis visere olera nostris manibus instituta, profectò istúc tentandum nunquam judicaretis. Fuit autem Diocletiani villa haud procul à Salonis, ubi privatus consenuit. *Eutrop. & Cuspin.*

Faraotes Indorum rex, Apollonio de ejus victu sciscitanti: Ego, ita, palmarum fructibus aut oleribus pascor, aut quæ præbent mihi arbores, quas ego his manibus colo. *Brus. l.1.c.8.*

Zeno Stoicus philosophus, cum videret familiarem quendam ex agris laboribus incurvatum & circumflexum: nisi tu agrum perdideris, inquit, ipse te perdet. *Stob. serm. 55.*

Lysander quùm ad Cyrum minorem, Persarum regem, venisset, in hortum ductus, admiratus & proceritates arborum, & directos in quincuncem ordines, & humum subactum, Cyrum interrogavit, à quo essent arbores plantatæ, & cujus solertiâ tàm aptæ dimensæ? cui respondens Cyrus, ait: Atqui ego ipse sum ista dimensus; mei sunt ordines: mea descriptio: meâ enim manu sunt satæ. Tum Lysander purpuram ornatumque Persicum multo auro intuens, dixisse fertur: rectè Cyre te beatum ferunt homines, quoniam virtuti tuæ fortuna conjuncta est. *Cic. in Caton.*

Lycurgus, sciens quantum utilitatis humanæ vitæ agriculturæ suppeditaret studium, agros omnes civibus suis divisit colendos, ut concordes inter se omnes simultatem ac pravos affectus deponerent, & simili labore omnes victum quærerent. *Plutarchus in regum apoph.*

Scipio Nasica candidatus in ædilitatis petitione cum adolescentulo competitore descenderat, cujus quum manum rustico opere duratam tetigisset, interrogavit: Num manibus ambulare consuesset? Id ut populo cognitum est, repulsam petitionis passus est: eo quod hominem agricolam sprevisse videretur. *Brus. lib. 1. c. 8.*

§ SIMILITUDO.

NAtus infans sine nutricis lacte non potest ali, neque ad vitæ crescentis gradus perduci: sic civitas sine agris & eorum fructibus in mœnibus affluentibus non potest crescere: nec sine abundantia cibi frequentiam habere, populumque sine copia tueri. *Vitruvius l. 2. de Architect.*

§ EXEMPLUM BIBLICUM.

PRotoplastus, à Deo creatore in Paradiso voluptatis horto, ut illum excoleret, constitutus, uxoris illecebris fructu vetito degustato, paradiso pulsus, terram in sudore vultus sui colere jubetur à Deo, cùm hâc imprecatione, ut illa pro fructibus sentes & tribulos ei producat. *Genes. 2. & 3.*

§ EXEM-

¶ EXEMPLA SACRA.

-itatis exempla: Artifices & operarii Tabernaculi, *Exod.* 36. *&c.* Principes & populus, *Num.* 7. v. 12. *&c.* Principes & po- Davidis, 1. *Paral.* 29. v. 9. Principes & populus Ioas, 2 *Par.* 24. -ncipes reduces è captivitate, 1. *Esd.* 2. 68. Zacharias, *Luc.* 19. 6. -s, *Act.* 20. 24. Macedones, 2. *Cor.* 8. 3.

¶ EXEMPLA PROFANA.

-xander adolescens, modò ex pueris excedens, Babylonem au- - est & Susa sperare, atq; adeò imperium orbis terræ sibi spon- -riginta millibus peditum, quatuor equitum fretus. *Plut.*

-rsyas, frater Antigoni regis, reus, cùm postularent amici de -ut domi cognosceretur: Imò, inquit, cognoscetur in foro, -busque audientibus, nunquid facinoris conceperimus. *Plut.* -rum *Apoph.*

Scipio secundo bello Punico cum classe è Lilybæo solvit tantâ -itate in Africam transmittendi, ut nulli ei neque remi neque - satisfacerent. Devectus est paucis diebus ad promontorium -i: atque ibi omnes copias in terram exposuit. *Auctor Vita -onis.*

ALIENA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 1. de arte amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumque pecus grandius uber habet.

Horat. lib. 1. Satyr. 1.

Qui fit, Mecœnas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu sors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore:
Contra mercator, navem jactantibus austris,
Militia est potior. Quid enim? concurritur, hora
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumq; peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.

Idem lib. 1. Epist. 14. ad Villicum.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors:
Stultus uterque locum immeritum causatur iniquè:
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

§ Ex

Apud Indos agricolæ ita
centes acies, volantia t
omnis expertes curæ injur
minimo. *Cælius l. 18 c. 11.*
Phryges tanto studio ag
bovem aratorem occider
culturam aptum furto fuis
Nicolaus de Gentium mori
Lex est Atheniensium:
aratro, vel plaustro, ne mac
humano generi laborum
Parii eos Milesios, quo
mino constituerunt. *The*
Servilius Vatia vir præt
tus fuit, quàm villæ otio
consenuerat. *Senec. in ep*
Pertinax Imp. quicquid
dicavit: decemque annor
tem agricolis concessit. *C*
Numa Pompilius, ne pop
minum agrorum fines sep
observarent, quique agros
mores conjectans. *Plut. m*

§ H

Porcus Agricolationis es
animal erat inviolabile:
lationis usum præstarent, f
operis adjuvarent. *Pier. Va*
Falx, ut Cyprianus sentit
tur, signum fuit. Nam finis
ligere. *Idem l. 42. p. 417.*
Legimus etiam veteres
mulachrum indicasse. Cu
scriptione Philostratus indi
pag. 448. E.
Est etiam *aratrum* agric
ut in quodam nummo arg
dem *Pier. Val. l. 48. p. 46*

AL

§ Sententias, Apo
Vide in Loco de Gaudi
fidentia.

¶ EXEMPLA SACRA.

ALacritatis exempla: Artifices & operarii Tabernaculi, *Ex* *v*.3. *&c.* Principes & populus, *Num.*7.*v*.12. *&c.* Principes pulus Davidis, 1. *Paral.*29. *v*.9. Principes & populus Ioas, 2 *P* 10. Principes reduces è captivitate, 1. *Esd.*2.68. Zacharias, *Lu* Paulus, *Act.*20.24. Macedones, 2.*Cor.* 8.3.

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Lexander adolescens*, modò ex pueris excedens, Babylone sus est & Susa sperare, atq; adeò imperium orbis terræ sibi dere, triginta millibus peditum, quatuor equitum fretus. *Pl*

Marsyas, frater Antigoni regis, reus, cùm postularent am causa ut domi cognosceretur: Imò, inquit, cognoscetur in omnibusque audientibus, nunquid facinoris conceperimus. *in regum Apoph.*

P. Scipio secundo bello Punico cum classe è Lilybæo solvit cupiditate in Africam transmittendi, ut nulli ei neque remi venti satisfacerent. Devectus est paucis diebus ad promont Pulcri: atque ibi omnes copias in terram exposuit. *Auctor Scipionis.*

ALIENA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 1. de arte amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumque pecus grandius uber habet.

Horat. lib. 1. Satyr. 1.

Qui fit, Mecœnas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu sors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore:
Contra mercator, navem jactantibus austris,
Militia est potior. Quid enim? concurritur, hora
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumq; peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.

Idem lib. 1. Epist. 14. ad Villicum.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors:
Stultus uterque locum immeritum causatur iniqu
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Ho

——Egomet mi ign
Stultus & improb
Cum tua pervide a
Cur in amicorum v
Quam aut aquila

P

Ut nemo in sese tent
Sed praecedenti spect

Pl

Sed curiosi sunt hic
Alienas res qui cur
Quibus ipsis nulla

T

Tantumne ab re tu
Aliena ut cures, e

Dii vestram fidem,
ram omnium,
Aliena melius ut v

I

Tua quod nihil refe

Catull

Nimirum idem om
Quem non in aliqu
Possis: Suus cuique
Sed non videmus m

Vide Curiositas.

AMB

§ SENT

Vi

Heu quid agat? qu
Audeat affari? &

Id

Atque animum nu
In partesq; rapit v

I

Aut pugnam, aut al
Mens agitat mihi, n

Ovid

Et libet & timeo, n
Est satis: in du

3.
uit,
gnusq; notari,
us munctus,
cutium,
turius?
mb:
go?
l,
,
rent, sua.
me,
rtinent.
esse hominum mate
quàm sua?
us,
est quisquam
est.

S.
E.
re furentem
imat?
videt illuc e
sat.
adere magnum
rere est.
tas
it.
Idem

Idem 3. de Ponto.

Quo pede nunc utar? dubia est sententia nobis.

Idem 4. de Ponto.

Nec quid agam invenio, nec quid nolimve, velimve;
Nec satis utilitas est mea nota mihi.
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re consiliumque fugit.

Terent. in Phorm.

Incertum est quid agam: quia præter spem, atq; increa
hoc mihi obtigit:
Ita sum irritatus, animum ut nequeam ad cogitandu
instituere.

AMBITIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Contentus esto gloriâ, & sede in domo tua. 2. *Reg.* 14.

Noli quærere ab homine ducatum, neque à rege cathe honoris. *Eccl.* 7.

Qui potestatem sibi assumit injustè, odio est. *Eccl.* 20.

Nunquid regnabis, quoniam conferes te cedro? *Ierem.* 22

Non adjicies exaltari amplius in monte sancto meo. *Soph.* 3

Quicunque voluerit inter vos esse primus, erit vester se *Matth.* 20.

Qui se exaltat, humiliabitur. *Matth.* 23.

Charitas non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. 1. *Cor*

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Galat.* 3.

Quorum gloria in confusione. *Philip.* 3.

Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo quam Aaron. *Heb.* 5.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Diabolus ruit, quia elegit potiùs præesse, quàm subesse. *A l.* 14. *de civ. Dei, c.* 11.

Noluit Christus regnum terrenum cum superbia, quæ est c dra pestilentiæ: ideò rectè dicitur, quia non ferè quisquam e careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. *super Psal.*

Quoties hominibus præesse desidero, toties Deo meo p contendo. *Aug. ibid.*

Aerugo mentis est appetentia dignitatum, si in his suprem vitæ præsentis locetur. Resipiscat unusquisque furore secul dignitatum & cupiditatum, quæ mentem animumque pertu ut compos sui esse non possis. *Amb. sup. Luc. l.* 3.

Hoc ipso perniciosior a
gnitatum:& sæpè,quos vit
re luxuria, nulla avaritia f
enim forensem gratiam. d
aliis,prius servit: curvatu
vult esse sublimior,fit rem

Propè omnium crimin
nera vitiorum: scilicet *G*
cupiditatis sunt carnis del
Ibid.

Sicut is, qui invitatus r
admovendus: sic qui ultr
cul dubio repellendus: n
quid agit,nisi ut crescend
riùs in profunda descend

Quisquis sacerdotium
adipisci desiderat,priùs vi
metiatur,ut impar abstine
stimat,accedat. *Greg. ibi*

Locus regiminis deside
rendus. Virtutibus ergò p
pastorali.

Sicut toto desiderio d
qui præsidet,occupationi
Greg. in reg.

Multi non tanta fiduci
sentirent onere gravari,n
libet affectarent infulas
tur gloria,& non pœna,p
sia: sese viles æstimant &
loco non fuerint sublimi

An non limina Apost
terit? an non vocibus
an non quæstionibus eju
sudat? an non spoliis eju
non quod valdè Romani
diligunt munera, sequu
non detego verenda,sed i
tione ad Eug. l. 5.

O ambitio,ambientiu
bus places?nil acriùs cruc
miseros mortales celebr

Ambitio subtile malu
fex,mater hypocrisis,liv

excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medicin
guorem generans. *Bernh. in serm. quadrages.*

Potestatis ambitio angelum felicitate angelicâ privavit: sci
appetitus hominem immortalitatis gloriâ spoliavit. Non
cibus deflexerat, non mandatorum destituerat oblivio: sed pr
si honoris ambitio illecebrosa decepit. *Bernh. in quodam serm*

Ambitio furoris causa. *Idem.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claudianus lib. 2. in Stiliconis laud.

Trudis avaritiam, cujus fœdissima nutrix
Ambitio, quæ vestibulis foribusq; potentum
Excubat, & pretiis commercia poscit honorum
Pulsa simul.

Plaut. in Amphit.

Virtute ambire oportet, non fautoribus:
Sat habet fautorum semper, qui rectè facit.

Claudianus de III. cons. Honorii.

——— *Emitur sola virtute potestas.*

Seneca in Hercule Oeteo.

Pauci reges, non regna colunt:
Plures fulgor convocat aula:
Cupit hic Regi proximus ipsi
Clarusq; latas ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.

Virgil. 1. Georg.

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Miserrima est omninò ambitio, honorumque contentio. *Ci*
Offic.

Maximè adducuntur plerique, ut eos justitiæ capiat oblivio
in imperiorum, honorum, gloriæve cupiditatem incideri
Offic.

Quidquid est hujusmodi, in quo non possunt plures excell
eo plerumque fit tanta contentio, ut difficillimum sit sanctam
vare societatem: difficile est enim, quùm præstare cæteris c
piveris, servare æquitatem. 1. *Offic.*

Pestis major esse nulla in amicitiis potest, quàm in quibu
honoris certamen, & gloriæ: ex quo inimicitiæ maximæ sæpe
amicissimos extiterunt. *In Lælio*

Facillimè ad res injustas impellitur, ut quisque est altissimo
mo & gloriæ cupido. 1. *Offic.*

Complures se scelere contaminarunt, imperii cupiditate. 3.

In liberis civitatibus regnandi cupiditate nihil tetrius, nihi
dius excogitari potest. 3. *Offic.*

Ca

Hoc ipso perniciosior am
gnitatum: & sæpè, quos vita
re luxuria, nulla avaritia sub
enim forensem gratiam, do
aliis, prius servit: curvatur
vult esse sublimior, fit remiss

Propè omnium criminu
nera vitiorum: scilicet *Gul*
cupiditatis sunt carnis delec
Ibid.

Sicut is, qui invitatus ren
admovendus: sic qui ultrò a
cul dubio repellendus: nam
quid agit, nisi ut crescendo d
riùs in profunda descendat?

Quisquis sacerdotium no
adipisci desiderat, priùs vire
metiatur, ut impar abstinea
stimat, accedat. *Greg. ibid.*

Locus regiminis desidera
tendus. Virtutibus ergò poll
pastorali.

Sicut toto desiderio debe
qui præsidet, occupationis o
Greg. in reg.

Multi non tanta fiducia &
sentirent onere gravari, nec
libet affectarent infulas dign
tur gloria, & non pœna, puru
sia: sese viles æstimant & in
loco non fuerint sublimiores.

An non limina Apostolo
terit? an non vocibus ejus
an non quæstionibus ejus to
sudat? an non spoliis ejus to
non quod valdè Romani cur
diligunt munera, sequuntu
non detego verenda, sed inve
tione ad Eug. l. 5.

O ambitio, ambientium c
bus places? nil acriùs cruciat:
miseros mortales celebrius n

Ambitio subtile malum, s
fex, mater hypocrisis, livoris

a est conciliatricula di-
os nulla potuit move-
itio criminosos: habet
lum: & ut dominetur
hore donetur: & dum

monstrantur esse ge-
mbitio. Causæ autem
& aviditas potentiæ.

git, sacris est altaribus
nè se ingerit, est pro-
altiora conscendere,
dendo exteriùs, into-

am, sed ad utilitatem
dem subiturus onere,
cui se sufficere exi-

t: fugientibus offe-
imen veniat. *Greg. in*

fugere: ita si desit
est animo subvenire.

at ad honores, si & se
periculo quarum-
ò quia sola attendi-
ubescitur in Eccle-
unque eminentiori

tio quàm devotio
resultat palatium!
que disciplina in-
xplebili aviditate!
ninentur: sed quia
ludè nuda loquor.
rnh. de considera-

s torques? omni-
tat: nil tamen apud
consid. l. 3.
occulta, doli arti-
go, tinea sanctitatis,
excæ-

excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, ex medi
guorem generans. *Bernh. in serm. quadrages.*

Potestatis ambitio angelum felicitate angelicâ privavit
appetitus hominem immortalitatis gloriâ spoliavit. N
cibus deflexerat, non mandatorum destituerat oblivio: sed
si honoris ambitio illecebrosa decepit. *Bernh. in quodam*

Ambitio furoris causa. *Idem.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claudianus lib. 2. in Stiliconis laud.

Trudis avaritiam, cujus fœdissima nutrix
Ambitio, quæ vestibulis foribusque potentum
Excubat, & pretiis commercia poscit honorum
Pulsa simul.

Plaut. in Amphit.

Virtute ambire oportet, non fautoribus:
Sat habet fautorum semper, qui rectè facit.

Claudianus de III. cons. Honorii.

——— *Emitur sola virtute potestas.*

Seneca in Hercule Oeteo.

Pauci reges, non regna colunt:
Plures fulgor convocat aulæ:
Cupit hic Regi proximus ipsi
Clarusque latas ire per urbes:
Urit miserum gloria pectus.

Virgil. 1. Georg.

Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Misserrima est omninò ambitio, honorumque contentio
Offic.

Maximè adducuntur plerique, ut eos justitiæ capiat obli
in imperiorum, honorum, gloriæve cupiditatem inci
Offic.

Quidquid est hujusmodi, in quo non possunt plures exc
eo plerumque fit tanta contentio, ut difficillimum sit san
vare societatem: difficile est enim, quùm præstare cæteri
piveris, servare æquitatem. 1. *Offic.*

Pestis major esse nulla in amicitiis potest, quàm in qu
honoris certamen, & gloriæ: ex quo inimicitiæ maximæ s
amicissimos extiterunt. *In Lælio*

Facillimè ad res injustas impellitur, ut quisque est altiss
mo & gloriæ cupido. 1. *Offic.*

Complures se scelere contaminarunt, imperii cupiditat

In liberis civitatibus regnandi cupiditate nihil tetrius,
dius excogitari potest. 3. *Offic.* E 3

Cavenda est gloriæ c
magnanimis viris omn

Timida est ambitio,
modò quæ reprehendi
sunt,timemus: rumor
ora omnium atque oc
tam tenerum,tam aut
nos,sensusque civium
didatorum,sed etiam r

Gravissimum genus
tionem : timida res est,
sollicita ne quenquam
Senec.88.

Æquè ambitio non
conquiescere,quà quo
de tribunatu gratias,
usque perductus,si desi
unus est ultrà : cupidit
tendit. *Sen. in epist.*

Nunquam improbæ
existimat,nec satis pret
quò majora venerint,i
piditas in magnarum
vis actior est,quo ex m

Sic de ambitione,qu
rum affectum inspicia
luntariam esse illis in e
loquuntur. Scortator
men dimittunt:& am
22. *epist.*

¶ A

S*Ocrates* animadverte
stem laceram & detri
inquit, ἴσκα ... ζόμδ
Significans,ejusdem es
& delicato cultu sese ve

Idem. Alcibiades c
Socrates respuere vider
magnificum ac indignu
tes:Alcibiades, inquit,
bitio. *Erasm. lib.* 8. *Ap*

Idem. Quum Anti
idque obvertens fissura
(inquit Socrates) pallii

enim libertatem , pro q
entio. 1. *Offic.*
tas magistratus: omnia u
quæ obscurè cogitari p
n, falsam perhorrescim
ihil enim est tam mol
le, quam voluntas c
probitati irascuntur ca
idiunt. *Pro Milone.*
is inopia. Relinque amb
um habet terminum. t
am de se laborat invidi
in ea mensura beatoru
udens votum: nemo ag
od non est ad præteri
c hoc quidem sufficit.
venerit respicit, sed qu
s est: omnia meruisse
.Majora enim cupimu
ior est. Ambitio sive cu
cata, ut flammæ infinit
uit. *Senec. de bene.*
eruntur: eorum & si ve
litigant. Videbis vo
è ferre ipsos & miser
molestiis amicæ. nec ta
eam dimittunt. *Senec.*

TA.

bitiosiùs ostentare ve
increpavit: ἐπαινῶ
ines te nobis comere?
m amictûs ostentare.
. *Apoph.*
i misisset munera, &
dissuasit, & donum
esse dixit: tum Socra-
è nobis nostra est am-
m haberet pertusum,
iendam: Per fissuram
nitatem: elegantèr
notans,

notans, turpiorem esse ambitionem ex vilitate cultus amictu splendido. *Erasm. lib.3. Apoph.*

Plato frugalis quidem erat, sed tamen amans mundic trà Diogenes, sordidus. Itaque is calcans Platonis culcit sentibus aliquot Dionysii amicis, quos Plato invitarat vium, dixit: calco Platonis ambitionem: mox Plato: superbia tumes ipse Diogenes: dum alienam superbiam patas? Hoc ipsum ab aliis narratur lepidiùs: Diogeni dic co fastum Platonis: calcas, inquit Plato, sed alio fastu. *L*

Agrippa familiaribus suis dicere solebat: hunc es principum, ut nolint habere quenquam se potiorem. quidem, quæ facilem & exploratam victoriam esse vide tura, ipsi gerere statuunt: pessima verò quæque & diffici committunt. Quod si eveniat, ut oportuna negotia ali re cogantur, graviter ferunt, propter laudem & gloriam ça gesserunt, sed sibi ipsi rerum benè gestarum glorian adscribunt *Xiphil. in Augusto.*

Cato Uticensis. Quùm M. Octavius, duas habens legi procul ab Utica, à Catone postularet, ut inter ipsos de in traretur: Cato legatis nihil respondit: Verùm ad am versus, quis jam miretur, inquit, rem malè gestam esse: qu morte in nostris videatis dominandi cupiditatem? Signi bitione ducum bellum infeliciter cessisse. *Plutarch.*

Cùm *Alexander Magnus* per literas peteret, ut Lace rum decreto decernerentur ipsi divini honores, & in de merum referretur: Age, inquit *Damis*, concedamus Al velit appellari Deus. *Ibid.*

Themistocles, cùm aliquando theatrum peteret, interro dam cujus vocem esset libentissimè auditurus? Ejus, in laudes meæ quam optimè canerentur. Ingenuè fassus est gloriæ studio teneri. *Plut. in Vita.*

Idem. Themistoclem ferunt virtutum stimulis agit id noctes inquietas exigentem, quærentibus, quid ita e in publico versaretur? respondisse: quia me trophæa M somno excitant. *Plut. in Themist. Val. Max. l. 8. c. 13.*

Theopompus cùm Pylii decretum edidissent, quo Th tribuebantur summi honores, rescripsit: mediocres hon tempus auget, immodicos abolet. *Plutarch. in Lacon.*

§ SIMILITUDINES.

QUi dolent, quòd non excellant in omnibus, etiam div perinde faciunt, ac si quis molestè ferat, quòd vine ficus, quodque olea non ferat botros. *Plut.*

Qui studet Plato esse doctrinâ; dormire cum beat Euphorion: cum Alexandro potare, ut Medius: div

Iſmenias: virtute præcelle
unus non ſit hæc omnia:
non ſit leo montanus & id
Plutarch.

Accius poeta, cùm eſſet
mœnarum maxima forma
& humiles, ambitione fuc

Chamæleon quoniam a
ore: ita qui gloriosis & au
captant, quod famam aug

Vt æquè mortuus eſt q
tur unco: ita æquè ſunt in
qui ambitioſis negotiis va

Vt ova plena ſidunt, ina
literis eſt præditus, minus

Vt venti deſituri vehe
cum maximè efferunt ſeſe,

Columbo in volatu pen
ſibi placens, implicatis ſtre
tre: ita multi dum oſtenta
præda fiunt inimicis. *Plin.*

Pavo non explicat pen
non habere quod habent, n

Gallus victor illicò can
facinora iactant ipſi, & ſua
lib. 20. *c.*43.

Vt Chamæleon maximu
ita quidam præter oſtentat
bent. *Idem l.* 11. *c.* 32.

Taurus avis cùm ſit puſi
nonnulli cùm re ſint exigu
Idem l. 9. *c.* 31. & 42.

§ I

AMbitionis exempla: A
turris Babylonicæ, 11. Ge
Dathan, & Abiron, 16. V. 3.
2. 7. 8. Abſalom, 2. *Sam.* 15. V
Adonias, 1. *Reg.* 1. 5. & 2. 1
Sallum, 15. V. 10. Nabuchod
V. 4. Aman, 3. V. 5. 6. & 5.
Ezechias, 39. *verſ.* 2. Seton,
Ptolemæus Rex Ægypti, t
Iaſon, 2. *Macchab.* 4. 7. Diſ
V. 34. *Luc.* 9. 46, Filii Zebe

ıdas : doletque quòd
si molestè ferat, quòd
a in sinu viduæ divitis.

:vis, tamen in æde Ca
it: ita quidam re viles
Plin. lib. 34.*c.*5.
:ibo, semper hianti ei
ribus, semper aliquid

idoribus, & qui trahi-
ptatibus indulgent, &

ii veris virtutibus au-
ui secus. *Senec.*
solent: ita mortales
o solent esse. *Senec.*
l dum plaudit in aëre
t ab insidiante accipi
quàm utuntur, obliti,

ita quidam putant se
r. *Idem lib.*10.*c.*21.
statur: ita quidam sua
i sunt tibicines. *Plin.*

ı,& nihil aliud intus:
jactantiam nihil ha-

ocem imitatur: ita
ir reges ac satrapas.

V. 5. 6. Extructores
*Num.*12. V. 1. Core,
ı filius, *Iudic.* 6. V. 1.
ı Bichri filius, 20. 1.
lia, 2. *Regum* 11. 1.
2. Assuerus, *Esth.* 1.
ına, *Esa.* 22. *Vers.*16.
ı. Alcimus, 7. V. 7.
filius Abubi, 16. 13.
atth. 18. 1. *Marc.* 9.
Marc. 10.35. Scribæ &
Phari-

Pharisæi, *Matth.* 23. 6. *Marc.* 12. V. 38. *Luc.* 20. 46. Iudæi,
& 12. 43. Fratres CHRISTI, *Iohan.* 7. V. 3. 4. Simon Magus
Pseudo apostoli, 2. *Corinth.* 10. 12. Falsi Doctores, 1. *Tim*
Diotrephes, 3. V. 9.

§ EXEMPLA PROFANA.

Rex Persarum omnes existimabat servos extra conjuge
quam tamen potissimùm ei esse jus debebat. *Plutarc*
cipem indoctum.

C. Iulius Cæs. non honores modò nimios recepit, ut c
consulatum, perpetuam dictaturam, præfecturamque n
super prænomen Imperatoris, cognomen patris patriæ, s
ter reges, suggestum in orchestra: sed ampliora etiam h
stigio decerni sibi passus est. *Sueton.*

C. Caligula Romanorum Imp. in eam prolapsus est in
ut Deorum vestimenta indueret, in quibus nunc belli
ginem, nunc mulierem repræsentabat. In sacrificiis D
natu induebatur, in plateis serico & triumphali vestitu
Xiphilin.

Isaacius Angelus Imp. alternis diebus lavacris se reficie
lis & unguentis omnis generis delibutus, instar pavonis
ostentabat. *Idem.*

Franciscus I. Gallorum Rex, pacem cum Carolo V. In
non diuturnam asseruit. Nam nec ille parem, inquit, ne
riorem ferre possum. *Aegidius Corroretus de dictis & f*

M. Tullius Cicero, avebat supra modũ celebrari, teneb
perpetuò cupiditas immensæ gloriæ, quæ multa ejus pra
silia frequenter interpellavit. *Plut. in Cicerone.*

Athenienses doctores Constantini Iuliani Imp. ætate
bant, ut cùm ipsi inter se simultates exercerent, adole
ventantes navi per emissarios suos allicerent, & ad se sing
herent. *Theat. Zwing. fol.*257.

Menecrates medicus, cum morbos quosdam desperate
Iovem Deorum summum seipsum appellavit. *Aelian. l.*

Empedocles Philosophus Agrigentinus, cùm Panthiam
num in gravi morbo curasset, atque ob id se pene pro n
animadverteret, immortalitatis atque famæ studio inc
numerum Deorum translatus videretur, Aetnam insi
medios ipsius in ignes se conjecit. *Fulg. lib.* 8. *cap.*15. &
l. 6 *c.* 4.

Semiramis virilem sexum mentita, amplissimos duct
tus, multos & magnos adiit labores, periculaque immen
tim Indico bello, gloriæ causâ. *Sabel. l.* 5. *c.* 5.

Artemisia Cariæ regina Xerxis commilitium non resp
desiderio, neglectâ sexus imbecillitate. *Theatr. Zwing. f*

Christina Henrici V. In
norum regis filio nupta, n
loco habebat. *Cromer. lib.*

AMICI

§ SENTE

NE moliaris amico tuo
Proverb. 3.

Qui despicit amicum su

Amicus, si permanserit f
mesti istuis fiducialiter ag

Ne derelinquas amicum
lis illi. Vinum novum, am
bibes illud. *Ecclef.* 9.

Perde pecuniam propte
lam sub lapide in perdition

Verbum dulce multipli
eucharis in bono homine

Ei qui revelat mysteria,
sua, ne commiscearis *Pro*

Ab inimicis tuis separa

Qui tollit ab amico mi
quit. *Iob.* 6.

Frater, qui adjuvatur à f
urbium. *Prov.* 18.

Gratia & amicitia liber
Prov. 25.

Vnguento & variis odo
filiis anima dulcoratur. *Pr*

Amicitia hujus mundi i

Quicunque ergo voluer
constituetur. *Iacob.* 4.

Qui negligit damnum

Omni tempore diligit,
probatur. *Prov.* 17.

Amicum tuum, & ami

Si possides amicum, in t
ei. *Ecclef.* 6.

Vir amicabilis ad societ
Prov. 18.

Fatuo non erit amicus
enim edunt panem illius,
debunt eum? *Ecclef.* 20.

., Vladislao, Boleslai III. Polo-
perbissima, Polonos porcorum

AMICUS.

E BIBLICAE.

cùm ille in te habeat fiduciam.

gens corde est. *Ibid.* 8.
tibi quasi coæqualis: & in do-
f. 6.
m: novus enim non erit simi-
s: veterascat, & cum suavitate

& amicum, & ne abscondas il-
ef. 29.
is, & mitigat inimicos, & lingua
Eccl. 5.
at fraudulenter, & dilatat labia

ris tuis attende. *Eccl.* 6.
m, timorem Domini dereliri-

as firma, & judicia, quasi vectes

ibi serva, ne exprobrabilis fias.

ctatur cor: & bonis amici con-

Deo. *Iac.* 4.
cus seculi hujus, inimicus Dei

icum, justus est. *Prov.* 12.
est, & frater in angustiis com-

tui ne demiseris. *Prov.* 27.
posside eum, & ne facilè credas

s amicus erit, quàm frater.

t gratia in bonis illius. Qui
e sunt: quoties & quanti irri-

Noli

Noli fieri pro amico inimicus proximo t
Qui timet Deum, æquè habebit amicitia
cundum illum erit amicus illius. *Ibid.*
Causam tuam tracta cum amico tuo, & se
veles, ne fortè insultet tibi cùm audierit, &
Prov. 25.
Dilige proximum & conjungere fide cum
Non obliviscaris amici tui in animo tu
illius in operibus tuis. *Eccles.* 37.
Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in
emendare non possis, cùm dehonestaveris a
Ferrum ferro exacuitur: & homo exacu
Prov. 27.

§ SENTENTIAE PAT

NEscio utrum Christianæ amicitiæ putar
gis valet vulgare proverbium: Obse
odium parit: quàm Ecclesiasticum: Mel
gentis, quàm fraudulenta oscula odientis
Hieron.
Esto similis medico: medicus non am
odit ægritudinem: ut liberet ægrotum, fe
lite amare vitia amicorum vestrorum, fi
Aug. in quodam serm.
Hæc est perfecta amicitia, qua potiùs p
diligimus. Sapientem animam & perfectar
videt. Illam stultam, non talem, sed quæ es
test: quia nec seipsum debet quis stultum
git stultum, non proficiet ad sapientiam:
cupit esse, nisi se oderit, qualis est. *Aug. de*
Nullius repudianda est amicitia sese ing
pulandam, non ut statim recipiatur, sed ut
ita tractetur, ut recipi possit. Illum enim i
bemus, cui omnia nostra consilia refunder
quæst.
Nihil sic probat amicum, quemadmodu
tatio. Nemo nisi per amicitiam cognos
mala firmiter sustinemus, quia bona corum
August. ibid.
Sicut amici adulantes pervertunt: sic in
que corrigunt. *Aug.* 9. *confessionum.*
Non omnis, qui parcit, amicus est: nec
micus. Melius est cum severitate diligere,
pere. *Aug. ibid.*
Amicitia in malo esse non potest. *Aug.*

Amicitia pauperum ce
Amicus animæ dimidi
Amicus vitæ medicam
Solus est, qui sine amic
Amicitiæ venenum su
Amico laudanti crede
ti. *Idem.*

Non enim propterea d
stet, utpote pecuniam ve
amas, sed id, quod tibi pr
se, non propter aliud. Si
tis diligas, quàm gratis a
diligas? Nihil delectabili

Solatium hujus vitæ est
arcana communices, cui f
tibi fidelem virum, qui in
patiatur: in persecutioni
tuus sum totus, sed pauci

Virtus est amicitia, no
gratia: nec concertatione
opum plerumque quam
sunt, quibus abundant pa

Non est vera amicitia, u

Objurget amicus amic
ritatis: neque admonitio
Ambr. de offic. l. 3.

Si quid vitii in amico c
rit, corripe palam: errant
mo deferas. *Idem ibid.*

Defer amico, ut æqual
officio: Amicitia enim f
deferre: ita qui odit, quæ
rentiam. *Ambr. ibid. de off*

Amicitia quæ desinere p

Amicitia rerum omniu

Solem è mundo tollunt
cap. 7.

Vera illa amicitia est, &
litas rei familiaris, non præ
palpans adulatio, sed Dei
liant studia. *Hier. in epist.*

Amicitia parem aut faci
eminentia, alterius subject
est. Vnde & alibi legimus

s.
ugust. l. 1. de Amic-
t. Dei.

inimico detrahen-

it aliquid tibi præ-
poralis: non illum
andus est, propter
tiæ regula, ut gra-
ubet ut hominem

tuum aperias, cui
mittas: ut colloces
i, in tristibus com-
ox & communis:
Offic. l. c.
cunia paratur, sed
amicitiæ sunt in-
divites sine amicis

dem.
o, sed affectu cha-
io contumeliosa.

tè: si non audie-
corrigentem ani-

enias amicum in
sicut amoris est
at, defert reve-

a. *Idem.*
e fide rer. invis.
Idem de amicis.

, quàm non uti-
, non subdola &
turarum conci-

ilitas, & alterius
quàm adulatio
a. Et Lyricus
pro

pro amico precans: Serves, inquit, animæ dimidium m *sup. Mich. proph.*

Delicata est amicitia, quæ amicorum felicitaten *Idem ibid.*

Obsecro te ne amicum, qui diu quæritur, vix invenit servatur, pariter cum oculis, & mente amittas. *Hieron. Ruffin.*

In amicis non res quæritur, sed voluntas: quia & alter cis sæpè probatur: alterum solùm charitas tribuit: eade eadem nolle, firma amicitia est. *Hieron. ad Demetriade*

De amicitia omnis tollenda est suspicio, & sic cum a cum altero se loquendum. *Hieron. in epist.*

Amicus animæ custos dicitur. *Gregor.*

Nonnunquam accidit, ut inter amicos aliqua redarg trita discordia majorem postea charitatem parturiat: ut corriguntur ea, quæ displicere in animo videntur. *Isid summ. bon.*

Amicitia & prosperas res dulciores facit, & adversas c ne temperat, & leviores reddit: quia dum in tribulat consolatio adjungitur, nec animus frangitur, & minus titur. *Ibid.*

In prosperitate incerta est amicitia: nescitur enim, sona an felicitas diligatur? Sæpè enim per simulation amicitia, ut, qui non potuit apertè decipere, fraudulent *Ibid.*

Sæpè propter honorem quorundam mutantur & mo antè conglutinatos charitate habuerunt, postquam ad c noris veniunt, inimicos habere despiciunt. *Isidor. de sum.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Manil. 2. Astro.

Iccircò nihil ex semet natura creavit
Pectore amicitiæ majus, nec rarius unquam.
Unus erat Pylades, unus qui mallet Orestes
Ipse mori: lis una fuit per secula mortis:
Alter quòd raperet fatum, non cederet alter.
Et duo, qui potuère sequi, vix noxia pœnis:
Optavitque reum sponsor non posse reverti;
Sponsoremque reus timuit, ne solveret ipsum.

Ovidius. 2. Pont. 3.

Turpe quidem dictu: sed si modo vera fatemur,
Vulgus amicitias utilitate probat.

Ibidem.

Illud amicitia quondam venerabile nomen
Prostat: & in quæstu pro meretrice sedet.

Ib

Nomen amicitia barba

Idem

Vive sine invidia, molle.

Exige: amicitias &

Idem.

Donec eris felix, multos

Tempora si fuerint n

I

Nullus ad amissas ibit

Id.

En ego, non paucis quon.

Dum flavit velis an.

Vt fera nimbosi tumuer

In medus lacera nav

Id. 2

Turpe sequi casum, & j

Te, nisi sit felix esse n.

Pitt. ç

Plures amicos re secun

Paucos amicos rebus a

Ovid. 1.

Tuta frequensque via est,

Tuta frequensque lice

Hora

——Ne fidos inter amic

Sit, qui dicta foras elim

Horat. 1

—— Diffugiunt cadis

Cum face siccatis amici

Ferre jugum pariter.

Er

Amicus certus in re ince

Plau

Decipitur nemo, mea qu

rat recte res suas.

Ide

Si quid amicum ergà b

Non videor meruisse lau

Teren

Solus est homo amico an

Lu

Quòd magis in dubiis h

Convenit, adversisque i

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.

Plaut. Epid.

Is amicus est, qui in dubia re juvat, ubi re opus est.

Idem Pseud.

Pauci ex multis amici sunt homini, qui certi sient.

Idem Trin.

Omnibus amicis, quod mihi est, cupio esse idem.

Ibidem.

Nimium difficile'st reperire amicum, ita ut nomen clu
Cui tuam cùm rem credideris, sine omni cura dormias

Terent. Adelph.

——Vetus verbum hoc quidem est:
Communia esse amicorum inter se omnia.

Plaut. Stich.

Vt cuiq; homini res parata est, firmi amici sunt: si lab
Res lassa, itidem amici collabascunt: amicos res inven

Idem Bach.

Multi more isto atque exemplo vivunt: quos cùm cense
Esse amicos, reperiuntur falsi falsimoniis,
Lingua factiosi, inertes operâ, sublestâ fide.

Horat. 1. Epist. 18.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
Expertus metuit.

Publ. Syrus.

Amici vitia si feras, facis tua.
Amicos res optimæ parant, adversæ probant.
Ita amicum habeas, posse ut fieri inimicum putes.
Ita crede amico ne sit inimico locus.

Enn. in sat. apud A. Gell.

Hercle puto hoc erit tibi argumentum semper in pro
situm,
Ne quid expectes amicos, quod tu agere possis.

Petronius Arbiter in fragment.

Cùm fortuna manet, vultum servatis amici:
Cum cecidit, turpi vertitis ora fugâ.

Luca. lib. 8. bell. civil.

Adversis non deesse decet, sed læta secutos:
Nulla fides unquam miseros elegit amicos.

Martial. 8. Epigram.

Aurum & opes & rura frequens donabit amicus:
Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Horat. sat

At pater ut gnati, sic nos
Si quod sit vitium non fa
Hæc res & jungit, junct

Ex Comicis &

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα κάλ
Nulla est amico pulchri
Φίλους ἔχων, νόμιζε θησα
Cui sunt amici, esse fi
Μακάριος ὅστις ἐντυχ
Generosum amicum
Νόμιζ' ἀδελφοὺς τοὺς ἀ
Veros amicos ducito f
Ἴσους θεοῖσι τοὺς φίλου
Honora amicos tan
Ἐν τοῖς δ' ἐσχάτοις κακοῖ
Nummus potior am
Ἐν ταῖς ἀνάγκαις τοὺς
Sis beneficus amic
Μὴ φεῦγ' ἑταῖρον
Ne fuge sodalem
Φίλον δι' ὀργὴν ἐν
Amicum ob ira
Ἰδίας νόμιζε τῶ
Casus amicor
Φίλος φίλῳ γ
Sibi laborat
Καλὸν θησαυ
Est dulce am
Κρεῖττ φίλους
Vt ignis aur
Φίλον βέβαι
Ne fidum
Ἀνδρὸς π
Adversa
Τὰ χρήμ
Invenit
Ἐὰν ἔχ
Habeb
Πολλοὶ
Pleros
Δεῖ τ
Habe

Πειρῶ φίλοισι μὴ κακὸς εἶναι φίλος.
Conare amicis eſſe amicus non malus:
Κακοὶ φέρουσι καρπὸν οἱ κακοὶ φίλοι.
Fructus amici proferunt mali malos.
Καλὸν τὸ μηδὲν εἰς φίλους ἁμαρτάνειν.
Delinquere in amicos nihil, laudabile.
Ὀργῆς χάριν τοῦ κρυπτὰ μὴ ἐκφάνῃς φίλου.
Arcana amici ne per iram prodito.
Φίλος με βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει.
Lædens me amicus ab inimico haud diſcrepat:
Φίλου ἔπαινον μᾶλλον ἢ σαυτοῦ λέγε.
Dic laudem amici potiùs ipſe quàm tuam.
Οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὅστις οὐχ αὑτὸν φιλεῖ.
Homo nullus eſt, qui non amicus ſit ſibi.
Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα.
Haud ullus alij quam ſibi eſt amicior.
Αἰεὶ φιλῶν ἑαυτὸν, οὐχ ἕξεις φίλον.
Tibi te amante nimiùs, amicus non erit.
Μηδέποτε πειρῶ δύο φίλων εἶναι κριτής.
Ne ſis amicos inter arbiter duos.
Ἐπὰν ἐν ἀγαθοῖς ἄνθρωπός τις ὢν
Ζητῇ τι κρεῖττον ὧν ἔχει, ζητεῖ κακά.
Bona poſſidere quiſquis & amicos poteſt;
Is melius aliquid ſi petit, malum petit.
Φίλου τρόπους γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.
Mores amici noveris non oderis.
Ἄδικον, τὸ λυπεῖν τοὺς φίλους ἑκουσίως.
Res eſt iniqua, ſpontè amicos lædere.
Τῷ μὲν τὸ σῶμα διατεθειμένῳ κακῶς.
Χρεία ἐστὶν ἰατροῦ, τῷ δὲ τὴν ψυχήν, φίλου.
Λύπην γὰρ εὔνους οἶδε θεραπεύειν λόγος.
Quærendus ægro medicus eſt ut corpori:
Sic eſt amicus menti ægritudini.
Nam verba amica, ſunt medela commoda.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

AMicitia nihil aliud eſt, niſi omnium divinarum humanarum-
rerum cum benevolentia & charitate ſumma conſenſio: qu
quidem haud ſcio, an (exceptâ ſapientia) quidquam melius h
mini ſit à diis immortalibus datum. *Cicero in Lælio.*

Amicitiam omnibus rebus humanis anteponamus. Nihil e
enim tam naturæ aptum, tam conveniens ad res vel ſecundas, v
adverſas. *Ibidem.*

Quæ videntur utilia, honores, divitiæ, voluptates, & cætera gene

F ... eju

ejusdem, hæc amicitiæ nunquam

Amicitia plurimas res contin nullo lo o excluditur, nunquam est. Itaque non aqua, non igni quàm amicitiâ. Nam & secun & adversas partiens, communica mos, aut cadere patitur: verum tanquam exemplar aliquod in adsunt, & egentes abundant, & i difficilius) mortui vivunt. *In La*

In amicitia omnia insunt, qua nestas, gloria, tranquillitas animi sint, beata vita sit, & sine iis esse

De amicitia omnes ad unum i blicam se contulerunt, & ii qui i lectantur, & ii qui suum negotiu se totos tradiderunt voluptatib sentiunt, si modo velint aliqua e enim nescio quomodo per om ætatis degendæ rationem patitu

Rerum omnium nec aptius est nendas, quàm diligi: nec alienit

Charum esse civem, bene de R gloriosum est: metui verò & in c imbecillum, caducum. 1. *Philip.*

Diligi, & charum esse, jucund tam & voluptatem efficit plenio

Sine amicorum benevolenti da fortuna quisquam vivere p

Amicitia colenda est, quod possit, ne jucundè quidem. 2

Nulla potest esse jucundita

Quis est, (pro Deûm fidem diligat quemquam, nec ipse bus copiis, atque in omniu est tyrannorum vita nimiru la stabilis benevolentiæ po atque solicita sunt, nullus

Omnis ratio & institu Inprimisque, ut habeas, q mônes. 2. *Offic.*

Nullo modo sine ami vitæ tenere possumus. amicos, ac nosmet ipsos

Nullius opes tantæ fuerunt, aut tantæ esse possunt, quæ sine mul torum officiis stare possint. *Pro Planco.*

Omnium rerum, quas ad beatè vivendum natura paravit, nihi est majus amicitiâ, nihil uberius, nihil jucundius. Quùm solitudo& vita sine amicis insidiarum & metus plena sit, ratio ipsa monet ami citias comparare: quibus partis, conservatur animus, & à spe parien darum voluptatum sejungi non potest. 1. *de Finib.*

Hæc est una via & laudis & honoris & dignitatis, à bonis viri & sapientibus, & benè à natura constitutis laudari & diligi. *Pr Sestio.*

Violari amicitiam apud majores nostros nefas erat. *Cic. Appi Pulch. Famil. lib. 3.*

Quibus in rebus ipsi interesse non possumus, in his operæ no stræ vicaria fides amicorum supponitur: quam qui lædit, oppu gnat commune omnium præsidium, & quantum in ipso est, distur bat vitæ societatem: non enim possumus per nos omnia age re. Alius in alia re est magis utilis. Icirco amicitiæ comparan tur, ut commune commodum mutuis officiis gubernetur. *Pr Roscio Amerin.*

Quoniam res humanæ fragiles caducæque sunt, semper aliqu acquirendi sunt, quos diligamus; & à quibus diligamur: Charitat enim, benevolentiaque sublatâ; omnis est è vita sublata jucundi tas. *In Lælio.*

Ea est jucundissima amicitia, quam similitudo morum conjuga vit. 1. *Offic.*

Omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmior, quàn cum viri boni moribus similes sunt familiaritate conjuncti. Nih enim amabiliu, nec copulatius; quam morum similitudo bono rum. *Idem.*

Nihil est aptius vitæ, nihil ad beatè vivendum accommodatiu quàm cum viris bonis, jucundis, amantibus nostri, vivere. *M.Ci Pap. Pæto. Fam. l. 9.*

In quibus sunt eadem studia, eædem voluntates, in his fit, æquè quisque altero delectetur ac seipso: efficiturque, id quod Py thagoras vult in amicitia, ut unus fiat ex pluribus. 1. *Offic.*

Nihil minus hominis esse videtur, quàm non respondere amore iis, à quibus provocére. *Cic. ad Brut.*

Benevolentiam, non adolescentulorum more, ardore quoda amoris, sed stabilitate potius & constantiâ judicemus. 1. *Offic.*

Eodem modo ergà amicum affecti simus, quo erga nosme ipso & nostra in amicos benevolentia, illorum erga nos benevolent pariter æqualiterque respondeat. *In Lælio.*

Est in amicitia necessarium, ut alter nihilo sese plus quam alte diligat: quòd si tantillum intersit, jam amicitiæ nomen occide

cuj

cujus est ea vis, ut, simulatque sibi ali
nulla sit. *Cicer. 1. de Legib.*

Vetus est lex illa justæ veræque am
velint: neque est ullum certius amic
sus & societas consiliorum & volunta

Non est sancta amicitia, nisi ip
pectore, ut dicitur: qui quidem a
mentis & fructibus. 1. *de Legib.*

Amicorum bona communia. 1.

Confirmata amicitia & perspect
rum supervacanea est. *Cic. Ap. Pa*

Odiosum est sanè genus homin
meminisse debet is, in quem colla
contulit. *In Lælio.*

Qui fortunis alicujus inducti
mulatque fortuna elapsa est, de
res ea, quæ fuit consuetudinis c
amicitia retineri. 4. *ad Heren.*

Non facilè dijudicatur amo
ejusmodi tempus, ut quasi aur
riculo aliquo perspici possit:
Pæto. Famil. lib. 9.

Amare nil aliud est, nisi eu
indigentia, nulla utilitate q

Nihil est aliud amare, e
velle bonis aliquem affici q
reddat. 2. *de Finib.*

Charum ipsum verbum
ductum: quam si ad fruc
commoda, quem diligin
quædam utilitatum suaru
liguntur isto modo, quòd
ritas & amicitia gratuita

Etiamsi nulla sit utilit
ipsos amentur. Etenim
nes, si equos, si ludicra, e
re solemus, quantò id i
tuerit & justius? 1. *de Fi*

Me ipsum ames op
Ibidem.

Si fructibus & emol
nulla charitas erit, qu
se & propter se expet
las amicis anteponan

Amicitia non sub dubia utilitatis ratione effici solet, sed ipsa ex se oritur, & sua sponte nascitur. *Ibid.*

Inter bonos viros ac Deum amicitia est, conciliante virtute Amicitiam dico: imò necessitudo & similitudo. *Senec. Epist.* 3.

Mihi defunctorum amicorum cogitatio dulcis est: Habui enim illos tanquam amissurus; amisi tanquam habeam. *Idem.*

Post amicitiam credendum est, antè judicandum. Illi verò præpostere officia permiscent, qui, cùm amaverint, judicant, & non amant, cùm judicaverint. Diu cogita, an tibi in amicitiam aliquis recipiendus sit? Quùm placuerit fieri, toto illum pectore admitte: tam audacter cum illo loquere, quàm tecum: cum amico omnes cogitationes tuas misce. Fidelem si putaveris, facies. *Idem* 3. *epist.*

Vera amicitia est, quàm non spes, non timor, non utilitatis suæ cura avellit: multi sunt, qui non amicis, sed amicitiâ caruerunt: hoc non potest accidere, quùm amicos in societate honesta capiendi par voluntas trahit: Sciunt enim ipsos omnia habere communia, & quidem magis adversa. *Idem ibid.*

Qui amicus est, amat; qui amat, non utique amicus est. Amicitia semper prodest: amor aliquando nocet. Non est quòd amicum tantùm vel in foro vel in curia quæras: si diligenter attenderis, domi invenies. Errat enim, qui amicum in atrio quærit, & in convivio probat: in pectore enim amicus, non in atrio invenitur. *Idem epist.* 29.

Nihil æquè ægrum reficit, sicut amicorum affectus: non judico me mori, quùm illos superstites reliquero puto, inquam, me victurum, non cum illis, sed per illos. *Idem* 79. *epist.*

Dissimilitudo morum, distantia vitæ, & ingenia contraria solvunt amicitiam. Amicitias probatas enixè expete, constanter retine, perenniter serva: inimicitias indictas exerce honestè, tardè crede, celeriter depone. *Idem in extrema parte epist.*

Omnes amicos habere operosum est: satis est, inimicos non habere. *Ibid.*

Nullum habet majus malum occupatus homo, & bonis suis obsessus, quàm quòd amicos sibi putat, quibus non est: & quòd beneficia sua efficacia judicat ad faciendum amicos, cùm quidam, quò plùs debent, magis oderunt. *Ibid.*

Negotiatio est, non amicitia, quæ ad commodum accedit: detrahit enim amicitiæ, qui illam parat ad bonos casus. *Idem in epist.*

Si aliquem amicum existimas, cui non tantum credis, quantum tibi, vehementer erras, & non satis nosti vim veræ amicitiæ. *Idem epist.* 3.

Falsi amici pro consilio adulationem adferunt: & una est eorum contentio, qui blandissimè fallant. *Idem in extrema parte Epist.*

Cum amicis breves rationes, long

Ibid.

Amicos in secreto mone: palam

magis sentiant beneficiis, quàm inju

Amici vitia si feras, facis tua. I

putes: ita crede amico, ne sit inim

philosoph.

Nulla pusilla domus, quæ mult

gentiam exhibe in amicis comp

deinceps possis odisse. *Ibid.*

Quanti tales amicos habere

sunt. Tu primum exhibe te bo

bi. *Ibid.*

Amico mutuam roganti m

pecuniam perdo. *Ibid.*

Coagulum amicitiæ est cum

§ Apo

Dionysius Senior admiratus

togo, inquit, ut me quo

Alteri tyrannus destinarat d

petiisset rerum domesticaru

petravit, ut alter vas amici f

set ad diem præscriptum,

mori malens, quàm amic

regis amicitia decoratus.

rannos etiam. *Erasm. 5. apo*

Alexander Darii matr

unà cum Hephæstione,

corpore etiam major.

Eadem ex nutibus adsta

nuò salutavit Alexandr

turberis: nam & hic A

ipsum. *Plut. in Alexan*

Antigonus in somn

metentem messem: ec

Idque quùm indicasse

Is verò juncto sibi Mi

ma hastæ parte inser

te profugit in Pontu

M. Lucullum, qu

tonius occidit. Hu

liariter coluerat, si

jube me protinus a

illo extincto superesse debeo: quùm ei infelicis militiæ autor extiterim. *Eras.* 6. *apoph.*

Xenocrates. Dionysius quùm Platoni diceret: Aliquis auferet tibi caput! Xenocrates, qui tum præceptori aderat, non prius, inquit, quàm hoc; suum ostendens caput. *Laert. l.* 4. *c.* 2.

Namertes, legatione fungens, quùm à quodam ejus gentis, ad quam erat missus, beatus prædicaretur, eò quòd multos habebat amicos: interrogavit, quomodo qui multos haberet amicos, periculum faceret, an amicum haberet sincerum ac probum? Id quum alter, fassus se nescire, cuperet discere: Per adversam, inquit, fortunam. *Plut. in Lac.*

Antigonus Diis sacrificans precabatur, ut se à simulatis servarent amicis: cumque percunctaretur quispiam, quamobrem tale quid à Diis optaret? Quia, inquit, hostes cum cognosco, caveo. *Maxim. serm. de amic.*

Tarquinius superbus jam exul factus, dixisse fertur: Se tum denique cognovisse quos habuisset amicos fidos, quos infidos, cum neutris gratiam referre posset. *Eras.* 6. *apoph.*

Simonides interrogatus, quam ob rem, quùm esset extremæ senectutis, tamen attentus esset ad rem? Quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quàm carere amicis: Taxans instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod volunt, negligunt amicum; eidem, dum sperant, observiunt. *Eras. l.* 6. *apoph.*

Diogenes rogatus, quemadmodũ amicis uteretur Dionysius? Vt vasculis, ait, dum plena sunt, evacuat, & vacua abjicit. *Brus. l.* 1. *c.* 3.

Cato Maior, audiens gravissimam de colenda amicitia disputationem, ait: Amicitiæ quæ non placent, dissuendæ magis quàm discindendæ sunt. *Cic. in Catone.*

Bion dicebat, amicos, quales essent, retinendos esse, ne videamur aut malos accepisse in familiaritatem, aut bonos rejecisse. *Laert. lib.* 4. *c.* 7.

Alexander interrogatus à quopiam, ubi thesauros haberet? Amicos ostendens, in his, inquit. *Max. serm. de Amic.*

Chilo Spartanus quendam prædicantem, se nullum habere inimicum, interrogavit: num ullum haberet amicum? Sentiens, amicitias, & inimicitias invicem se consequi: nec fieri posse, quin qui multos haberet amicos, complures habeat & inimicos. *Plutarch. in apoph.*

Socrates, Crœso interrogato, quid esset maximum & pretiosissimum ex regno consecutus? Cùm ille respondisset, ut hostes ulcisceretur, & amicos beneficio afficeret: Multò, inquit, melius fecisses, si illos tibi amicos ascivisses. *Maximus serm.* 6.

Aristoteles rogatus, quo pacto amici tractandi essent? Non aliter, inquit, quàm nos ab illis tractari cuperemus. *Laert. l.* 5. *c.* 1. *Brus. l.* 1. *c.* 3.

Zeno Citiensis interrogatus, qui
dia? Alter ego. *Laert. lib. 7. cap. 1.*

Pericles amico roganti, ut pro se
Se quidem amicum esse, dixit, sed

Antalcidas interrogatus, quo pa
set? Respondit: Si loquatur illis pu
sima. Quo dicto innuit, in paran
mo sermonis comitatem: in offic
Plutarch. in Laconicis apoph.

Cyrus, quum quidam ad eum
tribuit amicis; interrogatus a
Quia, inquit, corpus meum his
cos autem his ipsis ornatos intu
aptatum esse putabo. *Maximus*

¶ SIMIL

QVemadmodum lac coagul
guntur, & unum fiunt, an

Quemadmodum, qui flum
saxa, ferrum, serpentes & f
mentum vertunt) contra va
duntur: sic stulti amicitias
rectè norunt uti. *Idem.*

Vt bruta, si vi commisc
gnantia, graviter ferentia:
amicitia. *Idem.*

Musica symphonia con
ter se ratione compositis

Quomodo solitudo in
cietatis. Quomodo ho
huic quoque rei stimulu
Senec. epist. 9.

Vt puella in pratis, al
per novis arridentibus
stituit amicitias, mox f

Vt prima materia
non habeat: ita anim

Perinde ac si mutilu
nus, aut Argus cento
amicitur nec adhu

Vt hirundines fu
assuescunt, nec fidu
suspectos. *Plin. lib.*

Ciconia tametsi

nidos; ita non oportet amicorum, ob intermissam vitæ consuetudinem, oblivisci, sed memoriam illorum semper nobiscum circumferre. *Plin. l.* 10. *c.* 23.

Abies adeò cohæret glutino, ut priùs scindatur quà solida, est, quàm quà glutino ferruminata: ita post reditum in gratiam firmior debet esse amicitia: Et arctius cohærent, quos copulavit mutuæ benevolentiæ glutinum, quam quos natura conjunxit. *Plin. lib.* 16. *cap.* 2.

Cassiteris, id est, stannum aut plumbum album, æs ruptum ferruminat, utrumque contingens propter affinitatem, quam habet cum utroque: Ita amicus amicitiam ac benevolentiam disruptam reconciliare debet, utrique sese accommodans ex æquo. *Plut.*

Vt Crystalli fragmenta sarciri nullo modo possunt: ita difficilimũ est eos reconciliare, qui exarctissimá familiaritate in mutuum odium venerint. *Plin. l.* 17. *c.* 3. & *l.* 37. *c.* 2.

Vt quæ glutino commissa sunt, si solvantur, facilè reglutinantur, at si corpus rumpatur, haud facilè coit: sic inter alios amicitia dirupta facilè coit, in fratribus semel dirupta, aut non coit, aut cicatricosa coit. *Plut.*

Vt Arithmeticorum digiti aliquando valent multis millibus, aliquando nihil: sic regum amici aliquoties quidvis possunt, rursum, mutata in fastidium gratia, nihil possunt. *Idem.*

Vt nummũ exploras, num sit adulterinus, priusquàm eo sit opus: sic amicus probandus, antequam eo sit opus. *Idem.*

Qui rejectis cognatis, peregrinos asciscit amicos, perinde facit ac si quis amputato pede carneo, ligneum pedem addat. *Plut.*

Hirundo æstate advolat, instante hyeme avolat: ita infidus amicus rebus lætis præstò est; commutata fortuna deserit amicum. *Plin. lib.* 10. *cap.* 24.

Vt malum cibum nec retinere possis citra noxam, nec reijcere sine molestia. Ita malum amicum si teneas, lædit: nec tamen absque inimicitia ac tumultu veluti bilem, potes abjicere. *Plut.*

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

AMicitiæ exempla: Iacobi erga Rachaelem, *Genes.* 29. *Vers.* 18. Ruben erga Ioseph, 37. V. 21. 22. Ruth erga Naemi: *Ruth.* 1. V. 16. Ionathæ erga Davidem, 1. *Sam.* 18. V. 1. 3. 4. & 20. 42. & 23. V. 16. Davidis erga Ionathan, 2. *Sam.* 1. 26. & 9. 7. Abneri & Davidis, 2. *Sam.* 3. V. 12. 13. Chuzi & Davidis, 17. V. 6. 14. Hiram & Salomonis, 1. *Reg.* 5. 12. Iehu & Ionadab, 2. *Reg.* 10. V. 15. Aman & amicorum ejus, *Esth.* 5. 10. Iob & Eliphas, *Iob* 2. 11. Iudæorum erga Demetrium, 1. *Macch.* 10. V. 25. 26. Demetrii erga Ionatham, 11. V. 24. 25. 26. 27. Ionathæ erga Romanos & Spartanos, 12. V. 1. 2. 3. Demetrii & Simonis, 14. V. 38. Athenobii & Antiochi, 15. 32. CHRISTI, &

Lazari, *Ioh.* 11. ℣. 11.
15. Pilati & Herodis,
Act. 19. ℣. 30.

5

INter vetustissima
Theseus. Nam h
& ille hunc apud inf
in Theseo.

Fuit mutuum am
les Messenem dedit
tum per Herculem.

Philoctetes summ
arcum commiserat.

Theseus cum Pirith
re Plutarcho, quæ n
à poetis unà cum ill
pinam.

Socrates & Chare
lum consuluit, an qu
dit Apollo: 'Ανδρῶν
hominum sapientissi

Achates perpetuu
ut alter alterum sem

Damon & Pythia
runt, ut, cùm altert
tempus ab eo, quo
impetrasset, alter se
bitarit. *Val. Max. l.*

L. Lucullus & M.
rum in Republ. socii
novæ, Lucullus vero
valdè pro secta sua se
Lucullo.

T. Pomponius Att
ut Ciceronis Atticus

Horatius Mecenat
eis, tùm *ex od.* 14. *lib.*

HAbitâ fidei ration
Canis ponitur: in
ronis & omnium sent
rendum promptissim

Sal amicitiæ symb

solidiora facit, & diutissimè conservat: unde hospitibus ante alios cibos apponi solitum, quo amicitiæ firmitas ac perseverantia significetur. *Idem l. 31. p. 288. D.*

Si quis fructiferam amicitiam Aegyptiorum in morem scribere voluerit, aptè *Coronam myrteam malis puniceis ornatam* faciet. Coronæ enim ipsius forma amicitiam, qua quis mutuo devinctus est; poma illa fructum & utilitatem inde susceptam indicabunt. Plurimis alioqui modis pingi sculpique potest amicitia hieroglyphicè, ut ostendit *Pier. Val. in Palma, in Fœmina, in Hedera cum Vite. Valer. lib. 55. pag. 528. E.*

Apud aliquos *Hirundinem* pro amico poni tùm inutili tùm ingrato & perdifficili comperias: quippe qui moribus nostris, & familiaris vitæ rationi difficulter assueſcat. *Idem lib. 22. pag. 209. A.*

Vide supra Similitudinem huc pertinentem.

AMISSIO BONORUM.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

POtes aurum perdere & nolens, potes domum, potes honores, potes ipsam carnis salutem: bonum verò, quo verè bonus es, nec invitus accipis, nec invitus amittis. *August. de Verb. dom.*

Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. *Aug. Ench.*

Magna consolatio in rerum amissione est, illa tempora in mentem reducere, quibus nos contigit res, quas perdidimus, non habuisse: ut dum unusquisque intuetur, quòd aliquando illa non habuit, dolorem temperet, quòd amisit. *Greg. lib. 3. Moral.*

Sine dolore amittitur, quicquid sine amore possidetur: quæ verò ardenter diligimus habita, graviter suspiramus ablata. *Greg. lib. 3. Moral.*

Quantò minor in possessione commoditas, tantò minor in amissione dolor. *Idem in hom.*

Cum gravi dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur: minùs autem carendo dolemus, quæ minùs possidendo diligimus. *Isidor. lib. 3. de summo bono.*

Vide Bonitas & Bonum. Item Paupertas.

AMOR, AMARE.

Tàm in spirituali quàm profano sensu.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

DIliges proximum tuum, sicut teipsum. *Deut. 6.*

In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram

Deo & Hominibus: C
Et vir & mulier sibi ben
Qui diligit fratrem
Et nos debemus pro
Primum diligamus
qui diligit fratrem suum
Iohan. 4.
Si diligamus nos in
ejus in nobis perfecta e
Omne animal diligi
sibi. *Eccl, 13.*
Omnis caro ad simil
sociatur. *Ibid.*
De charitate fratern
ipsi enim vos à Deo di
Omnis enim lex in u
tuum sicut teipsum. *Ga*

§ SE

QVid est amor nisi q
lare appetens: ama
tui? *August.*
Amari non nisi nota
Amare alium non p
Non amatur, quod
cont. Manich. de uti. cr
Amatur aliquando
Sordes sunt amor qu
à quibus sordibus quan
lius intuetur. *Ibid.*
Nil tam durum atqu
Idem de mor. Eccl.
Omnis creatura cùm
nè scilicet, ordine consti
Dei. lib. 15.
Duas civitates duo f
Babylonem facit amor
quid amet, & inveniet u
Ad DEUM, qui ub
pedibus licet ire, sed mo
quisque novit, sed ex e
eiunt bonos vel malos
in Epist. ad Maced.
Verus amor non sen
ror amoris dulcedo, sic

Qui amat, non laborat: Omnis enim labor non amantibus gravis est. Solùm amor est, quod nomen difficultatis erubescit. *ibid.*

Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectant: sicut venantium, aucupantium, piscantium. In eo enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. *Idem lib. de Sancta Fid.*

Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in uterum virginis, ibi amorem suum amori tuo copulavit, humiliando se, sublimando te, & conjungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. *Idem de Catech. rudim.*

Constans & perfectus debet esse amor noster: ut si necesse fuerit, amore illius moriamur, qui amore nostri placidè ac benignè mori dignatus est. *ibid.*

Minùs Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *ibid. lib. de confess.*

O! si possemus excitare homines, & cum ipsis pariter excitari! ut tales essemus amatores vitæ permanentis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis. *de doct. Christiana.*

Hoc habet impatiens amor, ut, quem desiderat, semper invenire se credat. Ignorat siquidem judicium, & ratione multoties caret: nescit modum, nec aliud cogitare potest, quàm quod diligit. Amor non accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remedium: nec consilio temperatur: nec tempore frenatur: nec ratione subjicitur. *Amb. in serm. de assum.*

Non minùs vos diligo, quos genui ex Evangelio, quàm si suscepissem conjugio. Gratia quippe vehementior est ad diligendum, quàm natura. *idem de Offic.*

Nihil amantibus durum, nullus labor difficilis: amemus & nos Christum, & facile videbitur esse difficile. *Hieron. in serm. quodam.*

Felix conscientia illa, in cujus corde præter amorem Christi (qui est sapientia, castitas, patientia, atque justitia) nullus alius versatur amor: nec ad recordationem hominis aliquando suspirat; nec videre desiderat, quòd quùm viderit, nolit dimittere. *in epist. ad Demetr.*

Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas & oblatas, ac degustatos cibos, blandasque ac dulces literas, sanctus amor non habet. *idem in epist. ad Nepot.*

Amor formæ, rationis oblivio. *in Epist.*

Tunc pleniùs in Dei dilectione proficimus, quùm in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur. *Greg. lib. 5. moral.*

Solent nonnulli in prosperis Deum diligere, in adversis autem flagellantem minùs amare. *Lib. 2. moral.*

Tantò quisque à superno amore disjungitur, quantò inferius dele-

Deo & Hominibus · (
Et vir & mulier sibi b-
Qui diligit fratrem
Et nos debemus pro
Primum diligamus
qui diligit fratrem su
Iohan. 4.
Si diligamus nos in
ejus in nobis perfecta
Omne animal dilig
sibi. *Eccl.* 13.
Omnis caro ad simi
sociatur. *Ibid.*
De charitate fratern
ipsi enim vos à Deo d
Omnis enim lex in
tuum sicut teipsum. *G*

§ S

QVid est amor nisi
lare appetens: am
tur? *August.*
Amari non nisi not
Amare alium non p
Non amatur, quod
cont. Manich. de uti.
Amatur aliquando
Sordes sunt amor q
à quibus sordibus qua
lius intuetur. *Ibid.*
Nil tam durum atq
Idem de mor. Eccl.
Omnis creatura cu
nè scilicet, ordine cons
Dei. lib. 15.
Duas civitates duo
Babylonem facit amor
quid amet, & inveniet
Ad Deum, qui u
pedibus licet ire, sed m
quisque novit, sed ex
ciunt bonos vel malos
in Epist. ad Maced.
Verus amor non se
ror amoris dulcedo, s

Qui amat, non laborat: Omnis enim labor non amantibus gravis est. Solùm amor est, quod nomen difficultatis erubescit. *ibid.*

Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectant: sicut venantium, aucupantium, piscantium. In eo enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. *Idem lib. de Sancta Fid.*

Ama amorem illius, qui amore tui amoris descendit in uterum virginis, ibi amorem suum amori tuo copulavit, humiliando se, sublimando te, & conjungendo lumen suæ æternitatis limo tuæ mortalitatis. *Idem de Catech. rudim.*

Constans & perfectus debet esse amor noster: ut si necesse fuerit, amore illius moriamur, qui amore nostri placidè ac benignè mori dignatus est. *ibid.*

Minùs Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat. *ibid. lib. de confess.*

O! si possemus excitare homines, & cum ipsis pariter excitari: ut tales essemus amatores vitæ permanentis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis. *de doct. Christiana.*

Hoc habet impatiens amor, ut, quem desiderat, semper invenire se credat. Ignorat siquidem judicium, & ratione multoties caret: nescit modum, nec aliud cogitare potest, quàm quod diligit. Amor non accipit de impossibilitate solatium, nec ex difficultate remedium: nec consilio temperatur: nec tempore frenatur: nec ratione subjicitur. *Amb. in serm. de assum.*

Non minùs vos diligo, quos genui ex Evangelio, quàm si suscepissem conjugio. Gratia quippe vehementior est ad diligendum quàm natura. *idem de Offic.*

Nihil amantibus durum, nullus labor difficilis: amemus & nos Christum, & facile videbitur esse difficile. *Hieron. in serm. quodam*

Felix conscientia illa, in cujus corde præter amorem Christi (qui est sapientia, castitas, patientia, atque justitia) nullus alius versatur amor: nec ad recordationem hominis aliquando suspirat; nec videre desiderat, quòd quùm viderit, nolit dimittere. *in epist. ad Demetr.*

Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicatas & oblatas, ac degustatos cibos, blandasque ac dulces literas, sanctus amor non habet. *idem in epist. ad Nepot.*

Amor formæ, rationis oblivio. *in Epist.*

Tunc pleniùs in Dei dilectione proficimus, quùm in ejusdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur. *Greg. lib. 5. moral.*

Solent nonnulli in prosperis Deum diligere, in adversis autem flagellantem minùs amare. *Lib. 2. moral.*

Tantò quisque à superno amore disjungitur, quantò inferius dele-

delectatur. Nunquam
si est: si autem oper
Ille in amore Dei
In Hom.
Vis amoris hoc ag
tat, nullum alium e
Nemo aliquem a
Moral.
Non enim præsen
amat: nisi fortè ma
netur, quàm quò sp
cepto, &c.
Sapientia est Deu
pienter: Alioquin
scientiam negligas.
tum efficacius ad tol
possit, ut in ea inca
Cantic. serm. 30.
Dilexit nos Deu
dixerim, quia tamen
quia mortem sustin
admodum diligas C
denter, ne decepti: f
Toto corde, tota
blanditur de carne
amori postponere.
Magna res amor,
redditur: si refusus
fluat. *Ibid.*
O jugum sancti a
suaviter premis, dele
dis! O felix amor! E
ctionum, subtilitas
claritas, virtutum fo
sublimitas. *In lib. de*
Prior Deus dilexit
tales! *Ibid.*
Amor pudorem, n
Amor purus, merc
Amor ubi est, labo

§ S

Difficile est, l

Hor. 2. Serm. 3.

—— In amore hæc sunt mala: bellum,
Pax rursum.

Terent. Evn. 1. 1.

In amore hæc omnia insunt vitia: injuria,
Suspiciones, inimicitia, inducia.
Bellum, pax rursum. Incerta hæc si tu postules
Ratione certa facere, nihilo plus agas,
Quàm si des operam, ut cum ratione insanias.

Boet. 4. 6.

Hic est cunctis communis amor,
Repetuntq; boni fine teneri:
Quia non aliter durare queant,
Nisi converso rursus amore
Refluant causa, quæ dedit esse.

Ovid. 2. Remed.

Manat amor tectus, si non ab amante recedat:
Turbaque in hoc omnes ingeniosa sumus.

Plaut. Cist. 2. 1.

Credo ego amorem apud homines carnificinam commentū &c.
Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit,
Raptat, retinet, jactat, largitur: quod dat, non dat: deludit:
Modò quod suasit, dissuadet: quod dissuasit, id ostentat.

Virgil. Eccl. 8.

Sævus amor docuit natorum sanguine matrem
Commaculare manus.

Idem 4. Aen.

Improbe amor, quid non mortalia pectora cogis?

Sen. Herc. Fur.

Odit verus amor, nec patitur moras.

Ovid. 1. Remed.

Utile propositum est, sævas extinguere flammas,
Nec servum vitiis pectus habere suum.

Ibidem

Dum furor in cursu est, currenti cede furori:
Difficiles aditus impetus omnis habet.

Propert. 2.

Solus amor morbi non amat artificem.

Eodem 15.

Verus amor nullum novit habere modum.

Eodem 14.

Scilicet insano nemo in amore videt.

Eodem 15.

Turpis amor surdis auribus esse solet.

Ovid. 2.

Non bene conveniunt nec in
Majestas & amor.

Idem 2

—— Finem qui quaeris am
Cedet amor rebus: R
Desidiam puer ille sequi f
Dat vacuae menti, qu
Quaeritur, Aegysthus qu
In promptu caussa est

Ibi

Divitiis alitur luxurio

Ide

Res est solliciti plena ti

Plau

Namque ubi amor cond
credo.
Neque salsum neque su
admiscetur.
Fel, quod est amaru
pidum & l

Id

Nam ecastor, amo
Gustu quod dat dulc

Nam amorem hac
Cura, aegritudo, n
Haec non illum mo
Magno atque sol
Nec pol profecto
Praequam res pa
Sed amori acced
Insomnia, aru
Ineptia, stultit
Incogitantia, e
Petulantia, cu
Inhaeret etiam
Inopia, contu

Amor animi

Amare & j

Quique ma

Idem Epistola 12.

—— Quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Idem 15

Sed malè dissimulo: Quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Ibidem.

Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Seneca Octav. v. 548.

Volucrem esse amorem fingit, immitem Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusque sacros miscuit sæva face:
Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor est: juventa gignitur, luxu, otio
Nutritur, inter læta fortunæ bona.
Quem si fovere aut alere desistas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus suas.

Idem Hipp. v. 198.

—— Ille per cælum volans
Proterva tenera tela molitur manu;
Regnumq; tantum minimus in Superis habet.
Vana ista demens animus adscivit sibi,
Venerisque numen finxit; atque arcus Dei.

Idem Med. v. 591.

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patiturve frenos:
Haud timet mortem; cupit ire in ipsos
Obvius enses.

Ovid. 3. Art.

Errat & in nulla sede moratur amor.

Idem 1. Remed.

Otia si tollas, periere Cupidinis arcus:
Contemtaq; jacent & sine luce faces.

Terent. Evn. 4. 5.

Verbum, hercle, verum hoc est: Sine Cerere & Li
Venus.

Ovid. 2. Remed.

Vt penè extinctum cinerem si sulphure tangas,
Vivet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitabis quidquid revocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.

1. Amor. 9.

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Ovid. 2. Met.

Non bene conveniunt, nec in una sede
Majestas & amor.

Idem 2. Remed.

——Finem qui quaeris amoris,
Cedit amor rebus: Res age, tut
Desidiam puer ille sequi solet, odit a
Das vacuae menti, quo teneatur,
Quaeritur, Aegysthus quare sit fact
In promptu caussa est: Desidiosu

Ibidem.

Divitiis alitur luxuriosus amor.

Idem Epist. 1.

Res est solliciti plena timoris amor.

Plaut. Cas. 2. 3.

Namque, ubi amor condimentum iner
credo.
Neque salsum, neque suave esse potest q
admiscetur.
Vel, quod est amarum, id mel faciet
pidum & levem.

Idem Cistel. 1. 1.

Nam ecastor, amor & melle & fel
Gustu quidat dulce, amarum ad sa

Idem Merc 1. 1.

Nam amorem haec cuncta vitia sect
Cura, aegritudo, nimiaque elegantia.
Haec non illum modo, qui amat, sed q
Magno atque solido multas infortu
Nec pol profecto quisquam sine grav
Praequam res patitur, studuit elega
Sed Amori accedunt etiam haec, qua
Insomnia, aerumna, error, terror
Ineptia, stultitiaque adeo, & temerit
Incogitantia, excors immodestia,
[illegible]lantia, cupiditas, & malevole
[illegible]res etiam aviditas, desidia, inj
Inopia, contumelia, & dispendium

Publ Syr.

Amor animi arbitrio sumitur; non

Idem.

Amare & sapere vix Deo conceditu

Ovid. 4. Met.

Quoque magis tegitur, tectus magi

Idem Epistola 12.

— Quis enim bene celat amorem?
Eminet indicio prodita flamma suo.

Idem 15

Sed malè dissimulo: Quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Ibidem.

Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Seneca Octav. v. 548.

Volucrem esse amorem fingit, immitem Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcusque sacros miscuit sæva face:
Genitumque credit Venere, Vulcano satum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor est: juventa gignitur, luxu, otio
Nutritur, inter læta fortunæ bona.
Quem si fovere aut alere desistas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus suas.

Idem Hipp. v. 198.

—Ille per cœlum volans
Proterva tenera tela molitur manu;
Regnumque tantum minimus in Superis habet,
Vana ista demens animus adscivit sibi,
Venerisque nomen finxit, atque arcus Dei.

Idem Med. v. 591.

Cæcus est ignis stimulatus ira,
Nec regi curat, patitur ve frenos:
Haud timet mortem; cupit ire in ipsos
Obvius enses.

Ovid. 3. Art.

Errat & in nulla sede moratur amor.

Idem 1. Remed.

Otia si tollas, periêre Cupidinis arcus:
Contemtaque jacent & sine luce faces.

Terent. Evn. 4. 5.

Verbum, hercle, verum hoc est: Sine Cerere & Libero friget Venus.

Ovid. 2. Remed.

Vt penè extinctum cinerem si sulphure tangas,
Vivet, & ex minimo maximus ignis erit:
Sic, nisi vitabis quidquid revocabit amorem,
Flamma redardescet, quæ modò nulla fuit.

1. Amor. 9.

Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Amor, Amare.

Terent. Evn. 2. 1

Di boni! quid hoc morbi est? adeon' homine
Ex amore, ut non cognoscas eundem esse?

Ovid. Epist. 16.

Dum nouus est, cœpto potius pugnemus a
Flamma recens parua sparsa residat

Terent. And. 2. 1.

Ah, quanto satius est, te id dare operam
Quo istum amorem ex animo amoueas,
Qua magis libido frustra incendatur t

Sen. Hip. 352.

Nihil immune est; odiumque perit,
Cùm iussit amor: veteres cedunt
Ignibus iræ.

Idem.

Sæpè obstinatis induit frenos
Amor, & odia mutat.

Virg. Ceiris.

Omnia vincit amor: Quid enim n

Ovid. Epist. 3.

Quidquid amor iussit, non est con

Ovid. 1. Art.

Non bene cum sociis Regna Venusq

Propert. 2. 19

Errat, qui finem vesani quærit a

Ovid. 2. Remc

Non habet unde suum paupertа

Propert. 2. 1

Quicunque ille fuit, puerum qu
Nonne putas miras hunc ha
Is primùm vidit, sine sensu vi
Et leuibus curis magna per
Idem non frustra ventosas add
Fecit & humano corde vo
Scilicet alterna quoniam ia
Nostraque non ullis perm
Et meritò hamatis manus e
Et pharetra ex humero C
Ante ferit quoniam, tuti, q
Nec quisquam ex illo vi

Ovid. E

Quid deceat non videt ulln

Plaut. I

Anima est amica amanti

Si adest, res nulla'st: ipsus est nequam, & miser.

Boeth. 3. 12.

Quis legem dat amantibus?
Major lex amor est sibi.

Ter. Heaut. 3. 3.

Novi ego amantium animum: graviter advertunt, quæ non censeas.

Ovid. 2. Art.

Sit procul omne nefas: ut ameris, amabilis esto.

Martialis 6. 11.

Vt præstem Pyladen, aliquis mihi præstet Orestem:
Hoc non fit verbis, Marce: Vt ameris, ama.

Ex Comicis Græcis.

Οὐδὲν κατ' ἀληθές ἐστιν, οὔθ' υἱῷ πατὴρ
Εἴωθεν ἀπειλεῖν, οὔτ' ἐρῶν ἐρωμένῃ.
Vt irrita parentis in prolem suam,
Sic & in amicam sunt amatoris minæ.
Ἔρωτα παύει λιμός, ἢ χαλκοῦ σπάνις.
Amorem inopia sedat, aut sedat fames.
Γέρων ἐραστής, ἐσχάτη κακὴ τύχη.
Senex amore captus, ultimum malum.
Ὀργὴ φιλοῦντος ὀλίγον ἰσχύει χρόνον.
Est ira nulla amantium durabilis.
Ἀλλ' ὅταν ἐρῶντα νοῦν ἔχειν τὶς ἀξιοῖ,
Παρὰ τίνι τὸ ἀνόητον ἕτερον ὄψεται;
Carere amantes mente si quis non putat,
Quos esse potius mentis expertes putet?
Φύσει πῶς εὐάγωγόν ἐστι πᾶς ἀνὴρ ἐρῶν.
Amans præbere se solet tractabilem.
Πολλοῖς ὑπέκκαυμ' ἐστ' ἔρωτος μουσική.
Plerisque fomes est amoris Musica.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

AMare sic incipe; tanquam non liceat desinere. *Senec. lib. de morib.* Ames parentem, si æquus est: sin aliter, feras. Amans iratus multa mentitur sibi. *Idem in Proverb.*

Amans, quod cupiat, scit: quid sapiat, non videt. Amans quod suspicatur, vigilans somniat. Amor extorqueri non potest, sed elabi potest. Ab amante lachrymis redimas iracundiam. Amari juveni fructus est: crimen seni. Amor est otiosæ causa sollicitudinis. *Ibid.*

§ APOPHTHEGMATA.

CRates amore laborantibus ostendit remedia: Amori, inquit, medetur fames: sin aliter, tempus: quòd si nec his uti possis, laqueus. Luxus ferè alit amorem: tempus omnia aut tollit, aut certè miti-

mitigat. Hæc remedia si nihil prosunt, superest laq
finiatur suspendio. *Laert. lib. 6. c. 5.*

Diogenes interrogatus: Quidnam in tota retum
difficillimum? Nosse seipsum, inquit. Multa en
rem sui sibi quenque sumere solitum. *Anton. in*
serm. 75.

Theophrastus interrogatus: Quid esset amor
mæ otiosæ affectus. *Stob. serm. 52.*

Aristoteles Cyrenaeus ab amico quodam per
coitus gratia fieret? Neque ejus gratia, neque
Stob. serm. 61.

Panetius adolescentulo quærenti: An sapie
sapiente, inquit, videbimus. Mihi & tibi, q
sumus, non est committendum, ut incidamu
impotentem, alteri emancipatam, vilem sibi.

Cato major amantis animum dicebat in
Quod hodiè quoque celebratur, animam i
mat. *Plut. in ejus vita.*

Populia Marci filia, miranti cuidam:
aliæ bestiæ nunquam marem desiderarent,
lent fieri? respondit: Quia bestiæ. *Macrob*

Iulia Cæsaris Augusti filia, cùm consci
tur, quomodo similes Agrippæ filios proc
ter vulgo potestatem corporis sui facer
quam nisi nave plenâ vectorem tollo. *A*

§ SIMILITUD

UT hedera unde vis ex se invenit, q
iis capitur, quæ non amantem offen

Vt radix, quam medici vulgò Rhaba
sa, tamen peculiari quadam vi bilem
ut amor pellat amorem, ceu clavus cl
rem. *Plin.*

Vt Echeneis, licet exiguus piscis
tur? Ita animum ad honesta prope
nunquam revocat ac retardat affixa.

Quemadmodum frondium jact
Sic istorum, quos amas, quosque o
nnum quia reparantur, etiam si n

Vt qui per inane ingrediuntur,
peccant? Ita qui sui amantes, sibi

Vt equæ, conspecta in aquis fo
re Columellâ; Ita quidam nin
usque redduntur insolentes. *Ide*

Industrium animal formica

mortales sibi duntaxat consulunt, & suum modò negotium agunt. *Plin.*

Vt luna, quod luminis accipit à sole, mundo refundit: Ita donum à DEO acceptum in aliorum commodum conferendum. *Eras.*

¶ EXEMPLA SACRA.

AMoris exempla: Isaac amabat Esauum, Rachel Iacobum. *Genes.* 25. ℣. 28. Iacob Rachelem, 29. ℣. 18. 20. 30. Sichem Dinam, 34. ℣. 19. Israel Iosephum, 37. ℣ers. 3. DEVS Patres, *Deut.* 10. ℣. 15. Samson Dalilam, *Iudic.* 16. ℣. 4. David Ionathan, & contrà, 1. *Sam.* 18. ℣. 1, 2. *Sam.* 1 ℣. 26. Amnon Thamar Absolonis sororem, 13. ℣. 1. Roboam Maachæ filiam, 2. *Paral.* 11. ℣. 21. IESVS Lazarum, *Iohan.* 11. ℣. 3. 4. 5. 36. Iohannem, 20. ℣. 2. Petrus CHRISTVM, 21. ℣. 15. 16. 17. Paulus CHRISTVM, 1. *Corinth.* 16. ℣ers. 12. *Philip.* 1. ℣. 23. & 3. ℣. 8.

¶ EXEMPLA PROFANA.

B*Ion* in Bucolicis sub pastoris persona Amorem carminum suorum præceptorem facit. *Stob. serm.* 61.

Epicurus Philosophus Leontium & Laidem amicas habuit. *Athen. lib.* 13. *cap.* 20.

Plato Archeanassam Colophoniam deperisse putatur, edito de ea Epigrammate quod legitur *lib.* 3. *Anthol. Græc. Epigram. cujus initium,* Ἀρχεάνασσαν ἔχω *&c.*

Iosephus Iudæorum princeps apud Ptolemeum Evergetem Alexandriæ cœnans saltatriculæ in convivio amore exarsit. *lib.* 12. *cap.* 4. *Antiquit.*

Filius Antonij Venerij, Ducis Veneti, amatæ à se ardentius puellæ januis cornua bubula fixit, illique occurrenti in via publica osculum invitæ ferre voluit: qua ex re & illum perpetuo carceri includendum curavit pater, nec unquam dimissum esse voluit, quamvis graviter ægrotaret, ita ut peste grassante in carcere tandem obierit. *Egnat. l.* 6. *c.* 1.

¶ HIEROGLYPHICA.

APud Onocritas legere est, *Lucernam ardentem* esse mulieris signum, quæ sit amore capta: propterea quòd levis, inconstans & infirmus admodum sit earum amor, qui, lucernæ instar, minimi flatus impulsu extingui potest. *Pier. Val. lib.* 46. *pag.* 451. *B.*

Aegyptij Sacerdotes, qui odium per *aquas* intelligebant, per *ignem* amorem exprimi voluerunt: ideoque *faces* passim Cupidini dedicarunt. *Idem lib.* 46. *pag.* 452. *D.*

Quoniam voluntatum studiorumque consensus atque similitudo amorem parit, celebratur à Platone *Lyra* inter amatoria monumenta, libro de Anima. *Idem* 48. *pag.* 459. *B.*

Malum quoque an.or
na pingere vol·int, lusita
scivire, poma decerpere.
cur *Malus arbor* anori p
ris mutui, perditi, iniq
& 523. & 525

A N

¶ Se

EC e, qui serviunt ei, n
pravitatem. *Iob.* 4.

Qui facis angelos tuos

Nonne omnes sunt adi
si, propter eos, qui hæred

Ecce, ego mittam Ang
in *via*, & introducat in l

Deus angelis peccanti
detractos, in tartarum
2. *Petr.* 2.

¶ Se

PRæpositi sunt Angeli c
cedit verbum quod fit l
æternam, jubentem sic
fixam semper & stantem
fa iunt, quicquid hic fit.
fecisti, &c.

Vtique noscunt Ange
ut contemplatione beat
genere humano integrit

Magna dignitas fideli
ortu nativitatis in custoc
Idem Psal. 34. *Hieron. sup*

Superna illa civitas ex
tantum credimus humai
tigit electos Angelos rem
nos gentium, juxta nume
Evang.

Vnusquisque, in quan
vocat, si exhortari ad ber
vel supplicium erranti de
tionis impendit, profect
Evang.

Qui parva capiunt, sed

fratribus non desistunt, isti in Angelorum numerum currunt. Qui secretorum cœlestium summa capere prævalent & nunciare, etiam isti in Archangelorum numerum deputantur. Qui, amando ardent, & loquendo alios accendunt, isti Seraphim dicuntur. *Idem ibid.*

Angeli, cùm ad nos veniunt, sic exteriùs implent ministerium, ut tamen nunquam desinant interius per contemplationem. Mittuntur igitur & assistunt, quia etsi circumscriptus est Angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse, qui Deus est, circumscriptus non est. Angeli itaque missi ante ipsum, qui à quolibet missi veniant, intrà ipsum currunt. *Idem ibidem.*

In hoc est natura angelica à naturæ nostræ conditione distincta, quod nos & loco circumscribimur, & cæcitatis ignorantiâ coarctamur: Angelorum vero spiritus loco quidem circumscribuntur, sed tamen eorum scientiæ longè super nos incomparabiliter dilatantur. Interiùs & exterius sciendo distincti sunt, quoniam ipsum fontem scientiæ contemplantur. Quid enim de his, quæ scienda sunt, nesciunt, qui scientes omnia sciunt? *Idem lib. 2. moralium.*

Simus devoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, quantum possumus, quantum debemus effectuosè. Ideò enim sciamus Angelos tanquam futuros aliquando cohæredes, eos verò interim actores & tutores à patre positos & præpositos nobis esse: adhuc enim parvuli sub tutoribus & actoribus sumus. *Bernh serm. 22. in Psal. 91.*

Væ nobis! siquando provocati sancti Angeli peccatis & negligentiis, indignos nos judicaverint præsentiâ & visitatione sua, & quorum præsentia protegere nos, & propulsare poterat inimicum. Quod si necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cavenda est nobis eorum offensa, & in his maximè manendum, quibus eos novimus oblectari. Hæc autem placent eis, quæ in nobis invenire delectant: ut est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, creber in cœlum gemitus, & super hæc omnia veritatem & pacem à nobis exigunt. *ibid.*

Benignus es Domine, qui non es contentus nostra fragilitate murorum, sed ipsis hominum custodibus Angelicam custodiam supponis. *Ibid.*

Tu ergò si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes seculi, & tentationibus resiste diaboli. *Bern. in serm. 10.*

Angelis suis mandavit de te, &c. O quantam debet tibi hoc verbum inferre reverentiam! afferre devotionem! conferre fiduciam! pro præsentia reverentiam, pro benevolentia devotionem, pro custodia fiduciam. Cautè ergo ambula, ubi sunt Angeli, ut custodiant te in omnibus viis tuis. *Ibid.*

Credimus Angelos sanctos adstare orantibus; offerre Deo vota & preces

preces hominum:si si
rint. *Ibid.*

In quovis diversor
Angelo:ne audeas ill
sunt igitur tibi non
sunt, ut protegant: a

Angelus est substa
libera, incorporea, D
litatem suscipiens: c
creator est, novit. *D.*

Boni Angeli ad m
cuncta administrent.
summo bono.

IN divinis literis *Lil*
gelorum hierog yp
respexisse volunt S
convallium Pier. V.

Neque absurdum
præsides habeantur.
locum interpretantu
pag. 457.

A N
¶ S E

SAnguinem enim
ctarum bestiarum,
nu fratris ejus requir

Anima quæ pecca
Nolite timere eos
re non possunt. *Ma*

Quid enim prode
trimentum animæ fi
mo pro anima sua?

¶ S

VIs ut animæ tuæ c
regi, ut possis rege

Væ animæ audaci
melius habituram: v
ventrem, & dura sunt
l. 6. confess.

Quid est, quod vel
non uxorem, non fi

non tunicam, postremò non caligam: & tu vis habere malam vitam: Rogo te, præpone animam tuam caligæ tuæ. *Idem in homil.*

Anima est substantia creata, invisibilis, incorporea, immortalis, Deo simillima, imaginem habens Creatoris sui. *Idem lib. de definitione animæ.*

Sicut Deus omnem creaturam: sic anima omnem creaturam naturæ dignitate præcellit. Omnis autem anima, aut Christi sponsa, aut diaboli adultera est. *Idem sup. Gen. addit.*

Felix anima, quam Dei pietas respicit, humilitas subjicit, potentia reducit, obedientia conducit, perseverantia perducit, devotio introducit, charitas unit. *Idem de spiritu & anima.*

Hæc est animæ nostræ vitalis substantia, qua alitur & pascitur, & gubernatur: Nec quicquam est aliud, quod vivere faciat rationalem animam, quàm eloquium Dei. *Amb. in Psal.* 118.

Animus autor culpæ, caro vero ministra. *Offic.* 1.

Si magnæ mercedis est a morte eripere carnem, quanquam morituram, quanti est meriti a morte animam liberare, in cœlesti patria sine fine victuram? *Gregor. in homil.* 26 *moral.*

Quoquo se verterit anima, si vigilanter intendit, in eisdem ipsis Deum invenit, per quæ reliquit, ejusque potentiæ eorum consideratione cognoscit, quorum amore deseruerat: & per quæ perversa cecidit, per hæc conversa revocatur. *Idem ibid.*

Tres vitales spiritus creavit omnipotens Deus. Vnum, qui carne non tegitur: Alium, qui carne tegitur, sed non cum carne moritur: Tertium, qui carne tegitur, & cum carne moritur: Primus Angelorum, secundus hominum, tertius brutorum animalium. *Idem lib. dialogor.*

Sic conditi mirabiliter sumus, ut [illegible] & [illegible] possideat corpus. *Gregor.*

Ad imaginem quippe Dei [illegible] bus occupari potest, [illegible], quicquid Deo minus est, [illegible] *in serm. in dedicationis.*

Est cœlum sancta anima, [illegible] dem, Astra virtutes, [illegible] & luna continentia. *Idem sup. Cantic.*

Animæ desideranti [illegible] cumfusus. Vnguentis [illegible] tam: esurientem reficit [illegible] suiipsius immemorem. *Idem ibid.*

Paupertate [illegible] do quæ [illegible] & [illegible] nam pauper [illegible] dicat, [illegible] *Idem ibid.*

Hæc est animæ [illegible]

preces hominum: si sine deceptione lev...
rint. *Ibid.*

In quovis diversorio, in quovis ang...
Angelo: ne audeas illo præsente, quod ...
sunt igitur tibi non modo præsentes ...
sunt, ut protegant: adsunt, ut ...

Angelus est substantia intellect...
libera, incorporea, Deo minist...
litatem suscipiens: cuius ...
creator est, novit. *Damasc. l. 1 c. 3.*

Boni Angeli ad ministerium ...
cuncta administrent mundi, & reg...
summo bono.

§ HIER...

IN divinis literis *Lilium*, ...
gelorum hieroglyphicum est ...
respexisse volunt S... ...
convallium Pier. Val. lib. 55. ...

Neque absurdum est Angel...
præsides habeantur. In Moise...
locum interpretantur, per *Stel...*
pag. 457.

ANIMA

§ SENTEN...

SAnguinem enim animarum ...
ctarum bestiarum, & de m...
nu fratris eius requiram an...

Anima quæ peccaverit, ...

Nolite timere eos qui c...
re non possunt. *Matth.* 1...

Quid enim proderit h...
trimentum animæ suæ f...
mo pro anima sua? *Mat...*

§ SE...

VIs ut animæ tuæ caro ...
regi, ut possis regere ...

Væ animæ audaci, ...
melius habituram: ve...
ventrem, & dura sunt ...
l. b. . confess.

Quid est, quòd vel ...
non uxorem, non f...

tati ſunt , ut
ci. *Iſidor. de*

iſti, nunc An-
titiæ, ad quod
& Lilium

qui ſtellarum
it ſummi viri
. *Idem lib. 44.*

e manu cun-
viri, & de ma-

tem occide-

retur, & de-
nis dabit ho-

tia reducit, obedientia conducit, perſeverantia perducit, devo
introducit, charitas unit. *Idem de ſpiritu & anima.*

Hæc eſt animæ noſtræ vitalis ſubſtantia, qua alitur & paſcitur
gubernatur: Nec quicquam eſt aliud, quod vivere faciat ratio
lem animam, quàm eloquium Dei. *Amb. in Pſal.* 118.

Animus autor culpæ, caro verò miniſtra. *Offic.* 1.

Si magnæ mercedis eſt à morte eripere carnem, quanquam m
rituram, quanti eſt meriti à morte animam liberare, in cœleſti
tria ſine fine victuram? *Gregor. in homil.* 26. *moral.*

Quoquo ſe verterit anima, ſi vigilanter intendit, in eiſdem i
Deum invenit, per quæ reliquit, eiusque potentia eorum conſi
ratione cognoſcit, quorum amore deferv et: & per quæ perverſa
cidit, per hæc converſa revocatur. *Idem ibid.*

Tres vitales ſpiritus creavit omnipotens Deus. Vnum, qui ca
non tegitur: Alium, qui carne tegitur, ſed non cum carne morit
Tertium, qui carne tegitur, & cum carne moritur: Primus Ange
rum, ſecundus hominum, tertius brutorum animalium. *Idem*
dialogor.

Sic conditi mirabiliter ſumus, ut ratio animam & anima po
deat corpus. *Gregor.*

Ad imaginem quippe Dei facta anima rationalis cæteris om
bus occupari poteſt, repleri omninò nō poteſt: Capacem enim D
quicquid Deo minus eſt, non implebit. *Bern. in ſerm. dedicatio*

Eſt cœlum ſancta anima, habens Solem intellectum, Lunam
dem, Aſtra virtutes, vel certè ſol juſtitiæ zelus, aut fervens chari
& luna continentia. *Idem ſup. Cantic.*

Animæ deſideranti Dominus feſtinus occurrit, cœleſti rore

munda, quies secura. Sit be:
capitale, tranquillitas oper
to dormiat delectabiliter, &

Advertistis tres esse sanct
licet in corpore corruptibi
corpore jam glorificato. P
tertium in beatitudine con

Quid indecentius, quam
Idem sup Cant. serm. 14.

Tria ista anima curiosa
tiam, & judicium, & locum
viam in qua ambulet: ut de
rum notitia cauta, de desic
Talem prorsus decet sponsa
in Cantic.

Cadit asinus, & invenit q
manum apponat *Ibid.*

O anima insignita Dei i
sata in fide, dotata in spirit
gelis, capax beatitudinis, ha
tibi cum carne, qua haud ali

Si animam negligamus, n
anima pro corpore, sed corp
quod primum est, negligit,
corrumpit: qui verò ordin
etiamsi negligat quod secu
secundum. *Chrys. lib. de rec*

Anima dum vivificat cor
dum scit, mens: dum recoli
ratio est: dum spirat, spiritu
Etymolog.

O homo! quid miraris
maris? animi tui abyssum ir
summo bono.

§ SENTE

Iuve

Sensum à cœlesti dem
Cujus egent prona &
Principio indulsit co
Tantum animas, nol
Affectus petere auxi

Boetii

Hic clausit membra
Celsa sede petitos.

Mortales igitur cunctos
Edit nobile germen.

Idem Metro 9. lib. 3.

Tu caussis animas paribus, vitasque minores
Provehis, & levibus sublimes curribus aptas
In cœlum, terramque seris: quas lege benigna
Ad te conversas reduci facis igne reverti.

Manilius lib. 4 Astron.

Iam nusquam natura latet: pervidimus omnem:
Et capto potimur mundo, nostrumq́; parentem
Pars sua conspicimus, genitique accedimus astris.
An dubium est habitare Deum sub pectore nostro?
In cœlumq́; redire animas, cœloq́; venire?

Virgil. 6. Aeneid.

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

Boetius Met. 10. lib. 3.

Hoc quicquid placet, excitatq́; mentes,
Infirmis tellus alit cavernis.
Splendor, quo regitur, vigetq́; cœlum,
Vitat obscuras animæ ruinas.

Sen. in Oedipo.

An æger animus falsa pro veris videt?

Ovid. 2. de Ponto.

Temperie cœli corpusq́; animusq́; juvatur.

Idem ibidem.

Omnia deficiunt, animus tamen omnia vincit:
Ille etiam vires corpus habere facit.

Plautus in Rudente. 2. 3.

Animus æquus optimum est ærumnæ condimentum.

Idem in Captivis. 2. 1.

In re mala animo si bono utare, adjuvat.

Idem in Pseudolo. 1. 5.

Bonus animus in mala re, dimidium est mali.

Ovid. lib. 1 de Remed. amoris.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Respuit, atque odio verba monentis habet.

Terentius in Andria. 1, 5.

Dum in dubio est animus, paullo momento huc illuc impellitur.

Plautus in Mostellaria. 3, 1.

Nihil est miserius quam animus hominis conscius.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

OPus est te anima valere, ut corpore possis. *Cicero Tironi Famil.* 26.

Ex

Ex anima conſt
Animus eſt rati
& ſapientiſſimo g
Mente nihil ho
Nobis Deus ſiv
quo nihil eſt præſt
Animus eſt ing
Eſt animus cœl
Humanus anim
Animus ſolus,
Maior.
Omnium anim
divini. 2 *de Legib.*
Bonorum viro
& ex hominum v
demigrare. *Pro Caj*
Sic habeto, te n
nis.
Corpus hoc eſt r
Seſtio.
Nihil intereſt, m
hominem, & ſaxum
Lælio.
Duplex eſt vis a
ratione, quæ docet
ita fit ut ratio præſi
Eſt animorum i
dam pabulum, co
homini & erudito
non fermè ad inveſ
Animus perturb
loco vult, conſiſtere
Animi morbi ſu
gloriæ, dominationi
ægritudines, moleſti
curis. 1. *de Finib.*
Corpus tamdiu g
imus & præſentem p
tem, nec præteritam
Corpus eſt quaſi
Deus animum c
Exercendum eſt c
rationique poſſit in
Offic.

Aegris corporibus simillima est animi ægritudo. 1. *de Finib.*

Aequè animo dolemus, dum corpore dolemus. 3. *de Offic.*

Errat, qui ullum aut corporis aut fortunæ vitium, animi vitiis gravius existimat. 3. *Tusc.*

Morbi perniciosiores pluresque sunt animi, quàm corporis. 3. *Tuscul.*

Corpora curari possunt: animorum nulla medicina est. 3. *Tusculan.*

Animi lineamenta sunt pulchriora quàm corporis. Rectè sapiens, solus liber, nec dominationi cujusquam parens, neque obediens cupiditati. Rectè invictus, cujus etiamsi corpus constringatur, animo tamen vincula injici nulla possunt. 3. *de Finib.*

Corpori tantum præstat mentis excellens perfectio, ut vix possit cogitari quid intersit. 5. *de Finib.*

DEVS & ortu & virtute antiquiorem genuit animum, eumque ut dominum atque imperantem obedienti præfecit corpori. *De Vniverf.*

Vt multò majora sunt opera animi, quàm corporis: sic eæ res, quas persequimur ingenio ac ratione, gratiores sunt quam hæ, quas viribus. 2. *Offic.*

Quo major est vis animi, quàm corporis: hoc sunt majora ea quæ concipiuntur animo, quàm illa quæ corpore. *Philipp.* 11.

Voluptate animi nulla potest esse major. *Cato Major.*

Corpore nihil, nisi præsens & quod adest, sentire possumus: animo autem & præterita & futura. 1. *de Finib.*

Tutum iter est, jucundum est, ad quod natura te instruxit: dedit tibi illa, quæ si non deserueris, par DEO surges. Parem autem Deo pecunia non faciet: Deus nihil habet. Prætexta non facit: Deus nudus est. Fama non faciet, nec ostentatio tui, & in populos nominis dimissa notitia. Nemo novit Deum: multi malè de illo existimant & impune. Non turba servorum lecticam tuam per itinera urbana ac peregrina portantium. Deus ille maximus potentissimusque ipse vehit omnia. Ne forma quidem & vires beatum te facere possunt: nihil horum non patitur vetustatem. Quærendum est ergo quod non fiat in dies deterius, cui non possit obstari, quo nil melius possit optari. Quid hoc est? Animus: Sed hic rectus, bonus, magnus. Quid aliud voces hunc, quam DEVM in corpore humano hospitantem? Hic animus tam in equitem Romanum, quam in libertinum, quam in servum potest cadere. *Senec.* 1. *epist.*

Sursum animum vocant initia sua. Erit autem illic etiam antequam hac custodia exsolvatur, cum vitia disjecerit, purusque ac levis in cogitationes divinas emicuerit. *Senec. epist.* 79.

Insuperabili loco stat animus, qui externa deseruit; inexpugnabili

bilis est, quem multis
Nunquam major est, qu
nil timendo; divitias, ni
Nil magnum in rebu
Idem in prov. philosoph.

¶

PYthagoras, magis ani
rebat. Animi enim b
instabilia & incerta. Div
temeritati subjacent: vi
Stob. serm. 1.

Phocylides, anima imm
senescit unquam. *In prae*

Socrates hominem i
nihil aliud quàm animi
dicam, sepulchrum, ac
mum sui juris esse, mult
declamat. de Mort.

Cyrus moriens filiis s
mihi persuasi, ut anim
quùm verò ab hoc soluti
ex Xenophonte.

Thales dicebat, non es
studiis exornandum: qu
amicos. *Diog. Laert. l.* 1.

Alphonsus rex maximi
ri dicebat, quòd corpora
bra suos quasi fines & ter
to magis ad annos acce
& sapientia crescere: *Pa*

¶ Si

VT corpus est instrume
tum DEI. *Plutarch.*

Vt avis capta, si diutiu
det eò redire: Sic animus
tur: at puerorum animus

Quemadmodum igni
tim redaccenditur: Sic a
dit in suam naturam. *Ide*

Qui è servitute manu
cùm servirent, ea faciun
Sic nunc anima alit corp

libera, seipsam alet contemplatione veri, nec ab ea poterit avelli. *Idem.*

Vt qui in alieno habitant, multis aguntur incommodis, semperque de aliqua domicilii parte queruntur: Ita animus nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de stomacho, nunc aliud de alio queritur, significans se esse non in suo domicilio, sed unde brevi sit emigrandum. *Senec.*

Vt qui thus tundunt, etiamsi purgentur, tamen odorem multum tempus referunt: Ita animus diu versatus in honestis negotiis, diu servabit jucundam memoriam, qua fretus, contemnet eos, qui vitam ut miseram deplorant. *Plut.*

In corporibus magnæ sunt dissimilitudines: alios enim videmus velocitate ad cursum, alios viribus ad luctandum valere: itemque in formis, aliis dignitatem inesse, aliis venustatem: Sic in animis existunt etiam majores varietates. *Cic. l. 1. Offic.*

Sicut membra nobis ita data sunt, ut ad quandam rationem vivendi data esse appareant: Sic appetitio animi, non ad quodvis genus vitæ, sed ad quandam formam vivendi videtur data, itemque & perfecta ratio. *Cic. l. 3. de Finib.*

Iumenta quorum in aspero indurata est ungula, quamlibet patiuntur viam; in palustri pascuo saginata, cito subteruntur: Sic animus duris assuetus, minùs offenditur. *Senec.*

Flamma nec premi potest, nec quiescere; Sic animus nativo impetu fertur ad honesta. *Idem.*

Robora in rectum, quamvis flexa, revocabis: curvatas trabes calor explicat: & aliter natæ in id finguntur, quod usus noster exigit: Quantò magis animus accipit formas, flexibilis & omni humore obsequentior? *Seneca.*

Radii solis etsi contingunt terram, tamen ibi sunt, unde mittuntur: Sic sapientis animus tametsi versatur hic, tamen apud suam originem est. *Idem.*

Vt civitas in seditione non potest esse beata: nec in discordia dominorum domus: Sic animus à se ipso diffidens, secumque discordans, nullam gestare partem liquidæ voluptatis ac liberè potest. *Cib. lib. 1. de Finib.*

Sicut nihil differt, utrum ægrum in ligneo lecto, aut in aureo colloces; quocunque illum transtuleris, morbum suum secum transfert: Sic nihil refert, utrum animus æger in divitiis, aut in paupertate ponatur; malum suum illum sequitur. *Sen. epist. 17.*

Quemadmodum stomachus morbo vitiatus, & colligens bilem, quoscunque accepit cibos, mutat, & omne alimentum in causam doloris trahit: Ita animus cæcus, quicquid illi commiseris, ad onus suum perniciemque & occasionem miseriæ facit. *Seneca lib. 5. de beneficiis. c. 12.*

Sicut

Sicut flamma surgit in rectum, ac
magis quàm quiescere: Ita noster ar
& actuosior, quò vehementior fuerit
Vt si fons ipse turbidus sit, quicqu
purum: Sic animus, si sit infectu
quæ accedunt: contra, si purus & i
Vt canes feroces ad omnem v
ac familiarem mansuescunt: Sic a
pesci non possunt, nisi dicta adh
motos corripiant *Idem*.
Vt corpus ægrotum, nec æst
mus ægrotus prosperis atque ad
Qui corporis morbo laboran
sunt, abstinent: sed qui ægrotan
magis abhorreat à quiete
Vna tussis non
non statim g gnit ani mor
Vt sapiens gubernator in
ita rebus tranquillis ad dolo

¶ EXE

IMmortalitatis animæ ex
Abrahamo, 25. ¶ 7. 8. Ita
Apparitione DEI Mosi fac
& CHRISTVS resurr
DEO vivere, *Matth*. 22. ¶
16. ¶. 31. 32. *Psal*. 106. ¶.
credidisset Samuelem, c
set eum exsuscitari.
Vnde Augustinus in li
orbitatem filii doluit D
quia noverat in quas
anima raperetur. In
dicuntur: Roboam
2. *Reg*. 8. ¶ 24. Iehu
¶. 22 Ionathan, ¶. 38.
¶. 18. Abia, *Reg*. 15. ¶
eos vivere post mor
dem resurrecturos,
tatis à mortuis: Ab
CHRISTO, *Matth*. 9
Præterea in Elia, 2.
& 19. ¶. 25. In da
¶. 1. Nabuchodo
¶. 26. Septem fra

dicto CHRISTI *Matth.* 10. v. 28. In Christo ipso, resurrectionis & vitæ æternæ autore, *Psal.* 31. v. 6. *Matth.* 27. v. 50. *Luc.* 23. v. 46. Lazaro & divite, *Luc.* 16. v. 22. 23. Villico iniquitatis, *Luc.* 16. 9. Latione ad dexteram CHRISTI pendente, *Luc.* 23. v. 42. 43. Vide 1. *Cor.* 15. 12. 1. *Thess.* 4. 13. & 14. 1. *Tim.* 4. 6. *Hebr.* 12. 9.

§ EXEMPLA PROFANA.

B*arbara Sigismundi imp. uxor* cum Epicuro summum bonum in voluptate ponebat, similiterque atque Sadducæi de immortalitate animæ nihil plane credebat, sed tam superos quàm inferos ridebat. *Dubravius lib.* 28

Demonax philosophus percontanti, qualia putaret esse apud inferos? Expecta, inquit, & simulatque illuc venero, per literas tibi significabo omnia: impie sentiens, nullos esse inferos. Nec enim credebat animarum immortalitatem. *Eras. lib.* 8. *Apoph.*

Iohannes de Canes medicus Florentinus multi nominis, cùm ex matæosophiæ principiis animam mortalem esse sibi certò constare semper affirmasset: morti tamen proximus dubitare cœpit, jamque animam agens, inquit: Sit, nec ne, mox sciam. *Ioan. Bapt. Gellius secundo dialogo Chimærico.*

§ HIEROGLYPHICA.

E*Quus* animi elati ac ferocis hieroglyphicum esse potest. Sic enim Prudentius elationem animi describens ait:

Forte per effusas inflata Superbia turbas
Infreni volitabat equo.

Pier. Val. lib. 4. *pag.* 38. *F.*

Nec ingratum fuerit hieroglyphicum, quo animi desponsio & desperatio significetur, ubi quis *Equum cespitantem*, aut *prioribus prolapsum pedibus* appingat. *Idem, lib.* 4. *pag.* 41.

Animum purum, supra terrenas feces elatum, & divinarum tantum rerum meditationi deditum, per *Ciconiam* hieroglyphicè significant sacræ etiam nostrorum literæ: Fastigia enim apicesque rerum semper quæritat Ciconia. *Pier. Val. l.* 17. *pag.* 160. *F.*

Accipitrem sursum versus tendentem si quis pingat, animum qui ad divina sustollatur intelligemus: quem si quis ad infera delabentem effinxerit, animum significabit, qui se ad ea, quæ terræ beneficia sunt, examinanda applicaverit. *Idem l.* 21. *p.* 195.

Hominem, qui animum suum à vitiis affectibusque cruciabilibus depurgat, quæque se lædant, eximat atq; depellat, significare si vellent, *Scolopendram* effigiabant: Eum nonnulli centipedam vocant. Rationem vide apud eundem *Pier. l.* 30. *pag.* 280.

Vas obturatum plerumque animi significatum habere perhibetur. *Pier. Valer. l.* 56. *p.* 559.

A N

¶ SENTEN

SEnsus melior in brutis qua
tat. anim.

Beneficiorum DEI anim
per Genes. 28.

Animantia fecit Deus pro
pter seipsum. Si ergo animal
modo hominibus non minist

Vniversis animalibus data
dam, homini autem ad prop

¶ SENTEN

Manili

Ad Luna motum va

Lucretius

At varia crescunt pe
Nec crepitacula eis o
Alma nutricis bland
Nec varias quærunt v
Denique non armis o
Quis sua tutentur: q
Tellus ipsa parit, nat

Manilius

Denique sic pecudes, &
Cum maneant ignara
Natura tamen ad mu
Attollunt animos, cæl
Corporaq; ad luna na
Venturasque vident b

¶ SIM

ARtifex instrumenta sua tra
naculum flectere. Pictor c
dinem multos variosque antè
ceram opusque facili vultu ac
nem usum sui est mobile. *Sene*

ANNUS *Vi*

ANX

¶ SENTEN

ANxietatis exempla: Abram,
20. v. 11. & 22. 8. Isaac, 25. v. 7.

Ruben,37 ℣.22.Iſraelitæ, *Exod.*14.℣.20.David,1.*Sam.*20.℣.12.*Sam.* 24.14.1.*Paral.*21.℣.23.Ioſeph Mariæ Deiparæ vir, *Matth.*11.℣.19. CHRISTVS,26.℣.42.*Marc.*14.36.*Luc.*22.℣.43.44.Maria Magdalena, *Marc* 16.3. Oeconomus, *Luc.*16.3. Diſcipuli CHRISTI, *Iohan.* 13.℣.22.Petri auditores, *Act.*2.℣.37.Sacerdotes, 4.16. Petrus, 10.℣. 19.& 12.9 Paulus *Philipp.*1.23.

Vide Adverſitas, Afflictio, Miſeria, Mœror, Luctus, Triſtitia.

APOSTATA.

¶ SIMILITUDO.

QVi ex balneo calent, vehementius frigeſcunt; & aqua frigidior eſſe ſolet, quæ prius caluit: Ita vehementius ſeſe oderunt, qui prius fuerunt amici; & ſceleratiores ſunt, qui à pia vita ad impiam ſe tranſtulerunt. *Eraſmi.*

¶ EXEMPLA SACRA.

APoſtaſia à fide exitialis. *Hebr.*6.℣.6.& 10.℣.26.2.*Pet.*2.℣.20. 1.*Iohan.*5.*Verſ.*16. Prædicta eſt ab Apoſtolis, 2.*Theſſ.*2.℣.3. 1.*Tim.*4.℣.1.2.*Pet.*2.℣.1. Exempla: Populus Iſraeliticus & Aaron, *Exod.*32,℣.1.2.3.4. Iſraelitæ, *Iudic.*2.℣.11.12.19. 2.*Reg.* 17.℣.7.8.9.10,11.12.*Ezech.*2.℣.3. Michas, *Iudic.*17.℣.5.6. Salomon, 1.*Reg.*11.℣.4.5,6. Iehu, 2.*Reg.*10.31. Roboam & Iſraelitæ, 2.*Paral.* 12.℣.1. Principes Iuda, 24.℣.17.18 Ozias, 26.℣.16.17. Achaz, 28. ℣.23. Sedechias & Principes Sacerdotum, 36.℣.13.14. Hymenæus & Alexander, 1.*Tim.*1.℣.19.20

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Mmonius Alexandrinus*, præceptor Originis, fuit à puero Chriſtianus. Poſt verò ad philoſophiam ſe convertit, deſerta fide Orthodoxa. *Ravisſius.*

Aurelianus, qui Galieno ſucceſſit, anno CCLXXIII. tantum abeſt, aut iniquus is, aut inimicus Chriſtianis fuerit, ut ſuam etiam, in poſtrema & frequentiſſima contra Paulum Samoſatenum Synodo Antiochiæ, authoritatem interpoſuerit, & Samoſatenum de Eccleſia cedere nolentem, exire compulerit: ut *Euſebius narrat lib.*7.*c.*30. Attamen cum natura barbarus & ſanguinarius eſſet, ut *Eutropius* ſcripſit, adeò, ut nec à propriæ ſororis filiæ cæde abſtineret, alienus tandem à Chriſtianis factus, perſecutionem in eos movere propoſuit. *Euſebius & Platina.*

Ecebolius, *Conſtantinopolitanus ſophiſta*, cùm Imperatorum ſe ingeniis accommodaret, vehementer Chriſtianum eſſe ſe ſimulaverat: ſub Iuliano verò apoſtata truculentus gentilis apparuit: ac rurſus poſt Iulianum Chriſtianus eſſe voluit. Etenim ante portam oratorii ſe ipſe pronum in terram projicens, clamavit: Calcate me

ſalem

salem insipidum. Ad hunc modum levis
& ante & post Iulianum fuit. *Socrates lib.* 3
& Suidas.

Theophilus in Cilicia civitate quadam D
remotus ab officio, dato chirographo man. ip
insuper se Christum abnegaturum esse. *Ma*
& lib. 4. *c.* 10.

Apud Bulgaros Filius Trebellij Rex à patre d
ligione Christiana, ad malorum dæmonum cu
pietatem aspernatus. *Sab. in Ene.* 8. *lib* 6.

Boleslaus Crispus, Polonorum Princeps, Bo
gionem Christi suscipiendam coegerat. Illi n
mitum reversi, imperata omnia, excepta religi
misere. *Cromerus lib.* 6.

Apud Orientales Anglos Redualdus rex fave
næ, Cantii est baptizatus. Domum rediens, à
dam seductoribus persuasus, eam abjecit, & id
cepit, nec multo post obiit. *Beda lib.* 2. *c.* 15.

ARCANA.

¶ APOPHTHEGMATA.

THales frequenter dicere solebat: Vide ne t
contrà conjunctos tibi ac socios dictus. *Laë*

Aristoteles interrogatus, quidnam in vita di
cere, inquit, quæ dicenda non sunt. *Ibidem.*

Euripides quùm malè audiret ab hominibu
tiam: Multa, inquit, in illo occulta compu: ru
lib. 8. *apoph.*

Philippides Comicus Lysimacho cumprimis
liaris: cui cùm Lysimachus offerret liberalitate
ter diceret: Quid vis tibi impertiam rerum me
voles, inquit, modò ne arcani quippiam. *Plut.*

Vide infra plura sub tit. Taciturnitatis &

ARROGANTIA

¶ SENTENTIAE BIBLI

ARrogantiam & superbiam ego detestor. *Pro*
Superbus & arrogans vocatus indoctus. *Id*
Abominatio Domini est omnis arrogan. *Id*
Noli te extollere in faciendo opere tuo. *Eccl*
Quid est homo? & quid est gloria illius? *Ide*

Dies Domini super omnem superbum, & excelsum, & arrogantem, & humiliabitur *Esa.* 2.

Arrogantes fortium humiliabo. *Idem* 13.

Gloriam meam alteri non dabo. *Idem* 42.

Non glorietur sapiens in sapientia sua. *Ierem.* 9.

Arrogantia tua decepit te, & superbia cordis tui. *Ierem.* 49.

Respondebit arrogantia ejus in faciem eius. *Osea* 5.

Visitabo super omnem, qui arroganter ingreditur super limen, in die illa. *Soph.* 1.

Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris? 1. *Cor.* 4.

Non est bona gloriatio vestra. 1. *Cor.* 5.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est 2. *Cor.* 10.

Si gloriari oportet, non expedit quidem. *Idem* 12.

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Galat.* 5.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Ex copia, atque rerum omnium affluentia, primò arrogantia nata est. *Cicer. De lege Agr. ad pop. contra Rullum.*

Deforme est de seipso prædicare, falsa præsertim, & cum irrisione audientium imitari militem gloriosum. 1. *Offic.*

Quum omnis arrogantia odiosa est, tùm illa ingenii atque eloquentiæ multò molestissima. *Divin. in Verr.*

Est minimè inepti hominis, & eiusdem etiam faceti, cùm de sapientia disceptetur, hanc sibi ipsam detrahere, eis tribuere illudentem, qui eam sibi arrogant, ut apud Platonem Socrates in cœlum effert laudibus Protagoram, Hippiam, Prodicum, Gorgiam, cæteros que: se autem omnium rerum inscium fingit & rudem. *De Clar. Orat.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Bion arrogantiam dicebat esse profectus obstaculum. Indocilis enim est, qui mavult doctus videri, quàm esse. *Laert. l.* 4. *c.* 7.

Demonax ad Agathoclem Peripateticum arroganter jactantem, sese & solum & primum esse dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui primus esse potes? si primus, qui solus? *Erasm. l.* 8. *apopht.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Arrogantia vitanda *Rom.* 12. *Vers.* 16. Exempla: Cain, *Genes.* 4. *V.* 9. Simeon, *Levit.* 34. *V.* 30. Pharao, *Exod.* 5. *V.* 2. & 15. *V.* 9 Goliath, 1. *Sam.* 17. *V.* 8. Roboam, 2. *Paralip.* 10. *V.* 14. Nabuchodonosor, *Dan.* 3. *Vers.* 14. Iudæi, *Ioan.* 18. *V.* 30. Pilatus, 19. *V.* 10. summus sacerdos, *Act.* 5. *V.* 28. Herodes, 12. *V.* 23. Antichristus. 2. *Thess.* 2. *V.* 4.

Vide Loc. de Superbia & Fastu.

ARS.

§ SENTENTIAE POE[illegible]

Ovid. 2. Pont. 7

Artibus ingenuis quaesita est gloria

Idem 1. Art. Amand.

Arte, citae, veloque, rates remoque
Arte leves currus, arte regen

1. Pont. 7.

Artibus ingenuis, quarum tib
Pectora mollescunt, asperit

2. Pont.

Adde, quod ingenuas didicisse f
Emollit mores, nec sinit es

Idem 3. Ar

Scilicet ingenium placida m
Et studio mores conven

Idem 1. de Ar

Disce bonas artes, moneo, l
Non tantum trepidos

Idem lib 2. d

Nec leves ingenuas pectus
Cura sit, & lin

Ovid li

Sola comes nostra f
Sola nec insidias inter
Nec mare, nec ven

Ex C

Οὐκ ἔστιν ἀτυχίας ἀν
Παραμύθιον [λυπ]
Ἐπὶ τῶ μαθήματ
Αὐτῶ, λέληθε ω
Solamen arte dulc
Non esse possit om
Mens namque stu
Mœroris oram fe
Πολύ γ' ἐστὶ κτῆμα
Ἅπασιν ἀνθρώπ
Τὰ μὲν γὰρ ἄλλα
Τύχης ἀνάλωσα
Haud ulla pret
Possessio, Arte,

Sortis etenim dubijque Mavortis vices
Vt cætera rapiant, manet salva ars tamen.
Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη.
Ars est hominibus portus infortunij.

§ APOPHTHEGMATA.

ANtigenidas, cum scitè canens populo minùs probaretur: Mihi, inquit, cano & Musis. *Eras. lib. 6. apoph.*

Euripides, quùm populus Atheniensis tumultuaretur, offensus sententia quadam in illius tragœdia, quæ tum agebatur & authorem efflagitaret, ut eam mutaret: progressus in scenam dixit: Se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, fabulas solere componere. *Idem ibid.*

Idem apud Alcestidem tragœdiarum scriptorem aliquando questus est, quod summo tridui labore adnixus, non potuisset nisi tres versus absolvere. Contrà Alcestidi glorianti, quòd ipse perfacilè centum absolvisset uno die: At tui, inquit, ad triduum modò, mei in omne ævum duraturi sunt. *Erasm. lib. 6. apoph.*

Pyrrhus interrogatus, uter melior tibicen videretur, Python ne, an Charisius? Polyderchon, inquit. Is erat egregius dux exercitûs: Contempsit omnes artes, quæ cum re militari nil haberent commune.

§ SIMILITUDINES.

VT frequentius convenitur ad spectaculum, ubi nonnihil theatricæ stipis confertur: Ita disciplinæ à pluribus coluntur, quæ præter voluptatem ac dignitatem, emolumentum etiam & commoditatem adferunt. *Plut.*

Arbor suapte natura non nisi unicum fructum gignit, insitione eadem diversi generis fructibus oneratur: Ita qui naturam suam sequitur, semper idem est: qui arte ducitur, sui dissimilis est. *Plin. lib. 17. c. 14.*

Rhombus, & Squatina, & Rhaia, & Pastinaca, cùm tardissimi sint piscium, tamen sæpè reperiuntur habentes in ventre mugilem, omnium velocissimum, solertia & ingenio capientes: Ita quidam arte superant longè potentiores opibus aut viribus. *Plin. lib. 9. c. 42.*

Sicut vina & poma subacerba, vetustate mitescunt dulcescuntque: Sic ætatis insolentia longo rerum usu mitigatur. *Idem.*

Vt ingentia pondera, quæ nullis hominum viribus tolli possunt, machinis facilè tolluntur: Ita quod vi nequis efficere, ratione & arte facilè efficies. *Erasm.*

§ EXEMPLA PROFANA.

ATheniensibus acceptum referunt auctores celeberrimi lanificium, oleum, vini usum, arandi serendique frumenti glande vescen-

vescentibus præmonstratam ratio
esse cognominatos scribit in Theo
niam terram primi colere adorti su

Livius lib. 33. & 34. sed maxi
inquit, animi ingeniique fuit, ut q
tunam sibi ipsi facturus fuisse vide
neque publicæ rei gerendæ ei defu

Indi & Brachmanes edito infar
custodemque adhibebant, ut sub
disciplinis formatus, salutaribus ex
lib. 2. *c* 25.

Orsicadmus luctæ & pugillatio
pugillandi excogitavit. *AElian. lib*

Gothorum juvenes olim adeo
discebant, ut adversam frontem i
recepto ictu palpebris conniveret,
batur. *Ioan. Magnus. l.7. c.* 14.

§ HIEROGL

PEr *Vestem* artem humana indu
longè vincat, indicamus, negot
natu confecta *Pier. Val. l.* 48. *p.* 4

Artemidorus conjector artes
dicit, quòd earum opera artes exe
tura dedit homini *manus* multar
pag. 328.

Vasa sterilibus arboribus & inu
glyphicè inanes vanásque disciplin
& inutiles fructus in Divinis lite
piete Philone, quæ contra verit
Pier. Val. 56. *p.* 543.

Vide plura in loco de Discip
Professore.

ASPE

§ EXEMPL

ASpectûs incauti Exempla: E
Cham, 9. V. 22. Principes Aeg
Iuda, 38. V. 15. Hera Iosephi, 39.
senes, *Dan.* 13. V. 7. 8. Holoferne
Herodes, *Matth.* 14. V. 6. *Marc.* 6

ASPERITAS.

¶ SENTENTIA POETICA.

Ovid. 2. Art.

Dextera praecipuè capit indulgentia mentes;
Asperitas odium saevaque bella movet.
Odimus accipitrem, quia vivit semper in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.
At caret insidiis hominum, quia mitis hirundo est,
Quasque colat turres Chaonis ales habet.

Vide plura in Loc. de Misericordia & Humanitate.

ASSENTATIO.

¶ SENTENTIA POETICA.

Iuvenalis 3. de Graecis.

Quid quòd adulandi gens prudentissima: laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus aequat
Herculis, Antaeum procul a tellure tenentis.
Miratur vocem angustam, qua deterius nec
Ille sonat, quo mordetur gallina marito, &c.
Natio comoeda est: rides? majore cachinno
Concutitur: flet, si lachrymas adspexit amici,
Nec dolet: igniculum brumae si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris aestuo, sudat.

¶ APOPHTHEGMA.

DIogenes in assentatione, inquiebat, veluti sepulchro quopiam, solùm amicitiae nomen inscriptum esse. *Stob. serm. 14.*

Consule Locum de Adulatore & Adulatione.

ASSIDUITAS.

¶ SIMILITUDINES.

VT qui paulum addit paulo, idque frequenter facit, ingentem acervum accumulat: Ita assiduitas ad bonam mentem parandam plurimùm valet. *Plut.*

Vt stilla cavat assiduitate saxum: ut ferrum contrectatione atteritur; Ita assiduitas etiam durissima vincit. *Idem.*

Gallus Phrygiae fluvius, si modicè bibas, medetur corporis malis; si immodicè, lymphatum animum agit: Ita si philosophiae literas modicè attingas, prosunt: sin totum te illi addixeris studio, sanitatem mentis auferunt, & inanis gloriae furore te quodam praecipitem agunt. *Erasm. ex. Plin.*

ASSUETUDO.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 3. de Ponto. 7.

Ductus ab armento taurus detrectat aratr
Subtrahit & duro colla novella jugo.
Nos, quibus assuevit fatum crudeliter uti,
Ad mala jam pridem non sumus ulla ru

Idem lib. 2. de Arte amandi.

— Nil assuetudine majus.

Idem eodem libro.

Quod male fers, assuesce: feres bene: multa
— Lenit.

Seneca in Thyeste.

Iam tempus illi fecit ærumnas leves.

Valerius Flac. lib. 5. Argonaut.

Alcidem Sthenelo ipse satus, tamen aspera re
Perpetimur juga, nec melior parere recuso.

Propert. lib. 2. eleg. 3.

Ac veluti primo taurus detrectat aratra;
Post venit assueto mollis ad arva jugo.

Claudianus lib. 2. in Ruffinum.

— Iam nulli flebile damnum,
Sed cursus solennis erat, campusq; furori
Expositus, sensumq; mali detraxerat usus.

Horat. satyr. 5. lib. 2.

Sic tibi Penelope frugi est: quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Vt canis à corio nunquam absterrebitur und

§ APOPHTHEGMATA.

A*Ntisthenes* rogatus, quæ disciplina cumprimis e respondit: Dediscere mala. *Laert. l. 6. c. 1.*

Anonymus: Puer quidam apud Platonem educatu rem ex intervallo rediisset, cumque vidisset effusius miratus dixit: Se tale nihil unquam apud Platonem *lib. 6. apoph.*

Plato adolescentem, quòd lusisset aleâ, graviter in quùm dixisset: Sic objurgas ob rem parvam? At inquit, assuescere. *Laert. l. 3.*

Herodes Sophista quùm subindè à Protheo Cynic spergeretur: Consenuimus, inquit, tu maledicendo, audiendo. *Philost. in Sophist.*

Socrates Alcibiadi admiranti, quod Xantippen

rixosam domi ferret: Ego, inquit, etiam pridem his sic assuevi, ut non magis offendar, quàm si rotæ, quæ aquam educit, stridorem audiam. *Laert. in vita Socratis.*

¶ SIMILITUDINES.

UT qui thus tundunt, etiamsi purgentur, tamen odorem in multum tempus referunt: Ita animus diu versatus in honestis negotiis, diu servabit jucundam memoriam, qua fretus contemnet eos, qui vitam ut miseram deplorant. *Plut.*

Qui diu in vinculis fuerunt, cum solvuntur, tamen claudicant adhuc, nec ingredi possunt: Ita diu vitiis assueti, etiam cum ea deserunt, quædam retinent vestigia. *Idem.*

Vt mendum, quod induruit ac diutiùs inhæsit, difficile tollitur: Ita vitia inveterata non facilè corriguntur. *Idem.*

Vt liber post lituras iterum infectus, non facile emaculatur, quod altius imbiberit atramentum: Ita animus sæpe in eadem relapsus vitia. *Idem.*

Iumenta, quorum in aspero indurata est ungula, quamlibet patiuntur viam; in palustri pascuo saginata, cito deteruntur: Sic animus, duris rebus assuetus, minùs offenditur. *Sen.*

Vt caro, quæ callo obduruit, non advertit vibices plagarum: Ita animus à consuetudine peccandi non commovetur correptione licet acri. *Erasm.*

Gypsum etiam, si induruit, tamen tundi rursum, & in farinam resolvi potest: Simulatque semel induruit ingenium adolescentis ætate vitiisque, non potest refringi. *Erasm.*

Vt Mithridati quotidie sumenti venenum, consuetudine factum est innoxium: Ita mala, quibus assueveris, non offendunt. *Idem.*

In nassam facilis illapsus est, sed exitus difficilis. Sic declive iter in vitia; reditus ad meliorem frugem non perinde facilis. *Idem.*

Vt in loco pestilenti quoque, qui assuevere, durant: Ita incommoda parum lædunt assuetos. *Plin. l. 18 c. 6.*

Vide Consuetudo.

¶ EXEMPLA PROFANA.

LAcedæmonij & *Cretenses* moribus erudiebantur, non verbis: Athenienses verò, & penè omnes alii Græci, quæ quidem oportet agi, præcipiebant suis legibus: assuescere vero ad hæc operibus, minimè valuere. *Ioseph. lib. 2. contra Appionem.*

Apud Germanos plus bonos mores, quam apud alios bonas valere leges *Tacitus prædicat.*

Thelesias Thebanus cum assuevisset optimis veterum Lyricorum *chromatibus*, senex jam, magno licet studio, Timothei & Philoxeni musicam assequi non potuit. *Plut. de Mus.*

Apud Romanos munus capere viro ab uxore, aut uxori à viro vetitum

Ductus
Sub.
Nos, qu
Ad

—— *Nil*

Quod m
—— *Lu*

Iam tem

Acidem
Perpetu

Ac velu
Post

—— *Iam*
Sed cur
Exposit

Sic tibi
De sene
Ut canis

A*Ntisthenes* re
respondit: D
Anonymus: P
trem ex interval
miratus dixit: S
lib. 6. apoph.
Plato adolesce
quùm dixisset:
inquit, assuescer
Herodes Soph
spergeretur: Co
audiendo. *Phil*
Socrates Alcib

rixosam domi ferret: Ego, inquit, etiam pridem his sic assuevi, ut non magis offendar, quàm si rotæ, quæ aquam educit, stridorem audiam. *Laert. in vita Socratis.*

§ SIMILITUDINES.

UT qui thus tundunt, etiamsi purgentur, tamen odorem in multum tempus referunt: Ita animus diu diversatus in honestis negotiis, diu servabit jucundam memoriam, qua fretus contemnet eos, qui vitam ut miseram deplorant. *Plut.*

Qui diu in vinculis fuerunt, cum solvuntur, tamen claudicant adhuc, nec ingredi possunt: Ita diu vitiis assueti, etiam cùm ea deserunt, quædam retinent vestigia. *Idem.*

Vt mendum, quod induruit ac diutiùs inhæsit, difficile tollitur: Ita vitia inveterata non facilè corriguntur. *Idem.*

Vt liber post lituras iterum infectus, non facilè emaculatur, quod altius imbiberit atramentum: Ita animus sæpè in eadem relapsus vitia. *Idem.*

Iumenti, quorum in aspero indurata est ungula, quamlibet patiuntur viam: in palustri pascuo saginata, cito subteruntur: Sic animus, duris rebus assuetus, minùs offenditur. *Sen.*

Vt caro, quæ callo obduruit, non advertit vibices plagarum: Ita animus à consuetudine peccandi non commovetur correptione licet acri. *Erasm.*

Gypsum etiam, si induruit, tamen tundi rursum, & in farinam resolvi potest: Simulatque semel induruit ingenium adolescentis ætate vitiisque, non potest refringi. *Erasm.*

Vt Mithridati quotidie sumenti venenum, consuetudine factum est innoxium: Ita mala, quibus assueveris, non offendunt. *Idem.*

In nassam facilis illapsus est, sed exitus difficilis: Sic declive iter in vitia; reditus ad meliorem frugem non perinde facilis. *Idem.*

Vt in loco pestilenti quoque, qui assuevére, durant; Ita incommoda parum lædunt assuetos. *Plin. l. 18. c. 6.*

Vide Consuetudo.

§ EXEMPLA PROFANA.

LAcedæmonij & *Cretenses* moribus erudiebantur, non verbis: Athenienses verò, & penè omnes alij Græci, quæ quidem oportet agi, præcipiebant suis legibus: assuescere verò ad hæc operibus, minimè valuere. *Ioseph. lib. 2. contra Appionem.*

Apud Germanos plus bonos mores, quàm apud alios bonas valere leges *Tacitus prædicat.*

Thelesias Thebanus cum assuevisset optimis veterum Lyricorum *chromatibus*, senex jam, magno licet studio, Timothei & Philoxeni musicam assequi non potuit. *Plut. de Musica.*

Apud Romanos munus capere viro ab uxore, aut uxori à viro vetitum

titum fuit: ne muneri
tetent. *Plut. in quaest.*

Cretenses cum acer
menter oderunt, uti
optant: modestoque
reperiunt. Inutiliter
rantes morati, exitio c.

Claudius Imp. lud
que consuetudine san
quosvis levi de causa s

Lycurgus legem tul
alicujus noxae civibus

AS

¶ SEN

Fiant luminaria in fi
& sint in signa & te
mento coeli, & illumin

Ne fortè, elevatis
omnia astra coeli, erro
Deus tuus creavit in m
sunt. *Deut.* 4.

Quare dies diem sup
sole? A Domini scient
stodiente per Dei sapie

Dicebat autem ad
occasu, statim dicitis,
stantem, dicitis: Quia

Ego sum Dominus f
liens terram, & nullus
ariolos in furorem con
scientiam stultam facie

Defecisti in multitu
augures coeli, qui conte
ut ex eis annunciarent v
ignis comburit eos: No
mae. *Esa.* 47.

Iuxta vias gentium n
quae timent gentes: quia

¶ A

Bion ajebat, maximè ri
deant pisces juxta se n
dere dicant. *Stob. serm.*

Astrologus quidam in foro stellas in tabula quadam depictas cùm demonstraret, atque diceret: En tibi hic stellas errantes: audiens hoc *Diogenes*, ne mentiaris, inquit, bone vir: stellæ enim non errant, sed illi: ostensis, qui assidebant. *Stob. serm.* 78.

Thaletem, dum cœlum contemplatur, in fossam illapsum, ancilla ejus jure id eum pati dixit: qui cùm juxta pedes posita ignoraret, cœlestia intueretur. *Stob. ibid.*

Prud.ntes naturæ speculationibus vacantes, imperfectum sapientiæ fructum capere dicebat *Idem ibid.*

Anaxagoras quùm cœlum intueretur, astrorumque mirabilem cursum admiraretur, cuidam sciscitanti: Cur ita libenter ferret subdialia pervigilia? respondit: Vt cœli aspectu fruar: cursus & recursus siderum in orbem redeuntes subindicans. *Philo Iudaeus.*

Phavorinus scito dilemmate Astrologos judiciarios perstringere solitus est: Aut adversa, inquit, eventura dicunt: aut prospera. Si dicunt prospera, & fallunt? miser fies, frustrà expectando. Si adversa dicunt, & mentiuntur? miser fies, frustra timendo: Si vera respondent, eaque sunt non prospera? jam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias. Si felicia promittunt, eaque eventura sunt? tùm planè duo erunt incommoda: Et expectatio te spei suspensum fatigabit, & futurum gaudii fructum spes tibi jam defloraverit. Nullo igitur pacto utendum est istiusmodi hominibus, res futuras præsagientibus. *A. Gellius lib.* 14. *cap.* 1.

Accius poeta nihil, inquit, credo auguribus, qui aures verbis ditant alienas, suas ut auro locupletent domos. *Idem ibid.*

§ HIEROGLYPHICUM.

PEr *maculosam hinnuli pellem* Aegyptii Astrologiam hieroglyphicè significabant. *Pier. Valer. lib.* 38. *pag.* 369. *A.*

ASTUTIA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Captivis. 2, 2.

Qui cavet ne decipiatur, vix cavet cum etiam cavet:
Et jam cum cavisse ratus, sæpè is cautor captus est.

Terentius in Andria, 4, 5.

Fallacia alia aliam trudit.
Astutum fallere difficile est.

APOPHTHEGMATA.

LYsander, quùm probro ei daretur, quòd pleraque astutia, dolo simul ac fraude gereret, non palam virtute conficeret, hac parte Herculе, generis authore, indignus, ridens dixit: Vbi quod vellet non assequeretur leonis exuvium, ibi vulpinum applicandum esse. Sentiens, quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisque perficiendum. *Plut. in Lac. Brus. l.* 12. *c.* 29.

Cleome-

Cleomenes Anaxandri F. septem … ctus, capta opportunitate, … interficit, alios in servitutem redigit … fidem non servasset? A jusjurand… Brus. lib. 3. c. 20.

§ EXEMPLA

ASTutiæ & fraudulentiæ calliditatis … Cor. 11. v. 3. Palæstini, Gen. 26. v. 14. … 29. v. 23. Rachel, 31. v. 34. 35. Filii Iacob … Iuda, Gen. 38. 31. Thamar, v. 14. Vxor … 1. v. 9. 10. 11. & 5. 7. Gabaonitæ, Ios. 9. … Efan, 24. 14. Filiæ Moabitarum, 25. v. … 21. 25 David, 2. Sam. 11. v. 6. 8. 13. 14. 15. … & 16. 2. 3. Siba, 16. v. 1. 2. Meretrix, 1. … 12. v. 26. 27. 28. Mulier Thecuitis, 2. S… 10. Giezi, 2. Reg. 5. 20. Iehu, 10. 19. Atha… Sacer, 18. 28. Asa, 36. 13. Ieroboam. 2. P… v. 2. Sanaballat, & ejus contubernio… 4. Satrapæ Darii, Dan. 6. v. 5. 6. 7. Her… risæi, 15. 5. Discipuli Pharisæorum, … Marc. 12. v. 14. Principes Sacerdotu… Marc. 14. 2. Ananias & Saphira, Act. … 10. 11. Iudæi, 16. 21. Festus, 25. 9. Pseud… stoli, 2. Cor. 11. 15. Galat. 6. 12. Et bej…
Astutiæ prudentis & singularis exe… 39. Ioseph, 44. 2. Iosua, Ios. 8. 4. Gaba… 7. v. 16. 17. 18. Philistæi, 1. Sam. 13. 1… Thecuitis, 2. Sam. 14. v. 4. 5. Salo… Parab. 15. 13. Villicus, Luc. 16. v. 4. 5. 6…

§ EXEMPLA …

ÆGyptii, præsertim verò Alex… multis auctoritatibus probat … Ἀιγυπτιάζειν dicebantur astuti & i… adversus: Οὐδὲν πανοῦργοι δεινοί) τὰ … scelerarores astu ægyptiaco obrepe…

Siculi pollebant acumine & va… acutos vocat: & Apuleius l. 11. trili… Plautinum, est astutè loqui. Ro. v…

Cercopes populi in Epheso notæ … etiam Iovi imponere. Hinc Adag… proborum conventu.

Alexander VI. antequam ad Po… annos (id quod in eo ordine perra… talem astutiam longa experienti…

exercuit, ut omnes pontifices calliditate superarit. *Garimbertus l. 4. de Vitis Pontificum.*

Sisyphus Corinthiorum rex, ob astutiam in proverbium abiit. De eo Homerus:

Σίσυφος, ὃς κέρδιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν.
Sisyphus, in terris quo non astutior alter.

Rursus Iliad. ζ

Ἔνθάδε Σίσυφος ἔσκεν, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Numa Pompilius, ut populum Romanum sacris obligaret, dicebat: Sibi cum Dea Aegeria congressus esse nocturnos, ejusque instinctu & monitu, se, quæ accepta Diis immortalibus essent, instituere. *Livius l. 1. Dec. 1. Plut. in Num. Cicer. l. 1 de leg. Ovid. l. 3. Fast. & 15. Metam. Lactant. l. 1. c. 22. Plin. cap. 3. Val. Max. l. 1. cap. 3.*

Tiberius, contra Libonem per servorum quæstiones ut inquireret, fraudem legi fecit, quod illos emancipari, & deinde per tormenta inquiri jussit. *Alex. l. 3. c. 20.*

¶ HIEROGLYPHICA.

ASTUTIÆ pravæ hieroglyphicum est *perdix*, quod desumptum ex fabula Mythologorum, qui fingunt Dædali nepotem, ob inventa artis suæ arma quædam admodum utilia, per invidiam, ab Athenarum arce summa præcipitem datum, qui terra vix tacta mutatus sit in perdicem. Cujus figmenti talis fertur interpretatio: Impuri homines cùm à sapientiæ arce deciderint, à rectis honestisque studiis alieni facti, tametsi astutia freti aliqua suis in rebus excellere videantur, hisq; tractandis super alios attolli; sordidis tamen & improbis negotiationibus impliciti, sublime nihil sapiunt, sed humi volitantes, dolisque & fraudibus omnibus freti, rem quocunque modo facere tantùm student, libidinum & cupiditatum suarum laqueis & retibus impliciti obvolutique: Eo *Perdice* deteriores, quòd illis vaferrima est ars ad elabendum, capturamque declinandum, quod Græci dicunt ἐκπερδίζειν; hi neque capti fugam moliuntur, neque, si evadere possint, studium adhibent ullum, ut salvi fiant. *Pier. Val. l. 24. pag. 228.*

Vide Dolus, Fraus.

AVARITIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

NON decipiat unusquisque proximum suum. *Levit. 19.*

Statera justa, & æqua sint pondera, justus modius, æquusque sextarius *Ibid.*

Quando vendes quippiam civi tuo, aut emes ab eo, non contristes fratrem tuum. *Ibid. 25.*

Non assumes & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in possessione tua. *Deut. 19.*

Væ!

Væ! qui conjungitis domum ad d
tis usque ad terminum loci! Nunqui
terræ? *Esai.* 5.

Væ qui prædaris! Nonne & ipse pr

Væ ei, qui multiplicat non sua: us
densum lutum! *Abac.* 2.

Væ, qui congregat avaritiam mala
nidus eius, & liberari se putat de man

Ignis in domo impii, & mensura m

Nolite thesaurizare vobis thesau

Quid prodest homini, si lucretur u
autem perdat? *Matt* 16.

Ne quis circumveniat in negotio f

Substantia festinata minuetur: Q
manu, multiplicabitur. *Prov.* 13.

Qui calumniatur pauperem, ut aug
tiori & egebit. *Prov.* 22.

Qui congregat thesauros linguâ m
impingetur ad laqueos mortis. *Prov.*

Qui festinat ditari, non erit innoce

Non sit porrecta manus tua ad acci
lecta. *Eccl.* 4.

Qui acervat ex animo suo injustè,
lius alius luxuriabitur. *Eccles.* 14.

Insidiatur ut rapiat pauperem, ra
eum. *Psal.* 9.

Quare impii vivunt, sublevati sunt

Promptuaria eorum plena (& pau

Conturbat domum, qui sectatur a

Infernus & perditio nunquam imp
rum insatiabiles. *Ibid.* 27.

Avarus non implebitur pecuniâ. *E*

Avaro nihil est scelestius. *Eccles.*

Omnes in viam suam declinaveru
suam à summo usque ad novissimum

A minore quippe usque ad maio
Ierem. 6.

Tui verò oculi & cor ad avaritiam,
fundendum, & calumniam, & ad caus

Avari regnum Dei non possidebun

Avaritia nec nominetur in vobis s

Vide titul. Divitiæ.

¶ SENTENTIAE

NOn solùm avarus est, qui rapit alie
pidè servat sua. *August. in serm.*

Avarus, antequam lucretur, seipsum perdit: & antequam aliquid capiat, capitur. *Idem ibid.*

Avarus vir inferno est similis. Infernus enim, quantoscunque devoraverit, nunquam dicit: Satis est: Sic & avarus; etsi omnes thesauri confluxerint in eum. *Idem in epist.*

Quæ est ista aviditas concupiscentiæ, cùm & ipsæ beluæ habeant modum? Tunc enim rapiunt, quando esuriunt: parcunt verò prædæ, quùm senserint satietatem. Insatiabilis est sola avaritia divitum. Semper rapit, & nunquam satiatur: nec Deum timet, nec hominem reverteur, nec patri parcit, nec matrem cognoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem servat: viduam opprimit: pupillum invadit: liberos in servitium revocat: testimonium falsum profert. Res mortui occupantur: Quare & qui faciunt non moriuntur? Quæ est illa animarum insania? amittere vitam, appetere mortem? acquirere aurum, & perdere cœlum? *Idem de Verb. Domini.*

Avarus est cœcus: credendo enim dives est, non videndo. Amas pecuniam, ô cæce! quam nunquam videbis: cæcus possides, cæcus moriturus es: quod possides, hic relicturus es. *Idem lib. de Doctrina Christiana.*

Avaritia, quæ Græcè φιλαργυρία dicitur, non in solo argento, (unde nomen duxisse resonat) sed in omnibus rebus, quæ immoderatè cupiuntur, intelligenda est: ubicunque omninò plus vult quisque quàm satis. Hæc autem avaritia cupiditas est: cupiditas vero improba voluntas est: ergò propterea voluntas omnium malorum causa est. *Idem lib. 3. de libero arbitrio.*

Avarus, velut infernus omnia devorans, vellet nullum hominem esse, ut omnia solus possideret. *Idem in quodam serm.*

Quùm avaritia alicui dominatur, subjectus malis omnibus demonstratur; quia de avaritia omnia mala oriuntur, & peccatorum omnium spinæ producuntur. *Idem de libero arbitr.*

Avaritia, non vitium avari, sed animæ perversæ, amantis aurum; derelicta justitia, quæ debuit anteponi auro. *Idem lib. 12. de Civitat. Dei.*

Minus voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi frequentia voluptatum: & minus avaritiæ molestias patitur, qui divitias non videt. *Idem de sing. Cler.*

Cupiditas & Avaritia tantùm unum malum sunt: ut nec avaritia sine cupiditate, nec cupiditas sine avaritia possit inveniri. *Idem ad quendam.*

Non est in carendo difficultas, nisi cùm fuerit in possidendo cupiditas. *Idem lib. Conf.*

Non minoris est criminis, habenti tollere; quàm, cùm possis & habes, indigentibus denegare. Esurientium panis est, quem tu detines: nudorum indumentum, quod tu includis: miserorum re-

demptio & absolutio pecunia, qu
scias te invadere bona, quantis po
na hominis, quæ secum ferre non
est defunctorum. *Ambros. in quo*

Modum non habet avaritia, re
hoc egenior, quo plura quæsivit

Venit avaritia, & dicit Auger
vitiis tuæ pretium est. possessio
Idem super. Psal. 18.

Inflammatur lucro avaritia, & n
quosdam cupiditatis habet, & pu
stinat, unde fit gravis ruina lapsurc

Pauperiorem se judicat omnis a
tur, quicquid ab aliis possidetur: t
mundus cupiditatem: ei autem q
tiarum est: toto mundo fugit, qu
timet deprehendi. *Ibid.*

Avaro tàm deest quod habet, q
totus mundus divitiarum est, infid
ronym. ad Paulinum.

Nos ardemus avaritiâ, & contra p
expandimus, & illud, quod de Meg
aptari potest: Aedificant quasi sem
die morituri. *Idem ad Rusticum.*

Cùm cætera vitia senescente hon
venescit. *Idem in quodam serm.*

Avaro tàm deest quod habet, q
non habita concupiscit, ut habeat:
& dum in adversis sperat prospera,
Ibid.

Multis nomen pauperum avariti

Avaritia latenter oritur in ment
omnium patenter producit in oper.

Peccatum avaritiæ, mentem qua
ut ad appetenda sublimia attolli nc

Avaritia desideratis rebus non c
more ignis, cùm ligna, quæ consum
videtur ad momentum flamma com
dilatari. *Idem lib.* 15

Avarus prius anhelat concupita c
quodam ventre avaritiæ multa cong
dum anxiatur, qualiter acquisita cust
gustat. Mens avari, quod prius ex ab
postea ad custodiam gravius laborat.

Omnis avarus ex potu sitim multiplicat: quia quum, quæ appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat. *In Hom.*

Dæmonum habitaculum fit quisque in hoc seculo, qui propter divitias & honores laborat: quas postquam consecutus est, tradit se luxuriæ, ut quæ avaritia congregavit, luxuria consumat. *Idem ibid.*

Divitiarum amor insatiabilis longè ampliùs torquet animam, quàm refrigeret usu suo: quarum acquisitio quidem laboris, possessio timoris, amissió plena doloris invenitur. *Bernh. in quodam serm.*

Quod sine miserabili gemitu dicendum non est, Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem & mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquisitione turpis quæstûs, & pretium universitatis suis marsupiis includere festinant: In hoc solo sanè à Iuda Iscariote differentes, quod ille horum omne emolumentum denariorum numero compensavit, illi voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. *Idem sup. Cant.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 1. Fast.

Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cujus non animo dulcia lucra forent.
Tempore crevit amor, qui nunc est summus, habendi:
Vix ultra, quò jam progrediatur, habet.

Horat. 3. Carm. 16.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames.

Idem ibid.

—— Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

Horat. 3. Carm. 24.

—— Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ: tamen
Curtæ nescio quid semper abest rei.

Idem 1. Epist. 2.

Semper avarus eget: certum voto pete finem.

Idem 1. Epist. 10.

Imperat, aut servit collecta pecunia.

Iuvenalis 14.

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit,
Et minus hanc optat, qui non habet.

Hor. 2. Serm. 3.

Si quis emat citharas, emptas comportet in unum,

Nec studio citharæ, nec Musæ deditus ulli:
Si scalpra, & formas non sutor, nautica vel
Aversus mercaturis: delirus & amens
Vndique dicatur meritò. Quid discrepat ist
Qui nummos, aurumque recondit, nescius
Compositis, metuensq; velut contingere sacru

Hor. 1. Serm. 1.

At bona pars hominum, decepta cupidine fa
Nil satis est, inquit.

Claud. bel. Gildo.

—— Quodcunque profunda
Traxit avaritia, luxu pejore refundit.

Idem 1. Ruf. 102.

Plenus sævitia, lucrique cupidine fervens:
Non Tartessiacis illum satiaret arenis
Tempestas pretiosa Tagi: non stagna rubentis
Aurea Pactoli: totumq; exhauserit Hermum
Ardebit majore siti.

Horat. 2. Serm. 3.

Maxima pars hominum morbo jactatur eode
Filius, aut etiam hæc libertus ut ebibat har
Dis inimice senex custodis, ne tibi desit?

Prop. 3. 6.

Ergò sollicitæ tu causa pecunia vitæ es?
Per te immaturum mortis adimus iter.
Tu vitiis hominum crudelia pabula præbes:
Semina curarum de capite orta tuo.

Lucret. lib. 5.

Ergò hominum genus incassum frustraq; lab
Semper, & in curis consumit inanibus ævum
Nimirum quia non cognovit, quæ sit habend
Finis, & omninò quo adcrescat vera volupta

Iuvenalis 14.

Inde ferè scelerum caussæ, nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
Indomiti census. Nam dives qui fieri vult,
Et citò vult fieri: Sed quæ reverentia legum
Quis metus aut pudor est unquam properanti

Idem ibid.

Vnde habeas quærit nemo: sed oportet habere

Claud. 1. Ruf.

Semper inops quicunque cupit.

Longinus Maximianus.

Quid mihi divitiæ? quarum si demseris usum,
Quamvis largus opum, semper egenus ero.
Immo etiam pœna est, partis incumbere rebus,
Quas cùm possideas, est violare nefas.
Non aliter sitiens vicinas Tantalus undas
Captat, & oppositis abstinet ora cibis.

Virg. 3. Aeneid.

—— Quo non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

Manil. 4. Astro.

Quid tam solicitis vitam consumimus annis?
Torquemurque metu, cæcaque cupidine rerum?
AEternisque senes curis dum quærimus, ævum
Perdimus, & nullo votorum fine beati?
Victuros agimus semper, nec vivimus unquam,
Pauperiorque bonis quisque est, qui plura requirit:
Nec quod habet, numerat: tantùm quod non habet, optat.
Cumque sui parvos usus natura reposcat,
Materiam struimus magnæ per vota ruinæ.
Luxuriam lucris emimus, luxuque rapinas,
Et summum censûs pretium est, effundere censum.

Publ. Syrus.

Avarus ipse miseriæ caussa est suæ.
Avarus, nisi cùm moritur, nil rectè facit.
Avaro quid mali optes, ni, ut vivat diu?
In nullum avarus bonus: in se pessimus.
Inopiæ pauca desunt, avaritiæ omnia.
Luxuriæ desunt multa, avaritiæ omnia.
Tam deest avaro quod habet, quàm quod non habet.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Nullus argento color est, avaris
Abdita terris inimice lamnæ
Crispe Salusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Martialis 8. lib. Epig.

Rape, congere, aufer, possıde, relinquendum est.

Ex Comicis Græcis.

Πλεονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν.
Οἱ γὰρ θέλοντες προσλαβεῖν τὰ τῶν πέλας,
Ἀποτυγχάνουσι πολλάκις νικώμενοι.
Τὰ δ' ἴδια προστιθέασι τοῖς ἀλλοτρίοις.
Cupido habendi aliena maximum malum.
Aliena namque qui student asciscere,

Sæpè excidentes spe sua, contra bonis
Aliis addunt ipsimet tandem sua.
Ἀλλὰ χαλεπὸν τὸ κεφάλαιον τῶν κακῶν
Εἴρηκας. ἐν φιλαργυρίῃ γὰρ πάντ᾽ ἔνι.
Id nempe dicis, omnium quod est caput
Malorum, avaritiam mihi quum nominas.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICA[E]

DVæ res sunt, quæ maximè homines ad maleficium [...] luxuries & avaritia. *Cicero 2. ad Heren.*

Corrupti sunt depravatique mores, admiratione di[...] *Offic.*

Nihil est tàm sanctum, quod non violari; nihil tàn[...] quod non expugnari pecunia possit. *2. Act. in Ver.*

Nullum est officium tam sanctum atque solenne, q[...] ritia comminuere atque violare soleat. *Cicero pro Qu[...]*

Nemo tam firmum habuit præsidium, quod avari[...] gerit atque debilitaverit. *In Ver.*

Avaritia est opinio vehemens de pecunia. *4. Tusc.*

Illi morbo, qui permanat in venas, & inhæret in[...] inveteratus evelli potest, nomen est Avaritia. *7. Tu[...]*

Magno malo est hominibus avaritia, idcircò quò[...] gnis & multis incommodis conflictantur, propter i[...] niæ cupiditatem. *2. ad Heren.*

In quibusdam neque pecuniæ modus est, neq[...] quos nulla præda unquam improbe parta minuit, [...] atque inflammat. *2. de Finib.*

Nunquam expletur, nec satiatur cupiditatis [...] lùm, quæ habent, libidine augendi cruciantur, se[...] metu. *Parad. 1.*

Avaritia insatiabilis, immensa & incredibili[...] hominum mentes obstrictas tenet, ut eas null[...] permittat. *In Vatin.*

Nullum est vitium tetrius, quàm avaritia, pr[...] bus, & Rempubl. gubernantibus: Habere cu[...] non modò turpe est, sed sceleratum etiam & n[...]

Avaritia senilis vituperanda est maximè. P[...] esse absurdius, quam quò minus viæ restat, e[...] *Cato Major.*

Avaritia latentium indagatrix lucrorum: [...] dissima vorago: neque habendo fructu felix, [...] di miserrima. *Val. lib. 3.*

Iam rusticitatis & miseriæ est, velle, quan[...] *epist.*

Monstro similis est avaritia senilis: Quid[...]

telligo. Nam quid absurdius (ut dici solet) quàm quò minus restat vitæ, eò plus viatici quærere? & vita dificiente, augere viaticum? *Senec. in lib. de morib.*

Pecunia non satiat avaritiam, sed irritat: homo semper indiget pecuniâ. Mihi crede, non potest esse dives felix. *Ibid.*

Si pecuniam habueris, necesse est ut teipsum aut pecuniam vilem habeas. *Senec.*

Avarus ipse miseriæ suæ causa est. *Idem in proverb.*

Avarus, nisi quum moritur, nil rectè facit. *Ibid.*

Avaro quid mali optes, nisi ut diù vivat? *Ibid.*

Avarus damno potiùs, quam sapiens dolet. *Ibid.*

Negandi causa avaro nunquam deficit. *Ibid.*

Pecuniæ oportet imperare, non servire. *Ibid.*

Pecuniâ si uti scias, ancilla est: si nescias, domina. *Ibid.*

§ APOPHTHEGMATA.

B*Ion* avaritiam dicebat omnis improbitatis esse metropolin. *Stob serm.* 10.

Diogenes interrogatus, quænam essent feræ pessimæ? Respondit: in montibus ursi & leones: in civitatibus autem publicani & sycophantæ. *Antonius in Melissa part.* 1. *ser.* 34. *Maxim. ser.* 22.

Simonides interrogatus, cur in extrema senectute avarus esset? Quoniam, respondit, malim defunctus opes inimicis relinquere, quam vivus amicis egere. *Stob. serm.* 10.

Socrates interrogatus, quinam essent avari? Respondit: Qui turpia lucra venantur, & necessarios aut amicos negligunt. *Stob. serm.* 10. *Max. serm.* 18.

Aristides, avarus quidam & prædives quùm paupertatem ei exprobraret: Mihi, inquit, paupertas nihil mali videndum præbebit: Tibi autem divitiæ, per fas nefasque paratæ, turbas non paucas. *Max. serm.* 12.

Anacharsis quùm rogasset quendam: Quanta esset spissitudo navium? Respondit: Quatuor digitorum. Tantillum, ait Anacharsis, à morte sunt, qui avaritia & lucri cupiditate irritati, pernavigant maria, incerti de reditu. *Laert. lib.* 1. *c.* 9.

§ SIMILITUDINES.

QVemadmodum Cæcias ventus, contra aliorum Septentrionalium ventorum naturam, nubes non pellit, sed magis ad se trahit: ita avarus opes ac divitias. *Arist.*

Vt quidam morbo aliquo & sensûs stupore suavitatem cibi non sentiunt, sic avari & facinorosi veræ laudis gustum non sentiunt. *Cic. Philippica* 2.

Arundinis radix contrita & imposita, filicis stirpem corpore extrahit: item arundinem filicis radix: ita vicissim, & pecuniæ studium eximit animis amorem sapientiæ, & sapientia studiũ pecuniæ. *Plin.*

Quemadmodum apud Myconios non est indecorun quod illic omnes calvi nascantur: ita apud Italos (ut causa nominem) non est turpe pecuniæ studium, q tenetur apud illos. *Plin. lib.* 11. *c.* 37.

Vt adamas, si juxta magnetem ponatur, non patitu rum; aut si admotus magnes apprehenderit, adamas pit atque aufert: ita pecuniæ studium dissidet cum cl tate, & modis omnibus avocat, nec sinit adhærescere *Erasm.*

Vt Indicæ formicæ aurum è cavernis erutum servant fruuntur: ita dives avarus nec fruitur ipse suis opibus det illarum usum. *Plin. lib.* 11. *c.* 31. *& Herodot. lib.* 3.

Hirudo est quoddam pediculi genus, cui non est ex insatiabile sit; suctu sanguinis intumescens rumpitur avarus copiâ sua præfocatur. *Plin.*

Aquila avium rapacissima, non oppetit morbo nec fame: ita avarus, quò magis accedit ætas, hoc magis bendi studio, & minùs potest uti partis. *Plin. lib.* 10. *c.*

In argento vivo omnia natant, excepto auro; nam se trahit: ita nil incidit animo avari, præter lucrum; teræ, probitas, in summo fluitant, non descendunt in *lib.* 33. *c.* 6.

Cervi cùm cogantur sua cornua abjicere, tamen præcipuè dextrum, ne medicamenti vis aliis sit usui: it nulli, cum ipsi divitiis uti non queant, haud tamen sinu *Plin. l.* 8. *c.* 32. *Arist. l.* 9. *de nat. c.* 5.

§ EXEMPLA SACRA.

AVaritiæ & tenacitatis exempla. Pastores Abraham & 13. 7. Laban, 31. ℣. 41. Fratres Ioseph, 37. 28. Balaam, 8. 2. *Pet.* 2. 15. *Iudæ*, ℣. 11. Achan filius Charmi, *Ios.* 7. *Iudic.* 16 ℣. 5. 6. Filij Samuelis, 1. *Sam.* 8. ℣. 3. Saul, 15. ℣ 31. Semei, 1. *Reg.* 2. ℣. 40. Achab. 2 . ℣. 2. Giezi, 2. *Reg.* 5. ℣. 2 rib, 1 . 14. Benadad, 2. *Paral.* 16. ℣. 3 4. Quidam Iudæ *Nehem.* 5. ℣. 2. 15. Quidam milites, 2. *Machab.* 12 ℣. 4 Iudæ, 1. *Machab.* 4. ℣. 17. 18. Principes Israelis, *Esa.* 1. ℣. Israelis, 56. 11. Iudæi, *Ierem.* 6. ℣. 13. Ioachim, *Ierem.* 22. ℣. Israel, *Ezech.* 22 ℣. 12. Populus Iudaicus, 33. ℣. 31. Amm 1. ℣. 13. Scribæ & Pharisæi, *Matth.* 15. ℣ 5. *&* 23. ℣. 16. 23. *Luc.* 11. 42. *&* 16. 14. Quidam adolescens, *Marc* 10, ℣. 23. Sacerdotes, *Matth.* 21. ℣. 12 *Iohan.* 2. ℣. 15 Iu *Matth.* 26. ℣. 15. *Iohan* 12. ℣. 6. Custodes sepulchri, *Ma* Quidam de turba, *Luc.* 12. ℣. 13. Dives quidam, 12. ℣ 1 nequam, 16. ℣. 21. 22. Ananias & Saphira, *Actor.* 5. Magus, 8. ℣. 19. 20. Domini puellæ Pythonissæ, 16.

trius, 19. ℣. 27. Felix, 24. ℣. 26. Quæstionarii, *Timoth.* 6. ℣. 5. Falsi Doctores, 2. *Pet.* 2. ℣ 3. 14. Avarorum crudelium exempla: Pharisæi, *Matth.* 15. ℣. 3. 6. *Marc.* 7. ℣. 11. 12. Agricolæ, *Matth.* 21. ℣. 34. 35. *Marc.* 12. ℣. 2. 3. 5. *Luc.* 20. 10. Pseudopastores, *Actor.* 20. 29. 2. *Pet.* 2. 15.

§ EXEMPLA PROFANA.

VOces, quas avari homines, ac minuti animi, insusurrare filiis solent, retulit Horatius in satyra prima ad Mœcenatem, qua vitium illud accusavit, & quantâ maximè diligentiâ potuit, exagitavit: *At bona pars hominum, decepta cupidine falso, &c Victorius lib.* 23. *Var. lect. c.* 10.

Nero nunquam cuiquam officium delegavit, nisi hæc adjiceret: Scis quibus mihi est opus? &c; ho: agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone quàm principe dignior. *Sueton. & Dion.*

Hispanis olim, ut scribit Phil archus, micrologia propria fuit, qui res vel minimas plurimi faciebant, & avaritiæ studio semel tantùm die cibum capiunt. Sunt, inquit, & hydropotæ, & in tam avido ingenio vestibus tamen amiciuntur vel preciosissimis. *Theat. Zwing. fol.* 2390.

Vespasianus cùm rapacissimum quemque promoveret, ut mox ditatos condemnaret, vulgò dictus est, officiarios suos habere pro spongiis, quòd veluti spongias & siccos madefaceret, & humentes exprimeret. Candidatis honores, reisque tàm innoxiis quàm nocentibus absolutiones venditasse dicitur. *Sueton. & Dion.*

Pertinax, qui Commodo successit, avaritiæ suspicione privatus non caruit: nam & sordidè se gessit in provinciis consularibus gerendis, & cùm paternum patrimonium perexiguum esset, subitò factus est dives. *Cuspin.*

Phocas Imp. parricida, avarissimè tributa exegit: More Persico cum suis aulicis secreta tractabat, qui magistratus & judicia vendebant. *Cusp.*

Negotiatorum genus nihil habet sacrum, propter unum pecuniæ lucrum, cui se totos, ceu Deo, consecrarunt. Hoc pietatem, hoc amicitiam, hoc honestum, hoc famam, hoc divina pariter & humana omnia metiuntur: reliqua nugæ. *Erasm. in Adag.*

Simonides iis, qui avaritiam ei objiciebant, respondit: aliis se voluptatibus ob senectutem orbum, ab una ætatem suam foveri quæstuaria. *Plut.*

Numidij avaritiam describit Horatius. *Lib.* 1. *Sermonum, Satyr.* 1. *in hac verba:*

Numidius quidam (non longa est fabula) dives &c.

§ HIEROGLYPHICA.

SVnt qui per *manus & brachia* hieroglyphicè avaritiam designent, atque interpretamentum hujusmodi ex carmine Theocritiano

 tiano

tiano mutuentur: ποιεῖν δ' ὑπὸ κερδῶν πᾶς δ' ὑπὸ ἔχειν. Neque desunt, qui *manum tantum sinistram* *pressus* pro tenacitate & avaritia pingant: Nam & co vam lucri & augendæ rei signum ponunt: quippe quæ dum magis idonea sit, utpote segnior, & tenacitati tior. *Pier. Val. lib.* 35. *pag.* 335.

AUCTORITAS.

§ APOPHTHEGMATA.

PEricles à populo frequenter vocatus: ἀναπόδεκτος Sentiens, se non esse cogendum in ordinem, nec media plebe habendum. *Plut. in Græc. apoph.*

Lycurgus Atheniensis, quùm ei publicè exprobrare gento dato calumniatorem placasset: Et qualis tande bis videor civis, qui apud vos tanto tempore rem gere dare potiùs quàm accipere injustè deprehensus sim? P

Cicero Metello objicienti, plures ipso testimoniu dicente damnatos, quàm defendente absolutos esse: quit, non hoc dicit: Plus in me fidei esse, quàm eloque

Cato Uticensis in forum veniens cum Thermo, ac Castoris templum armatis occupatum, omnesque fori diatoribus obsideri, ipsumque Metellum unà cum Cæ dum, inquit, hominem! qui adversus unum tantam ar tudinem. *Plut. in eius vita.*

Augustus quùm juvenes nobiles ac dignitate cl tumultuantes vellet compescere, nec auscultarent multari pergerent: Audite, inquit, juvenes senem, nem senes audierunt. Augustus enim adolescens a cam admotus est, summaque fuit authoritate: Hac s coercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumu *Plut. Rom. apoph.*

Vide plura in loc. Honoris, Nobilitatis *&c.*

AUDACIA, AUDACES

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 10. Metamorph.

Audentes Deus ipse juvat.

Ibidem.

—*In audaces non est audacia tuta.*

Virg. 6. Aeneid.

Tu, ne cede malis, sed contra audentior ito.

Idem 10. Aeneid.

Audentes Fortuna juvat.

Ovid. 2. Fast.

—— *Audentes Forsque Venusque juvat.*

Tibullus 1. 2.

Audendum est, fortes adjuvat ipsa Venus.

Terent. Phorm. 1. 4.

Fortes Fortuna adjuvat.

Publ. Syrus.

Nunquam periculum sine periculo vincitur.

Claudianus ad Probinum.

Fors juvat audentes, prisci sententia vatis.

Valerius Flaccus lib. 4 Argonaut.

—— *Stetimus tamen, & Deus adfuit ausis:*
Qui idem iterum aderit credo Deus.

Statius lib. 10. Theb.

Ille monet; ne frena animo permitte calenti:
Da spacium tenuemque moram: mala cuncta ministrat
Impetus: hoc oro munus concede parenti.

Idem lib. 11. Theb.

Adde moram sceleri, & metire quod audet.

Ex Comicis Græcis.

Εὔτολμον εἶναι κρεῖττον, τολμηρὸς δὲ μή.
Audens ita esto sit procul ut audacia.
Τὸ πολλὰ τολμᾷν πόλλ' ἁμαρτάνειν ποιεῖ.
Audere multa, multa nos labifacit.
Ἔστιν τὸ τολμᾷν, ὦ φίλ', ἀνδρὸς οὐ σοφοῦ.
Audacia aliena sapiente est a viro.
Προπέτεια πολλοῖς ἐστιν αἰτία κακῶν.
Ex Temeritate multa nascuntur mala.

¶ APOPHTHEGMATA.

Leonidas objurgatus à quodam, quòd paucis militibus stipatus, cum multis pugnare tentaret, audacter respondit: Si ex multis constat victoria? non tota sufficeret Græcia. Si in audacia? horum numerus sufficit. *Plut. in Lacon.*

Archidamus conspiciens filium suum cum Atheniensibus juveniliter ac temerè congredientem: aut viribus, inquit, adde: aut animis adime. *Stob. serm.* 51.

Agis Archidami F. audiens quosdam abhorrere ab hostium multitudine, ait: Non percontandum esse quot sint hostes, sed ubi sint, ut audacter aggrediamur. *Plut. in Lacon.*

Alexander audiens Darium, invictissimum Persarum regem, multas parare militum myriades, respondit: Vnus lupus non multas timet oves. *Antonius in Melissa serm. 37. part. 1. & Maximus serm. 71.*

Agis

Agis interrogatus, quot haberet milites? Q
quit, ad fugandos hostes. *Plut. in Lacon.*
Ad Macedonum regem nuntios misit *Agesi*
utrum per hostium solum irent an amicorum?
disset, se consultaturum: Fiat, inquit, igitur consi
interim iter faciemus. Rex admiratus homin
que metuens, satius esse censuit, illum ut amicu
in Lacon. apoph.
Idem admonitus à suis, ne cum Thebanis, qu
bant, manus consereret, respondit: Qui multis
debet multorum timere congressum. *Plut.*
Pædaretus quum à quopiam audiret magn
ercitum, audacissime respondit: Eò major erit
victoria. *Plut. in Lacon.*
Cleomenes. Pirata quidam populabundus d
Lacedæmoniorum. Is ut captus est, rogatus
Quoniam, inquit, deerat mihi commeatus,
berem, ad eos veni, qui & habebant, nec spo
rus. Ad id Cleomenes: compendiosa, inq
tus prædonis nefarium scelus, probavit tame
brevitatem. *Idem in Lacon. apoph.*

§ EXEMPLA PROFAN

NEarchus scribit ab amicis, qui ægrotan
drum Magnum objurgatum, quod in pr
litis enim id esse munus, non Imperatoris.
tulit Alexander, quod & vera esse intellig
hendi agnosceret. Et tamen ob id Imp
gloriæ cupiditatem, & ut ii, qui aliâ quap
pericula vitare noluit. *Suidas.*
Terentius Varro & C. Flaminius, hi
Caunas dum Hannibalis artes despiciu
exercitus, denique dum seipsos parun
suis fidunt, rem Romanam pene fund
lib. 1. cap. 10.
Ser. Capio consul contra Cimbros i
pugnans XXC. millia amisit. *Livius lib.*
Galliæ rex Carolus IIX. tametsi nequ
tum valeret, tamen amplissimis maxir
bus innixus, viginti trium annorum
exercit, & rem Gallicam armis atqu
Iovius lib. 1.
Iulius II. Pap. fuit incredibili aud
tus: sed vehemens, quique immen
animus præceps curreret, magis pon

dissensionibus,& temporum conditione,quàm ipsius moderatione aut prudentia factum est. *Guicciard. lib.* 2.

Perdiccas Macedo Alexandrum secutus in bellis, in speluncam leænæ ingressus, leænam ipsam non deprehendit, sed catulos ejus secum exportavit, & magnam hominum admirationem hoc facto meruit. *AElianus lib.* 16.

AUDITUS, AUDIRE.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

EVa serpentem audiens, in peccati incidit consensum & actum. Sed & serpens. *Genes.* 3.

Cunctis sermonibus, qui dicuntur, non accommodes cor tuum: ne fortè audias servum maledicentem tibi: Scit enim conscientia, quia tu crebrò maledixisti aliis. *Eccles.* 7.

Sepi aures tuas spinis,& linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia,& seras auribus tuis. *Eccles.* 28.

Corrumpunt bonos mores colloquia mala. 1. *Corinth.* 15.

Athenienses autem omnes,& advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant,nisi aut dicere,aut audire aliquid novi. *Actor.* 17.

§ SENTENTIAE PATRUM.

TVtius auditur veritas, quàm prædicatur:quoniam quùm doctrina recipitur, humilitas custoditur: quùm disputatio vel prædicatio placet, vix est, ut differentem non pulset, quantulacumque jactantia. *August. de doctrina Christi.*

Vidit Apostolus, in audiendo facillimè servari humanitatem, quæ difficilis est in docendo: quoniam necesse est,ut doctor habeat superiorem locum;ubi labori osum est obtinere, ne surrepat elatio. *August. super. Iacob.*

Quùm verbi boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis majora doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Sæpè enim doctori verbum Dominus pro gratia tribuit auditoris: nonnunquam verò propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori. *Gregor. in Pastor.*

Nisi Spiritus sanctus auditorum corda repleat, ad aures corporum vox doctorum incassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt: sed hanc interius imprimere non valent. *Idem* 27. *moral.*

Via Domini ad cor dirigitur, quùm veritatis sermo humiliter auditur. *Idem in homil.*

Multi legunt,& ab ipsa lectione jejuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt: quorum, etsi venter comedit, viscera non replentur: quia etsi mente intellectum

facti.

Agis interrogatus, quot hab
quit, ad fugandos hostes. *Plut.*
Ad Macedonum regem nun
utrum per hostium solum irent
disset, se consultaturum: Fiat an
interim iter faciemus. Rex a
que metuens, satius esse censuit
in Lacon. apoph.
Idem admonitus à suis, ne cu
bant, manus consereret, respondi
debet multorum timere congres
Padaretus, quùm à quopiam
ercitum, audacissimè respondit:
victoria. *Plut. in Lacon.*
Cleomenes. Pirata quidam po
Lacedæmoniorum. Is ut captus
Quoniam, inquit, deerat mihi
berem, ad eos veni, qui & habeba
rus. Ad id Cleomenes: compe
tus prædonis nefarium scelus, pro
brevitatem. *Idem in Lacon. apop*

§ EXEMPLA

NEarchus scribit ab amicis, qui
drum Magnum objurgatum, q
litis enim id esse munus, non Imp
tulit Alexander, quòd & vera esse
hendi agnosceret. Et tamen ob
gloriæ cupiditatem, & ut ii, qui al
pericula vitare noluit. *Suidas.*
Terentius Varro & C. Flamini
Caunas dum Hannibalis artes de
exercitus, denique dum seipsos
suis fidunt, rem Romanam pene
lib. 1. *cap.* 10.
Ser. Capio consul contra Cimbr
pugnans XXC. millia amisit. *Livius*
Galliæ rex Carolus IIX. tametsi n
tum valeret, tamen amplissimis ma
bus innixus, viginti trium annorur
evertit, & rem Gallicam armis at
Iovius lib. 1.
Iulius II. Pap. fuit incredibili au
tus: sed vehemens, quique immen
minùs præceps rueret, magis pon

dissensionibus,& temporum conditione,quàm ipsius moderatione aut prudentia factum est. *Guicciard. lib.* 2.

Perdiccas Macedo Alexandrum secutus in bellis, in speluncam leænæ ingressus, leænam ipsam non deprehendit, sed catulos ejus secum exportavit, & magnam hominum admirationem hoc facto meruit. *AElianus lib.* 16.

AUDITUS, AUDIRE.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

EVa serpentem audiens, in peccati incidit consensum & actum. Sed & serpens. *Genes.* 3.

Cunctis sermonibus, qui dicuntur, non accommodes cor tuum; ne fortè audias servum maledicentem tibi: Scit enim conscientia, quia tu crebrò maledixisti aliis. *Ecclef.* 7.

Sepi aures tuas spinis,& linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia,& seras auribus tuis. *Ecclef.* 28.

Corrumpunt bonos mores colloquia mala. 1. *Corinth.* 15.

Athenienses autem omnes,& advenæ hospites, ad nihil aliud vacabant,nisi aut dicere,aut audire aliquid novi. *Actor.* 17.

§ SENTENTIAE PATRUM.

TVtius auditur veritas, quàm prædicatur:quoniam quùm doctrina recipitur, humilitas custoditur: quùm disputatio vel prædicatio placet, vix est, ut differentem non pulset, quantulacumque jactantia. *August. de doctrina Christi.*

Vidit Apostolus, in audiendo facillimè servari humanitatem, quæ difficilis est in docendo: quoniam necesse est,ut doctor habeat superiorem locum;ubi laboriosum est obtinere, ne surrepat elatio. *August. super. Iacob.*

Quùm verbi boni auditores esuriunt, pro reficiendis eis majora doctoribus intelligentiæ dona tribuuntur. Sæpè enim doctori verbum Dominus pro gratia tribuit auditoris: nonnunquam verò propter auditoris culpam subtrahitur sermo doctori. *Gregor. in Pastor.*

Nisi Spiritus sanctus auditorum corda repleat, ad aures corporum vox doctorum incassum sonat. Formare enim vocem magistri exterius possunt: sed hanc interius imprimere non valent. *Idem* 27. *moral.*

Via Domini ad cor dirigitur, quùm veritatis sermo humiliter auditur. *Idem in homil.*

Multi legunt,& ab ipsa lectione jejuni sunt. Multi vocem prædicationis audiunt, sed post vocem vacui recedunt: quorum, etsi venter comedit,viscera non replentur:quia etsi mente intellectum

facri verbi percipiunt, obliviſcendo & non ſervand
runt, hæc in cordis viſceribus non reponunt. *Idem in*
Verba DEI, quæ aute percipitis, mente retinete.
mentis eſt ſermo Dei, & quaſi acceptus cibus in ſtoma
te rejicitur; quando auditur ſermo, in ventre memo
tur. Sed quiſquis alimenta non retinet, hujus profec
ratur. Aeternæ ergo mortis periculum formidate;
dem ſanctæ exhortationis accipitis, ſed verba vitæ, id
juſtitiæ in memoria non tenetis. *Idem ſup. Matth.* 15.
Secundum capacitatem auditorum moderetur ling
Idem lib. 12. Moral.
Propter bonos auditores malis doctoribus ſermo
pter malos auditores bonis doctoribus ſermo ſubtrahi
Auris bona eſt, quæ libenter audit utilia: prudente
dita: obedienter operatur intellecta. *Bernh. in quada*
Dele (inquit) literas magis quàm ſcripturas, qu
tua impreſſit anima: & fer mihi cor à vitæ hujus tu
rum. *Chryſ. ſuper Matth.*
Frequenter ipſa eadem audire, etiam ſcientibus
enim novimus, ſi ſæpiùs audiamus, ampliùs compung
ad Hebr.
Auditores quique ſuum remedium in conclon
Greg.
Auditores benevoli, alacres reddunt prædicatores.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius in arte poet.

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quam quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, &
Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Idem 1. Epiſt. 18.

Nec retinent patula commiſſa fideliter auri

Plautus in Truculento. 2. 6.

Non laudandus eſt, qui plus credit quà audi
Videt.
Non placet, cum illi plus laudant, quæ auditu
Vident.
Pluris eſt oculatus teſtis unus, quam auriti d
Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, pla

§ APOPHTHEGMATA.

THales ab amico quodam rogatus, quantum ve
mendacio? Quantum, inquit, oculi diſtant ab au
gius ſerm. 35.

Xenocrates dicebat, pueris potiùs aures esse muniendas follibus, quàm athletis: quòd plus sit periculi, ne puerorum aures occupentur pravis sermonibus, quàm ne athletarum aures pateant ad ictus. Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reverentia. *Laert. lib. 4. c. 2. Plutarch.*

Cum *Stratoni* physico quidam objecisset, quod Menedemus plures haberet auditores: Quid mirum, inquit, si plures reperiuntur, qui lavari cupiunt, quàm ungi? *Eras. Rot. lib. 7. apoph.*

Cleantes disserens adolescentem quendam, quem videbat parum attentum, rogavit: Sentirét ne? Illo affirmante, se sentire: cur igitur ego, inquit, non sentio te sentire. *Laert. lib. 7. c. 2.*

Aristoteles quendam vanâ loquacitate præter modum garrientem quùm aliquandiu audivisset, demum aliud cogitans, eodem mansit loco. Verùm finitâ oratione, cum is, qui peroraret, eum interrogasset: Num hæc placuissent, quæ dixisset? Hercule, inquit, tibi animum non intendi. *Bruson. lib. 3. c. 25.*

Cicero quùm orante se quidam creditus Afer genere diceret: Non audio: hoc sermone negans se probare quod dicebatur: atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. *Plutarchus in Rom. apopht.*

§ Similitudines.

VT frustrà clauduntur portæ civitatis, si una relinquatur aperta, per quam hostes irrumpant: Ita non satis est in cæteris temperatum esse, si auditus pateat perniciosis sermonibus. *Plut.*

Vt diligentiùs servanda est ea porta, quà via sit ad regiam: Ita cautiùs servandus auditus, quòd maximè sit cum rationali animi parte conjunctus, & quod per eum admittitur, maximè potest vel juvare vel lædere. *Plutarch.*

Vt venatores non sinunt canes quidvis olfacere, aut mordere, sed integros eos servant feræ: Sic oportet aures & oculos non sinere quovis vagari, sed rebus necessariis reservare. *Plut.*

Iudex in causa nihil tribuens amori, tantùm rem perpendit, ac secundum eam pronunciat: at in audiendis philosophis multis lapsibus candidè favendum. Vnde veteres juxta Mercurij statuam Gratiarum item ponere soliti sunt. *Idem.*

Non convenit, ut in toustrina surgens, ad speculum contempleris te ipsum, num rectè sis curatus? Ab oratione discedens, non expendas: Num melior sis factus, aut deterior ex auditione? *Idem.*

Non oportet hoc animo ad audiendum accedere, quo ad spectaculum, puta, ut tantùm delectemur, sed ut meliores efficiamur. *Idem.*

Vt multa belli inania, juxtà proverbium: Ita & auditionis, puta supercilium, acclamatio, strepitus, & id genus alia. *Idem.*

Vt œconomicis & amici prosunt, & inimici, quemadmodum

facri verbi percipiunt, obliviſcendo & non
runt, hæc in cordis viſceribus non reponunt.
Verba DEI, quæ aure percipitis, mente r
meritis eſt ſermo Dei, & quaſi acceptus cibus
te rejicitur; quando auditur ſermo, in ventr
tur. Sed quiſquis alimenta non retinet, huju
ratur. Aeternæ ergò mortis periculum form
dem ſanctæ exhortationis accipitis, ſed verba
juſtitiæ in memoria non tenetis. *Idem ſup. M.*
Secundum capacitatem auditorum modere
Idem lib. 12. Moral.
Propter bonos auditores malis doctoribu
pter malos auditores bonis doctoribus ſermo
Auris bona eſt, quæ libenter audit utilia: p
dita: obedienter operatur intellecta. *Bernh. n*
Dele (inquit) literas magis quàm ſcript
tua impreſſit anima: & fer mihi cor à vitæ h
rum. *Chryſ. ſuper Matth.*
Frequenter ipſa eadem audire, etiam ſci
enim novimus, ſi ſæpiùs audiamus, ampliùs c
ad Hebr.
Auditores quique ſuum remedium in
Greg.
Auditores benevoli, alacres reddunt prædi

§ SENTENTIAE POETIC

Horatius in arte poet.

Segnius irritant animos demiſſa per a
Quàm quæ ſunt oculis ſubjecta fidelib
Ipſe ſibi tradit ſpectator.

Idem 1. Epiſt. 18.

Nec retinent patula commiſſa fideliti

Plautus in Truculento. 2.

Non laudandus eſt, qui plus credit q
videt.
Non placet, cum illi plus laudant, qu
viderit.
Pluris eſt oculatus teſtis unus, quam
Qui audiunt, audita dicunt: qui vi

§ APOPHTHEGMATA

THales ab amico quodam rogatus, quan
mendacio? Quantum, inquit, oculi diſta
... ſerm. 35.

Xenocrates dicebat; pueris potiùs aures esse muniendas follibus, quàm athletis: quòd plus sit periculi, ne puerorum aures occupentur pravis sermonibus, quàm ne athletarum aures pateant ad ictus. Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reverentia. *Laert. lib. 4. c. 2. Plutarch.*

Cum *Stratoni* physico quidam objecisset, quod Menedemus plures haberet auditores: Quid mirum, inquit, si plures reperiuntur, qui lavari cupiunt, quàm ungi? *Eras. Rer. lib. 7. apoph.*

Cleantes disserens adolescentem quendam, quem videbat parum attentum, rogavit: Sentiréť ne? Illo affirmante, se sentire: cur igitur ego, inquit, non sentio te sentire. *Laert. lib. 7. c. 2.*

Aristoteles quendam vanâ loquacitate præter modum garrientem quùm aliquandiu audivisset, demum aliud cogitans, eodem mansit loco. Verùm finitâ oratione, cum is, qui perorarет, eum interrogasset: Num hæc placuissent, quæ dixisset? Hercule, inquit, tibi animum non intendi. *Bruson. lib. 3. c. 25.*

Cicero quùm orante se quidam creditus Afer genere diceret: Non audio: hoc sermone negans se probare quod dicebatur: atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. *Plutarchus in Rom. apophs.*

§ SIMILITUDINES.

VT frustià clauduntur portæ civitatis, si una relinquatur aperta, per quam hostes irrumpant: Ita non satis est in cæteris temperatum esse, si auditus pareat perniciosis sermonibus. *Plut.*

Vt diligentiùs servanda est ea porta, quà via sit ad regiam: Ita cautiùs servandus auditus, quòd maximè sit cum rationali animi parte conjunctus, & quod per eum admittitur, maximè potest vel juvare vel lædere. *Plutarch.*

Vt venatores non sinunt canes quidvis olfacere, aut mordere, sed integros eos servant feræ: Sic oportet aures & oculos non sinere quovis vagari, sed rebus necessariis reservare. *Plut.*

Iudex in causâ nihil tribuens amori, tantùm rem perpendit, ac secundum eam pronunciat: at in audiendis philosophis multis lapsibus candidè favendum. Vnde veteres juxta Mercurij statuam Gratiarum item ponere soliti sunt. *Idem.*

Non convenit, ut in tonstrina surgens, ad speculum contempleris te ipsum, num rectè sis curatus? Ab oratione discedens, non expendas: Num melior sis factus, aut deterior ex auditione? *Idem.*

Non oportet hoc animo ad audiendum accedere, quo ad spectaculum, puta, ut tantùm delectemur, sed ut meliores efficiamur. *Idem.*

Vt multa belli inania, juxtà proverbium: Ita & auditionis, puta supercilium, acclamatio, strepitus, & id genus alia. *Idem.*

Vt œconomicis & amici prosunt, & inimici, quemadmodum

dixit

dixit Xenophon: Sic vigilans auditor & cordatus, n
dictis, verùm etiam erratis aliorum fit eruditior. *Ide.*

Vt tragœdi in theatris: Ita philosophus in scholis
nempè ad finem usque. *Idem.*

Quemadmodum in iis, quæ ad tibiam canuntur,
ac suffugiunt auditorem errata: Ita in oratione ph
ta inepte dicta fallunt auditorem; ob phaleras & f
Idem.

Vt non impletur vas, quod semper effundit, nihil
accipit sapientiam, qui semper loquitur, nunquam a

Vt qui ad convivium accessit, utitur appositis, nec
Ita discentem tacitè audire oportet, donec, qui dicit,
si lubeat, utilem aliquam quæstionem proponere. *Id*

Vt amantes candidè interpretantur vitia quædam
auditores dicentium. *Idem.*

In obsoniis non solùm sequimur voluptatem, sed et
tem: Sic in audiendis & legendis autoribus. *Plut.*

Vt pulli involucres semper hiantes pendent de or
quidam molesti sunt docenti, quod necessarium sit ei
sa in os inferre, nihilque tradunt ipsi cibi. *Plut.*

Vt in ludo sphæræ alterius est commodè mittere, al
cipere; Sic in audiendo convenit utrumque suo fun
qui differit, tùm eum qui auscultat. *Idem.*

§ EXEMPLA PROFANA.

PHiloxenus Poëta Dithyrambicus, cùm Dionysij ty
non probaret, utpote indocta, in lapidicinas ab e
deinde revocatus illinc amicorum precibus, ubi dem
sua carmina pronunciantem audisset, surrexit, & rog
sio, quid esset rei? Respondit: Satius ac potius ess
vitam degere, quàm illius audire poemata. *Erasm.*

D. Augustinus Româ Mediolanum evocatus ad R
cendam, Manichæorum hæresi adhuc implicatus, con
men Ambrosium episcopum solius eloquentiæ co
audire voluit. *Theat. Zwing.*

D. Augustinus ante conversionem audiens à Sim
sanctissimo, quantâ constantiâ Victorinus rhetor
quentissimus, jam senex publicè fidem suam in Ecc
esset, & baptisma suscepisset, miro desiderio eum imi
cœpit. *Testis ipsemet l. 8. confess. c. 4. & 6.*

Antonius Eremita ex evangelica lectione, cui casu
admonitus, tanquam sibi diceretur: vade, vende om
& da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis, & ver
confestim relictis omnibus in eremum se contulit. *D*
l. 8. Confess. cap. ult.

§ Hieroglyphica.

Ægyptii ſacerdotes per *auriculam Tauri pictam*, & auditum, & obſequii ſedulitatem indicabant. In Tauro enim ad audiendum promptæ ſemper aures ſunt, atque eo præſertim tempore, quo fœmina pruritu exagitata mugierit: qua audita Taurus, quantumlibet longè abfuerit, ſtatim accurrit. *Pier. Val. lib. 3. pag. 25. A.*

Arrectas auriculas Cervi auditus acris ſignificatum eſſe oſtendit illud; quòd *ὦτ' ἱςᾶσι* proverbium fertur: quod *arrectis auribus* Maro: & *arrigere aures* Terentius interpretatur. Contrà verò pro ſurditate *easdem demiſſas* pingere moris eſt: quia nunc cervi acutiſſimè audiunt, cùm ſurrectas aures protendére; cùm verò eas dimiſére, vix proximum excipiunt ſonum. *Pier. Val. lib. 7. pag. 67. E.*

Hominem auditu præpollentem Aegyptii hieroglyphicè ſignificare ſi vellent, *capram* ponere ſoliti ſunt: quam per aures, perinde atque per nares, ſpiritum emittere prodidere unà cum Aegyptiis graviſſimi auctores, quamvis reclamante Ariſtotele, qui humanam diligentiam id adhuc nulla deprehendiſſe ſectione, aut ſenſu aliquo evidentiore, firmiter aſſeverat. *Idem lib. 10. pag. 87. A.*

Plutarchus etiam ex *Leporino ſimulachro* auditum hieroglyphicè intelligi apud Aegyptios affirmat. *Lepus* enim aures proportione reliqui corporis maximas omnium animalium habet: auritique ideò ob excellentiam vocantur à poëtis. *Idem lib. 13. p. 118. E.*

Nec deſunt, qui auditum ex quantumvis remoto loco per *Talpam* ſignificari tradant. Liquidius ſiquidem audiunt Talpæ terrâ obrutæ, tàm denſo atque ſurdo naturæ elemento. *Idem lib. 13 pag. 123. B.*

AULA, AULICI, VITA AULICA.

§ Sententiae Poeticae.

Seneca in Hippolyto. v. 978.

Fraus ſublimi regnat in aula.

Idem in Thyeſte. v. 311.

Vt nemo doceat fraudis & ſceleris viam,
Regnum docebit.

Lucanus lib. 8. bel. civil.

—— *Exeat aula*
Qui volet eſſe pius. Virtus & ſumma poteſtas
Non coeunt.

§ Apophthegmata.

Calliſthenem quùm quiſpiam, audiente Diogene Cynico, beatum dixiſſet, quòd Alexandri aulicus eſſet: at, inquit *Diogenes*,

 infe-

infelix est, qui tum prandet ac cænat, cum Alexandro v
sen. lib. 1. *cap.* 5.

Dionysius, quum Polyxenus dialecticus diceret: ego
nimirum verbis: inquit: at ego te re ipsa convinco, qui
me meaque colas. Significans, illum a schola ad aulam
phis ad tyrannum transisse: non facturum, nisi hanc vita
casset beatiorem. *Plutarch. in apoph.*

Aulicus quidam injuriarum Palatinarum patientissi
quodam rogaretur, quomodo rarissimam rem in aula co
esset? Injurias, inquit, accipiendo, & gratias agendo. *Br*
cap. 5.

¶ SIMILITUDINES.

QVemadmodum Luna, quò propior est Soli, hoc m
luminis: Ita plus fructus ac dignitatis est iis, qui pro
à magnis principibus. *Plin.*

Est apud Indos herba quædam præcipui odoris, refer
serpentibus, quarum ictu protinus moriendum sit: Ita ha
cipum quorundam aulæ, quod allectet: sed occultant let
num, ni caveas. *Plin.*

Sunt arbores aliquot, quæ post solstitium invertunt f
ulmus, tilia, olea, populus alba, salix: Ita vulgus proceru
atque princeps vitæ genus in diversum commutarit, vert
vultum, cultum, orationem & omnia.

Formicæ triticum arrodunt ea parte, qua germinare in
bi reddatur inutile: sic potentes, quò ministris perpetuo
premunt, ne, si emerserint, tædio servituris relinquant aul

Vt halcyones videre rarissimum est, sed quoties appa
quillitatem vel faciunt, vel denuntiant: Ita abbates & ep
rò deberent prodire in principum aulas, sed rerum motu
rum tempestates autoritate sua componere. *Eras*

Gracca leguminis genus est adeò gratum columbis, u
gustata, negent illos postea ab eo loco profugere: Ita
aulæ mel & honorem degustarint, nunquam ab aula poss
Plin. lib. 16 *cap.* 16.

Mulus ex equo & asina conflatus, nec equus est, nec as
quidam dum & aulici esse volunt, & ecclesiastici, neut
Erasm.

Indicæ testudines, meridiano tempore blandiente, ga
dorso per tranquilla fluitare, donec oblitæ sui, solis vapo
cortex, ut mergi nequeant, jamque invitæ natent, oppo
nantium prædæ: Ita quidam spe magnarum rerum allecti
cipum aulas sese conjiciunt, & adeò deliniuntur aulæ deli
imprudentes eò redigantur, ut non possint, etiamsi velin
ocium sese recipere. *Plin. lib.* 9. *cap.* 10.

Vt Heliotropium ac Lupinum circumaguntur cum sole, & quocunque se moverit ille, eodem deflectunt & hæc cacumen: Ita proceres aulici quocunque regis ingenium vergit, eò propendent omnes. *Plin. l.* 18. *c.* 24. & 27. *eod. lib* 1.

Crocodilus anceps animal, nunc in terris agit, nunc in aquis; in terra ponit ova; in aqua prædatur & insidiatur: Ita quidam simul & aulici sunt, & ecclesiastici, utrobique pestilentes. *Erasm. in Simil.*

¶ Exempla Profana.

Aulicos variis casibus ac mutationibus esse obnoxios.

Macrinus sub Commodo fuit vitæ sordidæ, & prostibulum appellatus, gladiator, venator, tabellioque. Sub Severo remotus ab officiis etiam miserrimis, & relegatus in Africam, ubi lectioni operam dedit, & declamavit, ut infamiam damnationis tegeret. Sub Antonino Vero advocatus fisci factus, patrocinante sibi Festo liberto, inde præfectus prætorii, ablegato collegâ, Antonium Caracallam Imperatorem suum dolo interimi curavit, & sic imperium invasit. *Cuspinianus.*

Ablabius humili genere ortus, ad dignitatem prætorio præfecti sub Constantino Magno evectus, tanquam pila quædam & ludus fortunæ, plus Imperatore posse visus est: At mortuo Constantino, Cæsar Constantius imperium adeptus, ac sortem cuique fratrum suam partitus, obtinuit quicquid ab Illyrico ad Nisibin usq; extenditur: mox Ablabium imperio exuit, aliosque administratores surrogavit. *Eutropius.*

Theodosius Magnus Rufinum honoribus extulit; inprimis verò cum Arcadio Augusto filio in sequentem annum consulem declaravit; licet Promoti magistri militiæ clariss. nece vulgò infamem; quem jussu Theodosii in Thraciam contendentem per barbaros quosdam in insidiis constitutos dicebatur interfecisse. *Sigon. lib.* 9.

Petrus Vinea Campanus, obscuro natus loco, sed doctrinâ atque eloquentia, quantum ætas illa tulit, insignis, Federici II. Imper. arcanorum omnium particeps ac moderator. Cæterùm per invidiam, quæ in aula & oritur & nutrimenta habet; atque virtutis perpetua est insectatrix, in suspicionem adductus, tanquam cum Pontifice Alexandro III. sentiret (quo cum Federicus bellum gerebat) luminibus est privatus. Cujus rei impatiens, atque ob id in furorem conversus, ad sanctum Miniatum, quod Ethruriæ oppidum est, sibi ipsi mortem conscivit. *Fulg. lib.* 6. *cap.* 11.

AURUM.

¶ Apophthegma.

PHysicus quidam cùm *Diogenem* interrogasset; Qua
aurum palleret? quoniam, inquit, plurimos habet
tes. *Laert. lib.* 6.

Consule Locum de Divitiis.

AUTUMNUS.

¶ SENTENTIA POETICA.

Ovid. lib. 2. de Arte amandi.

Sæpè sub autumnum, cùm formosissimus annus,
Plenaq; purpureo subrubet uva mero.
Cùm modo frigoribus premimur, modo solvimu
Aere non certo corpora languor habet.

Vide Tempus.

AUXILIUM.

¶ Sententiae Patrum.

HOmines omnes æquè diligendi sunt: sed omnibu
non possis, his potissimùm subveniendum est, qui
& temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibu
tibi quasi quadam sorte iniuntur. *Aug. de doct Christ.*

Hæc lex est divinæ providentiæ, ut nemo à superiori
tur, ad cognoscendam gratiam Dei, qui non ad eande
ctu inferiores adjuverit. *Aug. de Vera relig.*

Iustum consilium est, ut, qui se à potentiori vult adju
& inferiorem, si est ipse potentior. *August. in serm. in*

Nihil sic probat amicum, sicut onera amici portare.
Apost.

Non facilè inveniuntur in adversitate præsidia, quæ
in pace quæsita. *Aug. in serm.*

Necessitates aliorum, quantum possumus, juvemus:
dum, quàm possumus. Nihil tàm secundum naturam e
vare consortem naturæ. *Amb. de offic.*

Si non potest alteri subveniri, nisi alter lædatur; con
neutrum juvari, quàm gravari alterum. *Amb. de offic.*

Illis favemus sæpiùs, à quibus referendæ gratiæ vice
Ibid.

Vult Deus unumquemque alterius angustias, ut proprias, sentire: & quomodo sibi in tali tribulatione, si esset, subveniri cuperet: Ita ipse alteri propter Deum subvenire non postponat. *Hieron. in epist.*

Impudens postulatio, tempore necessitatis & angustiæ ab eo quærere auxilium, quem in prosperitate contemseris. *Hieron. sup. Hierem. lib. 2.*

Habens intellectum, curet omninò ne taceat: habens ratam affluentiam, à misericordia non torpescat: habens artem qua regitur, usum ipsius cum proximo partiatur: habens loquendi locum apud divitem, pro pauperibus intercedat: talenti enim nomine cuilibet reputabitur, quod etiam minimum accepit. *Greg. sup. parabol. Talenti.*

Qui potest emendare, & negligit, participem se procul dubio constituit: qui alterius bonum adjuvat, suum facit. *Greg. in reg.*

Minùs proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius, ea, quæ sunt sibi necessaria, partitur. *Idem in homil.*

Adjuvare imbecillem, charitatis est: adjuvare velle potentem, elationis. *Greg. 7. mor.*

Tunc amor tuus ad teipsum temperatus erit & justus, si, quod propriis subtrahitur voluptatibus, fratris necessitatibus non negetur: Sic amor socialis efficitur, quùm in communi protrahitur. *Bern. de diligendo Deo.*

Oleum pietatis & miserationis unguentum quantò copiosius in fraternas necessitates effunditur, tantò donis potioribus augmentatur. *Cass. in quadam epist.*

Age sic aliud, ut tuum non obliviscaris negotium: Amicis ita enim prodesse debemus, ut nobis non noceamus. *Ibid.*

Quid tibi, fidelissime, opus sunt arma, qui habere talia probaris auxilia? Ipse enim pro te pugnat, cui nullus resistit: Ipse insequitur, quem nullus declinat. *Cass. sup. Psal. 55.*

Nullius ope indigere se putat, qui alteri suam negat. *Lactant. lib. 6.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 4. Metamor.

——— *Ad opem brevis hora ferenda est.*

Idem lib. 2. Pont.

Brachia da lasso potiùs pendenda natanti,
Nec pigeat mento supposuisse manum.

Ex Comicis Græcis.

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τε δάκτυλον.
Vrbs servat urbem, servat itidem vir virum,
Manus manum, digitumque digitus abluit.

§ SENTENTIAE PHILOSOP

SVccurrere paupertati amicorum stude, iunc *Sen. in lib. de morib.*

Poenam à quo metueris, frustrà petis auxili alteri quod feceris. *Ibid.*

Alteri vivas oportet, si tibi vis vivere. *Sen.*

Fructus ingenii, & virtutis, omnisque praes capitur, quùm in proximum quemq; confert

Homines hominum causâ generati sunt, prodesse possint. *Idem 1. Offic.*

Habet in adversis auxilia, qui in prosperi *Proverb.*

Qui succurrere perituro potest, quùm *Ibidem.*

Lento adjutorio opus est contra mala con ut desinant, sed ut ne vincant. *Sen. de Ira, lib*

§ SIMILITUDO.

IN tempestate qui confugiunt sub arborem, illius vellunt fugientes: Sic in rebus afflictis rundam, quos eosdem per invidiam affligim *Plut.*

§ HIEROGLYPHICU

INvenias apud Xenophontem (quisquis ille titulo de aequivocis circumfertur, per *Hira rente pictas*, populos auxilium implorantes cari. Nidus enim patriam, os verò adaperi plorationem ostendit Hinc illud in Ezechia *Hirundinis, sic clamabo. Pier. lib. 22. pag. 2*

BAPTISMU

§ SENTENTIAE BIBL.

ET convertit me ad portam domûs, & ecc subter limen domus ad orientem *Ezech.*

Et sanabuntur, & vivent omnia, ad quae v

Lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuu

Effundam super vos aquam mundam, & m bus iniquitatib. vestris, & ab idolis vestris m

Omnis anima vivens, quae serpit, quocun vet. *Ezech 47.*

Fons egredietur de domo Domini, & irri rum. *Ioel. 3.*

Euntes in mundum universum, docete o tes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marc.* 16.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. *Iohan.* 3.

Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem &c. *Rom.* 6.

Omnes in Mosen baptizati sunt in nube & mari. 1. *Cor.* 10.

In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. *Ibid.* 12.

Quicunque in Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis. *Galat.* 3.

Vna fides, unum baptisma. *Ephes.* 4.

Dilexit ecclesiam, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. *Ibid.* 5.

Consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis. *Colos.* 2.

Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti. *Tit.* 3.

Abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. *Hebr.* 10.

Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. *Act.* 2.

Baptizare & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. *Act.* 22.

In arca pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. 1. *Petr.* 3.

§ SENTENTIAE PATRUM.

TAntum valet baptismus per hominem contemptibilem, quantum per Apostolum datus: ita nec istius, nec illius, sed Christi cognoscitur. Invenimus itaque dictum ab Apostolis: Et gloriam meam, & evangelium meum, & ministerium meum: quamvis utique à Domino impartitum atque donatum: Baptisma autem meum, nemo eorum dixit omninò. Non enim omnes ministrant æqualiter, & in evangelizando alius alio melius operatur: alius autem alio magis vel minus baptizatus dici non potest, sive ab inferiore, sive à majore baptizetur. *Aug. de unit. bapt. lib.* 5.

Baptismus talis est, qualis est ille, in cujus potestate datur: non qualis, per cujus ministerium datur. *Idem sup. Iohan.*

Non omnes, qui tenent baptismum, tenent ecclesiam. *Idem cont. Dion. lib.* 5.

Baptizandi potestatem Dominus sibi tenuit: Servis ministerium dedit. *Idem in Evang. Iohan. tract.* 5.

Spiritus etiam antè baptisma gentilium corda perfudit, qui nun-

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

SVccurrere paupertati amicorum stude, imo potius oc *nec. in lib. de morib.*

Pœnam à quo metueris, frustrà petis auxilium. Ab al alteri quod feceris. *Ibid.*

Alteri vivas oportet, si tibi vis vivere. *Sen. epist.* 45.

Fructus ingenii, & virtutis, omnisque præstantiæ, tu capitur, quùm in proximum quemq, confertur. *Cicer.*

Homines hominum causâ generati sunt, ut ipsi int prodesse possint. *Idem* 1. *Offic.*

Habet in adversis auxilia, qui in prosperis commod *Proverb.*

Qui succurrere perituro potest, quùm non succu *Ibidem.*

Lento adjutorio opus est contra mala continua & fo ut desinant, sed ut ne vincant. *Sen. de Ira, lib.* 2.

§ SIMILITUDO.

IN tempestate qui confugiunt sub arborem, serenitate illius vellunt fugientes: Sic in rebus afflictis utimur p rundam, quos eosdem per invidiam affligimus in rebu *Plut.*

§ HIEROGLYPHICUM.

INvenias apud Xenophontem (quisquis ille fuerit) e titulo de æquivocis circumfertur, per *Hirundines* *tente pictas*, populos auxilium implorantes hieroglyp cari. Nidus enim patriam, os verò adapertum clam plorationem ostendit. Hinc illud in Ezechiæ Cantico: *Hirundinis, sic clamabo. Pier. lib.* 22. *pag.* 209.

BAPTISMUS.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

ET convertit me ad portam domûs, & ecce, aquæ eg subter limen domus ad orientem *Ezech.* 47.

Et sanabuntur, & vivent omnia, ad quæ venerit tor

Lavi te aqua, & emundavi sanguinem tuum ex te.

Effundam super vos aquam mundam, & mundabim bus iniquitatib. vestris, & ab idolis vestris mundabo v

Omnis anima vivens, quæ serpit, quocunque vener vet. *Ezech* 47.

Fons egredietur de domo Domini, & irrigabit to. t rum. *Ioel.* 3.

Euntes in mundum universum, docete omnes gent tes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti *Mar*

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit. *Marc.* 16.

Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. *Iohan.* 3.

Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus: consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem &c. *Rom.* 6.

Omnes in Mosen baptizati sunt in nube & mari. 1. *Cor.* 10.

In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. *Ibid.* 12.

Quicunque in Christo Iesu baptizati estis, Christum induistis. *Galat.* 3.

Vna fides, unum baptisma. *Ephes.* 4.

Dilexit ecclesiam, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ. *Ibid.* 5.

Consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum à mortuis. *Colos.* 2.

Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti. *Tit.* 3.

Abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem. *Hebr.* 10.

Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. *Act.* 2.

Baptizare & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius. *Act.* 22.

In arca pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. 1. *Petr.* 3.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Tantum valet baptismus per hominem contemptibilem, quantum per Apostolum datus: ita nec istius, nec illius, sed Christi cognoscitur. Invenimus itaque dictum ab Apostolis: Et gloriam meam, & evangelium meum, & ministerium meum: quamvis utique à Domino impartitum atque donatum: Baptisma autem meum, nemo eorum dixit omninò. Non enim omnes ministrant æqualiter, & in evangelizando alius alio meliùs operatur: alius autem alio magis vel minùs baptizatus dici non potest, sive ab inferiore, sive à majore baptizetur. *Aug. de unit. bapt. lib.* 5.

Baptismus talis est, qualis est ille, in cujus potestate datur: non qualis, per cujus ministerium datur. *Idem sup. Iohan.*

Non omnes, qui tenent baptismum, tenent ecclesiam. *Idem cont. Dion. lib.* 5.

Baptizandi potestatem Dominus sibi tenuit: Servis ministerium dedit. *Idem in Evang. Iohan. tract* 5.

Spiritus etiam antè baptisma gentilium corda perfudit, qui nun-

quam in Iudæorum mentibus, nisi post aquam baptisi
Greg. in mor.

Idem salutiferæ curationis auxilium circumcisio in originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere gratiæ tempore consuevit: excepto, quod regni cœlestis dum intrare poterant, donec adveniens benedictione legem dedit, ut videri posset Deus Deorum in Sion; tam Abrahæ post mortem beata requie consolati, supernæ p sum spe felici expectabant. *Beda in Luc. 2.*

Baptizati amiciuntur albis vestibus: utpote quorum na ciem vetusti erroris pannus fuscaverat, habitus securæ r nis gloriæ præferat indumentum. Tegitur post sacram caput eius mystico velamine, ut intelligant, se diadema sacerdotali dignitate potiri. *Raban. de instit. cleri.*

Infideles & criminosi, baptismum cum fide suscipie solvuntur à debito damnationis, ut non teneantur debit nis. Fideles verò criminosi, post lapsum verè pœnitent vuntur à debito damnationis, ut tamen teneantur sub de tionis. Sed cur quæso expiatur difficilius, nisi quia offen *Ricard. de potest. legandi.*

In Baptismo Rex, Sacerdos, & Propheta efficimur. *epist. ad Cor. hom. 3.*

In baptismo sic omnia & originalia delicta, & perperam sa mundantur, ut illi nos restituat puritati, in qua Ada esse procreatus. *Cass. sup. Psal. 5.*

Baptismus est meritò factus cum invocatione Trinit

BARBA.

¶ APOPHTHEGMATA.

ALexander quodam tempore, cùm omnibus ad præl interrogaretur: Nunquid aliud præter hæc fieri vellet quit, nisi ut Macedonum barbæ radantur. Hoc dictum qu let, admirante Parmenione: an nescis, inquit, in prælio sam meliorem esse, quàm barbæ? *Plut.*

Hieronymus Rhetus, Gymnasii Basiliensis antè paucos fessor, interrogatus: Cur tam promissam aleret barbam? Vt intuens hos pilos me non mulierem, se virum esse Barba enim ornat virum: & admonet, ut virilia quoq fortiùs aggrediamur. *Lycosth.*

Nicander Spartanus percontanti, quare Lacedæmo alerent? Quoniam, ait, hic ornatus, cùm sit homini on cherrimus ac proprius, nullo omninò constat impendi *apoph. Lacon.*

Demonax cuidam percontanti, quam philosophiæ sectam potissimùm amplecteretur: Quis, inquit, tibi indicavit me esse philosophum? Moxque vehementer secum ridens, abiit. Interrogatus quid rideret? An non magnoperè ridiculum, inquit, si tu me ex barba judicas philosophum, ipse barbam non habens? *Erasm. lib.* 8. *apoph.*

Anonymus. Lacon quidam senex interrogatus, cur barbam gestaret sylvosam ac promissam? inquit: Intuens canos pilos, nihil committam illis indignum. *Plut. in Lacon.*

BARBARIES.

APOPHTHEGMATA.

ANacharsis cuidam objicienti, quòd esset barbarus: certè, inquit, apud Athenienses. Sed & vicissim Athenienses barbari sunt apud Scythas. *Laert. lib.* 1. *c.* 9.

Stratonicus interrogatus: Vtri essent barbariores? Bœoti an Thessali? nominavit Elæos: Significans, hos utrisque barbariores, cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius, si ab Elæo fuisset propositum, ut fortè fuit. *Eras.* 6. *apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

CAmelus non gaudet potu, nisi prius obturbatâ conculcatione aquâ: Ita quibusdam nihil placet in literis, nisi barbarie conspurcatum. *Plin. l.* 8. *c.* 17.

Vt ignavi canes omnibus ignotis oblatrant: Ita barbari, quicquid non intelligunt, carpunt ac damnant. *Plut.*

BEATUS, BEATITUDO.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

INfelix, qui omnia novit, & te nescit: qui autem te & illa novit, non propter illa beatus, sed propter te solum. *August. super Iohan.* 17.

Tam potentem Deus fecit animam, ut de ejus plenissima beatitudine, quæ in fine temporũ sanctis promittitur, redundet in inferiorem naturam, quæ est corpus, non beatitudo, quæ intelligentis & fruentis est propria, sed plenitudo sanitatis quæ est incorruptionis vigor. *In epist. ad Diacon.*

Beati immaculati in via: tanquam diceret: Scio quid velis: quæris beatitudinem? Si ergò vis esse beatus, esto immaculatus. *Idem super Psal.* 118.

Quando dicis: Beatè vivere volo: bonum rem quæris, sed non hîc: Si habuit hic istud Christus: habe & tu in regione mortis tuæ.

Quid ille invenit, attende. Veniens de alia regione
nisi quod hîc abundavit? labores, dolores, mortem. I
habes, & quod hîc abundat, manducavit tecum. Quc
miseriæ tuæ abundavit acetum, hic bibit; sed hic bib.t
cella tua invenit, & ad magnam mensam te invitavit,
li, mensam Angelorum ubi ipse panis est. *Idem sup. I*

Beatitudo vera non est, de cuius æternitate dubitat
3. *de Civit. Dei.*

Beatus ex se ipso nemo esse potest *Idem lib.* 12.

Beatus non est, qui, quæ vult, habet, si mala velit. *I*
Probum.

Ille beatus est, qui omnia, quæ vult, habet, nec aliu
non decet. *Idem de spiritu & lite.*

Quid hoc bono melius? quid hac felicitate felicius
vivere de Deo? *Ambr. de Offic.*

Dico beatam vitam consistere in altitudine sapien
conscientiæ, virtutis sublimitate; non sine passione e
rem passionis esse, beatum est. *Ibidem.*

Beatus, quem sapientia devorarit: quem virtus hau
justitia receperit *Ibidem.*

Beatum nihil, nisi quod caret peccato *Ibidem.*

Beatus vir, qui non cogitavit, nec fecit, nec docuit n
tit, non perseveravit in delicto: sed per pœnitentiam
conversus est *Hieron. super Psal.* 1.

Beatus qui post illa non abiit, quæ possessa onerant:
nant: amissa cruciant: an non satis ea cum honore
cum dolore perdis? *Bernh. in epist.*

Tripliciter in æterna illa & perfecta beatitudine fr
videntes eum in omnibus creaturis: habentes eum i
&, quod his omnibus ineffabiliter jucundius sit atq; be
quoque cognoscentes semetipsam Trinitatem. *Bernh*

Vna cunctis erit beatitudo lætitiæ, quamvis non un
sublimitas vitæ: & in illa beatitudine erit culpæ m
quæ mentem polluat, sed quæ nos lætitiæ arctius astri
ibid. in serm.

Beatus dictus quasi *benè habitus*: Scilicet ab haben
let, & nihil patiendo quod nollet. Ille enim verè beat
omnia quæ vult, & nihil vult malè. *Isidor. Ety.*

Beatus est, de cuius culmine amicis datur lætitia,
posteris gloria, vegetis, & alacribus exemplum, pigris
incitamentum. *Cass. in epist.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid lib. 3. Metamor.

—— *Scilicet ultima semper.*

Expectanda dies homini est, dicique beatus
Ante obitum nemo, supremaque funera, debet.

Ausonius in Solonis sententiis.

Dic tunc vitam beatam, cum peracta fata sunt.

Horat. lib 1. Epist. 16.

Tu recte vivis, si curas esse, quod audis.
Jactamus jampridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas;
Neve putes alium sapiente, bonoq; beatum.

Terentius in Phormione. 1. 3

Beatus, ni unum desit, animus, qui modestè isthæc ferat.

Horatius Oda 9 lib. 4.

Non possidentem multa, vocaveris
Rectè beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti,
Duramq; callet pauperiem pati:
Pejusq; letho flagitium timet.
Non ille pro charis amicis,
Aut patria timidus perire.

Lucanus lib. 9. bel. civil.

Non illùc auro positi, nec thure sepulti
Perveniunt: illic postquam se lumine vero
Implevit, stellasq; vagas miratur, & astra
Fixa polis: vidit quanta sub nocte jaceret
Nostra dies, risitq; sui ludibria trunci.

Martialis 10. 47.

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta:
Non ingratus ager: focus perennis:
Lis nunquam: toga rarà: mens quieta:
Vires ingenuæ: salubre corpus:
Prudens simplicitas: pares amici:
Convictus facilis: sine arte mensa:
Nox non ebria, sed soluta curis:
Non tristis torus, & tamen pudicus:
Somnus, qui faciat breves tenebras:
Quod sis, esse velis, nihilq; malis:
Summum nec metuas diem, nec optes.

Iuvenalis 9.

Vivendum rectè cùm propter plurima, tunc his
Præcipuè caussis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars pessima servi.

Ex Co-

Ex Comicis Græcis & Tragicis.

Εὑροις δ' ἂν οὐδὲν τῶν πάντων, ὦ Δημέα,
Ἀγαθὸν, ἐν ᾧ τὶ μὴ πρόσεστι καὶ κακόν.
Bonum invenire, Demea, nullum potes,
Admixta cui non aliqua portio mali.
Ἔξωθέν εἰσιν οἱ δοκοῦντες εὐτυχεῖς.
Τὰ δ' ἔνδον εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἴσοι.
Foris beati, quos beatos credimus:
Nihil sed intus differunt à cæteris.
Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ.
Εἶναι δ' ὑπόλαβε καὶ σὲ τῶν πολλῶν ἕνα.
Beatus omni ex parte nullus usquam:
Unum esse de multis putato te quoque.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

BEatus esse sine virtute nemo potest. *Cic. 1. de Nat*

Is est beatus, cui nihil humanarum rerum aut i dimittendum animum, aut minùs lætabile ad effer potest. 4. *Tusc.*

Beati dicũtur qui sunt in bonis, nullo adjuncto ma

Beati sunt, quos nulli metus terrent: nullæ ægritud nullæ libidines cruciant: nullæ futiles lætitiæ exultar liquefaciunt voluptatibus. *Idem ibidem.*

Vir temperans, constans, sine metu, sine ægritudin tate ulla, sine libidine, is est beatus. *Idem ibidem.*

Nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptu que in se uno sua ponit omnia. Cui autem spes omi cogitatio pendet ex fortuna, huic nihil potest esse c quod exploratum habeat, permansurum sibi, ne u diem. *In Parad.* 2.

Sine stabili & fixo & permanente bono, beatus esse nihil enim inveterascere, nihil extingui, nihil cadere quæ in vita beata consistunt. Nam qui timebit, ne q perdat, beatus esse non poterit. 5. *Tusc.*

Qui beatus est, non intelligo, quid requirat, ut sit b enim quiddam, quod desit, ne beatus quidem est. *Ibid*

Beatus esse in maximarum rerum timore nemo pote tur beatus esse potest: neque enim in aliqua parte, sed ir te temporis vita beata duci solet. Nec appellatur omn ta, nisi confecta atque absoluta: nec enim potest qui beatus esse, aliàs miser. Qui enim existimabit posse se n beatus non erit. Nam cùm semel est suscepta beata vita, net, quàm ipsa illa effectrix beatæ vitæ, Sapientia: neq; timum tempus ætatis, quod Crœso scribit Herodotus esse à Solone, 2. *de Finib.*

Est verè fortunatus ille, cuius ex salute non minor penè ad omnes, quàm ad illum, cui ventura sit, lætitia pervenerit. *Pro M. Marc.*

Omne beatum est, cui nihil deest; & quod in suo genere expletum atque cumulatum est: idque virtutis est proprium. 5. *Tusc.*

§ APOPHTHEGMATA.

SOcrates interrogatus de Archelao Perdiccæ filio, qui tùm fortissimus habebatur: Num eum beatum judicaret? Nescio, inquit. Nunquam enim cum eo collocutus sum. Subjicienti, eadem opera de rege Persarum dubitare potes, an sit beatus? Quid nî, cum nesciam quàm sit doctus, aut quàm vir bonus. *Cic. lib. Tusc. quæst.* 5.

Solon à Crœso interrogatus: An quem vidisset ipso beatiorem? Tellum nominavit Atheniensem, privatum hominem, sed qui relictis liberis ac nepotibus, benè institutis, feliciter obiisset diem. Interrogatus dein, cui post illum tribueret felicitatis elogium. Cleobin & Bitum Argivos fratres nominavit, qui cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex: Nullo igitur loco me ponis? Ego? inquit Solon, facilè confiteor, regem opibus & imperio florentem: beatum non appello, priusquam feliciter hanc vitam absolveris. *Herod. in* 1. *& Laert. in lib.* 1. *c.* 1. *& Eras. lib.* 7. *apoph. Valer. Max. lib.* 7. *c.* 2.

Agesilaus, cùm quidam apud eum admiraretur regis Persarum felicitatem, quòd admodum juvenis esset: Ne Priamus quidem, inquit, cùm hujus esset ætatis, erat infelix. *Plut.*

Epaminondas percontatus: Quisnam inter omnes duces omnium esset fortissimus? Ipsene, an Chabrias, an Iphicrates? Respondit: Hoc judicare satis arduum est, dum vivimus. *Plutarch. in Græc. apoph.*

Anaxagoras interroganti cuidam: Quisnam esset beatus? Nemo, inquit, ex iis quos tu felices existimas: Sed eum in eo numero reperies, qui à te ex miseriis constare creditur. *Val. Max. lib.* 2.

§ SIMILITUDO.

UT vulgus ineptum magno labore, magnoque impendio remedia ab extremis Indis aut Aethiopibus petit, cùm in hortis nobis nascatur, quo morbis mederi possimus: Ita præsidia beatæ vitæ magno molimine foris quærimus, in imperiis, in opibus, in voluptatibus: cùm in animo sit, quod nos beatos faciat. *Senec.*

§ EXEMPLA *vide sub titulo Felicitatis.*

BELLUM.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

HOstes vos sentient Madianitæ, quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos. *Num.* 25.

Quando

Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnâ[...]
dies te ab omni re mala. *Deut.* 23.

Varius eventus est belli, & nunc hunc, & nunc illum [...]
gladius. 2. *Reg.* 11.

Gubernaculis tractanda sunt bella. *Prov.* 21.

Vir sapiens fortis est: & vir doctus, robustus & validus: q[...]
dispositione initur bellum: & erit salus, ubi multa con[...]
Ibid. 24.

Pro justitia agonizare, pro anima tua: & usque ad mort[...]
pro justitia: & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. *Ecc*[...]

Pro eo, quòd plausisti manu, & percussisti pede, & gavis[...]
to affectu super Israel: idcircò ego extendam manum me[...]
te, & tradam te in direptionem gentium. *Ezech.* 25.

Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris eq[...]
currus, & majorem quàm tui exercitûs multitudinem; no[...]
eos, quia Dominus Deus tecum est. *Deut.* 20.

Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, &[...]
estote stipendiis vestris. *Luc.* 3.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

DOnabit certanti victoriam, qui certandi dedit audaci[...]
ergo nos hostium turba, non bellantium forma, non [...]
gens vitrea terreat armatura. *Augustin. contra quinque*[...]
principio.

O homo! ideò non vicisti, quia de tuo præsumsisti: Qui[...]
de viribus suis, antequam pugnet, prosternitur. *Idem de*[...]

Si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc pot[...]
lium salutis petentibus in Evangelio daretur, ut abjicer[...]
seque militiæ omninò subtraherent. Dictum autem est[...]
minem concutiatis: estote contenti stipendiis vestris: qu[...]
prium stipendium sufficere præcepit, militare non prohib[...]
in serm. de puer. Cent.

Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc p[...]
suscipiendi belli autoritas atque consilium penes prin[...]
Idem con. Fau.

Iusta bella solent definiri, quæ ulciscuntur injurias: [...]
civitas plectenda est, quæ vel judicare neglexerit, quod [...]
probè factum est: vel reddere, quod per injuriam ablatum[...]
in lib. quæstionum.

Nocendi cupiditas, ulciscendi crudelitas, implicitus &[...]
bilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & si q[...]
milia, hæc sunt, quæ in bellis jure culpantur. *Idem Con. F*[...]

Apud veros Dei cultores, etiam bella parata sunt: quæ [...]
ditate, aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, mali c[...]
& boni sublevantur. *Idem in libro de Verb. domin.*

Non quæritur pax, ut bellum exerceatur; sed bellum geritur, ut pax acquiratur. Esto ergo bellando pacificus, ut eos, quos expugnas, ad pacis utilitatem vincendo perducas. *Idem ibidem.*

Quum justum bellum suscipitur, utrum apertè pugnet quis, an ex insidiis, nihil ad justitiam interest: Dominus enim Iosuæ mandavit, ut habitatoribus Hai insidias poneret. *Idem in lib. quæst.*

Noli existimare, neminem Deo placere posse, qui armis bellicis ministrat: In his erat sanctus David, cui Dominus magnum testimonium perhibuit. *Idem ad Bonif.*

Fortitudo, quæ per bella tuetur à Barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus socios, plena justitia est. *Amb. de offic.*

Incassum contra exteriores inimicorum in campo bellum geritur, si intra ipsa urbis mœnia jus insidians habetur. *Ibid.*

Vtilior est in conflictu lorica ferrea, quàm stola linea, licet oneri illa sit. In minimis probate conflictibus, quam viriliter in majori certamine stare possitis. *Ibidem.*

Si bona fuerit causa pugnantis, pugnæ exitus malus esse non potest: sicut nec bonus judicabitur finis, nisi causa non bona, & intentio non recta præcesserit. *Bernh. de nova milit.*

In prœliis concitatis, gloria vincentis semper apparet: nam virtus probatur latere, quæ non fuerit explorata certamine. *Cassiod. super Psalm. 26.*

Viri fortes semper in pace modesti sunt, & justitiam minus diligunt, qui frequenter prælia tractaverunt. *Idem lib. 5. epist. 3.*

Sapientis non est velle certare, & periculo se velle committere; quoniam & vincere non est in nostra potestate, & est anceps omne certamen. *Lact. lib. 6.*

Non dat tot pugna socios, quot solet mensa convivas. *Sidonius lib. 3. epist. 3.*

Quemadmodum certantibus ventis mare concutitur: Sic regibus sibi adversantibus populus regni vexatur. *Chrysost. in Matth.*

Adversariorum pugna constanter aliquando appetenda est, & prudenter aliquando declinanda. *Greg. in mor.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Lucanus lib. 1. bell. civil.

Hinc usura vorax, avidumq; in fænore tempus;
Et concussa fides, & multis utile bellum.

Tibull. Eleg. 10. lib. 1.

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses?
Quam ferus, & verè ferreus ille fuit?
Tunc cædes hominum generi, tunc prælia nata;
Tunc brevior diræ mortis aperta via est.
At nihil ille miser meruit: nos ad mala nostra
Vertimus, in sævas quod dedit ille feras.

Divitis

Divitis hoc vitium est auri, nec bella fuerunt,
Faginus astabat cùm scyphus ante dapes.
Non agger, non vallus erat, somnumq; petebat
Securus varias dux gregis inter oves.

Virgil. lib. 1. Georg.

Quippe ubi fas versum, atque nefas! tot bella p
Tam multæ scelerum facies, non ullus aratro
Dignus honos: squalent abductis arva colonis:
Et curvæ rigidum falces conflantur in ensem.

Tibull. Eleg. 10. lib. 1.

Quis furor est, atram bellis accersere mortem?
Imminet, & tacito clàm venit illa pede.
Quàm potiùs laudandus hic est, quem prole par
Occupat in parvâ pigra senecta casâ?
Ipse suas sectatur oves; at filius agnos:
Et calidam fesso comparat uxor aquam.

Ovid. lib. 1. de Arte amandi.

Mars dubius, nec certa Venus; victiq; resurgunt
Quosq; neges unquam posse jacere, cadunt.

Seneca in Thebaid. v. 629.

Fortuna belli semper ancipiti in loco est:

Silius Italic. lib. 6. bel. Pun.

— Est incerti fallax fiducia Martis.

Virgil. 11. lib. Aeneid.

Nulla salus bello: Pacem te poscimus omnes.

Ovid. Eleg. 6. lib. 1. Amor.

Vrbibus obsessis clausa munimina portæ
Prosunt: In media pace quid arma times?

Ovid. 4. de Ponto. El. 11.

—Hîc, ubi barbarus hostis,
Vt fera plus valeant legibus arma, facit.

Lucanus. 2.

Nobilitas cum plebe perit: lateq; vagatur
Ensis: & a nullo revocatum est pectore ferrum.
Stat cruor in templis: multaq; rubentia cæde
Lubrica saxa madent: nulli sua profuit ætas:
Non senis extremum piguit vergentibus annis
Præcipitasse diem: nec primo in limine vitæ
Infantis miseri nascentia rumpere fata.
Crimine quo parvi cædem potuêre mereri?
Sed satis est jam posse mori.

Ibidem.

Quemque sua rapiunt scelerata in prælia caussa
Hos polluta domus, legesq; in pace timendæ,

Hos ferro fugienda fames, mundique ruina
Permiscenda fides: nullum furor egit in arma:
Castra petunt magna victi mercede.

Lucanus 10.

Nulla fides, pietasq; viris, qui castra sequuntur:
Venalesq; manus: ibi fas, ubi maxima merces.

Silius 3.

Et pace & bello cunctis stat terminus ævi.

Sen. Hipp v. 548.

Invenit artes bellicus Mavors novas,
Et mille formas mortis: hinc terras cruor
Infecit omnes fusus, & rubuit mare.
Tum scelera, demto fine, per cunctas domos
Iere: Nullum caruit exemplo nefas.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

SVscipienda bella sunt, ut in pace sine injuria vivatur. *Cicer.* 1. *Offic.*

Non solùm adventus belli, sed metus ipse affert calamitatem. Nam cùm hostium copiæ non longè absunt, etiamsi irruptio facta nulla sit, tamen pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum navigatio conquiescit. *Pro lege Man.*

Incerti sunt exitus pugnarum, Marsque est communis, qui sæpè spoliantem jam & exultantem evertit, & perculit ab abjecto. *Pro Milone.*

Incertus est exitus & anceps fortuna belli. *Pro M. Marcel.*

Incerti sunt exitus belli, Mars communis. *Cicero Philip.* 10.

Omnium bellorum exitus incerti sunt. *Idem Torq. Fam. lib.* 6.

Omnis belli Mars est communis, & semper incerti exitus præliorum sunt. *Ibid.*

Armorum exitus semper incerti & timendi. *Ad Attic. lib.* 7.

Omnia sunt misera in bellis civilibus, sed miserius nihil, quàm ipsa victoria: quæ, etiamsi ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores, impotentioresque reddit, ut, etiamsi naturâ tales non sunt, necessitate tamen esse cogantur. Multa enim victori, eorum arbitrio per quos vicit, etiam invito facienda sunt. *Cic. Marcell. Fam. lib* 4.

Bellorum civilium hi semper exitus sunt, ut non ea solùm fiant, quæ velit victor, sed etiam ut iis mos gerendus sit, quibus adjutoribus parta sit victoria. *Cic Cornifi. Fam. lib.* 12.

Nihil viro bono, & quieto, & bono civi magis convenit, quàm esse à civilibus controversiis. *Cic. Attic. lib.* 9.

Si egregium est hostem dejicere, non minùs tamen laudabile, infelicis scire misereri: quia sicut infinitam gloriam bellica virtus, ita præcipuum amorem clementia meretur. *Val. Max. de memor. dictis. lib.* 5.

Scientia rei bellicæ dimicandi nutrit audaciam: Nemo enim facilè

cilè metuit, quod se bene didicisse confidit: & in certa
rum exercitata paucitas ad victoriam promptior est. Ra
indocta multitudo exposita est ad cædé. *Veget. de re mil.*
Ille qui fudit sanguinem suum, cujus dentes crepuér
gno, ille qui supplantatus adversarium toto tulit corpor
cit animum projectus, qui, quoties cecidit, contumacio
cum magna spe ad pugnam descendit. *Senec. epist.* 13.
Malè vicit, quem pœnitet victoriæ. Melius est enir
quàm pòst victoriam pœnitere. *Idem epist.* 15.
Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius: qui
præparatio celerem facit victoriam. *Idem ibid.*
Bellum itaque suscipitur, ut nihil aliud quàm quæs
tur. Parva sunt arma foris, si non est consilium domi. *Id*

§ APOPHTHEGMATA.

A*Gis Archidami F.* cuidam sciscitanti: Quot essent La
Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos *Plu.*
Idem cuidam consulenti, ut hostibus fugientibus d
Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fu
manent, si non pugnamus cum fugientibus? *Idem.*
Eudamidas Archidami F. quùm quidam, commem
dem ac trophæa, quæ Lacedæmonii ex rebus cum Persis
stis retulissent, hortaretur ad bellum cum Macedonibu
dum: Ignorare mihi videris, inquit, istúc idem esse,
victis mille ovibus pugnaret cum quinquaginta lupis.
C. Marius mille Camerinos, qui se in bello adver
strenuos viros præstitissent, honore Romanis æquavit, i
omne jus. Ad eos verò, qui factum hoc reprehendeban
Se ob armorum strepitum, legum vocem non potuis
Plut. in Rom. apoph.
C. Cæsar Metello obsistenti, ne pecunias ab ærario t
ges id fieri vetantes proferenti: Non idem, inquit, arr
gum tempus est. Quod si hæc pati non potes, nunc q
abscede: ac posteaquam peractis fœderibus arma de
tunc si videbitur, & plebis patronum age. *Plut. Rom.*
Antigonus Sophistæ cuidam librum de justitia conse
rigenti: Desipis, inquit, qui cùm me videas alienas urb
xantem, tamen apud me de justitia differis. *Eras. lib 4 a*
Archidamus in bello Peloponnesiaco sociis rogant
pecunia futura esset satis? ac postulantibus, ut tributo
modum præscriberet: Bellum, inquit, non quærit defi
apoph.
Themistocles in Eretrienses ita cavillari solebat, ut di
miles piscium, qui gladioli vocantur: quippe qui glad

haberent, cor autem non haberent: Notans illorum ignaviam, quod armatis non esset animus. *Idem ibid.*

Antigonus olim hostibus ingruentibus cedens dixit, se non fugere, sed utilitatem retrò sitam persequi. *Stob. serm.* 52.

Lamachus præfectum quendam manipuli peccantem reprehendebat, & cùm ille diceret: Posthac se nunquam similiter peccaturum: non licet, inquit, in bello bis delinquere. *Plut. & Stob.*

Antigonus interrogatus, quomodo hostes aggrediendi essent? Respondit: aut dolo, aut vi: aut apertè, aut per insidias. *Stob.*

¶ SIMILITUDINES.

UT Dianæ Ephesiæ templum, viginti annis à tota Asia, tot Regum impendio, tot artificum ingeniis confectum, Herostratus obscurus homo poterat exurere: Ita facillimum est, urbes egregias bello demoliri; at ædificare difficillimum. *Eras.*

Vt in admirandis operibus, sed inutilibus, major est laus artificis, cujus arte res confecta est, quàm regis, cujus impendio: Ita belli gloria maxima ex parte penes militem est conductitium, quorum industria geritur res: minima pars ad reges redit, qui alienâ etiam pecuniâ militem conducunt. *Idem.*

Dracones exugentes sanguinem elephantorum, occidunt eos, & ipsi vicissim inebriati opprimuntur ac commoriuntur: Ita sæpenumero in bello, pars utraque & perimit & perit: damnum dat & accipit. *Plin. l.* 8. *c.* 12.

Cybindus avis bellum internecinum gerit cum aquila, adeò ut cohærentes sæpenumero prendantur: Ita fit aliquoties, ut dum mutuum in se odium pertinaciter exerceant principes, utrique subvertantur, tertio quopiam invadente. *Arist.*

Vt gravius ægrotant ii, qui, cùm levati morbo videntur, in eum de integro inciderunt: Sic vehementiùs nos laboramus, qui profligato bello, ac penè sublato, renovatum bellum gerere conamur. *Cic. lib.* 12. *epist.*

¶ EXEMPLA SACRA.

BEllum à Deo mittitur propter peccata populi, ideoq; pœna peccati est, *Lev.* 26. ℣. 24. 25 *Deut.* 28. ℣. 36. 49 *Iud.* 2 ℣. 13. & 3. ℣. 1. 8. & 4. ℣. 1. & 6. 1. & 10 ℣. 6. & 13. ℣. 1. 1. *Reg.* 8. ℣. 33. *Esa.* 5. ℣. 25. *Jerem.* 5. ℣. 15. Bellum quomodo gerendum, *Deut.* 20. ℣. 10. 11. 12. & 23. ℣. 9. Deo authore & consulto suscipiendum est. Exempla: Israelitæ, *Iudic.* 1. ℣. 2. & 20. ℣. 18 Saul, 1. *Sam.* 14. 37. & 28. ℣. 5. 6. David, 23. ℣. 2. & 30. ℣. 8. 2. *Sam* 5. ℣. 19. 1. *Paral.* 14. ℣. 10. Bella improbante Deo suscepta, non succedunt. Exempla: Ab Israelitis, *Num.* 14. ℣. 43. 44. 45. *Deut.* 1. ℣. 43. 44. Achab, 1. *Reg.* 22. ℣. 17. 35 Bellorum à fidelibus susceptorum, & divinâ virtute confectorum exempla: Ab Abrahamo, *Genes.* 14. ℣. 14. 15. 16. Hebræis, *Exod.* 17. ℣. 9. 10. 11. *Num.* 13. ℣. 7. *Ios.* 6. ℣. 20. & 7. ℣. 4. & 2. ℣. 4. 24. & 10. ℣. 11. 42. Iuda, *Iudic.* 1. ℣. 4. Iuda & Simone fratre ejus, ℣. 17

Barac.4.℣.14.Gedeone.7.℣.7.16.Abimelech.9.℣.42.43.45.5
11.℣.32 Samsone,14.℣.19.& 15.5.Familia Dan,18.℣.11.Benia
℣.21.25 Israelitis,℣.35.& 1.*Sam*.7.℣.8. Philistæis,1.*Sam*. 4.℣
le,1.*Sam*.11.℣.11.&.15.℣.5. 6. Ionatha,14.℣.11.12.13.14. Dav
48 2.*Sam*.5.℣ 17.25. Iuvenibus Beniamitis, 2.℣.15. Famulo
℣.31. Ioabo,10.℣. 9.13.& 18.℣.14. Achabo,1.*Reg*.20 ℣ 20.2
Iosaphat & Edom,2.*Reg*.3.℣.6.7.9.24.Samana.6.℣.24.& 7
Ioa,14.℣.3.Ieroboam,℣.16.17.Ezechia,18.℣.8.Abia,2. *Para*
Asa,14.℣.12.Iosaphat,20 ℣ 23.24.25 Phacee, 28. ℣.6 Iudith
16.℣.7.8.9.10. Iuda Machabæo, 1.*Machab*.3.℣.10.11.& 4.℣
15.& 5.℣.7.8. Ionatha,9 ℣.49.

¶ Exempla Profana.

QVantis odiis, quàm varia fortuna bello Peloponne
XXVII. annos *Athenienses & Lacedamonij* inter se o
dominatum concertarint,&suis discordiis omnem reliqu
ciam implicaverint, *leges apud Diodorum Sic. lib.* 12.&
dem. Tandem Lysandro duce victi Athenienses urbem de

Thessali æterni Phocensium hostes,quos ut sacro bello gr
afflixerunt; ita ab iisdem multò antè magnis affecti sunt
dibus. *Pausanias in Phocicis*.

Lacedæmonii cum Messeniis vicinis bella gesserunt. *Pau*
Messenicis.

Eo bello, quo Hierosolyma orientis olim clarissima excisa
hil magis funestum civitati fuit & exitiale, quàm Eleazari
rorum Ducum discordia. Horum dissidium non minus
multitudinem intus afflixit, quàm foris Romanus hostis,
nibus hærebat. *Sab. lib. 7. cap. 2.*

Germani Veteres nunquam vel ad consilium, vel ad diem
nisi armati, conveniebant. in consiliis assensum suum a
crepitu declarabant. *Fulg. lib. 2. c. 1.*

C. Iulius Cæsar, à nulla belli occasione, ne injusti quider
riculosi abstinuit, tàm fœderatis, quàm infestis ac feris
ultrò lacessitis. *Sueton.*

Bellum Naxii & Milesii Neæræ causâ uxoris Hypsicreo
fere. *Plut.*

Bella uti per fæciales indicta fuerint apud Romanos,
Alex. ab Alexand. lib. 5. c. 3.

Antiquitus bellum suscepturi fæcialem mittebant, qui
adductum in hostium fines immitteret: hoc significans pa
tates & agros illorum hostibus compascuos fore. *Diogenian*
in Adagiis.

¶ Hieroglyphica.

PRimùm omnium *Equs* hieroglyphicum belli signum esse
simo Vergilii testimonio constat, dicentis:

Bella armantur equi, bellum hæc armenta minantur. Et duellicam Equorum prolem Lucretius appellat. *Pier. Valer. lib.* 4. *p.* 34. *D.*

Bellum etiam hieroglyphicè significat *Aries*, qui tantum ferocitatis habet, ut, simulac cornua accreverunt, pugnacissimus fiat: neq; alios tantùm sui generis lacessit, sed homines etiam impetit, atque in bellum provocat. Olim etiam indicturi bellum cuipiam, *Arietem* per Fæcialem præmittebant, quem in hostium fines immitteret. *Pier. Val. lib.* 10 *p.* 95. *A.*

Sagum quoque, cùm militare omninò sit indumentum, cujus scilicet usus expeditiorem ad itinera & negotia hominem reddit, pro bello poni solitum est. *Idem lib.* 40. *p.* 388. *D.*

Apud Carthaginienses, genus intractabile bello, *Hasta* belli erat indicium. Hinc quum bellum velle se cum Romanis professuri essent, Romam ad eos hastam, suæ voluntatis signum, miserunt. *Idem lib.* 42. *pag.* 409. *C.*

BENEFICENTIA.

§ SENTENTIAE PATRUM.

Beneficium est benevola actio, tribuens captansque gaudium, tribuendo id quod agit. *Aug. de definit.*

Ante Dei oculos non est vacua manus à munere, sic arca cordis plena est bonâ voluntate. *Idem hom. in Iohan.*

Dandum est quod nec tibi, nec alteri noceat. *Greg. in homil.*

Nemo invitus benefacit, etiamsi bonum est, quod facit. *Idem de serm. Domini.*

Nescit virtus mensuram gratiæ: nec contenta referre, quod acceperit, sed vult cumulare, quod sumpsit: nec inferior fit beneficio, licet æquetur officio. *Aug. l.* 1. *Confess c.* 11.

In beneficio conferendo plus animus quàm sensus operatur: magis præponderat benevolentia, quàm possibilitas reddendi muneris. *Idem de Offic.*

Gratiam principis voluntas nuda non asserit: nec beneficium dici potest, quod nulla utilitate sentitur. *Cass. lib.* 2. *epist.* 28.

Pietate plenum est, peregrinam gentem publicis beneficiis obligare: & non tantum compatriotas ad substantiæ lucra admittere, quantum ipsos quoque advenas invitare. *Idem l.* 5. *epist.* 9.

Beneficia Dei omnibus horis consideranda sunt. *Chrysostom. in Gen. hom.* 9.

Beneficiorum Dei memoria sufficiens est ad virtutum laborem. *Idem homil.* 67.

Officiorum assiduitate hostes conciliandi sunt. *Chrysostom. homil.* 56.

Benefacere homini, est beneficium magnum apud Deum deponere. *Idem homil.* 27.

Benefacta non sunt revelanda, nisi cogat necessitas. *I*
de La.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Captivis. 2. 2.

Quod bonis benefit beneficium, gratia ac gravida (

Idem in Persa. 4. 5.

——— Si quid bonis
Boni fit, esse idem & grave & gratum solet.

Idem in Rudente. 4. 3.

—— Bonis quod
Bene fit, haud perit.

Idem in Persa. 5. 1.

Improbus est homo, qui beneficium scit sumere, (
nescit.

Idem in Captivis. 2. 1.

Nam ferè, maxima pars, morem hunc homines ha
sibi volunt,
Dum id impetrant, boni sunt: sed id ubi jam pene
bent,
Ex bonis pessumi & fraudulentissimi sunt.

Auson. in sentent. Chilonis.

Tu bene si facias, non meminisse fat est.

Terent. Adelph. 2. 3.

Abs quovis homine, cùm est opus, beneficium accipere,
Verùm enimverò id demùm juvat, si, quem aquom (
is benefacit.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

SUmmæ malignitatis est, non vocare beneficium, nisi c
tem aliquo beneficio afficit. *Seneca lib. de benefic.*

Si indigentiam ei optares, cujus nullum beneficium h
humanum erit votum: quàm inhumanius ei optas, cui be
debes? *Ibidem.*

Sapientis est bene debere, beneficia bene solvere. Inte
tem solutio est ipsa confessio. *Seneca 83. epist.*

Nemo habet tam certam in beneficiis manum, ut non f
tur. *Idem Ep. 81.*

Sæpe enim hoc non potuere divitiæ in domum infusæ,
portunè dati mille denarij. Multum enim interest, donaver
curreris? servaverit illum, tua liberalitas, an instruxerit? S
datur, exiguum est; quod sequitur ex eo, magnum. *Idem*

Errat, si quis beneficium accipit libentiùs, quàm reddit
hilarior est qui solvit, quàm qui mutuatur; tanto lætior (
qui se ære alieno accepti beneficii exonerat, quàm qui (
Idem ibid.

Si reddere beneficium non aliter quàm per speciem injuriæ potero, æquissimo animo ad honestum consilium per mediam infamiam tendam. *Idem ibid.*

Non potest dari beneficium sapienti; cui quicquid datur, dè suo datur. Quædam amicis dantur, quædam ignotis: & plus est, quamvis idem datur. Si enim datur, quod à beneficio tuo nosse incipis, ille tribuit auxilia, iste ornamenta. *Idem lib. 3. de Benefic. & 5. c. 4.*

Beneficium est, quod alienus dat: alicujus enim est, qui potuit sine reprehensione cessare: ideò beneficium est, quod quis dedit, cùm illi liceret etiam non dare. *Ibid.*

Pœna est, quòd non audet ab ullo beneficium accipere, quòd non audet illi dare. *Ibidem.*

In beneficio tempus, locum, personam quisque observet: quia monumentis quædam grata & ingrata sunt. *Ibid.*

Mihi cæteris plus dedit, quamvis idem aliis dedisset, qui sine spe recipiendi dedit. *Idem ibid.*

Hæc enim beneficii inter duos lex est: alter statim oblivisci debet qui, alter accepti nunquam. Qui dedit beneficium, taceat: narret, qui accepit. *Idem ibid.*

[illegible] è danda sunt beneficia, ut nota sint solis, quibus prosunt: interdum etiam ipse, qui juvatur, fallendus est: ut habeat, nec à quo acceperit, sciat. *Idem ibid.*

Multum interest inter materiam beneficii, & beneficium. Itaque nec aurum, nec argentum, nec quidquid eorum, quæ à proximis recipiuntur, beneficium est, sed ipsa tribuentis voluntas. Imperiti autem, quod traditur, solùm vocant beneficium. Imperatoris enim [illegible], & [illegible] murus nihil horum honor est, sed honoris insigne [illegible] beneficium, quod sub oculis venit, sed vestigium beneficii. *Idem ibid.*

[illegible] unt, qui beneficia asperitate verborum, & supercilio, in odium adducunt, sermone usi eâ superbia, ut impetrare pœniteat. *Idem.*

Ingratum est beneficium, quòd diu inter manus dantis hæsit; quod quis ægrè dimittere visus est, & sic dare, tanquam sibi eriperetur. Gratissima autem sunt beneficia parata, facilia, occurrentia: ubi nulla mora fuit, nisi in accipientis verecundia. *Idem ibid.*

Optimum est occupare antè, quàm rogemur: quia cùm homini probo ad rogandum os concurrat, & diffundat rubor: qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus suum. *Idem ibid.*

Non tulit gratis, qui cum rogasset, accepit: nulla res carius constat, quàm quæ precibus empta est: molestum enim verbum & onerosum est, demisso vultu dicere: Rogo. *Idem ibid.*

Lacerat animum & premit frequens beneficiorum commemoratio.

ratio. Demus beneficia: non fœneremur. Dignus est d
recipiendo cogitavit, quàm daret. *Idem ibidem.*

Nullum est tàm magnum beneficium, quod non vi
lignitas possit: nullum tàm angustum, quòd non bon
extendat. *Idem ibidem.*

Nihil carius æstimamus, quàm beneficium, quod d
nihil vilius, quam quùm accepimus. Vnum benè posi
cium, multorum amissorum damna restaurat. *Idem ibid*

Quamvis omni petenti dare debeas, tamen in benef
di sunt mores ejus, cui datur, & animus erga nos, & co
vitæ societas, & ad nostras utilitates officia antè collata.

Elige eum, qui gratis beneficium accipiat, non qui re
non beneficium, sed fœnus est: circumspice, non ubi opt
sed quæstuosissimè, habeas, unde facillimè tollas: *Idem i*

Pulchrum sane prædicandum beneficium, nulla dilati
sum, nullis precibus redemptum, nullis meritis compa
tius est enim donum, quod venit ante preces. *Ibid.*

Beneficium qui dare nescit, injustè petit. Beneficiu
est libertatem vendere. Beneficia plura recipit, qui scit
neficium dando accipit, qui digno dedit. Beneficium dig
omnes obligas. Beneficium qui se dedisse dicit, petit.
sæpè dare, docere est reddere. Inopi beneficium bi dat,
leriter. Nihil prodest benefacere didicisse, si cesses benef
Seneca in pro.

¶ APOPHTHEGMATA.

ANaxilaus rex interrogatus: Quid esset in regno be
respondit: nunquam vinci beneficiis. *Phavorin.*

Alphonsus rex oblatrantibus canibus & rebellantib
objiciendam dictitabat: Intelligens, malevolos homine
vincendos esse. *Pontan. cap. 30. de liberalitate.*

Alexander Severus descriptum habebat, quid cui præs
nihil, aut minimum petiissent, eos appellabat, dicens: q
nihil petis? an me tibi vis fieri debitorem? pete, ne priv
queraris. *Aelius Lampridius.*

Idem rogatus quis esset rex optimus? Qui, inquit, a
acribus retinet, & inimicos beneficiis ambit, & sibi
Maxim serm. 9. de Magistratu.

Democritus quùm animadvertisset quendam, quibusl
pte largientem, & temerè suppeditantem: Malè, inquit,
Gratias virgines meretrices effecisti. *Maximus serm.* 8.

Diogenes à quodam rogatus, quam ob causam homine
darent, philosophis verò nihil largirentur? Quia, inquit
& cæcos fore sperare possunt; philosophos autem mini
& Maxim. serm. de beneficentia.

Pythagoras interrogatus, qua ratione homines Diis similes haberi possent? respondit: Si veritatem amplecterentur, & cunctis benefacerent. *Aelian. lib.* 12. *de Varia hist.*

Theophrastus interrogatus: quidnam vitam conservaret humanam? respondit: Beneficentia. *Stob. serm.* 41.

Fl. Vespasianus admonitus ab amicis, ut caveret à Metio Pomposiano, quod de hoc rumor increbuerat, fore ut aliquando regnaret: non solùm sibi non metuit ab illo, sed & consulem fecit. Id admirantibus amicis! Erit, inquit, olim memor tanti beneficii. *Eras. lib.* 8. *apoph.*

Fabius Verrucosus beneficium, ab homine duro asperè datum, panem lapidosum vocabat, quem esurienti accipere necessarium sit, etsi acerbum. *Seneca de benefic.*

Antigonus amicis suadentibus, ut, si Athenas caperet, validis illam præsidiis communiret, ne quando deficeret: respondit, se semper in ea fuisse opinione, ut crederet, nullum esse regni præsidium firmius, quàm civium benevolentiam. *Eras.* 4. *apoph.*

Alexander quum benevolentiam civium sibi conciliare cuperet, largitionibus eos corrupit. Verùm cùm hoc audiret pater Philippus: Quæ te, inquit, ratio in istam spem induxit, fili, ut eos putes tibi fore fideles, quos tibi coëmis pecunia? *Plut. in apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

QVemadmodum adamas adversus omnia invictus, hircino sanguine, eoque calido, ac recenti maceratus, malleo frangitur: Ita quædam ingenia nulla vi pervincas, blanditiâ emollienda sunt. *Plin. lib* 37. *cap.* 4.

Quemadmodum quod in tesseris cecidit, id arte & ratione, quàm potest optimè, disponendum: Ita quod in vita accidit, in optimam vertendum partem. *Plin. lib.* 37. *cap.* 12. & *lib.* 10. *c.* 12.

Vt fluvius in multos diductus rivos, fluit tenuis ac languidus: Sic benevolentia, in multos distracta, languescit & evanescit. *Plut.*

Vt animantia, quæ unicum pariunt fœtum, vehementius amant: Sic erga unum ardentior est benevolentia. *Idem.*

Vt post malam etiam segetem serendum: ut post naufragium tentantur maria: ut fœneratorem à foro non fugat coactor: Ita beneficium de novo collocandum, etiamsi semel incideris in hominem ingratum. *Senec.*

Quemadmodum pulcherrimum opus est, etiam invitos nolentesque servare: Ita rogantibus pestifera largiri, blandum, & affabile odium est. *Idem.*

Quomodo mundi officium est, circumagere rerum ordinem: quomodo Solis, loca mutare, ex quibus oriatur, in quæ cadat, & hæc salutaria nobis facere sine præmio: Ita boni viri officium est inter alia, & beneficium dare. *Idem lib.* 4. *de benefic. c.* 13.

Vt aliud est munus, aliud ipsa donatio: aliud qui na ipsa navigatio: & quamvis æger non sit sine morbo, r idem est æger & morbus: Ita aliud est beneficium ipsum, ad unumquemque nostrum beneficio pervenit. *Idem lib* *cap*. 2.

Quomodo multos fortuita sanant, nec ideo remedi flumen alicui cecidisse frigore magno, causa sanitatis fui do quorundam flagellis quartana discussa est, & metus animum in aliam curam avertendo suspectas horas fefelli quicquam horum, etiamsi saluti fuit, salutare est. Sic q bis prosunt, dum nolunt, imò quia nolunt: non tamen id neficium debemus. *Idem eod. l. c.* 8.

Quemadmodum ei, qui voluit mihi pecuniam creder credidit, nihil debeo: Ita ei, qui voluit mihi beneficiu non potuit, amicus quidem ero, sed non obligatus. *Idem* *cap*. 11.

Siphnius lapis oleo excalefactus durescit, alioqui molli quosdam benefactis reddas deteriores. *Plin.*

Ferè non convenit odori & sapori: Vt ficis, quibus nih nullus est odor, & cotoneis plurimum odoris, sapor aute mus: Ita vix in eodem invenias homine blandiloquentia ficentiam ac fidem. *Idem*.

Vt magis humectat ventrem, magisque sitim pellit hu sensim infunditur, quam qui universim hauritur: Ita ma bent à petendo munera paulatim data, dispensataque, qua dones universa. *Erasm.*

Ficus non floret, cùm fructus habeat dulcissimos: Ita q nefaciunt, nihil pollicitantes. *Plin. lib*. 1. *c*. 26.

Quemadmodum Dii immortales regnum inermes re lis rerum suarum ex edito tranquilloq; tutela est: Ita vir be utens, officia sua, quamvis latissime pateant, sine tum *Senec. lib*. 7. *de benef.*

¶ EXEMPLA SACRA.

BEneficentiæ in pauperes exempla: Booz in Ruth, *Rut* 15.16.17. Tobias in pauperes, *Tob*. 1.19. Iob in pauperes. *I* Samaritanus in viatorem cæsum, *Luc*. 10 ℣. 34.35. Zacheus res, 19. ℣. 8. Cornelius in pauperes, *Act* 10. ℣ 2. Antiocheni Iudææ, 11. 29. Macedonica Ecclesia in eosdem. *Rom*. 15. ℣. 26 ℣. 2. Hebræi in pauperes, *Hebr*. 6. ℣. 10. Gajus in fideles h *Iohan*. 5.

¶ EXEMPLA PROFANA.

LVdoVicus XI. *Francorum rex*, cum precibus piorum vi nitatem sibi conciliari posse persuaderet, sacros homi vis maximis affecit beneficiis, præsertim eos, qui vel vi

moniâ, vel etiám miraculorum dono præstarent. *Claud. Seiffellius.*

Apud Persas rex in principio dominatûs, quodcunque optaret à populo, donum ferebat. *Alex. l. 4. c. 23.*

Porsena rex Hetruscorum discedens ab Ianiculo, castra opulenta, convecto ex propinquis ac fertilibus Etruriæ arvis commeatu, Romanis dono dedit, inopi tum urbe ab longinqua obsidione. *Liv. 2. 14.*

Telegoras apud Naxios prædives quispiam ac præpotens erat, cui quod quotidie multa à Naxiis missitarentur, vulgato sermone receptum est, ut venditores parvo licitantibus dicerent: μᾶλλον προΐοιμι τῷ Τελεγόρᾳ δοῦναι, id est, malim Telegoræ dare. *Athenaus l. Dipnosophist. 8. ex Arist.*

Adrianus Imp. in balneo veteranum quempiam, servuli penuriâ sese marmoribus affricantem conspicatus, eum & servulis aliquot, & sumptibus donavit: Quod reliqui veterani feliciter cessisse videntes, cœperunt & ipsi complures sub oculis imperatoris sese marmoribus affricare, ut hoc modo principis elicerent benignitatem. At ille evocatis senibus, jussit ut alius alium vicissim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is jocus postea in vulgi fabulam cessit. *Spartianus.*

¶ Hieroglyphicum.

SVnt qui benevolum hominem per *Scolopaca*, quam *Gallinaginem* Latini appellant, pictam intelligant: quod avium nullam majore erga hominem studio affici compertum sit. Magnitudo volucri, quanta Gallinæ est, rostrum longum, Atragenæ color. *Pier. lib. 24. pag. 225. d.*

Vid Liberalitas.

BENEVOLENTIA.

Vide Amor, Beneficentia, Misericordia, Liberalitas.

BLANDILOQUENTIA.

Vide Adulatio.

BLASPHEMIA.

¶ Sententiae Biblicae.

NOn assumes nomen Domini Dei tui in vanum. *Exod. 20.*

Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus super caput ejus, & lapidet eum omnis populus. *Levit. 24.*

Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur. *Ibid.*

Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus:
Deum peccaverit, quis orabit pro eo? 2. *Reg.* 2.

Veruntamen quoniam blasphemare fecisti inimicos
mini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi, mort
2. *Reg.* 12.

Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus co
est Deus vallium: dabo omnem multitudinem grand
manu tua. 3. *Reg.* 20.

Omnis fur, sicut scriptum est, judicabitur: & omnis ju
liter judicabitur. *Zach.* 5.

Si affliget homo Deum, quia vos configitis me? *Mal.*

Ideo dico vobis, omne peccatum & blasphemia remitt
nibus: spiritus autem blasphemia non remittetur: Et
dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei:
dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, ne
seculo, neque in futuro. *Matth.* 12.

Amen dico vobis, quoniam omnia remittentur filii
peccata & blasphemiæ, quibus blasphemaverunt. At q
maverit in Spiritum sanctum, non habet remissionem in
Marc. 3.

Vir multum jurans, replebitur multâ iniquitate, & non
domo illius plaga. *Eccles.* 23.

Docuit iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam bl
tium, condemnabit te os tuum, & non ego. *Iob.* 15.

Sit sermo vester: Est, est: Non, non. *Iacob.* 5.

§ SENTENTIAE PATRVM.

NOn minus peccant, qui blasphemant Christum reg
cœlis, quam qui crucifixerunt ambulantem in terris.
Matth.

Blasphemia est cum quadam probrosa irreligiositate
rum jaculata in alterum maledictio. *Hug. de sanct. Vict.*

§ EXEMPLA SACRA.

BLasphemiæ in Deum exempla: in Satana, *Genes.* 3. ℣. 4. 5
℣. 9. *Luc* 4. ℣. 7. Pharaone, *Exod.* 5. ℣. 2. Filio Salumit I
Levit. 24. ℣. 11. familiaribus Regis Syriæ, 1. *Reg.* 20. ℣. 23 S
℣. 24. 2. *Paral.* 18. ℣. 23. Rabsace, 2. *Reg.* 18. ℣. 30 35. & 19 ℣ 10.
Sennacherib, 2. *Paral.* 32. ℣. 11, *Esa.* 36. ℣. 15. 18. 20. & 37. ℣. 6.
Tyri, *Ezech.* 28. ℣. 2. Nabuchodonosor, *Dan.* 3. ℣. 14. 15. Holo
dith. 6. ℣. 2. Iudæis, 1. *Machab.* 1. ℣. 12. 45. *Esa.* 1. ℣. 4. & 5. ℣. 2
9. 34 *Iohan* 7. ℣. 20. & 9. ℣. 16. 24. & 1 . ℣. 20. quibusdam G
Machab. 12. ℣. 14. Nicanore, 15. ℣. 1. 2. 3. 4. 5. Scribis & Pharisæ
9. ℣. 34. & 12. ℣. 24. *Marc.* 3. ℣. 22. *Luc.* 11. ℣. 15. *Iohan.* 7. ℣. 20. &
24. & 10. ℣. 20. summis Sacerdotibus, Principibus populi,
Pharisæis, *Matth.* 27. ℣. 39. *Marc.* 15. ℣. 31. *Luc.* 22. ℣. 64. 65. &

Latrone, v. 39 Pauli hostibus, *Act.* 13. v. 4. & 18. v. 6. & 9. v. 19. *Rom* 3. v. 8. Antichristo, 2. *Thess.* 2. 4. *Apocal.* 13. v. 5. 6. & 16. v. 11. Paulo ante conversionem. 1. *Corinth.* 15. v. 9. 1. *Timoth.* 1. v. 13.

¶ EXEMPLA PROFANA.

IVlianus Apostata, in ipso Persici belli medio ardore, septem libros contra Christum evomuisse proditur: cum & antea contra Christianos libris editis pugnare consuevisset. *Eutrop.*

Idem suscepto adversus Persas bello, cum in ipso prælio ab incognito inter costas lethale vulnus accepisset, sanguinem suum manu in cœlum jaculatus, in hæc verba prorupit: Vicisti Galilæe: ita enim Christum appellare consueverat. *Sozomenus. Ruffinus. Eutropius.*

Elpidius Iuliani Imp. domûs præfectus, blasphemus in Christum, affectatæ tyrannidis suspicione bonis exutus & carceri inclusus periit. *Nicephorus lib.* 10. *c.* 29.

Olympius, Episcopus Arianus, Carthagine in Elyanensium balneo lavans, cùm Trinitatem publicè blasphemaret, tribus ictus jaculis, tanquam fulminibus, consumptus est, Anno Christi 510. *Paulus Diaconus lib.* 15. *in Anastasio. Sabellicus Ennead.* 8. *lib.* 2. *Marullus lib.* 2. *c.* 11. *Matthaus Palmerius in Chronico. Sigebertus.*

Simon Thurvatus, Anglus, Parisiensis scholæ præfectus, dialecticus acutissimus, & in artibus liberalibus peritus, cùm senex in Mosen & Christum plurimas evomeret blasphemias, repentè obmutuit, & cum horrendo mugitu pœnas blasphemiarum morte luit. *Polydorus lib.* 5. *Anno* 1201. *Balaus Cent.* 3. *cap.* 41.

Cùm in convivio quodam Bononiæ mirâ arte Gallus assatus dissectus fuisset, unus convivarum dixit: D. Petro hunc gallum in integrum restituere impossibile esse. Alius verò: Nec ipse Christus id præstare posset. Ad has voces statim gallus ipse prosiliit, & alis collisis jusculum in discumbentium ora effudit. Blasphemi leprâ statim hæreditariâ puniti sunt. *Vincent. lib.* 25. *c.* 64.

BONITAS, BONUM.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

VIrtutes, quibus vivitur rectè, magna bona sunt. Species autem quorumlibet corporum, sine quibus rectè vivi potest, media bona sunt. *Aug. de libero arb.*

Neque accepta duo sunt bona, quæ ante oculos eius malorum admistione maculantur. *Greg. in Moral.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Paulinus in Epist. 11. ad Auson.

Quid enim tenere vel bonum aut verum queant,
Qui non tenent summum caput

Veri,

Veri, boniq́, fomitem & fontem, Deum!

Auson. de 7. Sapientum sententiis.

Quanam summa boni? Mens, qua sibi conscia rec

Plautus in Captivis. 1. 2.

Tum denique homines nostra intelligimus bona,
Quum qua in potestate habuimus, ea amisimus.

Ovid. eleg. 6. lib. 2. Amor.

Optima prima ferè manibus rapiuntur avaris;
Implentur numeris deteriora suis.

Iuvenal. satyr. 10.

Omnibus in terris, qua sunt a Gadibus usque
Auroram & Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diversa, remota
Erroris nebula. Quid enim ratione timemus?
Aut cupimus? Quid tam dextro pede concipis, ut
Conatûs non pœniteat, votiq́ peracti?

Plautus in Trinummo. 2. 4.

Nequam illud verbum'st: bene vult, nisi qui ben

Plautus in Captivis 3. 2.

Quid est suavius, quam bene rem gerere bono pu

Plaut. Aul.

Fortiter malum qui patitur: idem post patitur

Plaut. Cap. 2. 2.

Proximum quod sit bono, quodq́ à malo longissim
Id volo.

Idem Curc. 1. 3.

Nulli est homini perpetuum bonum:
Iam huic voluptati hoc adjunctum odium est:

Terent. Heaut. 1. 2.

Quid reliqui est, quin habeat, qua quidem in
cuntur bona,
Parentes, patriam incolumem, amicos, genus, cog
tias?
Atque hac perinde sunt, ut illius animus, qui ea
Qui uti scit, ei bona; illi, qui non rectè utitur,

Iuvenalis. 8.

Prima mihi debet animi bona, sanctus haberi,
Iustitiaq́ tenax factis dictisque mereris,
Agnosco procerem.

Senec. Oct. v. 539.

— Sola perpetuò manent
Subjecta nulli, mentis atque animi bona.

❡ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

QVod rectum, & honestum, & cum virtute est, id solum opinor bonum. *Cic. 1. paradox.*

Tria sunt genera bonorum: maxima, animi: secunda, corporis: externa, tertia. *Cicero 3. Tusc.*

Nihil bonum, nisi quod honestum: nihil malum, nisi quod turpe. *Idem lib. 10. Attic.*

Non sunt dicenda bona illa, quibus abundantem licet esse miserrimum. *Idem paradox. 1.*

Quicquid est, quod bonum sit, id expetendum est: quod autem expetendum, id certè approbandum: quod verò approbaris, id gratum acceptumque habendum. *5. Tuscul.*

Nihil perdit, qui se habet. Circumspice ista, quæ nos agunt in insaniam, quæ cum plurimis lachrimis amittimus: scies enim non damnum in his molestum esse, sed opinionem damni: pecuniam minorem habebis? nempè & molestiam: gratiam minorem? nempè & invidiam scilicet minorem habebis. *Senec.*

Pecuniam perdidisti, & illam quæ multos habet perdidisti: fortassis te illa perderet. O te felicem! si cum illa avaritiam perdidisti. Pecuniam perdidisti: antequam tu haberes, alius perdiderat. Oculos perdidisti: quàm multis cupiditatibus via incisa est! Liberos amisisti: stultus est, qui mortem mortalium deflet. Perierunt perituri: habebant illi cujus magis essent, quàm tui: apud te precariò morabantur: educandos tibi illos fortuna mandaverat: recepit illos, non abstulit. *Senec. de remed. fortuitorum.*

Nudus existi, omnia perdidisti: sed cum omnibus perire potuisti. Cogitas quòd perdideris: sed non quòd evaseris. *Idem ibid.*

Pecuniam perdidisti: eris nunc in via expeditior. Exoneravit te fortuna, si intelligis, & tutiore posuit loco. Damnum putas, remedium est. Defles, miserum te clamitas, quòd opibus excussus es: tuo vitio ista tibi jactura tam tristis est. Non tàm molestè ferres, si tanquam perditurus habuisses. *Idem ibidem.*

Vxorem bonam amisisti: utrum inveneras bonam, an feceras? Si inveneras? habere posse aliam ex hoc intelligas. Si feceras? benè tibi speres: res perit, salvus est artifex. *Idem.*

Amicum perdidisti: si unicum, erubesce: quid in tanta tempestate ad unam anchoram stabas? Alium quære: & cùm eum quæras ubi invenias: quære inter liberales artes, inter certa & honesta officia; quære in laboribus: ad mensam res ista non quæritur. *Idem ibid.*

Multa tibi possum ostendere, quæ acquisita acceptaque libertatem nobis extorserunt. Nos essemus nostri, si ista nostra essent. *Senec. in epist.*

Id agamus, ut jucunda nobis amissorum fiat recorda libenter ad id redit, quod sine tormento cogitaturus non *ibid.*

Nullius rei amissio facilior est, quàm quæ desiderari potest. *Idem ibid.*

Stilpon captâ patriâ, amissis liberis, amissâ uxore, cùm dio publico solus, & tamen beatus exiret, interroganti I num quid omnia perdidisset? respondens, nihil, inqui omnia mea mecum sunt: justitia, virtus, prudentia. Ni putare potuit, quod eripi posset. *Idem ibid.*

Aspicere posses, quod possis perdere, dimissum quo non amittitur. Homo toties moritur, quoties amittit su *in proverb.*

Vide Virtus, Vtilitas, & consule etiam locum seq Bono Viro.

BONUS VIR.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius lib. 1. epist. 16. ad Quintium.

——Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges juraque servat:

Martialis lib. 10. Epigram 23.

Ampliat ætatis spatium sibi vir bonus: hoc est
Vivere bis, vita posse priore frui.

Horatius ibidem ad Quintium.

Vir bonus, & sapiens audebit dicere: Pentheu
Rector Thebarum, quid me perferre, patiq;
Indignum coges? Adimam bona: nempe pecus, re
Lectos, argentum. Tollas licet: In manicis &
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, moriar. Mors ultima linea rerum est.

Martialis 11. Epigram. 6. in laudem Nervæ Trajani.

Tanta tibi est recti reverentia, Cæsar, & æqui,
Quanta Numæ fuerat: sed Numa pauper erat:
Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
Et cum tot Crœsos viceris, esse Numam.

Horat. lib. 1. Epist. ad Quintium.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Horat. lib. 1. satyr. 4.

——Sulcius acer

Ambulat, & Caprius, rauci malè, cumq; libellis:
Magnus uterque timor latronibus: at benè si quis
Et puris viuat manibus, contemnat utrumque.

Plautus in Trinummo. A. 2. S. 1.

——— Boni sibi hac Expetunt: rem, fidem, honorem,
Gloriam & gratiam. Hoc probis pretium'st.

Iuvenalis Satyr. 13.

Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot
Thebarum porta, vel diuitis ostia Nili.

Seneca in Hercule furente. v. 251.

———Sontibus parent boni:
Ius est in armis, opprimit leges timor.

Virgil. in Viro bono.

Vir bonus & sapiens (qualem vix repperit unum
Millibus è multis hominum consultus Apollo)
Iudex ipse sui totum se explorat ad unguem:
Quid proceres, vanique ferat quid opinio vulgi
Securus: mundi instar habens, teres, atque rotundus,
Externæ ne quid labis per levia sidat.
Ille, dies quam longus erit sub sidere cancri,
Quantaque nox tropico se porrigit in capricorno,
Cogitat & iusto trutina se examine pensat,
Ne quid hiet, ne quid protuberet, angulus æquis
Partibus ut coeat, nil ut deliret amussis.
Sit solidum quodcunque subest: nec inania subtus
Indicet admotus digitis pellentibus ictus.
Non prius in dulcem declinat lumina somnum,
Omnia quam longi reputaverit acta diei:
Quæ prætergressus, quid gestum in tempore, quid non?
Cur isti facto decus abfuit, aut ratio illi?
Quid mihi præteritum? cur hæc sententia sedit,
Quam melius mutare fuit? miseratus egentem
Cur aliquem fracta persensi mente dolorem?
Quid volui, quod nolle bonum foret? Vtile honesto
Cur malus antetuli? Num dicto, aut denique vultu
Perstrictus quisquam? Cur me natura magis, quam
Disciplina trahit? Sic dicta & facta per omnia
Ingrediens ortoque à vespere cuncta revolvens,
Offensus pravis, dat palmam, & præmia rectis.

Ex Comicis Græcis.

Ἀνὴρ δὲ χρηστὸς χρηστὸν οὐ μισεῖ ποτέ.
Non odit unquam vir probus virum probum.

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται.
Proba illius sunt facta, cuius mens est proba.
Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ Θεός.
Bono viro etenim dat Deus, quæ sunt bona.
Ζήλου τὸν ἐσθλὸν ἄνδρα καὶ τὸν σώφρονα.
Probi viri esto temperantisque æmulus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

VIr bonus est, qui prodest, quibus potest: nocet autem *Cicer.* 3. *Offic.*

Vir bonus non modò facere, sed ne cogitare quidem q audebit, quod non audeat prædicare. *Ibid.*

Homo frugi omnia rectè facit. *Tuscul.*

Fas nec est, nec unquam fuit, quidquam nisi pulcherrim re eum, qui esset optimus. *De univers.*

Vir bonus nihil cuiquam, quod in se transferat, detrahet in virum bonum non cadit, mentiri emolumenti sui causâ nari, præripere, fallere. 3. *Offic.*

Non est res ulla tanti, aut commodum ullum tàm expe ut viri boni & splendorem & nomen amittas. 3. *Offic.*

Probus invidet nemini. *De univers.*

Vt quisque est vir optimus, ita difficilimè esse alios i suspicatur. *Cic. ad Quint. Fratr.*

Omnes boni beati. 3. *de Finib.*

Nec bono quidquam mali evenire potest, nec vivo, n tuo: nec unquam ejus res a diis immortalibus negligentu

Qui omnibus bonis instructi sunt & ornati, tùm sapien viri boni dicuntur. 5. *Tusc.*

Boni nullo emolumento impelluntur in fraudem: im parvo. *Pro Milon.*

Sancti viri, & religionem colentes sunt, qui meritum diis talibus, gratiam justis honoribus & meritis & memori me solvunt. *Pro Planc.*

Omnes viri boni æquitatem & jus ipsum amant: nec est errare, & diligere, quod per se non sit diligendum & colend *cero* 1. *de leg.*

Nemo est omninò negligendus, in quo aliqua virtutis s tio appareat. *Idem in* 1. *Offic.*

Vir bonus citò nec fieri nec intelligi potest: nam ille alte tanquam Phœnix anno quingentesimo nascitur. Nec est ex intervallo magna generat; mediocria, & in turbam n sæpè fortuna producit. Sed qui sciret, quid esset vir bonu dum se esse crederet: fortasse etiam fieri posse desperaret. *S epist.*

Aut ista bona non sunt, quæ vocantur; aut homo felic

est. Quæ enim nobis bona videntur, non habet in usu Deus. Nec enim libido ad illum, nec epularum lautitia, nec opes. Incredibile autem est bona Deo deesse: hoc ipsum argumentum est, bona non esse, quæ Deo desunt. *Ibid.* 85. *epist.*

Non nascitur ex bono malum: non magis quàm ex ficu olea: ad semen nata respondent, bona denegare non potest. *Senec.* 30 *epist.*

Bonarum rerum etsi successus non fuerit, conatus ipse honestus est: bona nemini est hora, si non alicui sit mala. *Senec. in Pro.*

Non est bonitas, pessimis esse meliorem. *Senec.* 21. *epist.*

§ SIMILITUDINES.

VT scarabei ac vultures offenduntur unguentis: & Scytha juravit se malle equum hinnientem audire, quàm citharœdum canentem: Ita non omnibus placent optima *Plut.*

Vt Phœnix non nisi quingentesimo anno nascitur: Ita insignium virorum rarus est proventus. *Senec.*

§ EXEMPLA SACRA.

B*Onorum inter malos latentium exempla*: Noë cum domo sua inter filios Dei à filiabus hominum corruptos, & diluvio absorptos: *Gen* 6. ℣. 9. & 7. ℣. 7. Loth inter Sodomitas pessimos, 13. ℣. 1. 13. Abraham inter Chananæos, ℣ 12. Ioseph inter Aegyptios, 9. ℣. 7 8. Samuel inter perversos & impios Heli filios, 1. *Sam.* 2. ℣. 25 26 Elias cum septem millibus virorum inter Israelitas idololatras. 1. *Reg.* 19 ℣. 10. 18. *Rom.* 11. ℣. 45. Tobias inter captivos sub regno Samariæ. *Tob.* 1. ℣. 2. 3. Mardochæus inter servos Assueri, *Esth.* 3. 2. Iob, qui gentilis fuisse, & de Esau descendisse dicitur, inter relliquos gentiles; *Iob.* 1. 1. Ieremias inter concaptivos, *Ier.* 34. ℣. 1. 2. 3. 4. Ezechiel inter scorpiones. *Ezech.* 2. 6. Daniel, Sedrach, Mesach, Abednego inter Idololatras. *Dan.* 3. ℣. 16. 17. & 6 10. Mathathias & filii ejus inter Apostatas & Idololatras. 1. *Machab.* 2. ℣. 10. 20 Centurio inter Israelitas *Matth.* 8. 10. Ioseph Arimathæus inter Iudæos, *Marc.* 15. ℣ 43. Nicodemus inter Pharisæos, *Iohan.* 3. ℣. 1. 2. & 29. 39. Cornelius Centurio inter Gentes, *Act.* 10. ℣. 1 2.

§ EXEMPLA PROFANA.

S*Cythæ* moderatissimi, & abstinentes, & suapte natura probi: quod Romani ac Græci vix præceptis ac disciplinis philosophorum, id naturâ ipsi consequi potuerunt: Plus enim his profuit ignoratio vitiorum, quàm aliis cognitio virtutis. *Bonfin. lib.* 2 *Decadis.* 1.

Apud Germanos plus boni mores valent, quàm alibi bonæ leges. *Cornel. Tacitus de morib. Germanorum.*

Quotquot novére *Socratem*, qualis fuerit (*inquit Xenophon. lib.* 4. *Memorabilium*) ex iis, qui virtutis cupidi sunt, etiam nunc eum perpetuo desiderio exoptant, ut qui ad virtutis studium utilissimus fuerit. *Theat. Zwing. fol.* 1600.

Xenocrates, carissimus Platoni magistro discipulus, ei fu
in Siciliam transmittenti, hebeti ingenio, sed severo, sancti
bus. Plato hunc calcaribus, Aristotelem condiscipulum fr
bat indigere. *L. Vives in lib. octavum Augustini de Civit. D*

Pius II. Pontifex, Aeneas Sylvius prius dictus, inter p
temporis optimos Pontifices referri debet, cuius virtute
& foris abundè persequitur *Platina*.

Theseus Atheniensium civitatem, quæ prius sparsim &
habitabat, in unum locum congregatam, Græcarum urb
plissimam fecit. *Isoc. in Helena*.

Cyrus Persarum rex, non justitiæ solùm, sed omnium
giarum virtutum exemplum fuit, si modò Xenophontis P
est narratio. *Theat. Zming*.

Agesilaus Spartanorum rex, omni bellica urbanaque vir
corum longè princeps sua tempestate. *Sabell. lib. 2. Ennea*

Philippum Alexandri genitorem memoriæ prodidit T
stus, non majestate modò cæteros reges, sed fortunâ quoq
genii modestia antecelluisse. *Plut. in Apopht.*

§ Hieroglyphica.

Ægyptii Sacerdotes hominem eâ modestiâ præditum,
cum queas à perperam factis avertere, si indicare vell
rum genu dextero illigatum pingebant. Hunc enim, si dex
gaveris genu, mansuetum & vincula consequentem inven
Val. lib. 3. p. 23. C.

Rosa simulachrum Bonum significat, quod undique c
ptum sit malis: ac perindè voluptates nostras, amaritudini
ritatis plenas. *Idem lib. 55. p. 550. D.*

Fuerunt etiam qui ætatis florem, vel unumquodque
quod celerrimè deficere videretur, atque adeò humanæ ip
imbecillitatem per *decerptum Persicum*, & in lance posit
ineptum dicerent hieroglyphicum. Pomum enim nullum
gacius, longissimaque decerpto bidui mora sit, cogatque
primum venundari. *Idem lib. 54. pag. 526. F.*

Vide Vir, Mas.

BREVITAS SERMONIS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius de Arte poëtica.

Quidquid præcipies, esto brevis: ut citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Terentius in Andria. 1. 1.

Quin tu uno verbo dic, quid est, quòd me velis?

Ausonius in Paulino Epist. 25.

Est etenim comis brevitas: sic fama renatum
Pythagoram docuisse refert: cùm multa loquaces
Ambiguis sererent verbis, contra omnia solum
EST, respondebat, vel NON. O certa loquendi
Regula: Nam brevius nihil est, nec plenius istis,
Quæ firmata probant, aut infirmata reclinant.

Ibidem.

Nemo silens placuit, multi brevitate loquendi.

Horatius de Arte poetica.

Decipimur specie recti: brevis esse laboro,
Obscurus fio: sectantem levia, nervi
Deficiunt, animique professus grandia turget.

Martialis lib. 2. Epigram.

Non sunt longa, quibus nihil est quod demere possis.

¶ APOPHTHEGMATA.

Pythagoras ne multis, inquit, verbis pauca comprehendas: sed paucis multa. *Stob. serm.* 33.

Zeno Citieus ad quendam dicentem: Breves esse philosophorum sententias: Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breves. Veritas multis verbis non eget: & firmius tenemus quæ paucis verbis comprehensa sunt. *Laert. lib.* 1. *c.* 1.

Leo Eurycratidis F. cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestivè loquenti, O hospes, inquit, re opportunâ non opportunè uteris. *Plut. in Lacon.*

Lycurgus interroganti, quamobrem Lacedæmonii breviloquium usurparent? Quoniam silentio est finitimum, inquit. *Stob serm.* 33. *Anton. in Meliss. part.* 1. *serm.* 73. *Max. serm.* 20.

Plato Antisthenem, qui disserendo fuerat prolixior, sic admonuit: Ignoras, quod orationis modus sit non penes dicentem, sed penes audientem. *Laert. lib.* 3.

Phocion in concione sedens seorsim, accessit quidam qui diceret: Videri cogitabundus, ô Phocion: rectè quidem conjectas, respondit: Cogito enim, si quid queam detrahere his, quæ dicturus sum apud Athenienses. *Plut. in apoph.*

¶ SIMILITUDO.

Celtiberi ita ferrum temperant ac durant, ut infosso in terram, quod est terreum, auferatur, ac repurgetur: Laconicus sermo sublatione supervacui fit penetrantior.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Λακωνισμὸν veluti proverbio breviloquentiam vocant: sive quòd Lacedæmonii factis magis, quàm eloquentiâ præcelluerunt; sive quòd in Apophthegmatis præcipuè valuerunt. Horum autem præcipua

cipua gratia,ut paucissimis verbis plurimum sententiæ con
tur *Eras. in Adag.*

Homerus Menelao Lacedæmonio argutam breviloquer
fingit: παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, id est, Pauca quiden
plane argutissima.

Laertius ex auctoritate Aristagoræ Milesii refert: Chil
septem peculiarem fuisse breviloquentiam; unde genus h
di Chilonium appellat.

Interpres Pindari breviloquentiam tribuit quoque A
tans illud ex Vlysse furente Sophoclis: μῦθος γὰρ Ἀργολιχ
βραχύς, id est, Argiva paucis multa fert oratio.

De Pythagora breviloquentia hæc refert *Ausonius ep*
Paulinum;

Est etenim comis brevitas: sic fama renatum
Pythagoram docuisse refert. &c.
Nemo silens placuit, multi brevitate loquendi.

CÆCITAS.

Tùm corporis tùm animi.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Lucret. lib 2. de Nat. rerum.

O miseras hominum mentes, & pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, quantisque periclis
Degitur hoc ævi quodcunque est!

Ovid. 6. Metamorph.

Proh superi! quantum mortalia pectora cæca
Noctis habent!

§ APOPHTHEGMATA.

ASclepiades cuidam interroganti, quid incommodi cæ
attulisset: ut uno, inquit, puero ambulem comitatior.
lib. 8. apoph.

Aristoteles percontanti, qui fieret, ut cum formosis d
lubentiùs confabularemur? respondit, eam percontatio
cæci. Cæcus enim non sentit formæ illecebram nihil
quàm colorum gratiam. *Laert. lib. 5. c. 5.*

Antipater Cyrenaicus, mulierculis quibusdam cæcitate
deplorantibus: quid agitis, inquit: an vobis nulla videtu
nocturna? nocte omnes cæci sumus, nec tamen lamentamu
lib. 8. apoph.

§ EXEMPLA BIBLICA.

CÆcitatis & excæcationis externæ exempla; Sedechias.
v. 7. *Ierem.* 39. v. 7. Tobias, *Tob* 2. v. 10 11. Duo cæci, *Matt*

& 20.30. Cæcus, *Matth.* 12.22. Bartimæus, *Marc.* 10.46. Cæcus natus, *Ioh.* 9. ℣. 1. Elymas, *Act.* 13. ℣. 11. Cæcitas cordis, pœna peccati, *Deut* 28. ℣. 28. 29. Damnatur, *Marc.* 3. 5. *Ioh.* 3. ℣. 19. & 9. ℣. 39. & 12. ℣. 46. *Rom.* 11. 25. *Ephes.* 4. ℣. 18. 2. *Timoth.* 3. ℣ 8. 2. *Pet.* 1. ℣. 9. Cæcitatis internæ exempla: Pharisæi, *Matth.* 12. ℣. 13. 14. *Marc.* 3. ℣. 5. 6. Iudæi, *Luc.* 23. ℣. 18. *Iohan.* 11. ℣. 37. 2. *Cor.* 4. ℣. 3. 4.

§ EXEMPLA PROFANA.

S*Esoris*, vel ut alii appellant *Sesostris*, Aegyptiorum rex potentissimus & bellicosissimus, post multas res egregiè gestas visum amisit. *Diod. Sic.*

Anysis rex AEgyptiorum cæcus fuit, ex urbe Anysi. *Herodotus lib.* 2.

Lycurgus à Thracibus (quibus imperabat) excæcatus est, quod fœminas quasdam sequentes Bacchum, simulatâ cum Deo amicitia interfecisset *Diodorus.*

Iohannes Boemorum rex cæcus, pro Gallis adversus Anglos pugnans, fortiter occubit. *Theat. Zwing.*

Belisarius præfectus Iustiniani Imp. deletis Vandalis, acto de Persis triumpho, Italiâ a Barbaris non semel liberatâ, propter prosperos successus Imp. formidolosus & suspectus factus est: ac proptereà ab eodem oculis privatus. *Procopius: & Crinitus, l.* 9 *cap.* 6. *Volater. l.* 23. *Anthrop. Ful. & Egnat. l.* 5. *cap.* 3.

Appius Claudius, Cæcus cognomine, mentis oculis pacem cum Pyrrho patriæ inhonestam fore prævidens, eam magno animo & felici eventu dissuasit *Cic. de Senect.*

Cn. Aufidius Prætorius, in cæcitate sententiam in senatu dicebat, nec amicis deliberantibus deerat: Græcam scribebat historiam & videbat in literis. *Pontanus in lib.* 2. *cap* 8.

C. Drusius cæcus fuit: tamen domus ejus implebatur consultoribus, qui in suis causis cæcum adhibebant ducem. *Valerius de studio.*

CALUMNIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

NOn facias calumniam proximo tuo. *Levit.* 19.

Omni tempore calumniam sustineas, ne habeas qui liberet te. *Deut.* 28.

Feci judicium & justitiam: non tradas me calumniantibus me. *Psalm.* 118.

Dux indigens prudentiâ, multos opprimet per calumniam *Proverb* 28.

Vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem consolatorem. *Eccles.* 4.

Si videris calumnias egenorum, & violenta judicia, &
justitiam in provincia, non mireris. *ibidem* 5.
A tribus timuit cor meum, & à quarto facies mea met
turam civitatis, & collectionem populi, & calumniam m
Eccles. 26.
Qui projicit calumniam, & avaritiam ex calumnia, in ex
bitabit. *Esa.* 33.
Recede procul à calumnia. *idem c.* 54.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Comicis Graecis.

Οὐ δεῖ διαβολῆς καταφρονεῖν, οὐδ' ἂν σφόδρα ᾖ
ψευδής· ἐπίστανται αὐξάνειν αὐτὴν ἔνιοι.
Δι' οὓς φυλάττεσθαι τὰ τοιαῦτ' ὀρθῶς ἔχει.
Spernenda non est vel minima calumnia.
Nam plurimi artem illam augendae tenent,
Quos propter illam quis cavet, rectè facit.
Ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχὺ,
Ἤτοι πονηρὸς αὐτός ἐστι τοὺς τρόπους,
Ἢ παντάπασι παιδαρίου γνώμην ἔχει.
Qui praebet aurem credulam calumniis,
Vel ingenio is est praeditus vir improbo,
Vel mentis haud plus quam puer quivis habet.
Ἥδιον οὐδὲν, οὐδὲ μουσικώτερον
Ἔστ', ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν.
Ὁ λοιδορῶν γὰρ, ἂν ὁ λοιδορούμενος
Μὴ προσποιῆται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.
Iucundior res nulla, nec concinnior,
Convitia autem posse quam nobis pati.
Convitia etenim si tibi quis fecerit,
Id dissimula: & ille ipse tum qui fecerit
Tibi, facta sibi sentiet convitia.

§ APOPHTHEGMATA.

Diogenes, audiens aliquando hominem moribus perve
mniis incessere Platonem, Ohe! desine, inquit: nequ
malè de illo dicendo fidem merebere: neq; ego in te lauda
Demosthenes cuidam eum calumnianti, respondit. non
in certamen, in quo victus victore superior est. *Anton.* &
serm. de calumnia.
Simonides dicenti cuidam, multi te apud me deferunt
dit: ecquando tu tandem desines me auribus calumnia
serm. de malitia.
Pelopidas, quùm fortis quidam miles per calumniam ap
deferretur, ut qui ei convitiatus esset: equidem, dixit, fac
spicio: verba autem non audivi. *Stob. serm.* 40.

[illegible] quum gladium cotè acueret, rogatus à quopiam, num esset acutus? magis acutus, inquit, quàm est calumnia: graviter innuens, rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam. *Plut. in Lacon.*

§ SIMILITUDINES.

PRimùm homines invaserunt animalia noxia: pòst & oves, & boves: postremo à nullo genere temperatum est: & Athenis primum calumniator aliquis supplicio affectus est: & rectè post hunc unus & alter: postremò nec à bonis est temperatum: ita cùm aperitur jus in malos, cavendum, ne postea in bonos recidat. *Plut.*

Vt morbus in corpore, non admittente quod proprium est, multarum noxiarum & absurdarum rerum gignit appetentiam: Ita calumnia suspicioque, adversus cognatos & domesticos, malas & noxias aliorum necessitudines inducit. *Idem.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

Hæc quære supra in loco Accusatio & falsò Accusatorum.

§ EXEMPLA PROFANA.

PRoselini dicuntur Arcades apud Lycophronis interpretem, hoc est, contumeliosi & in probra proclives: nam προσελεῖν conviciari est. Sunt tamen qui fatuos interpretentur, tanquam antiquos dicas, & luna quoque vetustiores. *Calius lib. 16. cap. 7. A. L.*

Moschi naturâ suâ ad contumelias & calumnias mutuas etiam carissimorum propensi, sæpè etiam in domos alienas res quasvis clam inferunt, quas tanquam furto ereptas repetunt. Qui semel apud principem delatus est, morte vel falsam luit calumniam. *Alex. Gvaginus in Moscovia.*

Drusus Tribunus plebis traditur caprinum bibisse, cum pallore & invidia veneni sibi dati insimulare Q. Cepionem inimicum vellet. *Plin. lib. 28. c. 9.*

Vide Accusatio, Maledicentia. Consule etiam Apophthegmata hujus loci.

§ HIEROGLYPHICA.

BAsilisci vis, quæ sine morsu perniciosa sit, argumentum hieroglyphici dedit Aegyptiis sacerdotibus, ut, si hominè à calumniatoribus malè acceptum, & mortiferis delationibus afflictatum, significare vellent, *Basiliscum* apponerent. Non enim aliâ ratione calumniatores homines conficiunt, quàm faciat *Basiliscus*. Clam siquidem illi principum auribus insusurrant, nullo palàm morsu infixo, quo diluendi ansa præripiatur: atque ita plerique falsò delati, extrema quæque pertulere. *Pier. Valer. lib. 14. p. 122. D.*

Theologi per *amputatam aurem* accipiunt eum quoque, qui detractionibus & calumniis in alios oggestis delectatur, & turpium

 impu-

impudicorumque sermonum lascivia capitur: proba ver
& admonitiones, de honesta & homine digna ratione viv
pejus & angue protinus aversatur. *Pier. Valer. lib. 33. p. 311*

Vide praeterea: Accusatio, Mendacium, Detractio.

CALLIDITAS.

§ SIMILITUDO.

QVemadmodum quædam in oblectamentum ac jocu
gantur, ut eorum solutio imperito difficilis sit: quæ el
plicuit, sine ullo negotio separat, quia commissuras coru
ras novit: nihilominus illa habent aliquam voluptatem
enim acumen animorum, & intentionem excitant: Ita h
videntur callida & invidiosa, securitatem, torporem, ac
ingeniis auferunt, quibus modò campus, in quo vagentur
dus est; modò recti aliquid & confragosi objiciendum,
erepant, & solicitè vestigium faciant. *Senec. lib. 5. de benef*

Vide supra locum Astutia. Et infra Fraus, Dolu Prudentia.

CANITIES.

§ APOPHTHEGMATA.

LAco quidam senex percontatus, cur barbam gestaret
lixam? ut, inquit, virum me esse sciam, canos intuens
nihilque committam illis indignum. *Plut. in Lacon.*

Iulia Cæsaris Augusti filia maturè canos habere cœpe
tus autem Cæsaris interventus oppressit comptrices, filiæ ca
legentes, deprehensis super vestes earum pilis, quos evulsc
dissimulavit Augustus, & aliis sermonibus extracto temp
dem induxit ætatis mentionem. Hac occasione rogavit fi
trum post aliquot annos cana esse mallet, an calva? Quum
respondisset: Ego, pater, cana esse mallem. Cur ergò, inqui
calvam ante tempus student facere? *Eras. lib. 4. apoph. ex lib. 12. cap. 5. Satur.*

Vide Senectus.

CANTVS, CANTOR.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 1. de Arte Amandi.

Si vox est? Canta: si mollia brachia? salta:
Et quacunque potes arte placere, place.

Horatius lib. 1. sat. 3.

Omnibus hoc vitium est cantoribus, inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare rogati;
Iniussi nunquam desistant.

Vide Musica, item Carmina.

CAPTIVITAS.

¶ EXEMPLA SACRA.

CAptivorum hominum exempla: Loth, *Genes.* 14. ℣. 12. 13. 14. Madianitarum uxores & parvuli, *Numer.* 31. ℣. 9. Israelitæ, *Iud.* 2. ℣. 14. & 2. *Reg.* 5. ℣. 2. Equites mille septingenti, & duo millia militum, 2. *Samuel.* 8. ℣. 4. Amasias, 2. *Reg.* 14. ℣. 13. Sacerdotes, 17. ℣. 72. Vxores Davidis, filii & filiæ, 1. *Samuel.* 30. ℣. 3. 4. 5. Beera, 1. *Paral.* 5. ℣. 6. Iesana, Ephron, 2. *Paral.* 13. ℣. 19. Decem millia virorum, 2. *Parab.* 25. ℣. 11. 12. Achas, 28. ℣. 5. Iudæi, eorumque mulieres & parvuli, ℣. 8. Manasses, 33. 11. Tobias, *Tob.* ℣. 2. Sedechias, *Ierem.* 39. ℣. 5. Reliquiæ populi & filiæ Regis in Masphat, *Ierem.* 41. ℣. 10. Iechonia & Principes ejus, *Baruch.* 1. 9. Captivarum civitatum & regionum exempla: Villæ seu viculi Iazer, *Num.* 21. ℣. 32. Iericho, *Iosua* 6. ℣. 20. 2. *Machab.* 12. ℣. 15. Ai, *Ios.* 8. ℣. 19. Maceda, *Ios.* 10. ℣. 28. Gazer, ℣. 33. 1. *Reg.* 9. ℣. 16. Lachis, *Ios.* 10. ℣. 33. Debir, ℣. 38. 39. Gosen, ℣. 41. Canat Sephor, *Ios.* 15. 17. Lesem, 19. ℣. 47. Ierusalem, *Iudic.* 1. ℣. 8. Baruch, 1. ℣. 24. Ierem. 38. ℣. 28. Gaza, *Iudic.* 1. ℣. 18. Ruma, 9. ℣. 45. Sion, 2. *Samuel.* 5. 7. Syria, 8. 15. Rabbah, 12. ℣. 29. Geth, 2. *Reg.* 12. ℣. 17. Aion &c. 15. 29. Samaria, 18. ℣. 10. 11. Civitates Iuda, 18. ℣. 13. Gessur & Aram, 2. *Paralip.* 2. ℣. 23. Bethel, 13. ℣. 19. Civitates Ephraim, 17. *vers.* 2. Bethsames, Ajalon, &c. 28. ℣. 18. Azorum, *Esai.* 20. ℣. 1. Carioth, *Ierem.* 48. ℣. 41. Mespha, 1. *Machab.* 5. ℣. 35.

¶ EXEMPLA PROFANA.

L*Eo III. Romanus Pontifex*, Carolo magno regnante, dum supplicationes agit à Gregorio institutas, apud ædem Sylvestri captus, & Paschalis Primicerii ac Campuli presbyteri fraudibus ferè ad mortem cæsus, in cœnobium S. Erasmi relegatus est. *Volat. lib.* 22. *Antrop.*

Anastasius III. Benedicto III. deposito, cùm pontificatum invasisset, ab Imperatoris legatis dejectus, & in carcerem conjectus est. *Sigebertus in Chronicis.*

Rogerij F. Guilielmus, Apuliæ & Calabriæ dux, Innocentium II. Pontificem bello cepit. *Theat. Zwing.*

Agathocles, Lysimachi Thraciæ regis F. à patre contra Dromichæten Gætarum regem missus, captus est. Lysimachus filiam Dromichæi

michæi despondit, & ea parte Thraciæ cessit, quæ tr
Pausanias.

Crœsus Lydorum rex, qui templa oraculorum omni fuere, multis & magnis muneribus ornavit, quique au tum in lateres fudit, à Cyro Persarum rege captus, qu ætatis superfuit, in servitute vixit. *Herodotus.*

Pescennius Niger à ducibus Severi Imp. per Æmilia tus, apud Cyzicum sauciatus, captus, & ad Severum Caput ejus transfixum, Romam missum. *Spartian.*

Aemilianus Mauritianus, Imp. ab exercitu nomin Galieni Theodoro captus, ad Galienum missus est. *Tre*

Vide Adversitas, Afflictio, Fortuna, Miseria. I tudo & Constantia.

CARCER.

§ EXEMPLA SACRA.

IN carcerem conjectorum exempla: Ioseph, *Genes.* 39 105. ℣. 18. Pincerna & Pistor Pharaonis, *Genes.* 40. ℣. 1. inith Israelitidis blasphemus, *Levit.* 24. ℣. 12. Collig Sabbatho, *Num.* 15. ℣. 34. Samson, *Iudic.* 16. ℣. 21. Michea ℣. 27. 2. *Paral.* 18. ℣. 26. Oseas, 2. *Reg.* 17. 4. Ioachim, 25. ℣ Ieremias, *Ierem.* 32. ℣ 2. & 37. ℣. 15. Sedechias, 39. ℣. 7. Ioachas, *Ezech.* 19. 9. Iohannes Baptista, *Matth* 14. ℣. 3. 17. *Luc.* 3. ℣. 20. Conservus, *Matth.* 18. ℣. 30 Barrabas, *L* Apostoli, *Actor.* 5. ℣. 18. Petrus, 12. ℣. 3. 6. Paulus & Sila Multi Sanctorum, 26. ℣. 10. Paulus, 2. *Corinth.* 11. 23.

Vide supra Captivitas.

CARMINA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. lib. 2. epist. ad Augustum.

Scribimus indocti, doctiq; poëmata passim, &c.
Os tenerum pueri, balbumq; poëta figurat.
Torquet ab obscœnis jam nunc sermonibus aurem
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Asperitatis & invidiæ corrector & iræ.
Rectè facta refert, orientia tempora notis
Instruit exemplis; inopem solatur, & ægrum.
Castis cum pueris ignara puella mariti
Disceret unde preces, vatem ni Musa dedisset?
Poscit opem chorus, & præsentia numina sentit:

Cælestes implorat aquas, docta prece blandus:
Avertit morbos, metuenda pericula pellit:
Impetrat & pacem, & locupletem frugibus annum.
Carmine Dî superi, placantur carmine manes.

Olympius Nemesianus Eclog. 2.

Tum verò ardentes flammati pectoris æstus
Carminibus, dulcesque parant relevare querela.

Idem Eclog. 4.

Cantet, amat quod quisque: Levant & carmina curas.

Horat. Oda 8. lib. 4.

Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cælo Musa beat.

Idem Oda. 9. lib. 4.

Vixère fortes ante Agamemnona
Multi: sed omnes illacrymabiles
Vrgentur, ignotique longa
Nocte, carent quia vate sacro.

Ovid. lib. 4. de Pont. El. 8.

Carmine fit vivax virtus expersque sepulchri,
Notitiam sera posteritatis habet.

Idem lib. 1. Amor. El. 10.

Scindentur vestes, gemmæ frangentur, & aurum:
Carmina quam tribuent fama perennis erit.

Tibullus Elegia 4. lib. 1.

Quem referent Musæ, vivet dum robora tellus,
Dum cælum stellas, dum vehat amnis aquas.

Vergilius in Orpheo.

Threicius quondam vates fide creditur canorâ
Movisse sensus acrium ferarum:
Atque amnes tenuisse vagos,
Et surda cantu concitasse saxa.
Suavisonosque modos testudinis arbores sequuta
Vmbram feruntur præbuisse vati.
Sed placidis hominum dictis fera corda mitigavit.
Doctaque vitam voce temperavit.
Iustitiam docuit: cœtu quoque congregavit uno,
Moresq; agrestes expolivit Orpheus.

Horatius de Arte Poëtica.

Sylvestres homines sacer, interpresq; Deorum
Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosq; leones:
Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere sono testudinis, & prece blanda
Ducere quo vellet. Fuit hæc sapientia quondam.

Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno
Sic honor & nomen divinis vatibus, atque
Carminibus venit.

Ovidius in Ep. Sapph. ad Phaon.*

Nec mihi dispositis jungam quæ carmina nerv
Perveniunt: vacua carmina mentis opus.

Idem lib. 1. Trist. El 1.

Carmina proveniunt animo deducta sereno:
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis, & otia quærun
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.

Ovidius lib. 2. de Arte Amandi.

Quid tibi præcipiam teneros quoque mittere
Heu mihi! non multum carmen honoris ha
Carmina laudantur: sed munera magna pet
Dummodo sit dives barbarus, ille placet.

Ibidem.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.

Consule locum de Poesi & Poetis.

CASTIGATIO.

Vide Afflictio, Correctio, Tribulatio.

CASTITAS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

SVnt evnuchi, qui castraverunt seipsos propter regn *Matth.* 19.

Sint lumbi vestri præcincti. *Luc.* 11.

Et mulier innupta, & virgo, cogitat quæ Domini

Volo autem omnes homines esse, sicut me ipsum.

Dico autem non nuptis & viduis: bonum est illis, serint, sicuti & ego. *Ibid.*

Qui matrimonio jungit virginem suam, bene faci jungit, melius facit. *Ibidem.*

Fructus spiritus est, charitas, continentia, castitas.

Ne respicias in mulieris speciem, & ne concupisc specie. *Eccl.* 25.

Quoniam felix est sterilis, & incoinquinata, quæ n

in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum. *Sap.* 3.

O quàm pulchra est casta generatio cum charitate! immortalis est enim gloria illius; quoniam & apud DEVM nota est, & apud homines. *Ibid.* 4.

Scivi quoniam non possum esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientia summa. *Sap.* 8.

Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ. *Eccles.* 26.

Ecce vir unus vestitus lineis, & renes ejus accincti auro obrizo. *Dan.* 10.

Confortatum est cor tuum; eò quòd castitatem amaveris, & post virum tuum alterum nescieris: ideò eris benedicta in æternum. *Iudic.* 15.

Pepegi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. *Iob.* 31.

Accinge sicut vir lumbos tuos. *Ibid.* 38.

Tu possedisti renes meos. *Psalm.* 138.

Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vas suum possidere in sanctificatione & honore. 1. *Thess.* 4.

Viduas honora, quæ verè viduæ sunt. 1. *Tit.* 5.

Te ipsum castum custodi. *Ibid.*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

CAstitas est virtus sub jugo rationis impetum libidinis refrenans. *Aug. de defin.*

Castitas est per edomitas vitiorum furias munda & honesta totiùs corporis habitudo. *Idem.*

Proposito animi permanente, per quod & corpus sanctificari meruit, non tàm ipsi corpori aufert sanctitatem violentia libidinis alienæ, quàm servat perseverantia continentiæ sanctæ. *Aug. lib. de bono conjugali.*

In conjugali vinculo, si pudicitia conservatur, damnatio non timetur. Sed in virginali ac viduali continentiâ, excellentia muneris amplioris expetitur: quâ expetitâ & electa, & voti debito obligatâ, jam non solùm nuptias capessere, sed etiam, si non nubant, nubere velle damnabile est. *Aug. de continentia viduali.*

Sicut bonum erat, quod Martha faciebat occupata circa ministerium sanctorum; sed melius quod Maria audiens verbum Dei: etiam bonum Susannæ in castitate conjugali laudamus; sed bonum viduæ Annæ, & magis Mariæ virginis anteponimus. *Aug. de bono conjugali.*

Pudicitia res est animæ, virginitas corporis: denique illâ integrâ in anima permanente, potest ista de corpore sibi violenter auferri:

& qiiù. n

& quùm iſta integra manet corpori, poteſt illa in animo l
luntate corrumpi. *Aug. cont. Iul. l.* 4.

Non dicatis vos habere animos pudicos, ſi habeatis ocu
dicos: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntiu
communis vita clerici.

Audeo dicere ſuperbis continentibus, expedit cadere
ipſo, in quo ſe extollunt, humillentur. Quid enim proc
continentia, ſi dominetur ſuperbia? *Serm.* 57. *ſup. Matt*

Inter omnia certamina Chriſtianorum duriora ſunt pr
tatis: nam ibi continua pugna, & rarior victoria. Rara enim
dia formæ atque pudicitiæ: Rara avis in terris nigroque
cygno. *In ſermone.*

Vbi neceſſitas imponitur caſtitati, authoritas datur libi
que nec caſta eſt, quæ metu cogitur, nec honeſta, qua
conducitur. *Idem.*

Pudicitia virtus animæ eſt, & comitem habet fortitudi

Pudicitia vi nec in carne nec in animo violari poteſt. *l*
Civit. Dei. cap. 22.

Quacunque virtute polleas, quibuscunque operibus
cingulo caſtitatis careas, omnia per terram trahes. *Hieron*

Quùm de ipſa continentia mens elatione tangitur, pl
omnipotens Deus, ſuperbiam deſerens, hanc in immundit
ris cadere permittit: nulla enim eſt caſtitas carnis, quam
mendat humilitas mentis. *Greg. in moral.*

Differunt quidem inter ſe homo pudicus & Angelus: f
tate, non virtute. Sed etſi illius caſtitas felicior, hujus ta
tior eſſe cognoſcitur. Caſtitas ſine charitate, lampas eſt
ſubtrahe oleum, lampas non lucet: tolle charitatem, ca
placet. *Bernh. in Epiſt.*

Vtinam, qui continere non valent, cælibatui cederent, n
tur: eſſet procul dubio melius nubere, quàm uri: & ſalv
mili gradu, quàm in ſublimitate cleri deterius vivere. *Ide*

Quidam in juventute luxurioſè viventes, in ſenectute c
tes fieri delectantur: & tunc eligunt ſervire caſtitati, quan
eos ſervos habere contempſit. Nequaquã in ſenectute co
vocandi ſunt, qui in juventute luxurioſè vixerunt: tales no
præmium, quia laboris certamen non habuerunt. Eos en
ſtat gloria, in quibus fuerunt glorioſa certamina. *Iſid l.* 2
mo bono. c. 31.

Sex ſunt, quæ incorruptam conſervant caſtitatem: ſcilic
tas, operatio, aſperitas cultûs, inhibitio ſenſuum, raritas
cum honeſtate, evitatio opportunitatis, & perſonæ, & loci,
tis. *Caſsiod. ſuper Matth.*

Pudicitia eſt ornamentum nobilium: exaltatio humil

bilitas ignobilium: pulchritudo vilium: solamen mœrentium: augmentum omnis pulchritudinis: decus religionis: minoratio criminum: multiplicatio meritorum: creatoris omnium Dei amica. *Cypr. de 12. abusion. n. 2.*

Expertis vitiorum illecebris difficilius quàm incognitis caremus: & minoris laboris est incognitam carnis cavere voluptatem, quàm rejicere jam cognitam. *Beda sup. Esdr. lib. 4.*

Majus miraculum est, de carne propria fomitem eradicare luxuriæ, quàm expellere immundos spiritus de corporibus alienis. *Idem in collationibus patrum.*

Major est virtus ac sublimior gratia, internam libidinem carnis extinguere, quàm nequitias dæmonum extrinsecus irruentes jugo Domini ac virtutis altissimæ potentiæ subjugare. *Ibidem.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius Oda 24. lib. 3.

Dos est magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas.

Plautus in Persa. 3. 1.

Quanquam res nostræ sunt, pater, pauperculæ,
Modice & modeste melius est vitam vivere:
Nam si ad paupertatem admigrant infamiæ,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.

Tibullus lib. 2. eleg. 1.

Vos quoque abesse procul jubeo, discedat ab aris
Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.
Casta placent superis.

Virgil. 3. Aeneid.

Hac casti maneant in religione nepotes.

Ovid. lib. 6. Fastor.

Nullaque dicetur vittas temerare sacerdos.
Hoc duce, nec viva defodietur humo:
Sic incesta perit: quia quam violavit, in illa
Conditur: & Tellus, Vestaque, numen idem est.

¶ APOPHTHEGMATA.

Cyrus abstinebat à conspectu Pantheæ: & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, dignam regis oculis? ob istuc ipsum, inquit, magis est illâ abstinendum. Etenim si nunc tuo obtemperans consilio illam adiero, quum vacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ipsam frequenter eam, etiam quum non vacabit, eique assideam, neglectis seriis negotiis. *Eras. lib. 6. apoph.*

Livia Augusti Cæsaris uxor, cùm nudos homines, qui sibi facti erant obviam, qui eam ob turpitudinem damnabantur, vidisset, dixit:

dixit:eos matronis quidem honestis & continenti
differre:Cor enim hominis pudicum,rerum impu
nequaquam malis cogitationibus tangitur. *Diou.*

§ SIMILITVDO.

QVomodo quasdam illecebras escarum aucupe
facilius aves capiant per oblectamentum gulæ
castitas diaboli (id est) decipula humanæ animæ,
castitatem,& mansuetudinem, & justitiam possit f
falsis sermonibus irretire. *Origen. Homil. 7. in Ez.*

§ EXEMPLA SACRA.

CAstitatis exempla : Abimelech,*Genes.* 26.10. Fi
℣.7.25.26. 27. Ioseph,39 ℣.8.9.12. Iuda,qui etsi
detestatus tamen est fornicationem Thamar, *Ge*
*Num.*31.℣.17.18.Booz,*Ruth* 3.℣.7.8. Abimelech S
4.Iob,31.1. Sara Raguelis filia,*Tob.* 3. ℣.16. 17. 8.
℣.4.5. Susanna,*Dan.* 13. 23. Ioseph Mariæ Deiparæ
Deipara virgo Maria,*Luc.*1.34.

§ EXEMPLA PROFANA.

AIunt *Melanionem* quendam odio mulierum in
migrasse,perque avia montium, cane,quo uno
batur,feras insectari solitum,nec unquam domum
se. Hinc proverb. Melanone castior. *Eras.*

Demosthenes excitatus ad Laidis Corinthiæ fama
tunc Græcia mirabatur, accessit, ut & ipse famoso a
qui ubi dimidium talentum unius pretium noctis
hoc dicto : *οὐκ ἀγοράζω τοσούτου μεταμέλειαν*, *poenitere*
Macrob. lib. 2. cap. 2.

Iccus Tarentinus athleta nobilis,quùm certò sci
enervari libidine,toto vitæ tempore duravit expers
læstricis ludis esset accommodatior. *Volaterr.*

Astylus Crotoniates athleta perpetuâ castitate
cursus studium. *Plat. de Repub.*

Clitomachus athleta surgebat & abscedebat,si qu
jecisset amatorios.*Plut. lib. 7. Quæst. con. 7.*

D. Bernhardo nocte quadam , puella nuda injec
dormienti ad latus. Et quamvis impudica ipsum i
cebris, tamen se continuit. Eodem modo cum iter
matronam quandam diverteret, illa ter ad lectum
ille ter clamitans : Latrones : ab se eam repulit :
die socii arguerent , quod toties ea nocte latrones
rumque somnum interturbasset,respondit: verè La
hospita castitatem,irreparabilem thesaurum,mihi
nit. *Autor Vitæ,l.* 1.c.3.

Eusebius Episcopus & martyr, quam virginitatem ab ineunte ætate sollicitè custodierat, Deo protegente nullius insidiis amittere potuit. Mulier quædam forma illius capta, cùm ad ipsum impudenter irrumpere vellet, cubiculum aditu aperto intrare non potuit: & culpæ conscia, ac terrore simul perculsa; ante januam excito episcopo, crimen confitendo, veniam impetravit. *Marullus lib. 4. cap. 7.*

Columbam virginem apud Senones passam, cùm inter meretriculas vitiandam pertraxissent, ursus ab injuria tutatus est. *Idem lib. 4. c. 8.*

¶ HIEROGLYPHICA.

P*Alumbes* castitatis hieroglyphicum est. *Palumbes* enim parcissimi coitus sunt: ideoque quòd parcant lumbis, Albertus existimat appellatos. *Pier. Valer. lib. 22. pag. 204. D.*

Incorruptam virginitatem & castum animi propositum per *apem* significari id argumento est, quòd ipsæ homines à coitu olidos acriter oderunt; ut Plutarchus in præceptis conjugalibus ait. *Idem lib. 26. pag. 244. D.*

Quod nonnulli ajunt *Salicem* castitatis indicium esse, tametsi de ea nihil Ægyptii, non incongruè tamen confictum est. *Sive* sit propter vinculi significatum; quòd ejus materia sit plurimum apta vinculis; atque ideo coërcitionis indicium sit: castitas ipsa modo *Zona*, modo *campestri*, modo alio atque alio vinculo coërcenda præcipitur. *Sive* sumptum *ab Amerina salice*, quæ lectis accubitisque imposita, castitatem inducit. *Sive* ab eo, quòd plerique auctores tradunt, folia hujus arboris contrita & pota intemperantiam libidinis efficaciter frenare; sæpius verò sumpta, usum in totum auferre. *Idem lib. 52. pag. 507. A. de quo vide Herbarium Hieron. Tragi part. 3. c. 59.*

Vide Conjugium, Matrimonium, Temperantia, Virginitas.

CAUSA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 1. Metamorph.

Quippe ubi temperiem sumpsere humorque calorque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat: & discors concordia fœtibus apta est.

Vergil. in Ætna.

Sed frustrà certis disponere singula caussis
Tentamus.

Boetius Metor. 2. lib. 5.

Puro clarum lumine Phœbum

Melliflui canit oris Homerus:
Qui tamen intima viscera terra
Non valet, aut pelagi, radiorum
Infirma perrumpere luce.

Virgilius 2. Georg.

Felix, qui potuit rerum cognoscere caussas.

Virg. in Aetna.

Nam qua mortalis spes est, qua amentia major,
In Iovis errantem regno perquirere velle?

Ovid. lib. 3. Fastor.

Emisit laqueis quid agant: qua carmina dicant
Quaq; trahant superis sedibus arte Iovem,
Scire nefas homini est. Nobis concessa canentur.
Quaque pio dici vatis ab ore licet.

Virg. in Aetna.

Sed prior hac hominum cura est, cognoscere terra
Et qua nunc miranda tulit natura notare:
Hac nobis magna affinis cœlestibus astris.

Ibidem.

Tantum opus ante pedes transire & perdere, seg
Torquemur miseri in parvis.

Ibidem.

——Leves cruciant animos & corpora caussa.

CHARITAS.

§ Sententiae Biblicae.

QVi autem servat verbum ejus, verè in hoc charitas D est. 1. *Iohan*. 1.

Si diligimus invicem, Deus in nobis manet, & charitas bis perfecta est. *Ibid*. 4.

In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiduciam in die judicii: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mur

Vniversa delicta operit charitas. *Prov*. 10.

Qui despicit proximum, peccat. *Ibid*.

Fortis est, ut mors, dilectio: dura, sicut infernus, æmu

Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: n obruent illam. *Ibid*.

In tempore tribulationis permane fidelis, ut in hæred cohæres sis. *Eccles*. 22.

Ne avertas faciem tuam à proximo tuo. *Eccl*. 42.

Majorem charitatem nemo habet, quàm ut animam si quis pro amicis suis. *Iohan*. 15.

Qui manet in me (per charitatem) & ego in eo: hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. *Ibid.*

Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. *Rom.* 5.

Necessitatibus sanctorum communicantes, per charitatem servite invicem. *Ibid.*

Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. 1. *Cor.* 13.

Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans. Et si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum: & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, nihil mihi prodest. *Ibid.*

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *Ibid.*

Charitas nunquam excidit. *Ibid.*

Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: major autem horum est charitas. *Ibid.*

Sectamini charitatem: æmulamini spiritualia. *ibid.* 14.

Omnia opera vestra in charitate fiant. *ibid.* 16.

Fructus Spiritûs est charitas. *Gal.* 5.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

IN charitate pauper est dives: sine charitate omnis dives est pauper. Hæc in adversitatibus tolerat: in prosperitatibus temperat: in duris passionibus fortis est: in bonis operibus hilaris est: in temporalibus ditissima: in hospitalitate latissima: inter bonos fratres lætissima: inter falsos sapientissima. *August. de laude charitatis.*

Radix omnium bonorum est charitas, & radix omnium malorum est cupiditas: & simul ambæ esse non possunt, quia, nisi una radicitus evulsa fuerit, alia plantari non potest: Sine causa aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere. *Idem Hom. 7. sup. Iohan.*

Habere omnia sacramenta, & malus esse potest: habere autem charitatem, & malus esse non potest. *Idem de laude charitatis.*

Non numerositas operum, non diuturnitas temporum, sed major charitas meliorque voluntas auget meritum. Nam quod patet, & quod latet in divinis codicibus, tenet, qui charitatem servat in moribus. *Idem ibid.*

Sola charitas est, quæ vincit omnia, & sine qua nihil valent omnia, & quæ ubicunque fuerit, trahit ad se omnia. Scientia si

sola sit, inflat: quia verò charitas ædificat, scientiam non
inflari. *Idem de doctrina Christiana.*

Charitas est actio rectitudinis, oculos semper habens a
glutinum animarum, societas fidelium, unio non fracta, n
non audax, non præceps. *Idem.*

Si non vultis in ista eremo siti mori, bibite charitatem
est, quem voluit Deus ponere, ne deficiamus, & ab
cum bibamus, quum ad patriam venerimus. *Idem s*
Joh. cap. 7.

Pascit esurientes charitas, pascit & superbia: charitas
laudetur: superbia, ut ipsa laudetur. Vestit nudos char
& superbia: jejunat charitas, jejunat & superbia. *Idem ibi.*

Charitas alios parturit, quum aliquis infirmatur: alios
ficare: alios contremiscit offendere: ad alios se inclinat,
erigit: aliis blanda, aliis severa, nulli inimica, omnibus m
de catechizandis rudibus.

Semper habet unde det, cui plenum est pectus chari
Psalm 36.

In charitate pauper est dives, sine charitate dives est pau
de laud. char.

Vide quantum bonum est charitas: Si ita martyrium f
ut nostras velimus ab omnibus reliquias venerari, & si o
vulgi sectantes intrepidi sanguinem fuderimus, & substa
stram usque ad mendicitatem propriam dederimus: h
non tam præmium, quàm pœna debetur: & perfidiæ n
menta sunt, quam corona victoriæ. *Hieron. super Epist.*

Non memini me legisse mala morte mortuum, qu
opera charitatis exercuit: Habet enim multos intercesso
possibile est multorum preces non exaudiri. *Idem.*

Tunc ad alia charitas mirabiliter surgit, quum ad ima
rum se misericorditer attrahit: & quæ benignè descendit
valenter incurrit ad summa. *Gregor. in pastorali.*

Charitatis & pietatis miracula amate: quæ tantò secu
quantò & occultiora, de quibus apud Deum eò major
tio, quo apud homines minor est gloria. *Ibid.*

O bona mater charitas! quæ sive foveat infirmos, siv
provectos, sive arguat inquietos, diversis diversa exhiben
lios diligit universos: quum te arguit, mitis est: quum
simplex est: pie solet sævire: sine dolore mulcere: patie
irasci: humiliter indignari. Charitas hominum mater
gelorum: non solùm quæ in terris, sed etiam quæ in cœl
cificavit: ipsa est, quæ Deum homini placavit, & hom
reconciliavit. *Bernh. in epist.*

Cibus indigestus corpus corrumpit, inflatum & hy

reddit: si digestus fuerit, nutrit: Sic scientia stomacho animæ indigesta, si non fuerit igne charitatis decocta, malos humores generat. Nunquid non mali mores mali humores sunt? *Idem super illud: Scientia inflat.*

Mens, quam semel affecerit charitas, sui iuris esse non finit: metuit, quod nescit: dolet, quod non oportet: sollicitatur plus, quàm voluerit: compatitur nolens: miseretur invita. *Idem in epist.*

Obstinatio non permittit nos alterius cor ingredi: nec suspicio patitur credere nos ab aliis amari: huic duplici morbo duplex charitas medetur: illa scilicet, quæ non sua quærit: & iterum illa, quæ omnia credit. *Idem in quodam serm.*

Charitas est mors criminum: virtus pugnantium: palma vitiorum: concordia mentium: societas electorum: quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium bonorum servit. *Caßiod. super Psal.*

Charitas Dei quædam vitalis est pluvia virtutum, sub qua & beata voluptas germinat, & operatio sancta fructificat: patiens hæc in adversis: temperata in prosperis: humilitate potens: afflictione lætissima: inimicis benevola: bonis suis superans malos. *Idem super Psal.* 13.

¶ SIMILITUDINES.

VT manus eadem in varios dissecta digitos: Sic multorum charitas, eos unum reddit, discretos tamen. *Plut.*

Sicut ignis in omnibus officinis omnium artium & operum est instrumentum: Ita sine charitate nihil rectè geritur. *Eras.*

Vt Luna, quod luminis accepit à Sole, mundo refundit: Ita donum à Deo acceptum, in commodum aliorum est conferendum. *Ibidem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

CHaritatis & dilectionis mutuæ exempla: Abraham. *Genes.* 14. ℣. 14. & 18. ℣. 2. 24. & 22. 2. Isaac, Rebecca, 25. ℣. 28. Iacob, 26. ℣. 18. Israel, 37. 3. & 44. 20. Ioseph & fratres ejus, 45. 15. Moses, *Exod.* 32. 32. *Num.* 14. 19. Israelitæ, *Iud.* 21. ℣. 2. 3. Debora & Barac, 5. 9. Elcana, 1. *Sam.* 1. 5. Saul, 16. 21. Ionathas, 18. 1. & 19. 1. & 20. ℣. 17. Israel & Iuda, 18. 16. Michol, ℣. 20. David, 2. *Sam.* 1. ℣. 24. 25. & 18. 33. Roboam, 2. *Paral.* 11. ℣. 21. Ioseph vir Mariæ, *Matth.* 1. 19. qui pro socru Petri orant, *Luc.* 4. 38. Samaritanus, *Luc.* 10. ℣. 34. 35. Stephanus, *Act.* 7. 60. fideles Ephesii, *Act.* 20. 7. *Ephes.* 1. 15. Paulus, *Rom.* 9. 3. 1. *Cor.* 4. ℣. 14. 21. & 3. ℣. 1. 2. 2. *Cor.* 11. 29. & 12. 15. *Galat.* 4. 16. 1. *Thessal.* 2. 8. *Philip.* 1. 24. & 4. 1. 1. *Timoth.* 1. 2. *Tit.* 1. 3. *Philem.* ℣. 10. Galatæ, *Galat.* 4. ℣. 14. 15. Ministri Evangelii, *Philip.* 1. 17. Colossenses, *Coloss.* 1. ℣. 3. 4. Thessalonicenses, 1. *Thess.* 1. 3. & 4. 10. 2. *Thessal.* 1. 3. Philemon, *Philem.* ℣. 5. 19. Hebræi, *Hebr.* 6. 10. Iohannes Evangelista, 1. *Ioh.* 3. 18. & 4. ℣. 7. 11. Pastores Thyatirenses, *Apoc.* 2. 19.

¶ HIEROGLYPHICUM.

QVod mutuis sese osculis *Columbæ* suavientur, ansam charitatem, amoris quippe pii virtutem, hieroglyphi *lumbam* nonnulli interpretentur. Et Apostolum citat qui de charitate locutus, *columbam* protulerit. *Pier. Val* *pag.* 202. *F.* & 203. *A.*

Vide Amor, Dilectio.

CIVITAS.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

QVi periculum non timet, propositâ invidia, morte, p nihilo segnius Rempublicam defendit; is vir verè & ci dus est. *Cicero pro Milone.*

Civis est is, qui patriam suam diligit, ac bonos omnes columesque desiderat. *Cicero in Vat.*

Ab omnibus hujusmodi civis laudandus ac diligendu non solùm Reipubl. civem improbum removet, verùm ipsum ejusmodi fore profitetur ac præstat, ut sibi non mo muni voluntate virtutis atque officii, sed etiam ut quad necessaria ratione, rectè sit honesteque vivendum. 5. *Act.*

Civem oportet æquo & pari cum civibus jure viver summissum & abjectum: neque sese efferentem: tum i ea velle, quæ tranquilla & honesta sunt. 1. *Offic.*

Nihil viro bono & quieto & bono civi magis conven abesse à civilibus controversiis. *Ad Attic.* 9. *l. Epist.*

Civis non est habendus, qui civile bellum concupiscit.

Ingratus est, injustusque civis, qui armorum periculo animum tamen retinet armatum. *Pro Marc.*

Civem ab hoste non natura ac loco, sed animo factisq guimus. *Parad.* 4.

Hi & audaces, & mali, & perniciosi cives putantur, q populi animos ad seditionem, aut qui largitione cæcan imperitorum, aut qui fortes, & claros viros, & benè de meritos in aliquam vocant invidiam. Qui verò sceleratoru tus & conatus represserunt, qui auctoritate, qui fide, qui dine animi, consiliis audacium restiterunt, ii boni cive habiti sunt. *Pro Sestio.*

Civitas in seditione non potest esse beata. 1. *de Finib.*

Proprium est civitatis atque urbis, ut sit libera, & non rei cujusque custodia. 2. *Offic.*

Militesperire est melius, quàm in sua civitate sine armo sidio non posse vivere: præsidium charitate & benevo vium septum oportet esse, non armis. 2. *Philip.*

Non est illa tum civitas, cum leges in ea nihil valent: cùm judicia jacent: cùm mos occidit patrius. *Parad.* 4.

In hoc vel maximè vitiosa est civitas, quæ largitione interposita, virtutis ac dignitatis oblivisci solet. *de pet. Cons.*

Vide Patria, Vrbs.

CLEMENTIA.

Consule Loc. de Humanitate, Mansuetudine, Patientia, & inprimis de Misericordia.

COGITATIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

COgitationes justorum, judicia: consilia impiorum, fraudulenta. *Proverb.* 12

Mens justi meditabitur sapientiam: Os impiorum redundat malis. *Ibid.* 15.

Revela Domino opera tua: & dirigentur cogitationes tuæ. *Ibid.* 16.

Cogitatum tuum habe in preceptis Dei, & in mandatis illius maximè assiduus esto, & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi. *Eccles.* 6.

Cogitatus sensati in omni tempore vel metu non depravabitur. *Ibid.* 22.

Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum, non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est. 2. *Cor.* 3.

Deus est enim qui operatur in nobis & velle, & perficere, pro bona voluntate. *Philip.* 2.

De cætero, fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque justa, quæcunque sancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: si qua virtus est, si qua laus disciplinæ, hæc cogitate. *Ibid.*

Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. *Matth.* 5.

Videns autem Deus, quòd multa malitia esset in terra, & cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore; pœnituit eum, quòd hominem fecisset in terra, & præcavens in futurum, & tactus dolore cordis intrinsecus: delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ. *Genes.* 6.

Dolus, in corde cogitantium mala. *Proverb.* 12.

Abominatio Domini, cogitationes malæ. *Ibid.* 15.

Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labium suum perficiet malum. *Ibid.* 16.

Qui cogitat mala facere, stultus vocabitur. Cogitatio stulti, peccatum est: & abominatio, hominum detractor. *Ibid.* 24.

Perversæ cogitationes separant à Deo. *Sap.* 1.

In cogitationibus impii, interrogatio erit. *Ibid.*

Impii, secundum quæ cogitaverunt, correptionem ha
Idem. 3.

Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & deprim
na habitatio sensum multa cogitantem. Non est cogita
piorum prudentia. *Ibid.* 9.

Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus:
elidatur virtus tua per stultitiam. *Eccles* 6.

Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, &
cogitat stulta. *Ibid.* 16.

Sicut in percussura cribri remanebit pulvis: Sic aporia h
in cogitatu illius. *Ibid.* 27. ℣. 5.

Cogitationes eorum cogitationes inutiles. *Esa.* 59.

De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, ad
fornicationes, furta, falsa testimonia & blasphemiæ: hæc su
coinquinant hominem. *Matth.* 15.

Auferte præputia cordium vestrorum, viri Iuda: ne fortè e
tur ut ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit, qu
guat: propter malitiam cogitationum vestrarum. *Ierem.* 4.

Lava à malitia cor tuum Ierusalem, ut salva fias: usque q
rabuntur in te cogitationes noxiæ. *Idem ibid.*

§ Sententiae Patrum.

Cogitationes nostræ non sunt in potestate nostra. *Aug. lib*
Dcti.

Quicquid pudet dicere, pudet & cogitare: Est tutissimur
perfectum, ut assuescat animus sollicita semper & pervigili
dia discernere cogitationes suas, & ad primam animi mot
probare, vel reprobare, quod cogitat: vel bonas cogitation
vel statim malas extinguat. Hinc namque fons est boni,
peccandi. Ibi maximè oportet observare peccatum, ubi nasc
statimque ad primam tentationis faciem, & malum, antequa
scat, restinguere, dum adhuc est in cogitatione. *Hieron. in*
Demetriadem.

In illa tantùm cogitatione peccatum, quæ suggestioni
sum mentis dedit: quæ malum suum blandè fovet: quæ in
gestit irrumpere. Hujus cogitatio est, si ex aliquo imped
non impleat voluntatem: nihilominus actione criminis
mnatur à Domino; ut illud in Evangelio legimus: Qui
mulierem ad concupiscendum. *Idem ibid.*

Tunc ad perfectionis summam pertingimus, quùm sic e
vitia vincimus, ut cogitationes superfluas à mente resecem
tantò longiùs mens à necessariis cessat, quantò inania lati
tat. *Greg. lib. 2. moral.*

Peccata operis tantò citiùs cognoſcuntur, quantò exteriùs videntur: peccata verò cogitationis eò ad intelligendum ſunt difficilia, quò inviſibiliter perpetrantur: & tantò latiùs cogitationes defluunt, quantò ſe eſſe ſecurius æſtimant: quia foris à reprehenſoribus non videntur. *Idem lib.* 11.

Magno ſtudio ſuperfluæ cogitationes amputandæ ſunt: ſed tamen amputari funditùs nequaquam poſſunt. Semper enim caro ſuperflua generat, quæ ſemper ſpiritus ferro ſollicitudinis reſcindat. *Idem lib.* 5.

Electorum mentes, ſi quas in ſe carnales cogitationes inveniunt, pœnitentiæ ardore conſumunt, nec cogitationes ſuas dilatari carnali voluptate permittunt: quia eò ſemetipſos judicantes ſubtiliùs feriunt, quò diſtrictum judicem præſtolantur vicinum. *Idem lib.* 12.

Quum reproborum mentibus occaſio perpetrandi peccati deeſt, deſideriorum cogitationes eorum cordibus nullatenus deſunt: & quum non ſemper diabolum ſequuntur in opere, valde tamen ſe illi obligant in cogitatione. *Idem lib.* 14.

Ante Dei oculos vacuæ non transvolant cogitationes noſtræ, & nulla momenta temporis per annum tranſeunt, ſine ſtatu retributionis. *Idem lib.* 20.

Sæpè miſericors Deus eò citius peccata cordis abluit, quò hæc exire ad opera non permittit: & cognita nequitia tantò citiùs ſolvitur, quantò effectu operis non ligatur. *Idem in Paſtoral. c.* 53.

Si à domo mentis ad monumentum ratio diſcedat, quaſi abſente domina, cogitationum clamore, veluti garrula ancillarum turba multiplicat. Vt autem ratio ad mentem redierit, mox ſe confuſio tumultuoſa compeſcit, & quaſi ancillæ ſe adjunctum opus tacitè reprimunt, dum cogitationes protinùs ſe cauſis propriis ad utilitatem ſubdunt. *Idem in Moral.*

Cogitatio eſt improvidus animi reſpectus ad evagationem pronus. *Caſſiod. ſuper Pſal.* 38.

Quocunque tempore non cogitaveris Deum, puta tempus illud amiſiſſe. *Cæſarius monitione* 2. *cap.* 3.

Contemplatiò eſt illa ſpecies, quæ rapit omnem animam deſiderio ſui tanto ardentiorem, quanto mundiorem: & tanto mundiorem, quanto ad ſpiritualia ſurgentem, quanto carnalibus deſideriis & terrenis affectibus morientem. *Aug. de Trinit.*

Qui didicerunt à Domino Ieſu Chriſto mites eſſe, & humiles corde, plus cogitando & orando proficiunt, quàm legendo & audiendo. *Epiſt. ad Paulin.*

Tuta vita eſt, in qua nihil ſit, quod timeas: quæ compenſatur mentis placiditate, levatur uſu, ſuſtentatur otio, nō occupatur alienis moleſtiis, non urgetur urbanis diſcurſibus. *Ambroſius in Epiſt.*

Hæc

Hæc in Iudæa usque hodiè perseverat consuetud apud nos, sed etiam apud Hebræos, ut, qui in leg ditantur die ac nocte, & patrem non habent in terra Deum, totius orbis foveantur ministeriis. *Hieronym gilantium.*

Mens nostra ad contemplanda interna non perdu his, qui exteriùs implicant, studiosè subtrahatur. nullo modo ad viam intimæ contemplationis rapitur, priùs à terrenorum desideriorum tumultu sopiatur. *moral.*

Nunquam commotioni contemplatio jungitur: mens perturbata conspicere, ad quod vix tranquilla quia nec solis radius cernitur, quum commotæ nube obducunt: nec turbatus fons respicientis imaginem tranquillus propriè ostendit: quia, quo ejus unda pal speciem similitudinis obscurat. *Ibid.*

Contemplari Dei sapientiam non possunt, qui esse sapientes: quia tantò ab ejus luce longè sunt, semetipsos humiles non sunt: quia in eorum menti mor elationis crescit, aciem contemplationis claudi lucere præ cæteris æstimant, inde se lumine virtutis pr *lib.* 18.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius de ludo 7. Sapient.

Μελέτη τὸ πᾶν qui dixit & dictum probo,
Meditationem id esse, recti quod geras.

Ibidem.

Is quippe solus rei gerendæ est efficax,
Meditatur omne qui prius negotium.

Terentius in Adelphis. 3. 3.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre: sed etiam illa, quæ futura sunt,
Prospicere.

Ausonius de ludo 7. Sap.

Adversa rerum, vel secunda prædicat
Meditanda cunctis comicus Terentius:
Locare sedes, bellum gerere, aut ponere;
Magnas, modicasq; res etiam, parvas quoque
Agere volentem, semper meditari decet.
Nam segniores omnes inceptis novis,
Meditatio si rei gerendæ defuit.

Ibidem.

Nihil est, quod ampliorem curam postulet,

Quàm cogitare quid gerendum sit: dehinc
Incogitantes fors, non consilium, regit.

§ Similitudines.

Porphyrius serpens venenum habet, sed quoniam edentulus, sibi habet: Ita quidam malè cogitant, sed quòd desit facultas, nemini nocent. *Erasm.*

Quemadmodum quæ in usu sunt, & manum quotidie tactumq; patiuntur, nunquam periculum situs adeunt; at illa quæ ad oculos non revocantur, sed extra oculos ut supervacua jacuerunt, sordes ipsa colligunt vetustate: Ita quicquid frequens cogitatio exercet ac renovat, memoriæ nunquam subducitur, quæ nihil perdit, nisi ad quod sæpè non respexit, *Senec. l. 3. de benef. c. 2.*

Quemadmodum artifices ex alicujus rei subtilioris intentione, quæ oculos defatigat, si malignum & non præclarum lumen habent, in publicum prodeunt, & in aliqua regione ad populi ocium dedicata, oculos libera luce delectant: Sic animus, in hoc tristi & obscuro domicilio clusus, quoties potest, apertum petit, & in rerum naturæ contemplatione requiescit. *Sen. epist. 66.*

Vt qui ex claro sole redierunt in umbram, his caligant oculi: Ita qui à divinorum contemplatione ad humana recidunt. *Sen.*

Heraclitus dixit, vigilantibus unum communem esse mundum: sopitos, in suum quemque discedere: ac superstitiosus, ne vigilans quidem communi cum aliis mundo fruitur, semper somniante cogitatione. *Plut.*

§ Exempla Profana.

D. *Augustinus Hipponensis Episcopus*, dum sanctæ Trinitatis mysterium solus in cubiculo sedens contemplatur, ita à seipso abscesserat, ut à muliere, quæ illum consulere cupiebat, sæpius interpellatus nihil responderet, imò ne respiceret quidem, mulier denique, quia se contemtam putavit, abiret tristis. Postero autem die, cùm eum in ecclesia audiret, in spiritu rapta, vidit de Trinitate disputantem, atque audivit, iccircò se illum die hesterno frustrà quidem adiisse, quòd ejusmodi meditatione occupatus, ipsam neque vidére, neque omninò sentire potuisset, ac proinde ne redire dubitaret. Rediit & quod petierat consilium sine cunctatione accepit. *Marul. lib. 2. c. 4. & Sab. l. 2. c. 6.*

D. Thomas Aquinas Parisiis cum Philippo, aut (ut Campanus scribit) Ludovico, Gallorum rege cœnans, animo alienatus, cum ne oculis quidem conniveret, tandem percussâ manu mensâ exclamavit: Adversus Manichæos conclusum est. Quod factum cùm rex admiraretur, Thomas cum rubore respondit: argumentum sibi in mentem venisse, quo Manichæorum dogma penitùs everteret. *Fulgos. l. 8. c. 7.*

Atlan-

Atlantem Lybicum tanta cœlestis cursus cognoscendi incessit, ut spreto hominum commercio, in altissimum Af cidentalis montem secesserit solus Itaque & monti nomen & ob singularem cœlestium rerum cognitionem cœlum meris sulcire dictus est. *Theat. Zwing. fol* 24.

Indorum Gymnosophistæ ab exortu solis ad occasum usqu in loco perstant, alternis sæpe pedibus toto die ferventissim insistunt, solemque immobilibus oculis intuentur, ut ha & animum contemplatione, & corpus laborum tolerant ceant. *Plin. lib.* 7. *c.* 2.

Archimedes, qui machinationibus suis multùm ac diu v M. Marcelli Syracusas obsidentis inhibuerat, cum captá urb & oculis in terram defixis, formas describit, militi, qui gratiâ domum irruperat, strictoque super caput gladio qui set? interrogabat: propter nimiam cupiditatem investigar requirebat, nomen suum indicare non potuit: sed protecto pulvere: noli (inquit) obsecro, istum circulum disturbare inde quasi negligens imperii victoris, obtruncatus, sanguin tis suæ lineamenta confudit. *Valer. l.* 8. *c.* 7.

P. Scipio Africanus, antelucanis horis in Capitolium as in templo Iovis Opt. Max. prius contemplabundus sedeb in senatum descenderet: ut ea, quæ Reipub. salutaria esser rum prius pace implorata, invenire & patribus proponer *Gell. lib.* 7. *cap.* 1. *ex Iulio Hygino & C. Oppio refert: Eo filium creditum.*

Carolus Magnus ad cervicale pennam & encaustum cur meno noctu reponebat, ut si quid in lecto cogitanti utile ret, signare posset, ne è memoria laberetur: Vicinus etiam l paries cerâ illitus, cui, si quid in tenebris occurrisset, ins *Eginard. in vita Caroli, & Henric. Erphordensis.*

Carolus V. Imp antequam quicquam aggrederetur, d tumque prius deliberabat, in publicum non prodibat, nem se intromittebat, sæpè quin etiam morbum simulabat. C effecit, ut non prius ejus consilia deprehenderentur, quam deducta essent. *Theat. Zwing.*

COGNITIO SUI.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Persius Satyra 4.

Vt nemo in sese tentat descendere, nemo:
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Horat. satyr. 3. lib. 1.

Mænius absentem Novium cùm carperet, heus tu,

(

(Quidam ait) ignoras te? an ut ignotum dare nobis
Verba putas? Egomet mi ignosco, Manius inquit.
Stultus & improbus hic amor est, dignusque notari.

Terent. in Heauton. 3. 1.

——— Dij vostram fidem,
Itan' comparatam esse hominum naturam omnium,
Aliena ut melius videant & dijudicent,
Quam sua? an eo fit, quia in re nostra, aut gaudio
Sumus praepediti nimio, aut aegritudine.

Horat. lib. 1. Satyr. 3.

——— Denique te ipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala. Namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.

Persius Satyra. 1.

——— Ne te quaesiveris extra.

Idem Satyr. 3.

Discite que ô miseri, & causas cognoscite rerum,
Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
Quis datus, aut metae quam mollis flexus, & unde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Utile nummus habet: patriae charisque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit, & humana qua parte locatus es in re.
Disce.

Idem 4. Satyr.

Respice quod non es, tollat sua munera cerdo,
Tecum habita: & noris quàm sit tibi curta supellex.

Iuvenalis Satyra 11.

——— Illum ego jure
Despiciam, qui scit quantò sublimior Atlas
Omnibus in Lybia sit montibus: hic tamen idem
Ignoret, quantum ferrata distet ab arca
Sacculus. E coelo descendit, γνῶθι σεαυτὸν,
Figendum, & memori tractandum pectore, sive
Conjugium quaeras, vel sacri in parte senatus
Esse velis.

¶ APOPHTHEGMATA.

Thales cuidam percontanti, quid esset difficile? Seipsum, inquit, nosse. Atqui hoc vulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspicimus quam nostra, & sibi quisque adulator est. *Laert. lib.* 1.

Socrates dicebat: Sese nihil scire, praeter hoc unicum, quòd nihil sciret;

sciret: reliquos vero ne hoc quidem scire. *Ant. in Meliss. p. 1.*
Idem rogati: Cur nihil scriptum ederet? respondit: qu
chartam multò pretiosiorem, quam ea, quæ scribenda fore
Heraclitus, juvenis adhuc, omnium sapientissimus esse
dicabatur, quòd rogatus quid sciret? respondisset: sat scio, q
hil scio. *Ex Aristonymi scriptis recitat Stob. serm. 21.*
Meliss. part. 1. Serm. 59. Max. serm. 56.
Diogenes interrogatus: Quonam modo quis suimet pr
fieri posset? respondit: Si seipsum eis, quibus alios incre
crepuerit. *Stob. serm. 1.*
Demonax interrogatus: Quando cœpisset philosophar
dixit, cùm cognoscere meipsum incœpi. *Stob. serm. 21.*
Vide Amor sui, & Philautia.

COMBUSTIO, COMBURERE.

¶ EXEMPLA SACRA.

COmbustorum & igne devoratorum exempla: Sodomita
morrhitæ, *Genes.* 19. ℣. 24. 25. Nadab. & Abihu, *Levit.* 10. ℣. 1
centi quinquaginta viri, *Num.* 16. ℣. 33. 34. 35. Thamnathæus
ejus, *Iudic.* 15. ℣. 6. Saul & filii ejus, 1. *Sam.* 31. ℣. 12. Quinqua
duo cum quinquaginta viris, 2. *Reg.* 1. ℣. 10. 11. 12. Filii & Filiæ
tarum, 2. *Reg.* 17. ℣. 17. Filii Sepharvaim, ℣. 31.

¶ EXEMPLA PROFANA.

E*Mpedocles* se in ardentis Aetnæ specum intempestâ nocte
cit, ut cum repentè non apparuisset, abiisse ad Deos cred
Horatius in arte.
Plinius Secundus Veronensis, Vespasiani imperatoris te
cum opus de natura successivis temporibus conscriberet, in
Vesuvii incendio, dum ejus causam indagare cupit, periit.
18. *Antrop.*
Fama est *Cæsium Bassum, poetam Lyricum*, in suis prædiis
te Vesuvio, lateque vagantibus flammis, cum villa sua confla
Theat. Zwing. fol. 477.
Saxo lib. 7. historia Danica ait: Frothonem regem in antı
fugerat, flamma & fumo fuisse suffocatum.
Sarnij Galli, Alpium accolæ, à Q. Martio rege obsessi, cum
libertatis spem superesse viderent, interfectis liberis & conju
se cum omni præda igni absumendos objecerunt. *Eutrop.*
Orosius lib. 5.
Captâ à Caroli V. classe anno 1532. *Naupacto*, Turcæ quida
delitate Christianorum territi, mediâ inclusi turre, se ipsos
rim, totumque penè Castellum, succenso tormentario pulver
cremarunt. *Iovius lib. 31. histor.*

CO

COMITAS.

¶ APOPHTHEGMATA.

Antalcidas rogatus à quodam, quo pacto quis maximè placere possit hominibus? Si, inquit, loquatur illis jucundissima, præstet autem utilissima. *Plut. in apoph. Lacon.*

Telecrus fratri suo querenti, quòd cives ergà se non perinde afficerentur, atque erga illum: sed inhumanius tractarent, quod nondum ab illis esset creatus Ephorus: ut(inquit) extra omnem comitatem positus, injuriam ferre nescis: ego autem scio. *Plut.*

Trajanus Imp. amicis incusantibus, quod parum memor imperatoriæ majestatis, nimium esset omnibus expositus, respondit: talem præstabo me Imperatorem privatis, qualem optarem ipse privatus. *Eras. Rot. l. 8. apoph. Brus. l. 3. c. 4.*

Vide locum de Affabilitate, Humanitate, Misericordia, Mansuetudine.

COMMISERATIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

Commiserationis exempla: Abraham, *Genes.* 14. ℣. 14. Melchisedech, ℣. 18. Ruben, 37. ℣. 21. Ioseph, 43 ℣. 30. & 45. ℣. 1. Obstetrices, *Exod.* 1. ℣. 17. Filia Pharaonis, *Exod.* 2 ℣. 6. Moses, ℣. 12. 17. & 32. ℣. 32. *Num.* 12. ℣. 13. Gedeon, *Iudic.* 8. ℣. 5. Israëlitæ, 21. ℣. 15. Booz, *Ruth* 2. ℣. 8. 9. Samuel, 1. *Sam.* 16. ℣. 1. David, 30. ℣. 23. 24. Sobi & Machir, 2. *Sam.* 17. ℣. 27. 28 29. Pueri mater, 1. *Reg.* 3. ℣ 26. Abdias, 18. ℣. 4. Elias, 17. ℣. 19. Elisæus, 2. *Reg.* 4. ℣. 2. & 6. ℣. 23. & 8. ℣. 12. Iosaphat, 2. *Paralip.* 22. ℣. 11. Azarias, Barachias, &c. 2. *Paral.* 28. ℣. 15. Nehemias, *Nehem* 1. ℣. 4. & 2. ℣ 3. Amici Iob, *Iob* 2. ℣ 11. Iob, *Iob* 29. ℣. 11. 12 13. 14. 15. 16. & 30. ℣. 25 Esther, *Esth.* 7. ℣ 3. Tobias, *Tob.* 1. ℣. 19. Esaias, *Esa.* 21 ℣. 3. & 22 ℣. 4. Ieremias, *Ierem.* 4 ℣. 9 31. & 19. ℣. 1. *Thren.* 2. ℣. 11. Abedmelech, *Ierem.* 38. ℣. 7. 9. Baruch, 45 ℣. 3. Dominus, 48. ℣. 32. Amos, 7. ℣. 3. Ezechiel, *Ezech.* 3. ℣. 14. & 9. ℣. 4. Darius, *Dan* 6. ℣. 18. Onias, 2. *Mach.* 3. ℣. 16. 17. Antiochus, 4 ℣. 37. Discipuli, *Matth.* 15 ℣. 23. IESVS CHRISTUS, *Matth.* 8. ℣. 3. & 9. ℣. 2. 36 & 14. ℣. 14. & 15. ℣. 32 & 20. ℣. 34. & 23. ℣. 37. *Marc.* 1. ℣. 41. & 6. ℣. 37. & 8. ℣. 2. *Luc.* 7. ℣. 13. & 19. ℣. 41. *Iohan.* 5. ℣. 6. 9. & 11. ℣. 33. 35. & 19. ℣. 26. Paterfamilias, *Matth.* 18. ℣. 27. Samaritanus, *Luc.* 10. ℣. 33. Viduæ, *Actor.* 9. ℣. 39. Paulus, 17. ℣. 16. *Rom.* 9. ℣. 2. 3. 2. *Corinth.* 2. ℣. 7. 8. & 12. ℣. 21. *Galat.* 4. ℣. 19. *Philip.* 3. ℣. 18. *Philem.* ℣. 10. Custos carceris, *Actor* 16. ℣. 33 Fideles Thessalonicenses, 20. ℣. 37 Fideles Cæsaræenses 21. ℣. 12. Barbari, 28. ℣. 2. Hebræi, *Hebr.* 10. ℣. 33.

§ EXEMPLA PROFANA.

HEraclitus Ephesius philosophus, ad omnem hominum oc fleviſſe dicitur. Dolebat ille, quòd nihil ſani eſſet in vita, homine non caducum, fluxum, & deceptibile. Flevit ille it minum mala, meliore haud dubiè affectu, quam Democri hæc eadem videbat. Nam hic contemtum arguit & ſtultitia juſtitiam & charitatem. *Sabellic. lib.* 2. *c.* 2.

Dionyſius Sicilia tyrannus, cùm mercenarii ad eum inte dum impetum feciſſent, mirabili veſte amictus p odiit, com pulvere reſperſit, & poteſtati militum ſuam vitam permiſit. cenarii eius miſerti, ſalvum & incolumem dimiſerunt. Di eos non ita multò poſt in urbe Leontinorum circumven unum trucidavit. *Polian. l.* 4.

Seleucus Antiochi F. Syriæ rex, Aſiaticas civitates ingen aggrediebatur, ob auxilia Berenicæ novercæ ſuæ & fratri ex exhibita. Sed ſubita tempeſtate naves omnes amiſit. Q Seleuco hoc boni peperit, ut Aſiatici omnes, ira in miſeric verſa, ſponte ſua in fidem infenſiſſimi hoſtis redierint. *Sabel En.* 4.

Athenienſibus naves conſcendentibus, commiſerationis c ampliſſimus. *Theat. Zvving*

Antiochus Syriæ rex, qui Nobilis appellabatur, audiens ſummum ſacerdotem iniquè occiſum, flexus ad miſericordi chrymas fudit. 2. *Machab.* 4.

Vide Miſericordia.

COMOEDIA.

§ APOPHTHEGMA.

LAcones comœdias & tragœdias non audiebant, ut nec ſeri joco quicquam audirent repugnans legibus. Leges eni hibent ſtupra, inceſtum & adulteria: prohibent dolos, inj furta, cæteraque flagitia: at in fabulis talia poetæ Diis affi Nec placuit illis quorundam excuſatio, fabulas ad voluptat gi, non ad fidem veri. Voluptas ea corrumpit imbecillium a Hanc ob cauſam Archilochum poetam, cum veniſſet Lace nem, eâdem horâ expulerunt, quod intellexerant ab illo ſcri Satius eſſe abjicere arma, quàm mori. *Plut. in apoph.*

CONATUS.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

Quærendi defatigatio turpis eſt, cùm id, quod quæritur, ſ cherrimum. *Cic.* 2. *de Finib.*

Non est consentaneum, ullam honestam rem actionémve, ne sollicitus sis, aut non suscipere, aut susceptam deponere. Quod si curam fugimus, virtus fugienda est: quæ necesse est, ut cum aliqua cura res sibi contrarias aspernetur atque oderit: ut bonitas malitiam, temperantia libidinem, ignaviam fortitudo. *Lælius.*

Sine studio & ardore quodam amoris, in vita nihil quidquam fit egregium. 1. *de Orat.*

Diligentia in omnibus rebus plurimum valet: Hæc præcipuè colenda est nobis, hæc semper adhibenda: hæc nihil est quod non assequatur: qua una virtute omnes reliquæ virtutes continentur. 2. *de Orat.*

Parum valet doctrina, nisi industria, studio, labore, diligentiâ comprobetur. 3. *ad Heren.*

Nihil est in natura rerum omnium, quod se in universum profundat, & quod totum repente evolet: sic omnia, quæ fiunt, quæque aguntur acerrimè, levioribus principiis natura ipsa prętexit 2. *de Or.*

Omnium rerum principia parva sunt: sed suis progressionibus usa augentur. 5. *de Finib.*

Nihil in simplici genere omni ex parte perfectum atque beatum natura expolivit: tanquam cæteris non sit habitura quod largiatur, si uni omnia concesserit. 1. *de Invent.*

In omni disciplina, infirma est artis præceptio sine summa assiduitate exercitationis. 3. *ad Heren.*

§ SIMILITVDO.

QVi bove venatur leporem, & aratro jaculatur, & sagenâ captat cervos, si non assequitur, non potest accusare fortunam, sed suam ipsius stultitiam: Sic, qui conantur, quod non queunt efficere, non debent incusare fortunam, sed suam dementiam. *Plut.*

Vide Actio, Exercitatio.

CONCORDIA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Silius Italicus 9. lib. bel. Pun.

Velle ac nolle ambobus idem, sociataq; læto
Mens ævo, ac parvis dives concordia rebus.

Titus Calphurnius Eclog. 2.

Este pares, & ob hoc concordes vivite: Nam vos
Et decor, & cantus, & amor sociavit, & ætas.

Horat. 1. Carm. 13.

Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula: nec malis
Divulsus querimoniis
Supremâ citius solvet amor die.

Publ. Syrus.

Discordia fit carior concordia:
Auxilia humilia, firma consensus facit.

§ APOPHTHEGMATA.

MElanthus, quum Gorgias sophista recitaret in Olymp apud Græcos orationem de concordia, hic, inquit, de totius Græciæ disserit, qui sibi, uxori, & ancillæ, tribus du concorditer vivant, nondum persuasit. *Eras. 2 apoph.*

Agesilaus à quodam percontatus, quam ob causam Spa bus nō cingeretur? ostendit cives armatos & unanimes: hi, sunt Spartæ civitatis mœnia. *Plut. in apoph. Lacon. Eras. l.*

Idem similiter cùm alius quidam interrogasset hoc ipsu tatem non saxis lignisvè, sed pro vallis ac mœnibus, in virtute muniri oportere, ait: quos si jungit concordia, nu esse murus inexpugnabilior. *Plut. in Lacon. apoph.*

Iovinianus Imp. cùm solicitaretur, ut responsum daret nianis supplicationibus: odi, respondit, omne contention concordiam autem unicè amplector & amo. *Nicephoru lib. 10. cap. 40. Ecclesi. hist.*

Mycipsa rex jamjam moriturus, filios suos paterno m ctu, ut concordes sint, aureis semper literis scribenda tiam addens: Concordiâ parvæ res crescunt: discordiâ a ximæ dilabuntur. *Salustius de bello Iugurthino.*

§ SIMILITUDINES.

UT singula hastilia facilè frangas, conjuncta non possis dentes facilè superantur, concordes haud facilè. *Plut.*

Duabus vocibus simul sonantibus, gravior fit concentu quid fit in familia, fit quidem utriusque consensu, sed ta trio mariti. *Idem.*

Vt in corpore ex humidi, frigidi, calidi, sicci temperatu fit constitutio: Sic ex fratrum concordia maximè floret h genus. *Idem.*

Tyrrhenus lapis, quamvis grandis, innatat; comminu Ita concordia sustinemur, discordiâ pessum imus. *Plin. l.* 102. & *Aristot. de natur. c. 12.*

Vt lapis è Scyro fluctuat integer, sidit comminutus: Sic diâ pessum ount, concordiâ sustinentur. *Plin. l. 36. c. 17.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

COncordiæ exempla: Abraham & Loth, *Genes.* 13. v. 8. *Actor.* 1. v. 14. Fideles, *Act.* 2. v. 44. 46. & 4. v. 32.

§ HIEROGLYPHICA.

ROmani veteres per *Lyræ* hieroglyphicum concordia runt. *Pier. Val. l. 47. pag. 457. C.*

Rei familiaris concordiam in consortibus per *duas Perdices* incubantes exprimere plerique voluerunt: propterea quòd *Perdices* interdum remisso ardore illo, quo supra modum in libidinem efferascunt, unanimi concordia mas & fœmina rem familiarem curent: quippe bina ovorum faciant receptacula, in quorum altero mas, in altero fœmina incubet, ova inter se partiti, excludatque uterque sua, atque educet. *Pier. Val. lib. 24 pag. 227. B.*

Mercurii Caduceus angues illos circumvolutos habens, quos ipse, ut poetæ narrant, pugnantes cùm invenisset, diremit, ita ut ambo caduceo ejus adhæreant, concordiæ symbolum est, ut in antiquis numismatis apparet. *Eruditus quidam lib. 1. Hieroglyphicorum pag. 571.*

Vide Locum de Amicitia, Charitate, Dilectione.

CONCUPISCENTIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

NE sequantur cogitationes suas, & oculos suos per res varias fornicantes *Num. 15.*

Oculus malus ad mala non satiabitur pane indigens, & tristitia erit super mensam suam. *Eccles. 14.*

Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt. *Deut. 5.*

Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua: adolescentia enim & voluptas vana sunt *Eccl. 11.*

Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui. *Eccles. 5.*

Virginem ne conspicias, ne fortè scandalizeris in decore illius. *Eccles. 9.*

Averte faciem à muliere compta, & ne circumspicias speciem alienam. *Ibid.*

Propter speciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. *Ibid.*

Ne respicias in mulieris speciem, & non concupiscas mulierem in specie. *Eccles. 25*

Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere. Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis. *Eccl. 18.*

Aufer à me vanas concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me. *Ibid. 23.*

Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit. *Matth. 6.*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

QVi viderit mulierem ad concupiſcendum eam, id eſt animo attenderit, ut eam concupiſcat, quod jam n ctationi carnis, ſed planè conſentire libidini, ita ut non illicitus appetitus, ſed ſi facultas fuerit, ſatietur; hic mo *Auguſt. de ſerm. Domini, lib. 1.*

Neſcio quomodo hoc ipſum, quod concupiſcitur, fit dum vetatur. *Idem de ſpiritu & litera.*

Concupiſcentia minui poteſt · conſumi non poteſt *Idem lib. 5. contra Iul.*

Qui viderit mulierem, &c. Inter paſſionem & propaſ intereſt: quòd paſſio reputatur in vitium: propaſſio, lice pam habeat, tamen non tenetur in crimine: ergò qui vid rem, & anima ejus fuerit titillata, hic propaſſione percu vero conſenſerit, & de cogitatione affectum fecerit, ſicu eſt in Davide: tranſierunt in affectum cordis; de propaſſi vit ad paſſionem, & huic voluntas peccati non deeſt, ſ Quicunque ergo viderit, id eſt, ſi ſic aſpexerit, ut concup cere diſponat; iſte rectè mœchatus dicitur eam in corde ſ *ſuper. Matth. lib. 1. c. 14.*

Caro quùm concupiſcitur, penſetur quid ſit exanimi gatur quid ametur. Nil quippe ſic ad edomandum deſ carnalium appetitum valet, quàm ut quiſque hoc, quod ligit, quale ſit, mortuum penſet. *Greg. lib. 18. moral.*

Viſus quidam pravi deſiderii, delectationis terrenæ an lare non patitur, & citius retrahit mentem, ſi fortè aliqua vatur. *Bernhard. in ſerm. ſuper Cant.*

Concupiſcentia carnis, eſt motus animæ in affectu ſ gitationis. *Iſid. lib. 2. de ſummo bono.*

Cætera vide in loco de Cupiditate.

CONFESSIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

PRo anima tua non confundaris dicere verum. Eſt enir adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & *Eccleſ. 4.*

Non confundaris confiteri peccata tua: & ne ſubjicia homini pro peccato. *Ibid.*

De negligentia tua purga te cum paucis. *Eccleſ. 7.*

Non demoreris in errore impiorum, antè mortem co mortuo quaſi nihil petit confeſſio, confiteberis vivens, viv confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miſerati lius. *Ibid. 17.*

Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum. *Idem* 38.

Vade & ostende te sacerdoti, & offer munus tuum. *Matth.* 8.

Quodcunq; solveris super terram, erit solutum & in cœlis. *Ib.* 16.

Quæcunque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solveritis super terram, erunt soluta & in cœlis. *Ibid.* 18.

Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. *Iohan.* 20.

Ore autem confessio fit ad salutem. *Rom.* 10.

Revela Domino opera tua, & diriget cogitationes tuas. *Prov.* 16.

Iustus prior est accusator sui. *Ibid.* 18.

Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. *Ibid.* 28.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Confessio est salus animarum: dissipatrix vitiorum: oppugnatrix dæmonum: quid plura? obstruit os inferni, portas aperit paradisi. *August. in lib. de pœnit.*

Plurimum suffragatur Deo verecunda confessio: & pœnam, quam defensione evitare non possumus, pudore revelamus. *Ambr. in lib. de Ioseph. cap.* 36.

Qui se accusat, etsi peccator sit, justus esse incipit: quia nec sibi parcit, & Dei justitias confitetur. *Idem super Beati immac. &c.*

Cessat vindicta divina, si confessio præcurrat humana. *Ibid.*

Qui promereri vult, quod expetit; debet malum confiteri, quod fecit: Valdè enim facilè est, ut peccatorem se quisque fateatur, quùm nihil pro peccato suo patitur. *Greg. lib.* 8. *moral.*

Trux morsus à serpente fugit conscientiam sacerdotis, ad quem eum magis oportuerat, tanquam ad sinum recurrere matris. *Bernhard. sup. Cant.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 11. Metamor.

Mite Deûm numen Bacchus, peccasse fatentem
Restituit, factique fide data munera solvit.

Idem lib. 10. Metamor.

Numen confessis aliquod patet.

Horat. satyr. 3. lib. 1.

Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscat verrucis illius: æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Claud. in Epigram. satisfact.

En adsum, & veniam confessus crimina posco.
Manibus Hectoreis atrox ignovit Achilles:
Victrices furias matris placavit Orestes. &c.

§ SENTENTIA PHILOSOPHICA

QVare vitia sua nemo confitetur? quia etiam nunc Somnium narrare vigilantis est: & vitia sua confiteri est indicium. Expergiscamur ergo, ut errores nostros possimus. *Senec. in epist. 54. ad Luc.*

§ APOPHTHEGMATA.

PYthagoras dicebat: peccata non esse verbis tegenda, dum, ut reprehensionibus curarentur. *Anton. & Ma. in just. peccato & confess.*

Aristoteles non multum ab impeccabili discedere di peccatum, ut decet, fareretur. *Ibid.*

Lysander in Samothracia oraculum petens, jussus est dicere, quid deterrimum in vita egisset? Ipse quoque rogavit: utrum jussu suo, an Deorum, id facere oporter dicente Deorum; Tu igitur, inquit, mihi concede, ut contentur, dicam. *Brusonius l. 2. cap. 13. ex Plut. in. Laco*

Antalcidas interrogatus à sacrorum ministro; Qu per omnem ætatem operam dedisset? Non opus est, inq hoc dicam: Sed si quid malè egi, Diis nequaquam incog *Plut. in Lacon.*

Anonymus. Sacerdos quidam Laconem initiaturus, quibus ab ineunte ætate potissimùm peccasset? At ille: h Deos nequaquam latet. Verum cùm magis urgeret reipc con rogavit etiam: Num hoc sacerdoti, vel Diis ipsis dic set? Quum respondisset, Diis; tu igitur secede parum, inc dias: Diis dicturus eram. *Idem ibidem.*

§ EXEMPLA SACRA.

COnfessionis privatæ exempla: Adam & Eva, *Genes.* 3 das, 38. ꝟ. 26. Filii Iacob, 42. ꝟ. 21. Pharao, *Exod.* 9. ꝟ. 27. Balaam, *Num.* 22. ꝟ. 34. Achan, *Ios.* 7. ꝟ. 10. Saul, 1. *Sam.* 15 & 26. ꝟ 21 David, 2. *Sam.* 12. ꝟ. 13. 1. *Paral.* 21. ꝟ. 8. 17. & 41. ꝟ. 5 & 51. ꝟ. 6. Esaias, *Esa.* 6. ꝟ. 5. Ieremias, *Ierem.* 14 hemias, *Nehem.* 1. ꝟ 6. Esdras, *Esdr.* 9. ꝟ. 6. *seqq.* Achab, 1. *Re* Bethuliani, *Iudic* 7. ꝟ. 15. 19. Esther regina, *Esth.* 14. ꝟ 6. 7. ꝟ. 20. Baruch & Israelitæ, *Baruch.* 1. ꝟ 13 17. 18. & 2. ꝟ. 5. Azarias, *Dan* 3. ꝟ. 29. 30. Daniel, *Dan* 9. ꝟ. 5 Ionas, *Ion.* 1. ꝟ lymitani, *Matth.* 3. ꝟ. 6. *Marc.* 1. ꝟ. 5 Iudas, *Matth.* 27. ꝟ. 4. filius, *Luc* 15 ꝟ. 17. 21. Publicanus, 18. ꝟ 13 Zachæus, 19. ꝟ. 8. ꝟ. 4. Credentes, *Actor* 2. ꝟ. 37. & 19. ꝟ. 17. Paulus, 22 ꝟ. 4. & 1. *Corinth* 15. ꝟ 9. *Galat.* 1. ꝟ. 13. 1. *Timoth* 1. ꝟ. 13 15. Conf dei exempla: Iethro, *Exod.* 18 ꝟ. 11. Daniels 'o... i, *D* Petrus, *Matth.* 16. 16. Apostoli, *Ioh.* 6 ꝟ 69 Martha, *Io* Eunuchus Candaces reginæ Aethiopum, *Actor.* 8. ꝟ. 37.

¶ EXEMPLA PROFANA.

APud *Lacedamonios*, si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram quandam, quæ erat in urbe, circumire, ac vituperationem interim in se ab arte compositam canere: quod nihil aliud erat, quàm seipsum sua voce objurgare. Ingenui pudore, & laudis amore melius ducuntur ad honesta: virgis aut flagris cædi, servile est. *Plut. in Lacon.*

Claudius Cæsar, iræ atque iracundiæ conscius sibi, utrumque excusavit edicto, distinxitque; pollicitus alteram quidem brevem & innoxiam, alteram non injustam fore. *Suet.*

Attila Hunnorum rex, è pugna Catalaunica veniens, eversurus reliquas Galliæ civitates, interrogatus à D. Lupo Trojæ antistite: quisnam esset, qui tot regibus devictis, cuncta vi sibi subderet? Ego, inquit, sum rex Hunnorum, flagellum Dei. *N. Olaus c.* 9. *in Attila.*

Agathocles Siciliæ tyrannus, ignobilitatem generis apertè fatebatur, abacumque suum fictilibus tantum instruebat, *teste Ausonio.*

Creusa apud Euripidem in Ione, ut flagellantis conscientiæ stimulos confessione mitiget, detegit occultum suum stuprum, quòd filium habuerit ex compressu Apollinis, & illum exposuerit:

Οὐκ ἔτι κρύψω λέχος ὡς στέρνον
Ἀπονιψαμένη, ῥάων ἔσομαι.

CONJECTURA.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PErinde ut est opinio de cujusque moribus, ità quid ab eo factum sit, & non factum, existimari potest. *Cic. pro Cluentio.*

De futuris rebus etsi difficile est dicere, tamen interdum possis conjecturâ propiùs accedere, quùm res est ejusmodi, cujus exitus prævideri potest. *Cic. Torq. Famil.* 6.

Vide Locum de Scientia.

CONJUGIUM.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Vide Matrimonium.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

QVia ægritudini semper consulendum est, propterea si contigerit primo privari conjugio, si voluerit secundas vel tertias inire nuptias, nullum de illis peccatum habebit, si eas castè servarit: & si fuerit aliquis conjugalis excessus, qui tamen legitimum non violet tho-

let thorum, habet non nullum, sed veniale peccatum. *A*
ad Petrum.

Matrimonium non est, ubi datur opera, ne fœmina par
lib. 2. de mor. Man.

Bene utitur malo, concupiscentiam restringens connub
de pueror. Bapti.

Conjugum dissensio, totius domûs est perturbatio.
Psalm. 33.

Conjugium humile melius est virginitate superbâ. *In P*

Propemodum non inferioris virtutis est, eo abstinere c
quod aliquando delectaverit, quàm conjugii oblectamenta
Copula nuptialis non est quasi culpa vitanda, sed quasi ne
sarcina declinanda. *Ambros. de Viduit.*

Tolle quod pejus est, & per se non erit bonum nubere. V
lia sunt matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur. *Hieron.*
quadam.

Sicut boni filii adulterorum nulla est defensio: Sic mali f
jugatorum nullum crimen est matrimonii. Quia non in
bus, sed in voluntate nascentis, causa vitiorum est atque vi
In epist. ad Rufinum.

Bonum est conjugium: sed mala sunt quæ circa illud
mundi cura succrescunt. Dum ergo tenetur, quod non noc
bus juxta positis, committitur plerumque quod nocet. Si
rectum mundumque iter pergimus, & tamen ortis juxta v
pribus per vestimenta retinemur. In via quidem munda no
dimur, sed à latere nascitur, quo pungamur. *Greg. 12. mora*

Qui tentationum procellas cum difficultate tolerant, c
portum petant. Melius est nubere, quàm uri. Sine cul
ad conjugium veniunt, si tamen necdum meliora dev
Idem ibid.

Quos Deus conjunxit, homo non separet: subaudi, viol
ne lege, absque ratione. Non enim homo separat, qu
damnat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat. *Isid*
Matth. 19.

Quemadmodum si vides hominem assiduè amicitias n
rum colentem, ex hoc statim intelligis, quòd infirmus est:
cùm videas sive virum, sive mulierem, de dimittendis uxori
viris legem interrogantes; cognosce, quia vir ille lascivus est
lier illa meretrix est. *Chrysost. sup. Matth. 19.*

Omnis causa, per quas nascitur, per ipsas absolvitur causas
monium enim non facit coitus, sed voluntas: & ideò non il
vit separatio corporis, sed separatio voluntatis. *Idem ibid.*

Sicut crudelis est & iniquus, qui castam dimittit: Sic fa
& injustus, qui retinet meretricem. *Idem ibid.*

Vtriusque sexus infirmitas, propendens in ruinam turpitudinis, rectè excipitur honestate nuptiarum, ut, quod sanis possit esse officium, sit ægrotis remedium. Neque enim, quia incontinentia malum est, ideò connubium, vel quo incontinentes copulantur, non est bonum: imò verò, non propter illud malum culpabile est hoc bonum: sed propter hoc bonum, veniale est illud malum, quoniam id quod bonum habent nuptiæ, & quod bonæ sunt nuptiæ, peccatum nunquam esse potest. *August. de Gen. ad lit. cap. 7.*

Quùm initio viri sorores suas conjuges acceperunt, profectò id quanto est antiquius, compellente necessitate, tantò postea factum est damnabilius, religione prohibente. Habita est enim ratio rectissima charitatis, ut homines, quibus esset utilis & honesta concordia, diversarum necessitudinum vinculis necterentur: nec unus in una multas haberet, sed singulæ spargerentur in singulos: ac sic ad socialem vitam diligentius colligandam, plurimæ plurimos obtinerent. Pater quippe & socer duarum sunt necessitudinum nomina. Vt ergo alium quisque habeat patrem, alium socerum, numerosius se charitas porrigit. *Aug. lib. 15. de Civit. Dei. c. 16.*

Etiamsi continentia conjugio præferatur: melior est tamen fidelis conjugatus, quàm continens infidelis. Sed continens infidelis homo non solùm minùs laudandus est; quia se continet, dum non credat: verum etiam multò magis vituperandus; quia non credit, cùm se contineat. Constituamus ergò ambos bonos: etiam sic profectò melior est conjugatus fidelissimus, & obedientissimus Deo, quàm continens minoris fidei, minorisque obedientiæ. Si verò paria sint cætera, continentem conjugato præferre quis ambigat? *Aug. l. 16. de Civit. Dei. c. 36.*

Bonum conjugii Dominus in Evangelio confirmavit, non solùm quia prohibuit dimittere uxorem, nisi ex causa fornicationis; sed etiam quia venit invitatus ad nuptias. *Idem lib. de bono conjugali.*

Conjugium mihi bonum videtur, non propter solam filiorum procreationem; sed propter ipsam etiam naturalem in diverso sexu societatem. Habet etiam id bonum, quod carnalis vel juvenilis incontinentia, etiamsi vitiosa est, ad propagandæ prolis redigitur honestatem: ut ex malo libidinis aliquid boni faciat copulatio conjugalis. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius 1. Carm. 13.

Felices ter, & amplius,
Quos irrupta tenet copula: nec malis
Divulsus querimoniis
Supremâ citius solvet amor die.

Prop. 2. 15.

Exemplo junctæ tibi sint in amore columbæ,
Masculus, & totum fœmina conjugium.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

HAbent locum maledicti crebræ nuptiæ: quæ multis
tis non placet. *Sen. in Prov.*

Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum est: qu
tium uxoris, commodiorem præstat: qui fert, sese meli
Gell. lib. 1.

APOPHTHEGMATA.

D*Emonax* Epicteto Cynico suadenti, ut uxore ducta
ram liberis, neque enim id indignum esse philosoph
inquit, igitur unam è filiabus tuis. Notans illum ine
alteri, quod ipse non faceret. *Erasm. lib.* 8. *apoph.*

Pittacus interrogabat quendam, quamobrem uxo
nollet? Qui cùm respondisset, quoniam si formosam du
turus sum communem; sin deformem, pœnam: Hau
dixit Pittacus: Sed si pulchram duxeris, non erit tibi pc
formem, non habebis communem. *Stob. serm.* 65.

Martia Catonis F. interrogata, quam ob causam post n
tem, alii se copulare viro renueret? Respondit: quia non
cilè invenero, qui me magis velit, quàm mea. Noluit pro
sima matrona hoc conjugium, quod mutuo careret amo
dotis enim causâ nubit viro, concubinum verius quàn
habebit *Eras.* 8. *apoph.*

Portia, cùm laudaretur apud eam mulier quædam, ut
rata, quæ tamen iterârat matrimonium: fèlix, inquit, ac p
trona non nubit nisi semel. *Eras. lib.* 8. *apoph.*

Eadem, quùm diutiùs lugeret maritum, rogata quem
tura diem luctus ultimum? respondit: Quem & vitæ. *Id*

Antisthenes adolescenti consulenti, cujusmodi uxor
expediret? si formosam duxeris, inquit, habebis commu
deformem, habebis pœnam. *Laert. lib.* 6. *c.* 1.

Lycurgus, quùm certum tempus præscripsisset, quo
bere, juvenes ducere deberent: interrogatus, cur id statu
tasset? Vt, inquit, soboles ex adultis perfectæque ætatis
nata, valida sit & vegeta. *Plut. in Lacon.*

Barbara Imperatrix, Sigismundi Cæsaris uxor, quo f
vidua superstitit, cùm ei diceret aliquis: Imitandu
exemplum, quæ mortuo marito, perpetuam castitatem
me, inquit, ratione carentes imitari volucres jubes, cur n
bas potiùs passeresque proponis? *Aen. Syl. de dictis Sigis*
Friderici Imperatoris.

Charilaus percontanti quamobrem Lacedæmonii virgines nudas producerent in publicum, uxores verò tectas? Quoniam, inquit, virginibus mariti sunt inveniendi: uxores verò servandæ iis, qui eas nacti sunt. *Plut.*

Annia ab amicis adhortata, ut post defunctum priorem maritum, alteri nuberet, cùm ætas esset & integra, & forma præstantissima adhuc: quorum alterum præberet spem prolis, alterum promitteret amorem mutuum: nullo, inquit, pacto hoc factura sum: si enim bono viro nupsero, nolo posthac timere ne amittam: sin verò malo, quæ me caperet dementia, ut post optimum talem admitterem? *Eras. l.* 8. *apoph.*

Valeria à quodam rogata, quam ob rem defuncto Servio marito, nulli posthac nubere vellet? Ideò, inquit, hoc facio, quia Servius meus, licet aliis defunctus sit, apud me vivit, vivetque semper. *Eras. lib.* 8. *apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

VT vincula ex commissura vires accipiunt: Sic ex consensu viri & mulieris, familiæ status. *Plut.*

Vt corpus nihil potest absque animo, nec animus rectè valet, nisi corpore incolumi: Sic inter uxorem & maritum omnia sunt communia. *Idem.*

Qui venenis piscatur, facilè interimit & tollit piscem, sed corruptum & malum: Sic quæ philtris captant maritos, stupidos habent & inutiles. *Idem.*

Quæ malunt dominari dementibus maritis, quàm sanis ac prudentibus parére: perinde faciunt, ac si quis in itinere malit ducere cæcum, quàm sequi videntem, & viæ gnarum. *Idem.*

Vt qui in equum insilire non possunt ob imbecillitatem, docent ipsum inflectere genua: Sic quidam generosas ac potentes nacti uxores, non dant operam, ut ipsi meliores fiant, sed illas deprimunt. *Idem.*

Pro equi magnitudine temperàmus fræna: Ita pro uxoris dignitate moderanda gubernatio. *Idem.*

Vt humida miscentur omnibus partibus: Sic inter conjugatos omnia debent esse communia. *Idem.*

Vt vinum apellatur, etiamsi major aquæ pars sit admixta. Ita domus mariti dicetur, etiamsi mulier plus contulerit. *Idem.*

Qui prima virginum dissidia non ferunt ad tempus, idem faciunt, quod ii, qui offensi labruscis, uvas maturas aliis relinquunt. *Idem.*

Vasa initio quavis occasione dissolvuntur; at tempore commissuris compactis, vix igni ferroque dissecantur: Ita prima conjugatorum consuetudo levi momento dirumpitur: sin coaluerit, longè firmior est. *Idem.*

Cætera vide in Loc. de Matrimonio, Nuptiis, Mu Vxore.

CONJURATIO.

§ EXEMPLA SACRA.

Conjurationis exempla: Absalom, 2. *Sam.* 15. ℣. 10. Adonias ℣. 5. Zambri, 16. ℣. 9. Iehu, 2. *Reg.* 9. ℣. 14. Oseæ filius Ela, Ierosolymitani, 14. ℣. 19. Sellum, 15. ℣. 10. Phace. ℣. 25. Ammon 21. ℣. 23. Iudæi, *Ier.* 11. ℣. 19. & 18. ℣. 18. *Act.* 23. ℣. 12.

§ EXEMPLA PROFANA.

Marc. Brutus & *C. Cassius* in C. Cæsaris cædem conju aliosque hujus consilii socios sibi adjunxerunt. *Vide Pl. Bruto & Cæsare.*

Martia concubina Commodi Imp. cum Q. Aelio Læto p præfecto, & electo cubiculi custode; conjuratione factâ, rede balneo Imperatori venenum in vino suavissimo obtulit. *Sabell. l.* 5. *Enn.* 7. & *Herodian. in Commodo.*

Carolus junior Ludovici Germanorum regii filius, à Da graviter in præsentia patris & optimatum ejus vexatus est, & vexatione confessus: Hoc sibi ideò contigisse, quòd contra suum conspirationem facere moliebatur. *Sigebert. in Chro*

Tarquinij legati Aquiliorum & Vitelliorum familias mu corruperant, duos item Bruti Cos. filios: visum est autem pro bus omnibus, hominis jugulati sanguine libato & visceribu magnum & dirum jusjurandum concipere. *Plut. in Valerio.*

Darius rex designatus à patre Artaxerxe Mnemone, cùm sim pellicem à patre impetrare non posset, instinctu Tiribazi patrem conjuravit. *Plut. in Artaxerxe.*

Cùm *Alexander Magnus* in Asia esset, Dynimus quid Calestra Macedoniæ oppido, cum plerisque aliis regi insidia *Diod. lib.* 17.

L. Catilina, nobili Sergiorum familiâ, valido corpore, ma voque ingenio, Syllanæ proscriptionis nefariique dominatû tor, pessimo exemplo captus, animum adjecit ad Rempu fraudem & scelus occupandam. *Sabellicus libr.* 5. *Ennead.* 6.

CONSCIENTIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Nam gloria nostra hæc est: testimonium conscientiæ 2. *Cor.* 1.

Filioli mei, non diligamus verbo, neque linguâ, sed opere

tate. In hoc cognoſcimus, quoniam ex veritate ſumus, & in conſpectu ejus ſuadebimus corda noſtra. Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum, major eſt Deus corde noſtro, & novit omnia. 1. *Ioh.* 3.

Secura mens quaſi juge convivium. *Prov.* 15.

Chariſſimi, ſi cor noſtrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quicquid petierimus, accipiemus ab eo. 1. *Ioh.* 3.

Frequenter enim præoccupant peſſima, redarguente conſcientiâ. Cùm enim ſit timenda nequitia, dat teſtimonium condemnationis condemnata: ſemper enim præſumit ſæva perturbata conſcientia. *Sap.* 17.

§ SENTENTIAE PATRUM.

QVid obeſt illi, ſi de illa tabula cum humana vult delere ignorantia, ſi eundem de libro viventium nunquam propria deleat conſcientia? Nam & ſi bonum, quod de nobis dicitur, in mente non invenitur, magnam debet in nobis triſtitiam generare: & è contra, ſi malum, quod de nobis dicitur, in nobis non invenitur, in magnam debemus lætitiam proſilire. *Aug. in ſerm.*

Conſcientia mala bene ſperare non poteſt. *Idem in Pſal.* 31.

Conſcientiam malam laudantis præconium non ſanat, nec bonam vulnerat convitium. *Idem con. lit. Petil.*

Bene ſibi conſcius falſis non debet moveri convitiis, nec æſtimare plus ponderis in alieno eſſe convitio, quàm in ſuo teſtimonio. *Amb. de Offic.*

Vnusquisque non intermittat opus probabile, ſive à pluribus videatur, ſive ſine arbitro ſit. Abundat enim ſibi locuples teſtis conſcientia: fugat enim mala & opprobria, etiam ſi ſe credat non poſſe convinci: nam etſi clauſis parietibus ſit coopertus tenebris, ſine teſte, ſine conſcio; habet tamen facti arbitrum, quem nihil fallit: ad quem facta clamant omnia: denique clamavit & vox ſanguinis. Seipſum unusquisque & animum ſuum ſeverum judicem, ſui ultorem ſceleris, & vindicem criminis habet *Idem in epiſt. ad Conſtantin.*

Duo ſunt tibi neceſſaria, conſcientia & fama: conſcientia propter rem; fama propter proximum. *Idem.*

In omni quod dicitur, ſemper tacitè recurrere debemus ad mentem, & interiorem teſtem & judicem requirere. Quid enim prodeſt, ſi omnes laudent, & conſcientia accuſet? aut poterit obeſſe, ſi omnes derogent, & ſola conſcientia defendat? *Gregor. ſup Ezechielem.*

Bonum parat habitaculum Deo, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perverſa, nec memoria fuerit inquinata. *Bern. in ſerm.*

Bona conſolatio, quùm & blaſphemamur à malis benefacientes, ſi recti diligant nos: omninò ſufficit adverſum nos loquentium iniqua, opinio bonorum cum teſtimonio conſcientiæ. *Idem.*

Forti-

Fortitudo tua, fiducia fidelis conscientiæ: decor tuus bonæ opinionis. *Idem 3. de consider.*

Conscientia peccati formidinis mater. *Chrysost. in Ps.*

Conscientia est codex, in quo quotidiana peccata co tur. *Ibidem.*

Conscientia impiorum, magna pœna est: piorum verò magnum. *Ansel. ad Cor.*

Semper conscientia servi Dei humilis esse debet & tri humilitatem non superbiat, & per utilem mœrorem cor viam non feratur. *Isidor. l. 3. de summo bono.*

Nulla pœna gravior pœnâ conscientiæ. Vis autem nun tristis? Bene vive. Secura mens tristitiam leviter sustinet. gaudium semper habet: conscientia autem rei semper in Nunquam securus est reus animus: mens enim mala co propriis agitatur stimulis. *Isidor. lib. 2 soliloquiorum.*

Conscientia munda est, quæ nec de præterito injustè nec de præsenti injustè delectatur. *Idem ibid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mœcenatem.

——— At pueri ludentes, rex eris, ajunt,
Si rectè facies. Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nullâ pallescere culpâ.

Ovid. lib. 4. Fastorum.

Conscia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba sumus.

Plaut. in Amphit. 2. 2.

——— Qui non deliquit, decet
Audacem esse, & confidenter pro se & protervè lo

Ovid. lib. 1. Fastorum.

Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spemque metumque suo.

Iuvenalis Satyr. 13.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet autori: prima hæc est ultio, quòd se
Iudice, nemo nocens absolvitur, improba quamvis
Gratia fallacis prætoris vicerit urnam.
Quid sentire putas omnes, Calvine, recenti
De scelere, & fidei violatæ crimine?

Ibidem.

Nullane perjuri capitis fraudisque nefandæ
Pœna erit? abreptum crede hunc graviore catena
Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio.

Ibidem.

——— Cur tamen hos tu
Evasisse putes, quos diri conscia facti
Mens habet attonitos, & surdo verbere cadit
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
Quas & Ceditius gravis invenit, aut Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

Statius lib. 3. Thebaid.

——— Invigilant animo, scelerisque patrati
Supplicium exercent curæ, tunc plurima versat
Pessimus in dubiis augur timor.

Plautus in Mustellaria, 3. 1.

Nihil est miserius, quam animus hominis conscius.

Ex Comicis Græcis.

Ὁ συνιστορῶν αὑτῷ τι, κἂν ᾖ θρασύτατος,
Ἡ σύνεσις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ.
Sibi conscium, licet virum audacissimum,
Timidissimum facit ipsa conscientia.
Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις θεός.
Deus hominibus est conscientia omnibus.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Conscientia grave pondus. *Cicer. 3. de Nat. Deor.*

Nullum theatrum virtuti conscientiâ majus est. 2. *Tusc.*

Conscientiam à Diis immortalibus accepimus; quæ à nobis avelli non potest. *Pro Cluent.*

Si optimorum consiliorum atque factorum testis in omni vitâ nobis conscientia fuerit, sine ullo metu summa cum honestate vivemus. *Idem.*

Conscientia rectæ voluntatis maxima consolatio est rerum incommodarum. *Cic. A. Torq. Fam. 6.*

Vacare culpâ, maximum est solatium. *Cic. M. Mario Famil. 7.*

Nihil est melius, quàm memoria rectè factorum, & libertate contentum, negligere humana. *Cic. Brut.*

Conscientia benè actæ vitæ, multorumque benefactorum recordatio, jucundissima est. *Cato Major.*

Magna est vis conscientiæ in utramq; partem, ut neque timeant, qui nihil commiserint; & pœnam semper antè oculos versari putent, qui peccaverint. *Pro Milone*

Ego semper hac opinione tractus fui, ut eum, qui nihil commiserit, sibi nullam pœnam timere existimarem. *In Vat.*

Rem dicam, ex qua mores æstimas nostros. Vix quempiam invenies, qui possit aperto ostio vivere; janitores conscientia nostra, non superbia opposuit; sic vivimus, ut deprehendi sit subitò aspici.

Quid autem prodest recondere se, & oculos hominum av
vitare? Bona conscientia turbam advocat;mala autem in sol
anxia atque sollicita est. Si honesta sunt quæ facies, omne
si turpia, quid refert neminem scire,cùm tu scias? O te mise
contemnis hunc testem. *Senec. 96. epist.*

Nemo plus videtur æstimare virtutem, nemo magis illi
votus,quàm qui boni viri famam perdidit, ne conscientiam
ret. *Sen. 7. epist.*

Sic vivendum est,tanquā in conspectu vivamus:sic cogita
tanquam aliquis pectus intimum prospicere possit. *Lib. de m*

Conscientiam magis quàm famam attende. Falli nam
pè poterit fama, conscientia nunquam. *Idem ibid.*

Mala conscientia sæpè tuta est, secura nunquam. Itaque
commiseris, nisi quod amico committere possis: plerique f
conscientiam autem pauci verentur. *Idem ibid.*

Nullum conscium peccatorum tuorum magis timueris
temetipsum: alium enim potes effugere, te autem nunqua
quitia enim ipsa est sui pœna. *Idem ibid.*

Superet conscientia,quicquid mali finxerit lingua. *Idem i*

Stulti malorum conscientiâ torquentur: sapientes bona p
ta,gratâ recordatione renovata,delectant. *Cicer. 2. de finib.*

A recta conscientia non oportet quenquam in omni vi
transversum unguem discedere. *Idem ad Attic. l. 3.*

Si optimorum consiliorum atque factorum testis in om
nobis conscientia fuerit, sine ullo metu summa cum honest
vemus. *Cic. pro Cluent.*

¶ APOPHTHEGMATA.

B*Ias* interrogatus,quænam res in vita metu careret? Bon
scientia,respondit. *Stob. serm. 24.*

Periander percontatus, quid in minimo esset maximun
spondit: Bona mens in corpore humano. *Stob. serm. 1. de Pr*

Idem interrogatus, quid esset libertas? Recta conscientia
Stob. serm. 24.

Socrates rogatus,quinam tranquillè viverent? Illi,inquit,qu
lius absurditatis sibi conscii sunt. *Stob. serm. 24.*

Agis ab Ephoro interrogatus: Num etiam pœniteret
quæ gessisset? Impavidè respondit: Nequaquam pœnitet
sciam,me prudentiam cum honestate semper conjunxisse: n
enim aliam ob causam nunc ad supplicium mortis ducor. *Pl*
Lacon. apoph.

¶ SIMILITUDINES.

VT Nepentes herba, ab Homero prædicata, addita pc
omnem convivii tristitiam discutit: Ita bona mens insita
omnium vitæ solicitudinem abolet. *Plinius.*

Vt loca gravia etiam firmissimam valetudinem tentant: Ita bonæ quoque menti, nec dum adhuc perfectæ & convalescenti, sunt aliqua parùm salubria. *Senec. in epist.* 28.

Quemadmodum ulcus vel vulnus cicatricem relinquit in corpore, doloris indicium: Sic conscientia malefacti, notas peccati in animo relinquit. *Plut. l. de animi tranquillit.*

Vt verus amor erga mulierem non desiderat testem, sed sat habet, si clam eâ potiatur: Ita vir sapiens recti conscientia contentus; at qui fictè amant, ostentant & jactant. *Plut.*

¶ Exempla Sacra.

COnscientiæ malæ, ejusque perturbationum exempla: Adam, *Gen.* 3. ꝟ. 10. Fratres Iosephi, 50. ꝟ. 15 Filii Sennacherib, 2. *Reg.* 19. ꝟ. 37. Herodes, *Matth.* 2. ꝟ. 3. Scribæ & Pharisæi, *Ioh.* 8. ꝟ. 9 Felix, *Act.* 24. ꝟ. 26. Hymenæus & Alexander, 1. *Timoth.* 1. ꝟ. 20.

¶ Exempla Profana.

COmmendatus fuit *Iulius Drusus tribunus plebis*, quod cum ædes ejus multis locis paterent vicinorum oculis, & opifex quidam eas se quinque mercede talentorum ostenderet aversurum & mutaturum: decem, inquit, dabo, si totam domum meam conspicuam effeceris, quò cives omnes, quemadmodum vitam instituam, contemplentur. Quippe vir fuit temperans & moderatus. *Plutarch.*

Titus Imp. Sabinos petens, cum sacrificanti hostia aufugisset, & tempestate serenâ tonuisset, subtristior, ad primam statim mansionem febrim nactus, cùm inde lecticâ transferretur, suspexisse dicitur dimotis plagulis cœlum, multumque conquestus eripi sibi vitam immerenti: neque enim extare ullum suum factum pœnitendum, excepto duntaxat uno. *Suet.*

Nero occisâ matre Agrippina per Anicetem, nec sceleris conscientiam, quanquam & militum & senatus populique gratulationibus confirmaretur, aut statim, aut nunquam postea ferre potuit: sæpè confessus, exagitari se maternâ specie, verberibus furiarum, ac telis ardentibus. *Dion. in Nerone.*

Ab *Arrianis* Sicarius quidam conductus fuit ad Gregorium Nazianzenum tollendum: ad quem ægrotantem cùm irruisset, conscientiâ sceleris ductus, flens sese ad pedes ejus abjecit, ac facinoris veniam ab eo consecutus est. *Greg. Nyssenus.*

¶ Hieroglyphicum.

C*Libanus* apud Latinos est præfurnium. Per ejus figuram interpretes cor hominis intelligunt. Nam quædam Deus apud majores nostros, veteres inquam Prophetas, apponi sibi vult *clibano* cocta, hoc est, tacitâ mentis agitatione examinata, cùm scilicet nos erroris pœnitet, & conscientia nostra ardore quodam

occulto intra se succenditur, vitiumque ipsa suum pa
rere contendit. *Pier. Valer. lib. 34. pag. 318.*

Vide Confessio.

CONSILIUM.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

AVdi verba mea atque consilia, & erit Dominus tecum
Scientia sapientis quasi inundatio abundabit, &
ejus sicut fons vitæ permanet. *Ecclef. 21.*

Cum viro irreligioso ne tracta de sanctitate, & cun
justitia Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumq
veris observantem timorem Dei, cujus anima est secu
mam tuam *Ecclef. 37.*

Cor boni consilii statue tecum. *Ibidem.*

Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quam septe
spectatores sedentes in excelso. Et sic in his omnibus
Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam *Ibid.*

Omni tempore consilia tua in ipso permaneant. *Tob.*

Et consilium tuum justificationes tuæ. *Iob. 14.*

Fili, sine consilio nihil facias: & post factum non
Ecclef 32.

Numquid bonum tibi videtur, ut consilium impioru
Iob. 10.

Adducit consiliarios (malos) in stultum finem, & judi
porem. *Ibid. 12.*

Præcipitabit impium consilium suum. *Idem 18.*

Consilium impiorum longè sit à me. *Ibid. 21.*

Consilium custodiet te. *Proverb. 2.*

Custodi legem meam atque consilium meum: & erit v
tuæ. *Ibid. 3.*

Ego sapientia habito in consilio, & eruditis intersum
nibus. *Ibid. 8.*

Meum est consilium & æquitas. *Ibid.*

Qui agunt omnia cum consilio, reguntur sapientiâ. *Ib*

Astutus omnes agit cum consilio. *Ibid.*

Væ! qui profundi estis corde, ut à Domino abscondat
lium: quorum sunt in tenebris opera, & dicunt: quis vid
quis novit nos? *Esa. 29.*

Væ filii desertores! dicit Dominus: ut faceretis consili
ex me. *Ibid. 30.*

§ SENTENTIAE PATRUM.

COnsilium omne à Deo est, à quocunque proficiscatur.
doctr. Christ.

Consilium Dei nemo nisi spiritualis intelligit. *Idem ibid.*

Advertendum, quod in acquirendis consiliis plurimum valet vitæ probitas, virtutũ prærogativa, benevolentiæ usus, facilitatis gratia. Quis enim in cœno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? Itaque ubi luxuria est, ubi intemperantia, ubi vitiorum confusio? quis inde sibi aliquid hauriendum existimet? quis utilem judicet causæ alienæ, quem videt inutilem vitæ suæ? Quomodo enim potero eum judicare consilio superiorem, quem video moribus inferiorem? Supra me debet esse, cui me committere paro. Anne eum idoneum putabo, qui mihi det consilium, quod non dedit sibi? & mihi eum vacare credam, qui sibi non vacat? cujus animum voluptates occupant, libido devincit, avaritia subjugat, cupiditas perturbat? *Ambr. de Offic. l. 2.*

Necesse est, ut præstantior sit, à quo consilium petitur, quàm ille sit, qui petit. Quî enim consulas hominem, quem non arbitreris posse melius aliquid reperire, quàm ipse intelligis? *Idem ibid.*

Talis debet esse qui consilium dat, ut seipsum formam aliis ad exemplum bonorum operum exhibeat in doctrina, in integritate, in gravitate: ut sit ejus sermo salubris atque irreprehensibilis, consilium utile, vita honesta, sententia decora. *Idem ibid.*

Quantò utilius regem Pharaonem Ioseph consilio providentiæ juvit, quàm si pecuniam contulisset? Pecunia enim unius civitatis ubertatem non redimeret; at prospicientia Iosephi totius Ægypti per septennium famem repulit Facilè autem pecunia consumitur, consilia exhauriri nesciunt: hæc usu augentur, pecunia minuitur & citò deficit: ut quo pluribus largiri volueris, eò pauciores adjuves, & sæpè tibi desit, quod alii conferendum putaveris. Consilii opisque collatio, quò in plures diffunditur, eò redundantior manat, & in suum fontem recurrit. *Idem ibidem.*

Quid tibi prodest habere sapientiam, si consilium neges? Si consulendi copiam includas, clausisti fontem, ut nec aliis influat, nec tibi prosit. *Idem ibid.*

Consilium bonis datur, correctio errantibus. *Ambros.*

Valdè fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur: quia quò plus se posse conspicit, eò virtus sine moderamine deteriùs in præceps ruit, mens quæ intùs sedem consilii perdidit, forâs per se desideria innumerabiliter spargit. *Greg. in Moral.*

Dare stulto consilium, charitatis est· dare sapienti, ostentationis· dare verò tempore perversitatis, sapientiæ. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Heaut. 5. 1.

——Tene istuc loqui?
Nonne id flagitium est, te aliis consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse te auxiliarier?

Terent. in Andria. 2. 1.

Facilè omnes, cùm valemus, recta consilia agr
Tu si hic sis, aliter sentias.

Claud. lib. 1. in Euthrop. v. 157.

Quàm bene dispositum terris, ut dignus ini
Fructus consilii primis auctoribus instet?
Sic multos fluvio vates arente per annos,
Hospite qui caso monuit placare tonantem,
Inventas primus Busiridis imbuit aras,
Et cecidit sævi, quod dixerat, hostia sacri.
Sic opifex tauri, tormentorumq; repertor,
Qui funesta novo fabricaverat ara dolori,
Primus inexpertum, Siculo cogente tyranno,
Sensit opus, docuitq; suum mugire juvencum.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 6.

Cùm poteram recto transire Ceraunia velo,
Vt fera vitarem saxa, monendus eram.
Nunc mihi naufragio quid prodest dicere facto,
Qua mea debuerit currere cymba via?

Terent. in Eunucho. 4. 7.

Omnia prius experiri verbis, quam armis, sap

Ovid. lib. 1. amor.

Consilium nobis resque locusque dabunt.

Ex Comicis Græcis.

Σοφὴ παρ' ἀνδρὸς προσδέχου συμβουλίαν.
Σοφὴ σοφῶν γὰρ γίγνεται συμβουλία.
Consultor ille sit tibi vir qui sapit:
Sapientis etenim consilia sapientia.
Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία.
Dare consilia, res prorsus & verè sacra est.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHI

HOc plerumque facimus, ut consilia eventis ponde bene quid processerit, multum illum prævidisse; sensisse dicamus. *Cic. pro C. Rabir.*

Nedum hominum humilium, sed etiam ampli rorum consilia ex eventis, non ex voluntate, à pler solent. *Cic. lib 9. ad Attic. Epist.* 10.

Suum quisque noscat ingenium, acremque se, & bonorum suorum judicem præbeat: Ne Scenici plus deantur habere prudentiæ, neve histrio videat in sce videat sapiens in vita. *Idem 1. Offic.*

Non est incommodum ex aliis judicare, ut si qui aliis, vitemus & ipsi: fit enim, nescio quo modo, ut mag namus, quàm in nobismetipsis, si quid delinquitur. *Id*

Ad ea eligenda, quæ dubitationem afferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam usu peritos; & quid iis de unoquoque officii genere placeat, exquirere. *Ibidem.*

Non est satis, judicare quid faciendum, non faciendumve sit? sed stare etiam oportet in eo, quod sit judicatum. *1. de Finib.*

Meliùs curantur ea, quæ consilio geruntur, quàm quæ sine consilio administrantur. *1. de Invent.*

Domus ea, quæ ratione geritur, omnibus instructior est rebus & apparatior, quàm ea, quæ temerè & nullo consilio administratur. *Cicero 1. de invent.*

Exercitus is, cui præpositus est sapiens & callidus imperator, omnibus partibus commodiùs regitur, quàm is, qui stultitiâ & temeritate alicujus administratur. *Ibidem.*

In rebus magnis memoriaque dignis, consilia primùm, deinde acta, posteà eventus spectantur. *Idem 2. de Orat.*

Bene præcipiunt, qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum sit, an iniquum? *1. Offic.*

Non debemus quicquam agere, cujus non possimus causam probabilem reddere. *Ibidem.*

Ad rem gerendam qui accedit, caveat, ne id modò consideret, quàm illa res honesta sit? Sed etiam ut habeat efficiendi facultatem, in quo ipso considerandum est illi, ne aut temerè desperet propter ignaviam; aut nimis confidat propter cupiditatem. In omnibus autem negotiis prius, quàm aggrediare, adhibenda est præparatio diligens. *Ibidem.*

Nulla consilia meliora sunt, quàm illa, quæ ignoraverit adversarius antè quàm facias: Quùm igitur consilium tuum cognoveris adversariis proditum, dispositionem mutare te convenit. Quid fieri debeat, tractato cum multis: quid verò facturus sis, cum paucissimis ac fidelissimis, vel potiùs ipse tecum. *Veget. de re milit.*

Tunc consilia salutaria advoca, quùm tibi alludit vitæ prosperitas: tunc te velut in lubrico retinebis, nec tibi dabis impetus liberos, sed circumspicies quò eundum sit, & quousque. *Senec. in epist.*

Maxime sunt contraria consilio, festinatio & ira: velox consilium sequitur pœnitentia. *Idem lib. de Ira*

Pauci sunt, qui consilio se suaque disponunt: cæteri eorum more, qui fluminibus innatant, non eunt, sed feruntur. *Idem.*

Diu delibera: citò facito: nil curare, hoc est insanum esse: nihil posse, hoc est mortuum vivere. *Idem in pro.*

Sepultus sit sermo apud te, quùm tu solus audieris. Consilio melius vinces, quàm iracundia. *Idem ibid.*

Deliberandum est diu, quicquid statuendum est semel: deliberare utilia, mora est tutissima: mora omnis odio est, sed facit sapientiam. *Idem ibid.*

Fortuna homini plus quàm consilium valet: malo co
minæ vincunt viros. *Idem ibid.*

Recta consilia capere possumus, si quæ suos lædere potu
scamus. Si sollicitus fueris, judicium prævenies: occasio
culum mentis est, si in bono utaris: si in malo, caligo. *Ide*

§ APOPHTHEGMATA.

LYcurgus rogatus aliquando, quam ob rem vetuisset fi
adversus eosdem expeditiones agere? Ne, inquit, dum
se defendunt, bellandi peritiam usu colligant. *Plut. in La*

Antigonus filio Philippo multis præsentibus percontа
centi: Quando castra movebimus? Quid, inquit, num
solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitian
patrem multis præsentibus interrogaret, quùm in bell
sunt principum consilia: sed quoties castra movenda sunt
tubâ datur signum. *Idem in apoph.*

Phocion. Athenienses cùm adversus Alexandrum feli
gnassent, ac Diis jam gratias agerent, rogatus Phocion: a
gesta nollet? Hæc quidem, inquit, gesta vellem: sed illa
Sentiens, etiam inconsulta consilia nonnunquam felicit
Plut. in apoph.

Livius Salinator in consilio primus rogatus sententiar
nem fidelius dare posse consilium dixit, quàm eum, qu
suaderet, quod ipse, si in eodem loco esset, facturus fuerit.
Decad. 4.

Iulius Cæsar ea facinora plurimùm probare solitus erat
longo consilio & consultatione prolixa gererentur. *Plut.*

Bias interrogatus, quis esset optimus consiliarius? Ter
quit. *Stob.*

Alphonsus rex interrogatus: Quibus consiliariis maximè
retur? Libris respondit: A quibus sine metu, sine gratia, c
cuperet, fideliter audiret. *Panorm. lib. 3. de reb. gest. Alpho*

Fridericus Cæsar consiliariis suis in curiam vocatis: Vt
quit, consiliarii mei in palatii vestibulo duas res deponer
enim & ipsi rectè consulerent: & mihi etiam inter consili
care facillimum esset. Interrogatus autem, quænam res il
simulatio & dissimulatio, respondit. *Aeneas Sylvius l. 3.*
gestis Alphonsi regis.

§ SIMILITUDINES.

VElut, si, qui laborat hepatis vitio, medico ostendat ung
ceratos, ineptè faciat: Ita qui gravibus laborans malis,
consulat amicum. *Plut.*

Sunt qui propiùs admota non cernunt: quæ longiùs a
dent: Ita nonnulli plus sapiunt in rebus alienis quàm in h
se pertinent. *Plut.*

Hyponemia, hoc eſt, ſubventanea vocant & Zephyria ova, quæ vento concipiuntur: Sic evanidum eſt, quicquid imaginatione, non certo judicio inſtituitur. *Ariſt. lib.6.cap.2 de natura animal. & Plin.lib.10. cap. 58.*

Vt Apion Homerum ab inferis evocatum, nihil aliud interrogavit, quàm quibus parentibus genitus eſſet? Sic quidam graviſſimorum virorum conſilio convocato, de meris nugis conſulunt. *Eraſm.*

Vt Perillus, qui Phalaridi taurum donavit æneum, ſuo periit invento: Sic aliquoties malum conſilium in caput authoris redundat. *Plin. lib. 34. cap. 8.*

Vti ſæpenumero Polypus, dum conchæ carnem captat, ipſe capitur ac tenetur: Ita ſæpiùs dum aliis nocere ſtudemus, nos ipſos in periculum adducimus. *Plin. lib. 9. cap. 29.*

Ibin ajunt, ubi conſenuit, jamque quod erat turbidum expiravit, magis aromatice olere: Sic gloria ſenum tranquillior, & conſilia ſedatiora. *Plutarchus.*

Sicut Aquilo, initio vehemens, deſinit lenior; contra Auſter initio lenior, deſinit vehementior: Ita qui præcipites magno impetu rem aggediuntur, frigeſcunt in progreſſu: contra, qui conſilio ſuſcipit, magis ac magis accenditur operis progreſſu. *Plut.*

EXEMPLA BIBLICA.

CONſilii mali exempla: Eva, *Geneſ.*3. *Verſ.* 6. Sarai, 16. ℣. 2. Filia major Loth, 19. ℣. 31. Fratres Ioſeph, 37. ℣. 20. Vxor Potiphar. 39. ℣. 7. Pharao, *Exod.* 1. ℣. 10. Iſraelitæ, 32. ℣. 1. *Act.* 7. ℣. 40. Balaam, *Num.* 24. ℣. 14. & 31. ℣. 16. Servi Davidis, 1. *Sam.* 24. ℣. 5. Principes filiorum Ammon, 2. *Sam.* 10. ℣. 3. 1. *Paralipom.* 19. 3. Ionadab, 2. *Sam.* 13. ℣. 5. Achitophel, 16. ℣. 21. Iuvenes conſiliarii Roboam, 1. *Reg.* 12. ℣. 10. 2. *Paralip.* 10. ℣. 10. Ieroboam, 1. *Reg.* 12. ℣. 27. 28. & 14. ℣. 2. Regis Syriæ ſervi, 20. ℣. 24. Izabel, 21. ℣. 7. 10. Nuncius Achab, 22. ℣. 13. 2. *Paralip.* 18. ℣. 12. Rabſaces, 2. *Reg.* 18. ℣. 31. 32. David, 1. *Paralip.* 21. ℣. 2. Athalia, 2. *Paralip.* 22. ℣. 3. 4. Semaia, *Nehem.* 6. ℣. 10. Zares uxor Aman, *Eſth.* 5. ℣. 14. Vxor Iob, *Iob.* 2. ℣. 9. Principes Regis Sedechiæ, *Ierem.* 38. ℣. 4. Principes Darii, *Dan.* 6. ℣. 7. Filia Herodiadis, *Matth.* 14. ℣. 8. *Marc.* 6. ℣. 25 Petrus, *Matth.* 16. ℣. 22. Principes Sacerdotum, & Seniores populi, 26. ℣. 4. & 27. ℣. 1. *Iohan.* 11. ℣. 47. & 12. ℣. 10. 49. 50. Pontifices, *Marc.* 15. ℣. 11. Diabolus, *Luc.* 4. ℣. 3. Coloni, 20. ℣. 14. Caiphas, *Iohan.* 11. ℣. 49. 50. 51. Iudæi, *Actor.* 13. ℣. 50. & 23. ℣. 15. Milites, 27. ℣. 42. Conſilii aſtuti exempla: Rebecca, *Geneſ.* 27. ℣. 9. 10. Gibaonitæ, *Ioſ.* 9. ℣. 3. 4. Majores natu inter Iſraelitas, *Iudic.* 21. ℣. 20. Manuchan, *Eſth.* 1. ℣. 19. Phariſæi, *Luc.* 13. ℣. 31. Diſcipuli, *Act.* 21. ℣. 4. Fideles, ℣. 12. Conſilii carnalis exempla: Petrus, *Matth.* 16. ℣. 22. & 17. ℣. 4. *Marc.* 9. ℣. 5. *Luc.* 9. ℣. [illegible]. Mater filiorum Zebedæi,

Matth 20. ℣. 21, Iacobus & Iohannes, *Luc.* 9 ℣. 54. Fratres C
Iohan 7. ℣. 3. Discipuli, 11. ℣. 8. Caiphas, ℣. 50. & 18. 14. Gamal
℣. 35. Consilii mutati exempla: Iudas, *Genes.* 37. ℣. 26.
2 *Paral.* 17. ℣ 2. 3. 4.

§ EXEMPLA PROFANA.

N*Ero Romanorum Imp.* naturâ crudelis, consiliariorum
insuper instinctu, multa contra dignitatem fecit, cu
ab illis audiret: tu hæc pateris? tu hoc times? ignoras te
esse? teque illorum potestatem habere, non illos tui? *Xip*
Nerone.

Diodorus Mercurium scribit fuisse Isidi & Osiridi in
cumque in expeditionem Osiris iret, Mercurium ceu con
Isidis conjugis domi reliquisse: hominemque fuisse ins
dentiâ, multasque tradidisse mortalibus artes ac scientias.
ad l. 8. Aug. de Civit. Dei, cap. 26.

Sigebertus Occidentalium Saxonum in Anglia rex, cùm
libenter audiret consiliarios, unum ex iis Cumbranum i
Qua re indignati reliqui, factâ conjuratione, eum prim
anno regno deturbarunt. Tùm Sigebertus sese in loca
abdidit, & ibi à vilissimo Cumbrani servo, qui porcos pasc
cidatus est. *Polyd. l.* 4.

Bajazethes VI. Turcorum rex adeò præfractus & temer
ut neminem monentem sequeretur, sed sibi soli confidere
eundum erat in hostes. *Chalcondylas l.* 3.

Iustinianus II. Imp. sexdecim natus annos, imperium
propriis consiliis usus, maxima incommoda Romano n
tulit. *Cuspinianus.*

§ HIEROGLYPHICA.

B*Vlla quadam cordis figuram habens* puerilis ingenuitat
fuit apud veteres. Eâ enim figura admonitos volebant
frugalia semper consilia secuti, *corde* præstare conarentur.
enim veteres pro solerti & acuto dicebant. Et animæ pa
tionis participem. *Cor* appellari solere dicit Adamantius.
Consilii hieroglyphicum esse, ex hisce satis manifestum e
Val. l. 34. *pag.* 316. *E.* De bullâ illâ vide eundem *Pieriu*
glyphicorum l. 41. *pag.* 393. *B.*

Veteres cùm *Consilia & cogitationes occultas* esse deb
ficare volebant, *Plutonem* pingebant *galeatum & Proser*
pentem: tùm quòd subterranea, quorum Deus dicitur
teant, absconditaque sint: tùm quia raptus clam fiunt: tùm
quòd cum in capite consilii sedes esse putetur, galea ill
aptè consiliorum occultationem significet. Eruditus qui
Hieroglyph. pag. 567. *B.*

CONSOLATIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

ET convertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo. *Ierem.* 31.

Bonus Dominus & confortans in die tribulationis. *Nahum.* 1.

Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari, suprà id quod potestis: sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. 1. *Cor.* 10.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. 1. *Cor.* 1.

Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis; ita & per Christum abundat consolatio nostra: sicut socii passionum estis: sic eritis & consolationis. *Ibidem.*

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. *Ibid.* 4.

Consolamini pusillanimes. 1. *Thess.* 5.

Expectemus humiles consolationem ejus. *Iud.* 8.

Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam. *Psal.* 93.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

HOc est quod nos & lætificat in omnibus laboribus & periculis vitæ hujus: amor noster in Deum, & pium studium, & certa spes, & fervor spiritûs. *Aug. sup. Ioh.*

Si paupertas angit, si luctus mœstificat, si dolor corporis inquietat, si ulla calamitas vexat; adsunt boni homines, qui non solùm gaudere cum gaudentibus, sed flere cum flentibus norunt: leniuntur aspera, relevantur gravia, & superantur adversa. *Idem ibid.*

Consolatio mitis debet esse, non aspera: quæ magis dolorem leniat, pavorem mitiget, quàm commotionem excitet. *Amb. in lib. de Ioseph.*

Quùm volumus afflictum quempiam à mœrore suspendere, ordo consolationis est, ut studeamus prius mœrendo ejus luctui concordare: Dolentem non potest consolari, qui non concordat dolori: quia eo ipso, quòd à mœrentis afflictione discrepat, minus ab illo recipitur, cui mentis qualitate separatur. Sed emolliri priùs debet animus, ut afflicto congruat: congruens inhæreat; inhærens trahat: nec ferrum ferro conjungitur, si non utrinq; exustione ignis liquetur. Durum molli non adhæret, nisi prius ejus duritia mollescat. Sic nec jacentem erigimus, nisi à rigore nostri statûs inclinemur: quia dum rectitudo dantis à jacente discrepat, eum, cui condescendere negligit, nequaquam levat. *Greg. in moral.*

Magna

Magna consolatio tribulationum est, autoris nos
memoriam revocare. *Ibidem.*

Magna est consolatio in eo quod displicet, quod or
erga nos agitur, cui non nisi justum placet. *Ibid.*

Festina consolatio bonorum, consideratus finis malo
enim ex eorum interitu malum conspiciunt, quod ev
æstimant quicquid adversum in hac vita patiuntur. *Ibi*

Facilior erit consolatio, si inter flagella quæ patimur, q
ad memoriam delicta revocamus: atque hæc jam non f
dona esse conspicimus: si quæ carnis delectatione pecca
dolore purgamus. *Idem in registro.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 4. Pont. 11.

Temporis officium solatia dicere certi est,
Dum dolor in cursu est, dum petit æger opem.
At cùm longa dies sedavit vulnera mentis,
Intempestivè qui movet illa, novat.

Ovid. 3. de Pont. El. 6.

Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
Mollibus & verbis aspera fata leves.

Tibullus Eleg. 4. lib. 3.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas:
Vincuntur molli pectora dura prece.

Ex Græcis Comicis.

Ψυχῆς νοσούσης ἐστὶ φάρμακον λόγος.
Aegra medela mentis est oratio.
Λόγος γὰρ ἐστὶ λύπης φάρμακον μόνος.
Mœroris unica medicina est oratio.
Λύπην γὰρ εὔνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.
Verba benevola medela sunt mærentibus.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NOn sis miser antè tempus, quùm illa, quæ velut im
expavisti, fortassè nunquam ventura sint, certè non
Senec. 13. epist.

Noli mala tua facere tibi graviora, & te querelis onerar
dolor est, si nihil illi opinio adjecit: econtrà, si te exhortar
ac dicere: nihil est, aut certè exiguum est, duremus, jam d
vem illum dum putas, facies: omnia ex opinione suspensa
miser est quisque quàm credit. *Senec. 88. Epist.*

Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium, si tanto
repararentur cuncta, quanto finiuntur. *Senec. 92. Epist.*

Hæc sunt officia consolantium: tollere ægritudinem
aut sedare: nec pati manare longiùs, aut ad aliam traduce
Tuscul.

Sunt qui consolationem respuant: sed refert quomodo adhibeatur: ut enim tulerit quisque eorum, qui sapienter tulerunt, non quo quisque incommodo, prædicandum est. *Ibid.*

Consolationum multæ sunt viæ: sed illa rectissima: impetret ratio, quod dies impetratura est. *Cic. ad Atticum.*

¶ APOPHTHEGMATA.

A*Masis* ad quendam filio privatum dixit: Si non tristatus es, cùm nondum esset in mundo, ne nunc quidem dolere debes, cùm non ampliùs est, scilicet in hac vita. *Stob.*

Diogenes Antisthenem morbo decumbentem invisens dixit: numquid amico est opus? Significans, in rebus afflictis potissimum fidis amicis utendum, qui vel re opitulentur, vel consolando molestiam mitigent. *Laert. l. 6. apoph.*

Idem dicere solitus est, sæpiùs in vita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est, sermonem quàm laqueum. Qui desponderunt animum, ad laqueum confugiunt, cum ad consolatorium sermonem potiùs sit confugiendum: Nam animo ægrotanti medicus est oratio. *Laert. lib. 6*

Demetrius Phalereus quùm apud Thebanos exul, inglorius & humilis viveret, & intellexisset, Cratem philosophum se visendi gratiâ adventasse, ad se vocavit: Quem ut de fortiter & moderatè ferendo exilio disputantem audisset: malè sit, inquit, omnibus negotiis & occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoscere. Ostendit hoc dicto: multum ægritudinis ex philosophi disputatione ablatum esse. *Laert. lib. 5. cap. 4.*

¶ SIMILITUDINES.

UT medici in vehementi fluxu pituitæ non statim succurrunt pharmacis, sed foris admovent, quod tempore concoquat humorem, ac tum medentur: Ita in recenti dolore tacendum, donec tempore mitior factus admittat consolationem. *Plut.*

Vt medici vetant admoveri remedia, cùm morbus in accessu est ac sævit, sed cùm se remittit: Ita ad primos illos iræ aut doloris motus, non est adhibenda consolatio, vel admonitio, sed ubi tempore cœperunt esse leviores. *Senec.*

Vt unguentum non solùm delectat olfactum, verùm etiam remedio est adversus malè olentia: Sic in malis bonorum memoria consolatur. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

COnsolationis exempla: Dei erga primos parentes, *Genes.* 3. ℣. 15. Abrahamum, 12. ℣. 2. 7. & 15. ℣. 1. 16. & 18. 17. Iacobum, 28. 13. erga populum Israeliticum, *Exod.* 3. ℣. 3. 8. & 16. 12. & 17. ℣. 5. 6. erga Iosuah, *Iof.* 1. ℣. 5 6. erga Eliam, 2. *Reg.* 17. 14. ergà Sidrach, Misach, & Abdenago, *Dan.* 3. 11. erga Danielem. 6. 22. Iosephi erga

fratres

Magna consolatio tribulationum est, autoris nostri memoriam revocare. *Ibidem.*

Magna est consolatio in eo quod displicet, quod ordi erga nos agitur, cui non nisi justum placet. *Ibid.*

Festina consolatio bonorum, consideratus finis maloru enim ex eorum interitu malum conspiciunt, quod evad æstimant quicquid adversum in hac vita patiuntur. *Ibide*

Facilior erit consolatio, si inter flagella quæ patimur, qu ad memoriam delicta revocamus: atque hæc jam non fla dona esse conspicimus: si quæ carnis delectatione peccam dolore purgamus. *Idem in registro.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 4. Pont. 11.

Temporis officium solatia dicere certi est,
Dum dolor in cursu est, dum petit ager opem.
At cùm longa dies sedavit vulnera mentis,
Intempestivè qui movet illa, novat.

Ovid. 3. de Pont. El. 6.

Nec scelus admittas, si consoleris amicum:
Mollibus & verbis aspera fata leves.

Tibullus Eleg. 4. lib. 3.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas:
Vincuntur molli pectora dura prece.

Ex Græcis Comicis.

Ψυχῆς νοσούσης ἐστὶ φάρμακον λόγος.
Aegra medela mentis est oratio.
Λόγος γὰρ ἐστὶ λύπης φάρμακον μόνος.
Mæroris unica medecina est oratio.
Λύπην γὰρ εὔνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.
Verba benevola medela sunt mærentibus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NOn sis miser antè tempus, quùm illa, quæ velut imm expavisti, fortassè nunquam ventura sint, certè non ve *Senec. 13. epist.*

Noli mala tua facere tibi graviora, & te querelis onerare. dolor est, si nihil illi opinio adjecit: econtrà, si te exhortari c ac dicere: nihil est, aut certè exiguum est, duremus, jam desi vem illum dum putas, facies: omnia ex opinione suspensa su miser est quisque quàm credit. *Senec. 88. Epist.*

Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium, si tanto te repararentur cuncta, quanto finiuntur. *Senec. 92. Epist.*

Hæc sunt officia consolantium: tollere ægritudinem fu aut sedare: nec pati manare longiùs, aut ad aliam traducere *Tuscul.*

Sunt qui consolationem respuant: sed refert quomodo adhibeatur: ut enim tulerit quisque eorum, qui sapienter tulerunt, non quo quisque incommodo, prædicandum est. *Ibid.*

Consolationum multæ sunt viæ: sed illa rectissima: impetret ratio, quod dies impetratura est. *Cic. ad Atticum.*

¶ APOPHTHEGMATA.

A*Masis* ad quendam filio privatum dixit: Si non tristatus es, cùm nondum esset in mundo, ne nunc quidem dolere debes, cùm non ampliùs est, scilicet in hac vita. *Stob.*

Diogenes Antisthenem morbo decumbentem invisens dixit: numquid amico est opus? Significans, in rebus afflictis potissimum fidis amicis utendum, qui vel re opitulentur, vel consolando molestiam mitigent. *Laert. l. 6. apoph.*

Idem dicere solitus est, sæpiùs in vita parandum λόγον ἢ βρόχον, id est, sermonem quàm laqueum. Qui desponderunt animum, ad laqueum confugiunt, cum ad consolatorium sermonem potiùs sit confugiendum: Nam animo ægrotanti medicus est oratio. *Laert. lib.* 6

Demetrius Phalereus quùm apud Thebanos exul, inglorius & humilis viveret, & intellexisset, Cratem philosophum se visendi gratiâ adventasse, ad se vocavit: Quem ut de fortiter & moderatè ferendo exilio disputantem audisset: malè sit, inquit, omnibus negotiis & occupationibus, per quas hactenus talem virum non licuit cognoscere. Ostendit hoc dicto: multum ægritudinis ex philosophi disputatione ablatum esse. *Laert. lib. 5. cap. 4.*

¶ SIMILITUDINES.

UT medici in vehementi fluxu pituitæ non statim succurrunt pharmacis, sed foris admovent, quod tempore concoquat humorem, ac tum medentur: Ita in recenti dolore tacendum, donec tempore mitior factus admittat consolationem. *Plut.*

Vt medici vetant admoveri remedia, cùm morbus in accessu est ac sævit, sed cùm se remittit: Ita ad primos illos iræ aut doloris motus, non est adhibenda consolatio, vel admonitio, sed ubi tempore cæperunt esse leviores. *Senec.*

Vt unguentum non solùm delectat olfactum, verùm etiam remedio est adversus malè olentia: Sic in malis bonorum memoria consolatur. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

COnsolationis exempla: Dei erga primos parentes, *Genes.* 3. ℣. 15. Abrahamum, 12. ℣. 2. 7. *&* 15. ℣. 1. 16. *&*. 18. 17. Iacobum, 28. 13. erga populum Israeliticum, *Exod.* 3. ℣. 3. 8. *&* 16. 12. *&* 17. ℣. 5. 6. erga Iosuah, *Ios.* 1. ℣. 5 6. erga Eliam, 2. *Reg.* 17. 14. ergà Sidrach, Misach, & Abdenago, *Dan.* 3. 11. erga Danielem. 6. 22. Iosephi erga

fratres

fratres suos, *Genes.* 45. v. 4. 5. & 50. 21. Ionathæ erga Davidem, 1
23. v. 16. 17. Davidis ergà Hanonem, 2. *Samuel.* 10. 2. 1. *Paral.*
erga Bethsabee, 2. *Sam.* 12. v. 24. Ioabi erga Davidem, 9. v. 7.
ergà ministrum suum; 2. *Reg.* 6. v. 16. Esaiæ ergà Hiskiam, 1
32. *Esa.* 37. v. 6. Baladan ergà Ezechiam, 2. *Reg.* 20. 12 Neh
erga Israelitas, *Nehem.* 8. 10. Cognatorum Iob ergà Iobum, *I*
11. Angeli ergà Eliam; 1. *Reg.* 19. 5. ergà mulieres, *Matth*
Marc. 16. 6. ergà Zachariam, *Luc.* 1. 13. ergà Mariam, v. 3
Pastores, 2. 20. ergà IESUM, 22. 23. ergà Petrum, *Act.* 12. 7. C
Domini ergà Apostolos, *Matth.* 14. 27. *Marc.* 6. 50. *Luc.* 2
Iohan. 2. 20. & 14. v. 1. 18 & 15. v. 18. 21. & 16. v. 3. 4. ergà Pe
Luc. 5. 10. ergà Petrum, Iacobum & Iohannem, *Matth.* 17. 7
viduam, *Luc.* 7. 13. ergà Synagogæ Principem, 8. v 50. 52. er
clesiam, 12. v. 4. 7.; 2. & 21. 28. ergà Latronem fidelem, 32. 4
Paulum, *Act.* 18. 9. & 23. 11. 2. *Cor.* 1. 5. & 7. 6. ergà Iohannem,
1. 17. Iudæorum erga Martham & Mariam, *Iohan.* 11. 19. Petr
pœnitentes, *Act.* 2. 38. & 3. 17. Ananiæ ad Paulum, 9. 17. Sp
Sancti erga Ecclesiam, 31. Pauli & Barnabæ erga Ecclesiam,
Fidelium Romanorum erga Paulum, 28. v. 15. Pauli erga Eccle
20. v. 10. 12. erga eos quibiscum navigabat, 27. v. 10. 22. 23. 24.
erga Thessalonicenses, 2. *Thess.* 2. 12. erga seipsum, 3. 7. *Phil*
Apostoli erga Hebræos, *Hebr.* 12. 3.

¶ EXEMPLA PROFANA.

P*Aula* Romana matrona sanctissimè in mœrore cantabat: (
tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo
niam adhuc confitebor illi, salutare vultus mei, & Deus meus. *I*
nymi in Epitaphio.

M. Tul. Cicero Tulliolæ filiæ, quæ defuncto Pisone priore m
Dolabellæ nupserat, & ex partu decesserat, mortem indignissim
lit. Itaque ad eum consolandum undique concurrerunt Phi
phi. *Plut. in Cicer.*

Aeneas apud Virg. 1. Æneid. naufragos suos præclarè con
introducitur:

O socij (neque enim ignari sumus antè malorum)
O passi graviora: dabit Deus his quoque finem.

D. Paulus Aemilius, amissis duobus filiis optimæ indolis,
pore triumphi Macedonici, in concionem progressus, gravi
oratione populum, infortunium suum dolentem, consolat
Plut. in ejus vita.

Alphonsus Arragonius Neapolitanorum Rex, amisso Petro f
quod ab aliis expectare debuerat, ipse aliis præstitit, & Petri ar
literis consolatus est, exercitum vero oratione. *Panorm. lib.* 3.
bus gestis Alphonsi.

Horatius lib. 2. *Ode* 9. consolatur Valgium amicum

virum consularem, impatienter ferentem mortem Mystæ pueri charissimi. *Theat. Zwing.* 195.

Vide Adversitas, Afflictio, Tribulatio, Tristitia.

CONSTANTIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. 2. paneg. in laud. Stilichon.

—— *Constantia, futile ne quid,*
Infirmumque geras.

Verg. 4. Aeneid.

Mens immota manet, lachryma volvuntur inanes.

Ovid. Epist. 15. Paris Helenæ.

Nec piget. Haud unquam stultè elegisse videbor:
Permanet in voto mens mea firma suo.

Idem lib. 5. de Trist. El. 5.

Fert tamen, ut debet, casus patienter amaros:
More nec indomiti frena recusat equi.
Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.

Horatius Oda. 9. lib. 4.

—— *Est animus tibi*
Rerumq; prudens, & secundis
Temporibus dubiisque rectus.

Statius lib. 2. Sylv. 1.

Ast hic, quem gemimus, felix, hominesque Deosque,
Et dubios casus, & cæca lubrica vitæ
Effugit, immunis fati, non ille rogavit,
Non timuit, meruitve mori.

Idem lib. 5. Sylv. 1.

Nec tamen hic mutata quies, probitasve secundis
Intumuit: tenor idem animo, moresque modesti
Fortunâ crescente manent.

Horat. Odâ. 10. lib. 2.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem benè præparatum
Pectus.

Vergil. lib. 2. Georg.

Non umbra altorum nemorum, non mollia possunt
Prata movere animum.

¶ APOPHTHEGMATA.

PElopidas ab Alexandro Phæreo captus, tyranno nuntiavit: Absurdum esse, miseros cives (Phæreos autem intelligebat) insontes

sontes occidi quotidiè, sibi autem soli parci: quem
cognoscat ulturum. Admirans igitur Alexander con
capti: quid, inquit, mortem accelerat Pelopidas? T
diis invisus, inquit ille, perquam celeriter optes. *Bruf. lib.*
ex Plutarch.

Agis quùm in carcere rogaretur ab Ephoro: Num p
eorum quæ gessisset? impavidè respondit: Se nullá tangi p
tiâ consilii cum prudentia honestoque conjuncti: tametsi
raret, se mortem præmii locó relaturum. *Plut. Bruf. lib.* 2.

Socrates solitus est dicere, ut statuam in sua basi, ita vi
tutis studiosum bono proposito nixum, immotum esse deb
serm. 1.

Idem morti jam adjudicatus propter philosophiæ sincer
fessionem, ad judices conversus ait: Equidem vos omnes
quadam benevolentia complector: parendum tamen,
duco Deo immortali, quàm vobis. Itaque quamdiu & sp
tero, nunquam philosophiæ curam abjiciam: nec vestri ad
di, moreque ac modo meo adhortandi ad virtutem, quen
fuero ex vobis nactus. *Plut. In Adag.*

C. Maevius, Augusti centurio, captus, & ad Antonium pe
quùm interrogaretur: Quid de se statui juberet? Iugulari
quit, jube: quia non salutis beneficio, nec mortis supplici
possum, ut aut Cæsaris miles esse desinam, aut tuus esse i
Bruf. lib. 2. *c. ex hist. Rom.*

Anaxarchus cùm à Nicocreonte Cypri tyranno in saxo
tunderetur, philosophus animo infractus: tunde, tunde A
vasculum, ait: Anaxarchi constantiam non teris. *Bruf. lib.*
ex Plutarch.

Xantippe de Socrate marito prædicare solebat, quòd
vidisset illum eodem vultu revertentem domum, quo
Argumentum verè constantis animi: cùm alii domo eg
quid accidit triste, redeant turbidi; si quid læti, gestientes
lib. 8. *apoph.*

¶ EXEMPLA SACRA.

CONstantiæ & perseverantiæ exempla: Noe, *Genes.* 6 9 A
19. v. 27. Ioseph, 39 8. Moses, *Exod.* 8. 26. & 10. v. 9. 24. 2
1. *Sam.* 17. v. 33. 34. Ionathas, 19. 4. Ioab. 2. *Sam.* 19. 5. Michæ
ralip. 18. 27. Daniel, *Dan.* 1 v. 11. 12. & 6. v. 10. Sidrach,
Abdenago, *Dan.* 3. v. 16. 17. Susanna, 13. v. 42. 43. Mardochæ
5. 9. Matthathias & filii ejus, 1. *Machab.* 2. 19. Eleazar ob non
carnem suillam interfectus, 2. *Machab.* 6. v. 18. 19. Mater cum
filiis, 7. v. 1. 2. &c. Discipuli Iohannis, *Matth.* 14. 12. *Marc.*
hannes baptista, *Matth.* 14. 12. *Marc.* 6. 18. Ioseph Arimat
Marc. 15. v. 43. *Luc.* 23. 52. *Ioh.* 19. v. 38. Pilatus, 10. 22. Pet

hannes, *Act.* 4. ✓. 11. 19. 31. Apostoli, 5. ✓. 21. 41. & 8. 1. Antiochenses, 11. ✓. 20. Paulus & Barnabas, 13. 46. & 14. 21. Paulus, 18. 18. & 20. 24. & 21. 13. & 23. 1. & 24. ✓. 10. 24. & 28. 31. 2. *Cor.* 1. 17. & 4. ✓. 1. 16. & 10. 11. *Galat.* 2. 5. 1. *Thess.* 2. 1. Apollo, *Act.* 18. ✓. 26. 27. Epaphroditus, *Philip.* 2. 30. Petrus, 2. *Petr.* 1. 12. Ephesinus Pastor, *Apoc.* 2. ✓. 3. Pergamensis Pastor, ✓. 13. Philadelphiensis pastor, 3. 8. Martyres, 12. 11.

§ EXEMPLA PROFANA.

GOrgias Leontinus Isocratis Magister, centum & septem vixit annos: nec tamen tam longævus ab opere & studio cessavit unquam. *Sab. lib.* 1. *c.* 7.

Plato octogenario major, & dormiens & moriens Sophronis Mimographi numeros sub capite habuisse traditur; vitæque finem simul & scribendi fecisse. *Laert. l.* 3.

Cato Vticensis ita doctrinæ cupiditate flagravit, ut ne in curia quidem, dum senatus cogeretur, temperaret sibi, quò minùs Græcos libros lectitaret. *Val. lib.* 8 *c* 7. *Et Cic. lib.* 2. *de Finib.*

Portius Latro, Hispanus, condiscipulus Senecæ, quicquid cœpit, non desiit quin perfecisset. Rursus cùm se remissioni traderet, in omnes luxus & jocos resolvebatur. *Theat. Zwing.*

D. Aur. Augustinus, Hipponensis Episcopus, quamvis nonagenarius, semper tamen aliquid vel legebat, vel scribebat. *Sab. l.* 1. *c.* 8. *Fulg. l.* 8. *c.* 7. *Et Egnat. eod.*

M. Horatio Pulvillo Cos. Capitolini Iovis templum dedicanti, ab æmulis falsus affertur nuncius, filium in prælio periisse. Tum ille: ego luctum non accipio, inquiens: Vos cadaver ubi vultis efferte; institutum constanter peregit. *Sab. l.* 9. *c.* 2.

Capta ab Alarico Roma, Gothus quidam cùm mulierem formâ excellentem vidisset, amore percitus ad sui obsequium invitavit. Vbi verò studio pudicitiæ libidini reluctari suæ conspexit, strictum gladium jugulo intentavit, ac demum etiam feriit. Cùm virgo tota perfusa cruore ne ita quidem de sententia cederet; tum constantiam admiratus, ad basilicam S. Petri adduxit, ac datis sex alimoniæ causâ nummis aureis, eam templi custodibus commendavit. *Sigonius l.* 10. *Imp. occident.*

§ HIEROGLYPHICA.

ERat legio militum Romanorum, quæ *rutilum equum* in cærulea parma gestabat, in medio viridis orbis constitutus, cui quadrupes toto inniti pectore videbatur, ea Constantia nuncupabatur, quæ sub Magistro peditum merebat: Constantio quippe principe instituta. *Pier. Val.* 4. *pag.* 38. *E.*

Nazianzenus pro Constantia *Salamandram* ponit, dum animal id in igni medio, qui omnia domat, non solùm lætari dicit ac vivere, sed eum omninò extinguere. Ita se cum Basilio, Athenis in igne perfidiæ Deum verum colendo incolumes versatos gloriatur:

quin etiam eum professione sua atque constantia suppre

Valer. lib. 16. pag. 151. E.

Vide Fortitudo, Patientia, Perseverantia.

CONSUETUDO.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

LApides excavant aquae. *Iob.* 14.

Proverbium est, adolescens juxta viam suam, etiam c
sit, non recedet ab ea. *Prov.* 22.

Quoniam puer centum annorum morietur. *Esa.* 65.

Bonum est viro cùm portaverit jugum ab adolesc
Thren. 3.

Si mutare potest Aethiops pellem suam, aut pardus
suas: Et vos poteritis benefacere, cùm dilexeritis malum

Qui nocet, noceat adhuc. *Apoc.* 22.

§ SENTENTIAE PATRUM.

COnsuetudo quasi secunda & quasi affabricata natu
Aug. lib. 6. de Musc.

Solet recta opinio pravam corrigere consuetudine
opinio rectam depravare naturam. *Idem de Doct. Chris.*

In dolore paries filios. Verum est sacramentum hujus
quòd nulla abstinentia sit à voluptate carnali, quae no
exordio dolorem, donec in meliorem partem consuet
tur: quo quum pervenerit, quasi natus est filius, id est
opus paratus affectus per consuetudinem bonam: quae
do ut nasceretur, cum dolore reluctandum fuit consuetu
de Genes. contra Man.

Frustra quidam, qui ratione vincuntur, consuetudi
opponunt: Quasi consuetudo major sit veritate, aut no
spiritualibus sequendum, si melius fuerit à S. Spiritu
Cyprian. ad Iubaian.

Veritati nemo praescribere potest: non spatium tem
patrocinia personarum, non privilegium regionum.
ferè consuetudo, initium ab aliqua ignorantia vel simpl
tita, in usum per successionem corroboratur, & ita adve
tem vindicatur. Sed Dominus noster Christus verita
consuetudinem, cognominavit. Quodcunque adversu
sapit, hoc erit haeresis, etiam vetus consuetudo. *Tertul*
Velan.

Lex peccati est violentia consuetudinis, qua trahitu
vitus animus eo merito, quo in eam volens illabitur. *A*
Confess.

Ipsa mutatio consuetudinis, etiam quæ utilitate adjuvat, tamen novitate perturbat: quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est. *Idem epist. ad Ianuarium.*

Peccata, quamvis magna & horrenda, quùm in consuetudinem venerint, aut parva esse, aut nulla creduntur: usque adeò, ut non solùm non occultanda, verùm etiam prædicanda diffamandaque videantur. *Idem in Enchir. cap.* 82.

Vincere consuetudinem, dura est pugna. *Idem super Psal.* 30.

In his rebus, de quibus nihil certi divina statuit Scriptura, statuta majorum pro lege tenenda sunt: & sicut prævaricatores legum divinarum, ita contemptores consuetudinum ecclesiasticarum coërcendi sunt. *Aug. in Epist. ad Cassulan.*

Mos est simul habitantium consensus, qui inveteratus consuetudinem facit. *Idem de finit.*

Asperam nobis & insuavem virtutum viam nimia facit vitiorum consuetudo: quæ si in alteram partem transferatur, invenitur semita justitiæ levis. *Hier. in epist. ad Celant.*

Quùm culpa in usum venerit, ei jam animus, etiamsi appetat, debilius resistit: quia, quot vicibus pravæ frequentationis astringitur, quasi tot vinculis ad mentem ligatur. *Greg. in lib.* 4. *moral.*

Sæpè nonnulli exire à pravis actibus cupiunt: sed quia eorundem actuum pondere premuntur, in malæ consuetudinis carcere inclusi, à semetipsis exire non possunt. *Idem lib.* 11. *moral.*

Tenent pravæ consuetudines, quem semel ceperunt, atque quotidie duriores existunt, & non nisi cum peccatoris vita finiuntur. *Idem lib* 15. *moral.*

Consuetudo est jus quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur & tenetur, quùm ea deficit. *Isidor. lib.* 2. *Etymol.*

Consuetudo autoritati cedat: pravum usum lex & ratio vincat: quùm verò nec sacris canonibus, nec humanis legibus consuetudo obviare monstratur, inconcussa servanda est. *Isid. in Synon. lib.* 2.

Difficile est peccati consuetudinem vincere: pravus usus vix aboletur: assidua consuetudo vitium in naturam convertit. Animus sceleribus astrictus, vix ab eis divelli potest. *Isidor lib.* 1. *soliloquiorum.*

Non parvus est labor, ut se aliquis à priori non bona consuetudine reflectat ac revocet: quoniam quidem mos longo tempore confirmatus, vim quodammodo obtinet naturæ. *Basil. in Regul.*

Quidam de sapientibus dixit: Benè consuetos pudebit desuescere: Et iterum: Bona loquamur, transibit sermo in affectum: juxta illud: *Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit, à vitiis nescit discedere, quando senescit.* Et è contrà: *quod in juventute addiscitur, in matura ætate servatur. Max. in serm. de Ioh. Baptista.*

Consuetudo, quæ apud quosdam irrepserit, impedire no
quò minus veritas prævaleat & vincat. Nam consuetudo s
tate vetustas erroris est. *Cyprian. ad Pomp.*

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

MAxima est vis vetustatis & consuetudinis: Non modi
quod est animal, sed in iis etiam quæ sunt inanimata, c
do valet; cùm locis etiam ipsis montuosis delectemur &
bus, in quibus diutius commorati sumus. *Cicer. in Lælio.*

Consuetudinis magna vis est: pernoctant venatores in
montibus uri se patiuntur. *Idem, 2. Tusc.*

Consuetudo laborum, perpessionem dolorum efficit
rem. Nam ferre laborem, contemnere vulnus consuetud
Ibid.

Qui multa sunt sæpè perpessi, faciliùs ferunt quidquid
obduruisseque sese contra fortunam arbitrantur. *3. Tusc.*

Corruptelâ malæ consuetudinis, igniculi extinguuntur
dati, exoriunturque & confirmantur vitia contraria. *1. de L*

Non ingenerantur hominibus mores tàm à stirpe gener
minis, quàm ex iis rebus, quæ ab ipsa natura loci, & vitæ co
dine suppeditantur. *De Leg. Agr. ad pop. contra Rullum.*

O consuetudo peccandi! quantam habes jucunditatem
probis & audacibus, cum pœna abfuit, & licentiæ consecut
Act. in Verr.

Consuetudo peccandi, maleficii suscipiendi removet du
nem. *2. ad Heren.*

Sic fit, ubi homines majorem vitæ partem in tenebris a
novissimè solem quasi supervacuum fastidiant. *Sen. in epist*

Tunc autem consummata est infelicitas, ubi turpia no
delectant, sed etiam placent: & desinit esse remedio locus, u
fuerant vitia, mores sunt. *Idem epist. 28.*

Diu in istis vitiis jacuimus: revelli difficile est. Non enim
nati sumus, sed infecti. *Epist. 58.*

Inter causas malorum nostrorum, quòd vivimus ad exem
ratione componimur, sed consuetudine abducimur.
pauci facerent, noluimus imitari: quùm plures facere c
quasi honestius sit: quia frequentius sequimur; & recti ap
locum tenet error, ubi publicus factus est. *Idem in extrem*
Epist.

Educatio & disciplina mores facit: & id sapit unusquisqu
didicit. Itaque bona consuetudo excutere debet, quod n
struxit; bene docet loqui, bene docet facere. *In lib. de morib*

Gravissimum est imperium consuetudinis. *In Proverb.*

Quicquid in excelso fastigio positum est, humili & certa c
tudine, quo sit venerabilius, vacuum esse convenit. *Val. Ma*

§

APOPHTHEGMATA.

Polyænus consuetudinem dicebat initium exiguum capere · neglectam autem, vires maximas sumere. *Anton. & Max. serm. de consuet.*

Chrysostomus dicebat: Nihil tam firmum est in rebus humanis, quàm veteris consuetudinis tyrannis. *Ethnici* item consuetudinem alteram naturam esse dixerunt.

Philo non rus (inquiebat) improbos, non urbs bonos efficit; sed similium congressus & consuetudo. *Anton. serm.* 22.

¶ SIMILITUDINES.

UT quorundam hominum etiam aspectus fascinum habet: Ita sunt quorum omnis vitæ consuetudo mores inficit. *Plinius.*

Vt in loco pestilenti qui assuevére, durant: Ita incommoda parùm lædunt adsuetos. *Plin.* 18. *cap.* 5.

Quemadmodum Mithridati quotidiè venenum sumenti, consuetudine factum est innoxium: Ita mala, quibus assueveris, non offendunt. *Erasm.*

Vina non modo soli sui referunt saporem, verum etiam arborum aut fruticum vicinarum: Ita non solùm exprimimus eos, à quibus geniti sumus; sed & eos, quorum consuetudine sumus usi. *Erasm.*

Vt callus tempore factus adimit sensum: Ita diutina mala consuetudo facit, ut levius feramus. *Plin. lib* 25. *cap.* 2.

¶ HIEROGLYPHICUM.

COnsuetudinis perniciosæ hominem indicaturus quispiam, *caprimulgum avem* pingat: ea enim inter capras familiariter versatur, appetitque earum ubera sugere: quòd cùm fecerit, uber extinguitur; capra, ut ajunt, excæcatur. *Pier. lib.* 25. *pag.* 238. *E.*

Vide Assetudo.

CONTAGIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de remed. amor.

Si quid amas, nec vis: facias contagia vites:
Hæc etiam pecori sæpè nocere solent.
Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi:
Multaque corporibus transitione nocent,
In loca nonnunquam siccis arentia glebis,
De propè currenti flumine manat aqua.

Iuvenalis Satyra 2.

——— Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: Sicut grex totus in agro
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vvaque conspectâ livorem ducit ab uva.

Vergilius Ecloga. 1.

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Ovid. 3 de Ponto. El. 2.

Quis non è timidis agri contagia vitat,
Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Paulinus ad Auson.

Non recipit mens pura malum: neque levibus harent
Inspersa fibris macula: sic Vasconi saltu
Quisquis agit purus sceleris vitam inter iniquas?
Nulla ab inhumano morum contagio ducet
Hospite.

Vide Morbus.

CONTEMPTUS

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Ejice derisorem, & exibit cum eo jurgium, cessabuntque c contumeliæ. *Prov. 22.*

Est correptio mendax in ira contumeliosi. *Eccles. 10.*

Ante ignem camini vapor & fumus ignis exaltatur: Sic sanguinem, maledicta, contumeliæ & minæ. *Ibid. 22.*

Homo assuetus in verbis improberii, in omnibus diebus s erudietur. *Ibid. 23.*

Qui profert contumeliam, insipiens est. *Prov. 10.*

Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò: ne emendare non possis, cùm dehonestaveris amicum. *Ibid. 25.*

Ne contra faciem stes contumeliosi: ne sedeat quasi in ori tuo. *Eccles. 8.*

§ SENTENTIAE PATRUM.

Sedulò monendi sunt scholastici, ut humilitate induti Chr discant non contemnere, quos cognoverint morum viti verborum amplius devitare: quia licet per ignorantiam gra ex artis aliquid vitiosum proferant presbyteri vel episcopi, men ideò à scholasticis sunt despiciendi, sed cordi alto præl linguam exercitatam scholastici præferre non audeant: quan proferre consueverant. Morum enim vitia magis quàm ve sunt præcavenda. *Aug. de catechizand. rud.*

Omnia contemnit, qui non solùm quantum potuit, se quantùm voluit, habere contemnit. *Idem ibid.*

Sicut solet generari ex assiduitate contemptus: Sic attend ipsa raritate devotio *Amb. in quodam serm.*

Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus magna c non possunt. *Hieron. in epist. ad Laetam.*

Quod enim sumus hodiè, novimus: quid autem pòst pat

esse possumus, nescimus: hi verò, quos fortasse despicimus, & tardè possunt incipere, & tamen vitam nostram ferventioribus studiis anteire. Timendum itaque est, ne etiam nobis cadentibus surgat, qui nobis stantibus irridetur: quamvis stare jam non novit, qui non stantem novit irridere. *Greg. l. 25. moral.*

Si reum regiæ majestatis, quamvis humanæ, humanis legibus capite plecti sancitum est; quis finis contemnentium divinam omnipotentiam erit? *Bernh. sup. Cantica.*

Qui terrena contempsimus, necesse est, ut flagrante desiderio cœlestia requiramus. *Bernh. in parv. serm.*

Contemne divitias, & eris locuples: contemne gloriam, & eris gloriosus: contemne supplicia inimicorum, & tunc eos superabis: contemne remissionem & quietem, & tunc eam recipies. *Chrysost. in epist. ad Hebr.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NOndum felix es, si non te turba deriserit. Si beatus vis esse, cogita hoc: primùm contemnere, & ab aliis contemni. *Seneca lib 1. de mori.*

Gravius est contemni, quàm stultitiâ percuti. *Idem in Prov.*

Sunt plurimi, qui multa verbis, non re contemnunt: sed ipsa, quæ spernunt, clam furantur. *Ibid.*

Facilè contemnit omnia, qui ad contemptum sui venit. Vis ergo habere omnia, contemne omnia. *Senec. epist. 85.*

¶ SIMILITUDO.

BVcephalus, Alexandri Magni equus, quùm nudus esset, equisonē in tergum admittebat: ornatus regiis phaleris, neminem ferebat, nisi regem ipsum; in reliquos omneis ferociebat: Ita quidam tenues quemvis ferunt; divites facti, despiciunt vulgares. *Plin. lib 8. cap 42.*

¶ EXEMPLA SACRA.

COntemptus beneficiorum Dei & ejus punitionis exempla: Esau, *Genes.* 25. ℣. 32. 34. *Hebr.* 12. ℣. 16. 17. Contemptus verbi Dei, & ejus punitio, 2. *Paral.* 30. ℣. 10. *Prov.* 1. ℣. 25. 26. Exempla: Pharao, *Exod* 5. ℣. 2. & 15. ℣. 3. 4. 5. Saul, 1. *Sam.* 15. ℣. 10. 11. 26. & 31. ℣. 4. Salomon, 1. *Reg.* 11. ℣. 4. 5. 6. Achaz, 2. *Paral.* 28. ℣. 21. 22. Israelitæ, *Psal.* 106. ℣. 21. 22. *Esa.* 1. ℣. 2. & 65. ℣. 2. *Ierem.* 15. ℣. 6. *Osea.* 6. ℣. 7. & 15. ℣. 5. 6. Ephraim, *Osea.* 11. ℣. 3. Impii, *Iob.* 21. ℣. 14. 15.

¶ EXEMPLA PROFANA.

CApto Hellesponto, & Lacedæmoniis profligatis, in tantum animos sustulere Alcibiadis milites, tantosque sumpserunt spiritus, ut dedignarentur aliis militibus subinde victis, se invictos ubique commiscere. *Plut. in Alcibiade.*

Mæcenatem Horat. lib. 1. satyr 6 laudat, quòd, quamvis regio natus esset sanguine, neminem tamen juxtà se contemneret, inter cætera sic inquiens:

—— Persuades hoc tibi verè,
Ante potestatem Tulli atque ignobile regnum,
Multos sæpè viros nullis majoribus ortos,
Et vixisse probos, amplis & honoribus auctos.
Contra, Lævinum, Valeri genus, unde superbus
Tarquinius regno pulsus fuit: unius assis
Non unquam pretio pluris licuisse.

Vide Derisio & Abusus.

CONTENTIO.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

VIr sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive non inveniet requiem. *Prov.* 29.

Non litiges cum homine linguato, & non strues in igne ligna. *Eccles.* 8.

Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam. *Ibid.* 21.

Pungens oculum, educit lachrymas: & qui pungit cor, sensum. *Ibid.* 22.

Cum sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales esti cundum hominem ambulatis? 1. *Cor.* 3.

Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad sionem audientium. 2. *Timoth.* 2.

Respondete obsecro absque contentione. *Iob.* 6.

Non contendas adversus hominem frustrà, cùm ipse nil malefecerit *Prov.* 13

Inter superbos semper jurgia sunt: semper jurgia quærit *Ibid.* 13. & 17.

Honor est homini, qui separat se à contentionibus. *Ibid.* 2

Ne contendas cum pessimis. *Ibid.*

Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contrà te con litem: multos enim perdidit aurum, & usque ad cor regum dit & convertit. *Eccles.* 8.

Abstine te à lite, & minues peccata. *Ibid.* 28.

Qui tecum vult contendere in judicio, & tunicam tollere, te ei & pallium. *Matth.* 5.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam. *Phil*

Servum autem Domini non oportet litigare. 2. *Tim.* 2.

§ APOPHTHEGMATA.

DEmocritus omnem contentionem imprudentem esse dic Dum enim hostem, quo pacto lædat, respicit, propriam ne utilitatem. *Stob serm.* 20.

Euclides contendere, inquiebat, cùm ubique indecoru tùm inter pocula maximè. Nam neque ebrius aliquis doce

brium potest: neque sobrius ab ebrio persuaderi. Vbicunque igitur non adfuerit sobrietas, tandem nequicquam te contendisse apparebit. *Idem in Enchiridio.*

Eusebius philosophus dicebat, homines multa potius scire videri cupere, quam vera dicere, studio teneri: proinde multos dum contrarias veteribus opiniones probant, veri cognitionem de rebus maximè necessariis dubiam efficere. *Stob. serm.* 4.

Idem, multi homines, inquit, disputando de rebus, haud secus quàm animantia bruta pugnando, solam sibi victoriam proponunt: a veritatis amore & studio relicto, nihil præter suam utilitatem curant. *Eodem. serm.*

Vide Discordia, Ira, Rixa.

CONTUMELIA.

¶ Apophthegmata.

Diogenes calvo cuidam contumeliis eum afficienti respondit: Tibi contumeliam non dico, sed capillos tuos laudo, quòd malam effugerint calvam. *Anton. & Maxim. serm. de Vituper.*

Aristippus contumeliâ à quodam affectus secedebat: maledico autem persequente ac dicente, fugis? Etiam, inquit: nam tu maledicendi potestatem habes, ego verò non audiendi. *Eodem serm.*

Chii quondam Spartæ peregrinantes, à cœna vomuerant in Ephororum curia: dein etiam in sedes, in quibus sedere solebant Ephori, ventris onus dejecerant. Ac primum quidem acris inquisitio facta est, quinam hoc designassent, ne fortè cives essent? Vt verò compertum est, fuisse Chios, edixerunt: Se Chiis permittere, ut agerent intemperantiùs. Excellentium virorum est negligere contumeliam, quæ à palam improbis proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est. *Plutarch. in Lacon.*

Scipio Æmilianus apud Numantiam iratus C. Metello dixit: Si quintum pareret mater ejus, asinum fuisse parituram. *Erasm. lib.* 6. *apophtheg.*

¶ Similitudines.

Sicuti nec Aegyptus ob calorem, nec Scythia ob rigorem sentit fulmina: Ita vel ingens potentia, vel extrema fortunæ humilitas, tutum reddit à contumeliis. *Plin.*

Adyanthon herbam, etiamsi perfundas aquâ, aut immergas, tamen siccæ similis est: Ita in virum bonum non hæret contumelia aut infamia, etiamsi quis infamare conetur. *Idem l.* 22. *c* 21.

¶ Exempla Sacra.

Contumeliæ exempla: Principes Hanonis, 2. *Sam.* 10. V. 3. Israelitæ, 4. *Esa.* 10. V. 22. Turba, *Iohan*, 7. 20. Iudæi, 8. V. 48. 52. Phariszi, 9. V. 24.

Vide Injuria, Vituperium, Maledicentia, Con
Derisio.

CONVENTUS.

¶ EXEMPLA SACRA.

Conventuum piorum exempla: Israelitæ: 1. *Sam.* 7. ℣. 5. 6
li, Maria & mulieres, *Act.* 1. ℣. 13. & 4. ℣. 26. 27. Chr
Apostoli, *Act.* 2. 14. & 4. ℣. 24. & 5. ℣. 42. & 6. ℣. 2. &
& 10. ℣. 24. & 12. ℣. 12. & 13. ℣. 10. 44. & 14. 27. & 15.
& 17. ℣. 2. 23. & 18. ℣. 1. & 20. ℣. 7. Conventuum impi
gienda consilia, *Psalm.* 1. ℣. 1. Conventuum impiorum
Reges Amorrhæorum, *Iosua* 10. ℣. 5. 6. Multi Reges, Isra
hostes, 11. 5. Philisthæi, *Iudic.* 16. ℣. 23. 1. *Sam.* 4. ℣. 1. Rege
Principes, *Psal.* 2. ℣. 2. *Act.* 4. ℣. 26. 27. Pharisæi, *Matth.* 12 ℣.
℣. 15. 34. Sacerdotes, Scribæ, Pharisæi & Seniores, *Matth* 2
& 28. ℣. 12. *Marc.* 14. 53. & 15. ℣. 1. *Luc.* 22. ℣. 1. & 22. ℣.
Iohan 9. ℣. 22. Pontifices & Pharisæi, *Ioh.* 11. ℣. 47. Principes
res, *Act* 4. ℣. 5. Herodes & Pilatus, 27. Principes Sacerdotu
Seniores & Scribæ, ℣. 6. 12. Seniores, 21. ℣. 18. Iudæi, 9. ℣. 23.
tes, 22. ℣. 30. Ananias. 23. ℣. 2.

Vide infra Ecclesia.

CONVERSATIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocen
cum electo electus eris, & cum perverso perverteris. *Ps*
Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus
similis efficietur. *Prov.* 13.
Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui commu
superbo, induet superbiam. *Eccles.* 30.
Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in d
Matth. 13.
Modicum fermentum totam massam corrumpit. 1. *Co*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

IN diversis observationibus nulla disciplina melior gra
denti Christiano, nisi ut eo modo agat, quo agere vide
siam, ad quam forte devenerit ad discendum quod opus e
doctr. Christ.
Quisquis rebus prætereuntibus strictius utitur, quàm f
mores eorum, cum quibus vivit; aut intemperans, aut su
sus est. Quisquis verò sic eis utitur, ut metas consuetudi
rum, inter quos versatur, excedat, aut aliquid significat, au

sus est: In omnibus enim talibus non usus rerum sed libido in culpa est. *Ibid.*

Conversationis alienæ sumus curiosi exploratores, aut judices temerarii. *Bernh. in Cant. serm. 45.*

Conversari sic debet Christi minister, ut ex moribus exterioribus compositiones interiores existimentur. *Idem de trip. judicio.*

In initio conversationis nulla virtus magis necessaria, quàm simplicitas humilis, & gravitas verecunda. *Idem in Epiph. Domin.*

Non valde laudabile est, bonum esse cum bonis, sed bonum esse cum malis. Sicut enim gravioris culpæ est, inter bonos bonum non esse: Ita immensi est præconii, bonum etiam inter malos extitisse. *Greg. in moral.* 1.

Res eximii pretii est, inter malos laudabiliter conversari. *Idem ibid.*

Sancta conversatio confundit inimicum, ædificat proximum, glorificat Deum. *Idem ibid.*

Cor hominum de operum ostenditur qualitate, & format mentium species, detegit actionum. *Leo Papa.*

Quod potest redimi, non timetur: esse jam inter nocentes innoxium, crimen est: malos quisque non imitatur, offendit: consensere jura peccatis, & cœpit licitum esse, quod publicum est. *Cyp. epist.* 2.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

NVlla res magis animos induit honestos, & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quàm bonorum virorum conversatio. Paulatim enim descendit in pectora, & vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri. *Senec. epist.* 6.

Si quid aliquibus ex sordida conversatione servile est, honestorum convictus excutiet. *Senec. epist.* 15.

Salutare est, non conversari dissimilibus, & diversa cupientibus. Turba etsi non mutat te, impedit tamen: multum autem nocet etiam, qui moratur. In vitia alter alterum trudimus. Quomodo autem revocari possunt ad salutem, quos nemo retinet, populus impellit? *Idem epist.* 32.

Sic cum inferiore vivas, quemadmodum superiorem tecum vivere velis. *Idem epist.* 47.

Omnes tibi pares facias: sed inferiores superbiendo non contemnas; superiores rectè vivendo non timeas. *Idem in quatuor Virtutibus.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ANtisthenes cuidam opprobranti, quòd interdum cum improbis haberet consuetudinem: Et medici, inquit, cum ægrotis versantur: nec tamen ægrotant ipsi. *Laërt. lib.* 6. *cap.* 1.

Demosthenes accusatus, quòd improborum uteretur contubernio: optimus, inquit, is est medicus, qui sanos relinquit & bene habentes.

bentes; ægrotos & penitus deploratos suscipit curandos. *Maxim. serm. 6.*

Epictetus hominem, cum quo conversamur, tribus mo[...] derandum esse suadebat: nempe ut præstantiorem nobis, [...] niorem, aut æqualem. Præstantiorem quidem auscultare & [...] rare convenit: minorem mo[...] persuadere: æquali au[...] sentire. Et hoc sanè modo in conversatione hominum qu[...] contentionem incides. *Stob. serm. de Temperantia.*

S. Iohannes Apostolus & discipulus IESV Christi, lavan[...] balneum ingressus, cùm vidisset ibi Cerinthum, continuò [...] non lotus discessit, dicens: Fugiamus hinc, ne & ipsa bal[...] ruant, in quibus Cerinthus lavatur. Quo dicto ostendit, [...] consortium ubique esse fugiendum. Erat enim Cerinthu[s] solùm simpliciter malus, sed apertus veritatis atque omn[...] rum hostis. *Euseb. lib. 4. Eccles. hist. cap. 4.*

Agesilaus Argivo cuidam dicenti: Lacedæmonios pere[...] nibus reddi deteriores, quòd interim degenerent à majo[...] bus & institutis: At vos, inquit, cùm Spartam venitis, non [...] res, sed meliores evaditis. Dictum retorsit in Argivum. *Lacon. apoph.*

Hippocratidas quùm ei aliquando fuisset obvius ad[...] quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo: cur[...] quit, oportet ambulare, cum quibus conspectus non mu[...] rem. *Idem ibid.*

§ SIMILITUDINES.

VT qui in solem venit, licet non in hoc venerit, colorati [...] in unguentaria taberna resederunt, & paulò diutiùs co[...] sunt, odorem loci secum ferunt: Ita qui cum sapiente con[...] nem habent, etiamsi [...] agant, tamen redduntur [...] *Senec.*

Vt minuta quædam animalia, cùm mordent, non se[...] tumor indicat morsum, & in ipso tumore nullum vulnus [...] Ita bonorum consuetudinem prodesse non deprehendis, [...] fuisse. *Senec.*

Vt morbi ad vicinum serpit contagio, sanitas ad ægr[...] non item: Ita ex consuetudine [...] facilè boni corr[...] tur, at non contra. *Erasm.*

Torpedo piscis haud nocet, nisi contactu, sed virus suu[...] ab ære per linum, & arundinis intermedia ad piscatoris man[...] transmittit: Sic improbi ac pestilentes haud nocent, si ni[...] illis habeas commercii, verum quacunque consuetudine [...] morum venena afflant. *Plin. l. 32. c. 1.*

Vt in re rustica non satis est teipsum bonum esse colon[...] magni refert, cujusmodi habeas & vicinum: Sic in vita non

teipsum integrum virum præstes, sed refert cum quibus habeas consuetudinem. *Erasm.*

Aconitum etiam contactu necat: Ita quorundam convictus protinus inficit, aut si vel tantillum cum illis inceptes commercii. *Plin. lib. 27. cap. 2.*

Vt Pyrites gemma non aperit vim igneam, nisi si atteras: Ita quorundam malitiam non sentias, nisi cum illis consuetudinem aut commercium habueris. *Erasm.*

Vt non ipse solùm magnes attrahit, verùm etiam aliud ferrum ad se trahit ferrum magneti affrictum: Ita contagio vis virtutis, aut improbitatis pernicies ab alio in alium transit. *Erasm.*

Vt qui antè venenum sumunt antidotum, non læduntur veneno: Sic qui salubribus opinionibus ac decretis confirmarunt animum, non inficientur oratione malorum, si fortè in eos inciderint. *Idem.*

Vina non modò soli sui referunt saporem, verùm etiam arborum aut fruticum vicinorum: Ita non solùm exprimimus eos, unde progeniti sumus, sed eos, quorum consuetudine sumus usi. *Idem.*

Vt qui à cane rabido morsi sunt, non solùm rabiunt ipsi, verùm etiam alios contagio inficiunt: Ita qui pestilentem aliunde imbiberint opinionem, & alios suis inficiunt colloquiis. *Idem.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

R*omanianus & D. Augustinus*, oratoriæ doctor, communicipes, cum quibusdam aliis amicis, numero ferè decem, Mediolani vitam communem vivere instituerant, turbulentas humanæ vitæ molestias detestati: sic ut bonis suis in medium collatis, una res familiaris ex omnibus conflaretur, & in singulis annis bini œconomiæ præessent, cæteris quietis. Verùm cùm hoc consilium mulierculæ, quas quidam ipsorum habebant, neque dimittere volebant, non viderentur laturæ, irritus fuit conatus. *Aug. l. 6. confess. c. 14.*

Brasilienses una in domo (sunt enim longissimæ) multi simul habitant: Et ii inter se fraternè agunt, libenterque alii pro aliorum, qui cum illis vivunt, salute, vitam in quodvis discrimen injiciunt. *Osorius lib. 2. rerum Enn.*

Omnes ferè Atheniensium principes tantum se ab invidia putabant absfuturos, quantum à conspectu suorum recessissent. Itaque *Conon* plurimùm Cypri vixit, *Iphicrates* in Thracia, *Timotheus* Lesbi, *Chares* in Sigæo. *Probus in Chabria. Theat. Zwing. fol. 244.*

Pericles Atheniensis, hominum convictum & conversationem fugit, ut nunquam etiam apud summos amicos convivia celebraret: Nimirum nullam aliam ob causam, quàm ne malorum hominum conversatione suos mores in pejus mutaret. *Plut. in ejus vit.*

Vide Amicitia, Familiaritas.

CON-

CONVITIUM.

§ SENTENTIAE PATRUM.

SI utilitate proximi moveor in laudibus meis: cur minus m si quisquam ab aliis injustè vituperetur, quam si ego? Cur tumelia magis mordeor, quæ in me, quàm in alium eàdem i tate coram me jacitur? *August. lib. 10. Confess.*

Si non aurem solam percutit iracundia criminantis, verùm conscientiam mordet veritas criminis: quid mihi prodes continuis laudibus mundus attollat? Ita nec malam consci sanat laudantis præconium, nec convulnerat convitiantis brium. *Contra Petil. lib. 3.*

Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulner viter transit, sed graviter urit: leviter animum penetrat, sed viter exit: leviter profertur, sed non leviter revocatur. Facil ideò facilè charitatem violat. Tenerum membrum lingua men vix teneri potest: substantia quidem infirmum atque exi sed usu magnum & validum invenitur: tenuis est & lata, ideò ssimum evacuandis sordibus instrumentum. *Bernh in quod. s.*

Convitia quis facilè tolerat, cùm in secreto mentis ad ma petranda recurrit. *Greg. lib. 3. moral.*

Nihil sævius, nihil violentius amaris asperisque sermonibu rum vulnera tantò difficilius curantur, quanto facilius profer *Val. Epist. in quodam serm.*

Quamvis quis vitam fide muniat, scientia regat, castitat brietate componat: nihil est quod in homine placeat, si in to pore lingua displiceat. *Idem ibid.*

Plana victoria est à clamatione tacere, & non respondere canti. Habet enim mercedem, & de tua patientia, & de fratris la, si oblivioni detur injuria. Sicut nihil est deformius quàm r dere furiosis: Ita nihil utilius, quàm tacere provocatis. Nul finis inimicitiis, nisi ad tempus obtemperemus iratis. *Idem ib*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Curcul. 4. 2.

Indignis si male dicitur, maledictum id esse dico:
Verùm si dignis dicitur, benedictum'st, meo quidem a

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

MAlis displicere, laudari est: nullam autoritatem habet, ul damnatus est, damnat. Male de me loquuntur homines benè loqui nesciunt: faciunt, non quòd mereor, sed quòd *Senec. 77. epist.*

Aequo animo audienda sunt imperitorum convitia, & ad h vadenti contemnendus est ipse contemptus. *Idem ibid.*

Multi, cùm aliis maledicant, sibi ipsis convitium faciunt. *Idem de moribus.*

Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur. *Ibidem.*

Non potest generosus animus contumeliam pati. *Idem de sententiis oratoriis.*

Si meritò obiurgaverit te [illegible] quia profuit [illegible] immeritò? scito, quia prodesse voluit [illegible].

§ APOPHTHEGMATA.

DEmosthenes à quodam [illegible] in certamen, in quo [illegible] cerit, victus est. *Erasm. [illegible]*

Chrysippus à quodam improbo [illegible] me, inquit, fecisti, quod [illegible] *Anton. & Max. serm. de* [illegible]

Idem audiens [illegible] Atqui ego, inquit, sic vitam degam [illegible] *Ead. serm.*

Cleobulus dicere [illegible] gere, qui secundum [illegible]

Plato, quùm reprehenderis [illegible] te convitio dignum [illegible] esse illud convitium [illegible] *serm. [illegible]*

Anonymus. Sapienti [illegible] tibi à certo quodam [illegible] libenter audivisses, [illegible] *Ead. serm.*

§ SIMILITUDINES.

IAculum si in [illegible] tem retorquetur [illegible] tortum, recidit in [illegible]

Vt qui luctantur [illegible] contaminant, ut [illegible] id purgant, sed [illegible]

Vt si vel inimicus [illegible] illum, sed absterg[illegible] gendum est con[illegible]

Absurdum ex[illegible] quo non sis ipse [illegible] tium in alterum [illegible]

Leo cunctis for[illegible] dat: Ita summi [illegible] mere coguntur [illegible]

Muræna fuit [illegible] leve incommo[illegible] næ procellas infracto [illegible]

CONVITIUM.

§ SENTENTIAE PATRUM.

litate proximi moveor in laudibus meis [illegible] isquam ab aliis injustè vituperetur, quam si ego? Cur ea [illegible] ia magis mordeor, quæ in me, quàm in aliud eadem [illegible] olam me jacitur? *August. lib. 10. Confess.*

on aurem solam percutit iracundia criminantis, verùm etiam [illegible] ientiam mordet veritas criminis: quid mihi prodest, si [illegible] inuis laudibus mundus attollat? Ita nec malam conscientiam [illegible] t laudantis præconium, nec convulnerat convitiantis oppro[illegible] im. *Contra Petil. lib. 3.*

Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat: le[illegible] er transit, sed graviter urit: leviter animum penetrat, sed non le[illegible] er exit: leviter profertur, sed non leviter revocatur. Facilè vol[illegible] eò facilè charitatem violat. Tenerum membrum lingua, atta[illegible] en vix teneri potest: substantia quidem [illegible] atque exiguum [illegible] d usu magnum & validum invenitur [illegible] tennis est & [illegible] ideò apti[illegible] mum evacuandis sordibus instrumentum. *Bernh. in [illegible] serm.*

Convitia quis facilè tolerat, cùm in secreto mentis [illegible] mala per[illegible] etranda recurrit. *Greg. lib. [illegible]*

Nihil sævius, nihil violentius [illegible] asperisque sermonibus, quo[illegible] rum vulnera tantò difficilius curantur, quanto facilius proferuntur. *Val. Epist. in quodam serm.*

Quamvis quis vitam fide muniat, scientia regat, castitate & so[illegible] brietate componat: nihil est quod in homine placeat, si in toto cor[illegible] pore lingua displiceat. *[illegible] ibid.*

Plana victoria est à clamatione tacere, & non respondere pro[illegible] canti. Habet enim mercedem, & [illegible] patientia, & de fratris ma[illegible] la, si oblivioni detur injuria. Sicut nihil est deformius quàm resp[illegible] dere furiosis: Ita nihil utilius, quàm tacere provocatis. Nulla [illegible] finis inimicitiis, nisi ad tempus obtemperemus iratis. *Idem ibid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Curcul. 4. 2.

Indignis si malè dicitur, maledictum id esse dico:
Verùm si dignis dicitur, benedictum'st, meo quidem a[illegible]

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Malis displicere, laudari est; [illegible] autoritatem habet, [illegible] damnatus est, damnas. Malè de me loquuntur homi[illegible] benè loqui nesciunt: faciunt, non quòd mereor, sed quò[illegible] *Senec. 77. epist.*

Aequo animo audienda sunt imperitorum convitia, & a[illegible] vadenti contemnendum est ipse contemptus. *Idem ibid.*

Multi, cùm aliis maledicunt, sibi ipsis convitium faciunt. *Idem de moribus.*

Turpia ne dixeris, paulatim enim pudor rerum per verba dediscitur. *Ibidem.*

Non potest generosus animus contumeliam pati. *Idem de sententiis oratoriis.*

Si meritò objurgaverit te aliquis? scito, quia profuit: si immeritò? scito, quia prodesse voluit. *Idem in epist.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmosthenes à quodam convitiis lacessitus: Committor, inquit, in certamen, in quo, qui superior evaserit, inferior est; & qui vicerit, victus est. *Erasm. Rot. lib. 4. apoph.*

Chrysippus à quodam improbo multis affectus convitiis: Optime, inquit, fecisti, quòd nihil eorum, quæ in te sunt, prætereris. *Anton & Max. serm. de virtut.*

Idem audiens quosdam ipsi convitiari & obloqui: Atqui ego, inquit, sic vitam degam, ut illis nemo sit crediturus. *Eod. serm.*

Cleobulus dicebat, convitiorum reprehensionem illos non attingere, qui secundum virtutem vivunt. *Ibid.*

Plato, quùm reprehenderis convitiosè, inquit, vide numquid à te convitio dignum designatum sit: Si nihil tale actum est? summum esse illud convitium existimato. *Anton. serm. de obloquutionib.*

Anonymus. Sapienti cuidam quùm aliquis diceret: Me præsente tibi à certo quodam convitium factum est? tùm ille, nisi tu, inquit libenter audivisses, nunquam ille mihi esset convitiatus. *Eod. serm.*

¶ SIMILITUDINES.

JAculum si in solidum aliquid inciderit, nonnunquam in mittentem retorquetur: Ita convitium in fortem & constantem virum tortum, recidit in convitium facientem. *Plut.*

Vt qui luctantur, non abstergunt suum pulverem, sed se mutuò contaminant, ut mutuò cadant: Sic quidam accepto convitio, non id purgant, sed observant, quid vicissim in illos possit torqueri. *Plut*

Vt si vel inimicus ostendat lutum adhærens vesti, non rejicis in illum, sed abstergis: Ita si quis ostendat maculam vitæ, non retegendum est convitium, sed abstergenda labes. *Plut.*

Absurdum existimant, opprobrare cuipiam corporis vitium, à quo non sis ipse immunis: At multo magis ridiculum, animi vitium in alterum conjicere, quod in te recidat. *Plut.*

Leo cunctis formidatum animal, cantum accristam galli formidat: Ita summi principes infirmorum convitia nonnunquam timere coguntur. *Plin. lib. 8. cap. 16.*

Muræna fuste non potest interimi, ferulâ protinus: Ita quosdam leve incommodum exanimat, ut convitium, qui gravissimas fortunæ procellas infracto tulerunt animo. *Plin.*

Vt

Vt lascivia simiarum febrim excitat lepidis: Ita inimici tium aut contumelia, nonnunquam excussa desidia vere ad honesti studium non acuit. *Plin. 8. c. 80.*

§ HIEROGLYPHICUM.

NOnnulli significatione hieroglyphica conviciorum con rem, *Aquilam* finxerant statu immobili confidentem pennarum asperitate, neque hiatu rostri minace hanc *Cornicem* sum eo gestu, ut & lacessere & convi re videatur. *Pier. Val. lib.* 19. p. 278.

Vide Contumelia, Maledicentia.

CONVIVIUM.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

COmedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt Cùm satiatus fuerit, arctabitur & aestuabit; & omnis d ruet super eum. *Iob.* 20.

Dominus exercituum mittet in pinguibus ejus tenuitatem nam) *Esai.* 10.

Congrega eos quasi gregem ad victimam. *Ierem.* 12.

Væ vobis, qui saturati estis, quia esurietis. *Luc.* 6.

Væ vobis divitibus, quia habetis hic consolationem v *Ibidem.*

Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis cord *Iacob.* 5.

Voluptatem existimantes diei delicias, coinquinationes culæ: deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vo *2. Petr.* 2.

Hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semet pascentes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur. Ju

Melius est vocari ad olera cum gratia, quam ad vitulum saginatum cum odio. *Prov.* 15.

Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eo rum, qui carnes ad vescendum conferunt: quia vacantes p & dantes symbola consumentur, & vestietur pannis dorm *Ibid.* 23.

Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas omnem escam. *Eccles.* 37.

In multis enim escis erit infirmitas, & aviditas appropin usque ad choleram. *Ibid.*

Super mensam non extendas manum tuam prior, ne i contaminatus erubescas. *Eccles.* 31.

Si in medio multorum sedisti, tu prior illis ne extendas m tuam, nec prior poscas bibere. *Ibid.*

Si coactus fueris in edendo multum, surge è medio & vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem. *Ibid.*

In convivio vini non arguas proximum, & non despicias eum in jucunditate illius. *Ibid.*

Vir respiciens in mensam alienam; non est vita ejus in cogitatione victus: alit enim animam suam cibis alienis. *idem* 40.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes adolescenti formoso ad convivium eunti: Deterior, inquit, redibis. Reversus à convivio adolescens quùm Diogeni dixisset: Ivi, nec redii deterior: inquit: χείρων μὲν οὖν h. e. deterior igitur: indicans, fieri non posse, quin adolescens è luxurioso temulentoque convivio redeat deterior. *Laert. lib.* 6.

Idem rogatus, quânam hora prandere oporteret? Si dives, inquit, est, quando vult: si pauper, quùm potest. *Laert. in ejus Vita. Brus. lib.* 2. *cap.* 14.

Idem invitatus apud Platonem; oleas ex omni apparatu tantùm gustantem: Quid, inquit, sapiens vir in Siciliam hujusmodi mensarum gratiâ profectus, appositis modò non frueris? *Ibid*

Athenodorus dicebat; ne ad cœnam quidem se iturum ad eum, qui sibi per hoc debiturus sit. *Bruson. lib.* 2. *cap.* 14.

Zeno rogatus, cur in convivio tam hilaris esset, qui alioqui severior videbatur? urbanissimè respondit: Lupini, quàm licet sint amari, perfusi tamen aquâ, dulcescunt. *Plut.*

Paulus Aemilius, cum devicto Perso epulum exhiberet victoriale, admirantibus Græcis, quòd in magno splendidoque apparatu curiosus esset, dicere solebat: Ejusdem esse animi, & aciem, & convivium bene struere: illam quidem, ut formidolosus hostibus: hoc, ut amicis gratus esset. *Plut. in Rom. apoph.*

¶ SIMILITVDO.

Qui in eâdem vehuntur navi, & in eisdem militant tentoriis, sese mutuo ferant oportet: Sic qui versantur in Republica. At in conviviis non idem est necesse: nam illîc periculum est commune, hîc non item. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Convivia cùm boni tùm mali celebrant: Exempla: Abraham, *Genes.* 18. ℣. 3. & 19. ℣. 2. 3. & 21. ℣. 8. Isaac, 26. 30. Laban, 29. ℣. 22. Pharao, 40. ℣. 20. Ioseph, 43. ℣. 16. Pater Samsonis, *Iudic* 14. ℣. 10. Principes Philistæorum, 16. ℣. 22. 23. 24 Senex apud Gabaonitas, 19. ℣. 21. Saul, 1. *Sam* 20. ℣. 5. Nabal, 25 ℣ 36 David, 2. *Sam.* 30 20. Absalom, 13 ℣. 27. 28 Adonias, 1 *Reg.* 1. ℣. 9. Salomon, 3. ℣. 15. Tobias, *Tob* 2 ℣ 1. 2 Raguel, 7. ℣. 8. & 9. 12. Ozias, *Iudith.* 6. ℣. 19. Holofernes, 12. ℣. 1. Assuerus, *Esth.* 1 3. & 2. 18. Vasthi, ℣. 9. Esther, 5. 4. & 7. 1.

Iudæi, 8. 17. *Esa* 5. 11. Filii Iob, *Iob.* 1. 4. Balthasar, *Dan* ... M
Levi, *Matth.* 9. 10. *Marc.* 2. & 15. *Luc.* 5. 29. Homo q...
Zachæus, 19. 5. Convivium nuptiarum, *Ioan.* 2. 1. La...

§ EXEMPLA PROFANA.

MAcedones in more habent, ut pullus discumbat inter c... nisi extra retia aprum interfecerit: tunc enim sedere in... vivantes licebit. *Athenæus lib.* 1. *cap.* 11.]

Epula Legionibus victricibus ante fores exhiberi solebant. *Alexander ab Alexandro lib.* 6. *cap.* 6.

Apud *Gothos* honorificum, regiæ mensæ adhiberi. *Pau... consul lib.* 1. *c.* 23.

Brachmanes convivia vasis epulisque apparatissima ... Apollonius Tyaneus affirmavit: cùm tamen, qui apparand... vio, ferendis mutandisque ferculis ministrarent, nulli cons... tur. *Philostratus.*

Fertur *Numa* aliquando frequentes cives invitasse ad ... sordidaque vasa, & cœnam planè frugalem plebejamq; ap... Cœptâ cœnâ intulisse sermonem, Deam sibi familiarem ... repentè domum ostendisse poculis instructissimam preti... mensasque epulis variis, atque apparatu magnifico affluen... *in Numa.*

Reges Persarum quotannis regiam cœnam instruunt, q... linguâ Tyctam, hoc est, τέλειον sive perfectam vocant: in ... solum caput ornatur, Persas strenis donat, & quicquid or... rit, concedere cogitur. Celebratur autem quotannis eo ... Rex creatus est. *Herodot lib.* 9.

L. Sylla, deposita Dictatura, universi patrimonii sui ... Herculi decimam, præbuit splendidissimum epulum populo pe... dies: tantoque exuberantior ejus apparatus fuit, ut quotid... copia cibariorum in amnem projiceretur; vinaque diffund... draginta annis vetustius. *Plutarch. in Sylla.*

Magnificum epulum *Claudius Cæsar* in Lybico triumph... lo Romano dedit, in quo duobus & viginti millibus tric... est accubitum. Civibus viritim denos frumenti modios, ... que olei libras, trecentosque nummos divisit. *Sueton.*

Persæ lautè cœnant, integra & multa & varia apponente... poculorum ornatus splendidissimus, auro & argento reful... *lib.* 15.

Athenæus lib. 4. tradidit ex Herodoto, apud Persas di... talitiis fuisse morem, ut divites bovem, cervum, agnum ... equum & camelum apponerent, totos in clibano aut camin... *Theat. Zwing.*

Hecatæus Abderites memorat, eos, qui uxores ducunt, ... ne convivium complures invitare: quò ingenuos se esse

nuorum parentum filiam ducere uxorem, multi sciant, & testes sint. *Plut. lib. 4. Quaest. convivalium. 3.*

Otho I. Imp. singulis septimanis in cibum aulicum mille porcis, viginti octo tauris; mille modiis frumenti, octo plaustris vini; decem plaustris cervisiae utebatur: exceptis oleribus, piscibus, ovis, gallinis, carnibus ferinis, butyro; adipe; lardo & caseo. *Ernestus Brotuffus lib. 2. Chron. Mersb. cap. 1.*

CORRECTIO, CORREPTIO.

¶ Sententiae Biblicae.

MElius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. *Eccles. 7.*

Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solum. *Matth. 18.*

Non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publicè argue eum: ne habeas super illo peccatum. *Levit. 19.*

Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat, non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere. *Eccles. 19.*

Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & si dixerit, ne fortè iteret: Corripe amicum: saepè enim fit commissio. *Ibid.*

Peccantes coram omnibus argue, ut & caeteri timorem habeant. *1. Timoth. 5.*

Melior est ira risu, quia per tristitiam vultûs corrigitur animus delinquentis. *Eccles. 7.*

Probata virtus corripit insipientes. *Sap. 1.*

Non incendas carbones peccatorum arguens eos: & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. *Eccles. 8.*

Priusquam interroges, ne vituperes quenquam: & cùm interrogaveris, corripe juste. *Ibid. 11.*

Corripe proximum antequam commineris. *Ibid. 19.*

Quàm bonum est arguere, quàm irasci, & confitentem in oratione non prohibere. *Ibid. 20.*

In convivio vini non arguas proximum, & non despicias eum in jucunditate illius. *Ibid. 31.*

Qui custodit increpationes, astutior fiet. *Proverb. 15.*

Auris, quae audit increpationes vitae, in medio sapientium commorabitur. *Ibid.*

Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. *Ibid.*

Melior est manifesta correptio quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis. *Ibid. 27.*

Virga atque correctio tribuit sapientiam *Ibid.* 29.

Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla: sic risus stu

Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. *Matth.* 18.

Fratres mei, si quis erraverit ex vobis à veritate, & c
quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit pecc
errore viæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet mul
peccatorum. *Iacob.* 5.

Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me.

Convertimini ad correptionem meam. *Prov.* 1.

Plus profuit correctio apud prudentem, quàm cent
apud stultum. *ibid.* 17.

Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui au
est, corrigit viam suam. *ibid.*

Inauris aurea, & margarita fulgens, qui arguit sapient
rem obedientem. *ibid.* 25.

§ SENTENTIAE PATRUM.

CORrectio est errorem innatum vel consuetudine fac
rationis inhibere. *Aug. de definit.*

Nihil probat spiritualem virum sicut peccati alieni
quùm liberationem ejus potiùs quàm insultationem,
auxilia quàm convitia meditatur, & quantum facult
suscipit. *in epist. ad Galat.*

Nunquam alieni peccati objurgandi suscipiendum est n
nisi quùm internis interrogationibus examinantes con
nostram, liquidò nobis coram Deo responderimus, dilec
facere. *Ibid.*

Quidquid lacerato animo dixeris, punientis est impetu
ritas corrigentis: dilige, & dic quicquid voles. *Ibid.*

Raró & magnâ necessitate objurgationes adhibendæ
tamen ut in his etiam ipsis, non nobis, sed Deo serviatur.
serm. Domi. 1.

Quæ peccantur coram omnibus, coram omnibus co
sunt, ut omnes timeant. Qui secretò peccavit in te, secret
nam si solus nosti, & eum vis coram aliis arguere, non es
sed proditor. *August. de verbis Domini.*

Foris terribilis personet increpatio: intus lenitatis ter
lectio: neque consentientes sitis malis, ut approbetis: neq
gentes, ut non arguatis: neque superbientes, ut insultanter
hoc est exire inde: hoc est immundum non tingere, &
non consentire, & omninò non parcere. *Idem ibid.*

Magis amat objurgator sanans, quàm adulator dissim
Epist. ad Marc.

Iustè alios reprehendit, qui non habet, quod in se alius
dat. *In Psal.* 5.

Plus proficit amica correctio, quàm accusatio turbulenta: illa pudorem incutit, hæc indignationem movet. *Ambros. in Lucam.*

Inter cætera mandata peccantes posse arguere, maximæ libertatis est: sed ille potest facere, qui non meretur audire: Hypocrita ejice primùm trabem de oculo tuo. *Idem in epist. ad Ephes.*

Difficilius malum corrigitur, quod perfectiore etiam prosperitate fulcitur. *Bernh. lib. 3. de consid.*

Magna crimina & tardè credenda sunt, quùm audiuntur: & citius punienda, quùm veraciter agnoscuntur. *Idem super cant.*

Qui blando verbo castigatus non corrigitur, acrius necesse est arguatur: cum dolore sunt abscindenda, quæ leniter sanari non possunt. *Isidor. cap. 46.*

Qui admonitus secretè de peccato corrigi negligit, publicè arguendus est, ut vulnus, quod occultè sanari nescit, manifestè debeat emendari. *idem lib. 3. cap. 96.*

Faciliùs reprehendimus vitia aliena quàm nostra: nam sæpè, quæ perversa in aliis judicamus, in nobis nocibilia esse minùs sentimus. *Ibid.*

Non decet vitia aliena corripere, qui adhuc vitiorum contagionibus fuerit involutus. *idem lib. 3. cap. 32.*

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

IN judicando sive corrigendo hæc tertia lex secuta est, quam princeps quoque sequi debet: ut aut eum, quem punit, emendet; aut pœna ejus cæteros meliores reddat; aut sublatis malis, securiores cæteri vivant. *Senec. de clementia ad Neronem.*

Non minùs turpia sunt principi multa supplicia, quàm medico multa funera. *idem ibid.*

Fortassis, de quo conquereris, si diligenter inspexeris, in sinu reperies. Inique publico crimini irasceris stulte: tu, ut absolvaris, ignosce. *Idem ibid.*

Objurgationi semper aliquid blandè commisce: facilius penetrant verba, quæ mollia vadunt, quàm quæ aspera. *Idem in epist.*

Vitia transmittit ad posteros, qui præsentibus culpis ignoscit: Bonis nocet, qui malis parcit. *Idem in lib. de morib.*

Nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur. Res enim optima est, non sceleratos extirpare, sed scelera. *Idem ibidem.*

Quantum potes, teipsum coargue: inquire in te: accusatoris primùm partibus fungere, deinde judicis, novissimè deprecatoris: aliquando etiam te ostende. *Idem epist. 28.*

Puniendis peccatis tres esse causas existimatum est: una cùm adhibetur pœna, castigandi atque emendandi gratia, ut is, qui deliquit, attentior fiat correctiorque. Alia est, quùm dignitas ejus authoritasque, in quem peccatur, tuenda est: ne prætermissa animad-

[...] contemptum eius pariat. Tertullianus [...]
[...]etu poenæ ter[...] Gellius lib. 6.

¶ APOPHTHEGMATA.

Zeno cuidam dicenti: Cur me unum omnium non corrigis? Non enim, inquit, tibi credo. Subindicans, sibi non esse spem, illum, [...] corriperetur, fore meliorem. *Laert. lib. 7. cap. 1.*

Demonax frequenter dicere solitus est: Non tenere irascendum se hominibus, si delinquerent: sed corrigenda esse vitia medico[...] [...]m exemplo, qui non indignantur ægrotis, sed medentur morbo. *Erasm. lib. 8. apoph.*

Diogenes improbum quendam cùm castigasset, interrogatus [...] quodam: Quid faceret? Aethiopem, inquit, abstergo, ut difficult[...] candidum reddam. *Anton. in Meliss. part. 2. serm. 32.*

¶ SIMILITVDINES.

UT caro, quæ callo obduruit, non accipit vibices plagarum: animus assuetudine peccandi non commovetur correptione[...] [...] perinde [...] cet acri. *Plutarch.*

Qui correptus statim fugit, exosus admonitionem, perinde [...] ac si sectus à medico, continuò offensus aufugiat, non expecta[...] obligetur & oblinatur vulnus ac mitigetur. *Plut.*

Nutrices vagientibus pueris rursum apponunt papillam: [...] discipulus offensus correptione, rursum est laude sublevan[...] deficiat. *Plutarch.*

Vt difficillimè sanantur, qui sui sensu carent in morbo, v[...] thargici ac phrenetici: Ita difficillimè revocantur ad bona[...] tem, qui non agnoscunt ista vitia. *Plut.*

Vt mendum, quod induruit ac diutiùs inhæsit, difficil[...] Ita vitia inveterata non facilè corriguntur. *Idem.*

Remedia statim mordent vel offendunt, postea confe[...] tem & voluptatem: Ita salubria monita initio sunt nou[...] ra, postea correcta, jucundissima. *Idem.*

Vt est initium sanitatis, sensus morbi: Ita correction[...] agnoscere culpam. *idem.*

Vt qui demoliuntur ædes templis vicinas, quæ conti[...] sinunt, ne quid sacri quoque demoliantur: Sic quæda[...] sunt corrigenda, quæ cum virtute proximè cohærent. [...]

Nutrices sæpius extergentes sordes puerorum, aliqu[...] evellunt: Ita dum quædam vitia nimis anxiè conan[...] lædimus. *idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

COrreptionis exempla: Loth, *Genes.* 19. ℣. 7. P[...] Moses, *Exod.* 2. ℣. 12. *Act.* 7. ℣. 26. Iethro, 18. ℣ [...] *Ios.* 22. ℣. 16. Israelitæ, *Iudic.* 20. ℣. 12. Ionath[...]

& 20. ℣. 32. David, 24. ℣. 15. 16. Abigail, 25. ℣ 37. Abner, 2. *Sam.* 2. ℣. 21. 22. Nathan, 12. ℣. 1. 7. Propheta quidam, 1. *Reg.* 20. ℣. 42. Elias, 1 *Reg.* 18. ℣. 21 Elisæus, 2. *Reg.* 3. ℣. 13 14. Hanani Propheta, 2. *Paral.* 16. ℣. 9. Azarias & reliqui Sacerdotes, 26. ℣. 18. Esdras, 1. *Esd.* 10. ℣. 10 Nehemias, *Nehem.* 5. ℣. 7. Tobias, *Tob.* 2. ℣ 15. 16. Iudith, *Iudith.* 8. ℣. 9 10. 11. 12. Daniel, *Dan.* 5. ℣. 22 Iohannes Baptista, *Matth.* 3. ℣. 7. & 14. ℣. 4. *Marc.* 6 ℣. 18. Christus, 16. ℣. 22. & 17. 18. *Luc.* 9. ℣. 55. alter Latronum, 23. ℣. 40 Cæcus natus, *Ioh.* 9. ℣. 30. Petrus, *Act.* 3. ℣. 12. & 5. ℣. 3. 4. 9. Stephanus, 7. ℣. 51. Paulus, *Actor.* 10. ℣. 10. 1. *Cor.* 3. ℣. 4. & 11. ℣. 18, 19, 20. & 16. ℣. 12. &c. *Gal.* 3. ℣. 1. 2. *Thess.* 3. ℣. 15.

§ EXEMPLA PROFANA.

LAcones *Cephisophontem*, qui posse ostenderat se de re qualibet totum diem dicere, exegerunt: Bonum declamatorem, dicentes, respondentem rebus habere orationem debere. *Plutarchus in institutis Laconicis.*

Si quis perplexum aliquid in canticis adhiberet, δυσκολοκάμπτους ᾠδὰς, cujusmodi sunt Phrynidis intricatæ ambages, multis verberibus afficiebatur, ut qui Musas aboleret. *Suid.*

Aristo poeta, quod Atheniensium laudes inepto carmine prosecutus esset, fame ab iisdem fuit necatus. *Theat. Zwing.* 3397.

Charilus poeta, propter ignorantiam, ab Alexandro Magno inediâ necatus dicitur. *Theat. Zwing.* 3397.

L. Sylla poetæ indocto interdixit, ne quid amplius scribat. *Cicero Archia.*

Apud *Indos* si quem præsagia ter frustrentur, silentii perpetuâ mulcta irrogatur. *Cælius lib.* 18. *cap.* 31. *A. L.*

Romani duces, qui temeritate vel inscitiâ exercitus amisissent, aut fugæ aut pavoris insimulati essent, pecuniâ & exilio sæpe mulctati sunt. *Alex. ab Alex. lib.* 4. *cap.* 6.

Vid. Castigatio.

CRAPULA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Comico Græco

Τὸ γὰρ ἐνδελεχῶς μεθύειν, τὴν ἡδονὴν ἔχει;
Ἀποστεροῦντα ζῶνθ' αὑτὸν τοῦ σωφρονεῖν,
Τὸ μέγιστον ἡμῶν ἀγαθὸν ἔχει ἡ φύσις.
Nam quam voluptatem assidua habet crapula.
Vivum ac valentem mente privando bona
Sese, est hominibus qua nihil præstantius

Vide Abstinentia, Sobrietas, Ebrietas.

CREDULITAS.

SENTENTIAE BIBLICAE.

¶ Prudens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos. Prov. 14. Qui credit citò, levis corde est. Ideò non omni verbo credas. Eccl. 19.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 3. de Arte amandi.

Nec cito credideris: quantum cito credere lædat,
Exemplum vobis non leve Procris erit.

Lucretius lib. 3. de Nat. rerum.

Sed neque tam facilis res ulla est, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum constet: itemque
Nil adeo magnum, neque tam mirabile quicquam,
Quod non paulatim minuant mirarier omnes.

Horat. lib 1. Epist. 16. ad Quintium.

Tu rectè vivis, si curas esse, quod audis;
Iactamus iampridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor ne cui de te plus quam tibi credas,
Neve putes alium sapiente, bonoque beatum:
Neu, si te populus sanum, rectèq; valentem
Dictitet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules, donec manibus tremor incidat unctis.

Ovid lib. 2. Eleg.

——— At vos quid quisque loquatur,
Credite: credenti nulla procella nocet.

Idem lib. 3. de Trist. El. 10.

Vix equidem credar: sed cum sint præmia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Credulitatis exempla: Laban, *Gen.* 31. v. 1. 2. Potiphar, 39. Iosua, *Ios.* 9. v. 14. 15. 1 *Sam.* 25. v. 12. Hanon, 2. *Sam.* 10. v. 4. 1 16. v. 4. Rex Israelitarum, 2 *Reg.* 7. v. 14. Rex Persarum, 1. *Esd.* 4 Assuerus, *Esth.* 3 v. 10. Principes Sedechiæ, *Ier.* 37. v. 15. Dariu 6. v. 9. Magistratus, *Actor.* 16. v. 38. *Ephes.* 19. v. 28.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Tiberius Cæsar, causâ præcipue quæstûs, tantum delato buit, ut nemini fidem abrogaret, sive quid veri, sive vani *Alex ab Alex. lib.* 4 *cap.* 22.

D *Augustinus*, posteaquam excussa Manichæorum ha demico more assensionem cohibere didicit, D. Ambrosi concionibus assiduis interfuit, ut audiret quidem, sed or conatu credere reluctaretur. *August. lib.* 6. *Confess.*

CRIMEN.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. 2. Met.

Heu quàm difficile est, crimen non prodere vultu?

Iuvenalis 1.

—— Rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus: tacita sudant præcordia culpa:
Inde ira & lachryma.

Longinus Maximianus.

Certè difficile est abscondere pectoris æstus:
Panditur & clauso sæpius ore furor.

Senec. Thyest. v. 329.

—— Multa sed trepidus solet
Detegere vultus: magna nolentem quoque
Consilia produnt.

Tibullus 3. 7.

Heu mihi! difficile est imitari gaudia falsa;
Difficile est, tristi fingere mente iocum,
Nec bene mendaci risus componitur ore;
Nec bene sollicitis ebria verba sonant.

Ovid. Epist. 15.

Quæ licet, & possum, luctor celare furorem:
Sed tamen apparet dissimulatus amor.

Vide Culpa, Error, Peccatum, Venia.

CRUDELITAS.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. Epist. 7. Heroid.

Te lapis, & montes, innataque rupibus altis
Robora, te sæva progenuere feræ.

Idem lib. 3. de Trist. El. 11.

Sævior es tristi Busiride, sævior illo,
Qui falsum lento torruit igne bovem:
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.

Ovid. lib. 5. de Trist. El. 9.

Quæ tibi res animos in me facit, improbe? curve
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem, placidumq; iacenti
Nostra, quibus possunt illacrymare feræ?
Nec metuis dubio Fortunæ stantis in orbe
Numen? Et exosæ verba superba Deæ?

Exiget at dignas ulteris Rhamnusia pœnas:
Impofito calcat quæ mea fata pede.

Idem lib. 7. Metamor.

Dii te summoveant, ô nostri infamia secli!
Orbe suo tellusque tibi pontusq; negetur.

Ausonius in sentent. Periandri.

Multis terribilis, caveto multos.

§ APOPHTHEGMATA.

T*Imon* cum Alcibiadem adhuc puerum obviam habu osculatus ei plurimum blandiretur, rogantibus quib insuetarum blanditiarum caussa esset? respondit: A puerum, quòd prævideret ipsum quandoque Athe gnorum malorum caussam fore, qua spe sola fruebat *lib. 9. cap.* 11.

Tiberius, cum custodias recognoscentem eum quid ut supplicium maturaret, respondit: nondum redii te tiam. Humanitatis officium esse putavit, si damnatun differet. *Suet.*

L. Catilina, objicienti Ciceroni, incendium à se exci tio quidem, aït: verùm si aquâ illud non potero, ruinâ *Brus. lib. 2. cap. 9.*

Augustus Cæsar audiens inter pueros, quos in Sy crudelissimus Iudæorum rex interfici mandaverat, fili ejus interfectum, dixisse fertur: se malle suem, quàm fi dis esse. *Macrob. lib. 2. cap. 4. Saturnal.*

Caligula ut alia omni in re, ita verbis quoque scel persæpè repetens: *Oderint, dum metuant.* Optabat et lum Romanum unam habere tantum cervicem, ut uno interficere simul posset. *Fulgos. lib. 3. cap. 11. ex Suet.*

Idem. Vir quidam prætorius valetudinis causâ secesse cyram, petito à Caligula Cæsare commeatu. Is quùm ret prorogari commeatum, mandavit interfici, & adjec riam sanguinis esse missionem ei, cui tam diu non profu borum. *Erasm. lib. 6. apoph.*

§ EXEMPLA SACRA.

CRudeles crudeliter tractantur. Exemplum: Adonibe ℣. 6. & 7. Crudelitatis exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣. ℣. 23. 24. Fratres Ioseph, 37. ℣. 20. 28. Rex Aegypti, *Exod* Naas, 1. *Sam.* 11. ℣. 2. Saul, 19. ℣. 9. 10. & 22. ℣. 18. 19. Athali 22. ℣. 10. Manahen, 2. *Reg.* 15. ℣. 14. 15. 16. Ioram, 2. *Paral.* 2 tæ, 28. ℣. 9. *Psal.* 106. ℣. 38. 39. Aman, *Esth.* 3. ℣. 6. Ba nii, *Esa.* 13. ℣. 15. 18. *Ierem.* 6. ℣. 23. Damasceni, *Amos* 1. ℣. 3 mon, 1. ℣. 13. 14. Gentes, *Zach.* 1. ℣. 15. Herodes, *Matth.* 2. ℣. ad nuptias, 22. ℣. 6. Maledicti, 25. ℣. 41. 42. Herodes, *M*

Scribæ & Pharisæi, 7. ℣. 12. Agricolæ, 12. ℣ 8. *Luc* 20. ℣ 11. 12, 15. Pharisæi, ℣. 47. Pharao, *Act* 7. ℣. 19 Paulus ante conversionem, 9 ℣. 1. & 22. ℣. 4. Diotrephes, 3 *Iohan.* 10.

§ EXEMPLA PROFANA.

S*Amii* captivorum Atheniensium frontem inscripserunt Noctua: ut ipsorum frontem ante Athenienses Samæna. *Plutarchus in Pericle.*

VVenceslaus Imp. Bohemiæ rex, adeo natura ferus & sanguinarius, ut assiduum penes se carnificem haberet, quem compatrem familiariter appellabat, quia filium ejus de fonte sacro levarat, & tam familiariter eo utebatur, ut aliquoties uno eodemque equo secum vehi illum passus fuerit *Dubravius lib.* 23.

Hannibal Pœnus, inspecta humani sanguinis plena fossa, pulchrum esse spectaculum dixit. *Fulg. lib.* 10. *cap.* 11.

Vitellius Cæsar, ob cadaveris fœtorem viâ declinantibus cæteris, ipse recta per acervum mortuorum profectus est, optime olere hostem, inquiens, & præsertim civem. *Suet.*

Non desunt, qui testantur, *Hispanos* multa crudelitate usos in India Nam bello captos trucidasse, vel eos in aurifodinas detulisse, insuetisque laboribus oppressisse: adeò ut ex quindecies, vel ut alii scribunt, vigesies centenis hominum millibus, qui Hispaniolam incolebant, vix hodie ad summum quingenti, vel centum quinquaginta, ut quidam asserunt, supersint. *Ioh. Metellus* in Epistola, quæ Osorio præfixa est. *Et Petrus Cieza Varius in locu.*

Nihil tam atrocis supplicii & cruciatûs ab immanissimis quibusque Tyrannis excogitari potuit, quo non digni Christiani judicati sunt, sub M. Antonino philosopho. *Gallorum Epistola apud Eusebium lib* 5. *cap.* 1. aliquot crudeles formas numerat: insidias domi forisque, in omnibus publicis locis inclamationes, plagas, tractationes, direptiones, lapidationes, conclusiones, applicationes laminarum candentium, carceres tenebrosos, inclusiones in equuleo ad quintum punctum, in ipsis custodiis strangulationes, bestiarum dentes, ferreas sartagines, patibula, ventilationes ex cornibus taurorum, & similes. *Theat. Zwing. fol.* 2739.

Cyrillus, Diaconus Heliopoli ad Libanum, cùm sub magno Constantino, multa simulacra confregisset, sub Iuliano ventre dissecto jecur ejus gentiles quosdam devorasse tradunt. *Suidas.*

Ascalone sub Iuliano gentiles sacerdotibus Christianis, & mulieribus virginitatem professis, alvos dissecuere, & completas hordeo porcis objecerunt. *Theodoret. lib.* 3. *cap.* 6.

§ HIEROGLYPHICUM.

PRæcipuum *gladij* fuit hieroglyphicum, ut pro crudelitate poneretur, cujusmodi nuncupatione Aegyptii *Odium* appellare soliti sunt: qui quidem Persarum Rex omnium crudelissimus ac

maxi-

æ formidabilis, cæde omnia fœdavit, quacunque p... progrederetur. *Pierius Valerian. libro quadragesimo ...* 14. F.

CULPA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Oedipo. v. 701.

——Quisquis in culpa fuit,
Dimissa odit omne, quod dubium putat.

Terentius in Hecyra. 4. 4.

——Mater quod suasit sua,
Adolescens mulier fecit. Mirandum ne id est?
Censen' te posse reperire ullam mulierem,
Quæ careat culpa? An quia non delinquunt viri?

Plaut. in Captivis. 3. 5.

Decet innocentem servum atque innoxium
Confidentem esse, suum apud herum potissimum.

Horat. Oda 24. lib. 3.

Quid tristes querimoniæ,
Si non supplicio culpa reciditur?

Vide Crimen, Error, Peccatum, Venia.

CULTUS DIVINUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Persius 2.

Dicite Pontifices, in sancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine pupæ.
Quin damus id Superis, de magna quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago?
Compositum jus fasque animo, sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.
Hoc cedo, ut admoveam templis, & farre litabo.

Ovid. Epist. 19.

Non bove mactato cœlestia Numina gaudent;
Sed quæ præstanda est, & sine teste, fide.

Vide infra Religio.

CUNCTATIO.

§ APOPHTHEGMATA.

D*iogenes* poscebat aliquid ab homine avaro: quem cù cunctantem ac negaturo similem: ô homo! inquit:

postulo, non ad cyppum! Vt, qua licet, Græcarum vocum affinitatem reddam: Græcis enim τροφὴ cibus est, ταφὴ sepultura. *Erasm. lib.* 3. *apoph. ex Vita Diogenis apud Laert.*

Socrates hoc dicterium plurimum in ore habuisse dicitur: Dimidium operis peractum ei, qui jam esset aggressus. Est autem hemistichium Hesiodæum: Ἀρχὴ ἥμισυ παντός. *Laertius in Vita Socratis.*

Augustus Cæsar illud semper cito factum posse dici ajebat, quod cum factum esset, bene haberet. Tarditatem enim, quæ tuta esset, celeritati anteponebat, cui periculum esset conjunctum. *Fulgos. lib. 7. cap. 2.*

¶ SIMILITUDO.

LEonis catuli informes nascuntur, vix ingrediuntur semestres, non moventur nisi bimestres: Ita quæ egregia futura sunt, serò proveniunt, & lentis ductibus absolvuntur. *Erasm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

P*Vbl. Vel Cn. Dolabella*, Asiæ procos. Smyrnæam matronam, quæ filium & maritum, propter interemptum filium ex priore marito conceptum, veneno sustulerat, ad Areopagitas rejecit: Illi accusatorem & ream post centum annos redire jusserunt. *Valer. Max. lib.* 8. *cap.* 1.

Ex duobus *Herculis* altaribus, quæ in majore immolata sunt, ex his nihil accipiunt mulieres, neque gustant: quod ad sacra venerit Carmenta tardius: sero etiam venit gens Pinariorum: & propterea summoti sunt à convivio epulantibus aliis. Vnde Pinarii ab esuriendo sunt dicti. *Plut. in quæst. Rom.*

Fridericus III. Imp. toleravit omnia, cunctator salutaris. Quoties apud illum fieret rerum comploratio, quod hæc & illa fierent, hæc & illa timerentur, ferunt respondisse: Nec dum esse tempus illa emendandi. Nec tamen illo vivente hoc tempus impletum est: nescitur quando implendum. *Grantzius lib.* 11. *Sax. c.* 33.

Germanis hoc ex libertate vitium inesse scribit Tacitus, quòd ad publicos conventus non simul nec jussi conveniunt: sed & alter & tertius dies cunctatione coeuntium absumitur. Ergo patrium hoc est & hæreditarium malum: sed quod nostra ætate tantum crevit, ut velut in proverbium abierit, wir wollen fuogen. *Theat. Zwin. fol.* 3837.

Rhesum Thracum ducem, apud Euripidem objurgat Hector, quod serius ad belli societatem venisset, nimirum decimo demum anno. *Idem ibid.*

Mortuo Alexandro secundo, Scotorum rege, cùm Alexander filius successurus esset, magna inter Nobiles disceptatio orta est: aliis sydera, quæ plurimum illis observare mos est, adversa regi creando dicentibus: aliis nondum equitem auratum factum esse, ac propter-

ea à regni gubernaculis prohiberi. At nisi contemptis i
superstitionibus Comes Fifensis Sconæ fatali lapidi
puerum, more majorum inunctum coronasset, profectò
comitiis haud dubiè res in summum evasissent discrimen
Tius lib. 13.

CUPIDITAS.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

QVod agit indomita cupiditas ad corrumpendum an
corpus suum, flagellum vocatur: quod autem agit, ut
ceat, facinus dicitur: & hæc duo sunt genera omnium pec
August. de doctr. Christ.

Superbia & cupiditas in tantum unum malum sunt, ut n
bia sine cupiditate, nec sine superbia cupiditas possit inve
ad quendam comitem.

Non est in carendo difficultas, nisi quùm fuerit in haber
ditas. *Idem lib. confess.*

Tanto magis inhæret DEO quilibet, quanto minus dil
prium. *Idem in quadam epist.*

Cupiditas dicit: Valdè sine culpa es, qui quidem habe
cupiscis, quia non multiplicari appetis, sed egere pertir
quod malus alius retineret, ipse melius expendis. *Idem li
flictu vitiorum.*

Cupiditas ait: Quid injustum est, si, cùm aliena non
propria diligentiâ servo? O impudens dictum! propria di
ex rebus reconditis in hunc mundum detulisti, quando in
gressus es lucem? Quando de ventre matris existi, quibus
cultatibus, quibusque subsidiis stipatus intrasti? *Ambros*

Qui moderari nescit cupiditatibus, is quasi equis raptu
tis volvitur, laniatur, affligitur. *Idem lib. de Virginit.*

Quum augere opes, aggregare pecuniam, occupare terr
sionibus cupimus, præstare divitiis, justitiæ formam exuim
ficentiam communem amittimus. *Idem libro de Offic.*

Bonorum autori aliter inhærere non valemus, nisi cupid
nobis, quæ omnium malorum radix est, abscindamus. *Gre*

Cui cupiditas dominari dicitur, subjectus malis omn
monstratur. *Idem lib.* 15. *moral.*

In pœna modum impatientiæ, in paupertate cupiditati
lum, in obedientia nodum caveas propriæ voluntatis. *Bern
dam serm.*

Nihil in hac vita laboriosius, quàm desideriis terreni
& nihil hîc quietius, quàm hujus seculi nihil adpetere.
serm. 6.

Appositio divitiarum majorem accendit flammam, & vehementior fit cupido. *Idem ibid.*

An non tibi videtur à terra devorari ille, qui semper de terra cogitat? qui semper terrenos habet actus: qui de terra loquitur: qui de terra [illegible]: terram desiderat: & omnem spem suam ponit in terra: qui ad cœlum non respicit: qui futura non cogitat: qui judicium Dei non metuit: nec beata ejus promissa desiderat: sed semper de præsentibus cogitat, & ad æterna non suspirat? Talem quum videris, dicito; Quia devoravit eum terra. *Orig. hom. 19. in Levit.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. 4. Honorii cons. v. 248.

At si cuncta petens, nil collatura cupido
In jecur, & tractus imos compulsa recessit:
Quæ velut immanes restrat [illegible] belluæ rictus,
Expleri pastu nequit: nunc verbere curas
Torquet avaritia, stimulis nunc flagrat amorem:
Nunc gaudet, nunc mœret [illegible], satiataque rursus
Exoritur, cæsaque redit pollentius Hydra.

Lucret. lib. 4. de Nat. rerum.

Nam faciunt homines plerumque cupidine cæci,
Et tribuunt ea, quæ non sunt his commoda vere.

Boetius Metr. 4. lib. 1.

At quisquis trepidus pavet, vel optat,
Quod non sit stabilis, suique juris
Abjecit clypeum, locoque motus,
Nectit, qua valeat trahi, catenam.

Iuvenalis Satyra. 3.

——Tanti tibi non sit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Vt somno careas, ponendaque præmia sumas
Tristis, & a magno semper timearis amico.

Ex Comicis Græcis.

Ἰσότητα δ' αἱροῦ, πλεονεξίαν φύγε.
Aequalis esse alius pete, nec habere plus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

QVamdiu tibi satis nihil fuerit, ipse aliis non eris. Quomodo, inquis, exibo? utrumque cogita, quàm multa temerè pro pecunia, quàm multa laboriose pro honore tentaveris? Quantum ad fine[illegible] accesseris, tanto [illegible] & metus. *Sen. [illegible] Epist.*

Nullum habet majus malum cupiditas, quàm quod ingrata est: nemo, quos vincit, sed à quibus vincatur, aspicit: & illis non tàm jucundum est, multos videre post se, quàm grave aliquem ante se: habet hoc vitium omnis ambitio, non respicit, nec ambitio tantum instabilis est, verum cupiditas omnis incipit à fine. *Idem [illegible]*

Cupi-

Cupiditas felicitatem suam non intelligit: quia non, unde venere, respicit, sed quò tendat. *ibid.*

Nunquam parum est, quod satis est: & nunquam multum, quod s non est. Neminem pecunia divitem fecit: imò contrà, nulli n majorem sui cupidinem ingessit. *idem in epist.*

Fortissima pestis est cupiditas, quæ solet egenos facere, quos cadum finem quærendi non invenit: nam altera cupiditas ex altere fine nascitur, & ideò fortior est, qui cupiditatem vincit, quàm hostem subjicit. *idem ibid.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Leombrotus Ambraciota, lecto Platonis Phædone de immortalitate animæ, ut ex hac vita, quæ est velut mors quædam, ad imtalitatem migraret, è muro se in mare dedit præcipitem. *Cic. in* . in eum extat Epigramma Callimachi Græcum.

Nicaula Aethiopum regina ex intimis regni finibus ad spectan audiendamque Salomonis sapientiam Hierosolymam venit. *ut. Zwing. fol. 74.*

ferunt *C. Iulium Cæsarem* Britanniam petiisse spe margaritarum, rum amplitudinem conferentem, interdum suâ manu exegisse dus. Gemmas, toreumata, signa, tabulas operis antiqui semper nosissime comparasse: servitia recentiora politioraque immen-retio, & cujus ipsum etiam puderet, sic, ut rationibus vetaret rri. *Suet.*

olossis impendio delectabantur olim Imp. Romani, quibus, ut tur, magis erat cordi maximos esse quàm optimos. *Erasm. in gius.*

olon in elegiis suam ab amicis mortem defleri cupit his ver-

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι· ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς.
Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi charis
Mærorem potiùs adferat & gemitus.

eo philosophus Imperator, pacis ita fuit studiosus, ut optaret ri tempora, quibus stipendia militum conferret philosophis. *as.*

Vide locum de Avaritia & Concupiscentia.

CURA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 3. Metamorph.

Attenuant vigiles corpus miserabile curæ.

Ovid. 2. Remed.

Me duce damnosas, homines, compescite curas:

2. Art

2. Art.

——*Lentescunt tempore curæ.*

Persius. 1

O curas hominum! ô quantum est in rebus inane!

Ovid. Pont. 4

Cura quoque interdum, nullâ medicabilis arte,
Aut si sit, longâ est attenuanda morâ.

Ovid. 3. Fast.

Sollicitæ mentes speq; metuq; pavent.

Horat. 3. Carm. 16.

Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames.

Tibullus. 3. 3.

Non opibus mentes hominu, curæque levantur.

Statius lib. 3. Thebaid.

——*Invigilant animo, scelerisque parati*
Supplicium exercent curæ.

Horatius Oda 15. lib. 2.

Non enim Gazæ, neque consularis
Submovet lictor miseros tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
Tecta volantes.

Idem lib. 3. Oda. 1.

——*Timor & minæ*
Scandunt eodem, quo Dominus: neque
Decedit ærata triremi, &
Post equitem sedet atra cura.

§ SIMILITUDO.

IN vite q[illegible]uid per amputationem adimitur materiæ; id fructibus addit[illegible] Ita qui reciderit curas supervacaneas rerum sordidarum, plus valebit in rebus seriis & gravibus; aut quò minus est verborum, hoc graviores sententiæ. *Erasm.*

§ HIEROGLYPHICUM.

PEr nucem Persicam carne spoliatam nonnulli hieroglyphicè significant hominem, qui variis curis sollicitudinibusque sit undecunque exulceratus; ut nullum sit ærumnarum anxietatumque genus, quo se non afflictatum sentiat, vicemque suam miserrimè deploret. *Pier. Val. lib. 54. pag. 526. F.*

Vide Cupiditatis Studium.

S CURI-

CURIOSITAS

§ Sententiae Biblicae.

rvacuis rebus noli scrutari sensum tuum multipliciter:
neceſſarium, ea, quæ sunt abſcondita, videre oculis t
, quæ te non tobieſtar, ne certàveris, & in pluribus operi
n eris curioſus. *Ecclef.* 3.

a eſt veſtrum, noſſe tempora, vel momenta, quæ pater po
poteſtate. *Actor.* 1.

fueris plurimum ſcrutatus, frequenter mirraberis. *Eſd.* 4.

ui inveſtigator malorum eſt, opprimetur ab eis. *Prov.* 11.

§ Sententiae Patrum.

Vrioſum genus hominum ad cognoſcendum vitam alien
deſidioſum ad corrigendum ſuam. *Auguſt. lib.* 10. *Confeſſ.*

Compeſcat ſe humana temeritas, & id, quod non eſt, non q
t: ne illud, quod eſt, non inveniat. *Idem de genre contra Manic*
ib. 1.

Fons elationis, & delectatio libidinis, & venenum curioſit
notus ſunt animæ mortuæ: quæ non ita mortua, ut omni n
careat: diſcedendo à fonte vitæ, moritur, atque ſuſcipitur à pra
eunte ſeculo, & conformatur eidem. *Idem lib. Confeſſ.*

Multò faciliùs invenit ſyderũ Conditorem humilis pietas, q
ſyderum ordinem ſuperba curioſitas. *Idem ſermone de eclipſi Sol*

In conſideratione creaturarum non eſt vana & perita curi
exercenda, ſed gradus ad immortalia, & ſemper manentia faci
Idem lib. de vera religione.

Grave curioſitatis eſt vitium: quæ, dum cujuslibet mente
inveſtigandam vitam proximi exteriùs ducit, ſemper ei intim
abſcondit, ut aliena ſciens, ſe neſciens ſit: & curioſus animus, q
peritus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus ſui. *Greg. hom*
Evang.

Curioſus foras egreditur, & exteriùs omnia conſiderat:
interna deſpicit, præterita non reſpicit, præſentia non inſpic
ra non proſpicit. *Bernh. in quodam ſerm.*

Pius pulſator plerunque invenit, quod temerarius ſcrr
venire non poteſt. *Idem ſuper Cant. ſerm.* 24.

Multi ſtudent plura alta, quàm apta proferre: & erub
na & humilia, ut hæc ſolùm ſcire videantur. *Idem in ſerm*

Doctrina ſpiritus non curioſitatem acuit, ſed charit
dit. *Idem ſuper Cant.*

Quæ Deus occulta eſſe voluit, non ſunt ſcrutanda;
manifeſta fecit, non ſunt negligenda: ne & illis illicit
his damnabiliter inveniamur ingrati. *Proſp. de Vocat*

Lauda & venerare, quod agitur: quia tuum eſt ne
tur. *Idem ibid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Sticho. 2. 1.

Sed curiosi sunt hic quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maximo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.

Terentius in Andria.

More hominum evenit, ut quid sim nactus mali
Prius rescires tu, quam ego illud, quod tibi venit boni.

Plautus in Sticho. 2. 1.

Curiosus nemo est, quin sit malevolus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

VErba copiosa componis; & interrogans vincula nectis & dicis: acuta sunt ista: nihil acutius arista, & in quo est utilis? quædam inutilia & inefficacia ipsa subtilitas reddit. *Senec. epist.* 83.

Nulla est sine difficultate subtilitas. *Idem epist.* 45

Quid te torques & laceras in quæstione, quam subtilius est contempsisse, quàm solvere? *Idem in epist.*

§ APOPHTHEGMATA.

THaletem in cœlum suspicientem, & lapsum in barathrum, ancilla conspicata, meritò id illi accidisse dicebat: Qui cùm quæ ante pedes essent, ignoraret, cœlum contemplaretur, ut cognosceret. *Maxim. serm.* 21.

Xenocrates nihil referre dicebat, utrum pedes an oculos inferas in ædes alienas: videlicet deterrens ab omni curiositate rerum ad nos nihil attinentium. *Laert. lib.* 4. *cap.* 2.

Vespasianus à consulari viro Menstruo Floro monitus, plaustra potius quàm plostra dicendum, postridie illum pro Floro Flaurum salutavit: Civiliter alludens ad illius curiosam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diphthongo AV. sonabant, O, ut Clodius pro Claudius. *Sueton.*

Euclides Philosophus rogatus à quodam: Quales essent Dii, quaque re potissimùm gauderent? Cætera quidem ignoro, inquit, at curiosos illis odio esse, certò scio. *Maxim. serm.* 21.

Demonax, cùm quidam exquireret, an mundus esset animatus? & rursus: an globosus? Vos, inquit, de mundo soliciti estis, & vestram ipsorum immunditiem non curatis. *Antonius in Melissa, part.* 2. *serm.* 77. & *Max. serm.* 21.

Aegyptius bajulus gestans quiddam velo opertum, cuidam sciscitanti quid portaret? ideò inquit, obvelatum est, ne scires: tu verò cur curiosè vestigas, quod occultum est? *Erasm. lib.* 6. *Apoph. ex Plut.*

Zeno Citticus adolescentem, curiosius quiddam quàm pro ætate sciscitantem, adduxit ad speculum, utque se contemplaretur, admonuit. Mox rogitavit: an videretur tali vultui convenire, quæstiones hujusmodi proponere? *Laert. lib.* 7. *c.* 1.

Socrates interrogatus à quodam: Quid ageretur apud deridens hominis curiositatem, respondit: ... ego ivi: nec cum quoquam illinc reverso sum collocutus. *serm.* 36.

§ SIMILITVDINIS.

VT Simonides Gratiarum scrinium semper inane repe cedis semper plenum: Ita si curiosus post aliquantu suam aperit penum, inutilibus & insuavibus rebus plenam *Plut.*

Quidam è poetis eligunt deterrima: ut ex Homeric acephalos & μειούρους, tragicos syllogismos, & ab Archiloc nè dicta in mulieres: Sic curiosus, pessima & insuavissim que vita decerpit. *Plut.*

Vt Philippus ex deterrimis hominibus conditam civit πονηρόπολιν appellavit: Sic curiosus, malis undique congest rum quendam inamabilem & inamœnum sibi memoria *idem.*

Vt quidam neglectis pulchris picturis prodigiosas ac m mirantur imagines: ut trioculos: carentes suris: cynocep curiosi malis alienis magis delectantur, quàm honestis. *i*

Quemadmodum aquilæ & leones cùm ambulant, intro tunt ungues, ne conterantur, ac servant in prædam illoru Sic animi vigorem non convenit alienis rebus noscendis sed servare ad usum necessariorum. *idem.*

Vt turpe est ingredi domum alienam, aut introspicer pius est scrutari, quid alii domi suæ faciant. *idem.*

Vt ulcus cruentat se ipsum, dum scalpitur: Ita curio mala studet cognoscere, & dolorem accersit cognoscendi ve pruritus. *idem.*

Gallina sæpenumerò pabulo apposito, in angulo scalpe rens scopem, è stercore hordei granum unum depromer Sic curiosi prætermissis aut interruptis sermonibus innox malum in cujusquam familia occultum est, id proferu dium. *Idem.*

Vt taxatur in Comœdiis Cleon, quòd alibi manus hal mentem: Ita multis in locis est curiosi hominis animu habitat in domo. *Idem.*

Vt Sicyæ, quod est in corpore pessimum, id attrahunt: sorum aures, quod est in hominum vita vitiosissimum, id mè audiunt. *Plut.* & *Plin. l.* 32. *c.* 1.

Civitates portas habent quasdam nefastas, per quas nocentes ad supplicium capitis, ejiciuntur purgamenta; n infertur sacrum aut purum: Sic in aures curiosorum non nisi homicidia, adulteria. *Plut.*

Vt coci optant pecorum proventum; piscatores piscium: Sic curiosus malorum, novarum rerum commotionem, ut habeat, quod venetur. *Idem.*

Vt in aperto posita & exposita negliguntur ac prætereuntur, abstrusa petuntur insidiis; Ita qui valdè latet, & à vulgo semotus est, in hujus vitam inquirunt homines. *Senec.*

§ EXEMPLA SACRA.

CVriositatis exempla: Eva, *Genes.* 3. ℣. 5. 6. Dina. 34. ℣. 1. 2. Bethsamites, 1. *Sam.* 6. ℣. 19. Ozias, 2. *Paral.* 26. ℣ 16. Scribæ & Pharisæi, *Matth.* 12. ℣. 38. 39. Pharisæi & Saducæi, 16. ℣. 1 Herodes, *Luc.* 9. ℣. 9. & 23. ℣. 8 Pharisæi, 11. ℣. 16. Petrus, *Iohan.* 21 ℣. 20. Apostoli, *Actor.* 1. ℣. 7. Epicuræi & Stoici Philosophi, 17. ℣. 20. Ephesii, 19. ℣. 18. Agrippa, 25. ℣. 22. 23. Thessalonicenses, 2. *Thess.* 3. ℣. 11. Iuniores viduæ, 1. *Tim.* 5. ℣. 11. 12. 13.

§ EXEMPLA PROFANA.

F*Ridericus III. Imp.* cum ad Coloniensia comitia repentè ingens vis mortalium convenisset, hospitum & civium censu instituto, panum quoque, qui eo die in urbe reliqui ad cœnam servabantur, numerum iniit: sic ut in quatuor vel quinque capita, singuli panes obolares vix responderent. Postero die ecquinam è tanto numero in tanta panis paucitate esurivissent, quæstione habita; divinæ benedictionis memorabili exemplo, omnes affatim satiatos fuisse deprehendit. *Iohan. Agricola Islebius in Adagio Germanico* Gott bescheret über Nacht.

Constantinus Imp. In conservando milite nimium cautus, examinator meritorum scrupulosus fuit: Palatinas dignitates velut ex quodam tribuens perpendiculo. *Marcel. lib.* 21.

Gallus Cæsar ad tuendum Orientem relictus à Constantino, contra Magnentium profecto, noctu cum satellitibus incognitus per lupanaria & tabernas cursitabat, sciscitabundus sub voce Græca & alterata: Quid de Cæsare sentirent? malè de ipso loquutos, trucidabat, reperto aliquo figmento. *Cusp.*

Aripertus II. Longabardorum rex ignoto habitu per oppida vagabatur, sciscitando & explorando, ecquid de se, suisque judicibus populi quererentur? *Paulus Diaconus lib.* 6. *c.* 10. & 12. *Bonfin. lib.* 8. *Dec.* 1. *Polydor. lib.* 4. *hist. Anglorum. Sigon. lib.* 2. *regni Ital.*

Fridericus senior, dux Austriæ, Imperat. Friderici III. patruus, sæpè mutata veste solus inter agrestes versatus est: cum quibus diurnâ mercede, & arans, & alia quævis munia faciens ruris, & de se ipso, & de purpuratis suis confabulari consueverat. Interrogatus cur id ageret? neque enim de me, inquit, alio modo verum audire possum. *Aeneas Sylv. lib* 3. *Com in Panor.*

Festiviter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat observator curiosissimus, & taxator acerrimus, cùm ipse

uxorem haberet adulteram, filiam visto maturam, deberetq;
nium pro togula. *Theat. Zwing* 159.

DAMNUM.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

NOn facies calumniam proximo tuo, nec vi opprim
Levit 1:.

Non est bonum, damnum inferre justo. *Prov.* 17.

Non placeat tibi injuria injustorum: sciens, quoniam u
inferos non placebit impius. *Eccles.* 9.

Iam quidem omninò delictum est in vobis, quòd judici
inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare no
fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, & fraudatis, &
tribus. An nescitis, quia iniqui regnum DEI non possi
1. *Corinth.* 6.

Si læserit quispiam agrum vel vineam, & dimiserit jun
suum, ut depascatur aliena; quicquid optimum habuerit
suo vel vinea, pro damni æstimatione restituet. Si egressus i
venerit spicas, & comprehenderit acervos frugum, sive stant
tes in agris, reddet damnum, qui ignem succenderit. *Exod.*

Qui percusserit animal, reddet vicarium, id est, animam
ma. *Levit* 24.

Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum, sic
sic fiet ei: fracturam pro fractura, oculum pro oculo, den
dente restituet. *Ibidem.*

Vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis, quæ so
minibus accidere, & per negligentiam transgressi fuerint
tum Domini, atque deliquerint, confitebuntur peccatum
reddent ipsum caput, quintamque partem desuper ei, in qu
caverunt. Sin autem non fuerit, qui recipiat, dabunt Do
erit sacerdotis; excepto ariete, qui offertur pro expiatior
placabilis hostia. *Num.* 5.

Maledictus, qui transfert terminos proximi sui. *Deut.* 27

Qui despicit pauperem, exprobrat factori ejus: & qui in r
tatur alterius, non erit impunitus. *Prov.* 17.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

NOn sic sapit lucrum, quomodo dolet damnum: forti
confessione Christi, qui damna non timuit, quam qui lu
tempsit. *Aug. in serm. de S. Steph.*

Est pulchritudo universæ creaturæ per hæc tria inculpab
mnatione peccatorum, exercitatione justorum, perfection
rum. *Idem de vera religione.*

Si non potest subveniri alteri, nisi alter lædatur; commodius est neutrum juvari, quàm gravari alterum. *Ambr. de Offic.*

Melius est præsentia damna contemnere, quàm exiguo quæstu perpetua commoda non habere. *Cassiod. lib. 4. Epist.*

Damna parva nonnunquam magni lucri sunt causa. *Gregor. 3. dialog.*

Damnum pati non debet, qui pro communi bono aliquid expendit. *Idem in reg*

Damna majora timentes, cœlestis iræ damna incurrunt. *idem lib. 6. Dialog.*

Facinus est, quod agit indomita cupiditas, ut noceat alteri. *Aug. super Iohan.*

Nec aliquid nocet fidelibus, negata eorum corporibus sepultura: nec si exhibeatur, aliquid infidelibus prodest. *idem de cura pro mortuis.*

Quantum ad peccati rationem pertinet, nocuit: quia nocere disposuit. *Hier. in epist.*

Aliud quoque est nocere, quod semper potes; aliud prodesse, cùm possis; aliud non facere; aliud non optari bonum: Illud tibi rursus occurrit, non sufficere Christianum, si unam partem justitiæ impleat, quùm utraque præcipitur. *idem ad Celantiam.*

Etsi omnes, qui mare & terram habitant, conveniant ad lædendum; nocere nequaquam poterunt ei, qui à semetipso non læditur. *Chrys. de reparat. lapsi.*

Rarò læditur homo ab extraneis, si sui eum non lædant: magis enim insidiis nostrorum, quàm aliorum periclitamur. *Isidor. lib. de summo bono.*

¶ SIMILITUDINES.

VRtica sine aculeis adurit, ac vulnerat solâ lanugine, soloque contactu: Ita quidam non aperta vi, sed clanculum nocent. *Erasmi.*

Vt pyralis ultrò advolans lucernis, adustis alis collabitur ac perit: Sic quidam ipsi sibi accersunt pernitiem. *idem.*

Semel icti à scorpio, nunquam postea vespis, crabronibus, aut apibus feriuntur: Ita nullum est incommodum, quod non commoditatis aliquid habeat adjunctum. *idem.*

Vide Adversitas, Bonum, Fortuna, Tribulatio. &c.

DEBITUM.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

SIc sub autoritate superbia, & humanus timor sub humilitate se palliant, ut sæpè nec ille valeat considerare, quod Deo; nec iste, quid debeat proximo. *Greg. in moral.*

Deputemus intelligentiam datam, quasi pecuniam mut quò plus nobis creditur ex benignitate, eò debitores ampliu mur in opere. *Idem ibid.*

Stultus est debitor, qui gaudens pecunias accipit: & temp reddere debeat, non attendit. *Idem ibid.*

Debitores sumus præcipuè quinque, scilicet corpori, cordi sanctis & mortuis. *Bernh. de Verb. Domini.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Comicis Græcis.

Λαβὼν, ἀπόδος ἄνθρωπε, καὶ λήψῃ πάλιν.
Reddas quod est datum, ut iterum detur tibi.
Τὰ δάνεια δούλους τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ.
Fœnus frequenter liberos servos facit.

¶ SIMILITUDINES.

QVi dicunt: carebo domo, carebo famulitio, ne debeam de faciunt; ac si hydropicus dicat medico: Ego gracilis inanis: Nam nihil refert quàm gracilis sit, modò sanus. *Plu*

Vt pedem & manum, si computruerit, datâ mercede rese Ita domus, aut famulitium abjiciendum, ut liberemur ære hoc est, ut liberi fiamus.

Vt equus semel accepto fræno, sessorem alium post aliu Sic qui semel inciderit in æs alienum, nunquam explicatur.

Cholerici qui purgari nolunt sub tempus, collectâ indies bile, postea graviter discruciantur: Sic qui sinunt fœnus acc cùm adest dies, graviter è capite laborant. *Idem.*

Consule Locum de Fœnore & Vsura.

DECEPTIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Captivis. 3. 5.

Nunc certum est, nulli post hac quicquam credere,
Satis sum semel deceptus.

Ovid. lib. 2. de Pont. El. 7.

Proxima subsequitur, quid agas, audire voluntas:
Et modo si quid agas, sit tibi cura mei.
Nec dubito quin sit: sed me timor ipse malorum
Sæpè supervacuos cogit habere metus.
D... nium quæso, nimioq; ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.

Ibidem.

Membra reformidant mollem quoque saucia tactum,
Vanaq; sollicitis incitat umbra metum.

Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concepto nil nisi triste meo.

Seneca in Thebaid. v. 494.

Quoties necesse est fallere, aut falli à suis,
Patiare potius ipse, quam facias, scelus.

Vide Fraus, Dolus, Astutia.

DECIMA.

¶ Sententiae Patrum.

HÆc est Domini justissima consuetudo, ut, si tu illi decimam non dederis, ad decimam revocaberis, id est, dæmonibus, quæ est decima pars angelorum, associaberis. Dabis, inquit, impio militi, quod non vis dare sacerdoti. *August. de doctr. Christ.*

Si decimam dederis, non solùm abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem animæ & corporis consequeris: quia decimas dando, & terrena & cœlestia possis præmia promereri. Vnde qui decimas dare nolunt, res alienas invadunt: & Dominus, qui dignatus est totum donare, decimas à nobis dignatus est recipere. *Idem ibid.*

Iustitiam, misericordiam, & fidem propter suam gloriam mandavit DEVS; sed propter sacerdotes decimas. *Chrysost. in Matth. 23.*

Quia non reddidistis decimas, primitias, idcircò in penuria & fame maledicti estis: qui dum parva subtrahitis, ubertatem possessionum vestrarum & totam abundantiam frugum perdidistis. Sciatis vos ideò perdidisse abundantiam, quia fraudastis me parte mea. Moneo igitur, ut reddatis mihi mea, & ego restituam vobis vestra. *Hier. in gl. supr. Malach. 3.*

Sacerdotes qui propter decimas corripiunt populum, & majora peccata tacent, docent colare culicem, & deglutire camelum: id est, à modico abstinere, & majora committere. *Chrysost. ibid.*

Vide Titul. Eleemosyna.

DECORUM.

¶ Similitudines.

VT pulchritudo corporis apta compositione membrorum movet oculos, & delectat hoc ipso, quod inter se omnes partes cum quodam lepore consentiunt: Sic hoc decorum, quod elucet in vita, movet approbationem eorum, quibuscum vivitur, ordine, constantiâ & moderatione omnium dictorum atque factorum. *Cic. lib. 1. de Offic.*

...stis magis sapientem decet, quam alia, cùm nullam ode-
...gis congruit hoc aut illo loco vivere. *Senec.*
...eon herba mutat foliorum colores, cùm terra, in qua
...c nigra, illic viridis, alibi cyanea, alibi crocea, & aliis aliis-
...bus: Ita convenit hominem hoc loco, in quo agit, vitæ
...commutare. *Plin.*

DEFECTIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

...ctionis exempla: Sodomitæ & alii, *Genes.* 14. ℣. 4. Filii Dei
...2. Absalom, 2 *Sam.* 15. ℣. 10. Edom, 2. *Paralip.* 21. ℣. 8. Osee
Reg. 17. ℣ 4. Ezechias, 18. ℣. 7 Ioiachim, 24. ℣. 1. Sedechias,
...raelitæ, 2. *Paralip.* 10. ℣. 16. Edom & Lobna, 2. *Paral.* 21. ℣. 10.
...hias, 36 ℣. 13 *Ierem.* 37. ℣. 2. & 52, ℣. 3. Populus, 15. ℣. 6 multi
...uli, *Iohan.* 6. ℣. 66. Hymenæus & Alexander, 1. *Timoth.* 1. ℣. 20.
...laitæ, *Apoc.* 2. ℣. 5. 6.
Vide Apostasia.

DEFENSIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

DEfensionis humanæ exempla: Moses, *Exod.* 2. ℣. 17. 18. 19 Othoniel, *Iudic.* 3. ℣ 9. Ehud, ℣. 15. Samgar, ℣. 31. Principes seu fortes Davidis, 1. *Paral.* 11. ℣. 14.
Vide Bellum. Item Iudex, Iudicium, Iustitia, Fortitudo, Necessitas.

DEGENERATIO.

¶ SIMILITUDINES.

NOn ut ex sapientissimis parentibus stultissimi plerumq; nascuntur filii: Ita à doctis præceptoribus indocti discipuli, à pr... educatoribus alumni improbi: Nam illic corporum est propag... hic animorum. *Erasm.*

Vt arbores quædam bellæ florent, verùm nullum adferunt fr...ctum: Ita quorundam puerorum indoles magnam vitæ fr... pollicetur, fallunt expectationem omnium. *Idem.*

Vt si Venerem suam Apelles, aut si Protogenes Ialysum suum cœno oblitum videret, magnum acciperet doloren...: quis conspiciat eum corruptum, quem ad bonos mores inst... aut ignominiis affectum, quem ornasset honoribus, iniqu... ferret. *Plin. lib.* 35. *cap.* 10.

Est Indiæ gens dicta Pandora, quæ in pueritia cano fit capillitio, in senecta nigrescunt capilli. Ita nonnulli primis annis sobrii ac modesti; grandiores jam ad nugas & ineptissimas voluptates abjiciunt sese, & quasi repuerascunt. *Plin. lib. 7. cap. 2.*

Vide Indoles, Ingenium, Mores.

DEMOCRATIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

SOlon dicere solebat: Eum principem sibi maximè gloriosum videri, qui Democratiam ex Monarchia civibus faceret. *Phavorinus & Stob. serm. 46.*

Lycurgus, cuidam postulanti, ut in civitate pro Aristocratia, hoc est, optimatum gubernatione, constitueret Democratiam, hoc est, popularem gubernationem: Tu fac, inquit, prius domi tuæ Democratiam instituas. *Plut. in Lacon. & Stob. serm. 83.*

Vide Respublica.

DERISIO.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

DErisionis exempla: Magistri operum derident & contemnunt Israelitas, *Exod.* 1. ℣. 12. Viri Sadoch Gedeonem, *Iudic.* 8. ℣. 6. Goliath Davidem, 1 *Sam.* 17. ℣. 42. Nabal Davidem. 25. ℣ 10. Michol Davidem, 2. *Sam.* 6. ℣. 16. Elias Baalitas, 1. *Reg.* 18 ℣. 27. Pueri Bethel Elisæum, 2. *Reg* 2. ℣. 23. 24. Israelitæ cursores & nuntios regis, 2. *Paral.* 30. ℣. 6 10. Nuntios & Prophetas Dei, 36. ℣. 15 16 3. *Esd.* ℣. 1. 50. Sanaballath & Tobias Ammonites Israelitas, *Neh.* 4. ℣. 1. 2 3. Parentes & cognati Tobiam, *Tob* 2. ℣ 15. 16. Iuniores Iobum, *Iob.* 30. ℣. 1. Iudæi Ieremiam, *Ierem.* 20. ℣. 7 8. *Thren.* 3. ℣ 14. 15. Mater septem liberorum, unà cum filio minore natu, Regem tyrannum, 2. *Mach.* 7. ℣. 27. 39. Nicanor Israelitas, 1. *Mach.* 7. ℣. 34. 35. Tibicines & Turba Christum, *Matth.* 9. ℣. 24. Principes Sacerdotum, Scribæ, Seniores, & Milites, 27. ℣. 41. 42. *Marc.* 15 ℣ 20. *Luc.* 22. ℣ 63. 64. Herodes, 23. 11. Quidam Iudæi Apostolos, *Actor.* 2. ℣ 12. 13. Athenienses Paulum, 17. ℣. 32.

Vide Contemptus, Contumelia, Convitium, Risus.

DESIDERIUM.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

QVi desiderat, etsi linguâ taceat, corde cantat: qui autem non desiderat, quolibet amore, quolibet clamore aures hominum feriat: intus mutus est Deo. *Aug. sup. Psal.* 86.

Etiam quod tempore acceleratur, desiderio tardum videtur, *Aug.* 68. *epist.*

Quod

culus non vidit &c. desiderari potest, concup...
n illud potest: dignè cogitari & verbis explicari non po
iderium sinus cordis est: capiemus, si desiderium, quantum
s, extendamus. *Aug. sup. Iohan.*

iutiùs abest quod desideratur, tantò expectantis desideri
uadam vi amoris ignescunt. Caro deficit: sed cupidita
augetur. *Amb sup. Beati immaculati.*

sta desideria dilatione crescunt: si autem dilatione deficiunt
ia non fuerunt. *Greg. hom. 23. sup. Evang.*

sti viri unde desideriorum suorum detrimenta tolerant, ind
a lucra conversis aliis reportant. *Idem ibid.*

ientiores voces apud secretissimas aures Dei non verba fa
, sed desideria. *Idem in moral.*

uid clamas ad me? Voces apud aures Dei non faciunt verb
ra, sed desideria. Æternam enim vitam si ore non petimus
corde desideramus; ore tacemus, sed tacentes clamamus. *Idem*
lem.

¶ SIMILITUDO.

Sicuti bona valetudo jucundior est iis, qui è gravi morbo liberati
sunt, quàm qui nunquam ægro corpore fuerunt: Sic omnia de-
derata magis, quàm assiduè percepta delectant. *Cic. in orat. post*
editum ad Quirites.

Vide Cupiditas, Voluptas,

DESIDIA.

Vide Otium, Pigritia.

DESPERATIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

AN ignoras, quòd periculosa sit desperatio? 2. *Reg.* 2.
Desperavi, nequaquam jam ultrà vivam. *Iob.* 7.

Non credit, quòd reverti possit de tenebris ad lucem, ci
spectans undique gladium. *Ibid.* 15.

Quasi evulsæ arbori abstulit spem meam. *Ibid.* 19.

Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea de
lis renuit curari? *Ierem.* 15.

Insanabilis est fractura tua, pessima plaga tua. *Idem* 30.

Super hoc plangam & ululabo: quia desperata est pl
Mich. 1.

Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, cont
sequitur eum ignominia & opprobrium. *Prov.* 18.

Et dixisti: Desperavi, nequaquam faciam: adamavi quippe alienos, & post eos ambulabo. *Ierem. 2.*

Desperavimus post cogitationes nostras ibimus, & unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. *idem 18.*

Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. *Ephes. 4.*

Tu ergò fili hominis dic ad domum Israel: Sic locuti estis, dicentes: Iniquitates nostræ, & peccata nostra super nos sunt, & in ipsis nos tabescimus: Quomodo ergò vivere poterimus? *Ezech. 33.*

§ SENTENTIAE PATRUM.

LAtro agnovit, Petrus negavit. In Petro demonstratur, quemque justum non de se præsumere; in latrone, nullum impium debere diffidere conversum. Timeat ergò bonus, ne pereat per superbiam, & malus non desperet per multam malitiam. *Aug. in libro de symb.*

Nemo desperet: Iudam traditorem non tàm scelus, quod commisit, quàm indulgentiæ desperatio fecit penitus interire. *idem lib. de utilit. pœnitent.*

Ne desperando augeamus peccata; propositus est pœnitentiæ portus: rursus, ne sperando augeamus; datus est dies mortis incertus. *idem ibid.*

Desperatio certa mors est. *Ambr. super Lucam lib. 2.*

Desperatio homicida est animæ. *Aug. in Psal. 50.*

Nemo diffidat: nemo veterum conscius peccatorum præmia divina desperet: novit Dominus mutare sententiam, si tu noveris emendare delictum. *Serm. 6.*

Incumbit virtuti seculi, qui desperat de adjutorio Dei. *Ambr. super Marcum.*

Illius æternæ civitatis januas nobis desperatio claudit, spes apperit, fiducia latum præbet ingressum. *Isidorus de summo bono lib. 2.*

Nullus desperet veniam, etiam si circa finem vitæ ad pœnitentiam convertatur: unumquemque enim Deus de suo fine, non de vita præterita judicat. *Idem ibid.*

In vita hominis finis quærendus est: quoniam Deus non respicit, quales antea vixerimus; sed quales circa finem vitæ fuerimus. *idem ibid.*

Perpetrare flagitium aliquod, mors est animæ: sed desperare, est in infernum descendere. *idem ibid.*

Sceleratior omnibus, ô Iuda! & infelicior extitisti: quem non pœnitentia duxit ad dominum? sed desperatio traxit ad laqueum. *Leo Papa in sermone.*

Prima salus est declinare culpam: secunda non desperare veniam: quia ipse se in æternum punit, qui apud verum judicem ad pœnitentiam non recurrit. *Aug. lib. de vera sap.*

Qua

uamvis autem sint aspera & difficilia, quæcunque sunt in ex-
s posita, non dubie sit; ut in apertum campum veniant, si iu-
ntibus nihil desperationis occurrat. *Valerius in quodam sermo.*
)esperatio est ad vitæ statum vel virtutum reditum fracta spei
ætnatio. *Victorinus.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca Med. v. 163.

Qui nihil potest sperare, desperet nihil.

Ovid. 2. Pont. 2.

Confugit interdum templi violator ad aram:
Nec petere offensi numinis horret opem.

Ibidem.

Qui rapitur fatis, quid præter fata requirit?
Sæpe creat molles aspera spina rosas.
Qui rapitur spumante salo, sua brachia campi
Porriget ad spinas, duraque saxa manum.
Accipitrem metuens pennis trepidantibus ales,
Audet in humanos fessa venire sinus.
Nec se vicino dubitat committere tecto,
Quæ fugit infestos territa cerva canes.

Ovid 3. de Ponto. 7.

Proximus huic gradus est, bene desperare salutem,
Seque semel vera scisse perisse fide.

¶ APOPHTHEGMATA.

LEonidas, Ephoris dicentibus ad illum, quòd ad Thermop
proficiscens, paucos secum educeret? nimium ad hoc, inqui
gotium, ad quod proficiscimur. Indicans, satis multos edu
moriendum in bello: satius enim perire paucos, quàm m
Plut.

Anonymus. Cuidam, qui laborans ab oculis, exierat in b
cum nonnulli dicerent: Quò vadis, ad istum affectus modu
quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certè hostis gladium h
bo. *Plut.*

Pompeius rebus infeliciter gestis adversus Cæsarem, &
mam desperationem redactus, in tentorium venit attonito
nec aliam vocem emisit, quàm hanc: οὐκοῦν εἰς παρεμβολὴ
in castra, sumptaque veste præsenti fortunæ accommodat
profugit. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

DEsperationis exempla: Cain, *Genes.* 4. v. 13. 14. Israelitæ
v. 11. Achitophel, 2. *Sam.* 17. v. 23. Elias, 1. *Reg.* 19. v. 4. qu
prosi, 2. *Reg.* 7. v. 4. Saul, 1. *Paralip.* 10. v. 4 Saulis Armiger,
Matth. 27. v. 5. Custos carceris, *Act.* 16. v. 27.

§ EXEMPLA PROFANA.

NVmantini à Pub. Scipione Africano longa obsidione defatigati, cùm intolerabiles pacis conditiones præscriberet, desperatis rebus, ultimo sese prælio accingunt: Satius ducentes pro patria fortiter occumbere, quàm per ignaviam deditos, ut oves, jugulari. *Sabellic. lib. 9. Enn. 5.*

Saguntum Hispaniarum oppidum, juxtà flumen Hiberum, societate fœdereque conjunctum cum Romanis, longa Pœnorum obsidione fameque eo redactum est, ut cives extructo in foro igni, quicquid erat pretiosarum rerum, in eum conjicerent; ac postremò se suosque liberos eodem præcipitarent, ne venirent in hostium manus. Inde proverbium: *Saguntina fames. Erasm. in Adagiis ex Livio. Val. Max. & Cicer. in Philippicis.*

L. Licinius Crassus profectus contra Aristonicum Eumenis filium, in eo prælio profligato exercitu, ipse, ne in hostium manus veniret, baculo barbari satellitis, equum ducentis, oculum petens, eum in sui necem provocavit. *Plut.*

Cajus Marius Iunior, à Sylla, è Mithridatica victoria redeunte, cum toto exercitu fusus, in oppidum Præneste se recepit: Vbi obsessus, quùm nulla effugii pateret rima, veniam desperans, se Pontio Telesino præbuit jugulandum. *Livius.*

Adrianus Imp. incredibili membrorum omnium cruciatu impulsus, Mastorem quendam barbarum, partim minis, partim pollicitationibus impulit & coegit, ut cædem sibi inferret: circumscripsitque locum sub mammilla, quem Hermogenes medicus demonstraverat, quo lethaliter percusso, sine dolore expiravit. *Theat. Zwing. fol. 79.*

Diocletianus & Maximianus Herculius, anno Domini 307. ille Nicomediæ, hic verò Mediolani, imperio sese abdicarunt: palàm quidem negotiorum molem & senectutem causantes; sed amicis, se id ex desperatione facere, quod non possent extinguere Christianorum religionem, confitentes. *Nicephor. lib. 7. cap. 20. Zonaras tom. 2. & Chronicon Vrspergensis.*

DETRACTIO.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

QVùm ipsam scripturæ veritatem criminati obscurare non possunt; hos, per quos prædicatur, inducunt in odium, de quibus effingere, quicquid in mentem venerit, possunt. Vnde jam Apostolicæ Prophetiæ tempus videtur instare: Erit id tempus, in quo sanam doctrinam non sustinebunt. *Aug. in epist. ad Hipp.*

Detractione patientia nostra probatur. *Idem lib. 5.*

Pejor est detractio in magni nominis viris, quàm in plebejis. *Idem cont. Pet.*

Oblo-

onoris & humani favoris quæsitorem : si tacens; inutilem: si jejuus; hypocritam : si comedens; voratorem *Bernh. in serm.*

Non solum ille reus est, qui falsum de alio profert : sed & is, qui to aurem criminibus præbet. *Isidor. de sum. bono lib* 3.

Detractores autem quodā simulatæ verecundiæ fu o conceptam alitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas detractore alta præmitti suspiria : sicque cum quadam gravitate & rditate, vultu mœsto, demissis superciliis, voce plangenti egredi aledictionem; & quidem tantò persuasibiliorem, quantò creditur his, qui audiunt, corde non invido, sed magis condolenti affectu, uàm malitiosè proferri : Doleo, inquit, vehementer pro eo, quòd ilig o eum satis: & nunquam potui de hac re corrigere eum: & alias ihi quidem bene compertum fuerat de eo istud; sed per me nunuam innotuisset : at quoniam per alterum patefacta res est, veritaem negare non possum : revera ita est. *Bernh. super Cant. serm.* 24.

Numquid non vipera est lingua detractoris ferocissima: Planè niirum, quæ tam lethaliter inficiat flatu uno. Numquid non lancea t lingua ista ? Profectò acutissima; quæ tres penetrat ictu uno. *ernh. in serm.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Phormione. 4. 4.

——— Nihil est, Antipho,
Quin male narrando possit depravarier.
Tu id quod boni est, excerpis : dicis, quod mali est.

Horat. Satyt. 4. lib. 1.

——— Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante : solutos
Qui captat risus hominum, famamq; dicacis :
Fingere qui non visa potest : commissa tacere
Qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Idem lib 1. Epist. 18.

Vt penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisq; tuo fidentem præsidio : qui
Dente Theonino quum circumroditur, ecquid
Ad te post paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet :
Et neglecta solent incendia sumere vires.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NVlla tàm molesta felicitas est, ut malignitatis dentes vitare possit. Qui alienis malis sicut suis bonis lætantur, divites sunt alienis æruris, locupletes calamitatib⁹, immortales funeribus. *Sen. in Epist.*

Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *Idem in Prov.*

Vide Calumnia, Maledicentia, Obtrectatio.

T DEUS.

…ium est absenti detrahere, & dolosè mordere. Idem …
…o.
…scent in membris detrahentes Christo, qui animas credi-
…terficiunt, quàm qui ejus carnem mox resurrecturam pere-
… *Idem de defin.*
…ari vultu detractorem audieris, tu illi das fomitem detra-
Si verò tristi, ut ait quidam, discit non libenter dicere, quod
…on libenter audiri. *Idem in gl. super Psal.* 50.
…ntus aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detra-
…m. *Idem Gregor. in Proverb.* 2.
…ve, ne aut linguam, aut aures prurientes habeas: id est, aut ne
…etrahas aliis, aut alios audias detrahentes. *Hieron. ad Nepo-*
…um.
Nulli unquam omninò detrahas, & si aliorum vituperatione te
…dabilem videri velis, magis tuam vitam ornare disce, quàm alie-
…m carpere; ac semper memor esto scripturæ, dicentis. Noli di-
…ere detrahere, ne eradiceris. Pauci etenim sunt, qui huic vitio
…nuntient. *idem ad Celantiam.*
Rarumque invenies, qui irreprehensibilem vitam suam exhibere
…elit, ut is non libenter reprehendat alienam: tantaque hujus mali
…ibido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis
…recesserunt, in istud tamen quasi in extraneum laqueum Diaboli
incidant. *idem ibid.*
Nihil tàm facilè, quàm otiosum & dormientem, de aliorum …
…bore & vigiliis disputare. *idem in Oseam.*
Cave, ne ipse detrahas aliis, aut alios audias detrahentes; ne…
…minùs auribus quàm linguâ fugias detractionem. Nam detracto…
…dum te videt non libenter audire, non facilè potest detrahere. *ide…*
…epist. ad Nepot.
Vilium satis hominum est, & suam laudem quærentium, a…
…viles facere: quia alterius vituperatione se laudari putant; & qui
…merito placere non possunt, placere volunt in comparatione m…
…rum. *Hieronym.*
Sicut sagitta, si mittatur contra duram materiam, nonnun…
…in mittentem revertitur, & vulnerat vulnerantem: Ita de…
…quum tristem faciem viderit audientis, imò non audientis
…turantis aures suas, ne audiat sanguinem; illico conticesc…
…vultus, hærent labia, saliva siccatur. *idem in epist. ad Ruff.*
Omnem, qui palam veretur dicere, quod in aure loqui…
…ctum habeas: Quòd si coràm te indicare ille tenuerit,
…judices, non accusatorem. *Bernh. in lib. de consideratio…*
Detractor, & libens auditor, uterque Diabolum port…
Si pauper es; vilem & abjectum reputat: si dives; ambi…
…tum & cupidum: si affabilis; dissolutum; si prædicato…

honoris & humani favoris quæsitorem : si tacens; inutilem: si jejunus; hypocritam : si comedens; voratorem *Bernh. in serm.*

Non solum ille reus est, qui falsum de alio profert : sed & is, qui cito aurem criminibus præbet. *Isidor. de sum. bono lib* 3.

Detractores autem quodā simulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non possunt, adumbrare conantur. Videas à detractore alta præmitti suspiria : sicque cum quadam gravitate & tarditate, vultu mœsto, demissis superciliis, voce plangenti egredi maledictionem: & quidem tantò persuasibiliorem, quantò creditur ab his, qui audiunt, corde non invido, sed magis condolenti affectu, quàm malitiosè proferri : Doleo, inquit, vehementer pro eo, quòd diligo eum satis: & nunquam potui de hac re corrigere eum: & aliàs mihi quidem bene compertum fuerat de eo istud; sed per me nunquam innotuisset : at quoniam per alterum patefacta res est, veritatem negare non possum : revera ita est. *Bernh. super Cant. serm.* 24.

Numquid non vipera est lingua detractoris ferocissima: Planè nimirum, quæ tam lethaliter inficiat flatu uno. Numquid non lancea est lingua ista ? Profectò acutissima ; quæ tres penetrat ictu uno. *Bernh. in serm.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Phormione. 4. 4.

—— —— Nihil est, Antipho,
Quin malè narrando possit depravarier.
Tu id quod boni est, excerpis : dicis, quod mali est.

Horat. Satyr. 4. lib. 1.

—— ——Absentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante : solutos
Qui captat risus hominum, famamq́; dicacis :
Fingere qui non visa potest : commissa tacere
Qui nequit: hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Idem lib 1. Epist. 18.

Vt penitus notum, si tentent crimina, serves,
Tuterisq; tuo fidentem præsidio : qui
Dente Theonino quùm circumroditur, ecquid
Ad te post paulò ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet :
Et neglecta solent incendia sumere vires.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NVlla tàm molesta felicitas est, ut malignitatis dentes vitare possit. qui alienis malis sicut suis bonis lætantur, divites sunt alienis jacturis, locupletes calamitatib⁹, immortales funeribus. *Sen. in Epist.*

Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *Idem in Prov.*

Vide Calumnia, Maledicentia, Obtrectatio.

DEUS.

§ Sententiae Biblicae.

Ego sum, qui sum. Sic dices filiis Israel: Qui est, misit me a
Exod. 3.

Dominus enim Deus vester, ipse est Deus in coelo sursum, terra deorsum. *Iosf.* 2.

Ego Dominus primus, & novissimus, ego sum. *Esa.* 41.

Ego Dominus, & non est alius amplius: Extra me non est *Ibid* 45.

Ego Dominus, & non alter, formans lucem, & creans ten faciens pacem, & creans malum: ego Dominus faciens omni: *Ibidem.*

Ego primus, & ego novissimus, & absque me non est D *Ibid.* 44.

Recordamini prioris seculi, quoniam ego sum Deus, & n ultra Deus: nec est similis mei, annuncians ab exordio novissi & ab initio quae nec dum facta sunt. *Ibid.* 46.

Ego autem Dominus Deus tuus in terra Aegypti, & D absque me nescies, & salvator non est, praeter me. *Osea.* 13.

Audi Israel, Dominus Deus noster, Deus unus est. *Deuter.*

Et si sunt qui dicuntur Dii, sive in coelo, sive in terra: siqu sunt Dii & Domini multi: nobis tamen unus Deus pater, e: omnia, & nos in illo, & unus Dominus Iesus Christv quem omnia, & nos per ipsum. 1. *Corinth.* 8.

Vnus Deus, & Pater omnium. *Ephes.* 4.

Vnus enim Deus, & Mediator Dei & hominum, I Christus Iesus. 1. *Timoth.* 2.

Et clamabant alter ad alterum: Sanctus, Sanctus, Sanctus D nus Deus exercituum. *Esa.* 6.

Nunc autem & viderunt & oderunt & me & patrem m Cum autem venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à I Spiritum veritatis, qui à Patre procedit. *Ioh.* 15.

Sic enim Deus dilexit Mundum, ut Filium suum uniger daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat v aeternam. Non enim misit Deus Filium suum, ut judicet I dum; sed ut salvetur Mundus per ipsum. *Iohan.* 3.

Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: que si, cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Chri pro nobis mortuus est: multò igitur magis nunc justificati i guine ipsius, salvati erimus ab ira per ipsum. *Rom.* 5.

Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi, & ambul dilectione, sicut & Christus dilexit nos & tradidit semetipsu nobis oblationem, & hostiam in odorem suavitatis. *Ephes.* 5.

§ SENTENTIAE PATRUM.

DEus tibi totum est: si esuris, panis tibi est: si sitis, aqua tibi est: si in tenebris es, lumen tibi est: si nudus es, immortalitatis tibi vestis est. *Aug. in Iohan. serm.* 19

O vera summa suavitas, omni suavitate dulcior! sed non carni & sanguini: omni luce clarior, omni secreto interior, omni honore sublimior! sed non sublimior in se. *Idem lib* 16. *Confess.*

O æterna veritas, & vera charitas, & chara æternitas! Tu es DEUS meus, ubi suspiro die ac nocte. *Idem lib.* 7. *Confess.*

DEVS medicamentum est non sano, regula est pravo, lux est tenebrato, habitatio est deserto. *Idem de charit.*

DEUS vera est summa vita: in quo & à quo & per quem bona sunt omnia, quæ beata sunt. DEUS, à quo averti, cadere: in quem converti, resurgere: in quo manere, consistere est. DEUS, à quo exire, mori: & in quem redire, reviviscere: & in quo habitare, vivere est. Deus, quem nemo amittit, nisi deceptus: quem nemo quærit, nisi admonitus: quem nemo invenit, nisi purgatus. *Idem in Soliloquiis.*

DEUS in se ipso sicut A & Ω: in Mundo, sicut rector & actor: in Angelis, sicut sapor & decor: in Ecclesia, sicut paterfamiliâs in domo: in anima, sicut sponsus in thalamo: in justis, sicut adjutor & protector: in reprobis, sicut pavor & horror. *Idem in orat. dom.*

Quicquid præter DEUM est, dulce non est: quicquid mihi vult dare Dominus meus, auferat totum, & se mihi det. *Idem in Psal.* 16.

Non est quod fugias à DEO irato, nisi ad DEUM placatum. *Idem in Psal.* 74.

DEUS totus oculus est, quia omnia videt: totus manus est, quia omnia operatur: totus pes est, quia ubique est. *Idem epist. c.* 36.

Nescio quid spiritualiter & corporaliter in nobis facit DEUS, quo nec sonus sit, qui percutiat: nec color, qui oculis discernatur: nec odos, qui naribus capiatur: nec sapor, qui faucibus indicetur: nec durum & molle, quod tangendo sentiatur. Et tamen aliquid est, quod sentire facile est: explicare non possibile. *Idem in Iohan.*

Quæramus inveniendum, quæramus inventum: ut inveniendus quæratur, occultus est: ut inventus quæratur, immensus. *Idem ibid.*

DEUS, si fert auxilium, misericors: si non, justus esse creditur. *Idem in Quæst. Vet. Testam. c.* 36.

Non in loco DEUS videtur, sed mundo corde; nec corporalibus oculis DEUS quæritur, nec circumscribitur visu, nec tactu tenetur, nec auditur affatu, nec sentitur incessu: & quùm absens est, videtur: & quùm præsens est, non videtur. *Ambr. in Luc. lib.* 1.

Creator omnium DEUS pater omnipotens ubique est, & ubique totus est: in parte non est, quoniam ubique est: & tunc minus invenitur, quando is, qui ubique totus est, in parte quæritur. *Greg. lib.* 2. *moral.*

Nunquam deest: & tamen ab iniquorum cogitationibus longè
nec tamen ibi deest, ubi longè est: quoniam ubi non est per gra-
n, adest per vindictam. *Idem in hom.* 8. *sup. Ezech.*
Deus ubique præsens est, & vix inveniri potest: stantem sequi-
r, & apprehendere non valemus. *Idem ibidem.*
Non parum apprehendisti si hoc tibi de Deo compertum sit;
od nusquam sit, qui non clauditur loco, & nusquam non sit, qui
excluditur loco. *Bernh. de consideras. l. 5.*
Deus non partibus constat, ut corpus: non affectibus distat, ut
na: non formis subsistat, ut omne quod factum est. Numquid
ndum, ne cogitatio transvolet illum? quantumcunque in al-
proficiat, ultra est. In terra quod homo cogitare possit, altissi-
m quærere, ridiculum est: statuere, impium: ultrà, non citrà qua-
dus est. *Idem ibidem.*
uam dives es in misericordia, quàm magnificus in justitia, quàm
nificus in gratia, Domine Deus noster! non est qui similis sit tibi.
nerator copiosissime, remunerator æquissime, liberator piissi-
gratis respicis humiles; justè judicas innocentes; misericor-
r etiam salvas peccatores. *Bernh. serm.* 57.
Quid est DEUS? Longitudo, latitudo, sublimitas, profundum.
ngitudo propter æternitatem: latitudo propter charitatem: sub-
itas propter majestatem: profundum propter sapientiam. Deus
at, ut charitas: novit, ut veritas: sedet, ut æquitas: dominatur, ut
jestas; regit, ut principium: tuetur, ut salus: operatur, ut virtus:
elatur, ut lux: assistit, ut pietas: quæ omnia faciunt & angeli; fa-
us & nos: sed longè inferiori modo, non utique bono, quod su-
s, sed quod participamus. *Idem de consider.*
Deus, cui proprium est misereri, ex se miserandi sumit mate-
n: quod autem condemnat, eam cogimus. *Bernhard. sup.*
t. serm. 7.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 2. Metamorph.

Hanc Deus & melior litem natura diremit,
Nam cælo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aere cælum.

Horat. 3. Carm. 4.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.

Sen. Hipp. v. 957.

O magna parens natura Deûm,
Tuque igniferi rector Olympi,

Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusq; vagos rapis astrorum,
Celerique polos ordine versas;
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Vt nunc canæ frigora brumæ
Nudent sylvas; nunc arbustis
Redeant umbræ; nunc æstivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; viresque suas
Temperet annus?

Verg. 6. Æneid.

Principio cœlum ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumque genus, vitaque volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo, &c.

Stat. 5. Sil. 1.

—— —— *Vide, qui cuncta suorum*
Novit, & inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille Ortus, Obitusq;: quid Arctos,
Quid Boreas hibernus agat: ferrique, togæque
Consilia, atque ipsam mentem probat.

Lucanus 9.

Estque Dei sedes, ubi terra, & pontus, & aër,
Et cœlum & virtus. Superos quid quærimus ultra?
Iupiter est, quocunque vides, quocunque moveris.

Ovid. 4. Trist. 8.

Nil adeò validum est, adamas licet alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita sublime est supraq; pericula tendit,
Non sit ut inferius suppositumque Deo.

Idem 1. Metamorph.

——— *Et quod Iove majus habetur?*

Idem 10. Metamorph.

——— *Cedunt Iovis omnia regno.*

Idem 5. Trist. 13

Plus valet humanis viribus ira Dei.

Idem de Art. 1.

Expedit esse Deos: & ut expedit, esse putemus:
Dentur in antiquos thura merumq; focos,

ı deest: & tamen ab iniquorum cogitationibus longè
en ibi deest, ubi longè est: quoniam ubi non est per gra-,
ıer vindictam. *Idem in hom. 8. sup. Ezech.*

ıique præsens est, & vix inveniri potest: stantem sequi-
rehendere non valemus. *Idem ibidem.*

rùm apprehendisti si hoc tibi de D e o compertum sit;
ıuam sit, qui non clauditur loco, & nunquam non sit, qui
ıditur loco. *Bernh de consideras. l. 5.*

ıon partibus constat, ut corpus: non affectibus distat, ut
on formis substat, ut omne quod factum est. Nunquid
m, ne cogitatio transvolet illum? quantumcuinque in al-
ıficiat, ultrà est. In terra quod homo cogitare possit, altissi-
uærere, ridiculum est: statuere, impium: ultrà, non citrà quæ-
est. *Idem ibidem.*

n dives es in misericordia, quàm magnificus in justitia, quàm
icus in gratia, Domine Deus noster! non est qui similis sit tibi.
rator copiosissime, remunerator æquissime, liberator piissi-
ratis respicis humiles; justè judicas innocentes; misericor-
etiam salvas peccatores. *Bernh. serm. 57.*

uid est D E V S? Longitudo, latitudo, sublimitas, profundum.
gitudo propter æternitatem: latitudo propter charitatem: sub-
ıtas propter majestatem: profundum propter sapientiam. Deus
at, ut charitas: novit, ut veritas: sedet, ut æquitas: dominatur, ut
ıjestas; regit, ut principium: tuetur, ut salus: operatur, ut virtus:
relatur, ut lux: assistit, ut pietas: quæ omnia faciunt & angeli; fa-
mus & nos: sed longè inferiori modo, non utique bono, quod su-
ıus, sed quod participamus. *Idem de consider.*

Deus, cui proprium est misereri, ex se miserandi sumit mate-
iam: quod autem condemnat, eam cogimus. *Bernhard. sup Cant. serm. 7.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 2. Metamorph.

Hanc Deus & melior litem natura diremit,
Nam cælo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aere cælum.

Horat. 3. Carm. 4.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.

Sen. Hipp. v. 957.

O magna parens natura Deûm,
Tuque ignifèri rector Olympi.

Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusq; vagos rapis astrorum,
Celerique polos ordine versas;
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias aetheris alti?
Vt nunc canae frigora brumae
Nudent sylvas; nunc arbustis
Redeant umbrae; nunc aestivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; viresque suas
Temperet annus?

Verg. 6. Æneid.

Principio caelum ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumque genus, vitaque volantum,
Et quae marmoreo fert monstra sub aequore pontus.
Igneus est ollis vigor, & caelestis origo, &c.

Stat. 5. Sil. 1.

——— Vide, qui cuncta suorum
Novit, & inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille Ortus, Obitusq;: quid Arctos,
Quid Boreas hibernus agat: ferrique, togaeque
Consilia, atque ipsam mentem probat.

Lucanus 9.

Estque Dei sedes, ubi terra, & pontus, & aër,
Et caelum & virtus. Superos quid quaerimus ultra?
Iupiter est, quocunque vides, quocunque moveris.

Ovid. 4. Trist. 8.

Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita sublime est supraq; pericula tendit,
Non sit ut inferius suppositumque Deo.

Idem 1. Metamorph.

——— Et quod Iove majus habetur?

Idem 10. Metamorph.

——— Cedunt Iovis omnia regno.

Idem 5. Trist. 13

Plus valet humanis viribus ira Dei.

Idem de Art. 1.

Expedit esse Deos: & ne expedit, esse putemus:
Dentur in antiquos thura merumq; focos.

m deest: & tamen ab iniquorum cogitationibus longè aen ibi deest, ubi longè est: quoniam ubi non est per gra- per vindictam. *Idem in hom.* 8. *sup. Ezech.*

bique præsens est, & vix inveniri potest: stantem sequi- prehendere non valemus. *Idem ibidem.*

arùm apprehendisti si hoc tibi de Deo compertum sit; quam sit, qui non clauditur loco, & nusquam non sit, qui uditur loco. *Bernh. de considerat. l.* 5.

non partibus constat, ut corpus: non affectibus distat, ut non formis subsistat, ut omne quod factum est. Numquid um, ne cogitatio transvolet illum? quantumcunque in al- oficiat, ultrà est. In terra quod homo cogitare possit, altissi- quærere, ridiculum est: quærere, impium: ultrà, non citrà quæ- s est. *Idem ibidem.*

im dives es in misericordia, quàm magnificus in justitia, quàm ificus in gratia, Domine Deus noster: non est qui similis sit tibi. terator copiosissime, remunerator æquissime, liberator piissi- gratis respicis humiles; justè judicas innocentes; misericor- r etiam salvas peccatores. *Bernh. serm.* 57.

Quid est DEUS? Longitudo, latitudo, sublimitas, profundum. ngitudo propter æternitatem: latitudo propter charitatem: sub- nitas propter majestatem: profundum propter sapientiam. Deus nat, ut charitas: novit, ut veritas: sedet, ut æquitas: dominatur, ut ajestas; regit, ut principium: tuetur, ut salus: operatur, ut virtus: evelatur, ut lux: assistit, ut pietas: quæ omnia faciunt & angeli; fa- cimus & nos: sed longè inferiori modo, non utique bono, quod si- mus, sed quod participamus. *Idem de consider.*

Deus, cui proprium est misereri, ex se miserandi sumit m- riam: quod autem condemnat, eum cogimus. *Bernhard. Cant. serm.* 7.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 2. Metamorph.

Hanc Deus & melior litem natura diremit,
Nam cælo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aere cælum.

Horat. 3. Carm. 4.

Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, & urbes, regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.

Sen. Hipp. v. 957.

O magna parens natura Deûm,
Tuque igniferi rector Olympi,

Qui sparsa cito sidera mundo
Cursusq; vagos rapis astrorum,
Celerisque polos ordine versas;
Cur tibi tanta est cura perennes
Agitare vias ætheris alti?
Vt nunc canæ frigora brumæ
Nudent sylvas; nunc arbustis
Redeant umbræ; nunc æstivi
Colla Leonis Cererem magno
Fervore coquant; viresque suas
Temperet annus?

Verg. 6. Æneid.

Principio cælum ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.
Inde hominum pecudumque genus, vitaque volantum,
Et quæ marmoreo fert monstra sub æquore pontus.
Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo, &c.

Stat. 5. Sil. 1.

——— Vide, qui cuncta suorum
Novit, & inspectis ambit latus omne ministris.
Nec mirum: videt ille Ortus, Obitusq;: quid Arctos,
Quid Boreas hibernus agat: ferrique, togæque
Consilia, atque ipsam mentem probat.

Lucanus 9.

Estque Dei sedes, ubi terra, & pontus, & aër,
Et cælum & virtus. Superos quid quærimus ultra?
Iupiter est, quocunque vides, quocunque moveris.

Ovid. 4. Trist. 8.

Nil adeo validum est, adimas ut leret alliget illud,
Vt maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita sublime est supraq; pericula tendit,
Non sit ut inferius suppositumque Deo.

Idem 1. Metamorph.

——— Et quid Iove majus habetur?

Idem 10. Metamorph.

——— Cedant Iovis omnia regno.

Idem 5. Trist. 13

Plus valet humanis viribus ira Dei.

Idem de Art. 1.

Expedit esse Deos: & ut expedit, esse putemus:
Dentur in antiquos thura merumq; focos,

ec secura quies illos, similisque sopori
Detinet: innocui vivite: Numen adest.
Reddite depositum: pietas sua fœdera servet.
Fraus absit: vacuas cædis habete manus.

Idem 1. Metamorph.

Aspiciunt oculis Superi mortalia justis.

1. Art.

Flectitur iratus voce rogante Deus.

2. Fast.

Di pia facta vident.

Plaut in Cap. 2. 2.

Est profectò Deus, qui, quæ nos gerimus, auditque & videt.

Manil. 1. Astro.

—— Deus est, qui non mutatur in ævo.

Stat 12. Theb.

Nulla autem effigies, nulli commissa metallo
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

Senec. Herc. Fur. v. 384.

Sequitur superbos ultor à tergo Deus.

Idem Thyest. v. 619.

Res Deus nostras celeri citatas
Turbine versat.

Martialis 2.

Ipse jubet mortis te meminisse Deus.

Silius 4.

Heu! prima scelerum causa mortalibus ægris,
Naturam nescire Deûm.

Ovid. 1. de Pont. 7.

Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.

Senec. Herc. Fur. v. 644.

Votum secundet, qui potest, nostrum Deus,
Rebusque lapsis adsit.

Ovid. 8. Metamorph.

—— Immensa est, finemque potentia cæli
Non habet: & quidquid Superi voluere, peractum est.

Ex Comicis Græcis.

Πάντη γάρ ἐστι, πάντα τε βλέπει Θεός.
Est Deus ubique, spectat idemque omnia.
Ὀξὺς Θεοῦ δ᾽ ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πάνθ᾽ ὁρᾶν.
Acutus ad cernenda cuncta oculus Dei.
Ἄγει τὸ Θεῖον τοὺς κακοὺς πρὸς τὴν δίκην.
Adducit ad supplicia Numen improbos.

Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός.
Haud ullus unquam transilit plagam Dei.
Θεὸς συνεργῶν πάντα ποιεῖ ῥᾳδίως.
Est facile quidvis, fert opem quando Deus.
Σὺν τῷ Θεῷ πλῶον, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις.

Vel.

Θεοῦ θέλοντος, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις
Deo favente vimen est ratis loco.
Τοῖς γὰρ πονοῦσι καὶ Θεὸς συλλαμβάνει.
Deus labores adjuvat mortalium.
——— Τῶν πόνων
Πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ Θεοί.
Labore Divi quaelibet vendunt bona.
Εὐχῆς δικαίας οὐκ ἀνήκοος Θεός.
Vota aequa nunquam respuunt aures Dei.
Δίκαιον, εὖ πράττοντα μεμνῆσθαι Θεοῦ.
In prospera aequum sorte meminisse est Dei.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

A Diis immortalibus sunt nobis agendi capienda primordia. *Cicer. 2. de Leg.*

Omnium rerum à Diis immortalibus principia ducuntur. ***Idem*** *in Vaticinium testem.*

DEUS est, qui viget, qui sentit, qui meminit, qui prævidet, qui regit & moderatur, & est æternus. *Som. Scip.*

Ea est DEI vita, qua nihil beatius, nihil omninò bonis omnibus affluentius cogitari potest: nil enim agit: nullis occupationibus est implicatus: nulla opera molitur: sua potentia & virtute gaudet: habet exploratum, fore se semper, tùm in maximis, tùm in æternis voluptatibus. **1.** ***de Nat. Deor.***

In mundo DEUS est aliquis, qui regit, qui gubernat, qui cursum astrorum, qui mutationes temporum, rerum vicissitudines ordinesque conservat, terras & maria contemplans, hominum commoda vitasque tuetur. 1 ***de Nat. Deor.***

De hominibus nulla gens est neque tam immansueta, neque tam fera, quæ non, etiamsi ignoret qualem DEUM habere deceat, tamen habendum sciat. **2.** ***de Leg.***

Omnibus innatum est, & in animo quasi insculptum, esse Deos. **2.** ***de Nat. Deor.***

Quid potest esse tam apertum tamque perspicuum, quùm cælum suspeximus, cælestiaque contemplati sumus, quàm esse aliquod numen præstantissimæ mentis, quo hæc regantur? ***Ibidem.***

Firmissimum hoc adferri videtur, cur Deos esse credamus, quod nulla gens tam fera, nemo omnium tam sit immanis, cujus mentem non imbuerit Deorum opinio. 1. *Tusc.*

s est tàm vecors, qui, cùm suspexerit in cœlum, Deos esse no
? & ea, quæ tanta mente fiunt, ut vix quisquàm arte ulla or
rerum atque vicissitudinem persequi possit, casu fieri putet
sp. Arusp.

hoc à principio persuasum hominibus, Dominos esse omni
n ac moderatores Deos; eaque, quæ gerantur, eorum geri ju
ac numine, eosque optimè de genere hominum mereri: &
is quisque sit, qui agat, quid in e admittat, qua mente, qu
ate colat religionem, intueri, piorumque & impiorum haber
onem. 2. *de Leg.*

Deorum providentiâ mundus administratur: iidemque consu
t rebus humanis, neque solùm universis, verùm etiam singulis
de Divin.

Deorum providentiâ mundus administratur. 2. *de Nat. Deor.*

Mala & impia onsuetudo est contra Deos disputandi, sive e
nimo hoc fiat, sive simulatè. 2 *de Nat. Deor.*

Homini timidè de potestate Deorum & pauca dicenda sunt. *Pr*
Leg. Manil.

Nihil est illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit
quòd quidem in terris fiat, acceptius, quàm concilia cœtusque ho
minum jure sociati, quæ civitates appellantur. *In Som. Scip.*

Obscurum DEO nihil potest esse 3. *de Nat. Deor.*

Ignorare D us non potest, quâ quisque mente sit. 2. *de Divinat*

Innumerabilia parentibus, omnia Diis immortalibus debemu
Post red. ad Senat.

Diis immortalibus nos primum natura conciliat. *De Resp. Arus*

Prima officia Diis immortalibus debentur. 1. *Offic.*

Donis impii ne placare audeant Deos: Platonem audiant, c
vetat dubitare, qua sit mente futurus Deus: cùm vir nemo bo
ab improbo se donari velit. 2. *de Leg.*

§ APOPHTHEGMATA.

THales dicebat, homines existimare oportere, Deos omnia
nere, Deorumque omnia esse plena, & tunc fore omnes ca
res *Cic. l.* 2. *de Leg.*

Idem perconctatus: An facta hominum Deos fallerent? N
gitata, inquit: Vt non solùm manus sed etiam mentes puras
re debeamus, cùm secretis cogitationibus nostris cœleste r
adesse credimus. *Laert. in ejus Vita & Valer. Max. lib.* 7.

Zeno Stoicus, cum ex eo quidam quæreret: An DEVM
possit injuriam faciens? Imò, inquit, ne cogitans quiden
serm 15

Attalus martyr à tyranno per contemptum interrogat
nomen DEVS haberet? Qu plures sunt, respondit, r

uis est tàm vecors, qui, cùm suspexerit in cœlum, Deos esse non iat ? & ea, quæ tanta mente fiunt, ut vix quisquàm arte ulla or- m rerum atque vicissitudinem persequi possit, casu fieri putet? Resp. Arusp.

it hoc à principio persuasum hominibus, Dominos esse omniū m ac moderatores Deos; eaque, quæ gerantur, eorum geri ju- o ac numine, eosque optimè de genere hominum mereri: & lis quisque sit, qui agat, quid in se admittat, qua mente, qua ate colat religionem, intueri, piorumque & impiorum habere onem. 2. *de Leg.*

Deorum providentiâ mundus administratur: iidemque consu- rebus humanis, neque solùm universis, verùm etiam singulis. Divin.

Deorum providentiâ mundus administratur. 2. *de Nat. Deor.*

Mala & impia onsuetudo est contra Deos disputandi, sive ex no hoc fiat, sive simulatè. 2 *de Nat. Deor.*

omini timidè de potestate Deorum & pauca dicenda sunt. *Pro Manil.*

ihil est illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, d quidem in terris fiat, acceptius, quàm concilia cœtusque ho- um jure sociati, quæ civitates appellantur. *In Som. Scip.*

Obscurum DEO nihil potest esse 3. *de Nat. Deor.*

gnorare D us non potest, quâ quisque menti sit. 2. *de Divinat.*

nnumerabilia parentibus, omnia Dijs immortalibus debemus. *red. ad Senat.*

Dijs immortalibus nos primum natura conciliat. *De Resp. Arusp.*

rima officia Dijs immortalibus debentur. 1. *Offic.*

onis impii ne placare audeant Deos: Platonem audiant, qui t dubitare, qua sit mente futurus Deus: cùm vir nemo bonus nprobo se donari velit. 2. *de Leg.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ales dicebat, homines existimare oportere, Deos omnia ce ere, Deorumque omnia esse plena, & tunc fore omnes casti *Cic. l.* 2. *de Leg.*

em perconctatus: An facta hominum Deos fallerent? Ne a, inquit: Vt non solùm manus sed etiam mentes puras l beamus, cùm secretis cogitationibus nostris cœleste n e credimus. *Laert. in ejus Vita & Valer. Max. lib. 7. ca*

no Stoicus, cum ex eo quidam quæreret: An DEVM t injuriam faciens? Imò, inquit, ne cogitans quiden 15

ttalus martyr à tyranno per contemptum interroga en DEVS haberet? Qu plures sunt, responait,

discernuntur: qui autem unus est, non indiget nomine. *Euseb. lib 6. Eccles. histor. c. 3.*

Thales percontatus: Quid esset Deus? Quod principio & fine caret, respondit. *Laert. in eius Vita.*

Alius idem interrogatus, respondit: Quod est in triremi gubernator, in curru rector, præcantator in choris, dux in urbe, imperator in exercitu, hoc est in mundo Deus. *Apuleius de Mundo.*

Simonides interrogatus olim ab Hierone tyranno: Quidnam esset DEUS? Deliberandi sibi unum diem postulavit: cùm idem ex eo postridie quæreretur, biduum petiit: ac cùm ita sæpius duplicaret numerum, admiratusque Hiero tyrannus, qui rogaverat, efflagitaret: Cur ita faceret? Quia, inquit, quantò diutius considero, tantò mihi res videtur obscurior. *Cic. de Nat. Deorum. Brus. lib 2. c. 26.*

Thales interrogatus olim: Quidnam in tota rerum natura esset vetustissimum? Respondit: Deus. Quid ita? ὅτι ἀγέννητος, hoc est, quia nunquam esse cœpit. *Eras. lib. 7. apoph. ex Laert. 1.*

§ SIMILITUDINES.

QVemadmodum à piscibus Hyrcanis, nec boni quippiam expectatur, nec mali: Sic Epicurei nec perturbari nos volunt Deorum metu, nec delectari benevolentiâ. *Plut.*

Quemadmodum agricola non incidit spinam, priusquam asparagum inde ceperit; & Lybies non ante incendunt sarmentum, quàm thus collegerint: Ita Deus non excidit Regum genus pestilens, priusquam hinc fructus aliquis bonus contigerit. *Plut. in Vindicta divina.*

Cùm nauta videt imminere tempestatem, primùm quidem Deos invocat, ut incolumi liceat in portum appellere: mox contrahit vela, atque omnia nihilo secius parat, quibus est opus: Ita nos debemus auxilio divino fidere, sed sic, ut nostram quoque industriam adhibeamus. *Plut.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

APparitionum & revelationum DEI peculiarium exempla: Adæ & Evæ *Genes.* 3. ℣. 8. 9. Cain, 4. ℣. 9. Noacho, 6. ℣. 13. 14. & 7. 1. & 8. ℣. 15. & 9. ℣ 1. Abrahæ, 12. ℣. 7. & 15. ℣. 1. Loth, 19. ℣. 1. Abimelecho, 20. ℣. 3. Rebeccæ, 25. ℣. 22. 23. Isaaco, 26. ℣. 2. Iacobo, 28. ℣. 11. 12. 13. & 32. ℣. 30. & 35. ℣. 9. & 48. ℣. 3. Mosi, *Exod.* 3. ℣. 2. Bilaamo, *Num.* 22. 20. Iosuæ, *Ios.* 1. ℣. 1. 2. Israelitis, *Iudic.* 1. ℣. 2. Gedeoni, 6. ℣ 11. Samueli, 1 *Sam.* 3. ℣. 20. Davidi, 2. *Sam.* 2. 1. Nathan, 2. *Sam.* 7. ℣. 4. 5. Salomoni, 1. *Reg.* 3 ℣. 5. & 9. ℣. 1. 2. 3. Eliæ, 1. *Reg.* 9. ℣ 9. 10. 11. Esaiæ, *Esa.* 6 ℣. 11. Ieremiæ, *Ierem.* 1. ℣. 2. Ezechieli, *Ezech.* 1. ℣. 3. Danieli, *Dan.* 7. ℣. 9. 10. 11. & 10 ℣. 5. Iudæis, 2. *Mach.* 11, 8. CHRISTO baptizato, *Matth.* 3. 16. Petro, Iacobo, & Iohanni, *Matth.* 17. ℣. 1. 2. 3. 4. 5

ephano, *Act.* 7. ℣. 55. 56 Paulo, *Act.* 16. ℣ 8. 9. & 18 ℣ 9. 10 & 23. ℣. 10. *Galat.* 1. ℣. 12. & 2. ℣. 2. 2. *Cor.* 12. ℣. 4. Ananiæ, *Act.* 9. ℣. 10. Iohanni angelistæ, *Apoc.* 1. ℣. 13.

§ Hieroglyphica.

Iconia DEI est Hieroglyphicum. Quia enim huic aliti linguam non inesse observatum est, significat, *Deum* omnia tacito ficere silentio, nec debere nos super eo loqui, quem nulla queat mani vis ingenii satis admirari. *Pier. lib.* 17. *pag.* 160. Eadem est io, cur *Deus* per *Crocodylum* hieroglyphicè sit præfiguratus. *Idem* 29 *pag.* 267. *C.*

Principii finisque nusquam apparentis ratione habitâ, Ægyptii *um* ex hieroglyphico *Circulo* intelligebant. *Pier. Valer. lib.* 39 377. *A.*

Dei vim significabant olim per *Lanum effictum quadrato Lapide* exili basi in latum exurgente. Deo enim neque pedibus, neque nibus opus est ad ea, quæ jusserit efficienda: utpote qui nutu sootum potest mundum tremefacere. *Pier. Valer. lib.* 5. *pag.* 324. *E.*

Per *Oculum* quoque *Deum* præfiguratum hieroglyphicè legis. Vt enim in minori mundo, id est, homine, oculi sunt artiorum omnium præstantissimi, pulcherrimiq; omnium actuum oderatores: Ita *Deus Opt. Max.* mundi *oculus* est ac moderator & ab Apostolo Iacobo *Pater luminum* appellatur: cujus oculis nia nuda & aperta sunt: quique ita bonos atqua malos speculet, ut adeò in ima cordis prospiciat. *Pier. Val. lib.* 33. *pag.* 305. *C.*

ecotiosum erat per *Septenarium numerum* exprimere *Dei* hieglyphicum: quippè quòd ea sit ejus numeri prærogativa, ut ipse similis, alter ab aliis sit, veluti *Deus*, dux & princeps & universo, solus semper singularis & immobilis. Nam alii numeri pargenerant non geniti: partim generantur, cùm minimè genet: alii utrumque obeunt munus: solus *Septenarius* utriusque ditionis immunis. *Pier. Val. lib.* 37. *pag.* 356. *E.*

DIABOLUS.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

On est potestas super terram, quæ comparetur ei, qui factus est, ut nullum timeret. Omne sublime videt: & ipse est rex super nes filios superbiæ. *Iob,* 41.

nt Spiritus, qui ad vindictam creati sunt, & furore suo co averunt tormenta sua, & in tempore consummationis effu t virtutem, & furorem ejus, qui fecit illos, confundent. *Eccl.*

§ Sententiae Patrum.

ternas animæ cogitationes Diabolum non videre certi su d motu eas corporis, ab illo & affectionum indiciis colligi

rimento didicimus. Secreta autem cordis solus ille novit, ad quem dicitur: Tu solus nosti corda filiorum hominum. *August. de definit.*

Diabolus plerumque vult nocere, & non potest: quia potestas ista est sub potestate. Nam si tantum posset nocere diabolus, quantum vult; aliquis justorum non remaneret. *Idem in Psalm.*

Anima nunquam à corpore vinceretur, nisi prius à diabolo teneretur. Nam nisi quis porci more vixisset, nunquam accepisset in eo diabolus potestatem: aut si accepisset, non ut perderet, sed ut probaret. Sine permissione Dei diabolum nocere non posse cognoscas, ne potentiam diaboli magis timeas, quàm divinitatis offensam. *Ambros. in Luc.*

Voluntarium sibi militem eligit Christus; voluntarium servum sibi diabolus auctionatur. Neminem jugo servitutis adstrictum possidet, nisi se ei prius peccatorum ære vendiderit. *Ambr. de vita beata.*

Dæmonum est, mala suggerere: nostrum est, non consentire. Quoties ei resistimus, toties eos superamus, angelos glorificamus Deum honoramus: qui visitat, ut pugnemus: adjuvat, ut vincamus: consolidat, ne deficiamus. *Bernh. in serm.*

Diabolus quùm servos Dei tentat, etiam utilitati servit, quùm eos per tentationes suas non decipit. *Bern. ad soro.*

Invidet diabolus humano generi, volens illud habere subjectum: quia prævidet hominem Deum futurum. *In Cant. serm.* 18.

Hostes indefessi nos assiduè oppugnant, modò apertè, modò fraudulenter, quos ne videre quidem possumus, quantò minus cavere. *Idem in Evangel. sept. pan.*

Inprimis gravis & insuperabilis est impetus diaboli: quòd si quis forti animo sustinuerit eum, in secundo inveniet eum infirmiorem. Quanto enim plus percussus fuerit, magis refrigescit & deficit. *Chrysost. sup. Matth.*

Dæmones triplici acumine præscientiæ vigent, scilicet subtilitate naturæ, experientiâ temporum, revelatione superiorum potestatum. *Isid. lib.* 1. *de summo bono.*

Quantò propinquiùs finem mundi diabolus videt, tantò crudeliùs persecutiones exercet: ut, qui se continuò damnandum conspicit, sibi socios multiplicet, cum quibus gehennæ ignibus addicatur. *Idem ibid.*

Diabolus quando decipere quenquam quærit, priùs naturam uniuscujuscunque intendit, & inde applicat, unde aptum hominem ad peccandum inspexit. *Idem lib.* 3.

Diabolus serpens est lubricus, cujus si capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur. *Idem ibid.*

Tunc

contra eum, quem possidet diabolus, acrius sævit, quem
i virtute ab eo expellendum cognoscit. *Idem ibid.*
& spaciosa itinera vitæ lethalis: illic illecebræ & mortifer
ites: illic diabolus blanditur, ut fallat: arridet, ut nocea
ut occidat. *Cypr. in quad. epist.*

DIALECTICA.

§ APOPHTHEGMATA & SIMILITVDINES.

no Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno similem esse dice at: eo quod latiùs loquerentur Rhetores, Dialectici autem pressiùs. *Cicero 2. de Finib.*

eno ille, à quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare so at, quid inter Dialecticam & Rhetoricam interesset. Nam cum npresserat digitos, pugnumque fecerat, Dialecticam aiebat ejus odi esse: Cùm autem diduxerat, & manum dilataverat, palmæ il is similem Eloquentiam esse dicebat. Hocque uno, ait Aristo les, inter se differunt, quòd hæc ratio dicendi latior sit: illa lo uendi contractior. *Idem Cic. ad Brutum.*

Antisthenes dicere solebat: contradicentem doceri oporter non contradicendo compescere. Dialectica igitur si docendi ratio st, artis fines transgrediuntur, qui tantùm rixantur. *Stob. serm.* 80.

Zeno, quùm illi Dialecticus quidam in sermone, quem θερίζοντα id est, metentem appellant, ostendisset septem species Dialectice rogavit: Quantum peteret mercedis à discipulis? poscenti centu nummos, dedit ducentos. Tanta erat in homine discendi Dialec cen cupiditas. *Laert. lib. 4. c. 1.*

Chrysippus ad dialecticum quendam, Cleanthi multis ac p lixis sophismatibus obstrepentem: Desine, inquit, senem à m ad rem pertinentibus avocare: sed nobis junioribus ista propo to. *Laert. lib. 7. cap. 3.*

Ariston eos, qui Dialecticæ studium profundè rimantur, car edentibus similes esse dicebat: qui propter exiguum alimen circa crustas plurimas occupantur. *Stob. serm.* 80.

Cleanthes interrogatus: Cur inter veteres, cùm non mul losophati essent, plures tamen, quam nunc, clari evasissent? niam, respondit, tunc quidem res ipsa exercebatur: nunc aut verbis est disceptatio. *Stob. serm.* 80.

Demonax ad Agathoclem peripateticum, jactantem sese & primum esse Dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui pr potes? si primus, qui solus? *Erasm lib. 8. apoph.*

Theocritus ad Dialecticum quendam, acriter & contenti spondentem, istud Homeri repetiit:

Lis utinam pereat inter homines que deos que.

Tunc contra eum, quem possidet diabolus, acrius sævit, quando divina virtute ab eo expellendum cognoscit. *Idem ibid.*

Lata & spaciosa itinera vitæ lethalis: illic illecebræ & mortiferæ oluptates: illic diabolus blanditur, ut fallat: arridet, ut noceat: licit, ut occidat. *Cypr. in quad. epist.*

DIALECTICA.

§ Apophthegmata & Similitudines.

Eno Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno similem esse dicebat: eo quod latiùs loquerentur Rhetores, Dialectici autem mpressiùs. *Cicero 2. de Finib.*

Zeno ille, à quo disciplina Stoicorum est, manu demonstrare sobat, quid inter Dialecticam & Rhetoricam interesset. Nam cum mpresserat digitos, pugnumque fecerat, Dialecticam aiebat ejusodi esse: Cùm autem diduxerat, & manum dilataverat, palmæ ils similem Eloquentiam esse dicebat. Hocque uno, ait Aristoles, inter se differunt, quòd hæc ratio dicendi latior sit: illa loendi contractior. *Idem Cic. ad Brutum.*

Antisthenes dicere solebat: contradicentem doceri oportere, n contradicendo compescere. Dialectica igitur si docendi ratio, artis fines transgrediuntur, qui tantùm rixantur. *Stob. serm. 80.*

Zeno, quùm illi Dialecticus quidam in sermone, quem θερίζοντα est, metentem appellant, ostendisset septem species Dialectices, gavit: Quantum peteret mercedis à discipulis? poscenti centum mmos, dedit ducentos. Tanta erat in homine discendi Dialectin cupiditas. *Laert. lib. 4. c. 1.*

Chrysippus ad dialecticum quendam, Cleanthi multis ac prois sophismatibus obstrepentem: Desine, inquit, senem à magis rem pertinentibus avocare: sed nobis junioribus ista proponi. *Laert. lib. 7. cap. 3.*

Ariston eos, qui Dialecticæ studium profundè rimantur, cancros ntibus similes esse dicebat: qui propter exiguum alimentum a crustas plurimas occupantur. *Stob. serm. 80.*

Cleanthes interrogatus: Cur inter veteres, cùm non multi phiophati essent, plures tamen, quam nunc, clari evasissent? Quom, respondit, tunc quidem res ipsa exercebatur: nunc autem de ois est disceptatio. *Stob. serm. 80.*

Demonax ad Agathoclem peripateticum, jactantem sese & solum imum esse Dialecticorum: Si solus, inquit, es, qui primus esse s? si primus, qui solus? *Erasm lib. 8. apoph.*

heocritus ad Dialecticum quendam, acriter & contentiosè ei dentem, istud Homeri repetiit:

Lis utinam pereat inter hominesque deosque. Ibid.

Arcesilaus dialecticos ajebat similes esse ludentibus aleâ, qui non sine delectatione decipiuntur. *Stob. serm.* 80.

Carneades dialecticam inquiebat polypo similem esse. Vt enim polypus cyrrhos suos auctos devorat: Ita dialecticos jam peritiores factos, suas quoque opiniones refutare. *Idem serm.* 82.

Ariston dialecticorum sermones, araneatum telis conferebat, ut quæ subtiles admodum, sed inutiles essent. *Idem serm.* 80.

Vide Disputatio.

DIES.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca Troad. v. 76.

Nulla dies mœrore caret:
Sed nova fletus caussa ministrat.

Tibullus Eleg. 6. lib. 3.

Venit post multos una serena dies.

Ovid lib. 2. de Tristibus.

Sed solet interdum fieri placabile numen:
Nube solet pulsa candidus ire dies.

Ovid. lib. 5. de Trist. 9.

Si numeres anno Soles & nubila toto,
Invenies nitidum sæpius isse diem.

Seneca in Oedipo.

Aditum nocendi perfido præstat dies.

Vide Tempus.

DIFFICULTAS

§ SIMILITUDINES.

UT Asparagus spinosus dulcissimum fert fructum: Ita ex duris initiis magna voluptas nascitur. *Plut.*

Vt quod majori negotio chalybi aut marmori insculpseris, durat diutiùs: Ita quod majori studio discimus, nunquam obliviscimur. *Erasm.*

Vt rosa flos unus omnium longè gratissimus, de spinis nascitur: Sic è tristibus & asperis laboribus fructus capitur dulcissimus. *Idem.*

Vt palma, quia cortice sit cultellato, difficilis quidem est ascensu, sed fructum habet dulcissimum: Itidem eruditio & virtus aditum habent difficilem, sed fructum dulcissimum. *Plin. lib.* 13. *cap.* 4.

Leon

:atuli informes nascuntur, vix ingrediuntur... ntur, nisi bimestres: Ita quæ egregia futura sunt, ... it, & lentis auctibus absolvuntur. *Idem l. 8. c. 16.*

:nix non nisi quingentesimo anno nascitur: Ita insignium ... rarus est proventus. *Idem lib. 10. cap. 2.*

per omnem gignunt vitam, cum homo semel maturè desi- e: Ita facilior & perpetuus proventus rerum vilium, egre- .ontingunt. *Idem lib. 8. c. 43 Simon.*

rba Moly difficilè quidem effoditur, sed ad remedia præter efficax est: Ita quæ præclara sunt, non contingunt, nisi ma- gotio *Idem lib. 25. cap 9.*

uæ præclara sunt, vix multo cultu proveniunt; contrà cæpe, ; & quædam hujusmodi vilia, etiam reposita aut suspensa, unt .esse: Ita quæ sunt egregia, non nisi magno contingunt : ; quæ mala, passim obvia sunt *Erasm.*

:de Actio, Conatus, Exercitatio.

DIFFIDENTIA.

§ APOPHTHEGMATA.

Cum Byzantiis irascerentur Athenienses; quòd Charetem, qui cum exercitu in subsidium suæ civitatis missus esset adversus .lippum, noluissent recipere, ac *Phocion* dixisset: non esse irasceri- m sociis diffidentibus, sed ducibus; quibus fides non haberetur: se dux electus est, atque ipsi fidentibus Byzantiis effecit, ut Phi- ppus re infectâ discederet. Diffidentiam Byzantiorum in Chare- :m ducem rejecit, qui talis erat, ut non videretur tutum sese illius dei committere. *Plut. in Græc. apoph.*

Romani. Carbone pollicente quippiam, & addente jusiurandum :um execratione, *Populus Romanus* vicissim juravit, se illi non cre- dere. *Erasm. lib. 6. apoph.*

Vide Audacia, Desperatio, Spes, Fortitudo &c.

DILECTIO:

§ SENTENTIAE PATRUM.

ILli Deum diligunt, qui non aliud; quàm unde nomen ejus ... ficent, exercent. *August. de Vita Christ.*

Breve præceptum tibi præcipitur: Dilige, & fac, quod vi taceas, dilectione taceas: sive lames, dilectione clames: sive des, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radi tus dilectionis, non potest de ista radice nisi bonum exire. *Laude charitatis.*

Dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo: qui non habent charitatem, non sunt ex Deo. Magnum indicium, magna discretio: quicquid vis habere, hoc solum nisi habes, nihil tibi prodest: alia si non habeas, hoc habe, & implesti legem. *idem ibid.*

Non habet callidus hostis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quàm si efficere possit, ut in ea incautè, & non cum ratione ambuletur. *Idem in epist.*

Quantum Deum diligas, debes ex dilectione ejus ostendere. *Idem de spiritu & litera.*

Omnes homines æque diligendi sunt: sed cùm omnibus prodesse non possis, his potissimùm consulendum est, qui pro locorum & temporum, vel quarumlibet rerum opportunitatibus, constrictiùs tibi quasi quâdam sorte junguntur. *Idem lib. 1. de doctrina Christiana.*

Diliges, & fac, quicquid voles: nihil tàm facilè bonæ voluntati, quam ipsa sibi: & hoc sufficit Deo. *Idem de Verbo Dom.*

Verè diligit, qui sine tristitia, sine timore, voluntario potiùs studio quàm coacto præcepta conservat. *Amb. in Psal.* 118.

Dilectionem firmi Christiani nulla vincunt tormenta. Amantis enim plus incitatur Charitas, si eum, cujus sensit beneficia, prohibeatur amare. *Idem de Trinitate lib.* 3.

Pro magno diligi non debet, quicquid fine concluditur: illa appetenda, illa summoperè diligenda, quæ nec inventa transeunt, nec adepta deficiunt. *Greg. in registro.*

Nihil est pretiosius Deo virtute dilectionis: nihil desiderabilius diabolo extinctione charitatis. *Idem in pastoral.*

Inimici dilectio tunc veraciter custoditur, quùm non de profectu dejicimur, nec de ruina ejus lætamur: nemo enim amat aliquem, quem non vult esse meliorem, & eum stantem vota persequitur, quem cecidisse gratulatur. *Idem lib* 21. *moral.*

Quando ignorabam, me instruxit: quando errabam, me reduxit: quando peccabam, me correxit: quando steti, me tenuit: quando cecidi, me erexit: quando ivi, me duxit: quando veni ad ipsum, me suscepit: nec pro his omnibus, quid rependam, habeo, nisi tantum ut diligam. Non enim meliùs, nec decentiùs, quàm per dilectionem rependi potest, quod per dilectionem datum est. *Bernh. in Psal.* 115.

Non abduci blandiciis, nec seduci fallaciis, nec injuriis frangi; toto corde, totâ animâ, totâ virtute diligere est. *Idem in Cantica.*

Ordinem dilectionis illi pervertunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum, qui contemnendus est, diligunt: aut corpora sua minus diligenda, plus diligunt: aut proximos suos non

s: aut Deum plus quam seipsos fortè non diligunt. ...
de Vita contemplativa.

§ Exempla Sacra.

...nis inimicorum exempla: Ioseph. *Genes* 45. v. 3. David, 1.
26. v. 9. 2. *Sam* 16. v. 7. 8. 9. 10. Eliseus, 2. *Reg.* 6. 22. Christus,
4 *Rom.* 5. 8. Stephanus, *Act.* 7. 60. Paulus, 2. *Timoth.* 4. v. 16.
beneficia conferenda. *Prov.* 25. v. 27. *Rom.* 12. v. 20. Inimico
iato non temerè credendum. 1. *Sam.* 24. 17. & 26. v. 21. 2. *Sam.*
1 *Machab.* 12. 24.

§ Exempla Profana.

Iulius Cæsar diligebat adeò milites suos, ut auditâ clade
uriana, barbam capillumque summiserit, nec antè demise-
im vindicasset: Quibus rebus & devotissimos sibi reddidit, &
simos. *Suet.*

idias statuarius Agoracritum Parium discipulum suum adeò
it, ut nomen ejus suis operibus inscripserit plerisque.
mmonicus Serenus præceptor Gordiani junioris, adeò ejus in-
ium probavit, ut bibliothecam illi suam, duum & sexaginta mil-
n voluminum, moriens testamento reliquerit. *Sabellicus lib.* 6.
neadis 7.

Aristobulus, Iudæorum rex primus post Babylonicam captivita-
m, Philellen dictus est, id est, amator Græcorum. *Ioseph l.* 13. *c.* 19.
Lescus Niger, Polonorum rex; peregrinum militem Germanum
b fidem dilexit, ut & habitu eorum uteretur, & Cracoviæ regimen
olis Teutonicis permitteret. *Cromerus.*

Sueno, rex Danorum; cultu Germanico gaudens, suorum odi
contraxit. *Saxo.*

Vide Amicitia, Amor, Charitas.

DILIGENTIA.

§ Sententia Poetica.

Ex Comico Græco.

Τῇ ἐπιμελείᾳ δοῦλα πάντα γίγνεται.
Parere cuncta diligentiæ solent.

§ Apophthegmata.

Zeno dicebat: τὸ εὖ γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μὴν μικρὸν εἶναι, id
aliquid fiat bene, nasci quidem paulatim, sed tamen r
paulum. Illud dictum quidam adscribunt Socrati. *Laert. l*
Cùm multi philosophorum disputassent de virtutis dis
Antisthenes prosiliens, virtutem assiduitate & studio di
affirmavit. *Laert. lib.* 6. *cap.* 1.

Isocrates dicebat, sicut in aliis negotiis, cicurandis
cura & diligentia plurimum habet momenti: Sic etiam

tem adipiscendam permagnas vires habere. *Proœm. oration. ad Nicoclem.*

Protogenes pictor, toto septennio in pingendo Ialyso consumpto, tandem summam manum imposuit. Eum cum cerneret *Apelles*, primum substitit mutus, & stupefactus inopinatâ atque admirabili contemplatione. Deinde respiciens, labor quidem, inquit, magnus est, & item artifex excellens: verùm operi pro tanto labore gratia non inest: quam si homo consecutus esset, labor ejus cœlum attingeret. Laudavit quidem insignem picturam *Apelles*: sed nimiam diligentiam & industriam vituperavit, quæ operi gratiam omnem adimebat. *Aelian. lib. 12. de Var. hist. c. 41.*

Pollio dicebat: Commodè agendo factum est ut sæpè agerem: sed sæpè agendo factum est, ut minùs commode: quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis quàm facultas; nec fiducia, sed temeritas paratur. *Erasm. 8. apoph.*

Scipio Africanus Centurionem, qui pugnæ non adfuerat, cùm increparet, atque ille diceret: Se in castris custodiæ gratiâ remansisse: Non amo, inquit, nimium diligentes. *Bruson. ex Ciceronis lib. 2. de Oratore.*

§ SIMILITUDINES.

VT nihil minùs expedit, quàm agrum optimè colere: Ita sæpenumero inutilissimum est, nimis esse in negotio diligentem. *Plin. lib. 18. cap. 6.*

Vt qui serius exivit, cursûs celeritate penset ac sarciat oportet: Ita qui serius ad bonam vitam aut literas accessit, diligentiâ reparet necesse est, superioris cessationis jacturam. *Senec.*

§ EXEMPLA PROFANA.

TIberius Cæsar post Varianam cladem Rhenum trajecturus, summâ diligentiâ in singulis explorandis administrandisque usus est. *Sueton.*

M. Macer, causarum patronus, in inveniendis componendisque rebus mirè accuratus fuit; ut non facilè ullum diligentiorem majoremque Cicero cognoverit; ita tamen, ut citiùs veterator quàm orator dici potuerit: vox, gestus, & omnis actio sine lepore. *Cic. in Bruto.*

Hippocrati id fuisse legimus in discendo studium, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut indè morbi naturam persentisceret. Quod tamen alij Æsculapio malunt ascribere (unde & ab Aristophane σκατοφάγοι dicti sunt medici) alij Asclepiadi. *Calius lib. 29. cap. 13. & lib. 12. cap. 16.*

Apud Rom. Venetæ factionis & Prasinæ aurigas, equorum subinde retrimenta olfacere consuesse legimus, ut hinc pernoscerent, quàm facilè cibos conficerent, bonam eorundem habitudinem sic deprehensuri. *Calius lib. 29. cap. 13. A. L.*

s: aut Deum plus quam seipsos fortè non diligunt. ...
de Vita contemplativa.

§ EXEMPLA SACRA.

...onis inimicorum exempla: Ioseph. Genes. 45. v. 3. David. 1.
26. v. 9 2. Sam 16. v. 7. 8. 9 10. Elisæus, 2. Reg. 6. 22. Christus.
...4. Rom. 5. 8. Stephanus, Act. 7. 60. Paulus, 2. Timoth. 4 v. 16.
s beneficia conferenda. Prov. 25. v. 27. Rom. 12 v 20. Inimico
...liato non temerè credendum. 1. Sam. 24. 17. & 26. v. 21. 2. Sam.
. 1. Machab. 12. 24.

§ EXEMPLA PROFANA.

...us Iulius Cæsar diligebat adeò milites suos, ut auditâ clade
...turiana, barbam capillumque summiserit, nec antè demise...
...àm vindicasset: Quibus rebus & devotissimos sibi reddidit, &
...ssimos. Suet.

...hidias statuarius Agoracritum Parium discipulum suum adeò
...xit, ut nomen ejus suis operibus inscripserit plerisque.
...ammonicus Serenus præceptor Gordiani junioris, adeò ejus in...
...iùm probavit, ut bibliothecam illi suam, duum & sexaginta mil...
...m voluminum, moriens testamento reliquerit. Sabellicus lib. 6.
...nneadis 7.

Aristobulus, Iudæorum rex primus post Babylonicam captivita...
...em, Philellen dictus est, id est, amator Græcorum Ioseph l. 13. c. 19
Lescus Niger, Polonorum rex, peregrinum militem Germanum
ob fidem dilexit, ut & habitu eorum uteretur, & Cracoviæ regime...
solis Teutonicis permitteret. Cromerus.

Sueno, rex Danorum; cultu Germanico gaudens, suorum od...
contraxit. Saxo.

Vide Amicitia, Amor, Charitas.

DILIGENTIA.

§ SENTENTIA POETICA.

Ex Comico Græco.

Τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται.
Parere cuncta diligentiæ solent.

§ APOPHTHEGMATA.

Zeno dicebat: τὸ δὲ γίνεσθαι παρὰ μικρὸν, οὐ μικρὸν εἶναι... aliquid fiat bene, nasci quidem paulatim, sed tamen paulum. Illud dictum quidam adscribunt Socrati. Laert. l...

Cùm multi philosophorum disputassent de virtutis di... Antisthenes prosiliens, virtutem assiduitate & studio affirmavit. Laert. lib. 6. cap. 1.

Isocrates dicebat, sicut in aliis negotiis, cicurandi cura & diligentia plurimum habet momenti: Sic etia...

tem adipiscendam permagnas vires habere. *Proœm. oration. ad Nicoclem.*

Protogenes pictor, toto septennio in pingendo Ialyso consumpto, tandem summam manum imposuit. Eum cum cerneret *Apelles*, primum substitit mutus, & stupefactus inopinatâ atque admirabili contemplatione. Deinde respiciens, labor quidem, inquit, magnus est, & item artifex excellens: verùm operi pro tanto labore gratia non inest: quam si homo consecutus esset, labor ejus cœlum attingeret. Laudavit quidem insignem picturam *Apelles*: sed nimiam diligentiam & industriam vituperavit, quæ operi gratiam omnem adimebat. *Aelian. lib.* 12. *de Var. hist. c.* 41.

Pollio dicebat: Commodè agendo factum est ut sæpè agerem: sed sæpè agendo factum est, ut minùs commodè: quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis quàm facultas, nec fiducia, sed temeritas paratur. *Erasm.* 8. *apoph.*

Scipio Africanus Centurionem, qui pugnæ non adfuerat, cùm increparet, atque ille diceret: Se in castris custodiæ gratiâ remansisse: Non amo, inquit, nimiùm diligentes. *Bruson. ex Ciceronis lib.* 2. *de Oratore.*

§ SIMILITUDINES.

VT nihil minùs expedit, quàm agrum optimè colere: Ita sæpenumero inutilissimum est, nimis esse in negotio diligentem. *Plin. lib.* 18. *cap.* 6.

Vt qui serius exivit, cursûs celeritate penset ac sarciat oportet: Ita qui serius ad bonam vitam aut literas accessit, diligentiâ reparet necesse est, superioris cessationis jacturam. *Senec.*

§ EXEMPLA PROFANA.

TIberius Cæsar post Varianam cladem Rhenum trajecturus, summâ diligentiâ in singulis explorandis administrandisque usus est. *Sueton.*

M. Macer, causarum patronus, in inveniendis componendisque rebus mirè accuratus fuit, ut non facilè ullum diligentiorem majoremque Cicero cognoverit; ita tamen, ut citiùs veterator quàm orator dici potuerit: vox, gestus, & omnis actio sine lepore. *Cic. in Bruto.*

Hippocrati id fuisse legimus in discendo studium, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut inde morbi naturam persentisceret. Quod tamen alij Æsculapio malunt ascribere (unde & ab Aristophane [illegible] dicti sunt medici) alij Asclepiadi. *Calius lib.* 29. *cap.* 13. *& lib.* 12. *cap.* 16.

Apud Rom. Venetæ factionis & Prasinæ aurigas, equorum subinde retrimenta olfacere consuesse legimus, ut hinc pernoscerent, quàm facilè cibos conficerent, bonam eorundem habitudinem sic deprehensuri. *Calius lib.* 29. *cap.* 13. *A. L.*

[redacted] *Q. Roscius* histrio, scenicæ industriæ notissimum exemplum, [redacted]ullum unquam spectanti populo gestum, nisi quem domi meditatus fuerat, proponere ausus est. *Valer. Max. lib. 8. cap. 7.*

M. Crassus eam à Mechanicis diligentiam requirebat, ut ipse [redacted]m servos suos in iis artibus instituere non erubesceret. *Plut. in [redacted] Vita.*

Vide Aßiduitas, Studium, Labor. & Tit. sequentem de discendi cupiditate.

DISCENDI CUPIDITAS.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

[redacted]Antus est innatus in nobis cognitionis amor & scientiæ, ut [redacted]mo dubitare possit, quin ad eas res hominum natura nullo emo[redacted]ento invitata rapiatur. Videmúsne ut pueri, ne verberibus qui[redacted]m à contemplandis rebus perquirendisque deterreantur? ut pulsi [redacted]urant, & aliquid se scire gaudeant? ut aliis narrare gestiant? [redacted]mpá, ludis, atque eiusmodi spectaculis teneantur, ob eamque [redacted] vel famem & sitim perferant? Quid verò, qui ingenuis studiis [redacted]e artibus delectantur, nonne videmus eos nec valetudinis, nec [redacted]amiliaris habere rationem? omniaque perpeti ipsâ cognitione [redacted]ientiâ captos? & cum maximis curis & laboribus compensare [redacted], quam ex discendo capiant voluptatem? *Cic. 5. de Finib.*

[redacted]st insita quædam, vel potiùs innata cupiditas scientiæ: natique [redacted]us ad congregationem, ad societatem, ad communitatemque [redacted]eris humani. 4. *de Finib.*

[redacted]Omnes trahimur & ducimur ad cognitionis & scientiæ cupidita[redacted]: In qua excellere pulchrum putamus: Labi autem, errare, ne[redacted], decipi, & malum & turpe ducimus. 1. *de Offic.*

[redacted]ûm sumus necessariis negotiis curisque vacui, tum avemus ali[redacted]d videre, audire, discere: cognitionémque rerum aut occulta[redacted], aut admirabilium, ad benè beatéque vivendum necessariam [redacted]mus. 1. *Offic.*

[redacted]ictas fabulas, è quibus utilitas nulla duci potest, cum voluptate [redacted]mus. Quid? volumus nomina eorum quicquid gesserunt, nota [redacted]s esse, parentes, patriam, nulla præterea non necessaria. Quid? [redacted]ines infimâ fortunâ, nulla spe rerum gerendarum, opifices de[redacted]e delectantur historiâ: maximeque eos videre possumus res ge[redacted]udire & legere velle, qui à spe gerendi absunt, confecti sene[redacted]. 5. *de Finib.*

[redacted] ipsis rebus, quæ discuntur & cognoscuntur, invitamenta in[redacted] quibus ad discendum cognoscendumque movemur. 5. *de Fini*

[redacted]emo est orator, qui se Demosthenis similem esse nolit. *De gen. Orat.*

Om-

Optimus & gravissimus quisque confitetur, se multa ignorare, & multa sibi etiam atque etiam discenda esse. 3. *Tusc.*

Omnia scire, cujusmodi sint, cupere, curiosum est: Duci verò multarum rerum contemplatione, summorum virorum est putandum. 5. *de Finib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOlon, cùm eius nepos ex fratre inter pocula carmen quoddam Sapphûs cecinisset, delectatus est illa cantilena, & jussit adolescentem, ut eam se doceret. Cùm autem quidam interrogasset: Quam ob causam hoc desideraret? Respondit: Vt postquam ipsam didicero, moriar. *Aelian. de Var. hist.*

Idem gloriari solebat, se aliquid quotidie addiscentem, senem fieri. *Cic. in Caton. maiore.*

Alphonsus Rex, cùm aliquando de jactura rerum pretiosarum sermo haberetur, persanctè affirmasse dicitur: Malle se gemmas, uniones, margaritas suas, quæ quidem essent in orbem omnem terrarum diffamatissimæ, quàm libros qualescunque perditum iri. *Panormit. lib. 4. de reb. gestis Alphonsi.*

Demosthenes interrogatus: Quo pacto sibi oratoriam facultatem comparasset? Plus olei, inquit, quàm vini mihi consumptum est. *Stob. serm. 27.*

Cleanthes Antigono discipulo roganti: Cur sordidam operam præstaret, hauriendo aquam è puteo? (unde per jocum pro Cleanthe dictus Φρεάντλης) ita respondit: num haurio tantum? an non & fodio, & rigo hortum? denique nihil non facio philosophiæ causâ? Alius negasset factum: philosophus auxit quod objiciebatur, gloriæ sibi ducens, quod ille vertebat probro. *Laert. lib. 7 cap. 2.*

Zeno dicitur consuluisse oraculum: Quo pacto posset vitam optimè instituere? respondit vates: εἰ συγχρωτίζοιτο τοῖς νεκροῖς, id est, si concolor fieret mortuis. Ille sentiens, se vocari ad lectionem veterum, contulit sese ad philosophiam. *Laert. lib. 7. c. 1.*

Socrati in senectute citharam pulsanti & aberranti dixit quidam: Tu ne adeò senex cithara ludis? respondit ille: Atqui præstat serò quam nunquam discere. *Stob. serm. de assiduit.*

Diogenes Athenas profectus ad Antisthenem se contulit. à quo sæpè repulsus (nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non destitit tamen hærere, adeò, ut quùm aliquando baculum attentaret Antisthenes, ultrò baculo caput subjecerit, dicens: Cæde, si vis: at nullum invenies baculum tàm durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ. *Laert. lib. 6. c. 2. Aelian. lib. 10. de Varia historia.*

¶ SIMILITUDINES.

VT priusquam assuevimus, multa nos offendunt in homine, quæ postea assuetis sunt etiam jucunda: Sic in literis, in philosophia,

na illa tædia toleranda sunt, donec usu fiant facilia jucundaque.

Vasa ad accipiendum, quod infunditur, accommodant & ipsa se se: Sic qui discit, debet accommodare sese, ne quid ... quæ utiliter dicuntur. *Idem.*

Vasorum malorum & putrium aures quibuslibet implentur, plus quàm necessariis: Ita quidam stultissima protinus discunt.

Ut videmus apem, omnibus floribus insidentem, à singulis, quod ... sit, accipere. Sic & doctrinæ cupidus nihil non attingere, & ... quæ sunt utilia, colligere. *Max. serm.* 17.

Vide sequentes aliquot titulos, de Disciplina, Doctrina &c.

DISCIPLINA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Justus in terra recidit, quantò magis injustus & peccator? Proverb. 11.

Egestas & ignominia ei, qui deserit disciplinam; qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur. *Prov.* 13.

Cum enim tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt, quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tanquam durus rex interrogans condemnasti. *Sap.* 11.

Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. Jerem. 2.

Percussisti eos, & non doluerunt: attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. *Idem.* 5.

Hæc est gens, quæ non audivit vocem Domini Dei sui, & non recepit disciplinam ore. *Idem* 7.

Væ! provocatrix & redempta civitas columba. Non audivit vocem, & non suscipit disciplinam. *Soph.* 1.

Disciplinam Domini, fili mi, ne abjicias: ne deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi in filio complacet sibi. *Prov.* 3.

Tene disciplinam; ne dimittas eam. Custodi illam, quia illa est vita tua. *Idem.* 4.

Sapientiam enim & disciplinam qui abjicit, infelix est, & vacua est spes illorum, & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. *Sap.* 3.

Congregate vos in domo disciplinæ. *Eccles. ult.*

Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem

autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseverate: tanquam filiis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extrà disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergò adulteri & non filii estis. *Hebr.* 12.

Qui diligit disciplinam, diligit scientiam. *Prov.* 12.

Malitia horæ, oblivionem facit luxuriæ magnæ. *Eccl.* 11.

Ego quos amo, arguo & castigo. *Apoc.* 3.

Via vitæ custodienti disciplinam. *Prov.* 10.

§ SENTENTIAE PATRUM.

Disciplinarum usus extrà Deum infelix, cum Deo non improbatus. *Aug. lib.* 5. *Confess. c.* 4.

Cor, quod sine disciplina est, exaltari non valet, quia humana mens, sicut malè elevata in infimis premitur: Sic benè pressa in sublimibus levatur. *Greg. lib.* 13. *Moral.*

O quàm compositum reddit omnem corporis statum, nec non & mentis habitum, disciplina! Cervicem submittit: ponit supercilia: componit vultum: ligat oculos: cachinnos cohibet: moderatur linguam: frenat gulam: sedat iram: format incessum. *Bern. Epist. cap.* 13.

Iugo disciplinæ insolentia morum domanda est, quousque duris ac divinis seniorum attrita legibus humilietur, & sanetur cervicosa voluntas: bonumque in se naturæ, quod superbiendo amiserat, obediendo recipiat. *Bernh. sup. cant.*

Disciplina custos spei, retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere semper, ac jugiter Deo vivere, ad promissa cœlestia & divina præmia pervenire. *Cyp. de disc. & habitu vir.*

Quotiens contra ecclesiasticam disciplinam quid gestum dicit, ne nos antè Deum culpa ex dissimulatione redarguat, inexquisitum relinquere hoc non audemus. *Greg. Epist. l.* 5.

Quamvis in nullo loco disciplinam suam homo deserere debeat, diligentius tamen ibi conservanda est, ubi vel neglecta pluribus generat scandalum, vel custodita bonæ imitationis est exemplum. *Hug. de instit. novit.*

Summoperè cavendum est ei, qui quærit scientiam, ut non negligat disciplinam. *Hug. lib.* 2. *Didasc.*

Principium disciplinæ humilitas, cujus quùm multa sint documenta, hæc tria ad auditorem vel lectorem pertinent: primum, ut nullam scripturam, nullam scientiam vilem teneat: secundum, ut à nemine discere erubescat: tertium, ut quùm scientiam adeptus fuerit, cæteros non contemnat. *Hugo.* 1. *Didasc.*

Vide Discendi cupiditas, &c. & Discipuli. Item, Doctor, Doctrina, Docilitas, Institutio, Educatio, &c.

DISCIPULUS.

SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in protreptico ad Nepot.

ifce libens, tetricae nec praeceptoris habenas
etestere Nepos; nunquam horrida forma magistri,
lle licet tristis senio, nec voce serenus
spera contracta ministetur jurgia frontis,
Nunquam immanis erit: placet assuetudine vultus:
Qui semel imbuerit, rugas nutricis amabit,
Qui refugit matrem. Pappos, aviasque trementes
ante ferunt patribus feri nova cura nepotes.
ic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
hessalico permixtus equo, nec pinifer Atlas
Amphitryoniadem puerum: sed blandus uterque
Mitibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.
u quoque ne metuas, quamvis schola verbere multo
ncrepet, & truculenta senex gerat ora magister.
Degeneres animos timor arguit: at tibi constat
ntrepidus: nec te clamor, plagaeque sonantes,
Nec matutinis agitet formido sub horis,
Quod sceptrum vibrat ferula, quòd multa supellex
Virgea, quòd mollis scuticam praetexit aluta,
Quod fervent trepido subsellia vestra tumultu:
ompa loci, & vani fugiatur scena timoris.

Ovid. 2. de Art.

hillyrides puerum cithara praefecit Achillem,
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties socios, toties exterruit hostes,
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro,
Verberibus jussas praebuit ille manus.

Iuvenalis 7.

Dii majorum umbris tenuem, & sine pondere terram,
Spirantesque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui praeceptorem sancti voluere parentis
Esse loco. Metuens virga jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus.

¶ APOPHTHEGMATA.

rogantiam dicebat esse profectus obstaculum. Indocilis est, qui mavult doctus videri, quàm esse. *Laert. lib.* 4. *c.*7. cuidam obiicienti, quòd adolescentem quendam ad se lexisset: Tenellus, inquit, caseus ron attrahitur hamo.

Signi-

Significans pueros delicatos non esse studiis accommodos. *Laert. lib. 4. cap. 7.*

Zeno quùm quendam ex discipulis inflatum turgidumque esse nosset, sed desidem ac ignavum, percutiens tum dicebat: Non si magnus fueris, bonus & eruditus eris: sed si bonus & eruditus, tùm demum reverâ magnus eris. *Brus. l. 21. c. 23.*

Theodorus dicere solebat: Protagoram, præceptorem omnium fidelissimum, dextra manu porrigere auditoribus suis scientiam, illos verò sinistra accipere. *Brus. l. 6 c. 2.*

Isocrates Ephorum Cumanum, qui scholam ipsius reliquit nullo profectu, atque ob id à patre Demophilo denuò missus est, ut ab integro data mercede discipulum ageret, *διφρὸν* appellabat. Diphros enim Græcis dicitur currus, quòd duos ferat: pugnantem & aurigam. Isocrates autem ex vocis etymologia captavit jocum in stupidum discipulum, qui bis attulerit mercedem: *διφρὸς* enim dici videtur *ἀπὸ τοῦ δὶς φέρειν*, id est, à bis ferendo. *Erasm. lib. 8 apoph.*

Idem cum diversis moribus & ingeniis haberet discipulos, Ephorum scilicet & Theopompum: Se calcaribus in Ephoro; contrà autem in Theopompo frenis uti solere dicebat. *Cicero 6. ad Atticum, & de Claris Oratoribus. Quintil. etiam lib. 10. cap. 1. Brus. lib. 2. cap 23.*

Anonymus Philosophus quidam, quùm duos haberet discipulos, alterum quidem laboriosum, sed hebetis ingenii; alterum ingeniosum, sed ignavum: Ambo, dicebat, pereatis: quoniam tu cùm velis, non potes: tu verò cùm possis, non vis. *Anton. in Melissa part. 1. serm. 5. Max. serm. 17.*

Stratonicus quùm doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulum: In Macedoniam, inquit: pro eo quod alii dicunt, *εἰς μακαρίαν*, si cui precantur exitium. Obiter notavit & Macedonicæ gentis barbariem.

Antisthenes quùm adolescens quidam Ponticus genere, se in numerum discipulorum illius recipi cuperet, patri quærenti, quibus rebus esset opus? Libro (inquit) novo: stylo novo, novaque tabella Significans, animum à vitiis vacuum, studium vigil, & memoriam fidelem. Solent autem adolescentes voluptatibus ac delitiis occupatam mentem ad præceptorem adferre: quæ res ferè in causa est, ut minùs proficiant. At philosophia totum animum sibi postulat. *Laert. l. 6. c. 1.*

Aristoteles Stagirita interrogatus: Quo pacto fieret, ut discipuli quamplurimum proficerent? Si, inquit, præcedentes gnaviter insequantur, sequentes non morentur. *Laert. lib. 5. cap. 1. Brus. lib. 2. cap. 2.*

Dionysius, cùm Platoni diceret: Aliquis auferet tibi caput?

ocrates, qui tum præceptori aderat: Non priùs, inquit, quàm
: suum ostendens caput. *Laert lib. 4. c. 2.*

lexander M. interrogatus: Utrum magis desideraret patrem
ippum, an Aristotelem præceptorem? Magistrum inquit.
enim ut essem; hic autem ut præclarè institutus essem, autor
. *Ant. in Meliss. part. 2. serm. 11. & Max. serm. 23.*

tratonicus in ludo suo quùm haberet pictas Musas Novem,
ollinem unum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus
uodam: Quot haberet discipulos? Cum Diis, inquit, duode-
. *Eras lib. 6. apoph. ex Athenæo, & Brus. l. 5. c. 2.*

¶ SIMILITUDINES.

Eluti si quis ignem petat à vicino, deinde illic luculento reper-
to foco desideat, maneatque: Ita quidam semper assident præ-
tori, nec accendunt ingenium suum, ut domi suo fruantur igni.
tarch.

Ut avis quicquid pabuli nacta est, in pullos transfert protinus, ipsi
ilo melius est: Ita quidam ideò discunt, ut statim doceant; ipsi
ilo meliores evadunt. *Idem.*

Quemadmodum ignavi, cibique avidi canes, domi ferarum pel-
mordent, ac villos vellunt; feras ipsas in venatu non attingunt;
quidam præposterè studiosi, de nugis agunt; caput disciplinæ
attingunt. *Plut.*

Non ut vasa, itidem ingenia desiderant repletionem, sed satis est
ensio, velut incitamentum in materia, quo vis inveniendi & cu-
itas veritatis incitetur. *Idem.*

Non ut ex sapientissimis parentibus stultissimi plerumque na-
itur filii: Ita à doctis præceptoribus indocti discipuli, à probis
catoribus alumni improbi. Nam illic est corporum propagatio,
animorum. *Erasm.*

Ut nonnullæ mulieres ex viris quibusdam non concipiunt; aliis
nctæ fœcundæ fiunt: Ita sunt, qui apud quosdam præceptores
ociles, aliis traditi doctoribus proficiunt: quòd sint ut corpo-
, ita & ingeniorum cognationes ac dissidia. *Idem.*

*Vide infra Doctor & Doctrina. Idem in præcedenti, Discen-
upiditas, Disciplina, &c.*

DISCORDIA, DISSENSIO, RIXÆ.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

x sunt quæ odit DEUS: & septimum detestatur anima ejus.
imo, oculos sublimes. Secundo, linguam mendacem. Tertio,
us effundentes innoxium sanguinem. Quarto, cor machi-
nans

nans cogitationes pessimas. Quinto, pedes veloces ad currendum in malum. Sexto, proferentem mendacia falsum testem. Septimo, qui seminat inter fratres discordiam. *Proverb.* 6.

Odium suscitat rixas, & universa delicta operit charitas. *Ibidem* 10

Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est. *Ibidem*.

Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent DEO. *Ibid.* 12

Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas. *Ibidem*.

Homo perversus suscitat lites, & verbosus separat principes. *Ibidem*, 16.

Semper jurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Ibid.* 17.

Labia stulti immiscent se rixis, & os ejus jurgia provocat. *Ibidem*. 18.

Qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30.

Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subjectos tibi. *Eccles.* 4.

Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. *Ibid.* 8.

Væ mihi mater mea! quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? non fœneravi: nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. *Ierem.* 15.

Omne regnum divisum contra se, desolabitur, & omnis civitas vel domus divisa contra se, non stabit. *Matth.* 12. *Luc.* 11.

Necesse est, ut veniant scandala: veruntamen væ homini illi, per quem scandalum venit! *Matth.* 18.

Non enim est dissensionis DEUS, sed pacis. 2. *Corinth.* 14.

Stultas & sine disciplina quæstiones devita, sciens, quia generant lites. 2. *Timoth.* 2.

Si invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem consumamini. *Galat.* 5.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

DIssensiones nunquam debent amari: sed aliquando tamen aut à charitate nascuntur, aut charitatem probant. Quis enim facilè invenitur, qui velit reprehendi? Et ubi est ille sapiens, de quo scriptum est: Corripe sapientem, & amabit te? Nunquid tamen ideò non debemus reprehendere & corripere fratrem, ne securus tendat in mortem? *Aug. Epist.* 57.

Nihil minus semper optavi, quàm inter eos, qui cùm multum dixerunt, multumque sermocinati sunt, oriri aliquid, unde novus quasi conflictus exurgat. *Idem contr. Acad.*

ocrates, qui tum præceptori aderat: Non priùs, inquit, qui : suum ostendens caput. *Laert lib. 4. c. 2.*

lexander M. interrogatus: Utrum magis desideraret patrem ippum, an Aristotelem præceptorem? Magistrum inquit. enim ut essem; hic autem ut præclarè institutus essem. *Ant. in Meliss. part. 2. serm. 11. & Max. serm. 23.*

tratonicus in ludo suo quùm haberet pictas Musas Novem, ollinem unum, discipulos autem tantum haberet duos. odam: Quot haberet discipulos? Cum Diis, inquit, du . *Eras. lib. 6. apoph. ex Athenæo. & Brus. l. 5. c. 2.*

§ SIMILITUDINES.

Eluti si quis ignem petat à vicino, deinde illic luculento repert o foco desideat, maneatque; Ita quidam semper assident præ tori, nec accendunt ingenium suum, ut domi suo fruantur igni. tarch.

t avis quicquid pabuli nacta est, in pullos transfert protinus, ipsi lo melius est: Ita quidam ideò discunt, ut statim doceant; ipsi lo meliores evadunt. *Idem.*

Quemadmodum ignavi, cibique avidi canes, domi ferarum pel mordent, ac villos vellunt; feras ipsas in venatu non attingunt: quidam præposterè studiosi, de nugis agunt; caput disciplinæ attingunt. *Plut.*

Non ut vasa, itidem ingenia desiderant repletionem, sed satis est ensio, velut incitamentum in materia, quo vis inveniendi & cu itas veritatis incitetur. *Idem.*

Non ut ex sapientissimis parentibus stultissimi plerumque na tur filii: Ita à doctis præceptoribus indocti discipuli, à probis catoribus alumni improbi. Nam illic est corporum propagatio, animorum. *Erasm.*

t nonnullæ mulieres ex viris quibusdam non concipiunt; aliis nctæ fœcundæ fiunt: Ita sunt, qui apud quosdam præceptores ociles, aliis traditi doctoribus proficiunt: quòd sint ut corpo , ita & ingeniorum cognationes ac dissidia. *Idem.*

Vide infra Doctor & Doctrina. Idem in præcedenti, Discen upiditas, Disciplina, &c.

DISCORDIA, DISSENSIO, RIXÆ.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

 sunt quæ odit DEUS: & septimum detestatur anima ejus. imo, oculos sublimes. Secundo, linguam mendacem. Tertio, us effundentes innoxium sanguinem. Quarto, cor machi

nans cogitationes pessimas. Quinto, pedes veloces ad currendum in malum. Sexto, proferentem mendacia falsum testem. Septimo, qui seminat inter fratres discordiam. *Proverb.* 6.

Odium suscitat rixas, & universa delicta operit charitas. *Ibidem* 10

Abscondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, insipiens est. *Ibidem*.

Abominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt, placent DEO. *Ibid.* 12

Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas. *Ibidem*.

Homo perversus suscitat lites, & verbosus separat principes. *Ibidem*, 16.

Semper jurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Ibid.* 17.

Labia stulti immiscent se rixis, & os ejus jurgia provocat. *Ibidem*. 18.

Qui provocat iras, producit discordias. *Ibid.* 30.

Noli esse sicut leo in domo tua, evertens domesticos tuos, & opprimens subjectos tibi. *Ecclesi.* 4.

Non litiges cum homine potente, ne fortè incidas in manus illius. *Ibid.* 8.

Væ mihi mater mea! quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? non fœneravi: nec fœneravit mihi quisquam: omnes maledicunt mihi. *Ierem.* 15.

Omne regnum divisum contrà se, desolabitur, & omnis civitas vel domus divisa contrà se, non stabit. *Matth.* 12. *Luc.* 11.

Necesse est, ut veniant scandala: veruntamen væ homini illi, per quem scandalum venit! *Matth.* 18.

Non enim est dissensionis DEVS, sed pacis. 2 *Corinth.* 14.

Stultas & sine disciplina quæstiones devita, sciens, quia generant lites. 2. *Timoth.* 2.

Si invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem consumamini. *Galat.* 5.

❡ SENTENTIAE PATRUM.

Dissensiones nunquam debent amari: sed aliquando tamen aut à charitate nascuntur, aut charitatem probant. Quis enim facilè invenitur, qui velit reprehendi? Et ubi est ille sapiens, de quo scriptum est: Corripe sapientem, & amabit te? Nunquid tamen ideò non debemus reprehendere & corripere fratrem, ne securus tendat in mortem? *Aug. Epist.* 57.

Nihil minus semper optavi, quàm inter eos, qui cùm multum dixerunt, multumque sermocinati sunt, oriri aliquid, unde novus quasi conflictus exurgat. *Idem contr. Acad.*

In discordia nemo benedicit Dominum [illegible] *in Psalm.*

Melius est emigrare cum gratia, quam cohabitare cum discordia: [illegible] lius est sine lite abire, quam cum jurgio [illegible] *Ambr.* [illegible] *lib.* [illegible] *Patriarch.*

Nulla spatia possunt satis esse discordibus: quietis & pacificis [illegible]m angusta abundant: dissonis moribus etiam spatiosa arctantur. [illegible]*m ibid.*

Contentio est impugnatio veritatis, cum confidentia clamoris. [illegible]*m ibid.*

Quisquis corpus affligit, sed concordiam deserit, DEUM qui[dem] [illegible]n laudat in tympano, sed non laudat in choro. *Honorat.* [illegible] [illegible]*st. ad Rom.*

Ubi dissensio est, ubi invidia est: ibi chorus non est. *Idem* [illegible]

Qui modestè alloquitur proximum, gratum accipit responsum: [q]uasi de uberibus, in quibus lac quærebat, butyrum exprimit. Sed [illegible] incepto verbo rixam & discordiam ex fraterno corde provocat, [illegible] si necessaria ultrà modum emungens, sanguinem elicit. *Hieron.* [illegible]*er Proverb. 29.*

Concordiâ minimæ res crescunt, discordiâ maximæ dilabuntur. [illegible]*ß. in Ecclesf. 21.*

[S]icut nihil est pretiosius DEO virtute dilectionis: Ita nihil [illegible] desiderabilius diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo [illegible]inando jurgia, dilectionem proximorum perimit, hosti DEI [illegible]iliarius servit. *Gregor. pastor.*

Per Salomonem dicitur: Qui dimittit aquam, caput est jurgi[o]rum. Aqua propriè dimittitur, quùm linguæ fluxus effre[natu]r: sed dimissor aquæ jurgiorum caput efficitur: quia per [q]uæ incontinentiam discordiæ origo propinatur. *Idem lib. 4.* [illegible]*al.*

Discordes tamdiu nullum boni operis sacrificium DEO immo[lant] quamdiu à proximorum charitate discordant. *Idem in past.*

[P]erversæ mentes, si semel ad studium contrarietatis eruperint, [illegible] parvum, sive rectum quid à contradicentibus audiant, adversus [illegible] responsionibus impugnant: Quia quum persona per contra[illegible]tem displicet: nec recta, quæ protulerit, placent. At con[illegible] [illegible]orum corda, quibus in odium non venit persona, sed culpa, [illegible] [illegible]erse dijudicant, ut recta, quæ dicuntur, assumant; & [illegible] [illegible]ata respuunt, ut tamen approbent, quæ ex veritate cognoscunt. [illegible] *lib. 9. moral.*

[D]iscordia est aliquorum diversio, quos prius amoris vinculum [illegible]gavit. Concordia est convenientium in rectitudine animo[rum] indirupta quædam & unita complexio. Seditiosus est, qui [illegible]nsionem animarum facit, & discordias gignit. *Isidor. Etym.*

§ SEN-

§ SENTENTIAE POETICAE.

Petronius Arbiter Satyricus.

Intremuere tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput; hujus in ore
Concretus sanguis: contusaq; lumina flebant.
Stabant irati scabrâ rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque inter toto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.

Virgil. in Bucol. 1. Ecloga.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? En, quo discordia cives
Perduxit miseros: En, queis consevimus agros?

Silius Italicus 9. lib.

——— Discordia demens
Intravit cælos, superosq; ad bella coegit.

Silius Italicus lib. 13. bel. pun. sec.

——— Et discordia gaudens
Permiscere fretum cælo.

Iuvenalis 13.

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas:
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus.

§ APOPHTHEGMATA.

D*Emaratus* à Philippo Macedonum rege hospitio susceptus, qui ob novas Cleopatræ nuptias à se Olympiadem Alexandrumque avocaverat, dicenti Philippo, quo pacto Græci inter se mutuam agerent concordiam, respondit: Tua minimum interest, Philippe, Græciæ curam suscipere, qui tot discordiis ac calamitatibus propriam cumulasti regiam. *Brus. lib. 1. cap. 20. ex Plut. apoph.*

M. Agrippa dicere solebat, multùm se huic sententiæ debere: Concordiâ parvæ res crescunt: Discordiâ maximæ dilabuntur. *Sen. in epist. lib. 14.*

Leontinus Episcopus, in gravissima illa apud Antiochenos de fidei negotio dissensione, timens seditionem, sententiam suam apertè proferre non audebat, & aliquando caput suum, canis florescens, manu demulcens dixisse fertur: Nivem eam solutam, lutum multum subsecuturum esse. Ænigmate eo obscurius indicans, dissonantiam eam aliquando in seditionem evasuram, neque eos, qui factionis suæ essent, cum reliqua multitudine consensuros. *Nicephor. lib. 24. Eccles. histor.*

Alphonsus sæpenumero dicere solitus est: Si Romanis temporibus vixisset, se constructurum fuisse templum Iovi Positorio, ut de rebus

n discordia nemo benedicit Dominum. *Idem in Psalm.*

Melius est emigrare cum gratia, quam cohabitare cum discordia: lius est sine lite abire, quam cum jurgio ... *Ambr. in lib. Patriarch.*

Nulla spatia possunt satis esse discordibus: quietis & pacificis im angusta abundant: dissidentibus moribus etiam spatiosa arctantur. *m ibid.*

Contentio est impugnatio veritatis, cum confidentia clamoris. *m ibid.*

Quisquis corpus affligit, sed concordiam deserit, DEUM quidem laudat in tympano, sed non laudat in choro. *Henric. Jerpen. st. ad Rom.*

Ubi dissensio est, ubi ingratitudo est: ibi chorus non est. *Idem*

Qui modestè alloquitur proximum, gratum accipit responsum: uasi de uberibus, in quibus lac quærebat, butyrum exprimit. Sed incepto verbo rixam & discordiam ex fraterno corde provocat, si necessaria ultrà modum emungens, sanguinem elicit. *Hieron. r Proverb. 29.*

Concordiâ minimæ res crescunt, discordiâ maximæ dilabuntur. *ſſ. in Ecclef. 21.*

icut nihil est pretiosius DEO virtute dilectionis: Ita nihil desiderabilius diabolo extinctione charitatis. Quisquis ergo inando jurgia, dilectionem proximorum perimit, hosti DEI iliarius servit. *Gregor. past.*

er Salomonem dicitur: Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum. Aqua propriè dimittitur, quùm linguæ fluxus effrenatur: sed dimissor aquæ jurgiorum caput efficitur: quia per uæ incontinentiam discordiæ origo propinatur. *Idem lib. 4. al.*

Discordes tamdiu nullum boni operis sacrificium DEO immo-, quamdiu à proximorum charitate discordant. *Idem in past.*

erversæ mentes, si semel ad studium contrarietatis eruperint, parvum, sive rectum quid à contradicentibus audiant, adversus responsionibus impugnant: ... quum persona per contratem displicet: nec recta, quæ ... erit, placent. At contrario orum corda, quibus in odium non venit persona, sed culpa, sic erse dijudicant, ut recta, quæ dicuntur, assumant; & sic malè ata respuunt, ut tamen approbent, quæ ex veritate cognoscunt. *lib. 9. moral.*

iscordia est aliquorum diversio, quos prius amoris vinculum gavit. Concordia est convenientium in rectitudine animo- indirupta quædam & unita complexio. Seditiosus est, qui nsionem animarum facit, & discordias gignit. *Isidor. Etym.*

§ SEN-

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Petronius Arbiter Satyricus.

Intremuêre tubæ, ac scisso Discordia crine
Extulit ad superos Stygium caput; hujus in ore
Concretus sanguis: contusaq; lumina flebant.
Stabant irati scabrâ rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obsessa draconibus ora,
Atque inter toto laceratam pectore vestem
Sanguineam tremulâ quatiebat lampada dextrâ.

Virgil. in Bucol. 1. Ecloga.

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? En, quo discordia cives
Perduxit miseros: En, queis consevimus agros?

Silius Italicus 9. lib.

—— —— Discordia demens
Intravit cælos, superosq; ad bella coegit.

Silius Italicus lib. 13. bel. pun. sec.

—— —— Et discordia gaudens
Permiscere fretum cælo.

Iuvenalis 13.

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas:
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus.

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmaratus à Philippo Macedonum rege hospitio susceptus, qui ob novas Cleopatræ nuptias à se Olympiadem Alexandrumque avocaverat, dicenti Philippo, quo pacto Græci inter se mutuam agerent concordiam, respondit: Tua minimum interest, Philippe, Græciæ curam suscipere, qui tot discordiis ac calamitatibus propriam cumulasti regiam. *Brus. lib. 1. cap. 20. ex Plut. apoph.*

M. Agrippa dicere solebat, multùm se huic sententiæ debere: Concordiâ parvæ res crescunt: Discordiâ maximæ dilabuntur. *Sen. in epist. lib. 14.*

Leontinus Episcopus, in gravissima illa apud Antiochenos de fidei negotio dissensione, timens seditionem, sententiam suam apertè proferre non audebat, & aliquando caput suum, canis florescens, manu demulcens dixisse fertur: Nivem eam solutam, lutum multum subsecuturum esse. Ænigmate eo obscurius indicans, dissonantiam eam aliquando in seditionem evasuram, neque eos, qui factionis suæ essent, cum reliqua multitudine consensuros. *Nicephor. lib. 24. Eccles. histor.*

Alphonsus sæpenumero dicere solitus est: Si Romanis temporibus vixisset, se constructurum fuisse templum Iovi Positorio, ut de

rebus

[redacted]us acturi, in eo prius convenirent, & contentionem omnem de-
[redacted]ierent. Iam. it autem, nihil æquè Reipublicæ esse perniciosum,
[redacted]i plebis cum Patribus crebræ contentiones oriantur. *Panorm. l.* 3.
[redacted]eb *gest. Alphonsi.*

¶ SIMILITUDINES.

[redacted]lyrtes lapis, quamvis grandis, innatat; comminutus, sidit: Ita
[redacted]oncordiâ sustinemur, discordiâ pessum imus. *Plin. lib.* 2. *c.* 106.
[redacted]*lib.* 36. *cap.* 17.
[redacted]t macula statim est eluenda, ne inhærescat & difficilius exima-
[redacted]: Ita dissensio fratrum illicò tollenda, ne gignat odium. *Plut.*
[redacted]: si buboni accedat febris, nihil est periculi; verùm si sublato illo
[redacted]en morbus perseveret, videtur altius egisse radices: Sic fratrum
[redacted]ensio, quæ cessat lite finitâ, causa erat, non ipsorum: at si manet
[redacted]m dum negotio infecto: jam negotium prætextus erat, non cau-
[redacted]d exulceratus animus in causa fuit *Idem.*
[redacted]t aqua in locos hiantes ac diductos influit, ac magis eos divellit:
[redacted]quidam irritant fratrum dissidia. *Idem.*
[redacted]r convenit amantibus diversas amicas, in eandem depereun-
[redacted]s malè convenit: Sic dissident, qui eadem ex re gloriam affe-
[redacted]t. *idem.*
[redacted]t singula hastilia facilè frangas, conjuncta non possis: Ita dissi-
[redacted]tes facilè superantur: concordes haud facilè. *idem.*
[redacted]t periculum sit, si omnes in idem inclinent latus navis, sed aliis
[redacted] inflectentibus, navis optimè libratur: Sic seditio & dissensio
[redacted]r Rhetores tutiorem reddit statum civitatis: item dissensio
[redacted]tarum inter se facit, ut minus inficiant opinionem lectoris.
[redacted]m.
[redacted]corpius lethale venenum habet, aconitum lethalius: tamen
[redacted]in potu datum adversus scorpionum ictus remedium habet: Ita
[redacted]i venenum cum veneno colluctatur, servatur homo. Itidem
[redacted]rum pestilentium civium discordia nonnunquam reipublicæ
[redacted]i est. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

[redacted]scordiæ, & dissensionis, & rixarum exempla: Cain & Abel,
[redacted]*Genes.* 4. ℣. 8. Pastores Abraham & Loth, 13. ℣. 7. Reges Canaan,
[redacted]. 4. Sodomitani contrà Loth, 19. ℣. 4. Pastores Geraræ & Isaac,
[redacted]. 20. Esau adversus Iacobum, 27. ℣ 4. Iacobus adversus Laba-
[redacted], 31. ℣. 36. Simeon & Levi adversus Hemor & Sichem, *Genes.* 34.
[redacted] Duo Hebræi, *Exod.* 2. ℣ 13. Congregatio adversus Mosen &
[redacted]nem, 16. ℣. 2. Mosen, 17. ℣. 3. *Num.* 21. ℣. 4. 5. Abimelech &
[redacted]es, *Iudic.* 9. ℣. 5. Tribus Ephraim adversus Iephthe, 12. ℣. 1. 3.
[redacted]litæ & Benjamitæ, 20. ℣. 13. Saul in David, 1. *Sam.* 18. ℣. 8. 9.
[redacted]m. 3. ℣. 1. Absalom in Davidem patrem suum, 2. *Sam* 15. ℣. 10.

Israe-

Israelitæ in Davidem Regem, 19. ℣. 41. Duæ mulieres, 1. *Reg.* 3. ℣. 22. Roboam & Israelitæ, 12. ℣. 16. Discipuli CHRISTI, *Luc.* 22. ℣. 24. Iudæi, *Iohan.* 6. ℣. 52. & 10. ℣. 19. Turbæ, *Iohan.* 7. ℣. 43. Inter Pharisæos & populum, 9. ℣. 16. Ierusalem civitas, *Actor.* 11. ℣. 2. Multitudo, 14. ℣. 4. Quidam ex Iudæis, 15 ℣. 2. Inter Paulum & Barnabam, 15. 39. Ephesii, 19. ℣. 28. Asiatici Iudæi & Ierusalem, 21. ℣. 30. Pharisæi & Sadducæi, 23. ℣. 7. Inter Corinthios, 1. *Corinth.* 1. ℣. 11. 12. & 13. ℣. 3. 4 & 11. 18.

§ HIEROGLYPHICA.

D*iscordiam* & mores maximè dissimiles Aegyptii, poetæque omnes significare cùm volunt hieroglyphicè, *Lupum & Agnum aut Ovem ponunt. Pier. Valer. lib.* 10. *pag.* 94. *F.*

Hominem ex civilibus seditionibus & tumultuosis discordiis crescentem, regnúe auctum significasse hieroglyphicè, cum in *Anguillarum* venatione occupatum fingebant. Aqua siquidem quieta limpidáque; earum captura nulla propemodum: magna verò, si perturbetur. *Valer. Pier. lib.* 29. *pag.* 273. *C.*

Sunt qui *Thuribulum*, aut aliquod aliud *Vas ignarium* cum *aquario* pictum (unde scilicet ignem & aquam inesse perspiceretur: quippè si ex uno ignis promicaret, in altero aqua desideret) discordiæ signum esse tradant, quòd ea naturâ sint maximè contrariæ. Vnde *Ignem aqua permiscere*, dictum de iis, qui se ea præstituros pollicentur, quæ fieri nequaquam possint. *Valer. Pier. lib.* 46. *pag.* 453. *B.*

Vide locum de Amicitia, Concordia, Dißidio, Inimicitia, Odio, &c.

DISPUTATIO.

§ APOPHTHEGMATA.

A*Rißippus* cuidam, qui proposuerat ænigma, vehementer instanti, ut solveret: Quid ô stolide! vis solvam: quod nobis etiam ligatum exhibet negotium? *Laert. lib.* 2. *cap.* 8.

Idem confutatus in disputatione à quodam homine audaci, sed furioso ac stolido, quùm illum videret gestientem, inflatumque victoriâ: Ego quidem, inquit, redargutus ab eo: sed suavius dormiturus te, qui redarguisti. *Laert. lib.* 2.

Diogenes, orante aliquando Anaximene, prætendens pernam auditores in se convertit: ob id indignatus Anaximenes, obticuit ab auditorio destitutus. Tum Diogenes: Anaximenes, inquit, disputationem oboli pretium dissolvit: Significans, illum de rebus frivolis disseruisse, quæ non admodum attentos haberet auditores. *Laert. lib.* 6.

Zeuxi-

euxidamus cuidam percontanti, quam ob causam Lacedæmo-
eges de fortitudine citra scriptum sanxarent, ac non potius de-
ptas traderent juvenibus legendas? Quoniam, inquit, assuefa-
di sunt, ut præclaris gestis potius quam scriptis intendant. *Plut.*
acon.

orgia sophistæ palàm exhibenti sese ad respondendum, quod
que licuisset proponere, Xenophon, non ille Socraticus, sed alius
dam invidens, adiit illum, atque hanc proposuit quæstionem:
mihi, Gorgia, quamobrem fabræ ventrem inflent, quùm ignem
inflent? Ad quem placidè Gorgias, istud quidem dispiciendum
nquo: cæterum istud jam olim cognitum habeo, terram adver-
stiusmodi homines producere ferulas. *Philostratus.*

antholidas in Academia philosophos audiens multa de virtute
rentes, interrogatus, cujusmodi viderentur sermones illi? Quid
d, inquit, quàm probi: sed prorsus inutiles vobis, qui illis non
nini. Salsè tetigit mores Atheniensium, qui virtutem haberent
abris, non in factis. *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITUDO.

T apud Homerum Vlysses ridetur à procis, quod panis frustula
peteret, non enses, neque lebetes: Ita magis ridendi sunt, qui
rendi minutulas ac frivolas quæstiunculas obiiciunt. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

isputationum imitandarum exempla: Quidam de Synagogis.
Act. 6. ꝟ. 9. Paulus, 9. ꝟ. 22. & 17. ꝟ. 17. & 18. ꝟ. 19. & 19. ꝟ. 8. 9.
20. ꝟ. 7. & 24. ꝟ. 25. Iudæi, 28. ꝟ. 29.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Enedemus Eretriensis, Platonis primùm, inde Stilponis disci-
pulus, in disputando tam acris erat, ut oculis ardere videretur.
rt. lib. 2.

aldus Bononiam profitendi juris causâ profectus anno 1344.
licè etiam disputavit cum Bartolo per quinque horas integras,
ictor abiit. *Theat. Zwing. fol.* 3812.

alenus Pergamenus annum agens ætatis 19. doctorem quen-
n ex Athenæi Attalei sectatoribus primas qualitates elementa
statuentis, suis interrogationibus ad elenchum coegit. *Gal. de*
n. lib. 1. *cap.* 6.

Vide Dialectica.

DISSIDIUM.

¶ SIMILITUDINES.

Alli sæpius in pugna commoriuntur: Ita quidam mutuis dissi-
diis confi iunt sese. *Plin. lib.* 12. *c.* 21.

Vt cœlo quamvis sereno, nubecula licet parva ventum procello-
sum

sum dabit: Sic rebus admodum pacatis, ex minimo dissidio gravissimi rerum motus subito exoriuntur. *Idem.*

Vt vitis refugit brassicam; quercus abhorret ab olea, multò magis autem à nuce juglande: nam vitis cum omnia complectatur, solam brassicam declinat; quercus si in scrobem oleæ depacta fuerit, emoritur; eadem & juxta nucem juglandem inarescit: Sic inter quasdam nationes naturale dissidium est, ut nullo pacto queant coalescere concordiâ. *Plin. lib. 25. cap. 1.*

Vide supra Bellum, Discordia, Contentio.

DISSIMULATIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Martial. lib. 4. Epigram. 89.

Decipies alios verbis vultuq; benigno:
Nam mihi jam notus dissimulator eris.

Ovid. lib. 3. de Ponto El. 9.

Cùm toties eadem dicam, vix audior ulli:
Verbaq; profectu dissimulata carent.

Tibullus Eleg. 7. lib. 3.

Heu mihi! difficile est imitari gaudia falsa:
Difficile est tristi fingere mente jocum.
Nec benè mendaci risus componitur ore:
Nec benè sollicitis ebria verba sonant.

Cornelius Gallus.

Certè difficile est abscondere pectoris æstus:
Panditur & clauso sæpius ore furor.

Ovid. lib. 2. Fastorum.

Brutus erat stulti sapiens imitator: ut esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Utile quæ multis dissimulasse fuit.

¶ SIMILITUDINES.

SCorpius venenum in cauda gerit, & obliquè ferit: Ita quidam in fine virus effundunt suum & dissimulanter lædunt. *Eras.*

Vt vitrum, quia pellucidum, nihil celat: Ita quidam nihil tegere, nihil dissimulare norunt: quicquid in animo est, id protinus omnibus palam est. *Plut. lib. 10. cap. 62.*

¶ EXEMPLA SACRA.

DIssimulationum exempla: Loth, *Genes.* 19. v. 16. Ioseph, 42. v. 9. Saul, 1. *Sam.* 10. v. 27. & 28. v. 8. David, 21 v. 10. 11. 12. 13. *Psalm.* 38. v. 14. Ioab, 2. *Sam.* 18. v. 16, uxor Ieroboam, 1. *Reg.* 14. v. 4. Aman, *Esth.* 5.

cuxidamus cuidam percontanti, quam ob causam Lacedæmo-
leges de fortitudine citra scriptum servarent, ac non potius de-
ptas traderent juvenibus legendas? Quoniam; inquit, assuefa-
di sunt, ut præclaris gestis potius quam scriptis intendant. *Plut.*
acon.

orgia sophistæ palàm exhibenti sese ad respondendum, quod
que licuisset proponere, Xenophon, non ille Socraticus, sed alius
dam invidens, adiit illum, atque hanc proposuit quæstionem:
mihi, Gorgia, quamobrem fabæ ventrem inflent, quùm ignem
inflent? Ad quem placidè Gorgias, istud quidem dispiciendum
nquo: cæterum istud jam olim cognitum habeo, terram adver-
stiusmodi homines producere ferulas. *Philostratus.*

antholidas in Academia philosophos audiens multa de virtute
erentes, interrogatus, cujusmodi viderentur sermones illi? Quid
d, inquit, quàm probi: sed prorsus inutiles vobis, qui illis non
nini. Salsè tetigit mores Atheniensium, qui virtutem haberent
abris, non in factis. *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITUDO.

T apud Homerum Vlysses ridetur à procis, quod panis frustula
peteret, non enses, neque lebetes: Ita magis ridendi sunt, qui
erendi minutulas ac frivolas quæstiunculas obiiciunt. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

isputationum imitandarum exempla: Quidam de Synagogis.
Act. 6. ✠. 9. Paulus, 9. ✠. 22. & 17. ✠. 17. & 18. ✠. 19. & 19, ✠. 8. 9.
20. ✠. 7. & 24. ✠. 25. Iudæi, 28. ✠. 29.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Enedemus Eretriensis, Platonis primùm, inde Stilponis disci-
pulus, in disputando tam acris erat, ut oculis ardere videretur.
rt. lib. 2.

aldus Bononiam profitendi juris causâ profectus anno 1344.
licè etiam disputavit cum Bartolo per quinque horas integras,
ictor abiit. *Theat. Zwing. fol.* 3812.

alenus Pergamenus annum agens ætatis 19. doctorem quen-
n ex Athenæi Attalei sectatoribus primas qualitates elementa
statuentis, suis interrogationibus ad elenchum coegit. *Gal. de*
n. lib. 1. *cap.* 6.

Vide Dialectica.

DISSIDIUM.

¶ SIMILITUDINES.

Alli sæpius in pugna commoriuntur: Ita quidam mutuis dissi-
diis consi iunt sese. *Plin. lib.* 12. *c.* 21.
Vt cœlo quamvis sereno, nubecula licet parva ventum procello-
sum

sum dabit: Sic rebus admodum pacatis, ex minimo dissidio gravissimi rerum motus subito exoriuntur. *Idem.*

Vt vitis refugit brassicam; quercus abhorret ab olea, multò magis autem à nuce juglande: nam vitis cum omnia complectatur, solam brassicam declinat; quercus si in scrobem oleæ depacta fuerit, emoritur; eadem & juxta nucem juglandem inarescit: Sic inter quasdam nationes naturale dissidium est, ut nullo pacto queant coalescere concordiâ. *Plin. lib. 25. cap. 1.*

Vide supra Bellum, Discordia, Contentio.

DISSIMULATIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Martial. lib. 4. Epigram. 89.

Decipies alios verbis vultuq; benigno:
Nam mihi jam notus dissimulator eris.

Ovid. lib. 3. de Ponto El. 9.

Cum toties eadem dicam, vix audior ulli:
Verbaq; profectu dissimulata carent.

Tibullus Eleg. 7. lib. 3.

Heu mihi! difficile est imitari gaudia falsa:
Difficile est tristi fingere mente jocum.
Nec benè mendaci risus componitur ore:
Nec benè sollicitis ebria verba sonant.

Cornelius Gallus.

Certè difficile est abscondere pectoris æstus:
Panditur & clauso sæpius ore furor.

Ovid. lib. 2. Fastorum.

Brutus erat stulti sapiens imitator: ut esset
Tutus ab insidiis, dire Superbe, tuis.

Idem lib. 2. de Arte amandi.

Vtile quæ multis dissimulasse fuit.

¶ SIMILITUDINES.

Scorpius venenum in cauda gerit & obliquè ferit: Ita quidam in fine virus effundunt suum & dissimulanter lædunt. *Eras.*

Vt vitrum, quia pellucidum, nihil celat: Ita quidam nihil tegere, nihil dissimulare norunt: quicquid in animo est, id protinus omnibus palàm est. *Plut. lib. 10. cap. 62.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Dissimulationum exempla: Loth, *Genes.* 19. v. 16. Ioseph, 42. v. 9. Saul, 1. *Sam.* 10. v. 27. & 28. v. 8. David, 21. v. 10. 11. 12. 13. *Psalm.* 38. v. 14. Ioab, 2. *Sam.* 18. v. 16, uxor Ieroboam, 1. *Reg.* 14. v. 4. Aman, *Esth.* 5.

[illegible] Job, [illegible] 3. v. 26. Ezechias, Esa. [illegible] v. 22. [illegible] 38. v. 27.

Vide Simulatio.

DISTRACTIO ANIMI ad res diversas.

§ Sententiae [illegible]

[illegible] Plut.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

DIVINATIO.

§ Sententiae Biblicae.

[illegible]

[illegible] Deut. 18.

[illegible]

[illegible]

Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui ſunt in medio veſtrûm, & divini veſtri, & ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis: Quia ipſi prophetant falsò in nomine meo; & non miſi eos, dicit Dominus. *Ibid.* 29.

Non erit ultrà omnis viſio caſſa, nec divinatio ambigua in medio filiorum Iſrael. *Ezech.* 12

Anima, quæ declinaverit ad magos, & hariolos, & fornicata fuerit cum eis: ponam faciem meam contrà eam, & interficiam eam de medio populi mei. *Levit.* 20.

Vir, ſive mulier, in quibus pythonicus vel divinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos, ſanguis eorum ſit ſuper illos. *Ibidem.*

Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem: aut qui hariolos ſciſcitetur, aut obſervet ſomnia atque auguria: nec ſit maleficus: nec incantator: neque qui pythones conſulat, neque divinos. *Deut.* 18.

Omnia hæc abominatur Dominus Deus tuus: & propter hujusmodi ſcelera delebit eos Dominus Deus tuus in introitu tuo. *Ibid.*

Dominus aufert ab Iſrael prophetam & hariolum. *Eſa.* 3.

Interrogabunt ſimulachra ſua, & divinos ſuos, & pythones, & hariolos: Et tradam eos in manu dæmoniorum crudelium, & vir fortis dominabitur eorum. *Ibid.* 19.

Irrita faciens ſigna divinorum, & hariolos in furorem vertens. *Ibidem* 44.

Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt. *Ierem.* 50.

Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: Cum Dominus non miſerit eos: & perſeveraverunt confirmare ſermonem. Numquid non viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendacem locuti eſtis? & ideò, ecce ego ad vos, ait Dominus: Et erit manus mea ſuper prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium. *Ezech.* 13.

Nox vobis pro viſione erit, & tenebræ pro divinatione. *Mich.* 3.

Auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te. *Ibidem* 5.

§ SENTENTIAE PATRUM.

VArro dixit, quatuor eſſe divinationis genera: Terram, aquam, aëra, & ignem. Hanc Geomantiam, Hydromantiam, Aëromantiam, Pyromantiam dictam conſtat. Divini ſunt dicti quaſi Deo pleni: Divinitate enim ſe plenos ſimulant, & aſtutia quadã fraudulenta hominibus futura conjectant. Duo ſunt autem genera divinationis: Ars & Furor. Incantatores dicti ſunt, qui peragunt verbis artem: Sunt Harioli, ſunt Haruſpices, ſunt Augures; qui & Auſpices

. 5. ỽ. 9. 10. Iob, *Iob.* 3. ỽ. 26. Ezechias, *Esa.* 36. ỽ. 21. Ieremias, *m.* 38. ỽ. 27.

'ide Simulatio.

DISTRACTIO ANIMI ad res diversas.

¶ SIMILITVDINES.

qui propriam domum non habet, per multas domos vagatur: ta qui certum vitæ institutum non sequitur, hunc in horum, in illorum mores transit. *Plut.*

ui multis negotiis distrahitur, veluti lacus est, ad quem à multis urritur, qui eum & exhauriunt & turbant. *Senec.*

olonibus amputatis omnia celeriùs adolescunt in arbore, nim alimentis in unam collatis stipem: Ita animus levatus superis negotiis, plus efficit in studiis honestis, totâ mentis vi in intentâ. *Erasm.*

Mugiles, si caput condiderint, putant se totos occultari: Ita quisi sua vitia dissimularint ipsi, putant ab aliis non animadverti, mos idem & pueris est. *Idem.*

'ide Cogitatio.

DIVINATIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

On augurabimini, neque observabitis somnia. *Levit.* 19. ỽ. 26. Non declinabitis ad magos, neque ab hariolis aliquid scisciini, ut polluamini per eos. *Ibid.* 27.

on est augurium in Iacob, nec divinatio in Israel. *Num.* 23.

surrexerit in medio tui prophetes, aut qui somnium se dicat sse, & prædixerit signum, & portentum, & evenerit quod locust, non audies verba prophetæ illius, aut somniatoris: Quia tenos Dominus Deus vester. *Deut.* 13.

entes istæ, quarum possidebitis terram, augures & divinatores unt: Tu autem à Domino Deo tuo aliter institutus es. *Ibid.* 18.

ivinatio erroris, & auguria, mendacia, & somnia malefacien-, vanitas est. *Eccles.* 34.

dixerint ad vos: Quærite à Pythonibus, & à divinis, qui strident cantationibus suis: Nunquid non populus à Deo requirit visiovivis pro mortuis? Ad legem magis & ad testimonium. *Esa.* 8.

signis cœli nolite metuere, quæ timent gentes. *Ierem.* 10.

olite audire prophetas vestres, & divinos, & somniatores, & ficos, qui prophetant vobis mendacium, ut longè vos faciant rra vestra, ut eiiciant vos, & pereatis. *Ibid.* 27.

Non

Non vos ſeducant prophetæ veſtri, qui ſunt in medio veſtrûm, & divini veſtri, & ne attendatis ad ſomnia veſtra, quæ vos ſomniatis: Quia ipſi prophetant falsò in nomine meo, & non miſi eos, dicit Dominus. *Ibid*. 29.

Non erit ultrà omnis viſio caſſa, nec divinatio ambigua in medio filiorum Iſrael. *Ezech*. 12

Anima, quæ declinaverit ad magos, & hariolos, & fornicata fuerit cum eis: ponam faciem meam contrà eam, & interficiam eam de medio populi mei. *Levit*. 20.

Vir, ſive mulier, in quibus pythonicus vel divinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur: lapidibus obruent eos, ſanguis eorum ſit ſuper illos. *Ibidem*.

Quando ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te, qui luſtret filium ſuum, aut filiam ducens per ignem: aut qui hariolos ſciſcitetur: aut obſervet ſomnia atque auguria: nec ſit maleficus: nec incantator: neque qui pythones conſulat, neque divinos. *Deut*. 18.

Omnia hæc abominatur Dominus Deus tuus: & propter hujusmodi ſcelera delebit eos Dominus Deus tuus in introitu tuo. *Ibid*.

Dominus aufert ab Iſrael prophetam & hariolum. *Eſa*. 3.

Interrogabunt ſimulachra ſua, & divinos ſuos, & pythones, & hariolos: Et tradam eos in manu dæmoniorum crudelium, & vir fortis dominabitur eorum. *Ibid*. 19.

Irrita faciens ſigna divinorum, & hariolos in furorem vertens. *Ibidem* 44.

Gladius ad divinos ejus, qui ſtulti erunt. *Ierem*. 50.

Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: Cum Dominus non miſerit eos: & perſeveraverunt confirmare ſermonem. Numquid non viſionem caſſam vidiſtis, & divinationem mendacem locuti eſtis? & ideò, ecce ego ad vos, ait Dominus: Et erit manus mea ſuper prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium. *Ezech*. 13.

Nox vobis pro viſione erit, & tenebræ pro divinatione. *Mich*. 3.

Auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te. *Ibidem* 5.

§ SENTENTIAE PATRVM.

VArro dixit, quatuor eſſe divinationis genera: Terram, aquam, aëra, & ignem. Hanc Geomantiam, Hydromantiam, Aëromantiam, Pyromantiam dictam conſtat. Divini ſunt dicti quaſi Deo pleni: Divinitate enim ſe plenos ſimulant, & aſtutia quadã fraudulenta hominibus futura conjectant. Duo ſunt autem genera divinationis: Ars & Furor. Incantatores dicti ſunt, qui peragunt verbis artem: Sunt Harioli, ſunt Haruſpices, ſunt Augures, qui & Auſpices

rtilegi, auspicia & auguria: sunt Pythones, Genethliaci, sunt atores, sunt & Præstigia. Cuncta autem hæc sunt à Christiano nda, & omni penitus execratione repudianda atque damnanda: in his omnibus ars Dæmonum est, ex quadam pestifera sociehominum & malorum angelorum exorta. *Isidor. lib. 8. cap. 9. ex ust. in* 10. *quæst.* 26.

ui sine Salvatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstise prudentem fieri posse, non sanus, sed æger: non prudens, sed us in ægritudine assidua laborabit: & in cæcitate noxia stultus mens permanebit: ac proinde omnis inquisitio, & omnis cu-, quæ à Divinis & Magis, vel ab ipsis dæmoniis in idolorum culexpetitur, mors potius dicenda quàm vita. *Aug. de Civitate Dei.*

ujusmodi artes nugatoriæ, vel noxiæ superstitiones, ex quadam fera societate hominum & dæmonum, quasi peccata infideliosæ amicitiæ constituta, penitus sunt repudiandæ & fugiendæ istiano. *Aug. l.* 1. *de doctrina Christiana.*

quis hariolos, haruspices vel incantatores observaverit, aut phitriis usus fuerit, anathema sit. *Greg. & ponitur* 26. *q.* 5. *si quis.*

on exemplo Matthiæ, vel quod Ionas propheta sorte deprehenit, indifferenter sortibus est credendum: cum sint privilegia sinrum. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi, Deum putant ibus Apostolorum exemplo esse consulendum, videant hoc s Apostolos, non nisi collecto fratrum cœtu, & precibus ad m fusis egisse. *Beda super acta Apost.*

ortilegium est quoddam genus culturæ idolorum, ex dæmonum sultationibus futura prædicendo. *Isid. lib. etymol.*

¶ APOPHTHEGMATA.

hilon dicebat, divinationem non esse detestandam: quod hanc Deorum munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab hoe insigni virtute prædito. Nam ipse prædixisse fertur, futurum, insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmoniis, cujus n naturamque cùm didicisset: Vtinam, inquit, hæc aut nunn fuisset, aut simul ut nata fuit, eversa fuisset. Nam Demara-Lacedæmone profugus, Xerxi suasit, ut in ea insula classem hat: Ac planè Græciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium et sequutus. Pòst, Nicias eâ potitus, statuit illic præsidium Athesium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit. *Laert. lib.* 1.

ogenes dicere solebat: Si ulla disciplina id præstare posset, ut iremus quæ ferenda sunt, atque eadem amoliri à nobis certâ ne valeremus; egregium sanè illud esset, & longè optimum arum. Sed si ordine inviolabili ac lege inconcussa quippiam todum est; ad quid attinet, tale malum prænoscere? *Stob.*

em videns hominum diversas actiones, ac audiens somniorum esse

esse interpretes & conjectores, dicebat: Nullum animal homine esse stultius. *Laert. lib. 6.*

Demonax, conspicatus augurem quendam in publico vaticinia sua vendentem: Si potes, inquit, ea, quæ Parcæ statuerunt, arte tua depellere, exiguam mercedem postulas: Si quæ fatis decreta sunt omninò sunt eventura, quid tua prodest divinatio? *Erasm. 7. apoph.*

M. Cato ajebat; Se demirari, quòd non rideret aruspex, quoties aspiceret aruspicem: Sentiens, totum hoc divinationum genus imposturam esse, qua populo fiebat fucus. *Cic. lib. 2. de Divinat.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Joannes præceptor Theophili Imperatoris, solebat pelvis vaticinio & præstigiis futura prædicere. *Cedrenus.*

Crœso Lydorum regi, quando id concidit regnum, natum filium semestrem articulatè loquutum, diro & prodigioso eventu, fatalem calamitatem, quæ posteà sequuta est, præsignasse narrant. *Alex. l. 3. c. 15. ex Plin. l. 11. c. 51.*

Gallorum exercitum ex Europa in Asiam ad urbium perniciem transmissurum prædixit Phaennis Delphica, ætate una antequam res gereretur:

Hostilis Gallorum acies tunc milite multo
Vastabit populans Asiam: Sed Dii graviora
Intentant illis, pelagi propè cærula sedes
Qui posuere suas, sed enim his quoque Iupiter ipse
Auxilio clari mittet Tauri generosam
Progeniem, tristi qua sternet funere Gallos.

Tauri filium dixit Attalum Pergami regem: quem ipsum Tauricornem etiam idem Apollo nominavit. *Pausan. lib. 10.*

Plusius Pp. in apparatu belli Turcici se periturum quadriennio antè sua ipse manu versiculo descripto ominatus est: In Turcas bellum dum parat, occubuit. *Campanus in eius vita.*

Seneca de Indiarum inventione per Hispanos anno sal. 1493. factâ, vaticinium in tragœdia, quam Medeam inscripsit, clarissimum extat v. 374.

——— *Venient annis*
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxat, & ingens
Pateat Tellus, Tiphysque novos
Detegat orbes; nec sit Terris
Vltima Thule.

Cumana Sibylla, ut testatur M. Varro, in palmarum foliis oracula scribebat. Quod secutus *Virgilius in 3. Aeneid.*

Insanam vatem aspicies, qua rupe sub ima
Fata canit, foliisque notas & nomina mandat.

Arabes assumpto in cibo draconum corde vel hepate, ab avibus non

non secus atque ab oraculis auguria captant. *Volater. lib. 13. cap. 4 Anthrop.*

Sacrificanti pro æde Apollinis Galbæ, aruspex *Vmbricius* tristia exta pronunciavit; indeque insidias ac domesticum hostem prædixit. *Suetonius & Corn. Tacitus.*

Miles quidam Iuliani Imp. mortem Constantii Imp. morientis in Cilicia ex extis prædixit. *Cuspin.*

Aprunculus, orator Gallus, aruspex, inspecto victimæ jecore, Iuliano mortem Constantii Imp. nunciavit. *Cardanus de rerum varietat. lib. 15. cap. 83.*

Vide Sortilegium.

DIVITIÆ.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

NVdus egressus sum de utero matris meæ, & nudus redeo illûc. *Iob. 1.*

Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimenta: præparabit quidem, sed justus vestietur illis, & argentum innocens dividet. *Ibid. 27.*

Cùm interierit, non sumet omnia; neque descendet cum eo gloria ejus. *Psal. 48. v. 12.*

Relinquent alienis divitias suas, & sepulchra eorum domus illorum in æternum. *Ibid.*

Speravit in multitudine divitiarum suarum. *Ibid.*

Dormierunt omnes somnum suum, & nihil invenerunt viri divitiarum. *Psal. 75. v. 6.*

Nihil proderunt thesauri impietatis. *Prov. 10.*

Non proderunt divitiæ in die ultionis. *Id. 15.*

Quid prodest stulto habere divitias, cùm sapientiam emere non possit? *Idem 17.*

Qui odit avaritiam, longæ fient dies ejus. *Id. 28.*

Vbi multæ sunt opes: multi sunt, qui comedunt eas. *Eccles. 5.*

Quid prodest possessori, nisi quòd cernat divitias oculis? *Ibidem.*

Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo. Miserabilis prorsus infirmitas: quomodo venit, sic revertetur. *Ibidem.*

Divitiarum jactantia quid contulit nobis? *Sap. 5.*

Omnia transierunt sicut umbra, & tanquam nuncius præcurrens, & tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cujus, cùm præterierit, non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus. *Ibid.*

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. *Eccl. 13.*

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. *Psal. 61.*

Iustus comedit,& replet animam suam: venter autem impiorum insatiabilis. *Prov.* 13.

Corona sapientum divitiæ eorum:facultas stultorum imprudentia. *Ib.* 14.

Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis & bibat, & fruatur lætitiâ ex labore suo, quo laboravit sub sole. *Eccles.* 5.

Divitibus hujus seculi præcipe,non sublime sapere,neque sperare in incerto divitiarum. sed in Deo vivo. 1. *Tit.* 6.

Benedictio Domini divites facit,nec sociabitur eis afflictio. *Proverb.* 10.

Melius est parum cum justitia, quàm multi fructus cum iniquitate. *Ibid.* 16.

Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & necessitatem paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad vesperam immutabitur tempus,& hæc omnia citata in oculis Dei. *Eccles.* 10.

Beatus dives,qui inventus est sine macula,& qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris. *Ibid.* 31.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: dives autem in humilitate sua. *Iacob.* 1.

Honora Dominum de tua substantia,& de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. *Prov.* 3.

Mendicitatem & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria; ne fortè satiatus illiciar ad negandum & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer,& perjurem nomen Dei mei. *Ibid.* 30

Vbi sunt qui thesaurizant argentum & aurum, in quo confidunt homines? *Bar.* 3.

Ad inferos descenderunt, & alii loco eorum exsurrexerunt. *Ibidem.*

Argentum eorum foris projicietur,& aurum eorum in sterquilinium erit. *Ezech.* 7.

Desiderabile argentum urticam hæreditabit: lappa in tabernaculis eorum. *Osea.* 9.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi fures effodiunt & furantur, ubi ærugo & tinea demolitur. *Matth.* 6.

§ SENTENTIAE PATRUM.

DIscant divites, non in facultatibus crimen haberi, sed in iis, qui uti nesciant: Nam divitiæ,ut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt adjumenta virtutum. *Amb. in Luc.*

Nihil miserius est quàm propter nummos Deum contemnere. *Hier. ad quendam.*

Divitiæ seculares si desunt, non per mala opera quærantur in mundo: si autem adsunt, per bona opera serventur in cœlo. Animum

m virilem & Christianum nec debent, si accedant, extollere: nec
ent frangere, si recedant. *Aug. epist.* 140.

Veræ illæ sunt divitiæ, quas cùm habuerimus, perdere non possu-
s. *Idem super Matth.*

Quid prodest arca plena bonis, si inanis sit conscientia? Bona vis
ere, & tu bonus esse non vis. Erubescere debes de bonis tuis, si
mus, plena bonis, te malum habet dominum. *Idem de Ver. dom.*
s. 12.

Quid prodest diviti quod habet, si Deum, qui omnia dedit, non
et? *Ibidem.*

Pauper est, qui vult esse dives. *Idem ser. lib.* 1. *ser.* 12. *ser.* 29.

Morbus divitiarum, est superbia: Nam grandis animus est, qui
r divitias, isto morbo non tentatur: major animus divitias suas
ens contemnendo. Magnus est ergò dives, qui non se ideò ma-
m putat, quia dives est. Superbus, qui & egenus est, in carne
at: in corde mendicat: inflatus est, non plenus. *Ibid.*

Difficile est, ut non sit superbus, qui dives est. Tolle superbiam,
tiæ non nocebunt. *Idem ibid.*

Aurum est materia laborum, periculum possidentium: aurum
vatio virtutum, aurum malus dominus, proditor servus. *Idem*
er. dom.

Ideò rogans Dives non exauditur in tormentis, quia rogantem
perem non exaudivit in terris. *Idem de Ver. di Vite,*

Divitiæ si affluant, nolite cor adponere. Ille igitur, qui non habet,
ambiat: is qui habet, non superbiat. Et non dicit: nolite habere,
cor apponere. Non enim damnat divitias; sed cor appositum,
d scilicet non expendit, sed recondit. *Gloss. Aug. sup. Psal.* 68.

ufficientiam vitæ non indecenter vult, quisquis eam vult, & non
lius: Quæ quidem non appetitur propter seipsam, sed propter
em corporis, & congruentem habitum personæ hominis, ut
inconveniens eis, cum quibus vivendum est. Ista ergò quùm
ntur, ut teneantur: quùm non habentur, ut habeantur, oran-
est. *Aug. ad Probam.*

ivitiæ non sunt peccatum: sed peccatum est, eas non distribue-
uperibus. *Chrys. in hom.*

ivitiæ maximæ, non egere divitiis. *Idem.*

ui malè divitiis utitur, miserabilis est: ut ille, qui sponte se vul-
erit eo gladio, quem ad vindictam hostium sumpserat. *Greg.*
ianzen.

justæ dicuntur divitiæ, non quia aurum & argentum injustum
d quia injustum est, eas putare divitias, quæ avaritiæ non aufe-
egestatem. *Amb. in Psal.* 118.

eterùm ita incubuerunt mores hominum in adunatione divi-
m, ut nemo, nisi dives, honore putetur dignus. *Idem lib. de Offic.*

Qui

Qui divitiarum servus est, divitias custodit ut servus: q[illegible] servitutis discusserit jugum, distribuit eas ut dominus. *E[illegible] in Matth.*

Facilè est homini tunc divitias despicere, cum habet: di[illegible]ue verò, quùm non habet, viles æstimare. *Greg. lib. 11. moral.*

Dives forsitan aliquam excusationem habuisset, si ad por[illegible] ejus non jacuisset Lazarus, si remotus fuisset, & ulcera ejus no[illegible]gnovisset. *Bernh. lib. de considerat.*

Aurum, & argentum, & cætera hujusmodi, quantum a[illegible]nimi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala: Vsus tamen horu[illegible]onus, abusio mala: sollicitudo prior, quæstus turpior. *Idem serm. 4.*

Filii Adam genus avarum, quid vobis cum terrenis divi[illegible]s, quæ nec veræ, nec vestræ sunt? Auru[illegible]um verè terr[illegible] rubea & alba, quam solus error homin[illegible]t magis reputat pretiosa: denique si vestra sunt, tollite[illegible]n. *Idem ibid.*

Veræ ergò divitiæ, non opes[illegible]rtutes, quas secum conscientia portat, ut in perpetuum[illegible] *Idem in serm.*

§ SENTENT[illegible].

Ovid. 3.[illegible]

Ingenium quondam fuer[illegible]t auro:
At nunc barbaries gran[illegible]nihil.

Ibid[illegible]

Curia pauperibus clausa[illegible]
Inde gravis judex, inde[illegible]

2.[illegible]

Carmina laudantur, sed[illegible]
Dum modo sit dives B[illegible]
Aurea sunt verè nunc secula: plurimus auro
Venit honos: auro conciliatur amor.
Ipse licet venias Musis comitatus Homerus,
Si nihil attuleris, ibis, Homere, foras.

Martialis 11. Ep. 6.

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores,
Et cùm tot Cræsos viceris, esse Numam.

Propert. 3. 12.

At nunc desertis cessant sacraria lucis:
Aurum omnes victâ jam pietate colunt.
Auro pulsa fides: auro venalia jura:
Aurum lex sequitur, mox sine lege pudor.

Horat. 1. Epist. 6.

Scilicet uxorem cum dote, fidemq; & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat:
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusq;.

Idem 2. Serm. 3.

—— Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaq́; pulchris
Diuitiis parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, iustus, sapiens etiam, & Rex.
Et quidquid volet.

Horat. 1. Ep. 2.

Non domus, & fundus, non aris aceruus & auri
Ægroto domino deduxit corpore febres:
Non animo curas.

Idem Epod. 4.

Licet superbus ambules pecunia
Fortuna non mutat genus.

Tibullus 3.3.

Non opibus mentes hominum, curaque leuantur:
Nam fortuna suâ tempora lege regit.

Iuvenalis 14.

Tantis parta malis, cura majore, metuque
Seruantur: misera est magni custodia census.

Horat. 2. Serm. 5.

Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Iuvenalis 3.

Dat testem Roma tàm sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idæ; procedat vel Numa, vel qui
Seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam:
Protinus ad censum: de moribus ultima fiet
Quæstio: quot pascit seruos, quot poßidet agri
Iugera, quam multa magnaq́; paropside cœnat?

Idem 6.

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Diuitiæ molles.

Idem Sat. 10.

Sed plures nimiâ congesta pecunia curâ
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census.

Idem Ibidem.

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq́; timebis,
Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Iuvenalis 14.

—— Nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
Indomiti census.

Plautus Aul. 2. 2.

Di immortales obsecro, aurum quid valet?

Sen. Thyest. v. 451.

Venenum in auro bibitur.

Lucret. 5.

——Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloq; fatigant.

Ovid. 1. Fast.

Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis,
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.
At postquam fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit summo vertice Roma Deos:
Creverunt & opes, & opum furiosa libido:
Et cùm possideant plurima, plura petunt.

Horat. 1. serm. 1.

Nescis quid valeat nummus, quem praebeat usum.

Idem 2. Carm. 2.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris inimice lamnae
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Tibullus 1, 9.

Sæpè solent auro multa subesse mala.

Bias per Auson.

Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? avarus.

Ovid. 1. Metamorph.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Lucret. lib. 5. de Nat.

Quod si quis verâ vitam ratione gubernat,
Divitiæ grandes homini sunt, vivere parce
Aequo animo: Neque enim est unquam penuria parvi.

Horat. lib. 1. Epist. 12.

————Tolle querelas.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri benè, si lateri est, pedibusq; tuis, nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

Iuvenalis satyr. 14.

Sensit Alexander, testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem.
Passurus gestis æquanda pericula rebus.

Plautus in Pœnulo 3. 6.

————Verùm ita sunt isti nostri divites,
Si quid benefacias, levior plumâ est gratia:

Idem 2. Serm. 3.

—— Omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaq; pulchris
Divitiis parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit, fortis, justus, sapiens etiam, & Rex,
Et quidquid volet.

Horat. 1. Ep. 2.

Non domus, & fundus, non æris acervus & auri
Ægroto domino deduxit corpore febres:
Non animo curas.

Idem Epod. 4.

Licet superbus ambules pecunia
Fortuna non mutat genus.

Tibullus 3. 3.

Non opibus mentes hominum, curæque levantur:
Nam fortuna suâ tempora lege regit.

Iuvenalis 14.

Tantis parta malis, cura majore, metuque
Servantur: misera est magni custodia census.

Horat. 2. Serm. 5.

Et genus, & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Iuvenalis 3.

Dat testem Roma tàm sanctum, quam fuit hospes
Numinis Idæi; procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam:
Protinus ad censum: de moribus ultima fiet
Quæstio: quot pascit servos, quot possidet agri
Iugera, quam multa magnaq; paropside cœnat?

Idem 6.

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
Divitiæ molles.

Idem Sat. 10.

Sed plures nimiâ congesta pecunia curâ
Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census.

Idem Ibidem.

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq; timebis,
Et mota ad Lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Iuvenalis 14.

—— Nec plura venena
Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
Indomiti census.

Plautus

Plautus Aul. 2. 2.

Di immortales obsecro, aurum quid valet?

Sen, Thyest. v. 451.

Venenum in auro bibitur.

Lucret. 5.

——Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloq; fatigant.

Ovid. 1. Fast.

Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis,
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.
At postquam fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit summo vertice Roma Deos:
Creverunt & opes, & opum furiosa libido:
Et cùm possideant plurima, plura petunt.

Horat. 1. serm. 1.

Nescis quid valeat nummus, quem prabeat usum.

Idem 2. Carm. 2.

Nullus argento color est, avaris
Abdita terris inimice lamna
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Tibullus 1. 9.

Sapè solent auro multa subesse mala.

Bias per Auson.

Quis dives? qui nil cupiat. Quis pauper? avarus.

Ovid. 1. Metamorph.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Lucret. lib. 5. de Nat.

Quod si quis verâ vitam ratione gubernat,
Divitia grandes homini sunt, vivere parce
Aequo animo: Neque enim est unquam penuria parvi.

Horat. lib. 1. Epist. 12.

————Tolle querelas.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
Si ventri benè, si lateri est, pedibusq; tuis, nil
Divitia poterunt regales addere majus.

Iuvenalis satyr. 14.

Sensit Alexander, testa cùm vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem.
Passurus gestis aquanda pericula rebus.

Plautus in Pœnulo 3. 6.

————Verùm ita sunt isti nostri divites,
Si quid benefacias, levior plumâ est gratia:

Si quid peccatum'st, plumbeas iras gerunt.

Ex Comicis Græcis.

Τῶν γὰρ ἀγαθῶν τὸν πλοῦτον ὕστατον τίθει.
Ἀβεβαιότατον γάρ ἐστιν ὧν κεκτήμεθα.
Opes bonorum judica omnium ultimas:
Nam possidemus nil eis incertius.
Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει.
Χρῆται γὰρ οὗτος εἰς ἃ δεῖ ταύτῃ καλῶς.
Cui mens opesq; sunt simul, beatus est:
Hic namq; rite solus illis utitur.
Ὁ πλοῦτός ἐστι παρακάλυμμα τῶν κακῶν.
Ὦ μῆτερ, ἡ πενία περιφανὲς καὶ ταπεινόν.
Mala obteguntur opibus, ut velamine,
Inopia conspicua omnibus res & humilis.
Πατρῷον ἔχειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα.
Τὰ δὲ μετὰ γυναικὸς εἰσιόντ' εἰς οἰκίαν,
Οὔτ' ἀσφαλῆ τὴν κλῆσιν, οὔθ' ἱλαρὰν ἔχει.
Paterna demum nos beant verè bona.
Nam quæ bona intrant cum nupta nova domum,
Nec possidenti tuta nec jucunda sunt.
Πλούτῳ πεποιθὼς ἄδικα μὴ πρᾶττε ποιεῖν.
Nec fretus opibus aliquid injustum audeas.
Δύναται τὸ πλουτεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖν.
Humanitas sæpe sequitur opulentiam.
Μέμνησο πλουτῶν τοὺς πένητας ὠφελεῖν.
Dum dives es, inopes juvare sis memor.
Δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.
Sita in opibus mortalium potentia.
Χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα κ' ᾅδου πύλας.
Reserantur auro cuncta, vel porta inferûm.
Ἐὰν δ' ἔχωμεν χρήματ', ἕξομεν φίλους.
Habebo amicos, si habuero pecuniam.
Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένῃ.
Ditescere properans, inops fiet citò.
Ῥάθυμος ὢν σὺ πλούσιος, πένης ἔσῃ.
Si negligens sis dives, evades inops.
Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε.
Famam libenter opibus anteponito.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

DIvitias contemnere, & pro nihilo ducere, magni anim
est. *Cicer.* 3. *Offic.*

Nihil est tàm angusti animi, tamque parvi, quàm ama
Nihil est honestius magnificentiusque, quàm pecuniam

re, si non habeas: si habeas, ad beneficentiam liberalitatemque conferre. 1. *Offic.*

Maxime admiramur eum, qui pecunia non movetur: Quod in quo viro perspectum sit, hunc dignum spectatu arbitramur: quod eas res spernit & negligit, ad quas plerique inflammati aviditate rapiuntur. 1. *Offic.*

Multi divitias despiciunt, quos parvo contentos, tenuis victus cultusque delectat. Honores verò, quorum cupiditate quidam inflammantur, quam multi ita contemnunt, ut nihil inanius esse, nihil levius existiment? Item cætera, quæ quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt, qui pro nihilo putent. *In Lælio.*

Caduca semper & mobilia hæc esse duxi, non virtutis atque ingenii, sed fortunæ aut temporum munera: Quorum ego non tam facultatem unquam & copiam expetendam putavi, quam & in utendo rationem, & in carendo patientiam. *Pro domo sua.*

Omnes sunt divites (dicunt Stoici) qui cælo & terra frui possunt. 3. *Offic.*

Eum intelligimus divitem, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter vivendum facilè contentus sit: qui nihil quærit, nihil appetit, nihil optet amplius. *Paradoxo ultimo.*

Contentum suis rebus esse maximæ sunt certissimæque divitiæ. *Paradoxo ultimo.*

Expetuntur divitiæ, tum ad vitæ usus necessarios, tum ad perfruendas voluptates. 1. *Offic.*

Pecuniæ quærendæ non solùm ratio est, sed etiam collocandæ, quæ perpetuos sumptus suppeditet, nec solùm necessarios, sed etiam liberales. 2. *Offic.*

Pecunia effectrix multarum & magnarum voluptatum: pecuniâ voluptates pariuntur maximæ. 2. *de Finib.*

Omnia pecuniâ effici possunt. 5. *Act. in Verr.*

Difficile est virtutes eum revereri, qui semper secundâ fortunâ sit usus. 4. *ad Heren.*

Sapiens non amat divitias, sed mavult: nec respuit possessas divitias, sed contemnit. *Senec. epist.* 5.

Divitiæ apud sapientem virum in servitute sunt: apud stultum, in imperio: Sapiens divitiis nihil permittit, nobis divitiæ omnia. *Idem ibid.*

Quid refert quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si non quæsita, sed quærenda computat? Non enim pauper est, qui minus habeat, sed qui plus cupit: nec qui plus habet, sed qui minus cupit, dives est. *Idem ibid.*

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit: quarum possessionem tibi non interdico, sed efficere volo, ut illas intrepidè possideas. *Idem epist.* 18. Nemo

Si quid peccatum'st, plumbeas iras gerunt.

Ex Comicis Græcis.

Τῶν γὰρ ἀγαθῶν τὸν πλοῦτον ὕστατον τίθει.
Ἀβεβαιότατόν γάρ ἐστιν ὧν κεκτήμεθα.
Opes bonorum judica omnium ultimas:
Nam poßidemus nil eis incertius.
Μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει.
Χρῆται γὰρ οὗτος εἰς ἃ δεῖ ταύτῃ καλῶς.
Cui mens opesq; sunt simul, beatus est:
Hic namq; recte solus illis utitur.
Ὁ πλοῦτός ἐστι παρακάλυμμα τῶν κακῶν.
Ὦ μῆτερ ἡ πενία περιφανὲς καὶ ταπεινόν.
Mala obteguntur opibus, ut velamine,
Inopia conspicua omnibus res & humilis.
Πατρῷον ἔχειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα.
Τὰ δὲ μετὰ γυναικὸς εἰσιόντ' εἰς οἰκίαν,
Οὔτ' ἀσφαλῆ τὴν κτῆσιν, οὐθ' ἱλαρὰν ἔχει.
Paterna demum nos beant vere bona.
Nam quæ bona intrant cum nupta nova domum,
Nec poßidenti tuta nec jucunda sunt.
Πλούτῳ πεποιθὼς ἄδικα μὴ πρᾶττε ποιεῖν.
Nec fretus opibus aliquid injustum audeas.
Δύναται τὸ πλουτεῖν καὶ φιλανθρώπους ποιεῖν.
Humanitas sæpe sequitur opulentiam.
Μέμνησο πλουτῶν τοὺς πένητας ὠφελεῖν.
Dum dives es, inopes juvare sis memor.
Δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.
Sita in opibus mortalium potentia.
Χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα κ' ᾅδου πύλας.
Referantur auro cuncta, vel porta inferûm.
Ἐὰν δ' ἔχωμεν χρήματ', ἕξομεν φίλους.
Habebo amicos, si habuero pecuniam.
Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένῃ.
Ditescere properans, inops fiet citò.
Ῥάθυμος ὢν σὺ πλούσιος, πένης ἔσῃ.
Si negligens sis dives, evades inops.
Καλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε.
Famam libenter opibus anteponito.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

itias contemnere, & pro nihilo ducere, magni animi & excelsi
. *Cicer.* 3. *Offic.*

nil est tàm angusti animi, tamque parvi, quàm amare divitias.
est honestius magnificentiusque, quàm pecuniam contemne-
re, si

re, si non habeas: si habeas, ad beneficentiam liberalitatemque conferre. 1. *Offic.*

Maximè admiramur eum, qui pecuniâ non movetur: Quod in quo viro perspectum sit, hunc dignum spectatu arbitramur; quod eas res spernit & negligit, ad quas plerique inflammati aviditate rapiuntur. 1. *Offic.*

Multi divitias despiciunt, quos parvo contentos, tenuis victus cultusque delectat. Honores verò, quorum cupiditate quidam inflammantur, quàm multi ita contemnunt, ut nihil inanius esse, nihil levius existiment? Item cætera, quæ quibusdam admirabilia videntur, permulti sunt, qui pro nihilo putent. *In Lælio.*

Caduca semper & mobilia hæc esse duxi, non virtutis atque ingenii, sed fortunæ aut temporum munera: Quorum ego non tàm facultatem unquam & copiam expetendam putavi, quàm & in utendo rationem, & in carendo patientiam. *Pro domo sua.*

Omnes sunt divites (dicunt Stoici) qui cœlo & terra frui possunt. 3. *Offic.*

Eum intelligimus divitem, cui tanta possessio est, ut ad liberaliter vivendum facilè contentus sit: qui nihil quærat, nihil appetat, nihil optet amplius. *Paradoxo ultimo.*

Contentum suis rebus esse, maximæ sunt certissimæque divitiæ. *Paradoxo ultimo.*

Expetuntur divitiæ, tùm ad vitæ usus necessarios, tùm ad perfruendas voluptates. 1. *Offic.*

Pecuniæ quærendæ non solùm ratio est, sed etiam collocandæ, quæ perpetuos sumptus suppeditet, nec solùm necessarios, sed etiam liberales. 2. *Offic.*

Pecunia effectrix multarum & magnarum voluptatum: pecuniâ voluptates pariuntur maximæ. 2. *de Finib.*

Omnia pecuniâ effici possunt. 5. *Act. in Verr.*

Difficile est virtutes eum revereri, qui semper secundâ fortunâ sit usus. 4. *ad Heren.*

Sapiens non amat divitias, sed mavult: nec respuit possessas divitias, sed contemnit. *Senec. epist.* 15.

Divitiæ apud sapientem virum in servitute sunt: apud stultum, in imperio: Sapiens divitiis nihil permittit, nobis divitiæ omnia. *Idem ibid.*

Quid refert quantum illi in arca, quantum in horreis jaceat? si alieno inhiet, si non quæsita, sed quærenda computat? Non enim pauper est, qui minùs habeat; sed qui plus cupit: nec qui plus habet, sed qui minùs cupit, dives est. *Idem ibid.*

Nemo alius est Deo dignus, quàm qui opes contempsit: quarum possessionem tibi non interdico; sed efficere volo, ut illas intrepidè possideas. *Idem epist.* 18.

Nemo nascitur dives: Quisquis exit in lucem, jussus est lacte & pane esse contentus: ab his initiis nobis regna non sufficiunt. *Idem Epist.* 20.

Quanta dementia hæredis sui res procurare, & sibi omnia negare? Magna enim hæreditas ex amico inimicum facit: plus enim gaudebit tua morte, quo plus accedit. *Idem ibid.*

Primus divitiarum modus est, habere quod necesse est: proximus, quod sat est. *Idem epist.* 2.

§ APOPHTHEGMATA.

CHilon percontatus, quid essent divitiæ? Respondit: Thesaurus malorum, calamitatis viaticum, improbitatis suppeditatio. *Anton. serm. de divit.*

Eucritus cuidam quærenti ex eo; uter esse mallet, Crœsus, an Socrates? Respondit: Vivens mallem esse Crœsus: E vita autem decedens, Socrates. *Stobæus.*

Lycurgus interrogatus: Cur hostium interfectorum cadavera spoliare prohibuisset? Ne milites, inquit, ditescant, & dum prædæ incumbunt, pugnam negligant. *Plutarch. in Lacon.*

Cleanthes quærenti: Quomodo quis dives evadere posset? Respondit: Si cupiditatum fuerit inops. *Stob. Serm.* Idem & ad Democritum referri paulò antè diximus.

Epictetus percontatus: Quis esset inter homines dives? Cui, inquit, satis est, quod habet. *Stob.*

Idem, audiens quendam sibi ipsi ob amplas divitias placentem, ait: Examina teipsum prius, utrum ditescere malis, an beari? Quod si divitias velis, rem neque bonam esse scias, nec omninò in te sitam: Si verò beari, & bonum est, & penes te. *Stob. in serm. de temper.*

Diogenes, cum Physicus quidam eum interrogavit: Quam ob causam aurum palleret? Quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes. *Laert. lib.* 6.

Aristippus quodam tempore navigans, ut intellexit navim esse piraticam, deprompsit aurum ac numerare cœpit, moxque abjecit in mare, & graviter ingemuit, fingens sibi imprudenti & invito excidisse. Hoc ingenio vitæ suæ consuluit, adempta piratis occidendi vinciendive materia. *Laert. lib.* 4. *cap.* 8.

Cleanthes pecuniam, quam collegerat, aliquando coràm familiaribus abjecit, dicens: Cleanthes alterum Cleanthem alere posset, si vellet. *Laert. lib.* 7. *cap.* 2.

Philoxenus in Sicilia fundum ac domum opulentam nactus, & animadvertens illius gentis luxum ac delicias: Per Deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potiùs illa. Moxque cessit aliis hæreditatem, & è Sicilia abnavigavit. *Erasm. lib.* 8. *apoph.*

Anacreon quinque talentis à Polycrate tyranno Samio donatus, cùm per duas noctes pro ipsis solicitus fuisset, reddidit ea, inquiens:

Non tanti esse, quanta ipsorum nomine cura laboraret: Vel: Odi munus, quod vigilare cogit. *Stob. serm.* 91.

Cuidam Lampen Æginetam efferenti, ac felicem prædicanti, quod prædives videretur, multorum navigiorum dominus: Lacon, nihil (inquit) moror felicitatem de funibus pendentem. *Plut. in Lacon. apoph.*

Lampis interrogatus: Quomodo sibi parasset divitias? Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas verò cum labore ac tardè. *Plut.*

Aristippus reprehensus, quòd pecunias acciperet ab amicis, respondit: Se non ideò accipere, ut uteretur ipse; sed ut illi discerent, ad quas res utendum sit pecuniis. *Laert.* 2. *cap.* 8.

Democritus audiens de divitiis variè disputantes, omnibus hominibus perpetuam quandam divitiarum cupiditatem inesse dixit: quæ si non acquisitæ fuerint, vexant: si erunt acquisitæ, solicitudine & curâ torquent. Amissæ verò, dolores etiam adferunt haud mediocres. *Max. serm.* 12.

Alcamenes Telecri F. à quodam objurgatus, quòd tàm parcè frugaliterque viveret, cùm tamen amplissimas possideret divitias: Decet, inquit, eum qui multa possidet, pro ratione, non pro libidine vivere. *Plutarch. in Lacon.*

Socrates interroganti: Quisnam videretur sibi ditissimus? Respondit: Qui paucissimis contentus est. *Anton. in Meliss. part.* 1. *serm.* 37. *Stob. serm.* 5.

Simonides interrogatus: Vtra res esset optabilior, divitiæ, an sapientia? Dubito, inquit, ut qui videam sapientes frequentare divitum fores: Innuens, philosophos verbis quidem contemnere divitias; sed re tamen eas captare. *Eras.* 6. *apoph. ex Stobæo.*

Plato interrogatus: Quantas opes habere conveniret? Dixit: Quantæ possidenti neque insidias pariunt, neque rerum necessariarum inopiam. *Stob. serm.* 92.

Socratem adolescens interrogabat: Quomodo divitias malum & bonum esse putaret? Tum ille: Non secus quàm tu, nunc honestis quidem bonisque hominibus bonas esse judicas: item scientibus, quo loco pecuniis utendum sit, iis commodæ sunt: improbis verò & imperitis, malæ &c. *Plato in Eryxia, aut de divitiis.*

§ SIMILITVDINES.

QVi viro malo addit opes & gloriam, is febricitanti ministrat vinum, biloso mel, cœliacis obsonia, quæ morbum animi, hoc est, stultitiam augeant. *Plut.*

Vt vestes videntur addere calorem homini, cùm per se sint frigidæ; non addunt autem, sed eum, qui est in corpore, tuentur: Sic opes videntur dare jucundam vitam, cùm ea proficiscatur ab animo, non à rebus externis. *Idem.*

Vt qui febri laborant, è diversis diversa capiunt, hoc est, è calidis frige-

Nemo naſcitur dives: Quisquis exit in lucem, juſſus eſt lacte & pane eſſe contentus: ab his initiis nobis regna non ſufficiunt. *Idem Epiſt.* 20.

Quanta dementia hæredis ſui res procurare, & ſibi omnia negare? Magna enim hæreditas ex amico inimicum facit: plus enim gaudebit tua morte, quo plus accedit. *Idem ibid.*

Primus divitiarum modus eſt, habere quod neceſſe eſt: proximus, quod ſat eſt. *Idem epiſt.* 2.

§ APOPHTHEGMATA.

CHilon percontatus, quid eſſent divitiæ? Reſpondit: Theſaurus malorum, calamitatis viaticum, improbitatis ſuppeditatio. *Anton. ſerm. de divit.*

Eucritus cuidam quærenti ex eo, uter eſſe mallet, Crœſus, an Socrates? Reſpondit: Vivens mallem eſſe Crœſus: E vita autem decedens, Socrates. *Stobæus.*

Lycurgus interrogatus: Cur hoſtium interfectorum cadavera ſpoliare prohibuiſſet? Ne milites, inquit, diteſcant, & dum prædæ incumbunt, pugnam negligant. *Plutarch. in Lacon.*

Cleanthes quærenti: Quomodo quis dives evadere poſſet? Reſpondit: Si cupiditatum fuerit inops. *Stob. Serm.* Idem & ad Democritum referri paulò antè diximus.

Epictetus percontatus: Quis eſſet inter homines dives? Cui, inquit, ſatis eſt, quod habet. *Stob.*

Idem, audiens quendam ſibi ipſi ob amplas divitias placentem, ait: Examina teipſum prius, utrum diteſcere malis, an beari? Quod ſi divitias velis, rem neque bonam eſſe ſcias, nec omninò in te ſitam: Si verò beari, & bonum eſt, & penes te. *Stob. in ſerm. de temper.*

Diogenes, cum Phyſicus quidam eum interrogavit: Quam ob cauſam aurum palleret? Quoniam, inquit, plurimos habet ſibi inſidiantes. *Laert. lib.* 6.

Ariſtippus quodam tempore navigans, ut intellexit navim eſſe piraticam, deprompſit aurum ac numerare cœpit, moxque abjecit in mare, & graviter ingemuit, fingens ſibi imprudenti & invito excidiſſe. Hoc ingenio vitæ ſuæ conſuluit, adempta piratis occidendi vinciendive materia. *Laert. lib.* 4. *cap.* 8.

Cleanthes pecuniam, quam collegerat, aliquando coràm familiaribus abjecit, dicens: Cleanthes alterum Cleanthem alere poſſet, ſi vellet. *Laert. lib.* 7. *cap.* 2.

Philoxenus in Sicilia fundum ac domum opulentam nactus, & animadvertens illius gentis luxum ac delicias: Per Deos, inquit, hæc bona me non perdent, ſed ego potiùs illa. Moxque ceſſit aliis hæreditatem, & è Sicilia abnavigavit. *Eraſm. lib.* 8. *apoph.*

Anacreon quinque talentis à Polycrate tyranno Samio donatus, cùm per duas noctes pro ipſis ſolicitus fuiſſet, reddidit ea, inquiens:

Non tanti esse, quanta ipsorum nomine cura laboraret: Vel: Odi munus, quod vigilare cogit. *Stob. serm.* 91.

Cuidam Lampen Æginetam efferenti, ac felicem prædicanti, quod prædives videretur, multorum navigiorum dominus: Lacon, nihil (inquit) moror felicitatem de funibus pendentem. *Plut. in Lacon. apoph.*

Lampis interrogatus: Quomodo sibi parasset divitias? Magnas, inquit, haud difficulter: exiguas verò cum labore ac tardè. *Plut.*

Aristippus reprehensus, quòd pecunias acciperet ab amicis, respondit: Se non ideò accipere, ut uteretur ipse; sed ut illi discerent, ad quas res utendum sit pecuniis. *Laert.* 2. *cap.* 8.

Democritus audiens de divitiis variè disputantes, omnibus hominibus perpetuam quandam divitiarum cupiditatem inesse dixit: quæ si non acquisitæ fuerint, vexant: si erunt acquisitæ, solicitudine & curâ torquent. Amissæ verò, dolores etiam adferunt haud mediocres. *Max. serm.* 12.

Alcamenes Telecri F. à quodam objurgatus, quòd tàm parcè frugaliterque viveret, cùm tamen amplissimas possideret divitias: Decet, inquit, eum qui multa possidet, pro ratione, non pro libidine vivere. *Plutarch. in Lacon.*

Socrates interroganti: Quisnam videretur sibi ditissimus? Respondit: Qui paucissimis contentus est. *Anton. in Meliss. part.* 1. *serm.* 37. *Stob. serm.* 5.

Simonides interrogatus: Vtra res esset optabilior, divitiæ, an sapientia? Dubito, inquit, ut qui videam sapientes frequentare divitum fores: Innuens, philosophos verbis quidem contemnere divitias; sed re tamen eas captare. *Eras.* 6. *apoph. ex Stobæo.*

Plato interrogatus: Quantas opes habere conveniret? Dixit: Quantæ possidenti neque insidias pariunt, neque rerum necessariarum inopiam. *Stob. serm.* 92.

Socratem adolescens interrogabat: Quomodo divitias malum & bonum esse putaret? Tum ille: Non secus quàm tu nunc honestis quidem bonisque hominibus bonas esse judicas: item scientibus, quo loco pecuniis utendum sit, iis commodæ sunt: improbis verò & imperitis, malæ &c. *Plato in Eryxia, aut de divitiis.*

§ SIMILITVDINES.

QVi viro malo addit opes & gloriam, is febricitanti ministrat vinum, biloso mel, cœliacis obsonia, quæ morbum animi, hoc est, stultitiam augeant. *Plut.*

Vt vestes videntur addere calorem homini, cùm per se sint frigidæ; non addunt autem, sed eum, qui est in corpore, tuentur: Sic opes videntur dare jucundam vitam, cùm ea proficiscatur ab animo, non à rebus externis. *Idem.*

Vt qui febri laborant, è diversis diversa capiunt, hoc est, è calidis frige-

escunt, è frigidis calescunt: Sic & divitiæ molestiam adferunt is, & paupertas gaudium sapienti. *Idem.*

t longiore viâ potiùs utendum est, si modò sit tutior, quàm iore & periculosa: Sic ad opes, ad gloriam enitendum, ut serius ingant tutò potiùs, quàm statim cum periculo. *Idem.*

vis, quæ pluma tantum tenetur, minimo dispendio potest au re: Sic opes non debent te morari à studio sapientiæ. *Senec.*

on faciunt equum meliorem aurei freni: nec hominem me em fortunæ ornamenta. *Senec.*

on continuò melior gubernator, cui pulchrius aut majus sit na um: Ita non est melior vir, cui fortuna splendidior. *Senec.*

t adamas, si juxtà magnetem ponatur, non patitur abstrahi fer ; aut si admotus magnes adprehenderit, adamas è diverso rapit e aufert: Ita pecuniæ studium dissidet cum Christiana pietate, odis omnibus avocat, nec sinit adhærescere Christo. *Erasm.*

uod tibiæ sunt ignaris musices: hoc opes his, qui nesciunt uti. *sm.*

Quemadmodum urtica, si cunctanter attingas ac timidè, adurit; premas tota manu, non adurit: Ita pecunia, si cautim circum timque tractes, inficiet; sin contemptim ac neglectim, innoxia *Plin.*

t Philosophus missâ linguâ victimæ, rem simul & optimam & imam misit: Sic opes optimæ sunt, si rectè utaris; pessimæ, si se *Plutarch.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

onorum divitias possidentium exempla: Abraham, *Genes.* 13 *ers.* 2. Abraham & Loth, *V.* 5. Isaac, 26. *V.* 13. Laban, 30. *V.* 30 acob, 36. *V.* 6. 7. Ioseph, 45. *V.* 72. Filii Ruben & Gad, *Num* . 1. Booz, *Ruth.* 2. *V.* 1. Vir quispiam, 1. *Sam.* 25. *V.* 2. Berzel 2. *Sam.* 19. *V.* 32. Salomon, 1. *Reg.* 10. *V.* 14. Sunamitis mulier, *g.* 4. *V.* 8. Naaman, 5. *V.* 1. Iosaphat, 2. *Paralip.* 17. *V.* 5 Eze s, 32. *V.* 27. Assuerus, *Esth.* 1. *V.* 1. Iob, *Iob.* 1. *V.* 3 & 42. *V.* 12. him, *Dan.* 13. *V.* 4. Rex, *Matth.* 18. *V.* 23. Adolescens, 19. *V.* 22. ph Arimathæus, 27. *Vers.* 57. Multi divites, *Marc.* 12. *Vers.* 41. dam dives, *Luc.* 12. 16. & 16. *V.* 19. Zachæus, 19. *V.* 2. Divitiæ non noxiæ. *Matth.* 13. *V.* 22. *Marc.* 4. *V.* 19. *Luc.* 8. *V.* 14. Exempla: lescens quidam, *Matth.* 19. *V.* 22. *Marc.* 10. *V.* 22. Princeps qui . *Luc.* 18. *V.* 23.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Nytus Atheniensis Socratis accusator, divite & sapiente patre Anthemione natus, non casu quodam aut alicujus largitione lentus evasit (quemadmodum Thebanus Ismenias Polycratis unias nactus) sed prudentia propria atque vigilantia. *Plato in* *one.*

Cau-

Caunius fuit quispiam, qui, quùm utriculum aquæ sitienti Artaxerxi regi Persarum porrexisset, ab eo ad summam opulentiam evectus est. *Plut. in Artaxerxe.*

Licinius Cæsaris libertus, tantum agrorum fertur habuisse, quantum pervolarent milvi. *Theat. Zwing. fol.* 606.

Tantali divitiæ proverbii locum fecerunt, quem prædivitem fuisse ostendit carmen illud ex tragœdia apud Plutarchum de exilio: *Viam dierum duodecim sero jugera. Idem.*

Sichæus Didonis maritus, ditissimus agri inter Phænicas: quæ opulentia ei fuit exitio, impulitque Pygmalionem, Dionis fratrem, regem Tyri, ut eum interficeret: Ex ejus thesauris profuga Dido, æmulam Romani imperii Carthaginem ædificavit *Idem ibid.*

Semiramis, Assyriorum prima regina & princeps, multis mortalibus subactis, metalla primùm invenit, & captivis eorum tractationem mandavit. *Suidas.*

In Siphno insula ob metallifodinas ditissimi erant incolæ, & decimas quotannis Delphos mittebant. *Herod. lib.* 3.

P. Clodius (quem Milo occidit) habitavit domo, empta sestertiis CXLVII. millibus. *Theat. Zwing. fol.* 607.

Cicero homo novus Arpinas (ut Salustius ei improperat) præter dignitatem consularem eò divitiarum pervenit, ut habitaret domum, quæ fuerat M. Crassi, Romanorum ditissimi. *Theat. Zwing. fol.* 607.

¶ HIEROGLYPHICA.

Hominem qui modò divitiis afflueret, modò rerum inopiâ premeretur, varioque eventu fortunæ volubilitatem jacturis & donis experiretur, significare qui vellent, pro hieroglyphico *Pavonis tantum caudam* facere consueverunt: Caudam is siquidem singulis annis cum primis arborum frondibus amittit, cumque eorundem germine recipit. *Pier. Valer. lib.* 24. *pag.* 220. *F.*

Virum verò, qui opulentissimas divitias prodegerit, & ut apud Horatium est, res maternas atque paternas fortiter absumserit, significare qui volunt, *Gallinam* aureos nummos depascentem pingunt: De qua miraculum id proditur, ut si auro liquescenti Gallinarum membra misceantur, illud in carnes eas consumi deprehendatur: atque ita fit, ut Gallina sit auri venenum. *Pier. Valer lib.* 24. *pag.* 221. *C.*

Hieroglyphicè passim loquitur Evangelium, ut ad hanc sententiam *semen ait inter spinas* concidisse, unde anxiæ divitiarum curæ significantur. Sed durum fortasse videatur, divitias per spinarum vocabulum intelligi: nisi Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui eo usus est hieroglyphico, dictum ipse suum explicuisset. *Pier. Valer. lib.* 55. *pag.* 531.

DOCTOR,

escunt, è frigidis calescunt: Sic & divitiæ molestiam adferunt
is, & paupertas gaudium sapienti. *Idem.*

t longiore viâ potiùs utendum est, si modò sit tutior, quàm
iore & periculosa: Sic ad opes, ad gloriam enitendum, ut serius
ingant tutò pot ùs, quàm statim cum periculo. *Idem.*

vis, quæ pluma tantum tenetur, minimo dispendio potest au-
re: Sic opes non debent te morari à studio sapientiæ. *Senec.*

on faciunt equum meliorem aurei freni: nec hominem me-
m fortunæ ornamenta. *Senec.*

on continuò melior gubernator, cui pulchrius aut majus sit na-
um: Ita non est melior vir, cui fortuna splendidior. *Senec.*

t adamas, si juxtà magnetem ponatur, non patitur abstrahi fer-
; aut si admotus magnes adprehenderit, adamas è diverso rapit
e aufert: Ita pecuniæ studium dissidet cum Christiana pietate,
odis omnibus avocat, nec sinit adhærescere Christo. *Erasm.*

Quod tibiæ sunt ignaris musices: hoc opes his, qui nesciunt uti.
sm.

Quemadmodum urtica, si cunctanter attingas ac timidè, adurit;
premas tota manu, non adurit: Ita pecunia, si cautim circum-
ctimque tractes, inficiet; sin contemptim ac neglectim, innoxia
Plin.

t Philosophus missâ linguâ victimæ, rem simul & optimam &
imam misit: Sic opes optimæ sunt, si rectè utaris; pessimæ, si se-
Plutarch.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Dnorum divitias possidentium exempla: Abraham, *Genes.* 13
ers. 2. Abraham & Loth, ℣. 5. Isaac, 26. ℣. 13. Laban, 30. ℣. 30
acob, 36. ℣. 6. 7. Iosephi, 41. ℣. 52. Filii Ruben & Gad, *Num*
. 1. Booz, *Ruth.* 2. ℣. 1. Vir quispiam, 1. *Sam.* 25. ℣. 2. Berzel-
2. *Sam.* 19. ℣. 32. Salomon, 1. *Reg.* 10. ℣. 14. Sunamitis mulier,
g. 4. ℣. 8. Naaman, 5. ℣. 1. Iosaphat, 2. *Paralip.* 17. ℣. 5 Eze-
s, 32. ℣. 27. Assuerus, *Esth.* 1. ℣. 1. Iob, *Iob.* 1. ℣. 3 & 42. ℣. 12.
him, *Dan.* 13. ℣. 4. Rex, *Matth.* 18. ℣. 23. Adolescens, 19. ℣. 22.
ph Arimathæus, 27. *Vers.* 57. Multi divites, *Marc.* 12. *Vers.* 41.
dam dives, *Luc.* 12. 16. & 16. ℣. 19. Zachæus, 19. ℣. 2. Divitiæ non
noxiæ. *Matth.* 13. ℣. 22. *Marc.* 4. ℣. 19. *Luc.* 8. ℣. 14. Exempla:
lescens quidam, *Matth.* 19. ℣. 22. *Marc.* 10. ℣. 22. Princeps qui-
. *Luc.* 18. ℣. 23.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Nytus Athenienſis Socratis accusator, divite & sapiente patre
Anthemione natus, non casu quodam aut alicujus largitione
lentus evasit (quemadmodum Thebanus Ismenias Polycratis
unias nactus) sed prudentia propria atque vigilantia. *Plato in*
none.

Cau-

Caunius fuit quispiam, qui, quùm utriculum aquæ sitienti Artaxerxi regi Persarum porrexisset, ab eo ad summam opulentiam evectus est. *Plut. in Artaxerxe.*

Licinius Cæsaris libertus, tantum agrorum fertur habuisse, quantum pervolarent milvi. *Theat. Zwing. fol.* 606.

Tantali divitiæ proverbii locum fecerunt, quem prædivitem fuisse ostendit carmen illud ex tragœdia apud Plutarchum de exilio: *Viam diernam duodecim sero jugera. Idem.*

Sichæus Didonis maritus, ditissimus agri inter Phœnicas: quæ opulentia ei fuit exitio, impulitque Pygmalionem, Dionis fratrem, regem Tyri, ut eum interficeret: Ex ejus thesauris profuga Dido, æmulam Romani imperii Carthaginem ædificavit *Idem ibid.*

Semiramis, Assyriorum prima regina & princeps, multis mortalibus subactis, metalla primùm invenit, & captivis eorum tractationem mandavit. *Suidas.*

In Siphno insula ob metallifodinas ditissimi erant incolæ, & decimas quotannis Delphos mittebant. *Herod. lib.* 3.

P. Clodius (quem Milo occidit) habitavit domo, empta sestertiis CXLVII. millibus. *Theat. Zwing. fol.* 607.

Cicero homo novus Arpinas (ut Salustius ei improperat) præter dignitatem consularem eò divitiarum pervenit, ut habitaret domum, quæ fuerat M. Crassi, Romanorum ditissimi. *Theat. Zwing. fol.* 607.

¶ HIEROGLYPHICA.

HOminem qui modò divitiis affluereт, modò rerum inopiâ premeretur, varioque eventu fortunæ volubilitatem jacturis & donis experiretur, significare qui vellent, pro hieroglyphico *Pavonis tantum caudam* facere consueverunt: Caudam is siquidem singulis annis cum primis arborum frondibus amittit, cumque eorundem germine recipit. *Pier. Valer. lib.* 24. *pag.* 220. *F.*

Virum verò, qui opulentissimas divitias prodegerit, & ut apud Horatium est, res maternas atque paternas fortiter absumserit, significare qui volunt, *Gallinam* aureos nummos depascentem pingunt: De qua miraculum id proditur, ut si auro liquescenti Gallinarum membra misceantur, illud in carnes eas consumi deprehendatur: atque ita fit, ut Gallina sit auri venenum. *Pier. Valer lib.* 24. *pag.* 221. *C.*

Hieroglyphicè passim loquitur Evangelium, ut ad hanc sententiam *semen ait inter spinas* concidisse, unde anxiæ divitiarum curæ significantur. Sed durum fortasse videatur, divitias per spinarum vocabulum intelligi: nisi Dominus noster IESVS CHRISTVS, qui eo usus est hieroglyphico, dictum ipse suum explicuisset. *Pier. Valer. lib.* 55. *pag.* 531.

DOCTOR,

DOCTOR, DOCTRINA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

IMperitos docete liberè. 1. *Esd.* 7.

Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens redundans fons sapientiæ. *Prov.* 18.

Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria ejus est iniqua prætergredi. *Ibid.* 19.

In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui. *Ibidem* 23.

Verba sapientium audiuntur in silentio plus quàm clamor principis inter stultos. *Eccles.* 9.

Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno. *Eccl.* 12.

Beatus, qui enarrat justitiam auri audienti. *Ibid.* 25.

Anima viri sancti enuntiat aliquando vera, quàm septem circumspectores sedentes in excelso ad speculandum. *Ibidem* 37.

Docete me, & ego tacebo: & si quid fortè ignoravi, instruite me. *Iob.* 6.

Doctrinam magis quàm aurum eligite. *Prov.* 8.

Doce justum, & festinabit accipere. *Ibidem* 9.

Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitiâ. *Ibid.* 15.

Non cesses audire, fili, doctrinam: nec ignores sermones scientiæ. *Ibid.* 19.

Fili mi, inclina aurem tuam, & audi verba sapientium. Appone autem cor ad doctrinam meam quæ pulchra erit tibi, cùm servaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis, ut sit in Domino fiducia tua. *Ibid.* 22.

Ingrediatur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ. *Ibid.* 23.

Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam. *Eccl.* 3.

Esto mansuetus ad audiendum verbum Dei, ut intelligas, & cum sapientia proferas responsum. *Ibid.* 5.

§ SENTENTIAE PATRUM.

DEbet divinarum scripturarum Doctor fidei, ac debellator erroris, & bona docere, & mala dedocere, & hoc opere & sermone conciliare adversos; remissos erigere; nescientibus, quid expectare debeant, intimare. *Aug. de doctrina Chr.*

Doctor & Ductor id agere debet, ut non solùm intelligenter, verùm & libenter & obedienter audiatur. *Idem ibid.*

Sicut gratus est, qui cognoscenda enubilat: Sic & onerosus, qui cognita inculcat, Nam delectandi gratiâ etiam nota dicuntur: ubi non

non ipsa, sed modus, quomodo dicuntur, attenditur. *Idem lib.* 3. *de doctrina Christiana.*

Doctrina per malos, palmes in sepe, botrus inter spinas: cautè lege, ne, dum quæris fructum, laceres manum; & quem audis bona dicentem, ne imiteris mala facientem. *Idem super Iohan.*

Si me posses docere, quod nescio; non solùm te verbis, sed & pugnis cædentem deberem patientissimè sustinere. *Idem ibid.*

Da, & accipe, & justifica animam tuam: id est, verbum doctrinæ proximis impende, & bonorum operum exempla relinque, ut recipias præmium vitæ æternæ. Tibiæ & psalterium suavem faciunt melodiam; & super utraque lingua suavis. *Augustinus Eccles.* 20. *glos.*

Ante vita quam doctrina quærenda est. Vita bona sine doctrina gratiam habet, doctrina sine vita integritatem non habet. *Ambrosius Glos. in epist. ad Philip.*

Perfectio discipulorum, gaudium & corona est magistrorum: Fructus enim magistri obedientia est discipuli: & ejus bona conversatio coronam dat magistro. *Idem ibid.*

Qui congruâ disciplinâ unumquemque arguit, eruditum se, & probabilem doctorem in conspectu omnium ostendit: nec ætas juvenilis in doctore despicienda, quem vita & discretio commendat. *Idem Glos. super illud. Eccl.* 42.

Multi juxta vetus eulogium, cum quo loqui nesciant, tacere non possunt: Docentque scripturas, quas non intelligunt: & quùm aliis persuaserint, eruditorum sibi assumunt supercilium, prius imperitorum magistri quàm doctorum discipuli. *Hieron. ad Demetriadem Virginem.*

Tantò quisque minùs ostenditur doctus, quantò minùs patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nescit adversa æquanimiter tolerare. Perfecti enim doctoris est, sic aliorum improbitatem patienter sufferre, ut se noverit ab iniquis patienter observare. Neque enim propria munditia sine tolerantia sufficit, neque tolerantia sine munditia valet. *Gregor. super Proverb.* 25.

Experto crede: Aliquid amplius invenies in sylvis, quàm in angulis: Lingua & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. *Bernh. in quadam Epist.*

Doctrinæ spiritus non curiositatem acuit, sed charitatem accendit. *Idem super Cant.*

Non minùs pium est, docere animum scientiam, quàm præbere escam corpori. *Idem ibid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Troade. v. 631.

Dediscit animus serò, quod didicit diu.

Ovid. lib. 6. Fastor.

Cætera jam pridem didici puerilibus annis:
Non tamen idcircò prætereunda mihi.

Plautus in Amphitruone. 2. 2.

Haud æquum facit, qui, quod didicit, id dediscit.

Horatius de arte Poetica.

Cur nescire pudens pravè, quam discere malo?

Idem lib. 1. Epist. 1.

Ne cures ea, quæ stultè miraris, & optas,
Discere, & audire, & meliori credere non vis?

Ovid. lib. 4. Metamorph.

———— Fas est & ab hoste doceri.

Horat. lib. 2. Epist. ad Augustum.

Navem agere ignarus maris timet: abrotonum ægro
Non audet, nisi qui didicit, dare. Quod medicorum est,
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.

Proper. lib. 2. eleg. 1.

Navita de ventis, de tauris narrat arator:
Enumerat miles vulnera, pastor oves.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum.

Horat. sat. 3. lib. 2.

Dixerit insanum qui me, totidem audiet, atque
Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Ex Comicis Græcis.

Ἀναφαίρετον κτῆμ' ἐστὶ παιδεία βροτοῖς.
Doctrina domino haud eripi suo potest.
Ἅπαντας ἡ παιδεία ἡμέρους ποιεῖ.
Doctrina mores esse non sinit feros.
Βακτηρία γάρ ἐστι παιδεία βίου.
Doctrina baculus dici et vita potest.
Κάλλιστόν ἐστι κτῆμα παιδεία βροτοῖς.
Doctrina quavis pulchrior possessio.
Κἂν τοῖς ἀγροίκοις ἐστὶ παιδείας λόγος.
Doctrina habetur ratio vel ab agrestibus.
Τιμὴ πέφυκε πᾶσι παιδεία βροτοῖς.
Mortalibus doctrina honori est omnibus.
Ὁ γράμματ' εἰδὼς καὶ περισσὸν νοῦν ἔχει.
Satis superque literatis mentis est.
Διπλοῦν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα.
Vir literatus duplo acutius videt.

Ὁ γραμμάτων ἄπειρος, οὐ βλέπει βλέπων.
Illiterati quod vident, id non vident.
Καλὸν δὲ καὶ γέροντα μανθάνειν σοφά.
Eſt diſcere perhoneſta res ſeni quoque.
Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις ἂν μὴ νοῦς παρῇ.
Vbi deeſt mens, diſciplina nil juvat.
Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.
Sapiens ſuas ubique circumfert opes.
Οὐκ ἔστι σοφίας κτῆμα τιμιώτερον.
Haud ulla res pretioſior ſapientiâ.
Σοφία δὲ πλούτου κτῆμα τιμιώτερον.
Pretioſior res opibus eſt Sapientia.
Σοφία γάρ ἐστι καὶ μαθεῖν ἃ μὴ νοεῖς.
Et diſcere id, quod neſcias, ſapientia eſt.
Σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς χρὴ σοφόν τι μανθάνειν.
Sapiente ſapiens aliquid à viro accipe.
Σοφοῖς ὁμιλῶν, κἀυτὸς ἐκβήσῃ σοφός.
Sapiens eris, ſapientibus ſæpe aſſidens.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Si quis omiſſis honeſtiſſimis ſtudiis rationis & officii, conſumit omnem operam in exercitatione dicendi, is inutilis ſibi, pernitioſus civis patriæ alitur: qui vero ita ſe armat eloquentiâ, ut non oppugnare commoda patriæ, verum pro iis pugnare poſſit; is mihi vir, & ſuis & publicis rationibus utiliſſimus atque amiciſſimus civis fore videtur. *Cic. de Invent.*

Quo quiſque eſt ſolertior ac ingenioſior, hoc docet iracundius & laborioſius: Quod enim ipſe celeriter arripuit, tanquam tardè percipi videns diſcruciatur. *Cicero Pro Roſc. Com.*

Eruditus oportet ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet: aut ſeipſum laudibus illuſtret. *L. Lucejus ad Ciceronem, Fam. l 5*

Docti non ſolùm vivi ac præſentes ſtudioſos diſcendi erudiunt atque docent, ſed hoc idem etiam poſt mortem monumentis literarum aſſequuntur. 1. *Offic.*

Si ex literis delectatio tantùm peteretur, tamen hanc animadverſionem humaniſſimam & liberaliſſimam judicaremus. Nam cæteræ res, neque temporum ſunt, neque ætatum omnium, neque locorum. Hæc ſtudia adoleſcentiam alunt, ſenectutem oblectant; ſecundas res ornant, adverſis perfugium ac ſolatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiſcum, peregrinantur, ruſticantur: quod ſi ipſi hæc neque attingere, neque ſenſu noſtro guſtare poſſemus; tamen ea mirari deberemus, etiam cum in aliis videremus. *Pro Arch. Poëta.*

Studiis ac literis res ſecundæ ornantur, adverſæ adjuvantur. *Ad Lucejum, 5. Famil.*

An ullum putas fieri posse civem egregium, qui non sit iis elo- entiæ artibus & bonis disciplinis eruditus? An ulla alia esse pu- rudimenta & incunabula virtutis, quibus animi ad gloriæ cupi- item aluntur? *Recrim. in Sal.*
Omnes artes, quæ ad humanitatem pertinent, habent commune oddam vinculum, & quasi cognatione inter se continentur. *Pro h. Poëta.*
Omnis ingenuarum & humanarum artium doctrina uno quo- n societatis vinculo continetur. 3. *de Orat.*
Cæteræ artes se ipsæ per se tuentur, 2. *de Orat.*
Nihil est quod quisquam magnitudinem artium ex eo, quod se- discunt, pertimescat: namque aut senes ad eas accesserunt, aut ue ad senectutem in studiis retinentur, aut sunt tardissimi. 3. *de rt.*
Literæ discuntur facilè, si & tantum sumas, quantum opus sit: & eas, qui docere fideliter possit: & scias ipse etiam discere: ita ut lis usus doctrinam confirmet, mediocris opera tribuatur, me- ria studiumque permaneat. 3. *de Orat.*
Non est interdictum aut à rerum natura, aut lege aliqua atque re, ut ne singulis hominibus ampliùs quàm singulas artes nosse at. 1. *de Orat.*
nterest magni ejus, qui discere vult, utrum unum omnia? an nia neminem, sed aliud alium putet consequi posse? Si enim abit omnia posse penes unum consistere, ipse quoq; ad omnium etur facultatem: si desperabit, in paucis se exercebit: ipsis enim tentus erit. 3. *de Orat.*
Literæ posteritatis causâ repertæ sunt, quæ oblivioni subsidio possent. *Pro Sylla.*
Exempla omnia jacerent in tenebris, nisi literarum lumen acce- et. *Pro Arch. Poëta.*
Nulla ars literis sine interprete, & sine aliqua exercitatione per- potest. *Cicer. Trebatio. Fam. Epist. 7.*
tudia nihil prosunt perveniendi aliquo, nisi illud, quod eò, quò ndas, ferat seducatque, cognôris 1. *de Orat.*
Quæ bona sunt, fieri meliora possunt doctrinâ: & quæ non opti- acui tamen aliquo modo & corrigi possunt. 1. *de Orat.*
Nunquam nimium dicitur, quod nunquam satis dicitur: qui- dam remedia monstranda sunt, quibusdam inculcanda sunt. *Se- 72. epist.*
ligamus non eos, qui verba magna celeritate præcipitant, & munes locos volvunt, & in privato circulantur: sed eos, qui vi- docent: qui, quùm dixerint quid faciendum sit, nunquam in uod dixerint fugiendum, deprehenduntur. *Idem ibid.*
Quid faciendum sit, à faciente discendum est. *Idem Epist. 9.*
Quæ

Quæ nosti, sine arrogantia postulanti imperties: quæ nesc... occultatione ignorantiæ tibi postula impartiri. *Idem de q... Virtut.*

Eum elige doctorem, quem magis admireris quùm videri... quàm quùm audieris. *Idem Epist.* 35.

Cupio omnia, quæ scio, in alium transfundere: aliquidq... e gaudeo discere, ut doceam: nec me ulla res delectabit, licet sit eximia & salutaris, quam mihi soli profuturam videro. Si cum hac exceptione detur sapientia, ut illã inclusam teneam, nec enuntie... ciam. Nullius boni sine socio jocunda est possessio. *Idem Ep...*

Liber cum una forma rem affert, & ex partibus diversis ... det: ideò plus prodest docentem audire, quàm in libris... quia vehementior fit impressio ... s audientium ex visu doctoris & auditu, quàm ex stud... *Valer. lib.* 8.

Doctrinæ & eloquentiæ orn... onunciatione apta & convenienti corporis gestu consi... e instruxerit, tribus modis homines aggreditur: ... tr..., oculos demulcendo, & animos invadendo. *Ide...*

§ APOPH... A.

T*Hales* dicere solebat: Faciem ... re, non præclarum esse: sed bonarum artium studiis a... colere, longè pesse præclarius. *Laert. lib.* 1. *cap.* 1.

Idem interrogatus: Quisnam ... sanus est; animo verò eruditus. ...

Solon cùm objiceretur ei, quò ... : Atqui, dixit, cùm habeo convivi... ... 1. *serm.* 50. *Meli. Max. serm.* 17.

Socrates interroganti; Quodnam esset pulcherrimum animal? Dixit: Homo doctrina ornatus. *Anton. in Melissa, part.* 1. *ser.* 50.

Idem, cùm ei sermo barbarus exprobraretur: Ego quidem, dixit, barbarus sum verbis; vos autem morib⁹. *Ant. serm.* 50. *part.* 1. *Meliss.*

Diogenes rogatus: Quod onus terra gravissimum sustineret? Indoctum hominem, respondit. *Max. serm.* 17.

Plato interrogatus: Quidnam inter peritum & imperitum interesset? Quod inter medicum, ait, atque ægrotum. *Bruson. lib.* 3. *c.* 9. *ex Stob.*

Aristoteles interrogatus: Quâ re differrent docti ab indoctis? Qua vivi, inquit, à mortuis. *Laert. lib.* 5. *cap.* 1.

Idem illud amicis & discipulis inter differendum frequenter solitus est ingerere: Visum accipere lumen à circumfuso aëre: Animam autem à disciplinis liberalibus. *Laert. ibidem*

Idem rogatus: Quid ex philosophia lucratu sesset? Hoc, inquit, ut injussus ea faciam, quæ plærique per legum metum operantur. *Cic. lib.* 5. *Tusc. quæst.*

Stilpon philosophus rogatus: Quid statuâ durius esset? Homo ...ctrinæ expers & stolidus, dixit. *Stob. serm.* 4.
Aristippus percontanti, qua differret sapiens ab indocto? Mitte, ...quit, ambos nudos ad homines ignotos, & videbis. *Laert.*
Idem cuidam percontanti: Quâ re esset melior evasurus filius, si ...m curaret literis erudiendum? Vt nihil aliud, inquit, certè in ...eatro non sedebit lapis super lapidem *Laert. lib.* 2. *c.*8.
Idem Aristippus, cùm ab eo, qui sibi filium commendarat, quin...ntas petiisset drachmas, ac is dixisset, se tanti mancipium coëme... posse: Eme, inquit, & habebis duo. *Plutarch.*
Antisthenes interrogatus? Quam ob rem divites non irent ad ...pientes & eruditos viros, sed hi ad illos? Respondit: Quoniam ...diti sciunt, quæ sibi desint: illi verò nesciunt. *Antonius in Me...la. part.* 1. *serm.* 50.
Aristippus naufragio ejectus ad Rhodiensium littus, in gymna...m venit, deque philosophia disputavit, & pluribus muneribus ...natus est. Dicentibus verò comitibus, qui de reditu in patriam ...gitabant: Num quid suis nuntiari vellet? jussit dicere; Ejusmo... possessiones & viatica liberis oportere parari, quæ etiam cum ...ufragio possent unà enatare. *Vitruvius lib.* 5.
Socrates videns hominem prædivitem, sed planè rudem & in...ctum: Hic, ait, equus est, argento ornatus. *Eras. lib.* 8. *apoph.*
Idem interrogatus: Quid in vita suavissimum esset? respondit: ...sciplina, & virtus, & rerum incognitarum historia. *Max. serm.* 17.
Idem quendam ex discipulis suis animadvertens, agri quidem esse ...diosissimum, sed actionis negligentem: Heus tu, vide, inquit, ne ...m agrum cicurare vis, animum tuum efferari sinas. *Max. serm.* 1.
Bion quùm intellexisset, quendam ex familiaribus suis studiosè ...rantem, ut imago ipsius similis fieret: Tu, inquit, ut tibi simi... lapis fieret, curasti: at ipse, ne lapidi similis fias, non curas. *Max. ...m.* 1.
Aristippus interrogatus: in quo differrent docti ab indoctis? ...o, inquit, equi domiti ab indomitis. *Laert. lib.* 2. *cap.* 8.
Stilpo captâ patriâ, amissis liberis, amissâ uxore, cùm ex publico ...endio solus, & tamen beatus exiret, interroganti Demetrio, ... cognomen ab exitio urbium Poliorcetes fuit: Num quid per...disset? Omnia, inquit, bona mea mecum sunt. *Seneca epist.* 9. *ad ...cil.*

¶ SIMILITUDINES.

...T equos propter crebras contentiones præliorum ferocitate exultantes domitoribus tradere solent, ut iis facilioribus possint ...: Sic homines secundis rebus effrenatos sibi præfidentes in gy...m rationis & doctrinæ duci oportet, ut perspiciant rerum huma...rum imbecillitatem, varietatemque fortunæ. *Cic. lib.* 1. *Offic.*

Vt è

Vt è diversis vocibus constat chorus: Ita variarum discip mixturâ constat eruditio. *Seneca.*

Cibus innatans, stomacho, onus est, non cibus: idem mu tus, in vires & sanguinem transit: Sic quæ legeris si solida duran n memoria, aliena manent; si abeunt in ingenium, tùm reddun eruditiorem. *Seneca.*

Terra, quæ gignit salem, nihil aliud gignit: Sic ingenia fœcu in literis, in cæteris ferè rebus non perinde valent. *Plinius li*

Vina, vasis infusa è taxo factis, mortifera sunt: Ita saluta quin eruditio, si inciderit in hominem pestilentem, moribu redditur noxia. *Plin.*

Vt laurus tota viret perpetuò: Ita doctrinæ fama non senescit, neque marcescit. *Plin. lib.* 13. *c.*

Vt qui hircosi sunt, gravius ole nguentis obleverint: Ita fœdior est nequitiæ fama, si ea celebritas reddat magis conspicuam, latiusque traducat m fabulas *Eras.*

Vt gemma minutula quædam ingentibus tamen saxis anteponitur: Sic homo pusillu io valens; aut philosophia seu virtus ostentatione n uiddam est, sed precio maximum. *Idem.*

In ludo sphæræ simul discunt ere & excipere commodè: At in doctrina prius est benè acc n mittere: quemadmodum concipere prius est quàm p

¶ EXEMP

DOcilitatis exempla: Populu 5. Multitudo, *Luc.* 8. 4. & 21. 38. *A* onicenses, 1. *Thessal.* 2. 13.

¶ EXEMPLA PROFANA.

EPicurus Atheniensis tanto studio discipulos exercebat, ut etiam memoriter tenerent ipsius scripta. *Laert. lib.* 10.

Arcesilaus Pitanæus, ut doctissimus erat, & in docendo promptus atque diligens: Ita etiam in communicandis rebus suis mirè facilis. *Laert. lib.* 4.

Zeuematius Monachus, quamvis cæcus esset, tamen sedulò circuivit orans, docens, confirmans, reprehendens. *Theodoretus lib.* 4. *cap.* 28.

Asclepius Afer, in Bajensi territorio parvi vici Episcopus, in docendo extemporanea facultate præditus erat, circà annum Domini 440. sub Theodosio juniore. *Gennadius in Catalogo suo.*

Bartolus quinquennium consumpsit integrum in prælectione legis de ætate. ff. de minoribus. *Richardus in ejus Vita.*

Vide Discendi cupiditas &c. Item infra, Professor, Præceptor.

DOLOR.

¶ Sententiae Patrvm.

[redacted]Vi peregrinationem propriam diligit, dolores etiam inter do-
[redacted]lores nescit. Iusti autem verba dolore plena sunt, quia quous-
[redacted]præsentia tolerat, ad aliud loquendo suspirat. *Greg. l. 7. mor.*
[redacted]itigat vim doloris considerata æquitas ferientis. *Ibid.*
[redacted]antò quisque perfectior est, quantò perfectius sentit dolores
[redacted]nos. *Ibid.*

¶ Sententiae Poeticae.

Claud. de bello Getico.

—— Semperq́; vicissim
Gaudia præmissi cumulant inopina dolores.

Ovid. 5 Trist. 1.

Strangulat inclusus dolor, atque cor æstuat intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.

Idem 4. Amor.

—— Minuet vindicta dolorem.

Sen. Med. 155.

Levis est dolor, qui consilium capere potest,
Et clepere sese; magna non latitant mala.

¶ Sententiae Philosophicae

[redacted]Obis autem ignosci potest prolapsis ad lachrymas, si non nimiæ
[redacted]decurrerint, si illas ipsi repressimus: nec sicci sint oculi amico
[redacted]isso, nec fluant. Lachrymandum est, non plorandum. Per lachry-
[redacted]s argumenta desiderii quærimus, & dolorem non sequimur, sed
[redacted]endimus. *Senec. epist. 63.*
[redacted]inem dolendi qui consilio non fecerit, tempore invenit. *Id. ib.*
[redacted]urpissimum est in homine prudente remedium mœroris, lassi-
[redacted]lo mœrendi. Malo relinquas dolorem, quàm ab illo relinquaris.
[redacted]non feminis constituêre majores ad lugendum, non ut tamdiu
[redacted]erent, sed ne diutius: Viris nullum legitimum tempus est, quia
[redacted]lum honestum. Nulla res citius in odium venit, quàm dolor:
[redacted]recens, consolatorem invenit, & aliquos ad se adducit: invete-
[redacted]us vero, deridetur. Nec immerito. Aut enim simulatus aut
[redacted]tus est. *Idem ibid.*
[redacted]inceris à dolore, si cesseris: vinces, si te contrà dolorem inten-
[redacted]is. *Idem epist. 79.*
[redacted]Dura res est dolor, in motu mollis: pauci dolorem poterunt fer-
[redacted]Simus ex paucis. Imbecilles natura sumus: naturam infamare
[redacted]i: illa nos fortes genuit. *Idem de remediis fortuna.*

Dolo-

Doloris rationem ab inimicis exigit, qui patiendo dolor non ostendit. *Idem in Proverb.*

Animo dolenti nihil oportet credere: etiam innocentes cogit mentiri dolor. Homo ne sit sine dolore, fortunam invenit. Læso doloris remedium est inimici dolor: dolor decidit, ubi, quo crescat, non habet. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates rogatus: Quomodo quis vitam tristitiâ vacuam degeret? respondit, Fieri non posse, ut qui in civitate aut familiâ habitat, & hominibus conversatur, non aliquando tristetur. *Anton. & Max. serm. de dolore & tristitia.*

Idem interrogatus: Quid bonis molestum esset? respondit: Prosperitas impiorum. *Anton. &* ... *erm. de dolore & tristitia.*

¶ EXEMP ... SACRA.

DOloris exempla: Eva, *Gene* ... 16. Isaac, 24. 67. Sichimitæ, 34. 35. Israelitæ *Exod.* 3. v. 7. ... lcana uxor, 1. *Sam.* 1. v. 15. 16. Vxor Phinees, 4. 19. David, 2. S ... 5. & 19. v. 1. 2. Mater Iabes, 1. *Paral.* 4. 9. Asa, 2. *Paralip.* 6. 12. ... nitidis, 2. *Reg.* 4. v. 20. Esdras, 3. *Esdr.* 8. 92. 4. *Esdr.* 5. v. ... 13. & 7. 5. & 10. 20. & 16. 6. & 30. v. 16. 17. David, *Psal.* 1 ... 5. & 31. v. 10. 11. & 38. v. 4. 5. 6. & 94. 19. Esaias, *Esa.* 21. ... 53. Baru ... *Ierem.* 45. v. 1. 2. 3. Damascus, 49. 24. Iremi ... thathias, 1. *Machab.* 2. 24. Ioseph & Mari ... 2.

¶ EXEMP ...

CNeus Pompeius, ex acie Phar ... lomæum Ægypti regem confugit: Hunc Co[...] comitata, in navicula à Septimio & Achilla Aegyptio miserè trucidari vidit. *Plut. in Pomp.*

Alexander Magnus semel visas Darii regis uxorem atque filias in conspectum suum admittere amplius recusavit, magnos oculorum dolores Persides esse inquiens. μεγάλας λύπας κόρας εἶναι *Plut.*

Tiberius Cæsar, cum repudiatâ Agrippinâ dilectissimâ Iuliam Augusti filiam coactus esset ducere, eam pòst divortium semel omninò ex occursu visam adeò contentis & tumentibus oculis prosecutus est, ut custoditum sit deinceps, ne unquam in conspectum ejus veniret. *Suet.*

D. Augustinus, ut dolorem, quem ex matris Monicæ morte conceperat, abstergeret, ipso funeris die in balneum ivit: sed parum profuit. Dormitum se conferens, posteaquam evigilavit, magna ex parte mitigatum dolorem deprehendit: & recordatus est versuum D. Ambrosii: Deus creator omnium, Polique rector, vestiens, &c. *D. Augustinus lib. 9. Confessionum cap. 12.*

Vide Consolatio, Tristitia.

DOLUS.

¶ Sententiae Biblicae.

mulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cùm inĉti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum, & vita eo- n inter effœminatos *Iob*. 36.

Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus. *Psal*. 5.

Disperdet Dominus universa labia dolosa. *Ibid*. 11.

Abominatio Domini est omnis illusor. *Proverb*. 3.

epul hrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, *l*. 5.

Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula, *Psal*. 54

Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub la- eorum. *Psalm*. 139.

Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim t insidiæ dolosi. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & t perdix inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum: Sic & cor erborum: & sicut prospector videns casum proximi sui. Bona m in mala convertens insidiatur, & in electis imponet maculam. cintilla enim una augetur ignis, & ab uno doloso augetur san- s: homo verò peccator sanguini insidiatur. *Eccles*. 11.

ttende tibi à pestifero: fabricat enim mala: ne forte inducat su- te subsannationem in perpetuum. *Ibid*.

Admitte ad te alienigenam, & subvertet te in turbine, & abalie- bit te à viis propriis. *Ibid*.

Stultus enim fatua loquetur, & cor ejus faciet iniquitatem, ut ficiat simulationem, & loquatur ad Dominum fraudulente n& uam faciat animam esurientis, & potum sitienti auferat. Frau- enti vasa pessima sunt: Ipse enim cogitationes concinnabit ad dendos mites in sermone mendacii, cùm loqueretur pauperi icium. *Esai*. 32.

Ecce, parturiit injustitiam, concepit dolorem, & peperit iniqui- m. Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam t. Convertetur dolor ejus in caput ejus: in verticem ipsius ini- tas ejus descendat. *Psal*. 7.

nfixæ sunt gentes in interitu quem fecerunt: in laqueo isto, m absconderunt, comprehensus est pes eorum. *Ibid*. 9.

iri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. *Ibid*. 54.

pse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam. *Prov*. 3

Non inveniet fraudulentus lucrum. *Ibid*. 12.

ir versutus odiosus erit. *Ibid*. 14.

Qui decipit justos in via mala, in interitu suo corruet: & simpli- possidebunt bona ejus. *Ibid*. 28.

Qui

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet, & losa dolosi dividet vulnera: & qui foveam fodit, incidet qui statuit lapidem proximo suo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo. *Ecclesiast.* 27.

Sagitta vulnerans lingua eorum, dolum locuta est in ore suo: pacem cum amico suo loquitur, & occultè ponit ei insidias. Numquid super his non visitabo, & dicit Dominus, & in gente hujusmodi non ulciscetur anima mea? *Ierem.* 9.

Maledictus dolosus. *Malach.* 1.

§ Sententiae Poeticae.

Vergil. lib. 2. Aeneid.

—Dolus an virtus quis in hoste requirat?

Horat. d etica.

Nunquam te fallant a vulpe latentes.

§ Apoph at

Lysander, quùm quidam ei leraque dolo & fraude gereret, ridens dixis quod vellet non assequeretur leonis exuvio, vul p andum esse. Sentiens, quod honestis rationibus non ffi id fraude efficiendum esse. *Plutarch. in Lacon*

Quùm *Fabius* simili arte re Tarentum, quali Annibal ceperat: & Roma (inquit *Ann* am Annibalem. *Plut. in Annibale.*

§ Exempl

Doli exempla: Filii Iacob, er, 2. *Sam.* 3. 27. Impii & hostes Davidis, *Ps* 36. 3. & 38. 13. & 57. 5. Doeg Idumæus, *Psal.* 52. v. 3. 4. Populus Iudaicus, *Ierem.* 9. 8. Antiochus, 1. *Mach.* 1. v. 31. 32. Alcimus & Bacchides, 7. 15. Principes Sacerdotum & Seniores, *Matth.* 26. 4. Insidiatores Christi, *Luc.* 20. 20. Elymas Magus. *Act.* 13. 10.

§ Exempla Profana.

Vlysses, quem sapientiæ nomine celebrat Homerus, dolo gloriatur, non malo, sed quo justè contra hostes uti possumus: inquit ergo:

Εἰμὶ Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισι
Ἀνθρώποισι μέλω, καί μευ κλέος οὐρανὸν ἵκει.

Theat. Zwing. f. 1640.

Aristomenes Messenius suæ tempestatis homines eximia quadam astutia & calliditate longè superasse dicitur: cujus defuncti cor, cùm exsectum esset, pilis refertum fuisse ferunt, teste *Plin. lib.* 11 *Valer. Max. lib.* 1. *cap.* 8.

Fama est, *Philippum Macedonem* magis de prudentia, astu imperatorio, & successu, quem in conciliandis hominibus habuisset, quam

[redacted]n de copiarum & auxiliorum viribus gloriari solitum. *Diodo-*
[redacted]*lib.* 16.

[redacted]*ratus Sicyonius*, ut consiliis & astu mirificè polluit, ita in aper-
[redacted]ie timidus fuit. *Plut. in Arat.*

[redacted]*ide Fraus*,

DONUM.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

[redacted]num hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei
[redacted]cit. *Prov.* 18.

[redacted]unus absconditum extinguit iras, & donum in sinu indigna-
[redacted]m maximam *Ibid.* 21.

[redacted]um dederis, ne improperes. 41.

[redacted]nimam autem aufert accipientium. *Prov.* 22.

[redacted]atius est magis dare, quàm accipere. *Actor.* 20.

[redacted]datum, quod non est utile: est datum, cujus retributio du-
[redacted]*Eccles. c.* 20.

¶ APOPHTHEGMATA.

[redacted]*genes* cuidam pallium à se repetenti, lepidissimè respondit:
[redacted]i donasti, habeo: Si commodasti, utor.

¶ EXEMPLA SACRA.

[redacted]norum oblatorum exempla: Servus Abraham, *Genes.* 24.
[redacted]. 53. Populus Israeliticus ad fabricationem Tabernaculi, *Exod.*
[redacted]6. David, 2 *Sam.* 30. 26. Iosias, 3 *Esd.* 1. v. 7. 8. Assuerus, *Esth.* 2. 18.
[redacted]ati Iob, *Iob.* 42. 11. Ionathas, 1. *Mach.* 10. 60. Alexander, v. 8. 9.
[redacted]tus, *Luc.* 7. 21 Pilatus, *Marc.* 15. 45.

¶ EXEMPLA PROFANA

[redacted]*mistocles* exul, à Persarum rege Artaxerxe honoratus pluri-
[redacted]s donis, ac cito factus opulentus, filiis suis: Filii, inquit, perie-
[redacted]s, nisi perissemus. *Plut. in apoph.*

[redacted]ili seditione, quæ in *Xysti IV Pontificis* tempora incidit, Pom-
[redacted]Læti domo temere direpta, tàm multa sunt hinc inde illi con-
[redacted]b amicis & affectatoribus, ut penè plura accepisse credatur,
[redacted] amiserit. *Sabellicus in Pomp. Vet.*

[redacted]*de Munera*.

DORMITATIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 2. Amor. 9.

Infelix, totâ quicunque quiescere nocte
Sustinet, & somnos præmia magna vocat.

Plautus

Plautus in Rudente. 4. 2.

Vigilare decet hominem, qui vult sua tempori ... è officia.
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum m... o quiescunt.

Vide Somnus. Item Ignavia, Otium, Pigritia

DOS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 24. lib. 3.

Dos est magna, parentium
Virtus, & metuens alterius viri
Certo fœdere castitas.
Et peccare nefas; aut pr... mori.

Plautus in A... ne. 2. 2.

Non ego illam mihi dote... ua dos dicitur,
Sed pudicitiam, & pud... tum cupidinem,
Deûm metum, parentu... , & cognatûm concordiã:
Tibi morigera, atque ut ... sim bonis, prosim probis.

Idem in A... 2.

Dummodò morata rectè ... dotata est satis.

Ausonius in B...

Quæ dos matronis pulc... a.

Plautus in ...

Tace stulta, non tu nun... les,
Quoiusmodi hic cùm fa... r?
Dum dos sit, nullum vitium vitio vertitur.

Plautus in Asinaria. 1. 1.

Argentum accepi, dote imperium vendidi.

§ APOPHTHEGMATA.

CHilon dicere solebat: Vxorem humilem modico apparatu ducendam esse, ne pro conjuge dominam in domum accersas. *Laert. lib. 1. cap. 4*

Lycurgus interrogatus; Cur lege cavisset, ut absque ulla dote virgines elocarentur? Vt, inquit, neque propter inopiam ullæ relinquerentur innuptæ: neque ob divitias expeterentur. *Plut. in Lacon. apoph.*

Lacæna quadam virgo paupercula, rogata quam sponso dotem esset illatura? Pudicitiam, inquit, à majoribus traditam. *Idem in apoph.*

Themistocles, quùm ex procis filiæ virum probum diviti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus: Malo, inquit, virum absque pecunia, quàm pecuniam absque viro. *Plut. in Themist. & apoph.*

§ EXEM-

§ EXEMPLA PROFANA.

Schines Socraticus vetulâ ductâ ditescit. *Athenaeus lib.* 13. *c. ult.*

Priscis seculis dos olim apud Romanos æs grave fuit: mox em millia æris dotes non excessere: posteà corruptis moribus millia. Divites uxores in dote ad quadraginta millia supergressunt: in tantum, ut Megulia, quod quingenta millia dotem de-at, Dotatæ nomen tulerit. *Alexand. lib.* 4. *c.* 3.

rico Danorum regi nupsit Philippa Portugalliæ regis filia: Do-i attulit denarium aureum unum, multa millia pendentem: *nzius lib.* 11. *Vandalia c.* 18.

Vide Conjugium, Donum, Matrimonium, Munera.

D U X.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Amphitruone. 1. 3.

Ubi summus imperator non adest ad exercitum,
Citius quod non facto est usus, fit, quam quod facto est opus:

Seneca in Octavia, v. 434.

Extinguere hostem, maxima est virtus Ducis.

Martial. lib. 5. Epigram. 20.

Quatenus hi non sunt, esto tu, Caesar, amicus:
Nulla Ducis virtus dulcior esse potest.

Silius Italicus lib. 3. bel. Civil.

Turpe duci totam somno consumere noctem;
O rector Lybiae! vigili stant bella magistro.

Claud. de bel. Getico. v. 114.

——— Ductorque placebat,
Non qui praecipiti traheret simul omnia casu:
Sed qui maturo vel laeta vel aspera rerum
Consilio momenta regens, nec tristibus impar,
Nec pro successu nimius, spatiumque morandi,
Vincendiq; modum mutatis nosset habenis.

Ovid. lib. 3. Fastorum.

Diffugiunt Tyrii, quo quenque agit error: ut olim
Amisso dubiae rege vagantur apes.

Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut.

Bebricas exemplo spargit fuga: nullus adempti
Regis amor: montem celeres sylvamq; capessunt.

Seneca in Octavia. v. 435.

Servare cives, major est virtus patriae patri.

§ APOPHTHEGMATA.

Gesipolis Pausaniae F. cuidam dicenti: Ipsum, cùm rex esset, cum æqualibus suis fuisse obsidem, non liberos, aut uxores eorum:

Et

Et quidem non injuria, inquit: Par enim est, ut & nos nostra errata feramus. *Plut. in Lacon.*

Brasidas egressus ad bellum, hunc in modum scripsit Ephoris: Quicquid erit malorum in bello, aut profligabo, aut moriar: testatus animum fortissimo duce dignum. *Eras. in apoph.*

Iphicrates oratori cuidam, pro concione hunc in modum ipsum interroganti: Quis es, ut tàm sublimes geras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici. *Plut. in apoph.*

Idem in sociorum agro castrametatus, cùm vallum extrueret & fossam pararet, objicienti: Quid est, quod metuamus? Dixit: Nulla Imperatoris vox deterior esse potest, quàm Non putabam. *Plut. & Stob.*

Chabrias frequenter dicere solebat: Eos demùm Ducis munere quàm optimè fungi, qui res hostium quàm maximè cognitas & perspectas haberent. *Plut. in apoph.*

Pausanias Plistonactis F. percontanti: Quo pacto possent debellari Thraces? Si, inquit, qui vir optimus est, eum belli ducem delegerimus. *Idem.*

Albertus Austrius in bello, quod contra Bohemos prius quam Romanis imperaret diutissimè gessit, interrogatus: Quem copiis præficere statuisset? Si alium, inquit, quàm me, ductorem exercitus petitis, frustrà me Austriæ ducem appellatis. *Aeneas Sylv. lib. 3. comment. de rebus Alphonsi.*

Phocion, adhuc florente Leosthene interrogatus ab oratoribus: Quid ipse boni fecisset Reipub? Nihil aliud, inquit, nisi quòd, donec ego vobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omnes vita defuncti in majorum monumentis sepulti sunt. *Plutarch. in Phocione.*

Pelopidas uxori, quæ ipsum ad bellum proficiscentem rogabat muliebriter, ut servaret seipsum: Alii, inquit, ut istud faciant, monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius, ut servet cives. *Idem in apoph.*

Q. Minutius hortante filio, ut locum idoneum paucorum jacturâ caperet: Visne, inquit, tu ex illis paucis esse? *Idem in apoph.*

Lucullus ad direptionem incitantibus dixit: Se malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripere, quàm universas hostium fortunas sibi vendicare. *Idem in Lucullo.*

Pyrrhus ad quendam, promittentem se traditurum ei aciem instruendi artificium, qui tamen in acie nunquam fuerat, dixit: Non opus esse sibi imperatore, cujus aures tubæ sonus nunquam circumierit. *Stob. serm. 52.*

Antigonus milites quosdam videns thoracibus & galeis indutos sphærá ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illorum accersi jussit, ut eos coram illis laudaret: verùm ubi nuntiatum esset, Duces

bib-

res præfecturas illorum militibus dedit, qui sphæra luserant a-
i: simul & ducum ignaviam puniens, & militum strenuitatem
orans. *Plut. in apoph.*

gesilaus percontatus: Quid ducem belli præcipuè exornaret?
ondit: Adversus hostes audacia, & in oblata opportunitate ra-
& consilium. *Stob. serm. 52.*

paminondas conspecto magno exercitu, qui bono & prudente
eratore carebat: Quanta bellua, dixit, absq; capite? *Stob. serm. 52.*

§ SIMILITUDO.

T elleborum, concitatis intus omnibus, ipsum in primis exit. Ita
dux fortis adhortatus suos inter primos prodit in hostem, velut
uit Hierophilus. *Plin.*

Vide Princeps, Imperator.

EBRIETAS.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Vlier ebriosa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius non
tegetur. *Eccles. 26.*

icut ignis probat ferrum durum: Sic vinum corda superborum
uet in ebrietate potatum. *idem 31.*

Diligentes in vino noli provocare: multos enim exterminavit
um. *ibidem.*

maritudo animæ vinum multum potatum. *ibid.*

equa vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud mo-
atè, sobrius eris: Vinum in jucunditatem creatum est, non in
etatem ab initio. *ibidem.*

xultatio animæ & cordis, vinum moderatè potatum: & sobrius
us, sanitas est animæ & corpori. *ibid.*

Quàm sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dor-
ndo non laborabis ab illo, nec senties dolorem. *Ibidem.*

Væ! qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam & potandum
ue ad vesperam, ut vino æstuetis. Cithara, & lyra, & tympanum,
bia, & vinum in conviviis vestris: & opus Domini non respi-
, nec opera manuum ejus consideratis. *Esa. 5.*

Væ! qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad mi-
dam ebrietatem. *ibidem.*

xpergiscimini ebrii, & flete, & ululate omnes, qui bibitis vinum
lcedine, quoniam periit ab ore vestro. *Ioel. 1.*

Neque ebriosi regnum DEI possidebunt. *1. Cor. 6.*

Ne intuearis vinum, quando flavescit, cùm splenduerit in vitro
r ejus: ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber,
ut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, &
tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari,
uasi sopitus gubernator amisso clavo, & dices, Verberaverunt
me, sed

me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi. Quando evigilabo & rursus vina repetam? *Proverb* 23.

Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes: & arguunt sensatos. *Ecclcs.* 19.

Ne comprimaris in convivio vini. *Ibid.* 31.

Væ! coronæ superbiæ ebriis Effraim, & flori decidenti, & gloriæ exultationis ejus, qui erant in vertice vallis pinguissimæ errantes à vino. *Esa.* 28.

Ad te quoque perveniet calix, inebriaberis atque nudaberis. *Thren.* 4.

Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. *Osea.* 4.

Luxuriosa res vinum. *Prov.* 20.

Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. *Ephes.* 5.

Qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. *Prov.* 11.

Bibite, & inebriamini, & vomite, & cadite, neque surgatis à facie gladii; quem ego mittam inter vos. *Ierem.* 25.

Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnes ad vescendum conferunt, quia vacantes potibus & dantes symbola consumentur. *Prov.* 23.

Operarius ebriosus non locupletabitur. *Eccl.* 19.

Tumultuosa ebrietas. *Prov.* 20.

Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui sine caussa vulnera? cui suffossio oculorum? Nonne his, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis? *Ibidem* 23.

Ebrietatis animositas, imprudentis offensio, minorans virtutem, & faciens vulnera. *Eccles.* 31.

Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. *Ibid.*

Cœperunt principes furere à vino. *Osea.* 7.

Nullum secretum est, ubi regnat ebrietas. *Prov.* 31.

Væ! qui potum dat amico suo, mittens fel suum, & inebrians, ut aspiciat nuditatem ejus: Repletus es ignominiâ pro gloriâ: bibe tu quoque, & consopire: circundabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignominiæ super gloriam tuam. *Abac.* 2.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Lymphatus & cacodæmone captus misericordia quidem dignus est: ebrius verò eadem ferè & ipse patiens, minimè misericordia dignus, qui spontaneo servit dæmoni. *Basil. Mag. serm. de ebrie.*

Quid infelicius ebrietatis dominatu? Ventri ultra capacitatem infundere, sensui rationem adimere, non loqui, non meminisse, non stare, & mortem quandam naturæ incolumi imperare? *Hilarius in Psalm.* 125.

Ebrietas est fomes libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera, animus ignescit. *August. in epist.*

brietas est flagitiorum omnium mater, culparumque materia, x criminum, origo vitiorum, turbatio capitis, subversio sensus, pestas linguæ, procella corporis, naufragium castitatis, amissio poris, insania voluntaria, ignominiosus languor, turpitudo um, dedecus vitæ, honestatis infamia, animæ corruptela. *Idem sacras Virgines*

brietas in utroque sexu cuncta mala appetit, & nefanda comit, &, ut ait Apostolu, regna cœlestia appetentibus denegat. *em.*

n ebriis non ratio ulla, non ullum vitæ gerendæ consilium, nec artium, nec gestorum aut lectionum memoria, aut industriæ videntia est *Idem ibid.*

bbrietas in fæminis ad terram deponit aspectum: Ebrietas au amisso pudore inverecundos erigit vultus. *Idem ibid.*

bbrietas cum summa trepidatione & silentio irreprehensibile ttit verbum: Ebrietas verò immoderatum facit fæminæ & ser- tem & vultum. *Idem ibidem.*

alde turpe est, ut, quem non vincit homo, vincat libido, & ob- ur vino, qui non vincitur ferro. *Idem epist.* 182.

brietas est blandus dæmon, dulce venenum, suave peccatum, n qui habet, seipsum non habet; quam qui facit, peccatum non , sed ipse totus est peccatum. *Idem in quodam sermone.*

uicunque ad bibendum pronus fuerit, vel in convivio alios suos vavit, pro se & pro ipsis in die judicii reus erit. *Idem ibid.*

briosus, quùm absorbet vinum, absorbetur à vino: abominatur to: despicitur ab angelis: deridetur ab hominibus: destituitur tutibus: confunditur à dæmonibus: conculcatur ab hominibus. *n lib. de pœnitent.*

briosus confundit naturam: amittit gratiam: perdit gloriam: rrit damnationem æternam. *Idem ibid.*

vino luxuria est: ubicunque saturitas & ebrietas, ibi libido do- atur. *Idem in epist. ad Titum.*

brietas est, per quam menti quædam suboblivio generatur ex rfluorum potuum indulgentia. *Isidor lib.* 3. *etym.*

ihil est ita dæmoni amicum, sicut ebrietas & lascivia, quæ est r omnium vitiorum. Ante omnia autem vitetur à clericis, quæ ium peccatorum radix ac nutrix est. *Chrysost. super Matth.*

brietas judicium rationis offuscat: contentiones & bella procu- robur & naturalem virtutem enervat: infirmitatem generat: tem naturalem adducit: rebus temporalibus spoliat: &, quod rius est, divinam maledictionem inducit. *Hugo de sancto Victore*

brietas in laico crimen est, in sacerdote sacrilegium: quia alter um suam necat vino, alter spiritum sanctitatis extinguit. *Petr. s. in quodam serm.*

Ebrie-

Ebrietas mater litium, furoris genetrix, petulantiæ magistra: hanc qui habet, homo non est: hanc qui habet, non peccatum facit, sed est ipse peccatum: hæc enim est rabies voluntaria: invitatus hostis: illecebra honestatis, & pudoris injuria. *Idem ibid.*

Vbi regnat ebrietas, ratio exulat, intellectus obtunditur, consilia deviant, judicia subvertuntur. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Remedio amor. in fin.

Aut nulla ebrietas, aut tanta sit, ut tibi curas
Eripiat: si qua est inter utrumque, nocet.

Verg de Venere & Vino.

Arcanum demens detegit ebrietas.

Horat. lib. 1. Epist. 5.

Quid non ebrietas designat? operta recludit,
Spes jubet esse ratas: in prælia trudit inermem:
Sollicitis animis onus eximit: addocet artes.
Fæcundi calices quem non fecere disertum?
Contractà quem non in paupertate solutum?

Ovid lib. 1. de arte amandi.

Ebrietas ut vera nocet, sic victa juvabit.

Silius Ital. lib. 15 belli Punici.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, & atris
Circa te semper volitans infamia pennis.

Ovid. de arte amandi lib. 1.

Vina parant animos, faciuntque caloribus aptos:
Cura fugit multo diluiturque mero.
Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit,
Tunc dolor, & curæ, rugaque frontis abit.
Tunc aperit mentes ævo rarissima nostro
Simplicitas, artes excutiente Deo.

Tibullus lib. 1. Eleg. 7.

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora tristitia dissoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licet dura compede pulsa sonent.

Horat. Oda. 18. lib. 1.

At ne quis modici transiliat munera Liberi
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius:
Quum fas atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi.

Propertius lib. 2. Eleg. 33.

Vino forma perit, vino corrumpitur aetas.
Vino saepe suum nescit amica virum.

Plaut. Pseud. 5. 1.

—— Magnum hoc vitium vino est:
Pedes captat primum: luctator dolosu'st.

Plaut. Truc. 4. 3.

Nam vinum si fabulari posset, se defenderet.
Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent,
Qui quidem probi sunt.

Avienus Rufus.

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore:
Vno namque modo vina Venusq; nocent.
Vt Venus enervat vires, sic copia Bacchi
Et tentat gressus debilitatque pedes.

Ovid. 1. Amor. 6.

Nox, & amor, vinumque nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat: Liber Amorque metu.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Mne vitium ebrietas & incendit & detegit. Vbi possedit ani-
num nimia vis vini, quicquid mali latebat, emergit. Non fa-
brietas vitia, sed prodit. Tunc libidinosus ne cubiculum qui-
exspectat, sed cupiditatibus suis quantum petierint, sine dila-
e permittit: tunc impudicus morbum profitetur ac publicat:
petulans non linguam, non manum continet. Crescit inso-
i superbia, crudelitas saevo, malignitas livido, omne vitium de-
tur & prodit. *Seneca. Epist. 83.*

uae gloria est, capere multum! Quum penes te palma fuerit,
ropinationes tuas strati somno ac vomitantes recusaverint,
m superstes toti convivio fueris, quum omnes viceris virtute
nificâ, & nemo vini tam capax fuerit, vinceris à dolio. *Idem*
em.

brietates continuae efferant animos. Nam quum saepè apud
on sunt, consuetudine insaniae durata vitia, vino concepta, etiam
illo valent. *Idem ibid.*

bsentem laedit, qui cum ebrio litigat. *Idem in Prov.*

uid turpius ebrioso, cui foetor in ore, tremor in corpore? Qui
nit stulta: prodit occulta: cui mens alienatur: facies transfor-
ur. Nullum enim secretum, ubi regnat ebrietas. *Innoc. de vilita-*
onditionis humanae.

nterim si hoc colligere vis, virum bonum non debere ebrium
, cur syllogismis agis? Dic, quàm turpe sit, plus sibi ingerere,
m capias, & stomachi sui non nosse mensuram. Quàm multa
i faciant, quibus sobrii erubescant? Nihil aliud esse ebrietatem

quàm

quàm voluntariam insaniam. Extende in plures dies illum ebrium habitum: numquid de furore dubitabis? Nunc quoque non est minor, sed brevior. *Senec. epist.* 83.

¶ APOPHTHEGMATA.

ANonymus. Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberiùs dixerant in *Pyrrhum* regem: Res ad eum delata est: acciti sunt juvenes, ac periclitabantur omnes, quùm factum nec negari posset, nec defendi. Tum unus illorum deterioris ingenii: imò, inquit, Rex, & ista diximus, & longè acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset: linguæ petulantiam in temulentiam rejiciens. Itaque mox ira principis in risum versa dimissi sunt. *Eras. 6. apoph. ex Plutarch.*

Claudius Cæsar nunquam adeò animi sui secreta protulit, atque olim, dum multo vino madidus esset, ubi dixit: Sibi fatale esse, ut conjugum flagitia ferret, deinde puniret. Quæ vox terrorem non mediocrem injecit Agrippinæ. *Ex Sueton.*

Sophocles vitio vertebat Aeschylo, quòd ebrius scriberet: Nam & si benè scribit, inquiebat, nesciens tamen id facit. *Stob. serm.* 18.

Cleostratus cuidam ei dicenti: Non te pudet ebrium fieri? Respondit: Te verò non pudet ebrium monere? *Anton. & Max. serm. de ebrietate.*

Leontychidas percontanti cuidam: Cur parcè biberent Spartiatæ? Ne, inquit, pro nobis alii consultent *Plut. in Lacon.*

Aristippus jactanti cuidam, quòd multum bibere posset, nec inebriaretur? Quid, inquit, magni narras, quùm idem faciat quoque mulus? *Laert. lib.* 2. *cap.* 8.

Quidam Lacon, quùm audisset quosdam à cœna cogi ad bibendum: Num, inquit, coguntur etiam ad edendum? *Plut.*

Anonymus. Bonosus imperator vir extremæ gulæ & ebrietatis, cum se suspendio suffocasset, interrogatus quidam, qui ejus mores & vinolentiam noverat: Quisnam esset suspensus? Respondit: Non hominem esse, sed amphoram. *Vopiscus.*

Anacharsis ab adolescente in convivio pulsatus: Adolescens, inquit, si nunc vinum non fers, ubi senueris, aquam feres. *Laert. lib.* 1. *cap* 9.

Basilius Magnus quid esset ebrietas rogatus? respondit: Ebrietas dæmon est, spontè admissus in animos per voluptatem. Mater est malitiæ: impugnatio virtutis: ex forti timidum facit: ex modesto lascivum: justitiam ignorat: prudentiam abolet. Et sicut aqua pugnat igni, sic immoderatio vini mentem sobriam extinguit. Item, ut fumus fugat apes: sic ebrietas pellit spiritualia dona. *Anton. & Max. serm. de ebrietate.*

Tiberius Imperator, quoniam tyro in castris avidius bibebat vinum.

ı, militari joco, pro Tiberio Claudio Nerone dictus est Biberius dius Mero. *Erasm. lib.* 6. *apoph.*

nacharsis interrogatus: Num in Scythia essent tibicinæ? Reıdit: Ne vites quidem. *Laert. lib.* 1. *c.* 9.

ythagoras consultus: Quînam vinosus ebrietatem desereret? ıondit: Si quæ per ebrietatem facit, frequens animo volvat. *serm.* 18.

iogenes adolescentem stupidum mero, & prorsus desipientem ıitus: Adolescentule, ait, temulento satus es patre. *Stob.*

hilocrates & Aeschines Atheniensium legati ad Philippum edoniæ regem cum aliis missi cùm domum redirent, regémque ımine laudarent, quòd strenuè bibisset: Respondit *Demosthe-* Habet hanc virtutem cum spongia communem. *Plutarchus in ıosth.*

aramizas Metrodoti cùm per ebrietatem Cyri mortem apeet: Rectè, inquit, se habet illud, quod crebro usurpatur à cis: *Veritatem in vino esse. Brus. lib.* 1. *cap.* 19.

ndroclides ad Alexandrum regem, vino plus satis deditum, sse fertur: Vinum potaturus, rex, memento bibere terræ sangui-: cicuta homini venenum, cicutæ vinum. *Brus. lib.* 1, *cap.* 19. *ex io.*

¶ SIMILITVDINES.

avi canes apud mensam audent, in venatu minimè: Sic ingeosum est, cùm sobrius liberè loqui non audeas, inter pocula id re. *Plutarch.*

Quemadmodum musto dolia ipsa rumpuntur, & omne quod in jacet, in summam partem vis caloris ejectat: Sic vino exæstuanuicquid in imo jacet abditum, effertur, & prodit in medium. *c. epist.* 83.

uemadmodum difficiles faciunt oculos diutini morbi, etiam ıinimam radii solis offensionem: ita ebrietates continuæ effeanimos. *Ibid.*

t polypi non extendunt sua flagella, nisi ad esculenta: Sic qui omnem felicitatem cibo potuque metiuntur. *Plin. lib.* 9. *c.* 29. *lut.*

uscæ & alia nonnulla insecta suctu vivunt, ideoque eis pro linest fistula: Ita quosdam videas bibones, qui potu vivant, à cibo orreant. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

ietatis exempla: Noe, *Genes.* 9. ℣. 21. Nabal, 1. *Sam.* 25. ℣. 36. mmon, 2. *Sam.* 13. ℣. 28. Ela, 1. *Reg.* 16. ℣. 9. Benadad, 20. ℣. 16. ısar, *Dan.* 5. ℣. 2 In brietate extinctorum exempla: Philisthæi, .16. ℣. 25. 30. Ammon, 2. *Sam.* 13. ℣. 28. Ela, 1. *Reg.* 16. ℣. 9. Holofer-

nes,

nes, *Iudith.* 13 v. 1. 10 Balsasar, *Dan.* 5. v. 1. 2. 3. 4. 30. Simon cum filiis & quibusdam pueris. 1. *Machab.* 16. v. 16. 17.

¶ EXEMPLA PROFANA.

P*ittacus Mitylenæus* temulentos, si quid deliquissent, duplici pœna puniri curavit; ut formidine supplicii à vino promptiùs abstinerent. *Alexand. ab Alex. lib.* 3.

Apud Hispanos hodie ebrietas tanto habetur odio, ut ne testimonii quidem dictio ei, qui huic vitio obnoxius vel semel fuerit, permittatur. *Theat. Zwing.*

Indi, nisi sacrorum causa, vinum non bibebant: apud quos constitutum erat, ut si qua mulier regem temulentum occidisset, donaretur munere hoc, ut successori nuberet. *Alexand. ab Alex. l.* 3. *c.* 11.

Athenienses, cum ebrietatis vitium in omnibus improbarent, ex Solonis instituto ebrium Princi[illegible]e mulctabant. *Laert. in Solone.*

Apud eos Locros, qui magis v[illegible]d Zephyrum, si quis merum sine medici imperio medicam[illegible]erit, capitis damnatur, quam legem tulit Zaleucus. *A*[illegible] *c.* 9.

Clejo non solum [illegible]um fœmin[illegible] cum viris potare ausa, omnes superavit. *Aelian lib.* [illegible] *histor* & *Athen. lib.* 10 *c.* 9.

Heraclides pugil parem in [illegible] non habebat: alios enim ad jentaculum invitabat, alios ad p[illegible], quosdam ad cœnam: quibus omnibus sine interstitio su[illegible] *sius.*

Anacharsin philosophum aj[illegible] apud Peri drum. Hoc enim vitium secu[illegible]at. *Varia historia.*

M. Cicero filius, cùm parens [illegible]it abstinentissimus, binos congios haurire solitus est, teste [illegible]inio. Temulentus M. Agrippæ scyphum impegit. *Val. Max.*

Indos ferunt ex fructu arundinum, quæ mel gignunt, aut vino ex dactylis, inebriari. *Alexand. ab Alex. lib* 3. *cap.* 11.

Persarum multi farinas in vinum jacientes bibunt: alii ovorum flava pro farina bibere consueverunt. *Athen. lib* 10. *cap.* 10.

Carthaginienses & *Celtiberi* & *Thraces* mero penitus utuntur, tam viri quam mulieres: atque vino item vestes perfundunt, præclarum hoc & beatum vitæ genus existimantes. *Cælius l.* 28. *c.* 6. *A. L.*

¶ HIEROGLYPHICA.

P*Er Pantheram* ebriositas intelligitur hieroglyphicè. Sunt enim Pantheræ vini admodum avidæ, & à venatoribus ebriæ plerumque capiuntur, fontibus, quò potatum eunt, suavissimo, perveteri, potentique vino medicatis. *Pier. Val. lib.* 11. *pag.* 103.

Hominem verò ebrietate laborantem, ac sibi remedium comminiscentem significare cum vellent Ægyptii, *Vpupam* & *capillum Veneris herbam* pingebant. *Vpupa* siquidem uvis vescitur immodicè

t plerumque inde ebria fiat, & simulac se tentari sensit, capillo eris decerpto, efficacissimè sibi medicatur. *Idem lib.* 25. *pag.*235. n, *lib.* 58 *pag.* 562.

ECCLESIA.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

lffeminata est Ecclesia super omnem terram: columna autem & irmamentum Ecclesiæ est Evangelium & Spiritus vitæ. *Iren.* 3. *cap.* 11.

cclesia est quædam forma justitiæ, id est, commune jus omnium. ommune orat, in commune operatur, in commune tentatur; Ecclesiæ catholicæ societate nec alicui baptismus prodesse est, nec opera misericordiæ; nisi forte ut minùs torqueatur. *ust. de fide ad Petr.*

dhuc habet Ecclesia, quò crescat, donec illud impleatur: Domitur à mari usque ad mare. *Idem super Matth.*

cclesia nunc orat pro omnibus: nec tamen pro omnibus extur. *August.*

cclesia, velut lilium inter spinas, malis & bonis est permista. *lib.* 5. *de Baptis.*

oc ecclesiæ proprium est, ut tunc vincat, quùm læditur; tunc ligat, quùm arguitur; tunc obtineat, quùm deseritur. *Hil. de it.*

oc habet proprium ecclesia, dum persequitur, floret: dum oppriur, crescit: dum contemnitur, proficit: dum læditur, vincit: dum itur, intelligit: tunc stat, quùm superari videtur. *Idem ibid.*

on altera Romanæ urbis ecclesia, altera totius orbis æstimant. Gallia, & Bythynia, & Persis, & Oriens, & India, & omnes aræ nationes, unum Christum adorant: unam observant reguveritatis. Si autoritas quæritur: orbis major est urbe. Vbiue fuerit Episcopus, sive regio, ejusdem meriti est, ejusdem iotii: potentiæ divitiarum, & potestatis gradus, & paupertatis ilitas, vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non faciunt. rùm omnes Apostolorum successores sunt. *Hieron. ad Evan-presbyter.*

i sunt, qui paupertatem nobis exprobrant, opesque suas inso-r jactant? Qui ecclesiam multitudine definiunt, ac parvum m aspernantur. *Greg. Nazian. Or.* 21.

clesia non est in parietibus, sed in multitudine piorum: non est disputationis, sed doctrinæ. Corpus Ecclesiæ nihil tam scindit superbia. Non est ibi Ecclesia, ubi non est fides. In Ecclesia vocem esse oportet. *Chrysost. in hom.*

Sancta

Sancta Ecclesia duas vitas habet? Vnam, qua merces col
Aliam, in qua jam de receptis muneribus gaudet: Atque in
vita offert sacrificium, hic compunctionis, illic sacrificium ......
Gregor. in quadam hom. super Ezech.

Tunc sancta Ecclesia valentiùs in veritate reficitur, quùm ardentiùs pro veritate fatigatur. *Idem in moral.*

Sicut Ecclesia proprias res amittere non debet: Ita rapacitatis ardore alienas invadere non debet. *Idem in reg.*

Sancta Ecclesia consistit in unitate fidelium, sicut corpus unitate membrorum. *Idem lib. 29. moral.*

Ecclesia afflictionis tempore proverbium pravis efficitur. *Idem lib. 20. moral.*

O vanitas vanitatum! sed n... quàm insanior: fulget Ecclesia in parietibus, & eget in ... suos lapides auro induit, & suos filios nudos deseri... s egenorum servitur oculis divitum. *Bern. ad Apol.*

O humilitas, & sublimitas, & ... ! Cedat & sanctuarium Dei, & terrenum habitacu... palatium, & domus lutea, & aula regia, & corpus m... ...um lucis, & despectio denique superbis, & sponsa Chri... *super Cant.*

Omninò proditorem se esse ... icunque est ille, qui vitia quælibet in hanc domum cona... re ... a Dei ... luncam vult facere dæmonioru...

Sponsa, id est, Ecclesia Christi ... n Christi portare opprobrium. *Ide...*

Ecclesiæ nomine non tantùn ... tas designatur. *Idem in Cant. serm. 01.*

Præsumit Ecclesia non de suis meritis, sed de Dei misericordia. *Idem in Cant. serm. 6.*

Ecclesia media est inter cœlum, quod est locus tantùm bonorum; & infernum, qui est locus tantum malorum: Ipsa verò Ecclesia media est, quia indifferenter bonos & malos colligit, quod figuratum est in arca Noe, ubi animalia mitia simul erant cum animalibus immitibus. *Idem in Matth. cap. 22.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

P*Vnicum malum* tintinnabulo adjectum, cujus species apud Hebræos potissimum reperias, ut olim Eucherius, mox Gregorius Pontifex interpretatur, unitatem Ecclesiæ & ex multis gentibus in eundem sonum, hoc est, in eadem præcepta convenientiam indicat. *Pier. Valer. lib. 45. pag. 527.*

Vide Conventus piorum.

EDICTUM.

¶ EXEMPLA SACRA.

[redacted] Dictorum tàm bonorum quàm malorum exempla: Pharaonis,
[redacted] *Gen.*12.20.*Exod.*1.✠.15.16. Ieroboam,1.*Reg.* 12.✠.26 27.28. Achab,
[redacted] ✠.1. Asæ,2 *Paral* 15.✠.13 Cyri,1 *Esdr.*1.✠.2. & 5.✠.13 Ezechiæ,2.
[redacted] *al.*3.✠.8.9. Artaxerxis,1.*Esdr.*4.✠.21.& 7 ✠.11 Darii,6.✠.12. Assue-
[redacted] *sth.*1. ✠. 19 & 3.✠ 13. 15 & 8. ✠. 13 Nabuchodonosoris,*Dan.*2.
[redacted] & 3.✠.5 Darii,6.✠.9. 26. Antiochi,1.*Machab.*1 ✠. 43.44. Au-
[redacted] i Cæsaris, *Luc.* 2. ✠.1.

[redacted] *Vide Magistratus, Mandatum.*

EDUCATIO.

¶ APOPHTHEGMATA.

[redacted] *ristippus* percontanti: Quæ potissimùm adolescentibus essent
[redacted] iscenda? Quæ viris, inquit, usui futura sunt. *Laert. lib.* 2. *c.* 8.
[redacted] *dem*, cum quidam cum eo agebat, ut filium suum susciperet eru-
[redacted] dum, & Philosophus pro mercede peteret quingentas drach-
[redacted] , hic deterritus magnitudine pretii, minoris, inquit, emerem
[redacted] cipium. At ille inquit: habebis duo. *Idem.*
[redacted] *iogenes* quùm captus venderetur in Creta, præconi roganti, quid
[redacted] t, & quo titulo eum commendaret emptori? Dic, inquit, te ven-
[redacted] hominem, qui sciat imperare liberis. Quidam Xeniades Co-
[redacted] hius admiratus præconii novitatem, adiit Diogenem, perconta-
[redacted] ue, num sciret quod profiteretur? Vbi ex sermone hominis
[redacted] perit, esse sapientem ac doctum, mercatus duxit domum. eique
[redacted] liberos erudiendos tradidit, quos ille susceptos liberaliter in-
[redacted] it. *Laert.*
[redacted] *gasicles* cuidam dicenti: Admirari sese, quòd cùm esset avidus
[redacted] ndi, non adjungeret sibi Philophanem sophistam, eo tempore
[redacted] ssimum: Respondit prudenter: Eorum se velle discipulum es-
[redacted] orum simul esset filius. *Plutarch. Eras. lib.* 1.
[redacted] *gesilaus* interrogatus: In quibus præcipuè rebus pueri instituì
[redacted] rent? Iis, inquit, rebus, quibus usuri sunt, quùm ad virilem per-
[redacted] rint ætatem. *Plut. in Lacon. apoph.*
[redacted] *ippomachus*, quùm aliquando videret adolescentes, quos exer-
[redacted] , è foro carnes afferentes, dicebat: Se procul agnoscere suos
[redacted] iscipulos: quod institutio reluceat in omnibus dictis ac factis
[redacted] nis. *Eras.* 6. *apoph. ex Plutarch.*
[redacted] *onyma.* Quùm mulier quædam Ionica de texto quodam suo,
[redacted] etioso, gloriaretur, Lacæna ostensis quatuor filiis, quos habe-
[redacted] noribus compositissimis: Hujusmodi, inquit, decet esse hone-
[redacted] obæque mulieris opera, deque his tollere animos, & gloriari.
[redacted] *rch. in apoph. Lacanarum.* *Lycur-*

Lycurgus objicientibus, quod eloquentiæ studio rhetoribus daret mercedem: Si quis, inquit, profiteatur, se filios meos mihi redditurum meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. *Eras. Rot. lib. 8. apoph.*

Socrates interrogatus: Quam ob rem ipse non administraret Rempubl. quùm administrandi rationem optimè sciret? Respondit: Eum utiliorem esse civitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ Reipub. quàm qui ipse rectè gubernaret. *Idem.*

Anonymus. Puer quidam apud Platonem educatus, quùm ad patrem ex intervallo rediisset, eumque vidisset effusiùs ridentem, admiratus dixit: Se tale nihil unquam apud Platonem vidisse. Tanta res est, jam inde à teneris virtuti assuescere. *Eras. lib. 6. apoph.*

Cornelia Gracchi mater, qu[illegible] [illegible]ana mulier, illius hospitio utens, ornamenta sua, quibus i[illegible] nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet; traxit eam se[illegible] donec liberi redirent è schola; Tùm, & hæc (inquit) ornamen[illegible]nt. *Eras. 6. apoph. ex Plut.*

§ SIMI[illegible]S.

VT multa agrestia subnasce[illegible] [illegible]ala quidem ipsa sunt; sed tamen signa felicis atq[illegible] soli, si quis excolat: Sic animi affectus per se mali, argu[illegible]um non malum, si accedat recta institutio. *Plutarch.*

Nulla ferè est arbor, quæ no[illegible]at, ac[illegible]mosa fiat, si cultura desit: Ita nullum tam felix [illegible]m, qu[illegible] degeneret citra rectam educationem. *Idem.*

Qui equos rectè alunt, eos [illegible]io: pueros qui volet instituere, primùm assuefaciat, [illegible] audientes. *Idem.*

Nullus equus rectè sessori paret, nisi arte domitus: Ita nullum ingenium non ferox, nisi præceptis cicuretur & educatione. *Idem.*

Nulla tàm fera bellua, quæ non mansuescat curâ: Ita nullum tàm agreste ingenium, quod institutione non mitescat. *Idem.*

Vt molli materiæ facilè sigillum imprimitur; si durescat, non item: Ita puerorum ingenia facilè quamvis recipient disciplinam; sin ætate durescant, non item. *Idem.*

Vt agricolæ vallos apponunt arbusculis, quò rectè crescant: Ita qui instituit, addit monita & præcepta ingeniis salubria, ne devaricent in vitia. *Idem.*

Frustrà suber appenditur retibus, ut natent, si plumbum annexum deorsum trahat, & in æquo teneat: Ita frustrà præceptis benè vivendi instituimur, si malitia addita non sinit è stultitia emergere. *Idem.*

Vt ager, si non colatur, non solum infrugiferus manet; verum etiam multa sylvestria producit; Ita adolescens rationis capax, nisi præceptis honestis exerceatur, non solum non evadet bonus, sed ad multa vitia deflectetur. *Idem.*

Vt agri

t agri non omnes frugiferi sunt, qui coluntur: Sic animi non es culti fructum ferunt. *Cic. lib. 2. Tusc. quaest.*

agricolam arbor ad fructum producta delectat: si pastor ex foe-gis sui capit voluptatem: si alumnum suum nemo aliter in-r, quàm ut adolescentiam illius suam judicet: Quid evenire s his, qui ingenia educaverunt? & quae tenera formaverunt, a subitò vident? *Senec. epist.* 34.

sus informes gignit catulos, eos lambendo format: Ita rudem ii foetum diutinâ curâ expoliri convenit. *Plin. l.* 8. *c.* 26.

rbor per se infrugifera, tamen insitione discit ferre fructus: Ita um ingenium institutione ad bonam frugem potest demutari. *l.* 17. *c.* 14.

bor suapte natura non nisi unicum foetum gignit; insitione n diversi generis fructibus oneratur: Ita qui naturam suam se-r, semper idem est; qui arte ducitur, sui dissimilis est. *Plin.*

sunt quidam fontes, qui potu pecudum atque etiam homi-cutem & pilos tingunt albo nigróve: Ita relucet etiam in ipso inis vultu, & fronte, quod ajunt, quibus praeceptis imbutus sit, ibus ex authoribus hauriat vitae rationem. *Idem.*

enum Graecum, quo tractatur pejus, hoc provenit melius: Ita i quidam, quantò habueris indulgentiùs, tantò minùs valent; cti verò & vexati, evadunt in viros. *Plin. lib.* 18. *cap.* 16.

ypso madido statim utendum, quod celerrimè siccetur: Ita sta-ingenda literis ac moribus aetas rudis prius, quàm durior non ittat fingentis manum. *Plin. l.* 36. *c.* 24.

¶ EXEMPLA SACRA.

ucationis & eruditionis liberorum exempla: Noë, *Gen.* 9. ℣. 23. oth & ejus familia honestè educata, & bonis moribus praedita, que liberata, *Gen.* 19. ℣. 16. Iacob, 37. ℣. 10. & *c.* 42. ℣. 1. 2. Heli, *m.* 2. ℣. 22. 23. David, 1. *Reg.* 2. ℣. 23. 1. *Par.* 28. ℣. 9. Tobias senior, . ℣. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. Parentes Sarę uxoris Tobiae junioris, 11. 12. Iob, *Iob.* 1. ℣. 4. 5. Parentes Susannae, *Dan.* 13. ℣. 2. 3. Matha-, 1. *Machab.* 2. ℣. 65. 66. Mater septem liberorum, 2. *Mach* 7. ℣. 27. rentes Iesu, *Luc.* 2. ℣. 41. 42. 43. Huc pertinet & educatio Mosis, . ℣. 22. Timothaei, 2. *Tim.* 1. ℣. 5. & 3. ℣. 14. 15. Feminae illius Electae, ohannes secundam suam Epistolam inscripsit. *Iohan.* 2. ℣. 4.

ide Institutio. Item Indulgentia, Disciplina.

ELECTIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Abetis scientiam discernendi inter sanctum & profanum, inter pollutum & mundum. *Lev.* 10.

ropono in conspectu vestro benedictionem & maledictionem: bene-

benedictionem, si obedieritis mandatis Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis: maledictionem, si non obedieritis mandatis Domini Dei vestri, sed recesseritis de via, quam ego nunc ostendo vobis, & ambulaveritis post deos alienos, quos ignoratis. *Deut.* 11.

Proposui in conspectu tuo vitam & bonum: & è contrario mortem & malum. *Ibid.* 30.

Proposui vobis vitam & bonum: benedictionem & maledictionem: elige ergò vitam, ut & tu vivas & semen tuum. *Ibid.*

Dabis servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit, & discernere inter bonum & malum. 3 *Reg.* 3.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. *Psal.* 83.

Apposuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam. *Eccl.* 15.

Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi. *Ibidem.*

Væ! qui dicitis bonum malum, & malum bonum: ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: amarum in dulce; & dulce in amarum. *Esa.* 5.

Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. *Ierem.* 15.

Ecce ego do coram vobis viam vitæ, & viam mortis. *Ibid.* 21.

Inter sanctum & profanum non habent distantiam: inter pollutum & mundum non intellexerunt. *Ezech.* 22.

Quærite bonum, & non malum, ut vivatis: Erit Dominus Deus exercituum vobiscum. *Amos* 5.

Hoc oro, ut charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia, & in omni sensu, ut probetis potiora, ut sitis sinceri & sine offensa in diem Christi, repleti fructu justitiæ per Iesum Christum. *Philip.* 1.

Omnia probate: quod bonum est, tenete. 1. *Thess.* 5.

§ APOPHTHEGMATA.

A*Ristippus*, quùm ei Dionysius tres venustas puellas obtulisset, admonens, ut ex his, quam vellet, eligeret, omnes apprehendit, dicens: Ne Paridi quidem fuisse tutum, unam cæteris prætulisse: ac puellas deduxit ad aulæ vestibulum, dimisitque: non minus in contemnendo facilis, quàm in amplectendo. *Laert. lib.* 2. *cap.* 8. *Brus. lib.* 2. *cap.* 31.

Scipio Aemilianus, quùm Servius Sulpitius Galba & Aurelius Consules in senatu contenderent, uter adversus Viriatum in Hispaniam mitteretur, ac magna inter P. C. dissensio esset, omnibus, quonam ejus sententia inclinaret, exspectantibus: neutrum, inquit, mihi mitti placet: alter enim nihil habet: alteri autem, etiam quod habet, nequaquam satis est. *Val. Max. lib.* 6. *cap.* 4.

Aristoteles, quùm jam natus annos ferè sexaginta duos, adeò labo-

raret, ut admodum tenuis vitæ spes superesset, convenerunt
lum discipuli, rogantes: ut ex ipsis aliquem deligeret, qui in
m ejus succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theo-
stus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respon-
se, quod petebatur, facturum, ubi daretur opportunitas.
ò post quùm rursus ad eum eadem de causa convenissent, dixit:
um quod biberet sibi parum esse commodum, ac quæri jussit
icum, ut Rhodium vel Lesbium. Id simulatque curatum est,
ato Rhodio dixit: Firmum hercle vinum, & jucundum. Mox
ato Lesbio: Vtrumque, inquit, egregiè bonum: sed Lesbium
ius est. Id ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepidè simul &
cundè successorem sibi ea voce, non vinum, delegisset. Pro-
t utrunque, nec tamen auditoribus eligendi jus ademit. *Laert.*
5. *cap.* 1.

§ EXEMPLA SACRA.

ectionis ad diversa munia obeunda exempla: Iudices à Mose
ecti, *Exod.* 18. ℣. 24. 25. Duodecim millia ex tribubus, *Num.* 31.
4. Iosua, 27 ℣ 16. 17. *Ios.* 1. ℣. 1. 2. Iudas, *Iudic.* 1. ℣. 1. Gedeon, 8.
. Iephte, 11. ℣. 8. 21. Saul, 2. *Sam.* 9. 2. & 10. ℣. 21. David, 16. ℣. 1. 2. 12.
m. 2. ℣. 1. 2. 3. 4. *Psalm.* 78. 70. Salomon, 1. *Reg.* 1. ℣. 38. 39. 1. *Pa-*
29. ℣. 1. Ieroboam, 1. *Reg.* 12. ℣. 20. Ionathas, 1. *Machab.* 9. ℣. 28.
30. duodecim Apostoli, *Luc.* 6. ℣. 13. 14. 15. 16. *Iohan.* 6. ℣. 70. Mat-
s, *Act.* 1. ℣. 23. 24. 25. 26. septem Diaconi, 6. ℣. 5. Paulus & Barna-
31. ℣. 2.

§ EXEMPLA PROFANA.

Vm in *Stephani IV.* locum absque consensu Imp. surrogatus
esset Paschalis, veniam deprecaturus, Ludovicum Pium Impe-
rem adiit. Ille eum reverenter per Bernhardum Longobar-
m regem & Arelatensem antistitem excepit: ac agnitâ culpâ,
que fide, ne posthac iis imperialis læderetur auctoritas, Romam
isit. *Cusp.*

eo IX. ab Henrico III. pontifex creatus, Romanis jus eligen-
ontificem, Imperatore exploso, restituit: in pauperes liberalis-
s fuit. *Theat. Zwing. fol.* 4097.

ortuo Alexandro secundo, Scotorum rege, cùm Alexander filius
essurus esset, magna inter Nobiles disceptatio orta est: aliis sy-
quæ plurimum illis observare mos est, adversa regi creando
dicentibus: aliis nondum equitem auratum factum esse, ac
terea à regni gubernaculis prohiberi. At nisi contemtis istius-
i superstitionibus comes Fifensis Sconæ fatali lapidi admotum
um, more majorum, inunctum coronasset, profectò dilatandis
itiis haud dubie res in summum evasissent discrimen. *H. Both.*
3.

ELEE-

ELEEMOSYNA.

¶ Sententiae Biblicae.

Pones propitiatorium super arcam testimonii in sancta sanctorum. *Exod.* 26.

Ante mortem benefac amico tuo,& secundum vires tuas da pauperi. *Ecclesi.* 14.

Rogationem contribulati ne abjicias, & non avertas faciem tuam ab egeno. *Ecclesi.* 4.

Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram. *Ibid.*

Maledicentis tibi in amaritudine animæ,exaudietur deprecatio illius. Exaudiet autem eum,qui fecit illum. *Ibidem.*

Congregationi pauperum,affabilem te facito. *Ibid.*

Beatius est dare,quàm accipere. *Act.* 20.

Bonum autem facientes non deficiamus. *Galat.* 6.

Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes,maximè ad domesticos fidei. *Ibid.*

Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. *Tob.* 4.

Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis quàm thesauros auri recondere: quoniam eleemosyna à morte liberat,& ipsa est quæ purgat peccata,& facit invenire vitam æternam. *Idem* 12.

Per misericordiam & fidem purgantur peccata. *Prov.* 15.

Misericordiâ & veritate redimitur iniquitas. *Ibid.* 16.

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur. *Ibid.* 21.

Ignem ardentem extinguit aqua,& eleemosyna resistit peccatis: & Deus prospector est ejus,qui reddit gratiam. Meminit imposterum, & in tempore casûs inveniet firmamentum. *Ecclesi.* 3.

Eleemosyna patris non erit in oblivione. *Ibid.*

Exorare & facere eleemosynam ne despicias. *Ibid.* 7.

Propter mandatum assume pauperem, & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum. *Ibid.* 29.

Pone thesaurum in præceptis altissimi: & proderit tibi magis quàm aurum. *Ibid.*

Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. *Ibid.*

¶ Sententiae Patrum.

Qui vult ordinatè dare eleemosynam, à seipso debet incipere, & eam sibi primò dare. Est enim eleemosyna opus misericordiæ, verissimeque dictum est: Miserere animæ tuæ placens Deo. *Aug. in Enchirid.*

Valdè malè diligit is,qui benè audit,& male operatur. Si potes dare,da: si non potes, affabilem te fac: coronat Deus intus bonitatem,

n,ubi non invenit facultatem. Nemo dicat: non habeo: chiade sacculo non erogatur. *Idem sup. Psal.* 103.

ulta sunt genera eleemosynarum, quæ quùm facimus, adjuvaut nobis dimittantur peccata: sed ea nihil est majus, quàm ex corde dimittimus peccata. *Idem in Enchirid.*

eemosyna mundat peccata, & ipsa interpellat pro nobis ad doum: quia quicquid pauperibus dederimus, ipsum integrè posimus. *Idem in serm. de dsvit.*

e justis laboribus facite eleemosynas: non enim corrupturi judicem Christum, ut non vos audiat cum pauperibus, quibus is: nolite velle eleemosynas facere de fœnore & usuris: fidelico, quibus corpus Christi erogamus. *Idem ibidem.*

ecundus est ager pauperum: citò reddit donantibus fructum: œli est pauper, per quam venitur ad patrem: incipe ergò erosi non vis errare. *Idem de Ver. dom.*

icit tibi Christus: Da mihi ex eo, quod dedi tibi: de meo quæi & redde: habuisti me largitorem: fac me debitorem: habeam neratorem: temporalia mihi das, æterna tibi restituam: te n tibi reddam, quando te mihi reddidero. *Idem ibid.*

gna eleemosyna, quæ ardentium criminum globos, benevoe suæ fonte refrigerat: & irriguo largitatis obruit incendia deum. *Idem in quodam serm.*

eemosyna utilius malis negatur quàm conceditur. *Idem* 28.

eemosyna ad necessitatem, non ad pigritiam accipienda. *Idem re monach. c.* 15.

atus planè, de cujus domo nunquam vacuo sinu pauper exineque enim quisquam magis beatus, quam qui intelligit supauperis necessitate, & infirmi atque inopis ærumnam. *Ambros. offic.*

intelligit super pauperem, qui largitur pauperi: nam quid st misereri inopis, nisi alimoniam eidem largiaris? *Idem in* 118

c est occidere hominem, vitæ suæ ei subsidia denegare. Cave er loculos tuos includas salutem inopum: & tanquam in tusepelias vitam pauperum. *Idem ibid.*

nt qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant: quæ venatio appellanda est, quàm eleemosyna. Melius est enim abere, quod tribuas: quam impudenter petere, quod des. *Hier. st.*

n subsarcinati auro Christum pauperem sequimur: & sub præ eleemosynæ pristinis opibus incumbimus. *Ibidem.*

§ Exempla Sacra.

emosynæ exempla: Abdias, 1. *Reg.* 18. ℣. 13. Tobias senior, *Tob.* 1.

Tob. 1 ℣. 19. & 2. ℣. 16. & 14. ℣. 8. 9. 10. 11. 12. Tabitha, *Act.* 9
Cornelius Centurio, 10. ℣. 1. 2. 3. 4.

¶ EXEMPLA PROFANA.

R*Abanus Maurus*, Fuldensis antistes, mox Archiepiscopus Moguntinus, cùm tanta fames Germaniam occuparet, ut etiam pater filium suum devorare vellet, multam benevolentiam pauperibus exhibuit. *Sigebertus in Chron.*

Anastasius IV Pontifex Max. pauperes pavit sua pecunia, cùm universam propè Europam torqueret fames. *Ravis.*

Basilius Magnus, Episcopus Cæsariensis, in fame gravissima facultates suas vendidit, & frumentum comparavit, ex quo pauperes omnes, etiam Iudæorum liberos aluit. *Sozomenes lib. 6. c. 34.*

Ab Imperatore Henrico IV. agmina pauperum sustentata sunt, qui eum domi in cubilibus, in can... atris sequebantur. Nam & liberaliter eis prospexit: & in d... orum locum mox alios substituit, ac in prædiis suis erogari ... osynas largas præcepit, ut in vita ejus annotatur. *Theat. Zwi...* 425.

Tullus Hostilius Romanoru... quot agrorum cæteri reges in usum suum servabant, public... ribus divisit: multorum regum moribus dissimilis, qui, qu... erum est, sibi usurpare consueverunt. *Fulg. l. 4. c. 8. ex Liv...*

Nerva Imp. civibus egenis, u... sustentarent, decies, & quinquagies centena millia nummu... vit. *Theat. Zwing.*

Adrianus Imperator factus, ... puellis, quibus Trajanus alimenta statuerat, incrementa ... *uetonius.*

Nerva Imperator, puellas pu...osque, parentibus pauperibus natos, sumptu publico per Italiæ oppida ali jussit. *Cusp.*

ELEMENTA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 1. Metamorph. v. 26.

Ignea convexi vis & sine pondere cæli
Emicuit, summaq; locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque.
Densior his tellus, elementaq; grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Vltima possedit, solidumque coërcuit orbem.

Ibidem v. 72.

Neu regio foret ulla suis animalibus orba:
Astra tenent cæleste solum; formaque Deorum:
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ;
Terra feras cepit; volucres agitabilis aër.

Aa Ovid.

m,ubi non invenit facultatem. Nemo dicat: non habeo: cha-
s de sacculo non erogatur. *Idem sup. Psal.* 103.

Multa sunt genera eleemosynarum, quæ quùm facimus, adjuva-
, ut nobis dimittantur peccata: sed eâ nihil est majus, quàm
i ex corde dimittimus peccata. *Idem in Enchirid.*

leemosyna mundat peccata, & ipsa interpellat pro nobis ad do-
um: quia quicquid pauperibus dederimus, ipsum integrè pos-
bimus. *Idem in serm. de divit.*

De justis laboribus facite eleemosynas: non enim corrupturi
judicem Christum; ut non vos audiat cum pauperibus, quibus
tis: nolite velle eleemosynas facere de fœnore & usuris: fideli-
dico, quibus corpus Christi erogamus. *Idem ibidem.*

œcundus est ager pauperum: citò reddit donantibus fructum:
cœli est pauper, per quam venitur ad patrem: incipe ergò ero-
; si non vis errare. *Idem de Ver. dom.*

Dicit tibi Christus: Da mihi ex eo, quòd dedi tibi: de meo quæ-
da & redde: habuisti me largitorem: fac me debitorem: habeam
eneratorem: temporalia mihi das, æterna tibi restituam: te
m tibi reddam, quando te mihi reddidero. *Idem ibid.*

Magna eleemosyna, quæ ardentium criminum globos, benevo-
iæ suæ fonte refrigerat: & irriguo largitatis obruit incendia de-
orum. *Idem in quodam serm.*

leemosyna utilius malis negatur quàm conceditur. *Idem*
. 28.

leemosyna ad necessitatem, non ad pigritiam accipienda. *Idem*
pere monach. c. 15.

eatus planè, de cujus domo nunquam vacuo sinu pauper exi-
neque enim quisquam magis beatus, quam qui intelligit su-
pauperis necessitate, & infirmi atque inop s ærumnam. *Ambros.*
de offic.

le intelligit super pauperem, qui largitur pauperi: nam quid
est misereri inopis, nisi alimoniam eidem largiaris? *Idem in*
m. 118

oc est occidere hominem, vitæ suæ ei subsidia denegare. Cave
ter loculos tuos includas salutem inopum: & tanquam in tu-
s sepelias vitam pauperum. *Idem ibid.*

nt qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant: quæ
s venatio appellanda est, quàm eleemosyna. Melius est enim
habere, quod tribuas: quam impudenter petere, quod des. *Hier.*
ist.

on subsarcinati auro Christum pauperem sequimur: & sub præ-
a eleemosynæ pristinis opibus incumbimus. *Ibidem.*

§ EXEMPLA SACRA.

emosynæ exempla: Abdias, I. *Reg.* 18. V. 13. Tobias senior,

Tob. I.

Tob. 1 ℣. 19. & 2. ℣. 16. & 14. ℣. 8. 9. 10. 11. 12. Tabitha, *Act* 9. Cornelius Centurio, 10. ℣. 1. 2. 3. 4.

¶ Exempla Profana.

R*Abanus Maurus*, Fuldensis antistes, mox Archiepiscopus Moguntinus, cùm tanta fames Germaniam occuparet, ut etiam pater filium suum devorare vellet, multam Benevolentiam pauperibus exhibuit. *Sigebertus in Chron.*

Anastasius IV. Pontifex Max. pauperes pavit sua pecunia, cùm universam propè Europam torqueret fames. *Ravis.*

Basilius Magnus, Episcopus Cæsariensis, in fame gravissima facultates suas vendidit, & frumentum comparavit, ex quo pauperes omnes, etiam Iudæorum liberos aluit. *Sozomenes lib. 6. c. 34.*

Ab Imperatore Henrico IV. ag[illegible]perum sustentata sunt, qui eum domi in cubilibus, in ca[illegible] castris sequebantur. Nam & liberaliter eis prospexit: & in d[illegible]orum locum mox alios substituit, ac in prædiis suis erogar[illegible]synas largas præcepit, ut in vita ejus annotatur. *Theat. Zwi*[illegible] 25.

Tullius Hostilius Romanoru[illegible]uot agrorum cæteri reges in usum suum servabant, public[illegible]eribus divisit: multorum regum moribus dissimilis, qui, qu[illegible]perum est, sibi usurpare consueverunt. *Fulg. l.* 4. *c.* 8. *ex Li*[illegible]

Nerva Imp. civibus egenis, u[illegible] sustentarent, decies, & quinquagies centena millia nummu[illegible]it. *Theat. Zwing.*

Adrianus Imperator factus, [illegible] puellis, quibus Trajanus alimenta statuerat, incrementa [illegible]*etonius.*

Nerva Imperator, puellas p[illegible]osque, parentibus pauperibus natos, sumptu publico per Italiæ oppida ali jussit. *Cusp.*

ELEMENTA.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. lib. 1. Metamorph. v. 26.

Ignea convexi vis & sine pondere cœli
Emicuit, summaq; locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque.
Densior his tellus, elementaq; grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Vltima possedit, solidumque coërcuit orbem.

Ibidem v. 72.

Neu regio foret ulla suis animalibus orba:
Astra tenent cæleste solum, formaque Deorum:
Cesserunt nitidis habitanda piscibus unda:
Terra feras cepit; volucres agitabilis aër.

Ovid. lib. 15. Metamorph. v. 239.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius tellus atque unda feruntur:
Et totidem grauitate carent, nulloq; premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resolutaq; tellus
In liquidas rarescit aquas; tenuatur in auras.

Idem lib. 1. Fastorum.

Altum flamma petit, propior locus aëra cepit:
Sederunt medio terra fretumq; loco.

Manilius lib. 1. Astron.

Ignis in æthereas volucer se transtulit auras,
Summaq; complexus stellantis culmina cœli;
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit:
Proximus in tenues descendit spiritus auras,
Aëraque extendit medium per inania mundi:
Ignem flatus alit vicinus subditus astris.
Tertia sors undas strauit, flatúque natanteis
Aequore perfudit toto nascentia ponto:
Vt liquor exhalet tenueis, atque euomat auras,
Aëraq; ex ipso ducentem semina pascat.
Vltima subsedit glomerato pondere tellus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

ementum est ex quo primo insito aliquid constat, nec in aliam peciem speciē dividi potest. *Arist lib. 5. Metaph. c. 3. T. 4.*

lementa oriuntur ex eo, quod alia in alia se vertunt. *Lib. 3. de cap. 7.*

lementa omnia repugnantiam inter se habent: eorumque nihil num esse potest. *l. 2. de Cœlo c. 3. T. 10.*

unt hæc initia elementorum, calidum, frigidum, humidum, um. *l. 2. de part. c. 2.*

uoniam nec innumerabilia sunt elementa, nec unum; plura & finita necesse est. *lib. 3. de Cœlo. c. 5. T. 52.*

ELOQUENTIA.

§ SENTENTIAE PATRUM.

oquentia in homine pravo, est venenum in poculo aureo. *Au- st. l. 1. de anima.*

e bene loquendi facundiam percipit, qui sinum cordis per recta ndi studia extendit, nec loquentem conscientia præpedit, quùm linguam antecedit. *Greg. l. 6. moral.*

Elo-

Eloquens est ille, qui scit parva submissè, media temperatè, magna graviter dicere. Qui scit invenire præclarè, enuntiare magnificè, disponere aptè, & figurare variè *Cassid. super Psal 73.*

Bonus doctor proœmiatur aptè: narrat apertè: arguit acriter: colligit fortiter: ornat excelsè: docet, delectat & afficit. *Idem.*

Sæpe reperitur simplicitas veridica, & falsitas composita, quæ hominem suis erroribus illicit, per linguæ ornamenta laqueos dulces aspergit. *Isidor. l. 3. de sum. bon.*

Antiqui forensem eloquentiam, Caninam facundiam nuncupabant: Eò quòd causidici in certaminibus causarum, omissis, quæ agenda, veluti alterutrum sese lacerant, jurgiaque causarum ad injurias suas commutant. *Ibidem lib. 3.*

§ SENTENTI[illegible]TICAE.

Virg. lib. 1. [illegible] v. 148.

Ac veluti magno in popu[illegible]sæpè coorta est
Seditio, sævitq; animis [illegible] vulgus,
Iamque faces & saxa [illegible], furor arma ministrat:
Tum pietate gravem, ac[illegible]si fortè virum quem
Conspexére, silent, arrect[illegible]ibus adstant:
Ille regit dictis animos, [illegible]ra mulcet.

Ovid. lib. [illegible]ristibus.

Discitur, innocuas ut ag[illegible]undia caussas:
Protegit hæc sontes, [illegible]tosq; premit.

Lucan. lib 7. be[illegible]e Cicerone.

——— Romani maxim[illegible]
Tullius eloquii, cuius sub jure rogaq;
Pacificas sævus tremuit Catilina secures:
Addidit invalidæ robur facundia caussæ.

Ovid ad Pisonem.

Quin age majorum, juvenis facunde, tuorum,
Scande super titulos, & avita laudis honores:
Armorumq; decus præcede forensibus actis.
Sic etiam magno jam nunc Cicerone vigente
Laurea facundis cesserunt arma togatis.

Iuvenalis satyr. 10.

Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare &c.
Eloquio sed uterque perit orator: utrumq;
Largus & exundans letho dedit ingenii fons,
Ingenio manus est & cervix cæsa. Nec unquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

ELoquens hoc vel maximè differt à Diserto. Disertus est enim, qui potest satis acutè atq; dilucide apud mediocres homines ex

Ovid. lib. 15. Metamorph. v. 239.

Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa, suoque
Pondere in inferius tellus atque unda feruntur:
Et totidem gravitate carent, nulloq; premente
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quanquam spatio distant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt: resolutaq; tellus
In liquidas rarescit aquas; tenuatur in auras.

Idem lib. 1. Fastorum.

Altum flamma petit, propior locus aëra cepit:
Sederunt medio terra fretumq; loco.

Manilius lib. 1. Astron.

Ignis in æthereas volucer se transtulit auras,
Summaq; complexus stellantis culmina cæli,
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit:
Proximus in tenues descendit spiritus auras,
Aëraque extendit medium per inania mundi:
Ignem flatus alit vicinus subditus astris.
Tertia sors undas stravit, flatúque natanteis
Aequore perfudit toto nascentia ponto:
Vt liquor exhalet tenueis, atque evomat auras,
Aëraq; ex ipso ducentem semina pascat.
Vltima subsedit glomerato pondere tellus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

ementum est ex quo primo insito aliquid constat, nec in aliam peciem specie dividi potest. *Arist lib. 8. Metaph. c. 3. T. 4.*

lementa oriuntur ex eo, quod alia in alia se vertunt. *Lib. 3. de cap. 7.*

lementa omnia repugnantiam inter se habent: eorumque nihil num esse potest. *l. 2. de Cælo c. 3. T. 10.*

unt hæc initia elementorum, calidum, frigidum, humidum, m. *l. 2. de part. c. 2.*

uoniam nec innumerabilia sunt elementa, nec unum; plura & finita necesse est. *lib. 3. de Cælo. c. 5. T. 52.*

ELOQUENTIA.

§ SENTENTIAE PATRUM.

oquentia in homine pravo, est venenum in poculo aureo. *Au- st. l. 1. de anima.*

e bene loquendi facundiam percipit, qui sinum cordis per recte ndi studia extendit, nec loquentem conscientia præpedit, quùm linguam antecedit. *Greg. l. 6. moral.*

Elo-

Eloquens est ille, qui scit parva submissè, media temperatè, magna graviter dicere: Qui scit invenire præclarè, enuntiare magnificè, disponere aptè, & figurare variè *Cassid. super Psal 73.*

Bonus doctor procemiatur aptè: narrat apertè: arguit acriter: colligit fortiter: ornat excelsè: docet, delectat & afficit. *Idem.*

Sæpe reperitur simplicitas veridica, & falsitas composita, quæ hominem suis erroribus illicit, per linguæ ornamenta laqueos dulces aspergit. *Isidor. l. 3. de sum. bon.*

Antiqui forensem eloquentiam, Caninam facundiam nuncupabant: Eò quòd causidici in certaminibus causarum, omissis, quæ agenda, veluti alterutrum sese lacerant, jurgiaque causarum ad injurias suas commutant. *Ibidem lib. 3.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Virg. lib. 1. Ae... v. 148.

Ac veluti magno in popu... sæpè coorta est
Seditio, sævitq; animis ... vulgus,
Iamque faces & saxa ... furor arma ministrat:
Tum pietate gravem, ac... si forte virum quem
Conspexère, silent, arrect... ribus adstant:
Ille regit dictis animos, ... ra mulcet.

Ovid. lib. ... istibus.

Discitur, innocuas ut ag... undia caussas:
Protegit hac sontes, ... itosq; premit.

Lucan. lib 7. be... de Cicerone.

——— Romani maxim... tor
Tullius eloquii, cujus sub ju... gaq;
Pacificas sævus tremuit Catilina secures:
Addidit invalidæ robur facundia caussæ.

Ovid ad Pisonem.

Quin age maiorum, juvenis facunde, tuorum,
Scande super titulos, & avitæ laudis honores:
Armorumq; decus præcede forensibus actis.
Sic etiam magno jam nunc Cicerone vigente
Laurea facundis cesserunt arma togatis.

Iuvenalis satyr. 10.

Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare &c.
Eloquio sed uterque perit orator: utrumq;
Largus & exundans letho dedit ingenii fons,
Ingenio manus est & cervix cæsa. Nec unquam
Sanguine causidici maduerunt rostra pusilli.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

ELoquens hoc vel maximè differt à Diserto. Disertus est enim, qui potest satis acutè atq; dilucidè apud mediocres homines ex

[redacted] muni quadam hominum opinione dicere. Eloquens verò,qui
[redacted] biliùs & magnificentiùs augere poteſt atque ornare quæ vult;
[redacted] esque omnium rerum, quæ ad dicendum pertinent, fontes
[redacted] no ac memoria continet *Cicer.* 1. *de Orat.*

[redacted] Nomine oratoris & docti ornandus eſt, qui ſcelus fraudemque
[redacted] ntis poſſit dicendo ſubjicere odio civium, ſupplicioque con-
[redacted] gere: idemque ingenii præſidio innocentiam judi.iorum pœna
[redacted] are: idemque languentem labentemq; populum, aut ad decus
[redacted] tare, aut ab errore deducere: aut inflammare in improbos, aut
[redacted] atum in bonos mitigare: qui denique, quemcunque in animis
[redacted] inum motum res & cauſa poſtulet, eum dicendo vel excitare
[redacted] t, vel ſedare *Ibidem.*

[redacted] acis eſt comes, otiique ſocia, & jam benè conſtitutæ civitatis
[redacted] i alumna quædam eloquentia. *Idem de claris Orat.*

[redacted] emo eſt, qui neſciat initio genus humanum in montibus ac ſil-
[redacted] diſſipatum, prudentium conſiliis compulſum, & diſertorum
[redacted] ione delinitum, ſe oppidis mœnibusque ſepſiſſe. 1. *de Orat.*

[redacted] uit quoddam tempus, cum in agris homines paſſim beſtiarum
[redacted] e vagabantur, & victu ferino ſibi vitam propagabant: nec ratio-
[redacted] nimi quidquam, ſed pleraque viribus corporis adminiſtrabant:
[redacted] o legitimas viderat nuptias: nemo certos inſpexerat liberos.
[redacted] tempore quidam magnus videlicet vir & ſapiens, diſperſos
[redacted] ines in agris, & in locis ſylveſtribus abditos, ratione quadam
[redacted] pulit in unum locum, & congregavit, & eos ex feris & imma-
[redacted] s mites reddidit & manſuetos. 1. *de Invent.*

[redacted] oc tempore cùm homines, nondum neque naturali, neque jure
[redacted] i deſcripto, fuſi per agros atque diſperſi vagarentur, tantumque
[redacted] rent, quantum manu ac viribus per cædem ac vulnera aut eri-
[redacted] aut retinere potuiſſent: extiterunt viri virtute & conſilio præ-
[redacted] es, qui diſſipatos unum in locum congregarunt, eosque ex fero-
[redacted] e illa ad juſtitiam atque manſuetudinem transtulerunt; & in-
[redacted] o divino & humano jure, eos mœnibus ſepſerunt. *Pro Sestio.*

[redacted] uæ ſunt artes, quæ poſſunt locare homines in ampliſſimo gra-
[redacted] gnitatis: una imperatoris: altera oratoris boni. Ab hoc enim
[redacted] ornamenta retinentur; ab illo belli pericula repelluntur. *Pro*
[redacted] *ena.*

[redacted] ravis eſt & plena dignitatis dicendi facultas, quæ plurimas gra-
[redacted] firmiſſimas amicitias, maxima ſæpè ſtudia peperit. *Pro Mu-*

[redacted] oquentia principibus maximè ornamento eſt. 4. *de Finib.*

[redacted] oquentia grand s eſt verbis, ſapiens ſententiis, genere toto
[redacted] s; manus extrema non acceſſit operibus ejus: præclara in-
[redacted] a multa, perfecta non planè. *De claris Orat.*

[redacted] hil eſt eloquentia laudabilius, vel præſtantius, vel admiratio-
ne au-

ne audientium, vel spe indigentium, vel eorum qui defensi sunt gratia. 3. *Offic.*

Nihil est tàm inhumanum, quàm eloquentiam, à natura ad salutem hominum & conversationem datam, ad bonorum pestem perniciemque convertere. *Idem.*

Nihil est tàm incredibile, quod non dicendo fiat probabile: nihil tam horridum, tam incultum, quod non splendescat oratione, & tanquam excolatur. *Paradox.*

Vt hominis decus est ingenium: Sic ingenii lumen est eloquentia. *De claris Orat.*

Doctrinæ & eloquentiæ ornamenta, sicut dicit Valerius, in pronunciatione apta, & convenienti corporis gestu consistunt: quibus qui se instruxit, tribus modis ho[illegible]ggredietur: aures penetrando, oculos demulcendo, & anim[illegible]dendo. *Senec. epist.*

Eloquentia neque adhuc se [illegible]ndulsit, ut tota contingeret: satis felix est, qui in aliquam ej[illegible]m receptus est. *Idem ibid.*

Magna debet esse eloquenti[illegible]a vitiis placeat: cùm ingenia favor hominum ostendat, favo[illegible]nec. in lib. 3. *Rhet.*

¶ APOP[illegible]MATA.

ÆSchines, quùm Rhodi exul[illegible]et orationem suam adversus Demosthenem, Rhodii de[illegible]sunt, quod tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibu[illegible] desineretis, inquit, admirari, si audissetis, quæ ad hæc resp[illegible]Demosthenes: Damnationis causam rejiciens in violentiam [illegible]entiæ Demosthenicæ. *Philostratus.*

Iphicrates in causa obrutus eloquentiâ patroni, qui Aristophontem defendebat: Adversariorum, inquit, melior est histrio: sed mea fabula melior. *Eras. in apoph.*

Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus: Vter esset in palæstra superior, ipse, an Pericles? Posteaquam, inquit, ego hominem pugnando dejeci, ille se negat cecidisse: itaque vincit, & spectatores a sua sententia dejicit: Sentiens, se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia vincere, & quocunque vellet agere multitudinem. Nam Thucydides, vir præpotens, diu in administranda Rep. adversatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus Palæstram appellavit. *Eras. 6. apoph.*

M. Antonius, cui vel primas eloquentiæ patrum tribuebat ætas, vir natura peracutus & prudens: Disertos dicebat se vidisse multos, eloquentem omninò neminem. *Cic. in Orat. ad Brut.*

Demosthenes immodicum eloquentiæ studium objicientibus ita respondit: Eloquentiæ studium declarare hominem popularem: Contrà, negligere studium eloquentiæ, esse eorum, qui dominari populo quærerent: ut qui hoc agerent, non ut persuaderent dicendo, sed ut vi cogerent. *Plut. in Demost.*

¶ SIMILITUDINES.

: non satis est clavus, neque frenum, nisi adsit, qui arte mode-
etur: Ita non sufficit eloquentia ad moderandum populum,
accesserit sermonis moderatrix, ratio. *Plut.*

t non est optima imago, quæ materiâ testatur opes locatoris,
rtem pictoris; sed quæ rem proximè repræsentat: Ita optima est
uentia, quæ non ostentat ingenium dicentis, sed rem aptissi-
ostendit. *Idem.*

amnatur bombycina vestis seu multitium, quod pellucens non
t orpus; cùm in hunc usum sit reperta vestis: Ita ridenda fa-
lia, quæ rem non explicat, sed involvit; cùm in hoc repertus sit
inis sermo. *Plin lib* 11. *cap.* 22.

ilia cùm habeat radicem ac folia dulcia, tamen fructum ejus
um animal attingit: Ita quorundam oratio blanda, grataque &
posita; sententiarum nullus fructus. *Idem lib.* 16. *cap.* 15.

ti buxus semper quidem viret, sed alioqui & odore noxia, & se-
habet omnibus invisum animantibus: Ita quidam præter ora-
is gratiam nihil adferunt non fugiendum. *Idem lib.* 16. *cap.* 17.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

oquentiæ exempla: Aaron, *Exod.* 4. 14 Apollos, *Act.* 18. ℣. 14.
ertullus, 24 ℣. 1.

¶ EXEMPLA PROFANA.

omerus *Nestorem senem* eloquentiæ & prudentiæ laudibus ce-
ebrat: τῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή, *Ilead.* α.
49.

etalides, precio insignis, propter eloquentiam Mercurii filius
itus. *Val. Flac. Minio. Argonaut.*

oquentia non apud quosvis Græcorum cœpit, sed apud *Athe-
ses*, non nascentibus, sed jam adultis Athenis. Antè *Periclem*
hucydidem litera nulla est, quæ quidem ornatum alienum ha-
& oratoris esse videatur. *Cic. in Brut.*

pud *Romanos* diu exulavit eloquentia. Primus *M. Cornel.* Ce-
us (qui bello secundo Punico consul fuit cum P. Tuditano
annis ante Ciceronem consulem) eloquens fuisse scribitur,
eloquentiæ est auctor Q. Ennius. Hunc Florem delibutum
li, Suadæque medullam homines vocabant. *Theat. Zwing.*
107.

Cato Censorius annis novem pòst Cethegum consul fuit, cùm
tùm eloquentiæ laudibus insignis: quem Cicero Lysiæ con-
non dubitat. Romanus Demosthenes à quibusdam dictus est,
Cælio lib. 25. *cap.* 3.

Lælius & P. *Scipio Africanus* inprimis eloquentes fuerunt.
t. Zwing. fol. 1107.

M. Aemilius Lepidus, Porcina dictus, paulò minor natu Galbâ, summus orator fuit habitus. In quo primùm lenitas illa Græcorum, & verborum comprehensio, etiam artifex stylus apparuit. *Theat. Zwing. fol.* 1107.

C. Curio illustris Orator fuit. Item *C. Gracchus*, cujus immaturo interitu res Romanæ Latinæque literæ damnum fecerunt: qui, si vixisset, eloquentia parem habuisset neminem. *Theatr. Zwing. fol.* 1107.

Q. Catulus, non antiquo illo more, sed hoc nostro (inquit Cicero) eruditus, incorruptâ quâdam Latini sermonis integritate causas egit. *Cic. in Brut.*

M. Antonius & L. Crassus summi perfectique Oratores fuerunt: utrum alteri præferas, ignores? 34. annis ante natum Ciceronem. *Theat. Zwing. fol.* 1107.

Q. Varius rebus inveniendis & verbis expeditus, fortis actor & vehemens, verbis nec inops, nec abjectus. *Cic. in Bruto.*

Cn. Pompejus, vir ad omnia summa natus, majorem dicendi gloriam habuisset, nisi eum majoris gloriæ cupiditas ad bellicas laudes abstraxisset. *Idem.*

Cn. Pisone genero suo neminem se, nec studio, nec industria majorem cognovisse *Cicero testatur ibidem.*

Q. Hortensii, ut summi oratoris, laudes multis verbis persequitur Cicero in Bruto, eumque se magno studio imitatum esse affirmat: superasse, ex quibusdam verbis subintelligi potest. *Ibid.*

Asinius Pollio, Augusto familiaris, cum Cicerone de eloquentiæ primatu contendere fuit ausus *Theat. Zwing. fol.* 1107.

C. Licinius Calvus, Ciceronis æmulus, tanta vi Vatinium accusasse dicitur, ut Vatinius exurgens exclamârit: Rogo vos, Iudices, num quia hic disertus, ego condemnabor? Ex hac inimicitia odium Vatinianum in proverbium abiit. *Cic.*

Alexander VI. Pontifex Max eloquentiâ vix similem suo tempore habuit: nemo erat, qui rem cautiùs proponeret, aut acriùs defenderet, seu quovis cuperet, impelleret: sese unum omnium animis accommodabat: cum jucundis de remissione, cum severis de disciplina, cum paribus de Republ. doctissimè semper & mirâ quâdam facundiâ loquebatur. *Volateran. lib.* 22. *Anthrop.*

❡ HIEROGLYPHICA.

QVia *serpentem* pro astu poni docti sumus ab Aristotele, dicente: animalia quædam esse astuta per se, sicuti sunt *Serpentes*: magis verò ex lectione sacra, quæ prudentiam huic inprimis animali tribuit, ea etiam de causa *Angues caduceo complicati*, putamus, quod ostendere voluerint, & calliditatem & prudentiam necessarias eloquentiæ, quæ per *Virgam* significatur: Quippè quæ regat dictis animos. Neque desunt, qui virgam auream Mercurii manibus, à qua

s ipse χειρονόμαντις appellatur, dignitatis & excellentiæ, quæ il- ornant, qui & scitè & opportunè norit orationem contexere, um esse contendunt. *Pier. Valer. lib.* 16.

apientiores *Sirenas* pro Hieroglyphico eloquentiæ, felicissi- ue persuadendi vi posuerunt. Unde dictum illud de Catone nmatico: *Cato Grammaticus Latina Siren. Idem lib.* 20. 193. *B.*

er effigiem *Psittaci* eloquentem hominem, qualem se negat ius reperisse, significant: cùm nullum ex animalibus rationis rtibus articulatiùs humanas explicet voces: id quod ideò præ- quòd linguam habeat latiorem, carnosioremque & humanæ emodum similem. *Idem lib.* 23. *pag.* 214. *E.*

uavem eloquentiam per hieroglyphicum *Apis* significari, sunt nulli qui asserunt. *Idem lib.* 26. *pag.* 241. *A.*

Vide Oratio.

EMPTIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

ptionis exempla: Abraham emit servos, *Genes.* 17. 27. Spelun- m duplicem, 23. ℣. 16. Iacob partem agri, 33. ℣. 19. Potiphar Iose- n, 37. ℣ 36 Iacob & filii ejus frumentum, 42. ℣. 1. 2. Ioseph ter- Ægypti, 47. ℣. 20. David aream, 2. *Sam.* 24. ℣. 24. Amri mon- Samariæ, 1. *Reg.* 16. ℣. 23. 24. Negotiatores Regis, 2. *Paral.* 1. 6. 17. Ieremias agrum, *Ierem.* 32. ℣. 7. Principes Sacerdotum m figuli, *Matth.* 27. ℣. 7. Ioseph sindonem, *Marc.* 15. ℣. 46. ia Magdalena &c. Aromata, 16. ℣. 1 2. Filius Dei Ecclesiam , *Actor.* 20. ℣. 28. 1. *Corinth.* 6. ℣. 20. & 7. ℣. 23. 1. *Petr.* 1. ℣. 10. *etr.* 2. ℣. 1.

¶ EXEMPLA PROFANA.

riaci mercaturam exercentes, absque omni dolo vendunt mnia: apud quos si quis domum emerit, sacra facere in Apol- Epicomæi fano; si verò prædium, in vico quem inhabitabat. & e coram magistratu solet, quod revera justè emat, nec fraudu- r agat, nec arte dolove utetur ullo. Eodem modo & magistra- uoque vendentem jurare jubet, quòd sine malo dolo vendat. *serm.* 42.

hemistocles prædium distrahens jussit pronuntiari, etiam vici- bonum illud habere. *Plut. in apoph.*

rnelius asinam pecuniâ onustam in forum produxit, loco spon- n, cùm fundum emisset. Unde Corneliæ genti Asinæ cogno- tum datum est. *Macrob. lib.* 1. *Satur. c.* 6.

Mutius Scævola Pont. Max. eloquentium juris peritissimus & peritorum eloquentissimus, cùm aliquando postulasset, ut sibi fundus,

fundus, cujus emptor erat, semel indicaretur, idque venditor f.... set, dixit, se pluris æstimare, additque centum millia. Usque adeò ab officio boni viri non discedebat. *Rutilius in ejus Vita.*

Hermes, Philosophus Aegyptius, auditor Syriani sophistæ, condiscipulus Procli, sub Hadriano principe, nec non minus justitiâ quàm doctrina præditus, si quid empturus, minus justo pretio addiceretur, ipse nihilominus justum promebat: si quid verò contrà, non ultra appetebat. *Suidas.*

Vide Mercator.

ERROR.

§ SENTENTIAE PATRUM.

INterest in quantum, & quibus rebus erretur, & quàm facilè se quisque corrigat, vel quanta pertinacia suum defendere conetur errorem. *August. in epist. ad Marcellam.*

Nimis perversè seipsum amat, qui & alios vult errare, ut error suus lateat: Quantò est melius & utilius, ubi ipse erravit, alii non errent, quorum admonitio errore careat? *Idem ibid.*

Diligendi sunt homines, ut eorum non diligantur errores. *Aug. in epistol.*

Nonnullis errare profuit aliquando: sed in via pedum, non in via morum. *Idem ibid.*

O quàm detestandus est error hominum, qui clarorum virorum quædam non rectè facta laudabiliter se imitari putant, à quorum virtutibus alieni sunt. *Idem de unico baptismo.*

Nihil gravius, quàm errantem adeò deseri, ut se revocare non possit. *Am. in lib. de Cain & Abel.*

Nonnulli, dum plus exquirunt contemplando quàm capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt: & dum veritatis discipuli esse negligunt humiliter, magistri errores fiunt. *Greg. lib. 8. moral.*

§ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

BOnus animus nunquam erranti obsequium accommodat. *Senec. epist. 42.*

§ APOPHTHEGMATA.

DIogenes cuidam objicienti, quòd aliquandò falsò signasset monetam: (nam hanc ob rem jussus est exulare) Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. *Laert.*

Quidam servo, qui, dum puniretur, dicebat: Non volens erravi? Non volens igitur (inquit) pœnas dato. *Plut. in Lacon.*

Manutius facti pœnitens, quòd Fabium insimulasset, à quo posteà esset adjutus, ad commilitones: Boni (ait) sapientisque viri est,

s ipse χρυσοῤῥόας appellatur, dignitatis & excellentiæ, quæ il-
ornant, qui & scitè & opportunè norit orationem contexere,
um esse contendunt. *Pier. Valer. lib.* 16.

apientiores *Sirenas* pro Hieroglyphico eloquentiæ, felicissi-
ue persuadendi vi posuerunt. Vnde dictum illud de Catone
nmatico : *Cato Grammaticus Latina Siren. Idem lib.* 20.
193. *B.*

er effigiem *Psittaci* eloquentem hominem, qualem se negat
ius reperisse, significant : cùm nullum ex animalibus rationis
rtibus articulatiùs humanas explicet voces : id quod ideò præ-
quòd linguam habeat latiorem, carnosioremque & humanæ
emodum similem. *Idem lib.* 23. *pag.* 214. *E.*

uavem eloquentiam per hieroglyphicum *Apis* significari, sunt
nulli qui asserunt. *Idem lib.* 26. *pag.* 241. *A.*

ide Oratio.

EMPTIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

ptionis exempla : Abraham emit servos, *Genes.* 17. 27. Spelun-
m duplicem, 23. ℣. 16. Iacob partem agri, 33. ℣. 19. Potiphar Iose-
n, 37. ℣ 36 Iacob & filii ejus frumentum, 42. ℣. 1. 2. Ioseph ter-
Ægypti, 47. ℣. 20. David aream, 2. *Sam.* 24. ℣. 24. Amri mon-
Samariæ, 1. *Reg.* 16. ℣. 23. 24. Negotiatores Regis, 2. *Paral.* 1.
6. 17. Ieremias agrum, *Ierem.* 32. ℣. 7. Principes Sacerdotum
m figuli, *Matth.* 27. ℣. 7. Ioseph sindonem, *Marc.* 15. ℣. 46.
ia Magdalena &c. Aromata, 16. ℣. 1 2. Filius Dei Ecclesiam
, *Actor.* 20. ℣. 28. 1. *Corinth.* 6. ℣. 20. & 7. ℣. 23. 1. *Petr.* 1. ℣. 10.
tr. 2. ℣. 1.

¶ EXEMPLA PROFANA.

riaci mercaturam exercentes, absque omni dolo vendunt
nnia : apud quos si quis domum emerit, sacra facere in Apol-
Epicomæi fano; si verò prædium, in vico quem inhabitabat. &
e coram magistratu solet, quod revera justè emat, nec fraudu-
r agat, nec arte dolove utetur ullo. Eodem modo & magistra-
uoque vendentem jurare jubet, quòd sine malo dolo vendat.
serm. 2.

hemistocles prædium distrahens jussit pronuntiari, etiam vici-
bonum illud habere. *Plut. in apoph.*

nelius asinam pecuniâ onustam in forum produxit, loco spon-
n, cùm fundum emisset. Vnde Corneliæ genti Asinæ cogno-
tum datum est. *Macrob. lib.* 1. *Satur. c.* 6.

Mutius Scævola Pont. Max. eloquentium juris peritissimus &
peritorum eloquentissimus, cùm aliquando postulasset, ut sibi
fundus,

fundus, cujus emptor erat, semel indicaretur, idque vendito set, dixit, se pluris æstimare, additque centum millia. Vsque ab officio boni viri non discedebat. *Rutilius in ejus vita.*

Hermes, Philosophus Aegyptius, auditor Syriani sophistæ, condiscipulus Procli, sub Hadriano principe, nec non minus justitiâ quàm doctrina præditus, si quid empturus, minus justo pretio addiceretur, ipse nihilominus justum promebat: si quid verò contrà, non ultra appetebat. *Suidas.*

Vide Mercator.

ERROR.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

INterest in quantum, & quibus rebus erretur, & quàm facilè se quisque corrigat, vel quanta pertinacia suum defendere conetur errorem. *August. in epist. ad Marcellam.*

Nimis perversè seipsum amat, qui & alios vult errare, ut error suus lateat: Quantò est melius & utilius, ubi ipse erravit, alii non errent, quorum admonitio errore careat? *Idem ibid.*

Diligendi sunt homines, ut eorum non diligantur errores. *Aug. in epistol.*

Nonnullis errare profuit aliquando: sed in via pedum, non in via morum. *Idem ibid.*

O quàm detestandus est error hominum, qui clarorum virorum quædam non rectè facta laudabiliter se imitari putant, à quorum virtutibus alieni sunt. *Idem de unico baptismo.*

Nihil gravius, quàm errantem adeò deseri, ut se revocare non possit. *Am. in lib. de Cain & Abel.*

Nonnulli, dum plus exquirunt contemplando quàm capiunt, usque ad perversa dogmata erumpunt: & dum veritatis discipuli esse negligunt humiliter, magistri errores fiunt. *Greg. lib. 8. moral.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

BOnus animus nunquam erranti obsequium accommodat. *Senec. epist. 42.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DIogenes cuidam objicienti, quòd aliquandò falsò signasset monetam: (nam hanc ob rem jussus est exulare) Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram, qualis tu nunc es: qualis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. *Laert.*

Quidam servo, qui, dum puniretur, dicebat: Non volens erravi? Non volens igitur (inquit) pœnas dato. *Plut. in Lacon.*

Manutius facti pœnitens, quòd Fabium insimulasset, à quo posteà esset adjutus, ad commilitones: Boni (ait) sapientisque viri est, si

rraverit, in reliquum tempus doctorem se sibi adsciscere. *Brus.* *5. cap.* 12.

cipio Afr. turpe esse ajebat, in re militari dicere: Non putaram *. Max. lib. 7. cap.* 2.

§ SIMILITUDINES.

Nà tussis non facit phthisin, sed in morem adducta: Ita error non statim gignit animi morbum. *Senec.*

Cimenos herba ita morbo medetur, ut sterilitatem adferat m in viris: Ita quidam malum aliquod ita profligant, ut aliud rsum admittant *Eras.*

t in magna strage alius alium secum in ruinam: Ita in publico re, alius alium secum trahit ad perniciem. *Senec.*

t solis defectus magnam mortalium perniciem trahit: Ita regis r, etiam levis, magnam in rebus humanis gignit perturbatio. *Eras.*

ide Crimen. Culpa, Delictum, Peccatum, Venia.

ERUBESCENTIA.

§ EXEMPLA SACRA.

ubescentiæ exempla: Servi Eliud, *Iudic.* 3. ✠ 24. 25. Elisæus, *Reg.* 3. ✠. 14. Esdras, 1. *Esd.* 8. ✠ 22. 3. *Esd.* 8 ✠. 52. Duo Presby- *Dan.* 13. ✠. 11. Servi, ✠. 27. Adversarii Christi. *Luc.* 13. ✠. 17.

ide Pudor, Verecundia.

EXACTIO.

§ SENTENTIAE PATRUM.

gitur, quod debetur nostro corpori: sed non impendimus, uod subjectorum debemus cordi. *Greg. in Mor.*

on gaudent martyres, quando ex illis pecuniis honorantur, in s pauperes plorant. *Chrys. super Matth.*

agnum scelus est, rem pauperum præstare divitibus, & de sum- s inopum acquirere favores potentum: Arenti terræ aquam e, & flumina, quæ non indigent, irrigare *Isid. lib* 3. *de summ.*

nisterialium siquidem tanta est multitudo, quanta est locu- , ut istis recedentibus alii succedant; quod ex parte fuerit atum, alii devorent exitialiter & consumant: impleturque d propheticum: Residuum erucæ comedit locusta: residuum e comedit bruchus: residuum bruchi comedit ærugo. Pau- im veretur aperire malitiam exactorum, ne graviora moli- in eum, & fiant posteriora hominis pejora prioribus. *Petr. in quadam epist.*

§ APO-

¶ APOPHTHEGMATA.

Callicratidas, cùm ad pecunias petendas ad Cyrum juniorem mitteretur, ad belli usum; bis regis aulam accessit, & compotationibus eum indulgentem audivit. Tertiò verò cùm adiisset, & iterum bibere eum, nec se ad colloquium admitti intellexisset, dixisse fertur: Ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum. Quo dicto docuit, ita ab hominibus exigendam esse pecuniam debitam, ne quid nostræ dignitati & existimationi decedat. *Plutarch. in Lacon.*

Dionysius senior exegerat pecunias à Syracusanis: deinde quùm videret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent; indixit alteram exactionem, idque iterum ac tertio fecit. At postquam, ubi majorem summam imperasset, audiret illos in foro ambulantes ridere, & scommata in regem jacere, jussit præfectos ab exigendo quiescere. Iam enim, inquit, nihil habent: quandoquidem nos contemnunt. *Plut. in apoph.*

Tiberius cùm deprehendisset Æmilium Rectum, quem Aegypto præfecerat, nimium à populo exegisse, super ea re iratus, rescripsit: Se tonderi velle suas oves, non deglubi. *Dion Nicæus in Tiberio.*

Antoninus Caracalla à Iulia matre graviter objurgatus, quòd ingentem illam pecuniam, quam per fas & nefas à subditis vi exegerat, profunderet, gladium evaginatum ostendens: Bono (inquit) animo esto mater: Nobis, quamdiu hunc habebimus, nulla unquam deerit pecunia. *Dion Nicæus & Xiphilinus in ejus vita.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Scythæ à Vexore Aegyptio provocati, cum eum fugientem persequerentur, xv. annis Asiam universam subegére, & domum revocati ab uxoribus, maritorum absentiam ægrè ferentibus, tributum modicum gentibus imposuére: cujus pendendi finem fecit Ninus Assyriorum Rex. *Sabell. lib. 1. cap. 1.*

Persarum reges quisque suas ædes in monte faciunt, & thesauros, & tributa, quæ exigunt, ibi recondunt, benè administratæ rei monumentum. Exigunt ex ora maritima argentum: ex mediterranea, quæ quæque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam, vel aliud tale: eodem modo & pecora. Maxima auri & argenti pars in ædificiis est, in nummis perexigua. *Stobæus lib. 15.*

In Macedonia ex effusione æris, singula talenta in singulos dies Alexandro Magno regi pendebantur. *Alexand. ab Alex. lib. 4. c. 10.*

Præter alia equidem miror, inquit *Plin. lib. 33. cap. 3.* populum Rom. victis gentibus in tributo semper argentum imperitasse, non aurum: sicut Carthagini cum Annibale victæ argenti pondo annua in quinquaginta annos, nihil auri. Nec potest videri penuriâ mundi id evenisse: Nam Midas & Crœsus in infinitum possederant. *Theat. Zwing. fol. 598.*

rraverit, in reliquum tempus doctorem se sibi adsciscere. *Brus.*
5. cap. 12.
cipio Afr. turpe esse ajebat, in re militari dicere: Non putaram
. Max. lib. 7. cap. 2.

§ SIMILITUDINES.

Nã tussis non facit phthisin, sed in morem adducta: Ita error non
statim gignit animi morbum. *Senec.*
Climenos herba ita morbo medetur, ut sterilitatem adferat
m in viris: Ita quidam malum aliquod ita profligant, ut aliud
rsum admittant *Eras.*
t in magna strage alius alium secum in ruinam: Ita in publico
re, alius alium secum trahit ad perniciem. *Senec.*
t solis defectus magnam mortalium perniciem trahit: Ita regis
r, etiam levis, magnam in rebus humanis gignit perturbatio-
. *Eras.*
Vide Crimen. Culpa, Delictum, Peccatum, Venia.

ERUBESCENTIA.

§ EXEMPLA SACRA.

ubescentiæ exempla: Servi Eliud, *Iudic.* 3. ℣ 24. 25. Elisæus,
Reg. 3. ℣. 14. Esdras, 1. *Esd.* 8. ℣. 22. 3. *Esd.* 8 ℣. 52. Duo Presby-
Dan. 13. ℣. 11. Servi, ℣. 27. Adversarii Christi. *Luc.* 13. ℣. 17.
Vide Pudor, Verecundia.

EXACTIO.

§ SENTENTIAE PATRUM.

gitur, quod debetur nostro corpori: sed non impendimus,
uod subjectorum debemus cordi. *Greg. in Mor.*
on gaudent martyres, quando ex illis pecuniis honorantur, in
us pauperes plorant. *Chrys. super Matth.*
agnum scelus est, rem pauperum præstare divitibus, & de sum-
s inopum acquirere favores potentum: Arenti terræ aquam
e, & flumina, quæ non indigent, irrigare. *Isid. lib. 3. de summ.*

nisterialium siquidem tanta est multitudo, quanta est locu-
n, ut istis recedentibus alii succedant; quod ex parte fuerit
atum, alii devorent exitialiter & consumant: impleturque
d propheticum: Residuum erucæ comedit locusta: residuum
æ comedit bruchus: residuum bruchi comedit ærugo. Pau-
im veretur aperire malitiam exactorum, ne graviora moli-
in eum, & fiant posteriora hominis pejora prioribus. *Petr.*
in quadam epist.

§ APO-

§ APOPHTHEGMATA.

Callicratidas, cùm ad pecunias petendas ad Cyrum juniorem mitteretur, ad belli usum; bis regis aulam accessit, & compotationibus eum indulgentem audivit. Tertiò verò cùm adiisset, & iterum bibere eum, nec se ad colloquium admitti intellexisset, dixisse fertur: Ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur Sparta indignum. Quo dicto docuit, ita ab hominibus exigendam esse pecuniam debitam, ne quid nostræ dignitati & existimationi decedat. *Plutarch. in Lacon.*

Dionysius senior exegerat pecunias à Syracusanis: deinde quùm videret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent; indixit alteram exactionem, idque iterum ac tertio fecit. At postquam, ubi majorem summam imperasset, audiret illos in foro ambulantes ridere, & scommata in regem jacere, jussit præfectos ab exigendo quiescere. Iam enim, inquit, nihil habent, quandoquidem nos contemnunt. *Plut. in apoph.*

Tiberius cùm deprehendisset Æmilium Rectum, quem Aegypto præfecerat, nimium à populo exegisse, super ea re iratus, rescripsit: Se tonderi velle suas oves, non deglubi. *Dion Nicæus in Tiberio.*

Antoninus Caracalla à Iulia matre graviter objurgatus, quòd ingentem illam pecuniam, quam per fas & nefas à subditis vi exegerat, profunderet, gladium evaginatum ostendens: Bono (inquit) animo esto mater: Nobis, quamdiu hunc habebimus, nulla unquam deerit pecunia. *Dion Nicæus & Xiphilinus in ejus vita.*

§ EXEMPLA PROFANA.

Scythæ à Vexore Aegyptio provocati, cum eum fugientem persequerentur, xv. annis Asiam universam subegére, & domum revocati ab uxoribus, maritorum absentiam ægrè ferentibus, tributum modicum gentibus imposuére: cujus pendendi finem fecit Ninus Assyriorum Rex. *Sabell. lib. 1. cap. 1.*

Persarum reges quisque suas ædes in monte faciunt, & thesauros, & tributa, quæ exigunt, ibi recondunt, benè administratæ rei monumentum. Exigunt ex ora maritima argentum: ex mediterranea, quæ quæque regio ferat, ut colores, medicamenta, lanam, vel aliud tale: eodem modo & pecora. Maxima auri & argenti pars in ædificiis est, in nummis perexigua. *Stobæus lib. 15.*

In Macedonia ex effusione æris, singula talenta in singulos dies Alexandro Magno regi pendebantur. *Alexand. ab Alex. lib. 4. c. 10.*

Præter alia equidem miror, inquit *Plin. lib. 33. cap. 3.* populum Rom. victis gentibus in tributo semper argentum imperitasse, non aurum: sicut Carthagini cum Annibale victæ argenti pondo annua in quinquaginta annos, nihil auri. Nec potest videri penuriâ mundi id evenisse: Nam Midas & Crœsus in infinitum possederant. *Theat. Zwing. fol. 598.*

Sigrodum urbs Livoniæ olim Principi Lituaniæ quotannis
um centum millium aureorum pendebat. Eam Iohannes
horum rex anno sal. 1470. occupavit. *Ioach. Curæus in Silesia*
'ibus.

EXCOMMUNICATIO.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

ommunicationis & separationis exempla: Adam & Eva, *n.* 3. 24. Leprosi utriusque sexus, *Num.* 5 v. 1 2 3. Maria, 12. 15. Dathan, & Abiron, 16 v. 24. 25 26. 27. Achan, *Iosf* 7. v. 24. 25. Ananiam & Saphira sunt species quædam, & tristissimum excomcationis exemplum, *Act* 5. 1. *&c.* Iudæi, 13 v. 46. Corinthius inosus, 1. *Cor.* 5. 9 Pseudoapostoli, *Gal.* 1. v. 8. 9. Hymeneus & nder, 1. *Tim.* 1. 20. Phygellus & Hermogenes, 2. *Tim.* 1. 15.

¶ EXEMPLA PROFANA

exto generali Concilio Constantinopolitano *Macarius Parcha Antiochenus* cum Monothelitis pertinacibus in sua herehemate percussus. *Theat. Zwing. fol.* 818.

acletum Antipapam Innocentius bis terve excommunicavit. *za, Sigeberti* continuator, *Otho Frisingensis lib.* 7. *c.* 23.

odosius Imp. per octo menses ab *Ambrosio* excommunicatus, niam adversus *Thessalonicenses & Pannonas* vindictam, quo000. occidi curaverat, qui magistratus aliquos saxis obrutos tumeliosè tractatos interfecerant. At veniam tandem petens us est ab *Ambrosio*, populo pro eo deprecante *Theat Zwing.*

nocentius Rom. Pp excommunicavit tum ipsum Imperato*Arcadium*, ejusque conjugem *Eudociam*: tum etiam Ecclesiaomnes, quorum perversis studiis *Iohan. Chrysostomus* in exijectus fuerat. *Nicephorus lib* 13. *c.* 34.

xander III. Fridericum I. Imp. quod Octavianum Antipapam iasset, excommunicatione feriit, ac per universum orbem liiissis hoc publicavit. *Sylvius.*

Scythis, qui nullum hostem interfecisset in acie, in solennibus non poterat: reliqui initiati, adesse non vetabantur. *Alexand. c.* 17.

d Germanos, qui scutum amisissent in acie, sacris interesse oterant. *Tacitus.*

ensibus ob direptum fanum *Delphicum à Philippo* victis, *Delfani* & conventus *Amphictyonum* communicatione intern: jusque ferendi suffragii ad *Macedonas* ab *Amphictyonibus* itum. *Pausanias in Phocicis.*

ud *Aegyptios* subulcis universis templa interdicta fuere. *Hero-b.* 2.

Apud

Apud *Magos* Lentiginosi, tanquam invisi Diis immortalibus, ab atis procul arcentur: cùm iis, quibus viventibus exequiæ factæ sunt. *Alexand. ab Alex. l. 4. c. 17.*

EXCUSATIO.

§ Sententiae Patrum.

NVlla est peccati excusatio, si amici causâ peccaveris. *Aug. de Amic. c. 7.*

Multitudo sociorum, impunitatem non facit criminum. *Hieron. in epist.*

Non est facilè malum de perfecta ætate credendum, quam vita præterita defendit, & honorat vocabulum dignitatis. *Idem in epist. ad Ruff.*

Vsitatum generis humani vitium est, libendo peccatum committere: & commissum negando abscondere: & convictum defendendo excusare. *Greg. lib. 22. moral.*

Peccatum peccato addit, qui culpæ, quam fecit, patrocinia defensionis adjungit. *Idem ibid.*

Quidam dicere nonnunqu... nt: concessis utimur: aliena non quærimus: & si digna mi... diæ retributione non agimus, nulla tamen perversa perpet... s: Quùm tamen divitem post hanc vitam ultrix gehenna sus... n quia aliquid illicitum gessit, sed quia immoderato usu te... licitis tradidit. *Idem in pastorali.*

Noli judicare proximum, sed magis excusa, excusa intentionem, si opus non potes: puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum. *Bernh. sup. Cant. serm. 11.*

In quacunque hominum verseris frequentia, cave alienæ conversationis esse aut curiosus explorator, aut temerarius judex, & si perpetratum actumve quid deprehendes, ne sic judices proximum, magis autem excusa. *Idem de 12. grad. hum.*

Adhoc, ut verum fatear, ea mihi deesse video, quæ maximè necessaria videntur, diligentiam & ingenium: quia nec doctis, nec indoctis pariter istiusmodi recusandi mos est, nec facilè scitur, qui vel experientia, qui vel ex verecundia mos prodeat, si injuncti operis obeditio non probat. *Idem de diligendo Deo in prim.*

Excusatio perfecta, testimonium conscientiæ suæ. *Idem de consid. lib. 2.*

Quamvis vera sint, credenda non sunt, nisi quæ certis indiciis comprobantur; nisi quæ manifesto examine convincuntur; nisi quæ ordine judiciario publicantur. Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est. *Isid. lib. soli.*

...c enim maximum vitium est, quo laborat humanitas, ut post tum suum maximè ad excusationis refugium; quasi pœnitu-se confessionem prosternat, quod facinus inter summa peccata it numeratum esse: quia inde nascitur, unde ad pœnitentiam ardiùs venire videtur. *Cassiod. in Psalm.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

...llum putaveris locum sine teste excusatorem quærere. Vitium t; non posse prætenditur; sed nolle in causa est. Emitte excu-em: nemo peccat invitus: omne peccatum voluntarium est. *in Prov.*

...rum ætas excusat, fœminam sexus, extraneum libertas, dome-... familiaritas: amicus est scilicet qui offendit, fecit quod t: inimicus fecit quod debuit, prudentiori remittamus. *in quad. epist.*

¶ EXEMPLA SACRA.

...sationis legitimæ exempla: David, 1. *Sam.* 17. 29. Achimelech, v. 15. Christus, *Matth.* 12. 3 Excusationis modestæ exempla: ...s Ioseph, *Gen.* 42. 10. Rubin, Gad, & dimidia Tribus Manasse; . v. 22. 23. 24. Gedeon, *Iudith.* 8. v. 1. 2. 3. Anna, 1. *Sam.* 1. v. 15. ...l; *Dan.* 6. 22. Excusationis peccati exempla: Adam & Eva; . v. 12. 13. Iudas, 4 . v. 16. Iudæi; *Ierem.* 2. 35. Excusationis inep-tæ exempla: Sara, *Gen.* 18. 15. Saul, 1. *Sam.* 13. v. 11. 12. 13 & 15. 20. Vocati ad cænam magnam, *Luc.* 14. v. 18. Excusationis ...æ exemplum: Paulus, *Actor.* 25. 5.

EXEMPLA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

...destia vestra nota sit omnibus. *Philip.* 4.

Exemplum esto fidelium in verbo, & conversatione, in cha-..., in fide, in castitate, ut profectus tuus manifestus sit omnibus ... 4.

...omnibus præbe te ipsum exemplum bonorum operum, in ...na, in integritate, in gravitate, verbum sanum, irreprehen-... *Tit.* 2.

...istus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut se-...ini vestigia ejus. 1. *Pet.* 2.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

...tantum curemus habere bonam conscientiam, sed quan-...m potest nostra infirmitas, quantum vigilantia fragilitatis ...næ, curemus nihil etiam facere, quod veniat in malam suspi-...m infirmo fratri. *Aug. in lib. de ovib.*

...i in Christum credimus, Christi sectemur exempla. *Hieron.* ... 9.

Instru-

Instructus redditur animus in futuris, quando præteritorum commovetur exemplis. *Caß. l. 5. c. 44.*

Validiora sunt exempla, quàm verba: & plenius opere docetur, quàm voce. *Leo Papa in serm. de Iejunio.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius lib. 1. Serm. sat. 4.

—— Insuevit pater optimus hoc mî;
Vt fugerem exemplis vitiorum quæq; notando,
Cum me hortaretur parcè, frugaliter, atq;
Viverem uti contentus eo, quod mî ipse parasset:
Nonne vides, Albi ut malè vivat filius? utque
Barrus inops? magnum documentum, ne patriam rem
Perdere quis velit. A turpi meretricis amore
Cùm deterreret, Sectani dissimilis sis:
Ne sequerer mœchas, concessâ cum venere uti
Possem; Deprensi non bella est fama Treboni,
Ajebat, &c. Sic me
Formabat puerum dictis, & sive jubebat
Vt facerem quid, habes authorem, quo facias hoc;
Vnum ex judicibus selectis objiciebat:
Sive vetabat: An hoc inhonestum, & inutile factu
Necne sit, addubites, flagret rumore malo cum
Hic atque ille? Avidos vicinum funus ut agros
Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpè
Absterrent vitiis.

Iuvenalis satyr. 14.

—— Velocius & citius nos
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cùm subeant animos authoribus.

Ibidem

—— Dociles imitandis
Turpibus ac pravis omnes sumus.

EXERCITATIO.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

CVm sit utilis ad instruendum lectio, & adhibitâ collatione majorem intelligentiam præbeat; melius est conferre quàm legere: collatio docibilitatem facit. Nam propositis interrogationibus cunctarum rerum error excluditur: & sæpè objectionibus latens veritas aperitur. *Isid. de sum. bon. lib.* 3.

Sæpè illa, quæ in publico non valemus, necessariò quendam prius in secreto exercitationis usum exposcunt: quia si ea prorsus in oc-

ulto negligimus, uti postmodum eis, dum opus est, in publi-
ı valemus. *Hugo de institutione novit.*
nstat omnem operam, si longâ intercapedine quiescat, ægrè
i. Qui enim ignoret, cunctis aut artificibus, aut artibus maxi-
decus usu venire? cumque studia consueta non frequentan-
achia in corporibus, ingenia pigrescere in artibus? *Cass. lib* 9.
scit profectò ingenium, nisi vigilantiâ reparetur: citò ex-
itur horrea, quæ assidua non fuerint adjectione suffulta:
rus ipse, quàm facilè profunditur, si nullis iterum pecu-
mpletur: Sic humanus sensus cùm alieno non sarcitur, id
tauratur invento, citò potest attenuari de proprio. *Cass. lib.* 4.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE

nes artes, omniaque opera quotidiano usu & jugi exercita-
ne proficiunt. Quod si in parvis verum est, quantò magis
in maximis custodiri? *Veget. de milit. lib.* 2.
a humana propriè uti ferrum est: ferrum si exerceas, conteri-
non exerceas, tamen rubigo interficit: Item homines exer-
conteri: nisi nihil exerceas, inertia atque torpedo plus de-
iti affert quàm exercitatio. *Gell. lib.* 11.
em in ipsa re trepidare nolueris, antè rem exerceas. *Senec.* 23.

igentiâ cujuslibet operis obtusitas permollitur. Sic prudentia
istitia parùm vel nihil prodest; justitia verò sine prudentia
m: Sic sine usu scientia parùm; usus autem cum scientia
m. *Boet. de disciplina schol.*
nstantia parit, inconstantia parta solvit. *Idem ibid.*
ıtillula difficilis veritatis faciliùs in differendo reperitur,
si studio observantiæ per multum tempus committeretur:
llud Aristotelis: Bona opinio facit videre verum. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

monax quendam infeliciter declamantem admonuit, ut sese
igenter exerceret: cumque is respondisset: Nunquam apud
n declamo. Nihil igitur mirum, inquit, si dicis ineptè, qui
ius semper stulto auditore solitus sis uti. *Eras. lib.* 8. *apoph.*
ro, cùm M. Crassum pro rostris magno populi applausu lau-
: & eundem posteà ex eodem loco acribus conviciis incesse-
uid, ait Crassus, an non me nuper ex hoc ipso loco laudasti?
vi, inquit, sed exercendi gratiâ argumentum infame decla-
Erasm. lib. 4. *apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

errum aut æs usu splendescit: Sic exercendis negotiis eni-
cit animi vigor. *Plut. in Moral.*

Vt fer-

Vt ferrum, si non utaris, obducitur rubigine: Sic animi vigor, nisi negotiis tractandis exerceas. *idem.*

§ Exempla Profana.

DEmosthenes cùm sibi non tam artem quam actionem & pronuntiationem deesse animadverteret, subterraneum locum domi suæ ædificavit, in quem singulis diebus descendit, actionis formandæ, vocisque componendæ causâ: sæpe etiam duos aut tres menses continuos ibi egit, rasâ alterâ capitis parte, ut ne, si vellet quidem egredi, inde præ verecundia posset. *AElian. lib. 7. Var. hist. & Plut. in Demosth.*

In *Elide* septum est, quod Xystus ex eo appellatur, quod *Hercules Amphytrionis* filius ad laborum patientiam quotidianis exercitationibus se confirmans, sentes omnes, qui pullularent eo in loco, vellere ac eradere sit solitus. *Pausan. lib. 6.*

Lycurgus requirenti: Cur corpora Virginum cursu, lucta, discorum & jaculorum jactu subigeret? Vt, inquit, fœtuum radix validum in valentibus corporibus exordium accipiens, benè germinet: & ipsæ strenuè partes subeuntes, facilè simul & benè adversus puerperii decertent dolores: ac si qua incumbat necessitas, valeant pro sua, liberorum & patriæ salute pugnare. *Plut. in Apoph.*

Epaminondas ephebus factus, ubi palæstræ dare operam cœpit, non tam magnitudini virium servivit, quam velocitati. Illam enim ad *Athletarum* usum, hanc ad belli existimabat utilitatem pertinere. Itaque exercebatur plurimum currendo & luctando, ad eum finem, quoad stans complecti posset, atque contendere. In armis plurimum studii consumebat. *Probus in Epaminonda.*

Socrates usque ad vesperum contentiùs interdum ambulasse dicitur. Interrogatus autem: Cur id faceret? Quò melius cœnaret, obsonari in ambulando famem, respondit. *Platina lib. 2. de optimo cive.*

Vide Labor.

EXHORTATIO.

§ Sententiae Poeticae.

Ovid. 2. Pont. 6.

Quà tu cùm præstes, remo tamen utar & aurâ:
Nil nocet admisso subdere calcar equo.

Id. 2. Pont. 11.

Acer, & ad palmæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.

5. Trist. 15.

Qui monet, ut facias, quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

1. Remed.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte,
Respuit atque odio verba monentis habet.

¶ EXEMPLA SACRA.

xhortationum bonarum exempla: Dominus Deus omnipotens, *Gen.*4.v.6.7. Loth,19.7. Rebecca:27.v.9.43. Ruben,37.v.22. soror lis, *Exod.*2.v.7.8. Iethro,18,21. Abigail, 1.*Sam.*25.v.24,25.26.32. ner, 2.*Sam.*2.21. Aggæus & Zacharias. 1.*Esd.*5.1. Tobias, *Tob.*4. .5. Parentes Saræ,10.12. Iudith, *Iudith.*8. v.9.10. Abdemelech, *m.*38. v.9.10. Mathathias, 1.*Machab.*2.50. Iudas Machabæus, 2. .19. Mater septem filiorum, 2.*Machab.*7.v.1.2.27.28. Exhortanis pii Regis ad populum exempla: Iosaphat, 2.*Paral.*20.v.20.21. chias,32.7.

Vide supra Admonitio.

EXILIUM.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

xilium est scelerum pœna. *Cicero Parad.*4.

Exilium ibi est, vbi virtuti non est locus. *Pro Milone.*

Omnes scelerati & impii, quos leges exilio affici volunt, exules t, etiamsi solum non mutant. *Parad.*4.

xilium terribile est iis, quibus quasi conscriptus est habitandi us: non iis, qui omnem orbem terrarum unam urbem esse dunt. *Parad.* 2.

Si abesse à patria miserum est: plenæ miserorum sunt provin-, ex quibus admodum pauci in patriam revertuntur. 5.*Tusc.*

Ad omnem rationem Teucri vox accommodari potest: Patria ubicunque est benè. 5.*Tusc.*

Exilium, non supplicium est, sed profugium portusque suppli-: Nam qui volunt pœnam aliquam subterfugere aut calamita-n, eo solum vertunt, hoc est, sedem ad locum mutant: qui si in itate legis vim subire vellent, non priùs civitatem, quàm vitam itterent: quia nolunt, non adimitur iis civitas, sed ab iis relin-itur atque deponitur. *Pro Cæcin.*

Exilium id, quod fit propter alienam & offensam populi volun-em, malum est. 5.*Tusc.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Erculés interrogatus: Argivus ne esset, an Thebanus? Respon-dit: Non unam curo patriam jactare: omnis Græcia mihi pa-a est. *Plut. lib. de exilio.*

Anaxagoras quùm ab Atheniensibus damnatus esset exilio, cui-n dicenti: Privatus es Atheniensibus: Imò illi (inquit) me. *ert.lib.*2. *c.*3.

Anaxa-

Alexandridas cuidam exilium acerbè ferenti, respondisse dicitur: Ne horrescas exulare civitate: à justitia enim exulare miserum est. *Plut. in Lacon.*

Themistocles, quum pulsus primùm Athenis, & mox tota Græcia, venisset ad Persarum regem, ditissimus ab eo factus est. Porrò, magnifica dona, quibus à rege honoratus erat, intuens, dixit: O pueri! perieramus, nisi periissemus. *Plut. in apoph.*

Teucer rediens ex Trojana expeditione quùm ob Ajacis fratris mortem Telamoni patri esset invisus, atque ab eo exilio mulctaretur, ad socios conversus, ait: Patria est, ubicunque benè est. *Cic. in Tusc. quæst.*

Rutilius consolanti eum cuidam, ac dicenti: Instare bella civilia; & ob id brevi futurum, ut omnes exules reverterentur: Quid tibi, inquit, male feci, ut mihi pejorem reditum quàm exitum optares. Malo ut patria exilio meo erubescat, quàm reditu mœreat. *Senec. de benefic. lib. 6. cap. 37.*

Diogenes cuidam per convicium dicenti: Sinopenses te exilio damnarunt: At ego, inquit, illos mansione: Significans, se, quòd solum vertere juberetur, nihilo infeliciorem esse his, qui in patria manerent, nec exilium æquo animo pati possent. *Laert. lib. 6.*

Demetrius Phalereus cùm exularet, ac apud Thebanos ingloriùs humilisque viveret, audissetq; Cratetem philosophum, qui ipsum inviseret, multa placidè prudenterque de ferendo exilio disputantem: Malè, inquit, sit negotiis & occupationibus, per quas hactenus talem virum cognoscere non licuit. *Laert. lib. 5. c. 5.*

Aristides ab amico quodam rogatus: Quam ob causam exilium ei tam molestum fuisset? Respondit: Propter ignominiam patriæ, à qua injustè in exilium missus esset; & ob eam injustitiam ubique male & ab omnibus audiret. *Stob. ex Serino serm. 37.*

§ SIMILITUDO.

E Corporis morbo quidam hoc excerpunt commodi, quòd vacant negotiis, quibus distringebantur; & quosdam labores objecti reddidêre validos; Sic quibusdam exilium, paupertas, naufragium, occasio fuit philosophandi. *Plutarch.*

§ EXEMPLA SACRA.

EXulum exempla: Adam & Eva, *Gen.* 3. 24. Cain, 4. 16. Abraham, 12. 1. David, 2. *Sam.* 15. ℣. 13. 14. 16. Elias, 1 *Reg.* 19. 3. Israelitæ, 2. *Reg.* 17. ℣. 5. 6 *Osea*, 9. ℣. 3. 4. Ioseph, Maria & Christus, *Matth.* 2. 13. (Versus:

Exul erat Christus: comites nos exulis hujus
Esse decet, cujus nos quoque membra sumus.)

Paulus & Barnabas, *Actor.* 13. ℣. 50. 51. Aquila, Priscilla, & fideles Iudæi, *Actor.* 18. ℣. 1. 20. Pii in hoc mundo peregrinantes, 2. *Cor.* 5. 6. *Hebr.* 11. ℣. 13. 14.

¶ EXEMPLA PROFANA.

"*Cicero* scribit pro *Cæcinna*, exilium non supplicium erat *Ro-manis*, sed perfugium portusque supplicii: nam qui volebant iam aliquam subterfugere, aut calamitatem, solum vertebant, est, sedem & locum mutabant. *Hotoman de Verbis Iuris.*

xilii apud *Rom.* triplex genus erat, auctore *Martiano*. Aut n omnium locorum interdicebantur accessus, præter unum: in insulam deportabatur: aut, sicut *Claudius* Cæsar quosdam ...ctasse dicitur, ultrà tertium lapidem ab urbe egredi vetabatur. dem *Claudius* Cæsar legem sanxit, ut hi, quibus provinciis rdictum esset, urbe quoque summoverentur. *Alex. lib.* 3. 20.

ı *Serípho* Insula, & apud nonnullas circa Caucasum gentes, ...inibus maximis nullum morte affici, sed exilio mulctari, ... & agro exterminari, legimus. *Alex. lib. 3. cap. 5.*

EXPERIENTIA.

¶ SENTENTIA BIBLICA.

r in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit narrabit intellectum. Qui non expertus, pauca recognoscit. *c. 34.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terent. in Adelphis, 5. 4.

Nunquam ita quisquam benè subducta ratione ad vitam
fuit,
Quin res, ætas, usus, semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat: ut illa, quæ te scire credas, nescias:
Et, quæ tibi putaris prima, in experiundo ut repudies.

Ovid. lib 6. Metamor.

—— Seris venit usus ab annis.

Manilius lib. 1. Astronomic.

Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Ovid. lib 1. de arte amandi.

Scit bene venator cervis ubi retia tendat:
Scit bene quâ frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: Qui sustinet hamos,
Novit, quæ multo pisce natentur aqua.

Proper. Eleg 10. lib. 3.

Navita [illegible] *melius præsagit navita mortem:*
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ovid. 2. Pont. 6.

Da veniam, quaeso, nimioque ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis aera subesse putat.
Saepe canem visum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum:
Vanaque sollicitis incitat umbra metum.
Sic ego fortunae telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

Publ. Syrus.

Μαθητὴς ἐστὶν ἡ ὑστέρα τῆς προτέρας.
Discipulus est prioris posterior dies.

§ APOPHTHEGMATA.

Epaminondas audito philosopho, qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem: Sermo, inquit, mirificus est: at qui eum dicit, fide caret, eò, quòd illum nunquam circumsonuit tuba. *Plut. in Lacon.*

Demades rogatus, quo praeceptore esset usus? Tribunali, respondit, Atheniensium. Insinuans, quòd in ipsis negotiis experientia quavis institutione sophistarum melior sit. *Stob. serm.* 17.

Antigonus interrogatus: Quem è suae aetatis ducibus praestantissimum judicaret? Respondit: Pyrrhum, si senesceret. *Plut. in vita Pyrrhi.*

Tassus interrogatus: Quidnam sapientius esset prae caeteris? Experientia, dixit. *Stob. serm.* 27.

Paulus Aemilius, quum per loca praerupta irrupisset in Macedoniam, vidissetque instructam hostium aciem, exhortante Nasica, ut protinus invaderet hostem; Facerem, inquit, si tuae essem aetatis: sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congrediar. *Plut. in apoph.*

§ EXEMPLA PROFANA.

PRisci mortales aegrotos in propatulo collocabant, quibus quisque, si quid salutare vel aegrotando ipse, vel aegrotos tractando comperisset, indicaret. Atq; hac ratione artem experientiâ auctam putant. *Plut. de Nosce teipsum.*

Fuit *Hippocrates* discendae medicinae adeò studiosus, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut morbi materiam cognosceret. Quod tamen alii Aesculapio, alii Asclepiadi adscribunt *Cael. c. 12. l. 16.*

Avicenna domum hospitalem aedificare fecit Cordubae, in qua collegit omnium generum infirmos, ut experiretur in eis medicinae suae efficaciam. *Cranz. lib. 6. Metrop. cap. 32.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

T *Cicero* scribit pro *Cæcinna*, exilium non supplicium erat *Romanis*, sed perfugium portusque supplicii: nam qui volebant nam aliquam subterfugere, aut calamitatem, solum vertebant, e est, sedem & locum mutabant. *Hotoman de Verbis Iuris.*

Exilii apud *Rom.* triplex genus erat, auctore *Martiano*. Aut m omnium locorum interdicebantur accessus, præter unum: in insulam deportabatur: aut, sicut *Claudius* Cæsar quosdam lectasse dicitur, ultrà tertium lapidem ab urbe egredi vetabatur. ndem *Claudius* Cæsar legem sanxit, ut hi, quibus provincia erdictum esset, urbe quoque summoverentur. *Alex. libr.* 3. .20.

n *Seripho* Insula, & apud nonnullas circa Caucasum gentes, iu minibus maximis nullum morte affici, sed exilio mulctari, ord e & agro exterminari, legimus. *Alex. lib.* 3. *cap.* 5.

EXPERIENTIA.

¶ SENTENTIA BIBLICA.

Ir in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non expertus, pauca recognoscit. *les.* 34.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terent. in Adelphis, 5.4.

Nunquam ita quisquam benè subducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, usus, semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat: ut illa, quæ te scire credas, nescias:
Et, quæ tibi putaris prima, in experiundo ut repudies.

Ovid. lib 6. Metamor.

—— *Seris venit usus ab annis.*

Manilius lib. 1. Astronomic.

Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Ovid. lib 1. de arte amandi.

Scit bene venator cervis ubi retia tendat:
Scit bene qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: Qui sustinet hamos,
Novit, quæ multo pisce natentur aqua.

Proper. Eleg 10. lib. 3.

Venturam melius præsagit navita mortem:
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ovid.

Ovid. 2. Pont. 6.

Da veniam, quæso, nimioque ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis æra subesse putat.
Sæpè canem visum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum:
Vanaque sollicitis incitat umbra metum,
Sic ego fortunæ telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

Publ. Syrus.

Μαθητὴς ἐστὶν ἡ ὑστέρα τῆς προτέρας.
Discipulus est prioris posterior dies.

§ APOPHTHEGMATA.

E*Vdamidas* audito philosopho, qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem: Sermo, inquit, mirificus est: at qui eum dicit, fide caret, eò, quòd illum nunquam circumsonuit tuba. *Plut. in Lacon.*

Demades rogatus, quo præceptore esset usus? Tribunali, respondit, Atheniensium. Insinuans, quòd in ipsis negotiis experientia quavis institutione sophistarum melior sit. *Stob serm.* 17.

Antigonus interrogatus: Quem è suæ ætatis ducibus præstantissimum judicaret? Respondit: Pyrrhum, si senesceret. *Plut. in vita Pyrrhi.*

Tassus interrogatus: Quidnam sapientius esset præ cæteris? Experientia, dixit. *Stob. serm.* 27.

Paulus Æmilius, quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniam, vidissetque instructam hostium aciem, exhortante Nasica, ut protinus invaderet hostem; Facerem, inquit, si tuæ essem ætatis: sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congrediar. *Plut. in apoph.*

§ EXEMPLA PROFANA.

P*Risci* mortales ægrotos in propatulo collocabant, quibus quisque, si quid salutare vel ægrotando ipse, vel ægrotos tractando comperisset, indicaret. Atq; hac ratione artem experientiâ auctam putant. *Plut. de Nosce teipsum.*

Fuit *Hippocrates* discendæ medicinæ adeò studiosus, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut morbi materiam cognosceret. Quod tamen alii Æsculapio, alii Asclepiadi adscribunt *Cæl. c.* 12. *l.* 16.

Avicenna domum hospitalem ædificare fecit Cordubæ, in qua collegit omnium generum infirmos, ut experiretur in eis medicinæ suæ efficaciam. *Crantz. lib.* 6. *Metrop. cap.* 32.

¶ EXEMPLA PROFANA.

T *Cicero* scribit pro *Cæcinna*, exilium non supplicium erat *Romanis*, sed perfugium portusque supplicii: nam qui volebant enam aliquam subterfugere, aut calamitatem, solum vertebant, c est, sedem & locum mutabant. *Hotoman de verbis Iuris.*

Exilii apud *Rom.* triplex genus erat, auctore *Martiano*. Aut im omnium locorum interdicebantur accessus, præter unum: in insulam deportabatur: aut, sicut *Claudius* Cæsar quosdam ulctasse dicitur, ultrà tertium lapidem ab urbe egredi vetabatur. ndem *Claudius* Cæsar legem sanxit, ut hi, quibus provincia erdictum esset, urbe quoque summoverentur. *Alex. libr.* 3. .20.

In *Serpho* Insula, & apud nonnullas circa Caucasum gentes, pro minibus maximis nullum morte affici, sed exilio mulctari, orbe & agro exterminari, legimus. *Alex. lib.* 3. *cap.* 5.

EXPERIENTIA.

¶ SENTENTIA BIBLICA.

Ir in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non expertus, pauca recognoscit. *les.* 34.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terent. in Adelphis, 5.4.

Nunquam ita quisquam benè subducta ratione ad vitam
fuit,
Quin res, ætas, usus, semper aliquid adportet novi,
Aliquid moneat: ut illa, quæ te scire credas, nescias:
Et, quæ tibi putaris prima, in experiundo ut repudies.

Ovid. lib 6. Metamor.

—— *Seris venit usus ab annis.*

Manilius lib. 1. Astronomic.

Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.

Ovid. lib. 1. de arte amandi.

Scit bene venator cervis ubi retia tendat:
Scit bene qua frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: Qui sustinet hamos,
Novit, quæ multo pisce natentur aqua.

Proper. Eleg. 10. lib. 3.

Venturam melius præsagit navita mortem;
Vulneribus didicit miles habere metum.

Ovid.

Ovid. 2. Pont. 6.

Da veniam, quaeso, nimioque ignosce timori:
Tranquillas etiam naufragus horret aquas.
Qui semel est laesus fallaci piscis ab hamo,
Omnibus unca cibis aera subesse putat.
Saepè canem visum longè fugit agna, lupumq;
Credit, & ipsa suam nescia vitat opem.
Membra reformidant mollem quoque saucia tactum:
Vanaque sollicitis incitat umbra metum.
Sic ego fortunae telis confixus iniquis,
Pectore concipio nil nisi triste meo.

Publ. Syrus.

Μαθητής ἐστιν ἡ ὑστέρα τῆς προτέρας.
Discipulus est prioris posterior dies.

§ APOPHTHEGMATA.

E*udamidas* audito philosopho, qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem: Sermo, inquit, mirificus est: at qui eum dicit, fide caret, eò, quòd illum nunquam circumsonuit tuba. *Plut. in Lacon.*

Demades rogatus, quo praeceptore esset usus? Tribunali, respondit, Atheniensium. Insinuans, quòd in ipsis negotiis experientia quavis institutione sophistarum melior sit. *Stob serm.* 17.

Antigonus interrogatus: Quem è suae aetatis ducibus praestantissimum judicaret? Respondit: Pyrrhum, si senesceret. *Plut. in Vita Pyrrhi.*

Tassus interrogatus: Quidnam sapientius esset prae caeteris? Experientia, dixit. *Stob serm.* 27.

Paulus AEmilius, quum per loca praerupta irrupisset in Macedoniam, vidissetque instructam hostium aciem, exhortante Nasica, ut protinus invaderet hostem: Facerem, inquit, si tuae essem aetatis: sed multarum rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congrediar. *Plut. in apoph.*

§ EXEMPLA PROFANA.

P*risci* mortales aegrotos in propatulo collocabant, quibus quisque, si quid salutare vel aegrotando ipse, vel aegrotos tractando comperisset, indicaret. Atq; hac ratione artem experientiâ auctam putant. *Plut. de Nosce teipsum.*

Fuit *Hippocrates* discendae medicinae adeò studiosus, ut eum non puduerit vel retrimenta gustare, ut morbi materiam cognosceret. Quod tamen alii Aesculapio, alii Asclepiadi adscribunt *Cael. c.* 12. *l.* 16.

Avicenna domum hospitalem aedificare fecit Cordubae, in qua collegit omnium generum infirmos, ut experiretur in eis medicinae suae efficaciam. *Crantz. lib. 6. Metrop. cap.* 32.

EXPOSTULATIO.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

xpostulationis justæ exempla: Pharao, *Gen.* 12. v. 18. Abimelech, 20. v. 9. Iacob, 29. v. 25. & 31. 36. David, *Psal.* 82. v. 1. 1. *Sam.* 20. v. 1. , 2. *Sam.* 14. v. 31. Nehemias, *Nehem.* 13. v. 11. Dominus Deus nipotens, *Ierem.* 2. v. 5. quidam ex Circumcisione, *Act.* 11. v. 3. Expulationis futilis exemplum: Laban, *Gen.* 31. v. 26. 27. Malignæ mpla: Israelitæ, *Exod.* 14. v. 11.

Vide Contentio, Discordia.

EXPROBRATIO.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

xprobrationis malignæ exempla: Hebræus, *Exod.* 2. v. 14. Phenena, 1. *Sam.* 1. v. 6. Principes Sacerdotum, *Matth.* 27. v. 42. *Marc.* 15. Populus, *Luc.* 23. v. 35. Pharisæi, *Ioh.* 9. v. 34. Exprobrationis beneorum exempla: Dominus Deus, *Iudic.* 6. v. 9. & 10. v. 11. 12. 13. Vir , 1. *Sam.* 2. v. 27. Samuel, 10. v. 17. 18. & 12. v. 7. 8. 9. & 15. v. 17. Na, 2. *Sam.* 12. v. 7. Ahia, 1. *Reg.* 14. v. 7. Iehu Propheta, 16. v. 2. Exprotionis v tiorum exempla: Iehu, 2. *Reg.* 9. 22. Propheta, *Esaiæ* 3. v. 13. 57. v. 4. *Ezech.* 16. v. 14. Dominus Deus Israel, 34. v. 3. *Abd.* v. 11. *h.* 6. v. 4. CHRISTUS, *Matth.* 8. v. 25. & 11. v. 20. & 14. v. 31. & 15. 6. & 16. v. 8. & 17. v. 17. *Marc.* 14. v. 48. & 16. v. 14. *Luc.* 24. v. 25. *an.* 3. v. 10. & 4. v. 48. & 5. v. 40. & 6. v. 26. 36. & 7. v. 19. Petrus, 3. v. 13. 14. & 4. v. 10. 11. & 5. v. 30. Iohannes Baptista, *Matth.* 14. Stephanus, *Act.* 7. v. 51. Paulus & Barnabas, 13. v. 46. Paulus, 2. *Cor.* v. 11. & 13. v. 3. *Gal.* 1. v. 9. & 3. v. 1. Apostolus, *Hebr.* 5. v. 12.

Vide Accusatio, Beneficentia.

FABULA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Pud autores secularium literarum, ut apud Horatium, mus loquitur muri, & mustela vulpeculæ, ut per narrationem fictam ad quod agitur, verax referatur significatio. Unde & Aesopicas fas, ad eum finem relatas, nullus ineruditus fuit, qui putaret apanda mendacia; & in sacris libris, ut in libro Iudicum, quùm a sibi regem fecerunt, & loquuntur ad ficum & ad vitem: quod um fingitur: fictâ quidem narratione, sed veraci significatione dicuntur. *August. in di. contra mendacium.*

Fabula, etsi vim veritatis non habeat, tamen rationem habet, ut a eam possit veritas manifestari, *August. lib. 3 de Offic.*

Fabulæ, à fando dictæ: quia non sunt res factæ, sed tantummodo loquen-

loquendo dictæ: quæ ideò sunt inductæ, ut ficto animalium mutorum inter se colloquio, imago quædam vitæ hominum nasceretur. *Isidor. lib. 1. Etym.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

ÆSopus, qui meritò sapiens æstimatus est, utilia monita sua non severè, neque imperiosè præcepit: sed, ut Philosophis mos erat, salubriter ad perspiciendum mentes animasque hominum causâ audiendi quâdam illecebrâ induxit. *Gell. lib. 2.*

¶ SIMILITUDINES.

QVemadmodum araneæ ex se telas texunt: Ita quidam ex seipsis comminiscuntur fabulas ac mendacia, cùm nihil subsit veri. *Plutarch.*

Vt apis ex amarissimis floribus & asperrimis spinis mel suavissimum ac lenissimum colligit; Sic ex turpibus & sceleratis fabulis utcunque decerpi potest aliquid utilitatis. *Idem.*

Quemadmodum iris nihil aliud est, quàm relucentia Solis refracti in nubibus: Ita fabula quædam est veri repræsentatio. *Idem.*

Vt Democrates medicus Considiæ mulieri, omnem curationem austeram recusanti, lac caprarum dedit, quas lentisco pascebat: Sic iis, qui prorsus à tetricis Philosophiæ præceptis abhorrent, fabulæ quædam amœniores proponendæ, sed quæ Philosophiam resipiant. *Eras.*

FACILITAS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Lucret. lib. 2. de Nat. rerum.

Sed neque tam facilis res ulla est, quin ea primùm
Difficilis magis ad credendum constet.

Ovid. lib. 5. de Trist. El. 11.

In caussa facili cuivis licet esse diserto:
Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subruere est arces, & stantia mœnia, virtus:
Qualibet ignavi præcipitata premunt.

Manilius lib. 3. Astron.

—— Facilè est ventis dare vela secundis,
Fœcundumq; solum varias agitare per arteis,
Auroque atque ebori decus addere, cum rudis ipsa
Materies niteat.

Terentius in Adelphis 5, 4.

—— Re ipsa reperi,
Facilitate nihil esse homini melius, neque Clementiâ.

Vide Difficultas, Actio, Conatus, Exercitatio.

FACTUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in sententiis Thaletis.

Quid facturus eris, dicere sustuleris.

Ovid. lib 2. Fastorum.

Fama manet facti: posito velamine currunt:
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.

Horat. Oda 29. lib. 3.

—— Cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens semel hora vexit:

Plautus in Aulularia. 4. 10.

Factum est illud, fieri infectum non potest.

Idem in Captivis. 5. 3.

Quod malè feci, crucior modo, si infectum fieri possiet.

Terentius in Heauton. 2. 3.

Non fit sine periculo facinus magnum & memorabile.

Ex Comicis Græcis.

Δεῖ τὸν πολιτῶν προστατεῖν ἱέμενον
Τὴν τοῦ λόγου μὲν δύναμιν οὐκ ἐπίφθονον,
Ἤθει δὲ χρηστῷ συγκεκραμένην ἔχειν.
Urbis tenere qui gubernacula cupit,
Hic ne invidenda polleat facundia,
Sed quæ probis sit temperata moribus.

¶ SIMILITUDO.

T si Grammaticum se professus quispiam barbarè loquatur; aut si absurdè canat is, qui se velit habere musicum, hoc turpior sit, d in eo ipso peccat, cujus profitetur scientiam: Sic Philosophus tione vitæ peccans, hoc turpior est, quod officio, cujus magister vult, labitur, artemq; vitæ professus delinquit in vita. *Cic. lib.* 1. *quæst.*

Vide supra actio.

FALLACIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Andria. 4. 5.

Fallacia alia aliam trudit.

Ovid.

Ovid. lib. 1. de arte amandi.

Tuta frequensq; via est, per amici fallere nomen:
Tuta frequensq; licet sit via, crimen habet.

Ibidem.

Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos, quos posuere, cadant.

¶ Exempla Sacra.

FAllaciæ præsertim mulierum exempla: Serpens, *Genes.* 3. v. 4. Duæ filiæ Loth, 19. v. 31. Rebecca, 27. v. 6. 7. Rachel, 31. v. 35. Thamar, 38. v. 13. 14. Vxor Potipharis, 39. v. 17. 18. Rahab, *Ios.* 2. v. 4. 5. 6. Iahel, *Iudic.* 4. v. 16. 17. 18 Dalila, 6. v. 15. 16. Michol, 1. *Sam.* 19. v. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Ionathas, 20. v. 21. 22. David, 26. v 10. 11. 12. Mulier Thecuitis, 2. *Sam.* 14. v. 6. Mulier quædam, 17. v. 19. Iudith, *Iudith.* 11. v. 4. 5. *&c.* *&* 12. v. 4. 5.

FAMA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

FAma bona impinguat ossa. *Prov.* 15. 30.

Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum enim & aurum, gratia bona. *Ibid.* 22.

Melius est nomen bonum, quàm unguenta pretiosa: & dies mortis, die nativitatis. *Eccles.* 7.

In omnibus operibus tuis præcellens esto. *Ibid.*

Ne famæ tuæ maculam imprimas. *Ibid.* 33.

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus dierum; bonum autem nomen permanebit in æternum. *Ibid.* 41.

¶ Sententiae Patrum.

CAvete omnes suspiciones: Quicquid probabiliter fingi potest, seu dici; ne fingatur, ante devita. *August. lib. confess.*

Sic doctor bonam eligat vitam, ut etiam bonam non negligat famam. *Idem de doctrina Christiana.*

Duo sunt tibi necessaria, scilicet conscientia & fama: conscientia propter te: fama propter proximum. Qui conscientiæ suæ confidens, famam negligit, crudelis est. *Idem lib. de comm. serm. clem.*

Opera salutis sine fama boni odoris non satis relucent auditoribus: nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commendatur. *Hieron. in Matth.* 4.

Fama virtutem reddit illustriorem, tametsi non majorem. *Bernhard. in Cant. serm.* 17.

Inclyti animi signum est, famæ diligere commodum, & lucra causarum negligere. Nam qui affectat famæ commoda, pecuniæ negligit augmenta *Cassiod. lib.* 1. *epist.*

FACTUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in sententiis Thaletis.

Quid facturus eris, dicere sustuleris.

Ovid. lib 2. Fastorum.

Fama manet facti: posito velamine currunt:
Et memorem famam, qui bene gessit, habet.

Horat. Oda 29. lib.3.

—— Cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens semel hora vexit:

Plautus in Aulularia. 4. 10.

Factum est illud, fieri infectum non potest.

Idem in Captivis. 5. 3.

Quod malè feci, crucior modo, si infectum fieri possiet.

Terentius in Heauton. 2. 3.

Non fit sine periculo facinus magnum & memorabile.

Ex Comicis Græcis.

Δεῖ τὸν πολίτην προστατεῖν αἱρούμενον
Τὴν τοῦ λόγου μὲν δύναμιν οὐκ ἐπίφθονον,
Ἤθει δὲ χρηστῷ συγκεκραμένην ἔχειν.
Vrbis tenere qui gubernacula cupit,
Hic ne invidenda polleat facundia,
Sed quæ probis sit temperata moribus.

¶ SIMILITUDO.

T si Grammaticum se professus quispiam barbarè loquatur; aut si absurdè canat is, qui se velit habere musicum, hoc turpior sit, d in eo ipso peccat, cujus profitetur scientiam: Sic Philosophus tione vitæ peccans, hoc turpior est, quòd officio, cujus magister vult, labitur, artemq; vitæ professus delinquit in vita. *Cic. lib. 1.* *quæst.*

Vide supra actio.

FALLACIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Andria. 4. 5.

Fallacia alia aliam trudit.

Ovid.

Ovid. lib. 1. de arte amandi.

Tuta frequensq; via est, per amici fallere nomen:
Tuta frequensq; licet sit via, crimen habet.

Ibidem.

Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos, quos posuere, cadant.

¶ EXEMPLA SACRA.

FAllaciæ præsertim mulierum exempla: Serpens, *Genes.* 3. v. 4. Duæ filiæ Loth, 19. v. 31. Rebecca, 27. v. 6. 7. Rachel, 31. v. 35. Thamar, 38. v. 13. 14. Vxor Potipharis, 39. v. 17. 18. Rahab, *Iosu.* 2. v. 4. 5. 6. Iahel, *Iudic.* 4. v. 16. 17. 18 Dalila, 6. v. 15. 16. Michol, 1. *Sam.* 19. v. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Ionathas, 20. v. 21. 22. David, 26. v. 10. 11. 12. Mulier Thecuitis, 2. *Sam.* 14. v. 6. Mulier quædam, 17. v. 19. Iudith, *Iudith.* 11. v. 4. 5. *&c.* *&* 12. v. 4. 5.

FAMA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

FAma bona impinguat ossa. *Prov.* 15. 30.

Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum enim & aurum, gratia bona, *Ibid.* 22.

Melius est nomen bonum, quàm unguenta pretiosa: & dies mortis, die nativitatis. *Eccles.* 7.

In omnibus operibus tuis præcellens esto. *Ibid.*

Ne famæ tuæ maculam imprimas. *Ibid.* 33.

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus dierum; bonum autem nomen permanebit in æternum. *Ibid.* 41.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

CAvete omnes suspiciones: Quicquid probabiliter fingi potest, seu dici; ne fingatur, ante devita. *August. lib. confess.*

Sic doctor bonam eligat vitam, ut etiam bonam non negligat famam. *Idem de doctrina Christiana.*

Duo sunt tibi necessaria, scilicet conscientia & fama: conscientia propter te: fama propter proximum. Qui conscientiæ suæ confidens, famam negligit, crudelis est. *Idem lib. de comm. serm. clem.*

Opera salutis sine fama boni odoris non satis relucent auditoribus: nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commendatur. *Hieron. in Matth.* 4.

Fama virtutem reddit illustriorem, tametsi non majorem. *Bernhard. in Cant. serm.* 17.

Inclyti animi signum est, famæ diligere commodum, & lucra causarum negligere. Nam qui affectat famæ commoda, pecuniæ negligit augmenta *Cassiod. lib.* 1. *epist.*

FACTUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in sententiis Thaletis.

Quid facturus eris, dicere sustuleris.

Ovid. lib 2. Fastorum.

Fama manet facti: posito velamine currunt:
Et memorem famam, qui benè gessit, habet.

Horat. Oda 29. lib.3.

—— Cras vel atra
Nube polum pater occupato,
Vel sole puro: non tamen irritum
Quodcunque retro est, efficiet: neque
Diffinget, infectumq; reddet,
Quod fugiens semel hora vexit:

Plautus in Aulularia. 4. 10.

Factum est illud, fieri infectum non potest.

Idem in Captivis.5.3.

Quod malè feci, crucior modò, si infectum fieri possiet.

Terentius in Heauton. 2. 3.

Non fit sine periculo facinus magnum & memorabile.

Ex Comicis Græcis.

Δεῖ τὸν πολιτῶν προστατεῖν αἱρούμενον
Τὴν τοῦ λόγου μὲν δύναμιν οὐκ ἐπίφθονον,
Ἤθει δὲ χρηστῷ συγκεκραμένην ἔχειν.
Vrbis tenere qui gubernacula cupit,
Hic ne invidenda polleat facundia,
Sed quæ probis sit temperata moribus.

¶ SIMILITUDO.

T si Grammaticum se professus quispiam barbarè loquatur; aut si absurdè canat is, qui se velit habere musicum, hoc turpior sit, d in eo ipso peccat, cujus profitetur scientiam: Sic Philosophus tione vitæ peccans, hoc turpior est, quòd officio, cujus magister vult, labitur, artemq; vitæ professus delinquit in vita. *Cic. lib.* 1. *.quæst.*

Vide supra actio.

FALLACIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Andria. 4. 5.

Fallacia alia aliam trudit.

Ovid.

Ovid. lib. 1. de arte amandi.

Tuta frequensque via est, per amici fallere nomen:
Tuta frequensque licet sit via, crimen habet.

Ibidem.

Fallite fallentes: ex magna parte profanum
Sunt genus: in laqueos, quos posuere, cadant.

¶ EXEMPLA SACRA.

FAllaciæ præsertim mulierum exempla: Serpens, *Genes.* 3. v. 4. Duæ filiæ Loth, 19. v. 31. Rebecca, 27. v. 6. 7. Rachel, 31. v. 35. Thamar, 38. v. 13. 14. Vxor Potipharis, 39. v. 17. 18. Rahab, *Ios.* 2. v. 4. 5. 6. Iahel, *Iudic.* 4. v. 16. 17. 18 Dalila, 6. v. 15. 16. Michol, 1. *Sam.* 19. v 12. 13. 14. 15. 16. 17. Ionathas, 20. v. 21. 22. David, 26. v 10. 11. 12. Mulier Thecuitis, 2. *Sam.* 14. v. 6. Mulier quædam, 17. v. 19. Iudith, *Iudith.* 11. v. 4. 5. *&c.* *&* 12. v. 4. 5.

FAMA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

FAma bona impinguat ossa. *Prov.* 15. 30.

Melius est nomen bonum, quàm divitiæ multæ: super argentum enim & aurum, gratia bona, *Ibid.* 22.

Melius est nomen bonum, quàm unguenta pretiosa: & dies mortis, die nativitatis. *Eccles.* 7.

In omnibus operibus tuis præcellens esto. *Ibid.*

Ne famæ tuæ maculam imprimas. *Ibid.* 33.

Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni. Bonæ vitæ numerus dierum; bonum autem nomen permanebit in æternum. *Ibid.* 41.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

CAvete omnes suspiciones: Quicquid probabiliter fingi potest, seu dici; ne fingatur, ante devita. *August. lib. confess.*

Sic doctor bonam eligat vitam, ut etiam bonam non negligat famam. *Idem de doctrina Christiana.*

Duo sunt tibi necessaria, scilicet conscientia & fama: conscientia propter te: fama propter proximum. Qui conscientiæ suæ confidens, famam negligit, crudelis est. *Idem lib. de comm. serm. clem.*

Opera salutis sine fama boni odoris non satis relucent auditoribus: nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commendatur. *Hieron. in Matth.* 4.

Fama virtutem reddit illustriorem, tametsi non majorem. *Bernhard. in Cant. serm.* 17.

Inclyti animi signum est, famæ diligere commodum, & lucra causarum negligere. Nam qui affectat famæ commoda, pecuniæ negligit augmenta *Cassiod. lib.* 1. *epist.*

Regnantis facultas tunc fit ditior, quùm remittit, & acquirit thesauros famæ, neglectâ utilitate pecuniæ. *Idem ibid.*

Nemo futurum putat diligentem, quem in ipsa novitate operis sui non videt esse custodem. Providus institutor hortum fœcundis nititur ornare plantariis, ut reddant fructus optatos, quæ sollicitis fuerant exculta laboribus. *Idem ibid.*

Ubique cognoscitur, quisquis famâ teste laudatur: dum enim cibaria plurimum solet habere fastidium, bonum nómen repetitum, semper efficitur gloriosum. *Idem epist. lib. 2.*

Melius est de perpetua vita, quàm de fama cogitare: nostra enim post mortem non opuscula, sed opera sunt pensanda: quia si aliquid bene egimus, nostrum est: si quid habemus, alienum est. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Vergil. lib 4. Æneid. v. 173.

Extemplo Libyæ magnas it fama per urbes:
Fama, malum, quo non aliud velocius ullum:
Mobilitate viget, viresque acquirit eundo.
Parva metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturque solo, & caput inter nubila condit,
Illam terra parens, ira irritata deorum,
Extremam (ut perhibent) Cœo, Enceladoque sororem
Progenuit, pedibus celerem & pernicibus alis,
Monstrum horrendum, ingens: cui quot sunt corpore plu-
Tot vigiles oculi subter (mirabile dictu) (ma,
Tot linguæ, totidem ora sonant, tot surrigit aures.
Nocte volat cœli medio, terræque per umbram,
Stridens, nec dulci declinat lumina somno:
Luce sedet custos aut summi culmine tecti,
Turribus aut altis, & magnas territat urbes:
Tam ficti, pravique tenax, quam nuntia veri.

Ovid. lib. 9. Metamorph. v. 137.

—— Fama loquax pervenit ad aures,
—— —— —— —— Quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit.

Idem lib. 12. Metamorph. v. 39.

Orbe locus medio est inter terrasque, fretumque,
Cœlestesque plagas, triplicis confinia mundi,
Unde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures:
Fama tenet, summaque domum sibi legit in arce,
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte dieque patet, tota est ex ære sonanti,
Tota fremit, vocesque refert, iteratque quod audit:

Nulla

Nulla quies intus nullaq; silentia parte;
Nec tamen est clamor, sed parva murmura vocis.&c.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus, euntq;:
Mixtaq; cum veris passim commenta vagantur,
Millia rumorum, confusaq; verba volutant,
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio, mensuraq; ficti
Crescit, & auditis aliquid novus adiicit autor.
Ipsa quid in cælo rerum, pelagoq; geratur,
Et tellure videt, totumq; inquirit in orbem.

Martial. lib.7. Epigram 5.

Certus abest autor: sed vox hoc nunciat omnis,
Credo tibi, verum dicere, Fama, soles.

Plautus in Persa.3.1.

Inimici famam non ita, ut nata est, ferunt.

Horatius Satyr. 2. lib.1.

——— Vnde
Fama malum gravius, quàm res, trahit. An tibi abundè
Personam satis est, non illud, quicquid ubiq;
Officit, evitare? bonam deperdere famam?

Plautus in Mostella.1.3.

Ego, si bonam famam mihi servasso, sat ero dives.

Boetius Metro.7. lib.2.

Quid ô superbi colla mortali jugo
Frustra levare gestiunt?
Licet remotos fama per populos means
Diffusa linguas explicet,
Et magna titulis fulgeat claris domus,
Mors spernit altam gloriam.
Involvit humile pariter, & celsum caput.
Æquatque summis infima.
Vbi nunc fidelis ossa Fabricij manent?
Quid Brutus, aut rigidus Cato?
Signat superstes, fama tenuis, pauculis
Inane nomen literis,
Sed quid decora novimus vocabula?
Num scire consumptos datur?
Iacetis ergò prorsus ignorabiles,
Nec fama notos efficit.
Quod si putatis longius vitam trahi
Mortalis aura nominis,
Cùm sera vobis rapiet hoc etiam dies,
Iam vos secunda mors manet.

Ovid.

Ovid. lib. 3. de Ponto. El. 2.

Corpora debentur mæstis exanguia bustis:
Effugiunt structos nomen honosq́; rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Oresten:
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

Idem lib. 4. de Ponto. El. 16.

Famaq́; post cineres major venit.

Idem Amor. 1. El. 10.

Scindentur vestes, gemmæ frangentur & aurum:
Carmina quam tribuent fama, perennis erit.

Idem lib. 3. de Tristib. El. 7.

Singula ne referam, nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniiq́; bonis.
En ego cùm patria caream, vobisque, domoq́;,
Raptaq́; sint, adimi quæ potuere mihi,
Ingenio tamen ipse meo comitorq́; fruorq́;:
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense:
Me tamen extincto fama superstes erit.

Propert. lib. 3. eleg. 1.

At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
Excidet: Ingenio stat sine morte decus.

Ausonius in Thaletis sententiis.

Vita perit mortis gloria non moritur.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

On est res ulla tanti, aut commodum ullum tàm expetendum, ut viri boni & splendorem & nomen amittas. *Cic. 1. Offic.*

Non est negligenda fama: nec mediocre telum ad res gerendas stimare oportet benevolentiam civium. *In Lælio.*

Negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, etiam omninò dissoluti. *1. Offic.*

Perditissima ratio est diligere formam, negligere famam. *Idem.*

Ex sententiis hominum nostra fama pendet. *in Pison.*

Est hominis ingenui & liberaliter educati, velle benè audire à pa-tibus, à propinquis, à bonis etiam viris: & futuræ post mortem æ, propter rem, etiam detracto usu, consulendum est. *2. de Finib.*

Bona existimatio pecuniis præstat. *2. de Orat.*

ntiquior fit possessionibus gloria. *1. de Divin.*

anda est diligenter opera, ut hominum aures optimo de nobis one compleantur. *Idem.*

§ APOPHTHEGMATA.

Hales interrogatus ab amico quodam: Quantum veritas abesset mendacio? Quantum, respondit, oculi distant ab auribus *Eras. pophth.*

Strato-

Stratocles, quùm de parta quadam victoria nuntium accepisset, protinùs ad populum retulit, utque supplicatio diis immortalibus decerneretur persuasit. Aliquantò pòst, quùm certior nuntius adferretur acceptæ cladis, populo indignante quòd delusus esset: Ecquis, inquit, vestrûm quicquam damni accepit, quòd totum hoc triduum mea operà hilares lætique fuistis? *Fulgos. lib.* 4. *c.* 18.

Cùm rumor incerto autore obortus esset de morte Alexandri Magni, moxque Rhetores prosilirent, hortantes Athenienses, ut statim bellum susciperent: *Phocion* expectare jussit, donec certius aliquid cognosceretur. Nam si, inquit, hodie mortuus est: cras & perendiè etiam mortuus erit. *Plut. in apoph.*

❡ SIMILITVDINES.

UTà vitiis corporis quidam invenére cognomen: velut à distortis cruribus Vari: à tumidis labris Chilones: à naso prægrandi Nasones: Sic nonnulli malefactis sibi famam pariunt ac nobilitantur. *Plin. lib.* 7. *cap.* 8. *lib.* 11. *cap.* 53.

Vt aromata tum vehementiùs fragrant, cùm moventur, aut teruntur franguntúrve: Ita virtutis fama latiùs spargitur, cum exercetur negotiis & rebus adversis, *Plut. in Sim.*

Ignis semel accensus facilè servatur; extinctus haud facilè reaccenditur: Ita famam tueri facilè est; extinctam non facilè est restituere. *Plut.*

Deliacum navigium; dum subinde sarcitur, & reconcinnatur, veluti perpetuum in multa secula redditur: Sic famæ semper aliquid adiiciendum, ne collabatur. *Idem.*

Vt umbra aliquando antecedit, aliquando sequitur corpus: Sic quibusdam statim contingit fama, quibusdam post mortem: denique ea, quò longiùs sequitur, hoc major esse solet. *Senec.*

Vt ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pondus; sed collocati semel, infinitis durant seculis: Ita arduum est virtutis aut sapientiæ parare famam; sed parata nunquam intermoritur. *Eras.*

Vt obeliscis prægrandibus tantùm fermè substernitur inter terram, quantùm extat, ut immoti consistant: Ita semper mansuræ famæ magna firmaque fundamenta sint oportet. *Idem.*

❡ EXEMPLA SACRA.

FAmæ bonæ exempla: Salomon, 1. *Reg.* 10. ℣. 1. 2. 2. *Paralip.* 9. ℣. 1. 2. *Matth.* 12. 42. *Luc.* 11. 31. Mardochæus, *Est.* 9. 4. Iudas Machabæus, 2. *Machab.* 8. ℣. 5. 6. 7. Iohannes Baptista, *Matth.* 11. ℣. 11. Christus, 9. 31. & 14. 12. *Luc.* 4. 14. Zacharias & Elizabeth, *Luc.* 1. 6. Simeon, 2. 25. Paulus, 2. *Corinth.* 6. ℣. 4. 8. Famæ malæ exempla: Filii Heli, Ophni & Phinees, 1. *Sam.* 2. ℣. 23. 24.

❡ HIERO-

Ovid. lib. 3. de Ponto. El. 2.

Corpora debentur mœstis exanguia bustis:
Effugiunt structos nomen honosq; rogos.
Occidit & Theseus, & qui comitavit Oresten:
Sed tamen in laudes vivit uterque suas.

Idem lib. 4. de Ponto. El. 16.

Famaq; post cineres major venit.

Idem Amor. l. El. 10.

Scindentur vestes, gemmæ frangentur & aurum:
Carmina quam tribuent fama, perennis erit.

Idem lib. 3. de Tristib. El. 7.

Singula ne referam, nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniiq; bonis.
En ego cùm patria caream, vobisque, domoq;,
Raptaq; sint, adimi quæ potuêre mihi,
Ingenio tamen ipse meo comitorq; fruorq;:
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense:
Me tamen extincto fama superstes erit.

Propert. lib. 3. eleg. 1.

At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
Excidet: Ingenio stat sine morte decus.

Ausonius in Thaletis sententiis.

Vita perit mortis gloria non moritur.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

On est res ulla tanti, aut commodum ullum tàm expetendum, ut viri boni & splendorem & nomen amittas. *Cic.* 1. *Offic.*

Non est negligenda fama: nec mediocre telum ad res gerendas stimare oportet benevolentiam civium. *In Lælio.*

Negligere quid de se quisque sentiat, non solum arrogantis est, etiam omninò dissoluti. 1. *Offic.*

Perditissima ratio est diligere formam, negligere famam. *Idem.*

Ex sententiis hominum nostra fama pendet *in Pison.*

Est hominis ingenui & liberaliter educati, velle benè audire à pa-ibus, à propinquis, à bonis etiam viris: & futuræ post mortem æ, propter rem, etiam detracto usu, consulendum est. 2. *de Finib.*

ona existimatio pecuniis præstat. 2. *de Orat.*

ntiquior fit possessionibus gloria. 1. *de Divin.*

anda est diligenter opera, ut hominum aures optimo de nobis one compleantur. *Idem.*

§ APOPHTHEGMATA.

hales interrogatus ab amico quodam: Quantum veritas abesset mendacio? Quantum, respondit, oculi distant ab auribus *Eras. ophth.*

Stratocles, quùm de parta quadam victoria nuntium accepisset, protinùs ad populum retulit, utque supplicatio diis immortalibus decerneretur persuasit. Aliquantò pòst, quùm certior nuntius adferretur acceptæ cladis; populo indignante quòd delusus esset: Ecquis, inquit, vestrûm quicquam damni accepit, quòd totum hoc triduum mea operà hilares lætique fuistis? *Fulgos. lib.* 4. *c.* 18.

Cùm rumor incerto autore obortus esset de morte Alexandri Magni, moxque Rhetores prosilirent, hortantes Athenienses, ut statim bellum susciperent: *Phocion* expectare jussit, donec certius aliquid cognosceretur. Nam si, inquit, hodie mortuus est: cras & perendiè etiam mortuus erit. *Plut. in apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

UT à vitiis corporis quidam invenêre cognomen: velut à distortis cruribus Vari: à tumidis labris Chilones: à naso prægrandi Nasones: Sic nonnulli malefactis sibi famam pariunt ac nobilitantur. *Plin. lib.* 7. *cap.* 8. *lib.* 11. *cap.* 53.

Vt aromata tum vehementiùs fragrant, cùm moventur, aut teruntur franguntùrve: Ita virtutis fama latiùs spargitur, cum exercetur negotiis & rebus adversis, *Plut. in Sim.*

Ignis semel accensus facilè servatur; extinctus haud facilè reaccenditur: Ità famam tueri facilè est; extinctam non facilè est restituere. *Plut.*

Deliacum navigium; dum subinde sarcitur, & reconcinnatur, veluti perpetuum in multa secula redditur: Sic famæ semper aliquid adiiciendum, ne collabatur. *Idem.*

Vt umbra aliquando antecedit, aliquando sequitur corpus: Sic quibusdam statim contingit fama, quibusdam post mortem: denique ea, quò longiùs sequitur, hoc major esse solet. *Senec.*

Vt ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pondus; sed collocati semel, infinitis durant seculis: Ita arduum est virtutis aut sapientiæ parare famam; sed parata nunquam intermoritur. *Eras.*

Vt obeliscis prægrandibus tantùm fermè substernitur inter terram, quantùm extat, ut immoti consistant: Ita semper mansuræ famæ magna firmaque fundamenta sint oportet. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

FAmæ bonæ exempla: Salomon, 1. *Reg.* 10. ℣. 1. 2. 2. *Paralip.* 9. ℣. 1. 2. *Matth.* 12. 42. *Luc.* 11. 31. Mardochæus, *Est.* 9. 4. Iudas Machabæus, 2. *Machab.* 8. ℣. 5. 6. 7. Iohannes Baptista, *Matth.* 11. ℣. 11. Christus, 9, 31. & 14. 12. *Luc.* 4. 14. Zacharias & Elizabeth, *Luc.* 1. 6. Simeon, 2. 25. Paulus, 2. *Corinth* 6. ℣. 4. 8. Famæ malæ exempla: Filii Heli, Ophni & Phinees, 1. *Sam.* 2. ℣. 23. 24.

¶ HIEROGLYPHICA.

On sum nescius, auctores esse, qui *Pegasum*, qualem quippe pas-ssim in Hadriani & L. Pap. Cursoris & aliorum quorundam num. aspicimus; famæ potius quàm celeritatis indicium esse con-dant. *Pier. Valer. lib. 4. p. 35 B. C.*

ancea, in quacunque videatur imagine, præter militiam ipsam æ etiam celebritatem indicat. *Idem lib 42. pag. 408.*

llud verò præcipuum *Fulminis* significatum est, ut vocem pro-auditam, hoc est, famam rerum gestarum longè lateque per im-nsa terrarum spatia diffusam expatiatamq; præ se ferat. Aegy-enim sacerdotes, hujusmodi gloriæ amplitudinem ostendere st ent, Vocem, ut ipsi dicunt, aëris, quippe tonitrum, hoc est, ipsius *minis* describebant imaginem. *Idem lib. 43 pag. 427.*

Vide Gloria.

FAMES ET SITIS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 8. Metam. v. 794.

Est locus extremis Scythiæ glacialis in oris:
Triste solum; sterilis sine fruge, sine arbore tellus:
Frigus iners, illic habitant Pallorq; Tremorq;,
Et jejuna Fames.

Ibidem. v. 805.

Quæsitamq; Famem lapidoso vidit in agro,
Vnguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore;
Labra incana situ; scabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam spectari viscera possent.
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis.
Ventris erat; pro ventre, locus; pendere putares
Pectus, & à spina tantummodò crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

Plaut. Amphit.

—— Fames & mora bilem in nasum conciunt.

Horat. 2. serm. 2.

Iejunus stomachus rarò vulgaria temnit.

Pers. procem.

Quis expedivit Psittaco suum χαῖρε?
Picasq; docuit verba nostra conari?
Magister artis, ingeniiq; largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.

Ex Comicis Græcis.

Ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ.
Iucunda præter se omnia efficit fames.

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος.
Fames docere multa mortales solet.

Vel

Fame magistra multa comminiscimur.

Vel

Commenta multa nobis suggerit fames.
Λιμοῦ γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἀντειπεῖν ἔπος.
Fami nulla verba contradicere haud potes.

¶ APOPHTHEGMATA.

Socrates dicere solebat: Cibi condimentum esse famem: Potionis sitim. *Cic. lib. 5. Tusc. quæst.*

Antisthenes dicebat; Famem omnia dulcia reddere præter seipsam: & paupertatem morum esse magistram. *Stob. serm. 93. Vide apoph. de paupertate.*

Darius in fuga cùm aquam turbidam, & cadaveribus inquinatam bibisset, negavit unquam se bibisse jucundius. Nunquam autem, vel perrarò sitiens biberat. *Cic. lib. 5. de Tusc. quæst.*

Artaxerxes quùm in fuga quadam, direpto illius commeatu, aridis ficis & hordeaceo pane vesceretur: Dii boni, inquit, cujusmodi voluptatis hactenus inexpertus fui! *Plut. in Reg. & Imp. apoph.*

Artaxerxi, jam siti deficienti, Peribarzanes eunuchus, quùm aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem detulit putris aquæ, cotilas octo continentem: Eam aquam cùm rex ebibisset, se nunquam vinum potasse jucundius, nec ullam aquam, quamvis purissimam, sibi visam suaviorem, confessus est. *Eras. lib. 5. apoph.*

Lysimachus superatus à Dromichete in Thracia, quùm se ipsum totumque exercitum propter sitim tradidisset, postquam captivus bibisset: O dii! inquit, quàm parvæ voluptatis causa, meipsum ex rege servum effeci. *Brus. lib. 7. c. 6. in Plut.*

Ptolomæus Lagi F. quùm peragranti Ægyptum, comitibus non consequutis, cibarius in casa panis datus esset: Negavit ullum cibum unquam sibi visum suaviorem. *Cicer. lib 5. Tusc. quæst.*

Stratonicus ad quietem iturus, assiduè jubebat puerum sibi infundere vinum: Rogatus cur id faceret? Non quod sitiam, inquit, sed ne sitiam. *Athenæus.*

C. Marius quùm castrametatus esset adversus Teutonas, in loco quo minimum habebat aquæ, militibusq; dicentibus, se sitire, ostendit illis flumen proximè hostium vallum lambens: Illinc, inquit, nobis potus sanguine venalis est. At illi jusserunt, ut se, quò vellet, duceret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc præ siti diriguisset. *Plut. in Rom. apoph.*

M. Cato in oratione quam habuit ad populum tumultuantem de frumento dividendo, ait, perdifficile esse, ad carentem auribus ventrem

m verba facere. Venter quippe cibi avidus præcepta non audit.
ut. in Cat.

Alphonsus videns rusticum quendam humi prostratum uvas
nedentem avidè, ad suos conversus: Utinam mihi, inquit, isto
o comedere Dii dedissent. *Panor lib.3, de reb gest. Alphonsi.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

Amis in diversis & locis & temporibus exempla: Tempore Abra-
hæ, *Genes.* 12 10. Isaaci, 26, 1. Iacobi & Iosephi, 41. ℣. 53. 54 *&* 42. 5.
43. ℣. 1 2. *&* 45. ℣. 5. 6. *&* 47. ℣. 12. 20. Iudicum, *Ruth.* 1. 1. Davidis,
am. 21. 1. Eliæ in Samaria, 1. *Reg.* 18. 2. *Luc.* 4. 25. Elisæi, 2 *Reg.* 4. 38
8. 1. Ioram regis in Israël, in Samaria, 6. ℣. 25. 26. in Ierusalem tem-
re Sedechiæ, 25. 3. *Ierem.* 52. ℣. 4. 5. 6. *Thren.* 4. 4. 1. *Mach.* 6. ℣. 53. 54.
nice Ierusalem, 13. 49. in Bethulia, *Iudith.* 11. 10. Nehemiæ tempo-
Nehem. 5. ℣. 1 2. 3. Iudæ Macchabæi, 1 *Mach.* 9. 24. in prodigo Filio,
. 15. 14. Claudii Cæsaris temporibus, *Actor.* 11. 28. Miserandam
am & stupendam famem minatur Moses populo Israelitico, si di-
æ Legis custodiam abjicientes, DEO rebelles esse perrexerint,
uter. 28. ℣. 51. 52. 53. *&c.* ita ut liberos etiam proprios comedere
antur: quod ante Christum natum factum esse legimus. 2. *Reg.*
. 28. 29. Post Christi autem nativitatem, & in cœlos ascensionem
m factum esse anno Christi LXXII. testatur *Ioseph. lib.* 2. *Histo-*
sua de Bello Iudaico. cap. 8. Titi Vespasiani, in obsidione urbis Ie-
olymorum tempore. Imò minatur Deus, *Deuter.* 28. 57. tantam
nem, ut tenerrimæ mulieres, quæ præ plantarum pedis teneritu-
e incedere non valebant, secundinas comesturæ essent.

§ EXEMPLA PROFANA.

Um Phygalenses Arcades Cereris sacra intermisissent, crudeli fa-
me vexati, ex Pythiæ oraculo novum Cereri signum fecerunt, &
a magnificentius instaurarunt. *Pausanias in Arcad.*

Post victoriam Platæensem Athenienses Xantippo duce, Sestum
Chersoneso oppugnabant. Obsidio illa tamdiu duravit, ut qui
sidione tenebantur, lectorum funibus elixis vescerentur. *Sabell.*
. *Ennead* 3.

ιμὸς Μηλιαῖος, id est, Fames Meliæa, de fame extrema, deque
is difficillimis. Est enim Melus oppidum Thessaliæ, quod Nicias
eniensium dux obsedit, expugnavitque non tam machinis bel-
, quam fame. *Suid. Meminit Thucyd. hist. lib.* 5.

Stipendiarii Carthaginensium post primum Punicum bellum,
tione mota, ad extremum periculum res Carthaginensium de-
erant, nec nisi fame ab Hamilcare domari potuere. Constat il-
aptivorum primo, mox & servorum corpora crudeliter absumi-
. *Sab. lib.* 9. *Ennead.* 4.

gentina fames in proverbium venit. Historiæ meminit
T. Livius.

*T. Livius. Valerius Maximus. Et M.Tullius in Philippicis. Theat. Zwing fol.*655.

Decimo Mauricii anno, post maximam siccitatem, quinque locustarum agmina innumerabili multitudine, quicquid in arvis virescebat depascentia, ingentem per Italiam famem biennio fecêre. *Pulmerius ex P.Diaconi lib* 4.*Longobard.*

Tyrus urbs à Venetis & Latinis reliquis fame capta fuit anno 1124. Cal. Iulii. Quinque tantùm frumenti modii in urbe reperti. *Theat.Zwing fol.*656.

Anno 546.Romani, qui Placentiæ erant, inopiâ rei frumentariæ usque adeò laborare fame cœperunt, ut carnes humanas esui adhiberent. Quibus malis adacti, semet cum urbe Totilæ Gothorum regi dediderunt. *Sigon.lib.*19.

Anno Christi 1095. fames gravissimè omnes afflixit, pauperibus per furta & incendia ditiores graviter vexantibus. *Sigebertus in Chronicis.*

Anno Domini 1569. centum quinquaginta rustici ad ædificandam arcem Orlo, à Io. Basiliade Moschorum tyranno missi, coacti sunt ob annonæ penuriam ex suis novem mactare,& illorum carnibus vesci. *Alex.Guaguinus in Moscovia.*

Quam fuerit horrenda fames Hierosolymitarum in obsidione, ostendit *Calius lib.*23.*c.*24. *ex Egesippo.*

De immani fame Sancerrana legendi sunt *Thuanus lib.*55. *hist. Iohannes Lerius in histor.Brasiliana.*

FAMILIARITAS.

¶ Sententiæ Biblicæ.

ADvocatus à potentiore, discede: ex hoc enim magis te advocabit. Ne improbus sis, ne impingueris: & ne longe sis ab eo,ne eas in oblivionem. *Eccles.*13.

Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus oderit te. *Proverb.*25.

Domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.*Ibid.*27.

Pes fatui facilis in domum proximi, & homo peritus confundetur à persona potentis. *Eccles.*21.

Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. *Ibid.*

Stultitia hominis auscultare per ostium, & prudens gravabitur contumeliâ. *Ibid.*

¶ Apophthegmata.

L*Acides* accersitus ab Attalo rege, respondit: Imagines eminus esse spectandas. Innuens arctam assiduamque familiaritatem sæpè minuere virtutis admirationem. *Laert.lib.*4. *cap.*8.

ito Vticensis. Muñatio querenti, quòd in Cypro Catonem is, parùm civiliter repulsus esset, quum nihil esset negotii, sed cum Canidio fabularetur, sic se purgavit Cato, ut diceret: Se i, ne juxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam ando daret odio. *Eras. lib.5. apoph.*

ide Amicitia, Conversatio.

FASTUS.

¶ APOPHTHEGMATA.

tisthenes invisens Platonem adversâ valetudine laborantem, visâ pelvi in quam vomuérat: Bilem, inquit, Platonis video, n non video. Solebat enim, quemadmodum Diogenes, Plaarrogantiam notare. Itaque quum in pompa quadam equeiidam equus crebro hinnitu ferociaq; spiritus excelsos testa, eoque vehementer à Platone laudaretur, conversus ad Plato: Videris, inquit, & tu bonus equus futurus. *Laert. lib.6. c.1.*

metrius Phalereus hominum fastuosorum sublimitatem diamputandam & relinquendam sobrietatem. Talia enim innon sunt desperanda: sed quod redundat, recidendum est. *. lib.5. c.5.*

¶ SIMILITUDO.

venti desituri vehementissimè spirare solent: Ita mortales cùm aximè efferunt sese, tùm proximi exitio solent esse. *Erasmus.*

de Arrogantia, Superbia.

FATUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Vergil. lib.6. Aeneid. v.376.

Desine fata Deûm flecti sperare precando.

Iuvenalis satyr.9.

Fata regunt homines.

Seneca in Oedipo. v.980.

Fatis agimur: cedite fatis.
Non sollicita possunt cura
Mutare rati stamina fusi.
Quicquid patimur mortale genus,
Quicquid facimus, venit ex alto:
Servatq; suæ decreta colus
Lachesis, dura revoluta manu
Omnia, certo tramite vadunt:
Primusq; dies dedit extremum.
Non illa Deo vertisse licet,

Quæ

Quæ nexa suis currunt causis.
It, cuique ratus, prece non ulla
Mobilis, ordo: multis ipsum
Timuisse nocet: multi ad fatum
Venere suum, dum fata timent.

Idem in Octavia. v. 513.

Regitur fatis mortale genus:
Nec sibi quisquam spondere potest
Firmum & stabile: per quæ casus
Volvitur varios semper nobis
Metuenda dies.

Manilius lib. 2. Astronomic.

Mitto, quod certum est, & inevitabile fatum.

Idem lib. 4. Astron.

Solvite mortales animos, curasq; levate,
Totq; supervacuis vitam deplete querelis.
Fata regunt orbem, certa stant omnia lege,
Longaq; per certos signantur tempora cursus.
Nascentes morimur, finisq; ab origine pendet.
Tunc & opes & regna fluunt, & sæpius orta
Paupertas, artesq; datæ, moresq; creati:
Et vitia, & clades, damna, & compendia rerum.
Nemo carere dato poterit, nec habere negatum,
Fortunamve suis invitam perdere votis,
Aut fugere instantem: Sors est sua cuique ferenda.
At nisi fata darent leges vitaq; necisq;,
Fugissent ignes Æneam, Troja sub uno
Non eversa viro fatis vicisset in ipsis:
Aut lupa projectos nutrisset Martia fratres,
Roma casis & nata foret, pecudumq; magistri
In Capitolinos auxissent culmina montes,
Includive sua potuisset Iupiter arce:
Captus & a captis orbis foret: igne sepulto
Vulneribus victor repetisset Mutius urbem:
Solus & oppositis clausisset Horatius armis
Pontem urbemq; simul: rupisset fœdera virgo,
Tresq; sub unius fratres virtute jacerent.
Nulla acies tantum vicit. pendebat ab uno
Roma viro, regnumq; orbis sortita jacebat.

Statius lib. 5. Sylvar.

—— Heu durus fati tenor! est ne quod illi
Non liceat? quanta poterant mortalibus annis
Accessisse mora, si tu pater omne teneres
Arbitrium? cæco gemeret mors clausa barathro,

Longius & vacua posuissent stamina Parcæ.

Seneca in Thebaid. v.193.

Qui fata proculcavit, ac vita bona
Projecit, atque abscidit, & casus suos
Oneravit : ipsi, ceu deo, nullo est opus
Quare ipse mortem cupiat, aut quare petat ?
Contempsit mori,
Qui non cupiscit. cujus haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.

¶ HIEROGLYPHICA.

Ddemus & illud, receptissimum apud poetas esse *Lina* pro Fato ponere, quòd nescio quid sapit Hieroglyphicum. Nam ut Parum stamina prætereamus, quæque super his alibi dicenda sunt, *Linum* pro fato poetæ ponant, causam afferunt interpretes eocriti, quia scilicet Terræ foetus est *Linum*; quemadmodum im mortales : idque abruptum, significat hominem rursus ad ram redire. *Pier. Valer. l. 41. pag. 394.*

Adjecerunt Sacerdotes Ægyptii, fatum per *Stellam* significari : oniam id ex siderali dispositione consistere vulgata doctorum nione creditur. Per motum enim stellarum negotia transigun-, ut Hesiodi interpres ait super Asterie. *Pier. Val. lib. 44. p 436. E.*

Addunt & Fatum sive Parcas per vocalium A & Ω designationem elligi : non tam ob planetas septem, qui Fatorum ministri sunt, latius in stella disseruimus, quàm ob id, quòd imago Dei habe- Septenarius, dux idem & princeps universorum immobilis, omitus, omnium victor, gubernator omnium. *Idem lib. 47. .465. B.*

Per colum autem & fusum significari Fatum, longè manifestius quàm ulla debeat commendatione ulterius explicari : plena sidem sunt poetarum volumina, fatum ipsum *per stamina, per um, per colum, per fila* ubique significantium. *Pierius Val. lib. 48. .470. F.*

FAVOR.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Vi pro virtute, quam egit, humanos favores desiderat, rem magni meriti, vili pretio venalem portat. *Gregorius libro tertio al.*

Valdè perfectorum est, ostenso opere, autoris gloriam quærere ; e illata laude, privata nesciant exultatione gaudere. *Ibid.*

Non possumus simul pro uno & eodem opere favorem mundi etere, & præmium vitæ cœlestis acquirere. *Maximus epist. in dam serm.*

¶ SEN-

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 9.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas,
Et melius nulla quaeritur arte favor.
Quis non Antiphatem Laestrygona devovet? aut quis
Munifici mores improbat Alcinoi?

Ovid. lib. 3. de Ponto. El. 9.

Scribentem juvat ipse favor, minuitq; laborem:
Cumq; suo crescens pectore fervet opus.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NVnquam volui placere populo: nam quæ ego scio, non probat populus: quæ probat populus, ego nescio. Quis enim placere potest populo, cui placet virtus? Malis artibus popularis favor acquiritur. Similem te illis facias oportet: non probabunt, nisi agnoverint. *Senec. 28 epist.*

Multo autem magis ad rem pertinet, qualis tibi videaris, quàm qualis aliis. Si te intrante clamor & plausus obstrepuerint, si te feminæ puerique laudaverint; quidni ego tui miserear, cùm sciam quæ via ad istum favorem ducat? *Ibid.*

Nunquam multis placeas, sed quamlibet stude. Maximum in eo vitium, qui non vult melioribus placere, sed pluribus. *Ibidem in epist.*

§ APOPHTHEGMATA.

ORontes, Artaxerxis regis gener, quùm ab irato rege rejectus & condemnatus esset: Quemadmodum, inquit, supputatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc unum tantùm possunt ponere: sic regum amici nunc quidvis pollent, nonnunquam minimum. *Plut. in apoph. Regum.*

Iulius Cæsar, postquam Publius Mimus in scena superasset omnes, & in his Laberium, ita pronunciavit: Favente tibi Cæsare victus es Laberi à Syro. *Eras. lib. apoph.*

§ SIMILITVDINES.

QVædam corpora lumen solis exceptum fulgore vicissim augent atque illustrant: ita quidam, aliorum favore commendati, vicissim suis dotibus eos commendant. *Plutarch.*

Vt bilanx in eam vergit partem, unde plus accipit: Sic quidam nunc huic, nunc illi favent, qui plurimum det, non cujus causa sit optima. *Erasm.*

§ HIEROGLYPHICA.

NOn desunt, qui *Oculum* Favoris & Beneficentiæ signum dicant, & in sacris verbum *Aspicere*, significare, *se propitium & benignum ostendere.* Videmus enim apud Maronem, ubi *Iupiter Lybiæ defixit lumina regnis*, Reginam ritè quietum accipere in Teucros animum, mentemque benignam. Contrà verò de Pallade acriter

i, *Diva solo fixos oculos aversa tenebat.* Hunc verò favorem per *Oculum* indicatur, Theologi nostri *Gratiam* vocant. *Pier. v. lib.* 33. *pag.* 306. *F.*

Vide in loco de Beneficentia.

FELICITAS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Boetius Metro 11. lib. 3.

Felix, qui potuit boni
Fontem visere lucidum?
Felix, qui potuit gravis
Terrae solvere vincula.

Boetius Metro 1. lib. 1.

Qui me felicem toties jactastis amici,
Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.

Tibullus Eleg. 7. lib. 3.

——— *Felix, quicunque dolore*
Alterius disces posse carere tuo.

Plautus.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

Terentius in Heavton. 2. 1.

Periculum ex aliis facite, tibi quod ex usu fiet.

Vergil. lib. 2. Georg. v. 490.

Felix qui potuit rerum cognoscere caussas,
Atque metus omnes, & inexorabile fatum
Subiecit pedibus, strepitumque Acherontis avari.

Claudianus de Sene Veronensi.

Felix, qui propriis aevum transegit in arvis:
Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem:
Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
Unius numerat secula longa casae.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas mobilis hospes aquas.
Non freta mercator timuit, non classica miles:
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinae nescius urbis:
Aspectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis, non Consule, computat annum:
Autumnum pomis, ver sibi flore notat.
Idem condit ager Soles, idemque reducit,
Metiturque suo rusticus orbe diem.
Ingentem meminit parvo qui germine quercum,
Aequaevumque videt consenuisse nemus. &c.

Errat.

Erret, & extremos alter ſcrutetur Iberos,
Plus habet hic vitæ, plus habet ille viæ.

Iuvenalis Satyr. 13.

——— *Plurima felix*
Paulatim vitia atque errores exuit omnes.

Idem ibidem v. 20.

——— *Dicimus autem*
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ
Nec jactare jugum vita didicere magiſtra.

Horat. Oda 13. lib. 1.

Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Divulſus querimoniis
Suprema citius ſolvet amor die.

Ex Comicis Græcis.

Δίκαιον εὖ πράττοντα μεμνῆσθαι Θεοῦ.
In proſpera æquum ſorte meminiſſe eſt Dei.
Θεοῦ γὰρ οὐδεὶς εὐτυχεῖ βροτῶν ἄνευ.
Nullus beatus abſque numine eſt Dei.
Κοινὸν δὲ καλὸν ἐστι χρηστὸς εὐτυχῶν.
Viri probi communis eſt felicitas.
Πολλοὶ μὲν εὐτυχοῦσι, οὐ φρονοῦσι δέ.
Prudentiæ expers plurimis felicitas.
Τὸν εὐτυχοῦντα καὶ φρονεῖν νομίζομεν.
Prudens videtur ille, cui ſors proſpera.
Τῷ γὰρ καλῶς πράσσοντι πᾶσα γῆ πατρίς.
Terra omnis illi patria, cui res proſpera.
Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει.
Minus inſoleſce, quò magis beatus es.
Ὡς σφαλερῶς πέπλευκεν ἡ λαμπρὰ τύχη.
O quam ruina ſplendida vita cita.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

HOmini nihil eſt magis optandum, quam proſpera, æquabilis, perpetuaque fortuna, ſecundo vitæ ſine ulla offenſione curſu. *Cic. ad Quirites poſt reditum.*

Etſi optabilius eſt vitæ curſum conficere ſine dolore & ſine injuria, tamen ad immortalitatem gloriæ plus affert, deſideratum eſſe à ſuis civibus, quàm omninò nunquam eſſe violatum. *Pro domo ſua.*

In omni vita nihil eſt ad laudem illuſtrius, quàm ipſa calamitas. *Idem.*

Omnes cum ſecundæ res ſunt maximæ, tùm maximè meditari ſecum oportet quo pacto adverſam ærumnam ferant. 3. *Tuſcul.*

Sapientes cogitant, qui temporibus ſecundis caſus adverſos reformidant. 4. *ad Heren.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Hales cuidam quærenti: Quis esset felix? Qui corpore, inquit, sanus est: animo eruditus sive castigatus. *Laert. lib.* 1. *c.* 1.

Anaxagoras ab homine quodam malè sano interrogatus: Quin felices essent? Respondit: Nemo sanè ex iis, quos infelices stimas: sed is, quem tu miserum credis. *Val. Maxim. lib.* 7. *c.* 2.

ylla cognomento Felix, inter felicitas suas, duas præcipuas duit: Alteram, quòd Pium Metellum haberet amicum: Alteram, d urbem Athenarum non subvertisset. *Plutarch. in Rom. apoph.*

Antisthenes rogatus: Quid esset mortalibus beatissimum? Feli, inquit, mori. *Laert. lib.* 6. *cap.* 1.

ocrates interrogatus: Quid esset felicitas? Voluptas, dixit, quam nitudo nulla sequitur. *Stob. ferm.* 101.

dem interrogantibus: Quinam essent felices? respondit: Illi mentem bonam & rationem possident. *Stob. serm. eodem.*

dem, cum *Polus* quidam ab eo sciscitabatur: Vtrum magnus Perm rex felix esset? Nescio, inquit, an eruditione & justitiâ sit ructus. *Plato in Gorg.*

lato rogatus à Cyrenensibus, ut ipsis leges scriberet, ac Reipuæ statum componeret, recusavit, dicens: Perdifficile esse con leges tam felicibus: indicans, eos non facilè parére salubribus nitis, qui successu rerum elati, sibi felices viderentur. *Laert. lib.* 3.

Agesilaus, quùm quidam apud eum magni faceret regis Persa felicitatem, quòd admodum juvenis esset: Ne Priamus quin, inquit, quùm hujus esset ætatis, erat infelix. *Plutarch.*

¶ SIMILITVDINES.

T histrio non est felicior, quòd in scenis adornatus, Rex aut Deus videatur: Sic nec homo fortunæ muneribus, quandoquin suis bonis æstimatus, nihil est. *Senec. in mor.*

Vt segetem nimia sternit ubertas: rami onere franguntur: Sic nos immoderata rumpit felicitas. *Senec. ib.*

Vt periculosa est, secundum Hippocratem, summè bona corporaletudo: Ita rebus maximè prosperis metuenda diversa fortu *Plut.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Richthonius, Dardani ex Batea F. omnium hominum fortunassimus fuisse veterum Græcorum historiis traditur. *Cælius lib.* p. 19.

. *Crassus Mucianus* quinque rerum bonarum maxima habuit æcipua. Vide *Titul. ex Gellij L.* 1. *c.* 13.

Vnus hominum ab hoc ævi Felicis sibi cognomen asseruit L. n, civili nempe sanguine ac patriæ oppugnatione adoptatus. Et us felicitatis inductus argumentis? quod proscribere tot millivium ac trucidare potuisset. *Plin. lib.* 7. *cap.* 42.

Agrip-

Agrippina Augusta inter feminas Romanas, quæ ante eam fuerunt, uni contigit, ut Romani principis uxor, soror, mater, ac filia haberetur. Germanici enim filia fuit, quem Tiberius imperii successorem adoptaverat: Claudium Augustum virum habuit: Caligulæ soror erat: denique Neronem peperit. *Fulg. libr. 8. cap. 16.*

Constantinum Magnum non supplicantem dæmonibus, sed ipsum verum DEUM colentem, Deus tantis terrenis implevit muneribus, quanta optare nullus auderet. *August. lib. 5 de civitate Dei, cap. 25.*

Ambrosius Episcopus, cum apud Divitem quendam hospitandi gratiâ divertisset, & ille se nihil unquam in vita adversi passum jactaret; è vestigio cum suis recessit, dixitque: Ideò se inde fugere, ne una cum homine, perpetuis prosperitatibus uso, statim periret. Haud ita procul excesserant, & respicientes, vident ædes illas cum omnibus, qui ibi erant, terræ hiatu jam absorptas. *Marullus lib 5. cap. 3.*

¶ HIEROGLYPHICA.

C*Aduceo si cornu copiæ* adjiciatur, felicitatis indicium est: quod in Vespasiani & aliorum nummis observavimus. *Pier. Val. lib. 5. pag 145. C.*

Ad hæc *Navis* in aliquot veterum monumentis felicitatis hieroglyphicum est: ut in Hadriani nummo, quæ remigio vecta, pulcherrimeque elaborata visitur, cum inscriptione, FELICITATI AVG. Sub navi verò, S. C. Cos. III. P. P. *Idem lib 45. pag. 441. B.*

Quod etiam *Olea adjecta caduceo* felicitatis hieroglyphicum habeatur, multa veterum numismata indicio sunt, quæ in ipsius caducei commentario continentur. *Idem lib 53. pag. 511. A.*

Uvæ etiam felicitatis est hieroglyphicum. Artis enim divinandi periti seu conjectores scribunt, ubi ejus significata examinant, *uvam* in somniis visam, etiam extra tempus, felicis esse præsagii. *Idem lib. 53. pag. 516. F.*

FERIÆ, FESTI DIES.

¶ APOPHTHEGMATA.

D*Iogenes* Lacedæmone peregrinum quendam conspiciens, sese studiosè ad festum diem componentem: Quid facis, inquit? An non quilibet dies viro bono festus est? *Laert. lib. 6.*

Antisthenes interrogatus: Quid esset dies festus? Gulæ irritamentum, & luxuriæ occasionem esse dixit. *Stob. & Maxim. serm. 27.*

FESTINATIO.

¶ Exempla Biblica.

ſtinationis bonæ exempla : Abraham, *Geneſ.* 18. ♈. 6. Loth, 19.
erſ. 22. Rachel, 31. ♈. 34. Vxor Manue, *Iudic.* 13. ♈. 10. David,
m. 17. ♈. 48. 2. *Sam.* 15. ♈. 14. Abigail, 1. *Sam.* 25. ♈. 18. Semei,
m. 19. ♈. 16. Mulieres, *Matth.* 28. ♈. 8. Bartimæus cæcus, *Marc.* 10.
o. Maria, *Luc.* 1. ♈. 39. Paſtores, 2. ♈. 16. Zachæus, 19. ♈. 6. duo
ſcipuli, 24. ♈. 33. Samaritana, *Iohan.* 4. ♈. 29. Paulus, *Act.* 20. ♈. 28.
lip. 2. ♈. 28. 1. *Theſſ.* 2. ♈. 17. Timotheus, 2. *Tim.* 4. ♈. 9. Titus, *Tit.* 3.
. Feſtinatio vitioſa cavenda, *Proverb.* 18. ♈. 13. & 19. ♈. 2. & 28,
o. 22. *Eſai.* 59. ♈. 7. *Rom.* 3. ♈. 15. 1. *Tim.* 5. ♈. 21. *Iacob.* 1. ♈. 19. Feſti-
io nimia corrigenda, 2. *Petr.* 3. ♈. 8. 9. 10. Feſtinationis malæ
mpla : Nutrix Mephiboſeth, 2. *Sam.* 4. ♈. 4. Eunuchus Achabi,
g. 22. ♈. 9. 11. Curſores Aſſueri, *Eſth.* 3. ♈. 15. Samſai Scriba, 2. *Eſd.* 4.
. Peccatores, *Prov.* 1. ♈. 16. *Eſa.* 59. ♈. 7. *Rom.* 3. ♈. 15. Nabu-
donoſor, *Dan.* 2. ♈. 13. Iudæi, *Agg.* 1. ♈. 9. Antiochus, 2. *Macchab.*
. 14. Quidam ex militibus, *Matth.* 27. ♈. 48. Herodiadis filia,
rc. 6. ♈. 25. Summi Sacerdotes, 15. ♈. 1.

¶ Hieroglyphicum.

Pua piſciculus, ex eo genere, qui ex ſola pluvia procreantur, fe-
ſtinantiæ ſignum erat. Nam ubi piſcis ille vel minimum con-
ierit, coctus eſt : inde adagium : *Ad ignem Apua :* cum quid
rrimè factum vel ipſo temporis momento ſignificamus. *Pier.*
lib. 30. *pag.* 281. *B.*

Vide Cunctatio. Item Mora.

FIDELITAS.

¶ Sententiae Poeticae.

Terentius in Phormione. 1. 2.

Cujus tu fidem in pecunia perſpexeris
Verêre ei verba credere ?

Seneca in Hercule Oeteo. v. 480.

Præſtare fateor poſſe me tacitam fidem
Si ſcelere careat. Interim ſcelus eſt fides.

Plautus in Captivis. 2. 3.

Fac fidelis ſis fideli : cave fidem fluxam geras.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Vox (ſcilicet fidei) occulta ſubit, paſſim diffuſa per aures.
Fœdera mortales ne ſævo rumpite ferro :
Sed caſtam ſervate fidem : fulgentibus oſtro
Hæc potior regnis.

Terent. in Phorm. 5. 7.

Heus, quanta quanta hæc mea paupertas est, tamen
Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mi esset fides.

Plautus in Asinaria. 1. 1.

Eidem homini, si quid rectè curatum velis,
Mandes: moriri se miserè mavolet,
Quàm non perfectum reddat, quod promiserit.

Claud. lib. 2. in Eutrop. v. 212.

—— At nunc, qui fœdera rumpit,
Ditatur: qui servat, eget.

¶ EXEMPLA SACRA.

Fidelitatis exempla: Eliezer servus Abraham, *Genes.* 24. v. 33. Iacob, 31. v. 40. Ioseph, 39. v. 8. & 41. v. 47. 48. Moyses, *Num.* 12. v. 7. *Hebr.* 3. v. 2. Rahab, *Ios.* 2. v. 4. Iosue, *Ios.* 6. v. 17. Nuntii, v. 23. Principes Israel, 9. v. 18. Iosue fortissimi bellatores, 10. *vers.* 7. Samuel, 1. *Sam* 3. v. 19 20. Ionathas, 19 v. 1. & 20 v. 32. 35. David, 22. v. 14. 23. & 24. v. 8 & 26. v. 9. 10. Viri Iabes Galaad, 31. v. 12. Vrias, 2. *Sam.* 11. v. 11. Ioab, 12. v. 28. Ethai Gethæus, 15. v. 22. Populus, 18. v. 3. Iuda, 20. v. 2. Abisai, 21. v. 17. Elias, 1. *Reg.* 18. v. 15. 16. Iosaba filia Ioram, 2. *Reg.* 11. v. 3. Iojada, v. 4. tres Viri, 1. *Paral.* 11. v. 18. Ædificatores templi, 2. *Paral.* 34. v. 12. Raphael, *Tob.* 10. v. 7. Abraham, 1. *Macch.* 2. v. 52. Bacchides, 7. v. 8. DEUS, 1. *Cor.* 10. v. 13. 1. *Tim.* 1. v. 15. & 4. v. 9. Paulus, *Galat.* 6. v. 17. Sylvanus, 1. *Petr.* 5. v. 12. Antipas, *Apocal.* 2. v. 13.

¶ HIEROGLYPHICUM.

Fidelitatis hieroglyphicum *Canis* est: & Socrates apud Platonem in Phœdone per *Canem* jurat, cum putat fidem & obsequium præstandum iis, qui rerum habenas in civitatibus moderantur. *Pier. Val. lib.* 5. *pag.* 46. *F.*

Vide sequentem locum de Fide.

FIDES.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo. *Prov.* 11.

Stultus homo plaudet manibus suis, cum spoponderit pro amico suo. *Ibid.* 17.

Tolle vestimentum ejus, qui fidejussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo. *Ibid.* 20.

Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis. Si enim non habes unde restituas, quid causæ est, ut tollat operimentum tuum de cubili tuo? *Ibid.* 22.

Non spondeas super virtutem tuam: quod si spoponderis, quasi restituens cogita. *Eccl.* 8.

Vir re-

[redacted]

Vir repromittit de proximo suo, & cùm perdiderit reverentiam, elinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit igentes, & commovit illos, quasi fluctus maris. Viros potentes ans migrare fecit, & vagati sunt in gentibus alienis. *Ibid.* 29.

Fili mi, si spoponderis pro amico tuo, defixisti apud extraneum num tuam, illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis sernibus. Fac ergò quod dico, fili mi, & temetipsum libera. quia idisti in manum proximi tui. Discurre, festina, suscita amicum im? ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ . Eruere quasi damula de manu, & quasi avis de manu aucipis. *verb.* 6.

Vir bonus fidem facit proximo suo: & qui perdiderit confusion, derelinquet sibi. Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit n pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator & imndus. Bona repromissoris sibi asscribit peccator, & ingratus sen- lerelinquet liberantem se. *Eccles.* 29.

Recupera proximum secundum virutem tuam, & attende tibi ncidas. *Ibidem.*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

des appellata est ab eo, quod fit: duæ syllabæ sonant, quùm dicir fides: prima syllaba est à facto: secunda à Deo. Interrogo go, utrum credas? dicis, credo: fac quod dicis, & fides est. *ust. in serm.* 22. *super Ioan.*

Mentis humanæ acies invalida in tàm excellenti luce non figinisi per justitiam fidei emendetur. *Idem lib. de Trin.*

ides electorum aut nunquam deficit, aut statim reparatur. *Idem Correp.* & *grat.*

lle apud DEUM plus habet loci, qui plus attulit, non argenti, idei. *Idem lib. de Ovibus.*

Cum dilectione fides Christiani; sine dilectione fides dæmonis. autem non credunt, pejores sunt quàm dæmones & tardiores. *n serm.* 10. *de Charitate.*

Quid est fides, nisi credere quod non vides? Vnde & quomodo tur Trinitas? rectè, ô homo, interrogas: quomodo creditur, benè interrogas: imò ideò benè creditur, quia citò non capinam si citò caperetur, non esset opus ut crederetur, quia vitur. *Idem ibid.*

Quod Imperatorum lex minando imperat, hoc fidei lex credo impetrat. *Idem de Spiritu* & *lit.*

thesauris omnibus opulentior fides! ô virtutibus corporeis ibus fides fortior, medicis omnibus salubrior! *Ambr. lib. de in.*

ufer argumenta ubi fides quæritur: In ipsis gymnasiis suis jam

Dialo-

ialectica taceat! Piscatoribus creditur, non Dialecticis. *Idem de imitate.*

Tunc enim veraciter fideles sumus, si, quod verbis promittimus, operibus adimplemus. *Greg. homil. 29.*

Quid non invenit fides? attingit inaccessa: deprehendit ignota: comprehendit immensa: apprehendit novissima: ipsam denique aeternitatem suo illo vastissimo sinu quodammodo circumcludit. *Bernhard. sup. Cant.*

Mors fidei est separatio charitatis. Credis in Christum? Fac Christi opera, ut vivat fides tua: Fidem tuam dilectio animet, actio probet. Non incurvet terrenum opus, quem fides coelestium erigit. *Ibid.*

Transgreditur enim fides fines rationis, humanae naturae usum, experientiae terminos. *Idem serm. 67.*

Is fidelis est, qui nec sibi credit, nec in se sperat; factus sibi tandem vas perditum: sed sic perdens animam suam, ut in vitam aeternam custodiat eam. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. lib. 2. Stiliconis laude. v. 38.

Hac (fides) & amicitias longo post tempore firmat,
Mansuroque adamante ligat: nec mobile mutat
Ingenium, parva strepitu nec vincula noxa
Dissolvi patitur; nec fastidire priorem
Allicitur veniente novo: benefacta tenere,
Respuere offensas facilis, pariterque minoris
Officii magnique memor, superare laborat:
Utque hostes armis, meritis sic vincit amicos.

Propert. lib. 2. Eleg. 26.

Multum in amore fides: multum constantia prodest.

Ovid. Epist. 18.

Non bove mactato coelestia numina gaudent:
Sed quae praestanda est, & sine teste, fides.

Ovid. Epist. 16. Heroid.

Tarda solet magnis rebus inesse fides.

Luc. lib. 9. bel. civil.

Clausa fides miseris.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 602.

Rara fides, ubi jam melior
Fortuna ruit.

Silius Italicus lib. 11. Bel. Pun. sec.

—— Stat nulla diu mortalibus usquam,
Fortuna titubante, fides.

Claud.

Claud. de 4. Honor. Consul. v. 561.

Perdurat non empta fides: nec pectora merces
Alligat.

Lucanus lib. 8. bel. civil.

Ardua quippe fides robustos exigit annos.

Seneca in Octavia. v 529.

Teneris in annis haud satis clara est fides.

Claud. de 4. Honorii Consul. v. 620.

—— Promissa futuris
Dant exempla fidem.

Virgil. lib. 4. Aeneid. v 373.

Nusquam tuta fides.

Manilius lib. 2. Astronom.

Perque tot aetates hominum, tot tempora, & annos,
Tot bella, & varios etiam sub pace labores,
Quùm fortuna fidem quaerat, vix invenit usquam;
Ah quanta est scelerum moles per secula cuncta!
Quamque onus invidia non excussabile terris!
Venales ad fata patres, matrumque sepulchra,
Imposuit Phoebus noctem, terrasque reliquit.
Quid loquar eversas urbeis, & prodita templa?
Et varias pacis clades, & mixta venena?
Insidiasque fori, caedes in moenibus ipsis,
Et sub amicitia grassantem nomine turbam?
In populo scelus est, & abundant cuncta furore:
Et fas atque nefas mixtum, legesque per ipsas
Saevit nequities, poenas jam noxia vincit:
Scilicet in multis quoniam discordia signis
Corpora nascuntur, pax est sublata per orbem;
Et fidei rarum foedus, paucisque tributum:
Utque sibi caelum, sic tellus dissidet ipsa:
Atque hominum gentes inimica sorte feruntur.

Iuvenal. satyr. 3.

Quantum quisque sua nummorum continet arca,
Tantum habet & fidei.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Alo mihi successum deesse, quàm fidem: etiam hosti est aequus, qui habet in consilio fidem. Fidem qui perdit, nil potest ultra ere. Fides unanima unde abit, nunquam redit. Fidem nemo uam perdit, nisi qui non habet. *Senec. in Prov.*

iri boni est, etiam non politicam fidem servare: maximum oribus nostris telum, fidem fuisse constat; ex quo plures pace ptae quàm bello gentes fuerint devictae: nocens fit, ubi succumdes sive veritas. *Cato.*

¶ Apo-

¶ Apophthegmata.

Z*Eno Eleates* accusatus, quòd in perniciem Nearchi tyranni conjurasset, ductusq; ad tormenta, ut conjuratos proderet, indicavit eos, qui tyranno omnium amicissimi erant, neglectis consciis: qui postquam pœnas dedissent, interrogatus à tyranno, num quis prætèrea occidendus superesset? Tu solus, inquit, Reipubl. pernicies superes: quibus dictis, dentibus linguam abscidit, & in tyranni faciem expuit. Maluit enim mori, quàm indicare eos, qui occiso tyranno salvam cuperent esse Rempublicam. *Laert. lib. 6. cap. 5.*

Eurycratidas percontanti: Cur Ephori per singulos dies de conventis & contractibus jus dicerent? Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inveniamus. *Plut. in Lacon. apoph.*

Alexander. Quidam cum rupem teneret inexpugnabilem, ut putabatur, semet *Alexandro* dedidit: at *Alexander* non solum ejus ditionis principem esse jussit, verùm etiam addidit, dicens: Hic homo mihi videtur sapere, qui se maluit bono viro quàm loco munito concredere. Et sic fidem hosti sanctissimè servare voluit. *Plut. in apoph.*

Anaxarchus, cùm à Nicocreonte graviter torqueretur, ut conscios proderet, post multa in tyrannum convitia, linguam sibi ipse dentibus abscidit, commanducatam in tyranni faciem expuit, his prius verbis emissis: Non erit hæc corporis pars tuæ ditionis. *Laert. lib. 9. cap. 19.*

Cicero, dicente illi Metello: Plures testimonio peremisti quàm patrocinio servasti: Nempè, inquit, plus est mihi fidei quàm eloquentiæ. *Plut.*

Pontius Centurio, captus à Pompeii socero Scipione, cùm isto modo ei salus daretur, si se futurum Cn. Pompeii militem affirmasset, ita respondit: Tibi quidem Scipio gratias ago: sed mihi injustâ conditione vitæ non est opus. Maluit autem Pontius mori, quàm fidem Cæsari datam frangere. *Bruson. lib. 2. cap. 35.*

Alphonsus sæpenumerò dicere solitus est: Tantum valere ad fidem debere principum verbum simplex, quantum privatorum hominum jusiurandum. *Pan. lib. 1. de Alphons. reb gest.*

¶ Similitudo.

UT locus in mari sine portu navibus non potest esse tutus: Sic animus sine fide stabilis amicis non potest esse in iis rebus, quæ sub eandem rationem cadunt. *Cic. lib. 1. de Invent.*

¶ Exempla Profana.

C*Arolus V. Imper.* in comitiis Vormaciæ habitis anno Christi 1521. etsi sollicitaretur à quibusdam principibus Germaniæ, ne fidem servaret Luthero: (nam juxta Constantiensis decreta concilii, Hæreticis non esse fidem servandam:) fidem tamen servavit inviola-

tam,

h,& illum incolumem rursus domum per caduceatorem deduci ndavit, Ludovico Palatino Rheni maxime urgente. Interroga- cur id faceret? respondit: Fidem rerum promissarum, et si to- nundo exulet, tamen apud Imper. consistere oportere. *Guilel- s Zenocarus in Vita Caroli.*

eno cuidam promiserat quingentos denarios mutuo: admoni- ab amicis, hominem esse malæ fidei? tamen credit, vel ob hoc, n promiserat, & summa erat exilis *Erasm. in Adag.*

ridericus Dux Austriæ, Alberti Cæsaris filius, commissurus præ- n adversus Ludovicum Bajoarium, quicum de imperio con- lebat, quamvis accepisset Marchiones Brandeburgenses cum ibus sentire, his tamen promissam antè pecuniam numeravit, nam fidem accusari quam suam malens, *Æneas Sylv. lib. 3. Com- anorm.*

n *Aureliano* scribit *Flavius Vopiscus,* rarum esse, ut Syri fidem ent, imò difficilè: ceu demta modo horrorum cura operosiore i majoris, nil præterea in Syrorum ingeniis ferè sit requiren- n. *Cælius lib. 25. cap. 25. A.L.*

arthis fides nulla, nisi quantum expedit, quibus utilitas sem- est fide sanctior. *Alex. ab Alexand. lib. 5. cap. 10.*

ræcorum gens malè audit passim apud Poetas Latinos, & item d Ciceronem, non solum quasi voluptatibus addicta, & effemi- deliciis, verùm etiam lubrica quasi fide. *Erasm. in Adag.*

acones ut infidos descripsit Eurip. in Andromacha.

Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια.

Id est,

Spartæ inhabitatores, dolosus senatus.

Et Aristophanes in Acharnensibus.

Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὔθ' ὅρκος μένει.

Id est,

Quibus nec ara, nec fides, nec jusiurandum manet.

ius lib. 18. cap. 5. A.L. & in Adag.

ide suprà Fidelitas.

FIDUCIA SUI.

§ APOPHTHEGMATA.

ET

§ EXEMPLA PROFANA.

emistocles, cùm Eurybiades baculum in se obstrepentem su- ulisset: percute, inquit, sed tamen audi. *Plut. in Græc. apoph.*

aminondas, postquam Alexandrum Phæreorum tyrannum, anis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium; isque

isq; polliceretur illis, se perfecturum, ut minam carnium emerent semiobolo (Videlicet significans, se immensum numerum pecudum ac jumentorum adducturum è præda), inquit: At Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditamus: Nam sylvas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceant nostris negotiis. *Plut. in apoph.*

Xerxes, cùm importarentur ad eum Atticæ cariæ venales, negavit se illas esurum, donec regione potitus esset, quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia. *Idem in apoph.*

Fabricius, Pyrrho hortanti, ut apud se ageret, imperii socius futurus: Ne tibi quidem istuc expedierit, inquit. Nam si Epirotæ nostrûm utrumque pernorint, mihi regi, quàm tibi parere mallent. *Idem in apoph.*

Scipio junior, cùm obsideret urbem Batheiam, supra quam extabat Veneris templum, jussit illûc promitti vadimonia, nimirum tertio post die jus ibi redditurus: Et quod se facturum prædixit, implevit urbe eâ captâ. Tanta erat fiduciâ victoriæ. *Idem in apoph.*

Cum Parthi denunciassent *Crasso* per legatos, ut suæ ætati consulens à bello abstineret, jam sexagenarius, respondit: In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hîc Agidis legatorum unus sublatâ manu mediam palmam ostendens: prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspiciendi sit futura potestas. *Idem in Crasso.*

Iulius Cæsar, cùm Romæ Maximi Pontificis dignitatem ambiret, competitore Qu. Catulo, primæ apud Romanos dignitatis ac potentiæ viro, matri ipsum ad fores deducenti: Hodie, inquit, ô mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excelsa indoles, omnisque repulsæ impatiens. *Idem in Rom. apoph.*

Pompejus quibusdam se videre negantibus, quomodo posset Cæsaris impetum sustinere; hilari vultu vetuit illos hac de re esse solicitos. Nam simulac, inquit, solum Italiæ pede pulsavero, exsilient affatim equestres pedestresque copiæ. Præsens quidem animus, si fortuna respondisset. *Idem.*

Vide Audacia, Fortitudo, Spes, Diffidentia, Desperatio.

FILII.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

AVdi, fili mi, disciplinam patris tui, & legem matris tuæ ne dimittas: ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. *Prov. 1.*

In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes. *Ibidem 14.*

Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquit. *Ibid. 20.*

tam, & illum incolumem rursus domum per caduceatorem deduci mandavit, Ludovico Palatino Rheni maxime urgente. Interrogatus, cur id faceret? respondit: Fidem rerum promissarum, etsi toto mundo exulet, tamen apud Imper. consistere oportere. *Gulielmus Zenocarus in Vita Caroli.*

Zeno cuidam promiserat quingentos denarios mutuo: admonitus ab amicis, hominem esse malæ fidei? tamen credit, vel ob hoc, quia promiserat, & summa erat exilis *Erasm. in Adag.*

Fridericus Dux Austriæ, Alberti Cæsaris filius, commissurus prælium adversus Ludovicum Bajoarium, quicum de imperio contendebat, quamvis accepisset Marchiones Brandeburgenses cum hostibus sentire, his tamen promissam antè pecuniam numeravit, alienam fidem accusari quam suam malens. *Aeneas Sylv. lib. 3. Com. in Panorm.*

In *Aureliano* scribit *Flavius Vopiscus*, rarum esse, ut Syri fidem servent, imò difficilè: ceu demta modo hortorum cura operosiore boni majoris, nil præterea in Syrorum ingeniis ferè sit requirendum. *Cælius lib. 25. cap. 25. A.L.*

Parthis fides nulla, nisi quantum expedit, quibus utilitas semper est fide sanctior. *Alex. ab Alexand. lib. 5. cap. 10.*

Græcorum gens malè audit passim apud Poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non solum quasi voluptatibus addicta, & effeminata deliciis, verùm etiam lubrica quasi fide. *Erasm. in Adag.*

Lacones ut infidos descripsit Eurip. in Andromacha.

Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια.

Id est,

Spartæ inhabitatores, dolosus senatus.

Et Aristophanes in Acharnensibus.

Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὐδ' ὅρκος μένει.

Id est,

Quibus nec ara, nec fides, nec jusiurandum manet.

Cælius lib. 18. cap. 5. A.L. & in Adag.

Vide suprà Fidelitas.

FIDUCIA SUI.

§ APOPHTHEGMATA.
ET
§ EXEMPLA PROFANA.

Themistocles, cùm Eurybiades baculum in se obstrepentem sustulisset: percute, inquit, sed tamen audi. *Plut. in Græc. apoph.*

Epaminondas, postquam Alexandrum Phæreorum tyrannum, Thebanis infensum, Athenienses sibi fecissent amicum ac socium; isque

isq; polliceretur illis, se perfecturum, ut minam carnium emerent semiobolo (Videlicet significans, se immensum numerum pecudum ac jumentorum adducturum è præda), inquit: At Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditamus: Nam sylvas ipsorum succidemus, si se plus satis admisceant nostris negotiis. *Plut. in apoph.*

Xerxes, cùm importarentur ad eum Atticæ cariæ venales, negavit se illas esurum, donec regione potitus esset, quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia. *Idem in apoph.*

Fabricius, Pyrrho hortanti, ut apud se ageret, imperii socius futurus: Ne tibi quidem istuc expedierit, inquit. Nam si Epirotæ nostrûm utrumque norint, mihi regi, quàm tibi parere mallent. *Idem in apoph.*

Scipio junior, cùm obsideret urbem Batheiam, supra quam extabat Veneris templum, jussit illûc promitti vadimonia, nimirum tertio post die jus ibi redditurus: Et quod se facturum prædixit, implevit urbe eâ captâ. Tanta erat fiducia victoriæ. *Idem in apoph.*

Cum Parthi denunciassent *Crasso* per legatos, ut suæ ætati consuleus à bello abstineret, jam sexagenarius, respondit: In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agidis legatorum unus sublatâ manu mediam palmam ostendens: prius, inquit, in hac manu nascentur setæ, quàm tibi Seleuciam conspiciendi sit futura potestas. *Idem in Crasso.*

Iulius Cæsar, cùm Romæ Maximi Pontificis dignitatem ambiret, competitore Qu. Catulo, primæ apud Romanos dignitatis ac potentiæ viro, matri ipsum ad fores deducenti: Hodie, inquit, ô mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem. Excelsa indoles, omnisque repulsæ impatiens. *Idem in Rom. apoph.*

Pompejus quibusdam se videre negantibus, quomodo posset Cæsaris impetum sustinere, hilari vultu vetuit illos hac de re esse solicitos. Nam simulac, inquit, solum Italiæ pede pulsavero, exsilient affatim equestres pedestresque copiæ. Præsens quidem animus, si fortuna respondisset. *Idem.*

Vide Audacia, Fortitudo, Spes, Diffidentia, Desperatio.

FILII.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

AVdi, fili mi, disciplinam patris tui, & legem matris tuæ ne dimittas: ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. *Prov.* 1.

In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit spes. *Ibidem* 14.

Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquit. *Ibid.* 20.

udi, fili mi, & esto sapiens, & dirige in via animum tuum.
23.
e jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum, respexeris in labores eorum. Melior est enim unus timens m, quàm mille filii impii. Et utile magis mori sine filiis, quàm quere filios impios. *Eccl.16.*
ater filiis notam faciet veritatem tuam. *Esa.38.*
ilii obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. *ef.6.*
t vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed cate illos in disciplina, & correptione Domini. *Ibid.*
ilio doloso nihil erit boni. *Prov.14.*
ervus sapiens dominabitur filiis stultis, & inter fratres hæreditm dividet. *Idem 17.*
latus est stultus in ignominiam suam: sed nec pater in fatuo bitur. *Ibidem.*
a patris filius stultus, & dolor matris, quæ genuit eum. *Ibid.*
Qui custodit legem, filius sapiens est: qui autem commessatores it, confundit patrem suum. *Ibid.28.*
ilii tibi sunt, erudi illos à pueritia eorum. Filiæ tibi sunt, serva pus illarum, & non ostendas hilarem faciem tuam ad illas. Trado m, & grande opus feceris, & homini sensato da illam. *Eccl.7.*
Confusio patris est de filio indisciplinato. Filia autem fatua in minoratione fiet. *Ibid.22.*
Filia prudens hæreditas viro suo: at vivens turpiter, mœstitiam rt genitori. Imprudens patrem & virum afficit ignominia. *Ibid.*
A filiis tuis cave, & à domesticis tuis attende. *Ibid.32.*
Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contristabit Non corrideas illi, ne doleas, & in novissimo obstupescent dentui. *Ibidem 30.*
Non des filio potestatem in juventute, & ne despicias cogitatus s. *Ibidem.*
Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in tua. *Ibid.33.*
Melius est ut filii tui te rogent, quàm te respicere in manus filion tuorum. *Ibid.*
Ne dederis alii possessionem tuam: ne fortè pœniteat te, & deceris pro illis. *Ibid.*
ilia patris abscondita est vigilia & solicitudo ejus aufert somnū, forte in adolescentia sua adultera efficiatur & cum viro commoodibilis fiat: ne quando polluatur in virginitate sua, & in pais suis gravida inveniatur: ne fortè cum viro commorata transdiatur, aut certè sterilis efficiatur. *Ibid.40.*

Super

Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis; à detractione in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi. *Ibid.*

Iuvenes similiter hortare, ut sobrii sint. *Tit.* 2.

Filius sapiens lætificat patrem: filius verò stultus mœstitia est matris suæ, & despicit eam. *Prov.* 10. *&* 15.

Exultat gaudio pater justi, qui sapientem genuit, lætabitur in eo. Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet, qui genuit te. *Ibidem* 23.

Rursus detestatus sum omnem industriam meam, qua sub sole studiosissimè laboravi, habiturus hæredem post me, quem ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit? & dominabitur in laboribus meis, quibus desudavi & solicitus fui. *Eccl.* 2.

Ex iniquis omnes filii, qui nascuntur, testes sunt nequitiæ adversus parentes in interrogatione sua. *Sap.* 4.

In filiis suis agnoscitur vir. *Eccl.* 11.

In filia non avertente se, firma custodiam: ne inventâ occasione utatur se: Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris, si te neglexerit. *Ibid.* 26.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Aetas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores: mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Terent. in Adelphis. 3. 3.

—— Ut quisque suum (filium) vult esse, ita est.

Horat. Oda. 4. lib. 4.

Fortes creantur fortibus & bonis:
Est in juvencis, est in equis patrum
Virtus: nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Seneca in Hippolyto. v. 904.

—— Redit ad auctores genus:
Stirpemque primam degener sanguis refert.

Plautus in Epidico. 3. 3.

Docte & sapienter dicis. Non nimis potest
Pudicitiam quisquam sua servare filia.

Ex Græcis Comicis.

Εὐδαιμονία τοῦ πατρὸς υἱὸς νοῦν ἔχων,
Ἀλλὰ θυγάτηρ κτῆμ᾽ ἐστὶν ἐργῶδες πατρί.
Felicitas est filius prudens patri:
Onerosa contra filia possessio.
Θυγάτηρ ἐπίγαμος, κἂν ὅλως μηδὲν λαλῇ,
Διὰ τοῦ σιωπᾶν πλεῖστα περὶ αὐτῆς λέγει.

Aetatis est qua nubilis jam filia.
De se silendo plurima loquitur tamen.

§ APOPHTHEGMATA.

Solon interrogatus, cur nullas leges adversus eos, qui parentes verberassent, constituisset? Quod nullos, inquit, tales exstituros existimabam. *Ant. in Melissa, part. 2. serm. 11. Maxim. serm. 23.*

Diogenes ad eum, qui patrem despiciebat, dixit: Ne cui hoc, quod viderat, diceret, prius quàm ipse quoque liberorum parens factus esset. *Plut. in Lacon. 6. apoph.*

Crœsus, quùm Cambyses se cum patre Cyro conferret, amicis, illum patre præstantiorem affirmantibus, respondit: Illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquisset filium. *Eras. lib. 6. apoph.*

Cæsar, quùm Romæ videret peregrinos quosdam locupletes canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosque habere in deliciis, percontatus est: Num apud illos feminæ parerent liberos? Sentiens, nullos catulos esse jucundiores infantibus. *Plut. in Vita Periclis.*

Antonius Pius, biduo priusquam moreretur, admissis amicis, aperuit sententiam suam de filio, eandem quam Philippus de Alexandro, dicens: Se æquo animo mori, cùm filium relinqueret. *Capitolinus.*

Alexander, cùm sibi multa de matre scripsisset Antipater, ignorat, inquit, Antipater, matris unicam lachrymam multarum calumniarum epistolas deleturam esse. *Plut.*

Demetrius Phalereus admonebat adolescentes, ut in solitudine seipsos, in via obvios, & domi parentes diligentes revererentur. *Laert. lib. 5. c. 5.*

Epaminondas ex omnibus, quæ præcalarè & honestè gessisset in vita, illud sibi dicebat esse jucundissimum, quòd utroque parente vivo Leuctricâ pugnâ vicisset Lacedæmonios. *Plut. in apoph.*

M. Cato. Adolescens quidam patris vita defuncti inimicum mox in jus vocavit, ultusq; est: Quem *Cato* obvium comiter amplexus: Sic oportet, inquit, non agnis hœdisve, sed è malorum lachrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare. *Eras. lib. 5 apoph.*

Coriolanus, cùm meritò iratus ingrato populo Romano, exitium urbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset; Veturia mater, unà cum uxore filii ac liberis in castra venit: In cujus complexum quùm accurreret Coriolanus: Sine, inquit illa, prius quam complexum accipio, sciam, ad hostem, an ad filium venerim: captiva, materve in castris tuis sim? Hæc aliaque qùum dixisset, matrem complexus: Expugnasti, inquit, & vicisti iram meam. Patria te, quamvis mihi meritò invisam, hujus precibus dono. *Livius 2 40.*

Alexander, reprehensus ab uxore, quòd filium inutilem abdicasset,

[illegible] dicens quæ ex eo esse, dùm expuisset in terram: Et hoc, inquit, ex me est: at non utile. *Max. serm. 21.*

Augustus Cæsar Iuliam filiam ac neptem relegarat: deinde Agrippam, prius adoptatum, pòst ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum: ad omnem horum mentionem solebat exclamare versu Homerico. *Il. γ. v. 40.*

Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι.

Id est:

O utinam cælebs vixissem, orbusq; perissem!

Nec aliter illos appellabat, quam res vomicas, seu tria carcinomata sua. *Eras. lib. 4. apoph. ex Suet. Aug.*

❡ SIMILITUDO.

UT ferrum, aut chalybs, cætera quidem duritie rigoreq; superat, ab adamante vincitur: Ita res quidem potens est amor in liberos; sed hunc quoque superat pietas in Deum. *Eras.*

FINIS.

❡ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. Epist. 2. Heroid.

Exitus acta probat: Careat successibus opto,
Quisquis ab eventu facta notanda putat.

Iuvenalis Satyr. 10.

Festino ad nostros, & regem transeo Ponti,
Et Crœsum, quem vox justi facunda Solonis
Respicere ad longa jussit spatia ultima vitæ.

Ausonius de septem Sapient.

Expectare Solon finem docet, ortus Athenis.

Ovid. ad Liv.

Vita data est utenda: data est sine fœnore nobis
Mutua: nec certa persolvenda die.

Horat. Oda, 13. lib. 2.

Quod quisque vitet, nunquam homini satis
Cautum est in horas.————
————Sed improvisa lethi
Vis rapuit rapietque gentes.

Statius lib. 2. Sylvarum.

————Nos anxia plebes,
Nos miseri, quibus unde dies suprema, quis ævi
Exitus, incertum: quibus instet fulmen ab astris,
Quæ nubes fatale sonent. Nil flecteris istis?
Sed flectere libens.

Ovid. lib 5. de Tristibus, El. 6.

Nil homini certum est: fieri quis posse putaret,
Vt facerem in medius hac ego sacra Getis?

Boetius Metro. 2. lib. 3.

Repetunt proprios quaque recursus,
Redituq; suo singula gaudent:
Nec manet ulli traditus ordo:
Nisi quod fini junxerit ortum,
Stabilemq; sui fecerit orbem.

¶ APOPHTHEGMATA.

gesilaus, audiens quendam Persarum regis adhuc juvenis admirari felicitatem, respondit: Nondum vitæ finis adest, vir optimus. Nam ne Priamus quidem, quum ejus esset ætatis, erat infelix. *Plut. in apoph.*

Epaminondas interrogatus: Quem arbitraretur ducem præstantissimum, seipsumne, an Chabriam, an Iphicratem? Id, inquit, judicatu perdifficile est, donec vivimus. *Plut. in apoph.*

Fridericus Imp. percontatus aliquando, quid homini optimum posset contingere? Respondit: Bonus in hac vita exitus. *Aeneas lib. 4. comm in Alphonsi res gestas.*

Vide etiam tit. de Morte.

FOEDUS.

¶ SIMILITUDO.

T adamas, si frangi contingat malleis, in minutissimas dissilit crustas, adeò ut vix oculis cerni queant: Ita arctissima necessitudo, siquando contingat dirimi, in summam vertitur simultatem; & ex arctissimis fœderibus, si semel rumpantur, maxima nascuntur diffidia: aut suprà modum incandescit semel victa lenitas. *Plin. lib. 37. c. 4.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Fœderis, quod inter se percutiunt homines, exempla: Escol & Aner cum Abrahamo: *Genes.* 14. ℣. 13. Abraham cum Abimelech, 21. Isaac cum Abimelech, 26. 31. Iacob cum Laban, 31. 44. Iosua cum Gabaonitis, *Ios.* 9. ℣. 15. David cum Ionatha, 1. *Sam.* 18. 3. & 30. 23. 18. David cum Senioribus Israel, 2. *Sam.* 5. 3. 1. *Paralip.* 11. 3. cum Davide, 1. *Sam.* 5. ℣. 12. 21. Salomon cum Hiram, 1. *Reg.* 5. cum Benadad, 15, 19. 2. *Paral.* 16. 3. Achab cum Benadad, 20. 34. Iosaphat cum Ochosia, 2 *Paral.* 20. ℣. 35. 37. Iosaphat Achab, 1. *Reg.* 22. 3. Iojada cum Præfectis militum, 2. *Reg.* 11. 4. *Paral.* 23. 1. Ephraim cum Assyriis, *Ose* 12. 1. Demetrius cum Iu- 1. *Macchab.* 1 . . ℣ 15. 16. Demetrius cum Ptolomæo, 11. ℣. 8. 9. Romani cum Iudæis, 15. ℣. 16. 17.

¶ EXEM-

§ EXEMPLA PROFANA.

IUrejurando se obstrinxerunt *Græci* omnes, cum adversus copias Xerxis dimicaturi essent, in hæc verba: Vitam libertate pluris non faciam, neque deseram imperatores, neque vivos, neque mortuos: sed eos è sociis, qui in prælio occubuerint, omnes sepeliam: & ubi belli victor extitero contra barbaros, ex iis civitatibus, quæ pro Græcia pugnaverint, nullam devastabo: quæ barbari partes sequi maluerunt, omnes decimabo: fanorum, quæ à barbaris incensa & diruta sunt, nullum omninò excitabo: sed sinam impietatis barbariem extet in omni posteritate monumentum. *Muretus lib. 3. Variar. lect. capite decimo.*

Græci, qui cum Cyro adversus Persas ascenderunt, fœdus percusserunt, mactato tauro, & lupo, & apro, & ariete, in sanguine intingentes Græci ensem, barbari hastam, jurejurando addito, neutri alteros se desertūros, sed belli fore socios. Barbari verò insuper jurarunt, se sine fraude ducturos esse. *Suid.*

Claudius Cæsar cum regibus fœdus in foro icit, porca cæsa & vetere Fecialium præfatione adhibita. *Suetonius.*

Perceptione corporis & sanguinis Domini confirmata fuit pax inter Henricum IV. Imp. & Paschalem Romanorum Pontificem. *Sigebertus.*

Persæ inter vinum & epulas, frequentiq; convivio, uxores, filios, amicosque omnes habent, & tanquam fidei pignora adhibent: ibique inter sacra mensæ, velut apud hospitales Deos, fœdera & pacta ineunt; & sic fidem socialem ratam, & mansuræ pacis pignus inviolabile putarunt. *Alex. l. 5. c. 3.*

Dux Romanus à medio diei fœdus non ferit, nec formulam conscribit. *Plutarch. in quæst. Romanis.*

Plutarchus in Galba vita & Dion. lib. 57. scribunt, suis temporibus moris fuisse, ut Romani milites Kal. Ianuarii in nomen Imp. jurarent, cùm antea, stante Republica, in Senatus populique Romani jurare soliti fuissent.

Vide Amicitia, Fides, Promissio, Societas.

FOENUS.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

SI pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quasi exactor, nec usuris opprimes. *Exod. 22.*

Non fœnerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id quo indiget, commodabis, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tẽpore tuo, in terra ad quã ingrederis possidendam. *Deut. 23.*

Fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum de proximo in tempore suo. Confirma verbum, & fideliter age n illo, & in omni tempore invenies, quod tibi necessarium est. *lef.* 29.

Perde pecuniam propter fratrem & amicum: & non abscondas m sub lapide in perditionem. *Ibid.*

Hodie fœneratur quis, & cras expetit, & odibilis est homo hujusdi. *Ecclef.* 20.

Qui accipit mutuum, servus est fœnerantis. *Prov.* 22.

Multi non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis uerunt. *Ecclef.* 29

Noli fœnerari homini fortiori te: quòd si fœneraveris, quasi ditum habe. *Eccl.* 8.

Multi quasi inventionem æstimaverunt fœnus, & præstiterunt lestiam iis, qui se adjuverunt. Donec accipiant, osculantur madantis, & in promissionibus humiliant vocem suam. Et in teme redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædii & murrationum, & tempus causabitur: Si autem potuerit reddere, adabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi entionem *Ibid.* 29.

¶ Apophthegmata.

crates interrogatus, quinam avari essent? Qui turpia venantur, quit, & necessarios amicorum negligunt. *Stob. serm.* 10.

olianus fœneratores pecunias habere & non habere dicebat: n dum omnia ad usuram trahunt, nil habent; & quod habent, s habet, *Ibid.*

¶ Similitudines.

pus simul parit, & aliud alit, & rursum superfœtat: Ita fœneraoris æs alienum, priusquam conceperit, parit. Nam dantes stapetunt, & ponentes tollunt, & fœnerant, quod pro fœnore piunt. *Plut.*

t ignis invalescens alia post alia corripit: Sic usura. *Idem.*

ultures ipsi nihil occidunt, sed ab aliis occisa invadunt: Ita non alienis fruuntur sudoribus. *Idem.*

ui in lutum inciderit, eum oportet aut fugere, aut manere; si se volvat, magis etiam inquinatur: Sic qui rem habet cum eratoribus. *Idem.*

holerici, qui purgari nolunt sub tempus, collecta in dies mabile, postea graviter discruciantur: Sic, qui sinunt fœnus accre, cùm adest dies, graviter è capite laborant. *Idem.*

ato vetat aquam a vicinis petere, nisi prius domi foderis usque rram, quam ceramitidem vocant, repererisque non spem esse: Ita prius excutiendum, & parsimonia, aliave via tibi suppe, priusquam à mensariis pecuniam mutuam petas, *Idem.*

Aluta-

Aluntarium piscem semper sequitur piscis nomine sargus, qui illo coenum fodiente excitatum devorat pabulum: ita sunt, qui se miscent alienis negotiis, ut iis laborantibus fructum ipsi præripiant.

Vide Avaritia, Injustitia, Lucrum, Usura.

FORMA, PULCHRITUDO.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 1. Fastorum.

Fastus inest pulchris, sequiturque superbia formam.

Idem epist. 9.

Non honor est, sed onus, species læsura ferentes:
Lis est cum formâ magna pudicitia.

Idem 5. Met. v. 580.

Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam.

Idem 2. Art.

Forma bonum fragile est: quantumque accedit ad annos,
Fit minor: & spatio carpitur ipsa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent:
Et riget amissâ spina relicta rosâ.
Et tibi jam venient cani, formose, capilli:
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Iam molire animum qui duret, & adstrue formam;
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Senec. Hip. v. 758.

Anceps, forma, bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis:
Ut velox celeri pede laberis.

Idem ibidem v. 770.

Res est forma fugax.

Idem ibidem. v. 817.

Raris forma viris (secula prospice)
Impunita fuit.

Ovid. 3. Trist. 7.

Iste decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiqua fronte senilis erit:
Injicietque manum formæ damnosa senectus,
Quæ, strepitum passu non faciente, venit.

ænerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, & iterum e proximo in tempore suo. Confirma verbum, & fideliter age illo, & in omni tempore invenies, quod tibi necessarium est. *. 29.*

erde pecuniam propter fratrem & amicum: & non abscondas 1 sub lapide in perditionem. *Ibid.*

odie fœneratur quis, & cras expetit, & odibilis est homo hujus-i. *Eccles. 20.*

ui accipit mutuum, servus est fœnerantis. *Prov. 22.*

ulti non causa nequitiæ non fœnerati sunt, sed fraudari gratis ierunt. *Eccles. 29*

oli fœnerari homini fortiori te: quòd si fœneraveris, quasi itum habe. *Eccl. 8.*

ulti quasi inventionem æstimaverunt fœnus, & præstiterunt stiam iis, qui se adjuverunt. Donec accipiant, osculantur ma-lantis, & in promissionibus humiliant vocem suam. Et in tem-redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædii & mur-tionum, & tempus causabitur: Si autem potuerit reddere, ad-bitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi ntionem *Ibid. 29.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ates interrogatus, quinam avari essent? Qui turpia venantur, uit, & necessarios amicorum negligunt. *Stob. serm. 10.*

lianus fœneratores pecunias habere & non habere dicebat: dum omnia ad usuram trahunt, nil habent; & quod habent, habet, *Ibid.*

¶ SIMILITUDINES.

us simul parit, & aliud alit, & rursum superfœtat: Ita fœnera-ris æs alienum, priusquam conceperit, parit. Nam dantes sta-erunt, & ponentes tollunt, & fœnerant, quod pro fœnore unt. *Plut.*

ignis invalescens alia post alia corripit: Sic usura. *Idem.*

ltures ipsi nihil occidunt, sed ab aliis occisa invadunt: Ita non-alienis fruuntur sudoribus. *Idem.*

i in lutum inciderit, eum oportet aut fugere, aut manere; i se volvat, magis etiam inquinatur: Sic qui rem habet cum atoribus. *Idem.*

olerici, qui purgari nolunt sub tempus, collecta in dies ma-le, postea graviter discruciantur: Sic, qui sinunt fœnus accre-cùm adest dies, graviter è capite laborant. *Idem.*

to vetat aquam à vicinis petere, nisi prius domi foderis usque am, quam ceramitidem vocant, repererisque non spem esse Ita prius excutiendum, & parsimonia, aliave via tibi suppe-priusquam à mensariis pecuniam mutuam petas, *Idem.*

Aluta-

Mutarium piscem semper sequitur piscis nomine sargus, qui cœnum fodiente excitatum devorat pabulum: ita sunt, qui se scent alienis negotiis, ut eis laborantibus fructum ipsi præripiant.

Vide Avaritia, Injustitia, Lucrum, Usura.

FORMA. PULCHRITUDO.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 1. Fastorum.

Fastus inest pulchris, sequiturq; superbia formam.

Idem epist 9.

Non honor est, sed onus, species læsura ferentes:
Lis est cum formâ magna pudicitiæ.

Idem 5. Met. v. 580.

Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam.

Idem 2. Art.

Forma bonum fragile est: quantumq; accedit ad annos,
Fit minor: & spatio carpitur ipsa suo.
Nec semper violæ, nec semper lilia florent:
Et riget amissâ spina relicta rosâ.
Et tibi jam venient cani, formose, capilli:
Iam venient rugæ, quæ tibi corpus arent.
Iam molire animum qui duret, & adstrue formam;
Solus ad extremos permanet ille rogos.
Nec levis ingenuas pectus coluisse per artes
Cura sit, & linguas edidicisse duas.

Senec. Hip. v. 758.

Anceps, forma, bonum mortalibus,
Exigui donum breve temporis:
Ut velox celeri pede laberis.

Idem ibidem v. 770.

Res est forma fugax.

Idem ibidem v. 817.

Raris forma viris (secula prospice)
Impunita fuit.

Ovid. 3. Trist. 7.

Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaq; in antiqua fronte senilis erit:
Injicietq; manum formæ damnosa senectus,
Quæ, strepitum passu non faciente, venit.

Idem 3. Art.

Quàm citò (me miserum) laxantur corpora rugis!
Et perit, in nitido qui fuit ore, color!

Publ. Syrus.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.

Prop. 2. 28.

Nec forma æternum, aut cuique est fortuna perennis.

Iuvenalis 10. satyr.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Vsque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutila Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare: filius autem
Corporis egregii miseros trepidosq; parentes
Semper habet. Rara est adeò concordia formæ
Atque pudicitiæ.

Terentius in Andria. 1. 5.

——— Hujus formam atque ætatem vides:
Nec clam te est, quàm illi utraque res inutiles
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam sient.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 380.

Vt alta sylvas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus investit tepor;
Et cùm solutos expulit Boreas Notos,
Et sæva totas bruma decussit comas,
Deforme soliis aspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, & fulget minus:
Malisque minus est. &c.

Horat. lib. Epod. 17.

Fugit juventus, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.

Seneca in Octavia. v. 541.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Statius lib. 5. Sylvarum.

Carpitur eximium fato Priscilla decorem:
Qualiter alta comam sylvarum gloria pinus,
Seu Iovis igne malo, seu jam radice soluta
Deficit, & nullis spoliata remurmurat auris.

Propert. eleg. 18. lib. 2.

Vt natura dedit, sic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.

Nemesianus Ecloga 4.

Non hoc semper erit, perdunt & gramina flores.
Perdit spina rosas, nec semper lilia candent,
Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras:
Donum forma breve est, nec se tibi commodat omnis.

Propert. lib. 2. Eleg 33.

Vino forma perit: vino corrumpitur aetas:
Vino saepe suum nescit amica virum.

§ APOPHTHEGMATA.

A*Gesilaus* interrogatus, cur aleret comam? Quoniam inter ornamenta, respondit, minimo constat. *Stob. serm.* 63.

Carneades sciscitatus, quid forma hominis esset? Regnum sine satellitio, respondit: Quoniam formosi impetrant quicquid volunt, nulla vi adhibita. *Laert. Stob.*

Diogenes formosum adolescentem formae causa amari conspicatus, dixit: Quin operam das, adolescens, ut corporis amatores ad animam transferas? *Anton. serm.* 60. *part* 1.

Idem, conspecto adolescente mollius compto dixit: Si viris quidem te ornas, infelix es; sin mulieribus, injustus. *Anton. in Melissa, part.* 1. *serm.* 60.

Antisthenes. Quidam adolescens curarat sese ex aere sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat. Huic Antisthenes: Si aes posset vocem edere, qua de re potissimum gloriaretur? de pulchritudine, inquit adolescens: Non, inquit, igitur erubescis, qui cum inanimo gloriaris? *Laert. lib.* 6. *c.* 1.

Aristoteles, cùm adolescentem se comere vidisset: Non erubescis, inquit, quòd cùm natura te virum fecerit, tu teipsum effoeminas? *Antonius in Melissa part.* 1. *serm.* 60

Idem, cùm juvenis quidam facie formosus, sed moribus petulans, inter alia convitia ei diceret: Si tàm exosus essem civibus, ut tu es, laqueo vitam finirem, respondit: Ego verò laqueum mihi inferrem, si ita me cives amarent, ut te. *Antonius in Melissa, part.* 1. *serm.* 60.

Idem percontanti quî fieret, ut cum formosis diutius ac lubentius confabulemur? respondit: Eam percontationem esse caeci. *Laert. lib.* 5. *c.* 1.

Idem dicebat, pulchritudine homines, quavis epistola magis commendari. *Stob. eod. serm.*

Eteocles, cuidam ob pulchritudinem glorianti dixit: Non pudet te superbire ob speciem pulchram, tibi ad exiguum tempus commissam. *Ibid.*

§ SIMI-

Idem 3. Art.

Quàm citò (me miserum) laxantur corpora rugis!
Et perit, in nitido qui fuit ore, color!

Publ. Syrus.

Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.

Prop. 2. 28.

Nec forma æternum, aut cuique est fortuna perennis.

Iuvenalis 10. satyr.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cum Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutila Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare: filius autem
Corporis egregii miseros trepidosque parentes
Semper habet. Rara est adeò concordia forma
Atque pudicitia.

Terentius in Andria. 1. 5.

——— Hujus formam atque ætatem vides:
Nec clam te est, quàm illi utraque res inutiles
Et ad pudicitiam, & ad rem tutandam sient.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 380.

Ut alta sylvas forma vernantes alit,
Quas nemore nudo primus investit tepor;
Et cùm solutos expulit Boreas Notos,
Et sæva totas bruma decussit comas,
Deforme foliis aspicis truncis nemus:
Sic nostra longum forma percurrens iter,
Deperdit aliquid semper, & fulget minus:
Malisque minus est. &c.

Horat. lib. Epod. 17.

Fugit juventus, & verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida.
Tuis capillus albus est odoribus.

Seneca in Octavia. v. 541.

Florem decoris singuli carpunt dies.

Statius lib. 5. Sylvarum.

Carpitur eximium fato Priscilla decorem:
Qualiter alta comam sylvarum gloria pinus,
Seu Iovis igne malo, seu jam radice soluta
Deficit, & nullis spoliata remurmurat auris.

Propert.

Propert. eleg. 18. lib. 2.

Vt natura dedit, sic omnis recta figura:
Turpis Romano Belgicus ore color.

Nemesianus Ecloga 4.

Non hoc semper erit, perdunt & gramina flores.
Perdit spina rosas, nec semper lilia candent,
Nec longum tenet uva comas, nec populus umbras:
Donum forma breve est, nec se tibi commodat omnis.

Propert. lib. 2. Eleg. 33.

Vino forma perit: vino corrumpitur ætas:
Vino sæpe suum nescit amica virum.

§ APOPHTHEGMATA.

AGesilaus interrogatus, cur aleret comam? Quoniam inter ornamenta, respondit, minimo constat. *Stob. serm.* 63.

Carneades sciscitatus, quid forma hominis esset? Regnum sine satellitio, respondit: Quoniam formosi impetrant quicquid volunt, nulla vi adhibita. *Laert. Stob.*

Diogenes formosum adolescentem formæ causa amari conspicatus, dixit: Quin operam das, adolescens, ut corporis amatores ad animam transferas? *Anton. serm.* 60. *part* 1.

Idem, conspecto adolescente mollius compto, dixit: Si viris quidem te ornas, infelix es; sin mulieribus, injustus. *Anton. in Melissa, part.* 1. *serm.* 60.

Antisthenes. Quidam adolescens curarat sese ex ære sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat. Huic Antisthenes: Si æs posset vocem edere, qua de re potissimum gloriaretur? de pulchritudine, inquit adolescens: Non, inquit, igitur erubescis, qui cum inanimo gloriaris? *Laert. lib.* 6. *c.* 1.

Aristoteles, cùm adolescentem se comere vidisset: Non erubescis, inquit, quòd cùm natura te virum fecerit, tu teipsum effœminas? *Antonius in Melissa part.* 1. *serm.* 60.

Idem, cùm juvenis quidam facie formosus, sed moribus petulans, inter alia convitia ei diceret: Si tàm exosus essem civibus, ut tu es, laqueo vitam finirem; respondit: Ego verò laqueum mihi inferrem, si ita me cives amarent, ut te. *Antonius in Melissa, part.* 1. *serm.* 60.

Idem percontanti quî fieret, ut cum formosis diutius ac lubentius confabulemur? respondit: Eam percontationem esse cæci. *Laert. lib.* 5. *c.* 1.

Idem dicebat, pulchritudine homines, quavis epistola magis commendari. *Stob. eod. serm.*

Eteocles, quidam ob pulchritudinem glorianti dixit: Non pudet te superbire ob speciem pulchram, tibi ad exiguum tempus commissam. *Ibid.*

§ SIMI-

¶ SIMILITUDO.

QVemadmodum in gemmis sæpenumero sub ignobili forma latet pulcherrima natura: Sic in corpore deformi latet sæpè insignis animus. *Thriverus in Apoph.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

HEsiodus *lib.3. Melampodia Chalcidem in Eubœa* pulchras mulires habentem nominat: nam formosæ ibi mulieres nascuntur, *velut testantur Theophrast. Athen.lib.13. c.32.*

Hypapenas mulieres fuisse pulcherrimas traditur. Est verò urbs Hypæpa, quæ à Tmola descendentibus occurrit, ad Caystri campestria, nomine imposito, quia sit sub monte, qui Æpos nuncupetur, sita, ac dicata Veneri. *Cœlius lib.14.c.1.*

Apud *Tenedum*, Trojanis adjacentem insulam, esse omnium quotquot sint mulieres speciosissimas, in Asiæ periplo scribit Nymphodorus. *Cœlius lib.24.c.9.*

Senenses feminæ inter Italicas præcellentis formæ, & elegantis ingenii singulare decus, constanti omnium ferè fama obtinent. *Sab. Supplem. lib.20. ex Iovio.*

Phaonem omnibus hominibus elegantia formæ præstantem, Venus in lactucis abscondit. Deprehensus in stupro, periit. *Aelianus lib.12.*

Vxor Ageti Lacedæmonis, Alcidis F. quàm posteà duxit rex Ariston, speciosissima fuit: ex turpissima talis facta. *Herodot. lib.6. & Pausanias in Lacon.*

Pythagoras philosophus tàm formosus, ut illum discipuli opinarentur Apollinem esse, qui ex Hyperboreis venisset. Cùm nudatus aliquandò esset, femur ejus aureum apparuisse fama est. *Laert.*

Syrianus magnus philosophus, corpore optimo constituto, procero, suprà modum formoso fuit. *Suidas in Ammoniano.*

Callicrates formosissimus Græcorum omnium apud Platæas. *Plut. in Aristide.*

Cratinus formosissimus, & luctator fortissimus. *Pausan. lib.6.*

Homerus Heroum præstantissimos Hectorem & Achillem formosissimos facit. *Theat. Zwing.*

Turnum à forma plerisque in locis commendat *Virgilius: ut lib. 7. Aeneidos. v.55.*

> —— *Petit antè alios pulcherrimus omnes*
> *Turnus, avis atavisque potens.*

P. Scipio Africanus major formæ dignitate barbaris in Hispania admirationi fuit. *Plut.*

Magnes Smyrnæus puer, præ cæteris mortalibus formosus, Poëtica insuper & Musica ornatus, corona insignis. *Suidas. Pausanias.*

Teri-

Teridates Eunuchus, formosissimus omnium in Asia juvenum: eum cùm Artaxerxes rex Persarum mortem obiisse audisset, per universam Asiam luctum indixit. *Aelian.lib.12.*

Phadrus Eliensis Socrati Platonique familiaris, & dialecticus, cujus nomine liber inscribitur περὶ τοῦ καλοῦ, puer forma præstanti à lenone domino ad merendum coactus, & ab Alcibiade redemptus Philosophiæ traditus est. *Gellius lib.2. c.18.*

Galeta formosissimus adolescens, ob pulchritudinem, & animo insitas peculiares quasdam virtutes, à Ptolomæo rege Aegyptiorum amatus est. *Aelianus de Varia hist.lib 1.*

Cygis Gnidii formosissimi meminit *Horat. lib.2. Ode 5.*

FORMIDO.

¶ Sententiae Biblicae.

QVis est homo formidolosus, & corde pavido? Vadat & revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum sicut ipse timore perterritus est *Deut.20.*

Dabit tibi Dominus cor pavidum, & deficientes oculos, & animam consumptam mœrore, & erit vita tua quasi pendens antè te. *Ibidem 28.*

Manè dices: Quis mihi det vesperum? & vespere: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis oculis videbis. *Ibid.*

Bestias terræ non formidabis. *Iob.5.*

Vndique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus. *Ibid.18.*

Ne paveas repentinos terrores, & irruentes tibi potentias impiorum. *Prov.3.*

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Ecclesi.7.*

Dominum exercituum ipsum sanctificate, & ipse pavor vester, & ipse timor vester, & erit vobis in sanctificationem. *Esa.8.*

Pusillanimes confortamini, & nolite timere. *Ibid.35.*

Non sis mihi tu formidini: spes mea tu in die afflictionis. *Ierem.17.*

Paveant illi, & non paveam ego. *Ibidem.*

Non formidabunt ultrà, & non pavebunt. *Ibid.23.*

Non erit quem formides, quoniam ego tecum sum, ut salvem te, ait Dominus. *Ibid.30.*

Noli timere à facie regis Babylonis (Diaboli) quem vos pavidi formidatis: Nolite metuere eum, dicit Dominus: Quoniam ego vobiscum sum, ut salvos vos faciam. *Ibid.42.*

Ne ti-

: timeatis multitudinem eorum, & impetum eorum ne formidetis. 1. *Mac.* 4.
a illis formidinem; & pavefac audaciam eorum, & commoveatur contritione sua *Ibid.*
uid timidi estis, modicæ fidei? *Matth.* 8.
on turbetur cor vestrum, neque formidet. *Ioh.* 14.
onsolamini pusillanimes. 1. *Thes.* 5.
onsule tit. de *Metu & Timore.*

FORNICATIO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

duxerit quis virginem necdum desponsatam, dormieritque n ea, dotabit eam; & habebit eam uxorem. Si pater virginis noluerit, reddet pecuniam juxtà modum dotis, quàm virgines ere consueverunt. *Exod.* 22.
nvenerit vir puellam virginem, quæ non habet sponsum, & hendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit, daui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta siclos argenti, ebit eam uxorem, qui humiliavit illam: non poterit dimitam cunctis diebus vitæ suæ. *Deut.* 22.
n des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtu, & confundaris. *Ecclef.* 9.
rnicatio mulieris in excellentia oculorum; & in palpebris ilgnoscitur. *Ibid.* 26.
mitte eum, separatum est convivium eorum, fornicatione cati sunt. *Osea.* 4.
orietur, quoniam fecit nefas in Israël, ut fornicaretur in doatris sui, & auferes malum de medio tui. *Deut.* 22.
ui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes, hereunt illum, & extolletur in exemplum majus; & tolletur de ro anima ejus. *Eccl.* 19.
prostituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur lo. *Levit* 19.
n erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator de filiis Israël. 23.
m saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas cacia illius. *Ecclef.* 9.
nni homini noli intendere in specie: & in medio mulierum commorari. De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere itas viri. Melior est enim iniquitas viri, quàm mulier benes, & mulier confundens in opprobrium. *Ibid.* 42.
num est homini mulierem non tangere. 1. *Cor.* 7.

Morti-

Mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, & avaritiam, quæ est simulachrorum servitus, propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis, in quibus ambulastis aliquando, cùm viveretis in illis. *Coloss* 3.

Saturavi eos, & mœchati sunt. Equi amatores in fœminas, & emissarii facti sunt, unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Nunquid super his non visitabo, dicit Dominus? *Ierem*. c 5.

Non visitabo super filias vestras (in præsenti) cùm fuerint fornicatæ; & super sponsas vestras, cùm adulteraverint: Quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, & cum effœminatis sacrificabant, & populus non intelligens vapulabit. *Ose*. 4.

Fornicarii regnum Dei non possidebunt. 1. *Cor*. 6.

Fornicatores & adulteros judicabit Deus. *Hebr*. 13.

Esca ventri, & venter escis: Deus autem & hunc & has destruet: corpus autem non fornicationi, sed domino: & dominus corpori. 1. *Cor*. 6.

Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergò membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, unum corporis efficitur? Erunt enim inquit duo in carne una, &c. Fugite fornicationem. Omne enim peccatum, quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri. *Ibid*.

Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno, ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda *Apoc*. 21.

Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt. *Osea*. 5.

Homini fornicario omnis panis dulcis: non fatigabitur transgrediens usque ad finem. *Eccl*. 23.

Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. *Osea*. 4.

Ignis est, usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans germinina. *Iob*. 31.

Fovea profunda est meretrix, & puteus angustus à linea. Insidiatur in via quasi latro, & quos incautos videt, interficit. *Proverb*. 23.

Qui autem nutrit scortum, perdet substantiam. *Ibid*. 29.

Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te & hereditatem tuam. *Eccl*. 9.

Non offeres mercedem prostibulis *Deut*. 23.

Omnis

Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via, ab omni-
s prætereuntibus conculcabitur. *Eccl.9.*
Erubescit à patre & matre de fornicatione. *Ibid.41.*
Nec desiderabis uxorem ejus, non servum, non ancillam, non
vem, non asinum, nec omnia, quæ illius sunt. *Exod.20.*
Attende tibi, fili mi, ab omni fornicatione, & præter uxorem
m nunquam patiaris crimen scire. *Tob.4.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. satyr.2. lib.1.

——— ——— Quid inter-
Est, in matrona, ancilla, peccesve togata?

Ibidem.

——— ——— Quare, ne pœniteat te,
Desine matronas sectarier: unde laboris
Plus haurire mali est, quàm ex re decerpere fructus.

Vide Adulterium, Scortatio.

FORTITUDO.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

On in fortitudine sua roborabitur vir. *1.Reg.2.*
Confortamini, & agite diligenter: & Dominus erit vobiscum
onis. *2.Paral.19.*
xpecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & su-
Dominum. *Psal.26.*
omus justi plurima fortitudo; & in fructibus impii conturba-
Prov.15.
ulierem fortem quis inveniet? *Ibid.31.*
icebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. *Eccl.9.*
ctus est fortitudo pauperi: fortitudo egeno in tribulatione
Esa.25.
icite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere: ecce Deus
r ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, & salvabit
Ibid.35.
onforta lumbos, robora virtutem valde. *Nahum.2.*
ugit impius, nemine persequente: justus autem quasi leo
dens absque terrore erit. *Prov.28.*
oli timere, quia redemi te, & vocavi te nomine tuo: meus es tu.
transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te.
ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit
: quia ego sum Dominus Deus tuus, sanctus Israel, Salvator
Esa.42.
Deus pro nobis, quis contra nos? *Rom.8.*

De

De cætero, fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus. *Ephes.*6.

Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum. Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes facti estis, & verbum Dei manet in vobis, & vicistis malignum. 1. *Iohan.*2.

Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia, quæ possidet. *Luc.*11.

In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. laboramus, sed non destituimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur. 2. *Corinth.*4.

Fortitudo mea, & laus mea, Dominus. *Exod.* 15.

Vos ergo confortamini, & non dissolvantur manus vestræ: erit enim merces operi vestro. 2. *Paral.*15.

Oculi Domini contemplantur universam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. *Ibid.* 16.

Etenim Dominus est fortitudo vestra. *Nehem.*8.

Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. *Psal.*30.

Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es. *Ibid.* 58.

Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ: benedictus Deus. *Ibid.*67.

In timore Domini fiducia fortitudinis *Proverb* 14.

Turris fortissima nomen Domini: ad ipsum currit justus, & exaltabitur. *Ibid.*18.

Quia fortitudo mea, & laus mea Dominus: & factus est mihi in salutem. *Esa.*12.

Quia factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes à turbine, umbraculum ab æstu. *Ibid.*25.

In silentio & spe erit fortitudo vestra. *Ibid.* 30.

Qui dat lasso virtutem, & in his, qui non sunt, fortitudinem & robur multiplicat. *Ibid.*40.

Qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas ut aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. *Ibid.*

Deus meus factus est fortitudo mea. *Ibid.*49.

Fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus. *Ephes.*6.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

QVi vera virtute fortis est, nec temerè audet, nec inconsultè timet. *August. in Epist. ad Hier.*

Nemo est, qui non magis dolorem fugiat, quàm affectet voluptatem: quandoquidem videmus immanissimas bestias à maximis

voluptatibus exterreri dolorum metu, contra quæ firmiter stat fortis. *Ibid. lib. 83 quæst.*

Hæc est vera fortitudo, quæ naturæ usum, sexus infirmitatem mentis devotione transgreditur. *Idem de Vid.*

Non mediocris animi est fortitudo, quæ sola defendit ornamenta virtutum omnium, simulque & justitiam custodit, & quæ inexpiabili prælio adversus omnia vitia decertat: invicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior adversus voluptates, ut avaritiam fugiat, tanquam labem quandam, quæ virtutem effeminat. *Ambros. lib. 1. de Offic.*

Stultus ut luna mutatur: Sapiens enim non metu frangitur: non potestate mutatur: non extollitur prosperis: non tristibus mergitur. Vbi enim sapientia, ubi virtus est; ibi constantia & fortitudo. Sapiens ergò idem est animo: non minuitur: non augetur rerum mutationibus: nec ut parvulus fluctuat, ut circumferatur omni vento doctrinæ; sed manet perfectus in Christo, fundatus charitate, radicatus fide. *Ambros. in Epist. ad Simplic.*

In duobus generibus fortitudo spectatur animi: Primò, ut exteriora corporis pro minimis habeat, & quasi superflua, despicienda magis quàm expetenda ducat. Secundò, ut ea, quæ summa sunt, omnesque res, in quibus est honestas, præclara animi intentione usque ad effectum prosequatur. *Idem l. 1. de Offic.*

Iusti & fortis viri est, nec adversis frangi, nec prosperis sublevari; sed in utroque esse moderatum. *Hieron. in Ioel.*

Fortitudo corporis est imbecillitas animæ: & rursum, imbecillitas corporis est fortitudo animæ. *Idem in Amos lib. 2.*

Fortitudo atque constantia via regia est, à qua declinat ad dexteram, qui temerarius est & pertinax: ad sinistram, qui formidolosus est & pavidus. *Idem sup. Esaiam.*

Fortitudo non nisi in adversitate ostenditur. Tanto enim unusquisque ad fortitudinem profecisse verius se demonstrat, quanto aliena mala robustius tolerat. Nam minus in se convaluit, quem iniquitas aliena sternit: qui in eo, quod ferre non valet, pusillanimitatis suæ gladio confossus jacet. *Greg. lib. 5. moral.*

Fortitudo destruitur, nisi per consilium fulciatur: quia quò plus se posse conspicit, eò virtus sine moderamine rationis deteriùs in præceps ruit. *Idem.*

Fortitudo justorum est, carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. *Idem lib. 7. moral.*

Fortes facti sunt sancti, carnem domant, virtutibus coruscant, spiritum roborant, terrena despiciunt, cœlestia appetunt: occidi possunt, deflecti autem nequeunt; nec sustinere falsa per infirmitatem

tatem metuunt: nec læsi unquam à veritate contitescent. *Idem in quad. hom.*

Bonus circuitus est, si justitia quærit, prudentia invenit, fortitudo vendicat, temperantia possidet: ut sit justitia in affectu, prudentia in intellectu, fortitudo in effectu, temperantia in usu. *Bern. in lib. de considerat.*

Non est vir fortis, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. *Idem in Epist.*

Vir vocatur à viribus, qui nescit in adversis tolerando deficere, aut in prosperis aliqua elatione se jactare: sed animo stabili defixus, & cœlestium rerum contemplatione firmatus, manet semper impavidus. *Cassiod. super Psal. primum, Beatus Vir.*

Viri fortes semper in pace modesti sunt: & justitiam nimis diligunt, qui frequenter pericula tractaverunt. *Idem lib. Epist.*

Fortitudo, si nulla necessitate cogente, aut non pro causa honesta certum periculum subierit, in temeritatem convertitur. *Lact. lib. 6.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda 10. lib. 2.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram sortem benè præparatum
Pectus.

Ibidem.

Rebus angustis animosus atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

Lucanus lib. 7. civil.

—— Fortissimus ille est,
Qui promptus metuenda pati, si comminus instent,
Et differre potest.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Omne solum forti patria est, ut piscibus æquor;
Ut volucri, vacuo quicquid in orbe patet.

Statius lib. 8. Theb.

Omne homini natale solum.

Seneca in Hercule furen. v. 463.

Quemcunque fortem videris, miserum neges.

Iuvenalis satyr. 10.

——— Viribus ille
Confisus periit, admirandisq; lacertis.

Idem Sat. 13.

——— Dicimus autem
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum vita didicere magistra.

Homines magno animo erectoque viventes, semper sunt beati, qui omneis motus fortunæ, mutationesque rerum & temporum, leves & imbecilles fore intelligant, si in virtutis certamen venerint. 5. de Finib.

Est situm in nobis, ut & adversa quasi perpetua oblivione obruamus, & secunda jucundè ac suaviter meminerimus. 1. de Finib.

Ea, quæ eximia plerisque & præclara videntur, parva ducere, eaque ratione stabili firmaque contemnere, fortis animi magnique ducendum est: & ea, quæ videntur acerba, ita ferre, ut nihil à statu naturæ discedas, nihil à dignitate sapientis; robusti animi est, magnæque constantiæ. 1. Offic.

Si qui inducant animum, illa, quorum splendore capiuntur, vires, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemnere; eaque, quæ iis contraria sunt, pro nihilo ducere: tùm potuerunt clarissima voce profiteri, se neq; fortunæ impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, nec paupertate terreri: omniaq; sibi in sese esse posita: neque esse quidquam extrà suam potestatem, quod ducant in bonis. 5. Tusc.

Robustus animus & excelsus omni est liber cura & angore: cùm & mortem contemnit, & ad dolores ita paratus est, ut meminerit, maximos luctus morte finiri, parvos multa habere intervalla requietis, mediocrium nos esse dominos; ut si tolerabiles sint, feramus: sin minus, æquo animo è vita, quùm ea non placeat, tanquam ex theatro exeamus. 2. de Finib.

Fortes quidem & paratissimi fundere sanguinem suum, alienum videre non possunt. Alii gladium facilius recipiunt, quàm vident. Senec. epist. 58.

¶ APOPHTHEGMATA.

Agesilaus sciscitatus: Vtra virtus esset præstantior, fortitudo, an justitia? graviter respondit: Fortitudinis nullum esse usum, nisi adsit justitia. Quod si omnes essent justi, nihil opus foret fortitudine. Plut. in apoph. Lacon.

Agis cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæmonii? Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos. Ostendens, referre quàm fortes viros habeat civitas, non quàm multos. Idem.

Miles quidam Lacedæmonius, in pugna prostratus, hostem ejus tergo insidentem rogavit, ut se verteret, & in pectus potius stringeret ensem: rogatus: Quid ita? Ne amasius, inquit, meus erubescat, si viderit aversis confossum vulneribus. Idem.

Androclidas ad eum, qui quærebat, cur brevibus Spartiatæ pugionibus in bello uterentur? Quia cum hostibus, inquit, cominus dimicamus. Idem.

Callicrates adversus Mardonium Xerxis ducem pugnaturus, sagittâ percussus ac propemodum exanimatus: Ego, inquit, mortem

Plaut. Rud. 2.3.

—— *Animus aequus optimum est aerumnae condimentum.*

Horat. 2. serm. 2.

—— —— *Vivite fortes:*
Fortiaque adversis opponite pectora rebus.

Martialis 11. Ep. 57.

Rebus in angustis facile est contemnere vitam:
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Plaut. Capt. 2.1.

In re mala animo si bono utare, adjuvat.

Idem Pseud. 1.5.

Bonus animus in mala re dimidium est mali.

Ibid. 2.1.

Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere:
nam omnes
Res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

i propria maxime est fortitudo, cujus munera duo maxima unt, mortis dolorisque contemptio. *Cicero 2. Tusc.*

t fortitudinis proprium & magnitudinis animi, nihil extime-: omnia humana despicere: nihil, quod homini accidere pos-ntolerandum putare. 3. *Offic.*

ortitudo est scientia perferendarum rerum, vel affectio animi tiendo & perferendo, summae legi parens sine timore. 4. *Tusc.*

ortitudo est virtus, pugnans pro aequitate. 1. *Offic.*

ortes & magnanimi sunt habendi, non qui faciunt, sed qui pro-nt injuriam 1. *Offic.*

emo poterit esse celsus & erectus, & ea, quae homini accidere unt, omnia parva ducere, nisi omnia bona sibi in se posita cen-. 5. *Tusc.*

ortes viri non tam praemia sequi solent recte factorum, quam res recte facta. *Pro Milone.*

t virorum fortium, virtute praestare tantum, ut possint fortu-ulpam non extimescere. *Philipp.* 3.

agna laus & admirabilis videri solet, tulisse sapienter casus ad-s, non fractum esse fortuna, retinuisse in rebus asperis digni-n. 2. *Orat.*

t viri fortis, ne suppliciis quidem moveri, ut fortiter fecisse teat. *Pro Milone.*

ui magno animo est atque forti, omnia, quae cadere in homi-possunt, despicit, & pro nihilo putat: atque iste vir altus & ex-ns magno animo, vere fortis, infra se omnia humana ducit. 3. *de*
f.

Homi-

Homines magno animo erectoque viventes, semper sunt beati, qui omneis motus fortunæ, mutationesque rerum & temporum, leves & imbecilles fore intelligant, si in virtutis certamen venerint. *5. de Finib.*

Est situm in nobis, ut & adversa quasi perpetua oblivione obruamus, & secunda jucundè ac suaviter meminerimus. *1. de Finib.*

Ea, quæ eximia plerisque & præclara videntur, parva ducere, eaque ratione stabili firmaque contemnere, fortis animi magnique ducendum est: & ea, quæ videntur acerba, ita ferre, ut nihil à statu naturæ discedas, nihil à dignitate sapientis; robusti animi est, magnæque constantiæ. *1. Offic.*

Si qui inducant animum, illa, quorum splendore capiuntur, vires, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemnere; eaque, quæ iis contraria sunt, pro nihilo ducere: tùm poterunt clarissima voce profiteri, se neq; fortunæ impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, nec paupertate terreri: omniaq; sibi in sese esse posita: neque esse quidquam extrà suam potestatem, quod ducant in bonis. *5. Tusc.*

Robustus animus & excelsus omni est liber cura & angore: cùm & mortem contemnit, & ad dolores ita paratus est, ut meminerit, maximos luctus morte finiri, parvos multa habere intervalla requietis, mediocrium nos esse dominos: ut si tolerabiles sint, feramus: sin minus, æquo animo è vita, quùm ea non placeat, tanquam ex theatro exeamus. *2. de Finib.*

Fortes quidem & paratissimi fundere sanguinem suum, alienum videre non possunt. Alii gladium facilius recipiunt, quàm vident. *Senec. epist. 58.*

¶ APOPHTHEGMATA.

AGesilaus sciscitatus: Vtra virtus esset præstantior, fortitudo, an justitia? graviter respondit: Fortitudinis nullum esse usum, nisi adsit justitia. Quod si omnes essent justi, nihil opus foret fortitudine. *Plut. in apoph. Lacon.*

Agis cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæmonii? Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos. Ostendens, referre quàm fortes viros habeat civitas, non quàm multos. *Idem.*

Miles quidam Lacedæmonius, in pugna prostratus, hostem ejus tergo insidentem rogavit, ut se verteret, & in pectus potius stringeret ensem: rogatus: Quid ita? Ne amasius, inquit, meus erubescat, si viderit aversis confossum vulneribus. *Idem.*

Androclitas ad eum, qui quærebat, cur brevibus Spartiatæ pugionibus in bello uterentur? Quia cum hostibus, inquit, cominus dimicamus. *Idem.*

Callicrates adversus Mardonium Xerxis ducem pugnaturus, sagittâ percussus ac propemodum exanimatus: Ego, inquit, mortem

Plaut. Rud. 2.3.

——*Animus æquus optimum est ærumnæ condimentum.*

Horat. 2. ferm. 2.

—————— *Vivite fortes:*

Fortiaq; adversis opponite pectora rebus.

Martialis 11. Ep. 57.

Rebus in angustis facile est contemnere vitam:

Fortiter ille facit, qui miser esse potest.

Plaut. Capt. 2.1.

In re mala animo si bono utare, adjuvat.

Idem Pseud. 1.5.

Bonus animus in mala re dimidium est mali.

Ibid. 2. 1.

Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere: nam omnes

Res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

VIri propria maxime est fortitudo, cujus munera duo maxima sunt, mortis dolorisque contemptio. *Cicero 2. Tusc.*

Est fortitudinis proprium & magnitudinis animi, nihil extimescere: omnia humana despicere: nihil, quod homini accidere possit, intolerandum putare. 3. *Offic.*

Fortitudo est scientia perferendarum rerum, vel affectio animi in patiendo & perferendo, summæ legi parens sine timore. 4. *Tusc.*

Fortitudo est virtus, pugnans pro æquitate. 1. *Offic.*

Fortes & magnanimi sunt habendi, non qui faciunt, sed qui propulsant injuriam. 1. *Offic.*

Nemo poterit esse celsus & erectus, & ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducere, nisi omnia bona sibi in se posita censebit. 5. *Tusc.*

Fortes viri non tam præmia sequi solent rectè factorum, quàm ipsa res rectè facta. *Pro Milone.*

Est virorum fortium, virtute præstare tantum, ut possint fortunæ culpam non extimescere. *Philipp.* 3.

Magna laus & admirabilis videri solet, tulisse sapienter casus adversos, non fractum esse fortunâ, retinuisse in rebus asperis dignitatem. 2. *Orat.*

Est viri fortis, ne suppliciis quidem moveri, ut fortiter fecisse pœniteat. *Pro Milone.*

Qui magno animo est atque forti, omnia, quæ cadere in hominem possunt, despicit, & pro nihilo putat: atque iste vir altus & excellens magno animo, verè fortis, infrà se omnia humana ducit. 3. *de Finib.*

Homi-

Homines magno animo erectoque viventes, semper sunt beati, qui omneis motus fortunæ, mutationesque rerum & temporum, leves & imbecilles fore intelligant, si in virtutis certamen venerint. *5. de Finib.*

Est situm in nobis, ut & adversa quasi perpetua oblivione obruamus, & secunda jucundè ac suaviter meminerimus. 1. *de Finib.*

Ea, quæ eximia plerisque & præclara videntur, parva ducere, eaque ratione stabili firmaque contemnere, fortis animi magnique ducendum est: & ea, quæ videntur acerba, ita ferre, ut nihil à statu naturæ discedas, nihil à dignitate sapientis; robusti animi est, magnæque constantiæ. 1. *Offic.*

Si qui inducant animum, illa, quorum splendore capiuntur, vires, valetudinem, pulchritudinem, divitias, honores, opes contemnere; eaque, quæ iis contraria sunt, pro nihilo ducere: tùm poterunt clarissima voce profiteri, se neq; fortunæ impetu, nec multitudinis opinione, nec dolore, nec paupertate terreri: omniaq; sibi in sese esse posita: neque esse quidquam extrà suam potestatem, quod ducant in bonis. 5. *Tusc.*

Robustus animus & excelsus omni est liber cura & angore: cùm & mortem contemnit, & ad dolores ita paratus est, ut meminerit, maximos luctus morte finiri, parvos multa habere intervalla requietis, mediocrium nos esse dominos: ut si tolerabiles sint, feramus: sin minus, æquo animo è vita, quùm ea non placeat, tanquam ex theatro exeamus. 2. *de Finib.*

Fortes quidem & paratissimi fundere sanguinem suum, alienum videre non possunt. Alii gladium facilius recipiunt, quàm vident. *Senec. epist.* 58.

¶ APOPHTHEGMATA.

AGesilaus sciscitatus: Vtra virtus esset præstantior, fortitudo, an justitia? graviter respondit: Fortitudinis nullum esse usum, nisi adsit justitia. Quod si omnes essent justi, nihil opus foret fortitudine. *Plut. in apoph. Lacon.*

Agis cuidam sciscitanti, quot essent Lacedæmonii? Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos. Ostendens, referre quàm fortes viros habeat civitas, non quàm multos. *Idem.*

Miles quidam Lacedæmonius, in pugna prostratus, hostem ejus tergo insidentem rogavit, ut se verteret, & in pectus potius stringeret ensem: rogatus: Quid ita? Ne amasius, inquit, meus erubescat, si viderit aversis confossum vulneribus. *Idem.*

Androclitas ad eum, qui quærebat, cur brevibus Spartiatæ pugionibus in bello uterentur? Quia cum hostibus, inquit, cominus dimicamus. *Idem.*

Callicrates adversus Mardonium Xerxis ducem pugnaturus, sagittâ percussus ac propemodum exanimatus: Ego, inquit, mortem

il lugeo, quòd domo proficiscens, ut pro Græcia morerer, hoc erim: sed angor animo, quod nec strenuè, nec fortiter dimi- s oppeto. *Idem.*

pamnondas, cum esset sibi nunciatum, exercitum ab Athenien- s novis armatum armis in se missum: Quid igitur, inquit, An- nidas gemit, cum Tellen novas tibias faciat? Hic enim malus, optimus erat tibicen. *Plut.*

dem, cuidam objicienti, quòd Agamemnonis gloriam æmula- r: Falleris, inquit. Nam ille totius Græciæ præsidiis usus, decem is vix unam cœpit urbem: Ego unius huius urbis præsidiis uno profligatis Lacedæmoniis, totam Græciam liberavi. *Erasm.5. ph. ex Plut.*

dem in Mantinea pugna lethaliter vulneratus, non prius ferrum xit, quàm audisset, Thebanos vicisse: Tum satis, inquit, vixi: ictus enim morior: & educto ferro protinus efflavit animam. *er. Max.*

urbo, Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, ut curam ha- t suæ valetudinis, sibique daret vacationem à negotiis, respon- Non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori. *Erasm. 6. ph.*

llius miles ægro corpore in aciem progrediebatur: cùm autem dam eum, quorsum ita affecto corpore proficisceretur, interro- nt? Respondit: Ad moriendum pro Reipubl. nostræ salute. *x. serm. 4.*

llius miles claudus ad militiam proficiscens, quùm ab aliis ri- tur: Non opus est fuga, sed viribus, inquit, quibus milites sub- nt: locumque in acie tueantur. *Plut. in Lac. Max. serm. 4.*

Quum quidam fortè obvii Laconibus dixissent: Fortunati estis, *cones:* Nam modò hinc latrones abiere: Non nos, inquiunt, Martem: sed illi potius fortunati sunt, qui in nos non incide- . *Plut. in Lacon.*

acon quidam, oculorum morbo laborans, ad bellum proficisce- r: Sed quibusdam dicentibus: Quo abis sic affectus? Aut quid urus? Si aliud, inquit, nihil egero, hostis saltem gladium he- bo. *Plut.*

hilippus antè Spartæ muros castrametatus, misit nuntios, multa a minitans, ni facerent imperata. Quidam autem ex Lace- oniis, minis auditis: Gratiam, inquit, habemus Philippo, d non perhibeat, id quod in pugnantium potestate situm est, i. *Stob. serm. 7.*

ycurgus roganti, qua de causa vetuisset oppugnari turres? Ne, it, à fœmina, puerove, aut alio quopiam homine, puero ac fœ- e non dissimili, viri præstantiores occidantur. *Plutarch.*

erxes, cùm à trecentis Lacedæmoniis ad Thermopylas vexatus esset,

esset, tantam militum ducens multitudinem, hoc se deceptum ajebat, quòd multos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. *Eras. 5 apoph.*

Leonidas contra Persas propugnaturus, percontatus: Quid facere statuisset? Nil aliud, ait, facturus sum, quàm revera pro Græcis moriturus pugnando. *Plut. in Lacon. apoph.*

Democritus, quid efficeret fortitudo, sciscitatus? Dispendia minuit, inquit. *Stob. serm. 5.*

Plato interrogatus: Quomodo affectum esse conveniat adversus calamitates? Ita, dixit, ut providens aliquis non incidat in eas: si tamen inciderit, condemnationem etiam sui non curet. *Stob. serm. 7.*

Aristoteles, quid esset fortitudo, sciscitatus? Est (inquit) virtus animosi, per quàm non facilè mortis metus ingruit. *Stob. serm. 4.*

Pædaretus cuidam dicenti: Magnum esse numerum hostium! Tantò, inquit, plus gloriæ referemus: quoniam plures interficiemus. *Plut. in Lacon.*

Lacæna filium claudum in aciem proficiscentem deducens; Fili, inquit, singulo quoque gradu fac virtutis memineris. *Plut. in apoph. Lacænar.*

Lacon quidam, in clypeo pro insigni gerens muscam, eamque non majorem verâ, quibusdam irridentibus, dicentibusque, quod id studio fecisset, quo lateret: Imò, inquit, ut sim conspicuus. Tam enim propè accedo ad hostes, ut ab ipsis perspiciatur insigne, cujusmodi sit. *Idem in Lacon.*

Pelopidas, quùm ex militibus quispiam, qui viderat Lacædemonios, per angustias montium adventare, dixisset Pelopidæ: Incidimus in hostes! Quin potiùs nos in illos, inquit, quàm in nos illi. *Idem in apoph.*

Xerxes, cùm scripsisset ad Leonidam: Mitte arma: rescripsit *Leonidas*: Veni & cape. Maluit armatus mori, quàm traditis armis turpiter de vita cum hoste pacisci. *Ibid.*

Cùm ad *Leonidam* Alexandriæ filium quidam militum dixisset: Hostes sunt propè nos! Et nos, inquit, propè illos. *Idem in apoph. Lacon.*

Alphonsus rex, dehortantibus amicis, ne ob imminentia pericula bellum pro Ioanna Neapolitanorum regina contra Martinum Pontificem, qui regno eam spoliârat, susciperet: Non abhorreo, inquit, periculum: cum sine labore & periculo nemo unquam gloriam consecutus sit. *Panorm. de reb gestis Alphon. lib. 1. c. 8.*

§ SIMILITVDINES.

UT cervis frustrà sunt ingentia cornua, cùm desit animus: Ita non satis est opibus pollere, nisi fortitudo accesserit. *Plut.*

Vt qui inambulantes attollunt sese, ac dilatant, fastuosi vocan-
; at laudantur, qui itidem faciunt in pugilum certamine, aut in
a, & vocantur fortes & invicti: Sic qui in rebus adversis erigit
nium, fortis habetur & insuperabilis. *Plut.*

Vt magnus gubernator & scisso navigat velo:&,si exarmavit,ta-
n reliquias navigii aptat ad cursum: Sic in corpore parùm felici
deficiente, tamen fortis animus sui similis est. *Senec.*

Quemadmodum quod in tesseris cecidit, id arte & ratione,quam
est optimè, disponendum: Ita quod in vita accidit, in optimam
endum partem. *Plut.*

Vt palmæ arboris ramus, imposito onere, non deflectitur in ter-
cæterarum more; sed renititur,& ultrò adversus sarcinæ pondus
it sese: Ita viri fortis animus,quò plus negotiis premitur,quóve
gis sævit fortuna, hoc est erectior. *Plin.lib.*16. *c.*43.

Vt in arboribus robustiores sunt partes Aquiloni oppositæ,quàm
Austrum & Zephyrum spectant: Ita fortiores sumus in his,
uibus nos duris casibus exercuit fortuna. *Erasm.*

Vt pisces quidam in mari nati educatique, nihil tamen sapiunt
marini: Ita quidam inter Barbaros geniti & educati, longè ab-
ab omni barbarie. *Idem.*

Columbo in volatu pernicitas: Sed dum plaudit in aëre sibi pla-
, implicat se strepitu pennis, capitur ab insidiante alicubi acci-
e: Ita multi dum ostentant suas vires magis,quàm utuntur,ob-
sui, præda fiunt inimici. *Erasm.*

t Crocodilus terribilis est in fugaces, fugax contra sequentes:
quidam, si concedas ac metuas,tùm ferociunt; si strenuè conte-
s & obsistas, statim concedunt. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

titudinis & magnanimitatis exempla: Abraham, *Gen.* 14. 14.
cob, 31. 36 & 32. 28. Moses & Aaron *Exod.* 5. 1. *Num.* 14. 9.
ses, *Exod.* 8. & 29. & 9. 30. Israelitæ, 13. 18. Caleb, *Num.* 13. & 31.
citus Israelitarum, 31. 7. *Deuter.* 31. 23. Iosue, *Ios.* 8. & 1. & 10.
Caleb, 14. 11. *Eccl.* 46. 11. Aod, *Iudic* 3. 28. Gedeon, 6. & 2. 16.
3 Iephthe Galaadites, 11. 1. Samson, 14. 6. & 15. & 8. 15. & 6. 30.
que Viri fortissimi, 18. 7. sexcenti Viri, & 11. 16. septingenti Vi-
16. Saul, 1. *Sam.* 9. & 1. 2. & 11. & 6. 7. David, 17. & 36. 50 & 24.
26. 5 duodecim Adolescentes, 2. *Sam* 2. 15. Nathan, 12. 1. Viri-
dis, 17. 8 tres Davidis principes, 23. 16. Ieroboam, 2. *Reg.* 11. 18.
1 *Reg* 18. 18 & 2. 20. 2. *Reg.* 1. & 4. 16. Naaman, 5. 1. Elisæus, 3. 3.
9. 24. & 10. & 8. 14. 26. Iojada, 11. 4 Iudas, 1. *Paralip.* 5. 2. Ioab
Sarviæ, 11. 6. fortissimi Viri, 12. & 1. 2. Filiæ Semeiæ, 26 & 7. 8.
as, 27. 6 Exercitus Asa, 2. *Paralip* 14. & 8. Iosaphat, 17. & 5. 6.
arias, 24. 20. Azarias & octoginta Viri, 26. 17. Ezechias, 32. 7.
mias, *Nehem.* 2. 18. Reduces ex captivitate Babylonica, 4. & 2. 17.

Sidrach,

Sidrach, Misach, Abednego, *Dan.*3.*vers.*16.17. Daniel, 6.10. Iudas Machabæus, 1 *Macchab.*2.66. Ioannes Simonis filius, 13.54. Iudas, 2. *Macchab.*12.42. Ioseph Arimathæus: *Matth.*27.*v.*58. Cæcus natus, *Iohan.* 9.*v.*17.31. Thomas, 11.16. Petrus, *Act.* 2.14. & 3.14. & 4.*v.*8.9. Petrus & Iohannes, *v.*19. Apostoli, *v.*33. Petrus cum Collegis, 5.29. Stephanus, 6.8. & 7.51. Paulus, *Act.*13.1. & 16.37. & 17.17. & 19. 30. & 20 *v.*23.24. & 21.13. & 22.1. & 24.*v.*9.10. & 25.11. & 27. *v.*22.37. & 28.30. 2.*Cor.*1.21. Fortitudinis injuriosæ exempla: Cain, *Gen.*4.8. Reges Elam & alii, 14.11. Abimelech, *Iudic.*9.5. Saul, 1.*Sam.* 18.11. Absalom, 2.*Sam.*15.*v.*10.11. Ieroboam, 1.*Reg.*12.26. Iudas proditor, *Matth.*26.15. Sacerdotes, Magistratus & Sadducæi, *Act.*4.13. & 18. Iudæi, 13.12.

¶ EXEMPLA PROFANA.

CAto major cohortans adolescentes, ut audacter pugnarent, subinde addebat: Sermonem citius quam ferrum, ac vocem plus quàm manum emollire & obstupefacere hostem. *Plut. in apoph.*

Apud Spartanos erat orationis genus simplex, nihil affectatum, nihil habens molle ac delicatum: nec in aliis versabatur argumentis, quàm *Vel* in laudibus eorum, qui fortiter ac generose vitam exegissent, quique pro Sparta occubuissent, & ob id ab omnibus ut beati celebrabantur: *Vel* in vituperandis his, qui metu periculorum nihil egregiè gessissent, & qui ob ignaviam à morte cruciabilem infelicemque vitam viverent: *Vel* in pollicitatione per gloriæ studium, accendente animos ad virtutem, ad cujusque ætatem accommodata. Itaque tres erant apud illos chori, juxtà triplex ætatum discrimen: quibus in festis simul constitutis, senum chorus incipiens canebat:

Ἄμμες πόκ' ἦμεν ἄλκιμοι νεανίαι.
Nos quondam eramus melytes bello viri.

Iuvenum verò chorus succinebat:

Ἄμμες δέ γ' εἰμέν, αἰ δὲ λῇς, αὐγάσδεο.
Nos ij sumus: fac, si velis, periculum.

Puerorum denique sequebatur:

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες.
Nos fortitudine plurimum præstabimus.

Rectè nimirum atque ordine legislator propinqua domesticaq; exempla juventuti per ipsos ob oculos posuit autores. *Plut. de laude sui ipsius & Laconicis.*

Templariũ milites, ut aut vincere, aut mori in bellis contrà Saracenos didicerent, si fortè caperentur, solo cingulo & cultello redimebantur. *Sigeberti continuator.*

Probus, antequam ad imperium eveheretur in Africa proconsul, Aradionem fortissimum virum singulari certamine interemit, & honorificè sepelivit. *Fulg. lib.*3.*cap.*2.

Achillinus miles Belisarii Romæ ad portam Pincianam solus impetum Gothorum repressit. *Procopius.*

¶ HIEROGLYPHICA.

PEr *anteriora Leonis* hieroglyphicè *robur* significatur, propterea quod in eo animali membra illa robustiora sunt: ab excellenti enim vi quadam unius cujusq; rei significata sua Ægyptii desumebant. Expressit robur hoc Lucretius Carus, cùm ita scripsit:

Principio genus acre Leonum sævaq; sæcla,
Tuta est virtus.

Pier.Val.lib.1.p.2.F.

Per *Vespas etiam* hieroglyphicè pugnacitatem & infestum adversus hostes ingenium significabant Ægyptii. *Idem lib.4.pag.34.E.*

Fortem quoque per *Camelum* hieroglyphicè præfigurabant. Est enim in hoc animante mirus dorsi vigor, & onerum gerendorum indefessum, ut fame etiam ac siti pertinacissimè tolerata in plures sub onere dies perseveret. *Val.Pier.lib.12.pag.116.E.*

Fortitudinem quoque nonnulli per *Tigrim* fluviorum omnium rapidissimum hieroglyphicè significant, quòd,quemadmodum velocissimus hic fluvius, qua parte ex Armenia in Mesopotamiam labitur, propter rapidissimam velocitatem sagittæ (quæ Armeniorum lingua Tigris dicitur)comparetur,sic fortitudo cursu quodam pernici concita, obstantia quæque demoliri atque prosternere videatur,nullisque obicibus oppositisque molibus aut obstaculis impediri,quin,quo ferri destinarit, eò victrix prorumpat. *Idem lib.21. pag.197.C.*

Non temerè quoque *Adamantem* pro fortitudine proponi, cui robur indomitum, visque insuperabilis nomen meritò fecisset, quippe qui limæ, scalpro & malleo duritiâ inenarrabili resistat, quodque omnium maximè admirandum est, contrà etiam ignis violentiam incolumis lapillus evadat. *Idem Pierius Valer. lib.41. pag.402.E.*

FORTUNA, CASUS, EVENTUS,

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. 1. Epist.14.

Optat ephippia bos piger: optat arare caballus.

Idem 1. Serm. 1.

Qui fit, Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu sors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores! gravis annis
Miles ait, multo jam fractus membra labore.
Contra mercator, navim jactantibus Austris,

Mile-

Militia est potior. quid enim? concurritur: hora
Momento cita mors venit, aut victoria læta.
Agricolam laudat juris legumq; peritus,
Sub galli cantum consultor ubi ostia pulsat.
Ille datis vadibus, qui rure extractus in urbem est,
Solos felices viventes clamat in urbe.

Horat. 1. Epist.14.

Ruro ego viventem, tu dicis in urbe, beatum:
Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors.
Stultus uterque locum immeritum causatur iniquè,
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Ovid. 1. Art.

Fertilior seges est alienis semper in agris:
Vicinumque pecus grandius uber habet.

Publ. Syrus.

Alienum nobis, nostrum plus aliis placet.

Virgil. Eccl.9. v.5.

——— ——— Sors omnia versat.

Ovid. Met.14. v.494.

——— ——— Sors autem ubi pessima rerum est,
Sub pedibus timor est, securaq; summa malorum.

Horat.1. Epist.10.

Lætus sorte tua vives sapienter Aristi.

Senec. Thyest. v.594.

Nulla sors longa est.

Idem Troad v.1014.

Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Ibid. v.1027.

Aequior casum tulit & procellas,
Mille qui Ponto pariter carinas
Obrui vidit.

Martialis 1.

O quantum est subitis casibus ingenium?

Sen. Herc. Fur. v.327.

Quem sæpè transit casus, aliquando invenit.

Ovid. 4. Trist.3.

Hectora quis nosset, felix si Troja fuisset?

Proper. 2, 25.

Si qua venit serò, magna ruina venit.

Albinovanus ad Liviam Augustam.

Nempe per hos etiam fortuna injuria mores
Regnat, & incerta est hic quoque nixa rota.

Nic

FORTUNA.

Hic quoque sentitur, ne quid non improba carpat,
Sævit, & injustum jus sibi ubique facit.

Sen. Agam. v.100.

——— Quidquid in altum
Fortuna tulit, ruitura levat.
Modicis rebus longius ævum est.

Plaut. Cap. 2.2.

—— Fortuna humana fingit, artatque, ut lubet:
Me, qui liber fueram, servum fecit, e summo infimum:
Qui imperare insueveram, nunc alterius imperio obsequor.

Ovid. 4. Pont. 3.

Quid facis, ah demens? cur, si fortuna recedat,
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hæc Dea non stabili, quam sit levis, orbe fatetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet.

Ovid. 8. Met. v.72.

——— Sibi quisque profecto
Est Deus: Ignavis precibus Fortuna repugnat.

Ter. Phorm. 1.4. & Cic. 2. Tuscul.

Fortes fortuna adjuvat.

Idem Hec. 3.3.

O Fortuna, ut nunquam perpetuò es bona.

Albinovanus ad Liviam.

Fortuna arbitriis tempus dispensat ubique:
Illa rapit juvenes, sustulit illa senes.

Iuvenalis 10.

——— Sequitur Fortunam, ut semper, & odit
Damnatos.

Lucanus 3.

——— Servat multos Fortuna nocentes.

Senec. Thyest. v. 615.

——— Prohibetque Clotho
Stare Fortunam: rotat omne fatum.

Martialis 12. Ep. 10.

Fortuna multis dat nimis, satis nulli.

Plaut.

Vt consuevere homines, Salus frustratur, & Fortuna.

Ibidem.

——— Nec ullis præstat velox
Fortuna fidem.

Sen. Met. v.159.

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

Ibid.

Ibid. v.219.

——— *Rapida Fortuna ac levis,*
Præcepsque regno eripuit, exsilio dedit.

Silius. 4.

Pelle moras, brevis est magni Fortuna favoris.

Hor.3. Carm.29.

Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.

Publ. Syrus.

Fortuna cum blanditur, captatum advenit.
Fortunam citius reperias, quàm retineas.
Fortuna nimiùm quem fovet, stultum facit.
Fortuna vitrea est; cùm splendet, frangitur.
Levis est Fortuna: citò reposcit, quæ dedit.

Ovid. Epist. 2.

Heu patior telis vulnera facta meis!

Ovid. 4. Pont. 3.

Ludit in humanis divina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.

Ex Græcis Comicis.

Πᾶσιν γὰρ εὖ φρονοῦσι συμμαχεῖ τύχη.
Qui se gerunt prudentes, illis sors favet.
Ταὐτόματον ἡμῶν κάλλιω βουλεύεται.
Meliora quam nos ipsa sors deliberat.
Οἷς μὲν δίδωσιν, οἷς δ' ἀφαιρεῖται τύχη.
Fortuna dat aliis, & aliis eripit.
Δοὺς τῇ τύχῃ τὸ μικρὸν, ἐκλήψῃ μέγα.
Dans parva sorti, recipies quæ magna sint.
Πολλοὺς κακῶς πράσσοντας ὤρθωσεν τύχη.
Rebus ab egenis evehit sors plurimos.
Οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδεμία τύχη θεὸς,
Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ταὐτόματον ὃ γίγνεται,
Ὡς ἔτυχ' ἑκάστῳ, προσαγορεύεται τύχη.
Fortuna nulla est uspiam nobis Deus.
Sed quicquid homini fortè contingit, solet
Fortuna id omne passim nuncuparier.
Ὡς ποικίλον πρᾶγμ' ἐστὶ καὶ πλάνον τύχη.
Fortuna quam res varia, quam volubilis.
Στρέφει δὲ πάντα τὰ ἐν βίῳ μικρὰ τύχη.
Fortuna parva versat humana omnia.

Τὸ θη-

Fortuna.

Hic quoque sentitur, ne quid non improba carpat,
Sævit, & injustum jus sibi ubique facit.

Sen. Agam. v. 100.

——— *Quidquid in altum*
Fortuna tulit, ruitura levat.
Modicis rebus longius ævum est.

Plaut. Cap. 2. 2.

—— *Fortuna humana fingit, artatque, ut lubet:*
Me, qui liber fueram, servum fecit, e summo infimum:
Qui imperare insueverã, nunc alterius imperio obsequor.

Ovid. 4. Pont. 3.

Quid facis, ah demens? cur, si fortuna recedat,
Naufragio lacrymas eripis ipse tuo?
Hac Dea non stabili, quàm sit levis, orbe fatetur,
Quæ summum dubio sub pede semper habet.

Ovid. 8. Met. v. 72.

——— *Sibi quisque profecto*
Est Deus: Ignavis precibus Fortuna repugnat.

Ter. Phorm. 1. 4. & Cic. 2. Tuscul.

Fortes fortuna adjuvat.

Idem Hec. 3. 3.

O Fortuna, ut nunquam perpetuò es bona.

Albinovanus ad Liviam.

Fortuna arbitriis tempus dispensat ubique:
Illa rapit juvenes, sustulit illa senes.

Iuvenalis 10.

——— *Sequitur Fortunam, ut semper, & odit*
Damnatos.

Lucanus 3.

——— *Servat multos Fortuna nocentes.*

Senec. Thyest. v. 615.

——— *Prohibetque Clotho*
Stare Fortunam: rotat omne fatum.

Martialis 12. Ep. 10.

Fortuna multis dat nimis, satis nulli.

Plaut.

Vt consuevere homines, Salus frustratur, & Fortuna.

Ibidem.

——— *Nec ullis præstat velox*
Fortuna fidem.

Sen. Met. v. 159.

Fortuna fortes metuit, ignavos premit.

Ibid.

Ibid. v.219.

——— *Rapida Fortuna ac levis,*
Pracepsque regno eripuit, exsilio dedit.

Silius. 4.

Pelle moras, brevis est magni Fortuna favoris.

Hor.3. Carm.29.

Fortuna sævo læta negotio, &
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.

Publ. Syrus.

Fortuna cum blanditur, captatum advenit.
Fortunam citius reperias, quam retineas.
Fortuna nimium quem fovet, stultum facit.
Fortuna vitrea est, cum splendet, frangitur.
Levis est Fortuna: cito reposcit, quæ dedit.

Ovid. Epist. 2.

Heu patior telis vulnera facta meis!

Ovid.4. Pont.3.

Ludit in humanis divina potentia rebus,
Et certam præsens vix habet hora fidem.

Ex Græcis Comicis.

Πᾶσιν γὰρ εὖ φρονᾶσι συμμαχεῖ τύχη.
Qui se gerunt prudentes, illis sors favet.
Ταυτόματον ἡμῶν καλλίω βαλεύεται.
Meliora quam nos ipsa sors deliberat.
Οἷς μὲν δίδωσιν, οἷς δ᾽ ἀφαιρεῖται τύχη.
Fortuna dat aliis, & aliis eripit.
Δὸς τῇ τύχῃ τὸ μικρὸν, ἐκλήψῃ μέγα.
Dans parva sorti, recipies quæ magna sunt.
Πολλοὺς κακῶς πράττοντας ὤρθωσεν τύχη.
Rebus ab egenis evehit fors plurimos.
Οὐκ ἔστιν ἡμῖν οὐδεμία τύχη θεός,
Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ταὐτόματον ὃ γίγνεται,
Ὡς ἔτυχ᾽ ἑκάστῳ, προσαγορεύεται τύχη.
Fortuna nulla est usquam nobis Deus.
Sed quicquid homini forte contingit, solet
Fortuna id omne passim nuncupari.
Ὡς ποικίλον πρᾶγμ᾽ ἐστὶ καὶ πλάνον τύχη.
Fortuna quam res varia, quam volubilis.
Στρέφει δὲ πάντα τὰ ἐν βίῳ μικρὰ τύχη.
Fortuna parva versat humana omnia.

Τὸ θυη-

Τὰ θνητῶν πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.
Mutantur humana vario modo omnia.
Βέβαιον οὐδὲν ἐν βίῳ δοκεῖ πέλειν.
Stabile videtur nostra habere vita nil.
Ἄνθρωπος ὤν, μέμνησο τῆς κοινῆς τύχης.
Sortis memento communis, quùm sis homo.
Μὴ βαῖνε δυστυχοῦντι· κοινὴ γὰρ τύχη.
Misero cave insultare: sors communis est.
Ὦ μεταβολαῖς χαίρουσι παντοίαις τύχη,
Σὸν ἔστ' ὄνειδος τοῦθ', ὅταν αὐτὸς ἀνὴρ
Δίκαιος ἀδίκοις περιπέσῃ συμπτώμασι.
Mutare quæ res omnibus gaudes modis,
Fortuna, crimen est tuum, quùm cuipiam,
Qui cultor æqui, sors iniqua obvenerit.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

FOrtuna est rerum omnium domina. *Cic. pro Marcello.*

Fortuna est rerum externarum, & ad corpus pertinentium. *5. Tuscul.*

Fortunam insanam esse, & cæcam, & brutam perhibent philosophi. Cœcam ob eam rem, quia nil cernat, quo sese applicet: Insanam autem ajunt, quia atrox, incerta, stabilisque sit. Brutam, quia cum multis incommodis conflictatur, propter immensam pecuniæ cupiditatem. 2. *ad Her.*

Varia est vitæ commutabilisque ratio, vaga, volubilisque fortuna. *Pro Milone.*

Non solùm ipsa fortuna cæca est, sed eos etiam plerunque efficit cæcos, quos complexa est. Itaque illi efferuntur fastidio ferè & contumacia: neque quicquam insipiente fortunato intolerabilius fieri potest. Atque hoc quidem videre licet, eos, qui anteà commodis fuerunt moribus, imperio, potestate, prosperis rebus immutari; spernique ab iis veteres amicitias, & indulgeri novis. *In Lælio.*

O fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones! quæ in medio spatio sæpè franguntur & corruunt: & ante in ipso portu obruuntur, quàm portum conspicere potuerint. 3 *de Orat.*

Vita regitur fortunâ, non sapientiâ. 5. *Tusc.*

O volucrem fortunam! quàm citò omnia ex lætitia & voluptate ad luctum & lachrymas recidunt. *Pro Sylla.*

O misera vitæ ratio! quæ tamdiu resides in voluptate, quamdiu fortunæ poscit libido. *Cic. ante exilium.*

Fortunam vitare nemo potest. *Cic. Dol. Famil. 9.*

Nihil est tam contrarium rationi & constantiæ, quàm fortuna. 2. *de Divin.*

Non sunt omnia committenda fortunæ, ne magnam nimis in nos habeant dominationem. *4. ad Herenn.*

Fortunam laudare, est stultitia: & vituperare, superbia est. Animi autem laus & honesta est, & vituperatio vehemens. *1. de Invent.*

Ei non multum potest obesse fortuna, qui sibi firmius in virtute quàm in casu præsidium collocavit. *4. ad Heren.*

Magna vis est in fortuna in utramq; partem, vel secundas ad res, vel adversas. Nam & cùm prospero flatu ejus utimur, ad optatos exitus provehimur: & cùm reflavit, affligimur. *2. Offic.*

Fortitudini fortuna adjumento solet esse. *3 ad Heren.*

Fortes fortuna adjuvat. *2. Tusc. & Terent. in Phorm.*

¶ APOPHTHEGMATA.

THales sciscitatus, quemadmodum quis calamitatem optimè ferre posset? Si, inquit, hostes videat in majori versari miseria. *Max. serm.* 18.

Chilon dicebat, infortunatum non irridendum esse, cùm fortuna inconstans sit, & nostræ etiam felicitati invideat. *Stob. serm.* 109.

Idem ab Æsopo interrogatus, quid ageret Iupiter? Respondit: Excelsa deprimit, depressa extollit. *Laert.*

Aesopus quærenti, quid Dii facerent? Dixit: Eos alia struere, alia diruere. *Stob. serm.* 103.

Bion interrogatus: Quis esset in vita maximè anxius? Qui in maximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis detorquetur, ut assequatur ardua: & assequutus, æquè torquetur, ne amittat. *Laert. lib. 4. c. 7.*

Crœsus, consultus à Cyro de bello suscipiendo contra Tomyrin reginam, à qua tandem occisus est: Si tibi, ait, esse videris immortalis, nihil est opus, ut meam tibi sententiam dicam: Si verò te quoque agnoscis hominem, illud in primis discito, talem humanarum rerum circulum esse, qui rotatus, eosdem semper fortunatos esse non sinat. *Brus. lib. 2. c. 37. ex Herod.*

Apelles interrogatus, cur sedentem fortunam pinxisset? Respondit: Quia loco stare non potest. *Stob. serm.* 103. *Max. serm.* 67.

Leotychidas roganti, quo modo quis maximè præsentia bona tueretur? Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit. *Brus. l. 2. c. 37.*

Bias interrogatus, quid esset difficile? Mutationem, inquit, secundæ fortunæ fortiter ferre. *Max. serm.* 18.

¶ SIMILITVDINES.

UT in Olympiis non licet vincere, delecto adversario: Sic in vita quæcunque obtingit fortuna, cum ea luctandum est. *Plut.*

Veluti si quis cæcus in quempiam incidat, illum cæcum appellat, qui non vitaverit: Sic nos fortunam facimus cæcam, in quam nostrapte incidimus cæcitate. *Idem.*

Vt aliis venti secundi sunt, aliis adversi: Ita aliis fortuna favet, aliis adversatur. *Idem*

Vt Cos non secatur tramâ, nisi prius cinere & aceto præmollita: nec ebur inflecti potest, nisi zutho prius mollescat: Sic fortuna non potest reddere vulneratos animo, nisi accesserit malitia. *Plutarch.*

Vt pumilio, etiam si in monte consistat, pusillus est; Colossus etiam in puteo magnus: Ita sapiens in quacunque fortuna suis bonis magnus est; stultus & in summa fortuna humilis. *Senec.*

Vt apparatus scenæ, quia commodato datus est, statim redditur, & sine querela: Ita quicquid in vita contingit magnificum, sive serius, sive mox à fortuna repetatur, æquo animo reddemus, si his tanquam commendatitiis utimur. *Senec.*

Vt grando illisa tectis insultat, magno quidem fragore, verum nulla noxa: Sic insultus fortunæ nihil potest in sapientem. *Senec.*

Vt conchylia crescente Luna augescunt, decrescente macrescunt: Ita stultus à fortuna pendens nunc magnus est, nunc pusillus: nunc elatus, nunc supplex: utcunque Rhamnusia mutaverit sese. *Idem.*

Vt indomita vis adamanti, unde & nomen additum gemmæ, adeò ut nec calescat igni, nec ferro cedat, quin magis ictum ita respuens, ut ferrum simul & incudes dissiliant: Sic sapientis animus adversus omnem fortunæ sævientis impetum invictus. *Idem.*

Vt bonus artifex è quavis materia simulachrum fingit: Ita sapiens quamvis fortunam sapienter administrabit. *Idem.*

Nilus famem adfert Ægyptiis, si vel parum exundarit, hoc est, minus duodecim cubitis; vel plus satis, hoc est, ultrà octodecim: Ita pariter obstat ad bonam mentem fortuna nimium secunda, vel nimium maligna: hîc egestate vexans; illic delitiis avocans ab honesto. *Idem.*

Echinus præsentiens tempestatem, aut affligit sese, aut arenâ saburrat: Ita cùm imminet fortunæ tumultus, animus est philosophiæ præceptis confirmandus. *Idem.*

Qui morbo comitiali sunt obnoxii, frigore deprehenduntur: nam illico capitis vertigine laborant: Indoctos si paululum evexerit fortuna, protinus arguit, cujusmodi sint. *Plut.*

Quemadmodum imperiti artifices, cum statuis exiguis magnas subdunt bases, magis conspicuam reddunt illorum exiguitatem: Ita fortuna si pusillo animo munus amplum addit, indicat & arguit magis animi humilitatem. *Idem.*

Qui in altis sunt specubus, à fulmine non feriuntur: Ita infima fortuna tutissima. *Idem.*

Vt terræ fœtus aliquando copiosè proveniunt, aliquando malignè: & in animantibus aliquando fœtura felix, aliquando sterilitas est: & in mari aliquando tempestas, aliquando tranquillitas: Sic in vita varii fortunæ casus. *Plut.*

Vt deciduæ stellæ subito extinguuntur: Ita quos fortuna subitò in summa provexit, repentè solent corruere. *Plut.*

Vt in rerum natura, quæ spectatissimè florent, celerrimè marcescunt, veluti rosæ, lilia, violæ; cùm alia durent: Ita in hominum vita, quæ florentissima sunt, citissimè feruntur in diversum. *Plin. lib.9. c.15.*

Vt in Democratia, cui fortè contingit imperium, eum oportet imperare; cui non contigit, eum oportet æquo animo ferre: Sic in vita hominum quod sors dederit, boni consulendum. *Plut.*

Vt suus cuique morbus videtur atrocissimus: Ita suum cuique incommodum maximè dolet. *Erasm.*

Rhododendri frondes jumentis, capris, & ovibus venenum sunt: eædem homini contrà serpentium venena remedio: Ita quod stultis perniciem adfert, ut res adversæ, aut eruditio; id sapiens vertit in suum bonum. *Plin. lib.*16. *cap.*20.

Vt palmæ arboris ramus, imposito onere, non deflectitur in terram cæterarum more, sed renititur, & ultrò adversus sarcinæ pondus erigit se: Ita viri fortis animus, quo plus negotiis premitur, quoque magis sævit fortuna, hoc est erectior. *Idem.*

Vt fulmen quodcunque animal protinus occidit, excepto homine: Ita fortunæ procellæ indoctos ac brutos protinus animo dejiciunt, sapientem non item. *Idem.*

Vt quercus & aliæ quædam arbores sub terra defossæ, duriores redduntur ac durabiliores: Ita qui diù premuntur adversa fortuna, diutiùs florent. *Plin. lib* 16. *c.*41. & 43.

Semel icti à scorpio, nunquam posteà à vespis, crabronibus, aut apibus feriuntur: Ita nullum est incommodum, quod non commodidatis aliquid habeat adjunctum. *Plin. lib.*28. *c.*3.

Muræna fuste non potest interimi, ferulâ protinus: Ita quosdam leve incommodum exanimat, ut convicium; qui gravissimas fortunæ procellas infracto tulerunt animo. *Plin. l.*23. *c.*2.

§ HIEROGLYPHICA.

Vulgatissimum illud inter Hieroglyphica, *Fortunam* nunc *rotula*, ut vulgus, nunc *sphærâ* alicui, ut *Cebes*, insistentem pingere: sive ut eam rerum Dominam ostenderent (quâ de causâ Apelles eam in sedem collocavit) sive ut ejus instabilitatem coarguerent. *Pier. Val.*39. *p.*378. *f.*

Veteres quum *Fortuna* plurimum tribuerent, eamque negotiorum penè omnium arbitrum opinarentur, simulacrum ejus dextra clavum, sinistra cornu copiæ tenere finxerunt, quod bona & com-

moda ab eadem omnia proficisci crediderunt:unde divitias & opulentiam *fortunas* appellavêre,uni illi regendi elargiendique facultatem concessam arbitrati. *Pier.Val.l.45.p.444.F.*

Vt verò *ejusdem inconstantiam* notarent, sedentem eam in *pila* sculpebant. *Id. eod.l.p.445. A.*

Capricorus signum, quod in multis Augusti Cæsaris numismatis videmus, summam, ut Astronomi tradunt, sub se natis portendens felicitatem, hieroglyphicè nonnunquam significat *secundam Fortunam*, summamque felicitatem. *Id. ibid.*

FRATER.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

FRater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma: & judicia quasi vectes urbium. *Prov.18.*

Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, & super eos misericordia liberavit. *Eccl.40.*

Nunquid non pater unus omnium nostrûm? Nunquid non Deus unus creavit nos? Quare ergò despicit unusquisque vestrûm fratrem suum, violans pactum patrum vestrorum? *Mal.2.*

Quicunq; enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est; ipse meus frater, soror, & mater est. *Matth.12.*

Omnes autem vos fratres estis. *Ib.23.*

Decebat autem eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummari. *Hebr.2.*

§ SENTENTIAE PATRUM.

VEra fraternitas est, quæ fratrem veneratur devotum, corripit dissolutum: quæ præsenti obsequitur, absentem non rodit: sano applaudit, infirmum non deserit: placatum non provocat, iratum ut majorem metuit. *Rab. sup. Matth. ult. c.*

Hæc est vera fraternitas, quæ nullius unquam casibus scinditur, quam non solùm dissociare vel delere locorum vel temporum intervalla non prævalent, sed nec mors quidem ipsa divellit. *Id. in collationibus patrum.*

Hæc est vera & indirupta fraternitas, quæ gemina animorum perfectione ac virtute concrescit: cujus semel initum fœdus, nec desideriorum varietas, nec contentiosa dirumpet contrarietas voluntatum. *Id. ibid.*

Nihil prodest, si moribus ac proposito diffidentes, unâ habitatione jungantur: nec obest parili virtute fundatis, per locorum intervalla disjungi. Apud Deum namque morum cohabitatio, non locorum unitas, fratres habitatione conjungit: nec potest unquam pacis integritas custodiri, ubi voluntatum diversitas invenitur. *Id. ibid.*

Fratris

Fratris egestati impendendum, quicquid ultrà vitæ necessitatem habemus. *Basil. in sum. mor.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid lib. 1. Metamorph. v. 144.

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est.

Silius Italicus lib. 16. Bel. Pun.

Hos inter geminis
—— —— Impia circo
Innumero, fratres, eaVea damnante furorem,
Pro sceptro armatis inierunt prælia dextris.
Is genti mos durus erat, patriumque petebant
Orbati solium lucis discrimine fratres.

Manilius lib. 4. Astronom.

Ecce patrem nati perimunt, natosq; parentes:
Mutuaq; armati coeunt in Vulnera fratres.

Lucanus lib. 1. bel civil. v 92.

Nulla fides regni sociis, omnisq; potestas
Impatiens consortis erit: nec gentibus ullis
Credite, nec longè fatorum exempla petantur:
Fraterno primi maduerunt sanguine muri.

§ APOPHTHEGMATA.

ANtisthenes, fratres qui essent concordes, omni pariete dicebat esse fortiores. *Laert. l. 6. c. 1.*

Isocrates dicebat, non decere fratres, ut lances in statera, altero humiliato, alterum extolli. *Anton. Maxim. serm. de amore fraterno.*

Socrates eos, qui fratribus præteritis, alios sibi amicos acquirunt, iis similes esse dicebat, qui relicto suo agro, alienum colunt. *Stob. serm. 82.*

Plutarchus dicebat, nullam esse fratris amissi recuperationem, ut neque manus ablatæ. *Anton serm. de amore ac odio in fratres.*

Idem Musas dicebat nominatas quasi ὁμῦ οὔσας, id est, simul degentes, propter sororiam animorum conjunctionem. *Stob serm. 82.*

Euclides Socraticus, cum fratrem dicentem audivisset: Dispeream nisi te ultus fuero: Respondit: Et ego: nisi ut nos ames tibi persuaserim. *Plut. lib de fraterno amore.*

Caracalla, Bassiano præfecto suadente, ut ad mitigandam invidiam parricidii, fratrem Getam appellaret Divum: Sit, inquit, divus, dum non sit vivus: & sic fratrem in divos retulit. Atque ita regnandi cupiditas nescit jura pietatis. *Ex Aelio Spartian.*

Socion fratri in fratrem insurgenti dicebat: Canem tibi infensum mitigare conaris, ut fiat benignior: ergà fratrem verò idem non facies? *Eod. serm.*

Aristippus ad fratrem reconciliatum dixit: Me[illegible] te dissensionis, me reconciliationis fuisse authorem. *Ibid.*

§ SIMILITVDINES.

UT in bilance, altera surgente, altera cedit ac deprimitur: Ita frater evecto ad majora fratri cedere debet, summittens sese, non repugnans. *Plut.*

Vt in numeris minores additi majoribus eos multiplicant, & vicissim multiplicantur ipsi: Sic frater observiens fratri evecto ad honores, & auget illius dignitatem, & vicissim ornatur illius splendore. *Idem.*

Vt in digitis, etiam qui scribere, aut cythara ludere nesciunt, una cum illis moventur, & obsequuntur: Sic frater fratribus magistratum administrantibus adesse convenit. *Idem.*

Armis perditis aut instrumentis, licet alia parare; corpus aliud parare non queas: Sic amicos alios invenies, fratres non item. *Idem.*

Ex eadem materia prima, nata sunt elementa inter se diversissima pugnantissimaque: Sic aliquoties ex iisdem parentibus nascuntur fratres ingeniis dissimillimi. *Idem.*

Vt civiles seditiones rectiùs in hostes transferimus: Sic rectiùs invidemus alienis, quàm fratribus: etiamsi sit optimum, omninò non invidere. *Idem.*

Vide Amicitia, Amor, Concordia, Fœdus, Societas.

FRAUS.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

FAllacia est, per quam moribus deceptoriis veritas palliata, vel odium alterius vel proprium commodum intendit. *Aug. de fin.*

Venena non dantur, nisi melle circumlita: & vitia non decipiunt, nisi sub specie umbraque virtutum. *Ambros. in libr. de Virgin.*

Sciendum quoq; est, quod in tribus modis fraus ipsa committitur, quia per hanc procul dubio aut tacita cordis humani gratia, aut favoris aura, aut res quælibet exterior desideratur. *Greg. in moral.*

Solus in Dei opere fraudem non facit, qui quùm ad studia bonæ actionis invigilat, nec ad corporalis rei præmia, nec ad laudis verba, nec ad humani judicii gratiam anhelat. *Idem ibidem.*

Dolosus adversarius ferire simul nititur, & apertè sæviens, & insidiosè latens: ut dum occulta sagitta metuitur, minùs antè faciem hasta timeatur; vel dum ante faciem hastæ resistitur, nequaquam ex occulto veniens sagitta videatur. *Idem ibid.*

Verba instituta sunt propterea, ut non se invicem homines fallant, sed ut ad alterius quisque notitiam cogitationes suas proferat. Verbis

bis ergò uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. *Idem ibid.*

Diuturna fraudatio tædiorum est nutrix, suspicionum fomes, impatientiæ fax, noverca amoris, desperationis mater. *Bernhard. super Cant.*

Facilior cautio est, ubi manifesta est formido: & ad certamen minus tunc præstituitur, quando se adversarius profitetur. Plus timendus & cavendus inimicus, quùm latenter surrepit, quàm qui per pacis imaginem fallens, occultis accessibus serpit: unde & nomen serpentis accipit. *Cypr. in Epist.*

Dolus est, quùm aliud agitur, & aliud simulatur. Callidus est, qui exitum virtutis dolo ac fraude imitatur. *Isid. in synonim.*

Quidam simpliciter vivunt, & in omnibus prosperantur: quidam versantur in dolis, & quælibet adversantur. *Pet. Rav. in quadam Epist.*

Insperatum bonum est, si is, ad quem deceptionis pertinet periculum, sibi gratiæ procuret augmentum. Ius enim exigit, sagittas fraudis redire in dolosum verticem sagittantis. *Cass. l. 5. epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. Fast.

Sic iterum, sic sæpè cadunt: ubi vincere apertè
Non datur, insidias, armaque tecta parant.
Fraude perit virtus.

Ovid. lib. 3. de Arte amandi.

Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem:
Armaq; in armatos sumere jura sinunt.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

OCcultum & insidiosum malum, perfidia: cujus efficacissimæ vires sunt, mentiri & fallere. Fructus in aliquo admisso scelere consistit: qui mendaciis & fallacia quasi præclaris artibus gaudet. *Val. Maxim. l. 9.*

Fraus est, accipere, quod non possis reddere. Repelli se homines facilius quàm decipi ferunt. *Sen. in Prov.*

¶ EXEMPLA SACRA.

FRaudis exempla: Cain, *Gen.* 4. v. 8. *Iacob.* 27. v. 18. 19. 20. & 30. v. 31. 32. 33. Thamar, 38. v. 13. 14. Obstetrix, v. 27. 28. Gabaonitæ, *Ios.* 9. v. 4. 22. 23. Ananias & Saphira, *Act.* 5.

¶ EXEMPLA PROFANA.

AMator quidam *Clodiam, P. Clodij* sororem decepit, æreis quadrantibus loco argenteorum in loculos ejus immissis. Vnde postea Quadrantula dicta fuit. *Plut. in Cicerone.*

Sergius Galba observavit ante omnes Liviam Augustam, cujus & vivæ gratia plurimum valuit, ejusque opera ex palatio processit

onsulatum, & mortuæ testamento penè ditatus esset, nî fraude erii fuisset impeditus. *Cass.*

ericles Atheniensis proclamavit, incolumes futuros hostes, si onerent ferrum; eiusque obsecutos conditionibus, universos, in fagulis ferreas fibulas habuissent, interfici iussit. *Frontinus* . *cap.* 7.

Vide Astutia, Dolus, Fallacia.

FRUGALITAS.

§ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horatius Oda 16. lib. 3.

Bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

Idem lib. 1. Epist. 2.

Quod satis est, cui contigit, hic nihil amplius optet.

Idem lib. 1. satyr. 1.

At qui tantula eget, quanto est opus, is neque limo
Turbatam haurit aquam, neque vitam amittit in undis.

Ibidem.

Nescis quo valeat nummus? quem præbeat usum?
Panis ematur, olus, vini sextarius: adde
Quis humana sibi doleat natura negatis.

Seneca in Thyest. v. 447.

— — O quantum bonum est,
Obstare nulli! capere securas dapes
Humi iacentem! scelera non intrant casas,
Tutusque mensa capitur angusta cibus.
Venenum in auro bibitur.

Iuvenal. satyr. 14.

Vivite contenti casulis, & collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim,
Vestinusque senex: Panem quæramus aratro
Qui satis est mensis.

Persius satyr. 3.

——— Rure paterno
Est tibi far modicum, purum & sine labe salinum,
Quid metuas? cultrixque foci secura patella est.
Hoc satis?

Claud. lib. 1. in Ruffin.

——— Contentus honesto
Fabricius parvo spernebat munera regum:
Sudabatque gravi consul Serranus aratro:
Et casa pugnaces Curios angusta tenebat.

Iuvenal. satyr. 14. de Diogene

Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
Magnum habitatorem, quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis aequanda pericula rebus.
Nullum Numen abest, si sit prudentia, sed te
Nos facimus Fortuna Deam: mensura tamen quae
Sufficiat censûs, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt:
Quantum Epicure tibi parvis suffecit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates.

Idem satyr. 15.

Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui,
Tanquam homine, & ventri indulsit non omne legumen.

Tibul. de seipso Eleg. lib. 1. sic ait:

Me mea paupertas vita traducat inerti,
Dum meus assidua luceat igne focus.

Iuvenalis satyr. 10.

——— *Nulla aconita bibuntur*
Fictilibus: tunc illa time, cùm pocula sumes
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro.

Seneca in Hippol. v. 515.

——— *Regios luxus procul*
Est impetus fugisse: sollicito bibant
Auro superbi: quam iuvat nuda manu
Captasse fontem! certior somnus premit
Secura duro membra versantem toro.

Idem Hercule Oet. v. 652.

Pectora pauper secura gerit.
Tenet è patula pocula fago,
Sed non trepida tenet ipsa manu:
Carpit faciles vilesque cibos,
Sed non strictos respicit enses:
Aurea miscet pocula sanguis.

¶ APOPHTHEGMATA.

CRates Demetrio Phaleteo indignatus est, quod ipsi panes ac vinum misisset, dicens: Vtinam fontes etiam panes ferrent! Sentiens, vino nihil opus esse Philosopho: atque hoc ipsum esse submolestum, quòd panis non aequè parabilis esset ac potus. *Laert. l. 6. c. 5.*

Idem, cùm in forum incidisset, alios ementes, vendentes alios contemplatus: Illi, inquit, quod rem inter se contrariam agunt, se beatos esse iudicant: at ego me, quod utriusque, tùm emendi, tùm vendendi, sim immunis. *Stob. serm. 1. de Prudentia.*

lexander. Quùm regina Cariæ Ada illud haberet studio, ut assi-
mitteret Alexandro obsonia, bellariaque, per talium rerum ar-
ectos coquosque magna arte parata; Alexander ait: Se ipsum
ere meliores obsoniorum artifices: ad prandium quidem, no-
num iter: ad cœnam verò, tenue prandium. *Plut. in reg. &*
er. apoph.

yrus rogatus ab hospite: Quid ad prandium apparari iuberet?
il aliud, inquit, quam panem: nam spero me propè rivum cœ-
rum. Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro obso-
& sitim aquæ spe deferebat in cœnam. *Refert Ammianus l.* 21.

paminondas tam tenui victu utebatur, ut aliquando vocatus ad
am à vicino, quùm reperisset bellariorum, obsoniorum, & un-
ntorum apparatum, confestim abierit, dicens: Ego te sacrificare
abam, non deliciari. *Plut. in apoph.*

eo Euth. F. interrogatus, quam quis urbem incolens tutus sit?
inquit, neque plura, neque pauciora inhabitantes possideant.
t. in apoph.

lcamenes Telecri F. objurgatus à quodam, quod parce nimium
am singulariter viveret, cùm tamen amplissimas possideret di-
as: Decet, inquit, eum qui multa possidet, pro ratione, non
libidine vivere. *Plut. in Lacon.*

ocrates dicebat, eos, qui frugaliter viverent, longè plus habe-
oluptatis, ac minus cruciatuum, quàm si indulgerent genio.
rt. l. 2. *c.* 5.

dem per forum obambulans, cùm aspiceret mercium copiam,
illic vendebantur, ita secum loqui consuevit: Quàm multis
ts ego non egeo. ast alii cruciantur animo, ita cogitantes: Quàm
ta mihi desunt! *Laert. lib.* 2.

dem quendam ex amicis conquerentem, quod Athenis omnia
gno venirent (vinum enim Chium mina, purpuram tribus mi-
constare, mellis heminam quinque drachmis) manu illius pre-
a, duxit in forum farinarium. Obolo, inquiens, semisextarius
t: vilis igitur annona est: Hinc ad olearia deducens: Duobus,
ait, æreis sextarius: non magno igitur in urbe veneunt omnia.
paucis ac necessariis contentus est, sibi facit vilem annonam.
m. l. 3. *apoph. ex Plut.*

¶ SIMILITUDO.

mplum Ephesiæ Dianæ tutos reddebat obæratos à creditori-
us: at multo magis frugalitas & parsimonia præbet asylum.
& Plin. l. 36. *c.* 14.

¶ EXEMPLA PROFANA.

abes, frugi in convictu homines, nulla cibi intemperie vires
lunt; temperantia valetudinem tuentur: multaq; exercitatio-
d invictum robur debiles artus confirmant. *Iovius.*

Persa-

Persarum pueri ad magistrum euntes, adferunt domo panes quidem in cibos, nasturtium verò pro obsonio : idemque fictile poculum, ut si quis sitiat, è flumine possit haurire. *Xenoph.l.1.Pædia.*

Phylarchus narrat, Iberos omnes aquā bibere, quamvis omnium hominum sint ditissimi, atque semel quotidie comedere ob parsimoniam, vestibus verò magnificentissimis indui. *Athenæus lib.2. cap.2.*

Iberorum mulieres, laboriosissimam vitam agentes, inprimis temperantia excellunt alias gentes. Nam certæ mensuræ habent zonam, qua si venter alicuius cingi nequeat, turpe apud omnes videtur. *Ex Nicolao de Morib.gent.recitat Stob serm.3.*

Sarmanei populi (ut auctor est Bardesenes Babylonius historicus) tantæ sunt continentiæ, ut cum cibis vesci exquisitissimis possint, arborum tamen pomis juxta Gangem fluvium tantum utantur. Idem *de Brachmanib.* testatur.

Essæi Iudæorum gens, vino, carnibus, & uxoribus semper abstinuerunt. *Ioseph l.2. belli Iudaici.Philo Iudæus. Plinius.*

Gymnosophistæ pomis solum, oriza, & farina aluntur. *Alex. ab Alex.l.4.c.17.*

Incredibile dictu est, quàm tenui victu & vires & valetudinem *Numidæ* tueantur; Nam ficu sicca, dactylis, pulticula, atque acido lacte convivia finiunt. Tùm verò epulantur, cum è venatione, falconumque aucupiis, quibus maximè gaudent, prædam retulerint. *Iovii lib.33.*

P.Scipio Aemilianus, si quando cum amicis in itinere ambularet, pane tantum vescebatur, cum cæteri lautissimè epularentur. *Frontinus l.4.c.3*

Titi Vespasiani filii convivia non profusa, sed jucunditatis plena semper fuere. *Pontanus c.1.de continentia.*

Trajanus Imp. cum omnem contemneret luxum, ipse quoque in vescendo frugalissimus fuit. *Alex.l.5.c.21.*

Caracalla Imp. tenui mensa, ac perexiguo sumptu militari vixit, elegantiora omnia aspernatus, gregario militi perquam similis. Ob hæc velut homo militaris, ac laboriosus, ab exercitu dilectus est. *Cuspin.*

Fl.Claudius Imp. qui Galieno successit, adeo moderatus in cibo ac potu fuit, ut omnibus esset admirationi. *Cusp.*

Maximilianus I. Imp. inter prandia raró bibebat: in cœna ut plurimum ter: atque adeò valetudo illi usque ad periodum vitæ prospera semper fuit. *Cusp.*

¶ HIEROGLYPHICA.

EST frugalitatis indicium hieroglyphicum *Oliva*: de qua sæpè legas, ejusmodi baccas apud veteres parsimoniæ causà appositas, & à Pla-

à Platone lauto etiam convivio, delitiis contemptis, esitatas. *Pier. Val. l. 53. p. 514. E.*

Vide Abstinentia, Sobrietas, Temperantia, & horũ contraria.

FUGA.

¶ APOPHTHEGMATA.

THeodorus Philosophus interrogatus, cur Athenis profugus venisset ad Lysimachum regem? Non profugi, inquit, sed idem accidit, quod Herculi. Nam ut ille ob peculiares quasdam virtutes ab Argonautis fuit expositus: Sic ego propter magnanimitatem, quam Atheniensium rectores non valebant assequi, sum urbe exclusus. *Philo Iudaeus in l. Quod omnis probus liber.*

Xenanetus, civibus exprobrantibus sibi, quod Imperator exercitus fugisset in bello: At vobiscum, inquit, o cara capita: probrum cum exprobrantibus communicans. *Plut. in Politicis.*

Alcibiades, cùm ad causam pro capite dicendam è Sicilia vocaretur ab Atheniensibus, obtemperare noluit: Stultum est, inquiens, judicio accusatum, quum fugere possit, locum unde effugere non possit adire. Et cum quidam diceret: An non credis teipsum patriæ? Respondit: Imò ne matri quidem crederem. Timerem enim, ne forte per imprudentiam, aut errorem veritatis, nigrum calculum pro candido submitteret. *Aelian. l. 13. c. 38.*

Cicero. Fabricius cum demisso capite à judicio recederet, urbanè *Cicero* in oratione pro Cluentio ad illius fugam alludens: Respice, inquit, hominum fortunam: respice C. Fabricii senectutem. *Brus. l. 2. c. 45.*

Cornificius poeta, videns milites in bello, quod inter Augustum & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellavit eos lepores galeatos. *Erasm. l. 8. apoph.*

Cicero cùm à Cæsaris partibus discessisset, Pompeiique ignaviam contemneret, urbanè: Quem fugiam, inquit, novi: ad quem autem fugiam, haudquaquam. *Plut. in apoph.*

Idem. Cum quidam à Cæsare ad Pompeium transfugiens dicebat, se festinandi studio equum reliquisse: Cicero dixit, illum melius de equo quàm de se statuisse. Sentiens, longè rectius facturum fuisse, si & ipse mansisset apud Cæsarem. *Plut. in apoph.*

Iulius Cæsar. Pomponio militi ostentanti ore exceptum in seditione Sulpitiana vulnus, quod se passum pro Cæsare pugnantem gloriabatur: ne unquam fugiens respexeris, inquit Cæsar. *Erasm. l. 4. apoph.*

Agesilaus videns claudum quendam militem, quærentem equum, quo veheretur debilis, dixisse fertur: An non intelligis in bello opus esse, non qui fugam adornent; sed qui fortiter pugnantes loco maneant? *Plut. in Lacon.*

Lacaena quaedam cùm filios suos è praelio fugam adornasse audisset, domum venientes vehementer obiurgavit, dicens: Quò itis ignava & fugitiva mancipia? Et ostenso ventre: Num huc, inquit, denuò subituri, unde emersistis? *Plut. in apoph. Lacaenarum.*

Alcibiades, quùm accepisset se una voce à populo Atheniensi morte damnatum, vitasset que carcerem (nam statim ut accusatus est, è patria aufugit:) At ego, inquit, ostendam illis, Alcibiadem vivere. *Brus. l. 7. c. 14.*

Pyrrhus, quibusdam dicentibus, hostes ita circumveniendos esse, ut ne fuga vitam eripere possent, respondit: Hostibus nequaquam intercludendam, sed aperiendam potiùs esse viam, ut magna cum ignominia fugiant. *Plut.*

Antigonus, aliquando cedens hostibus imminentibus, ajebat, se non fugere, sed opportunitatem à tergo sitam persequi. Sentiens, non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locum, quàm conserere manus. *Plut. in apoph. Stob. serm. 52.*

¶ SIMILITUDO.

QVemadmodum perniciosior hostis fugientibus: Sic gravius est incommodum, si cedas, ac des terga. *Sen.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

FVgae exempla: Rex Sodomorum, *Gen.* 14. ꝟ. 10. Agar, 16. ꝟ. 6. Jacob, 27. ꝟ. 43. & 31. ꝟ. 1. Moyses, *Exod.* 2. ꝟ. 15. *Act.* 7. ꝟ. 29. Israelitae, *Exod.* 14. ꝟ. 5. *Ios.* 7. ꝟ. 4. 1. *Sam.* 4. ꝟ. 10. & 7. ꝟ. 24. & 31. ꝟ. 1. Moyses & Aaron, *Num.* 16. ꝟ. 42. Quinque Reges, *Num.* 10. ꝟ. 16. Adonibesech, *Iudic.* 1. ꝟ. 6. Sisara, 4. ꝟ. 15. 16. 17. Madianitae, 7. ꝟ. 2. Zebee & Salmana, 8. ꝟ. 12. Iotham, 9. ꝟ. 21. Iephthe, 11. ꝟ. 23. Israelitae & Benjamitae, 20. ꝟ. 32. 42. Vir quidam, 1. *Sam.* 4. ꝟ. 16. Philisthaei, 19. ꝟ. 8. David, *vers.* 10. & 20. ꝟ. 1. & 21. ꝟ. 10. & 22. ꝟ. 1. 2. *Sam.* 15. ꝟ. 14. Abiathar, 1. *Sam.* 22. 20. quadringenti Viri, 1. *Sam.* 30. ꝟ. 17. Abner, 2. *Sam.* 2. 24. Berothitae & Nutrix Mephiboseth, 10. ꝟ. 1. . Filii Davidis, 13. 29. Absalom, ꝟ. 34. Ioab, 1. *Reg.* 2. ꝟ. 28. Servi Semei, ꝟ. 39. Adad & viri Idumaei, 11. ꝟ. 17. Syri & Benedad, 20. ꝟ. 20. 30. Elias, 1. *Reg.* 17. ꝟ. 5. 9. & 19. ꝟ. 3. Moabitae, 2. *Reg.* 3. ꝟ. 14. Ochosias, 9. ꝟ. 27. Adramelech & Sarasar, filii Sennacherib, 19. ꝟ. 37. Tobias, *Tob.* 1. ꝟ. 24. Sedechias, & viri bellatores, 2. *Reg.* 25. ꝟ. 4. *Ierem.* 39. ꝟ. 4. & 52. ꝟ. 7. Assyri, *Iudith.* 15. ꝟ. 3. Ismahel Nathaniae filius &c. *Ierem.* 41. ꝟ. 15. Ionas, *Ion.* 1. ꝟ. 3. Ptolomaeus, 1. *Macchab.* 1. ꝟ. 19. Mathathias & filii ejus, 2. ꝟ. 28. Gentes, 5. ꝟ. 9. exercitus Nicanoris, 7. ꝟ. 44. Ionathas & Simon, 9. ꝟ. 33. exercitus Demetrii, 10. ꝟ. 9. Alexander, 11. ꝟ. 15. 16. Tryphon, 15. ꝟ. 11. Menelaus, 2. *Macchab.* 5. ꝟ. 7. Lysias, 11. ꝟ. 12. Gentes, 14. ꝟ. 14. Ioseph cum Maria matre IESU, *Matth.* 2. ꝟ. 13. CHRISTUS, 12. ꝟ. 15. *Marc.* 14. ꝟ. 50. *Ioan.* 6. ꝟ. 15. & 7. ꝟ. 1. & 8. ꝟ. 59. Discipuli, *Matth.* 26. ꝟ. 56. Paulus, *Act.* 9. ꝟ. 25. & 17. ꝟ. 14. Paulus & Barnabas, 4. ꝟ. 6. Mulier, *Apoc.* 12. ꝟ. 6. 14.

§ EXEMPLA PROFANA.

hicrates, hostibus in fugam versis, pedetentim agmen ducens se-
uebatur, & præcipiens ajebat: Insidias omni studio cavete: reli-
os autem ex fugientibus cædite, usque ad fluviorum transitus, &
orum angustias atque fossas. Hic maximè includi fugientes non
ortet, ne cogantur ex desperatione pugnare. Propè munitiones
mœnia persequi, non utile est; multi enim jam sæpè parta vi-
ria, postquam intra teli jactum venerunt, maximis cladibus af-
i discesserunt. *Polyan. l. 3.*

dem noctu capta urbe, hostibus in forum concurrentibus, &
globatis, portas aperire jussit, fugiendi potestatem concedens,
pse minori cum periculo civitatem obtineret. *Idem.*

Edixit *Lycurgus*, ut prœlio fusos, fugatosq; hactenus, dùm con-
iassent victoriam, consectarentur: mox receptui canerent: Quòd
cidare terga dantes Græcis neque dignum, neque conducibile
t. *Plut. in apoph.*

gesilaus Atheniensibus ad Coroneam superatis, nunciante quo-
: Hostes in templum confugiunt! jussit eos abire quocunque
ent. *Polyænus l. 2.*

allos eo prœlio, quod Camilli ductu gestum est, desiderantes
gia, quibus Tyberim transirent, Senatus censuit transvehendos,
mmeatibus quoque prosequendos. Iisdem postea per Ponti-
agrum fugientibus via data est, quæ Gallica appellatur. *Idem.*

Iul. Cæsar Germanos inclusos, ex desperatione fortius pugnan-
emitti jussit, fugientesque aggressus est.

han. Huniades suos ab insequendis Turcis ad Belgradum victis
buit, cùm sciret Turcos ancipiti discrimine duplo seipsis fortio-
eddi. *Chalcocondyl. l. 8.*

§ HIEROGLYPHICA.

Vod si fugam notare voluerimus, *Canem* identidem, sed subjе-
ctâ inter crura caudâ figurabimus. Hieroglyphici causam nemo
m, quos in hoc argumento sequimur, explicavit. Figmentum
à re ipsa dubio procul sumptum crediderim, vulgato in hæc
ora proverbio, ut ei, qui animum despondet, vel ab incepto
ter ignaviam perculsus, meticulosè desistat, *subiicere eum in-
ura caudam*, objiciamus. Quoties enim *Canes* fugam arri-
, præ metu abacti, *caudam inter crura subjiciunt. Pier. Val.*
49. *C. 50. 4.*

gitivum dubio procul hieroglyphicè notare qui vellent, cur-
n *Cervum* describebant. Ea verò fugacitas *Cervo* naturâ insi-
inc *Lucretius*

Et fuga cervis
A patribus datur, & patrius pavor incitat artus.

Valer. l. 7. p. 62. E.

Com-

Commenti sunt nonnulli popularem fugam per *examen Apum & subjectum fumum* indicari: Quandoquidem *Apes* nullâ re magis consternantur, in fugamque vertantur, quàm fumo supposito. Atq; hac similitudine utitur Apollonius Argonautes, in describenda Bebryciorum fuga, simul atq; interemtum Amycem conspexére. *Pier. Val. l. 25. p. 243. B.*

Dorsum autem fugæ manifestum est hieroglyphicum: unde 1. *Reg.* 5. ubi de Dagonis idoli casu describitur: *Arca Domini juxta locata, noctu fracta desilisse, maneque dorsum ejus tantùm inventum:* quod indicium fuit, veri numinis adventu, falsum ejectum, & in fugam actum. *Idem l. 32. p. 303. C.*

FUROR.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. 1. Amor. 2.

Blanditiæ comites tibi erunt, terrorque, furorque:
Assiduè partes turba secuta tuas.

Ovid. lib 1. de amoris remed.

Dum furor in cursu est, currenti cede furori:
Difficiles aditus impetus omnis habet.
Stultus, ab obliquo qui cùm discedere possit,
Pugnat in adversas ire natator aquas.

Statius lib. 3. Theb.

—— Deus, ecce, furentibus obstat.

Claud. de bel. Getico. v. 72.

Sed caret eventu nimius furor: improba nunquam
Spes latata diu.

Seneca in Hercule furente. v. 1096.

Solus te jam præstare potest
Furor insontem: proxima puris
Sors est manibus, nescire nefas.

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Thamas Aeoli filius*, furiis à Iunone immissis agitatus, Learchum filium interfecit. *Plin. 34. c. 14.*

Agave, Cadmi & Hermionis filia, Bacchico furore correpta, Pentheum filium interfecit.

Thamyras poeta, provocans in musices certamen Musas, victus, atque oculis & mente privatus, proverbio locum fecit: Θαμύρας μαίνεται *Theat. Zwing. fol. 15.*

Corybantes Cybeles cultores furore sacro correpti, cymbala pulsabant: alios item in similem agentes rabiem. *Idem*

Pentheus, dùm sacra Bacchi contemneret, ulciscente numine, in furorem raptus est. *Verg. l. 4. Aeneid. v. 469.*

Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas

rœtides irâ Iunonis, cui sese præferebant, bovinâ insaniâ labo-
nt. *Aelianus* 3. 42.

ycurgus Dryantis filius, rex Thraciæ, à Baccho (cujus numen
rnabatur) in furorem versus, vites excindere volens, crura sibi
putavit. *Theat. Zwing.*

mbyses Persarum rex quum bovem Apin (quem Ægyptii pro
coiebant) immolasset, furiis agitatus, universam propè fami-
delevit. *Herodotus in Thalia.*

Fulvius Censor, cùm ex Iunonis templo marmoreas tegulas
ulisset, iisque Romæ ædem Fortunæ equestris tegeret, mente
tus est. *Lactant. l.* 2. *c.* 8.

heopompus historicus propter vulgatos libros sacros Iudæorum
XXX dies insanivit. *Theat. Zwing.*

ustinus minor Imp. ab initio liberalis visus: verùm à Sophia
juge persuasus, avarissimus evasit, simul & Pelagianæ adsertor
ceos. Quapropter pro insano ad postremum habitus est. *Vol.*
Antrop.

lcmæon, Amphiarai filius, propter interfectam matrem furiis
atus est.

FURTUM.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

On furtum facies. *Exod.* 20. *Levit.* 19. *Prov.* 3.

Qui furabatur, jam non furetur. *Matth.* 19. *Eph.* 4.

Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem au-
& non indicat. *Prov.* 29.

Participes tui infideles, socii furum. *Esai.* 1.

Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus no-
morte moriatur. *Exod.* 21.

i quis furatus fuerit bovem aut ovem, & occiderit, vel vendide-
quinque boves pro uno bove restituet, & quatuor oves pro una
. Si effringens fur domum, sive suffodiens fuerit inventus, &
epto vulnere mortuus fuerit, percussor non erit reus sanguinis.
od si orto sole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipse mo-
ur. *Ibid.* 22.

ures regnum Dei non possidebunt. 1. *Cor.* 6.

§ APOPHTHEGMATA.

Emocrates furem ab undecimviris abduci videns: Vah miser!
inquit, cur tantula furatus es, & non potius magna, ut tute etiam
uxisses alios? *Stob. serm.* 11.

Zeno Citticus servum in furto deprehensum cædi jussit: cumque is
e excusaret, ut diceret; Sibi fuisse in fatis, ut furaretur: Et cædi
uit. *Laert. l.* 7. *c.* 1.

Diogenes Harpalum, celebratissimum furem, contra deos testimonium dicere ajebat, quòd in illa fortuna tamdiu viveret. *Laert.*

Demosthenes ad furem inquientem: Nesciebam quòd tuum hoc esset! At tuum non esse satis sciebas, respondit. *Stob. serm.* 11.

Alex. Severus adeò vindex furti fuit, ut per præconem sæpè edixerit: Nemo salutet principem, qui se furem esse noscit. *Ael. Lamprid.*

Anonymus. Lycurgi legibus cùm furta permitterentur, solusque, qui deprehenderetur pœnas negligentiæ daret; puer quidam vulpeculam furatus, advenientibus, qui amiserant, ad quærendum, vestibus occuluit. Feram verò sævientem, ac pueri ipsius latus ad intestina usque lacerantem, tantisper toleravit. Dùm autem quærentes abirent, reprehensus à pueris quibusdam, dicentibus, melius fuisse manifestare vulpeculam, quàm usque ad mortem occulere? Minimè, inquit puer: Sed multò satius mori, quam in furto deprehendi. *Plut. in Lacon.*

Anaxander Euryer. F. roganti cuidam, cur Spartani non colligerent pecunias in ærarium publicum? Ne, inquit, corrumpantur, qui facti fuerint illarum custodes. *Plut. in Lacon.*

Catulus, dicente Philippo: Quid latras? Festivè, furem se videre, respondit. *Brus. l.* 2. *c.* 40.

Idem dicere solebat, solos fures de paupertate conqueri, dùm ita student scelera vitæ suæ tegere. Iactabat & sententiam notam furibus;

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δὺς, ἐκφεύξεται.
Qui multa furatur, & pauca dat, effugiet.

Aelian. Lamprid.

¶ SIMILITUDINES.

Quemadmodum fures alienis poculis ansas mutant, ne possint agnosci: Ita nonnulli de alienis inventis paululum quiddam immutant, ac sibi usurpant: & detractis aut additis pauculis verbis, existimant suum videri posse, quod est alienum. *Senec.*

Sicut fures earum rerum, quas ceperunt, signa commutant: Sic multi alienis sententiis pro suis utuntur; nomina, tanquam rerum notas, mutantes. *Cic. l.* 5. *de finib.*

Vt fuci cùm ipsi non mellificent, tamen apum insidiantur laboribus: Ita sunt qui nihil ipsi excudant, sed aliorum vigiliis elaborata furto sibi vindicant. *Plin. l.* 12. *c.* 17. & *l.* 12. *c.* 11.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Furti & furum exempla: Rachel, *Gen.* 31. 19. Achan, *Ios.* 7. v. 10. 20. Soror Ochosiæ, 2. *Reg.* 11. 2. Menelaus, 2. *Macch.* 4. v. 32. Principes Iudæorum, *Esa.* 1. 23. Iudas Ischariothes, *Ioh.* 12. v. 6. Cum fure non versandum, *Prov.* 29. 24. Fures dicuntur, verbum Dei & doctrinam veram adulterantes, *Ier.* 23. 30. *Ioh.* 10. 1. Fures laborent, & ad quid. *Ephes.* 4. 28.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Vm primum *Persæ* in Eubœa militarunt, Diomnestus vir Eretricus præerat thesaurorum custodiæ. Omnibus verò mortuis, cum esciretur Diomnestus habere pecuniam, thesauros istos apud se nuit. *Athen.l.*12.*c.*12.

Thauros Scythas Herodotus scribit in Melpomene furandi licenibi victum comparare, atque item ex bello.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, id est, *Lydus ostium clausit:* de furacidicebatur: Quod Lydi non discederent, nisi re quapiam subla-*Erasm. Adag.*

Argivi antiquitus furacitatis infamia laborarunt: unde adagium: ivi fures. *Suidas.*

Apud *Spartanos*, puerorum præfectus, qui Iren dicitur, pueris erat grandioribus, ut ligna adferant; & olera minoribus. Fe-t furto, partim ex hortis, partim in virorum convivia perastutè autè irrepentes. Deprehensus multa verbera flagello occipit, d solutus, in furando & iners videatur. *Plut. in Lycurg.*

oranus Q. Luctatij Catuli furacissimus libertus fuit: Eum quum rehendisset numularius, numos de mensa subtrahentem, ac in eos sibi infarcientem: Belle (inquit quidam) te numularius lciavit. *Calius l.*19. *c.A.L.*

heodorus pædagogus gemmam discipuli collo detractam suffur. *Theat. Zwing. fol.*3562.

.Augustinus fatetur, se puerum de paterno penu, vel ingluviei a, vel ut esset quod pueris collusoribus daret, quædam furto ulisse. *L.*1. *Confessionum c.*19.

FUTURUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Οὐδεὶς τὸ μέλλον ἀσφαλῶς βουλεύεται.
Haud de futuro tuto quis deliberat.
Θνητὸς πεφυκὼς, τοὐπίσω πειρῶ βλέπειν.
Nitere, homo quum sis, providere in posterum.
Μένει δ' ἑκάστῳ τοῦθ' ὅτῳ μέλλει παθεῖν.
Quodcunque quis passurus est, id eum manet.
Μή μοι γένοιθ' ἃ βούλομ', ἀλλ' ἃ συμφέρει.
Contingat id quod expedit, non quod volo.

Horat. Oda 29. lib. 3.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus:
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat

Lucanus lib.2. de bel. civil.

Sit subitum quodcunque paras: sit caca futuri
Mens hominum fati: liceat sperare timenti.

Statius lib.3. Thebaid.

——— *Quid crastina volveret atas*
Scire nefas homini.

Horat, Od 9. lib 1.

Quid sit futurum cras, fuge quarere: &
Quem fors dierum cunque dabit, lucro
Appone.

Idem Oda 11. lib.1.

Tu ne quasieris scire (nefas) quem tibi
Finem dii dederint, Leuconoe: nec Babylonios
Tentaris numeros.

Ovid. lib.2. Fastorum.

——— *Exitus in dubio est.*

Silius Italicus lib.10. bel. Pun.

——— *Nostros fortuna labores*
Versat adhuc: casusque jubet nescire futuros.

Vide Tempus.

GARRULITAS.

APOPHTHEGMATA.

ZEno Citticus, audiens adolescentem nimis garrulum: Aures (inquit) in linguam defluxêre. *Laert l.7.* 1. *Stob.sermon.*36

Idem alium multa garrientem hoc dicto corripuit: Ob id binas habemus aures, & os unicum, ut plurima audiamus, loquamur autem paucissima. *Ibid.*

Idem adolescenti confidenter loquenti: Non dixeram, inquit, ô adolescens, quæ mihi succurrunt. *Ibid.*

Idem è discipulis suis aliquos dicebat esse φιλολόγους, id est, variæ rerum cognitionis studiosos: alios verò λογοφίλους, id est, loquendi tantum studiosos. *Stob serm* 36.

Idem quum percontatus esset à quodam homine satis contentioso, an virtus utilis esset? renuit: non volens verbis respondendo ei occasionem dare litigandi. *Idem eod. serm.*

Idem adolescenti, in Academia de frivolis negotiis garrienti, dixit: Nisi lingua in mentem intincta differueris, adhuc multò amplius dicendo delinques. *Stob. eod. serm.*

Apollonius dicere solebat, loquacitatem multos habere errores; silentium autem tutum esse. *Stob. serm.*37.

Idem interrogatus: Qui essent hominum optimi? Qui in dicendo (inquit) sunt brevissimi. *Ibid.*

[redacted] *icoſtratus*, ſi continenter, inquit, multa & celeriter loqui ſapie
[redacted] ignum eſſet, hirundines dicerentur nobis multo ſapientiores.
[redacted] *ſerm.* 47.

[redacted] *emoſthenes* in convivio cuidam multa loquenti: Si tàm multa,
[redacted] it, ſapuiſſes, nunquam tàm multa locutus eſſes. *Idem eod. ſerm.*

[redacted] *em* rogatus, cur unam habeamus linguam, aures verò duas?
[redacted] a, inquit, duplo plus audiendum quam loquendum. *Idem eod.*

[redacted] *ato*, cùm Antiſthenes aliquando in diatriba longam oratio-
[redacted] habuiſſet: Ignoras, inquit, quòd dicendi modus non penes lo-
[redacted] item ſed audientem eſt? *Stob. ſerm.* 37.

[redacted] *ocrates*, cùm locutulejus quidam, nomine Caræon, in diſcipli-
[redacted] ejus recipi vellet, duplicem mercedem poſtulavit. Illi verò cau-
[redacted] interroganti, dixit: Alteram quidem peto, ut loqui diſcas; alte-
[redacted] autem, ut tacere. *Stob. ſerm.* 36.

[redacted] *rchelaus* tonſori garrulo ſubinde roganti: Quomodo te radam,
[redacted] ? Silendo, inquit, Alter aliud reſponſum exſpectabat, & hinc
[redacted] lepos. *Plut. in apoph.*

[redacted] *uidam* juriſconſulto loquaci dixit, non oportere multis verbis
[redacted] à dicere, ſed paucis multa. *Ant. & Maxim. ſerm. de temerita-*
[redacted] *dicendo.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

[redacted] *rus* puer Cambyſis Perſarum regis, loquacior erat, partim pro-
[redacted] ter inſtitutionem, quod more Perſarum à magiſtro cogeretur
[redacted] ctorum ſuorum rationem reddere, & ab aliis poſcere, quùm
[redacted] iceret; partim quòd, quùm diſcendi ſtudioſus eſſet, multa
[redacted] per ex præſentibus, quo pacto ſe haberent, ipſe percunctare-
[redacted] & ſciſcitantibus aliis ob acumen ingenii expeditè reſponde-
[redacted] has ob cauſas loquacitatem ſibi conflavit. *Xenoph. de inſtit.*
[redacted] *lib* 1.

[redacted] terpres *Pindari* admonet Ionum eſſe multiloquentiam. *Theat.*
[redacted] *ag* 225.

[redacted] onſtrinas *Theophraſtus* propter confidentium illic loquacita-
[redacted] *ἄοινα συμπόσια*, hoc eſt, ſicca convivia appellavit. *Plut. lib.* 5.
[redacted] *quæſt.* 5.

[redacted] *pud Romanos* Citeria effigies erat quædam arguta & loquax, quæ
[redacted] uli gratia in pompa vehebatur. Vnde *M. Cato in M. Cæcilium:*
[redacted] d ergò dicerem amplius? quem ego denique credo in pompa
[redacted] itatum iri ludis pro Citeria, ac ſpectatoribus ſermocinaturum?
[redacted] *m.*

[redacted] *oratianus* ille Garrulus, qui vadato reſpondere debebat, dubi-
[redacted] utrum mallet Horatium deſerere, an vadimonium. *Eraſm. in*
[redacted] *gris.*

HIB-

¶ HIEROGLYPHICA.

EX Græcorum ipsorum sententia, abjectâ repulsâque *cornix*: à Pallade est: utpote quæ meditationum pervigilio infesta sit, & mentis agitationem interpellet obturbetque garrulitate sua, cujus est hieroglyphicum, *Pier. Val. l.* 20. *p.* 191.

Garrulitatem etiam designari hieroglyphicè per *Hirundinem* quidam asserunt. Vnde D. Hieronymus & Cyrillus cum Aristotele consentientes, per præceptum illud Pythagoricum, ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, abstinendum à commercio garrulorum & susurronum intelligunt, *Pier. Val. l.* 22. *p.* 209. *B. C.*

Vide Breviloquentia, Lingua, Loquacitas.

GAUDIUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 7. Metamorph. v. 797.

Gaudia principium nostri sunt sæpè doloris.

Idem v. 519

Flebile principium melior fortuna secuta est.

Idem lib. 4. de Ponto El. 4.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis.
Nil adeo fortuna gravis miserabile fecit,
Vt minuant nulla gaudia parte malum.

Idem 6. Fastorum.

Scilicet interdum miscentur tristia lætis.

¶ EXEMPLA SACRA.

GAudii veri exempla: Anna, 1. *Sam.* 2. 1. Saul, & viri Israel, 11. 15. Mulieres Israelitæ, 18. 7. David & Israelitæ, 2. *Sam.* 6. ℣. 5. 14. 15. Populus, 1. *Reg.* 1. ℣. 39. 40. 45. & 8. 66. 2. *Reg.* 11. 20. David cum toto Israel, *Ibid.* 1. *Paral.* 13. 8. & 29. 22. Hiram, 1. *Reg.* 5. 7. Levitæ, 2. *Par.* 5. 12. Populus Israeliticus, 7. 10. Habitatores Ierusalem, 20. 27. Populus terræ, 23. ℣. 13. 21. Populus à captivitate redux, 1. *Esdr.* 6. 16. *Nehem.* 8. ℣. 12. 18. & 12. ℣. 42. 3. *Esdr.* 4. 63. & 9. 53. 54. Tobias senior, & Anna ejus uxor, *Tob.* 11. 11. Bethuliani & Israelitæ, *Iudith* 15. ℣. 14. 15. & 16. 2. Civitas Susa, *Esth.* 8. ℣. 15. Iudæi, ℣. 16. 17. 1. *Macchab.* 4. 58. Israelitæ, 14. ℣. 11. 12. Magi, *Matth.* 2. 10. Magdalena & altera Maria, 29. 8. Septuaginta duo Discipuli, *Luc.* 10. 17. Discipuli, 24. 41. *Actor.* 5. 41. & 13. 52. & 15. 3. *Ioan.* 20. 20. Samaria, *Act.* 8. 8. Rhode puella, 12. 14. Custos carceris, 16. 34. Paulus, 2. *Cor.* 7. ℣. 4. 7. 13. *Philem.* ℣. 7.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ARchimedes inventâ permisti auri atq; argenti ratione, è balneo nudus cucurrit domum, clamans; εὕρηκα, εὕρηκα.

Perseus, linearum curvarum tribus speciebus inventis, Deos placavit. *P. Ramus l.1. Prooemij Mathem.*

Octavius Caesar apud Insulam Capreas vetertimae ilicis dimissos n ad terram languentesque ramos convaluisse adventu suo, adeò atus est, ut eas cum Repub. Neapolitanorum permutaverit, æra-data. *Sueton.*

Sophocles tragicus gaudere se ajebat, quod rem Veneream, sicut um & rabiosum dominum, effugisset. *Idem.*

Agesilaum Regem Spartanum Xenophon tradit, cùm locupletaret icos, exultasse; qui interim pecuniam ipse contemnebat. *Plut. pracept. polit.*

Nero Cæsar obiit trigesimo secundo ætatis anno, die quo quon- n Octaviam interemerat, tantumque gaudium publicè præbuit, plebs pileata tota urbe discurreret: Nimirum hoc indicio reddi- n sibi libertatem significans. *Sueton.*

Quantam putamus *Aristotelis* fuisse voluptatem, cùm Alexandri gni permissu solo æquatam excitavit patriam suam, civesque re- ;it? *Plut. cont. Epicurum.*

M.T. Cicero ob Clodii inimicitiam in exilium actus, rediit Pom- o & Lentulo Coss. tantâ urbis lætitiâ, ut, quasi avulsa sedibus suis na, omnis ætas ordoque obviam procederet. Quæ omnia ex ejus tionibus, & pridiè quàm iret in exilium, & postquam rediit, licet rehendere. *Theat. Zwing. f.83.*

Vide Voluptas.

GENUFLEXIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

Enuflexio in precibus usitata, Exempla: Salomon, 1. *Reg.* 8. 54. *Paralip.* 6. 13. Elias, 1. *Reg.* 18. 42. quinquagenarius miles, 2. *Reg.* 1. evitæ, *Paral.* 29. 30. Esdras, 1. *Esdr.* 9. 5. Servi Regis Assveri, *Esth.* 3. 2. iel, *Dan.* 6. 10. Michæas, *Mich.* 6. 6. Mater Lunatici, *Matth.* 17. 14. osus, *Marc.* 1. 40. *Luc.* 17. 16. Petrus, 5. *Act.* 9. 40. Christus, *Luc.* 22. tephanus, *Act.* 7. 60. Paulus cum suis, 20. 36. & 21. 5. Paulus cum esia, 21. 6. Sunt, qui colligant Israelitas stantes precari solitos, ex i 11. 25. cùm potiùs verisimile sit, si non semper, at certè ple- que solenni ritu flexis genibus orasse: ut apparet ex Daniel 6. adeò quidem, ut flectere genua pro toto DEI cultu interdum iatur: 2. *Reg.* 19. 18. *Mich.* 6. 5.

ide Adoratio, Oratio sive Precatio.

GEO-

GEOMETRIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates admonebat, dandam esse operam Geometriæ, donec quis possit mensuram terræ & accipere & tradere. Opinor eum sensisse, moderatos agros esse parandos, quos & tibi commodum sit à majoribus accipere, & hæredibus tuis tradere. *Laert. l.* 1. *c.* 5.

Diogenes cuidam ostendenti horoscopon: Bellum, inquit, hercle instrumentum, ne frustremur cœna: Sentiens, inutiles esse artes Geometricas cum cæteris. *Laert. l.* 6.

GLADIUS.

¶ APOPHTHEGMATA.

AGis Iunior Demati dicenti, quod enses Laconici ob brevitatem à circulatoribus ac præstigias imitantibus devorarentur, respondit: At his ensibus Lacedæmonii assequuntur hostes longioribus armatos gladiis. *Plut. in Lacon. apoph.*

Demonax videns Athenienses hoc agere, ut barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in urbem inducerent: Nolite, inquit, ô cives! istam crudelitatem prius admittere in civitatem vestram, quàm misericordiæ aram sitis demoliti. *Erasm. l.* 8. *apoph.*

GLORIA.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

SÆpè homo de ipso vanæ gloriæ contemptu vanus gloriatur: non enim contemnit, dùm gloriatur intus de gloria, quam amplexatur. *Aug. lib. confess.*

Qui benè didicit vel expertus est vitiorum superandorum gradus, intelligit, vitium inanis gloriæ vel solùm vel maximè cavendum esse perfectis: Quo primo enim vitio lapsa est anima, hoc ultimum vincit. *Idem in Psalm.* 7.

Inanis gloria hujus seculi fallax est suavitas, infructuosus labor, & perpetuus timor, & periculosa sublimitas: initium sine providentia, finis cum providentia. *Idem in Psalm.* 149.

Non est tanti gaudii excelsa tenere, quanti mœroris est de excelsis corruere: nec tantam gloriam sequi post victoriam, quantam ignominiam post ruinam. *Amb. in suo pastorali.*

Gloria inanis, est inordinatus animi motus, quo aliquis propriam desiderat excellentiam, ut alios honore præcellat. *Hier in epist.*

Ne nimis religiosus velis videri: ne plus humilis, quàm necesse est, gloriam fugiendo non quæras. *Idem ad Nepot.*

Qui ante oculos hominum gloriam sequendo eam apprehendere non possunt, student plerumq; gloriam tenere fugiendo. Nonnulli

ſentem gloriam amantes aſſequi non poſſunt, quia deſpicientes
uuntur. *Greg. in mor.*

Non parva condemnatio eſt, ex eo bono, quod communiter da-
, gloriari privatim. *Id. in mor.*

Time ſagittam : leviter volat, leviter penetrat : ſed dico tibi, non
e infligit vulnus: citò interficit: nimirum ſagitta hæc vana gloria
Bern. in ſerm.

Ne recti planè, ſed & perverſi animi eſt, quærere gloriam, & non
rcere virtutem : & velle coronari, qui legitimè non certavit. *Id.*
ſerm.

Virtus mater gloriæ eſt : ſola enim eſt, cui gloria jure debetur, &
rè impenditur. Quæ autem eſt ſine virtute gloria, profectò in-
itè gloria venit, properè affectatur, periculosè captatur. *Id. ibid.*

Qui omnium pecuniarum contemptum habent, & nulli imagi-
ioni totius mundi ſe immiſcuerint, & tyrannicas corporum con-
iſcentias ſuſt. nuerint, hi multoties capti à vana gloria omnia
diderunt. *Chryſoſt. in Ioh.*

Gloria eſt frequens de aliquo fama cum laude. *Aug. de definit.*

Puritatis intimæ bono gloriari non poteſt veraciter, niſi qui ex-
ſecus gloriari perfectè reſpuerit : nec enim purè valet Dei vel
ximi quærere lucra, qui propria non contempſerit. *Bern. in epiſt.*

i gloriari cupis, gloriam deſpice, & omnibus eris glorioſior.
yſoſt. hom. 4.

Magna eſt ejus gloria, quia nullius laudibus creſcit, & nullius vi-
eratione minuitur. *Caſſ. in epiſt.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Ponto El. 7.

Artibus ingenuis quaſita eſt gloria multis.

Ibidem ad Liv.

Facta ducis vivent, operoſaque gloria rerum :
Hac manet : hac avidos effugit una rogos.

Iuvenalis Satyr. 10.

——— *Patriam tamen obruit olim*
Gloria paucorum, & laudis tituliq; cupido.

Boetius Metro. 7. lib. 2.

Quicunque ſolam mente pracipiti petit
Summumque credit gloriam,
Latè patentes atheris cernat plagas,
Arctumque terrarum ſitum.
Brevemque replere non valentis ambitum.
Pudebit aucti nominis.

Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut.

Si qua operis tanti domino conſurgere ponto
Fama queat, tu ſola animos, mentemque peruris.

Gloria.

Gloria: te viridem videt immunemque senecta
Phasidis in ripa stantem, juvenesque vocantem.

Ovid. lib. 5. de Trist. 13.

Denique non parvas animo dat gloria vires:
Et facunda facit pectora laudis amor.

Ovid. 4. Trist. 3.

Ardua per praeceps gloria vadit iter.

Idem lib 4. de Ponto.

Excitat auditor studium, laudataque virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Silius Ital. lib. 6. belli Pun.

Arripuit, traxitque virum fax mentis honesta
Gloria.

Propert. lib. 4. Eleg. 11.

Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires:
Non juvat ex facili lecta corona jugo.

Ex Græcis Comicis.

Τιμώμενοι γὰρ πάντες ἥδονται βροτοί.
Honore gaudet affici se quilibet.
Καλλῶς ἀκούειν μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε.
Famam lubenter opibus anteponito.
Κενῆς δὲ δόξης οὐδὲν ἀθλιώτερον.
Miserabilius est gloria vana nihil.
Ζήτει σεαυτῷ δόξαν ἐγκαταλιπεῖν.
Tibi studeto gloriam relinquere.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

GLoria est illustris & pervagata multorum & magnorum, vel in suos cives, vel in patriam, vel in omne genus hominum, fama meritorum *Cic. pro Marc.*

Gloria est solida quædam res & expressa, non adumbrata: ea est consentiens laus bonorum, incorrupta vox benè judicantium de excellente virtute: ea virtuti resonat, tanquam imago gloriæ: quæ quia rectè factorum plerumque comes est, non est à bonis viris repudianda. Illa autem, quæ se ejus imitatricem esse vult, temeraria, atque inconsiderata, & plerumque peccatorum, vitiorumque laudatrix, fama popularis, simulatione honestatis formam ejus pulchritudinemque corrumpit. 3. *Tusc.*

Quæ habent speciem gloriæ, collecta exinanissimis splendoris insignibus, contemne: brevia, fugacia & caduca existima. *Cic. Planc. Fam. l.* 10.

Vera gloria radices agit, atque etiam propagatur: ficta omnia tanquam flosculi celeriter decidunt: nec simulatum quidquam potest esse diuturnum. 2. *Offic.*

onos est præmium virtutis, judicio studioque civium delatum iquem. ... qui eu n sententiis, qui suffragiis adeptus est, is mihi nestus, & honoratus videtur. *De Clar. Orat. ad Brutum.*

verè honos videri solet, qui non propter spem futuri beneficii, propter magna merita claris viris defertur & datur; estque non umentum ad tempus, sed perpetuæ virtutis præmium. *Ad c Famil. lib* 10.

n est profecto jucunda laus, quæ ab his proficiscitur, qui ipsi in e vixerunt. *Ad Marc. Cat. Famil. lib.* 15.

mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiorem locum enit; non qui ascendit per alterius incommodum & calamita-. *Pro Rosc. Amerin.*

uæ melior in genere hominum natura, quàm eorum, qui se na-d homines juvandos, tutandos, conservandos arbitrantur? Abiit Deos Hercules: nunquam abiisset, nisi, cum inter homines esset, sibi viam munisset. 1. *Tusc.*

ctum præclarè cum iis est, quorum virtus nec oblivione eorum, unt, nec reticentia posterorum sepulta esse poterit. *Philipp.* 14.

revis vita data est: at memoria benè redditæ vitæ sempiterna; e si non esset longior quàm hæc vita, quis esset tam amens, qui mis laboribus & periculis ad summam laudem gloriamque enderet? *Idem.*

x ... nobis vitæ curriculum natura circumscripsit, immen- gloriæ. *Pro C. Rabirio.*

ita brevis est: gloriæ cursus sempiternus. *Pro Sest.*

onos alit artes, omnesque incendimur ad studia gloriâ: jacent- ea ... quæ apud quosque improbantur. 1. *Tusc.*

ahimur omnes laudis studio, & optimus quisque maximè glo-ucitur. Ipsi illi philosophi etiam in illis libellis, quos de con-nenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt: ac in eo ipso, in prædicationem & nobilitatem despiciunt, prædicari se ac no-ri volunt. *Pro Arch. Poeta.*

p aces etiam post mortem nobilitari volunt. Quid enim Phi-iui similem speciem inclusit in clypeo Minervæ, cum inscribe-on liceret? Quid nostri Philosophi? nonne in his ipsis libris, scribunt de contemnenda gloria, sua nomina inscribunt? c.

emo est tàm aversus à Musis, qui non mandari versibus æter-suorum laborum facilè præconium patiatur. *Pro Archia.*

x invenitur, qui laboribus susceptis, periculisque aditis, non mercedem rerum gestarum desideret gloriam. 1. *Offic.*

emo unquam sine magna spe immortalitatis se pro patria of-d mortem. 1. *Tusc.*

Pers-

Perfecti homines, & excellentibus ingeniis præditi, excitantur spe gloriæ, quæ habet formam honestatis & similitudinem. *Cato major.*

Nemo nostrûm in Reipubl. periculis cum laude ac virtute versatur, quin spe posteritatis fructuque ducatur. *Pro Cajo R. birio.*

Quùm optimus quisque maximè posteritati serviat, esse aliquid verisimile est, cujus is post mortem sensum sit habiturus. 1.*Tusc.*

Licuit esse otioso Themistocli: licuit Epaminondæ: Sed nescio quo modo inhæret in mentibus quasi seculorum quoddam augurium futurorum: quo quidem dempto, quis tàm esset amens, qui semper in laboribus & periculis viveret? 1.*Tusc.*

Pueri efferuntur lætitiâ, cùm vicerunt, & pudet victos. Vt se accusari nolunt? quàm cupiunt laudari? quos illi labores non perferunt, ut æqualium principes sint? 5.*de Finib.*

Quis tantos labores diuturnos nocturnosque domi militiæque susciperet, si iisdem finibus gloriam suam, quibus vitam, esset terminaturus? Sed optimi cujusque animus maximè ad immortalem gloriam nititur. *Cato major.*

Nulla est tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tangatur, quæ etiam à claris viris interdum ex humillimis rebus petitur. Cæterùm gloria ab his quidem, qui contemptum ejus inducere conantur, non negligitur: quoniam quidem ipsis voluminibus nomina sua diligenter adiiciunt: ut quod professione negant, usurpatione memoriæ assequantur. Est enim gloriæ vanæ magnus appetitor, qui se à gloria abfuisse gloriatur. *Valer. Max. lib.* 8. *de memorab.*

Vanitas est, quæ nec pulchritudinem confert, nec fructum laboranti, nec fulcimentum innitenti *Hug. l. de Vanit. mundi.*

Gloria quàm fallax sæpè, quàm turpis est, non injuria tragicus exclamat: gloria in millibus mortalium nihil aliud est, quàm aurium inflatio magna. *Boet. de consolatione.*

Sic rerum versa conditio est, ut demum meritò rationis animal non aliter sibi splendere, nisi inanis supellectilis possessione, videatur. *Idem* 2. *de consolat.*

Qui sordido vehiculo erubescit, pretioso gloriatur. Quid ad rem pertinent mulæ saginatæ, unius omnes coloris? Quid ista vehicula cælata? Quid phaleræ deauratæ? Quid monilia demissa pectoribus? Ista nec dominum possunt facere meliorem, nec mulam. *Sen. ep.* 88.

Nunquid fortis se fortem gloriabitur, quem corporis ægritudo efficit infirmum? *Idem ibid.*

Nunquid dives in opibus suis gloriatur, cujus spem fur vel tyrannus arripuit? *Idem ibid.*

Nunquid nobilitas gloriabitur, affecta nonnunquam indignis & miserabilioribus serviens? *Id. ibid.*

Cito ignominia fit superbi gloria. *Id. in Prov.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Agesilaus à quodam interrogatus, qua ratione perpetuam sibi gloriam parare posset? Si mortem contempseris, ait. *Plut. in apoph. Laconicis.*

Themistocles adolescens in compotationibus ac mulierum amoribus volutabatur. At postquam Miltiades apud Marathonem devicisset barbaros, jam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorum. Percontantibus autem, unde sic esset repente mutatus? Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire, neque cessare. *Plut. in apoph.*

Idem ad Olympiæ certamen profectus, cùm in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoque complexando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu & admiratione peregrinis ostenderunt: Ea re vir gloriæ omnium cupidissimus, dixit amicis: Se eo die laborum, quos pro Græcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse. *Plut.*

Epaminondas, cùm Meneclides quidam Orator ipsum aliquando traduceret, ut qui de se quàm Agamemnone amplius sentiret: Facio, inquit, hoc propter vos, Thebani, quorum solorum opera Lacedæmoniorum imperium unica die everti. *Plut. lib. de sui laude, &c.*

Antigonus, quùm mitteret filium suum Demetrium cum numerosa classe, magnaque militum vi, ad Græcos liberandos, dicebat: Gloriam à Græcia, velut à specula in orbem terrarum accendi: juvenem gloriæ studio exstimulans, ut strenue rem gereret, quod ejus laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus. *Plut. in Regum apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

UT levitas est, inanem aucupari rumorem, & omnes umbras etiam falsæ gloriæ consectari: Sic levis est animi, lucem splendoremq; fugientis, justam gloriam, quæ est fructus veræ virtutis honestissimus, repudiare. *Cic. in Pisonem.*

Qui esuriunt, magis irritantur, si conspexerint alios edentes: Sic magis inflammantur ad gloriam, qui gloriæ sunt avidi, cum alios audiunt laudari. *Plut.*

Vt convenit amantibus diversas habere amicas; in eandem depereuntibus malè convenit: Sic diffident, qui eadem ex re gloriam affectant. *Idem.*

Vti chamæleon non alio pascitur alimento, quàm aëris, & idcirco ore est semper hiante: Ita quosdam aura popularis alit, neque quicquam captant, præter inanes laudes & gloriam. *Plin.*

Quem-

Quemadmodum umbra aliquando antecedit, aliquando sequitur, vel à tergo est: Ita gloria aliquando ante nos est, visendamque se præbet; aliquando in averso est, majorque, quo serior, ubi invidia secessit. *Sen. epist.* 80.

Vt quidam morbo aliquo infecti, à cibo suavissimo abhorrent: Sic facinorosi veræ gloriæ gustum omnino non sentientes ab ejus studio planè abhorrent. *Cic.* 2. *Philipp.*

Vt lumen magis prodest iis, qui vident, quàm qui videntur: Sic gloria magis confert iis, qui eam sentiunt, quàm quibus contingit. *Plut.*

Vt Sol, si imminet hominis vertici, aut prorsum tollit umbram, aut minimam reddit: Sic ingens gloria extinguit invidiam. *Id.*

Fumus initio ingens, facilè evanescit: Sic gloria falsò parta. *Id.*

Vt ignis non reddit fumum, si statim emicet flamma: Sic nec gloria est obnoxia invidiæ, si protinus elucescat; sed eos, qui paulatim crescunt, sequitur invidia. *Id.*

Vt umbra nos vel invitos comitatur: Ita gloria virtutem sequitur, etiam fugientem. *Senec.*

Qui viro malo addit opes & gloriam, is febricitanti ministrat vinum, bilioso mel, cœliacis obsonia, quæ morbum animi, hoc est, stultitiam augeant. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

GLoriationis veræ exemplum: Paulus, 2. *Cor.* 7. 4. *Gal.* 6. 14. *Philipp.* 3. 3. 2 *Thess.* 1. 4. Gloriæ Deo redditæ exempla: Abraham, *Rom.* 4. ℣. 20. 21. Achan, *Ios.* 7. ℣. 19. 20. David, 1. *Samuel.* 17. ℣. 45. 46. *Psal.* 115. 1. 1. *Paral.* 29. ℣. 10. 11. Sidrach cum sociis, *Dan.* 3. ℣. 51. 52. 53. Daniel, 9. 7. Benè operantes, *Matth.* 5. 16. Angeli, *Luc.* 2. ℣. 13. 14. Samaritanus à lepra mundatus, 17. 15. Paulus, *Rom.* 11. 36. & 16. 27. *Gal.* 1. 5. *Ephes.* 3. 21. Petrus, 1. *Petr.* 4. 11. 2. *Petr.* 3. 18. Iudas, *Iudæ* ℣. 25. Ioannes, *Apoc.* 1. 6. Gloriam Deo tribue: Solennis formula apud Iudæos extorquendæ veritatis, *Ioh.* 9. 24. ut apparet ex *Iosue* 7. 19. 1. *Sam.* 6. 5. Gloriæ vanæ exempla: Benadad, 1. *Reg.* 20. ℣. 2. 3. 10. Sennacherib, 2. *Reg.* 18. ℣. 33. 34. Arphaxad, *Iudit.* 1. 13. Doeg, *Psal.* 52. ℣. 3. 4. 5. Chaldæi, *Esa.* 43. 14. Nabuchodonosor, *Dan.* 4. 26. Seron, 1. *Macchab.* 1. ℣. 13. 14. Antiochus, 2. *Macb.* 9. ℣. 47. Herodes Agrippa, *Act.* 12. ℣. 21. 22. Gloria vana fugienda. Exempla: Christus: *Ioh.* 5. 41. & 8. ℣. 50. 54. Herodes, *Act.* 12. 23. Petrus, 10. 25. Paulus & Barnabas, 14. ℣. 14. 15. Paulus, *Gal.* 1. 10. & 5. 26. *Philip.* 2. 3. Angelus, *Apoc.* 19. 10.

¶ EXEMPLA PROFANA.

APud *Lacedæmonios* qui strenuam in militia operam navassent, ac pro patria fortiter occubuissent, oliva & aliis ramis redimiti laudibus vehebantur: ac demum amicti purpurâ pretiosissimâ glorio-

iosè ac honorificè sepulchris mandabantur. *Aelia.l.6.de Varia* *ria.*

hilonis Lacedamonij funus, cùm victore filio Olympiæ expiraſ- gaudio, tota Græcia persecuta est. *Plin.l.7.c.22.*

gesilaum Archidami F. rerum gestarum gloria clarissimum, xpeditione in Ægyptum mortuum, Lacedæmonii majore mul- uam alios reges sepulturæ & funeris honore decorârunt. *Paus* *as in Laconicis.*

thenienses se indigenas, ab eaque, quam incolebant, terra pro- tos & enutritos, nobilitatem suam prædicantes, gloriabantur. *t.Zwing.fol.*963.

lexander Magnus, neque undique gloriam aucupatur omnem, hilippus. Sed cùm tentarent eum ministri, quià pernix erat bus, an Olympiis certare curriculò vellet? Sanè, si habiturus inquit, adversarios reges. *Plut.in Alex.*

usarum nutricem fuisse Euphemen fingunt, quòd plerique ex ii eruditione sua clarum sunt consecuti nomen, gloriæ immor- spe ingenii sui monumenta ad posteros transmiserint. *Theat.* *g.fol.*2525.

in. Picus Mirandula humanam gloriam pro nihilo habebat: tque sæpius, Famam vivis nonnihil, mortuis minimè profutu- tantumque propriam æstimavit doctrinam, quantum utilita- clesiæ, & eliminandis explodendisque adversis erroribus con- ret. *Iohan. Franc. in ejus Vita.*

paneum fuisse talem prodit Euripides, ut opum affluentia in- sceret nihil, nec elatius saperet, quàm pauperum quis, ἢ ἐνδεῶν *Calius l.*20.*c.*23.*A.L.*

moleonti Corinthio nihil unquam neque insolens, neque glo- n ex ore exiit. *Probus.*

¶ HIEROGLYPHICA.

paVonem surrectâ in orbem caudâ hominem gloriæ plenum rimebant. *PaVo* enim pretiosam eam caudæ supellectilem plurimum ostentat, cùm plurimos ad spectandum advenisse exerit: quòd si nullum admirari adesseve cognoverit, eam dit velut indignatus. Hinc Ovid. *Laudata pavone superbior* dè sibi placente dixit. *Pier.l.*24.*p* 220.*F.*

lla quoque pro gloria & fastu hieroglyphicè ponitur: ubi quis iter gloria turgescere videatur, quàm *Bulla*, quæ inturgescen- usdam figuræ speciem præ se ferunt, unde dixit *Persius*.

Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgescat.

*Val l.*41.*p.*396.

de Honor.

GRA-

GRATIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in Epigram.

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namque
Cum fieri properat, gratia grata magis.

Idem aliter.

Si benè quid facias, facias citò: nam citò factum
Gratum erit: ingratum gratia tarda facit.

Ovid. lib. 3. de Pont. 4.

Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.

Ovid. lib. 1. amor. 10.

Gratia pro rebus merito debetur inemptis.

Plautus in Penul. 3. 6.

Si quid bene facias, levior pluma est gratia:
Si quid peccatum'st, plumbeas iras gerunt.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

GRatiarum actionis pro Dei beneficiis exempla: Melchisedech, *Gen.* 14. 20. servus Abrahæ, 24. ℣. 26. 27. Iacob, 32. 10. Hebræi, *Exod.* 4. 31. Moses & Hebræi: 14. ℣. 1. *&c.* Maria, ℣. 20. 21. Israelitæ, *Num.* 21. ℣. 17. 18. & 31. 50. Iusuah; *Iosu.* 8. 30. Debora & Barac. *Iudic.* 5. ℣. 1. 2. Gedeon, 7. 15. Anna, 1. *Sam.* 2. 1. David, 2. *Sam.* 7. ℣. 18. 1. *Par.* 29. ℣. 10. 11. *Psal.* 7. 18. & 51. 17. & 103. 1. & 104. 1. Achimaas, 2. *Sam.* 18. 28. Salomon, 1. *Reg.* 3. 15. & 8. 56. Hiram, 5. 7. Iosaphat, 2. *Par.* 20. 18. Esdras, *Esdr.* 7. 26. Tobias, *Tob.* 2. 14. Esaias, *Esa.* 25. 1. Ezechias, 38 20. Daniel, *Dan.* 2. ℣. 19. 20. & 3. 95. Nautæ & comites Ionæ, *Ion.* 1. 16. Ionas, 2. 10. Turbæ, *Matth.* 9. 8. Christus, 11. ℣. 25. *Ioh.* 11. ℣. 41. Maria, *Luc.* 1. 46. Zacharias, ℣. 68. Pastores, 2. ℣. 20. Paralyticus, 5. 25. Populus, 7. 16. Mulier, 13. 13. Leprosus Samaritanus, 17. 15 Cæcus & plebs, 18. 43. Centurio, 23. 47. Cæcus natus, *Ioh* 9. 30. Credentes, *Act.* 2. 47. Claudus, 3. 8. Christiani, 11. 18. Paulus, *Rom.* 1. 8. & 6. 17. & 7. 25. & 16. 25. *Act.* 28. 20. 1. *Cor.* 1. ℣. 4. 14. & 14. 18. & 15. 57. 2. *Cor.* 1. 3. & 2. 14. & 8. 16. & 9. 15. *Gal.* 1. 3 *Eph.* 1. ℣. 3. 16. *Phil.* 1. 3. *Col.* 1. 3. 1. *Thes.* 1. 2. & 2. 13. 1. *Tim.* 1. 12. 2. *Tim.* 1. 3. & 4. 18. *Philem.* ℣. 4. *Heb.* 11 21. Petrus, 1. *Petr.* 5. 11. Quatuor animalia, & viginti quatuor Seniores, *Apocal.* 4. ℣. 8. Angeli, animalia, & Seniores. 5. ℣. 9. Turba multa, ℣. 10. 11. Viginti quatuor Seniores, 11. ℣. 17. Sancti, 19. 7. Gratiarum actio in bonorum amissione exemplum: Iob. *Iob.* 1. 21. Gratiarum actio pro beneficentia in pauperes, 2. *Cor.* 9. ℣. 11. 12. 15. Gratiarum actio antè cibum commendatur, 1 *Tim.* 4. ℣. 4. 5. Exempla: Christus, *Matth* 14. 19. & 15. 36. *Marc.* 6. 41. & 8. 6. *Luc.* 9. 16. & 24. 30. 1. *Cor.* 11. 24. *Ioh.* 6. ℣. 11. 23. Turbæ, ℣. 33. Paulus, *Act.* 27. 35. Gratiæ agendæ antè & pòst cibum sumptum, *Deut.* 18. 10. 1. *Sam.* 9 13. *Esa.* 62. 9. *Matth.* 14. 19. & 15 36. & 26.

26.25. *Marc.*6.41. & 8.6. & 14.22. *Luc.*9.16. *Iohan.*6. v.11.23.
. 28.35. *Rom.*14.6. 1.*Cor.*10.30 1.*Timoth.* 4.3. post cibum com-
ndatur, *Deut.*8.10. *Esaia* 62.9. *Ierem.*2.26. Gratiarum actio pro
secratione Cœnæ Dominicę, *Matth.*21.26 *Marc.*14.22. *Luc* 22.19.
rinth.11.24. Gratiarum actio post Cœnæ Dominicæ celebratio-
, *Matth.* 26.30. pro regni Christi amplificatione, *Apoc.*11.17. pro
nerationis dono, *Coloss.*1.12. 1.*Pet.*1.3. pro liberatione à pericu-
*Psal.*9.v.12.13. & 22.v.27. & 28.6. & 30.2. & 31.v.22. & 35.v.18.
& 40.v.2.4 & 106.48. & 107.v.2.15.21.31. & 124.6. & 144.1. *Ier.*
13. Gratiarum actio pro liberatione à servitute: Exempla: Mo-
& populus, *Exod.*15.1.*seqq.* Iethro, 18.10. David. *Psal.*136.v.1.2.3.
oratione exaudita: Exempla: David, *Psal.* 6. 9. & 20. v. 6. 7.
56. 20. & 118. v. 21. Vxor Tobiæ, *Tob.* 11. v. 18. 19. 20. Daniel,
niel, 2. v. 20. 21. Azarias & socii ejus, 3. v.49.50.52. Syracides,
les. 15. v. 1. 2. 3. &c. pro bono Principe: Exempla: Hiram,
gum 5.7. Regina Saba, 10.9. pro prole suscepta: Exempla: Lea,
s. 29.35. mulieres Bethlehemiticæ, *Ruth.* 4.v 14. Anna, 1.*Sam.*
1. Zacharias, *Luc.*1.68. pro promissione Dei præstita: Exempla:
omon, 2.*Paral* 6 v 4.15. Zacharias, *Luca* 1.v.68.70. Maria vir-
.46.55. pro manifestato Salvatore: Exempla: Pastores, *Luc.*2.20.
cesia, *Act.*21 v.19.20. Paulus, 2.*Corin.*2.14. *Ephes.*1.v.15.16. *Phil.*1.
5. *Coloss.*1.v.3 4. 1.*Thess.*1.v.2.3. & 2.13 & 3.9. 2 *Thess.*1.3. & 2.13.
Templi ædificatione: Exempla: Salomon, 1. *Reg.* 8. v. 15. 16.
*aralip.*6. 15. pro ejusdem instauratione, populus redux à Capti-
te, 1 *Esdr* 3.11. pro victoria tam spirituali quam corporali: Exem-
: Principes exercitus &c. *Num.*31.49. *Ios.*8. v.23.30. Debora &
ac. *Iudic.*5.v.1. David, 2 *Sam.*22.v.1.2. *Psalm.*18.v.50.51. & 144.1.
phat & populus, 2 *Paralip.*20.v.27.28 Bethuliani, *Iudith.*16.22.
as & Israelitæ, 1.*Macch.*4.v.36.37. Iudas Macchabæus, 2.*Macch.*1.
.11 &c. Populus Ierosolymitanus, 10.v.13.14.15. & Paulus, *Rom.*
. 1.*Corinth.*15.57.
Vide Gratitudo.

GRATITUDO.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

Ratias agere DEO possumus, referre non possumus. *Aug. in Psalm.*47.

Quid melius & animo geramus, & ore promamus, & calamo anemus, quàm DEO gratias? hoc nil dici brevius, nec audiri us, nec intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. *Id. in Epist. Marcel.*

anti rependi quicquam gratius ab accipiente non potest, quàm atum habuerit, quod gratis accepit: nam spiritui gratiæ con- tume-

tumeliam facit, qui beneficium dantis gratâ mente non suscipit. *Bern. in epist.*

Optimâ beneficiorum est custos ipsa memoria beneficiorum, & perpetua confessio gratiarum. *Chrysost. super Matth. hom. 25.*

Admoneo vos, ut domino semper benedicatis: si venerint mala, benedicite, & dissolventur mala: si prospera venerint, benedicite, & perseverabunt bona & prospera. *Id. in tractatione de symbolo.*

Iugiter sibi subvenire facit, cui collatum beneficium antè oculos semper assistit. *Cass. in Psalm.*

Præstita dona numerantur, ut ad beneficia consueta animus boni judicis invitetur. *Id. ibid.*

Meliora meretur suscipere, qui collata bona de corde non probatur amittere. *Id. ibid.*

Qui, quanta sibi gratia collata sit, nescit; quantas largitori grates debeat, non intelligit: non enim potest quis plene intelligere, quod accepit, nisi meminerit. *Id. ibid.*

Omnis profectus ad divinitatis est munera referendus: quia nihil constat fore bonum, nisi quod ab ipso dignoscitur esse collatum. *Id. ibid.*

Invitat ad magna, qui gratanter suscipit modica: spem de futuris recipit, qui transacta beneficia recognoscit: nec desperatione frangitur, qui magnorum munerum consolatione roboratur. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Virgil. lib. 2. Æneid. v. 536.

Dii (si qua est cælo pietas, quæ talia curet)
Persolvant grates dignas, & præmia reddant
Debita.

Ovid. in Ibin.

Dii melius, quorum longè mihi maximus ille est,
Qui nostras inopes noluit esse vias,
Huic igitur meritas grates, quascunque licebit,
Pro tam mansueto pectore semper agam.

Idem lib. 2. de Pont. 11.

O referant grates (quoniam non possumus ipsi)
Dii tibi: qui referent, si pia facta vident.

Idem lib. 4. de Pont. El. 6.

Immemor illorum, vestri non immemor unquam,
Qui mala sollicite nostra levatis, ero.

Ibid. El. 15.

Semper inoblita repetam tua munera mente:
Et mea me tellus audiet esse tuum.

Idem lib. 1. de Trist. 4.

Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis:
Perpetuusque animi debitor hujus ero.

Spiri-

Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo,
Quam subeant animo meritorum oblivia nostro,
Et longâ pietas excidat ista die.
Dii tibi sint faciles, & opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilemque meæ.

Idem lib. 5. de Trist. 10.

——— *Dum lumen vitale videbo,*
Serviet officio Spiritus iste tuo.

Plautus in Mustel. 1.3.

Nunquam ego illi possum gratiam referre, ut meritu' est de me.

Terent. in Adelph. 2.4.

——— *Quid ego nunc te laudem? sat certo scio,*
Nunquam ita magnifice quicquam dicam, id virtus quin superet tua.

Ibid. 2. 4.

——— *Ab vereor coram in os te laudare amplius,*
Ne id assentando magis, quam quo habeam gratum, facere existumes.

Statius lib. 7. Thebaid.

Quæ celebrem mea vota lyra? quas solvere grates
Sufficiam? non si pariter mihi vertice læto
Nectat odoratas & Smyrna & Mantua laurus
Digna loquar.

Verg. lib. 1. Æneid. v. 604.

——— *Grates persolvere dignas*
Non opis est nostræ.
Dii tibi (si qua pios respectant numina, si quid
Vsquam iustitia est, & mens sibi conscia recti)
Præmia digna ferant.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

IN collocando beneficio, & in referenda gratia, hoc maximè officii est, ut quisque opis maximè indigeat, ita ei potissimùm opitulari: quòd contra fit à plerisque. A quo enim plurimùm sperat, etiamsi ille iis non egeat, tamen ei potissimùm inserviunt. *Cic. 1. Offic.*

Acceptorum beneficiorum sunt delectus habendi; & inprimis quo quisque animo, studio, benevolentia fecerit, ponderandum est. Multi enim multa faciunt temeritate quadam, sine judicio vel modo, in omnes, vel repentino quodam impetu animi, quasi vento incitati: quæ beneficia æquè magna non sunt habenda, atque ea, quæ judicio, consideratè, constanterque delata sunt. *Cic. 1. Offic.*

In referenda gratiâ, si modò Hesiodo credimus, debemus imitari agros fertiles, qui plus multò adferunt, quàm acceperunt.

Etenim si in eos, quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre; quales in eos esse debemus; qui jam profuerunt? *Ibidem.*

Hesiodium illud laudatur à doctis, quo eâdem mensurâ reddere jubet, quâ acceperis; aut etiam cumulatiore, si possis. *Cic. de Claris. Orat.*

Non est æquum, tempore & die memoriam beneficii definiri. *Cic. ad Quir. post red.*

Vlciscendæ injuriæ facilior ratio est, quàm beneficii remunerandi: propterea quòd superiorem esse contra improbos, minus est negotii, quàm bonis exæquari: tùm etiam ne tam necessarium quidem est malè meritis, quàm optimè meritis referre, quod debeas. *Cic. ad Quir. post red.*

In officio persolvendo dissimilis ratio est, & pecunia debita: propterea quod pecuniam qui retinet, non dissolvit: qui reddidit, non habet: gratiam & qui retulit, habet; & qui habet, dissolvit. *Ibidem.*

Dissimilis est pecuniæ debitio & gratiæ. Nam qui pecuniam dissolvit, statim non habet id, quod reddidit: qui autem debet, is retinet alienum. Gratiam autem & qui refert, habet: & qui habet, in eo ipso quod habet, refert. *pro Planc.*

Commodè dixit, quicunque dixit, pecuniam qui habet, non reddidisse: & qui reddiderit, non jam habere. Gratiam autem & qui retulerit, habere: & qui habeat, retulisse. *2. Offic.*

Ad reddendam gratiam opus est & tempore, & facultate, & aspirante fortuna: nihil tam necessarium, aut cum majori cura dicendum, quàm beneficium dare, & gratiam agere. *Sen. l. 3. de benefic.*

Quidam furtivè gratias agunt, & in angulo, & ad aurem, verentur palàm ferre; ut sua potiùs virtute, quàm alieno adjutorio habere dicantur. *Idem lib. 2. de benefic.*

Sapiens omnia examinabit secum, quantum accepit, à quo, & quando, ubi, quemadmodum? Itaque negamus quenquam scire gratiam referre, nisi sapientem. *Idem epist. 30.*

Hoc certè justitiæ convenit, suam cuique reddere beneficio gratiam: injuriæ talionem, aut certè malam gratiam. *Idem epist. 83.*

Non omnes grati sciunt debere beneficium: potest etiam imprudens, & rudis, & unus de turba: ignorant autem quantum pro re debeat. *Idem ibid.*

Gratus sum, non ut alius mihi libentiùs præstet, priori irretitus exemplo: sed ut rem jucundissimam faciam. *Idem ibid.*

Credamus itaque, nil esse grato animo honestiùs: omnes hoc urbes, omnes etiam ex barbaris regionibus gentes conclamabunt: in omni judiciorum diversitate referendam benè merentibus gratiam, omnes uno ore affirmabunt; in his discors turba consentiet. *Idem ibidem.*

§ APOPHTHEGMATA.

DEmocritus, dum quendam ad gratificandum aliis studiosissimum, vilem nihilominus, vicissim videret compensationem accipere: ohe, inquit, qui beneficia perdideris: num te non pudet Gratias quæstus gratiâ prostituere, quæ virgines esse dicuntur? *Stobæus.*

Idem dicere solebat: Si facultas adest aliis gratificandi, ne differas: nosti enim, quàm mutabilis sit rerum omnium status. *Ibid.*

Simonides rogante quodam, ut sibi conscriberet encomium, & gratiam se relaturum inquiente, argentum autem non dante: Duas, respondit, arcas domi habeo: unam gratiarum, alteram argenti: & cùm necessitas exigit, gratiarum quidem arcam aperiens, inanem ipsam reperio: alteram verò solum mihi commodam. *Stob. serm. 2. de injustitia.*

Rusticus quidam videns ad regem *Artaxerxem* varia deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, utrâque cavâ manu haustam è proximo flumine aquam illi obtulit, vultu alacri. Rex lætatus, jussit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donavit hominem. *Plut. in regum apoph.*

Hipparcho Euboico vitâ defuncto, *Philippus* præ se ferebat, quàm illius mortem acerbè ferret. Itaque cuidam volenti dolorem ipsius mitigare, dicentique: attamen ille tempestivè decessit, jam natu grandis. Sibi quidem ipsi, inquit *Philippus*, tempestivè decessit: sed mihi præproperè. Mors enim illum anticipavit, priusquam à me beneficium acceperit, nostra dignum amicitia. *Plut.*

Veteranus quidam, cùm vocatus in jus periclitaretur, adiit in publico Cæsarem Augustum, rogans, ut sibi vellet adesse: Cæsar è comitatu suo selectum illicò dedit, eique litigatorem commendavit. Hic miles vociferans: at non ego, Cæsar, periclitante te Actiaco bello, vicarium quæsivi, sed pro te ipse pugnavi, simulque detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in advocationem: veritus ne non modò superbus, verùm etiam ingratus videretur. *Eras. lib. 4. apoph. ex Suet.*

§ SIMILITUDINES.

SIcut mensarii non gravatim reddunt deposita pignora, ut quæ in hoc ipsum acceperint, ut restituant: Sic nos, quod à diis accepimus. *Plut.*

Creditori præter sortem extrà ordinem numeramus; beneficiorum autem usum esse gratuitum judicamus: & illa crescunt morâ, tantoque plus solvendum est, quantò tardiùs. *Seneca.*

Vt gloria fugientes magis ac magis sequitur: Ita fructus beneficiorum gratiùs respondet illis, per quos etiam esse ingratis licet. *Idem lib. 5. de benef. c. 1.*

Vti

Vti faba & lupinum non exhaurit, sed stercorat agrum, in quo alitur: Ita gratus meliorem reddit fortunam ejus, à quo beneficio adjuvatur, & refert, quod accepit. *Plin.l.18.c.14. & c.12.eod.lib.*

§ EXEMPLA SACRA.

GRatitudinis exempla: in Rege Sodomorum, *Genes.*14.*Vers.*21.24. Laban, 24.℣.29.30.31. & 29.℣.15. Pharaone, 41.℣.39.40. Iethrone, *Exod.*2.℣.20 Iosua, *Ios.*6.℣.17.23. Israelitis, *Iudic.*8.℣ 22. Naemi, *Ruth.* 2.℣.20. Saule, 1 *Sam.*15.℣.6. Davide, 22.℣.23.2.*Sam.*2.℣.4.5.6 & 9. ℣.1.2. & 10.℣.2. 1.*Reg.*2.7. Thou Rege Emathæo, 2. *Sam.* 8. ℣. 10. Mephiboseth, 2.*Sam.*9.℣.3. & 7. Salomone, 1.*Reg.*2.℣.7 26 & 10. ℣.13. Elia, 1.*Reg.*17.℣.20. 2.*Reg.*2.℣.9 Elisæo, 4.℣.2.13 16 36. Naamane Syro, 5.℣.15.23. Accusatoribus Iudæorum, 1.*Esdr.*4.℣.14.15 Tobia seniore, *Tob.*12.℣ 1.2.3. &c. Assuero, *Esther.*2.℣.2.3 & 6.℣.3.4. Esther, 7.℣. 2. Nabuchodonosore, *Dan.* 2. ℣. 48. Balsasare, 5 ℣. 29. Iudæis, 2.*Macchab* 12. ℣.30 31. duobus Cæcis, *Matth.* 20.34. à Dæmonio liberato, *Marc.*5.℣.20. Iudæis, *Luc.*7.℣.5. Paulo, *Act.*27.℣.34.35. *Rom.*16. ℣.4. *Gal.*4.℣.15. *Philip.*4.℣.15.18. 2.*Timoth* 1.16.

§ EXEMPLA PROFANA.

ÆGyptii, extra quam sit gentium aliarum captus, ergà benè meritos præcipuè grati sunt: quòd magnum vitæ subsidium opinentur gratiæ retributionem. Itaque non diis tantùm, non hominibus, sed brutis quoque animalibus gratitudinem pro beneficiis acceptis ostendere voluerunt. *Diodorus Siculus.*

Alexander Magnus prædicare solebat, à nemine se unquam benignitate fuisse exuperatum. *Calius lib.7. cap.28. antiquarum lectionum.*

Pyrrhus, rex Epirotarum, ad familiares humanus atque facilis, alacris & promptus ad repetendam gratiam. *Plut. in Pyrrho.*

Alfonsus, Arragonum & Siciliæ rex, à nemine unquam gratitudine & officio se vinci passus est. *Panorm. lib. 1. de dictis & factis Alfonsi.*

Cyrus, quamvis se Cambysis Persæ & Mandanes filiæ Astyagis regis Medorum filium esse resciviſſet, suam tamen altricem Spaco (Græci Cyno vocant: unde fabulæ initium, quòd à cane fuerit nutritus) Mithridatis regii bubulci uxorem in tanto honore semper habuit, ut semper in ejus sermone esset Cyno. *Herodot.lib.1.*

Romulus & Remus cùm expositi ad Tiberim essent, & à lupa victum accepissent, ejus beneficii memores Lupæ simulacrum Romæ posuerunt. *Plin & Livius.*

Henricus II. Imper. in literarum studio à teneris educatus in oppido Saxoniæ Hildesheim, episcopatum ibi instituit, donariisque & censibus decoravit. *Cuspin.*

Scotorum pueri altores atque nutrices, eorundemque liberos, haud secus ac parentes germanosq; adamant. *Hector Boethius lib.2.*

rœsus Lydorum rex, cum audivisset legatos suos, quos Delphos erat, comiter ab Alcmæone Atheniensi exceptos fuisse, homi- n accersit: & ubi advenit, tanto eum donavit auro, quanto semel pore suo ferre posset. *Herod. lib. 6.*

lexander Magnus captis Thebis, hospites patris sui Philippi (ad eos enim obses adhuc puer egerat) eorumque cognatos in- mes servavit, reliquis captis aut trucidatis. *Aelian. lib.* 13. *Va- . histor.*

¶ HIEROGLYPHICA.

On ignoro esse aliquos, qui hujusmodi hieroglyphicum, quo scilicet *Canis* vel simulachrum aliquod, vel conditum cadaver eretur, hominem beneficii accepti memorem significare con- ant. Canis porrò illos, qui de se bene meriti fuerint, nunquam uioni tradit. *Pier. Val. l.* 5. *p.* 46. *E.*

er Cucupham avem Ægyptii animum gratum hieroglyphicè ificabant: propterea quod unum hoc animal (ita enim scribit ippus, cui Horapollinem nomen faciunt) ante alia omnia ge- ribus senio confectis, eodem modo gratiam rependit, quo ales fuerit educata. In eodem enim loco, ubi fuerit à parentibus rita, eis nidum parat, pennas vellicat inutiles, eoque cibum im- at, idque quoad resumptis pennis ipsi sibi sufficere queant. *Val. l.* 17 *p.* 158 *C.*

Vide locum de Beneficentia & Beneficio.

GULA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

m comederis, & saturatus fueris, cave diligenter, ne obliviscaris omini Dei tui, qui eduxit te de terra Ægypti, & de domo ser- is. *Deut.* 6.

ius vester si comessationibus vacat, & luxuriæ atque conviviis, ibus obruet eum populus. *ibid.* 21.

nima saturata calcabit favum: (spiritualium) & anima esuriens ulci amarum sumet. *Proverb.* 27.

opter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est, adji- itam. *Ecclesi.* 37.

ui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum & pinguia, itabitur. *Prov.* 21.

nis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. o.

manducaverunt & saturati sunt nimis *Psal.* 77.

a ventri & venter escis: DEUS autem hunc & has destruet. nth. 6.

Omnis

Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non adimplebitur bonis. *Eccles.6.*

Somno salubri fruuntur viscera temperantis: manè surgit idem, & compos est animi: labor autem vigil, & cholera, torsionesque exercent hominem insatiabilem. *Eccl.31.*

Ab ea, quæ dormit in sinu tuo (concupiscentia) custodi claustra oris tui. *Mich.7.*

Væ vobis! qui saturati estis, quia esurietis. *Luc.6.*

Attendite vobis, ne fortè graventur corda vestra in crapula, & ebrietate, & curis hujus vitæ. *Ibid 21.*

Qui secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt. *Rom.8.*

Sicut in die honestè ambulemus: non in comessationibus & ebrietatibus: non in cubilibus & impudicitiis: non in contentionibus & æmulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis. *Rom.13.*

Optimum est gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. *Hebr.13.*

❡ SENTENTIAE PATRVM.

VEntris ingluvies dicit ad esum: Dominus omnia munda creavit: & qui saturati cibo respuit, quid aliud quàm divinæ ordinationi contradicit? *August. l. de conflict. Vitior.*

Non propter porcum, sed propter pomum, mortem primus homo invenit: & Esau primatum suum non propter gallinam, sed propter lenticulam perdidit. Scio enim, Noe omne genus carnis, quod cibo esset usui, manducare concessum: Eliam cibo carnis refectum: Iohannem mirabili abstinentiâ præditum, animalibus id est, locustis in escam cedentibus non fuisse pollutum. Et scio, Esau lenticulæ concupiscentiâ deceptum: & David propter aquæ desiderium à se ipso reprehensum: & Regem nostrum non de carne, sed de pane tentatum. *Idem in gloss. sup. Rom.14.*

Malæ dominæ servitur gulæ, quæ semper expetit, nunquam expletur. Quid enim insatiabilius ventre? Hodie suscipit, cras exigit: quùm impletus fuerit, disputatur de continentia: quùm digesserit, vale virtutibus dicitur. *Ambros. in serm. de jejun.*

Fames amica virginitati est, inimica lasciviæ. Saturitas verò castitatem prodigit, nutrit illecebram. *Idem serm.40.*

Semper saturitati juncta est lascivia. Vicina igitur sunt venter & genitalia: pro membrorum ordine ordo vitiorum. *Hier. in quodam sermone.*

Cor habet in ventre gulosus: lascivus in libidine: cupidus in lucro. *Idem in Matth.*

Non cibus, sed appetitus in vitio est: unde & lautiores cibos plerunque sine culpa sumimus: & abjectiores non sine reatu conscientiæ degustamus. *Gregor. lib.30. moral.*

Dominante gulæ vitio, omne, quod homines fortiter egerunt, perdunt: & dum venter non restringitur, simul omnes virtutes obruuntur. *Idem ibid.*

Gulæ vitio resciſſo, multa ſimul vitia ſubjugantur. *Id. in Reg.*

Gula innumera vitiorum agmina ad animæ conflictum producit. *Idem ibidem.*

Penè ſemper epulas comitatur voluptas: nam dum corpus in refectionis delectatione reſolvitur, cor ad inane gaudium relaxatur. *Idem lib.1 moral.*

Sic voluptas plerunque ſub neceſſitate ſe palliat, ut vix eam perfectus quiſque diſcernat: nam dum ſolvi debitum neceſſitas petit, voluptas expellere deſiderium ſuppetit: & tantò gula ſecuriùs in præceps ruit, quantò ſub honeſtò nomine neceſſitatis explendæ ſe contegit. *Greg. lib 30 moral.*

Inter prandendum, quantum fauces dapibus, tantùm aures paſcantur rumoribus: quibus totus intentus, modum neſcias in edendo: interim autem fercula ferculis apponuntur, & pro ſolis carnibus, quibus abſtinetur, grandia piſcium corpora duplicantur. *Bernh. ſuper Cant.*

Gulæ ſaturitas nimia aciem mentis obtundit, ingeniumq; evertere facit. *Iſid. lib. de ſumm. bon.*

Impoſſibile eſt ſaturum ventrem pugnas interioris hominis experiri: nec bellis robuſtioribus attentari dignum eſt eum, qui poteſt deiici leviori conflictu. *Idem ibid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. ſatyr. 2. lib. 2.

Quæ virtus, & quanta, Boni, ſit vivere parvo &c.
Diſcite non inter lances, menſaſque nitentes,
Cum ſtupet inſanis acies fulgoribus, & cum
Acclinis falſis animus meliora recuſat:
Verum hic impranſi mecum diſquirite cur hoc?
Dicam, ſi potero: MALE verum examinat omnis
Corruptus judex.

Iuvenal. Satyr. 11.

Multos porrò vides, quos ſæpè eluſus ad ipſum
Creditor introitum ſolet expectare macelli,
Et quibus in ſolo vivendi cauſa palato eſt &c.
Interea guſtus elementa per omnia quærunt:
Nunquam animo pretiis obſtantibus: interius ſi
Attendas, magis illa juvant quæ pluris emuntur.

Lucan. lib 4. bel. civil.

—— O prodiga rerum
Luxuries! nunquam parvo contenta paratu,

Et quæsitorum terrâ pelagoque ciborum
Ambitiosa fames, & lauta gloria mensæ!

Statius lib. 4. Sylvar. 6.

Ah miseri! quos nosse juvat, quid Phasidis ales
Distet ab hyberna Rhodopes grue: quis magis anser
Exta ferat? cur Thuscus aper generosior Vmbro?
Lubrica qua recubent conchylia mollius alga?

Petronius Arbiter.

Ingeniosa gula est: Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam vivus perducitur, atque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnas.
Vt renovent per damna famem, jam Phasidis unda
Orbata est avibus, mutoq; in littore tantùm
Sola desertis aspirant frondibus auræ.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

QVicquid avium volitat, quicquid piscium natat, quicquid ferarum discurrit, nostris sepelitur ventribus: quære nunc, cur subitò moriamur? quia mortibus vivimus. *Senec.* 10 *Rhetor.*

Ventri obedientes, animalium numero computantur, non hominum. *Idem Epist.* 61.

Multos morbos fercula multa ferunt, innumerabilesque morbi innumerabiles coquos numerant, *Idem epist.* 7.

Vna sylva pluribus elephantibus sufficit: homo verò pascitur vix terra & mari. *Idem ibid.*

Venter præcepta non audit: poscit & appellat: non est tamen molestus creditor: parvo contentus est, si das illi, quod debes, non quod potes. *Idem epist.* 1.

¶ APOPHTHEGMATA.

S*Ybarites quidam*, quùm Spartæ in Phiditiis convivaretur, meritò vitæ contemptores esse dixit Spartanos: Quisquis enim sanæ sit mentis, decies millies mori prius eligeret, quàm hujus parcitatis esse particeps. *Athen. lib.* 4.

Galienus Cæsar, quùm ei relatum esset, populum Rom. indignè ferre, quòd Valerianus pater ejus apud Parthos serviret, conversus ad adstantes: Ecquidnam habemus, inquit, quod prandeamus? *Treb. Pollio.*

Augustus Cæsar, quùm ad eum delatum esset, Eroten Ægypti procuratorem emisse coturnicem, in pugna superantem omnes, ac prorsus invictam, eamque assam devorasse; jussit accersiri hominem, & discussa causa, malo navis affigi: Vita judicans indignum, qui ob tantillam gulæ voluptatem non pepercisset avi, quæ pugnando diu multisque potuisset esse voluptati: præterea, quæ læto quodam omine Cæsari perpetuam in bellis prosperitatem portenderet. *Plutarch. in Roman. apoph.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

uromatæ triduo ad saturitatem se ingurgitant, & uxoribus ceu ominis per omnia parent. *Stobæus serm.* 42. *ex Nic. de Moribus ...um historia.*

triæ singulis diebus fiunt ebrii, conventusque faciunt, intempe-erque se habent ad cibum & potum. *Alex. lib* 10. *c.* 14.

ityersas Midæ filius nothus, Celænorumque eorum, qui Phry-n incolebant, rex, vir aspectu agrestis & insuavis, erat valde ve- *Sositheus Tragicus.*

maranthus Alexandrinus *Herodotum* scribit *tubicinem Mega-em* magnitudinis fuisse trium ulnarum cum dimidio, lateraque a habuisse, ac sex panes semodios edisse, carnium libras viginti, os vini congio bibisse. *Athenæus lib.* 10. *c.* 1.

uit *Heraclides* pugil infiniti propè cibi potusque capax: non re-ebatur illi compar in potando. *Plut. lib.* 1. *Con quæst.* 6.

hnicorum Pontificum Roman. luxuriosam cœnam pete ex *Ma-i lib.* 3. *cap.* 3

laudius Cæsar conviviis plus nimio deditus, vini cibique appe-issimus, usque adeo, ut stomachum vomitu cogeretur exone- *Suet.*

avius Vopiscus indicat, Aureliano in delitiis fuisse *Phagonem dam*, qui uno die ad mensam Imperatoris ederit aprum inte-n, centum panes, vervecem & porcellum: biberit autem infun-lo ori apposito plus orca. *Theat. Zwing. fol.* 2235.

ide Convivium.

HOMICIDIUM.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

i sine publica administratione maleficum interfecerit, velut omicida judicabitur: & tantò ampliùs, quia sibi potestatem à non concessam usurpare non timuit. *August. lib.* 3. *de Civ. Dei.*

omicida dicitur diabolus, non gladio armatus, non ferro accin-ad hominem venit. Verbum seminavit & occidit. Noli ergò tare non esse homicidam, quando fratri tuo mala persuades. *in Iohannem.*

ot occidimus, quot ad mortem ire quotidiè tepidi & tacentes nus. *Greg. in Ezech.*

i bonum odit in homine, nunquid homicida poterit appella-Hinc vivit homo, & ille jam reus est mortis. *Bern. in serm.*

on interest, qui occidat, si innocentem aliquis occidendum esse unciat. *Cassiod. super Psal.* 62.

¶ EXEMPLA SACRA.

micidii & occisionis exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣. 8. Sichem, Levi alii, 34. ℣ 25. Moses, *Exod.* 2. ℣. 11. 12. Phineas, *Num.* 25. ℣. 7. 8.

Iosuah

Iosuah & Israelitæ, *Iof.* 6. ℣. 20. 21. & 8. ℣. 22. 23 & 10. ℣. 20. &c. & 11. 11. Gedeon, *Iudic.* 7. 25. & 8. 21. Abimelech, 9. 5. Mulier quædam, ℣. 53. Iahel, 4. 21. Samson, 15. 15. Israelitæ, 20. 44. 45. 46. Ionathas & Armiger, 1. *Sam* 14. 14. Saul, 15. ℣. 7. 8. David, 17. 50. 2. *Sam* 11. 15 & 12. 9. Doeg Idumæus, 1. *Sam.* 22. ℣. 18 19. Puer Davidis, 2. *Sam.* 1. ℣. 14. 15. Ioab, 3. 27. Pueri Davidis, 4. 12. Baan Rechab, &c. ℣. 7. Viri Rabba, 11. 15. Pueri Absolonis, 13. ℣. 28 29. Ioab & ejus armigeri, 14. ℣. 14. 15. Ioab, 20. ℣. 9. 10. Gabaonitæ, 21. 9. Banajas, 23. 21. 1. *Reg.* 2. 34. Pharao Salomonis socer, 9. 16. Leo, 13. 24. Baasa, 15. 28. Zimbri, 16. 10. Elias, 18. 40. Filii Israel, 20. 20. Vir quidam, 22. 34. Rex Moab, 2 *Reg.* 3. 27. Turba, 7. 17. Iehu, ejusque Duces & milites, 10. 7. Athalia, 11. 1. Centuriones, ℣ 16. 20. Servi, 12. 21. Rex Syriæ, 13, ℣. 7. Amasias, 14. 7. Sellum, 15. 10. Manahen, ℣. 14. Phacee, ℣ 25. Oseæ, ℣. 30. Rex Assyriorum, 16 ℣. 1. 2. 9. Servi Amon, 21. 23. 2. *Paral.* 23. 24. Iosias, 2. *Reg.* 23. 20. Nabuchodonosor, 25. 7. Saul, 1. *Paral.* 10. 4. Ioas, 2. *Paral.* 24. 22. Amasias, 25. ℣. 11. 12. 27. Iudith, *Iudith.* 13. ℣. 8. 9. 10. Rex Babylonis, *Ier.* 39. 6. Ismael, 41 10. Gobrya & Gadatha satrapæ Cyri, interfectores Baltasaris, *Dan.* 5 30. *teste Xenophonte lib.* 7. Duo Presbyteri, *Daniel.* 13. 62. Rex, 14. ℣. 20. 21. Alexander, 1. *Macchab.* 1. 2. Iudas, 3. 11. & 5. 28. Ptolomenenses, 12. 48. Triphon, 13. 22. Ptolemæus cum suis, 16. 16. Andronicus, 2. *Macchab.* 4. 34. Populus, ℣. 41. 42. Antiochus, 5. ℣. 12 13. & 6. 10. Iudas Macchabæus cum suis, 8. 30. & 12. 26. Dositheus & Sosipater, ℣. 19. Herodes Ascalonita, *Matth* 2. 16. Herodes Antipas, 14. 10. Herodes Agrippa, *Act.* 12. 1. Agricolæ, *Matth.* 21. 38. Theudas, Iudas Galilæus, *Act.* 5. 36. Iudæi, 7. 52. 1. *Thess.* 2. 15.

HOMO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

HOmo nascitur ad laborem, ut avis ad volatum. *Iob* 5.

Militia est vita hominis super terram: & sicut dies mercenarii dies ejus. *Ibid.* 7.

Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet, *ibid.* 14.

Quid enim proderit homini de universo labore suo, & afflictione spiritus, qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies ejus doloribus, & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit: & hoc nonne vanitas est? *Eccl.*

Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: Divitiæ conservatæ in malum domini sui. *Ibid.* 5.

Quid ergò prodest ei, quod laboravit in ventum? *Ibid.*

Hesterni quippè sumus, & ignoramus, quoniam sicut umbra dies nostri super terram. *Iob.* 8.

Nunquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? *Ibid.*10.
Ecce enim breves anni transeunt, & semitam, per quam non revertar, ambulo. *Ibid.*16.
Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea, tanquam nihilum antè te. *Psal.*38.
Si autem in potentatibus, octoginta anni, & amplius eorum labor & dolor. *Ibid.*89.
Dies mei sicut umbra declinaverunt; & ego sicut fœnum arui. *Ibid.*101.
Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & aves laqueo comprehenduntur: Sic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplo supervenerit. *Eccles.*9.
Vmbra enim transitus est tempus nostrum. *Sap.*2.
Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuntius præcurrens &c. Sic & nos nati continuo desinimus esse. *Ibid.*5.
Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia dejiciuntur: Sic generatio carnis & sanguinis alia finitur, & alia nascitur. *Eccl.*14.
Vox dicentis clama, & dixi: Quid clamabo? Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri. Exsiccatum est fœnum, & decidit flos; quia spiritus Domini sufflavit in eo. Verè fœnum est populus. *Esai.*40.
Quia omnis caro ut fœnum, & omnis gloria ejus tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos ejus decidit: verbum autem Domini manet in æternum. 1. *Petr.*1.
Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam: & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. *Sap* 9.
Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adæ, à die exitûs de ventre matris eorum, usq; ad diem sepulturæ in matrem omnium. *Eccl* 40.

§ SENTENTIAE PATRVM.

HOmine nulla immanior fera, si sibi relinqueretur. *August. de Civitate Dei.*
Homo, etsi sine peccato esse possit, nemo tamen est, qui sit. *Idem de spir. ani.*
Proclivis & mutabilis est in utrumque humana conditio: ut quocunque intenderit, eò perpendat & vergat, vel ad studia virtutum, vel ad illecebras delictorum. *Ambr. l. de Iosepho.*
Ad hoc homo positus erat in paradiso, ut, si se ad conditoris sui obedientiam vinculis charitatis adstringeret, ad cœlestem angelorum patriam quandoque sine carnis morte transiret. *Gregor. lib.* 4. *moral.*
Homo ad contemplandum creatorem suum conditus est. *Idem. lib.*8.

Quia

Quia homo de humo sumptus est, judicia Dei discutere illius non est. *Idem lib.* 11.

Video hominem prius quatuor virtutibus amictum. Quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, veritas docebat, justitia regebat, pax fovebat? *Bern. super cantic.*

Animalia fecit DEVS propter hominem, hominem propter seipsum. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, quomodo hominibus non ministrabit propter seipsum? *Chrysostomus super Matth.*

Omnem creaturam sensibilem Deus armatam & munitam creavit, alios veloci pedum cursu, alios unguibus, alios pennis, alios cornibus: Hominem solum sic disposuit, ut virtus illius sit ipse Deus: & in eo, quo inferiorem eum fecit, in ipso fortiorem esse voluit in se: ut necessitate infirmitatis coactus, semper necesse habeat dominum suum requirere. *Idem ibid.*

Præ omnibus malis homo est pessimum malum. Quælibet bestia unum habet & propriè malum: Homo autem omnia. Diabolus enim ad justum accedere non audet; sed malus homo non timet, sed contemnit. *Idem ibid.*

Comparatus est homo jumentis &c. Pejus est comparari, quàm nasci: naturaliter non habere rationem, tolerabile est: hominem verò ratione decoratum irrationabili naturæ comparari, voluntatis crimen est. *Idem hom. in ascensione.*

Vide, homo, dicit mundus, quomodo amavit te, qui propter te fecit me? Servio tibi, quia factus sum propter te, ut servias illi, qui fecit me & te: me propter te, & te propter se. Si sentis beneficium, redde debitum: si accipis benignitatem, redde charitatem. *Hug. lib.* 1. *Didasc.*

Vniversis animalibus data est ratio: brutis tantum ad vitam tuendam: homini autem ad propagandam. *Lactant.*

Omne hominum genus etsi ignoret, qualem Deum habere debet, tamen habendum scit. *Idem lib.* 1.

¶ Sententiæ Poeticæ.

Ovid. lib. 15. Metamorph. v. 455.

Nos quoque pars mundi, quoniam non corpora solum,
Verum etiam volucres anima sumus.

Ovid. lib. 1. Metamorph. v. 76.

Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset.
Natus homo est: sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum mundi melioris origo. &c.
Pronaque cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumque tueri

Jussit

Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Boetius Metro. 5. lib. 5.

Vnica gens hominum celsum levat altius cacumen,
Atque levis recto stat corpore, despicitque terras.
Hac (nisi terrenus male desipis) admonet figura,
Qui recto cœlum vultu petis, exerisque frontem,
In sublime feras animum quoque: ne gravata pessum
Inferior sidat mens corpore celsius levato.

Silius Ital. lib. 15. bel. civil.

Nonne vides hominum ut celsos ad sidera vultus
Sustulerit Deus, ac sublimia finxerit ora?
Cum pecudes volucrumque genus formasque ferarum,
Segnem, atque obscœnam passim stravisset in alvum?

Manilius lib. 4. Astron.

Projecta jacent animalia cuncta
In terra, vel mersa vadis, vel in aëre pendent.
Omnibus una quies, venter sensusque per artus,
Et quia consilium non est, & lingua remissa.
Vnus & inspectus rerum, viresque loquendi,
Ingeniumque capax variis educit in artes.
Hic artus quicunque regit, secessit in orbem,
Et domuit terram ad fruges, animalia cepit,
Imposuitque viam Ponto, stetit unus in arce
Erectus capitis, victorque ad sidera mittit
Sidereos oculos, propiusque aspectat olympum,
Inquiritque Iovem, nec sola fronte Deorum
Contentus manet: & cœlum scrutatur in alto;
Cognatumque sequens corpus se quærit in astris.

Claud. de raptu Proscip. lib. 3. v. 41.

Quid mentem traxisse polo, quid profuit altum
Erexisse caput? pecudum si more pererrant
Avia?

Iuvenal. satyr. 15.

—— Quis enim bonus, aut face dignus
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
Vlla aliena sibi credat mala? separat hæc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis capiendisque artibus apti
Sensum à cœlesti demissum traximus arce,
Cujus egent prona & terram spectantia. Mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoque.

Horat.

Horat. Od. 6. lib. 3.

Dis te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum.

Boetius Metro. 7. lib. 3.

O felix hominum genus
Si vestros animos amor,
Quo cœlum regitur, regat.

Plautus in Mostel. 3. 2.

Misericordias jam habere haud hominem oportet.

Idem in Milit. 3. 1.

At quidem illuc ætatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.

Ovid. lib. 4. Fastor.

Sed nos in vitium credula turba sumus.

Horat. lib. 1. Epist. 2.

Vt jugulent homines, surgunt de nocte latrones.
Vt teipsum serves, non expergisceris?

Iuvenalis Satyr. 6.

Pauca adeò Cereris vittas contingere digna.

Idem Sat. 13.

Quis nunc hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio?

Terentius in Adelphis. 3. 3.

Nam quid tu hic agas,
Vbi, si quid benè præcipias, nemo obtemperet?

Claud. lib. 2. in Eutrop. v. 154.

—— Parvæ poterunt impellere causæ
In scelus. ad mores facilis natura reverti.

Plautus in Asinaria. 2. 4.

Lupus est homo homini, non homo, quò qualis sit non novit.

Ausonius in Biantis Prienæi sententiis.

Pernicies hominum quæ maxima? Solus homo alter.

§ Sententiae Philosophicae.

Homines mortales sunt. *Cicer. 1. de Nat. Deor.*

Omnia aliorum causâ sunt generata: ut eæ fruges atque fructus, quos terra gignit animantium causa; animantes autem hominum: ut equum vehendi causâ, arandi bovem, venandi & custodiendi canem. Ipse autem homo ortus est ad mundum contemplandum & imitandum. *2. de Nat. Deorum.*

Homines hominum causâ sunt generati, ut ipsi inter se alii aliis prodesse possent. *1. Offic.*

Proximè & secundum Deum homines hominibus maximè utiles esse possunt. *2. Offic.*

Hoc

Hoc naturà præscribit, ut homo homini, quicunque sit, ob eam ipsam causam tantùm, quòd is homo sit, consultum velit. 3. *Offic.*

Homo naturæ obediens homini nocere non potest. *Ibid.*

Oportet hominem ab homine, ob hoc ipsum quod homo sit, non alienum videri. 3. *de Finib.*

Impellimur naturâ, ut prodesse velimus quàm plurimis, imprimisque docendo, rationibusque prudentiæ tradendis? Itaque non facile est invenire, qui, quod sciat ipse, non tradat alteri: ita non solùm ad discendum propensi sumus, verùm etiam ad docendum. 2. *de Finib.*

Vt magnas utilitates adipiscimur conspiratione hominum atq; consensu: Sic nulla tam detestabilis pestis, quæ non homini ab homine nascatur. *Idem 2. Offic.*

Duplex est natura generis humani, sed præstantius genus est eorum, qui sunt viri. *de Vniverſ. Idem.*

Hominum duo sunt genera: alterum indoctum & agreste, quod antefert semper utilitatem honestati: alterum expolitum, quod rebus omnibus dignitatem anteponit. Itaque huic generi laus, honos, gloria, fides, justitia, omnisque virtus; illi autem alteri quæstus, emolumentum, fructusque proponitur, atque etiam voluptas, quæ est maxime inimica virtuti, bonique naturam fallaciter imitando adulterat: quam immanissimus quisque acerrime sequitur, neque solùm honestis rebus, sed etiam necessariis anteponit. *Idem in Part. Orat.*

Hoc solùm animal (homo) natum est pudoris ac verecundiæ particeps, appetens conjunctionem hominum ac societatem, animadvertensque in omnibus rebus, quas ageret aut diceret, ne quid ab eo fieret, nisi honestè & decorè. 4. *de Finib.*

Nihil est unum uni tàm simile, tàm par, quàm omnes inter nosmetipsos sumus. Quod si depravatio consuetudinum, si opinionum varietas non imbecillitatem animorum torqueret & flecteret, quocunque cœpisset, sui nemo ipse tam similis esset, quam omnes essent omnium. Itaque quæcunque est hominis definitio, una in omnes valet: quòd argumenti satis est, nullam dissimilitudinem esse in genere: quæ si esset, non una omnes definitio contineret. *Idem* 1. *de Legib.*

Homini natura præscripsit, ut nihil pulchrius quàm hominem putaret: Est enim vis tanta naturæ, ut homo nemo velit nisi homini similis esse, & quidem formica formicæ. 2. *de Nat. Deor.*

Omnium animantium formam vincit hominis figura. *Ibid.*

Nullum est animal, præter hominem, quod habeat aliquam notitiam Dei. *Idem* 1. *de Leg.*

Deus animal unum spectabile, Hominem, in quo omnia animalia continerentur, effecit. *De Vniver.*

In de-

In dolore maxime est providendum, ne quid abjectè, ne quid timidè, ne quid ignavè, ne quid molliter, ne quid serviliter muliebriterve faciamus. 2. *Tuscul.*

Ingemiscere nonnunquam viro concessum est, idque raro: ejulatus nec mulieri quidem. Sin erit ille gemitus lamentabilis, si imbecillus, si abjectus, si flebilis, ei qui se dederit, vix eum virum dixerim: nihil est enim fletu muliebri viro turpius. 2. *Tusc.*

Cùm tibi sive Deus, sive mater rerum omnium Natura dederit animum, quo nihil est præstantius, neque divinius; sic te ipse abjicies atque prosternes, ut nihil inter te atque inter quadrupedem aliquam putes interesse? 1. *Parad.*

Ipsum hominem eadem natura non solum celeritate mentis ornavit, sed etiam sensus tanquam satellites attribuit ac nuntios, & rerum plurimarum obscuras & necessarias intelligentias enudavit, quasi fundamenta quædam scientiæ, figuramque corporis habilem & aptam ingenio humano dedit. Nam cum cætera animalia abjecisset ad pastum, solum hominem erexit, & ad cœli quasi cognationis domiciliique pristini conspectum excitavit. Tùm speciem ita formavit oris, ut in ea penitus reconditos mores effingeret. Nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animo affecti simus, loquuntur: & is appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores. 1. *de Legib.*

Natura corpus hominis sic & formavit & genuit, ut alia in primo ortu perficeret, alia progrediente ætate fingeret; neq; sane multum adjumentis externis, & adventitiis uteretur. Animum autem reliquis rebus ita perfecit, ut corpus: sensibus enim ornavit ad res percipiendas idoneis, ut nihil aut non multum adjumento ullo ad suam confirmationem indigeret. *Cic.* 5. *de Finib.*

Parvi primo ortu sic jacent, tanquam omninò sine animo sint: Quùm autem paulùm firmitatis accesserit, & animo utuntur & sensibus, conituntur que ut sese erigant, & manibus utuntur, & eos agnoscunt, à quibus educantur: deinde æqualibus delectantur, libenterque se cum his congregant, dantque se ad ludendum, fabellarumque auditione ducuntur: denique eo, quod ipsis superat, aliis gratificari volunt, animadvertuntque ea, quæ domi fiunt, curiosiùs, incipiuntque commendari aliquid & discere: & eorum, quos vident, volunt non ignorare nomina: quibusque rebus cum æqualibus decertant, si vincunt, efferunt se lætitiâ: victi debilitantur, animosque demittunt. *Ibidem.*

Semper in promptu habere debemus, quantum natura hominis pecudibus, reliquisque bestiis antecellat. Illæ enim nihil sentiunt nisi voluptatem, ad eamque feruntur toto impetu. Hominis autem mens discendo alitur, & cogitando semper aliquid aut inquirit, aut agit, videndique aut audiendi delectatione utitur. 1. *Offic.*

Si con-

considerare volemus, quæ sit in natura hominis excellentia & itas: intelligemus, quàm sit turpe diffluere luxuria, & delicatè olliter vivere; quamque honestum, parcè, continenter, severè, è. 3. *Offic.*

uum dispicere cœperimus & sentire, quid simus, & quid ab antibus cæteris differamus: tùm ea insequi incipiemus, ad nati sumus. 5. *de Finib.*

nihil haberet aliud hominis animus, nisi ut appeteret aut re-ret; id quoque ei esset commune cum bestiis. Habet primùm oriam, & eam infinitam rerum innumerabilium, quam qui-Plato recordationem esse vult. 1. *Tusc.*

oc unum animal (homo) sentit, quid sit ordo, quid sit quod at, in factisque qui sit modus. Itaque eorum ipsorum, quæ ad-u sentiuntur, nullum aliud animal pulchritudinem, venusta-& convenientiam partium sentit: cavetque ne quid indecorè minatéve faciat: tùm in omnibus & opinionibus & factis, ne libidinosè aut faciat aut cogitet. 1. *Offic.*

mnia suo bono constant: vitem fertilitas commendat, vinum ; velocitas cervum. Quare fortia dorso jumenta sint, quæris? eorum hic unus est usus, sarcinam ferre. In cane sagacitas pri-st, si feras investigare debet: cursus, si consequi: audacia, si mor-& invadere. Id in quoque optimum est cui nascitur, quo cen-. In homine optimum quid est? Ratio: hac antecedit anima-Deos sequitur. Ratio ergo perfecta, proprium hominis bonum ætera illi cum animalibus satisque communia sunt &c. *Senec.* *epist. ad Lucili.*

incipium jure tribuetur homini, cujus causa videtur cuncta alia genuisse natura, magna & sæva mercede, contrà tanta sua era: ut non sit satis æstimari, parens melior homini, an tristior rca fuerit? Ante omnia unum animantium cunctorum, alie-elat opibus: cæteris variè tegumenta tribuit; testas, cortices, spinas, villos, setas, pilos, plumam, pennas, squamas, vellera; cos etiam arboresque cortice, interdum gemino, à frigoribus ore tutata est. Hominem tantum nudum, & in nuda-homo, die abjicit ad vagitus statim & ploratum, nullumque tot ani-m aliud ad lachrimas, & has protinus vitæ principio. *Plin. hist.* *lib. 7. In procem.*

feras quidem inter nos genitas vincula excipiunt, & omnium brorum nexus. at homo feliciter natus jacet, manibus pedi-ue devinctis, flens animal cæteris imperaturum: & à suppliciis n auspicatur, unam tantum ob culpam quia natum est. Heu ntiam ab iis initiis existimantium ad superbiam se genitos: a roboris spes, primumque temporis munus quadrupedi simi-facit. *Idem ibid.*

Cætera

Cætera videntur sentire naturam suam, alia pernicitatem usurpare, alia præpetes volatus, alia vires, alia nare: hominem nihil scire sine doctrina, non fari, non ingredi, non vesci: breviterque non aliquid naturæ sponte, quàm flere. Itaque multi extitére, qui non nasci optimum censerent, aut quàm ocyssimè aboleri. Vni animantium luctus datus est; uni luxuria; & quidem innumerabilibus modis, ac per singula membra: uni ambitio, uni avaritia, uni immensa vivendi cupido, uni superstitio, uni sepulturæ cura, atque etiam post se defuturæ. Nulli vita fragilior, nulli rerum omnium libido major, nulli pavor confusior, nulli rabies acrior. Denique cætera animantia in suo genere probe degunt: congregari videmus, & stare contra dissimilia: Leonum feritas inter se non dimicat: serpentum morsus non petit serpentes: ne maris quidem beluæ ac pisces, nisi in diversa genera, sæviunt: at homini plurima ex homine sunt mala. *Ibid.*

¶ Apophthegmata.

Solon interrogatus olim, quid esset homo? respondit: Putredo est in exortu, bellua in omni vita, esca vermium in morte. *Anton.*

Diogenes quoties considerabat in hominum vita civitatum gubernatores, Medicos aut Philosophos, nullum animal dicebat esse homine sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, conjectores, divinos, & hujus generis cæteros, aut qui gloriæ divitiisque servirent, ajebat: Sibi nihil homine videri stultius. *Laert. lib.* 6.

Aristoteles interrogatus, quidnam esset homo? respondit: Imbecillitatis exemplum, temporis spolium, fortunæ lusus, inconstantiæ imago, invidiæ & calamitatis trutina: reliquum verò pituita & bilis. *Stob. serm.* 96.

Plotinus, Amelio roganti, ut corporis formam pateretur effingi, non passus est: Quid; inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi & imaginis imaginem relinquamus posteris ostentandam? *Erasm. lib.* 8. *apoph.*

Anacharsis rogatus à quodam, quid hominibus esset infestum? Ipsi, inquit, sibi ipsis. *Stob. serm.* 2.

Diogenes rediens ex Olympiis à quibusdam interrogatus, vidissetne illic multam turbam? Turbam, inquit, plurimam: sed homines perpaucos. *Laert. lib.* 6.

Socrates interrogatus, quomodo quis sine molestia vitam ageret? Negavit ullo modo id fieri posse: Non enim licet, inquit, civitatem aut domum inhabitanti, & hominibus conversanti, sine molestiis degere. *Stob.* 97.

Democritus interrogatus, quid de hominum sorte sentiret? Miseram homini fortunam esse dixit, cum bona quærentibus vix

obringant: mala autem non tantum non exquisita, sed extrà omnem etiam expectationem. *Stob. serm.96.*

Diogenes quodam tempore lucernam accensam gestans, obambulabat in foro clarissima luce; quærenti similis: rogantibus quid ageret? Hominem, inquit, quæro: notans publicos civitatis mores vix homine dignos. *Laert. lib.6.*

Idem in foro stans, clamabat: Adeste homines! veluti concionaturus apud populum: Quumque jam frequentes convenissent, nec ille desineret clamare, adeste homines! Quidam indignati, en adsumus, dic aliquid? Tum Diogenes baculo illos abigens, homines, inquit, adesse jussi, non sterquilinia. *Laert. lib.6. Erasm. lib.3. apoph.*

Plato hominem mansuetum animal esse dicebat: Quod si rectè disciplina institueretur, in mansuetissimum & divinum prorsus animal evadere: sin verò non satis aut non benè esset educatus, ferocissimum omnium, quæ in terris nascuntur, animal reddi. *Stob. lib.6. de leg.*

Diogenes, quum eum è balneis redeuntem quidam rogassent, num illic esset multa turba? annuit: Significans vocabulum hominis in paucos competere. *Laert. lib.6.*

Musonius, quid esset homo, describens: Homo solus (inquit) omnium in terra degentium Dei imago est, & similes ei virtutes habet. Nam ne inter Deos quidem præstantius aliquid excogitari potest, quàm prudentia, justitia, fortitudo & temperantia &c. *Stob. serm.116.*

¶ Similitudines.

SOl, luna, stella, mare, terra, arbores, herbæ, bruta, & in his apes, formicæ, conchæ, denique lucernæ, tempestatem præsentiunt: Solus homo sua mala non præsentit, neque prospicit. *Plin. lib.18. cap. ultim.*

Vt qui se meminerint inquilinos esse, & in conducto habitare, & modestiùs se gerunt, & minùs gravatim exeunt: Ita qui intelligunt domicilium corporis ad breve tempus à natura commodatum esse; & vivunt temperantiùs, & libentiùs moriuntur. *Senec.*

Luna semel extincta subinde renascitur, & ubi consenuit, rejuvenescit: At homo nec renascitur mortuus, nec repubescit senex. *Plin. lib.2. cap.9.*

Sol post occubitum redit novus: Homo non item. *Erasm.*

Magnanimos nos natura produxit: & ut quibusdam animalibus ferum dedit, quibusdam subdolum, quibusdam pavidum; ita nobis gloriosum & excelsum spiritum, quærentem ubi honestissime non ubi tutissimè vivat, simillimum mundo: quem quantum mortalibus passibus licet, sequitur æmulaturque. *Senec. epist.105.*

§ HIEROGLYPHICA.

Palma, in mysticis literis celebratissima, duplici de causa hominis simulacrum esse putatur: Primùm, quia fructum non fert sine coitu, sed replentur ejus rami gemmis masculis, quasi fœminæ quodam: Deinde: quia in superiore parte habet quasi cerebrum, quod Hebræi *Halulab*, Arabes verò *Chedar & Gimar* vocant: quo corrupto, moritur arbor, sicut cerebro læso homo interit, quod quidem huic soli plantæ contingit. Præterea quòd comam in cacumine habeat; & ramos in manuum modum protensos; & fructus digitorum figuram præ se ferentes; unde *dactyli*, id est, *digiti* sunt appellati. *Eruditus quidam lib 2. Hieroglyph. pag. 518.*

Quoniam tumorculi illi, qui stillicidiis fiunt in aquâ, citò prætereunt, ad humanæ vitæ fragilitatem ostendendam, hieroglyphicum factum est proverbium: *Homo bulla*; cujus meminit *Varro de re rusticâ primo. Pier. Val. lib. 41. p. 396.*

HONOR.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Gloria divitum, honoratorum, & pauperum timor Dei est, noli despicere hominem justum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem. *Eccl. 10.*

Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in animam suam quis justificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam suam? *Idem ibid.*

Insciens non honorabitur. *Eccl. 10.*

Et est homo, qui honorificabitur propter substantiam suam. *Idem ibid.*

Gloriam sapientes possidebunt, stultorum exaltatio ignominia. *Proverb. 3.*

Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem. *Idem 26.*

Et optimati submitte caput tuum. *Eccl. 4.*

Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: Semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini. *Ibidem 10.*

Sapientia humiliati exaltabit caput illius, in medio magnatorum consedere faciet. *Ibid. 11.*

Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum. *Ibid. 37.*

§ SENTENTIÆ PATRUM.

Remotis obstaculis insanæ opinionis, scelera nuda pensentur, nuda inspiciantur, fallacia tegmina & vanæ laudes & gloriæ auferantur: & apparebunt miseriæ peccatorum. *August. lib. 3. de Civit. Dei.*

loriam & honorem non debet sequi virtus: sed ipsa virtutem. *lib.5.*

bi honor non est, ibi contemptus est: ubi contemptus, ibi frens injuria, ibi & indignatio: ubi indignatio, ibi quies nulla: ubi s non est, ibi mens à proposito sæpè dejicitur: ubi autem per intudinem aliquid aufertur ex studio, minus fit ab eo, quod tolli quod minus est, perfectum dici non potest. *Hier. in epist.*

on est dignum, ut inde exigas honorem, unde refugis labo. *Idem ibid.*

ejecisti eos, dum allevarentur: quum allevatur, dejicitur, qui oribus proficit, & moribus cadit. *Greg. in epist.*

um mali præpositi suum contra veritatem honorem exigunt, mni rectitudine sequentium corda subvertunt. *Idem in mor.*

ifferentia dignitatis facta est inter sanctos, ut unus sit episcoalius minister: contumacia carnis coegit, & perversitas mundi, eratio inimici, honores ut videantur esse; sed revera non sunt: ministeria. *Chrysost. super Matth.*

uicunque desiderat primatum cœlestem, sequatur humilitaterrestrem: non enim qui major fuit in honore, ille major: qui justior, ille major. *Idem ibid.*

onor verus virtus animi est: Hic honor, nec à Cæsaribus prær, neque adulatione conquiritur, neque pecunia præparatur: l fucati in se habet, nihil simulati, nihil occulti hujus honoris essor est: nullus est accusator, nullus ingratus. *Idem de reparone lapsi.*

onoris magnitudo his, qui pro digno vivunt honore, stimulus bit esse pœnarum. *Idem sup. Matth.*

ui de amore non venit honor; non honor, sed adulatio est. *b. in Cant.*

ui privatus sui autoritatem perdit, in despectionem & anguin se mittit: qui autem locum suum sapienter custodit, se ac suos rofectum dirigit. *Beda Gloss. sup. Eccl.23.*

ecet quidem cunctos patriæ suæ augmenta cogitare, sed eos imè, quos Respublica sibi summis honoribus obligavit: quia m est, ut eum necesse sit plus debere, qui visus est majora fure. *Cass. lib.4. Epist.*

ignus enim videtur, ut, qui est scientia præditus, reddatur horeverendus. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in Solonis sentent.

Non erunt honores unquam fortuiti muneris.

Ovid. lib.1. Fastor.

In pretio pretium nunc est: dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique jacet.

Boetius

Boetius Metro. 8. lib. 3.

Quid dignum stolidis mentibus imprecer?
Opes, honores ambiant:
Et cùm falsa gravi mole paraverint,
Tùm vera cognoscant bona.

Virgilius Ecloga 5.

Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit,
Dum thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq́; tuum, laudesq́; manebunt.

Olympius Nemesianus ecloga 1.

Namq́; fuit dignus senior, quem carmine Phœbus,
Pan calamis, fidibusq́; Linus modulantibus Orpheus
Concinerent, atque acta viri, laudesq́; sonarent.

Ovid. 3. Amor. 1.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores:
Inde gravis judex, inde severus eques.

¶ Sententiae Philosophicae.

HOnestum esse dicitur aliquid, non ob eam causam, quia laudetur à multis: sed quia tale sit, ut si vel ignorarent id homines, vel si obmutuissent, pulchritudine sua tamen esse specieque laudabile. *Cic. 2. de Finib.*

Honestum, etiamsi nobilitatum non sit, aut etiamsi à nemine laudetur; tamen laudabile est naturâ: quod si oculis cerneretur, mirabiles amores excitaret sapientiæ. *Idem 1. Offic.*

Honestum est, quod detracta omni utilitate, sine ullis præmiis fructibusve, possit ipsum propter se jure laudari. *2. de Finib.*

Quicquid præter id, quod honestum sit, expetendum esse duxeris, in bonisque numeraveris: & honestum ipsum quasi virtutis lumen extinxeris, & virtutem penitus everteris. *3. de Finib.*

Si ipsam honestatem undique perfectam & absolutam, rem unam præclarissimam omnium maximeque laudandam penitus videremus: quonam gaudio compleremur, quùm tantoperè ejus adumbratâ opinione lætemur? *5. de Finib.*

Sumus natura studiosissimi appetentissimique honestatis, cujus si quasi lumen aliquod aspexerimus, nihil est, quod, ut eo potiamur, non parati simus & ferre & perpeti. *2. Tusc.*

Gloria virtutem tanquam umbra sequitur, *1. Tusc.*

Conciliantur animi hominum dignitate hominis, rebus gestis, æstimatione vitæ, alienanturque ab iis, in quibus hæc non sunt. *1. de Orat.*

Suscepit vita, consuetudoque communis, ut beneficiis excellentes viros in cœlum famâ ac voluntate tollamus. *2. de Natur. Deor.*

Eos viros nos suspicimus, maximisq; efferimus laudibus, in quibus existimamus nos excellentes quasdam & singulares virtutes

perſpicere. Deſpicimus autem eos & contemnimus, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil nervorum putamus. Quam ob rem contemnuntur ii, qui nec ſibi, nec alteri proſunt, ut dicitur: in quibus nullus labor, nulla induſtria, nulla cura eſt. Admiratione autem quadam afficiuntur ii, qui anteire cæteros virtute putantur. *1. Offic.*

Quæ magno animo & claro fortiter & excellenter geſta ſunt, ea neſcio quo modo quaſi pleno ore laudamus. *Ibid.*

Propter virtutem jure laudamur, & in virtute rectè gloriamur. *3. de Nat. Deor.*

Vera laus veræ virtuti debetur. *1. de Orat.*

Nihil quidquam ſine virtute laudabile. *1. Tuſc.*

Eos, quorum vita perſpecta eſt in rebus honeſtis atque magnis, & benè de Republica ſentientes, aut aliquo honore & imperio affectos, obſervare & colere ſolemus. *1. Offic.*

Abſtrahunt nos à recto divitiæ, honores, potentia, & cetera, quæ opinione noſtra chara ſunt, pretio ſuo vilia. Nihil habent iſta magnificum, quo mentes in ſe noſtras trahant, præter hoc, quod mirari illa conſuevimus. Non enim quia concupiſcenda ſunt, laudantur: ſed concupiſcuntur, quia laudata ſunt. *Senec. ep. 82.*

Omnes candidatos viros bonos dicimus, quomodo obvios, ſi nomen non ſuccurrit, dominos ſalutamus. *Idem epiſt. 3.*

Pecunia ex quo in honore eſſe cœpit, verus rerum honor cecidit. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ANtiſthenes ſciſcitatus, quæ res portenderet civitatibus exitium? Quando in his, inquit, nullum eſſe poteſt bonorum ac malorum diſcrimen. *Laert. lib. 6.*

Theophraſtus percontatus, quanam re communis hominum ſocietas conſervari poſſit? Reſpondit: Si pœnâ mali coerceantur à Republica: boni invitentur honorum præmiis. *Stob. ſerm. 4.*

Alphonſus interrogatus, quid ſibi ſine utilitate honor eſſe videretur? Conſimile id ſibi videri reſpondit, ut ſi peracutum & perſpicacem quis cernat, ſed offenſus caligine, aberret in tenebris. *Panorm. lib. 2. de reb. geſtis Alphonſi.*

Pyrrhus quum rebus feliciter geſtis domum rediiſſet, & à ſuis aquila diceretur: Per vos, inquit, aquila ſum. Qui enim non eſſem, quum veſtris armis veluti pennis ſublever? Modeſtiſſime glorioſi cognominis laudem in ſuos milites transferens vitavit invidiam. *Plut. in Reg. & Imp. apoph.*

M. Varro, Pauli collega, quoniam ex Cannenſi pugna, quæ Romanis fuerat infeliciſſima, ſuperfuit, honores à populo delatos, recuſavit, dicens: Felicioribus magiſtratibus opus eſſe Reip. Quum animum gereret inculpatum, fortunæ ſuæ Reip. ultrò pœnas dare

voluit,

voluit, vir ob hoc ipsum summis dignus honoribus. *Erasm. lib. 6. apoph. ex Plut.*

Pompejus quùm in Lybiam adversus Domitium transisset, eumque ingenti prœlio superasset, militibus ipsum Imperatoris titulo consalutantibus, negauit se eum honorem admissurum, quamdiu hostium vallum staret erectum. Hoc audito, milites, licet ingens instaret pluvia, impetu facto hostium castra adorti expugnarunt. Recusavit honorem, nondum factis emeritum. *Plut. in apoph.*

Theopompus, cum Pylii decreto statuissent ei summos honores, ipse renuit, mediocres ipsum tempus augere, immodicos vero abolere, dicens. Quo apophthegmate, id quod alii sibi aut vendicant arroganter, aut ambiunt inepte, ipse ultro delatum rejecit. *Plut. in Lacon.*

§ SIMILITUDINES.

UT non quævis corona quemvis decet victorem: Ita non quivis honos quemcunque hominem. *Plut.*

Vt colossi seu statuæ malè libratæ sæpiùs subvertuntur: Ita nimius honor per invidiam evertit multos. *Plut.*

Qui viro malo addit opes & gloriam, is febricitanti ministrat vinum, bilioso mel, cœliacis obsonia, quæ morbum animi, hoc est, stultitiam augent. *Plut.*

Apud Thessalos capitale est occidere ciconiam, non ob aliud, nisi quod serpentes interficiat: pascitur & apud Britannos milvis, quod urbem tapetis extis pecudum repurgent: Ita quibusdam honos habendus, non quod ipsi digni sunt, sed quod illorum operâ nobis sit usui. *Erasm.*

Vt deciduæ stellæ subitò extinguuntur: Ita quos fortuna subitò in summa provexit, repentè solent corruere. *Plut.*

§ EXEMPLA SACRA.

HOnoris parentibus exhibiti exempla: In Sem & Iaphet, *Gen.* 9. ℣. 23. Iuda, 43. ℣. 8. 9. Iosepho, 46. ℣. 29. & 50. ℣. 1. 2. Davide, 1. *Sam.* 22. ℣. 3. Salomone, 1. *Reg.* 2. ℣. 19. CHRISTO, *Luc.* 2. ℣. 51. *Iohan.* 8. ℣. 49. & 19. ℣. 26 27.

§ HIEROGLYPHICA.

SCiendum, *hastagestamen* haud quaquam inter vulgares honores habitum, tantæque apud veteres venerationis fuisse, ut loco diadematis pro insigni regio haberetur. *Pier. Valer. lib. 42. pag. 409. A.*

Clypeis, quibus nomen incidi describive facta pulchra moris fuit (unde qui nihil adhuc strenuè in bello gessissent, *alba* utebantur *parma*, de quo Vergil. *Parmaque inglorius alba*) donabantur ab Imperatoribus honoris ergò Milites atque etiam Dii: Quare sæpius

Liuium legas, argentea Clypea templis illata, ac Diis dicata. *Val.lib.42.p.413. B.C.*

ide etiam titulum de Gloria.

HOSPES. HOSPITALITAS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

a nequam hospitari de domo in domum. *Eccl.29.*

Hospitabitur & pascet & potabit ingratos, & ad hæc amara et. *Ibid.*

ransi hospes, & orna mensam, & quæ in manu habes, ciba cete- *Ibid.*

genos vagosque induc in domum tuam. *Esa.58.*

ui accipit, si quem misero (dicit dominus) me accipit: qui au- me accipit, accipit eum, qui me misit. *Iohan.13.*

ecessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem se- tes. *Rom.12.*

ospitalitatem nolite oblivisci: Per hanc enim quidam placue- Angelis hospitio receptis. *Hebr.13.*

ospitales estote invicem sine murmuratione. *1.Petr.4.*

¶ SENTENTIAE PATRVM.

sce, Christiane, sine discretione exhibere hospitalitatem: ne sitte cui domum clauseris, cui humanitatem negaveris, ipse sit s. *August.contr.hæreses.*

ospitalitatis officio ad Christi cognitionem venimus. *Idem 2. st.Evang.*

nta est apud DEVM Hospitalitatis gratia, ut ne potus quidem frigidæ à præmiis remunerationis immunis sit. *Ambros. de*

t publica species humanitatis, ut peregrinus in hospitio non , ut suscipiatur officiose, ut pateat advenienti janua. *Idem m.*

t hospes humanitatis intuitu hospitio recipiat non habentes itium, & egenum sine tecto inducat in domum suam: nec so- evoret bona Christi, quæ ei largita sunt bonitate Christi: ut hilarem datorem diligat Christus, sine murmure tribuat pau- us Christi, *idem in suo past.*

ospes per famam eligendus est populi, & judicio vicinorum: ne icationis dignitas suscipientis infamia deturpetur. *Hier. sup. th. 10.*

ualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur: ta- habet qui suscipit peregrinantem, & fiunt ambo æquales, & qui ter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. *Chrys. sup. b.11.*

¶ SEN-

❡ SENTENTIÆ POETICÆ.

Plautus in Milit. 3. 1.

In bono hoſpite atque amico, quæſtus eſt, quod ſumitur.

Ibidem.

Nihil me pœnitet jam, quanto ſumptui fuerim tibi:
Non hoſpes nullus jam tu amici hoſpitium diverti poteſt,
Quin ubi triduum continuum fuerit, jam odioſus ſiet.

Ibid.

Proletario ſermone nunc quidem, hoſpes, utere.

Ovid. lib. 5. de Triſt. 7.

Turpius ejicitur, quam non admittitur hoſpes.

Ovid. lib. 1. Metam. v. 144.

Vivitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus.

Idem Epiſt. 16.

Certus in hoſpitibus non eſt amor.

❡ APOPHTHEGMATA.

CLeomenes cùm amicus quidam hoſpiti in phiditiis nihil appoſuiſſet niſi vinum nigrum, & panem igni duratum, ſuccenſuit homini, dicens: Erga peregrinos non oportere nimium λακωνίζειν. *Plut. in Lacon.*

Socrates rogatus, cujus hoſpitium nos quærere oporteat? Illorum, inquit, qui benè ſapiunt. *Stob. ſerm.* 3.

Stratonicus, quum perhumaniter quidam eum excepiſſet, multum recreatus eſt: Videns verò mox alium introire, iterumque alium: ſaceſſamus hinc, ô puer, inquit ad ſuum comitem: Etenim pro columba palumbum, pro hoſpite pandochæum invenimus. *Aelian. de Varia hiſt. l.* 14.

Alexandrina mulier nobilis & dives impetravit ab Athanaſio Epiſcopo, ut ex viduis, quæ Eccleſiæ ſumptu alebantur, daretur ſibi una aliqua alenda. Data eſt illi quædam miti & ſuavi ingenio, cujus facilitate auctum eſt matronæ ſtudium in pauperes: Popoſcit ſibi alteram dari: Fortè data eſt illi pervicax mulier, ex qua cum ex pio hoſpitio probra reportaret: Ago tibi gratias (dixit Athanaſio) quòd talem dediſti, per quam patientiæ cultus à me exercebitur. *Sabell. lib.* 9. *c.* 1.

Lucullus, quùm Græcos quosdam per dies aliquot magnificè tractaſſet, atque illi dicerent: Se mirari quòd tantum impendiorum ſuâ causâ faceret: Nonnihil ô hoſpites! veſtrâ causâ, inquit: ſed maxima pars Luculli gratiâ. *Plut. in Rom. apoph.*

Socrates admonitus ab amico, quod excepturus hoſpites admodum tenuem feciſſet apparatum: Si boni ſunt? inquit, ſatis erit: ſin minùs? plus ſatis. *Laert. in ejus Vita.*

Liuium legas, argentea Clypea templis illata, ac Diis dicata. *Val. lib.* 42. *p.* 413. *B.C.*

Vide etiam titulum de Gloria.

HOSPES. HOSPITALITAS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ta nequam hospitari de domo in domum. *Eccl.* 29.

Hospitabitur & pascet & potabit ingratos, & ad hæc amara et. *Ibid.*

ransi hospes, & orna mensam, & quæ in manu habes, ciba cete- *Ibid.*

genos vagosque induc in domum tuam. *Esa.* 58.

ui accipit, si quem misero (dicit dominus) me accipit: qui au- me accipit, accipit eum, qui me misit. *Iohan.* 13.

ecessitatibus sanctorum communicantes, hospitalitatem se- tes. *Rom.* 12.

ospitalitatem nolite oblivisci: Per hanc enim quidam placue- Angelis hospitio receptis. *Hebr.* 13.

ospitales estote invicem sine murmuratione. 1. *Petr.* 4.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

sce, Christiane, sine discretione exhibere hospitalitatem: ne orte cui domum clauseris, cui humanitatem negaveris, ipse sit s. *August. contr. hæreses.*

ospitalitatis officio ad Christi cognitionem venimus. *Idem* 2. *st. Evang.*

anta est apud DEUM Hospitalitatis gratia, ut ne potus quidem frigidæ à præmiis remunerationis immunis sit. *Ambros. de*

t publica species humanitatis, ut peregrinus in hospitio non , ut suscipiatur officiose, ut pateat advenienti janua. *Idem m.*

t hospes humanitatis intuitu hospitio recipiat non habentes itium, & egenum sine tecto inducat in domum suam: nec so- evoret bona Christi, quæ ei largita sunt bonitate Christi: ut hilarem datorem diligat Christus, sine murmure tribuat pau- ous Christi. *Idem in suo past.*

ospes per famam eligendus est populi, & judicio vicinorum: ne icationis dignitas suscipientis infamia deturpetur. *Hier. sup. th.* 10.

ualem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur: ta- habet qui suscipit peregrinantem, & fiunt ambo æquales, & qui ter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. *Chrys. sup. th.* 11.

¶ SEN-

¶ Sententiæ Poeticæ.

Plautus in Milit. 3. 1.

In bono hospite atque amico, quæstus est, quod sumitur.

Ibidem.

Nihil me pœnitet jam, quanto sumptui fuerim tibi:
Non hospes nullus jam tu amici hospitium diverti potest,
Quin ubi triduum continuum fuerit, jam odiosus fiet.

Ibid.

Proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.

Ovid. lib. 5. de Trist. 7.

Turpius ejicitur, quam non admittitur hospes.

Ovid. lib. 1. Metam. v. 144.

Vivitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.

Idem Epist. 16.

Certus in hospitibus non est amor.

¶ Apophthegmata.

Cleomenes cùm amicus quidam hospiti in phiditiis nihil apposuisset nisi vinum nigrum, & panem igni duratum, succensuit homini, dicens: Erga peregrinos non oportere nimium λακωνίζειν. *Plut. in Lacon.*

Socrates rogatus, cujus hospitium nos quærere oporteat? Illorum, inquit, qui benè sapiunt. *Stob. serm.* 3.

Stratonicus, quum per humaniter quidam eum excepisset, multum recreatus est: Videns verò mox alium introire, iterumque alium: facessamus hinc, o puer, inquit ad suum comitem: Etenim pro columba palumbum, pro hospite pandochæum invenimus. *Aelian. de varia hist. l.* 14.

Alexandrina mulier nobilis & dives impetravit ab Athanasio Episcopo, ut ex viduis, quæ Ecclesiæ sumptu alebantur, daretur sibi una aliqua alenda. Data est illi quædam miti & suavi ingenio, cujus facilitate auctum est matronæ studium in pauperes: Poposcit sibi alteram dari: Fortè data est illi pervicax mulier, ex qua cum ex pio hospitio probra reportaret: Ago tibi gratias (dixit Athanasio) quòd talem dedisti, per quam patientiæ cultus à me exercebitur. *Sabell. lib.* 9. *c.* 1.

Lucullus, quùm Græcos quosdam per dies aliquot magnificè tractasset, atque illi dicerent: Se mirari quòd tantum impendiorum suâ causâ faceret: Nonnihil ô hospites! vestrâ causâ, inquit: sed maxima pars Luculli gratiâ. *Plut. in Rom. apoph.*

Socrates admonitus ab amico, quod excepturus hospites admodum tenuem fecisset apparatum: Si boni sunt? inquit, satis erit: sin minùs? plus satis. *Laert. in ejus Vita.*

§ SIMILITUDO.

ANgues in Syria ergà indigenas venenum non habent, nec eos petunt; exteros cum cruciatu ex. nimant: Ita insulares in suos satis humani, in alienigenas immitissimi sunt. *Erasm.*

§ EXEMPLA SACRA.

HOspitalitatis exempla: Abraham, *Gen.* 18 v.3.4 5. Loth, 19. v.2. Laban, 24. v.31. Raguel, *Exod.* 2 v.20. Rahab, *Jos.* 2. v. . Jacob, 2. v.25. Senex Ephrateus in Gabaa, *Judic.* 19. v.20. Vidua Sareptana, 1. *Reg.* 17. v.10.15. Vidua Sunamitis, 2. *Reg.* 4. v.8. Iob, *Iob.* 31. v.32. Martha, *Luc.* 10. v.38. Zachæus, 19. v.6. Simon Coriarius, *Act.* 10. v.6 Lydia, 16. v.15. & 18. v 3. Philippus Evangelista, 21. v.8. Mnaion, v.16. Publius, 28. v.7. Cajus, *Rom* 16. v.23. Gajus, *Ioan.* 3 v.6. Aquila & Priscilla, *Act.* 18. v.3. Hospitalitatis fructus, *Matth* 10. v 40.41. *Hebr.* 13. v. 2. Exempla: in Abrahamo, *Gen.* 18. v. 2.3.5 8.10 Vidua paupercula, 1 *Reg.* 17 v.20. Sunamitidis filio, 2. *Reg.* 4 v.13 16. Inhospitalitas. *Judic.* 8. v. 5. & 19. v.18. 1 *Sam.* 25. v.9.14. *Sap.* 19. v.13.

§ EXEMPLA PROFANA.

A*Bydeni* olim cum hospitem aut civem convivio exciperent, pòst unguentum & coronas, pueros osculandos circumferebant, quorum clamores & nutricum strepitus convivas turbabant. *Suidas*: Hinc Proverb. Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Abydenum auctuarium.

Camul provinciæ, Tartarorum subiectæ imperio, incolæ ad prodigium usque hospitales, peregrinos quoscunque vel invitos suscipiunt. Domo cedit hospiti paterfamilias, uxorem & liberos illi commendat, nec antè hospitis discessum redit. *M. Paulus Venet. lib.* 1. *c.* 46. *orientalium regionum.*

Lappi Russiæ gens mercatores ad se ex variis regionibus quæstûs gratiâ venientes libenter excipiunt, quos in tuguriolis suis cum uxoribus relinquunt: ipsi vero interim venatum abeunt. Reversi, si uxores hospitum concubitu consuetudineque lætiores hilarioresque invenerint, munere aliquo hospitem donant: sin minùs, turpiter conviciis lacessitum expellunt. *Guagninus in descript. Moscoviæ.*

Veneti Herculem Ferrariensem Ducem, à quo gravissimo bello petiti fuerant, pace factâ Venetias venientem, publico hospitio in ædibus, quas dono à Venetis majores ejus acceperant, exceperunt: publicoque ære tota ejus familia, ipseq; ad alendum donatus est. *Egnat. lib.* 4. *cap.* 2.

Cùm *Mardonius* à Xerxe Persarum rege in Græcia relictus cum exercitu Thebis ageret, Attaginus Phrynonis filius, Thebanus, convivio magnificè apparato, Mardonium ipsum & Persarum honoratissimos quinquaginta invitavit, cum quinquaginta Thebanis: & in singulis lectis alternos, Persam & Thebanum, discumbere fecit. *Herodot. lib.* 9.

Lotham

Lichami scimus Laconem nullâ re celebrem aliâ in Græcia evasisse, quàm quod ludis Gymnicis esset solitus cœnâ excipere peregrinos. *Plut. in Cimone.*

Apud *Lucanos* lege cautum erat, ut si quis Sole occidente divertentes hospites, notos ignotosve, domo arceret, κακοξενίας teneretur, multamq; eo nomine pendere cogeretur. *Alexand. ab Alexan. lib. 4. c. 10. ex Aeliano lib. 4. hist. & Heracl. de Pont.*

Carolus Gothorum & Suecorum antiquus Rex, inter maximas leges constituit, ut Gothi ac Sueci inter se, & maximè in omnes advenas & peregrinos, hospitalitatem observarent, summumque nefas ducerent, quicunq; viatorem tecto arceret: quod si quis facere tentasset, & idoneis testibus ter negasse hospitium convictus fuisset, immisso igne ædes ejus comburi jussit: ut domibus propriis justè privaretur, qui earum usum inhumaniter denegasset. Hinc ergò deductum puto, quod vix alibi in tota Europa promptior liberaliorque hospitalitas, quàm apud Suecones & Gothos hodiè inveniatur. *Ioan. Magnus lib. 4. cap. 2.*

Vide Liberalitas.

HOSTIS.

¶ APOPHTHEGMATA.

SPartanus quidam interrogatus, num tutum esset ad Spartam iter? Refert, inquit, qualis eò descendas. Nam leones illûc euntes plorant: lepores autem in umbraculis venamur. Significavit, ferocibus ac violentis esse tutum proficisci Spartam, nec mollibus & effeminatis: quòd hostili animo illûc proficiscentes malè acciperentur à fortibus: delicatos homines illic non sinerent lascivire in tenebris. *Plut. in Lacon.*

Agis, Cuidam consulenti, ut hostibus fugientibus daret transitum: Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cum fugientibus? *Plut. in Lacon. apoph.*

Herennius Pontius. Samnitibus consultantibus, quid de legionibus Romanis apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet? Herennius Pontius suasit, ut inviolatæ dimitterentur. Postero die eâdem de re consultus, respondit: Ad unum usque delendas. Sentiens, aut clementer magno beneficio demerendos hostes; aut irreparabili jactura illorum vires comminuendas. Neutrum sequutus est exercitus, sed sub jugum missos, contumelia magis illos in se provocavit. *Erasm. lib. 6. apoph.*

Ariston cuidam laudibus evehenti dictum Cleomenis, qui interrogatus, quid oporteret bonum regem facere? respondit: Amicis benefa-

nefacere: inimicis verò malè. At quantò præstantius ait, amicis nefacere, & ex inimicis reddere amicos? *Plut.*

Onomademus, postquam adversam factionem superasset, quidam censentibus, omnes diversæ factionis urbe pellendos, nega- expedire, dicens: Se vereri, ne omnibus inimicis ad unum eje-, inter amicos existerent dissidia *Eras. 6. apoph.*

Socrates, cùm Crœsum interrogasset, quid esset maximum & pre- sissimum ex regno consecutus? illeque respondisset: Vt hostes isceretur, & amicos beneficio afficeret: Multò, inquit, melius isses, si & illos tibi amicos asciviss es. *Max. serm. 6.*

Antigonus interrogatus, quomodo oporteret hostes aggredi? it: Aut dolo, aut vi: aut apertè, aut per insidias. *Stob. serm. 52.*

¶ SIMILITUDO.

Epus piscis homini certissimum est venenum, & homo vicissim lli, adeò ut digitulo contactus, statim emoriatur: Ita hostes tuam utrinque perniciem dant & accipiunt. *Eras.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Ostium furori interdum cedendum. Exempla: Ioseph, *Matth.* 2. ℣. 14. IESUS, 12. ℣. 15. & 14. ℣. 13. *Marc.* 3. ℣. 7. *Ioh.* 8. ℣. 59. & 14. Paulus, *Actor.* 9. ℣. 24. 25. & 17. ℣. 10.

Vide Fortitudo, Inimicitia, Inimicus.

HUMANITAS.

¶ APOPHTHEGMATA.

Vrbo, quùm adhuc nihil aliud esset quam centurio, & ante præ- ectos à Cæsare vocaretur in consilium: Turpe est, inquit, ô Cæ- exclusis præfectis cum centurione agere. *Erasm. l. 6. apoph.*

nonymus. Quidam videns Favonium, quùm nulli adessent fa- i, Pompeio per omnia inservientem, usque ad pedum lotionem, nunciavit Græcum versiculum:

Φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν!

Id est:

Claris ut est decorum quidlibet!

. lib 6. ex Plut.

otina Trajani Imperatoris uxor, cùm post Trajani electionem um in Capitolium iret, multique essent, qui imperii felicita- omnibus modis precarentur, adhuc in gradibus conversa ad itudinem: Talis, inquit, huc ingredior, qualem me exire cu- Quo dicto innuere voluit, se non minus in imperio, quàm cum imperium esset, omnibus optimè velle. Vnde sic se in prin- u gessit, ut omninò justa reprehensione caruerit. *Xiphil. in Vi- ajani.*

Dioge-

Diogenes. Platone laudante quendam hoc nomine, quòd ergà omnes humanissimus esset: Quid, inquit Diogenes, illi tribuendum est, qui nullum unquam affecit dolore? Quo dicto docere voluit, nimiam humanitatem obesse Reipublicæ. *Laert. lib. 6.*

Agesistrata, quum Agidem filium exanimem jacentem videret, exosculata faciem dixit: Nimia tua, ô fili, bonitas, nimia mansuetudo & humanitas, te simul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed invidiosum: nimirum, ut degenerantes Lacedæmoniorum mores ad priscam illam severitatem revocaret. Interim dum studet offendere neminem, & gratificari omnibus, semetipsum in exitium conjecit. *Plut. in Lacon. apoph.*

¶ SIMILITUDO.

QVi equos domant, primùm blandiuntur, ac mollissimè tractant, ut assuescant fræno: Sic populus lenitate subigendus. *Plutarch.*

¶ EXEMPLA SACRA.

HVmanitatis exempla: Hethæi, *Gen.* 23. ℣. 4. 6. Rebecca, 24. ℣. 19. Obstetrices, *Exod.* 1. ℣. 17. Booz, *Ruth.* 2. ℣. 8. David, 1. *Sam.* 30. ℣. 11. 12. Sobi, Machir & Berzellai, 2. *Sam.* 17. ℣. 29. Abdias, 1. *Reg.* 18. ℣. 4. Iosabeth, 2. *Paral.* 22. ℣. 11. Principes Ephraim, 28. ℣. 15. Abdemelech. *Ierem.* 38 ℣. 9. Eunuchus Reginæ Candaces, *Actor.* 8. ℣. 31. Custos carceris, 16. ℣. 33. 34. Felix, 24. ℣. 23. Iulius, 27. ℣. 3. Melitenses Barbari, 28. ℣. 2. Rahab. *Hebr.* 11. ℣. 31.

¶ EXEMPLA PROFANA.

HOmines agrestes, & saxis stipitibusque atque feris potiùs quàm hominibus similes, poetarum fabulis occasionem dederunt, ut Deucalion ex saxis homines formasse, Orpheus cantu sylvas, saxa ferasque traxisse dicatur, Amphion Citharâ Thebanos muros struxisse fingatur: quoniam homines ad mitiorem vivendi cultum suâ sapientiâ pertraxerunt. *Theat. Zwing. fol.* 2873.

Alcibiades cùm anteà fuisset ferox & insolens, ex Socratis familiaritate, cujus singularem integritatem suspiciebat, cepit esse mansuetus ac modestus. *Erasm. in Adagiis.*

Plutarchus in Numa auctor est, *Aemyliorum familiam* Romæ ἀπὸ τῆς αἱμυλίας, hoc est, ab humana urbanitate, quam ex consuetudine Pythagoræ hauserant, ab ipso rege pacis amatore fuisse nuncupatam. *Idem.*

Vide Affabilitas, Comitas, Mansuetudo.

HUMILITAS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

MElius est humiliari cum mitibus, quam dividere spolia cum superbis. *Proverb.* 16.

Super-

Superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu suscipiet gloria. *Ibid.* 29.

Humilia valdè spiritum tuum, quoniam vindicta carnis impii, ignis & vermis. *Eccl* 7.

Iustus est, qui se nimium submittit à multa humilitate: & est justus, qui inclinat faciem suam, & fingit se videre, quod ignoratum est. *Ibid.*19.

Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. *Matth.*5.

Qui se humiliaverit, exaltabitur. *Matth.*25.

Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. *Ibid.*11.

Sinite parvulos venire ad me, & nolite eos prohibere; talium est enim regnum cœlorum. Quicunque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste; hic major vocabitur in regno cœlorum. *Ibid.* 18. & 19.

Deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles. *Luc.*1.

Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed per humilitatem, superiores sibi invicem arbitrantes. *Philip.*2.

§ SENTENTIAE PATRUM.

Discite à me non mundum fabricare, non cuncta visibilia & invisibilia creare, non in ipso mundo miracula facere, & mortuos suscitare: sed quod mitis sum & humilis corde. Cogitas magna in constituere fabricam celsitudinis? de fundamento prius cogita humilitatis. *August. de Verb. Dom.*

Humilitate omnia facta nostra condiantur. *Idem epist.*58.

Omnes delectat celsitudo, sed humilitas gradus est. Quid tendis pedem ultra te? cadere vis, non ascendere, à gradu incipe, & ascendisti. *Idem ibid.*

O medicinam omnibus consulentem! omnia tumentia comprimentem! omnia tabescentia reficientem! omnia superflua resecantem! omnia depravata corrigentem! Quæ superbia sanari potest, si humilitate Filii Dei non sanatur? Quæ avaritia sanari potest, si paupertate filii Dei non sanatur? Quæ iracundia sanari potest, si patientia filii Dei non sanatur? *Idem ibid.*

Sicut arborem, ut sursum crescat, profundas subtus radices agere oportet: Ita quisquis in humilitatis radice fixum animum non habet, in ruinam suam extollitur. *Idem ibid.*

Excelsa est patria, humilis est via: ergo qui quærit patriam, quid recusat viam? *Idem sup. Iohan.*

Bona humilitas nihil appetendo totum, quod contemnit, adipiscitur. *Ambros. supr. Luc lib.*6.

Nihil excelsius humilitate, quæ quasi semper superior nescit extolli: quia nemo id affectat, quod infra se judicat. *Ibid.*

Quisquis cupit divinitatis tenere fastigia, humilitatis sima secte-

tur. Quicunque vult fratrem prævenire repugnando, prius illum præveniat obsequendo, sicut ait Apostolus, honore invicem prævenientes. *Idem in quod. serm.*

Sæpè flectit humilitas, quod nec virtus potuit superare, nec ratio. *Idem in quadam epist.*

Nihil est quod nos ita & hominibus gratos & Deo faciat, quàm si vitæ merito non magni, sed humilitate infimi simus. Humilitatem sequere, non quæ ostenditur, aut simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed quæ puro cordis affectu exprimatur. *Hieron. ad Celant.*

Tanto sit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi: tanto pretiosior Deo, quanto propter eum vilior sibi. *Greg. l. 18. moral.*

Quum per tentationem humilitas proficit, prospera est illa adversitas, quæ mentem ab elatione custodit. *Idem l. 20 moral.*

Quia origo virtutum humilitas est, illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice propria, id est, in humilitate perdurat: à qua nimirum si abscinditur, arescit: quia vivificantem se in infimis humorem charitatis perdit. *Idem lib. 27. moral.*

Humilitas vera est, qua quis de se parva æstimat; & bona alterius, sine invidia & livore, commendat. *Idem ibid.*

Humilitas est virtus, qua homo verissimâ sui cognitione sibimetipsi vilescit. *Bern. de gra. humil.*

Non magnum est, esse humilem in abjectione: magna prorsus & rara virtus humilitas honorata. *Idem sup. Missus est.*

Gloriosa res humilitas, qua ipsa quoque superbia palliare se appetit, ne vilescat. *Idem ibid.*

Cùm ex aliis quibuscunque bonis capere soleat incrementum superbia, sola humilitas omnium propugnaculum, turrisque virtutum, ejus forsitan resistet malitiæ, obviat præsumtioni. *Idem in epist.*

Fode in te fundamentum humilitatis, & pervenies ad fastigium charitatis. Vis capere celsitudinem Dei? cape prius humilitatem Christi. Sola est virtus humilitatis reparatio læsæ charitatis. *Idem in epist.*

Humilitatis summa in eo consistit, si voluntas nostra per omnia divinæ voluntati subjecta fuerit. *Idem de sup. nost. Vol.*

Velle esse super se, nimis gloriosum. *Chrys. sup. Matth. homil. 3.*

Quisquis gradus propriæ celsitudinis amat, humilitatis cultum in minoribus diligentissimè teneat. Nam qui ab humilitatis operibus recedit, à dignitatis fastigio tumoris pondere cadit. *Chrys. in policratico lib. 4.*

Modestia seu humilitas ταπεινοφροσύνη dicitur, quod φρόνημα, id est spiritus, est ταπεινωσις, id est, subjectio. *Ant. & Maxim. serm. de humilitate.*

Beatus

Beatus cujus vita est excelsa : spiritus autem humilis. *Clement apud Ant. & Maxim.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda 34. lib. 1.

——Valet ima summis
Mutare, & insignem attenuat Deus,
Obscura promens.

Idem Oda 4. lib. 3.

Vim temperatam dij quoque provehunt
In majus : idem odere vires
Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum notus, & integra
Tentator Orion Diana,
Virginea domitus sagittâ.
Injecta monstris terra dolet suis,
Mæret partus fulmine luridum
Missos ad orcum.

Claud. de sepulchro specioso.

Magna repente ruunt : summa cadunt subitò.

Seneca in Thyeste. v. 210.

Laus vera & humili sæpè contingit viro.

¶ SIMILITUDO.

SOl cùm est altissimè provectus in Zodiaco, tum tardissimi motus est : Ita quo fortuna te subvexerit altius, hoc oportet animo leniori minusque feroci esse. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

HVmilitatis exempla : Agar, *Gen.* 16. v. 8. 9. Abraham, 18. 27. & 23. v. 7. Iacob, 32. v. 10. & 33. v. 8. Rachel, Lea, &c. v. 7 Fratres Ioseph, 50. v. 18. Moses, *Exod.* 3. v. 11. & 4. v. 10. *Num.* 12. v. 3. Gabaonitæ, *Ios.* 9. v. 11. Rubenitæ, 22. v. 21. 22. Israelitæ, *Iudic.* 6. v. 6. Gedeon, v. 15. & 8. v. 2. Ruth, *Ruth.* 2. v. 13. Anna, 1. *Sam.* 1. v. 16. Saul, 9. v. 3. & 10. v. 22. 23. 27. David in Regem alioqui unctus, 18. v. 18. 23. & 24. v. 15. Abigail, 25. & 41. David, 20. v. 20. 2. *Sam.* 7. v. 18. & 15. v. 30. & 16. v. 9. 10. 1. *Paral.* 17. v. 16. 2. *Par.* 29. v. 14. *Psal.* 131. v. 1. Mephiboseth, 2. *Sam.* 9. v. 10. 11. 13. & 19. v. 27. 28. Salomon, 1. *Reg.* 3. 7. Achab, 21. 27. Quinquagenarius tertius, 2. *Reg.* 1. v. 13. Naaman, 5. 9. Hazael, 8. 13. Ezechias, 20. 19. 2. *Par.* 32. 26. Iosias, 2. *Reg.* 22. 19. Roboam & ejus Principes, 2. *Par.* 12. 7. 12. Iosaphat, 20. 9. Manasses, 33. 12. Iob, *Iob* 1. 20. & 9. 15. Esaias, *Esa.* 20. 2. Ieremias, *Ier.* 1. 6. & 11. 19. Ezechiel *Ezech.* 2. 1. Filii Israel, *Iudith.* 4. 8. Esther, *Esth.* 14. v. 1. 2. Nabuchodonosor, *Dan.* 4. v. 31. 32. Daniel, 9. v. 7. 17. Antiochus, 2. *Macch.* 9. 12. Magi, *Matth.* 2. v. 11. Iohannes Baptista, 3. v. 11. 19. *Marc.* 1. 7. *Luc.* 3. 16. *Iohan.* 1. v. 27. *Actor.* 13. 25.

Chri-

Christus, *Esa.*53.7. *Matth.*3.13. & 8.20. & 11.29. & 20.28. *Marc.*10.45. *Luc.*2.51. & 22.27. *Ioan.*6.15. & 13.5. Centurio, *Matth.*8.8. *Luc.*7.6. Chananæa, *Matth.*15.25. *Marc.*7.28. Apostoli, *Matth* 21.7. Deipara Virgo, *Luc.*1.38. Elizabeth, 42. & 43. Petrus, 5.8. *Act.*3.12. & 10.26. Publicanus, *Luc.*18.13. Paulus, *Act.*9.6. & 14.14. & 22.10. *Rom.*15.30. 1.*Cor.*15. & 8.9. 2.*Cor.*1.11. & 11.7. & 12.11. *Eph.*3.8. *Phil.*4.12 1.*Thes.*2. 7. 2.*Thes.*3.1. 1.*Tim.*1.15. Humilitas sævitiam mitigat: Exempla: Iacob, *Gen.*33.4. Fratres Ioseph, 50. & 17.18.19. Tribus quæ altare extruxerant, 22. & 21.22. Gedeon, *Iudic.*8.2. Abigail, 1.*Sam.*25.24. David, 26. & 18.21. Mulier sapiens ex Abela, 2.*Sam.*20. & 18. Quinquagenarius tertius, 2.*Reg.*1. & 13.14. Esther, *Esth.*7. & 2. Humiles tandem exaltabuntur: Exempla: Moses pastor ovium soceri, *Exod.* 3. 1. 1.*Sam.*16.11. *Psalm.*78.70. Esther, *Esth.*2.15. Publicanus, *Luc.*18.14. Christus, *Philip.*2.9.

¶ HIEROGLYPHICA.

Depositum genu humilitatis & superiorem agnoscentis indicium esse, nulli non innotuit. Hinc apud Horat.1.Ep.12.27.

Ius imperiumque Phraates
Cæsaris accepit genibus minor.

*Pier. Valer. lib.*35.*p.*339.*C.*

HYPOCRISIS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

INnocens contra hypocritam suscitabitur. *Iob.*17.8.

Excoquam ad purum scoriam tuam, & auferam omne stannum tuum. *Esai.*1.

Cùm facis eleemosynam, noli ante te tubâ canere, sicut hypocritæ faciunt, in synagogis & vicis, ut honorificentur ab hominibus. *Matth.*6.

Cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. *Ibidem.*

Cùm jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. *Ibid.*

Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo. *Ibid.*7.

An quæro hominibus placere? Si hominibus placerem, servus Christi non essem. *Gal.*1.

Ne fueris hypocrita in conspectu hominum, & non scandalizeris in labiis tuis. *Eccl.*1.

Attendite à fermento Pharisæorum, in quo est hypocrisis. *Luc.*12.

Omnis hypocrita est nequam. *Esa.*9.

Qui dicunt: recede à me, non appropinques mihi, quia immundus es: isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. *Esa.*65.

Omnia verò opera ſua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Matth.*23.

Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypocritæ! quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus ſpecioſa, intus vero plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia: Sic & vos à foris quidem apparetis hominibus juſti; intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. *Ibid.*

Vos eſtis, qui juſtificatis vos coram hominibus: DEVS autem novit corda veſtra. *Luc.*16.

Satanas transfigurat ſe in angelum lucis. Non eſt ergò mirum, ſi miniſtri ejus transfigurentur velut miniſtri juſtitiæ: quorum finis erit ſecundum opera ipſorum. 2.*Cor.*11.

Spes hypocritæ peribit: non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia ejus. *Iob.*8.

Non enim veniet in conſpectu ejus omnis hypocrita. *Ibid.*13.

Congregatio enim hypocritæ ſterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum. *Ib.*15.

Gaudium hypocritæ adinſtar puncti. Si aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perditur, & qui eum viderant, dicent: Vbi eſt? velut ſomnium avolans non invenietur. *Ib.*20.

Filii ejus atterentur egeſtate, & manus illius reddent ei dolorem ſuum. *Ib.*

Ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus. *Eccl.*3.

Vidi impios ſepultos: qui etiam, cùm adhuc viverent, in loco ſancto erant: & laudabantur in civitate quaſi juſtorum operum, ſed & hoc vanitas eſt. *Ib.*8.

Væ illis! qui devorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius judicium *Matth.*23. & *Marc.*12.

Partemque ejus ponet cum hypocritis: illic erit fletus, & ſtridor dentium. *Matth.*24.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Iuvenalis Satyra. 2.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios ſimulant, & Bacchanalia vivunt &c.
Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querenteis?
Quis cælum terris non miſceat, & mare cælo,
Si fur diſpliceat Verri? homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos? Catilina Cethegum?
In tabulam Sylla ſi dicant diſcipuli tres?

Perſius

Persius Satyra 5.

Pelliculam veterem retinens & fronte politus
Astutam vapido servas sub pectore vulpem.

Seneca in Hippolyt. v. 912.

Vbi vultus ille, & ficta majestas viri,
Atque habitus horrens, prisca & antiqua appetens
Morumque senium triste, & aspectu grave?
O vita fallax! abditos sensus geris,
Animisque pulchram turpibus faciem induis.
Pudor impudentem celat; audacem quies,
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantque molles dura.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes cuidam sibi placenti, quod leonis exuvio tectus ingrederetur: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit, quod homo mollis, Herculis amictum sibi vendicaret. Idem dici potest iis, qui prodigioso amictu profitentur vitæ sanctimoniam, vitâ non respondente. *Diogenis dictum extat apud Laert. l. 6. c. 2.*

Alexander, nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alienam ab omnibus deliciis austeramque vitam ageret: Foris, inquit, Antipater albo utitur pallio; intus verò totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quùm esset alioqui ambitiosissimus. *Plut. in reg. & imp. apoph.*

Fridericus III. quùm audiret quendam dicentem, abiturum se aliquando in ea loca, in quibus nulli planè hypocritæ essent, respondit: Vltra Sauromatas ergo, & glacialem Oceanum tibi eundum est. Sed cùm eo veneris, non omninò carebit hypocrisi locus: si modò & tu homo, non DEVS es. Inter mortales enim nemo est, qui non ex aliqua parte fictus fucatusque sit. *Aeneas Sylvius.*

Alphonsus, cùm post Africanam victoriam in Ænariam insulam venisset, audiens Antonium Picenem, ordinis heremitarum, magnum hypocritam, jactando plurima in Christum & virginem ejus matrem, vermiculis acerbissimo morbi genere absumptum animam expuisse, dixisse fertur: Propterea Deum tantoperè in hypocritas sævire, quod, dum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tanquam sceleris mediatorem: Ideoque utplurimum viventes adhuc plecti in oculis hominum, quos DEI nomine fefellissent, ut intelligant mortales, à talibus monstris maximè cavendum esse, quod DEVM ipsum non tantum post mortem, sed etiam in ipsa vita haberent indubitatum ultorem. *Anton. Panormit. de rebus gestis Alphonsi & Aeneas Sylv. de ejus dictis.*

¶ SIMILITUDINES.

gentum, cum sit candidum, nigras tamen ducit lineas, ut stan-
um: Ita quorundam alia species est, alia facta. *Erasm.*
t vinum dilutius magis provocat vomitum, quam vel aqua
lex, vel etiam vinum merum: Ita intolerabilior est nequitia
tis simulatione condita, quam simplex aut aperta malitia.
.
pharmacopolæ bracteis aureis tegunt remedia quædam quo
s vendant: Ita quidam lenocinio verborum, nihil ad rem per-
tium, rem commendari putant. *Id.*
aconites nec poliri potest, nec artem admittit, alioqui elegans
nslucens: Ita divina scriptura suum habet nitorem, nec artifi-
Philosophiæ aut Rhetorices admittit. *Plin.l.7.c.*10.
rbunculi ignis & nomen & speciem habent, cùm ignem non
ant; unde & Apyrustæ: Ita quidam pietatis opinionem & ima-
n obtinent, cùm à re sint alienissimi. *Plin.l.36.c.6.*
palum gemmam indiscretâ similitudine adulterant Indi, expe-
ntum in sole tantum facientes: Ita virtutes quædam vitia sic
ntur, ut difficillimum sit dignoscere, nisi ad summam lucem
rantur. *Plin.l.37.c.6.*
camelopardalis sive nabis, collo refert equum, pedibus & cru-
bovem, capite camelum, maculis tigrim aut pardum: Ita qui-
inæquales sibi varias hominum formas exprimunt: si cultum
cias, sanctum aliquem esse existimes: si orationem audias, sa-
m loqui putes: si vitam expendas, nebulonem invenies: si
ta, bubulcum. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

pocrisis & simulationis exempla: Ioseph, *Gen.*42.℣.7. Iosuah
omnis Israel, *Ios.*8.℣.15.16. Israelitæ, *Iud.*20.℣.32. Saul, 1.*Sam.*
Ammon, 2.*Sam.*13.6. Mulier Thecuitis, 14.℣.6 *&c.* Absolom,
5.8. Vxor Ieroboam, 1.*Reg.*14.4. Iezabel, 21.9. Giezi, 2.*Reg.*5.22.
es Ecclesiæ Israelitarum 1. *Esd.*4 ℣.2. Sannaballat & Gossem
s. *Nehem.*6.2. Patres Israel, *Psalm.*78.36. Achatz, *Esa.* 7.℣.12.
sias, *Amos* 7.12. 2.*Macchab.*5.25. Herodes Ascalonita, *Matth.*2.
iba, 8.19 *Luc.*9.℣.57 Scribæ & Pharisæi, 38. *&* 14.9. *&* 15.2. Pha-
& Sadducæi, 16.1. *Marc.*8.11. Pharisæi, *Matth.*12.10. *&* 22.16.
æ & Pharisæi, 23.24. Pricipes Sacerdotum, 26.℣.65. *Marc.*14.
Iudas Iscariotes, *Matth.*26.49. Principes Sacerdotum & Pha-
*Matth.*27.6. *Marc.*7.3 *Luc.*6.2. Legisperitus, 10.25. Archisyna-
s, 13. ℣.14.15. Scribæ, 20.47. Iudæi, *Ioan.*5.16. Iudas proditor,
.6. Iudas cum militibus, *Ioan.*18.28. Ananias, *Act.*5.2. Simon
us, 8.℣ 13.21. Elymas, 13.10. Demetrius, 19.27. Ananias Pontifex,
2.3. qui in Paulum conspirant, ℣.15. Felix, 24.℣.26. Synagoga
ca, *Apoc.*3.℣ 9.

¶ HIE-

¶ HIEROGLYPHICA.

EVcherius *Struthionem* Hypocritæ facit hieroglyphicum: & dictum de Hypocritis ab Esaia: *Erit cubile draconum, & pascua Struthionum.* Parit siquidem ova struthio, verùm ut alibi diximus, neque illa incubatu fovet, neque pullos nutrit: Ita hypocrita, quamvis recti alios admoneat, & rectè faciendi vim addoceat, nullos tamen filios per ullum benè actæ vitæ exemplum generat. *Pier. Val. l. 25. pag. 231. A.*

Noctuam divinæ literæ mensis inferre non permittunt, quoddam hominum genus hieroglyphicè innuentes, qui palàm strepitum nullum, tumultum nullum, insidias nullas movent: Sic hypocritæ tristes omnem mansuetudinis, modestiæ, benignitatisque colorem præ se ferunt, clam verò fornicationes, immunditias, crapulas, ebrietates, & multa humani generis opprobria consectantur. *Id. l. 20. p. 190. E.*

Vide Simulatio.

JACTANTIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

NOlite multiplicare loqui sublimia gloriantes. 1. *Sam.* 2.

Superbiam in tuo sermone nunquam dominari permittas: Nam superbiæ conjunctus est interitus, multaque perturbatio. *Tob.* 4.

Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam. *Psalm.* 11.

Laudet te alienus, non os tuum: extraneus, & non labia tua. *Proverb.* 27.

Auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & non adjicies exaltari amplius in monte sancto tuo. *Soph.* 3.

Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. *Rom* 1.

Non audemus inserere aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant, sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis. 2 *Corinth.* 10.

Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem DEVS commendat. *Ibid.*

Lingua modicum quidem membrum est, & magna exaltat, (& etiam parva.) *Iacob.* 3.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

ANimadvertendum est, non solum rerum corporearum nitore atque pompâ, sed etiam in ipsis sordibus luctuosis esse posse jactantiam, & eò periculosiorem, quò sub specie servitutis Dei decipit. *August. de Verb. Domini in monte.*

Iactantia non est vitium laudis humanæ, sed vitium animæ per-

iæ, amantis humanam laudem, spreto testimonio conscientiæ, n l.10. de civit. Dei.

Hostes ad rapinam provocat, qui suas eorum notitiæ divitias de- at. Gregor. in mor.

i vis sublime ostendere virtutis, noli sapere sublime: & tunc il- quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quicquam sse quum feceris, & plenissimè cuncta fecisti. Chrys. super Matth.

Dum causa jactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum misericordiæ s in peccatum convertitur. Isid. de summo bono l.3.

Occulta, quod agis, in quantum vales: quod si ex toto non vales, in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione ulla eritas. Idem de conflict. vitiorum.

mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, nisi scele- s appareas. Bernh. super cant. serm.1.

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

Nihil est quod magis diminuat laudis præconium, quàm suos as- siduè jactare successus, & singulis diebus anni vendere dictum p- n. Legitur de Mario, quòd cùm plurima fecisset egregiè, ... ratione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumsit ascribere, d ex ore alieno captare debuerat, publicæ commendationis ve- cemetuit. Val. Max. l.2.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes puero cuidam, qui vellet se recipi in numerum discipu- lorum suorum, ac diceret, se excellente ingenio, respondit ... ellis ingenio, optimisque moribus præditus jam es, non est quod præceptore ad vitam necessaria discas. Notavit autem ... lescentis jactantiam, & indignum putavit, ut in philosophiæ ... educaretur. Bruss. l.3. ex Laert.

Aristoteles admonebat suos, ne nimium se laudarent ipsos, ne ... perarent etiam: Laudare enim seipsum, vani, vituperare, stulti ... Bruss. l.3. ex Stob.

Phocion, cùm Leosthenes Athenienses ad inferendum reliquæ ... ciæ bellum assiduis stimulis concitaret, ac de se multa varieque ... aret, ait: Cupressis sunt planè similes sermones tui: Illæ enim ... mi sunt, nec tamen ullos ferunt fructus. Plut. in Phoc.

Anonymus. Peregrinus quidam Spartæ crepidatus alieno pe- ... rectus, ad Laconem dixit: Nequaquam puto te, o Lacon, ... temporis, quantum ego, in pede uno persistere posse? Verum ... piens Lacon, minime, inquit, sed ex anseribus nullus est, qui ... non possit. Plut. in Lacon.

Philippus cùm minaretur Lacedæmoniis per literas, dicens ... mnia, quæ conarentur, prohibiturum: Lacedæmonii jactantiam ... a ridentes, interrogarunt Philippum: Num etiam ... prohibiturus? Plut.

Fabius Max. Quum M. Livius ſibi poſtularet acceptum ferri, quòd Fabius cepiſſet Tarentum, videlicet quod in arce præſidium habuiſſet: ceteris jactantiam hominis deridentibus: Vera (inquit Fabius) narras: nam niſi tu civitatem amiſiſſes, nequaquam ego recepiſſem. *Plut. in apoph.*

Vatinius Ciceroni jactanti apud ſe, quod humeris Reipubl. de exilio advectus ſit, urbanè reſpondit: Vnde tibi varices? *Bruſ. l.* 3.

Sylla factus prætor, quùm indignabundus Cæſari ſuâ in ſe illum poteſtate uſurum eſſe dictaret, ridens Cæſar, rectè, inquit, tuum putas eſſe magiſtratum, quem tuis habes pecuniis comparatum. *Plut.*

Auguſtus quempiam ſaxo in expeditione percuſſum, ac notabili cicatrice in fronte deformem, nimium tamen ſua opera jactantem, ſic leviter urbaneque caſtigavit: At quùm fugeres, nunquam reſpexiſti? *Bruſ. l.* 3.

¶ SIMILITVDINES.

STOici, qui ſe dicunt invictos, imperteritos &c. cùm omnia ſecus patiantur, ſimiles ſunt navibus, quibus inſcriptum eſt: εὔπλοια, ἐ προνοια, καὶ σώζουσα, ἐ θεραπεία, hoc eſt, ſplendidi ac magnifici tituli: at nihilo ſecius interim jactantur fluctibus, comminuuntur, ac ſubvertuntur. *Plut. in mor.*

Gallus victor illico cantu ſuperiorem ſeſe teſtatur: Ita quidam ſua facinora jactant ipſi, & ſuarum laudum ridiculi ſunt tibicines. *Eraſ.*

¶ EXEMPLA SACRA.

JActantiæ exempla: Pharao, *Exod.* 5. 2. Gaal filius Obed, *Iudic.* 9. 28. Goliath, 1. *Sam.* 17. 8. Abſolom, 2. *Sam.* 15. 4. Adonias, 1. *Reg.* 1. 5. Roboam, 12. ℣. 10. 14. Iezabel, 19. 2. Benadad, 30. 10. Rabſaces, 2. *Reg.* 18. 33. 2. *Paral.* 32. 13. *Eſa.* 36. 18. Holofernes, *Iudith* 6. ℣. 1. 2. 3. Aman, *Eſth.* 5. 11. Rex Aſſyriorum, *Eſa.* 10. 13. Babylon, 14. 13. & 47. ℣. 7. 8. Moab, *Ierem.* 48. ℣. 29. 30. Tyrus & Rex Tyri, *Ezech.* 27. ℣. 3. & 28. ℣. 2. Pharao, Rex Ægypti, 29. ℣. 3. 9. Chaldæi, *Dan.* 2. 4. Nabuchodonoſor. 3. 15. & 4. 27 Iſraelitæ, *Amos*, 6. 13. Edom, *Abd.* ℣. 3. Ninivitæ, *Soph.* 2. 15. Seron, 1. *Macchab.* 3. ℣. 13. 14. Demetrius, 10. 70. Nicanor, 2. *Macchab.* 8. 11. Antiochus, 9. 4. Phariſæi & Sadducæi, *Matth.* 3. 9. *Luc.* 3. 8. *Iohan* 8. 39. Diabolus. *Matth.* 4. 9. *Luc.* 4. 10. Pſeudoprophetæ, *Matth.* 7. 22. dives Adoleſcens, 19. 20. *Marc.* 10. 20. Filii Zebedæi, 20. 22. *Marc.* 10. 39. Petrus & reliqui Diſcipuli, *Matth.* 26. ℣. 33. 35. *Marc.* 14. ℣. 29. 31. *Luc.* 22. 33, *Iohan.* 13. 37. Legisperitus, *Luc.* 10. 29. Phariſæus, 18. ℣. 10. 12. Principes, ℣. 21. Iudæi, *Ioan.* 7. 27. & 8. ℣. 33. 39. 41. & 9. 28. *Act.* 23. 12. Pilatus, *Ioan.* 19. 10. Simon Magus, *Act.* 8. 9. Pſeudoapoſtoli, *Gal.* 6. 13. Iactantiæ pœna, 2. *Sam.* 1. ℣. 10. 14. 15. Iactantia bona, *Ier.* 9. 24.

¶ EXEMPLA PROFANA.

A *Lectryonem*, ducem Philippi regis, Chares Athenienſis confecerat: cujus facti cùm nimium crebrò nimisque inſolenter apud

versæ, amantis humanam laudem, spreto testimonio conscientiæ, *Idem l.10.de civit.Dei.*

Hostes ad rapinam provocat, qui suas eorum notitiæ divitias denudat. *Gregor.in mor.*

Si vis sublime ostendere virtutis, noli sapere sublime: & tunc illud, quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quicquam fecisse quum feceris, & plenissimè cuncta fecisti. *Chrys.super Matth.*

Dum causa jactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum misericordiæ opus in peccatum convertitur. *Isid.de summo bono l.3.*

Occulta, quod agis, in quantum vales: quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione ulla temeritas. *Idem de conflict.vitiorum.*

Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas. *Bernh.super cant.serm.1.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

NIhil est quod magis diminuat laudis præconium, quàm suos assiduè jactare successus, & singulis diebus anni vendere diem unum. Legitur de Mario, quòd cùm plurima fecisset egregiè, una sui jactatione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumsit ascribere, quod ex ore alieno captare debuerat, publicæ commendationis vota demeruit. *Val.Max.l.2.*

¶ APOPHTHEGMATA.

D*iogenes* puero cuidam, qui vellet se recipi in numerum discipulorum suorum, ac diceret, se excellere ingenio, respondit: Si adeò excellis ingenio, optimisq; moribus præditus jam es, non est quod me præceptore ad vitam necessaria discas. Notavit autem inanem adolescentis jactantiam, & indignum putavit, ut in philosophiæ studio educaretur. *Brus.l.3.ex Laert.*

Aristoteles admonebat suos, ne nimium se laudarent ipsos, nec vituperarent etiam: Laudare enim seipsum, vani; vituperare, stulti est. *Brus.l.3. ex Stob.*

Phocion, cùm Laosthenes Athenienses ad inferendum reliquæ Græciæ bellum assiduis stimulis concitaret, ac de se multa variaque jactaret, ait: Cupressis sunt planè similes sermones tui: Illæ enim magni sunt, nec tamen ullos ferunt fructus. *Plut.in Pho.*

Anonymus. Peregrinus quidam Spartæ crepidatus altero pede stans rectus, ad Laconem dixit: Nequaquam puto te, ô Lacon, tantum temporis, quantum ego, in pede uno perstare posse? Vrbanè excipiens Lacon, minimè, inquit, sed ex anseribus nullus est, qui hoc non possit. *Plut.in Lacon.*

Philippus cum minaretur Lacedæmoniis per litteras, diceretque, se omnia, quæ conarentur, prohibiturum: *Lacedamonij* jactantiam suam irridentes, interrogarunt Philippum: Num mori etiam eos esset prohibiturus? *Plut.*

Fabius Max. Quum M. Livius ſibi poſtularet acceptum ferri, quòd Fabius cepiſſet Tarentum, videlicet quod in arce præſidium habuiſſet: ceteris jactantiam hominis deridentibus: Vera (inquit Fabius) narras: nam niſi tu civitatem amiſiſſes, nequaquam ego recepiſſem. *Plut. in apoph.*

Vatinius Ciceroni jactanti apud ſe, quod humeris Reipubl. de exilio advectus ſit, urbanè reſpondit: Vnde tibi varices? *Bruſ. l.* 3.

Sylla factus prætor, quùm indignabundus Cæſari ſuâ in ſe illum poteſtate uſurum eſſe dictaret, ridens Cæſar, rectè, inquit, tuum putas eſſe magiſtratum, quem tuis habes pecuniis comparatum. *Plut.*

Auguſtus quempiam ſaxo in expeditione percuſſum, ac notabili cicatrice in fronte deformem, nimium tamen ſua opera jactantem, ſic leviter urbaneque caſtigavit: At quùm fugeres, nunquam reſpexiſti? *Bruſ. l.* 3.

¶ SIMILITVDINES.

STOici, qui ſe dicunt invictos, imperterritos &c. cùm omnia ſecus patiantur, ſimiles ſunt navibus, quibus inſcriptum eſt: εὔπλοια, ἢ πρόνοια, καὶ σώζουσα, ἢ θεραπεία, hoc eſt, ſplendidi ac magnifici tituli: at nihilo ſecius interim jactantur fluctibus, comminuuntur, ac ſubvertuntur. *Plut. in mor.*

Gallus victor illico cantu ſuperiorem ſeſe teſtatur: Ita quidam ſua facinora jactant ipſi, & ſuarum laudum ridiculi ſunt tibicines. *Eraſ.*

¶ EXEMPLA SACRA.

JActantiæ exempla: Pharao, *Exod.* 5.2. Gaal filius Obed, *Iudic.* 9.28. Goliath, 1. *Sam.* 17.8. Abſolom, 2. *Sam.* 15.4. Adonias, 1. *Reg.* 1.5. Roboam, 12. ✠. 10.14. Iezabel, 19.2. Benadad, 30.10. Rabſaces, 2. *Reg.* 18.33. 2. *Paral.* 32.13. *Eſa.* 36.18. Holofernes, *Iudith* 6. ✠. 1.2.3. Aman, *Eſth.* 5.11. Rex Aſſyriorum, *Eſa* 10.13. Babylon, 14.13. & 47. ✠. 7.8. Moab, *Ierem.* 48, ✠ 29.30. Tyrus & Rex Tyri, *Ezech.* 27. ✠. 3. & 28. ✠ 2. Pharao, Rex Ægypti, 29. ✠. 3.9. Chaldæi, *Dan* 2.4. Nabuchodonoſor. 3.15. & 4.27 Iſraelitæ, *Amos*. 6.13. Edom, *Abd.* ✠. 3. Ninivitæ, *Soph.* 2.15. Seron, 1. *Macchab.* 3. ✠. 13.14. Demetrius. 10.70. Nicanor, 2. *Macchab.* 8.11. Antiochus, 9.4. Phariſæi & Sadducæi, *Matth.* 3.9. *Luc.* 3.8. *Iohan* 8.39. Diabolus. *Matth.* 4.9. *Luc.* 4.10. Pſeudoprophetæ, *Matth.* 7.22. dives Adoleſcens, 19.20. *Marc.* 10.20. Filii Zebedei, 20.22. *Marc.* 10.39. Petrus & reliqui Diſcipuli, *Matth.* 26. ✠. 33.35. *Marc.* 14. ✠. 29.31. *Luc.* 22.33, *Iohan.* 13.37. Legisperitus, *Luc.* 10.29. Phariſæus, 18. ✠. 10.12. Principes, ✠. 21. Iudæi, *Ioan.* 7.27. & 8. ✠ 33.39.41. & 9.28. *Act.* 23.12. Pilatus, *Ioan.* 19.10. Simon Magus, *Act.* 8.9. Pſeudoapoſtoli, *Gal.* 6.13. Iactantiæ pœna, 2. *Sam.* 1. ✠. 10.14.15. Iactantia bona, *Ier.* 9.24.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ALectryonem, ducem Philippi regis, Chares Athenienſis confecerat: cujus facti cùm nimium crebrò nimiſque inſolenter apud

versæ, amantis humanam laudem, spreto testimonio conscientiæ, *Idem l.10.de civit.Dei.*

Hostes ad rapinam provocat, qui suas eorum notitiæ divitias denudat. *Gregor.in mor.*

Si vis sublime ostendere virtutis, noli sapere sublime: & tunc illud, quod egeris, esse monstrabis excelsius. Noli te putare quicquam fecisse quum feceris, & plenissime cuncta fecisti. *Chrys.super Matth.*

Dum causa jactantiæ pauper pascitur, etiam ipsum misericordiæ opus in peccatum convertitur. *Isid.de summo bono l.3.*

Occulta, quod agis, in quantum vales: quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, & non erit de ostentatione ulla temeritas. *Idem de conflict.vitiorum.*

Mirabile jactantiæ genus, ut non possis putari sanctus, nisi sceleratus appareas. *Bernh.super cant.serm.1.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

NIhil est quod magis diminuat laudis præconium, quàm suos assiduè jactare successus, & singulis diebus anni vendere diem unum. Legitur de Mario, quòd cùm plurima fecisset egregiè, una sui jactatione gloriam famæ perdidit, & quia sibi præsumsit ascribere, quod ex ore alieno captare debuerat, publicæ commendationis vota demeruit. *Val.Max.l.2.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DIogenes puero cuidam, qui vellet se recipi in numerum discipulorum suorum, ac diceret, se excellere ingenio, respondit: Si adeò excellis ingenio, optimisq; moribus præditus jam es, non est quod me præceptore ad vitam necessaria discas. Notavit autem inanem adolescentis jactantiam, & indignum putavit, ut in philosophiæ studio educaretur. *Brus.l.3 ex Laert.*

Aristoteles admonebat suos, ne nimium se laudarent ipsos, nec vituperarent etiam: Laudare enim seipsum, vani; vituperare, stulti est. *Brus.l.3. ex Stob.*

Phocion, cùm Laosthenes Athenienses ad inferendum reliquæ Græciæ bellum assiduis stimulis concitaret, ac de se multa variaque jactaret, ait: Cupressis sunt planè similes sermones tui: Illæ enim magni sunt, nec tamen ullos ferunt fructus. *Plut.in Pho.*

Anonymus. Peregrinus quidam Spartæ crepidatus altero pede stans rectus, ad Laconem dixit: Nequaquam puto te, ò Lacon, tantum temporis, quantum ego, in pede uno perstare posse? Vrbanè excipiens Lacon, minimè, inquit, sed ex anseribus nullus est, qui hoc non possit. *Plut.in Lacon.*

Philippus cùm minaretur Lacedæmoniis per litteras, diceretque, se omnia, quæ conarentur, prohibiturum: *Lacedæmonij* jactantiam suam irridentes, interrogarunt Philippum: Num mori etiam eos esset prohibiturus? *Plut.*

Fabius Max. Quum M. Livius ſibi poſtularet acceptum ferri, quòd Fabius cepiſſet Tarentum, videlicet quod in arce præſidium habuiſſet: ceteris jactantiam hominis deridentibus: Vera (inquit Fabius) narras: nam niſi tu civitatem amiſiſſes, nequaquam ego recepiſſem. *Plut. in apoph.*

Vatinius Ciceroni jactanti apud ſe, quod humeris Reipubl. de exilio advectus ſit, urbanè reſpondit: Vnde tibi varices? *Bruſ. l.3.*

Sylla factus prætor, quùm indignabundus Cæſari ſuâ in ſe illum poteſtate uſurum eſſe dictaret, ridens Cæſar, rectè, inquit, tuum putas eſſe magiſtratum, quem tuis habes pecuniis comparatum. *Plut.*

Auguſtus quempiam ſaxo in expeditione percuſſum, ac notabili cicatrice in fronte deformem, nimium tamen ſua opera jactantem, ſic leviter urbanéque caſtigavit: At quùm fugeres, nunquam reſpexiſti? *Bruſ. l.3.*

¶ SIMILITVDINES.

STOici, qui ſe dicunt invictos, imperterritos &c. cùm omnia ſecus patiantur, ſimiles ſunt navibus, quibus inſcriptum eſt: ἔυπλοια, ἡ πρόνοια, ϗ σώζουσα, ἡ θεραπεία, hoc eſt, ſplendidi ac magnifici tituli: at nihilo ſecius interim jactantur fluctibus, comminuuntur, ac ſubvertuntur. *Plut. in mor.*

Gallus victor illico cantu ſuperiorem ſeſe teſtatur: Ita quidam ſua facinora jactant ipſi, & ſuarum laudum ridiculi ſunt tibicines. *Eraſ.*

¶ EXEMPLA SACRA.

JActantiæ exempla: Pharao, *Exod.* 5.2. Gaal filius Obed, *Iudic.* 9.28. Goliath, 1. *Sam.* 17.8. Abſolom, 2. *Sam.* 15.4. Adonias, 1. *Reg.* 1.5. Roboam, 12. ℣. 10.14. Iezabel, 19.2. Benadad, 30.10. Rabſaces, 2. *Reg.* 18.33. 2. *Paral.* 32.13. *Eſa.* 36.18. Holofernes, *Iudith* 6. ℣. 1.2.3. Aman, *Eſth.* 5.11. Rex Aſſyriorum, *Eſa* 10.13. Babylon, 14.13. & 47. ℣. 7.8. Moab, *Ierem.* 48. ℣. 29.30. Tyrus & Rex Tyri, *Ezech.* 27. ℣. 3. & 28. ℣. 2. Pharao, Rex Ægypti, 29. ℣. 3.9. Chaldæi, *Dan* 2.4. Nabuchodonoſor. 3.15. & 4.27. Iſraelitæ, *Amos*, 6.13. Edom, *Abd.* ℣. 3. Ninivitæ, *Soph.* 2.15. Seron, 1. *Macchab.* 3. ℣. 13.14. Demetrius, 10.70. Nicanor, 2. *Macchab.* 8.11. Antiochus, 9.4. Phariſæi & Sadducæi, *Matth.* 3.9. *Luc.* 3.8. *Iohan* 8.39. Diabolus. *Matth.* 4.9. *Luc.* 4.10. Pſeudoprophetæ, *Matth.* 7.22. dives Adoleſcens, 19.20. *Marc.* 10.20. Filii Zebedęi, 20.22. *Marc.* 10.39. Petrus & reliqui Diſcipuli, *Matth.* 26. ℣. 33.35. *Marc.* 14. ℣. 29.31. *Luc.* 22.33, *Iohan.* 13.37. Legisperitus, *Luc.* 10.29. Phariſæus, 18. ℣. 10.12. Principes, ℣. 21. Iudæi, *Ioan.* 7.27. & 8. ℣. 33.39.41. & 9.28. *Act.* 23.12. Pilatus, *Ioan.* 19.19. Simon Magus, *Act.* 8.9. Pſeudoapoſtoli, *Gal.* 6.13. Iactantiæ pœna, 2. *Sam.* 1. ℣. 10.14.15. Iactantia bona, *Ier.* 9.24.

¶ EXEMPLA PROFANA.

A *Lectryonem*, ducem Philippi regis, Chares Athenienſis confecerat: cujus facti cùm nimium crebrò nimisque inſolenter apud

[illegible] carpit proveri- [illegible] *Alleg.*
[illegible] admirabiles [illegible], illi [illegible] *Erasm.*
[illegible]

[illegible] acci- [illegible] *Idem.*
[illegible] & magnilo- [illegible] & gloria- [illegible]
[illegible] rex [illegible] infe- [illegible] esse *Plut.*
[illegible] & superbien- [illegible] suspensa [illegible] nihilque [illegible], sua etiam [illegible] esse picta [illegible] mul- [illegible]
[illegible]

IDOLOLATRIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

[illegible] vobis *Ex. 20.*
Non [illegible] opera eo- [illegible] *Ibid.* [illegible]
[illegible] vobis. Ego [illegible] *Levit. 19.*
[illegible] est vobis [illegible] vobis [illegible] similitudinem [illegible] avium [illegible] in terra; sive [illegible] oculis ad [illegible] & [illegible], & [illegible] & errore dece- [illegible] *Deut. 4.*

Non

Non plantabis lucum & omnem arborem juxta altare Domini DEI tui: nec facies tibi atque constitues statuam, quæ odit Dominus DEVS tuus. *Ibid.*16.

Non erit in te DEVS recens, neque adorabis DEVM alienum. *Psal.* 80.

Quoniam omnes Dii gentium dæmonia. *Psal.*95.

Cui ergò similem fecistis DEVM? aut quam imaginem ponetis ei? Nunquid sculptile conflabit faber? aut artifex auro figurabit illud, & laminis argenteis argentarius? *Esai.*40.

Filioli, custodite vos à simulacris. 1.*Ioan.*5.

Confundantur omnes qui adorant sculptilia, & qui gloriantur in simulachris suis. *Psal.*96.

Gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam sculptilibus. *Esai.*42.

Confundantur confusione, qui confidunt in sculptili: qui dicunt conflatili: Vos dii nostri. *Ib.*

Transite ad Insulas Chethim, & videte si factum est hujuscemodi: si mutavit gens deos suos, & certè ipsi non sunt Dii. Populus verò meus mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite cœli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer, dicit Dominus. *Ier.*2.

¶ Exempla Sacra.

IDololatrarum & idololatriæ exempla: Laban, *Gen.*31. *vers.*30.34. Ægyptii, *Exod.*12.12.*Ier.*43.13. Aaron & Israelitæ, *Exod.*32 v.1.2. *&c.* Israelitæ, *ibid.Psal.*106. v.19.28. *Num.*25. v.1.2. *Iudic.*2. v.11.12. *&* 3. v.5.6. *&* 8.33. *&* 10.6. *Tob.*1.5. *Esai.*57. v.5.6. *Ierem.*2. v 20.28 *&* 7. v.18.31. *&* 19.5. *&* 44. v 15.16 *&* 65. v.11.12 *Amos* 2.8. *&* 5.26 *Soph.*1.7. *Osea* 4.13. *&* 12.11. Gedeon & Israelitæ, *Iudic.*8 27. Philisthæi, *ib.* v.23. 24. 1.*Sam* 5. v.1.2. Michas, *Iudic.*17. v.3.4. Saul, 1.*Sam.*28.7. Salomon, 1.*Reg.*11.14. Ieroboam, 12.28. Micha mater Asa, 15. v.13. Omri, 16. v.25. 26. Achab, v.30. Iazabel, 21. v.25.26. Ochozias, 2.*Reg.*1. v.2.3. 2 *Par.*22. v.3.4. Iehu, 2.*Reg.*10. v.28.29. Ioachas, 13.2. Achaz, 16. v.3.4. 2.*Par.*28. v 3 4.24.25. Filii Israel, 2.*Reg.*17. v.7.8.9. Senacherib, 19.37. Manasses, 21. v.2.3. 2.*Paral.*33 v.2.3. Amasias, 25. v.27.28. Roboam, 11.15 Nabuchodonosor, *Iudith.*3. v.12.13. *Dan.*3. v.1.2.3. *&c.* Holofernes, *Iudith.*3. v.2. *&* 3. Darius ejusque Satrapæ, *Dan.*6. v.6. Babylonii, eorumque Rex, 4. v.2.3.23. Antiochus, 1.*Macchab.*1. v.57.58. multi ex filiis Israel, 43.44 Iudæus quidam, 2.13. Lystrenses, *Act.*14 v.11.12.13. Athenienses, 17. v.16. Ephesii, 19.25. Idololatriæ punitæ exempla: Israelitæ, *Exod.*32. v.27.28. *Num.*25. v.6.7.8.9. *Iudic.*2. v 13.14. *&* 3. v.7.8. *&* 10. v.6.7. 1.*Reg.*14.15. 2.*Reg.*17. v.16.17 18. *&* 22.17. 1.*Paral.*5. v 25.26. 2.*Paral.*34. v.24. *Esai.*2.9. *&* 65. v.7. *Ier.*9. v 23.24.25. *&* 16. v.11. *&* 21. v.9. *&* 44. v.23. *&* 50. v.2. *Ezech.*20. v.24. *&* 36. v.19. *Ose.*13. v.3. *Amos.*3. v.14.15. *Iudith.*5. v.18. Israel & Iuda, *Osea* 8. v.13.14. Nadab

populum Athenienſem meminiſſet, vulgò uſurpari cœpit proverbio in jactabundos, *φιλίππου ἀλεκτρυών*. *Eraſm. in Adagiis.*

Adoleſcenti cuidam jactanti, ſeſe, dum Rhodi eſſet, admirabiles feciſſe ſaltus, quidam ex auditoribus, interpellato ſermone, *ἰδοὺ ῥόδος*, inquit, *ἰδοὺ πήδημα*, id eſt, Ecce Rhodus, ecce ſaltus. *Eraſm. in Adagiis.*

Phocion quidam peripateticus libro ſuo titulum fecit *κέρας ἀμαλθείας* teſte Gellio. Plinius idem oſtendit, græcos aliquot hanc inſcriptionem nimis arrogantem ſuis commentariis impoſuiſſe, tanquam nihil in eis non contineretur, & quidvis inde peti atque accipi poſſit. *Idem.*

Myxus Sacerdos quiſpiam fuit Dianæ glorioſus & magniloquens, qui ſe fingebat omnia mirari: Hinc in ſuperbos & gloriabundos dici conſuevit: Papæ Myxus. *Eraſm. in Adag.*

Simonides, cantilenarum conditor, cùm Lacedæmoniorum rex Pauſanias, qui perpetuò res ſuas geſtas jactabat, juberet jocalariter, ut ſibi præceptum aliquod ſapiens daret? poſtquam hominis inſolentiam advertit: Vt meminiſſet, conſulebat, hominem ſe eſſe. *Plut. in oratione conſol. ad Apollonium.*

Socrates Alcibiadem intuitus, ob divitias inflatum, & ſuperbientem opibus prædiiſque, in quendam locum duxit, in quo ſuſpenſa erat coſmagraphica tabula, terræ circuitum complexa: juſſitque Alcibiadem Atticam in ea inquirere: quam ut invenit, ſua etiam prædia inſpicere præcipit. Quæ cum Alcibiades nuſquam eſſe picta diceret: Cur igitur, Socrates inquit, ob illa ſuperbis, quæ circa nullam terræ partem exiſtunt? *Eraſ. in apoph. ex Aelian. l. 3.*

Vide Arrogantia, Oſtentatio, Superbia.

IDOLOLATRIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

NOn facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. *Ex. 20.*

Non adorabis deos eorum, nec coles eos, nec facies opera eorum. *Ibid. 22.*

Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus DEVS veſter. *Levit. 19.*

Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die, qua locutus eſt vobis Dominus in Oreb de medio ignis: ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem aut imaginem maſculi vel fœminæ: ſimilitudinem omnium jumentorum, quæ ſunt ſuper terram; vel avium ſub cœlo volatilium; atque reptilium, quæ moventur in terra; ſive piſcium, qui ſub terra morantur in aquis: ne fortè elevatis oculis ad cœlum, videas Solem & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea & colas. *Deut. 4.*

Non plantabis lucum & omnem arborem juxta altare Domini DEI tui: nec facies tibi atque conſtitues ſtatuam, quæ odit Dominus DEVS tuus. *Ibid.*16.

Non erit in te DEVS recens, neque adorabis DEVM alienum. *Pſal.* 80.

Quoniam omnes Dii gentium dæmonia. *Pſal.*95.

Cui ergò ſimilem feciſtis DEVM? aut quam imaginem ponetis ei? Nunquid ſculptile conflabit faber? aut artifex auro figurabit illud, & laminis argenteis argentarius? *Eſai.*40.

Filioli, cuſtodite vos à ſimulacris. 1.*Ioan.*5.

Confundantur omnes qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. *Pſal.*96.

Gloriam meam alteri non dabo, & laudem meam ſculptilibus. *Eſai.*42.

Confundantur confuſione, qui confidunt in ſculptili: qui dicunt conflatili: Vos dii noſtri. *Ib.*

Tranſite ad Inſulas Chethim, & videte ſi factum eſt hujuſcemodi: ſi mutavit gens deos ſuos, & certè ipſi non ſunt Dii. Populus verò meus mutavit gloriam ſuam in idolum. Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, & portæ ejus deſolamini vehementer, dicit Dominus. *Ier.*2.

¶ EXEMPLA SACRA.

IDololatrarum & idololatriæ exempla: Laban, *Gen.*31. *Verſ.*30.34. Ægyptii, *Exod.*12.12. *Ier.*43.13. Aaron & Iſraelitæ, *Exod.*32 ℣.1.2. *&c.* Iſraelitæ, *ibid. Pſal.*106. ℣.19.28. *Num.*25. ℣.1.2. *Iudic.*2.℣.11.12. & 3. ℣.5.6. & 8.33. & 10.6. *Tob.*1 5. *Eſai.*57.℣.5.6. *Ierem.*2.℣ 20.28 & 7. ℣.18.31. & 19.5. & 44.℣ 15.16 & 65.℣.11.12. *Amos* 2.8. & 5.26 *Soph.*1.7. *Oſea* 4.13. & 12.11. Gedeon & Iſraelitæ, *Iudic.*8 27. Philiſthæi, 16.℣.23. 24. 1.*Sam* 5.℣.1.2. Michas, *Iudic.*17.℣.3.4. Saul, 1.*Sam.*28.7. Salomon, 1.*Reg,*11.14. Ieroboam, 12.28. Micha mater Aſa, 15.℣.13. Amri, 16.℣.25. 26. Achab, ℣ 30. Iazabel, 21.℣.25.26. Ochozias, 2.*Reg.*1.℣.2.3. 2 *Par.*22. ℣.3.4. Iehu, 2.*Reg.*10.℣.28.29. Ioachas, 13.2. Achaz, 16.℣.3.4. 2.*Par.*28. ℣ 3 4.24.25. Filii Iſrael, 2.*Reg.*17.℣.7.8.9. Senacherib, 19.37. Manaſſes, 21.℣.2.3. 2.*Paral.*33 ℣.2.3. Amaſias, 25.℣.27.28. Roboam, 11.15 Nabuchodonoſor, *Iudith.*3.℣.12.13. *Dan.*3.℣.1.2.3. *&c.* Holofernes, *Iudith.*3.℣.2. & 3. Darius ejuſque Satrapæ, *Dan.*6.℣.6. Babylonii, eorumque Rex, 4. ℣.2.3.23. Antiochus, 1.*Macchab.*1. ℣.57.58. multi ex filiis Iſrael, 43.44 Iudæus quidam, 2.13. Lyſtrenſes, *Act.*14 ℣.11.12.13. Athenienſes, 17.℣.16. Epheſii, 19.25. Idololatriæ punitæ exempla: Iſraelitæ, *Exod.*32.℣.27.28. *Num.*25.℣.6.7.8.9. *Iudic.*2.℣.13.14. & 3. ℣.7.8. & 10.℣.6.7. 1.*Reg.*14.15. 2.*Reg.*17.℣.16.17.18. & 22.17. 1.*Paral.*5. ℣ 25.26. 2.*Paral.*34.℣.24. *Eſai.*2.9. & 65.℣.7. *Ier.*9.℣ 23.24.25. & 16. ℣.11. & 21.℣.9. & 44.℣.23. & 50.℣.2. *Ezech.*20.℣.24. & 36.℣.19. *Oſe.*13. ℣.3. *Amos.*3.℣.14.15. *Iudith.*5.℣.18. Iſrael & Iuda, *Oſea* 8.℣.13.14. Nadab

& Abihu, *Lev.*10.v.12. domus Ieroboã, 1. *Reg.*12.v.31.32.&c 14 15.&c 15. 20. Baasa, 16.v.2.3.4. Achab, 17.1.&c 21.v.20.21.22. Sacerdotes Baal, 18. 40. Ochozias, 2. *Reg.*1.v.3.4. Iezabel, 9.33. Mathon Sacerdos Baal, 11.18. Sennacherib, 19.37. Manasses, 21.v.11.12.2. *Par.*33.11. Ruben cũ fratribus, 1. *Par.*5.26. Ecclesia Iudaica, 2. *Par.*7.v.19.22. Maacha, 15.16. Amasia, 25.v.20 27. Achaz & centum viginti millia bellatorũ, 2. *Par.*28.v. 5.6. Samaria & Ierusalem, *Ez.*23.9. *Ose.*10.5. Ephraim, 9.16.&c 12 14. Sacerdotes Bel, eorumque uxores & liberi, *Dan.*14.20. Antiochus idololatra, 2. *Macch.*9.28. Elymas, *Act.*13.11. magnæ meretricis sectatores, *Apoc.*14.10.&c 16.2.&c 21.8.&c 22.15. De Asa etiã legimus, quod Michã matrem removerit à principatu ob idololatriam, 1. *Reg.*15.13.

Vide Religio.

JEIUNIUM.

¶ Sententiae Biblicae.

BOna est oratio cum jejunio & eleemosyna, magis quàm thesauros auri recondere. *Tob.*12.

Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis, & orationibus in conspectu Domini. *Iudith.*4.

Sanctificate jejunium (mundâ vitâ) vocate cœtum (pauperum.) *Ioel*, 1.

Tu autem cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava: ne videaris hominibus jejunans, sed patri tuo, qui est in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. *Matth.*6.

Humiliabam in jejunio animam meam. *Ps.*34.

Operui in jejunio animam meam, & factum est in opprobrium mihi. *ibid.*68.

Genua mea infirmata sunt à jejunio: & caro mea immutata est propter oleum. *Ib.*108.

Nonne hoc est magis jeiunium quod elegi? Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, libera eos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam. Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. *Esa.c.*58.

Beati qui nunc esuritis, quia saturabimini. *Luc.*6.

In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicuti Dei ministros, in vigiliis, in jejuniis. 2. *Corinth.*6.

Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid prodest lavatio illius? sic homo, qui jeiunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem ejus quis exaudiet? *Eccl.*34.

Prædicavi jeiunium, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, & pe-

& peteremus ab eo viam rectam nobis, & filiis nostris, universæque substantiæ nostræ. *1. Esdr. 8.*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

JEjunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus & illicitis voluptatibus seculi, quod est perfectum jejunium. *Aug. super Iohannem.*

Ieiunium purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. *Idem serm. de jejun.*

Ieiunium verbositatem non amat, divitias superfluitatem judicat: superbiam spernit: humilitatem commendat: præstat homini seipsum intelligere, quod est infirmum & fragile. *Id. ibid.*

Jejunia & eleemosynæ orationem juvant. *Id. epist.* 121.

Ieiunium humilitatis signum. *Id. epist.* 167.

Non in abstinentia solùm ciborum jeiunii bonum circumscribas: verum etiam jeiunium est, malorum alienatio &c. Carnem non comedis; sed comedis fratrem: Abstines vino; sed ab iniuriis tibi non temperas: Vesperam expectas ad sumendum cibum; sed insumis diem caussis forensibus. Quid juvat jeiunare corpore, animâ verò innumeris malis repleri? *Id. ibid.*

Ieiunanti color honestus est, non efflorescente lascivo rubore, sed pallore sobrio ornatus: oculus mitis: compositus gressus: vultus cogitabundus, non luxurioso risu indecenter affectus: modestia sermonis: puritas cordis. *Id. ibid.*

Bona continentia est, modicum citrà necessitatem tempore cibi sumere, ut simul & corde provideas, & occultos affectus clam impugnes. *Id. ibid.*

Ieiunii labor compensatur mentis placiditate: levatur usu: sustentatur otio: aut fallitur negotio. *Ambros. de Offic.*

Non sanat oculum, quod calcaneo adhibetur: jeiunio passiones corporis, oratione pestes sanandæ sunt mentis. *Hieron. super Marc.*

Tantum tibi jeiuniorum impone modum, quantum ferre potes. Sint tibi pura, simplicia, casta, moderata jeiunia, & non superstitiosa: quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam & difficultates ciborum quærere? *Id. ad Nepot.*

Sic debes jeiunare, ut non palpites & respirare vix possis, & comitum tuorum vel porteris vel traharis manibus: sed ut fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigiliis solito quid minus facias. *Id. ad Demet.*

Ieiunium non solum perfecta virtus, sed cæterarum virtutum fundamentum est, & sanctificatio, & pudicitia atque prudentia, sine qua nemo videbit DEVM. *Id. ibid.*

Arden-

rdentes diaboli sagittæ jejuniorum & vigiliarum frigore restin-
ndæ sunt. *Id. ad Cal.*

nt moderata & sancta in omni mentis humilitate jejunia, quæ
ttenuent corpus, non mentem elevent: ne res humilitatis gi-
superbiam, & vitia de virtute nascantur. *Idem ibid.*

juniis sic est adhibenda temperies, ut corpus nostrum nec
itas excitet, nec inedia immoderata debilitet. *Fulgentius ad*
um.

¶ Exempla Sacra.

nii veri publici exempla: Israelitæ, *Iudic.*20.℣.26. *Ioel.*2.℣.12.
*Macch.*3.℣.46.47. 2.*Macch.*13.12. Ninivitæ, *Ionæ.*3.℣.5.7. Israelitæ,
*n.*7.6. David cum suo exercitu, 2.*Sam.*1.11.12. 1.*Par.*10.13. Iosa-
cum suis, 2. *Par.* 2 3. Populus redux è captivitate Babylonicâ,
*l.*8.23. *Neh.*9.1. Iudæi, *Esth.*4.3. Iudæi sub Iosia, ℣.16. sub Ioacim,
.℣.9. Baruch, 1.℣.3 4.5. Bethuliani, *Iudith.*4.7. Ecclesia Antio-
a, *Act.*13.℣.2.3. Ecclesia gentium, 14.23. Ieiunii privati exempla:
s, *Exod.*34.28. David, 2. *Sam.*3.35. & 12.16. *Psal.*35.13. & 69.11. &
4. Elias, 1.*Reg.*19.8 Achab, 21.27. Nehemias, *Nehem.*1.4. Iudith,
*h.*8.6. Esther, *Esth.*14.2. Tobias, *Tob.*2.4. Daniel, *Dan.*9.3. Chri-
*Matth.*4.1. *Luc.*4.1. Discipuli Ioannis, *Matth.*9.14. *Marc.*2.18.
Prophetissa, *Luc.*2.37. Paulus, *Actor.*14.23. 2.*Cor.*6.℣.5. Ieiunii
critici exempla: Iezabel, 1.*Reg.*21.12. Achab, ℣.27. Ieiuniorum
torum exempla: à Saule, 1.*Sam.*14 24. à Iosaphat, 2.*Par.*20.3. à
vitis & eorum Rege, *Ion.*3.℣.5.7. ab Esdra *1.Esdr.*8.21. ab Esther
rdochæo, *Esth.*4.16. Ieiunii miraculosi exempla: Moses, *Exod.*
& 34.28. *Deut.* 9.℣.9.18. Elias, 1.*Reg.*19.8. Christus, *Matth.*4.1.
.1. ℣.12.13. *Luc.*4.1.

¶ Exempla Profana.

rolus Magnus, expeditione in Avares suscepta, ad Anisum flu-
um triduanum jeiunium & litanias celebravit cum exercitu.
*no l.*2.

doVici Pij Imp. ægrotantis cibus erat solummodo per quadra-
dies dominicum corpus. *Aimonius l.* 5.*c.*29.

non Imperator, in electione Episcopi Constantinopolitani,
quadraginta dierum jeiunium. *Niceph.l.*16.*c.*18.

i de sacra Domini mensa communicabant olim, antè & post
ionem sacræ cœnæ jejuniis & abstinentiis sese exercebant, *te-*
*rysostomo c.*11 *prioris ad Corinth.*

i volebant sacris Isidis initiari, illis jejunium decem dierum
batur, *teste Apulejo l.*11.

phiaraus summus vates, jussit sacerdotes, qui responsa clara
re & sincere reddere vellent, integrum diem à cibo, à vino
triduo abstinere. *Volaterr.l.*13.*c.*4. *Anthrop.*

ud TroeZenios qui ad Aridalicaram rem divinam facerent, &
deorum,

deorum responsa expeterent, per integrum diem cibo, à vino autem per triduum abstinebant. *Alex.ab.Alex.l.6.c.2.*

§ HIEROGLYPHICUM.

SVnt qui jejunum hominem ostendere volentes, *Cephalum* ex Mugilum genere translittoranum pingant: is enim non nisi mucore vescitur suo, quamobrem ipse semper jejunus: atque hinc illa intestini ganeæ adeò expetita suavitas *κεφαλῖνος* à græcis appellatur, à nonnullis *Plotei. Pier.Val.l.30.c.10.*

Vide Abstinentia.

IGNAVIA.

§ SENTENTIAE PATRVM.

ACedia est de virtutum laudabili exercitio utriusque hominis languida dejectio. *Gregor.in hom.*

Acedia est animi quidam languor, quùm legere non libet, orare non delectat, meditationes solicitè non sentiuntur. *Id.ibid.*

Quùm te acedia vel tædio affici sentis, noli propterea diffidere atque desistere à studio spirituali: sed iuvantis require manum, trahi te post eum obsecrans. *Bernh.*

Acedia est quidam animi torpor, quo quis negligit aliqua bona inchoare, aut fastidit perficere. *Bernh. in serm. quodam.*

O homo imprudens, millia millium ministrant ei, & decies centena millia adsistunt ei, & tu sedere præsumis. *Bernh.ibid.*

Vult & non vult piger. Pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Deo, & non laborare pro Deo: delectant præmia, quùm pollicentur: deterrent certamina, quùm jubentur. *Beda super Prov.l.2.*

Non dormientibus provenit regnum cœlorum: nec otio & desidia torpentibus beatitudo æternitatis repromittitur. *Leo Papa serm. de apparitione.*

Nemo securus esse debet in hac vita, quæ tota tentatio nominatur: ut qui potuit fieri ex deteriore melior, non fiat ex meliore deterior. *August.confess.c.10.*

§ SENTENTIAE PHILOSOPHORVM.

LVxurioso frugalitas pœna est, pigro supplicii loco labor est, delicatus miseretur industrii, desidioso studere torqueri est. *Sen.ep.72.*

Non putant desidiosi fieri, quicquid facere non possunt: ex infirmitate sua de virtute ferunt sententiam. Nam hæc, ad quæ imbecilli sumus, dura atque intoleranda credimus, tormenta reputantes vino carere, aut primâ luce excitari: non ista difficilia sunt, sed nos fluidi & enerves sumus. *Ibid.*

Malè mihi esse malo, quàm molliter. Si mollis es, paulatim effœminatur animus, atque in similitudinem otii sui & pigritiæ, in qua jacet, solvitur. *Sen. 82. epist.*

Nihil

Nihil agere, semper infelici est optimum. *Sen. in Prov.*

Demetrius vitam securam, & sine ullis fortunæ incursionibus mare mortuum vocabat. In otio inconcusso jacere, non est tranquillitas, malacia est. Attalus Stoicus dicere solebat: malo me fortuna in castris suis, quàm in delitiis habeat. *Sen. epist.* 68.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 1. de Pont. El. 6.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus;
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ.
Sic mihi, si quis erat ducendi carminis usus,
Deficit, estque minor factus inerte situ.

Seneca in Medea, v. 159.

Fortuna fortes metuit: ignavos premit.

Ovid. Heroid. Epist. 16.

Ad possessa venis, præreptaque gaudia servas
Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet.

Boetius Metro. 6. lib. 4.

Ite nunc fortes, ubi celsa magni
Duxit exempli via, cur inertes
Terga nudatis? superata tellus
Sydera donat.

Plautus in Bacchid, 3. 6.

Sibi ne invideatur, ipsi ignavi rectè cavent.

¶ APOPHTHEGMATA.

D*Emocritus* interrogatus, quâ re industrii ab inertibus differrent? respondit: Qua impii à piis: spe nimirum bona. Laboribus quippe incumbens, suæ industriæ sperat præmium amplissimum: ignavus autem desperans, nullum habet honorum futurorum spem, qua fulciatur. *Max. serm.* 32.

Lysander Lacedæmoniis segniter Corinthiorum murum oppugnantibus, quùm leporem fossa vidisset exilientem: eos, inquit, timetis hostes, quorum ignaviâ lepores in muris dormiunt. *Plut. in apoph.*

Themistocles Hieronem cum equitatu venientem ad ludos Olympicos vetuit certamen spectare. Interrogatus autem cur hominem excluderet? Non æquum esse, respondit, ut is, qui maximi periculi se socium non præbuisset, ad communem conventum ludicraq; spectacula admitteretur. *Aelian. de Var. hist. l.* 9 *c.* 5.

Scipio, cùm in Alexandriam venisset, pedesq; urbem accederet: Rex autem cum aliis propter ignaviam corporisque mollitiem vix incederet: Scipio ad Panætium ait: Iam Alexandrini aliud voluptatis & fructus ex nostra peregrinatione perceperunt, propter nos etiam regem suum ambulantem viderunt. *Brus. l.* 3.

Nævius quidam, cùm iners socorsque esset, festivè per agnomi-

natio-

nationem Scipio in illum jocatus est: Quid, inquit, hoc Nævio est ignavius? *Brus.l.3.c.12.*

Q.Metellus dicere solebat, nescire se, an suâ victoriâ plus boni an mali Reipublicæ attulisset? Notavit autem Romanorum post partam victoriam ignaviam, quæ multis malis januam aperuit. *Brus.l.4.*

M. Catonis perfrequens fuit sententia: Nihil agendo, homines male agere perdiscere. *Columell.l.12.*

Sigismundus Imp. cùm ignavus ac otiosus homo fœneratores eo nomine plurimùm laudasset, quòd dormientes etiam pararent ex rebus lucrum: At tu, inquit Imperator, vigilando omnia consumis. *Aen.Sylv.l.4 comment.in res gestas Alphonsi regis.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

ARchilochum poëtam Lacedæmonii, quanquam genere Spartanus esset, urbe expulerunt, quod carmen scripserat, in quo ostendi videbatur: Satius esse in prælio arma quam vitam amittere. Nam eo doctrinæ genere arbitrati sunt, homines ignaviæ atque timiditatis plus habituros. *Fulgosus l.6.c.3.*

Nabatheis servatum legimus, ut negligens, remissus & otiosus, qui opes paternas ignavia minuisset, pœna multaretur. *Alexand. ab Alexand.l.3.c.13.*

Sardoa lex in otiosos constituta est, quæ pœnas ignaviæ & socordiæ infligebat: & unumquemque laborum, victus, totiusque vitæ rationem reddere cogebat. *Aelian.l.4.c.1.*

Apud *Argos*, si quis in re quærenda negligens foret & remissus, aut si desidiosum & segnem viderent; rationem unde victum quæreret, apud magistrum, qui loco censoris erat, reddere cogebatur. *Alexand.l.3.c.3.*

Cleopatra regina M. Antonium, magnum illum imperatorem, dubio adhuc marte cum Augusto ad Actium pugnantem, suo exemplo ad turpissimam fugam incitavit: Conspecta enim fuga Cleopatræ, desertis illis, qui pro ipso certabant, quinqueremem conscendens insecutus est eam. *Plut.in Antonii vita.*

Ferdinandus IV. Castellæ rex, Alfonsum filium hæredem & successorem instituit, Iacobo primogenito abdicato, quòd contrà Sardos rebellantes in Sardiniam à patre missus expeditionem Sardiniæ, simul & regnorum successionem recusasset. *Tarapha de regib.Hispan.*

¶ HIEROGLYPHICA.

APud multos *Asini* significatum est *Ignavia*: Quæ quidem cum omnibus sint nota, superfluum est eam latius explicare. *Pier.Val. lib.12.pag.111.A.*

Expedita autem manus, & in propatulum prolata, ita opus, authoritatem atq; potestatem indigabat: contra verò, nihili hominem igna-

vum & otio desidiaque torpescentem significare si vellent, *ma-ejus in sinum consertas effingebant*: qui porro status ignavis-nebulonis est, cùm præsertim Anaxagoras ideò sapientissimum ium animantium videri hominem dixerit, quia manibus in-tus foret. *Pier. Val. l. 35. p. 330. D.*

ide Otium, Pigritia.

IGNOBILITAS.

¶ APOPHTHEGMATA.

tisthenes cuidam opprobranti, quòd esset hybrida, hoc est, non duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia: è duobus, inquit, luctatoribus natus; & tamen luctator sum. *r. l. 6. c. 1.*

crates malè audiens à quodam Atheniensi, quòd ex matre ob-natus esset, respondit: An putas virum præclarum non ex ob-s parentibus procreari posse? *Ibid.*

fratus cuidam objectanti, quòd ex ignobilibus prognatus esset ntibus: Atqui, inquit, ob id ipsum debui magis laudari, & in ratione esse, quòd à me genus initium cœpit. *Anton. in Meliss. rt. 2. serm. 79.*

ide Nobilitas, Virtus.

IGNOMINIA.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Vis honorem, quis gloriam, quis laudem, quis ullum decus am unquam expetit, quàm ut ignominiam, infamiam, contu-am, dedecus fugiat? *Cic. Partit. Orat.*

emo est tam agrestis, quem, si non ipsa honestas, contumelia n & dedecus magnoperè moveat. *Id.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

ibit Plutarchus, anchoram ferream solitum fuisse *Pausaniam* vicibus eorum, quos crudelius castigaret, subnectere, ac totum ludibrio stare coegisse. *Theat. Zwing. f. 4315.*

ignioris notæ censetur, si quis *Camelo* insidens, ac per urbem mductus, visendum se omnibus præbeat: quod contumeliæ s Byzantii in Arsacem Armenium, proditionis convictum, isit quandoque Imp. Iustinianus. *Cælius l. 7. c. 8.*

ato de legibus jubet, τὸν καταλιπόντα τὴν φυγήν, id est, qui ex-s deseruisset, in foro propalam describi, infamiæ notæq; cau-nquam is, quod in ipso erat, Rempublicam omnem prodide-co relicto. *Erasm. in Adagiis.*

ide Contumelia, Convitium, Infamia.

IGNORANTIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

USque quo imprudentes odibunt scientiam? *Proverb.*1.

Vbi non est scientia animæ, non est bonum. *Ibid.*19.

Stultus in via ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat. *Eccl.*10.

Rex insipiens perdet populum suum, & civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. *Eccl* 10.

Neminem diligit DEVS, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. *Sap.*7.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. *Eccl.*21.

Cor fatui quasi vas confractum, & omnem sapientiam non tenebit. *Ibidem.*

Verbum Domini projecerunt, & sapientia nulla est in eis. *Ierem.*8.

Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum agnovit quomodo oporteat eum scire. 1.*Cor.*8.

Propterea captivus ductus est populus meus, quia non habuit scientiam. *Esai.*5.

Non enim est populus sapiens, propterea non miserebitur ejus, qui fecit eum; & qui formavit eum, non parcet ei. *Ibid.*27.

Et quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. *Baruch.*3.

Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi: & oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum & ego. *Ose.*4.

Et populus non intelligens vapulabit. *Ibid.*

Si quis ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.*14.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

MElius est nescire, quàm errare: melior est fidelis ignorantia, quàm temeraria scientia. *August.*

Pessimæ matris ignorantiæ pessimæ itidem duæ filiæ sunt, scilicet falsitas & dubietas: illa miserior, ista miserabilior: illa perniciosior, ista molestior. *Idem ibid.*

Ordinis ignorantia conturbat negotiorum naturam, formamque meritorum. Statutis facere contraria, non est intelligere, sed ignorare. *Ambr. in Psal.*118.

Qui lucem videt, scit, quid de tenebris æstimet: nam qui candorem lucis ignorat, etiam obscura pro lucidis approbat. *Gregor. in moral.*

Tolerabilius est Deo, quempiam cum ignorantia in humilitate jacere, quàm cum elatione alta sapere. *Idem lib.*17. *moral.*

Quum ignorantiam nostram cognoscimus, levius aliena (...)eta tolera-

ramus: nunquam Deus mentem deserit, quæ in peccatis se veitei cognoscit. *Idem lib 1. moral.*

Non est parum scire, quòd nescias: frustrà sibi de infirmitate vel orantia blandiuntur, qui, ut liberiùs peccent, libenter ignorant, l infirmantur. *Bernh super 12 grad humil.*

Multa scienda nesciuntur, aut sciendi incuriâ, aut discendi desi, aut inquirendi verecundiâ: & quidem hujusmodi ignorantia habet excusationem. *Idem in epist.*

Vtraque cognitio, Dei scilicet & tui, tibi est necessaria ad salutem: ia sicut ex notitia tui venit in te timor Dei atq; ex Dei notitia dem amor: sic econtra, de ignorantia tui superbia; ac de Dei orantia venit desperatio. *Idem super Cant.*

gnorantia sui, initium omnis peccati: ignorantia Dei consumtio omnis peccati. *Idem ibid.*

Hebetudo mentis est acutæ rationis obtusio, carnalis intempetiæ crassis sensibus inducta. *Hugo.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid Heroid. epist. 19.

Præterita veniam dabit ignorantia culpa.

Boetius Metro. 8 lib. 3.

Heu heu! qua miseros tramite devio
Abducit ignorantia?
Non aurum in viridi quæritis arbore,
Nec vite gemmas carpitis:
Non altis laqueos montibus abditis,
Vt pisce ditetis dapes.
Nec vobis capreas si libeat sequi
Tyrrhena captatis vada.
Ipsos quin etiam fluctibus abditos
Norunt recessus æquoris,
Quæ gemmis niveis unda feracior,
Vel quæ rubentis purpuræ,
Nec non quæ tenero pisce, vel asperis
Præstant Echinis littora?
Sed quonam lateat, quod cupiunt, bonum,
Nescire cæci sustinent:
Et quò stelliferum transabiit polum
Tellure demersi petunt.

Horat. satyr 6. lib. 2.

—— Sed quod magis ad nos
Pertinet, & nescire malum est, agitamus: utrumne
Divitiis homines, an sint virtute beati:
Quidve ad amicitias, usus, rectumve trahat nos:
Et quæ sit natura boni, summumq; quid ejus?

Senec.

Senec. in Octavia. v.443.

Inertis est, nescire quid liceat sibi?

Horatius in arte poetica.

Descriptas servare vices, operumque colores,
Cur ego si nequeo ignoroque, poëta salutor?
Cur nescire pudens prave, quam discere malo?

Senec. in Oedipo. v.516.

Iners malorum remedium ignorantia est.

¶ SIMILITUDINES.

UT morbus non celandus est, sed in publicum efferendus, quo sanari possit, ut dixit Heraclitus: Sic inscitia non est tegenda. *Plutarch.*

Sicuti vinum alios hebetiores reddit, alios acutiores, alios elingues facit, alios loquaculos, pro corporum habitu: Ita eadem stultitia & ignorantia veri quosdam incitat ad studium pecuniæ, quosdam ad voluptates. *Aristot.*

¶ EXEMPLA SACRA.

IGnorantiæ exempla: in Abimelech, *Genes.* 20. v. 4. 5. Patre & matre Samsonis, 14. v. 4. Ionatha, 1. *Sam.* 14 v. 27. Saule, 26. v. 21. ducentis Viris sequentibus Absolonem in seditione, 2. *Sam.* 15. v. 11. Israelitis, *Baruch* 3. v. 20. 21. Pharisæis, *Matth.* 12. v. 6. 7. & 15. v. 14. *Luc.* 6. v. 39. Discipulis, *Luc.* 9. v. 45. & 18. v. 34. *Iohan.* 16. v. 17. & 20. v. 9. Iudæis, *Iohan.* 8. v. 27. *Rom.* 10. v. 2. 3. Nicodemo, *Ioan.* 3. v. 9. 10. Sadducæis, *Matth.* 22. v. 29. Civibus & Principibus Ierosolymitanis, *Actor.* 3. v. 17. & 13. v. 27. Athieniensibus, 17. v. 23. Gentibus, *Rom.* 1. v. 21. Principibus hujus seculi, 1. *Corinth.* 2. v. 8. Mundi sapientibus, 15. v. 34. Apostatis, 1. *Tim.* 1. v. 7. Paulo, v. 13. falsis Doctoribus, 2. *Tim.* 3. v. 7.

¶ HIEROGLYPHICUM.

ILlud addendum ex Hesychio, *Squamas* ignorantiæ hieroglyphicum esse, quæ quidem operá beneficioque scientiæ excuti amoverique possunt. Confirmat hoc *D. Pauli historia Actor. Apostolic. cap.* 9.

Vide Sapientia, Scientia, & seq. locum Ignoti.

IGNOTA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Heauton. 5. 5.

——— ——— Hac dum incipias, gravia sunt,
Dumque ignores: ubi cognoris, facilia.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Quod latet, ignotum est: ignoti nulla cupido:
Fructus abest, facies cum bona teste caret.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Tu licet & Thamyram superes, atque Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Si Venerem Cous nunquam pinxisset Apelles,
Mersa sub æquoreis illa lateret aquis.

Consule præcedentem proximum locum de Ignorantia.

ILLUSIO.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

ILlusionis exempla: Noe, *Gen.* 9. ℣. 22. Isaac, 21. ℣. 9. Israelitæ, *Exod.* 1. ℣. 12. 13. 14. Balaam, *Num.* 22. ℣. 28. 29. Gedeon, *Iudic.* 8. ℣. 6. Abimelech, 9. ℣. 54. Saul, 1. *Sam.* 10. ℣. 27. & 11. ℣. 4. 1. *Paral.* 10. ℣. 3. David, 1. *Sam.* 25. ℣. 10. 2. *Sam.* 5. ℣. 6. & 6. ℣. 20. & 16. ℣. 7. 1. *Paral.* 15. ℣. 28. Amici Iudæ, 1. *Macchab.* 9. ℣. 26. Duo fratres, 2. *Macchab.* 7. ℣. 7. 10. Illusionis toleratu difficilis exempla: Achab, 1. *Reg.* 21. ℣. 7. Eliseus, 2. *Reg.* 2. ℣. 23. 24. Sanaballat, 2. *Paral.* 30. ℣. 10. *Nehem.* 4. ℣. 1. Tobias senior, *Tob.* 2. ℣. 22. Iob, *Iob.* 2. ℣. 9. Ieremias, *Ierem.* 20. ℣. 7. Sedechias, 38. ℣. 19. CHRISTUS, *Matth.* 26. ℣. 68. & 27. ℣. 29. *Marc.* 15. ℣. 29. 30. 31. 35. Apostoli, *Act.* 2. ℣. 13. Paulus, 17. ℣. 32.

Vide Derisio & Irrisio. Item Contemptus, Contumelia.

IMITATIO.

¶ APOPHTHEGMATA.

PYlades Hylam negligenter saltantem Oedipodem, hac voce castigavit, σὺ βλέπεις, id est, tu vides: quùm ille Oedipodem jam cæcum exprimere debuerit. *Eras. lib. 6. apoph.*

Apelles. Quùm Alexander apud Ephesum conspectam effigiem sui corporis ad vivum magna arte expressam admiraretur, atque interim fortè equus indoctus picto in eadem tabula equo hinniret, deceptus imitatione; Apelles, equus (inquit) ó rex multò melius expressus est, quàm tu. *Eras. lib. 8. apoph.*

Cicero Pompeio vitio dabat, quod civitate deserta Themistoclem potius, quàm Periclem fuisset imitatus; cum illis res nequaquam pares essent, his essent. Themistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis. *Plut. in Rom. apoph.*

Hadrianus sophista in convivio sophistarum, ad quod adhibitus erat, tanquam egregii cujuspiam arcani consors futurus, quùm sermo fuisset ortus de characteribus dictionis, & in quo quisque præcelleret, & quid in quoque potissimum imitandum esset: At ego, inquit, describam characteres, haudquaquam recensens incisiunculas, intellectulos, membra aut rhythmos: sed meipsum mihi imitandum proponens, omniumque inventa ex tempore proferens fluxu quodam

quodam orationis, ac linguæ permittam hæc omnia. Quid de hoc Hadriani dicto judicandum sit, viderint Critici. Illud scio, Horatium non temerè exclamasse: ô imitatores servum pecus! Et hodie videmus quosdam, qui se totos addixerunt exprimendo Ciceroni, frigidos & elumbes evadere. *Eras. lib. 8. apoph. ex Philostrati sophistis.*

¶ SIMILITVDINES.

QVi omnia student exprimere, multa prava imitantur imprudentes: quemadmodum Aristotelis balbutiem, & Platonis incurvos humeros familiares exprimebant. *Plut.*

Qui imitatur authores, dabit operam, ut similis illis sit, quemadmodum filiùs similis est patri, non quemadmodum imago picta. *Seneca.*

Vt oscitant permulti, quòd oscitantem conspiciunt; & micturiunt, quod meientem viderint: Ita quidam nullo certo judicio ad suscipienda negotia permoventur, sed quidvis in aliis imitantur ac referunt. *Erasm.*

Tarandus omnium arborum, & fruticum locorumque, in quibus latitat, colorem villis etiam imitatur: Ita tutior erit, qui, ad quamcunque gentem se contulerit, ejus ritus at mores imitetur. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

IMitationis præposteræ exempla: Iudas, 1. *Reg.* 14. ℣. 22. 23. Abia, 15. ℣. 3. Nadab, ℣. 25 26. Baasa, ℣. 33. 34. Zambri, 16. ℣. 18. 19. Achab, ℣. 30. Ioram, 2. *Reg.* 8 ℣. 16. 17. 18. Ochozias, ℣. 27. Iehu, 10. ℣. 31. Ioachaz, 13. ℣. 10 11. Zacharias, 15. ℣. 9. Amon, 21. ℣. 20. 21. Achaz, 2. *Paral.* 28. ℣. 1. 2. Infideles, *Psal.* 49. ℣. 15. & 78. ℣. 57. Iudæi, *Matth.* 23. ℣. 33. 34. *Luc.* 3. ℣. 7. *Act.* 7. ℣. 51. & 19. ℣. 13. Iudæ, ℣. 11. Imitationis bonæ exempla: Iosaphat, 1. *Reg.* 22. ℣. 43. Ezechias, 2. *Reg* 18. ℣. 5 6. Iosias, 22. ℣. 1. 2. David, *Psalm.* 119. ℣. 14. 15. 29. 30 31. 32. 33. 34. Ninivitæ, *Ionæ* 3. ℣. 10. Thessalonicenses, 1. *Thess.* 1. ℣. 6. & 2. ℣. 14.

¶ EXEMPLA PROFANA.

P *Scipio Africanus* Cyrum Xenophontis: *C. Iul. Cæsar* Alexandrum Magnum: *Selimus Turcarum princeps* Cæsarem imitatur. *Zving. fol.* 3804.

Alexander Magnus scorti Thaidis infamiam, in Persepoli arce incendendâ, imitatur. *Theat. Zving. fol.* 3804.

Hipparchum Pisistrati F. doctissimum principem Athenienses secuti sunt in doctis hominibus observandis atq; colendis. *Aelian. lib.* 8.

Syracusani plerique Dionysium tyrannum, Platonis discipulum factum, incredibili studio imitati sunt, ita ut Tyrannidis sedem pulvis occuparet, præ iis, qui Geometriæ operam dabant. *Plutarchus in Dione.*

ntiochum Syriæ regem luxurioſiſſimum milites imitati ſunt, is clavis crepidas ſubnectentes, argenteaque vaſa ad uſum cu- comparantes, & tabernacula textilibus ſigillis adornantes. *Maxim.lib.9.cap.*1.

ntiſthenes Athenienſis, à Socrate Præceptore tolerantiam edo- , Cynicam ſectam condidit. *Laert.lib.*5.

lato Socratem uſque adeò ſuis ſcriptis imitatus eſt, ut junior rates paſſim, etiam ab Ariſtotele, appellatus fuerit. *Theat. ng fol.* 3804.

rbogaſtus Argentinenſis epiſcopus in agone petiit, ut juxtà pa- um ad imitationem CHRISTI ſepeliretur: pio fortaſſe zelo, ndiſcreto. *Balaus centuria* 14.*c.*81. *ex Coſmographia Münſteri Bruſchio.*

eleſtinus V. Pontifex aſello inſidens, Chriſti humilitatem æmu- r. *Theat. Zwing. fol.*3803.

IMPATIENTIA.

¶ EXEMPLA SACRA.

patientiæ & murmuris exempla: Sara, *Geneſ.* 16. ℣. 5. Iſraelitæ, *od.*5 ℣.21. & 14.℣.11. & 16.℣.5. & 17.℣.2.3. & 32.℣.1. *Num.*11. & 13.℣.31. & 14.℣.1.2. & 16.℣.41. & 20.℣.3. *Ioſ.*9.℣.18. 1.*Cor.*10. . Iudæ, ℣.16. Achitophel, 2.*Sam.*17.℣.23. Seba, 20.℣.1.2. Aman, 3.℣.6. Eliu, *Iob.* 32.℣.2. Nabuchodonoſor, *Dan.*3.℣.13. Exercitus, *acchab.*11.℣.39. Herodes, *Matth.*2.℣.3. Operarii, 20.℣.11. Princi- Sacerdotum & Scribæ, 21.℣.15. Phariſæi & Scribæ, *Luc.*5.℣.30. & 2. & 19.℣.7. *Ioan.*6.℣.41. & 7.℣.32. & 9.℣.28. Prodigi frater, 15.℣.28 Græci, *Act.*6.1.

Vide Titulum de Patientia.

IMPERATOR.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

eratores appellandi ſunt, quorum virtute & conſilii felicitate ximis periculis ſervitutis atque interitus liberati ſumus. *Cicer. hilip.*

ſummo Imperatore quatuor hæ virtutes ineſſe debent: ſcien- i militaris, Virtus, Auctoritas, Felicitas. *Pro lege Manil.*

æ ſunt virtutes Imperatoriæ, labor in negociis, fortitudo in pe- is, induſtria in agendo, celeritas in conficiendo, conſilium in idendo. *Ibid.*

on ſolùm bellandi virtus in ſummo atque perfecto Imperato- ærenda eſt, ſed multæ ſunt artes eximiæ, hujus adminiſtræ co- ſque virtutis. Primùm quanta innocentia, quanta deinde omni-

omnibus in rebus temperantia, fide, felicitate, ingenio & humanitate Imperatores esse debent? *ibid.*

Refrænet primum libidines, iracundiam teneat, spernat voluptates, coërceat avaritiam, cæteras animi labes repellat: tùm incipiat aliis imperare, cùm ipse improbissimis dominis, dedecori & turpitudini parère desierit. *Paradox.5.*

Non potest exercitum is continere Imperator, qui se ipsum non continet: frugi hominem dici, non multum laudis habet in Rege: fortem, justum, severum, gravem, magnanimum, largum, beneficum, liberalem & mansuetum: Hæ sunt regiæ laudes. *Pro lege Manil. & Pro rege Deiotar.*

¶ APOPHTHEGMATA.

PEricles, quotiescunque belli dux creatus esset, chlamydem induens, apud se dicere consuevit: Attende Pericles quòd gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses. *Plutarch in apoph.*

Cyrus Clearcho, ne se in pugnæ periculum admitteret, admonenti, respondisse dicitur: Iubéneo regnum appetentem, regno me indignum ostendere? *Bruf. lib* 3.

Antoninus Pius reprehensus, quòd nonnullos accusatos absolveret, respondit: Principatum non à pœnis aut suppliciis, sed à mansuetudine potius auspicandum esse. *Dion Nicaus, & Xiphilinus in Antonini Vita.*

Mecænas, Augusti temporibus, quum esset consultatio de imperio iterum abrogando, interrogatus, quid sibi videretur, respondebat: Regnum justum & legitimè recuperatum imprimis conducere rerum magnitudini. Quo dicto consulebat, justius esse, ut imperium deponeret Augustus, ac Rempublicam restitueret in statum pristinum. *Dion Nicaus in Augusto.*

Timotheus quærenti, quid inter imperatoriam artem & oratoriam discriminis esset? Idem, respondit, quòd inter bellum & pacem. *Stob* 52.

Plistarchus Leonida filius cuidam roganti, quam ob causam reges Lacedæmoniorum non a priscis regibus cognomen sortirentur? Quoniam, inquit, illi ducere quàm regnare maluerunt: posteriores illis nequaquam. *Plut.*

Apollonius rogatus à Babyloniæ rege, quomodo tuto regnare posset? Si multos inquit, honoraveris; paucis verò credideris. *Bruf. lib.* 3.

Alcamenes Telecri filius cuidam percontanti, quo pacto quis optimè regnum servare posset? Si lucrum, inquit, non magni fecerit. *Plut. in Lacon.*

Agis à quodam interrogatus, quod disciplinæ genus potissimum exercitaretur apud Spartanos? Scire, inquit, imperare, & ferre imperium. *Ibid.*

lem apud Mantinæam quibusdam dissuadentibus, ne cum ad-
ariis, quòd numero plures essent, confligeret: Agis senior, cum
tis, inquit, pugnet oportet, qui multis vult imperare. *Ibid.*

gesilaus interrogatus, quas res Imperatorem habere oporteat?
t: adversus hostes audaciam: ergà subditos benevolentiam: in
ortunitate verò rationem & consilium. *Stob. serm.* 52.

¶ HIEROGLYPHICA.

Ggyptii sacerdotes, si vellent Imperatorem, aut potentissimum
quempiam Regem, per institutas ab iis imagines indicare,
uem in spiram collectam faciebant, palatii cujusdam specie in
minum medio statuta. Siquidem domus regia in Imperii
us centro sita esse debet, ut omnium æquè commodis consu-
r.

uidam hominem regni potitum hieroglyphicè ita describunt,
um *manu serpentem comprimere indicent*, cujusmodi simula-
m est in nummo Aurelii Cæs. August. Pii filii. *Pier. Val. lib.* 15.
139.

quilam Imperatoriæ quoque majestatis hieroglyphicum esse
ibus ostendit *Idem lib.* 19. *pag.* 177.

Vide Dux, Imperium.

IMPERITIA.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Terent. in Adelphis. 1. 2.

Homine imperito nunquam quicquam injustius:
Qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat.

¶ APOPHTHEGMA.

rates intuitus adolescentulum divitem ac imperitum: En, in-
uit, aureum mancipium. *Stob. serm.* 4.

Vide Experientia, Ignorantia, Inscitia, Stultitia, Stupor.

IMPERIUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Milite Glor. 3. 1.

—— *Facile est imperium in bonis.*

Terent. in Adelph. 1. 1.

Nimium ipse est durus, præter æquomq; & bonum,
Et errat longè mea quidem sententia,
Qui imperium credat gravius esse aut stabilius,
Vi quod fit, quam illud, quod amicitia adjungitur.

Mea

Mea sic est ratio, & sic animum induco meum.
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cavet:
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit.
Quem beneficio adjungis, ille ex animo facit:
Studet par referre, præsens absensque idem erit.

¶ SIMILITUDINES.

UT non debet sumere citharam, qui canendi sit imperitus: Ita non debet imperium sumere, qui non sit prudentia præditus. *Erasm.*

Vt ex igni & terra, veluti necessariis, compositus est mundus, juxtà Platonem, terrâ soliditatem conferente, igni calorem ac formam: Ita magna imperia non parantur, nisi misceatur cum fortuna virtus, & altera alteri sit auxilio, *Plut. in Mor.*

Qui venantur bestias, induunt exuvium cervi: qui aucupantur aves, plumatis utuntur tunicis, caventque, ne tauris appareant in veste purpurea, rubra aut alba elephantis, quod hoc colore irritentur: Sic qui velit feram nationem cicurare domareque, moribus ac vestitu semet illi ad tempus accommodet necessum est. *Plut.*

Vt mundus non est mundus, minutioribus corporibus adhuc sparsim volantibus & elabentibus, solidioribus vero inter se depugnantibus; sed tempestatis, erroris, tumultûs plena erant omnia, donec terra ex his acceptâ magnitudine seipsam fingeret, aliisque stabilem præberet sedem: Sic magna imperia plena tumultûs, donec auctâ potentiâ, etiam finitimis regibus stabilitatem præstat; ut terra cæteris elementis circumferentibus sese. *Plut.*

Vt non queas cognoscere vas integrum sit, necne, nisi liquorem infuderis: Sic nec hominem, nisi imperium commiseris. *Plutarch.*

Agrippæ qui vocantur, quoniam præposterè nascuntur, hoc est, pedibus primùm emergentibus, malis auspiciis in vitam ingredi creduntur, magnoque humani generis malo, ut Marcus Agrippa, & Nero: Ita qui per nefas ac simoniam irrumpunt in imperium aut episcopatum (uti vocant) magnam pestem adducunt sibi suisque. *Erasm.*

Vt magnes ad se trahit omne ferrum, sed Æthiopicus magnetem quoque alium ad se rapit: Ita rex populum, quò lubet, cogit: At ingens aliquis rex etiam regibus cæteris vim facit. *Idem.*

Injecto in oculos sago, leo sine ullo negotio capitur, alioqui inexpugnabilis: Ita facillimum est potentissimum etiam domare, modò cognitum sit illius ingenium. *Plin. lib. 8. c. 16.*

Vide Imperator, Principes, Regnum, Rex, Respublica.

IMPETUS.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

petûs heroici exempla : in Samsone, *Iudic.* 15. v. 15. 16. Saule, *am.* 11. v. 6. 7. *&c.* Ionatha & Armigero ejus, 14. v. 13. 14. 15. Davi- 17. v. 50. Amasia, 1. *Paral.* 12. v. 18. Zacharia, 2. *Paral.* 24. v. 20.

IMPIETAS, IMPROBITAS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Vi dixerunt Deo, recede à nobis, scientiam viarum tuarum no- lumus. Quid Omnipotens, ut serviamus ei? &, quid nobis pro- t, si oraverimus illum? *Iob* 21.

n circuitu impii ambulant. *Psal.* 11.

mpius facit opus instabile: seminanti autem justitiam merces lis. *Proverb* 11.

bominatio est Domino via impii. *Ibid.* 15.

onge est Dominus ab impiis. *Ibidem.*

npius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed tur eum ignominia & opprobrium. *Ibid.* 18.

st & alia vanitas, quæ fit super terram: sunt justi, quibus mala eniunt, quasi opera egerint impiorum: & sunt impii, qui ita se- unt, quasi opera justorum habeant: sed & hoc vanissimum co. *Ibid.* 8.

imiliter autem odio sunt DEO impius & impietas ejus. *Sa- t.* 14.

cce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii, qui non pro- nt vobis, furari, occidere, adulterari, jurare mendaciter, libare im, ire post Deos alienos, quos ignoratis. Et venistis & stetistis m me in domo hac, in qua invocatum est nomen meum, & stis: Liberati sumus, eò quòd fecerimus omnes abominatio- stas. *Ierem.* 7.

unctis diebus suis superbit impius, & numerus annorum incer- est tyrannidis ejus. *Iob* 15.

s impiorum operit iniquitas. *Proverb.* 10.

erba impiorum insidiantur sanguini: os justorum liberabit eos. 12.

nima viri impii desiderat malum, non miserebitur proximo *Ibid.* 21.

ns turbatus pede, & vena corrupta, justus cadens coram impio. 25.

or iniqui inquirit mala: cor autem rectum inquirit scientiam. 27.

Viri

Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia. *Ibid.* 28.

Et si impius fuero, væ mihi est: & si justus, non levabo caput, saturatus afflictione & miseria. *Iob.* 10.

Quia in diem perditionis servatur impius, & ad diem furoris ducetur. *Ibid.* 21.

Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Pones eos in clibanum ignis in tempore vultus tui. Quoniam declinaverunt in te mala. *Psal.* 20.

Vindicta carnis impii, ignis & vermis. *Eccl.* 7.

Væ vobis viri impii, qui dereliquistis legem altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini: & si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. *Ibid.* 41.

Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur: Sic impii à maledicto in perditionem. *Ibid.*

Væ impio in malum! retributio enim manuum ejus fiet ei. *Esaia.* 3.

Misereamur impio, & non discet justitiam facere, In terra sanctorum iniqua gessit, & non videbit gloriam Domini. *Ibid.* 26.

Si averterit se justus à justitia sua, & fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius, nunquid vivet? *Ezech.* 18.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

SVa quemque fraus, & suus error maxime vexat, suum quemque scelus agitat, amentiaque afficit, suæ malæ cogitationes, conscientiæque animi terrent. Hæ sunt impiis assiduæ domesticæque furiæ, quæ dies noctesque pœnas à sceleratissimis repetunt. *Cic. pro Rosc. Amerino.*

Sua quemque fraus, suum facinus, suum scelus, sua audacia de sanitate ac mente deturbat. *In Pisonem.*

Non ob ea solùm incommoda, quæ eveniunt improbis, fugienda improbitas est: sed multo etiam magis, quod, cujus in animo versatur, nunquam sinit eum respirare, nunquam acquiescere. 1. *de Finib.*

Si qui satis opibus hominum contra conscientiam septi esse & muniti videntur, deorum tamen numen horrent: easque ipsas solicitudines, quibus eorum animi noctesque diesque exeduntur, à diis immortalibus supplicii causa importari putant. 1. *de Finib.*

Morte, aut dolore corporis, aut luctu animi, aut offensione judicii, hominum miserias ponderamus, quæ fateor humana esse, & multis bonis viris accidisse: Sceleris autem pœna tristis, & præter eos eventus, qui sequuntur, per se ipsa maxima est. 2. *de Legib.*

Animi conscientia improbi semper cruciantur, tùm etiam pœnæ ti-

timore, qua aut afficiuntur, aut semper sunt in metu, ne afficiantur aliquando. 2. *de Finib.*

Si impietas improbè molita quidpiam est, quamuis occultè fecit, nunquam tamen confidet id fore occultum semper. Plerunque improborum facta primo suspicio insequitur: deinde sermo ue fama: tùm accusator: multi etiam ipsi se indicant. 1. *de ib.*

Omnibus, quorum mens abhorret à ratione, semper aliquis talis or impendet. 4. *Tusc.*

mprobo nemini benè potest esse. *Paral.* 2.

mpii pœnas luunt, non tàm judiciis (quæ quondam nusquam nt, hodiè multifariam nulla sunt) quàm angore conscientiæ disque cruciatu. 1. *de Leg.*

mpiis apud inferos sunt pœnæ præparatæ. 2. *In Verr.*

mpii apud inferos pœnas luunt. *Philipp.* 14.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ἀνὴρ πονηρὸς δυστυχεῖ κἂν εὐτυχῇ.
Miser est vir improbus, felix licet.
Θεοῦ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν.
Deus malè audit ob beatos improbos.
Καὶ ζῶν ὁ φαῦλος καὶ θανὼν κολάζεται.
Viuusque mortuusque plectitur improbus.
Ἀνδρὸς πονηροῦ σπλάγχνον οὐ μαλάσσεται.
Haud molliuntur viscera improbi viri.
Ἀνουθέτητόν ἐστιν ἡ πονηρία.
Audire monita non solent ulla improbi.
Ἑαυτὸν οὐδεὶς ὁμολογεῖ κακοῦργος ὤν.
Haud esse quisquam se fatetur improbum.
Φασὶν κακίστους οἱ πονηροὶ τοὺς καλούς.
Ab improbis probi vocantur pessimi.
Ὡς ἔργον εὖ ζῆν ἐν πονηροῖς ἤθεσιν;
Quis moribus benè viuere queat in malis?
Πονηρὸν ἄνδρα μηδέποτε ποιοῦ φίλον.
Adjunge amicum ne tibi virum improbum.
Ἀνδρὸς πονηροῦ φεῦγε συνοδίαν ἀεί.
Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὅλως ὁδοιπόρει.
Ne cum viro unquam carpito viam improbo.
Τὸν δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρ' ὅλον τὸν βίον.
Vitam per omnem, qui dolosus est, fuge.
Κακοῖς ὁμιλῶν, κ' αὐτὸς ἐκβήσῃ κακός.
Consortium te reddet improbi improbum.
Φθείρουσιν ἤθη χρήσθ' ὁμιλίαι κακαί.
Mores bonos congressus inquinat malus.

His

Ἦθη πονηρὰ τὴν φύσιν διαστρέφει
Peruertitur natura prauis moribus.
Χρηστὸς πονηροῖς οὐ τιτρώσκεται λόγοις.
Non vulneratur improbis verbis probus.
Δύσμορφος εἶναι μᾶλλον ἢ καλὸς κακός.
Deformis esse malo quam pulcher malus.

¶ SIMILITVDINES.

QVemadmodum Cæcias ventus; contrà aliorum ventorum septentrionalium naturam, nubes non à se pellit, sed potius ad se attrahit: Ita quoque improbitas probra ad se attrahit. *Plut.*

Vt pulegium ipso brumæ die floret, cùm marcent omnia: Ita rebus pessimè vexatis regnant mali, quorum in pace nullus est respectus. *Plin. lib.* 18. *c.* 25.

¶ EXEMPLA SACRA.

IMpiorum interitus & pœnæ exempla: Cain, *Genes.* 4. 11. Antiquior mundus diluvio deletus, 7. v. 17. 21. Cham, 9. v. 25. Pharao, *Gen.* 12. 17. Gomorrhitæ & Sodomitæ, 19. 24. Esau, 25. v. 53. *Hebr.* 12. 16. Hemor & Sichem, 34. 25. Her, *Gen* 38. 7. Onam, v. 10. Pharao & Ægyptii, *Exod.* 14. v. 27. 28. Nadab & Abihu, *Lev.* 10. v 1. 2. Core, Dathan, & Abiron, *Num.* 16. v. 31. 32. Achan, *Iosue.* 7. 24. quinque Reges, 10. 26. Adonibezech, *Iudic.* 1. 6. Sisara, 4. 21 Abimelech, 9. 53 Benjamitæ, 20. 46. Ophni & Phinees, 1 *Sam.* 4. 17. Agag, 15. v. 32. 33. Goliath, 17. 50. Nabal, 25. 38. Saul, 31. 4. Oza, 2. *Sam.* 6. 7. Amnon, 13. 28. Achitophel, 17. 23. Absolom, 18. 14. Seba, 20. 22. Ioab, 1. *Reg.* 2. 34. Semei, v. 46. Aduram, 12. 18. Ieroboam, 13. 4. Achab, 22. 34. Ochosias, 2. *Reg.* 1. v. 2. 3. 4. quadraginta duo pueri, 2. 24. Giezi. 5. v. 27 Ioram, 9. 24. Iezabel, v. 33. Nathan Baalita, 11. 18. Azarias, 15. 5. Sennacherib, 19. 37. Sedechias, 25. 7. Holofernes, *Iudith.* 13. v. 8. 9. Aman, *Esth* 7. 10. Iudas Iscariotes, *Matth.* 27. 5. *Actor.* 1. 18. Iudas Galilæus Pseudopropheta, seditionis autor, *Actor.* 5. 37. Herodes, 12. 23. Antiochus, 2. *Macchab* 9. v 8. 9. Vide Homicidii & occisionis exempla, ex quibus patebit verum esse illud:

Ad generum Cereris sine cæde & sanguine pauci
Descendunt Reges, & sicca morte tyranni.

¶ EXEMPLA PROFANA.

CHeopes Ægypti rex, templa omnia obseravit, ne populus sacrificaret Diis. *Herod. lib.* 2.

Diagoras Melius, Philosophus & poeta, qui Olymp. 88. emicuit, vocatus Atheos, à Mysteriis homines avocabat. Quare ab Atheniensibus pulsus est, qui talentum polliciti sunt interficientibus eum. *Suidas.*

Iulianus Imp. non modò ipse ad gentilium vanitates à vera religione descivit, sed etiam subditis, ut idem facerent, suasit. Obtemperantes honoribus & dignitatibus & beneficiis cumulavit, iisque

premi-

permisit, quicquid vellent, contra Christianos agere. *Sozom l.5.c.17. Socr.l.3.c.13.*

Phanias, servus Hierosolymitanus, dæmoni sese manciparat dato chirographo, idque consilio magorum, ut saltem heri sui filia poriretur. At tandem precibus Basilii & conversus est, & chirographum datum dæmonibus recepit in publico Ecclesiæ consessu. *Marul.lib.3.cap.12.*

Iuliani Imp. Thesaurarius, cùm in gratiam Imp. à fide defecisset, sanguine ex toto corpore per os emisso (conspicatus enim vasa in templo: En qualibus vasis, dixit, ministratur Mariæ filio!) miserrimè periit. *Theodoretus lib.3.cap.13. Sozom.lib 5.cap.8. Niceph lib.10. cap.29.*

¶ HIEROGLYPHICA.

MEmorabile est Ægyptiorum documentum, quo illi *sceptra regia in summa parte Ciconiæ capitibus insignita faciebant, fluvialis equi ungulis in imum appensis*, ex eo innuere volentes, amplexandam, colendam, suspiciendamq; esse pietatem, gratumque animum ingrato præferendum. Impietatem verò, cujus hieroglyphicum est *Hippopotamus*, pessundandam. Amphibium enim animal hoc, patrem solet de matris coitu, quem affectat, malè mulctare. *Pier.Val.lib.17.pag.158.A. & lib.29.pag.271.*

Sepia piscis, etiam improbitatis est hieroglyphicum, quod tamen symbolum Plutarchus libro de educatione, ita interpretatur, ut subostendere dicat, commercium cum improbis non habendum: eos scilicet, qui à virtute ad turpitudinem se recipiant, fugiendos. Nam & apud Romanos *nigrum* vel *atrum* pro moribus perniciosis ac infamibus accipitur. Hinc illud vulgatum: *Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto. Idem lib.28 pag.165.A.*

Anser in vaticiniis & rerum aliarum elogiis improbitatem quandam præ se ferre videtur. Hinc Homerus in somnii præsagitione, procos per *Anseres* innuit, ejusque inauspicata garrulitas & à Vergilio & Propertio quibusdam vitio data est. *Pier. lib. 24. pag. 225. C.*

Vide Malitia.

IMPUDENTIA.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

IMpudentiæ exempla: Rachel, *Gen.*30.1. Nabal, 1.*Sam.*25.10. Iuda, *Esa.*3.8. Pseudoprophetæ, *Ier.*8.12. Antichristi, *Dan.*8.23. Iudas, *Matth.*26.49. *Iohan* 18.5.

¶ EXEMPLA PROFANA.

HOmericus *Achilles Agamemnonem κυνώπα* appellat, id est, canino aspectu; & apud eundem

Κυνὸς ὄμματ᾽ ἔχων, κραδίην δ᾽ ἐλάφοιο,

Id est,

Canis habens oculos, cor cervi.

Impudentiam significans, cum timiditate conjunctam. *Erasm. in Adagiis.*

Aristogiton, orator Atheniensis, ob impudentiam canis vocatus est. *Volat. lib.* 13. *cap.* 4. *Antrop.*

Vatinius, qui bis à Cæsare sibi reconciliato in judiciis publicis defensus est, impudentissimus fuit: assiduo enim, ut Seneca ait, convicio depudere didicerat.

C. Cæsar Caligula immanissima facta augebat atrocitate verborum. Nihil magis in natura sua laudare se ac probare dicebat, quàm (ut ipsius verbo utar) ἀδιατρεψίαν, id est, inverecundiam. *Suetonius.*

Mosyna in Ponto in propatulo cum mulieribus concumbebant viri, spectantibus quibuscunque. *Diodor. lib.* 14.

Alexander VI. P. spurios suos non dissimulato nomine Nepotes, ut reliqui, sed Filios appellare consueverat. *Guicciardinus lib.* 1.

Penelopes Procos Odysseæ pudebat, si ab Vlysse mendici habitu in arcu extendendo superarentur: non pudebat autem (quod illis Penelope objicit) Vlyssis absentis bona absumere.

Fuit *C. Fimbria* perditissimæ audaciæ homo, & ad quodvis facinus designandum accommodatissimus, qui Crassum interemit, quique in funere C. Marii Q. Scævolam virum ornatissimum & sanctissimum vulnerandum curavit: & ubi ferrum non altè in corpus descendisse accepisset, diem illi dixit. Admirantibus cunctis, quod Pontifex Maximus optimum totius civitatis civem accusaret; & crimen expectantibus, dixit: Se illum accusare, quod non totum telum corpore excepisset. *Cicer. pro Rosc.*

¶ HIEROGLYPHICA.

CAnis hieroglyphicè *Impudentia* significatum est. Nam, ut apud Pollucem legimus, canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens est. *Pier. Val. lib.* 6. *p.* 51. *C.* & 52. *D.*

Simia quoque *Impudentia* est hieroglyphicum. Ea siquidem partibus iis, quas verecundia occultari jubet, assidua sessione depilatis, natibusque ita turpiter denudatis, improbum exhibet spectaculum. *Pier. lib.* 6. *p.* 58. *F.*

Vide Pudor, Verecundia.

IMPUDICITIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

MIlites Cæsaris in Gallico triumpho, hos versiculos jactabant in Cæsarem:

Vrbani

Vrbani, servate uxores, mœchum calvum adducimus.
Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuum.
ant quod in provincia agens, alienas uxores auro corruperit: non emerit, sed mutuum sumpserit, quod etiam uxor ipsius audisset. *Eras. apoph.*

no ad adolescentem instantius impudentiusque, quàm per n convenerit, quiddam inquirentem, accepto speculo: conlare (inquit) te ipsum, & dic deinde, num ei faciei congruant quæstiones? *Brus. l* 33. *c.* 16.

¶ SIMILITUDO.

hera sic avida est excrementorum hominis, ut si in vase sus- dantur altius, quam possit attingere, enecet sese, defatigati ctu corporis: Ita nonnullis, quod est fœdissimum, id dulcissi- est. *Erasm.*

de Adulterium, Lascivia, Libido, Fornicatio.

INCESTUS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

nis homo ad proximum sanguinis sui non accedat, ut revelet rpitudinem ejus, ego Dominus Deus vester. *Lev.* 18.

rpitudinem patris tui & matris tuæ, uxoris patris tui, sororis liæ filii tui, & filiæ tuæ, nurus tuæ, uxoris fratris tui non disco- s. *Ibid.*

i supra uxorem filiam duxerit matrem ejus; scelus operatus ivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio *Ibid.* 20.

i dormierit cum noverca, & revelaverit ignominiam patris orte moriantur ambo. *Ibid.*

n accipiet homo uxorem patris sui, nec revelabit operimen- jus. *Deut.* 22.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

tus exempla: Loth cum filiabus, *Gen.* 19. v. 36. Ruben cum ubina patris, 35. v. 22. Iudas cum nuru sua Thamar, 38. v. 18. n cum Thamar sorore Absalonis, 2. *Sam.* 13. v. 14. Absalom oncubinis patris sui, 16. v. 21. 22. Populus Israel, *Ezech.* 22. v. 9. Amos. 2. v. 7. Herodes cum Herodiade, *Matth.* 14. v. 4. *Marc.* 6. *uc.* 3. v. 18. Corinthius cum noverca, 1. *Corinth* 5. v. 1. 2. 3. Ite- m pœnæ exempla: Ruben, *Gen.* 49 v. 3. 4. Amnon, 2. *Sam.* 13. bsalon, 18. v. 14. *Vide Lev.* 20. v. 11. 12. 13. 14 *&c.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

loniorum institutum fuit, ut cum parentibus filii, cum so- bus fratres coirent; atque ex eis sobolem gignerent. In qua

etiam

etiam sententia Chrysippum fuisse Plutarchus asserit. *Alexan.ab Alexand.l.1.c.24.*

Persarum Magi censuêre, *Socione lib. 23. teste*, justum videri cum filia & matre congressum. Attigit Catullus, de Gelli incestu agens:

Nam Magus ex matre & gnata gignatur oportet:
Si vera est Persarum impia relligio.

Parthenius Parthorum reges non nisi ex matre & filio natos pro legitimis haberi asserit. *Theat. Zwing. fol.* 2306.

Indos, Aethiopes ac Medos, Hieronymus librorum postremo, quos adversus Iovinianum edidit, non cum matribus solum, verùm etiam cum aviis quoque ac filiabus concumbere scribit. *Ibid.*

Arabibus alterius sanguinis congressus pro adulterio olim fuit. Sic humani Iuris obliti, præter incestum, omnem Venerem pro flagitio repudiarunt. *Sab lib.6.c.1.*

Assaon, cùm filiam Nioben stuprare vellet, illa filios ejus in convivium adductos exussit: mox sese ex alta rupe præcipitavit: Assaon sua manu concidit. *Parthen. in Eroticis c.33.*

INCONSTANTIA.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

MAximum judicium malæ mentis est fluctuatio, & inter simulationem virtutum, & amorem vitiorum assidua jactatio. *Senec. in prov.*

Diversitas est vitium & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenorem suum &c. Nemo proponit sibi, quid velit: nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit: nec tantum mutat, sed redit, & in ea, quæ deseruit ac damnavit, revolvitur. Quid est sapientia? Semper idem velle atque idem nolle. Non potest cuiquam idem semper placere, nisi rectum. Variatur quotidiè judicium, & in contrarium vertitur. Itaque plerisque agitur vita per lusum. *Idem in epist.* 20.

Nec peregrinatione longa, nec locorum varietatibus tristitiam mentis gravitatemque discuties. Animum debes mutare, non cœlum. Licet vastum trajeceris mare; sequentur te, quocunque perveneris, vitia. Quid miraris, nihil tibi peregrinationes prodesse, cùm te circumferas? Premit te eadem causa, quæ expulit. Quid terrarum juvare novitas potest? Quid cognitio urbium aut locorum? In irritum cedit ista jactatio. Onus animi deponendum est. Non antè tibi ullus placebit locus. Vadis huc & illuc, ut excutias insidens pondus, quod ipsa jactatione incommodius fit: sicut in navi onera immota minus urgent: inæqualiter convoluta citiùs eam partem, in quam incubuere, demergunt. Quicquid facis, contra te

facis, & motu ipso nocrs tibi. Ægrum enim concutis. Ac cùm istud exemeris malum, omnis mutatio loci jucunda fiet. In ultimas expellaris terras licebit, in quolibet Barbariæ angulo collocеris, hospitalis tibi illa qualiscunque sedes erit. Magis, quis veneris, quàm quò, interest. Bene vivere omni loco positum est. *idem in epist.* 28.

Mutare loca, & in alium de alio transire nolo. Frequens migratio, instabilis est animi. Vt animum possis continere, primùm corporis fugam siste: deindè plurimum remedia continuata proficiunt: sine desistere oculos tuos: sine aures assuescere sævioribus verbis: quoties processeris aliquò, quæ remanent, cupiditates occurrent. *Idem.*

§ APOPHTHEGMATA.

CLeanthes cuidam reprehendenti Arcesilaum, quòd officia vitæ tolleret: Desine, inquit, hominem vituperare: nam ille, licet dictis tollat officia, tamen factis commendat. Id audiens Arcesilaus: Non moveor, inquit, adulatione. Hinc Cleanthes: Scilicet, inquit, adulor tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Cleanthes mitigavit dictum obtrectatoris, sed ita, ut a crimine inconstantiæ non liberaret Arcesilaum. *Laert. lib 7. cap* 2.

Leotychidas à quodam, quasi minus constans esset, notatus: mutor, inquit, sed pro temporum ratione: non ut vos. *Plut. in Lacon.*

Cicero, cum Metellus Diodori, quo Rhetorices magistro fuerat usus, defuncti sepulchro corvum lapideum imposuit; justum, inquit, præmium retulit: nam volare ipsum docuit, non dicere: notans Metelli levitatem & inconstantiam. *Plutarch in Rom apoph.*

Scipio Major, cùm traiecisset in Africam, ac terra potitus hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis fœdus cum Scipione pepigere, pollicentes, se elephantos, camelosque & naves ac pecunias daturos. Cæterùm postquam Annibal abnavigasset ex Italia Carthaginem, cœpit illos conventorum pœnitere, eo quòd jam animum recepissent. Id audiens Scipio, negavit, se, etiam si ipsi vellent, pacta servaturum, nisi prius imperatis adderent talentorum quinque millia, hoc nomine, quod Annibalem accersissent. *Plut. in Rom. apoph.*

§ SIMILITVDINES.

UT amphoræ facilè circumaguntur auribus: Ita quidam quovis sermone hùc aut illùc impelluntur. *Plut.*

Vt conchylia crescente luna augescunt, decrescente marcescunt: Ita stultus à fortuna pendens, nunc magnus est, nunc pusillus: nunc elatus, nunc supplex: utcunque Rhamnusia mutarit sese. *Plin. lib. 2. cap* 102.

Vt æstum maris aut decrementa lunæ magis sentiunt imbecilliora corpora: Ita rebus contrariis vehementius commovetur animus minus sibi constans, & affectibus vitiatus. *Erasm.*

Hyænâ

Hyæna, ficut & Ichneumon, nunc mas eſt, nunc fœmina: Ita quidam ſui diſſimiles, nunc fortia loquuntur, nunc mollia; nunc philoſophi ſunt, nunc nepotes: nunc amici, nunc inimici. *Plut. lib.* 8.*c.*3.*& cap.*23.

Apud Troglodytas lacus eſt, qui ter in die fit amarus & ſalſus, ac rurſum dulcis, totiesque etiam nocte, unde & inſanus dictus: Sic quidam inæquales, nunc aſperi, nunc ſunt blandi; aliquando profuſi, mox ſordidi: jam vehementer amant, jam ſuprà modum oderunt. *Plin. lib.* 31.*c.*2. *& lib.*2.*c.*6. *Herodot lib.*4.

Vt Euripus in Eubœa ſepties in die defluit ac toties refluit mira celeritate: at idem tribus diebus uno quoque menſe ſtat immotus, ſeptima, octava, nonaque Luna: Ita quidam inæquales ſibi, aut nimium præcipites ſunt, aut nimium lenti, in utramque partem plus ſatis vehementes *Eraſm.*

Mulus ex equo & aſina conflatus, nec equus eſt, nec aſinus: Ita quidam dum & Aulici eſſe volunt, & Eccleſiaſtici, neutrum ſunt. *Mela lib.*2. *Plin. lib.* 8.*cap.*44.

Amphisbena ſerpens utrinque caput habet, & utralibet corporis parte pro cauda utitur: Ita quidam ancipites, nunc hac, nunc diverſa ratione ſe tuentur; & cum eſt commodum, ad Eccleſiaſticam libertatem confugiunt; cum viſum eſt, Principum prætextu rem gerunt, canonum obliti. *Eraſm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

INconſtantiæ exempla: Laban, *Gen.* 31. ꝟ. 2. Populus Iſraeliticus, *Exod.* 5. ꝟ. 21. *&* 14. ꝟ. 11. 31. *&* 15. 14. *&* 16. 1 *&* 19. 8. *&* 24. 3. *&* 32. ꝟ. 1. 8. *Num.* 11. 1. *&* 13. 32 *&* 14. ꝟ 4. 40. Core, Dathan & Abiron, *Num* 16 ꝟ. 1. Iſraelitæ, ꝟ 41. *&* 17. 12. *&* 25. 2. *Iudic.* 2. 17. *&* 4. 1. *&* 8. 22. 1. *Sam* 8 5. 2. *Sam.* 15. 13. 1. *Reg.* 12. 16. Moſes & Aaron, *Num.* 20. 12. Sichimitæ, *Iudic* 9. 23. Viri Davidis, 2. *Sam.* 20. 2. Ioab & Abiathar, 1 *Reg.* 1. 7. Principes Iuda, 2. *Paral.* 24. 2. Iudæi, *Ierem.* 26. ꝟ. 8. 16. *&* 42. 5. Azarias cum reliquis ſuperbis viris, 43. ꝟ. 2. multitudo, *Iohan.* 6 ꝟ. 15. 30. *&* 12. 17. Phariſæi & Herodiani, *Matth.* 22. ꝟ. 15. 16. Nazareni, *Luc.* 4. ꝟ. 22. 28. 29. Iudæi, *Actor.* 2. ꝟ. 6. 7. 12. 13. *&* 6. 12. *&* 13. ꝟ. 43. 44. 45. 50. Lycaonii, 14 ꝟ. 18. 19. Vulgus & Magiſtratus Philippis, 16. ꝟ. 22 39. Demetrius, 19. ꝟ. 24. 32 Populus Epheſinus, ꝟ. 34. 35. cives Ieroſolymitani, 21. 30. Phariſæi & Sadducæi, 23. 7. Melitenſes barbari, 28. ꝟ. 4. 6. Galatæ, *Galat.* 3. ꝟ. 1 2. 3, *&* 4. ꝟ. 14. 15.

¶ EXEMPLA PROFANA.

L *Verus Lucullus* de Mithridate acto triumpho, deſeruit abdicavitque Rempubl. cùm Senatus eum adverſus Pompeii dominationem propugnaculum ſe habiturum ſperaſſet. *Plut. in Lucullo.*

Horatius expoſtulat cum Iccio familiari ſuo, qui omiſſo philoſophiæ ſtudio, prædæ & pecuniæ inhians, militiæ ſe addixerit, præ-

ter omnium opinionem: quippe qui pulchrè iam instructus esset ad Stoicam disciplinam. *Ode 29 l.1.Vide Theat.Zwing.fol.3870.*

Lotharius Imp. Ludovici Pii F. eam vitæ varietatem attulit, ut melior ne an deterior fuerit, dijudicari non possit. Contra patrem optimum factiosus, tandem monachum in Prumiensi cœnobio induit. *Sigon.lib.5.regni Ital.*

Eruditionem in *Baldo* I.C nobilissimo nemo, constantiam multi desiderant: quod sibi ipsi multis in locis pugnantia scribat, cum Iuris tàm civilis quàm canonici peritissimus fuit. *Theatr. Zwing. fol.3871.*

Lacon voto concepto, ut præcipitaret se ab Leucate: postquam conscendit, conspecta altitudine, recepit se. Quod cum ei exprobraretur: Non arbitrabar, inquit, votum illud voto indiguisse alio majore. *Idem.*

Nulli arbitror plures statuas dicatas, quàm Phalereo Demetrio Athenis, quibus per decem annos præfuit. Siquidem 360 statuêre: quas mox laceraverunt, nondum anno hunc numerum dierum excedente. *Plin.lib.34 c.6. Plut.in Politicis.*

Objicit *Aeschines Demostheni*, quod subinde commutata factione Euripum ipsum inconstantia sua vicisset. Vnde Græci Euripisten, hominem incerta fide vocant. *Theat Zwing.fol.3872.*

§ HIEROGLYPHICA.

SCitè admodum Ioannes ille, cognomento Scholasticus, *scalarum anacephalæosi*, hominem, qui modo risui indulgeat, modò luctui, modò austeritati atque temperantiæ se reddat, modò deliciis diffluat, & voluptatibus implicetur, *Cancro* æquiparavit, nunc antè, nunc retrò, nunc in transversum gradienti, miraque vitam suam inconstantia traducenti; virque is sapientissimus, de ingenii ejusmodi profectu nihil sibi quicquam pollicetur, quod ad ullam sit unquam frugem perventurum. *Pier.Val. lib.28 pag.261.C.*

Aliqui Mathematici *bicipitium Inconstantiæ* hieroglyphicum posuere. Nam tertio supra vigesimum Leonis gradu bicipitis hominis simulachrum oriri confinxêre, quòd eo ascendente gradu natum, inconstantis ac leviter mutabilis voluntatis atque sententiæ fore præsagiunt. *Pier.Val.lib.32 pag.297.B.*

Vide Constantia, Ingenium, Natura.

INCREDULITAS.

¶ EXEMPLA SACRA.

INcredulitatis exempla: Hebræa gens, *Deuter.*1.32. Dux quidam 2 *Reg.*7 2 Israelitæ, *Exod.*6.9. *Num.*14.& 11. 12. & 20.10. *Deut.*1.32. & 9.& 13.24. *Psalm.*106.24. Holofernes, *Iudith.*11.27. Iudæi, *Esai.*65.2. *Rom.*10 21. *Ierem.*5. 23. *Ezech.*2, 6. Nazareni, *Matth.* 13. 57.

Marc.

[illegible] Petrus, *Matth.* 14.31. Discipuli Christi, 17.17. *Marc* 9.19. *Luc.* 9.40. Discipuli quidam, *Matth.* 28, 17. *Marc.* 16. ℣. 11.14. Zacharias, *Luc.* 1. ℣. 20. Apostoli, 24. ℣. 11. Cleophas cum socio, ℣. 25. Nathanael, *Ioan.* 1. ℣. 46. 47. Fratres Christi, 7. ℣. 5. Iudæi, 10. ℣. 25. 26. *Act.* 13. 45. & 28. 24. 1. *Thess.* 2. 15. Turba, *Ioan.* 12. 37. Thomas, 20. 33. quidam Ephesii, *Act.* 19. 9. Paulus ante conversionem, 1. *Tim.* 1. 13. Hebræa gens, *Hebr.* 2. ℣. 18. 19. Incredulitatis pœna in Mose & Aaron, *Num.* 20. ℣. 12. 24. 25.

Vide Crudelitas, Fides.

INDIGNATIO.

❡ Exempla Biblica.

Indignationis sanctæ exempla: Iacob, *Genes.* 30. ℣. 2. filii Israel, 34. ℣. 7. 29. Iosue & Caleb, *Num.* 14. ℣. 6. 7. Christus, *Matth.* 16. 23. & 17. ℣. 17.

Vide Ira.

INDULGENTIA.

❡ Similitudines.

Simia catulos ferè complexu necat: Ita nonnulli parentes immodico erga liberos affectu & indulgentia corrumpunt illos. *Plin. lib.* 9. *cap.* 54.

Coccycis pullus, ubi adoleverit, cùm sit nothus, tamen legitimos devorat, unaque matrem ipsam: Ita quidam magna indulgentia, stultoque amore quorundam educati, subvertunt eos. *Plin. lib.* 10 *cap.* 9.

Fœnum Græcum quo tractatur pejus, hoc provenit melius: Ita liberi quidam, quantò habueris indulgentius, tantò minus valent; neglecti verò & vexati evadunt in viros. *Erasm.*

Auriga non semper adducit habenas, sed aliquando remittit: Ita pueris nonnihil indulgendum. *Plut.*

❡ Exempla Profana.

Nerva, princeps alioqui optimus, populo in Domitiani ministris & amicis puniendis plus satis indulsit, ut non immerito Fronto consul ad populum dixerit: Malum esse sub principe vivere, qui nihil: pejus sub eo, qui omnia permitteret, nil prohiberet. *S. Aurel. Vict.*

Pisistratus, cùm dissidium inter ipsum & filios extitisset, eoque lætari advertisset inimicos, advocata concione, cupisse, ait, filios se in suam adducere sententiam: cæterùm, quia contumaces sint, illis velle obsecundare & obtemperare. *Plutarch. lib.* 1. *quæst. conviv. quæst.* 1.

Antigonus rex Asiæ, Demetrii Poliorcetis F. delicias, luxum, potationes non moleste ferebat. *Plut. in Demetrio.*

Phinaus rex Thraciæ, Ideæ uxori nimium contra privignos indulsit. Hæc enim calumniis suis, cùm se à privignis violatam esse diceret, effecerat, ut hos pater verberibus cæsos, in terram vivos defodi imperaverit; qui tamen ab Argonautis à tam crudeli morte liberati fuere. *P. Orodius ex Diod. lib. 4.*

Alexander, delato ad eum, aliquid sorori cum formoso juvene intercessisse, non excanduit, sed ait: Permittendum illi quoque nonnihil frui regno. *Plut. in polit.*

Dionysius major, atrociter in alios sontes animadvertens, furibus vestium parcebat, ut desinerent Syracusani unà cœnare & conversari. *Plut. in reg. apoph.*

Vide Educatio, Venia.

INDURATIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

INdurationis exempla: In Pharaone, *Exod.* 7. ℣. 22. 23. & 8. ℣. 15. Pharaone & servis ejus, 9. ℣. 34 & 14. ℣. 5. Sehon rege, *Deut.* 2. ℣. 30. Hivæis, *Ios.* 11 ℣. 19. 20. Israelitis, *Deut.* 10. ℣. 16. 2. *Reg.* 17. ℣. 14. 15. 16. 2. *Paral.* 30. ℣. 7. 8. Filiis Heli, 1. *Sam.* 2. ℣. 25. Sedechia & universis Principibus Sacerdotum, &c. 2. *Par.* 36 ℣ 12. 13. Iudæis, *Nehem.* 9. ℣. 16. 7 29. 30. *Ierem.* 5. ℣. 3 & 7. ℣ 25, & 16. ℣. 12 & 17. ℣. 23. & 19. ℣. 15. *Ezech.* 12. ℣. 2. *Act.* 13. ℣ 46. in quibusdam Ephesiis, *Act.* 19 ℣. 8. Indurat Deus, quem vult, *Rom.* 9 ℣ 18. Ne induremus cervices nostras, *Deut.* 10. ℣. 16. corda nostra, *Psal.* 95 ℣ 8. *Hebr.* 3. ℣. 15.

INDUSTRIA.

¶ SIMILITUDO.

URsus informes gignit catulos, eos lambendo format: Ita rudem ingenio fœtum diutina cura expoliri convenit. *Plin. lib. 8. cap. 36.*

Cætera, & plures similitudines vide in tit. Diligentia, Labor.

INFAMIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Pers. 3. 1.

Pater, hominum immortalis est infamia.
Etiam tum vivit, cùm esse credas mortuam.

Ibidem.

Ibidem. 3. 1.

Quanquam res nostræ sunt, pater, paupertula,
Modicè & modestè melius est vitam vivere:
Nam si ad paupertatem admigrant infamia,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.

Horat. Satyr. 4. lib. 1.

—— Avidos vicinum funus ut ægros
Exanimat, mortisq; metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpe
Absterrent vitiis.

¶ APOPHTHEGMA.

PEricles Ariphroni volenti publicò præconio quæri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicum Democratem se contulerat, obstitit dicens: Si fortè nobis insciis periit, præconio nihil aliud agetur, quàm ut uno tantùm die citiùs manifestum fiat, illum interiisse: sin salvus; ne per omnem quidem vitam salvus esse poterit. *Plutarch.*

¶ SIMILITUDO.

ADyanton herbam etiamsi perfundas aqua, aut immergas, tamen siccæ similis est: Ita in viro bono non hæret contumelia, aut infamia, etiamsi quis infamare conetur. *Eras.*

Vide Titul. de Memoria, Calumnia, Injuria, Ignominia, & Detractione.

INFELICITAS.

¶ APOPHTHEGMA.

D*iogenes.* Alexander Macedo ad Antipatrum literas Athenas deferendas Athliæ cuidam tabellario dederat: Diogenes autem cùm adesset, ad vocabulum alludens (Athlios enim infelix dicitur) Athlius, inquit, ad Athlium, per Athlium. Intellexit autem, omnia in hac legatione esse infelicia. *Bruson. lib. 6.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

FVit Trojæ *equus* semper exitialis. Ob Laomedontis equos primum urbs est capta ab Hercule & excisa: dein lignea effigie, pari eventu, venit in hostium potestatem: postremò Charidemi ductu, cùm equus ferro confossus concidisset, fuit jacens Iliensibus, quò minus fores irruentibus objicerent hostibus, impedimento. *Sabellicus lib. 9 c. 4. ex Plut. Sertorio.*

Cn. Sejus, Dolabella, Cassius & M. Antonius, omnes infeliciter periêre, cùm equum Sejanum possiderent. *Gellius lib. 3 c. 9.*

Zenodotus Aristotelem auctorem citat, Cythnios usque adeò divexatos afflictosque fuisse ab Amphithryone, ut in proverbium

abierint κυθνώδεις συμφοραὶ pro maximis cladibus & immensis calamitatibus. Est autem Cythnus ex Insulis Cycladibus una, contrà Dryopidem sita, teste Stephano. *Erasm. Adag.*

Glaucus Hephæstionis medicus, eo mortuo, ab Alexandro Magno cruci affixus est. Sed ut infelix Glaucus, ita crudelis Alexander, qui, quòd per inobedientiam peccasset Hephæstion, Glaucum ignorantiæ nomine luere voluerit. *Plutarchus in Alexandro.*

Dejanira apud Sophoclem Trachiniis suam infelicitatem conjugalem deplorat; quæ à monstroso primum Acheloo fluvio expetita, multo certamine ab Hercule liberata fuerit. Deinde Herculis uxor, propter assiduas illius peregrinationes atque pugnas, novos semper timores concipiat. *Sophist.*

Ioannes Baliolus Scotorum rex infelix, regno exutus, ab Eduardo II. Anglo, in Gallia senex atque cæcus obiit. *Hector Boethius lib.14.*

Xerxes, felicissimi Persarum regis, infelix expeditio contrà Græcos historiarum monumentis contestata. *de ea Iuvenalis satyr.10.*

INFERNUS.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

MEliùs est dubitare de occultis, quàm litigare de incertis. Illum quippe divitem in ardore pœnarum, & illum pauperem in refrigerio gaudiorum esse, intelligendos non dubito. Sed quomodo intelligenda sit illa flamma inferni, ille sinus Abrahæ, illa divitis lingua, ille digitus pauperis, illa sitis tormenti, illa stilla refrigerii, vix fortassè à mansuete quærentibus, contentiosè autem certantibus, nunquam invenitur? *Augustin. de Gen. lib. 8.*

Neque enim fatigare nos debet incerta eorum pulchritudo, quorum erit certa & sempiterna damnatio. *Idem August.*

In inferno etsi erit stimulus pœnitudinis, nulla tamen ibi erit correctio voluntatis, à quibus ita culpabitur iniquitas, ut nullatenus ab iis possit diligi vel desiderari justitia. *Idem de fide ad Petr.*

Ita diviti illi, qui apud inferos torquebatur, fuit cura de vivis, quamvis, quid agerent, omninò nesciret; quemadmodum est nobis cura de mortuis, quamvis, quid agant, utique nesciamus. *Idem de cura pro mortuis.*

Apud inferos nulla nec veritas, nec ratiocinatio est. *Idem de vera religione cap.51.*

Illa ultrix flamma transactorum vitiorum concremationem habet, & lumen non habet: quia illos, quos gehennæ flamma devorat, à visione veri luminis cœcat, ut foris eos dolor combustionis cruciet,

ciet, & intus pœna cœcitatis obscuret: quatenus qui autori suo corpore & corde deliquerunt, simul corde & corpore puniantur, & utrobique pœnas sentiant, qui dum hic viverent, pravis suis delectationibus ex utroque serviebant. *Gregor. lib.9. moral.*

Vnus gehennæ ignis credendus est, sed non uno modo omnes cruciat peccatores. Vnjuscujusque enim quantùm exigit culpa, tantam illic sentiet pœnam. *Idem lib.4. Dialog.*

Gehennæ ignis cùm sit incorporeus, & in se missos reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur: sed creatus semel durat inextinguibilis, & successione non indiget, & ardore non caret. *Idem lib.20. moral.*

Quisquis ad toleranda inferni mala descendit, nequaquam ulterius ad lucem redibit: quia nequaquam ultra misericordia parcentis liberat, quos semel in locis pœnalibus justitia judicantis damnat. *Idem lib.9. moral.*

Tunc edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit: tunc infinitum patens inferni barathrum devorat, quos inanis elatio nunc exaltat: atque qui olim ex vitio voluntatem hic callidi persuasoris expleverunt, tunc cum duce suo reprobi ad tormenta perveniunt. *Ibid.*

Iuxtà modum culpæ pœna distinguitur: & secundum modum criminis, unusquisque damnatus, in inferni igne cruciabitur. *Idem lib 20. moral.*

Sicut in hoc mundo multi sub uno sole consistunt, nec tamen ejusdem Solis æquanimiter ardorem sentiunt; quia alius plus æstuat, alius autem minus: Ita illîc in uno igne non unus est modus incendii, quia quod hîc diversitas corporum, hoc illîc agit diversitas peccatorum: ut & ignem non dissimilem habeant, & tamen eosdem singulos dissimiliter exurat. *Idem lib.4. Dial.*

Ejicientur in tenebras exteriores, ut illîc dentes strideant, qui hîc de edacitate gaudebant. Nam fletus de ardore, stridor solet excitari de frigore: ibi duplex ostenditur esse gehenna, scil. nimii frigoris & intolerabilis fervoris. *Idem sup. Matth. 8.*

In inferno erit frigus intolerabile, ignis inextinguibilis, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, tenebræ palpabiles, flagella cædentium, horrida visio dæmonum, confusio peccatorum, desperatio omnium bonorum. Erit enim miseris mors sine morte, defectus sine defectu: quia mors ibi semper incipit, & deficere nescit. *Ibidem*

Ibi clamabit pilosus ad pilosum, unus ad alium, dæmon ad dæmonem: percute, dilacera, interfice, velociter spolia, detrahe, citò prædare, infer prunas, & ebullientibus impone lebetibus. *Bernh. in serm.*

Priùs benedicti vocabuntur in regnum, quàm maledicti in caminum ignis dejiciantur æterni: quò videlicet acriùs doleant, vi-

dentes, quid amiserint: & iusti videbunt & lætabuntur, considerantes, quid evaserint. *Idem ibid.*

Ibi erit fletus & stridor dentium: fletus quidem ob ignem, qui non extinguitur; stridor ob vermem, qui non moritur: planè fletus ex dolore, stridor dentium ex furore. *Idem ibid.*

§ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 4. de Metaph. v. 432.

Est via declivis funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per muta silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners, umbraque recentes
Descendunt illac, simulacraque functa sepulchris.
Pallor, hyemsque tenet latè loca senta, novique
Qua sit iter, manes, stygiam quod ducat ad urbem
Ignorant; ubi sit nigri fera regia Ditis?
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet: utque fretum de tota flumina terra,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit:
Errant exangues sine corpore & ossibus umbra.

Silius Italicus lib. 13. bell. Pun.

—— Hic tenebras agitant, volitantque per umbras
Innumeri quondam populi, domus omnibus una:
In medio vastum latè se tendit inane.
Huc, quicquid terra, quicquid freta, & igneus æther
Nutrivit primo mundi genitalis ab ævo,
Mors communis agit: descendunt cuncta, capitque
Campus iners quantum interiit, restatque futurum.

Virg. lib. 6. Æneid. v. 542.

—— At læva malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Seneca in Hercule furente. v. 661.

Spartana tellus nobile attollit jugum,
Densis ubi æquor Tænarus sylvis premit:
Hic ora solvit Ditis invisi domus,
Hiatque rupes alta, & immenso specu
Ingens vorago faucibus vastis patet,
Latumque pandit omnibus populis iter &c.
Hinc ampla vacuis spatia laxantur locis:
In qua omne mersum pereat humanum genus.
Nec ire labor est, ipsa deducit via;
Ut sæpè puppes æstus invitas rapit;
Sic pronus aer urget, atque avidum chaos.

Silius

Silius Italicus lib.12. bel. Pun. sec.

Hic vicina palus, fama est, Acherontis ad undas
Pandere iter, caecas stagnante voragine fauces
Laxat, & horrendos aperit telluris hiatus,
Interdumque novo perturbat lumine manes.

Valerius Flaccus lib.1 Argonaut.

Ingens jacet ore Chaos, quod pondere fissam
Materiem, lapsumque queat consumere mundum.
Hic gemina aeternùm portae, quarum altera durâ
Semper lege patens, populosque regesque receptat.

Claudianus lib.2. in Ruffin. v.466.

Est locus, infaustis quo conciliantur in unum
Cocytos Phlegetonque vadis: inamoenus uterque
Alveus. hic volvit lachrymas, hic igne redundat.
Turris per geminos flammis vicinior amnes
Porrigitur, solidoque riget adamante sinistrum
Proluit igne latus. dextra Cocytia findit
Aequora, triste gemens, & fletu concita plangit.
Hùc post emeritam mortalia secula vitam
Deveniunt, ibi nulla manent discrimina fati,
Nullus honor, vanoq; exutum nomine regem
Perturbat plebejus egens.

Verg. lib.6. Æneid. v.735.

Quin & supremo cum lumine vita reliquit,
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeae excedunt pestes: penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergò exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt: aliae panduntur inanes
Suspensae ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infectum eluitur scelus, aut exuritur igne,
Quisque suos patimur manes.

Sen. Hercul. fur. v.864.

Nemo ad id sero venit, unde nunquam,
Cùm semel venit, potuit reverti.

Idem in Hippol. v.218.

—— Non unquam amplius
Convexa tetigit supera, qui mersus semel
Adiit silentem nocte perpetua domum.

Ovid. in Ibin.

Nec mortis poenas mors altera finiet hujus,
Horaque erit tantis ultima nulla malis.

Iuvenal.

Iuvenal. satyr. 2. in fin.

Esse aliquos Manes & subterranea regna,
Et certum & stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una transire vadum tot millia cymba
Nec pueri credunt, nisi qui nondum aere lavantur.
Sed tu vera puta Curius quid sentit & ambo
Scipiadæ? quid Fabritius? manesque Camilli?
Quid Cremeræ legio? & Cannis consumpta juventus,
Tot bellorum animæ?

§ APOPHTHEGMATA.

Bion dicere solebat, facilem esse ad inferos viam: nam illûc homines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi. *Laert. lib. 4. cap. 7. Vnde Virg. 6. Aen. 127.*

——— Facilis descensus Averni,
Noctes atque dies patet atri janua Ditis, &c.

Demonax interrogatus olim, qualisnam esset inferorum conditio? expecta, inquit, & simulatque illûc venero, per literas tibi significabo omnia: Sentiebat autem nullos esse inferos. *Erasm. lib. 8. apoph.*

Bion. In fabulis est, Danaidas puellas apud inferos huic addictas esse supplicio, ut pertusis vasis deferant aquam in dolium pertusum: *Bion* dicebat, gravius fore supplicium, si integris vasis, ac non pertusis idem facerent, tùm enim irent onustiores. *Laert. lib. 4. c. 7.*

INGENIUM, INDOLES.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

Nihil per aliquod ingenium ita adstruitur, quin ita acre ingenium è contrà inveniat. *Aug. in serm.*

Ingenii acumen vel tarditas, præmium vel pœnam in futuro collocat. *Hier. in epist.*

Abscondere talentum in terra, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, & non lucrum spirituale acquirere. *Chrysost. sup. Matth. 25.*

Dùm ingeniosi negligentia torpent, in pravis actionibus remanent; & simplices, quos ingenii penna non adiuvat, ad obtinenda regni æterni mœnia, virtus operationis levat. *Greg. sup. Prov. 30.*

Semper in robusto ac vegeto corpore animus mollior jacet, atq; tepidum cor: & rursum in corpore debili & infirmo fortior viget, & promptior spiritus. *Bernh. in apolog.*

Sicut, qui tardus est ad capiendum, pro intentione tamen boni studii præmium percipit: Ita qui præstitum ex Deo sibi ingenium negli-

negligit, condemnationis reus existit: quia donum, quod acceperat, despicit, & per desidiam derelinquit. *Isid. l. 3. de sum. bon.*

Quidam DEI judicio donum scientiæ, quod negligunt, accipiunt, ut durius de rebus creditis puniantur: tardiores autem, ideò quòd scire cupiunt, difficulter inveniunt, ut pro maximo exercitio laboris, maximum præmium habeant retributionis. *Idem ibid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid, lib. 3. Amor. v. 496.

Ingenium quondam fuerat pretiosius auro,
At nunc barbaries grandis, habere nihil.

Ovid de Sappho.

Si mihi difficilis formam natura negavit,
Ingenio forma damna rependo mea.

Proper. eleg. 1. lib. 3.

Nam neque Pyramidum sumptus ad sydera ducti,
Nec Iovis Elei cælum imitata domus:
Nec Mausolei dives fortuna sepulchri
Mortis ab extrema conditione vacat.
Aut illis flamma, aut imber subducet honores,
Annorum aut ictu pondera victa ruent.
At non ingenio quæsitum nomen ab ævo
Excidet. Ingenio stat sine morte decus.

Ovid. lib. 3 de Trist. El. 13,

Adde, quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet, & est multò, quam fuit ante, minus.
Fertilis, assiduo si non renovetur aratro
Nil nisi cum spinis gramen habebit, ager.

Mart. lib. 8. Epigram 18.

Aurum, & opes, & rura frequens donabit amicus:
Qui velit ingenio cedere, rarus erit.

Plautus in Trinummo 2. 2.

Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia.

Horat. satyr. 8. lib. 1.

—— *Ingenium res*
Adversa nudare solent, celare secunda.

Plautus in Captivis 1. 2.

Sæpè summa ingenia in occulto latent.

Ovid 2 Art.

Ingenium mala sæpè movent: quis crederet unquam
Aëreas hominem carpere posse vias?

Virgil. Ecl. 2. 70

—*Trahit sua quemque voluptas.*

Ter.

Ter. Phorm. 2. 4.

Quot homines, tot sententia: suus cuique mos.

Ovid. Art. 1.

Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe figura:
Qui sapit, innumeris moribus aptus erit.

Horat. 2. Epist. 2.

Denique non omnes eadem mirantur, amantque:
Carmine tu gaudes: hic delectatur jambis:
Ille Bioneis sermonibus, & sale nigro.
Tres mihi convivæ prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diversa palato.

Hor. 2. serm. 1.

Castor gaudet equis: ovo prognatus eodem
Pugnis. Quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia.

Persius 5.

Mille hominum species, & rerum discolor usus:
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti
Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
Hic satur irriguo mavult turgescere somno:
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris &c.

Proper. l. 3. El. 8.

Hic satus ad pacem, hic castrensibus utilis armis,
Natura sequitur semina quisque suæ.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

POtest ingenium fortissimum ac beatissimum sub qualibet cute latere: potest ex deformi humilique corpusculo formosus animus ac magnus exire. Non enim deformitate corporis fœdatur animus, sed pulchritudine animi corpus ornatur. *Senec. epist 77.*

Nullum ingenium potest esse magnum, antequam habeat aliquid admistum furoris. *Idem de tranquill. animæ.*

Non semper ingenii vena respondet ad votum, & quandoque dicta laudabiliora casu aliter scribenti se offerunt, quæ per studii vehementiam & indaginem laboriosæ meditationis inveniri non possunt. *Petr. Rav. in quadam epist.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ALexander puer etiamnum, cùm vidisset, quàm feliciter parens bella gereret, nequaquam gaudebat, sed ad pueros æquales dicebat: Pater nihil mihi relicturus est. Illis contrà dicentibus, imo ea omnia, quæ bella jam subegit? Quid profuerit, inquit Alexander, si multa

multa hæreditario jure possideo, ego autem nihil habeam quod agam, & militem patri similem me esse ostendam! Vides indolem in puero ad imperium planè pronam. *Plut. in apoph.*

Scipio super cœnam interrogatus, quem egregium imperatorem habitura esset Resp. si quid ipsi humanitùs accidisset? Vel hunc, inquit, Marium intuens: jam tùm in illo perspiciens ingenium maximis rebus natum. *Eutrop. lib. 5. Plut. in Mario.*

Cassius, etiamnum puer, Faustum, Syllæ filium, inter æquales de patris monarchia gloriantem non tulit, sed ei colaphos impegit: Ejus rei cognitionem cùm Pompejus ad se recepisset, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere: Eja Fauste, aude rursus coram hoc ea verba proferre, quibus irritatus in te fui, ut rursus percellam os. Inerat Cassio nativum quoddam odium tyrannidis, ut iam tùm appareret, illi non defuturum animum ad interficiendum Cæsarem. *Plutarch.*

Tiberius, perspecto Caligulæ ingenio, fero ac malefico, subindè prædicabat, se natricem Reip. & Phaetontem orbi terrarum educare. *Eras. lib. 6. apoph.*

Xenocrates ad quendam nec geometriæ, nec musices, nec astrologiæ peritum, ad scholam ipsius commeantem: Abi, inquit, ansam philosophiæ non habes: hoc est, non es ad philosophiam docilis, nullis instructus disciplinis. Alii ferunt illum ita loquutum: παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, apud me vellus non maceratur, Lana rudis non statim traditur vestiario, sed fulloni. *Laert. lib. 4. c. 2.*

Adolescens quidam, cum se in numerum discipulorum ab Antisthene recipi cuperet, patri quærenti, quibus rebus esset opus? Libro, inquit Antisthenes, novo stylo, novaque tabella. Significans, animum ab omnibus vitiis vacuum, studium vigil, memoriam fidelem esse debere, ut doceri probè posset discipulus. *Laert. lib. 6. c. 1.*

§ Similitudines.

UT Dii immortales nullam didicere virtutem, cùm omni editi, & pars naturæ eorum est, esse bonos: ita quidam ex hominibus egregiam sortiti indolem, in ea, quæ tradi solent, perveniunt sine longo magisterio: & honesta complexi sunt, cùm primùm audierunt. *Senec. epist. 96.*

Vt multa agrestia subnascentia in agro, mala quidem ipsa sunt, sed tamen signa felicis atque uberi soli, si quis excolat: Sic animi affectus per se mali, arguunt ingenium non malum, si accedat recta institutio. *Plut.*

Vt multò majora sunt opera animi quàm corporis: Sic hæ res, quas persequimur ingenio, gratiores sunt, quàm istæ, quas viribus. *Cic. lib. 2. Offic.*

Minor vis inest in radicibus herbarum salubrium, cùm semen matu-

marurescit: Ita deterior fit ingenii naturæque vis, quoties liberis gignendis datur opera. *Erasm.*

Adamas una re mollescit, ad ictus ferri aliàs indomitus: Ita nullum est ingenium tàm ferum, quod non aliqua ratione queat expugnari. *Idem.*

Vt arbores quædam bellè florent, verùm nullum adferunt fructum: Ita quorundam puerorum indoles magnam vitæ frugem pollicetur, qui simul atque adoleverint, ad ineptissimas mersi voluptates, fallunt expectationem omnium. *Plin.l.16.c.26.& 7.*

Ignis, quo clarior fulsit, citius extinguitur: Vivacior est, qui cum lenta difficilique materia commissus, fumoque demersus, ex sordido lucet; eadem enim detinet causa, quæ malignè alit: Sic ingenia, quæ illustriora, breviora sunt. nam ubi incremento locus non est, vicinus occasus est. *Seneca.*

Ex arboribus, quæ vehementer fœcundæ sunt, eò celerius senescunt: Ita raro sunt vivaces egregio præditi ingenio, & optima quæque mortalium fugacissima sunt. *Erasm.*

Oliva serò provenit, sed fructum habet egregium; salix statim adolescit, sed sterilis est: Ita præcox ingenium. *Plin. lib 16. cap.26. in fin.& lib.eod.c.27.*

Terra quæ gignit salem, nihil aliud gignit: Sic ingenia fœcunda in literis, in cæteris ferè rebus non perinde valent. *Eras.*

Sicuti vina languidiora vapescunt ætate: Ita desipiscunt ingenia vulgaria, eximia etiam ad extremam durant ætatem. *Id.*

Vt quædam terræ mergam (ea est candida medulla) in se continent, qua stercorentur ac pinguescant: Ita ingenium probum secum habet, unde fiat melius. *Eras.*

Vt qui spinas habet in pedibus, ubique spinas calcat: Ita sterili ingenio omnis materia sterilis est. *Seneca.*

Vt horologii umbram progressam sentis, progredientem non sentis; & fruticem aut herbam crevisse apparet, non apparet crescere: Ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur. *Erasm.*

Vt terra, quò melior est naturâ, hoc magis corrumpitur, si negligatur: Ita ingenia, nisi rectè excolantur, quò sunt feliciora, hoc pluribus vitiis obducuntur. *Plut.*

¶ APOPHTHEGMATA.

A*Pud Indos, Cathaos & Brachmanes* editum infantem post duos menses in publico consilio spectandum exhibebant. Si ejus indoles probaretur, bonis ille formabatur disciplinis: si improbaretur, vel exponebatur in sylvas, vel statim in conspectu hominum occidebatur. *Sabellicus lib.9 Ennead.*

Spartanos pueros ludentes spectabant majores natu: plerumque contentiones inter eos & certamina serentes, non defunctoriè

quæ

quæ cujusque ad audendum, & non cedendum in pugnis esset indoles, advertebant. *Plut. in Lycurgo.*

Themistoclis indolem præceptor ejus planè perspectam habuit, cùm diceret: Tu nihil, fili, mediocre eris: sed omninò vel magnum patriæ lumen, vel magna pestis. *Plut. in ejus Vita.*

Aristotelem Stagiritam in disciplinarum procemiis difficultati & obscuritati rerum simul ac verborum studuisse constat, ut hac ratione ingeniorum animos acrioribus stimulis excitaret, ignavos verò à pulcherrimarum rerum cognitione deterreret. *Id.*

Origenes puer parentem suum Leonidem, qui Episcopus fuit, sæpè de abditis scripturæ sensibus interrogabat, ita ut pater ab ejusmodi præcoci sapientia retrahere illum cogeretur, sedulò monens, ne suprà ætatem saperet: Verùm noctu accedens, & pectus intuens, quasi sancti spiritus templum deosculabatur, seq; tali filio beatum judicabat. *Euseb. l. 6. c. 5. & Suid.*

P. Vergilius Maro, primum in lucem editus, vagitum nullum emisit: poëticam puer exercere cœpit, & in Balistam Ludimagistrum, ob infamiam latrociniorum lapidibus coopertum, distichon fecit:

Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepultus:
Nocte dieq; tutum carpe viator iter. Donat. in ejus Vita.

D. Augustinus semetipsum in secunda pueritia (anno scilicet ætatis duodecimo) legisse & intellexisse Logicos & Rhetoricos Aristotelis libros testatur. *l. 4. confessionum.*

Herodes Antipatri F. Galileæ præfectus, annum quintum decimum vix excedens, latronum ducem Ezechiam Iudæum occidit, qui magna manu Syriam infestabat, omniumque animis conciliatis viam sibi ad regnum Iudæorum patefecit. *Iosephus lib. 14. Antiq.*

Commodus, M. Antonini Philosophi Imper. & Faustinæ F. statim à pueritia turpis, improbus, crudelis, libidinosus, scurram se & gladiatorem magis, quàm Imperatorem ostendit, crudelitatisque exempla multa præbuit. *Cuspin. ex Herodiano.*

Otho Magnus Imp. Henrici Aucupis F. tàm lætæ fuit indolis, ut ab omnibus Amor mundi diceretur, & re ipsa posteà se verum amorem mundi esse, in imperio evidenter demonstravit. *Hedio in Chron. Germ.*

Nero, tener adhuc, Circensibus ludis Trojam constantissimè favorabiliterque lusit. *Suet.*

¶. HIEROGLYPHICA.

P*Indarus* cùm aliis plerisque locis, tùm præcipuè Nemeis, ingenii promptitudinem & velocitatem per *Aquilam* ostendit, sumpta ab eo comparatione, quod prædam etiam valde procul distantem mirâ pernicitate nanciscatur, visuque ita polleat, ut profundissima

ue prospectet: quæ omnia ingeniorum acumini sunt accom-
ita. *Pier Val.* 19.*p*.181.
hinx hastæ Palladiæ cuspidi subjecta, ut in ea Minervæ statua,
i Athenis olim fuisse erectam ait Plinius, ostendit, nihil tam
ım & reconditum esse, quod ingenii acumine exeri & palam
rri non possit. *Id.l.6.p.57.A.*

INGRATITUDO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

i reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus.
*rov.*17.
;rati enim spes tanquam hybernalis glacies tabescet, & dispe-
nquam aqua supervacua. *Sapient.* 16.
nquid reddetur pro bono malum, quia foderunt foveam ani-
cæ? *Ier.*18.
i enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet,
d habet, auferetur ab eo. *Matth.*13.
ıni habenti dabitur, & abundabit: ei autem, qui non habet,
d videtur habere, auferetur ab eo. *Ibid.* 25.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

: se dicit scire quod nescit, temerarius est: & qui se negat scire
ıod scit, ingratus est. *Aug.in serm.didasc.*
ıt boni per contumelias meliores existunt: Ita semper repro-
›eneficio pejores fiunt. *Greg.in moral.*
ratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtu-
isperfio, beneficiorum perditio, ventus urens, siccans fon-
ietatis, torrens misericordiæ, fluentia gratiæ. *Bernhardus ser-
nt.*
tiarum cessat decursus, ubi recursus non fuerit: nec modò
ıugetur ingrato, sed quod accepit, vertitur ei in perniciem:
autem in modico censetur, dignus munere ampliori. *Idem*
s.
ɩersi cordis est, occasiones ingratitudinis investigare: nemo
t, nisi qui etiam gratis est ingratus. Peremptoria res est in-
ıdo, hostis gratiæ, inimica salutis: quoniam nihil ita displi-
O, præsertim in filiis gratiæ, quemadmodum ingratitudo.
*r.*52.
superbia & delictum maximum, uti datis tanquam innatis,
:ceptis beneficiis gloriam usurpare beneficii. *Idem de dilig.*

il est quod adeò indignationem provocet Altissimi, sicut in-
do: ipsa est malorum provocatio, beneficiorum exinanitio,
rum exterminatio. *Petrus Rav. in quadam Epist.*

¶ Sen-

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in Epigram.

Ingrato homine terra pejus nil creat.

Iuvenal. satyr. 7.

Scire volunt omnes: mercedem solvere nemo.

Plautus in Persa. 2. 2.

Etenim nihil amas, cum ingratum amas.

Plautus in Cistell.

Hercle miserum est ingratum esse hominem.

Ovid. Epist 12. Heroid.

Est aliqua ingrato meritum exprobrare voluptas:
Hac fruar: hac de te gaudia sola feram.

Iuvenal. satyr. 11.

Ex Græcis Comicis.

Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις.
Post munera cito consenescit gratia.
Ἐπιλανθάνονται πάντες, οἱ παθόντες εὖ.
Beneficij memor esse non quisquam solet.
Χάριν λαβὼν μέμνησο, καὶ δοὺς ἐπιλάθου.
Accepta memineris, data oblivìscere.
Καλὸν δὲ θησαύρισμα κειμένη χάρις.
Thesaurus est pulcher, locata gratia.
Χάριτας δικαίας καὶ δίδου καὶ λάμβανε.
Iusta beneficia confer, & justa accipe.
Χάριν λαβὼν ἐν καιρῷ, ἐν καιρῷ δίδου.
Dato tempore & loco, ut datum tibi fuit.
Ἀχάριστος, ὅστις εὖ παθὼν ἀμνημονεῖ.
Ingratus ille, qui beneficij immemor.
Ἅμ' ἤλιεν καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις.
Simul & miserrum est, interiitque gratia.
Ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστος φύσει.
Servatus usque ingratus est immemor.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

NEmo gratiarum immemor est gratus inventus. *Cicer. post reditum ad Senat.*

In ingratitudine nihil mali non inest. *Ad Attic.* 8.

Nihil est tam inhumanum, tàm immane, tàm ferum, quàm committere ut beneficio, non dicam indignus, sed victus esse videare. *cero pro Planco.*

Non solùm gratus debet esse, qui accepit beneficium; verùm iam is, cui potestas accipiendi fuit. *Id. de Provinc. Consul.*

Cum gratia referri non potest, quanta debetur; habenda tamen, quantam maximam animi nostri capere possunt. *Philip.* 3.

Est enim benignissimi, ut arbitror, pleni ingenii pudoris, fateri per quos profeceris: obnoxii profectò animi, & infelicis ingenii, deprehendi in furto malle, quàm mutuum reddere, cùm præsertim fiat ex usura sors. *Plin. in prologo de naturali hist.*

Gratiarum actio est, pro gratia suscepti muneris nociva munerantis laudatio. *Tull. de Off.*

Ingratus est adversus unum beneficium, adversus alterum non erit: duorum oblitus est, tertium in memoriam eorum, quæ exciderunt, reducet. *Sen. 1. de Beneficiis.*

Quidam, quò plus debent, magis oderunt: leve æs alienum debitorem facit gravem inimicum. *Idem epist. 48.*

Quereris incidisse te in hominem ingratum: si hoc periculum vitare volueris, non dabis beneficia: ita ne apud alium pereant, apud te peribunt. *Id. Ep. 81.*

Ingrati esse vitemus, non alienâ causâ, sed nostrâ. Venenum, quod serpentes in alienam perniciem proferunt, sine sua continent: non ita vitium ingratitudinis continetur: Torquet se ingratus & macerat, oditque accepta, quia redditurus est, & extenuat; injurias verò dilatat atque auget. *Id. ib.*

Quid autem est eo miserius, cui beneficia excidunt, hærent injuriæ? *Idem ib.*

Quæris, quid sit, quòd oblivionem nobis acceptorum faciat: Cupiditas accipiendorum. Cogitamus, non quid impetratum, sed quid impetrandum sit: nescimus æstimare res, de quibus non cum fama, sed cum rerum natura deliberandum est. *Id. ib.*

Eò perductus est furor, ut periculosissima res sit, beneficia in aliquem magna conferre: nam quia putat turpe non reddere, non vult esse cui reddat. Tibi habe quod accepisti. Non repeto, non exigo: profuisse tutum est. *Id. ib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ANtisthenes audiens Platonem de ipso malè loqui: Regium est, inquit, cùm benefeceris, audire malè. *Laert. l. 6 c. 1.*

Diogenes quærenti, quid apud homines celeriùs senesceret? Beneficium, inquit. *Stob.*

Themistocles Atheniensibus ipsum contumeliâ afficientibus: Quid tumultuamini, inquit, adversus eos, à quibus sæpenumerò fuistis affecti commodis? Ajebat autem se similem platanis, sub quarum umbra accurrunt homines afflicti tempestate, & easdem, simul ut redfit serenitas, vellunt conviciisque petunt. *Plut. in apoph.*

Domitius Afer, quùm haberet ingratum litigatorem, ipsius conspectum vitantem, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium, in foro per nomenclatorem illi dixit: amas ne me, quod te non vidi? rectè exprobrans ingratitudinem. *Erasm. l. 7.*

Alphonsus, cùm objurgaretur, quòd in Alvarum Lunam, hominem sibi planè ingratum, tanta contulisset beneficia, quorum ne memor quidem jam esset: An ignoratis, inquit, ingenti beneficio non nisi ingenti ingratitudine satis semper fieri? *Panorm. l. de reb. gest. Alphons.*

Aristoteles cuidam interroganti, cur reliquisset Athenas? respondit: Quoniam noluisset committere, ut Athenienses bis peccarent in Philosophiam. Notavit autem magnam Atheniensium ingratitudinem, qui Philosophos, de patriæ salute primum solicitos, ac de Atheniensium Republica bene meritos, non accusarunt tantùm, sed damnârunt etiam. *Aelianus l. 6. de varia historia.*

Idem à quodam interrogatus, quid omnium velocissime senesceret? Gratia, inquit. *Laert. l. 5. c. 1.*

Hippocratidas, acceptis literis à Cariæ satrapa, in quibus continebatur, Lacedæmoniorum quendam, quùm fuisset conscius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant, non indicasse rem, sed silentio texisse: simulque rogabat, quid de illo facturus esset? respondit hunc in modum: Si quo magno beneficio illum affecisti, interfice: si minùs, ejice è regione, ut ad virtutem formidolosum. Ingratitudinem ergà benemeritum censuit morte plectendam. *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITVDINES.

UT aves, quæ laceratione corporum aluntur, lapsa morbo corpora & casura à proximo speculantur: Ita ingratus imminet morti, & circa cadavera volat. *Sen. lib. 4. de benef.*

Quomodo malè filiæ consulit, qui illam contumelioso & sæpè repudiato collocavit: quomodo malus pater familiâs habebitur, qui negotiorum gestorum damnato patrimonii sui curam mandavit: quomodo dementissimè testabitur, qui tutorem filio reliquerit pupillorum spoliatorem: Sic pessimè beneficia dare dicetur, quicunque ingratos eligit, in quos peritura confert. *Id. eod. l.*

Quomodo fœnerator quosdam debitores non appellat, quos scit decoxisse, & in quorum pudore nihil superest, nisi quod pereat: Sic ego quosdam ingratos palam ac pertinaciter prætéribo, nec ab ullo beneficium repetam, nisi à quo non ablaturus ero, sed recepturus. *Id. l. 5. de benef.*

Vt hædera, adhærens arborum ramis, ope alienâ in altum erigitur: Sic obscuri consuetudine potentium crescunt, deinde præfocant eos, à quibus evecti sunt in altum. *Plut.*

Siphnius lapis oleo excalefactus durescit, alioqui mollissimus: Ita quosdam benefactis reddas deteriores. *Plin.*

¶ EXEMPLA SACRA.

INgratitudinis exempla: Laban, *Gen.* 31. v. 1. Præfectus pincernarum, 40. v. 23. Pharao novus, *Exod.* 1. v. 8. *Actor* 7. v. 18. Israelitæ, *Exod.* 17. v. 3. & 32. v. 1. *Num.* 11. v. 1. 4. *Iudic.* 2 v 2. & 8 v 35 1. *Sam.* 30.

r.2.℣.5. & 18.℣.20. *Ezech*.16.℣.22. & 20.℣.8 *Osea* 2.℣ 8.& 8.
& 11. ℣.3. & 13.6. Ammonitæ & Moabitæ, *Deut*.23.℣.4. Saul,
.18.℣ 8. & 19.℣.10. Viri Ceilæ, 23.℣.11. Nabal, 25.℣.10. Hanon,
10.℣.4. David, 11.℣.5. Absalom, 14.℣.30. & 15.℣.13. Ieroboam,
12. ℣.28. Rex Israel, 2.*Reg*.6. ℣ 13.31. Ammonitæ, Moabitæ &
æi, 2.*Paral*.20 ℣.1.. Ioas Rex Iuda, 24. ℣ 21.22. Amasias Rex
, 25.℣.14. Ozias, 26.℣.16. Ezechias, 32.℣.35. Israel, *Nehem*.9.℣.17.
ici Davidis, *Psal*.35.℣.12. & 109.℣.4. Hebræa gens, 38.℣.21. & 78.
& 106. ℣.7. Iudæi, *Esaia* 1.℣.2.3. & 5 ℣.4. Ioan. 1.℣.11 & 9.℣.41.
, *Amos* 1 ℣.9. Corazim & Bethsaida, *Matth*.11.℣.21. *Luc*.10.℣.13.
rnaum, ℣ 15. Invitati ad nuptias, *Matth*.22.℣.3. Nazareni, *Luc*.
Samaritani, 9.℣.53. Novem Leprosi, *Luc*.17.℣.18. Cultores vi-
20.℣.11.14. Domini Pythonissæ, *Actor*.16.℣.19.20. Milites, 27.
Patres in deserto, *Hebr*.3.℣.10.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ratæ in Socratem Athenæ, virum Apollinis judicio omnium
ientissimum judicatum, cui pro Attica juventute sancte & sa-
ter instituta, venenum rependerunt. *Sab.l.7.c* 2.

pollonius Rhodius, poeta clarissimus, ergà Callimachum præ-
orem suum ingratus, quùm contumeliá quadam eum affecisset,
sionem dedit Callimacho, ut contra eum ibidem carmen viru-
ssimum componeret. Quod posteà contra uxoris sollicitato-
imitatus est exul Ovidius. *Gyraldus dialogo* 3.*hist.poetica*.

lexander Magnus immemor primæ nutricationis & lactis, quod
ellanice nutrice infans biberat, ejus filium Clitum interfecit.
t. Zwing.

ntoninus Caracalla Romanorum Imp. factus, multos viros in-
ntissimè vexari atque occidi jussit: & inter alios Cilonem
n, qui ipsum educaverat, à quo multa acceperat beneficia, qui-
Præfectus urbis patris temporibus fuerat, quem sæpenumero
em appellaverat. *Dion Nicæus*.

tolomæus Ceraunus Syriæ regem Seleucum manu sua occidit,
ipse à patre pulsus (minorem enim natu filium, ut magis gu-
ando idoneum, in regno suffecerat) in Syria à Seleuco exce-
, diu non sine magna impensa, magno in honore habitus esset.
os.l.5.*c*.3.

Cornelius Sylla fugiens Sulpitium Tribunum, in Marii domum
er omnem expectationem se conjecit. A quo per posticum
ssus dicitur, ut incolumis evaserit. Verùm non parem gratiam
io retribuit. Nam occupatâ urbe, in Marii caput pecuniam
nuntiavit. *Plut. in Mario & Sylla*.

. *Cinna*, licet ab Octavio ex inimico amicus factus, & usquè ad
cum dignitatem evectus esset, nihilominus tanti beneficii im-
nor adversus Octavium insidias molitus est. Octavius verò, re-

cogni-

cognita, cùm eum separatim in cubiculum vocasset, ingratitudinem exprobravit. *Seneca de Clementia.*

Cervus ramo uno cornuum zonæ *Basilij Macedonis Imp.* infixo, eum cornibus suspensum sublimem ferebat. Ibi quidam accurrens, ense dissectâ zona, Imperatorem eripuit: Cui mercedem salutis suæ præclaram reddidit ille, capitis truncatione: speciosa causa quæsita, quòd ensem contra Imp. strinxisset. *Zonaras & Cedrenus.*

Vide supra Gratia & Gratitudo.

INHUMANITAS.

¶ SIMILITUDINES.

UT impendio malignus sit, qui fontem scatentem obtegat; aut Solem obradiantem prohibeat; aut lumen recuset de suo lumine accendere; aut viam monstrare gravetur: Ita vehementer sit inhumanus, qui prodesse nolit citra ullum suum incommodum. *Erasmi.*

Angues in Syria erga indigenas venenum non habent, nec eos petunt; exteros cum cruciatu exanimant: Ita insulares in suos satis humani, in alienigenas immitissimi. *Id.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

INhumanitatis exempla: Cives Gabaon, *Iudic.* 19. ℣. 15. Saul, 1. *Sam.* 19. ℣. 15. Edom, *Amos* 1. ℣. 11; Principes Sion, 6. ℣. 6. Samaritani, *Luc.* 9. ℣. 53. Sacerdos quidam, 10. ℣. 31. Levita quidam, ℣. 32. Filius senior, 15. ℣. 25.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ANdronicus Ducas, homo sordidus & perfrictæ frontis, si Andronicus Comnenus Imperator aliquem excæcare vellet, etiam manus ei amputandas, aut in crucem agendum esse decernebat, objurgato Andronico, quod in suppliciis sumendis infrà delictorum atrocitatem subsisteret: tandem & ipse crudeliter necatus est. *Nicetas l.* 1. *de Imperio Andronici.*

In Hybernia, quæ in penitissimo Oceano extrà terras insula sita est, cultu indomito & fero, pueri ita aliti educatique sunt, ut inter arma & cædes assiduè versentur, matresque naturâ immites, ingenio barbaro, primos cibos edito infanti gladio admovere ferantur. *Alex. ab Alex. l.* 2. *c.* 25.

Dioni Syracusano datum fuit vitio, etiam ab amicis cordatis, quòd morosius & difficilius, quàm pro civili usu, ageret cum adeuntibus. Itaque Plato ad eum scripsit, uti perviçaciam tanquam solitudinis comitem declinaret. *Plut. in Dione.*

Procopius Imp. per morum tristitium latebras, ac similem habitum Crassi illius, quem in vita semel risisse affirmat Lucillius, vixit, humum semper intuendo. *Cælius l.* 3. *c.* 28. *A. L.*

Cato in Ptolomæo Ægypti rege domi suæ excipiendo inhu-
us fuit, dùm in alvo levanda occupatus, neque regem adierit,
e ad se venienti ipse vel obviam processerit, vel assurrexerit.
in Catone.

ero Cæsar tam difficilis atque morosus erat, ut neque cum ser-
neque cum liberis sermones conferret: sed omnia quæ vellet,
daretve, in libellis scribere consueverat. *Xiphil. in Nerone.*

Marius, ut moribus fuit asper, ita quoque truci aspectu: Cujus
stimonium fecit statua marmorea Ravennæ illi posita. *Plut. in*
io.

ide Hospitalitas, Misericordia, Humanitas.

INIMICUS, INIMICITIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

biis suis intelligitur inimicus, cùm in corde tractaverit dolos,
uando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam se-
nequitiæ sunt in corde illius. *Prov. 26.*

inimicis tuis separa te. *Eccl. 6.*

on credas inimico tuo in æternum. Sicut enim æramentum
inat, sic nequitia illius. Et si humiliatus vadat curvus, adjice
um tuum, & custodi te ab illo. Non statuas illum penes te,
edeat ad dextram tuam. *Ib. 12.*

labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut sub-
t te in foveam. *Ib.*

oculis suis lachrymatur inimicus, & si invenerit tempus, non
bitur sanguine: & si incurrerint tibi mala, invenies eum illic
em. In oculis suis lachrymatur inimicus, & quasi adjuvans
diet plantas tuas. Caput suum movebit, & plaudet manu, &
a susurrans commutabit vultum suum. *Ibid.*

imittite & dimittetur vobis. *Luc. 6.*

onantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querе-
sicut & dominus donavit vobis, ita & vos. *Col. 3.*

offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia fra-
us habet aliquid adversus te, relinque ibi munus tuum, & va-
ius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.
h. 5.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

eleemosyna nihil majus, quàm quod ex corde dimittimus,
od in nos quisque peccavit. Minus igitur bonum est ergà eum
enevolum, qui tibi nihil mali fecit. Illud multò grandius &
festissimæ bonitatis est, ut tuum quoque inimicum diligas, &
bi malum vult, &, si potest, facit, tu semper ei bonum velis, fa-
quod possis. *Aug. in Ench.*

Si is,

Si is, qui non relinquit parentes propter nomen DEI, non est DEO dignus: quantò magis, qui diligit ejus inimicos, acceptus DEO esse poterit? Ipsi enim graviores inimici facti sunt. *Ambros. in Psal.* 118.

Virtus est, coram hominibus tolerare inimicos; sed virtus coram Deo, diligere: quia hoc solum DEVS sacrificium accipit, quod ante oculos ejus in altari boni operis charitatis flamma incendit. *Greg. in pastoral.*

Inimicos enim DEI perfecto odio odisse est, & quod facti sunt diligere, & quod faciunt increpare, mores pravorum premere, vitæ prodesse. *Id. ib.*

Humana mens omnem, quem inimicum tolerat, etiam iniquum & impium putat. *Id. in moral.*

Frustra exteriores inimicos vincimus, si interioribus parcimus. *Idem ibid.*

Vbi amicitia permanet, nihil facilè creditur, nihil facilè recipitur, quod dissidium possit operari. Si verò inimicitiæ semel occupaverint animos, omnia quæ fiunt, quæ dicuntur, ita accipiuntur & intelliguntur, ut ad majores & longiores proficiant inimicitias. Si quid enim boni dicatur de inimico, non creditur: si quid autem mali, hoc solùm creditur & confirmatur. *Id. l. 30. mor.*

Gravissimum inimicitiæ genus, esse corde adversarios, & linguâ simulare devotos. *Cassiod. in Psal.* 54.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus mil. 3. 1.

—— Opus est nunc tuto loco,
Vnde inimicus ne quis nostris spolia capiat consiliis,
Vnde inimicus ne quis nostra spolia capiat auribus.
Nam bene consultum inconsultum est, si inimicis sit usui.

Ibidem.

Cum jam repetas inimicum, amicum beneficio invenis tuo.

Horat. Epist. 18.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi:
Sedatum celeres: agilem gnavumque remissi.

Ovid. 2. Pont. 5.

Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis,
Et servat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubia navita puppis amat.

Ovid. 1. Pont. 6.

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum,
Tempus & assueta ponere in arte juvat.

Iuvenalis 2.

Magna inter molleis concordia.

Horat. 1. serm. 3.

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat patum pater: & pullum, male parvus
Si cui filius est: ut abortivus fuit olim
Sisyphus. hunc varum, distortis cruribus: illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paullo est; concinnus amicis
Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
Plus æquo liber; simplex, fortisque habeatur.
Caldior est; acres inter numeretur: opinor,
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.

Ovid. in Ibin.

Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.

Ennius lib. 8. Annalium.

Pellitur è medio sapientia, vi geritur res,
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.
Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex jure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Ovid. lib. 2. de Ponto 2.

Sed licet arma feras, & vulnera sæva mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi.

Ex Græcis Comicis.

Λόγον παρ' ἐχθροῦ μήποθ' ἡγήσῃ φίλον.
Nulla ab inimico verba crede benevola.
Ἐχθροῖς ἀπιστῶν, οὔποτ' ἂν πάθοις βλάβην.
Damno carebis, hostibus ne fideris.
Ἐχθροὺς ἀμύνου, μὴ 'πὶ τῇ σῇ βλάβῃ.
Ulciscere hostes, sed tuo damno sine.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

id est homini inimicissimum? alter homo. Inimicitias tarde scipe: amicitias moderatè exerce. *Sen. l. 1. de moribus.* n inimico nemo in gratiam citò redit, de inimico ne dixeris sed cogites. Gravior est inimicus, qui latet in pectore; gran- alum est omne, quod sub aspectu latet. Inimicum ulcisci, est accipere alteram: Inimicum, quamvis humilem, docti uere: Inimicum cùm retineas, exire incites. Quidam occi- quosdam inimicos, non quia habebant, sed quia metuebant. *Prov.*

Nu

Nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo celsitudinis nomine. Nam eum, qui palàm est adversarius, facilè cavendo vitare possis, & Trojanus equus idcircò fefellit, quia formam misericordiæ mentitus est. *Id. ib.*

Sumere vindictam ex inimico, si te inimicum senserit, perdidisti; gravius adversarium securitate deceptum: nocere nescit, qui se velle nocere prodiderit. *Id ib.*

¶ SIMILITUDINES.

UT priscis satis erat, si à feris non læderentur; posteriores etiam in suum commodum vertere cœperunt, pellibus vestiri, carnibus vesci, felle mederi: Sic nobis agendum est, ut ab inimicis non solùm non lædamur, verùm etiam adjuvemur. *Plut.*

Vt Onomadenus noluit omneis tolli, qui diversarum fuissent partium, ne sublatis inimicis omnibus, cum amicis incipiamus digladiari: Ita consumptis in hostes hujusmodi affectibus, magis comes sumus ergà amicos. *Plut.*

Vt agricolæ juxtà allia & cepas serunt rosas, quòd quicquid est in illis molesti odoris, in hæc transeat: Sic inimicus, si quid est in nobis mali animi, id totum in se recipiens ac consumens, reddit nos amicis jucundiores. *Plut.*

Vt vultures ad extincta corpora odore feruntur, sana nòn sentiunt: Sic inimicus, si quid deliqueris, statim olfacit, atque eò confestim accurrit, ad rectè facta stupidus. *Plin. l.10. c.7. & Plut.*

Vt hostis semper imminens muris in causa est, ut vigilet, ac sobria sit civitas: Sic inimicus observans quid agas, facit, ut nihil agas dicasve temerè. *Plut.*

Dionysiaci sæpè negligenter inter se canunt in theatris: verùm cum certatur, tùm multò diligentiùs agunt omnia: Sic accuratius gerit rem, qui scit vitam suam ab adversario observari. *Plutarch.*

Vt lapis è Scyro fluctuat integer, sidit comminutus: Sic res discordiâ pessum eunt, & concordiâ sustinentur. *Plin. l.36 c.17.*

Lynceus per quercum videt: inimicus etiam per famulum, per amicum perspicit, quid agas. *Plut.*

Apes fucis ad opus & fœtum calore confovendum utuntur; ubi cœperint mella maturescere, tùm expellunt ac trucidant: Ita ab inimicis quoque sumendum, si quo pacto per occasionem prodesse possunt. *Erasm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

IIsdem tutoribus usi sunt *Themistocles*, & *Aristides* Lysimachi filius. Quare simul etiam sunt educati & ab eodem Præceptore instituti. Sed tamen & quum adhuc essent pueri, frequentibus dissidiis inter se concertarunt: quæ controversia à primis annis usq; ad extremam senectutem inter illos perseveravit. *Aelian. de Varia hist. l. 13.*

Thessa-

Horat. 1. serm. 3.

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat patum pater: & pullum, male parvus
Si cui filius est: ut abortivus fuit olim
Sisyphus. hunc varum, distortis cruribus: illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paullo est; concinnus amicis
Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
Plus aequo liber; simplex, fortisque habeatur.
Caldior est; acres inter numeretur: opinor,
Haec res & jungit, junctos & servat amicos.

Ovid. in Ibin.

Pax erit hac nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quae solet esse lupis.

Ennius lib. 8. Annalium.

Pellitur è medio sapientia, vi geritur res,
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.
Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex jure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Ovid. lib. 2. de Ponto 2.

Sed licet arma feras, & vulnera saeva mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi.

Ex Graecis Comicis.

Λόγοι παρ' ἐχθροῦ μήποθ' ἡγείσθη φίλοι.
Nulla ab inimico verba crede benevola.
Ἐχθροῖς ἀπιστῶν οὔποτ' ἂν πάθοις βλάβην.
Damno carebis, hostibus ne fideris.
Ἐχθροὺς ἀμύνου, μὴ 'πὶ τῇ σῇ βλάβῃ.
Ulciscere hostes, sed tuo damno sine.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

d est homini inimicissimum? alter homo. Inimicitias tarde scipe: amicitias moderatè exerce. *Sen. l. 1. de moribus.* n inimico nemo in gratiam citò redit, de inimico ne dixeris ed cogites. Gravior est inimicus, qui latet in pectore; granalum est omne, quod sub aspectu latet. Inimicum ulcisci, est accipere alteram: Inimicum, quamvis humilem, docti uere: Inimicum cùm retineas, exire incites. Quidam occiquosdam inimicos, non quia habebant, sed quia metuebant. *rov.*

Nullae

unt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatio-
aut in aliquo celsitudinis nomine. Nam eum, qui palàm
rius, facilè cavendo vitare possis, & Trojanus equus idcir-
, quia formam misericordiæ mentitus est. *Id. ib.*
: vindictam ex inimico, si te inimicum senserit, perdidisti
lversarium securitate deceptum: nocere nescit, qui se velle
odiderit. *Id ib.*

¶ SIMILITUDINES.

cis satis erat, si à feris non læderentur; posteriores etiam in
commodum vertere cœperunt, pellibus vestiri, carnibus
: mederi: Sic nobis agendum est, ut ab inimicis non so-
ædamur, verùm etiam adjuvemur. *Plut.*
madenus noluit omneis tolli, qui diversarum fuissent
ne sublatis inimicis omnibus, cum amicis incipiamus di-
ta consumptis in hostes hujusmodi affectibus, magis eo-
s ergà amicos. *Plut.*
colæ juxtà allia & cepas serunt rosas, quòd quicquid est in
sti odoris, in hæc transeat: Sic inimicus, si quid est in no-
nimi, id totum in se recipiens ac consumens, reddit nos
icundiores. *Plut.*
tures ad extincta corpora odore feruntur, sana non sen-
inimicus, si quid deliqueris, statim olfacit, atque eò con-
urrit, ad rectè facta stupidus. *Plin. l.10. c.7. & Plut.*
is semper imminens muris in causa est, ut vigilet, ac so-
vitas: Sic inimicus observans quid agas, facit, ut nihil agas
:merè. *Plut.*
siaci sæpè negligenter inter se canunt in theatris: verùm
atur, tùm multò diligentiùs agunt omnia: Sic accuratius
, qui scit vitam suam ab adversario observari. *Plutarch.*
is è Scyro fluctuat integer, sidit comminutus: Sic res
pessum eunt, & concordiâ sustinentur. *Plin. l.36 c.17.*
is per quercum videt: inimicus etiam per famulum, per
perspicit, quid agas. *Plut.*
icis ad opus & fœtum calore confovendum utuntur; ubi
mella maturescere, tùm expellunt ac trucidant: Ita ab ini-
oque sumendum, si quo pacto per occasionem prodesse
Erasm.

¶ EXEMPLA PROFANA.

atoribus usi sunt *Themistocles*, & *Aristides* Lysimachi
Quare simul etiam sunt educati & ab eodem Præceptore
Sed tamen & quum adhuc essent pueri, frequentibus
nter se concertarunt: quæ controversia a primis annis usq;
nam senectutem inter illos perseveravit. *Aelian. de Varia*

Thessa-

Horat. 1. serm. 3.

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat paetum pater: & pullum, male parvus
Si cui filius est: ut abortivus fuit olim
Sisyphus. hunc varum, distortis cruribus: illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paullo est; concinnus amicis
Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
Plus aequo liber; simplex, fortisque habeatur.
Caldior est; acres inter numeretur: opinor,
Haec res & jungit, junctos & servat amicos.

Ovid. in Ibin.

Pax erit haec nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quae solet esse lupis.

Ennius lib. 8. Annalium.

Pellitur è medio sapientia, vi geritur res,
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.
Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex jure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Ovid. lib. 2. de Ponto 2.

Sed licet arma feras, & vulnera saeva mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi.

Ex Graecis Comicis.

Λόγοις παρ' ἐχθρῶ μήποθ' ἡγήσῃ φίλοις.
Nulla ab inimico verba crede benevola.
Ἐχθροῖς ἀπιστῶν οὐκοτ' ἂν πάθοις βλάβην.
Damno carebis, hostibus ne fideris.
Ἐχθρὸς ἀμύνου, μὴ ζημία τῇ σῇ βλάβῃ.
Ulciscere hostes, sed tuo damno sine.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

d est homini inimicissimum? alter homo. Inimicitias tarde cipe: amicitias moderatè exerce. *Sen. l. 1. de moribus.* n inimico nemo in gratiam citò redit, de inimico ne dixeris ed cogites. Gravior est inimicus, qui latet in pectore; granalum est omne, quod sub aspectu latet. Inimicum ulcisci, st accipere alteram: Inimicum, quamvis humilem, docti uere: Inimicum cùm retineas, exire incites. Quidam occiquosdam inimicos, non quia habebant, sed quia metuebant. rov.

Nullae

ſunt occultiores inſidiæ, quàm hæ, quæ latent in ſimulatio-
aut in aliquo celſitudinis nomine. Nam eum, qui palàm
àrius, facilè cavendo vitare poſſis, & Trojanus equus idcir-
t, quia formam miſericordiæ mentitus eſt. *Id. ib.*
:e vindictam ex inimico, ſi te inimicum ſenſerit, perdidiſti
dverſarium ſecuritate deceptum: nocere neſcit, qui ſe velle
rodiderit. *Id ib.*

¶ SIMILITUDINES.

ſcis ſatis erat, ſi à feris non læderentur; poſteriores etiam in
commodum vertere cœperunt, pellibus veſtiri, carnibus
le mederi: Sic nobis agendum eſt, ut ab inimicis non ſo-
lædamur, verùm etiam adjuvemur. *Plut.*
omadenus noluit omneis tolli, qui diverſarum fuiſſent
ne ſublatis inimicis omnibus, cum amicis incipiamus di-
lta conſumptis in hoſtes hujuſmodi affectibus, magis co-
us ergà amicos. *Plut.*
:icolæ juxtà allia & cepas ſerunt roſas, quòd quicquid eſt in
:ſti odoris, in hæc tranſeat: Sic inimicus, ſi quid eſt in no-
animi, id totum in ſe recipiens ac conſumens, reddit nos
iucundiores. *Plut.*
ilturesad extincta corpora odore feruntur, ſana non ſen-
c inimicus, ſi quid deliqueris, ſtatim olfacit, atque eò con-
currit, ad rectè facta ſtupidus. *Plin. l. 10. c. 7. & Plut.*
ſtis ſemper imminens muris in cauſa eſt, ut vigilet, ac ſo-
ivitas: Sic inimicus obſervans quid agas, facit, ut nihil agas
temerè. *Plut.*
yſiaci ſæpè negligenter inter ſe canunt in theatris: verùm
tatur, tùm multò diligentiùs agunt omnia: Sic accuratius
m, qui ſcit vitam ſuam ab adverſario obſervari. *Plutarch.*
pis è Scyro fluctuat integer, ſidit comminutus: Sic res
à pulſum eunt, & concordiâ ſuſtinentur. *Plin. l. 36 c. 17.*
:us per quercum videt: inimicus etiam per famulum, per
perſpicit, quid agas. *Plut.*
fucis ad opus & fœtum calore confovendum utuntur; ubi
it mella matureſcere, tùm expellunt ac trucidant: Ita ab ini-
ıoque ſumendum, ſi quo pacto per occaſionem prodeſſe
. *Eraſm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

tutoribus uſi ſunt *Themiſtocles, & Ariſtides* Lyſimachi
Quare ſimul etiam ſunt educati & ab eodem Præceptore
. Sed tamen & quum adhuc eſſent pueri, frequentibus
inter ſe concertarunt: quæ controverſia à primis annis uſq;
emam ſenectutem inter illos perſeveravit. *Aelian. de Varia*
3.

Theſſa-

Inimicus, Inimicitia.

Horat. 1. serm. 3.

At pater ut gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire: strabonem
Appellat pætum pater: & pullum, male parvus
Si cui filius est: ut abortivus fuit olim
Sisyphus. hunc varum, distortis cruribus: illum
Balbutit scaurum, pravis fultum male talis.
Parcius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
Et jactantior hic paullo est; concinnus amicis
Postulat ut videatur: at est truculentior, atque
Plus æquo liber; simplex, fortisque habeatur.
Caldior est; acres inter numeretur: opinor,
Hæc res & jungit, junctos & servat amicos.

Ovid. in Ibin.

Pax erit hæc nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.

Ennius lib. 8. Annalium.

Pellitur è medio sapientia, vi geritur res,
Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.
Haud doctis dictis certantes, sed maledictis,
Miscent inter sese inimicitias agitantes.
Non ex jure manu consertum, sed mage ferro
Rem repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Ovid. lib. 2. de Ponto 2.

Sed licet arma feras, & vulnera sæva mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi.

Ex Græcis Comicis.

Λόγοι παρ' ἐχθροῦ μήποθ' ἡγήσῃ φίλοι.
Nulla ab inimico verba crede benevola.
Ἐχθροῖς ἀπιστῶν οὔποτ' ἂν πάθοις βλάβην.
Damno carebis, hostibus ne fideris.
Ἐχθροὺς ἀμύνου, μὴ 'πὶ τῇ σῇ βλάβῃ.
Ulciscere hostes, sed tuo damno sine.

¶ Sententiæ Philosophicæ.

d est homini inimicissimum? alter homo. Inimicitias tarde [...]cipe: amicitias moderatè exerce. *Sen. l. 1. de moribus.* [...]n inimico nemo in gratiam citò redit, de inimico ne dixeris [...]ed cogites. Gravior est inimicus, qui latet in pectore; gran[...]alum est omne, quod sub aspectu latet. Inimicum ulcisci, [...]st accipere alteram: Inimicum, quamvis humilem, docti [...]uere: Inimicum cùm retineas, exire incites. Quidam occi[...] quosdam inimicos, non quia habebant, sed quia metuebant. [...]rov.

Nullæ

Nullæ sunt occultiores insidiæ, quàm hæ, quæ latent in simulatio- officii, aut in aliquo celsitudinis nomine. Nam eum, qui palàm adversarius, facilè cavendo vitare possis, & Trojanus equus idcir- fefellit, quia formam misericordiæ mentitus est. *Id. ib.*

Sumere vindictam ex inimico, si te inimicum senserit, perdidisti vius adversarium securitate deceptum: nocere nescit, qui se velle cere prodiderit. *Id. ib.*

¶ SIMILITUDINES.

UT priscis satis erat, si à feris non læderentur; posteriores etiam in suum commodum vertere cœperunt, pellibus vestiri, carnibus sci, felle mederi: Sic nobis agendum est, ut ab inimicis non so- n non lædamur, verùm etiàm adjuvemur. *Plut.*

Vt Onomadenus noluit omneis tolli, qui diversarum fuissent rtium, ne sublatis inimicis omnibus, cum amicis incipiamus di- diari: Ita consumptis in hostes hujusmodi affectibus, magis co- s sumus ergà amicos. *Plut.*

Vt agricolæ juxtà allia & cepas serunt rosas, quòd quicquid est in s molesti odoris, in hæc transeat: Sic inimicus, si quid est in no- mali animi, id totum in se recipiens ac consumens, reddit nos nicis jucundiores. *Plut.*

Vt vultures ad extincta corpora odore feruntur, sana non sen- nt: Sic inimicus, si quid deliqueris, statim olfacit, atque eò con- tim accurrit, ad rectè facta stupidus. *Plin. l. 10. c. 7. & Plut.*

Vt hostis semper imminens muris in causa est, ut vigilet, ac so- à sit civitas: Sic inimicus observans quid agas, facit, ut nihil agas asve temerè. *Plut.*

Dionysiaci sæpè negligenter inter se canunt in theatris: verùm m certatur, tùm multò diligentiùs agunt omnia: Sic accuratius rit rem, qui scit vitam suam ab adversario observari. *Plutarch.*

Vt lapis è Scyro fluctuat integer, sidit comminutus: Sic res scordiâ pessum eunt, & concordiâ sustinentur. *Plin. l. 36 c. 17.*

Lynceus per quercum videt: inimicus etiam per famulum, per aicum perspicit, quid agas. *Plut.*

Apes fucis ad opus & fœtum calore confovendum utuntur; ubi eperint mella maturescere, tùm expellunt ac trucidant: Ita ab ini- icis quoque sumendum, si quo pacto per occasionem prodesse ossunt. *Erasm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Isdem tutoribus usi sunt *Themistocles, & Aristides* Lysimachi filius. Quare simul etiam sunt educati & ab eodem præceptore stituti. Sed tamen & quum adhuc essent pueri, frequentibus ssidiis inter se concertarunt: quæ controversia à primis annis usq; l extremam senectutem inter illos perseveravit. *Aelian. de Varia ist. l. 13.*

Thessa-

Horat. 1. serm. 3.

t pater ut gnati, sic nos debemus amici,
quod sit vitium, non fastidire: strabonem
ppellat pætum pater: & pullum, male parvus
cui filius est: ut abortivus fuit olim
isyphus. hunc varum, distortis cruribus: illum
albutit scaurum, pravis fultum male talis.
arcius hic vivit; frugi dicatur: ineptus
t jactantior hic paullo est; concinnus amicis
ostulat ut videatur: at est truculentior, atque
lus æquo liber; simplex, fortisque habeatur.
ldior est; acres inter numeretur: opinor,
ac res & jungit, junctos & servat amicos.

Ovid. in Ibin.

ax erit hac nobis, donec mihi vita manebit,
Cum pecore infirmo quæ solet esse lupis.

Ennius lib. 8. Annalium.

llitur è medio sapientia, vi geritur res,
ernitur orator bonus, horridus miles amatur.
aud doctis dictis certantes, sed maledictis,
iscent inter sese inimicitias agitantes.
on ex jure manu consertum, sed mage ferro
em repetunt, regnumque petunt, vadunt solida vi.

Ovid. lib. 2. de Ponto 2.

d licet arma feras, & vulnera sæva mineris,
Non tamen efficies ut timeare mihi.

Ex Græcis Comicis.

γον παρ' ἐχθρῦ μηδὲν ἡγῦ φίλον.
lla ab inimico verba crede benevola.
θροῖς ἀπιστῶν ὔποτ' ἂν πάθοις βλάβην.
mno carebis, hostibus ne fideris.
θρὸς ἀμύνυ, μὴ ἐπὶ τῇ σῇ βλάβῃ.
iscere hostes, sed tuo damno sine.

SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

omini inimicissimum? alter homo. Inimicitias tarde amicitias moderatè exerce. *Sen. l. 1. de moribus.* nico nemo in gratiam citò redit, de inimico ne dixeris ites. Gravior est inimicus, qui latet in pectore; granest omne, quod sub aspectu latet. Inimicum ulcisci, pere alteram: Inimicum, quamvis humilem, docti Inimicum cùm retineas, exire incites. Quidam occiam inimicos, non quia habebant, sed quia metuebant.

Nullæ

Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quàm hæ, quæ latent in ſimulatione officii, aut in aliquo celſitudinis nomine. Nam eum, qui palàm eſt adverſarius, facilè cavendo vitare poſſis, & Trojanus equus idcircò fefellit, quia formam miſericordiæ mentitus eſt. *Id. ib.*

Sumere vindictam ex inimico, ſi te inimicum ſenſerit, perdidiſti gravius adverſarium ſecuritate deceptum: nocere neſcit, qui ſe velle nocere prodiderit. *Id. ib.*

¶ SIMILITUDINES.

UT priſcis ſatis erat, ſi à feris non læderentur; poſteriores etiam in ſuum commodum vertere cœperunt, pellibus veſtiri, carnibus veſci, felle mederi: Sic nobis agendum eſt, ut ab inimicis non ſolùm non lædamur, verùm etiam adjuvemur. *Plut.*

Vt Onomadenus noluit omneis tolli, qui diverſarum fuiſſent partium, ne ſublatis inimicis omnibus, cum amicis incipiamus digladiari: Ita conſumptis in hoſtes hujusmodi affectibus, magis comes ſumus ergà amicos. *Plut.*

Vt agricolæ juxtà allia & cepas ſerunt roſas, quòd quicquid eſt in illis moleſti odoris, in hæc tranſeat: Sic inimicus, ſi quid eſt in nobis mali animi, id totum in ſe recipiens ac conſumens, reddit nos amicis jucundiores. *Plut.*

Vt vultures ad extincta corpora odore feruntur, ſana non ſentiunt: Sic inimicus, ſi quid deliqueris, ſtatim olfacit, atque eò confeſtim accurrit, ad rectè facta ſtupidus. *Plin. l.10. c.7. & Plut.*

Vt hoſtis ſemper imminens muris in cauſa eſt, ut vigilet, ac ſobria ſit civitas: Sic inimicus obſervans quid agas, facit, ut nihil agas dicasve temerè. *Plut.*

Dionyſiaci ſæpè negligenter inter ſe canunt in theatris: verùm cum certatur, tùm multò diligentiùs agunt omnia: Sic accuratius gerit rem, qui ſcit vitam ſuam ab adverſario obſervari. *Plutarch.*

Vt lapis è Scyro fluctuat integer, ſidit comminutus: Sic res diſcordiâ pesſum eunt, & concordiâ ſuſtinentur. *Plin. l.36 c.17.*

Lynceus per quercum videt: inimicus etiam per famulum, per amicum perſpicit, quid agas. *Plut.*

Apes fucis ad opus & fœtum calore confovendum utuntur; ubi cœperint mella matureſcere, tùm expellunt ac trucidant: Ita ab inimicis quoque ſumendum, ſi quo pacto per occaſionem prodeſſe poſſunt. *Eraſm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

IIſdem tutoribus uſi ſunt *Themiſtocles*, & *Ariſtides* Lyſimachi filius. Quare ſimul etiam ſunt educati & ab eodem Præceptore inſtituti. Sed tamen & quum adhuc eſſent pueri, frequentibus diſſidiis inter ſe concertarunt: quæ controverſia à primis annis uſq; ad extremam ſenectutem inter illos perſeveravit. *Ælian. de Varia hiſt. l.13.*

Theſſa-

Thessali æterni Phocensium hostes, quos ut sacro bello gravissimè afflixerunt, ita ab iisdem multò antè magnis affecti sunt sæpè cladibus. *Pausanias in Phocicis*.

Exercuit idem malum rem Thebanam aliquamdiu, *Pelopidâ* hinc Rempubl. illinc *Epaminondâ* ab initio trahentibus. Tulit eos patria dissentientes, quæ mox Rempub. concordi animo administrantes ferre non potuit. *Sabell. l.7.c.3.*

Nec *Periclis & Cimonis* æmulatio Atticæ profuit civitati: Hinc sævientis populi fœdæ illæ tempestates, Pericli viro summo, medio belli ardore alienis stimulis concitæ, ut vel quæ utiliter fierent, essent ipsi Duci invidiæ. *Sabell. l.3.c.3.*

Vide Amicitia, Concordia, & sequentem locum de Iniuria.

INIURIA.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

COntumelia est, dictis vel factis turpia inferre. *Aug.*

Qui non repellit à socio, si potest, injuriam, tam est in vitio quàm ille, qui infert. *Ambr. de Offic.*

In Dei injuria benigni sumus, & in nostris contumeliis exercemus odia. *Hieron. l.3. sup. Matth.*

Meam injuriam patienter sustinui: impietatem contrà Deum ferre non potui. *Hieron. in epist.*

Gloriosius est injuriam tacendo fugere, quàm respondendo superare: & si servus convitium dicat, justus taceat: & si infirmus injuriam faciat, justus sufferat: & si pauper criminetur, justus non respondeat. *Greg. l.30. mor.*

Patienter quippe illatam injuriam tolerat, qui piè meminit, quòd fortasse adhuc ex se habeat, in quo ipse debeat tolerari, & quasi aqua ignis extinguitur, quum surgente furore animi, sua cuique ad mentem culpa revocatur: quia erubescit peccatis non parcere, qui Deo, vel proximo sæpè recolit parcenda peccasse. *Greg. in mor.*

In propriis injuriis patientem esse laudabile est: injurias autem Dei dissimulare, impium est. *Chrysost. sup. Matth.*

Si vindicare vis, sile: & funestam inimico dedisti plagam. *Id. ib.*

Injuria est, verbo vel facto cum aliquo injustè agere: exprobrare, est in faciem maledicere. *Isidor. in syn.*

Gravissimum genus injuriæ est, usque ad pedem contumeliæ pervenire. *Chrysost. in Ps.*

Vltrà felicitatem constat esse victoriæ, inimicum salvum fecisse, nec injuriam vindicasse. *Val. Episc.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib.3. de arte Amandi.

Qualibet extinctos injuria suscitat ignes.

Terent.

Terent. in Eunuch. 4.6.

—— Quod cavere possis, stultum admittere est:
Malo ego nos prospicere, quam hunc ulcisci acceptâ injuria.

Terent. in Hecyr.

Offerre injuriam me tibi immerenti iniquum est.

Plautus in Curcul. 1.3.

Malè mereri de immerente inscitia est.

Ex Græcis Comicis.

Οὗτος κράτιστός ἐστ' ἀνὴρ, ὦ Γοργία,
Ὅστις ἀδικεῖσθ' ἐπίσταται πλεῖστ' ἐγκρατῶς.
Existimandus ille præstantissimus,
Injurias qui ferre novit plurimas.
Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν ἂν μὴ προσποιῇ.
Nil grave accedit, nisi tibi vendicas.
Δυστυχὴς ἴσθι μᾶλλον ἢ κακήγορος.
Sis calamitosus, esse maledicus cave.
Ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὸν δὲ νοῦν λόγος.
Ut corpus ensis, verba mentem sauciant.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

MEmoria beneficiorum fragilis, injuriarum tenax. *Sen. in Prov.*
Injuria, injustè irrogata, ejus infamia est, qui fecit. *Id. ib.*

Viri boni est scire pati, nec facere injuriam. *Id. ib.*

Difficile est injuriam convenire cum patientia. *Id. ib.*

Duplicat dolorem sustinentis, indignitas inferentis: intolerabileque fit malum, cujus autorem turpe sit confiteri. Solatium enim mali est dignitas adversantis: duplicatur dolor, quùm ab eo, à quo non merueris venit. Tantò magis injuria est affectior, quantò proximus est, qui facit. Si aliena temerè protuleris vitia, tua intempestivè audies crimina. *Id. ib.*

Injuriam irrogatam ait esse ejus infamiam, qui fecit: Discedens à maledicente sibi ait: ut tu linguæ tuæ, sic ego mearum aurium sum Dominus *Id. ib.*

Contumeliam nec fortis potest, nec ingenuus pati. Grave crimen etiam leviter quum est dictum nocet. Heu quàm miserum est, ab illo lædi, de quo non possum credi! Injuriarum remedium est, oblivio. In calamitoso risus etiam injuria est. Multis minatur, qui uni facit injuriam. *Id. ib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ARistoteles interrogatus, quid citò senesceret, quid idem tarde? respondit: Gratia & Injuria. *Laert. l. 5. c. 1.*

Theopompus cuidam sciscitanti, qua via quis regnum tutò tueri posset? Si (inquit) amicis tribuat justam libertatem: pro viribus interim vigilans, ne subditi afficiantur injuria. *Plut. in Lacon.*

Marcus Cæs. Quùm Marcianus dixisset Marco: Cæsar, vim nullam

feci!

feci! respondit: Tu vim putas esse solum, si homines vulnerentur? *Callistratus l.4.degestorum.*

M.Cato injuriam, etiamsi faciens nihil adferat periculi, universis tamen periculosam esse dicebat. *Plut.in apoph.*

Solon interrogatus, qui fieri possit, ut quam minimum injuriarum existeret inter homines? Si, inquit, qui injuria affecti non sunt, æquè doleant, atque hi, qui affecti sunt. *Laert. l.1.c.3.*

¶ SIMILITUDINES.

QVemadmodum domini crudeles totâ civitate commonstrantur, invisique & detestabiles sunt: Ita regum infamia & injuria latiùs patet, atque odium seculis traditur. *Sen.*

Vt tela à duro resiliunt, cum dolore cædentis solida feriuntur: Ita nulla magnum animum injuria ad sensum sui adducit, fragilior eo, quod petit. *Id.*

Vt intentam manum dejicere aliquis casus potest, & emissa tela declinare: Ita injurias qualescunque potest aliqua res depellere, & in medio incipere. *Id.*

Quædam remedia tristiora sunt ipso morbo, ut satiùs sit oppetere mortem, quam his aucupari salutem: velut sugere sanguinem è vulnere recenti gladiatorum morientium: Ita quandoque satius ferre injuriam, quàm majore incommodo ulcisci: ferre pacem etiamsi parum commodam aut æquam, quàm bellum cum immensis malis suscipere. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

INjuriæ illatæ & passæ exempla: Ioseph à fratribus, *Genes.*50. ꝟ 15. duo Hebræi, *Exod.* 2. ꝟ. 11. David ab Ammonitis, Syris, & Semei, 2. *Sam.* 10. ꝟ. 6. & 19. ꝟ. 19. 1. *Paralip.* 19. ꝟ. 6. Hebræus Aegyptio, *Actor.* 7. ꝟ. 24. à Corinthiis fratribus quibusdam, 1. *Corinth.* 6 ꝟ. 8. 2. *Cor.* 7. ꝟ. 12.

¶ EXEMPLA PROFANA.

C*Orinthij* non stulti solùm, sed dementes etiam habendi, qui non suam, non Romani populi virtutem metientes, sed præsentem animi affectum, Romanorum legatos stercoris injectu pro concione violarunt. Peperit itaque injuria illa Corinthiis excidium: iis verò, in quos immissa est, laudis incrementum, & imperii propagationem. *Sab. l.4.c.9.*

Agamemnon rex, à Nestore in convivio objurgatus, quod Achilli Briseida eripuisset, eaq; injuria à Græcis Heroem abalienasset, suum fatetur peccatum:

Ἀασάμην, οὐδ' αὐτὸς ἀναίνομαι. Offendi, neque ipse nego.

Sed & satisfactionem pollicetur:

Ἀλλ' ἐπεὶ ἀασάμην, φρεσὶ λευγαλέῃσι πιθήσας,
Ἂψ ἐθέλω ἀρέσαι, δόμεναί τ' ἀπερείσι' ἄποινα.

Sed quia peccavi, mentibus perniciosis obediens,
Iterum volo placare, dareque infinita dona. Homer. Ilia. 1.

Stagiritarum lex est ejusmodi, ut græcam agnoscere possis: Quod non deposuisti, inquit, ne tollas, *Aelian. l.* 3.

INIUSTITIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

DOminus aversatur omnem injustitiam. *Deut.* 25.

Si non permanserit in tabernaculo tuo injustitia, tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis. *Iob.* 11.

Non permanebunt injusti ante oculos tuos. *Psal.* 5.

Dixit injustus, ut delinquat in semetipso. *Ib.* 35.

Injusti autem disperibunt: simul reliquiæ impiorum interibunt. *Ib* 36.

Usquequò loquentur omnes, qui operantur injustitiam. *Ib.* 93.

Non proponebam ante oculos meos rem injustam, facientes prævaricationes odivi. *Ib.* 100.

Propter injustitias enim suas humiliati sunt. *Ps.* 106.

Creatura tibi factori deserviens excandescit in tormentum adversus injustos, & levior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt. *Sap.* 16.

Non tibi placeat injuria injustorum. *Eccl.* 9.

Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias, & contumelias, & diversos dolos. *Ib.* 10.

Revertere ad Dominum, & avertere ab injustitia tua. *Ib.* 17.

Erubescit à socio & amico de injustitia. *Ib.* 41.

In corruptione sua peribunt percipientes mercedem iniustitiæ. 2. *Pet.* 2.

¶ APOPHTHEGMATA.

THemistocles, postulanti à se Simonidi, ut sententiam quandam injustam ferret: neque tu, inquit, Poëta bonus esses, si præter numerum caneres: neque ego princeps probus, si contrà leges judicarem. *Plut.*

Lysander, culpantibus ipsum, quod multa per dolum agendo indignum Hercule se gereret, dixit: ubi Leonina pellis non sufficit, ei adsuenda est vulpina. *Plut. in Lysand.*

Idem de agro controverso, cùm viderentur Argivi justiora quam Spartani afferre argumenta, stringens gladium: Hunc (ait) qui tenet, is optimè de agrorum finibus disputat. *Plut. in apoph.*

Demaratus. Defecerat quidam Persa à rege suo, eique *Demaratus* persuaserat, ut ad regem rediret: quem cùm deinde rex necare intenderet: *Demaratus* turpe, inquit, est, ô rex, a quo, cùm inimicus esses,

esses, pœnas sumere defectionis non potuisti, eum nunc amicu[m] factum abs te occidi. *Id.*

Ludovicus XII. Gallorum Rex, cùm sæpè repeteret edictis su[is] Iulius Pontifex, Ecclesiæ servandæ gratiâ bellum Ludovico indi[ctum], dixit: At verissimum esse comperio illud sapientis dictum capitalem esse injustitiam eorum, qui cùm maximè falluht, id a[gunt], ut boni videantur. *Annal.Franciæ.*

§ EXEMPLA PROFANA.

ATheniensibus, inito cum Eumolpo bello, cùm angusta annon[a] esset, *Pyrander* frumenti publici dispensator de medio detraxit restrictè præbendo: eum populus ut proditorem suspectum saxi[s] obruit. *Callisthenes l.3. Thraciæ historia apud Plut. in Par.*

Romanis, bello Gallico difficultate laborantibus, *Cinna* congia[rium] publicum subtraxit: quem populus, ut regni affectantem, la[pidibus] cooperuit. *Aristides l.3.*

Homeri versiculum olim in *Demosthenem* vulgò jactatum fuis[se], multorum auctorum testimoniis constat:

Δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιῷτο. id est:
Forsan & innocuum culpet vir sævus & acer.

Propterea quòd accepta pecunia nonnunquam & malos defende[ret], & pugnaret bonos. Eundem ad Varronem torsit *M. Tullius l. epist. ad Atticum* 13.

Nicephorus Imp. fœdere cum Saracenis soluto, multa imperi[o] suo incommoda intulit. *Sigebertus in Chron.*

Celebratur *Iasonis*, qui apud Thessalos dominatus est, sententia quam usurpabat semper, cùm aliquos læderet vel premeret: Necess[e] esse in parvis ut delinquerent, qui in magnis rectè agere vellet. *Plut.*

Vide cætera, loco de Iustitia.

INNOCENTIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

INnocens manibus & mundo corde: qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo: hic accipiet benedictionem à Domino, & misericordiam à Deo salutari suo. *Ps.*14.

§ SENTENTIAE PATRUM.

ILla est vera innocentia, quæ nec inimico nocet. *Aug. super Ps.*

Vera innocentia est, ubi integritas sine peccato: venditio est sine debito: flagellum sine merito. *Id. ib.*

Quis est innocens? qui, cùm aliis non nocet, nec sibi nocet. Qui enim & sibi nocet, non est innocens. *Id. ib.*

Innocentia & integritas levi sorde violatur aspersa, & gratiæ sua munus amittit. *Ambros. in hex.*

Innocens inter ipsa tormenta fruitur conscientiæ bono: & inte[r] mali-

malignitates, quùm de pœna metuit, de innocentia gloriatur. *Hier. ad Demetr.*

Qui mala pro bonis rependit, ex ejus domo non ejicientur mala. *Nilus apud Ant. & Max. serm. de innocent.*

Non mediocris est titulus virtutis, inter pravos vivere benè, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem & morum lenitatem. *Bernhard. super Cant.*

Gaude de innocentia, & exulta: gaude, inquam: quia ubique illæsa est, ubique secura. Si tentaris, proficis: si humiliaris, erigeris: si pugnas, vincis: si occideris, coronaris. Tu in servitute libera es, in periculo tuta, in custodia læta: tibi omnis reatus adjicitur: tibi universa malitia subjugatur: te potentes honorant: suscipiunt principes: magnates exquirunt: & illi nonnunquam te desiderant, qui impugnant. Tibi boni parent, mali invident, zelant æmuli, inimici succumbunt, nec unquam poteris victrix non esse, etiam si inter homines judex justus defuerit. *Chrysost. in homil.*

Puritas innocentiæ conservata, fons est & origo omnis scientiæ & virtutis. *Hugo.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. Oda. 22. lib. 1.

Integer vitæ, scelerisque purus,
Non eget Mauri jaculis, nec arcu,
Nec venenatis gravidâ sagittis,
Fusce, pharetrâ:
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Ovid. lib. 5. de Tristib. El. 5.

Nec fore perpetuam sperat sibi numinis iram,
Conscius in culpa non scelus esse sua.

Ovid. lib. 4. Fast.

Conscia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba sumus.

Ovid. Eleg. de Nuce.

Sic reus ille fere est, de quo victoria lucro
Esse potest: inopis vindice facta carent.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

TRiumphus innocentiæ est, non peccare, ubi liceat: in quem plus potes peccare, desine. *Sen. in Prov.*

Nemo invenitur, qui se possit absolvere; & innocentem quisque se dicit, respiciens testem, non conscientiam. *Id. l. 1. de ira.*

In malis sperare bonum, nisi innocens, nemo solet. *Id. ib.*

Innocentia per gradus certos ab homine discedit, & ne in maxima trepidet audacia, diu vires in minoribus colligit. *Quintilian.*

❡ APOPHTHEGMATA.

B*ion* olim cum scelerosis navigans, incidit in prædones: illis dicentibus: Actum est de nobis, si agnoscamur: & de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse, salus est. *Laert.l.4.c.7.*

Phocion. Ex his, qui cum Phocione erant morituri, quidam indignabundus deplorabat sortem suam: quem ita consolatus est Phocion: Non tibi, inquiens, Evippe, satis est cum Phocione mori? *Plut.in apoph.*

Titus Vespasianus, audiens suos antecessores in imperio multis injuriis à subditis affectos: Nemo, inquit, me injuriâ afficere, aut contumelia potest: quia nihil ago, quod alios lædere possit. *Xiphil. in Vita Vespas.*

Idem, quùm febre correptus, lectica à loco, in quo tum erat, transferretur, dimotis plagulis cœlum suspexit, questusque est, sibi immerenti vitam eripi, quùm nullum per omnem vitam extaret factum, cujus pœniteret, uno duntaxat excepto. Id cujusmodi fuerit, nec ipse prodidit, nec quisquam conjectare potuit. *Suet.*

Antonius Pius reprehendenti cuipiam eum, quod in hostes mitis esset, atque in conjuratos, quos vicerat, ac dicenti: Quid si hostes vicissent? graviter respondit: Nos non sic Deos colimus, nec sic vivimus, ut illi nos vincant. *Brus.l.5.c.26.*

Alphonsus percontatus à suis, cur sine satellitibus sæpenumero incederet: Se innocentiâ comitatum incedere, respondit. *Panorm. de Alphonsi reb gest.*

Socrates jam ad mortem damnatus, Apollodoro comploranti, dicentique: Innocens morieris? Quid, inquit, num me nocentem mori malles? *Xen in apoph.pro Socrate.*

Idem, cum judices inter se disceptarent, quâ pœnâ dignus esset Socrates? Ego, inquit, ob ea quæ feci, dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. *Laert.*

Plato, quum quidam ei narraret, nonnullos esse, qui ipsum maledictis insectarentur: At ego, inquit, sic vivam, ut illis non habeatur fides. *Ant.par.2.Melis.ser.69.*

Tectamenes innocenter ab Ephoris damnatus abiit ridens. Rogantibus autem iis, qui aderant, an contemneret Lacedæmoniorum leges? Nequaquam, inquit: quin gaudeo potius, quod hæc mihi mulcta solvenda est, cum eam nec indixerim cuipiam, nec à quopiam mutuo acceperim. *Plut.in Lacon.apoph.*

Anaxandridas Leontis F. cuidam acerbè ferenti, quod cogeretur urbe exulare: Ne, inquit, vir optime exhorrescas exulare civitate, sed à justitia exulare horrendum est. *Plutarch.in Lacon.*

❡ SI-

§ SIMILITUDINES.

UT ignis in aquam conjectus continuò restinguitur & refrigeratur: Sic referens falsum crimen, in purissimam & castissimam vitam collatum, statim concidit & extinguitur. *Cic. pro Roscio Comodo.*

Vt nepenthes herba, ab Homero prædicata, addita poculis, omnem convivii tristitiam discutit: Ita bona mens insita nobis, omnem vitæ sollicitudinem abolet. *Erasm.*

§ HIEROGLYPHICA.

ANte alia tàm *Ovis* quàm *Agnus* hieroglyphicum est *Innocentiæ*. Hinc illud apud Cyprianum sapientissimè scriptum, libro de Livore: Meminisse debemus, quo vocabulo Christus plebem suam appellet, quo titulo gregem suam nuncupet? Oves nominat, ut innocentia Christiana ovibus æquetur: Agnos vocat, ut Agnorum naturam simplicem simplicitas mentis imitetur. *Pier. Val. lib.* 10. *p.* 92. *D.*

Neque desunt, qui *Piscem* hieroglyphicum *Innocentiæ* esse contendant: cum omnino sint innocui, neque elementum suum ad insidias aliis inferendas transgrediantur, eoque spectare dicunt Pythagoræ præceptum, qui abstinendum esse piscibus edicto caverit, ne persequerentur insontes. *Pier. Val. l.* 31. *p.* 289. *C.*

Abluendarum manuum gestus signum quoque hieroglyphicum est *Innocentiæ*, quasi illas non contaminatas habere profiteamur. Vnde antiqui contestari volentes, se alicuius sceleris innoxios esse, nec assensum præbuisse, in conspectu multitudinis manus abluebant. *Pier. Val. l.* 35. *p.* 329. *A.*

INOBEDIENTIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

EN propono in conspectu vestro hodie maledictionem, si non audieritis mandata Domini. *Deut.* 12.

Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino DEO tuo, ex decreto judicis morietur homo ille. *Ib.* 17.

Si genuerit homo filium contumacem, qui non audiat patris ac matris imperium, & coercitus obedire contempserit, lapidibus eum obruet populus civitatis, & morietur. *Ib.* 21.

Qui contradixerit ori tuo, & non obedierit cunctis sermonibus tuis, quos præceperis ei, moriatur. *Iof.* 1.

Non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. 1. *Reg* 8.

Quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. *Ib.* 15.

Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat, *Iob*, 11.

Quid autem vocatis me, Domine! Domine! & non facitis quæ dico? *Luc.6.*

Per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi? *Rom.5.*

Qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistit. *Ib.13.*

In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit vestra inobedientia. 2.*Cor.10.*

Fratres, si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur. 2.*Thess.3.*

Omnis prævaricatio & inobedientia accipit justam retributionem mercedis. *Hebr.2.*

Væ illis! qui in contradictione Core abierunt. *Ep.Iudæ.*

¶ Exempla Sacra.

INobedientiæ & ejus pœnæ exempla: Adam & Eva, *Gen.*3. ℣.6.16.18. *Rom.*5.19. Pharao, *Exod.*7.14. & 8 32 & 9.35. & 10.20. & 14. ℣.27.28. Israelitæ, 17.4. *Num.* 14. ℣. 41.44. *Deut.* 9. ℣.23.24. 1. *Reg.* 20.36. 2.*Reg.*17.14. Achan, *Ios.*7.5. Saul, 1.*Sam.*13. ℣.13. & 15.19. Vir Dei, 1.*Reg.*13.℣.21.26. Rex Israel, 20.℣.42. Naaman, 2.*Reg.*5.13 Ioas Rex, 13. ℣.19. Iosias, 2.*Paral.*35.22. Ionas, *Ion.*1.3 & 2.℣.1. Cæci illuminati, *Matth.*9.31. Quidam Iudæi, *Tit.*2.10. Inobedientia ergà parentes damnatur. 2.*Tim.*3.℣.2.

¶ Exempla Profana.

LAcedæmonij Isadam puerum adhuc, quem lex nondum ad pugnã vocabat, quoniam exiliens Gymnasio strenuum se præstiterat, coronâ donaverunt. Quoniam verò nondum ætate postulante, & insolitis etiam armis in hostes irruerat, pœna affecerunt. *Ael.lib.6.*

Athenienses olim damnabant reos, non quidem si totam tantum legem, sed si unicam syllabam transgressi fuissent. *Alex.l.3.c.4.*

P.Crassus Mutianus architectum, ob imperium licet cum ratione spretum, virgis cædit. *Theat.Zwing.fol.*3616.

Apud *Thurios* lex erat militaris, ut contumax miles, desertor vel transfuga, muliebri veste amictus, ob ignominiam vinctus teneretur. *Alex.l.2 c.23.*

Apud *Macedones* iniussu ducis vel imperatoris arma capere, in ordines ire, aut hostes demum invadere, lege militari cavebatur. *Alex.ab Alex.l.1.c.20.*

Philippus rex Archidamum morte mulctavit, quòd, cùm eum perseverare cum armis jussisset, ille deposuisset. *Aelian.l.14.*

Sub *Lysandro* classis Lacedæmoniorum præfecto, Bercyllides à Pharnabazo accusatus, quod ordines non servasset, ignominiæ causâ stare iussus est, scutum præ se ferens: hæc enim non servati ordinis pœna est. *Xenophon.l.3.*

Vide Obedientia.

INSCITIA.

¶ Apophthegmata.

Diogenes percontanti, quæ tellus graviorem gestaret molem? Quæ hominem, ait, rudem & à bonarum artium studio alienum. *Stob.*

Plato eò differre doctum ab indocto dicebat, quò bene valentem ab ægroto videmus. *Fulg. l.7.c.2.*

¶ Similitudines.

UT Panthera benè olet, sed non nisi bestiis, quas ad se trahit, hominibus non item: Ita jocus bonis ingeniis gravis est, stupidis & bardis quovis aromate gravior. *Plin. l.8. c.17.*

Vt Tygrides, si quis tympanis circumsonet, in rabiem agi dicuntur, adeò ut seipsas denique discerpant: Ita quosdam offendit, quod aliis reddit animum, puta Musica, Eloquentia, &c. *Plut.*

Vti salicis semen ante maturitatem abjectum, non solùm ipsum nihil gignit, verùm etiam fœminis sterilitatis est medicamentum, hoc est, efficit, ut non concipiant: Ita sermones istorum, qui prius docent, quàm verè sapiant, non solùm ipsos non reddunt meliores, verùm etiam auditores suos inficiunt & reddunt indociles. *Plin. lib.15, c.27.*

Nullum est animal, quod impensiùs amet suos fœtus, quàm asinus & simia: Ita indocti suas commentatiunculas præter alios amplectuntur. *Plin. l.18. c.43. & c.54. eod. l.*

Fraxinum campestrem in tantum horrent serpentes, ut nec matutinas, nec vespertinas illius umbras, quamvis longissimas, unquam attingant: & si gyro frondibus hujus arboris claudatur ignis & serpens, citius in ignem fugiat serpens, quàm in fraxinum: Ita nihil convenit vitiis & studio sapientiæ, sub cujus umbra quisquis se continuerit, tutus erit ab huius vitæ venenis. *Id. l.16. c.14.*

Vt in magicis artibus vulgus hoc magis admiratur, quo minus percipit ratione, cur illa aut illa tam absurda præscribantur: Ita quidam magis admirantur stylum, aut carmen, quod non intelligunt. *Id.*

Vide Ignorantia. Item Scientia, Doctrina, Eruditio.

INSIDIÆ.

¶ Exempla Sacra.

INsidiarum structarum exempla: Esau Iacobo, *Gen.* 27. ℣. 42. Iosua Hai, &c. *Ios.* 8. ℣. 12. Abimelech Sichimitis & Baalitis, *Iudith.* 9. ℣. 25. 34. 42. 43. Delila Samsoni, 16. ℣. 12. Israelitæ Benjamitis, 20. ℣. 29. 36. 37. 38. 39. Saul Amalech, 1. *Sam.* 15. 6. Davidi, 18. ℣. 15. 16. 17. & 24. ℣. 12. 13. Baasa,

Baaſa Nadab, 1.*Reg* 15. 27. Iezabel Eliæ, 19. 14. Benadad regi Iſrael, 2.*Reg*.6.8. Ozias Phacee, 15.30. Servi Ammon, 21.℣.22.23. Ieroboam Abiæ, 2.*Paral* 13.13. Ammonitæ & Moabitæ Ioſaphato, 20.22. Zodab Ioas, 24.26. Ieruſalem Amaſiæ, 25 27. Bagathan & Thares Aſſuero, *Eſth*.6. 2. Impius Pio, *Pſal*. 10. ℣. 8. 9. Iudæi Chriſto, *Matth*. 26. 4. *Marc*. 14. 1. *Luc*. 6. 7. *&* 11. ℣. 53. 54. *&* 19. 47. Herodias Iohanni, *Marc*.6.19. Iudæi Paulo, *Actor*.9. ℣.24.25.29. *&* 20.℣.3.19. *&* 23.15. *&* 25.3. 2.*Corinth*.11.℣.29.

§ EXEMPLA PROFANA.

CVm *Darius rex* Orœtem præfectum Sardium ob tyrannicam crudelitatem clam interficiendum curare vellet, triginta Perſæ ſeſe obtulerunt, ſinguli promittentes, vel vivum vel mortuum Orœtem ſeſe adducturos: ſors tamen Bagæo Artontis F. obtigit, qui Sardes profectus, curavit à ſatellitibus Orœtem necandum. *Herod. lib* 3.

Porſenna rege Hetruſcorum Romam obſidente, C. Mutius Scævola, cum conſtituiſſet regem opprimere incautum, veſte indutus Hetruſca, & aſſimili linguâ utens, in caſtra penetravit: cum ambiſſet tribunal, ubi rex conſidebat, ignoraret autem regem, & timeret ſciſcitari, qui eſſet è quem maxime ex conſeſſu arbitratus eſt regem eſſe, eum ſtricto gladio obtruncavit. *Plut. in Poplicola & in Paral. ex Ariſtidis Mileſ. l*.3.

Cum *Diomedes & Vlyſſes* communi opera ſublato Palladio redirent noctu, Vlyſſes, quo facti gloriam in ſe unum transferret, deſtinabat occidere Diomedem præcedentem, ac Palladium ſecum portantem. Itaque cùm enſem in caput illius à tergo vibraſſet, Diomedes, animadverſa ad lumen lunæ gladii umbra, ſubtraxit ſe plagæ: correptumque Vlyſſem vinctis manibus præcedere compulit, gladio lato ſubinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea neceſſitas. *Suidas, Zenodotus & Eraſ. in Adagiis*.

Thoriſmundus rex Viſigothorum Toloſæ, anno regni ſui ſecundo, cum de vena ſanguinem minuiſſet, fuit à ſuo cliente, conſilio fratrum, interfectus: ſed parvo cultello, quem manu tenebat, inſidiantium aliquot interfecit. *Rodoric. Toletanus l*.2. *Paral. Hiſpan c*.2

Hungari conſpiraverant adverſus Sigiſmundum Imp. armatique regiam intraverant, aut capturi regem, aut ſi id non ſuccederet, occiſuri: quos ut ad ſe irrumpentes Imperator cognovit, accepto pugione in medium progreſſus: Ecquis, inquit, veſtrum manus in me injiciet, aut quidnam feci, quòd me regem veſtrum occidere vultis? Prodeat è vobis, ſi quis audet, & mecum ſolus congrediatur! Ea voce & audacia obſtupuère conjurati, & ſibi quiſque timens abière. *Aeneas Syl. l*.3.

INSOLENTIA.

SIMILITUDINES

SIcuti vina, & poma ſubacerba, vetuſtate emiteſcunt dulceſcuntque: Sic ætatis inſolentia longo rerum uſu mitigatur. *Eraſm.*

Vt equæ, conſpecta in aquis forma ſua, aguntur in rabiem, authore Columella: Ita quidam nimium admirantes ſua, ad inſaniam uſque redduntur inſolentes. *Idem.*

Vide Arrogantia, Superbia.

INSTITUTIO.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

AD diſcendum, quod opus eſt, nulla ætas ſera videri poteſt: quod & ſi ſenes magis decet docere, quàm diſcere; magis tamen decet diſcere, quàm ignorare. *Aug. in epiſt. ad Hieron.*

Ego ex eorum numero me eſſe profiteor, qui ſcribunt proficiendo, & ſcribendo proficiunt. *Id. Epiſt. 7.*

Ab omnibus libenter diſce, quod neſcis, quia humilitas tibi commune facere poteſt, quod natura facit commune. *Id. in Epiſt.*

Naturæ ordo ſic ſe habet, ut, quum aliquid diſcimus, rationem præcedat authoritas. *Id. de moribus Eccl.*

Nihil prodeſt facienda didiciſſe, & non facere. Melius eſt neſcire aliquid, quàm cum periculo diſcere. *Hieron. in Epiſt.*

Vera hominis ſcientia eſt, imperfectum ſe noſſe. *Id. ad Luciferum.*

Optabile eſt & mihi præclarum, uſque ad ultimam diſcere ſenectutem: quoniam nulla ætas ad perdiſcendum ſufficere poteſt. Docere verò alios, affectare eum, qui non ſufficienter inſtructus eſt, res mihi videtur antiqui proverbii: In dolio diſcere artem figuli: hoc eſt, in periculo. *Gregor. Nazianz. in apolog.*

Sunt, qui ſcire volunt, eo fine tantùm, ut ſciant, & turpis curioſitas eſt: & ſunt, qui ſcire volunt, ut ſcientiam ſuam vendant, & turpis quæſtus eſt: & ſunt, qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt. Sed ſunt quoque qui ſcire volunt, ut ædificent, & charitas eſt: & ſunt qui ſcire volunt, ut ædificentur, & prudentia eſt. *Bernh. in Cant. ſerm. 26.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

—— οὐ λυποῦντα δεῖ
Παιδάριον ὀρθοῦν, ἀλλὰ καὶ πείθοντά τι.

—— Verberibus haud ſolùs puer,
Verbis ſed inducendus ad rectum bonis.

Sic Terentianus Mitio Adelph. 1. 1.

Pudore & liberalitate liberos
Retinere satius esse credo, quam metu.

Et aliquanto post.

Hoc patrium est, potius consuefacere filium
Sua sponte recte facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur nescire imperare liberis.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

LEctio certa prodest, delectat. Qui, quò destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur: non ire istud, sed errare est. *Sen. Epist.* 43.

Mutuo ista fiunt: & homines dùm docent, discunt: non est, quod gloria publicandi ingenii producat in medium: ut recitare istis velis, aut disputare. Si haberes isti populo idoneam mercedem, nemo est, qui intelligere te possit. Cui ergò, inquis, ista didici? non est, quod timeas, ne operam perdideris, si tibi didicisti. *Sen. Epist.* 7.

Quid est stultius, quam quia diù non didiceris, non discere? omnis ætatis homines schola admittit. Tamdiu discendum est, quamdiu nescias: Si proverbio credis, quamdiu vivas: Etiam seni discendum est. *Id. Epist.* 76.

Mores primùm, mox sapientiam disce: quæ sine moribus malè discitur. *Id. ib.*

Debent homines viaticum senectutis literarum eruditionem parare discendo, ne defecerint insipienti animo: literas tanquam baculum infirmo corpori repertas esse: eundem finem esse discendi, qui & vivendi. *Id. in prov. phil.*

¶ SIMILITUDINES.

UT terra, quò melior est natura, hoc magis corrumpitur, si negligatur: Ita ingenia, nisi rectè excolantur, quo sunt feliciora, hoc pluribus vitiis obducuntur. *Plut.*

Est terra quædam asperior, duriorque, quæ tamen culta protinus ferax redditur: Sic ingenia duriora naturâ, institutione mansuescunt. *Plut.*

Vt curruum rotæ vi inflexæ nunquam ad pristinam rectitudinem queunt revocari, itidem histrionum baculi: Ita quædam ingenia sic consuetudine & institutione depravantur, ut corrigi non queant. *Idem.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

PHilosophiam Chaldæorum & Ægyptiorum pueri à patribus discunt. *Diod. l.* 1. *c.* 6. & *l.* 2. *c.* 8.

Indi & Brachmanes edito infanti curatorem, & vitæ magistrum custodem adhibebant, ut sub legibus & magistratibus, bonis disci-

plinis formatus, salutaribus exemplis eruditetur. *Alex. ab Alex. l. 2. cap. 25.*

Persæ tria præcipuè liberos suos docebant: equitare, jaculari, & vera dicere. Vicissim tria vehementer damnabant: mentiri, inter ærarios esse, & omnem rem immundam edere. *Fulg. l. 2. cap. 1. ex Xenophonte & Plut.*

Romani quotannis sex optimatum filios ad sex Hetruriæ populos mittebant, ut auguralem scientiam discerent. *Alex. l. 5. c. 19.*

Augustus Cæsar rectorem solitus est apponere ætate parvis, ac mente lapsis, donec adolescerent, aut resipiscerent: ac plurimorum liberos & educavit simul cum suis & instituit. *Suet.*

Carolus Magnus Burchardo Herbipolensi Episcopo duodecim adolescentes ex illustribus parentibus Saxonum natos, quos obsides acceperat, servandos & erudiendos in doctrina pietatis commisit, *teste Balæo Centuria 13. c. 57.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

SVnt, qui *Calathum cum pullis hirundineis* in aliquot veterum monumentis observatum, hieroglyphicum *Institutionis* esse contendant, argumentumque ejusmodi Osiridis & Cereris beneficia in mortales collata, referant, quòd scilicet ab iis & vivendi leges, & agri colendi præcepta receperimus, & æquo cum reliquis jure vitam degere didicerimus. *Pier. Val. l. 22. p. 208. E.*

Vide Discendi cupiditas, Disciplina, Doctrina, Educatio, Professor.

INTEMPERANTIA.

¶ APOPHTHEGMA.

D*Emetrius Phalereus*, conspicatus juvenem intemperantiæ deditum: Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, ventrem, pudenda & barbam. *Laert. l. 5. c. 5.*

¶ SIMILITUDO.

QVemadmodum temperantia sedat omnes appetitiones, & efficit, ut hæ rationi rectæ pareant, conservatque considerata judicia mentis: Sic huic inimica intemperantia omnem animi statum inflammat, conturbat, incitat. *Cic. l. 4. Tuscul. quæst.*

Plura quære Titul. de Temperantia, Libidine, Scortatione, Ebrietate, Luxuriâ, Gula, Volupt ate.

INVIDIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

NE comedas cum homine invido, & ne desideres cibos ejus: quoniam in similitudine arioli & conjectoris æstimat, quod igno-

ignorat. Comede & bibe, dicet tibi, & mens ejus non est tecum. *Prov.* 23.

Alius alium per invidiam occidit. *Sap.* 14.

In bonis viri, inimici illius: in tristitia & in malitia illius, amicus agnitus est. *Eccl* 12.

An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? *Matth.* 20.

Cùm sit inter vos zelus & contentio, nonne carnales estis, & secundum hominem ambulatis? 1. *Cor.* 3.

Quidam quidem & propter invidiam & contentionem Christum prædicant: quidam autem & propter bonam voluntatem. *Phil.* 1.

Væ illis, qui in viam Cain abierunt. *Epist. Iudæ.*

Neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ. *Sap.* 6

Non efficiamini inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. *Gal.* 5.

Vbi zelus & contentio, ibi inconstantia & omne opus pravum. *Iacob.* 3.

Deponentes igitur omnem malitiam, & invidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. 1. *Petr.* 2.

Rursum contemplatus sum omnes labores hominum, & industrias animadverti patére invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est. *Eccl.* 4.

Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. *Sap.* 2.

Parvulum occidit invidia. *Iob.* 5.

Vita carnium, sanitas cordis: putredo ossium, invidia. *Prov.* 14.

Qui sibi invidet, nihil est illo nequius; & hæc redditio est malitiæ illius. *Eccl.* 14.

¶ Sententiae Patrvm.

INvide, quid suspiras? Proprium ne malum, an alienum bonum? *Basil. serm. de invidia, & aliis locis.*

Rubigo peculiare est vitium frumenti: & invidia morbus est amicitiæ. *Id.*

Canes nutricatione cicurantur, & cultu mansuescunt leones: invidi verò ad obsequium magis efferantur. *Id.*

Invidia probum virum sequitur, œstrum existens impuri spiritus. Qui hunc suscepit ac velut pectore complexus est, nihil aliud habet, quam quod animam suam exest & dissecat, simulque cum corpore absumit mœrorem acerbissimum, ac solatii omnis expertem aliorum prosperitatem existimans. *Greg. Nazianz. in Eccl.*

Invidia, pestiferum malum, hominem in diaboli conditionem ac in dæmonem immitissimum convertit. Per eam mors venit in mun-

mundum: propter ipsam Abel est interemptus: David cædis periculum subiit: Iudæi Christum interfecerunt. Invidi adversa aliorum fortuna, ut Scarabei alieno stercore, nutriuntur. *Chrysost. in homil.*

Fuge invidiam, quæ non solum alienos, verum multo magis eum, quem possederit, lacerare consuevit. *Ambr. l. de fuga seculi.*

Invidia est filia superbiæ: sed ista mater superbia nescit esse sterilis: ubi fuerit, continuò parit; suffoca matrem, & non erit filia. *Aug. de Verbo Domini.*

Invidia vitium diabolicum, quo solo diabolus reus est, & inexpiabiliter reus. Non enim diabolo dicitur, ut damnetur, adulterium commisisti: furtum fecisti: villam alienam rapuisti: sed homini stanti invidisti. *Id. l. 1. de doctrina Christiana.*

Tolle invidiam, & tuum est, quod habeo: tollam invidiam, & meum est, quod habes. *Id. in Ioan.*

Invidia est odium alienæ felicitatis, respectu superiorum, quia eis non æquatur; respectu inferiorum, ne sibi æquentur; respectu parium, quia sibi æquantur. *Id. ib.*

Oro te, quid invido delectationis præstat invidia? quem secretis quibusdam conscientiæ ungulis livor ipse discerpit, & alienam felicitatem tormentum facit? *Hier. in Epist. ad Demet.*

Tanto quisquis plus invidet aliis bona præsentia, quanto minus ea ipse contempserit. *Greg. l. 3. mor.*

Dum electi proficiunt, reprobi ad rabiem furoris excitantur, & bona nascentia, quæ nolunt imitari, persequuntur. *Ib.*

O invidia, quæ semper sibi est inimica: nam qui invidet, sibi quidem ignominiam facit; illi autem, cui invidet, gloriam parit. *Chrysost. super Matth.*

Tantos invidus habet iustæ pœnæ tortores, quantos invidiosus habuit laudatores. *Prosp. l. 3. de Vitiis & Virtutibus.*

Invidia, in suum autorem reciproca, est de bono alterius tabescentis animi cruciatus. *Id. ib.*

Invidiâ iustius nihil est, quæ protinus ipsum autorem perimit excruciatque suum. *Id. ib.*

❡ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ὁ φθονερὸς αὑτῷ πολέμιος καθίσταται.
Αὐθαιρέτοις γὰρ συνέχεται λύπαις ἀεί.
Sibi hostis ipse redditur Vir invidus,
Hunc namque mœror, quam sibi accersit, premit.

Lucret. 3.

Macerat invidia, ante oculos illum esse potentem,
Illum aspectari, claro qui incedit honore:
Ipsi se in tenebris volvi cœnoque queruntur.

Mar-

Martialis 5. Ep.10.

Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiquos semper ut illa novis.

Silius 17.

O dirum exitium mortalibus! ô nihil unquam
Crescere, nec magnas patiens exsurgere laudes
Invidia!

Prop. 2, 25.

Invidiam quod habet, non solet ire diu.

Hor. 1. Ep. 2.

Invidus alterius macrescit rebus opimis.
Invidiâ Siculi non invenere tyranni
Majus tormentum.

Plaut. Truc. 4. 2.

Invidere alij benè esse, tibi malè esse, miseria est.
Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.

Pub. Syrus.

Miserrima est fortuna, qui inimico caret.

Plaut. Capt. 3. 4.

Est miserorum, ut malevolentes sint atq; invideant bonis.

Idem Bach. 3. 6.

Nullus est, qui non invideat rem secundam obtingere.

Ter. Andr. 4. 1.

Hoccine credibile est aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam ut siet,
Vt malis gaudeat alienis, atque ex incommodis
Alterius sua ut comparet commoda?

Senec. Hercul. Fur. v. 351.

Ars prima regni est, posse te invidiam pati.

Virg. de Livore.

Livor tabificum malis venenum
Intactis vorat ossibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quod quisquis furit, invidetque sorti
Vt debet, sibi pœna semper ipse est.
Testatur gemitu graves dolores.
Suspirat, gemit, incutitque dentes.
Sudat frigidus, intuens quod odit,
Effundit mala lingua virus atrum,
Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat ossa.
Non lux, non cibus est suavis illi.

Nec

Nec potus juvat, aut sapor Lyai,
Nec si pocula Iupiter propinet,
Atque hac porrigat & ministret Hebe,
Aut tradat Ganymedes ipse nectar, &c.

Ausonius in Pittaci sententiis.

Demens superbis invidet fœlicibus.

Ovid. l.1. de arte Amandi.

Fertilior seges est alienis semper in agris,
Vicinumque pecus grandius uber habet.

Ovid. l.2. de Remedio amor.

Ingenium magni livor detrectat Homeri:
Quisquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.

Ovid. l.2. Met. v.762.

Protinus invidia nigro squalentia tabo
Tecta petit. Domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento,
Tristis & ignavi plenissima frigoris, & qua
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Constitit aute domum (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extrema cuspide pulsat.
Concussa patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam &c.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies, livent rubigine dentes:
Pectora velle virent, lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem visi movere dolores:
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo
Successus hominum, carpitque & carpitur una,
Suppliciumque suum est.

Ovid. l 3. de Ponto. El.3.

Livor, iners vitium, mores non exit in altos,
Utque latens ima vipera serpit humo.

Silius Italicus lib.11. bel. Pun.

Dum malus obtrectat facta immortalia livor,
Nec finit adjutas ductoris crescere laudes.

Ovid.1. de Remed.

Summa petit livor, perflant altissima venti.

Silius Ital. lib.13. bel. Pun.

Magnanima invidia virtus caret.

Ovid. l.3. de Ponto. El.4.

Scripta placent a morte quidem : quia lædere vivos
Livor & invisa carpere dente solet.

Idem l.4. de Ponto. El.16.

Non solet ingeniis summa nocere dies.

Id 1. Amor.15.

Pascitur in vivis livor : post fata quiescit :
Tunc suum ex merito quemque tuetur honos.

Hor. Oda. 24. l. 3.

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Id. l 2 Epist. ad Augustum.

Urit enim fulgore suo, qui prægravat artes
Infra se positas : extinctus amabitur idem.

Martial. l.1. Epigram.41.

Quid ducis vultus, & non legis ista libenter,
Omnibus invideas, livide, nemo tibi.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

INvidentia est ægritudo ex alterius rebus secundis. *Cic.3.Tusc.*

Virtutis comes invidia plerunque bonos insectatur. *4. ad Herennium.*

Latè patet hoc vitium, & est in multis, invidere scilicet. *Cicero Appio pulchro Famil.3.*

Mos est hominum, ut nolint eundem pluribus rebus excellere. *De Clar.Orat.*

Plèrique sunt invidi, maximeque est hoc commune vitium & pervulgatum: invidetur autem præstanti florentique fortunæ. *2. Orat.*

Invident homines, maximè paribus aut inferioribus, cum se relictos sentiunt, illos autem dolent evolasse : sed etiam superioribus invidetur sæpè vehementer, & eo magis, si intolerantius se jactant, & æquabilitatem communis juris, præstantia dignitatis aut fortunæ suæ transeunt. *2.de Oratore.*

In judiciis invidia imbecillis esse debet : nihilque homini est tàm timendum, quàm invidia : nihil innocenti suscepta invidia tàm optandum, quàm æquum judicium. *Pro Cluent.*

Invidia summus ordo caret. *3.de Legib.*

Invidia, virtute parta, gloria, non invidia putanda est. *3. Invect. in Catil.*

Nulla tàm modesta felicitas est, quæ malignitatis dentes vitare possit : divites enim sunt alienis jacturis, locupletes calamitatibus, immortales funeribus. Vide quidam interrogatus, quomodo invidos non haberet ? respondit : si nihil ex magnis rebus habue-

habueris: aut nihil feliciter gesseris: nam sola miseria caret invidia. *Val. Max. l. 4.*

Invidiam effugies, si te non ingesseris oculis, si bona tua non jactaveris, si sciveris in sinu gaudere. *Sen. epist.*

Etsi multos inimicos tibi faciat injuria: multos tamen faciet invidia. *Id. de morib.*

Homo sum, quomodo devitabo secularium rerum invidiam? Facilius est pauperi contemptum effugere, quàm diviti invidiam. *Idem ibid.*

Vtinam invidi oculos haberent in omnibus civitatibus, ut de omnium felicitatibus torquerentur: nam quanta felicium sunt gaudia, tanti invidorum sunt gemitus. *Id. ib.*

Venenum, quod serpentes in alienam perniciem effundunt, sine sua continent: non ita vitium invidiæ continetur: Nam invidum torquet & macerat, bona odit & extenuat, injurias verò dilatat atque auget. *Idem in Epist.*

Nunquam melius torquebis invidos, quam virtuti & gloriæ serviendo *Id. ibid.*

Invidia tacitè, sed inimicè irascitur. Invidiam ferre aut fortis, aut felix potest. *Id. ib.*

Si non invideris, major eris: nam qui invidet, minor est. Scito quid est invidia? Dolor est animi ex alienis incommodis. Scito etiam & illud, quod nulli invidet vir bonitate præditus. *Id. in Prov.*

¶ APOPHTHEGMATA.

CLeobulus interrogatus, quænam præcipuè cavenda sint? respondit: Amicorum quidem invidiam, inimicorum autem insidias. *Max. serm. 54.*

Bion conspiciens quendam tristi vultu, qui habebatur invidus: Nescio, inquit, utrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri boni quippiam? *Laert. l. 4. c. 7. Stob serm. 36.*

Agis, quum quidam dicerent, esse nonnullos alienæ familiæ, qui ipsi inviderent: Geminam igitur, inquit, habebunt molestiam, quos & sua ipsorum mala cruciabunt: atque insuper tum meis, tum amicorum meorum bonis torquebuntur. *Plut. in Lac.*

Socrates interrogatus, quid bonis viris molestum esset? dixit: Malorum felicitas. Quid malis? Bonorum prosperitas. *Antonius in Melissa serm. 70. part. 1.*

Aristoteles ostendere volens quid esset invidia? Antagonistam fortunatorum esse dixit. *Ant. in Meliss. part. 1. serm. 62.*

Epictetus rogatus, quomodo quis hosti dolorem excitare posset? dixit: Si quis ita comparet seipsum, ut optima quæque faciat. *Ant. in Meliss. part. 1. serm. 72.*

Thales sciscitatus, quo pacto adversæ fortunæ ictus quispiam ferat facillimè? Si inimicos, ait, videat deterius affectos. *Brus. l. 3 c. 7.*

Anach.

Anacharsis percontatus, cur homines subindè tristentur? Respondit: Quia non solùm propria mala eis molesta sunt, sed etiam aliena bona. *Ant.serm.62.part.1.Meliss.Maxim.serm.54.*

§ SIMILITVDINES.

NOn quævis arbor patitur complectentem se vitem, sed quædam præsocant eam, & extinguunt: Ita ambitiosi quidam juvenes ob invidiam premunt, ne quando emergant. *Plutarch.*

Vt ii, quos dolentes sopor occuparit, tristia somniant: Ita qui invidia, superstitione, avaritia laborant. *Id.*

Vt stultus, qui adversis ventis & undis navigat, orta tranquillitate portum petit: Sic qui tùm negotium relinquit, cùm diu jam cum invidia luctatus, deinceps citra invidiam vivere possit. *Id.*

Qui diversam ingrediuntur viam, non possunt sibi mutuò prodesse: At qui diversa vitæ ratione utuntur, adimunt invidiam, ac magis sibi invicem sunt auxilio. *Id.*

Subduc materiam, extinguitur ignis: Subduc occasionem, conquiescet odium sine invidia. *Id.*

Quemadmodum in Oeconomicis, inquit Xenophon, suum habent locum vasa sacris parata, suum quæ cœnis, alibi quæ agriculturæ, seorsum quæ bello: Ita quisque inveniet in animo suo mala ab invidia profecta, à zelotypia, ab ignavia, ab avaritia. *Id.*

Canis ignotos allatrat, ergà notos mitior, secundum Heraclitum: Sic invidia novos homines, & nuper evectos, potissimum infestat, in notos jam mitior. *Plut.*

Vt inveterata consuetudo, etiamsi lædat, tamen haud facilè propellitur: Ita simultas invidiam, zelotypia mali memoriam in animo relinquit. *Plut.*

Vt ferrum ærugine consumitur: Sic invidi suopte ingenio. *Plut.*

Vt non est regio, quæ careat venenis, veluti Creta: Ita non est Respublica aut aula, quæ careat invidiâ. *Erasm.*

Vt feris bellum est cum iis, quæ iisdem aluntur: cum cæteris pacem agunt: Sic invidia & æmulatio inter ejusdem artis professores. Nam pugili cum cursore convenit. *Plut.*

Vti Sol, si immineat hominis vertici, aut prorsum tollit umbram, aut minimam reddit: Sic ingens gloria extinguit invidiam. *Id.*

Vbi nullum lumen, ibi nulla umbra: Ita ubi nulla felicitas, ibi nulla invidia. *Id.*

Flammam primùm emicantem multus comitatur fumus, qui quidem evanescit, jam invalescente & explicante se flamma: Sic res egregias aggredientem initiò multa premit invidia, donec aucta gloria invidiæ fumum discutiat: nam fumus gloriæ invidia est. *Plut.*

Vt qui cursu certant, non discruciantur, cùm vident coronas athle-

athletarum, sed suis oblectantur: Ita te non oportet aliena felicitate discruciari, sed tua gaudere sorte. *Idem.*

Malus consiliarius omnia depravat assidens: Sic invidia nulla magis damnat, quàm quæ sunt optimè dicta. *Plut.*

Vt non invidetur his, qui domum aut agrum magno emerunt, sed quibus gratis contigit: Ita nemo his invidet, qui gloriam magno sibi pararunt, sed quibus fortunæ favore contigit. *Plut.*

Quemadmodum iter facientes per Solem necessario comitatur umbra: Sic quoque incedentibus per gloriam comes est invidia. *Idem.*

Vt cantharides maximè læto tritico innascuntur, & rosis florentibus: Sic invidia maximè comitatur eos, qui virtute florent. *Plut. & Plin. lib. 11. cap. 35.*

Sunt qui aspectu effascinant hominem: Ita invidus oculus perniciem adfert rebus lætis: Nec satis tutus regum oculus, si quid habeas egregiè pulchrum. *Plin lib. 7. cap. 2.*

Herbam Canariam canis ita mandit, ut homo non cernat, nisi depastam; & percussus à serpente, aliam quandam petit, sed eam decerpit inspectante homine: Ita quidam disciplinas celant, ne prosint & aliis. *Plin. lib. 25. c. 8.*

Qui effascinant, in oculis geminam habere pupillam dicuntur: Ita qui utuntur invidia alienæ felicitatis, non eam intuentur oculo simplici, sed quicquid vident, sinistrè interpretantur. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

INvidiæ exempla: Satan, *Gen.* 3. ℣. 1. *Sap.* 2. ℣. 24. Cain, *Gen.* 4. ℣. 4 Palæstini, 26 ℣. 14. Rachel, 30. 1. Fratres Ioseph. 37. ℣. 4. 8. *Actor.* 7. 9. Ægyptii, *Exod.* 1. ℣. 13. Iosue, *Num.* 11. ℣. 28. 29. Aaron & Maria, 12. ℣. 1. 2. Ephraimitæ, *Iudic.* 8. ℣. 1. 2. Eliab Frater Davidis, 1. *Sam.* 17. ℣. 28. Saul, 18. ℣. 8. Philistæi, 29. ℣. 9. Achitophel, 2. *Sam.* 17. ℣. 23. Sanaballat & Tobias, *Nehem.* 2. ℣. 10. Aman, *Esth.* 5. ℣. 13. Principes & Satrapæ Darii, *Dan.* 6. ℣ 4. Pharisæi, *Matth.* 9. ℣. 11. *Iohan.* 12. ℣. 19. Discipuli Ioannis, 9. 14. *Ioan.* 3. 26. Principes Sacerdotum & Scribæ, *Matth.* 21. ℣. 15. Iudæi, 27. ℣. 18. *Actor.* 13. ℣. 45. & 17. ℣. 5. Frater prodigi Filii, *Luc.* 25. ℣. 18. quidam Pharisæi, 19. ℣. 39. Pontifices & Pharisæi, *Ioan.* 11. ℣. 47. Sacerdotes, Magistratus templi & Sadducæi, *Actor.* 4. ℣. 1. 2. & 5. ℣. 17. Auditores Stephani, ℣. 54. Corinthii, 1. *Cor.* 1. ℣. 11. Pseudoapostoli, *Philip* 1. ℣. 15.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ALexander, Macedoniæ rex potentissimus, Perdiccam oderat, eò quòd esset bellicosus: Lysimachum, quod militandi peritus: Seleucum, quod magni animi: Attalum, quod imperatoria dignitate polleret: Ptolemæum, quod ei omnia prosperè succederent. *Ælian. lib. 12. de var. hist.*

Viros bonos, qui per virtutem primum locum tenebant, invidi oppugnavere: Periclem Simmias: Alcmæon Themistoclem: Pompejum Clodius: Epaminondam Meneclides Orator. *Plut. in præceptis politicis.*

Græcorum duces ad Salaminem re benè gesta, quamvis consilio Themistoclis omnia gesta essent, ejus tamen gloriæ invidentes, ne secundas quidem rei benè gestæ partes tribuere voluerunt. *Herodotus.*

Caligula Cæsar pulcros & comatos, si quos obvios haberet, occipitio raso eos præ invidia deturpabat. *Sueton.*

Agathocles, Syracusiorum tyrannus, Gelonis regis sepulchrum, quod ei ob res præclare gestas populus extruxerat, diruit. *Diodor. lib.*11.

C.Caligula invidiâ motus, Torquato torquem, Cincinnato crinem, & Cn.Pompejo stirpis antiquæ Magni cognomentum abstulit. Esium quoque Proclum, formosissimum adolescentem, jugulari fecit. *Suetonius.*

Sempronius Gracchus & Rutilius, tribuni plebis, Marco Attilio Glabrioni diem dixere, nullam aliam ob causam, quàm quod homo novus tàm citò crevisset. *Livius de bello Macedonico, & Volat. lib.*13.*c.*3.*Antrop.*

¶ HIEROGLYPHICA.

NOnnulli ex peritioribus *Invidiam* per *Hydræ* speciem significari tradunt: ideóque nullo alio monstro domando Herculem magis laborasse. *Pier.Val. lib.*16. *pag.*155.*A.*

Per *Lolium* etiam cùm pravi mores tùm *Invidia* hieroglyphicè significatur. Quare Antisthenes non temerè dicere solebat: Absurdum esse *triticum à lolio* non repurgare: Qui sentiret ex hoc *Invidos* à Republica submovendos, ut Plutarchus interpretatur: tàm enim inutiles invidi sunt civitati, quàm *Lolium* est tritico: qui verò invidus est, suam ipse sibi fovet infelicitatem. *Pier.Val.lib.*56. *pag.*587.

INVOCATIO DEI.

¶ EXEMPLA SACRA.

INvocationis DEI exempla: Seth, *Genes.*4. *vers.*26. Abraham, 12. v. 8. & 13. v. 4. & 21. v. 33. Isaac, 25. v. 21. & 26. v. 25. Iacob, 32. v. 9. Moyses, *Exod.* 34. v. 9. *Deut.* 32. v. 1. Samson, *Iudic.* 15. v. 18. Samuel, 1. *Sam.* 12. v. 17. *Eccl.* 40. v. 19. David, 2 *Sam.* 22, v. 4. 7. 1. *Paralip.* 21. v. 26 *Psal.* 17. v. 6. & 18. v. 4. & 31. v. 2. & 116. v 13. *Eccl.* 47. v. 6. Elias, 1. *Reg.* 17. v. 36. 37. Esaias, 2. *Reg.* 20. v. 11. Ruben Gad, dimidia Tribus Manasse, 1. *Paral.* 5. v. 19. 20. Asa, 2. *Paral.* 14. v. 11. Iosua, *Eccl.* 46. 6. Ezechias, 48. v. 20. 21. 22. Syrach, 51. v. 14.

lere-

Ieremias, *Thren.*3. ℣.53. Sacerdotes, 2. *Macch.*3. ℣. 15. & 14. ℣.34.35. Iunior ex septem fratribus, 7. ℣. 37. Macchabæus & reliqui Iudæi, 8. ℣. 2. Razias, ℣. 46. Iudas Macchabæus, 15. ℣. 21. 26. Stephanus, *Actor.*7.℣.60.

Vide Oratio.

IRA, IRACUNDIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

NE irascemini in via. *Genes.*45.

Responsio mollis frangit iram: sermo durus suscitat furorem. *Proverb.*15.

Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. *Ib.*26.

Deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. *Coloss.*3.

Virum stultum interficit iracundia. *Iob.*5.

Fatuus statim indicat iram suam: qui autem dissimulat injuriam, callidus est. *Proverb.*12.

Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignationem facilis est, erit ad peccandum proclivior. *Ibid.*15. & 29.

Irascemini & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram: nolite dare locum diabolo. *Ephes.*4.

Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati spiritûs ferre quis poterit? *Proverb.*27.

Inter superbos semper jurgia sunt. *Ibid.*13.

Semper præsumit sæva perturbata conscientia. *Sap.*17.

Iracundia animositatis illius, subversio illius est. *Eccl.*1.

Cum iracundo non facias rixas. *Ibid.*8.

Non est caput nequius super caput colubri: & non est ira super iram mulieris. *Ibid.*23.

Memorare timorem Domini, & non irascaris proximo. *Ibid.* 28.

Vir iracundus provocat rixas, & qui patiens est, mitigat suscitatas. *Proverb.*15.

Semper jurgia quærit malus: Angelus autem crudelis mittetur contra eum. *Ibid.*17.

Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam: spiritum verò ad irascendum facilem quid poterit sustinere? *Ibid.*18.

Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas ejus. *Ibid.*19.

Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: sic homo iracundus suscitat rixas. *Ibid.*26.

Grave est saxum & onerosa arena: sed ira stulti utroque gravior. *Ibid.*27.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

est, quùm inest opinio turbulenti appetitus, inferendi ea, quæ ilitatem actionis impediunt: idcirco plerumque non homini- tantùm, sed calamo irascimur in scribendo, cumque collidi- atque frangimus: & aleatores tesseris, & pictores penicil- & cujuscunque instrumento quilibet, ex quo difficultatem ati arbitratur: ac assiduitate irascendi vel crescere etiam me- affirmant, incremento autem fellis rursus & facilè & propè nul- ausis existentibus irascimur. *August. in epist. ad Ne.*

cut acetum corrumpit vas, si diutius ibi fuerit: Sic ira corrumpit si in alium diem duraverit. *Idem in epist.*

uror est ira brevis, quæ non tàm ex malitiæ proposito, quàm atu subito contingit. *Idem ibid.*

a fratris si fuerit inveterata, jam odium est. Ira turbat, odium nguit: ira festuca, odium trabs est. *Idem in Psalm. 54.*

am fratris tunc portabis, quùm tu adversus eum non irasceris: ursum eo tempore, quo te ira præoccupaverit, ille te lenitate & quillitate supportet. *Idem de Verbis Apostol.*

esiste iræ, si potes: cede, si non potes. Si prævenerit & præ- paverit mentem tuam iracundia, & ascenderit in te, non re- uas locum tuum: locus tuus patientia est. *Ambros. de Offic.*

t ira, quæ justitiam Dei non operatur, & furori proxima, men- æ vim eripit, in tantum, ut labia tremant, dentes concrepent, us pallore mutetur. Rectè illud laudatur Architæ Tarentini, cum villico suo iratus, jam te, inquit, cæderem, nisi iratus es- *Hieron super Ioel. Proph.*

uid iracundo furor suus confert, quem sævissimis exagitatum ilis conscientiæ ira ab omni consilio ac mente deturbat; ut, irascitur, insanire credatur. *Idem ad Demetriad.*

er iram sapientia perditur, ut quid, quóve ordine agendum esciatur. *Gregor. lib. 3. moral.*

r iram justitia relinquitur: quia dùm perturbata mens judi- sine ratione exasperat, omne, quod furor suggerit, rectum t. Per iram gratia vitæ socialis amittitur: quia qui se ex hu- ratione non temperat, necesse est, ut bestialiter solus vivat. ram mansuetudo amittitur: per iram concordia rumpitur: ram lux veritatis amittitur: quia cum menti iracundia con- nis tenebras incutit, huic Deus radium suæ cognitionis abs- it. *Idem ibid.*

enti furore ebriæ, omne, quod rectum dicitur, perversum vide- *dem super Ezech.*

on irasci, ubi irascendum est, & nolle emendare, peccatum est:

Plus

Plus verò irasci, quàm irascendum est, peccatum peccato addere est. *Bernh. in epist.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ex Græcis Comicis.

Ὀργὴ δὲ πολλὰ δρᾶν ἀναγκάζει κακά.
Mala perpetrare cogit ira plurima.
Ζήσεις βίον κράτιστον, ἂν θυμοῦ κρατῇς.
Vivis beatè, vacuus iracundia.
Θυμοῦ κρατῆσαι κἀπιθυμίας, καλόν.
Iram tenere splendidum ac cupidinem.
Ἄνθρωπος ὢν, γίγνωσκε τῆς ὀργῆς κρατεῖν.
Quum sis homo, ira temperare noveris.
Νίκησον ὀργὴν τῷ λογίζεσθαι καλῶς.
Adhibita ratio fac superet iram tuam.
Οὐδεὶς μετ' ὀργῆς ἀσφαλῶς βουλεύεται.
Haud tuta in ira consilia capi queunt.
Οὐκ ἔστιν ὀργῆς (ὡς ἔοικεν) φάρμακον
Ἀλλ' ἢ λόγος σπουδαῖος ἀνθρώπου φίλου.
Ira medela est non (ut arbitror) alia,
Quam verba amici ex ore proficiscentia.
Ὀργὴν ἑταίρου καὶ φίλου πειρῶ φέρειν.
Iram sodalis atque amici fac feras.
Φεύγειν ἀεὶ δεῖ δεσπότας θυμουμένους.
Accensus ira procul herus fugiendus est.
Μαινόμεθα πάντες ὁπόταν ὀργιζώμεθα.
Τὸ γὰρ κατασχεῖν ἐστι τῆς ὀργῆς πόνος.
Omnes in ira corripit quidam furor,
Et continere magnus est iram labor.

Ovid. Epist. 3. Heroid.

Vince animos, iramque tuam, qui cætera vincis.

Horat. lib. 1. Epist. ad Lol. 2.

Ira, furor brevis est: animum rege: qui nisi paret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compesce catena.

Statius lib. 10. Thebaid.

—— Ne frena animo permitte calenti:
Da spatium, tenuemque moram: malè cuncta ministrat
Impetus.

Ovid. lib. 1. Amor. El. 8.

Sed nunquam dederis spatiosum tempus in iram:
Sæpe simultates ira morata facit.

Claud. Epigr. Rimanti telum ira facit.

In jaculum quodcunque gerit dementia mutat.
Omnibus armatur rabies pro cuspide ferri.

Cuncta volant, dum dextra ferox in vulnera sævit.
Pro telo geritur, quicquid suggesserit ira.

Ovid. Epist. 6. Heroid.

Qualibet iratis ipse dat arma dolor.

Iuvenal. Satyra 13.

Vt sit magna, tamen certè lenta ira deorum est.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Ora tument irâ: nigrescunt sanguine venæ,
Lumina Gorgoneo sævius angue micant.

Virg. lib. 5. Æneid. v. 455.

—— Vim suscitat ira.

Ovid. lib.

Quaslibet infirmas adjuvat ira manus.

Seneca in Medea. v. 153.

—— Ira, quæ tegitur, nocet.
Professa produnt odia vindictæ locum.

Ovid. lib. 1. de arte Amandi.

Vt fragilis glacies, interit ira, morâ.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

Arcanum neque tu scrutaberis ullius unquam,
Commissumque teges, & vino tortus & ira.

Horat. lib. 1. Epist. 2.

—— Qui non moderabitur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit & mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inulto.

Ovid. Epist. 12. Heroid. fin.

—— Sed quid prædicere pœnam
Attinet? Ingentes parturit ira minas.

Senec. in Med. v. 203.

Difficile quam sit animum ab ira flectere
Iam concitatum, quamque regale hoc putet,
Sceptris superbas quisquis admovit manus.
Qua cœpi ire, regia didici mea.

Persius Satyr. 3.

Nunc face supposita fervescit sanguis, & irâ
Scintillant oculi: dicisque facisque quod ipse
Non sani esse hominis non sanus juret Orestes.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

a, ut inquit Ennius, est initium insaniæ. 4. *Tusc.*
Prohibenda est maxime ira in puniendo. Nunquam enim ira-
qui accedet ad pœnam mediocritatem illam tenebit, quæ est
inter

internimium & parum: cavendum est igitur, ne major sit pœna, quàm culpa. *Cicero 1. Offic.*

Omnis animadversio & castigatio, contumelia vacare debet. *1. Offic.*

Non sunt audiendi, qui graviter irascendum inimicis putant. *Ibid.*

Objurgationes etiam nonnunquam incidunt necessariæ: in quibus utendum est fortassè & vocis contentione majore, & verborum gravitate acriore. Id agendum etiam est, ne ea facere videamur irati: sed ut ad urendum & secandum medici veniunt, sic ad hoc genus castigandi rarò invitique veniamus: nec unquam nisi necessariò, si nulla reperietur alia medicina. Sed tamen ira procul absit, cum qua nihil rectè fieri, nihil considerate potest. *1. Offic.*

Semper ira procul absit, cum qua nihil rectè, nihil considerate fieri potest. Quæ enim cum aliqua perturbatione fiunt, ea nec constanter fieri possunt, neque iis qui adsunt probari. *1. Offic.*

Proprium est irati, cupere, à quo læsus videatur, ei quàm maximum dolorem inurere. *1. Offic.*

Crudelitatis horridus habitus, truculenta species, violenti spiritus, vox terribilis; cui silentium dare, incrementum est adjicere: etenim quem modum sibi ipsa statuet, si non sugillationis quidem frænis fuerit revocata? *Val. Max. lib. 8.*

Immodica ira gignit insaniam: hæc ardescit, affectus ex amore potius, quàm ex odio nascitur. *Seneca lib. de ira.*

Nihil inter insanum & iratum est, non unus dies: alter semper insanit, alter semper irascitur. *Idem ibid.*

Iracundia infeliciter geminatur. Iracundus quùm irasci desierit, tunc irascitur sibi: respicere nihil consuevit iracundia. *Idem in Proverb.*

Quò minùs presseris iram, eò ab ira magis premeris: tunc enim incipimus aliis irasci, quùm nobis desinimus. Finis namque iræ, initium est pœnitentiæ. *Idem ibid.*

Apud bonum virum citò moritur iracundia, breve amens, & ipsa iracundiæ memoria. Fulmen est, ubi in potestate habitat iracundia: gravissima est probi hominis iracundia, gravis tamen pœna est, quùm post facti pœnitet. *Idem ibid.*

In amore semper mendax iracundia est. Iratum breviter vides, inimicum diù. Iracundiam qui vincit, hostem superat maximum: iratus etiam facinus consilium putat: si quis irascitur ab alio, pœnas à se exigit. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

PYlager rogatus, quamobrem non delectaretur educandis pueris? Quoniam, inquit, nec meipso delector. *Philost. in Sophist.*

Demonax à quodam, cui Imperator exercitum commiserat, interro-

terrogatus: quo pacto delegatam provinciam quàm optime gerere posset? Si, inquit, iracundia vacaris. *Eras.8.apoph.*

Macarius interrogatus, quid ita iniuriarum erga homines memoriam tenentes, vim animæ feminiscendi enecaremus: adversus dæmones autem, cùm acceptorum ab eis malorum reminiscimur, detrimentum nullum sentiremus? respondit: Propterea quòd prior illa affectio præter naturam, posterior autem secundùm naturam esset. *Niceph.l.11. Eccl.hist.c.43. ex Evagrio.*

Aegyptius quidam monachus interrogatus, cur adeò se omnibus corporis voluptatibus subtraheret? respondit: Vt hac ratione omnem iræ causam & occasionem præcidam. *Niceph. Call. lib.11. Eccl.hist.cap.43. ex Evagrio.*

Democritus ad quendam flagris sævientem in servum, Desine, inquit, te servo tuo similem ostendere. Servus enim est, qui suis cupiditatibus imperare non potest. *Eras.lib.8.apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

UT fumus mordicans oculos, non videre permittit, quæ pedibus adjacent: Sic iracundia oboriens rationem obfuscat, & quod bonum habitura mens fuerat a ratione, eo non finit ipsam iracundia sine labore potiri ac molestia. *Aristot.*

Ignis facilè accenditur in paleis & pilis leporinis; sed idem mox extinguitur, si nihil addas: Sic iræ amantium aut nuper conjugatorum, si nemo se admiscuerit. *Plut.*

Quemadmodum qui expectant obsidionem, colligunt ac deponunt pecuniam, atque omnia parant sub hostium adventum: Ita adversus adsultum iracundiæ, præceptis philosophiæ muniendus & instruendus est animus. *Idem.*

Vt in tumultu non audimus, quid nobis dicatur: Ita irati non admittimus alienum consilium, nisi ratio loquatur intus, quæ tumultum animi compescat. *Idem.*

Vt munita tyrannis ab alienis tolli non potest, à familiaribus potest: Ita concitatus animus ex se præbet, quo solvatur ira. *Plutarch.*

Vt ferrum tenue & infirmum, si denuò fodiatur, facilè frangitur: Sic amicus sæpè commotus irâ, qualibet de causa commovetur. *Plut.*

Vt non magno negotio flamma extinguitur, in pilis leporinis, aut scyrpis, aut stimulis accendi cœpta: at non item, si solida corripit: Sic ira primum gliscens facilè vel joco, vel risu compescitur, cùm videmus fumantem adhuc: quòd si processerit, vix ullo negotio potest extingui. *Idem.*

Vt nautæ præsentientes tempestatem, anchoris firmant naves: Ita priusquam ingruat tempestas iracundiæ, ratione firmandus est animus, & in diversum nitendum. *Idem.*

Vt ex-

Vt exulcerata & ægra corpora ad tactus levissimos gemunt: Ita ira muliebre maximè & puerile vitium est *Idem eod. lib.*

Vt in corporum cura alia de tuenda valetudine, alia de restituenda, præcepta sunt: Ita aliter iram debemus repellere, aliter compescere, ut vincamus. *Idem lib. 2. de ira.*

Amor levatur cantu, corollis, osculis: At ira, si indulgeas, exasperatur. *Plutarch.*

Vt prima tyrannidis solutio est, si reclametur, si non pareatur: Sic iræ statim est reclamandum. *Idem.*

Mare commotum cùm algam & spumam ejectat, purgari dicitur, etiamsi litus contaminat: At qui commotus ira, verba effundit amara, contumeliosa, primum inquinant ipsum à quo dicuntur, & famæ labem aspergunt. *Idem.*

Vt in febri: Sic & in ira linguam habere levem ac teneram, bonæ spei signum est. *Idem.*

In febri linguæ scabrities ac sordes, signum est mali, non causa: In ira linguæ durities, malorum maximorum est causa. *Idem.*

Vt tumor potissimùm accidit ex plaga carnis: Sic molles & imbecilles animi maximè intumescunt ira, ut mulierum ac tenuum. *Idem.*

Barbari quidam ferrum inficiunt veneno, ut bis noxium sit: Sic quidam dictis instigant commotos. *Idem.*

Vt adamas, si frangi contingat malleis, in minutissimas dissiluit crustas, adeò ut vix oculis cerni queant: Ita arctissima necessitudo, si quando contingat dirimi, in summam vertitur simultatem; & ex arctissimis fœderibus, si semel rumpantur, maxima nascuntur dissidia: aut suprà modum incandescit semel victa lenitas. *Idem.*

Vt primis nunciis non statim creditur, quemadmodum Phocion Atheniensis, nunciatâ Alexandri morte: si hodie, inquit, mortuus est, & cras, & perendie mortuus erit: Ita non statim iræ fidendum, dicenti: ille mihi fecit injuriam: sed proferenda fides in dies aliquos. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

IRæ injustæ seu vituperandæ exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣. 5. Balach, *Num.* 24. 10. Eliab, 1. *Sam.* 17. 28. Saul, 18. 8. & 20. 30. Principes Philistim, 29. 4. Abener, 2. *Sam.* 3. 8. Asa, 2. *Paral.* 16. 10. Achab, 1. *Reg.* 21. 4. Naaman, 2. *Reg.* 5. 11. Exercitus Ephraim, 2 *Paral.* 25. 10. Ozias, 26. 19. Sanaballat, &c. *Nehem.* 4 1. Nabuchodonosor, *Dan.* 2. 12. & 3. ℣. 13. 19. Holofernes, *Iudith.* 5. 2 Elihu, *Iob* 32. 2. Aman, *Esth.* 3. 5. Principes Sedechiæ, *Ier.* 37. 14. Ionas, *Ion* 4 ℣. 8. 9. Antiochus, 1. *Macchab.* 3. 27. & 6. 8. & 15. 36. 2 *Macchab.* 7. ℣. 3. Gentes, 1. *Macchab.* 5. 1. *Apocal.* 11. 18. Herodes, *Matth.* 2. ℣. 16. Iudæi, *Luc.* 4. 28. Frater prodigi Filii, 15. ℣. 28. Demetrius, *Act.* 19. ℣. 28.

gatus : quo pacto delegatam provinciam quàm optime gerere
t? Si, inquit, iracundia vacaris. *Eras.8.apoph.*

acarius interrogatus, quid ita iniuriarum erga homines me-
am tenentes, vim animæ fœminiscendi enecaremus: adversus
ones autem, cùm acceptorum ab eis malorum reminiscimur,
mentum nullum sentiremus? respondit: Propterea quòd prior
ffectio præter naturam, posterior autem secundùm naturam
. *Niceph.l.11. Eccl.hist.c.43. ex Evagrio.*

gyptius quidam monachus interrogatus, cur adeò se omnibus
oris voluptatibus subtraheret? respondit: Vt hac ratione
em iræ causam & occasionem præcidam. *Niceph. Call. lib.11.
hist.cap.43. ex Evagrio.*

emocritus ad quendam flagris sævientem in servum, Desine,
it, te servo tuo similem ostendere. Servus enim est, qui suis
ditatibus imperare non potest. *Eras.lib.8.apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

T fumus mordicans oculos, non videre permittit, quæ pedibus
djacent: Sic iracundia oboriens rationem obfuscat, & quod
um habitura mens fuerat à ratione, eo non sinit ipsam iracun-
sine labore potiri ac molestia. *Aristot.*

gnis facilè accenditur in paleis & pilis leporinis; sed idem mox
nguitur, si nihil addas: Sic iræ amantium aut nuper conjuga-
m, si nemo se admiscuerit. *Plut.*

Quemadmodum qui expectant obsidionem, colligunt ac depo-
t pecuniam, atque omnia parant sub hostium adventum: Ita
rsus adsultum iracundiæ, præceptis philosophiæ muniendus &
uendus est animus. *Idem.*

t in tumultu non audimus, quid nobis dicatur: Ita irati non
ittimus alienum consilium, nisi ratio loquatur intus, quæ tu-
tum animi compescat. *Idem.*

Vt munita tyrannis ab alienis tolli non potest, à familiari-
potest: Ita concitatus animus ex se præbet, quo solvatur ira.
tarch.

Vt ferrum tenue & infirmum, si denuò fodiatur, facilè frangi-
Sic amicus sæpè commotus irâ, qualibet de causa commove-
Plut.

Vt non magno negotio flamma extinguitur, in pilis leporinis,
scyrpis, aut stimulis accendi cœpta: at non item, si solida corri-
: Sic ira primum gliscens facilè vel joco, vel risu compescitur,
n videmus fumantem adhuc: quod si processerit, vix ullo ne-
io potest extingui. *Idem.*

Vt nautæ præsentientes tempestatem, anchoris firmant naves: Ita
isquam ingruat tempestas iracundiæ, ratione firmandus est ani-
s, & in diversum nitendum. *Idem.*

Vt ex-

Vt exulcerata & ægra corpora ad tactus levissimos gemunt: Ita ira muliebre maximè & puerile vitium est *Idem eod. lib.*

Vt in corporum cura alia de tuenda valetudine, alia de restituenda, præcepta sunt: Ita aliter iram debemus repellere, aliter compescere, ut vincamus. *Idem lib. 2. de ira.*

Amor levatur cantu, corollis, osculis: At ira, si indulgeas, exasperatur. *Plutarch.*

Vt prima tyrannidis solutio est, si reclametur, si non pareatur: Sic iræ statim est reclamandum. *Idem.*

Mare commotum cùm algam & spumam ejectat, purgari dicitur, etiamsi litus contaminat: At qui commotus ira, verba effundit amara, contumeliosa, primum inquinant ipsum à quo dicuntur, & famæ labem aspergunt. *Idem.*

Vt in febri: Sic & in ira linguam habere levem ac teneram, bonæ spei signum est. *Idem.*

In febri linguæ scabrities ac sordes, signum est mali, non causa: In ira linguæ durities, malorum maximorum est causa. *Idem.*

Vt tumor potissimùm accidit ex plaga carnis: Sic molles & imbecilles animi maximè intumescunt irá, ut mulierum ac senum. *Idem.*

Barbari quidam ferrum inficiunt veneno, ut bis noxium sit: Sic quidam dictis instigant commotos. *Idem.*

Vt adamas, si frangi contingat malleis, in minutissimas dissiluit crustas, adeò ut vix oculis cerni queant: Ita arctissima necessitudo, si quando contingat dirimi, in summam vertitur simultatem; & ex arctissimis fœderibus, si semel rumpantur, maxima nascuntur dissidia: aut suprà modum incandescit semel victa lenitas. *Idem.*

Vt primis nunciis non statim creditur, quemadmodum Phocion Atheniensis, nunciatâ Alexandri morte: si hodie, inquit, mortuus est, & cras, & perendie mortuus erit: Ita non statim iræ fidendum, dicenti: ille mihi fecit injuriam: sed proferenda fides in dies aliquos. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

IRæ injustæ seu vituperandæ exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣. 5. Balach, *Num.* 24. 10. Eliab, 1. *Sam.* 17. 28. Saul, 18. 8. & 20. 30. Principes Philistim, 29. 4. Abener, 2. *Sam.* 3. 8. Asa, 2. *Paral.* 16. 10. Achab, 1. *Reg.* 21. 4. Naaman, 2. *Reg.* 5. 11. Exercitus Ephraim, 2 *Paral.* 25. 10. Ozias, 26. 19. Sanaballat, &c. *Nehem.* 4 1. Nabuchodonosor, *Dan.* 2. 12. & 3. ℣. 13. 19. Holofernes, *Iudith.* 5. 2 Elihu, *Iob* 32. 2. Aman, *Esth.* 3. 5. Principes Sedechiæ, *Ier.* 37. 14. Ionas, *Ion* 4 ℣. 8. 9. Antiochus, 1. *Macchab.* 3. 27. & 6. 8. & 15. 36. 2 *Macchab.* 7. ℣. 3. Gentes, 1. *Maccha.* 5. 1. *Apocal.* 11. 18. Herodes, *Matth.* 2. ℣. 16. Iudæi, *Luc.* 4. 28. Frater prodigi Filii, 15. ℣. 28. Demetrius, *Act.* 19. ℣. 28.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Achillem Aeaci nepotem Homerus ubique facit stomachabundum ac minabundum: veluti in primò statim Iliados libro, ubi sic incandescit in Agamemnonem, ut manum admoveat capulo à conviciis ad manus venturus, nisi Pallas eum cavillis revocasset. Quin & ipsum opus ab Achillis ira habet exordium Μῆνιν ἄειδε θεά. *Erasm. in Adagiis.*

Malacho poetæ Syracusano immoderata bilis plerunque usum rationis auferebat. Eratque tùm præstantior in absolvendo carmine, dum erat alienatus mente. *Gyraldus.*

Q. Cicero erat ingenio iracundus, commotusque animo linguæ non parcebat, sed passim maledicta convitiaque in omnes jaciebat. Eum ergo gravi epistola, quæ instar libri est, dehortatur Cicero. *Victorius lib. 5. var. lect. cap* 22.

Horatius fatetur, se naturâ iracundum fuisse, facilè tamen placabilem: ait enim:

irasci facilis, tamen ut placabilis essem.

D. Hieronymum acrius interdum excanduisse, contentiones illæ, quas cum Ruffino exercuit, satis indicant: sed & eæ, quæ adhuc leguntur, inter illum & Augustinum epistolæ.

Fuit *Ausonius* poeta in iram propensus, quod suo ipse fatetur testimonio, dicens:

Irasci promptus properavi condere motum:
Atque mihi pœnas pro levitate dedi.

Drusum Tiberij filium adeò vincebat ira, ut scribit Dion, ut vel insigni equiti plagas impingeret: quo argumento Castor (inquit) est cognominatus. *Cæl. lib. 23. cap. 10. A. L.*

Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας cujusdam meminit Ctesiphontis Pancratiastæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit. *Theat. Zwing. fol.* 91.

¶ HIEROGLYPHICA.

Elephas iræ excitatæ est hieroglyphicum. Quamvis enim hoc animal naturâ ita mansuetum sit, ut etiam crudelitatis alienæ ministerio defungi minimè cogi possit: in iras tamen acriter incititur, perturbatumque irritatione aliqua acerbiore, immaniter efferascit. *Pier. Val. lib. 2. pag. 18. F. & 19. A.*

Neque defuerunt, qui per *Ursæ* simulachrum *iram* immanem intelligi voluerint, quod id animal immodicis soleat animis excitari & in omnem truculentiam efferri. *Idem lib. 12 pag* 10 6. *F.*

Craticula subjecto igni, & corde superimposito, *furoris & indignationis* apud sacerdotes Ægyptios indicium fuit: ut ex eo scilicet cordis, bile succensi, excandescentiam ostenderent. *Idem l. 34. pag.* 519. *A.*

Quercus

Quercus arbor, ea insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immerito fertur, usque adeò inimica oleæ, ut eam juxtà se positam extinguat. Olea verò cum sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est *quercum Olea complicare*, cum *iracundiam* atque inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. *Idem Pier.lib.51.pag.498.E.*

IRRISIO.

¶ Sententiae Biblicae.

ABominatio Domini est omnis illusor. *Proverb.3.*

Ipse deludet illusores: & mansuetis dabit gratiam. *Ibid.*

Tunc stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, dicentes intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritûs gementes: Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, inter Sanctos suos sors illorum est! *Sap.5.*

Non irrideas hominem in amaritudine animæ: est enim qui humiliat & exaltat circumspector Deus. *Eccl.7.*

Deridetur justi simplicitas. *Iob.12.*

Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via *Prov.14.*

Parata sunt derisoribus judicia: & mallei percutientes stultorum corporibus. *Proverb.19.*

Ejice derisorem, & exibit ab eo jurgium, cessabuntque causæ, & contumeliæ. *Eccl.22.*

Illusio & improperium superborum, & vindicta, sicut leo insidiabitur illi. *Eccl.27.*

Et qui spernis, nonne & ipse sperneris? cùm consummaveris deprædationem, deprædaberis: cùm fatigatus desieris contemnere, contemneris. *Esa.33.*

¶ Apophthegma.

XEnocrates, à Dione dicteriis lacessitus, non sum, inquit, tibi responsurus: neque enim tragœdia, à comœdia taxata, dignatur eam responso. *Laert.lib.4. cap.2.*

¶ Exempla Profana.

QVærenti, quid fecisset Deus antequam creasset cœlum & terram? Quidam respondit: Ea scrutantibus gehennas parabat. Quam ipsam non responsionem, sed irrisionem *D. August. lib.11. confess.* reprehendit.

Cassander Antipatri filius, Barbaros, contra morem Macedo-

num, regem Alexandrum adorantes irrisit; propterea Alexander caput ejus parieti illisit. *Plut.*

Thales in foveam incidens, à Thraecense Serva derisus fuit, quòd ea, quæ in cœlo sunt, curiose contemplaretur; eorum, quæ in terra, negligens esset. *Plato in Thaeteto.*

M. Voracilius Pitholaus, cùm Caninius Revilius uno tantùm diè consul fuisset, dixit: ante Flamines, nunc Consules *Diales* fiunt. *Macrob. lib. 2. c. 6. Saturn.*

Democritus Philosophus omnes deridebat, & ajebat homines insanire. Vnde etiam Gelasium, id est, risorem, eum cives sui appellarunt. *Aelian de Varia hist.*

Defunctò Alexandro, *Demades Orator* cernere ait se Macedonum exercitum ex licentia occæcato Cyclopi similem. *Plutarch. in Regum apoph.*

Vide Injuria, Contumelia, Derisio.

JUDEX, JUDICIUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ET ei qui vult tecum in judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei pallium. *Matth. 5.*

Omni autem petenti te tribue: & qui aufert, quæ tua sunt, ne repetas. *Luc. 6.*

Iam quidem omninò delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? sed vos injuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus. *1. Corinth. 6.*

Provide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, qui judicent populum omni tempore. *Exod. 18.*

Iudices & Magistratus constitues in omnibus portis tuis, qui judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent. *Deuter. 16.*

Viri mali non cogitant judicium: qui autem inquirunt Dominum, advertunt omnia. *Prov. 28.*

Iuste judica proximo tuo. *Levit. 19.*

Iustè, quod justum est, persequeris, ut vivas, & possideas terram, quam Dominus dederit tibi. *Deuter. 16.*

Erudimini qui judicatis terram. *Psal. 2.*

Si verè utique justitiam loquimini, rectè judicate filii hominum. *Psal. 57.*

Vsque quo judicatis iniquitatem, & faciem peccatoris sumitis? Iudicate egeno & pupillo, humilem & pauperem justificate. Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate. *Psal. 81.*

Cum

Cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia disponis nos. *Sap.* 12.

Iudicium determinat causas. *Proverb.* 26.

Diligite justitiam, qui judicatis terram. *Sap.* 1.

Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates, ne fortè extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua. *Eccl.* 7.

Non judices contra judicem, quoniam secundum quod justum est, judicat. *Ibid.* 8.

Iudicate manè judicium, & eruite vi oppressum de manu calumniantis *Ierem.* 21.

Iudicium verum judicate. *Zachar.* 7.

Veritatem & judicium pacis judicate in portis vestris. *Ibid.* 8.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

NOlite judicare. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, à fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono modo fieri. Sunt quædam facta media, quæ ignoramus, quo animo fiant, quia in bono & malo fieri possunt, de quibus temerarium judicare, maximè ut condemnemus. *Aug. de serm. Dom. in mon. Matth* 7.

Duo sunt, in quibus temerarium est judicium: cavere debemus, quùm incertum est, quo animo quid factum sit; vel incertum est, qualis futurus sit, qui nunc vel bonus vel malus apparet? *Idem ibid.*

Ignorantia judicis plerunque est calamitas innocentis. *Aug. de Civit. Dei. lib.* 29.

Tunc manifestus veniet inter justos judicaturus justè, qui occultè venerat judicandos ab injustis injustè. *Idem de civit. Dei.*

Ille judex nec gratiâ prævenitur, nec misericordiâ jam flectitur, nec pecuniâ corrumpitur: nec satisfactione, nec pœnitentiâ mitigabitur. Hic, dum tempus habet, agat anima pro se, quàm diu locus est misericordiæ, quia ibi erit locus justitiæ. *Idem lib.* 2. *de symbolo.*

Hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt: qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent negotiis implicari, ut dùm non coguntur inferiora bona disponere, valeant bonis superioribus deservire. *Idem in* 1. *ad Corinth.* 6.

Mitigat judicem pudor reorum: excitat autem pertinacia denegantium. *Ambros. de Cain & Abel.*

Alienum te à personis omnium redde in judicio, ac propter justitiam in judicio pauperem defendas: nec propter gratiam diviti

inde-

indecenter adsistas: aut, si non potes facere, cognitionem respue causarum. *Hieron. epist. ad Dam.*

Debet quisque proprias virtutes perpendere, & pro qualitate vitium curam aliorum suscipere, ne, dum delectatur loco gloriæ, fiat subditis autor ruinæ: & qui gravatur pondere suarum, velit fieri judex alienarum culparum. Durum enim est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex fiat alienæ. *Greg. Eccl. 7. in gloss.*

Iudicare dignè de subditis nequeunt, qui in subditorum causis vel odium vel gratiam sequuntur. *Greg. in moral.*

Præsentis temporis Ita agenda est lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat à memoria. *Idem lib 32.*

Iudex peccatis veniam dare non potest, quia voluntati servit alienæ: Deus autem potest, quia est suæ dispensator ac judex. *Lact. de ira Dei.*

Quid faciet de iniustis judiciis, qui ipsas quoque justitias judicabit? qui cuique merita recitabit? Veniet, inquam, veniet Dominus judicii, ubi plus valebunt pura corda, quàm astuta verba: conscientia bona, quàm marsupia plena: ibi judex non falletur verbis, nec flectetur donis. *Bernh. in epist.*

Gravius lacerantur pauperes à pravis judicibus, quàm à cruentissimis hostibus. Nullus enim prædo tàm cupidus in alienis, quàm judex iniquus in suis. *Isidor. de summo bono. lib. 3.*

Sæpe iudices pravi, cupiditatis causâ, aut differunt, aut pervertunt iudicium, non finiunt cœpta partium negotia, quousque marsupia eorum, qui causantur, exhauriant. *Idem ibid.*

Quando enim iudicant, non causam, sed dicta considerant: & sicut negligentes sunt in discussione causarum, sic in eorum damno soliciti sunt. *Idem ibid.*

Qui rectè iudicat, & præmium inde remunerationis expectat, fraudem in Deo perpetrat: quia iustitiam, quam gratis impartiri debuit, acceptione pecuniæ vendit. *Idem ibid.*

Quatuor modis iudicium humanum pervertitur: timore, cupiditate, odio, amore. A dextris erunt peccata occurrentia: à sinistris infinita dæmonia: subtus horrendum chaos inferni: desuper iudex iratus: foris mundus ardens: intus conscientia urens: ibi vix iustus salvabitur. Heu miser peccator! sic deprehensus quo fugies! latére erit impossibile, apparere intolerabile. *Ansel. de similitudinibus mundi.*

Tamdiù iudex dicitur, quamdiù & iustus putatur: quia nomen, quod ab æquitate sumitur, per superbiam non tenetur. *Cassi. in epist.*

Quicunque consanguinitate, aut amicitiâ, vel è converso hostili odio, vel inimicitiâ, in iudicando ducitur, pervertit iudicium Christi, qui est iustitia. *Hieron super Amos.*

Multa nos facere cogit affectus: dum propinquitatem respicimus corporum, & corporis & animæ offendimus Creatorem. *Hieron. in epist. ad Fab.*

Nec bonis adversariorum, si honestum quid habuerint, detrahendum; nec amicorum laudanda sunt vitia, & unumquodque non personarum sed rerum pondere judicandum est. *Hieron. ad Pammachium.*

Personam hominis accipere est hominem, non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare. *Gregor. in homil. & moral.*

Iudices iniqui errant à veritate sententiæ, dum intendunt qualitatem personæ; & exulcerant sæpè justos, dum improbè defendunt iniquos. *Isid. lib. 3. de sum. bon.*

Dives citò muneribus corrumpit judicium: pauper autem, dùm non habet quod offerat, non solùm audiri contemnitur, sed etiam contrà veritatem opprimitur. *Isidor. ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Petronius Arbiter satyr.

Ergò judicium nihil est, nisi publica merces:
Atque eques in causa, qui sedet, empta probat.

Horat. satyr. 2. lib. 2.

—— Malè verum examinat omnis
Corruptus judex.

Manilius lib. 5. Astronomic.

Quæsitor scelerum veniet, vindexque reorum,
Qui commissa suis rimabitur argumentis,
In lucemque trahet, tacitaque licentia fraude.
Hinc etiam immitis tortor, pœnaque minister,
Et quisquis vero favet, culpamve perodit,
Proditur, atque alto qui jurgia pectore tollat.

Ovid. lib 5. Fastorum.

Ipsa doce, qua sis, hominum sententia fallax:
Optima tu proprij nominis autor eis.

Terentius in Heauton. 2. 3. fin.

Tu es judex: ne quid accusandus sis, vide,

Seneca in Medea. v. 199.

Qui statuit aliquid parte inauditâ alterâ,
Aequum licet statuerit, haud aquus fuit.

Horat. Oda. 9. lib. 4.

Vindex avaræ fraudis, & abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ,
Consulque non unius anni:
Sed quoties bonus atque fidus

Judex honestum pratulit utili, &
Rejecit alto dona nocentium
Vultu, & per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.

Ovid. lib. 1. de Trist. El. 1.

Judicis officium est, ut res, ita tempora rerum
Quærere: quæsito tempore tutus erit.

Ovid. lib. 1. eleg. 10.

Non benè selecti judicis arca patet.
Turpe reos empta miseros defendere lingua:
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Ovid. 6. Fast.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur:
Cùm judex, alios quod monet, ipse facit.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

ex est is, quem non minùs benè de nobis existimare, quàm se-ndùm nos judicare velimus. *Cic. pro Rosc. Com.*

emper iniquus est judex, qui aut invidet, aut favet: debetque dicio imbecillis esse invidia. *Pro Planco.*

bducuntur nonnunquam judices ab institutis suis magnitudi-ecuniæ. *Cic. 6. Act. in Verr.*

ngentes divitiæ judiciorum religionem veritatemque solent ringere. *2. Act. in Verr.*

lura judicant homines, aut amore, aut cupiditate, aut iracundia, dolore, aut lætitia, aut spe, aut timore, aut terrore, aut aliqua notione mentis, quàm veritate aut præscripto, aut juris norma ua, aut judicii formula, aut legibus. *Cic. 2. de Orat.*

st sapientis judicis, meminisse se hominem: cogitare sibi tan-esse permissum, quantum commissum sit creditum. Et non m sibi soli potestatem esse datam, verùm etiam fidem habitam meminisse: posse, quem oderit, absolvere, quem non oderit, demnare: & semper, non quæ velit ipse, sed quid lex & religio itat, cogitare: Animadvertere, qua lege reus citetur, de quo reo noscat, & quæ res in quæstione versetur. Cùm hæc sunt videnda, illud est hominis magni, judicis atque sapientis, habere in con-legem, fidem, religionem, æquitatem: libidinem autem & in-am, metum, cupiditates omnes amovere: maximi æstimare scientiam mentis suæ, quam à Diis immortalibus accepimus, à nobis divelli non potest. *Pro Cluent.*

Cùm judici dicenda sententia est, meminerit se Deum habere em, id est, mentem suam, qua nihil homini dedit ipse Deus di-ius. *3. Offic.*

st sapientia judicis in hoc, ut non solùm quid possit, sed etiam quid

quid debeat, ponderet: nec quantum sibi permissum meminerit, sed etiam quatenus commissum sit. *Cic. pro Rabir. Posthum.*

Magnoperè laborare debent iudices, non modo quid dicant pro testimonio; sed etiam quibus verbis utantur; ne quod minus moderatè positum, ne quod ab aliqua cupiditate prolapsum verbum esse videatur. Vultu autem laborare, ne qua significari possit suspicio cupiditatis; ut cum prodeunt, existimatio sit quædam tacita de illis pudoris ac religionis; & cum discedunt, ea diligenter conservata ac retenta videatur. *Cic. pro Font.*

Neque contra Rempublicam, neque contra iusiurandum ac fidem amici causâ vir bonus faciet; ne si iudex quidem erit de ipso amico: ponit enim personam amici, cum induit iudicis. Nam si omnia facienda sint, quæ amici velint: non amicitiæ tales, sed coniurationes putandæ sunt. 3. *Offic.*

Iudicis est semper in causis verum sequi. 2 *Offic.*

Est boni iudicis, parvis ex rebus coniecturam facere uniuscuiusque & cupiditatis & incontinentiæ. 6. *in Verr.*

Iudex bonus nemo esse potest, qui suspicione certa non movetur. 7. *Act. in Verr.*

Scriptum sequi, calumniatoris est: boni verò iudicis, voluntatem scriptoris, auctoritatemque defendere. Quæ lex enim, quod Senatusconsultum, quod magistratus edictum, quod testamentum non infirmari aut convelli potest, si ad verba deflectere velimus; consilium autem eorum, qui scripserunt, & rationem & auctoritatem relinquamus? Non enim ex verbis totum pendet ius, sed verba serviunt hominum consiliis & auctoritatibus: nec verba veniunt in iudicium; sed ea res, cuius causâ verba in leges coniecta sunt. *Cic. pro Cæcin.*

Dubium non est; quin omnium pecuniæ positæ sint in eorum potestate, quæ iudicia dant; & eorum, qui iudicant: quùm nemo nostrum possit ædes suas, nemo fundum, nemo bona patriæ obtinere, cùm ad iudicandum detur Iudex nequam & levis, qui de iis iudicet. *Cic. 5. Act. in Verr.*

Boni iudicis est dispensare, non tantum quis damnandus sit, sed quatenus. Ad pœnitendum properat citò, qui iudicat. Fatetur facinus is, qui iudicium fugit. Grave iudicium est ei, qui iudicium non habet. In iudicando criminosa est celeritas. Iudex damnatur, cùm nocens absolvitur. *Sen. in Proverb.*

Molestius est inter duos amicos, quàm inter duos inimicos iudicare. Iudex enim bonus erit nemo, nisi qui de se alterum iudicare cognoverit. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Ptolemaus rex cum aleâ luderet, assistens quidam, qui condemnatorum ipsi nomina recitabat, & crimina in eos collata referebat: ut il-

ut ille, quinam mortis supplicium commeruissent, decerneret: Berenice vero uxor eius accepto libello è pueri manibus non permisit, ut ad finem usque legeretur, dicens: Non sic obiter advertendum animum esse, cùm de hominis salute disceptaretur: sed cogitandum, & relinquenda ludicra. Non enim similem esse casum talorum & corporum. His auditis, delectatum Ptolomæum ferunt, neque postea unquam inter ludendum de capitalibus causis audivisse *Aelian.lib.14. de Var.hist.*

Pythagoras qui de malis, inquit, pœnas non sumunt, bonos affici volunt iniuriis. *Stob.serm.de magistrat.*

Philippus quendam ex Antipatri amicis in iudicum numerum adscripserat. Verum post, ubi cognovit illum tingere barbam & capillos, submovit eum, dicens: Qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis non videri dignum, cui fideretur. *Plutarch.in apoph*

Themistocles oratus à Simonide poeta, ut amicum, non adeò iustam causam habentem, quàm commendatissimum haberet, respondit: Nec Simonidem fore bonum poetam, nisi mensuram modumque in canendis carminibus, quæ scribebat, curaret: neque se bonum prętorem habitum iri, si legibus ac iustitiæ alicuius gratiam præposuisset. *Fulgos.lib.6.c.4. & Plut in apoph.*

Q. Flavius apud populum Rom. reus actus, accusante C. Valerio, quùm quatuordecim tribuum suffragiis damnatus esset, proclamavit, se innocentem opprimi? Cui Valerius æque clara voce respondit: nihil sua referre, nocens, an innocens periret. Ea vox tàm violenta, reliquas tribus reo conciliavit: itaq; reus, quem prostratum credebat, absolutus est. *Erasm.lib.6.apoph.*

Cùm anus quadam præsidente Philippo causam diceret, ipsumque ad ea, quæ proponenda erant, somniculosum videret, rogabat ut sibi liceret provocare: & cùm ille quæreret, ad quemnam? Ad Philippum, respondit, vigilantem. *Stob.serm.13.*

Lysias interrogatus, cur munera à Messeniis oblata non accepisset? Quoniam in Leges justitiæ graviter peccassem, inquit. *Plutarch.*

Scipio minor C. Livium prætereuntem cùm vidisset: Hunc, inquit, virum scio peierasse: verùm quoniam nullus illum defert, non possum simul & accusator esse & judex. *Plut.in apoph.*

Alexander, orante accusatore, altera manu aurem solebat occludere. Interrogatus, cur id faceret? respondit: Defensori etiam dandus est audiendi locus. *Anton in Meliss.part.1.serm.53.*

Antigonus. Frater Antigoni Marsias litem habebat: sed à rege postulabat, ut causa domi cognosceretur: Cui *Antigonus*: Si nihil, inquit, præter jus agimus, melius fiet in foro, cunctisque audientibus. *Plut.in apoph.*

Boso rex Arelatensis, quùm ob alapam, Episcopo suo inter sacrificandum illatam, accusatus apud Othonem, primum Romanorum Imperatorem, capitis damnaretur; Archiepiscopus verò una cum reliquis Episcopis, Abbatibus, Principibus intercederent, ut hoc sanguinis iudicium suspenderetur. Rex hoc audiens, Non æquum est, inquit, ut rectum imperatoris iudicium executioni non mandetur, cùm non conveniat vel ullum verbum è principis ore frustrà egredi. *Münsterus recitat l. 2. Cosmograph. ubi de Arelato.*

¶ SIMILITUDINES.

UT pictores, & ii, qui signa fabricant, veri etiam poetæ, suum quisque opus à vulgo considerari volunt; ut, si quid reprehensum sit à pluribus, id corrigatur: hique secum & cum aliis, quid in eo peccatum sit, exquirunt: Sic aliorum iudicio multa nobis & facienda, & mutanda, & corrigenda sunt. *Cic. lib. 1. Offic.*

Vt Hierophantæ, quatenus licet, aperiunt mysteria: Sic de rebus arduis cautim & circumspectè iudicandum. *Plut.*

In aquam demissa quædam, cùm sint rectissima, speciem curvi præfractique visentibus reddunt: Ita si de rebus perperam iudicamus, nostrum est vitium, non rerum. *Seneca.*

Vt Timanthes, qui Iphigeniam pinxit, cæterorum affectus expressit; Agamemnonis autem vultum velo obtexit: Ita quædam melius relinquuntur suo cuique iudicio æstimanda, quàm verbis explicantur. *Erasm.*

Vt diameter sive dimetiens sic ab angulo ad angulum mediam figuram dividit, ut utrinque spatium relinquat æquale: Ita Iudex in neutram partem debet esse propensior. *Erasm.*

Vt qui acrius cupiunt perspicere, alterum occludunt oculum: Ita iudex rectius intelligit iustum, si nullius personæ respectu avocetur. *Idem.*

Vt sol non alius est pauperi, alius diviti, sed omnibus communis: Ita iudex personam spectare non debet, sed rem. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

IVdicum bonorum exempla: Moyses, *Exod.* 18. ℣. 13. Othoniel, *Iudic.* 3. ℣. 9. 10. Thola, 10. ℣. 1. Iephthe, 12. ℣. 7. Samuel, 2. *Sam.* 12. ℣. 3. 4. 5. Salomon, 1. *Reg.* 3. ℣. 28. Iudicum iniquorum exempla: Pilatus, *Matth.* 27. ℣. 26. *Marc.* 15. ℣. 15. *Luc.* 23. ℣. 24. *Ioan.* 19. ℣. 16. Ananias Pontifex, *Actor.* 23. ℣. 2. Iudicum rapacitas, *Amos.* 2. ℣. 6. Iudices pro gubernatoribus, *Iudic.* 2. ℣. 16. 18. 19. Iudices rexerunt & gubernârunt Israelem circiter annos trecentos quinquaginta, *Actor.* 13. ℣. 20. Iudicii temerarii exempla: Heli, 1. *Sam.* 1. ℣. 13. Rex Israel. 2. *Reg.* 5. ℣. 7. quidam ex Iudæis, *Matth.* 27. ℣. 47. *Ioann.* 1. ℣. 37. Pharisæi, 9. ℣. 16. Petrus, *Actor.* 10. ℣. 15 16. Barbari, 28 ℣. 4. Iudicium perversum, *Eccles.* 11. *vers.* 9. *Matth.* 7. *vers.* 1. & 12. ℣ 7.

6.℣.7. & 37.℣.33. *Ioan.*7.℣.24. & 9.℣.16. *Actor.*28.℣.4. *Rom.*2. & 14.℣.4.13. 1.*Cor.*4.℣.5. 1.*Tim.*5.℣.21. *Iacob.*4.℣.11. Iudicium emum, *Matth.* 25.℣.30.31. *Luc.*21.℣.27.28. 1.*Thess.*4.℣.15.16. .9.℣.28.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ctionum publicarum & privatarum species *apud Athenienses* *gon.lib.*3.*de Repub.Athen.* commemorat.

φέται xxc.Iudices capitalium causarum Athenis, quinquagena- maiores, & singulari opinione probitatis: dicti *Epheta*, quod is non esset provocatio. Dicebant autem jus vel in Palladio, vel aneo, vel in Delphino, vel in Phreate. *Suidas.*

thenis magistratus fuit, cui *Zeteta* nomen: apud quem si quis grum æs debitum non solvisset, conveniri lege poterat. *Alex.ab* *lib.*1 *cap.*7.

ntumviri apud Roman. de hæreditatibus, testamentis, usu- onibus, tutelis, gentilitatibus, agnationibus, alluvionibus, ne- man ipsis & stillicidiis quàm maximè jus dicebant. *Theatr.* *ng fol.*4308.

ajus Imp. servis, si quid quererentur de dominis, passim fandi, & contra eos lege agendi facultatem dedit. *Alexand.lib.* *p.*20.

egnerus Danorum Rex statuit, ut omnis controversiarum lis, ptis actionis instrumentis, nec accusantis impetitione, nec rei nsione admissa, duodecim patrum approbatorum judicio man- tur. *Saxon.lib.*9.

pud *Aegyptios* Iudices quondam fuerunt, qui & sacerdotes. *n.lib.*14.

gij Iudices Persarum ex toto populo deliguntur: suntque per- i, nisi delicti alicujus rei fuerint. Hi jus dicunt, & legum sunt pretes. *Herod.lib.*3.

pud *Athenienses* novem principes erant, quibus Respublica redita erat: qui cùm eligerentur, religiosè jurabant, se justè aturos esse, neque munera accepturos, aut auream statuam uros publicè. *Heracl.de Polit.*

omitianus Imp. Ius diligenter dixit, ac æquissimè: tantamque n coercendis magistratibus adhibuit, ut neque modestiores am, neque justiores extiterint. *Cusp.*

codorus Mantineensium legislator justissimus expugile in ex- a ætate factus est. *Aelian,lib.*2.*Var.hist.*

¶ HIEROGLYPHICA.

& *abscissa manus* ipsæ hieroglyphicum, suum habuére, quod imè fuit prætereundum. Spectari enim solitas Thebis *Iudi-* tatuas absque manibus, Plutarchus ait: & eam, quæ princi- eferret, aversis esse oculis, ut Iustitiam & à donis alienam esse debe-

debere, & nulla mulceri facundiâ oportere significarent. *Pier. Valer. lib.* 35. *p.* 334. *E.*

Lyra quoque hieroglyphicum quiddam habet; atque illud in ea præcipuum est, quod *hominem compositi judicij*; quique aures eruditas haberet, significabat. Ea siquidem diversas componit voces, & concordi omnes tono temperat, quod munus in diversis rationis affectibus componendis videtur homo præstare. *Pier. Valer. lib.* 47. *pag.* 458.

JUMENTUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

NOn ligabis os bovis triturantis fruges tuas in area tua. *Deuterон.* 25.

Novit justus jumentorum suorum animas: viscera autem impiorum crudelia. *Proverb.* 12.

Pecora tibi sunt, attende illis: & si sunt utilia, perseverent apud te. *Eccl.* 7.

Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Non enim habebis jugiter potestatem. *Proverb.* 17.

Agni sunt ad vestimentum tuum, & hœdi ad agri pretium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis. *Idem.*

Vide Animalia.

JURAMENTUM.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

NOn assumes nomen Domini DEI tui in vanum. Nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustrà. *Exod.* 20.

Et per nomen externorum Deorum non jurabis *Ibid.* 23.

Non periurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui, ego Dominus. *Levit.* 19.

Iurationi non assuescat os tuum; multi enim casus in illa. Nominatio verò Dei non sit assidua in ore tuo. *Eccl.* 13.

Non usurpabis nomen Dei tui frustra, quia non erit impunitus, qui super re vana nomen ejus assumpserit. *Deut.* 5.

Iuramentum mendax ne diligatis. *Zach.* 9.

Iterum audistis, quia dictum est antiquis, non periurabis: reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurate omnino, neque per cœlum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum ejus. Sit autem sermo vester; est est: non, non: Quod autem his abundantius est, à malo est. *Matth.* 5.

tè omnia autem, fratres mei, nolite iurare, neque per coelum, e per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Sit n sermo vester, est, est: non, non: ut non sub iudicio decida- acob.5.

ominum Deum tuum timebis, & illi soli servies, ac per nomen s iurabis. *Deut.6.*

udite haec domus Iacob, qui iuratis in nomine Domini, & Dei l recordamini non in veritate, neque in iustitia. *Esa.48.*

qui iurat in terra, iurabit in Deo, Amen. *Ibid.65.*

iurabis, Vivit Dominus, in veritate, & in iudicio, & in iustitia. n.4.

brahae namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, quem iuraret, maiorem, iuravit per semetipsum. *Hebr.6.*

omines enim per maiorem sui iurant: & omnis controversiae m finis, ad confirmationem, est iuramentum. *Ibid.*

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Vi exigit iuramentum, multum interest, si nescit illum falsum uraturum, an scit. Si enim nescit, & ideò dicit, iura mihi, ut fides t; non audeo dicere non esse peccatum: tamen humana ten- o est. Si autem scit, eum fecisse, novit fecisse, vidit fecisse: & co- urare, homicida est. *August. de Verb. Apost. in gloss. ad Rom.*

cce dico charitati vestrae, & qui super lapidem falsum iurat, turus est. *Idem ibid.*

ravit David temerè, sed non implevit iurationem maiore pie- *August. in serm. de decollat. Ioh. Baptista.*

omines falsum iurant, vel quum fallunt. Aut putat homo m esse, quod verum est, & temerè iurat: aut scit vel putat ve- esse, & tamen pro falso iurat, & nihilominus cum scelere iu- *dem de Verbis Apostoli.*

ico vobis, non iurate omninò, ne scilicet iurando ad facilita- iurandi veniatur, de facilitate ad consuetudinem, de consuetu- in periurium decidatur. *Idem in lib. contra mendacium.*

on penitus iurare prohibuit, sed occasionem periurii, quod per- ius est, evitare docuit. *Greg. in Matth.3.*

uacunque arte verborum quis iuret, Deus tamen, qui con- itiae testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. *r de summo bono lib.1.*

on oportet, ut vir, qui secundum Evangelium vult vivere, ad- t alterum. Si enim iurare non licet, secundum Evangelicum isti mandatum, notum est, quod nec adiurare alterum licet. *en in Matth.*

emo est, qui frequenter iurat, quin aliquando non periuret: qui consuevit multa loqui, aliquando loquitur importuna. *sost. in Matth.5.*

Iura-

Iuramentum eſt oratio confirmans per ſe veritatem. *Greg. Nyſſ.*

Iusiurandum eſt teſtificatio Dei de re controverſa. Ita fugito jusjurandum, ut ne ſanctè quidem jures: ex frequenti jureiurando perjurium naſcitur. Aiunt quidam juſiurandum verum non eſſe reiiciendum: ſed qui jam juravit, eius fides in ſuſpicionem venit. Teſtificatio Dei eſt de rebus ambiguis juſiurandum: teſtem autem adhibere in mendacio Deum, impium eſt. Fruſtrà jurantem ob rem iniquam, Deus natura placidus, nunquam culpa liberabit, utpote impurum & ſceleſtum, etiam ſi hominum ſupplicia evaſerit. *Philipp.*

Multi ſolent movere alios, ut ſanctè jurent: ego verò omninò ne ab initio quidem facilè jurare licitum eſſe cenſeo. Morum probitatem jureiurando firmiorem habere oportet. *Euſeb.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ὅρκον δὲ φεῦγε κἂν δικαίως ὀμνύης.
Iurare fugias, falſo non jures licet.
Θεὸν ἐπιορκῶν μὴ δοκεῖ λεληθέναι.
Deum latere ne putes, quod pejeras.
Ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.
Scribantur in aqua, ſi qua jurat improbus.

¶ APOPHTHEGMATA.

THales adultero ſciſcitanti, an abjuraturus eſſet adulterium? Non, inquit, eſt periurium adulterio peius. *Laert. lib. 1. c. 1.*

Pericles amico roganti, ut pro ſe falſum diceret teſtimonium, cui adiunctum erat juſiurandum, hoc eſt, periurium; reſpondit: Se quidem amicum eſſe, ſed uſque ad aram. *Plut. in apoph.*

Anaximenes. Alexander ſtatuerat Lampſacum diruere. Ad id tendenti cum Anaximenes veniret obviam extra muros, deprecaturus ſuæ civitatis perniciem, Alexander ſuſpicans quid eſſet petiturus: juro, inquit, me non facturum, quod petet Anaximenes. Tùm Anaximenes: peto, inquit, ut Lampſacum diruas. Captus erat Alexander, & jureiurando compulſus eſt, ſervare quos demoliri ſtatuerat. *Eraſm. 6. apoph.*

Populus Rom. Carbone pollicente quippiam, & addente juſiurandum cum execratione: populus viciſſim juravit, ſe illi non credere. *Eraſm. lib. 6. apoph.*

¶ EXEMPLA SACRA.

IVramenti tam boni quàm mali, violati & inviolati exempla: Abraham, *Geneſ.* 14. 22. Abraham & Abimelech, 21. 23. Servus Abrahæ, 24. 9. Eſau, 25. v. 33. Abimelch, Achozath, Phicol & Iſaac, 26. 31. Iacob, 31. v. 53. Ioſeph, 42. v. 15. 16. *&* 47. 31. fratres Ioſeph, 43. v. 3. Deus, *Num.* 14. v. 28. 29. *&* 32. 29. *Deut* 1. v. 35. *&* 26. v. 3 *&* 27. v. 3. *&* 29. v. 13. *&* 30. v. 20. Exploratores Ierichuntis, *Ioſ.* 2. v. 12. Ioſua cum principibus Iſrael, 9. v. 15. Moſes, 14. v. 6. Iſraelitæ, *Iudic.* 21. v. 1.

.8.℣.14. *Sophon*.1.℣.4.5. Ruth, *Ruth*.1.17. Anna, 1. *Sam*.1.℣.26. Eli,
. David & Ionathas, 20.℣.3.13.17. Saül, 14 ℣.39. & 19.℣.6 & 28.
Populus Israel, 14.℣.45. Abner, 17 ℣.5. David, 24.℣.23. & 25 ℣.22.
30,℣.15. 2. *Sam*.3.℣.35. & 4.℣.9. & 12.℣.5. & 16.℣.13.23. 1. *Reg*.1.
29. Achis, 29.℣.6. Ioab, 2 *Sam* 2,℣.27. & 19.℣.7. mulier Thecui-
.℣.19. Viri Davidis, 21.℣.17. Salomon, 1. *Reg*.2.℣.23 24. Elias, 17.
& 18.℣.15. Mulier vidua, 17.℣.12. Abdias, 18.℣.10. Iezabel, 19.℣.7.
us, 2. *Reg*.2 ℣ 2.6. & 3.℣.14. & 5.16 Vidua paupercula, 4.℣.3.
1,5.℣.20. Rex Syriæ, 6.℣.31. Godolias, 2. *Reg*.25.℣.24. *Ierem*.40.9.
2. *Par*.15.℣.14. Sacerdotes & omnis Israel, 1. *Esdr* 10.℣.5.3. *Esdr*.8.
Nabuchodonosor, *Iudith*, 1. ℣.12. Deus omnipotens, *Esa*, 14.
& 45 ℣. 23 & 54.℣.9. & 62 ℣.8. & 48.℣.1. *Ier*.5.℣.14. *Amos*. 6.℣.8.
.℣.7. *Ezech*.16.℣.8. *Act*.2.℣.30. Iudæi, 5.℣.7. Sedechias. 38. ℣.16.
ndutus lineis, *Dan*.12.℣.7. Antiochus & Principes, 1 *Macch*.6.℣.
7.18. Nicanor Alcimus, ℣.15.35. Bacchides, 9.℣.71. Antiochus,
th 7.24 Sacerdotes Templi & Nicanor, 14.℣ 31 32.33. Gentes, 15.
erodes, *Matth*.14.7. *Marc*.6.23. Petrus, *Matth*.26.℣.72 74. *Marc*.
. Paulus, *Rom*.1.9 & 9.1. 1. *Cor*.15.31. 2. *Cor*.1.23. & 11.31. *Gal*.1.20.
1.8. 1. *Thess* 2.℣ 5.10. 2. *Thess* 2.℣.1. Angelus, *Apoc*.10.℣.6.

❡ EXEMPLA PROFANA.

teres interdum, metu peierandi, Deorum nomina omittebant,
formula tantùm iurisiurandi contenti erant ἢ μὰ τὸν, vel νὴ τόν.
dum simpliciter per ipsum ὅρκον, uti *Pindarus*: καὶ μὰ τὸν ὅρκον,
Scholiastes, *Brodeo recitante in 3 Epigram*.
pud Thebas Ægyptias (quæ urbs antiquissima est omnium)
imum habetur iusiurandum per Osiridem in Philis situm,
ibus Osiridis partibus, præter pudenda, ibi sepultis. *Diodorus*
cap.2.
pheus, si quis divinam justitiam attestari vellet, per numina
iurare permisit, ignem, aquam, terram, cœlum, lunam, solem,
nem & noctem. *Alex.lib*.5.*c*.10.
nt apud Haliartios ad montem Thilphusum sub dio Dearum
, quas vocant Praxidicas, ac si vindices dicas: ad earum aram
randum concipiunt, quod irritum neutiquam habent. *Pausa-*
in Bœoticis.
phocles per Lapersas, hoc est, Castorem & Pollucem: Persæ per
ram, hoc est, solem: Lacones per Spartanos & Argivos Deos,
σιὼ, per Geminos iurare solebant. *Alexand.lib*.5.*c*.3.
uma maximum iusiurandum Romanis statuit Fidem. *Plut. in*
na.
estales, si quando apud Romanos sacramento adigebantur, non
per Vestam iurabant. *Theat. Zwing*.
omanis frequens fuit iusiurandum per deos & deorum numi-
erque terram, mare & sidera firmare fidem. *Idem*.

Pæne

Pæni domi forisve semper per patrios deos jurabant. *Alexand. lib.* 5. c. 10.

Cappadoces per montem, quem pro Deo colunt. *Alex.*

Græci per terram, per fontes, amnes fluentes sanctissimum jusjurandum fuit. *Alex.*

Massageta per Tanaim & Mæotidem paludem. *Idem*.

JUSTITIA.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ET tenebit justus viam suam. *Iob.* 17.

Iustificationem meam, quam cœpi tenere, non deseram. *Ib.* 27.

Lex Dei eius in corde ipsius. *Psal.* 36.

Simplicitas justorum diriget eos: perversitas prævaricatorum vastabit eos. *Proverb.* 11.

Turris fortissima nomen Domini, ad ipsam currit justus, & exaltabitur. *Idem* 18

Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit. *Ibid.* 28.

Sunt justi sapientes, & opera eorum in manu Dei. *Eccl.* 9.

Et vir si fuerit justus, fecerit judicium & justitiam, in montibus non comederit, oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, & uxorem proximi sui non violaverit, & ad mulierem menstruatam non accesserit, & hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit, panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento, ad usuram non commodaverit, & amplius non acceperit, ab iniquitate averterit manum suam, & judicium verum fecerit inter virum & virum, & in præceptis meis ambulaverit, & judicia mea custodierit, ut faciat veritatem: hic justus est, vita vivet, ait Dominus Deus. *Ezech.* 18.

Si scitis quoniam justus est: scitote, quoniam & omnis, qui facit justitiam, ex ipso natus est. 1. *Ioan.* 2.

Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. *Psal.* 36.

Vena vitæ, os iusti: os autem impiorum regit iniquitatem. *Proverb.* 10.

Argentum electum lingua iusti. Lingua iusti considerat placita. Labia iusti erudiunt plurimos. *Ibid.*

Os iusti parturit sapientiam. *Ibid.*

Iustus prior est accusator sui. *Ibid.*

Opus iusti ad vitam: fructus autem impii ad peccatum. *Prov.* 10.

Cogitationes iustorum, iudicia. *Ibid.* 12.

Noli esse iustus multum: neque plus sapias, quam necesse est. *Eccles.* 7.

Iultæ tribulationes justorum : custodit Dominus omnia ossa
um. *Psal* 33.
ustus ut palma florebit: & sicut cedrus Libani multiplicabitur.
. 91.
ustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit usque ad
fectam diem. *Prov.*4.
Benedictio Domini super caput justi. *Ibid.*10.
Desiderium suum justis dabitur. *Ibid.*
ustitia rectorum liberabit eos. *Ibid.*11.
ustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. *Ibid.*8.
ructus justi lignum vitæ. *Ibid.*30.
Non contristabit justum, quicquid ei acciderit. *Ibid.*12.
ustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormen-
mortis. *Sap.*3.
ustus autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.
4.
stabunt justi in magna constantia adversus eos, qui se angustia-
nt, & qui abstulerunt labores eorum. *Ibid.*5.
isti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces
m, & cogitatio eorum apud Altissimum. Ideò accipient re-
n decoris, & diadema speciei de manu Domini, quoniam dex-
sua teget eos. *Ibid.*
o justitia agonizare pro anima tua & usque ad mortem certa
ustitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. *Eccl.*4.
ui operatur justitiam, ipse exaltabitur. *Ibid.*20.
icite justo, quoniam bene: quoniam fructum adinventionum
m comedet. *Esa.*3.
stitia justi super eum erit: & impietas impii super eum erit.
.18.
unc justi fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum. *Matth.*13.
sti autem ibunt in vitam æternam. *Ibid.*25.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

c est perfecta justitia, qua potiùs potiora, & minùs minora di-
gimus. *August. de vera religione.*
mia justitia incurrit peccatum: temperata justitia fecit per-
: falsitudinem correctionis amor Christi temperet, & dile-
em proximi sal justitiæ condiat. *Idem ibid.*
nanda est justitia, & in hac amanda gradus sunt proficientium.
s est, ut amori justitiæ non præponamus omnia, quæ dele-
Idem de verb. Apost.
c certè alienum non est, quod jure possidetur: hoc autem jure,
justè: & hoc justè, quod benè. Omne igitur quod malè possi-
alienum est: malè autem possidet, qui malè utitur. *Idem ad*
.

Malè

Malè se rectum putat, qui regulam summæ rectitudinis ignorat. *Ambros. de Offic.*

Iustitia magis aliis, quàm sibi prodest, & utilitates suas negligit, communia emolumenta præponens. *Idem lib. de Par.*

Iustitia est, quæ nil alienum vendicat, sed cuilibet quod suum est, quæ negligit propriam utilitatem, ut servet communem æquitatem: & secundum illud prima iustitia est in Deum, secunda in patriam, tertia in parentes, quarta in omnes. *Idem lib. de Offic.*

Regula iustitiæ manifesta est, quòd à vero non deceat declinare bonum virum, nec damno afficere quenquam, nec aliquid dolo annectere rei suæ. *Idem ibid.*

Omnes virtutum species uno iustitiæ nomine continentur. *Hieron. ad Demetriad.*

Homo Deo suppositus, iustitiam percipit; comparatus amittit. Quia quisquis se autori bonorum comparat, bono se, quod acceperat, privat. *Idem ibid.*

Sæpè ipsa nostra iustitia, ad examen divinæ iustitiæ deducta, iniustitia est; & sordet in districtione iudicis, quod in æstimatione fulget operantis. *Greg. lib. 5. moral.*

Humana iustitia divinæ iustitiæ comparata, iniustitia est: quia & lucerna in tenebris fulgere cernitur, sed in solis radiis posita tenebratur. *Idem ibid.*

Sancti viri, quando cum personis minoribus contentionum negotia subeunt, dum gravare vel in minimis timent, ipsi contra iustitiam gravari nequaquam refugiunt. *Idem ibid.*

Sicut nonnunquam gravius est peccatum diligere, quàm perpetrare: ita nequius est, odisse iustitiam, quàm non fecisse. *Idem ibid.*

Iustum est homines propter iustitiam diligere: non autem iustitiam propter homines postponere. *Idem in registr.*

Bona vinea iusti, imo bona vinea iustus: cuius virtus, vitis: cuius actio, palmes: cuius vinum, testimonium conscientiæ: cuius lingua, torcular expressionis, & lachrimæ piæ contribulatorum uvæ sunt amantium. *Bernhard. in serm.*

Iustitia est reddere unicuique quod suum est. Tribue ergò tribus, quæ sua sunt: superiori, æquali, inferiori. Redde reverentiam prælato & obedientiam, quorum altera cordis, altera corporis est: tribue æquali consilium, quò ignorantia erudiatur; & auxilium, quò infirmitas iuvetur: tribue subiecto custodiam, ut possit cavere peccatum, & disciplinam, ut quod minùs cavit, minimè maneat impunitum. *Idem ibid.*

Iustitia est animi libertas, tribuens unicuique suam propriam dignitatem, maiori reverentiam, pari concordiam, minori disciplinam, Deo obedientiam, sibi sanctimoniam, inimico patientiam, egeno operosam misericordiam. *Anselm. in lib. cur Deus hom. q.*

Iusti-

ustitia non novit patrem, non novit matrem: veritatem novit, onam non accipit, Deum imitatur. *Cassiod. in Psal.*

ustitia regis, pax est populorum, tutamen patriæ, immunitas is, munimentum gentis, cura languorum, gaudium homi-, temperies aeris, serenitas maris, terræ fœcunditas, solatium perum, hæreditas filiorum, & sibimetipsi spes futuræ beatitudi-*Cypr. in 12. abusionib.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Claud. de consf. Mallii Theod. v. 190.

— Tu prima hominem sylvestribus antris
Elicis, & fœdo detergis sæcula victu,
Te propter colimus leges, animosq; ferarum
Exuimus: nitidis quisquis te sensibus hausit,
Irruet intrepidus flammis, hyberna secabit
Aequora, confertos hostes superabit inermis.
Ille vel Aethiopum pluviis solabitur æstus:
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aër.

Ovid. lib. 1. Metamorph. v. 149.

Victa jacet pietas: & virgo cæde madentes
Vltima cœlestûm terras Astræa reliquit.

Iuvenalis satyr. 6.

Paulatim deinde ad superos Astræa recessit,
Hac comite, atque duæ pariter fugere sorores.

Senec. in Octavia, v. 413.

Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta cæde pollutas manus,
Astræa virgo, syderum magnum decus.
Cupido belli crevit, atque auri fames,
Totum per orbem maximum exortum est malum,
Luxuria, pestis blanda, cui vires dedit
Roburq; longum tempus, atque error gravis.
Collecta vitia per tot ætates diu
In nos redundant. seculo premimur gravi,
Quo scelera regnant, sævit impietas furens.
Turpi libido Venere dominatur potens.
Luxuria victrix orbis immensas opes
Iampridem avaris manibus, ut perdat, rapit.

Ovid. lib. 3. Fastor.

Exuitur feritas, armisq; potentius æquum est:
Et cum cive pudet conseruisse manus.

Claud. lib. 2. in Stiliconis laud. v. 103.

Iustitia utilibus rectum præponere suadet,

Com-

Communesq; sequi leges, injustaque nunquam
Largiri sociis.

Horat. Oda 3. lib. 3.

Iustum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida: neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

Terentius in Heauton. 4. 4.

—— *Verum illud, Chreme,*
Dicunt: jus summum sæpe summa est malitia.

Horat. satyr. 3 lib. 1.

Iura inventa metu injusti fateare necesse est,
Tempora si, fastosque velis evolvere mundi.
Nec natura potest justo secernere iniquum:
Dividit ut bona diversis, fugienda petendis.

Ovid. lib 3. de arte Amandi.

Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem:
Armaque in armatos sumere jura sinunt.

Ovid. lib 5 de Trist. 8.

Non metuunt leges: sed cedit viribus æquum:
Victaque pugnaci jura sub ense jacent.

Seneca in Hercule furente. v. 252.

Ius est in armis, opprimit leges pudor.

Seneca in Agamemnone. v. 110.

Periere mores, jus, decus, pietas, fides.

Lucanus lib. 1. bell. civil.

Imminet armorum rabies: ferrique potestas
Confundet jus omne manu, scelerique nefando
Nomen erit virtus; multosq; exibit in annos.

Ex Græcis Comicis.

Ἀνδρὸς δικαίου καρπὸς οὐκ ἀπόλλυται.
Haud fructus ejus, qui vir est justus, perit.
Δίκαιος ἴσθι, ἵνα καὶ δικαίων δὴ τύχῃς.
Sis æquus, æqua consequaris ut itidem.
Βάδιζε τὴν εὐθεῖαν, ἣν δίκαιος ᾖς.
Incede rectam, si vir es justus, viam.
Δίκαια δράσας, συμμάχου τεύξῃ θεοῦ.
Opem tibi Deus, justa si egeris, feret.
Κρῖνον δίκαιον, μὴ τὸ συμφέρον, φίλε.
Specta quod æquum, non quod utile, judicans.

occarus, inquit, non tamen id efficiet, ut justitiæ & modera-
fines transeamus. *Aeneas Sylvius lib. 3. Commentar. de reb.*
phonsi.
silaus sciscitatus, utra virtus esset præstantior, fortitudo, an
ti graviter respondit: Fortitudinis nullum esse usum, nisi ad-
tia. Quod si omnes essent justi, nihil opus fore fortitudine.
n Lacon apoph. Stob. serm 7.
xes Leonidæ scripserat: Si desinas cum Diis bellare, & meis te
adiunxeris, potes fieri Græciæ monarcha Huic ita re pondit
des: Si nosses quæ in vita mortalium essent justa & honesta,
nisses jam diu à concupiscendis rebus alienis. Ego malim po-
o Græcia mori, quàm contra justitiæ leges in populares meos
monarchiam. *Plut. in Lacon.*
axerxes. Cùm *Satibarzanes*, Artaxerxis regis cubicularius,
im minus justum a rege peteret, sentiretq; illum Artaxerxes
ere, solicitatum triginta Daricorum millibus, quæstori ærarii
ndavit, ut Daricorum triginta millia ad se deferret, & allata
it Satibarzani, dicens: accipe! nam hæc tibi cùm dedero, non
uperior: iniustior autem futurus, si illa, quæ petebas, fecis-
lut. in apoph.
Rutilius amico cuidam, rem iniustam petenti, pernega-
tumque is commotus, per summam indignationem diceret:
ergò mihi opus est tua amicitia, si, quæ abs te rogo, non fa-
iò, inquit *Rutilius*, quid mihi opus est tua amicitia, si me
cupis, ut in leges Iustitiæ tua causa peccem? *Erasm. Rot. lib.*
6.
mpejus Phraati Parthorum regi per legatos postulanti, ut
atem Romanæ ditionis terminum esse vellet: imò, inquit,
agis postulandum est, ut Romanorum fines à Parthorum re-
stitia dirimat. *Plut. in Rom. apoph.*
cion ab Antipatro rogatus, ut nescio quid iniusti faceret? non
inquit, simul me amico & adulatore uti. *Plut. in apoph.*
Eurycratidis F. cuidam percontanti, in qua demum civitate
vere posset? In ea, ait, quam qui incolunt, neque plus possi-
neque minus: & ubi justitia viget. *Plut. in Lacon.*
ides interrogatus, quid justum esset? Aliena non concupi-
respondit. *Stob. serm. 9. Phavorin. 14.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

um exempla: Noe, *Genes.* 6. *Vers.* 9. *&* 7. *V.* 1. *Eccles.* 44. *V.* 17.
r. 2. *V.* 5. Thamar, *Gen.* 38. *V.* 26. Samuel, 1. *Sam* 12. *V.* 3. *Eccl.* 45.
&c. David, 1. *Sam.* 24. *V.* 18. Abner & Amasis, 1. *Reg.* 2. *V.* 32.
senior, *Tob* 1. *V.* 3. Iob, *Iob.* 1 *V.* 1. Parentes Susannæ, *Dan.* 13.
seph Mariæ vir, *Matth* 1. *V.* 19. Abel & Zacharias. 23. *V.* 35.
rus, 27. *V.* 4. 19. *Luc.* 2. *V.* 25. *&* 23. *V.* 47. *Act.* 3. *V.* 14. *&* 7. *V.* 52.
Zacha-

Zacharias & Elizabeth, *Luc.1.Vers.6.* Simeon, *2.Vers.25.* Cornelius, *Act.10.V.1.22.* Loth, *2.Petr.2.V.7.* Paulus, *1.Cor.4.V.3.4.* Iustitiæ & æquitatis exempla: Abraham, *Genes.15.V.9.* Moyses, *Num.27.V.5.6.7.* Samuel, *1.Sam.15.V.33.* David, *26.V.23.* & *30.V.24. 2.Sam.24.V.24.* Harbona Evnuchus, *Esth.7.V.9.* DEVS, *Ierem.31.V.4*[illegible] Darius, *Dan.6.V.24.* quidam Rex, *Matth.18.V.34.* *Vide Aequitatis & Iustitia exempla.* Iustitiæ Pharisaicæ exempla: Legisperitus, *Luc.10.V.29.* Princeps quidam, *18.V.22.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

ÆThiopes pietati & justitiæ student: ædes ipsorum januis carent: & cum in viis multa jaceant, nemo furatur. *Stob.serm.42.*

In legibus & contractibus Indorum maximam simplicitatem esse, vel ex eo argui potest, quod non multum sunt litigiosi. Nam nec commissi, nec depositi jura ulla habent: nec testibus indigent, nec sigillis, sed simpliciter credunt. *Strab, lib.15.*

Indi ante Liberum patrem justitiam tanto observarunt cultu, ut exteras gentes nunquam appetiverint bello, ne quid parum justi interim admitteretur. *Calius lib.18. c.31. A.L.*

Ex Indis, qui Pedalii vocantur, nil ferè in sacrificiis aliud à Diis immortalibus exposcebant, quàm justitiam: arbitrati omnis planè boni compotes se futuros, si eam modò unam forent consequuti. *Ex Stobæo Cælius lib.23. c.19. A.L.*

Chorus Argivarum supplicum Athenìensium urbem studiosam justitiæ, & matrem exulum esse fatetur, apud Euripidem in Supplicibus:

> Σύ τοι σέβεις δίκαιν, τὸ δ' ἧσσον ἀδικίᾳ.
> Νέμεις ἀεὶ τὸν δυστυχῆ πάντα ῥύῃ.

Tibareni, Asia populi, Chalybibus vicini, justissimi sunt, nec prius prælio congrediuntur, quam diem, locum & horam ex fide hosti denunciarint. *Strab.& Val.Flac.lib.5.Argon.*

Plato filium Iovis fuisse ait Minoa, & discipulum: quod rem justam ullam rectè gerere, vel percipere rectè gerentem nemo valeat, qui eam artem non hauserit, & complexus sit. *Plut.de tarda Dei Vindicta.*

¶ HIEROGLYPHICA.

PEr *Euphratem fluvium* fœcunditatem & fructuum exuberantiam intelligi volunt, ac perinde *justitia* symbolum esse: Ex nulla siquidem virtute opimiores lætioresque fructus colligi feruntur, quàm ex æquitate. Hinc Ceres, *Legifera* poetis, eademque *Astræa.* Hinc Tellus ipsa justissima, ac ipsius *Iustitia* simulacrum perhibetur. *Pier.Val.lib 21 pag.197.C.*

Apud Ægyptios Sacerdotes primùm omnium *Iustitia servatorem* per *Oculi patentis* hieroglyphicum significari compertum est, frequensq; dicterium apud Græcos: Δίκης ὀφθαλμός. *Pier.Val. lib.33.pag.305.A.*

[illegible] ut [illegible] quidem affi- [illegible] autum [illegible] Val. Valer. Lib

[illegible] habitam [illegible] vetan- [illegible] admiratio- [illegible] res agentes [illegible] aspexif- [illegible] quic- [illegible] & aquila [illegible] Valer. lib. 17. 9. E

[illegible] etiam [illegible]

LABOR.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

[illegible] operatur terram suam, satiabitur panibus. *Proverb.* 12.
Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare: nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud in- quo tu properas. *Eccl.* 9.
[illegible] comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. *Gen.* 9.
[illegible] operata est manus remissa: manus autem fortium [illegible] parat. *Proverb.* 10.
[illegible] congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æsta- [illegible] confusionis. *Ibid.*
[illegible] omni opere bono erit abundantia: ubi autem verba sunt plu- ibi frequenter egestas. *Ibid.* 14.
[illegible] ior est qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui glo- & eget pane. *Eccl.* 10.
[illegible], sorte sua contenta, operáque suà vivens, habet suavitatem, [illegible] aque majorem qui thesaurum nactus est. *Ibid.* 4.
[illegible] nus est enim operarius mercede sua. *Luc.* 10.
[illegible] squisque propriam mercedem accipiet secundum suum la- [illegible] 1. *Corinth.* 3.
[illegible] no nascitur ad laborem. *Iob.* 5.
[illegible] ma laborantis laborat sibi: compulit enim eum os suum. [illegible] *b* 16.
[illegible] oderis laboriosa opera, & justificationem creatam ab Altis- [illegible] *Eccl.* 7.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

[illegible] rsis seminibus pectoris tui colles fere: nunc alimoniis medio- [illegible] bus, nunc jejuniis parcioribus, lectione, opere, prece: ut muta- [illegible] oris induciæ sint quietis. *August. de Virgin.*

Non

Non desinatis in labore persistere, quia sublevatio laboris est vitium collaborantis. *Greg. lib. 5. moral.*

Sancti viri quot labores nunc veritati commendantes exhibent, tot jam remunerationis suæ pignora intra spei suæ cubiculum clausa tenent. *Greg. in moral.*

Quibusdam pravis mentibus nihil est laboriosius, quàm si eis præcipiatur, ut in hujus mundi æstibus non laborent. *Idem super Ezech.*

Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria æternitatis acquiritur. *Hieron. in epist.*

Quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur, & minore labore promissa margarita Christi emi poterat. *Idem ad Nepotia.*

Qui in labore hominum non sunt, in labore profectò Dæmonum erunt. *Bernh. sup. Cant.*

Causam laboris cogitet in labore, ut ipsa ei pœnam, quam patitur, repræsentet. *Idem in serm.*

Laborem & dolorem multi sustinent, quem tamen Deus non considerat. *Idem serm. de pæn.*

Ad laborem quùm veneris, sic temperabis opus agendum, ut solicitudo operis intentione animi tui ab iis, quæ Dei sunt, non avertat. *Idem in doctr.*

Libentiùs suscipitur labor pro desiderio voluntatis, quàm pro amore virtutis. *Leo Papa de jejunio, &c.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Arte Amandi.

Dum vires annique sinunt, tolerate labores:
Iam veniet tacito curva senecta pede.
Aut mare navigiis, aut vomere scindite terram:
Aut fera belligeras addite in arma manus.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Venturæ memores jam nunc estote senectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos,
Discite: eunt anni more fluentis aquæ.

Titus Calphurnius Ecloga 5.

—— Iam certè potes insudare labori:
Iam pro megnavam potes exercere juventam.

Tibullus Eclog. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere: nam tardo labitur illa pede.

Claud. in Nupt. Honorii. v. 105.

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblaeos latebris nec spoliat favos,

teres quoque *ternarium numerum* dedicârunt *Iustitiæ*, ut
:hagoricis disciplinis Plutarchus ait. Injuria siquidem affi-
ıeque non affici, cùm extrema sint, & idcircò vitiosa, justum
iter utrinque reductum, in medio residet. *Pier. Valer. lib*

rodotus *Vulturem* ab Hercule pro *Iustitiæ* symbolo habitam
, quòd ea justissima omnium avium, quæ volatilibus vescan-
dicetur, eaque de causa semper apud eum magnæ æstimatio-
isse, lætariq; solitum cùm inter res agendas *Vulturem* aspexis-
'ultur enim nihil quod vidit attingit, nec animatum quic-
interficit, quod accipiter & aquila faciunt. *Pier. Valer. lib.* 17.
9. *B.*
de etiam loc. de Æquitate & Injustitia.

LABOR.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

operatur terram suam, satiabitur panibus. *Proverb.* 12.
Quodcunque facere potest manus tua, instanter operare:
ıec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud in-
quò tu properas. *Eccl.* 9.
›ore comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ. *Gen.* 9.
:statem operata est manus remissa: manus autem fortium
is parat. *Proverb.* 10.
i congregat in messe, filius sapiens est: qui autem stertit æsta-
us confusionis. *Ibid.*
›mni opere bono erit abundantia: ubi autem verba sunt plu-
ibi frequenter egestas. *Ibid.* 14.
.ior est qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui glo-
& eget pane. *Eccl.* 10.
ı, sorte suâ contenta, operâque suâ vivens, habet suavitatem,
'aque majorem qui thesaurum nactus est. *Ibid.* 4.
nus est enim operarius mercede sua. *Luc.* 10.
ısquisque propriam mercedem accipiet secundum suum la-
. 1. *Corinth.* 3.
no nascitur ad laborem. *Iob.* 5.
ma laborantis laborat sibi: compulit enim eum os suum.
b. 16.
ı oderis laboriosa opera, & justificationem creatam ab Altis-
:ccl. 7.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

rsis seminibus pectoris tui colles fere: nunc alimoniis medio-
›us, nunc jejuniis parcioribus, lectione, opere, prece: ut muta-
›ris induciæ sint quietis. *August. de Virgin.*

Non

Non desinatis in labore persistere, quia sublevatio laboris est vitium collaborantis. *Greg. lib. 5. moral.*

Sancti viri quot labores nunc veritati commendantes exhibent, tot jam remunerationis suæ pignora intra spei suæ cubiculum clausa tenent. *Greg. in moral.*

Quibusdam pravis mentibus nihil est laboriosius, quàm si eis præcipiatur, ut in hujus mundi actibus non laborent. *Idem super Ezech.*

Nullus labor durus, nullum tempus videri longum debet, quo gloria æternitatis acquiritur. *Hieron. in epist.*

Quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur, & minore labore promissa margarita Christi emi poterat. *Idem ad Nepotia.*

Qui in labore hominum non sunt, in labore profectò Dæmonum erunt. *Bernh. sup. Cant.*

Causam laboris cogitet in labore, ut ipsa ei pœnam, quam patitur, repræsentet. *Idem in serm.*

Laborem & dolorem multi sustinent, quem tamen Deus non considerat. *Idem serm. de pæn.*

Ad laborem quùm veneris, sic temperabis opus agendum, ut solicitudo operis intentione animi tui ab iis, quæ Dei sunt, non avertat. *Idem in doctr.*

Libentiùs suscipitur labor pro desiderio voluntatis, quàm pro amore virtutis. *Leo Papa de jejunio, &c.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Arte Amandi.

Dum vires annique sinunt, tolerate labores:
Iam veniet tacito curva senecta pede.
Aut mare navigiis, aut vomere scindite terram:
Aut fera belligeras addite in arma manus.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Ventura memores jam nunc estote senecta:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Dum licet, & veros etiam nunc editis annos,
Discite: eunt anni more fluentis aqua.

Titus Calphurnius Ecloga 5.

—— Iam certè potes insudare labori:
Iam pro megnavam potes exercere juventam.

Tibullus Eclog. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere: nam tardo labitur illa pede.

Claud. in Nupt. Honorii. v. 105.

Non quisquam fruitur veris odoribus,
Hyblæos latebris nec spoliat favos,

Si fronti caveat, si timeat rubos.
Armat spina rosas, mella tegunt apes.

Horat. lib. Epod. ad Canidiam. 17.

Nullum a labore me reclinat otium.
Vrget diem nox, & dies noctem: neque est
Levare tenta spiritu præcordia.

Ovid. lib. 1. de Ponto. El. 5.

Confiteor facere hoc annos: sed & altera causa est,
Anxietas animi, continuusq; labor &c:
Cernis ut in duris (& quid bove firmius?) arvis
Fortia taurorum corpora frangat opus?
Quæ nunquam vacuo solita est cessare novali,
Fructibus assiduis lassa senescit humus.
Occidet, ad Circi si quis certamina semper
Non intermissis cursibus ibit equus.
Firma sit illa licet, solvetur in æquore navis,
Quæ nunquam liquidis sicca carebit aquis.
Me quoque debilitat series immensa laborum:
Ante meum tempus cogit & esse senem.
Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contra carpit utrumque labor.

Senec. in Herc. furente. v. 475.

Post multa virtus opera laxari solet.

Virgil. lib. 1. Georg. v. 145.

—— Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

Terent. in Heauton. 4. 1.

Nil tam difficile est, quin inquirendo investigari possiet.

Horat. de Arte. v. 412.

Qui studet optatam cursu contingere metam,
Multa tulit fecitq; puer, sudavit & alsit,
Abstinuit Venere & Vino.

Horat. 1. serm. 9.

—— Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Ovid. 4. Fastor.

—— Non sentitur sedulitate labor.

Idem 2. de Art. Amand.

Ardua molimur: sed nulla nisi ardua vincunt:
Difficilis nostra poscitur arte labor.

Martialis 1. Ep. 108.

Pingue solum lassat, sed juvat ipse labor.

Tibul.

Tibullus 1.4.

Nec te pœniteat duro subiisse labori:
Aut opera insuetas atteruisse manus.

Plaut. Pseud. 2.3.

—— Hoc evenit
In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.

Senec. Herc. Fur. v. 654.

—— Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est.

Plaut. Curc. 1.1.

Qui è nuce nucleum esse volt, frangit nucem.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

GEnerosos animos labor nutrit. Laborem si recuses, parum esse potes. Non est viri, timere sudorem. *Sen. 31. Epist.*

Multum abhorret opus, cuius inchoatio invidia, continuatio est labor, finis est odium. *Idem in Epist.*

Si qua per laborem rectè feceritis, labor citò recedet: beneficium, dum vivitis, non abscedit. Si qua per voluptatem pravum nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum apud vos semper manebit. *Seneca ibid.*

§ APOPHTHEGMATA.

V*Espasianus* quum vehementer angeretur vitiis intestinis, nihilo secius imperatoris muneribus fungebatur, adeò, ut lecto decumbens audiret legationes, & amicis hortantibus, ut sibi parceret, respondit: Imperatorem stantem mori oportere. *Sueton.*

Pythagoras familiares suos hortabatur, ut optimum vivendi genus sibi deligerent: quamvis enim laboriosissimum esset, consuetudine tamen fore jucundum. *Stob. serm* 30.

Cleanthes suam vitam divitum vitæ solebat hoc nomine præferre: Dum illi, inquiens, pila ludunt; ego fodiens duram humum exerceo. *Laert. lib. 7. cap. 11.*

Alphonsus cùm reprehenderetur à Matthæo Siculo, eximiæ sanctitatis viro, quod propriis manibus laborasset: Subridens, nunquid, inquit, Deus & natura nequicquam regibus manus dederunt? *Panorm. lib. 1. de reb. gestis Alphonsi.*

Senex quidam multo vino repletus, cum suam apud *Alphonsum* ebrietatem excusare conaretur, dicendo: Lac senum, esse vinum: respondit: Sed Regum cibus est honos, quem Dii immortales non otio aut luxu, sed improbis laboribus, multisque sudoribus hominibus vendunt. *Panorm. lib. de reb. gestis Alphonsi.*

Dorotheus monachus quotidiè lapides ad mare colligebat, annuatimque fabricabat hospitium pro ægrotis. Huic laboranti quidam dixit: Cur ita conficis corpus tuum? Cui ille: Quia me, inquit, illud occidit. *Sozom. Tripart. hist. lib. 8. c. 1.*

mocritus cùm interrogaretur à quodam, quo modo laboriosi
ustrii differrent à desidiosis? Quo, inquit, impii, à piis: Spe
um bona. *Maxim. serm.* 32.

m adolescentem conspicatus industrium; Optimum, inquit,
tuti condis obsonium. *Maxim. serm.* 32.

ogenes cuidam admonenti, ut jam senex quiesceret à labori-
Quid, inquit, si in stadio currerem, utrum oporteret, jam metæ
um, cursum remittere, an magis intendere. *Laert. lib.* 6.

SIMILITUDINES.

m nauta videt imminere tempestatem, primum quidem Deos
vocat, ut incolumi liceat in portum appellere; mox contrahit
atque omnia nihilo secùs parat, quibus est opus: Ita nos debe-
auxilio divino fidere; sed sic, ut nostram quoque industriam
beamus. *Plut.*

ator ab Hesiodo jubetur Diis sacrificare, deinde aggredi; & mi-
imum invocat opem divinam, deinde armatur. *Plut.*

utæ à navigandi labore turpiter conferunt se ad voluptates,
m à voluptatibus ad navigationem redeunt: Ita quidam à de-
ad labores, à laboribus ad delicias summa vitæ inconstantia
ertunt. *Idem.*

hletæ abstinent à laboribus necessariis, ut in non necessariis
nt: nobis contrà faciendum. *Idem.*

ferrum crebris immersionibus consumitur: Ita corpus crebris
utationibus vitiatur, hoc est, si nunc immodicis laboribus in-
atur, nunc voluptatibus liquefiat ac molliatur. *Idem.*

rosa, flos unus omnium longè gratissimus, de spinis nascitur:
tristibus & asperis laboribus fructus capitur jucundissimus.

quosdam uxor magno ambitu ducta torquet: Ita quidam
nis laboribus accersunt magno futura malo. *Idem.*

herba moly difficilè quidem effoditur, sed ad remedia præ-
æteras efficax est: Ita, quæ præclara sunt, non contingunt, nisi
no negotio. *Plin.*

quæ præclara sunt vix multo cultu proveniunt; contrà cæpe,
n, & quædam hujusmodi vilia, etiam reposita aut suspensa
runt sese: Ita, quæ sunt egregia, non nisi multo contingunt
e; quæ mala, passim obvia sunt. *Erasm.*

antæ mediocri aqua aluntur, immodica suffocantur: Sic
us moderatis laboribus adjuvatur, immoderatis obruitur.
rch.

asparagus spinosus difficilimum fert fructum: Ita ex duris ini-
agna voluptas nascitur. *Idem.*

ltè Reges Aegyptiorum operam populi ac pecunias in sub-
dis pyramidibus consumebant, quæ nihil habebant præter

stultam

stultam & otiosam ostentationem; cum idem in rebus utilibus fieri poterit: Ita quidam elaborant in difficillimis, cæterùm infrugiferis, hoc ipsum præclarum existimantes, quod in laborioso negotio versantur. *Erasm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

LAertius *Cleanthem* Philosophum alterum Herculem vulgò dictum fuisse tradit, quod esset omnium laborum patientissimus, adeò ut noctu hauriendo è puteo aquam, victum diurnum pararet: unde & φρεάντλης dictus pro Cleanthe.

Masinissa rex Numidarum erat corporis firmitate præstans, & duritiei ac laboribus à pueritia assuetus. Etenim stans in vestigiis totum diem manebat immotus, & sedens non surgebat usque ad noctem: in equo continenter per diem & noctem sedens, & equitationibus utens, non defatigabatur. *Diod. Siculus l.32.*

Vespasianus Imp. valetudinem & abstinentia & frictione tuebatur, militiæ acer agmen anteire, & locum castris capere, & noctu diuque consilio, ac, si res posceret, manu hostibus obsistere solebat: cibo fortuito, veste habituque vix à gregario milite discrepans. *Cusp.*

Maximilianus Imp. erat laborum patientissimus, adeò, ut in multam noctem crebrò scriberet, consuleret, res magnas ageret, sæpè etiam arma tractaret, hastis concurreret cum Principibus in ludis, & seriò cum hostibus: æstum ac frigus, inediam & commeatus penuriam juxtà ferret. *Cusp.*

Carolus Magnus assiduè exercitabatur equitando ac venando; quod illi gentilitium erat, quia vix ulla in terris natio invenitur, quæ in eo labore Francis possit æquiparari, *Crantzius lib. 2. Saxon. cap. 8.*

Ob laborum tolerantiam & industriam frugalitatemque dicti sunt *Æginetæ Myrmidones*; Quùm enim haberent terram supernè lapidosam, infernè frumentis idoneam, fodientes in cavernis habitare visi sunt formicarum more, & asportandis lapidibus, quodammodo eius animantis industriam repræsentare. *Erasm. in Adagiis.*

¶ HIEROGLYPHICA.

LAboris indefessi perseverantiam ex *Formica picta* significabant; nam ea non interdiu solùm, verùm etiam noctibus laborem exercet. Et nota est fabula de Formica & Cicada. *Pier. Val. lib. 8, pag. 69. A.*

Receptum & illud est *servilem laborem* per *Asinum clitella instratum* significare, cuius rei causa magis vulgò nota est, quàm verbis explicari necesse sit: quippè quòd animal indefessi sit laboris, undique & perpetuæ onerum vectationi vexationibusque aliis damnatum esse videtur. *Pier. Val. lib. 12 pag. 112. F.*

Apem quoque laboris symbolum faciunt. Nam ex illo quod Salomon ait: *Vade ad apem, & disce ab ea, quam laboriosa sit operatrix*, unicuique manifestum est, artificii sedulitatisque illam esse hieroglyphicum. *Pier. Valer. lib. 26. p. 244. F.*

LACRYMÆ.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib 4. de Trist. El.3.

Fleque meos casus: est quædam flere voluptas:
Expletur lacrymis, egeriturq; dolor.

Senec. in Troade, v.763.

— *Fletus ærumnas levat.*

Ovid. lib.3 de Pont. El.1.

Nec tua si fletu scindentur verba, nocebit:
Interdum lacrymæ pondera vocis habent.

Ovid. lib 1. de arte Amandi.

Et lacrymæ prosunt: lacrimis adamanta movebis.

Idem lib. 1. de Ponto, El.7.

Quidque facis? lacrymis opus est, non sanguine dixit:
Sæpè per has flecti principis ira solet.

Ovid. lib.1. Metam. v.684.

Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.

¶ EXEMPLA PROFANA.

HEraclitus philosophus ad omnem hominum occursum flevisse dicitur. Dolebat enim nihil sani esse in vita: nihil in homine non caducum, fluxum & deceptibile. *Laert. lib. 5. c. 2.*

D. Martinus lacrimis ita abundabat, ut pro detrectatorum quoque suorum peccatis flere soleret. *D. Bernh. in festo ejus.*

Ptolomæus Philadelphus missos ad se LXXII. interpretes cum sacris Bibliis honorificentissimè excepit, & lacrimis etiam obortis suum gaudium testatus est. *Ioseph. lib. 12. c. 2.*

M. Minutio magistro equitum ex hostium vi erepto, operâ Q. Fabii Max. Dictatoris, in lætitiam tota castra effusa sunt; in tantum, ut præ gaudio militibus omnibus lacrymæ manarent. *Plut. in Fabio.*

Bassianus Imp. apud Ælium Spartianum lacrimabatur, quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getæ fratris, quem occiderat. *Erasm. in Adagiis.*

Pericles filio Paralo mortuo coronam imponens, quod in reliqua vita nunquam fecerat, erupit in ejulatum, & magnam vim profudit lacrimarum. *Plut. in Pericle.*

M. Marcellus Syracusis captis, florentissimæ urbis commiseratione flevit. *August. l. 3. de Civitate Dei. cap. 14.*

M. Cato, victis ad Dyrrachium Cæsarianis, cadavera cæsorum intuitus civium, temperare à lachrymis non potuit. *Plut. in eius Vita*.

Vide Dolor, Tristitia.

LAQUEUS.

¶ EXEMPLA SACRA.

LAquei mortis, 2. *Sam*. 22. v. 6. Laqueo vitam finientium exempla: Achitophel, 2. *Sam*. 17. v. 23. Aman, *Esth*. 7. v. 10. Iudas proditor, *Matth*. 27. v. 5. *Actor*. 1. v. 18.

Vide infra Mors.

LARGITIO.

¶ SIMILITUDO.

QVi plebem lautis epulis & largitionibus regunt, similes sunt iis, qui bruta animalia pascunt & venantur. *Plut*.

Vide locum de Liberalitate.

LASCIVIA.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

CAveamus, ne dum laxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam, quasi conceptum quendam bonorum operum. Vsus enim citò inflectit naturam, *Ambros. de Offic. lib*. 1.

Vbi saltatio, ibi diabolus: neque enim Deus ad hoc nobis dedit pedes, ut cum camelis saltemus, sed ut cum angelis chorum faciamus. In saltibus lætantur dæmones, & exultant ministri dæmonum. *Chrysost. in Matth*.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

SIc te geras sapienter, ut nullus te habeat tanquam asperum, nec contemnat quasi vilem. Illi autem qui in ludo deficiunt, neque ipsi dicunt aliquod ridiculum, & dicentibus molesti sunt; quia scilicet moderatos aliorum ludos non recipiunt. *Senec*.

Omnia tolerabilia præter turpitudinem crede: à verbis quoque turpibus abstineto: quia licentia eorum impudentiam nutrit. Sermones utiles magis, quàm facetos & affabiles ama. Miscebis interdum seriis jocos, sed temperatos, & sine detrimento dignitatis & verecundiæ. Nam reprehensibilis ludus est, si immodicus, pueriliter effusus, si muliebriter factus. Odibilem quoque hominem facit risus aut superbus, aut clarus, aut malignus, aut furtivus, aut alienis malis evocatus. *Senec. de 4. Virtutib*.

de cætera in tit. *Impudicitia, Impudentia, Luxuria, Scorta-*
Adulterium, Voluptas.

LATRO.

¶ APOPHTHEGMATA.

s, famosissimus latro, qui sub Severo Imperatore per totam
iam, comparata manu sexcentorum latronum, biennio ma-
prædas fecit, postquam Centurionem vitæ insidiatorem ce-
raso capite ad Severum Imperatorem remisit: cumque inter-
tur, quid Imperatori vellet nuntiari? Nuntia, inquit, domi-
is, ipsos servos suos alere, ne latrocinentur. *Xiphilin. in vita*

m cujusdam mulieris, cum qua scortabatur, ope deprehensus,
apiniano præfecto prætorio interrogatus, cur latrocinium
t? respondit: Et tu dic, cur præfectus sis? Erat nimirum Pa-
us homo prædives, & magnæ apud Cæsarem existimationis,
pter opum suarum splendorem in aulam admissus: Bulas
enuria rerumque egestate vexatus, latrocinio victum quære-
ebatur. *Idem Xiphilinus.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

es æqua ex parte latrocinantur, aut mercaturam exercent.
t. lib. 6. cap. 28.
amantes in Lybia, locorum natura freti, latrocinio victitant,
as, vi tempestatis in brevia syrtium delatos, vadatim gras-
Sabell. lib. 6. Epist. 1.
rygonas & Cyclopas Ætnæ & Leontinis vicina loca incolen-
nanes & efferos quosdam homines fuisse memorant, & ma-
k latrones. *Natalis Comes Myth. lib. 9. c. 8.*
aconietæ in Ponto super arboribus & turribus habitant. Ii ex
arne & arborum fructibus vivunt, atque ex lignis desilien-
grinos adoriuntur, iter agentes. *Strab. lib. 12.*
Homicidium.

LAUS, LAUDATIO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

audes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu
Eccl. 11.
mortem ne laudes hominem quenquam: quoniam in filiis
itur vir. *Ibidem.*
sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est ho-
. *Ibid. 27.*

Laude-

'emus viros præclaros, & quibus prognati sumus majores
. *Ibid.* 44.
iines divites, in virtute pulchritudinis studium habentes:
ntes in domibus suis. *Ibid.*
entiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nunciet
i. *Ibid.*
iet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua.
'. 27.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

humana non appeti à sapiente, sed subsequi debet sapientes,
ctè facientem: ut illi proficiant, qui etiam imitari possunt,
udant. *Augustin. de serm. Domini in monte.*
ritas laudis in laude Dei est. Vbi laudator securus est? Vbi
iet, ne de laudato erubescat. *Idem in Psalm.*
im laudare, non laudato sed laudantibus prodest. *Idem in*
n.
st à vanitate remota laudatio, vbi etiam vituperatio ab of-
e secura est. *Idem ad Dioscor.*
valdè gaudere debemus, quando laudamur; nec contrista-
ido vituperamur: quia nec depravare injuria, nec coronare
ius aliena. *Aug. sup. Matth. 6. Epist. ad Volusi.*
l est quod dicis: Ego dives, ille pauper? Sarcinam tuam
moras, pondus tuum laudas; taceas laudes tuas, quia mise-
s tuas non consideras. *Idem de doctr. Christ.*
iumilem, est nolle laudari in se: Qui ergo in se laudari ap-
iperbus esse convincitur. *Idem in Psal.* 5.
lamus mendaciter, delectamur inaniter; & vani sunt qui
ur, & mendaces, qui laudant. Alii laudantur, & ficti sunt:
lant, quod putant, & falsi sunt: alii utrorumque præconiis
tur, & vani sunt. *Idem in Epist.*
otis obstaculis vanæ opinionis scelera nuda pensentur, nuda
intut fallacia, & tegmina, & vanæ laudes, & gloriæ auferantur,
ebunt miseriæ peccatorum. *Idem lib. 3. de Civitate Dei.*
inus sim in his, quæ ad Deum pertinent, vehementius ve-
i mihi est, & cavendum ab iis, qui nec temerè inflant: lau-
enim me flagellant. *Ignat. in Epist.*
ipuum beneficium est in rebus honestis laudari. Laus enim
mulationem, æmulatio virtutem, virtus felicitatem, quæ fi-
omnium quæ desiderantur, & quo omnis viri boni motus
:, *Nazianz.*
is sæpè hominibus obfuit laudatio. Laxat enim animi vi-
& cursum impedit. Et aliquis ipsum curriculi finem se con-
im existimans (hæc enim persuasio per laudem se insinuat)
desinit, & victorem perdit. *Theodoret.*

Plures

Vide cætera in tit. Impudicitia, Impudentia, Luxuria, Scortatio, Adulterium, Voluptas.

LATRO.

¶ APOPHTHEGMATA.

B*Vlas*, famosissimus latro, qui sub Severo Imperatore per totam Italiam, comparata manu sexcentorum latronum, biennio maximas prædas fecit, postquam Centurionem vitæ insidiatorem cepisset, raso capite ad Severum Imperatorem remisit: cumque interrogaretur, quid Imperatori vellet nuntiari? Nuntia, inquit, dominis tuis, ipsos servos suos alere, ne latrocinentur. *Xiphilin. in Vita Severi.*

Idem cujusdam mulieris, cum qua scortabatur, ope deprehensus, & à Papiniano præfecto prætorio interrogatus, cur latrocinium fecisset? respondit: Et tu dic, cur præfectus sis? Erat nimirum Papinianus homo prædives, & magnæ apud Cæsarem existimationis, & propter opum suarum splendorem in aulam admissus: Bulas verò penuria rerumque egestate vexatus, latrocinio victum quærere cogebatur. *Idem Xiphilinus.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Rabes* æqua ex parte latrocinantur, aut mercaturam exercent. *Plut. lib. 6. cap. 28.*

Garamantes in Lybia, locorum natura freti, latrocinio victitant, in nautas, vi tempestatis in brevia syrtium delatos, vadatim grassantes. *Sabell. lib. 6. Epist. 1.*

Læstrygonas & Cyclopas Ætnæ & Leontinis vicina loca incolentes, immanes & efferos quosdam homines fuisse memorant, & maleficos & latrones. *Natalis Comes Myth. lib. 9. c. 8.*

Heptacometæ in Ponto super arboribus & turribus habitant. Ii ex ferina carne & arborum fructibus vivunt, atque ex lignis desilientes, peregrinos adoriuntur, iter agentes. *Strab. lib. 12.*

Vide Homicidium.

LAUS, LAUDATIO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

NOn laudes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu suo. *Eccl. 11.*

Ante mortem ne laudes hominem quenquam: quoniam in filiis cognoscitur vir. *Ibidem.*

Antè sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum. *Ibid. 27.*

Laude-

emus viros præclaros, & quibus prognati sumus majores *Ibid.* 44.
ines divites, in virtute pulchritudinis studium habentes: ntes in domibus suis. *Ibid.*
entiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nunciet . *Ibid.*
et te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua. . 27.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

humana non appeti à sapiente, sed subsequi debet sapientes, tè facientem: ut illi proficiant, qui etiam imitari possunt, udant. *Augustin. de serm. Domini in monte.*
ritas laudis in laude Dei est. Vbi laudator securus est? Vbi iet, ne de laudato erubescat. *Idem in Psalm.*
m laudare, non laudato sed laudantibus prodest. *Idem in* n.
tà vanitate remota laudatio, vbi etiam vituperatio ab of- e secura est. *Idem ad Dioscor.*
valde gaudere debemus, quando laudamur; nec contrista- do vituperamur: quia nec depravare injuria, nec coronare ius aliena. *Aug. sup. Matth. 6. Epist. ad Volusi.*
! est quod dicis: Ego dives, ille pauper? Sarcinam tuam moras, pondus tuum, laudas: taceas laudes tuas, quia mise- ; tuas non consideras. *Idem de doctr. Christ.*
iumilem, est nolle laudari in se: Qui ergo in se laudari ap- perbus esse convincitur. *Idem in Psal.* 5.
amus mendaciter, delectamur inaniter; & vani sunt qui ur, & mendaces, qui laudant. Alii laudantur, & ficti sunt: lant, quod putant, & falsi sunt: alii utrorumque præconiis tur, & vani sunt. *Idem in Epist.*
otis obstaculis vanæ opinionis scelera nuda pensentur, nuda ntur fallacia, & tegmina, & vanæ laudes, & gloriæ auferantur, ebunt miseriæ peccatorum. *Idem lib. 3. de Civitate Dei.*
mus sim in his, quæ ad Deum pertinent, vehementius ve- mihi est, & cavendum ab iis, qui nec temerè inflant: lau- enim me flagellant. *Ignat. in Epist.*
ipuum beneficium est in rebus honestis laudari. Laus enim nulationem, æmulatio virtutem, virtus felicitatem, quæ fi- mnium quæ desiderantur, & quo omnis viri boni motus , *Nazianz.*
is sæpè hominibus obfuit laudatio. Laxat enim animi vi- & cursum impedit. Et aliquis ipsum curriculi finem se con- m existimans (hæc enim persuasio per laudem se insinuat) desinit, & victorem perdit. *Theodoret.*

LATRO. LAUS, LAUDATIO.

e cætera in tit. Impudicitia, Impudentia, Luxuria, Scorta-dulterium, Voluptas.

LATRO.

¶ APOPHTHEGMATA.

, famosissimus latro, qui sub Severo Imperatore per totam am, comparata manu sexcentorum latronum, biennio ma-prædas fecit, postquam Centurionem vitæ insidiatorem ce-aso capite ad Severum Imperatorem remisit: cumque inter-tur, quid Imperatori vellet nuntiari? Nuntia, inquit, domi-s, ipsos servos suos alere, ne latrocinentur. *Xiphilin. in vita*

cujusdam mulieris, cum qua scortabatur, ope deprehensus, piniano præfecto prætorio interrogatus, cur latrocinium ? respondit: Et tu dic, cur præfectus sis? Erat nimirum Pa-s homo prædives, & magnæ apud Cæsarem existimationis, ter opum suarum splendorem in aulam admissus: Bulas nuria rerumque egestate vexatus, latrocinio victum quære-batur. *Idem Xiphilinus.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

s æqua ex parte latrocinantur, aut mercaturam exercent. *lib. 6. cap. 28.*

mantes in Lybia, locorum natura freti, latrocinio victitant, s, vi tempestatis in brevia syrtium delatos, vadatim gras-*abell. lib. 6. Epist. 1.*

gonas & Cyclopas Ætnæ & Leontinis vicina loca incolen-anes & efferos quosdam homines fuisse memorant, & ma-latrones. *Natalis Comes Myth. lib. 9. c. 8.*

cometæ in Ponto super arboribus & turribus habitant. Ii ex rne & arborum fructibus vivunt, atque ex lignis desilien-grinos adoriuntur, iter agentes. *Strab. lib. 12.*

Homicidium.

LAUS, LAUDATIO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

udes virum in specie sua: neque spernas hominem in visu *Eccl. 11.*

mortem ne laudes hominem quenquam: quoniam in filiis tur vir. *Ibidem.*

sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est ho-*Ibid. 27.*

Laude-

Laudemus viros præclaros, & quibus prognati fumus majores noſtros. *Ibid.* 44.

Homines divites, in virtute pulchritudinis ſtudium habentes: pacificantes in domibus ſuis. *Ibid.*

Sapientiam ipſorum narrent populi, & laudem eorum nunciet Eccleſia. *Ibid.*

Laudet te alienus, & non os tuum: extraneus, & non labia tua. *ProVerb.* 27.

¶ Sententiae Patrum.

Laus humana non appeti à ſapiente, ſed ſubſequi debet ſapientes, & rectè facientem: ut illi proficiant, qui etiam imitari poſſunt, quod laudant. *Auguſtin. de ſerm. Domini in monte.*

Securitas laudis in laude Dei eſt. Vbi laudator ſecurus eſt? Vbi non timet, ne de laudato erubeſcat. *Idem in Pſalm.*

Bonum laudare, non laudato ſed laudantibus prodeſt. *Idem in Ioannem.*

Ibi eſt à vanitate remota laudatio, vbi etiam vituperatio ab offenſione ſecura eſt. *Idem ad Dioſcor.*

Nec valdè gaudere debemus, quando laudamur; nec contriſtari, quando vituperamur: quia nec depravare injuria, nec coronare poteſt laus aliena. *Aug. ſup. Matth.* 6. *Epiſt. ad Voluſi.*

Quid eſt quod dicis: Ego dives, ille pauper? Sarcinam tuam commemoras, pondus tuum, laudas: taceas laudes tuas, quia miſerationes tuas non conſideras. *Idem de doctr. Chriſt.*

Eſſe humilem, eſt nolle laudari in ſe: Qui ergo in ſe laudari appetit, ſuperbus eſſe convincitur. *Idem in Pſal.* 5.

Laudamus mendaciter, delectamur inaniter; & vani ſunt qui laudantur, & mendaces, qui laudant. Alii laudantur, & ficti ſunt: alii laudant, quod putant, & falſi ſunt: alii utroruinque præconiis gloriantur, & vani ſunt. *Idem in Epiſt.*

Remotis obſtaculis vanæ opinionis ſcelera nuda penſentur, nuda inſpiciantur fallacia, & tegmina, & vanæ laudes, & gloriæ auferantur, & apparebunt miſeriæ peccatorum. *Idem lib.* 3. *de CiVitate Dei.*

Vt ſanus ſim in his, quæ ad Deum pertinent, vehementius verendum mihi eſt, & cavendum ab iis, qui nec temerè inflant: laudantes enim me flagellant. *Ignat. in Epiſt.*

Præcipuum beneficium eſt in rebus honeſtis laudari. Laus enim parit æmulationem, æmulatio virtutem, virtus felicitatem, quæ finis eſt omnium quæ deſiderantur, & quo omnis viri boni motus refertur. *NaZianz.*

Multis ſæpè hominibus obfuit laudatio. Laxat enim animi vigorem & curſum impedit. Et aliquis ipſum curriculi finem ſe conſequutum exiſtimans (hæc enim perſuaſio per laudem ſe inſinuat) currere deſinit, & victorem perdit. *Theodoret.*

Plures

d ab illo ratio hæc exigat? Rem facillimam, secundum naturam n vivere? *Senec. 41. Epist.*

uid stultius est, quàm in homine aliena laudare? quid eo de-tius, qui ea miratur, quæ in alium transferri protinus possunt? o gloriari nisi suo debet. *Idem ibid.*

uda parcè, vitupera parciùs: similiter enim reprehensibilis a laudatio, & immoderata vituperatio: illa siquidem adu-ne, ista malignitate suspecta est: testimonium veritati, non itiæ reddas. *Idem in Epist.*

num est laudari, sed præstantius est esse laudabilem: nemi-citò laudaveris: neminem citò accusaveris. Vitium est, omnia re: vitium est, nihil credere. *Idem lib. de morib.*

rva laude dignus est, qui tantum miseris aufertur. Lascivia & nunquam habent concordiam. Quam magnum est, nolle ri, & esse laudabilem. *Idem in Proverb.*

¶ APOPHTHEGMATA.

mistocles sciscitatus, utrum Achilles esse mallet, an Homerus? c ipse prius, inquit, utrum malles esse victor in olympiis, an , qui victores pronuntiat? *Plut. in Græc. apoph.*

xander Ilium profectus, & Achillis statuam coronans: O te n, inquit, Achilles, cui vivo talis amicus, mortuo talis con-t præco. *Plut. in Vita Alexandri. & Cic. pro Arch.*

ander. Cuidam apud *Lysandrum* jactanti, quod & ipsum lau-eveheret, & adversus obtrectantes tueretur: Duo, inquit, sunt boves ruri: & tacentibus ambobus, tamen certò novi t ignavus, uter ad laborem strenuus. *Plut in Lacon.*

isthenes audiens ab improbis quibusdam se laudatum esse: r, inquit, nequid imprudens fecerim mali. *Laert. l. 6. c. 1.*

honsus audiens se à Nicolao Cardinali Capuensi, inimico ca-plurimum laudari: Si mei omnes, inquit, ita de me sentiant, nicus hic & sentit & prædicat, bello certè me nequaquam rent; sed, quo mihi nihil antiquius est, sinerent pace me otio perfrui. *Panor. l. 2. de reb gest. Alphonsi.*

alcidas. Cùm sophista quispiam appararet recitare librum, & idæ percontanti, quod esset argumentum, respondisset: Her-ncomium: Quis, inquit, illum vituperat? Supervacaneum ans, in eo laudando sumere operam, quem uno ore prædi-omnes. *Plut. in Lac. apoph.*

nides, quum cæteros laudando venaretur, ut aliquid darent, gatus, cur Thessalos non captaret? Stupidiores sunt, inquit, it à me falli possint. *Eras. Roter. lib. 6. apoph.*

Uticensis fiducia sui elatus, ut hostes Reip. coerceret, ali-seipsum laudabat, invideri sibi, dicens, quod suis rebus ne-patriæ causa vigilaret. *Plut.*

Lacon

Lacon quidam, cùm Charislaus rex laudaretur: Quonam, inquit, modo bonus esse vir potest, qui ne in malos quidem acerbus est? *Plut. in apoph.*

Agesilaus, cuidam Persarum Regem Magnum appellanti, dixit: Ni justior, non major me est. *Plut. eod. lib.*

Hector à patre laudatus ob singulares animi virtutes, Lætus sum, inquit, laudari me abs te, Pater, laudato viro: A malis enim laudari, non laus, sed dedecus esse putatur. *Cicer.*

Epaminondas à Sycophanta quodam traductus, quòd se ipsum impensius laudaret: Facio (inquit) hoc propter vos, Thebani, quorum opera Lacedæmonium imperium unica die everti. *Plutarch.*

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato veluti laudans dixit: Quid huic abest, nisi res & virtus? Similis jocus hodie apud Gallos vulgatissimus fertur, quùm ajunt: Sum totus tuus, excepto corpore & bonis. *Erasm. 6. apoph.*

Eudamidas interrogatus, quam ob causam Lacedæmonii, priusquam irent in prœlium, Musis immolarent, cum Musis nihil videretur cum Marte esse commercii? Vt rebus, inquit, fortiter gestis, contingat honesta commemoratio. *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITUDINES.

UT qui malignè dant aliis, videntur ipsi parùm habere: Ita qui parcè & malignè laudant alios, videntur adhuc suas esurire ac sitire laudes. *Plutarch.*

Qui pecuniam dat, quantum impertit alii, tantum sibi detrahit: at non idem fit in laude: Et tamen hoc imaginantur maligni quidam, parcius impartientes laudem quam pecuniam. *Idem.*

Nutrices vagientibus pueris rursum apponunt papillam: Sic discipulus offensus correptione, rursum & laude sublevandus, ne deficiat. *Idem.*

Si ager laudando redderetur fertilior, non minus laudandus esset, quàm arandus, aut stercorandus: Sic amicus, si redditur laude melior, expetit aliquando laudare: si minus, quorsum pertinet inutilis palpatio? *Idem.*

Vt qui venantur, faciliùs fallunt feras, si aliud agentes, hoc est, iter facientes, aut agricolantes, id faciant: Ita maximè laudat adulator, cùm non apparet eum laudare. *Idem.*

Non oportet titillare, qui natura proclives sunt ad risum: Ita non oportet laudare, qui gloriæ suapte sponte sunt appetitiores. *Plutarch.*

Vt bonus medicus mavult morbo mederi somno ciboque, quam scammonia, aut castoreo: Sic amicus, pater, præceptor magis studet laude corrigere, quàm objurgatione, si liceat. *Idem.*

Qui vincit in certaminibus, præconem adhibet, quo victor pronuntie-

nuntietur: Multò magis vera virtus alieno debet ore laudari, non suo. *Plutarch.*

Vt non quævis corona quemvis decet victorem: Ita non quævis laus, aut quivis honos, quemcunque hominem. *Idem.*

Pavo non explicat pennas, nisi laudatus: Ita quidam putant se non habere quod habent, nisi sint, qui mirentur. *Plin. lib.* 10. *cap.*20.

Sicuti vehementius titillat tactus, & jucundius movet fructus alienus, quam noster: Ita jucundius est laudari ab his, qui nobis nulla cognatione aut familiaritate conjuncti sunt. *Eras.*

Qui observant, ne molesti sint lippientibus; umbram aliquam admiscent lumini: Sic quidam laudibus suis aliquid erratorum aut vituperationis aspergunt, ut invidiam effugiant. *Plut.*

Quidam fame coacti, cùm deest quod edant, suis ipsorum artubus turpiter vescuntur: Sic quidam siti gloriæ, cùm deest qui laudet, ipsi laudant seipsos, non sine dedecore. *Idem.*

Quemadmodum jubemur aut omninò cavere locum pestilentem, aut si in eo sis, circumspectè agere: Sic aut omninò vitandum, ne laudes te ipsum; aut id cautim & circumspectè agendum. *Idem.*

Gallus victor, illicò cantu superiorem sese testatur: Ita quidam sua facinora jactant ipsi, & suarum laudum ridiculi sunt tibicines. *Plin. lib.* 8. *c.*33.

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Gesilaum* libenter, ut memorat Xenophon, solitum laudari ab illis, qui etiam vellent ipsum vituperare. *Plut.*

C. Marcus Rusticanus, quamvis in studiis literarum non esset versatus, literatos tamen homines dilexit: poetas præsertim, à quibus res suas gestas immortalitate donandas esse sperabat. *Cicero pro Archia.*

Gregorius Magnus Pontifex cuidam probato viro, ipsum extollenti, respondisse fertur: Deum deprecare frater, ut his, quæ de me prædicas, dignus efficiar: sicut & tu dignus es, cuius opinio improbari non debeat. Sed plerunque evenit, ut ea, quæ de iis, quos amamus, in medium proferimus, majora vero sint: Itaque quamvis istâ commendatione tuâ longè inferiorem me esse agnoscam, charitati tamen gratias ago. *Marcell. lib* 1. *c.*4.

Ferdinandus rex Siciliæ & Neapolis vehementer laudatus est, quod populis quibusdam strenam remisisset, antiquis principibus inveterato quodam jure quotannis vendi solitam. *Pontan. c.*4.

LECTIO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

POst industriam sequetur sapientia. *Eccles.*10.

Qui

Qui legit, intelligat. Omnis autem, cui multum est datum, multum quæretur ab eo: & cui commendaverunt multum, plus petent ab eo. *Matth.*24. *Luc.*12.

Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Noli negligere gratiam, quæ in te est. 1.*Tim.*4.

Omnis scriptura divinitùs inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum &c. 2.*Tim.*3.

Verbum Christi habitet in vobis abundanter. *Coloss.*3.

Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. *Iacob.*4.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

Inter cuncta leges & percunctabere doctos.
Qua ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te semper inops agitet vexetq; cupido,
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes:
Virtutem doctrina paret, natura ne donet:
Quid minuat curas: quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet: honos, an dulce lucellum?
An secretum iter, & fallentis semita vitæ?

Claud. de 4. Honor. Aug. Con. v 396.

Intereà Musis, animus dùm mollior, insta,
Et quæ mox imitère legas, nec desinat unquam
Tecum Graja loqui, tecum Romana vetustas.
Antiquos evolve duces, assuesce futuræ
Militiæ. Latium retrò te confer in ævum.
Libertas quæsita placet? mirabere Brutum.
Perfidiam damnas? Metij satiabere pœnis.
Triste rigor nimius? Torquati despue mores.
Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
Vel solus quid fortis agat, te ponte soluto
Oppositus Cocles, Mutij te flamma docebit.
Quid mora perfringat? Fabius: quid rebus in arctis
Dux gerat? ostendet Gallorum strage Camillus.
Discitur hinc, nullos meritis obsistere casus:
Prorogat æternam feritas tibi Punica famam,
Regule, successus superant adversa Catonis.
Discitur hinc quantum paupertas sobria possit:
Pauper erat Curius, cum reges vinceret armis.
Pauper Fabritius, Pyrrhi cum sperneret aurum,
Sordida Serranus flexit dictator aratra,
Lustrata lictore casa, fascesque salignis
Postibus affixi: collecta consule messes,
Et sulcata diu trabeato rura colono.

Ausonius Eidyl. 4.

Perlege quodcunque est memorabile. prius monebo:
Conditor Iliados, & amabilis orsa Menandri
Evolvenda tibi: tu flexu & acumine vocis
Innumeros numeros doctis accentibus effer,
Affectusque impone legens: distinctio sensum
Auget, & ignavis dant intervalla vigorem.
Ecquando ista mea contingent dona senecta?
Quando oblita mihi tot carmina, totque per aevum
Connexa historia, soccos aulaeaque regum,
Et melicos, lyricosque modos praefando, novabis,
Obductosque seni facies puerascere sensus?
Te praeeunte, nepos, modulata poemata Flacci?
Altisonumque iterum fas est didicisse Maronem:
Tu quoque, qui Latium lecto sermone Terenti
Comis, & adstricto percurris pulpita socco,
Ad nova vix memorem diverbia coge senectam.

Mart. lib. 10. Epigram. 4.

Qui legis Oedipodem, caligantemque Thyesten,
Colchidas, & Scyllas; quid nisi monstra legis? &c.
Quid te vana iuvant miserae ludibria chartae?
Hoc lege, quod possis dicere jure, meum est.

¶ APOPHTHEGMATA.

no Citticus dicitur consuluisse oraculum, quo pacto posset vi-
am optimè instituere? respondit Deus: Si concolor fies mortuis.
entiens, se vocari ad lectionem Veterum, sese ad philosophiam
ulit. *Laert. lib. 7. c. 7.*

istippus cuidam jactanti se, quod esset πολυμαθής, hoc est, mul-
cis eruditionis, quasi nihil non didicisset: Quemadmodum, in-
, non hi, qui plurimum edunt excernuntque, melius valent his,
umunt quantum opus est: Ita non qui plurima, sed qui utilia
unt, studiosi & eruditi sunt habendi. *Laert. lib. 2 c. 8.*

ogenes ab Hegesia rogatus, ut ipsi liberos aliquos commodato
: Non sapis, inquit Hegesia, qui quum caricas non pictas, sed
eligas: verâ exercitatione neglectâ, ad scriptam te conferas.
dicto notavit eos, qui per omnem vitam nihil aliud quàm
sophorum legunt libros, rectè vivendi praecepta continentes;
virtus magis usu discatur, quàm lectione. *Laert. lib. 6.*

eocritus ad ludi magistrum quendam malè pronuntiantem ac-
s, rogavit: Quî fit, quod Geometriam non doceas? is cum
ndisset, quoniam ignoro: Quid tum? dixit: nam legere quo-
escis. *Stob. serm. 4.*

nius Major dicebat, nullum esse librum tàm malum, qui non
 parte prodesset. *Erasm. l. 8. apoph.*

Alcibiades aliquando in ludum literarium ingressus, petiit à ludimagistro Homeri Iliadem, cujus lectionem plurimum admirabatur. At ludimoderator, cum se nihil Homeri operum habere affirmaret, inflixit ei pugnum satis durum, dicens: imperitus es præceptor, & tibi similes discipulos facies. *AElianus lib.* 13. *de Var. hist. & Plut. in apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

UT in obsoniis non solum sequimur voluptatem, sed etiam salubritatem: Sic in audiendis & legendis authoribus. *Plut.*

Ager nimium stercoratus aduritur; non stercoratus alget: Ita moderata lectione vegetandum erit ingenium: nam lectione saginatur animus, non aliter quam arvum stercore. *Plin. l.* 18. *c.* 23.

Sicuti utilius est crebrò stercorari agrum, quàm multum: Ita plus habet fructus assidua lectio, quàm avida. *Plin. ibid. in fine.*

Vt aromatum, florum, similiumque odor gratior sentitur è longinquo, quàm ex proximis: Ita sunt, quæ si leniter attingas, placeant; sin excutias accuratius, & propius inspicias, gratiam amittunt: quod genus sunt poetarum fabulæ, aut gentilium historiæ. *Erasm.*

Serius eduntur, quæ diutiùs victura sunt: Ita diu premendum opus, quod semper legi velis. *Idem.*

Quemadmodum Vlysses auribus cerâ obturatis Sirenum periculum præternavigavit: Ita nos, si quid incidit blandè fœdum in authoribus, prætervehi oportebit. *Plut.*

Vt bonaso cornua oneri sunt tantùm, nulli autem usui, adeò sunt in se reflexa: Ita sophistæ dialecticen habent, sed quâ neminem retinere possint, adeò est intecta. *Plin. lib.* 8. *c.* 15.

Vt apes ex amarissimis floribus & asperrimis spinis mel suavissimum ac lenissimum colligunt: Sic ex turpibus & sceleratis fabulis utcunque decerpi potest aliquid utilitatis. *Plut.*

Quidam Amethystum adhibent in compotationibus adversus ebrietatem: Multò magis in audiendis poetis præcepta sunt adhibenda, ne quid inficiat animum. *Plin. lib.* 7. *c.* 9.

Vt apicula per omnia circumvolitans, id, quod est utile, domum adducit: Ita studiosus ex unoquoque, quod ad mores confert, excerpit. *Plin. lib.* 21. *c.* 21.

Vt his gemmis summum est pretium, quæ non modò varietate colorum delectant oculos, & nares odore, verum etiam ad remedia sunt efficaces: Sic his libris summum est pretium, qui non solùm habent orationis illecebras, verum & salubribus præceptis nos liberant animi vitiis. *Idem.*

Medici vetant uti halicacabo, quanquam dentibus firmandis prodest, si ejus succo colluantur: propterea quod periculum est, ne, si diutius id fiat, delirationem gignat, & plus afferat incommodi

quàm commodi: Ita non est utendum his literis, quæ sic lingua expoliunt, ut mores inficiant; aut convenit sequi, quæ sic auge rem, ut famam lædant. *Idem.*

A floribus marcidis apes abstinent: Ita non attingendus libe qui putridas habet sententias: aut nihil attingendum, quod no sit elegans aut succulentum. *Idem.*

Vt tutissimum est, in trifolio cubare, quod in hac herba neger serpentem aspici: Ita in his versandum libris, in quibus nulla vene na timentur. *Idem.*

Quemadmodum Medici pharmacum, ad unicum morbum re pertum, ad omnes similes ac finitimos accommodant: Ita conve nit authorum dicta ad varios usus accommodare. *Plut.*

Non quemadmodum omnia religiosè metuimus, ac reveremu in sacris, ita oportet in authoribus omnia venerari, sed audacte adhibito judicio probare quædam, quædam improbare. *Idem.*

Vt cum in sole ambulamus, etiamsi aliam ob causam ambule mus, fit natura tamen, ut coloremur: Sic cum doctorum libros stu diosius legimus, sentimus orationem nostram illorum cantu qua colorari, *Cic. lib. 2. de Orat.*

Vt iis, qui cæcutientibus sunt oculis, quivis locus obscurus es propterea quòd caliginem secum in oculis circumferunt: Ita parùn eruditis omnis liber ac stylus difficilis est & obscurus. *Senec.*

Vide Doctrina, Doctor, Disciplina, Ars.

LEGATIO, LEGATI,

¶ APOPHTHEGMATA.

AGis *Archidami F.* cùm ad Philippum regem legatus mitteretur solus regem sine comitatu accessit. Verùm cùm rex admirare tur: Veni, inquit, unus ad unum. *Plut. in Lacon. apoph.*

Lacedæmones unum legatum ad Demetrium regem miserant. Stomachante autem tyranno, ac vociferante, unumne Lacedæmonii legatum ad me? Satis, inquit legatus, unus ad unum. *Plut.*

Lacones olim, quum ad Lygdamum tyrannum essent legati, at que ille congressus sæpiùs differret, dicens, se molliter habere: Dic, inquiunt legati, per deos, non venisse nos cum illo colluctaturos, sed collocuturos. *Idem.*

M. Cato cum tres essent designati, qui legati proficiscerentur in Bithyniam, quorum unus podagrâ teneretur, alter caput haberet vulneribus confossum, tertius vecordiâ laborare videretur: Cato ridens dixit, Pop. Rom. legationem nec pedes habere, nec caput, nec cor. *Idem.*

Popillius à Senatu literas Antiocho attulit, quæ cum jubebant exercitum ex Ægypto abducere, neque regnum pupillorum Ptolo-

mæi,

mæi, vitâ defuncti, usurpare. Accedens, eminusque ab Antiocho comiter salutatus, non redditâ salute epistolam tradidit: quâ lectâ, cùm deliberatione habita responsurum se rex diceret, bacillo Popillius orbem eum descripsit, inquiens: Hic ergò stans delibera & responde. Omnibus magnanimitate legati perculsis, cum Antiochus se ex Romanorum sententia acturum profiteretur, ita demum regem salutavit, amplexusque est Popillius. *Plut. in apoph.*

Hyperides legatus ab Atheniensibus ad Rhodios fuit. Eò cum adessent ab Antipatro legati, qui Antipatrum ut benignum celebrassent, occurrens eis: Novi (inquit) benignum esse: verum nos ne benignum quidem quærimus dominum. *Plut.*

LEPROSUS.

LEprosorum exempla: Maria, *Num.*12.v.10. Naaman, 2.*Reg.*5.v.1. Giezi, v.27. quatuor leprosi, 7.3. Ozias, 2.*Paral.*26.19. quidam leprosus, *Matth* 8.2. *Marc.*1.4. *Luc.*5.12. Simon leprosus, *Matth.*26.6. Leprosus sub Elisæo, *Luc.*4.27. decem leprosi, 17.12. Leprosi mundantur. Leprosæ domus consideratio, *Levit.*14.34. Leprosorum segregatio, 13.40. *Num.*5.2. 2.*Reg.*15.5.

LEX.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

QVod lex minando imperat: hoc fides credendo impetrat. *Aug. in lib. de spiritu & litera.*

Lex Dei charitas est, lex data est, ut gratia quæreretur: gratia data est, ut lex impleretur. *Idem ibid.*

Omnium Legum est inanis censura, nisi divinæ Legis imaginem gerat. *Idem lib.9 de Civit. Dei.*

Dum leges fuerint institutæ & firmatæ, non licebit judici de his judicare, sed secundum ipsas. *Idem de vera relig.*

Factæ sunt leges, ut earum metu humana coerceatur audacia; tutaque sit inter improbos innocentia; & in ipsis improbis, formidato supplicio, refrænetur nocendi facultas. *Isid. lib. etymolog.*

Erit lex honesta, justa, possibilis secundum naturam, secundum consuetudinem patriæ, loco temporique conveniens, necessaria, utilis, manifesta quoque: ne aliquid pro obscuritate in captione contineat: nullo privato commodo, sed pro communi civium utilitate adscripta. *Idem ibid.*

Octo genera pœnarum in legibus contineri Tullius scripsit, id est, damnum, vincula, verbera, talionem, ignominiam, exilium, servitutem & mortem. *Idem ibid.*

his rebus, in quibus nihil statuit certum Scriptura divini
is populi Dei vel instituta majorum, pro lege tenenda sun
Papa.

editatio legis est, non solum in legendis scripturis, sed etia
is, quæ scripta sunt, faciendis. *Idem.*

uid enim potest esse melius, quàm homines in bonis legib
idere, & casus reliquos non timere? Iura publica certissima su
nanæ vitæ solatia, infirmiorum auxilia, & potentium fræna: unc
curitas venit, & conscientia proficit. *Cassiod.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in Pittaci sententiis.

Pareto Legi, quisquis Legem sanxeris.

Ovid. lib.3. Fastorum.

Inde datæ leges, ne fortior omnia posset:
Cœptaque sunt purè tradita sacra coli.

Horat. Oda.24. lib.3.

Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Durataque solo nives,
Mercatorem abigunt: horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?

Plautus in Epidico.2.2.

—— Hic erit optimus,
Hic poterit cavere rectè, jura qui & leges tenet.

Terentius in Phorm.2.3.

Mihi non videtur, quod sit factum legibus,
Rescindi posse, & turpe inceptum est.

Petronius Arbiter satyricus.

Quid faciant leges, ubi sola pecunia regnat?
Aut ubi paupertas vincere nulla potest?

Plautus in Trinum.4.3.

Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam,
Magis queis sunt obnoxiï, quam parentes liberis.
Eæ miseræ etiam ad parietem sunt fixæ clavis ferreis,
Vbi malos mores affigi nimio fuerat æquius.

Lucanus lib.3. bell. civil.

Pereunt discrimine nullo
Amissæ leges: sed pars vilissima rerum
Certamen movistis opes.

Ex Græcis Comicis.

Ἰσχυρὸν ὁ νόμος ἐστὶν ἢν ἄρχοντ' ἔχῃ.
Res valida lex est, quum magistratus habet.
Νόμοις ἕπεσθαι τοῖσιν ἐγχωρίοις καλόν.
Quo degis in loco, illius morem cole.
Ῥήτωρ πονηρὸς τοῖς νόμοις λυμαίνεται.
Orator improbus lues est legibus.
Βίας παρούσης οὐδὲν ἰσχύει νόμος.
Contra vi agentes nulla lex quicquam potest.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Lex est ratio summa, insita in natura, quæ jubet ea, quæ facienda sunt; prohibetque contraria. *Cic. 2. de Legib.*

Lex nihil est aliud, nisi recta, & à numine Deorum tracta ratio, imperans honesta, prohibensque contraria. *Philipp. 11.*

Legibus proposita sunt supplicia vitiis, præmia virtutibus. *2. de Orat.*

Vitiorum emendatricem legem esse oportet, commendatricemque virtutum: ab ea enim vivendi doctrina ducitur. *1. de Legib.*

Docemur auctoritate nutuque legum domitas habere libidines, coercere omnes cupiditates, nostra tueri, ab alienis mentes, oculos, manus abstinere. *1. de Orat.*

Leges sunt inventæ, quæ cum omnibus unâ atque eâdem voce loquerentur. *2. Offic.*

A majoribus nostris nulla alia de causa leges sunt inventæ, nisi ut suos cives incolumes conservarent. *In Vatin.*

Ad salutem civium, civitatumque incolumitatem, vitamq; hominum & quietam & beatam conditæ sunt leges. *1. de Leg.*

Eâ virtute & sapientiâ majores nostri fuerunt, ut in legibus scribendis nihil sibi nisi salutem atque utilitatem Reipublicæ proponerent. Neque enim ipsi, quod obesset, scribere volebant; & si scripsissent, cum esset intellectum, repudiatum iri legem intelligebant. *1. de Invent.*

Nihil est tam aptum ad jus, conditionemque naturæ, quàm lex, sine qua nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec hominum universum genus stare, nec rerum natura omnis, nec ipse mundus potest. *3. de Legib.*

Fundamentum libertatis, fons æquitatis, mens & animus, & consilium, sententia civitatis, posita in legibus. *Pro Cluent.*

Ius amitti non potest sine magno incommodo civitatis. *Pro Cæcinna.*

Omnia sunt incerta, cum à jure discessum est. *Ad Papir. Pætum lib. Famil. 9.*

Major hæreditas venit unicuique nostrûm à jure & legibus, quàm ab iis, à quibus illa bona relicta sunt. Nam ut perveniat ad nos fun-

dus, testamento alicuius fieri potest: ut retineamus quod nostru
factum est, sine jure civili non potest. *Pro Cacin.*

Hoc spectant leges, hoc volunt, incolumem esse civium conjun
ctionem: quam qui dirimunt, eos morte, exilio, vinculis, damn
coercent. 3.*Offic.*

Legis est persuadere, non omnia vi ac minis cogere. 2.*Leg.*

Si esset ista cognitio juris magna ac difficilis; tamen utilitat
magnitudo deberet homines ad suscipiendum discendi labore
impellere. 1 *de Orat.*

Domus jurisconsulti est totius oraculum civitatis. Omnia jud
cia aut distrahendarum controversiarum, aut puniendorum malef
ciorum causâ reperta sunt. 1.*de Orat.*

¶ Apophthegmata.

Alcamenem Telecri filium quum quidam interrogasset, cur se
niores apud Lacedæmonios plures dies sumerent ad cognoscen
dum in causis capitalibus? & si quis fuerit absolutus, nihilo min
sit legi obnoxius? Ideò, ait, tàm diu de rebus iis consultant, ut, si i
capitis discrimine errassent, emendent, ne de legum authorita
quid decederetur. *Plut. in Lacon.*

Idem. Eundem cùm quidam interrogasset, quam ob rem mun
ra à Messeniis oblata ita recusasset? Quoniam si recepissem, inqui
cum legibus pacem habere non poteram. *Plut.*

Acrotatus, cum parentes eum rogarent, ut in re parum hones
ipsis obtemperaret, respondit: Donec essem apud vos, nullam omn
nò tenebam justitiæ & æquitatis scientiam: verùm ubi me patri
dedistis, legibusque subjecistis, conabor his magis obtempera
quàm vobis. *Plut. in Lacon. apoph.*

Demaratus cuidam percontanti, cur exularet Spartâ, cum esse
rex? Quoniam, inquit, leges sunt in ea potentiores. *Idem.*

Pausaniæ Plistonactis F. cuidam roganti, quam ob rem apu
Spartanos nefas esset, ullam priscarum novare legum? Quoniam
inquit, legibus convenit authoritas in homines, non hominibus i
leges. *Plut. in Lacon.*

Archidamus Zeuxidami F. roganti, quinam essent Spartanæ c
vitatis præfecti? Leges, inquit, ac legitimi magistratus. *Plut.*

Cyrus interrogatus, quosnam putaret esse injustos? Lege, inqui
non utentes. *Max. serm.* 50.

Solon interrogatus, quid esset lex? respondit: Tela aranearun
in quam, si muscæ leviores & culices incidunt, retinentur; si ve
vespæ aut apes, ea avolant. *Stob. serm.* 431. *Plut. in Solone.*

M. Cato ad Tribunum plebis, qui veneficii infamiâ laboraba
iniquè ferentem legem: Adolescens, inquit, nondum scio, utru
haurire, quod temperas; an non approbare, quod scribis, deteri
sit? *Erasmi lib* 5. *apoph.*

Piti

Pittacus Crœso percontanti, quod esset maximum imperium? inquit: ποικίλου ξύλου, id est, varii ligni: Leges innuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. *Laert.lib.1.c.4.*

Plato rogatus à Cyrenensibus, ut ipsis leges scriberet, ac Reipub. statum componeret, recusavit, dicens: Perdifficile esse condere leges tam felicibus. *Laert.lib.3.*

Socrates interrogatus, quæ civitas optimè administraretur? Quæ inquit, ex lege vivit, & injustos punit. *Maxim.serm.68.*

¶ SIMILITUDINES.

Regula primum recta sit oportet; deinde, quæ applicentur, corrigat: Ita princeps primum ipse vitiis careat necesse est, deinde aliis leges præscribat. *Plut.*

Vt ex medicina nihil oportet putare proficisci, nisi quod ad corporis utilitatem spectat; quoniam ejus causa est instituta: Sic à legibus nihil convenit arbitrari, nisi quod Reipub. conducat, proficisci; quoniam ejus causa sunt comparatæ. *Cic.lib.1.de Invent.*

Vt corpora nostra sine mente: Sic civitas sine lege, suis partibus & nervis, ac sanguine & membris uti non potest. *Cic.pro Clu.*

Vt in morbis non sunt tentanda remedia nova, si veteribus malo succurri possit; Sic non sunt condendæ novæ leges, si veteres ministrent aliquid, quo malis Reipub. medearis. *Erasm.*

Vt efficacissima remedia nata sunt ex morbis pessimis: Ita bonæ leges ex malis prognatæ sunt moribus. *Erasm.*

¶ HIEROGLYPHICA.

Coronam dicimus *legum* indicium esse, propterea quod certis est vinculis complicata, quibus vita nostra veluti religata coercetur. *Pier.Val.lib.41.pag.400.F.*

Iugum etiam pro *legum* hieroglyphico rectè ponetur: siquidem appellatione *juge* legum onus fuerit etiam à Davide nuncupatum. Omninò verò leges pro subjugatione & imperio vicissim à Marone dictum, *Legesque viris & mœnia ponet.* *Idem lib.48.pag.475.A.*

Vulgus autem non ineptè per *Aranearum telas ac retia*, apto admodum hieroglyphico, *Legum notat inæqualitatem*: propterea quod veluti muscæ & volatilia alia minuta, si in eas inciderint, capiuntur & pereunt; fortiora verò animalia perrupto texto facilè quoquo libuerit elabuntur: Ita leges imbecillam ac tenuem plebeculam cohibent atque castigant, potentioribus verò nihil adversantur, qui eas ex arbitrio tollunt, scindunt, abrogant, & refigunt. *Idem lib.26.pag.151.B.*

Vide Iudicium, Iustitia.

LIBERALITAS.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

Liberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans liber[…] largitiones sine spe retributionis. *August. de definit.*

Dandum est, quod nec tibi, nec alteri noceat: & quum negave[…]ris quod petit, judicanda est justitia, ut non eum inanem dimittas & aliquando melius aliquid dabis, etiam quum injustè petente[…] correxeris. *Idem de sermone Domini in monte.*

Modus liberalitatis tenendus, ut quod benè facis, quotidiè facer[…] possis. *Ambr.*

Vberior est numus ex parvo, quàm thesaurus ex maximo: qu[…] non tantum quod detur, sed quantum desiderat, perpenditu[…] Nemo plus tribuit, quam qui sibi nil requirit, *Ambrosius lib. 1. d[…] Viduis.*

Non solum quæritur quantum, sed de quanto, & quo animo de[…]tur? *Idem in Epist. ad Cor.*

Dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari. *Idem lib. […] de Offic.*

Non illa perfecta est liberalitas, si jactantiæ causa magis quà[…] misericordiæ largiaris: affectus tuus nomen imponit operi tu[…] *Idem ibid.*

Non probatur liberalitas, vel largitas, si, quod alter largitur, alte[…]ri quis extorqueat: si injustè quærat, & injustè dispensandum puta[…] *Idem ibid.*

Perfecta est liberalitas, ubi silentio quis tegit opus suum: & ne[…]cessitatibus singulorum occultè subvenit: quem laudat os paupe[…]ris, & non labia sua: Denique perfecta liberalitas fide, causa, loc[…] tempore commendatur: ut principium operis circa domestic[…] fidei. *Idem ibid.*

Est alia probanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despi[…]cias, si egere cognoscas. Melius enim est, ut ipse subvenias tuis, qui[…]bus pudor est ab aliis sumptum deposcere: aut alicui postulare sub[…]sidium necessitati: non tamen ut illi ditiores fieri velint, quod t[…] possis conferre inopibus. *Idem ibid.*

Est duplex liberalitas: una, quæ subsidio rei adjuvat, id est, u[…] pecuniæ: altera, quæ operum collatione impenditur, quæ mult[…] frequenter splendidior est, multoque præclarior. *Idem ibid.*

Quicquid ex affectu pio ac syncero promittitur, hoc est decorum non superfluas ædificationes aggredi, non prætermittere necessa[…]rias. *Id. ibid.*

Considera Christi substantiam, ne imprudenter effundas: id est ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus: n[…]

secu[…]

secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. *Hier. ad Paulin.*

Liberalitas non cumulatione patrimonii, sed largitatis definitur affectu. *Hier. lib. de Viduis.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bonâ voluntate. *Greg. lib. 19. moral.*

Si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas, non de muneris pensatur pondere, sed de benevolentiæ quantitate. *Leo Papa in dom.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Vivet extento Proculejus ævo.
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

Idem Oda. 7. lib. 4.

Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.

Martial. lib. 5. Epigram. 43.

Extra fortunam est quicquid donatur amicis:
Quas dederis, solas semper habebis opes.

Idem lib. 8. Epigram. 38.

Quod donas, facis ipse Blæsianum.
Hoc longum tibi vita dum manebit,
Hoc & post cineres erit tributum.

Claud. in Panegyrico Probin. & Olybr. v. 42.

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippè velut densos currentia munera nimbo
Cernere semper erat: populis nudare penates:
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabat Iberos
Aurea dona vomens.

Idem lib. 1. in Eutrop. v. 365.

Nil negat, & sese vel non poscentibus offert.

Plaut. Mil. 3. 1.

In mala uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est:
In bono hospite atque amico, quæstus est, quod sumitur.
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.

Aus. Epigr. 84.

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namque.
Cùm fieri properat, gratia grata magis.

Tu

LIBERALITAS.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

LIberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans libera largitiones sine spe retributionis. *August. de definit.*

Dandum est, quod nec tibi, nec alteri noceat: & quum negaveris quod petit, judicanda est justitia, ut non eum inanem dimittas & aliquando melius aliquid dabis, etiam quum injustè petenten correxeris. *Idem de sermone Domini in monte.*

Modus liberalitatis tenendus, ut quod benè facis, quotidiè facer possis. *Ambr.*

Vberior est numus ex parvo, quàm thesaurus ex maximo: qui non tantum quod detur, sed quantum desiderat, perpenditur Nemo plus tribuit, quam qui sibi nil requirit. *Ambrosius lib. 1. d Viduis.*

Non solum quæritur quantum, sed de quanto, & quo animo de tur? *Idem in Epist. ad Cor.*

Dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari. *Idem lib. 1 de Offic.*

Non illa perfecta est liberalitas, si jactantiæ causa magis quàn misericordiæ largiaris: affectus tuus nomen imponit operi tuo *Idem ibid.*

Non probatur liberalitas, vel largitas, si, quod alter largitur, alte ri quis extorqueat: si injustè quærat, & injustè dispensandum putat *Idem ibid.*

Perfecta est liberalitas, ubi silentio quis tegit opus suum: & ne cessitatibus singulorum occultè subvenit: quem laudat os paupe ris, & non labia sua: Denique perfecta liberalitas fide, causa, loco tempore commendatur: ut principium operis circa domestico fidei. *Idem ibid.*

Est alia probanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despi cias, si egere cognoscas. Melius enim est, ut ipse subvenias tuis, qui bus pudor est ab aliis sumptum deposcere: aut alicui postulare sub sidium necessitati: non tamen ut illi ditiores fieri velint, quod t possis conferre inopibus. *Idem ibid.*

Est duplex liberalitas: una, quæ subsidio rei adjuvat, id est, usi pecuniæ: altera, quæ operum collatione impenditur, quæ multè frequenter splendidior est, multoque præclarior. *Idem ibid.*

Quicquid ex affectu pio ac syncero promittitur, hoc est decorum non superfluas ædificationes aggredi, non prætermittere necessa rias. *Id. ibid.*

Considera Christi substantiam, ne imprudenter effundas: id est ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus: n

secun

secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. *Hier. ad Paulin.*

Liberalitas non cumulatione patrimonii, sed largitatis definitur affectu. *Hier. lib. de viduis.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bonâ voluntate. *Greg. lib. 19. moral.*

Si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas, non de muneris pensatur pondere, sed de benevolentiæ quantitate. *Leo Papa in dom.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Vivet extento Proculejus ævo.
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

Idem Oda. 7. lib. 4.

Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.

Martial. lib. 5. Epigram. 43.

Extra fortunam est quicquid donatur amicis:
Quas dederis, solas semper habebis opes.

Idem lib. 8. Epigram. 38.

Quod donas, facis ipse Blæsianum.
Hoc longum tibi vita dum manebit,
Hoc & post cineres erit tributum.

Claud. in Panegyrico Probin. & Olybr. v. 42.

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippè velut densos currentia munera nimbo
Cernere semper erat: populis nudare penates:
Assiduos intrare inopes: remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabat Iberos
Aurea dona vomens.

Idem lib. 1. in Eutrop. v. 365.

Nil negat, & sese vel non poscentibus offert.

Plaut. Mil. 3. 1.

In mala uxore atq; inimico si quid sumas, sumtus est:
In bono hospite atq; amico, quæstus est, quod sumitur.
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.

Aus. Epigr. 84.

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namq;
Cùm fieri properat, gratia grata magis.

LIBERALITAS.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

LIberalitas est motus quidam animi, faciens & approbans libera largitiones sine spe retributionis. *August. de definit.*

Dandum est, quod nec tibi, nec alteri noceat: & quum negaveris quod petit, judicanda est justitia, ut non eum inanem dimittas: & aliquando melius aliquid dabis, etiam quum injustè petentem correxeris. *Idem de sermone Domini in monte.*

Modus liberalitatis tenendus, ut quod benè facis, quotidiè facere possis. *Ambr.*

Vberior est numus ex parvo, quàm thesaurus ex maximo: quia non tantum quod detur, sed quantum desiderat, perpenditur. Nemo plus tribuit, quam qui sibi nil requirit. *Ambrosius lib. 1. de Viduis.*

Non solum quæritur quantum, sed de quanto, & quo animo detur? *Idem in Epist. ad Cor.*

Dominus non vult simul effundi opes, sed dispensari. *Idem lib. 1. de Offic.*

Non illa perfecta est liberalitas, si jactantiæ causa magis quàm misericordiæ largiaris: affectus tuus nomen imponit operi tuo. *Idem ibid.*

Non probatur liberalitas, vel largitas, si, quod alter largitur, alteri quis extorqueat: si injustè quærat, & injustè dispensandum putat. *Idem ibid.*

Perfecta est liberalitas, ubi silentio quis tegit opus suum: & necessitatibus singulorum occultè subvenit: quem laudat os pauperis, & non labia sua: Denique perfecta liberalitas fide, causa, loco, tempore commendatur: ut principium operis circa domesticos fidei. *Idem ibid.*

Est alia probanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias, si egere cognoscas. Melius enim est, ut ipse subvenias tuis, quibus pudor est ab aliis sumptum deposcere: aut alicui postulare subsidium necessitati: non tamen ut illi ditiores fieri velint, quod tu possis conferre inopibus. *Idem ibid.*

Est duplex liberalitas: una, quæ subsidio rei adjuvat, id est, usu pecuniæ: altera, quæ operum collatione impenditur, quæ multò frequenter splendidior est, multoque præclarior. *Idem ibid.*

Quicquid ex affectu pio ac syncero promittitur, hoc est decorum: non superfluas ædificationes aggredi, non prætermittere necessarias. *Id. ibid.*

Considera Christi substantiam, ne imprudenter effundas: id est, ne immoderato judicio rem pauperum tribuas non pauperibus: ne secun-

secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. *Hier. ad Paulin.*

Liberalitas non cumulatione patrimonii, sed largitatis definitur affectu. *Hier. lib. de Viduis.*

Nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis repleta est bonâ voluntate. *Greg. lib. 19. moral.*

Si non est omnium æqualis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas, non de muneris pensatur pondere, sed de benevolentiæ quantitate. *Leo Papa in dom.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 2. lib. 2.

Vivet extento Proculejus ævo.
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.

Idem Oda. 7. lib. 4.

Cuncta manus avidas fugient hæredis, amico
Quæ dederis animo.

Martial. lib. 5. Epigram. 43.

Extra fortunam est quicquid donatur amicis:
Quas dederis, solas semper habebis opes.

Idem lib. 8. Epigram. 38.

Quod donas, facis ipse Blæsianum.
Hoc longum tibi vita dum manebit,
Hoc & post cineres erit tributum.

Claud. in Panegyrico Probin. & Olybr. v. 42.

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes: sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe velut densos currentia munera nimbo
Cernere semper erat: populis nudare penates:
Assiduos intrare inopes; remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabat Iberos
Aurea dona vomens.

Idem lib. 1. in Eutrop. v. 365.

Nil negat, & sese vel non poscentibus offert.

Plaut. Mil. 3. 1.

In mala uxore atque inimico si quid sumas, sumtus est:
In bono hospite atque amico, quæstus est, quod sumitur.
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.

Aus. Epigr. 84.

Gratia quæ tarda est, ingrata est: gratia namque,
Cùm fieri properat, gratia grata magis.

Tu

Chilon per Auson.

Tu benè si quid facias, non meminisse fas est.

Plaut. Trin. 2. 2.

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.

Idem ibid. 3. 2.

Nullum beneficiū duco esse id, quod, cui facias, non placet

Idem Pœn. 3. 3.

Malo si quid benefacias, id beneficium interit:
Bono si quid malefacias, ætatem expetit.

Ibidem.

Malo benefacere, tantundem est periculum
Quantum bono malefacere.

Plaut. Rud. 4. 3.

——— Bonis quod
Benefit, haud interit.

Publ. Syrus.

Ab alio expectes, alteri quod feceris.
Bis est gratum, quod opus est, ultro si offeras.

Publ. Syrus.

Beneficium se dedisse qui dicit, petit.

Plaut. Capt. 2. 2.

Quod bonis benefit beneficium, gratia ac gravida est bonis.

Publ. Syrus.

Beneficium dare qui nescit, injustè petit.
Beneficia plura recipit, qui scit reddere.

Virgil. 4. Æneid.

Et benè apud memores veteris stat gratia facti.

Martial.

Dedecus est, semper sumere, nilq; dare.

Publ. Syrus.

Beneficium accipere, libertatem vendere est.
Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
Beneficium sæpe dare, docere est reddere.
Beneficium dignis ubi das, omnes obligas.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

LIberalitate nihil est naturæ hominis accommodatius: sed habet multas cautiones. Videndum est enim primum, ne obsit benignitas, & iis ipsis, quibus benignè videbitur fieri, & cæteris. Nam qui aliis nocent, ut in alios liberales sint, non benefici, neque liberales, sed perniciosi judicandi sunt. Deinde ne maior sit benignitas, quam facultas: nam qui benigniores esse volunt, quàm res patitur, primùm in eo peccant, quod injuriosi sunt in proximos. Videte etiam licet plerosque, non tàm naturâ liberales, quàm quâdam gloriâ

gloriâ ductos, ut benefici videantur, facere multa, quæ videntur magis proficisci ab ostentatione, quàm à voluntate. Tum illud unum considerandum est, ut pro dignitate cuique tribuatur, in quo mores erunt spectandi ejus, in quem beneficium conferetur. *Cic.1. Offic.*

Danda est opera, ut eos beneficiis quamplurimis afficiamus, quorum liberis posterisque prodatur memoria. *Cic.2.Offic.*

Liberalitate qui utuntur, benevolentiam sibi conciliant, & ad quietè vivendum charitatem. *Cic.1.de Finib.*

Beneficium & gratia, vincula sunt concordiæ. *2.de Finib.*

Ea liberalitas est probanda, quæ sine periculo existimationis est. *Cic 4.Act.in Verr.*

Non ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire non possit: nec ita reseranda, ut pateat omnibus. Sequuntur enim largitionem rapinæ. Cum enim dando egere cœperint homines, alienis bonis manum afferre conantur: nec tanta studia assequuntur eorum, quibus dederunt, quanta odia eorum, quibus ademerunt. *Cic.2.Offic.*

Sunt multi splendoris & gloriæ cupidi, qui eripiunt aliis, quod aliis largiantur; iique arbitrantur se beneficos in suos amicos visum iri, si locupletent eos quacunque ratione. Id autem tantum abest ab officio, ut nihil magis officio possit esse contrarium. *1.Offic.*

Propensior benignitas esse debet in calamitosos, nisi fortè erunt digni calamitate. Nam præclarè Ennius: Benefacta, malè locata, malefacta arbitror. *Cic.2.de Offic.*

Melius apud bonos, quam apud fortunatos beneficium collocari puto. *Cic.2.Offic.*

Liberalis est, qui suis facultatibus aut captos à prædonibus redimit: aut æs alienum suscipit amicorum causa: aut in filiarum collocatione adjuvat: aut opitulatur, vel in re quærenda, vel augenda. *Idem ibid.*

Multò gratius venit quod ex facili, quàm quod ex plena manu venit seu datur: exiguum est quod in me contulit, sed amplius non potuit: ad hoc, quod dedit, magnum est: sed dubitavit, sed distulit, sed quum daret, gemuit, sed superbè dedit, sed suum contulit ambitioni dedit, non mihi. *Senec. de benef.*

§ SIMILITUDO.

UT vasa paria, quorum alterum plenum sit, alterum inane, pulsata concentum faciunt διὰ πασῶν: Ita bene convenit inter divitem benignum, & pauperem indignum. *Erasm.*

§ EXEMPLA SACRA.

LIberalitatis exempla: Rex Sodomorum, *Gen.*14.℣.21. Rebecca, 24.℣.18. Iacob, 33.℣.10. Moyses, *Exod.*2.℣.17. Israelitæ, 36.℣.5. David, 1.*Sam.*30.℣.26. 2.*Sam.*9.℣.7. Sobi & Naas, 17.℣.28. Barzillai, 19.℣.32. Regi-

gina Saba, 1. *Reg.*10. ℣.10. quidam Princeps ex Tribu Ephraim *aral.*28 ℣.15. Cyrus, 1. *Esdr.*1.℣.7. & 6.℣.3.4.5. Principes Patrum .68. Artaxerxes, 7.℣.11.12. Nehemias & divites Iudæi, *Nehem.*2 & 5.℣.10. Assuerus, *Esth.*2.℣.18. & 6.℣.10. & 7.℣.2. Tobias se- r, *Tob.*1.℣.19. Raguel, 10.℣.10. Tobias senior & junior, 12.℣.2. Fi- ob, *Iob.*1.℣.4. Iob, 29.℣.15.16. & 31.℣.17.18. Magister militiæ Re- Babylonis, *Ier.*40.℣.4.5. Magi, *Matth.*2.℣.11. Matthæus, 9.℣.10 .5.℣.29. Dominus servi, *Matth.*18.℣.27. CHRISTUS, 19.℣.28.29.& ℣.16. *Ioan.*2.℣.9.10.11. Pater prodigi, *Luc.*15.℣.22. Zachæus, 19 8. Vidua paupercula, 21.℣.3.4. Bersabas, *Act.*4.℣.36.37. Antio- na Ecclesia, 11.℣.29. Lydia, 16.℣.15. Barbari, 28.℣.2. Publius, ℣.7. lus, 2. *Corinth.*12.℣.15. *Philemon.*℣.19.

§ EXEMPLA PROFANA.

eo X. Papa nulla in re ardentius & effusius, quàm ad liberalitatis gloriam anhelavit, eos principe loco indignos existimans, qui uaquam benefica manu fortunæ muneribus uterentur. *Iovius in ae X. lib.*4.

yrus, Persarum regno potitus, nullum in suos liberalitatis ge- prætermisit; non pecuniam, sed amicos, quibus ipse plurimum tulisset divitiarum, suos esse thesauros ducens. *Pontanus de cipe, ex Xenophontis Pædia.*

lexandrum Macedonem, ingentis spiritus terrarum principem, r alia, quibus eum natura dotatum cœlo quodammodo inse- at, magna sua gloria solitum prædicare legimus, à nemine se uam benignitate fuisse superatum. *Cælius lib.*7 *c.*78.

tolomæus Philadelphus rex Ægyptiorum, maxima cum volu- e amicos suos locupletes effecit. Dicebat enim, melius est di- quàm ditescere. *Ælianus.*

eomenes & Ptolomæus reges Ægyptiorum, adeò benefici erga tos extiterunt, ut inde beneficiorum cognomina deportarint, getæ dicti. *Alex. ab Alexand. l.*1.*c.*11.

Iulius Cæsar omnibus Rempub. tractantibus opulentiam pro- vit Gallicam affatim hauriendam. Pompeius, cùm mitteret itum milites, quos ei ad bellum Gallicum commodaverat, eos r donatos millenis nummis remisit. *Plut. in Cæs.*

gustus Cæsar liberalitatem omnibus ordinibus per occasionem ienter exhibuit. *Suet.*

exander Severus nullum diem prætermisit, quo non pium ali- , liberale humanumque fecerit, publici tamen ærarii ratione a; ut quamvis imperaret, sciret tamen moderatum se pruden- ue Reipub. dispensatorem esse debere. *Lamprid.*

nstantinus Magnus Imp. si quos privatos dilexit, opibus hone- , non dignitate prætoria, aut consulari, ut principes priores se- t. *Cuspin.*

ide Beneficentia.

LIBE-

LIBERATIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

Liberationis miraculosæ exempla: In Noe cum suis, *Gen.* 7. ℣. 7. Loth cum filiabus, 19. ℣. 29. Iosepho, 41. ℣. 9. 10. &c. *Actor.* 7. ℣. 6. 7. Israelitis, *Exod.* 14. *Vers.* 27. 28. & 18. ℣. 7. 8. 9. *Iudic.* 2. *Vers.* 16. & 3. *Vers.* 9. & 6. *Vers.* 34. & 10. ℣. 1. 3. & 11. ℣. 23. 1. *Esdr.* 8. *Vers.* 31. *Esth.* 10. ℣. 9. Gedeone & populo Dei, *Iudic.* 17. *Vers.* 7. Davide, 1. *Sam.* 17. ℣ 37. 2 *Sam.* 22. *Vers.* 1. 2. *Psalm.* 18. ℣. 3. & 57. ℣. 4. & 91. ℣. 3. & 116. ℣. 5. 6. in Samaria & Israelitis, 2. *Reg.* 7. *Vers.* 1. 2. Ezechia & populo Iudaico, 19 ℣. 35. Esdra & Israelitis, 1. *Esdr.* 8. ℣. 31. & 9. ℣. 13. Tobia, *Tob.* 11 ℣. 13. 14. 15. 16. Sidrach, Mesach, Abednagone, *Dan.* 3. ℣. 23. 24. Daniele, 6. ℣. 20. 21. & 14. ℣. 39. 1. *Macchab.* 2. ℣. 60. Susanna, 13. *Vers.* 42. 43. Populo Dei, 2. *Macchab.* 2. ℣. 17. 18. Petro, *Actor.* 12. ℣. 6. 7. Paulo & cum ipso navigantibus, ac naufragium facientibus, *Actor.* 27. ℣. 22. 23.

LIBERI.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Φιλίας μέγιστος δεσμὸς αἱ τέκνων γοναί.
Sunt vinculum amoris liberi firmissimum.
Μακάριος, ὅστις εὐτύχησε εἰς τέκνα.
Felix, boni cui contigerunt liberi.
Μακάριόν ἐστιν υἱὸν εὔτακτον τρέφειν.
Moratus est cui filius, felix pater.

Vide Filius. Item *Parentes.*

LIBERTAS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Vir vanus in superbiam erigitur, & tanquam pullum onagri se liberum natum putat. *Io.* 12.

Vos non audistis me, ut prædicaretis libertatem, unusquisque fratri suo, & unusquisque amico suo. Et ecce prædico vobis libertatem, ait Dominus, ad gladium, ad pestem, ad famem. *Ierem.* 34.

Reversi sunt ut essent absque jugo: & dabo vos in commotionem cunctis regnis terræ. *Osea.* 7.

Siquidem ubi vehementer fastuosa vanitatis verba sonuerint, inescant homines per concupiscentias carnis voluptatibus, eos, qui verè aufugerant, eos, qui in errore conversantur: dùm illis libertatem pollicentur, cùm ipsi servi sint corruptionis. 2. *Petr.* 2.

¶ SEN-

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

QVem delectat vera libertas; ab amore rerum mutabilium libe esse appetat: & quem regnare delectat, uni omnium regna tori, DEO, subjectus sit, plus eum diligendo, quàm semetipsum *August. de Vera relig.*

Quidam religionem nostram, quam manifestissimis & pau cissimis celebrationum sacramentis de misericordia volunt ess liberam, servilibus premunt oneribus. *Idem ad inquisitione Ianuarij.*

Prima libertas voluntatis erat, posse non peccare: novissima eri multò magis, non posse peccare. Prima immortalitas erat, poss non mori: novissima erit multò magis, non posse mori. Prim erat perseverantiæ potestas, bonum posse non deserere: novissim erit perseverantiæ felicitas, bonum non posse deserere. *Idem de cor reptione & gratia.*

Ille vero in quavis conditione servitii liber est, qui amore no capitur, avaritiæ vinculis non tenetur, metu criminis non alli gatur: qui securus expectat præsentia, quem non terrent futura *Ambros. de Ios.*

Cùm nobis triplex proposita sit libertas, à peccato, à miseria à necessitate: hanc ultimo loco positam contulit nobis in con ditione natura. In prima restauramur à gratia: media, per di ligentiam gratiæ comitata exercetur in via: tertia autem reser vatur nobis in patria. Indicatur prima libertas naturæ, secun da gratiæ, tertia gloriæ. Prima habet multum honoris: secun da plurimum virtutis: novissima cumulum jucunditatis. *Bern de lib. arbitr.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. lib. 3. in Stilic. laudes. v. 113.

Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Servitium. nunquam libertas gratior extat,
Quam sub Rege pio.

Statius lib. 5. Syl. 2.

Quem non corrumpit pubes effrena? novaque
Libertas properata toga? ceu nescia falcis
Sylva comas tollit, fructumq́; expirat in umbras.

Plautus in Captivis. 1. 2.

Liber captivus avis feræ consimilis est.
Semel fugiendi si data occasio,
Satis est: nunquam postilla possis prendere.

Idem ibid.

Omnes profectò liberi lubentius
Sumus, quam servimus.

Hora

Hor. saty. 7. lib. 2.

Quisnam igitur liber? Sapiens, sibiq; imperiosus.
Quem neque pauperies neque mors, neque Vincula terrent:
Responsare cupidinibus: contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid Valeat per læve morari,
In quem manca ruit semper fortuna.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Libertas, est potestas vivendi, ut velis. Is vivit ut vult, qui recta sequitur, qui gaudet officio, cui vivendi via considerata atque provisa est: qui legibus quidem non propter metum paret, sed eas sequitur atque colit, quia id salutare maximè esse judicat: qui nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, nisi libenter ac liberè: cujus omnia consilia, resque omnes, quas gerit, ab ipso proficiscuntur, eodemque referuntur: nec est ulla res, quæ plus apud eum polleat, quàm ipsius voluntas atque judicium. Cui quidem etiam fortuna ipsa cedit. *Paradoxo pen.*

Liber est is æstimandus, qui nulli turpitudini servit. *Cicero 4. ad Heren.*

Libertatis proprium est, sic vivere ut velis. *Cic. 1. Offic.*

Ille mihi non videtur liber, cui mulier imperat, cui leges imponit, præscribit, jubet, vetat quod videtur: qui nihil imperanti negare potest, nihil recusare audet. Poscit, dandum est: vocat, veniendum: ejicit, abeundum: minatur, extimescendum. *Parad. penult.*

Ita præclara est recuperatio libertatis, ut ne mors quidem sit in repetenda libertate fugienda. *Cic. Phil. 10.*

Bestiæ, quas delectationis causa concludimus, cum copiosius alantur, quàm si essent liberæ, non facilè tamen patiuntur sese contineri. *Cic. 5 de Finib.*

Quid eques, aut libertinus, aut servus, nomina ex ambitione aut injuria nota, suspicere in cœlum ex angulo licet. *Sen. Epist. 31.*

Quid sit libertas, quæris? nulli rei servire, nulli necessitati, nullis casibus, fortunam in æquum reducere. *Id. Epist. 47.*

Liber non est, quem superbus inflammat animus. *Id. in Prov.*

§ APOPHTHEGMATA.

Cleomenes quum è carcere elapsus ad occidendum Ptolemæum plebem solicitasset, neminemque inveniret: Non mirum est, ait, si talibus viris, qui libertatem negligunt, mulieres etiam dominantur. *Plut.*

Quum Philippus in agros Lacedæmoniorum duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, ut probabile esset eos ad unum omnes interituros, Rex dixit cuidam Spartiatæ: Quid nunc facietis Lacedæmonii? At ille, quid inquit, aliud, nisi quod fortiter moriemur, quando nos soli Græcorum liberi esse, non aliis parere didicimus?

? nemo servire cogitur, qui mori paratus est. *Plut. in Laco.*

renius à Cyro captus, quum ab illo rogaretur, cur tributum n̄c sset, urbemque muro cinxisset? Libertatem, inquit, cupiebar chrum enim mihi videbatur, & me liberum esse, & liberis me rtatem relinquere. *Xenophon.*

Diogenes interrogatus, quid esset in vita optimum? respondit: L as. Hæc enim semel amissa, non facilè recuperatur. *Laert. l.* 6.

Aristippus cùm Xeniadæ serviret, amici agebant de eo redimei At ille: Nequaquam, inquit. An nescitis, leones non iis se , à quibus aluntur; sed altores potius servire leonibus? Na ubicunque est, semper leo est. *Laert. l.* 7.

Lacon quidam interrogatus: quid artis sciret? Liber, inquit, est *t. in Lacon.*

Agesilaus cùm quendam admirari videret, quod rex cum cætei edæmoniis tàm frugali cibo vestituque uteretur: Atqui, a hac frugalitate optimam messem metimus, libertatem videl *Plut. in Lacon.*

Aristoteles Callisthenem discipulum liberiùs multa dicente d Alexandrum, Homerico carmine admonuit:

Ὠκύμορος δή μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις.

Talia nate loquens, haud multo tempore vives.

malè divinavit: nam libertas illi fuit exitio. *Laert. l.* 5. *c.* 1.

Aristippus sciscitatus, quem fructum percepisset ex philosi e studio? Quod cum quibuslibet (inquit) liberè loqui possur *rt. ibid.*

¶ SIMILITUDO.

navi canes apud mensam audent; in venatu minimè: Sic ing rosum est cum sobrius liberè loqui non audeas, inter pocula re. *Plut.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Nero universæ Achaiæ libertatem dedit, Græciamque liberai dimisit, & nationes Alpium maritimas in jus Latii transtuli *xand. l.* 4. *c.* 10.

T. Quinctius Flaminius, superato pugna Philippo rege Macedo n, Isthmiis per præconem pronunciavit, jubere se Græcos libe esse, & immunes suis legibus. Quotquot cives Romani bell ico capti in Græcia serviebant, hos in capita drachmis quinger redemptos ei dono dedère, qui manumissorum more pileat um secuti sunt triumphantis. *Plut. in apoph.*

Demetrius Poliorcetes classe Ptolemæi regis superata, eorum qu derant corpora magnificè sepeliri, captivos autem omnes libe bire jussit. *Plut. in ejus vita.*

Tiberius Gracchus Tribun. pleb. L. Scipionem Asiaticum, supe s Africani fratrem, peculatus accusatum & damnatum, à dur

carce

carceris supplicio liberavit: quamvis hactenus Corneliorum gentis acerrimus inimicus fuisset. *Plut. in Tiberio.*

Cinna Consul civili bello, cùm per præconem edixisset, ut servi ad se confugientes, velut ad asylum, liberi forent, illosque ad pileum vocasset, magnas servorum & perditissimorum manus coegisse fertur. *Alex.l.3.c.20.*

¶ HIEROGLYPHICA.

QVemadmodum auctores nonnulli per *manus complexas* impedimentum significabant: Sic per eas *explicatas*, Libertatem innuebant. *Pier.Val.l.35.pag.330.E.*

Oneirocritæ *frontem capillis glabram* imaginari, indicium esse autumant *liberationis* à molestiis & impedimentis. Quin & *Calvitium* ipsum, accersitis in judicium aut supplicium timentibus, effugium ostendit *Id.Pier.l.32.pag.300.E.*

Pileum etiam pro *Libertatis* hieroglyphico ponunt. Passim enim in numis videas *pileum* ipsum cum inscriptione *Libertatis.* Vide *Pier.Val.l.40.pag.385.C.& Alciat. in Emblemat.*

Libertos manumissione accepta, *alba veste* decorari solitos, id ostendit, quod apud Tertullianum legitur de famulo libertate donato. Atqui & vestis albæ nitore, & aurei annuli honore, & patroni nomine ac tribu mensaque honoratur. *Id.l.40.pag.389.G.*

LIBIDO.

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

SIne libidine non est parentum concubitus: ob hoc ex eorum carne nascentium non potest sine peccato esse conceptus. *August. de fide ad Petrum.*

Libido velut festuca est: citò accenditur, properè consumitur. *Ambros. in quadam Epist.*

Sævus criminum stimulus libido est, quæ nunquam manere quietum patitur affectum: nocte fervet, die anhelat. *Bernh. de Abele & Cain.*

Non usus rerum, sed libido utentis in culpa est. *Hieronymus in Epist.*

Libidinosa mens ardentiùs honesta persequitur: & quod non licet, dulcius suspiratur. *Id. ibid.*

In serico & in pannis eadem dominatur libido: nec regum purpuram timet, nec mendicantium spernit squalorem, multoque melius est stomachum dolere quàm mentem: imperare corpori, quam servire: gressu vacillare, quàm impudicitia. Nisi statim nobis pœnitentiæ subsidia blandiantur, quæ sunt infelicium remedia: cavendum est vulnus, quod dolore curatur. *Hier. in Ep. ad Salv.*

Venter mero æstuans citò spumat in libidinem. Venter enim &

genitalia vicina sunt: & unum alteri subministrat. Ex vicinitate en[im] membrorum sequitur confœderatio vitiorum. *Hieron. in Epist.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Hippolito. v.977.

Vincit sanctos dira libido.

Claud. lib. 2. in Eutrop. v. 50.

Sed quam cæcus inest vitiis amor! omne futurum
Despicitur, suadentque brevem præsentia fructum:
Et ruit in vetitum damni secura libido.

Terent. in Andria. 1. 1.

——— Ingenium est omnium
Hominum a labore proclive ad lubidinem.

§ APOPHTHEGMATA.

LVsius, Mario ex sorore nepos, quum Marius iterum consul est[,] vim admovit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio: a[t] *Lusium* interfecit. Id factum multis incusantibus, non inficia[tus] est adolescens, se ducem suum interfecisse: sed causam addidit[,] probavit. *Marius* itaque quum jussisset afferri coronam, pro [fa]cinore in bello præclare gesto dari solitam, *Trebonio* imposuit: g[ra]vi exemplo monens cæteros, ne simili modo tentarent adolesc[en]tum pudicitiam: quando non solum absolvit, verùm etiam co[ro]navit eum, qui & imperatoris cognatum & ducem suum ferro [ne]casset. *Plut. in Rom. apoph.*

Stratonicus, quum egrederetur Heraclea civitate, portas ac m[œ]nia circumspiciebat: Percontanti verò cuidam, quid circumspi[ce]ret? Pudet, inquit, si videar exire è lupanari: Notans corrupt[os] ejus civitatis mores. *Erasm. l. 6. apoph.*

§ SIMILITVDINES.

UT quidam morbo aliquo & sensus stupore suavitatem cibi n[on] sentiunt: Sic libidinosi veræ voluptatis & laudis gustum n[on] sentiunt. *Cic.*

Vt turpes sunt, qui se efferunt lætitia tunc, cùm fruuntur V[e]nereis voluptatibus: Sic flagitiosi, qui eas inflammato animo co[n]cupiscunt. *Cic. l. 4. quæst. Tuscul.*

Panthera sic avida est excrementorum hominis, ut, si in vase [su]spendantur altiùs, quàm ut possit attingere, enecet sese defatig[ata] porrectu corporis: Ita nonnullis, quod est fœdissimum, id dulci[ssi]mum est. *Plut. l. 8. c. 27. & c. 17. eod. l.*

Minor vis inest in radicibus herbarum salubrium, cum sem[en] maturescit: Ita deterior fit ingenii naturæque vis, quoties libe[ris] gignendis datur opera. *Erasm.*

§ EXEMPLA PROFANA.

THracas in Venerem fuisse proclives olim, historici tradider[unt]. *Calius l. 18. c. 23. A. L.*

Balearium incolæ mulieres adeò præ cæteris appetunt, ut mulierem à prædonibus captam, tribus aut quatuor redimant viris. *Diodorus l.5. c.6.*

Apud *Babylonios* liberos & conjuges cum hospitibus stupro coire (modo pretium flagitii daretur) permittebatur. *Curtius lib.5. & Herodotus.*

Apud *Tyrrhenos* legem esse scribit *Theopompus lib.43. hist.* qua mulieres communes esse jubentur, quæ corpora maximè curant, atque sæpius cum viris nudæ exercentur. *Athen. l.21. c.5.*

Apud *Caunios*, Cariæ populos, juventus frequenter amoris gratia ad compotationes convenit, tàm viri quàm mulieres & pueri. *Herod. l.1.*

Romæ in Capitolio ficus enata est M. Messalæ, C. Cassii Censorum lustro: à quo tempore pudicitiam apud Roman. subversam Piso gravis auctor prodidit. *Plin. l.17. c.25.*

Volsiniensium servi rerum potiti lege sanxerunt, ut stupra sua in viduis pariter atque nuptis impunita essent: ac ne qua virgo ingenuo nuberet, cujus castitatem non antè ex numero ipsorum aliquis delibasset. *Varro. l.9 c.1.*

Heruli apud Histrum flumen habitantes, impios coitus cum viris & belluis habuerunt. *Procop. de bello Gothorum l.2.*

Vide Luxuria, Scortatio, Voluptas.

LIBRI.

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates interrogatus, quare non scriberet libros? Quoniam, inquit, chartæ iis, qui scripturi sunt, pluris essent emendæ. *Erasm. l.6. apoph.*

Antisthenes amico cuidam deploranti, quòd commentarios suos perdidisset: Oportuit, inquit, ista animo potius quàm chartis inscribere. *Laert. l.6. c.1.*

Oenipedes cum videret adolescentem multos libros conquirere, dixit; Non cistæ, sed pectori. *Anton. in Meliss. part.1. serm.50.*

Vide Doctrina, Disciplina, Ars, Institutio, Philosophia, &c.

LICENTIA

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terent. in Heauton. 3.1.

Deteriores omnes sumus licentia.
Quodcunque inciderit in mentem, volet: neque id
Putabit, pravum ne an rectum sit quod petet.

Tu, rem perire, & ipsum, non poteris pati,
Dare denegaris; ibit ad illud illico,
Quo maxumè apud te se valere sentiet.
Abiturum se abs te esse illico minabitur.

Idem in Adelphis. 3. 4.

—— Verum nimia illac licentia
Profecto evadet in aliquod magnum malum.

Iuvenal. 14. satyr.

Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
Permittas: adeò indulgent sibi latius ipsi.

Claud. de 4. Honorii cons. v. 262.

—— Proclivior usus
In pejora datur, suadetque licentia luxum,
Illecebrisque effrena favet: tum vivere castè
Asperius, cùm prompta Venus: tum durius iram
Consulimus, cum pœna patet.

Ovid. 3. Amor. 4.

Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit.
Desine, crede mihi, vitia irritare vetando:
Obsequio vinces aptius ipse tuo.

Senec. Troad. v. 334.

Minimum decet libere, cui multum licet.

Publ. Syrus.

Cui plus licet quam par est, plus vult quàm licet.

Cleob. per Auson.

Quanto plus liceat, tam libeat minus.

Ovid. 9. Metamorph. v. 555.

Quid liceat, nescimus adhuc, & cuncta licere
Credimus.

¶ APOPHTHEGMATA.

[...]stlam notans præposteram licentiam eorum, qui Asiam [...]olebant, ejus gentis corruptis moribus, dicere solebat: In[...]os, qui improbi essent, eos esse liberos; contrà, qui pro[...]s esse servos: quod ibi licerent omnia, virtus odio haberetur. [...]*n Lacon.*

[...]onymus. Lacon quidam cum venisset Athenas, vidissetque il[...]ecoques, qui muriam promitterent, qui obsonium, qui publi[...] & lenones, aliasque parum honestas functiones profiteren[...]eque quidquam sibi turpe ducerent: ubi reversus est in pa[...], civibus percontantibus, quomodo se res haberent Athenis? [...]ia, inquit, honesta: per ironiam innuens, Athenis omnia [...]i honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambiguo sermo[...] *[...]lut. in Lacon. apoph.*

§ SIMILITUDINES.

QVi dimissi à pædagogis, suo relinquuntur arbitrio, non abjiciunt imperium, sed mutant principem: nam pro pædagogo jam rationi parent. *Plut.*

Vt qui è vinculis emittuntur, licentius vagantur, quàm ii, qui nunquam fuerunt in vinculis: Sic pueritia cùm à præceptoris gubernatione solvitur. *Plin.*

Vide Libertas, & sequentem loc. de Licitis,

LICITA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib.2. Amor.19.

Quod licet, ingratum est: quod non licet, acrius urit.

Idem lib.3. Amor.4.

Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
Semina nequitiæ languidiora facit. &c.
Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.

Seneca in Octavia. v.444.

Id facere laus est, quod decet, non quod licet.

Claud. de 4. Honorii Consul. v.266.

—— Sed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit,
Occurrat, mentemque domet respectus honesti.

Vide Libertas & Licentia.

LINGUA.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

IN multiloquio non deerit peccatum. *Prov.*10.

De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis. *Ib.*12.

Lætatur homo in sententia oris sui, & sermo opportunus est optimus. *Prov.*16.

Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo. *Ibid.*25.

Tempus tacendi, & tempus loquendi. *Eccl.*3.

Tempus & responsionem cor sapientis intelligit. *Ib.*8.

Priusquam audias, ne quid respondeas: nec verbo dicentem interpelles *Eccl.*11.

Beatus vir, qui lapsus ore suo non est. *Ib.*14.

Est tacens, sciens tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus. *Ib.*20.

Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa vix cum necesse fuerit. Summatim verbis paucis multa complectere: fac intelligas, interimque taceas. *Ibid*.32.

Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, & sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, & tunc respondebit. *Ibid*.

Sit omnis homo tardus ad loquendum, tardus ad iram. *Iac*.1.

Qui moderatur sermones suos, doctus & prudens est: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala. Stultus quoque, si tacuerit, sapiens reputabitur: & si compresserit labia sua, intelligens. *Prov*.17.

Mors & vita in manibus linguæ, qui diligunt eam, comedent fructus eius. *Ibid*.18.

Qui custodit os suum & linguam suam: custodit ab angustiis animam suam. *Ibid*. 21.

Custodite ergò vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ: quoniam os mentiens occidit animam. *Sapient*.1.

Beatus vir, qui non est lapsus verbo ex ore suo. *Eccl*.14.

Est qui labitur lingua sua, sed non ex animo. Quis est enim, qui non deliquerit in lingua sua? *Ibid*.19.

Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum. *Ibid*.20.

Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam in ipsis, & lingua mea non perdat me? *Ibid*.22.

Indisciplinatæ loquelæ non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. *Ibid*.23.

Sedebit solitarius, & tacebit: quia levavit se super se. *Thren*.3.

Dico enim vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii. Ex verbis enim tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. *Matth*.12.

Bonus homo de bono thesauro cordis profert bonum: ex abundantia enim cordis os loquitur. *Luc*.6.

Sit autem omnis homo velox ad audiendum. *Iacob*.1.

In multis enim labimur omnes. Si quis in sermone non labitur, hic perfectus est vir, qui possit freno moderari totum etiam corpus. *Ibid*.3.

Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coerceat linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolum. 1.*Pet*.3.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. de arte poëtica.

Post adfert animi motus interprete lingua.

Ovid.

Ovid, lib, 2. de Tristib.

Crede mihi, distant mores à carmine nostro:
Vita verecunda est, Musa jocosa mea.
Nec liber indicium est animi: sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.

Martial. lib 1. Epigram. 5.

Innocuos censura potest permittere lusus:
Lasciva est nobis pagina, vita proba est.

Ovid. lib. 1. Amor. 10.

Turpe reos empta miseros defendere lingua:
Quod faciat magnas turpe tribunal opes.

Iuvenalis Satyr. 9.

Vivendum rectè cum propter plurima, tunc his
Præcipuè causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: Nam lingua mali pars pessima servi.

¶ SIMILITUDINES.

UT rupes objicitur flumini, ne se effundat: Ita ratio linguæ objicienda, ne temerè diffluat. *Erasm.*

Vt noctuæ aves inauspicatæ noctu gementes (nam hæc illis vox est) mortalium invident quieti: Ita virulenta lingua semper aliquid spargit, quo concordiam hominum disturbet. *Plin. l. 11. c. 25.*

Vide Loquacitas.

LIS.

¶ SIMILITUDO.

UT non solùm stultum est, verùm etiam periculosum, evocare fulmina: Ita dementia est, regem ad se accersere, qui non nisi magno nostro malo provocatur. *Erasm.*

Vide Contentio.

LITERÆ.

¶ SIMILITUDINES.

CVm ad omnia advolant apes, tamen nullis nocent floribus: Ita virtus & literæ sic ab aliis sumuntur, ut nihilo deterior sit is, qui communicavit. *Erasm.*

Crocodilus, invictum alioqui & perniciosum animal, tamen Tentyritas adeò metuit, ut ad vocem etiam expavescat: Ita tyranni cùm omnes contemnant, tamen eruditorum literas timent. *Plin. lib. 8. cap. 25.*

Vt elephanti cùm nare non possint, tamen amnibus impensè delectantur, circaque illos vagari gaudent: Ita quidam cùm literas nesciant, tamen inter eruditos versari gaudent. *Plin. l. 8. c. 5.*

uemadmodum gemma Chalazias, etiamsi in ignem conjicia-
amen nativum frigus suum retinet: Ita quidam sic frigent ad
is ac virtutem, ut nullis exemplis aut hortatibus inflammari
nt. *Erasm.*

ide Ars, Doctrina, Disciplina, Institutio, Philosophia, Lectio,

LIVOR.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. 2. Metam. v. 777.

Pallor in ore sedet, macies in corpore toto;
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes;
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno;
Risus abest, nisi quem visi movere dolores:
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo
Successus hominum; carpitque & carpitur una;
Suppliciumque suum est.

Idem 1. Remed.

Ingenium magni livor detrectat Homeri:
Quisquis es, ex illo, Zoile, nomen habes.
Summa petit livor: perflant altissima venti;
Summa petunt dextrâ fulmina missa Iovis.

Idem 3. Pont. 3.

Livor, iners vitium, mores non exit in altos:
Utque latens ima vipera serpit humo.

Idem 3. Pont. 4.

Scripta placent à morte ferè: quia lædere vivos
Livor & inviso carpere dente solet.

Idem 1. Amor. 15.

Pascitur in vivis livor: post fata quiescit:
Tunc suus ex merito quemque tuetur honor.

Silius Ital. 11.

Dum malus obtrectat facta immortalia livor,
Nec sinit adjutas ductoris crescere laudes.

nsule Locum de Invidia.

LOCUS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. Oda. 12. lib. 4.

Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

Ovid.

Ovid ad Pisonem.

Temporibus servire decet: qui tempora certis
Ponderibus pensavit, eum si bella vocabunt,
Miles erit: si pax, positis toga gestiet armis.
Hunc fora pacatum, bellantem castra decebunt.

Idem lib. 1. de Arte amandi.

Si vox est, canta: si mollia brachia, salta:
Et quacunque potes dote placere, place.

Ovid. lib. 1. Tristib. 1.

Difficile est tamen, hic remis utaris an aura
Dicere? consilium resque locusque dabunt.

Horatius de arte poetica.

Singula quaque locum teneant sortita decenter.

¶ Sententiae Philosophicae.

Non tantum corpori, sed etiam moribus saluber locus est eligendus. *Sen. Epist.* 28.

Omni loco bene vivere positum est. *Ib.*

Ad tranquillitatem multum locus confert. *Id. Epist.* 53.

¶ Apophthegmata.

Thales interrogatus, quid esset in omni rerum natura maximum? respondit: Locus: capit enim omnia. *Laert. l. 1. c. 1.*

Diogenes objurgatus, quod intraret loca spurca, ac parùm honesta: Et Sol, inquit, subit latrinas, nec tamen inquinatur. *Laert. lib.* 6.

Damonidas quum à chori magistro postremum in choro locum accepisset: Euge (inquit) chorage, reperisti quo facto & hic locus, cùm per se inhonoratus, fiat honorificus? *Plut. in Lacon.*

Agesilaus Rex, cùm adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, quo pueritia tùm exercebatur; atque is, qui negotio præfectus erat, statuisset illum in loco parùm honorifico: paruit quidem, tametsi jam rex designatus, ac dixit: Benè sanè habet; ostendam enim non locum viris, sed viros loco conciliare dignitatem. *Plut. in Lacon.*

Dionysius rex, quum offensus esset ab Aristippo philosopho, hominem ad cœnam vocavit, & jussit eum in convivio infimum omnium accumbere. Aristippus nil offensus, hunc, inquit, locum, ô rex, illustrare vis ac honorificum reddere. *Laert. l. 2. c. 8.*

LONGANIMITAS.

¶ Exempla Biblica.

Longanimitatis exempla: Abraham diu expectavit prolem ex Sara, tandem centenarius suscepit, *Genes.* 25. v. 5. Deus, *Exod.* 34. v. 6.

¶.6. 1.*Petr*.3.¶.15. Tobias,*Tob*.2.6. Iob,*Iob*.13.¶.15. Susanna,*Dan*.13.35. Abacuc, *Abac*.2.3. Paulus, 2.*Cor*.6.¶.4.5.6. Simeon, *Luc*.2.25.

Vide Patientia.

LONGÆVITAS.

¶ EXEMPLA SACRA.

LOngævitatis exempla: Adam vixit annos 930. *Gen*.5.¶.4.5. Seth annos 912.*ibid*.¶.6.7. Enos 905.¶.10.11. Cainan 910.v.13.14. Mahaleel.895.¶.16.17. Iared,962.¶.19.20. Henoch,365.¶.23. Mathusalem, 969.¶.26.27. Lamech,777.¶.30.31. Noe,950.*Gen*.¶.28.29. Sem,600. *Gen*.11.¶.10.11. Arphaxad,438.¶.12.13. Sale, 433. ¶.14.15. Heber. 464. ¶.16.17. Phaleg,239. ¶.18.19. Rehu, 209. ¶.20.21. Sarug, 230. ¶.22.23. Nachor, 148.¶.24.25. Thare, 205.¶.31.32. Sara,127. *Gen*.23.¶.1. Abraham, 175.*Gen*.25.¶.7. Ismael, 137.¶.17. Isaac,180. *Gen*.35.¶.28. Iacob. 147. *Gen*.47.¶.28. Ioseph, 110. *Gen* 50.¶.26. Levi, 137. *Exod*.4.¶.16. Caath, 133.¶.18. Amram, 137 ¶.20. Aaron,137.*Num*.33.38. Moses,120. *Deut*.31.¶.2.& 34.7.Iosue,110.*Ios*.24.¶.29.*Iud*.2.¶.8.Eli,98.1.*Sam*.4. ¶.15.18. Iojada, 130. 2.*Par*.24.¶.15. Tobias senior, 102. *Tob*.14.¶.1.2. Tobias junior. 99. vel,ut alii,127 ¶.16. Iudith, 150.*Iud*.16.¶.28. Iob, 140. *Iob*.42.¶.16. Mathathias, 146. 1.*Macch*.2.¶.7. Antiochus, 140. 2.*Macch*.6. Eleazarus, 90.¶.24.

¶ EXEMPLA PROFANA.

M*Vsicani Indiæ populi*, centum & triginta annorum ætatem agunt. *Sab*.

Seres Indi tam longæ dicuntur vitæ, ut ducentesimum annum excedant. *Strab.lib*.15.

In Tmoli montis cacumine locus est Tempsis dictus,in quo vulgo CL.annos vivunt. *Plin.l*.7.*c*.48.

Cyrnos Indorum genus Isigonus annis centenis quadragenis vivere tradit: Æthiopas item Macrobius & Seras & qui Athon montem incolant: hos quidem, quia viperinis carnibus alantur: itaque nec capiti, nec vestibus eorum noxia corpori inesse animalia. Ctesias tradit gentem ex his Pandoræ in convallibus sitam, annos ducentos vivere, in juventa candido capillo, qui in senectute nigrescant. *Plin.l*.7.*c*.2. & *Val.Max.l*.8.*c*.41.

Septentrionales populi, licet sub frigidissimo cœlo, vulgo centum sexaginta & amplius annos vivunt. *Olaus lib*.4. *cap*.4. *Septen. regionum*.

Islandenses, quamvis Ichthyophagi, sine medicina, etiam supra centum annos vivunt. *Olaus l*.21.*c*.4.

Ephorus Arcadum reges quosdam CCC. annis vixisse testatur. *Plin.l*.7.*c*.48.

Cyniras rex Cypriorum CLX.annos vixit, *teste Anacreonte*.

Hiero,

Hiero, Siciliæ rex, amicus Rom. Pop. ad nonagesimum pervenit annum. *Val Max. l. 8. c. 4.*

Atila Hunnorum rex, CXXIV. annos natus, in nuptiis periit, uti supputat *Nicolaus Olaus in ejus Vita*, Sabellicum reprehendens, qui LVI. annos tantum ei tribuit.

Hippocrates Cous medicus, vixit apud Perdiccam Macedoniæ regem, excessit annos natus CIV. Larissæ. *Volater. lib. 6. Vrban. Commcht.*

Vide Vita.

LOQUACITAS.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

ABsit ut multiloquium deputem, quando necessaria dicuntur, quantalibet sermonum multitudine aut prolixitate dicantur. *August.*

Periculum est dicere non solum falsa, sed etiam vera: si is ea, non quibus oportet, insinuet: Quod vitium quadripartitum est: vel adulationis; vel avaritiæ, vel jactantiæ, vel loquacitatis incautæ. *Amb. in Psal. 118.*

Quamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quempiam tacendo: ideoque tacere posse, quàm loqui difficilius est. *Ambr. 1. de Offic.*

Ingreditur mors per ostium tuum, si falsum loquaris, si turpiter, si procaciter. postremò, si, ubi non oportet, loquaris. *Idem l. 1. de Virg.*

Tempus tacendi & tempus loquendi, discretâ vicissitudine pensanda sunt tempora: ne aut quùm restringi lingua debet, per verba se inutiliter solvat: aut quùm loqui utiliter potest, semetipsam pigrè restringat. *Greg. l. 7. moral.*

Quot supervacuis verbis mens à silentii sui censura dissipatur, quasi tot ruinis extra se ducitur, unde redire interiùs ad sui cognitionem non sufficit: quia per multiloquium exteriùs sparsa vim intimæ considerationis amittit. *Id. l. 5. moral.*

Pravi sicut in sensu leves sunt, ita in locutione præcipites: quia quod levis conscientia concipit, levior protinus lingua prodit. *Idem ibid.*

Tenerum membrum est lingua, & tamen vix teneri potest: substantia quidem infirmum atque exiguum, sed usu magnum & validum, in venis tenuis est & lata: ideò aptissimum est evacuandis sordibus instrumentum. *Bernh. in serm.*

Levis quidem sermo, quia leviter volat, sed graviter vulnerat: leviter transit, sed graviter urit: leviter penetrat animum, sed non leviter exit: leviter profert, sed non leviter revocatur: facile volat, ideò charitatem facilè violat. *Id. ib.*

Vanus sermo citò polluit mentem,& facilè agitur,quod libenter auditur. *Isidor.in l.soliloquior.*

Sapiens, non solùm quod loquitur, sed etiam opportunitatem loci, & temporis, & personæ, quum loquitur, diligenter inquirit. *Greg.in prov. 15.*

Vanus sermo vanæ conscientiæ est index: mores hominis lingua pandit:qualis sermo ostenditur,talis animus approbatur: quoniam ex abundantia cordis os loquitur. Sermo vanus non erit absque judicio, quia ab omni statu rectitudinis deviant, qui per vana verba dilabuntur. *Hug.l.2.de anima.*

Lingua dicitur,quia lingit adulando; mordet detrahendo: attrahit mentiendo: ligat & ligari non potest: labilis est & non teneri potest: sed labitur & fallitur. Labitur ut anguilla,penetrat ut sagitta, tollit amicos, multiplicat inimicos,movet rixas,seminat discordias, uno ictu multos percutit & interficit, blanda est & subdola: lata & parata ad exhaurienda bona,& miscenda mala. Qui custodit linguam suam,custodit animam,quoniam mors & vita in potestate linguæ est. *Ibid.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Plautus in Aul.2.1.

Multum loquaces merito omnes habemur:
Nec mutam profecto repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in seculo.

Ovid. lib.2. de Arte amandi.

Eximia est virtus præstare silentia rebus:
At contra, gravis est culpa, tacenda loqui.

Horat. lib.1. Epist.17.

Sed tacitus pasci si posset corvus,haberet
Plus dapis, & rixæ multo minus invidiæque.

Ovid. lib.2. Amor.2.

Quærit aquas in aquis,& poma fugacia captat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Ausonius, ad Paul.

Ut diversa sibi,vicinaque culpa est,
Multa loquens, & cuncta silens.

Horat. lib.1. Epist.18.

Percontatorem fugito, nam garrulus idem est.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

SApiens sermones suos præcogitat, & examinat prius in pectore, quam proferat in ore. Qui enim sunt leves & faciles ac importuni locutores,nullo rerum pondere innixi, verbis tumidis & laxantibus eam orationem benè existimant, & in ore nasci, non in pectore, linguam. *Aul.Gell.l.8.*

Nun-

Nunquam tacet, quem morbus loquendi tenet. Hesiodus ait linguam non vulgandam esse, sed recondendam, & thesaurum ejus esse gratiam optimam, si modesta, pauca, & modulata sit. *Id.ib.*

Non multis verbis opus est, sed efficacibus, quæ seminis modo spargenda sunt. *Sen.38.Epist.*

Quemadmodum sapienti viro incessus modestior convenit: Ita oratio pressa, non audax. Summa ergo summarum hæc erit tibi, tardiloquentem te esse jubeo. *Id.Epist.*40.

Sermonem maximo temperamento cum loquente dispensa, in quo patitur aut extraneus verecundiam, aut familiaris calumniam, aut imperitus injuriam, aut crudelis invidiam, aut peritus infamiam. *Id.in quad.Epist.*

Imago animi sermo est: Qualis vir, talis oratio. Magnum est vocis & silentii temperamentum. Garrulo non respondere convitium est. *Idem in Prov.*

§ APOPHTHEGMATA.

Chilon à quodam interrogatus, quidnam apud homines omnium esset difficilimum? Retinere, inquit, ea, quæ cupimus esse arcana. *Laert.l.1.c.4.*

Bias adolescente quodam intempestivas nugas crebro jactante, adeo ut neque modum esset habiturus, neque finem: Qui factum est, inquit, ut, a quo scatere verbis didicisti, silere non didiceris? *Stob.*

Bion cuidam immodicè loquaci, ut sibi subveniret, oranti, respondit: Abundè tibi morem geram, si Advocatos miseris, non venias ipse. *Laert.l.4.c.7.*

Theocritus Chius cùm veniret Byzantium, & verborum prodigos homines inveniret: Rectè (inquit) de vobis dicitur, quod in ore omnis vobis supellex est, & unicum domicilium. *Stob.*

Anacharsis interrogatus, quid esset in homine pessimum, & quid optimum? respondit: Lingua. *Laert.l.1.c.9.*

Heraclitus interrogatus aliquando, cur sileret: Vt vos, inquit, loquamini. *Laert.l.9.c.1.*

Zeno adolescentulo plurima effutienti immoderatius, quàm par erat: Idcirco, inquit, aures habemus duas, & os unum, ut plura audiamus, loquamur perpauca. *Laert.l.7.*

Æsopus, quid esset in hominibus bonum & malum rogatus: Linguam esse dixit. *Ant. & Max serm. de loquacit.*

Demosthenes in convivio audiens hominem loquaculum, dixit: Si multum saperes, non multa loquereris. *Stob.*

Idem interrogatus, quæ causa esset unius tantum linguæ, & geminarum aurium? Quoniam, respondit, duplo magis audire homini expedit, quam loqui. *Id.*

Demonax audiens quendam imprudentius de rebus loquentem: Majore, inquit, studio auribus, quàm lingua uteris. *Stob.*

Arche-

Archelaus loquaci tonsori, dicenti, quomodo te tondebo? urbane: Silens, inquit. *Plut. l. de curiositate.*

Charillus interroganti, quàm ob causam Lycurgus tàm paucas leges tulisset Lacedæmoniis? Quoniam, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus est opus. *Plut. in Lacon.*

§ SIMILITUDINES.

QVi aliis interrogatis, ipsi præcipiunt responsionem, perinde faciunt, ac si quem ab alio volentem osculari, priores occupent. *Plut.*

Vt, ubi dolet, ibi manum habemus: Ita si quid delectat, ibi linguam habemus, id est, libenter ejus rei facimus mentionem. *Plut.*

Vascula inania maximè tinniunt: Ita quibus minimum inest mentis, hi sunt loquacissimi. *Plut.*

Ajunt semen, quod statim effunditur, inutile esse ad genituram: Ita sermo garrulorum ad nihil conducit. *Plut.*

Non ut navem arreptam fluctibus anchora licet sistere: Ità verbum è portu velut in altum emissum. *Plut.*

Erat porticus in Olympia, quam septivocam vocant, quod pro una voce multas redderet: Ita locutuleii quidam, vel uno provocari verbo, sermonem immensum referunt. *Plut. & Plin. l. 36. c. 15.*

Vt triticum inclusum in vase, mensura auctum invenitur, sed vitiatum: Sic garrulus accepto sermoni semper addit; & majorem eum reddit, sed fide jam carentem. *Plut.*

Vt pars corporis vitiata, attrahit etiam à vicinis vitiosos humores: Sic garruli lingua semper ardens & inflammata, secretorum aliquid undique colligit ad sese. *Plut.*

Vt puer glaciem nec retinere potest, nec vult amittere: Ità garrulus nec tacere potest, quod accepit: nec potest oblivisci. *Plutarch.*

Iaculos & viperas proprii rumpunt fœtus: Sic garrulus vel cum sua pernicie promit arcana. *Plut.*

Vt proclive non est, avem è manu amissam recipere aut cohibere: Ita nec dictum semel ab ore profectum: propterea quod ab aliis volat ad alios. *Plut.*

§ EXEMPLA SACRA.

LOquacitatis exempla: Eva, *Gen.* 3. 2. Dalila Samsonis uxor, *Iud.* 14. v. 16. 17. & 16. v. 16 17. Cognati Tobiæ, *Tob.* 2. 15. ancilla Saræ filiæ Raguelis, *Tob.* 3. v. 7. Vxor Iob, *Iob* 2. v. 9. 10. Loqui in tempore prudentia est, *Prov.* 27. 11. Loquendum non statim, nec temere, 13. 3. & 17. v. 28. 29. Loquutionis Dei cum homine, & hominis cum Deo exempla: cum Adam & Eva, *Gen.* 3. v. 9. 10. 11. Cain, 4. v. 6. 7. Noë, 6. 13. & 7. 1. & 8. 15. & 9. 1. Abrahamo, 12. v. 1. & 13. 14. & 15. 1. & 17. 1. & 18. 13. Abimelech, 20. 3. Isaac, 26. v. 2. 24. Iacobo, 28. 13. & 32. 29. & 35. 1. & 45. 2. Mose, *Exod.* 3. v. 4. & 4. v. 11. 12. Mose & Aarone, 6. v. 1. Aarone & Maria, *Num* 12. v. 4. Iosua, *Ios.* 1 1. & 4. 1. & 7 10. Gedeone, *Iud.* 6. 39.

& 7.2. Israelitis, 10. v.10.11 & 20. 23. Samuele, 1. Sam 3, v 10.17. & 8.7. & 15.10. & 16.1. Davide, 23.4. 2 Sam 2 v 1. Nathan, 7.4 Salomone, 1. Reg 3.5. & 9. v. 2.3. & 11.11. Semeia, 12 22. Ahia, 14.5 Elia, Reg. 14 5. & 17. v. 8.9. & 18.1. & 19.9. & 21.18. Manasse, 2. Par. 33.10. Isaia, Esa. 7 3. & 38.4. Ieremia, Ier. 1. v. 4. Ezechiele, Ezech 2 1.

Vide Lingua.

LUCRUM.

¶ Sententiæ Poeticæ.

Horat. Oda. 12. lib. 4.

Verùm pone moras, & studium lucri;
Nigrorumq; memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem.

Tibull. Eleg. 9. lib. 1.

Lucra petens habili tauros adjungit aratro,
Et durum terræ rusticus urget opus,
Lucra petituros per freta patentia ventis
Ducunt instabiles sydera certa rates.

Plautus in Pseudolo. 1. 3.

——— Si sacrificem summo Iovi,
Atque in manibus exta teneam, ut porriciam, interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.

Terent. in Adelphis. 2. 2.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrũ.

Ovid. lib 2. de remed. amoris.

Munera, quæ dederas, habeat sine lite jubeto.
Esse solent magno damna minora bono.

Plaut. in Captivis. 2. 2.

Non ego omninò lucrum omne esse utile homini existimo.
Scio ego, multos jam lucrum lutulentos homines reddidit.
Est etiam, ubi profectò damnũ præstat facere quàm lucrũ.
Odi ego aurum, multa multis sæpè suasit perperam.

Iuvenal. Satyr. 14.

Nec credas ponendum aliquid discriminis inter
Vnguenta & corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet

Publ. Syrus.

Damnum appellandum est, cùm mala fama lucrum.

Ibidem.

Lucrum sine damno alterius esse non potest.

Plaut. Asin. 1. 3.

Necesse est facere sumptum, qui quærit lucrum.

Plaut. ibid.

Ad suũ quemq; hominem quæstũ esse æquũ est callidum.

Idem Truc. 2.4.

Ad suum quenque æquum quæstum esse callidum.

Ibidem 5.

Omnes homines ad suum quæstum callent & fastidiunt.

Ex Græcis Comicis.

Τὸ κέρδος ἡγοῦ κέρδος, ἂν δίκαιον ᾖ.
Lucra esse lucra credito, si justa sint.
Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται.
At calamitates lucra turpia afferunt.
Κέρδη πονηρὰ ζημίαν ἀεὶ φέρει.
Quæstus iniquos damna consequi solent.
Ἦθος πονηρὸν φεῦγε καὶ κέρδος κακόν.
Lucrum malum moresq; fugias improbos.
Τὰ μικρὰ κέρδη μείζονας βλάβας φέρει.
Majora parvis damna juncta sunt lucris.
Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.
Ditescere omnes volumus, at non possumus.
ίον πόριζε παντόθεν, πλὴν ἐκ κακῶν.
Omni arte victum quære, modo non sit mala.

SIMILITUDINES.

lypus, stupidum alioquin animal, in captandis conchis incre-bili utitur solertia: Ita quidam ad solum quæstum suum sa-t, alibi pecudes meræ. *Plin. lib. 9. c. 29.*

ui tigridis catulos rapuit, benè secum agi putat, si vel unum quenti matri auferat impune: Ita qui alienam invasit possessio-, etiamsi cogatur reddere, lucrum tamen facit, si vel portionem iam retineat. *Erasm.*

Labyrintho properantes ipsa implicat velocitas: Sic qui vitæ modis student, magis involvuntur incommodis. *Sen.*

lutarium piscem semper sequitur piscis nomine Sargus, qui cœnum fodiente, excitatum devorat pabulum: Ita sunt, qui siccant aliorum negotiis, ut eis laborantibus fructum ipsi piant. *Erasm.*

¶ HIEROGLYPHICA.

& *lucri* signum *Caput.* Verum id apud conjectores: illi enim pitis magnitudinem insolitam, per nocturnam imaginem ob-, divitiarum accessionem significare tradunt: propterea quòd numi, ut apud Artemidorum est, *capita* vocantur. *Pier. lib.* 32. 94. F.

Mercurij imaginem, quæ marsupium manu teneret, gallum s basin ponentes, *lucrum, mercaturam, mercatoremve* signi-fica-

ficarunt, quod is mercium & lucri Deus haberetur. Eruditi cujusdam. *Hier. lib. 1. pag. 580. F.*

LUDUS.

¶ Sententiae Poeticae.

Horat. lib. 1. Ep. 19.

Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram:
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

Ovid. lib. 1. de arte Amandi.

Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor:
Et revocat cupidas alea sæpè manus.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Tunc sumus incauti, studioque aperimur ab ipso,
Nudaque per lusus pectora nostra patent.
Ira subit, deforme malum, lucrique cupido,
Iurgiaque & rixæ, sollicitusque dolor.
Crimina dicuntur, resonat clamoribus æther:
Invocat iratos & sibi quisque Deos.
Nulla fides tabulis, quæ non per vota petuntur:
Et lacrymis vidi sæpè madere genas.

¶ Sententiæ Philosophicæ.

HOmines, quamvis in rebus turbidis, tamen si modò homines sint, interdum animis relaxantur. *Cic. 2. Phil.*

Otii non minus quàm negotii ratio extare debet. *Idem pro Planco.*

Cum juvenes relaxare animos, & dare se jucunditati volent, caveant intemperantiam, meminerint verecundiæ. *Cic. 1. Offic.*

Ludendi est quidam modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate, in aliquam turpitudinem dilabamur. *Cic. 1. Offic.*

Ludo & joco uti illis quidem licet, sed sicut somno & quietibus cæteris, tum quum gravibus seriisque rebus satisfecerimus. Ipsumque genus jocandi ingenuum ac facetum esse decet, non profusum, nec immodestum. Et semper in ipso joco aliquod probi ingenii lumen eluceat. *Cic. 1 Offic.*

Pueris non omnem licentiam ludendi damus, sed eam, quæ ab honestatis actionibus non sit aliena. *Cic. 1. Offic.*

Datur concessu omnium huic aliquis ludus ætati, & ipsa natura profundit adolescentiæ cupiditates: quæ si ita erumpunt, ut nullius vitam labefactent, nullius domum evertant, faciles & tolerabiles haberi solent. *Cic. pro M. Cælio.*

Detur aliquid ætati, sit adolescentia liberior, non omnia voluptatibus denegentur: non semper superet vera illa & directa ratio: vincat aliquando cupiditas voluptasque rationem, dummodo illa in

hoc genere præscriptio moderatioque teneatur: parcat juventus pudicitiæ suæ, ne spoliet alienam, ne effundat patrimonium, ne fœnore trucidetur: ne incurrat alterius domum atque famam, ne probrum castis, labem integris, infamiam bonis inferat: ne quem interimat, ne intersit insidiis, scelere careat: postremò, cùm paruerit voluptatibus, dederit aliquid temporis ad ludum ætatis, atque ad inanes hasce adolescentiæ cupiditates: revocet se aliquando ad curam rei domesticæ, rei forensis, Reipubl. ut ea, quæ ratione anteà non perspexerat, satietate abjecisse, experiendo contempsisse videatur. *Pro M. Cælio.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates, cùm luderet supposita cruribus arundine cum pueris, ab Alcibiade irrisus: Noli, inquit, cuiquam dicere, quod modo à me videris, donec ipse tibi etiam liberos procreaveris. *Plutarch.*

C. Cæsar pila ludens cum Cæcilio, acceptis ab eo quinquaginta sestertiis, cùm collusoribus aliis centum dedisset: Quid, inquit, num ego una tantum manu lusi? *Brus. lib. 3. c. 38.*

Caligula alea ludens, plus mendacio atque etiam perjurio lucrabatur; & quodam tempore proximo collusori demandata vice sua, progressus in atrium domus, cum prætereuntes duos equites Romanos locupletes sine mora corripi confiscarique jussisset, exultabundus in domum rediit, glorians se nunquam prosperiore alea usum. *Eras. l. 6. apoph.*

LUXURIA.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

LUxuria non est vitium corporum pulchrorum vel suavium, sed animæ perversæ amantis corporeas voluptates, neglecta temperantia, qua aptamur spiritualibus. *August. 12. de ci Vit. Dei.*

Cur te non in voluptate tua, modo aquæ, luxuria dilatas, cùm te quis sequitur ignoras? Acceptum tempus impuris desideriis perdere non debes, quia quàm citius pertranseat nescis. *Idem de conflictu Vitiorum.*

Commistio sororum & fratrum quantò sit antiquior compellente necessitate: tantò postea facta est damnabilior religione prohibente. *Idem lib. 15. de ci Vit. Dei.*

Sicut iniquum est aviditate possidendi transgredi limitem agrorum: Ita iniquum est libidine concumbendi subvertere limitem morum. *Ibidem.*

Luxuria est inimica DEO, inimica virtutibus; perdit omnem substantiam, & ad præsens voluptatem deliniens, futuram non finit cogitare paupertatem. *Idem de doctrina Christiana.*

Sævus criminum stimulus libido est, quæ nunquam manere quietum

qu... ...tur ...tam : nocte ..., die anhelat. *Ambrof. de Abel & Cain.*

Ex voluntate perversa facta est libido: & dum servitur libidini, facta est consuetudo: & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas. *August. lib. confessionum.*

Qui luxuriatur, vivens mortuus est: & ferreas mentes libido domat, quæ majorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putant omne quod nesciunt. *Hieron. matri & filiæ.*

O quam acerbus fructus luxuriæ, amarior felle, crudelior gladio! *Idem in epist.*

Libido transacta semper sui relinquit pœnitudinem, & nunquam satiatur, & extincta reaccenditur, usu crescit & deficit, nec rationi paret, quæ impetu ducitur. *Idem ibid.*

O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintillæ prava colloquia, cujus fumus infamia, cujus cinis immunditia, cujus finis gehenna. *Idem ibid.*

Malum luxuriæ aut cogitatione perpetratur, aut opere: callidus enim adversarius noster, quum ab effectu operis expellitur, secreta cogitatione polluere nititur. *Greg. in moral.*

Ex quo luxuria semel mentem alicujus occupaverit, vix eum bona cogitare permittit. Sunt enim desideria viscosa, quia ex suggestione oritur cogitatio, ex cogitatione affectio, ex affectione delectatio, ex delectatione consensus, ex consensu operatio, ex operatione consuetudo, ex consuetudine desperatio, ex desperatione peccati defensio, ex defensione gloriatio, ex gloriatione damnatio. *Idem ibid.*

Alia est carnis luxuria, qua castitate corrumpimur: alia cordis, qua de castitate gloriamur. *Bern. in serm.*

Luxuriæ currus quadriga volvitur vitiorum: ingluvie ventris, libidine coitus, mollitie vestium, otii soporisque resolutione: trahitur equis æquè duobus, prosperitate vitæ, & rerum abundantia: & qui his præsident duo, ignaviæ torpor & infida securitas. *Idem super Cant.*

¶ SENTENTIAE POETICAE

Claud. lib. 2, in Stilic. laud. v. 132.

Luxuries prædulce malum, quæ dedita semper
Corporis arbitriis hebetat caligine sensus,
Membraq; Circæis effeminat acrius herbis,
Blanda quidem vultus, sed qua non teterior ulla
Ulterices fucata genas, & amicta dolosis
Illecebris, torvos auro circumlinit hydros,
Illa voluptatum multos innexuit hamis.

Iuvenal. Satyr. 6.

Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,

Cùm virides gemmas collo circumdedit & cum
Auribus extensis magnos committit elenchos.

Silius Italic. lib 15. bell. Pun.

Quippe nec ira Deûm tantum, nec tela, nec hostes,
Quantum sola noces animis illapsa voluptas.

Claudian. lib.3. in Stilicon. laud. v. 60.

—— —— Nam cætera regna
Luxuries vitiis, odiisque superbia, vertit.
Sic male sublimes fregit Spartanus Athenas:
Atque idem Thebis cecidit. Sic Medus ademit
Assyrio, Medoque tulit moderamina Perses:
Subjecit Persen Macedo, cessurus & ipse
Romanis. Hæc auguriis firmata Sibyllæ.

Idem lib.3. de raptu Proserp. v.28.

—— —— Sed quid dissuasor honesti
Luxus, & humanas oblimat copia mentes?
Provocet ut segnes animos,

Ovid lib.1. de Pont. El.11.

Nec vires adimit Veneris damnosa voluptas:
Non solet in mœstos illa venire thoros.

Persius Satyr 5.

Hic campo indulget; hunc alea decoquit: ille
In Venerem est putris: sed cum lapidosa chiragra
Fregerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, lucemque palustrem,
Et sibi jam seri vitam ingemuêre relictam.

Lucanus lib.4.

—— —— O prodiga rerum
Luxuries, nunquam parvo contenta paratu,
Et quæsitorum terra, pelagoque ciborum
Ambitiosa fames, & lautæ gloria mensæ:
Discite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat.

¶ Sententiæ Philosophicæ.

Viros triumphales, victores gentiû, luxuria vicit. *Macrob. Satur.* 3. Blandum malum luxuria, quod accusare aliquanto facilius est, quàm vitare. Hæc invictum Annibalem armis illecebris suis complexa, vincendum Romano militi tradidit: illa ducem vigilantissimum, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino, unguentorum fragrantia, Veneris usu lasciviore, ad somnum & delicias evocavit. Quid his ergò vitiis fœdius? quid etiam damnosius? quibus virtus atteritur, victoriæ languescunt, sopita gloria in infamiam convertitur, animique pariter & corporis vires expugnantur:

tur: adeò ut nescias ab hostibus ne, an ab illis capi perniciosius habendum sit? *Val. Maxim. lib. 9. c. 1.*

¶ APOPHTHEGMATA.

A*Gesilaus*, sciscitante quodam ab eo, quid Spartæ fructus attulissent Lycurgi leges? Voluptatis, inquit, contemptum: videlicet indicans, non alia magis ex re nasci Reipubl. corruptelam, quàm ex deliciis. *Plut. in Lacon.*

Crates conspicatus adolescentulum athleticum, vino, carne, & exercitatione corpulentiorem fieri: O miser, inquit, desine adversus temetipsum carcerem munire. *Maximus monachus serm 27.*

Antisthenes, quodam prædicante delicias: Hostium, inquit, filiis contingat in deliciis vivere. *Laert. lib. 6. c. 1.*

Diogenes inviserat Lacedæmonem, inde Athenas reversum quidam percontabantur, ut fit, quò iret, & unde veniret? A viris, inquit, ad fœminas: notans luxum Atheniensium. *Laert. lib. 6.*

Idem quum videret mulierem in lectica, dixit: Caveam non convenire feræ. Significans tàm efferum ac noxium animal ferrea cavea coercendum. *Laert. 6.*

Idem videns delicatum quendam hominem à servo calceari: Nondum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergat, id autem erit, si mancus fueris. *Laert. 6.*

Plato generosum conspicatus adolescentulum, patrimonio consumpto ad fores pandochii panem edentem & aquam bibentem: Si, inquit, sic moderatè prandisses, nunquam sic cœnares. *Maxim. serm 61.*

Lucullo quùm Oeconomus cœnam modestam apparasset, accersitum objurgavit: illo dicente, non putabam sumptuoso apparatu opus esse, quùm solus esses cœnaturus? Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœnaturum Lucullum? *Plut. in apoph.*

Aristippus, quùm quidam illi probro darent, quod splendidè exquisiteque viveret philosophus: Id, inquit, si vitium esset, in celebritatibus Deorum nequaquam fieret. *Laert. ibid.*

Monachus quidam AEgyptius interrogatus, cur toties voluptates sibi subtraheret? Ideo subtraho, respondit, ut iræ causam & occasionem præcidam. *Niceph. lib. 11. cap. 43. Eccles. histor. ex Evagrio.*

Menedemus Antigono consulenti, deberetne ad commessationem quandam adire? Post silentium nihil aliud respondit, quàm, Regis filius es. Subindicans, luxum indecorum esse regno natis; nec potentibus licere quodlibet. *Laert. lib. 2. c. 18.*

Aristippum, cùm vidisset quidam ementem perdicem quinquaginta drachmis, & ob id philosophicum luxum improbaret: Tu,

respondit *Aristippus*, si obolo venalis esset, non emeres? quùm is respondisset, se empturum: & mihi, inquit, tanti ivat quinquaginta drachmæ, *Laert.lib.2.cap.8.*

SIMILITUDINES.

QVi cibi duntaxat causa ad convivium accedunt, quasi vas adducunt implendum. *Plut.*

Vt polypi non extendunt sua flagella, nisi ad esculenta: Sic quidam omnem felicitatem cibo potuque metiuntur. *Plut.*

Vt scelestæ mulieres abortum provocant, ut rursum impleantur: Ita quidam hoc ipsum corpus evacuant pharmacis & clysteribus, ut denuo liceat ingurgitare, *Plut.*

Qui a præscripta vitæ ratione, ne tantulum quidem audent discedere, ii ostrei, vel stipitis potius vitam vivunt. *Plut.*

Nautæ à navigandi labore turpiter conferunt se ad voluptates; rursum a voluptatibus ad navigationem redeunt: Ita quidam à deliciis ad labores, à laboribus ad delicias summa vitæ inconstantia sese vertunt. *Plut.*

Vt Mathematici centro ac spatio: Ita quidam omnem voluptatem ventre circumscribunt. *Plut.*

Vt nautæ nimium onerantes navem, deinde in exhaurienda sentina laborant: Ita, qui corpus onerant cibis, ac deinde clysteribus inaniunt. *Plut.*

Vt qui sacram pecuniam vertunt in usus belli, voluptatem transferunt ad necessitatem: Ita qui ad usum edunt ac bibunt. *Plut.*

Vt axillarum titillatio risum gignit, sed insuavem, & spasmo similem: Ita voluptates injucundæ, quas corpus ab animo extimulatum non sponte capit. *Plut.*

Olim in Capitolio, ubi certabant quadrigæ Latinis feriis, victor absinthium bibebat: Ita salubria magis quærenda sunt quàm jucunda. *Erasm.*

Vt ager ferax, sed quem oporteat multo impendio colere, non multum juvat colonum: Sic homo quæstuosus, sed idem sumptuosus, haud multum reponit hæredi profuturum. *Idem.*

§ EXEMPLA SACRA.

Luxuriæ exempla: Antiquior mundus, *Genes.*6 ℣.1. Sodoma & aliæ civitates circumjacentes, 9 ℣ 24. Sichem, 34 ℣.25 Stupratores uxoris Levitæ peregrini, *Iudic.*19. ℣.24 & 20 ℣.46. Abner, 2 *Sam.* 3.℣.8. Herodiadis filia, *Matth.*14 ℣ 7 *Marc* 6. ℣.22. Prodigus filius, *Luc.*15.℣.13 Luxuria & superfluitas in vino, *Ephes.*5.℣.18.

§ HIEROGLYPHICUM.

PEr vetustum fuit apud hieroglyphicos Ægypti sacerdotes, delicias victus, luxum & lasciviam ex *Porci simulacro* significare. Argumento est columna in æde Thebis Ægyptii olim erecta, in qua plurimæ in Regem Menin exsecrationes descriptæ erant, qui primus omnium

omnium Ægyptios à parsimonia ad luxuriam, à modestia ad intemperantiam, à virtute ad effeminationem illexit, quapropter simulacrum ejus *porcum* esse voluerunt. *Pier. Valer. lib. 9 pag. 80.*

Vide Adulterium, Ebrietas, Libido, Prodigalitas, Scortatio, Voluptas.

MAGISTER, MAGISTERIUM.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

PEriculosum est magisterium : discipulatus securus est : & ideò Psalm. Auditui meo dabis gaudium & lætitiam. Securior est enim verbi auditor, quam verbi prolator. *August. in quodam sermone.*

Magistrum vocant, ut quasi laudatus mysterium cordis sui simpliciter aperiat, eosq; velit habere discipulos. *Hieron. in Matth. 22.*

Nihil est fœdius præceptore furioso, qui cum debeat esse mansuetus & humilis ad omnes, ex diverso, torvo vultu, trementibus labiis, rugata fronte, effrenatis convitiis, facie in ruborem & pallorem variata, clamore perstrepitat, errantes non tàm à bono retrahit, quàm ad malum sua sævitia præcipitat. *Idem in epist. ad Tit.*

Habet nescio quid latentis energiæ viva vox, & in aures discipuli de doctoris ore transfusa, fortius sonat. *Idem in epist. 36.*

Magister probæ ætatis, & vitæ, eruditionisque deligendus est. Nec puto erubescit doctus vir illud facere in propinqua vel nobili virgine, quod fecit Aristoteles in Philippi filio, ut ipsa librorum varietate initia monstraret literarum. Non sunt contemnenda quasi parva, sine quibus constare magna non possunt. *Idem epist. 89.*

Sunt plerique, quæ dum metiri se nesciunt, quæ non didicerunt, docere concupiscunt ; qui pondus magisterii tantò levius æstimant, quantò vim magnitudinis illius ignorant. *Gregor. in proleg. pastor.*

Melius est obedire DEO, quàm hominibus ; & ipsis meliùs magistris, quàm discipulis. Porrò in magistris, melius nostris quam extraneis. Quibus autem melius constat obedire, ipsis procul dubio non obedire est detestabilius. *Bernh. de precep. & dispensat.*

Vide Doctrina, Professor, Præceptor.

MAGISTRATUS.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

MAgistratus lex est loquens. *Cic. 3. de Legib.*

Magistratibus opus est, sine quorum prudentia ac diligen-

tia civitas esse non potest, quorum descriptione omnis Reipubl. moderatio continetur: neque in iis solùm præscribendus est imperandi, sed etiam civibus obtemperandi modus. Nam & qui benè imperat, paruerit aliquando necesse est: & qui modestè paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse. *Idem ibid.*

Omninò qui Reipublicæ præsunt, duo Platonis præcepta teneant: unum, ut utilitatem civium sic tueantur, ut, quidquid agant, ad eam referant, obliti commodorum suorum. Alterum ut totum corpus Reipublicæ curent, ne, dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Vt enim tutela, sic procuratio Reipubl. ad utilitatem eorum, qui commissi sunt; non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. *Cic.1.Offic.*

Hùc omnia sunt referenda ab iis, qui præsunt aliis, ut, qui eorum in imperio erunt, sint quàm beatissimi: estque non modo ejus qui sociis & civibus, sed etiam ejus qui servis, qui mutis pecudibus præsit, eorum quibus præsit commodis utilitatique servire. *Cic.ad Quint.fratr.epist.1.*

Sudandum est iis, qui magistratum gerunt, pro communibus commodis: adeundæ inimicitiæ, subeundæ sæpe pro Republica tempestates: cum multis audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus dimicandum. *Cic.pro Sest.*

Est boni magistratus, cùm auxilia Reipublicæ labefactari convellique videat, ferre opem patriæ, succurrere saluti, fortunisque communibus, suam salutem posteriorem saluti communi ducere, intercludere omnes seditionum vias. *Cic.pro Cajo Rabirio.*

Si populo consulis, remove te à suspicione alicujus tui commodi: fac fidem, te nihil nisi populi utilitatem & fructum quærere. *Cic.de lege Agrar.ad popul.*

Nulla re conciliare facilius benevolentiam multitudinis possunt ii, qui Reipubl. præsunt, quàm abstinentia & continentia. *Cic.2.Offic.*

Est boni magistratus, commoda civium defendere, non divellere, atque omnes æquitate eadem continere. *2.Offic.*

Est proprium munus magistratus, intelligere, se gerere personam civitatis, debereque ejus dignitatem & decus sustinere, servare leges, jura describere, & ea fidei suæ commissa meminisse. *Cic.1.Offic.*

Hi qui Rempublicam tuebuntur, inprimis operam dabunt, ut juris & judiciorum æquitate suum quisque teneat: ut neque tenuiores propter imbecillitatem circumveniantur; neque locupletibus ad sua vel tuenda vel recuperanda, obsit invidia. *Cic.2.de Offic.*

Inprimis videndum est ei, qui Rempubl.administrabit, ut suum quisque teneat, & earum rerum sit copia, quæ sunt necessariæ. *Cic.2.Offic.*

Magi-

Magistratus, nec obedientem & noxium civem mulcta, vinculis verberibusque coerceat, ni par majorve potestas, populusve prohibeat. *Cic.5.de Leg.*

Qui Reipublicæ præsunt, legum similes sint, quæ ad puniendum non iracundia, sed æquitate ducuntur. *1.Offic.*

Munus eorum esse debet, resistere & levitati multitudinis, & perditorum temeritati. *Cic.pro Milone.*

Est ei, cui Respublica commissa est, necessaria oratio & sapientia, qua regat populos, qua stabiliat leges, qua castiget improbos, qua tueatur bonos, qua laudet claros viros, qua præcepta laudis & salutis aptè ad persuadendum edat suis civibus, qua hortari ad decus, revocare à flagitio, consolari possit afflictos, factaque & consulta fortium & sapientum, cum improborum ignominia sempiternis monumentis prodere. Plerunque tamen ad honores adipiscendos & ad Rempublicam gerendam nudi veniunt & inermes, nulla cognitione rerum, nulla scientia ornati. *3.de Leg.*

O conditiones miseras administrandarum civitatum & provinciarum, in quibus diligentia plena simultatum est, negligentia vituperationum: ubi severitas periculosa est, liberalitas ingrata, sermo insidiosus, assentatio perniciosa: frons omnium familiaris, multorum animis iratus: iracundiæ occultæ, blanditiæ apertæ, venientes prætores expectant, præsentibus inserviunt, abeuntes deserunt. *Pro Flacco.*

Sunt, qui, quod sentiunt, etiamsi optimum est, invidiæ metu non audent dicere. *Cic.1.Offic.*

¶ APOPHTHEGMATA.

CHilon fratri querenti, quod Ephorus ipse non crearetur, quum ille esset: Ego, inquit, injuriam ferre novi, tu non. *Laert. in Chilone.*

Agasicles interrogatus, quonam pacto magistratus, nullo stipatus satellitio, imperare suis posset? respondit: Si ita imperet suis, ut pater filiis. *Plut in Lacon.*

Antisthenes rogatus, quomodo ad Rempublicam capessendam sit eundum? Velut, inquit, ad ignem, ne nimis admotus exuraris, procul amotus frigescas. *Stob.serm.43.*

Solon interrogatus, quanam ratione ritè Respub. gubernari possit? respondit: Si tàm indignarentur illi, quibus non est facta injuria, quàm quibus facta est. *Stob.eod.serm.*

Chrysippus rogatus, cur non administraret Rempublicam? dixit: Quia, si quis malè rexerit, displicebit Diis: sin benè, civibus. *Stob. serm.43.*

Agesilaus rogatus à quodam, cur Spartanorum Respub. præ cæteris secundis rebus floreret? Quoniam, inquit, plus cæteris in

hoc ſeſe exercent, ut pariter & imperare & parere ſciant. *Plutarch. in Lacon. apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

UT qui prætemavigatis Syrtibus juxta portum frangit navem, nihil magni fecit: Ita qui uno atque altero magiſtratu rectè geſto, in ſummo naufragium facit. *Plut.*

Medici morbos, quos non poſſunt prorſus tollere, ad ſumma corporis in apertum evocant: Sic magiſtratus, ſi clam civitatis vitiis mederi non poteſt, ut quàm minimè medicis ac pharmacis, hoc eſt, ſuppliciis egeat. *Plut.*

Hiſtrio ſic affectus ac mores addet fabulæ de ſuo, ut præſcriptum tamen & numeros non prætereat: Ita qui magiſtratum gerit, ſic adminiſtret, ut præſcriptum regis non exeat. *Plut.*

Vt non queas cognoſcere vas integrum ſit, necne, niſi liquorem infuderis: Sic nec hominem, niſi imperium commiſeris. *Plut.*

Arbores invidæ vetulæque ſubnaſcentes arbuſculas umbra ſua premunt, nec ſinunt efflorеſcere: Non ſic faciendum ſenioribus magiſtratibus, ſed invitandi potius & adjuvandi juvenes. *Plut.*

Qui in eadem vehuntur navi, & in iiſdem militant tentoriis, ſeſe mutuo ferant oportet: Sic qui verſantur in Republica. *Plut.*

Alexander Bucephalo jam ſene non utebatur, niſi cùm ad hoſtem ventum eſſet, ut integer ad pugnam veniret: Ita ſenum magiſtratuum utendum opera, ut eis adimatur quantum poteſt laboris, ac ad neceſſitatem uſus illorum reſervetur. *Plut.*

Vt qui primò muſicen diſcunt, citharas aliquot perdunt & obterunt: Ita magno Reipub. malo adminiſtrat magiſtratum, qui rudis accedit & imperitus. *Eraſ.*

Vt magis eſt probanda medicina, quæ vitioſas corporis partes ſanat, quàm quæ exurit: Ita melior magiſtratus, qui cives improbos corrigit, quàm qui tollit è medio. *Idem.*

Vt pulegium ipſo brumæ die floret, cùm marcent omnia: Ita rebus peſſimè vexatis, regnant mali, quorum in pace nullus eſt reſpectus. *Plin. lib.* 18 *cap.* 25. *& lib.* 2. *cap.* 24.

Vt cibi, potus, cœlique novitas offendit, etiamſi mutes in paria, aut in aliquanto meliora: Ita præſtat ferre principem, aut magiſtratus priſtinos, quàm novos adſciſcere, quòd omnis rerum novatio non careat perturbatione. *Eraſm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

MAgiſtratus DEI miniſter eſt, *Rom.* 13. *verſ.* 4. 6. Dii vocantur, *Pſal.* 82. 1. Cur ſic vocentur. Non ſunt aſpernandi. *Ioan.* 10. 34. 35. 2 *Pet.* 2. *v.* 10. *Iudæ verſ.* 8. Magiſtratus boni quàm neceſſarii,

Iudic.

ẟ.2.19.& 8.33. 1.*Sam*.7.15. 1.*Reg*.3.28. 2.*Paral*.29.20. *Prov*.11.14.
.10 17.
Magistratus Officia. I. Amplecti veram religionem, illi ho-
ium præbere,& Dei gloriam ac hominum salutem,quantum in
t, procurare & promovere. *Exempla* : Iosua, *Num*.27.ẟ.18.19.
ẟ.5.6.7. Saul,1.*Sam* 10.10. Samuel, 12.ẟ.20.21. David,2.*Sam*.6.
.21.*Psal*.2.ẟ.10.11. & 24.ẟ.6.7.& 148.ẟ.11.1.*Reg*.2.ẟ.1.2.3.1 *Par*.16.
. Salomon,1 *Reg*.8. ẟ.22.23.24. & 9.25. Ezechias,2.*Reg*.18.ẟ.3.
2.*Paral*.9.ẟ.25.26. Iosaphat,17. ẟ.3.4.5. Iosias, 2.*Reg* 23.ẟ.2.3.4
r.34.35. & 35.ẟ.2. &c. Cyrus,36.22.1.*Esdr*.12.3. II. Abolere
olatriam Gentilium, & ritus honestati adversantes. *Exempla* :
1.*Reg*.15.ẟ.12.13. Iehu.2.*Reg*.10.ẟ.25.26.&c. Ezechias, 18.ẟ.4.5.
as,23.ẟ.4.5.6. Rex & Daniel,*Dan*.14.ẟ.21.22. III. Illis sublatis,&
itis, curare ut pura & syncera doctrina tradatur,ac propagetur,
que cultus & ceremoniæ divinitùs institutæ observentur & ex-
antur. *Exempla* : Rex Assyriorum, 2 *Reg*.17. ẟ.26.27. Iosaphat,
ral.17.ẟ.7.8. Nabuchodonosor, *Dan*.3.ẟ.97.98.99. Darius.6.
26. Iosias, 2.*Reg*.23. ẟ.21.Ezechias, 2.*Paral*.30 1. IV.In pieta-
a & religione sana majorum exempla imitari. *Exempla* : Asa,
.15. ẟ.11.12. Iosaphat, 2.*Par*.17.ẟ 3 4. Ezechias, 2.*Reg*.18. ẟ.3.4.
2.*Paral*.29.2 Iosias,2 *Reg*.22 2. V.Esse nutritium Ecclesiarum
holarum. *Exempla* : Pharao hospitium præbet, & alimentum
ministrat patri & fratri Ioseph,*Gen*.47.ẟ.5.6. Duces populi Israe-
, *Num*.7. ẟ.1.2.&c. Principes Israelitarum, 31.ẟ.49.50. David,
al.29.2. Principes familiarum,ẟ.6.7. Hiram, 1.*Reg*.5.10.Salo-
, 8.64. Asa,15. ẟ.11.15. Ezechias & subditi ejus, 2.*Paral*.31. ẟ.4.5.
s,1 *Esdr*.1.ẟ.6.7 *Dan*.14.1. Darius,6.ẟ.3.4.Abdias domus Regis
ib dispensator, 1 *Reg*.18.15. Abdemelech, *Ierem*.38. ẟ.7.8.9.10.
i, *Matth*.2.11. juxta illud *Esa*.49.23. VI. Exemplo pietatis,
statis & justitiæ subditis præire, & iisdem de victu prospicere,
rtim famis tempore. *Exempla* : Ioseph, *Gen*. 47. ẟ. 23. 24.
d non curat irrisionem uxoris suæ, sed lætatur & ludit coram
Domini, 2.*Sam*.6.14. 1 *Paral*.18.14. Saul, 2 *Sam*.1.24. Samuel,
.12.ẟ 2.3.Salomon,1 *Reg* 10 ẟ.6.7.8.Iosaphat,2.*Paral*.19.ẟ 6.7.
Ninivitarum, *Ion*.3 ẟ.6.7. VII. Ceremonias divinitus in-
as unà cum subditis sanctè observare, & idoneos Ecclesiæ
res legitimè à DEO & Ecclesia electos ac vocatos præficere.
pla : Salomon, 1 *Reg*.2.ẟ.26.27.35. Salomon & omnis Israel,8.
63.64. Rex Assyriorum, 2 *Reg*.17.ẟ.27.28.Ezechias & populus
cus, 2.*Paral* 30. ẟ.1.2. Ezechias, 31.2. VIII. De rebus agen-
administrandis, os Domini consulere, hoc est, ministerium
, eique obtemperare. *Exempla* : Iosuah consulit Eleazarum,
27.ẟ.20 21.22. Saul obtemperat Samueli, 1. *Sam*. 10 *Vers*.8.9.
consulit Dominum, 23. 19. monitis Gad obtemperat, 24.16.
Iosa.

hoc sese exercent, ut pariter & imperare & parere sciant. *Plutarch, in Lacon. apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

UT qui præternavigatis Syrtibus juxta portum frangit navem, nihil magni fecit: Ita qui uno atque altero magistratu rectè gesto, in summo naufragium facit. *Plut.*

Medici morbos, quos non possunt prorsus tollere, ad summa corporis in apertum evocant: Sic magistratus, si clam civitatis vitiis mederi non potest, ut quàm minimè medicis ac pharmacis, hoc est, suppliciis egeat. *Plut.*

Histrio sic affectus ac mores addet fabulæ de suo, ut præscriptum tamen & numeros non prætereat: Ita qui magistratum gerit, sic administret, ut præscriptum regis non exeat. *Plut.*

Vt non queas cognoscere vas integrum sit, necne, nisi liquorem infuderis: Sic nec hominem, nisi imperium commiseris. *Plut.*

Arbores invidæ vetulæque subnascentes arbusculas umbra sua premunt, nec sinunt efflorescere: Non sic faciendum senioribus magistratibus, sed invitandi potius & adjuvandi juvenes. *Plut.*

Qui in eadem vehuntur navi, & in iisdem militant tentoriis, sese mutuo ferant oportet: Sic qui versantur in Republica. *Plut.*

Alexander Bucephalo jam sene non utebatur, nisi cùm ad hostem ventum esset, ut integer ad pugnam veniret: Ita senum magistratuum utendum opera, ut eis adimatur quantum potest laboris, ac ad necessitatem usus illorum reservetur. *Plut.*

Vt qui primò musicen discunt, citharas aliquot perdunt & obterunt: Ita magno Reipub. malo administrat magistratum, qui rudis accedit & imperitus. *Eras.*

Vt magis est probanda medicina, quæ vitiosas corporis partes sanat, quàm quæ exurit: Ita melior magistratus, qui cives improbos corrigit, quàm qui tollit è medio. *Idem.*

Vt pulegium ipso brumæ die floret, cùm marcent omnia: Ita rebus pessimè vexatis, regnant mali, quorum in pace nullus est respectus. *Plin. lib.* 18 *cap.* 25. *& lib.* 2. *cap.* 24.

Vt cibi, potus, cœli que novitas offendit, etiamsi mutes in paria, aut in aliquanto meliora: Ita præstat ferre principem, aut magistratus pristinos, quàm novos adsciscere, quòd omnis rerum novatio non careat perturbatione. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

MAgistratus DEI minister est, *Rom.* 13. *Vers.* 4. 6. Dii vocantur, *Psal.* 82. 1. Cur sic vocentur. Non sunt aspernandi. *Ioan.* 10. 34. 35. 2 *Pet.* 2. *V.* 10. *Iudæ Vers.* 8. Magistratus boni quàm necessarii. *Iudic.*

Iudic. 2.19. *&* 8.33. 1.*Sam.*7.13. 1.*Reg.*3.28. 2.*Paral.*29.20. *Prov.*11.14. *Eccl.*10.17.

Magistratus Officia. I. Amplecti veram religionem, illi hospitium præbere,& Dei gloriam ac hominum salutem,quantum in se est, procurare & promovere. *Exempla:* Iosua, *Num.*27.℣.18.19. *Ios.*3.℣.5.6.7. Saul,1.*Sam.*10.10. Samuel, 12.℣.20.21. David,2.*Sam.*6.℣.20.21.*Ps.*2.℣.10.11. *&* 24.℣.6.7. *&* 148.℣.11.1.*Reg.*2.℣.1.2.3.1.*Par.*16.℣.1.2. Salomon,1.*Reg.*8.℣.22.23.24. *&* 9.25. Ezechias,2.*Reg.*18.℣.3.4.5. 2.*Paral.*9.℣.25.26. Iosaphat,17.℣.3.4.5. Iosias,2.*Reg.*23.℣.2.3.4. 2.*Par.*34.35. *&* 35.℣.2. *&c.* Cyrus,36.22.1.*Esdr.*12.3. II. Abolere idololatriam Gentilium, & ritus honestati adversantes. *Exempla:* Asa,1.*Reg.*15.℣.12.13. Iehu,2.*Reg.*10.℣.25.26.*&c.* Ezechias, 18.℣.4.5. Iosias,23.℣.4.5.6. Rex & Daniel,*Dan.*14.℣.21.22. III. Illis sublatis,& abolitis, curare ut pura & syncera doctrina tradatur,ac propagetur, verique cultus & ceremoniæ divinitùs institutæ observentur & exerceantur. *Exempla:* Rex Assyriorum, 2.*Reg.*17.℣.26.27. Iosaphat, 2.*Paral.*17.℣.7.8. Nabuchodonosor, *Dan.*3.℣.97.98.99. Darius,6.℣.25.26. Iosias, 2.*Reg.*23.℣.21.Ezechias, 2.*Paral.*30.1. IV.In pietate vera & religione sana majorum exempla imitari. *Exempla:* Asa, 1.*Reg.*15.℣.11.12. Iosaphat, 2.*Par.*17.℣.3.4. Ezechias, 2.*Reg.*18.℣.3.4.*&c.* 2.*Paral.*29.2. Iosias,2.*Reg.*22.2. V.Esse nutritium Ecclesiarum & Scholarum. *Exempla:* Pharao hospitium præbet,& alimentum subministrat patri & fratri Ioseph,*Gen.*47.℣.5.6. Duces populi Israelitici,*Num.*7.℣.1.2.*&c.* Principes Israelitarum, 31.℣.49.50. David, 1.*Paral.*29.2. Principes familiarum,℣.6.7. Hiram, 1.*Reg.*5.10.Salomon, 8.64. Asa,15.℣.11.15. Ezechias & subditi ejus, 2.*Paral.*31.℣.4.5. Cyrus,1.*Esdr.*1.℣.6.7. *Dan.*14.1. Darius,6.℣.3.4.Abdias domus Regis Achab dispensator, 1.*Reg.*18.13. Abdemelech, *Ierem.*38.℣.7.8.9.10. Magi, *Matth.*2.11. juxta illud *Esa.*49.23. VI. Exemplo pietatis, honestatis & justitiæ subditis præire, & iisdem de victu prospicere, præsertim famis tempore. *Exempla:* Ioseph, *Gen.*47.℣.23.24. David non curat irrisionem uxoris suæ, sed lætatur & ludit coram arca Domini, 2.*Sam.*6.14. 1.*Paral.*18.14. Saul, 2.*Sam.*1.24. Samuel, 1.*Sam.*12.℣.2.3.Salomon,1.*Reg.*10.℣.6.7.8.Iosaphat,2.*Paral.*19.℣.6.7. Rex Ninivitarum, *Ion.*3.℣.6.7. VII. Ceremonias divinitus institutas unà cum subditis sanctè observare, & idoneos Ecclesiæ Pastores legitimè à DEO & Ecclesia electos ac vocatos præficere. *Exempla:* Salomon, 1.*Reg.*2.℣.26.27.35. Salomon & omnis Israel,8.℣.62.63.64. Rex Assyriorum, 2.*Reg.*17.℣.27.28.Ezechias & populus Judaicus, 2.*Paral.*30.℣.1.2. Ezechias, 31.2. VIII. De rebus agendis & administrandis, os Domini consulere, hoc est, ministerium verbi, eique obtemperare. *Exempla:* Iosuah consulit Eleazarum, *Num.*27.℣.20.21.22. Saul obtemperat Samueli, 1.*Sam.*10.*Vers.*8.9. David consulit Dominum, 23.19. monitis Gad obtemperat, 24.16.

Iosa.

Iosaphat, & Achab consulunt Michæam, 1.*Reg*.22. ℣.5.7. Rex Iuda, Israel & Edom, Elisæum, 2.*Reg*.3.11. Ezechias Esaiam, 19.2. Sedechias, Ieremiam. *Ierem*. 38. 14. IX. In publicis calamitatibus subditos ad seriam pœnitentiam & orationem edictis cohortari. *Exempla*: Iosaphat, 2.*Paral*.20.℣.3.4.18.19.20. Ezechias, 32.℣.6.7. Rex Ninivitarum, *Ion*.3.℣.6.7. X. Extruere & resarcire ædificia, in quibus verus Dei cultus tractetur. *Exempla*: David instituit ædificare domum Domino, sed prohibetur, 2.*Sam*.7.℣.2.5. Salomon, 1.*Reg*.5. ℣.4.5 *&* 6.2. Iosias, 2 *Reg*.22.℣.3.4.5. Cyrus, 2.*Par*.36.22. Darius, 1.*Esdr* 6 ℣.1.2.3. XI. Viros pios ac bonos ad gubernationem idoneos præfectos ordinare & constituere. *Exempla*: Moses, *Exod*.18. ℣ 21.22. David, 2 *Sam*.8.℣.14.15.16.17.18. *&* 10.℣.13. Salomon, 1.*Reg* 2. ℣ 34.35. *&* 4.℣.2.3. *&* 11.℣.2.3. *&* 11.28. Iosaphat, 2 *Par*.19.℣.4.5.11. David prolixè describit, quos & quales in aula sua ferat, *Psalm*.101. ℣.4.5.6.7. XII. Priùs cognoscere causam, quàm sententiam ferre, & in rebus ambiguis propter aliquot probabiles causas decidere. *Exempla*: Israelitæ, *Iud*.20.℣.3.*&c*. Iosua, *Ios*.9.℣.19.20. Salomon, 1.*Reg*.3. ℣.23.24. XIII. Inire fœdus, & colere amicitiam & pacem cum vicinis gubernatoribus. *Exempla*: Abimelech cum Abraham, *Gen*.21.27. David cum Hanon, 1.*Paral*.19.℣.2. Salomon cum Hiram, 1 *Reg*.5.℣.4.5. cum Pharaone, 3.℣.1.2. cum vicinis Regibus, 2.*Par*.9.℣.23.24. XIV. Dimicare pro libertate vel defendenda vel recuperanda, & tueri authoritatem ac regnum adversus seditiosos ac hostes publicos. *Exempla*: Quinque Reges Sodomorum, *Gen*.14.8. Aod, *Iud*.3.28. Samgar, ℣.31. Debora & Baruch, 4.14. Gedeon, 7.℣.22.23. Iephthe, 11.℣.32.33. Ioab, 2.*Sam*.10.12. David, 20.6. Ezechias, 2.*Reg*.18. ℣.7.8. XV. Supplicia de hostibus sumere, & innocentibus parcere. *Exempla*: Iosua, *Ios*.8.26. Samuel, 1.*Sam*.15. ℣ 33.34. Saul parcit Cinæo, ℣.6. Salomon, 1.*Reg*.1.25.

Magistratus impii mala opera. I. Rapere sibi jus dominandi, sine Dei, & eorum, penes quos est potestas, voluntate. *Exempla*: Abimelech, *Iud*.9.℣.5.6. Absolom, 2.*Sam*.15.℣.10.11. Adonias, 1 *Reg*.1. ℣.5.6. Zambri, 16.℣.9.10. Phacee, 2.*Reg*.15.25. Osee, ℣.30. Vide *Eccles*. ℣.6.7. II. Idololatricos cultus instituere, Idolis templa ædificare & sacrificare: Salomon, 1.*Reg*.11.7. Ieroboam, 12.℣.26.27. Ochonias, 1.*Reg*.22.54. *Vide Idololatria*. III. Ob veritatis confessionem, & pœnitentiæ concionem, odisse & persequi Dei ministros. *Exempla*: Ieroboam, virum DEI, 1. *Reg*. 13. 4. Baasa Iehu Prophetam, 16. 7. Achab Eliam, 18.10. Michæam, ℣.27. Asa Videntem, 2.*Par*.16 ℣ 7.10. Amasias Prophetam, 2.*Paral*.25.℣.15.16.17. Sedechias Principes, & Phassur Ieremiam, *Ierem*.20.1. *&* 37.35. *&* 38.6. Nabuchodonosor Sidrach Misach & Abednagonem. *Dan*.3.℣.8.. IV. Malorum & antecessorum suorum Idololatriam imitari. *Exempla*: Nadab, 1 *Reg*. 15,26. Achab, 16.℣.25 26. Ochosias, 22 ℣.53.54. Ioram, 2.*Reg*.3. 2.

Ioachaz,

Ioachaz, 13. 2. & 23. 2. 3. Zacharias, 15. 9. Manahen, v. 18. Achaz, 16. 2. Manasses, 21. 2. Amon, *Vers.* 10. Ioachim, 24. 9. Sedechia, *Vers.* 19. V. Verbo DEI, & legi naturæ aliisque scriptis legibus contraria promulgare, & innocentes interficere. *Exempla*: Pharao, *Exod.* 1. v. 15. 16. Ieroboam, 1. *Reg.* 12. *Vers.* 27. 28. Achab, 22. v. 26. 27. Nabuchodonosor, *Dan.* 3. 5. Darius, 6. v. 7. 8. Antiochus, 1. *Macchab.* 2. v. 17. 18.

Magistratuum bonorum exempla: Ioseph, *Genes.* 50. v. 19. 20. septuaginta Seniores, *Num.* 11. v. 16. Iosua, 27. v. 16. 17. *Deut.* 17. 15. Iudices, 2. v. 16. 18. Othoniel, 3. 9. Aod. v. 15. Gedeon, 6. v. 14. 15. 34. Saul, 1. *Sam.* 9. v. 15. 16. David, 2. *Sam.* 5. 12. 1. *Paral.* 28. 4. 2. *Paral.* 18. 14. & 21. 17. &c. Salomon, 1. *Reg.* 3. 7. & 10. 9. Iehu, 2. *Reg.* 9. v. 1. 2. 3. &c. Ioachaz, 13. v. 4. 5. Cyrus, 2. *Par.* 36. 22. Nabuchodonosor, *Dan.* 2. v. 37. 38.

Magistratus boni præmia à Deo promissa & præstita. *Exempla*: Iosuæ, *Ios.* 3. 7. Davidi, 1. *Reg.* 2. v. 44. 45. Salomoni, 9. 4. Ieroboamo, v. 30. 31. 38. Ezechiæ, 2. *Reg.* 18. v. 7. Iosaphato, 2. *Par.* 17. v. 3. 5.

Magistratus peccata puniuntur in subditis. *Exempla*: Saulis homicidium, 2. *Sam.* 21. 1. Davidis superbia, 12. 10. & 24. v. 15. 17. Salomonis idololatria, 1. *Reg.* 11. v. 30. 31. 32. 33. peccata Ioram, 2. *Paral.* 21. v. 12. 13. impius Achas, 28. 19. Achab, 1. *Reg.* 20. v. 42.

Magistratus impii & iniqui exempla: *Actor.* 16. 22. Gallion Tribunus, 18. 17. Tribunus, 22. 24. Magistratus potestas à Deo, *Ioan.* 19. 11. Magistratuum timor à Deo, *Ios.* 4. 14. Magistratus malus malo populo iusta Dei ira cedit, 1. *Reg.* 12. v. 24. *Iob.* 34. 30. *Proverb.* 28. 2. *Esa.* 3. 3. & 29. 10. *Ezech.* 14. 9. *Osea.* 13. 11. 2. *Thess.* 2. 11. Magistratus mali arguuntur, *Psal.* 82. 2. *Esa.* 1. 23. *Ierem.* 5. v. 5. 28. *Ezech.* 22. 27. *Mich.* 3. 11. *Soph.* 3. 3.

Exempla Profana bonorum & malorum Magistratuum quære sub Tit. singularum virtutum & vitiorum. *Vide* Regnum. Rex.

MAGNANIMITAS.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

SApiens non metu frangitur, non potestate mutatur, non extollitur prosperis, non tristibus mergitur. *Ambros. ad Simplicianum.*

Magnanimus est, qui cuncta facilis sustinet: nec parva ferre, pectoris parvi est nimis. *Nazianz. in Carm.*

Magnanimitas est perfecta animi virtus, ac velut ornamentum virtutum. Magnanimi autem viri, præter alia, proprium hoc est, honorem, enim, qui à vulgaribus & abjectis viris, atque ob parvas res

exhibetur, aspernari: atque item contemptum & ignominiam, ac propterea iis, à quibus offenditur, ignoscere. *Elias Nazian. interpres, comm. in 1. orat.*

Magnanimi viri præter alia, quibus præditus & instructus est, proprium illud videtur, nihil serviliter, nihil tectè atque occultè dicere, aut facere: sed omnia apertè & propalam, atque odium suum & benevolentiam præ se ferre. *Idem in orat. 3.*

Externi sapientes magnanimitatem definiunt animæ virtutem, per quam nonnulli ea, quæ accidunt, facilè perferre possunt: nostri autem magistri liberalitatem & munificentiam animi magnitudinem persæpè nuncupant. *Idem in orat. 11.*

Parvulus est, qui terrena diligit: magnus, qui æterna concupiscit. *Greg. lib. 5. Moral.*

Qui magna ait, quamvis de se humilia sentiat, scit tamen magna esse, quæ agit. Nam si magna esse nescit, ea procul dubio minimè custodit. *Idem lib. 26.*

Postquam Deus omnipotens regnum vestrum fidei rectitudine decoravit, & integritate Christianæ religionis inter gentes alias fecit esse conspicuum; magnam de vobis præsumendi materiam concepimus, quòd subjectos vestros ad eam converti fidem cupiatis, in qua eorum nempe reges estis & domini. *Idem in regist. lib. 5. epist. 15. ad reges Franciæ.*

Non sine causa Sapiens urbium expugnatori prætulit virum, qui animo dominatur. Tu ad hoc multum virtute opus habes, non quacunque, sed qua induaris ex alto. Ipsa enim, si perfecta sit, facilè sic animam victorem sui, & sic invictam reddit ad omnia. *Bernh. super Cant. serm. 58.*

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

SI magnanimus fueris, nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices, non nocuit mihi, sed animum nocendi habuit: & quum illum in potestate tua videris, vindictam putabis, non vindicare potuisse. Scito enim magnum & honestum vindictæ esse genus, ignoscere. *Senec. de 4. virtutib.*

Magnanimitas autem si ultrà modum suum extollat, faciet virum minacem, inflatum, turbidum & inquietum, & in quascunque excellentias dictorum atque factorum neglecta honestate festinum, qui momentis omnibus supercilia suberigens, ut bestiarius inquietat, excitat, alium ferit, alium fugat: sed talis aut miserum appetit finem, aut ærumnosam sui memoriam relinquit. Mensura ergò magnanimitatis est, nec timidum esse hominem, nec audacem. *Idem ibid.*

Eris magnanimus, pericula si non appetas, ut temerarius: nec formides, ut timidus. Nam timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia. *Idem ibid.*

Magnitudo animi, si à communitate humana sit remota, feritas quædam erit & immanitas. *Idem ibid.*

Magnanimo nihil est magnum. Stilpo Philosophus capta patria, amisso rerum &c. Ecce vir fortis & strenuus ipsam sui hostis victoriam vicit. Facilius est totam gentem quam magnanimum vincere. *Idem Epist.*23.

Magnanimi est magna contemnere, & mediocria malle quam nimia. *Idem Epist.*37.

Magnanimus stat rectus suo quolibet pondere, nulla illum res minorem facit, nil illi eorum, quæ ferenda sunt, displicet: quidquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur, vires suas novit, vincit virtute fortunam. *Idem Epist.*72.

Nihil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens. *Idem in Epist.*

Proprium est magnanimitatis veræ, non sentire se percussum. In magnis enim fera magna ad latratum canum lenta respicit. *Idem ibid.*

❡ APOPHTHEGMATA.

DEmocritus sciscitatus, quid esset magnanimitas? respondit: Leviter ferre frustrationem. *Stob.serm.*106.

Socrates. Quidam ei, cum alio quodam colloquenti, filium ejus mortuum esse nuncupavit: Ille verò colloquio absoluto, nunc, inquit, abeamus, Sophronisci funus curaturi. *Eod. serm.*

Diogenes adversis quibusdam casibus pressus, dixit: Euge, ô fortuna, tu viriliter mihi praees. *Eod. serm.*

❡ EXEMPLA BIBLICA.

MAgnanimitas suadetur exemplis: Elisæi ad Regem Israelis, 2.*Reg.*3.✠.13.14. Azariæ Sacerdotis, & cum eo octoginta virorum fortissimorum ad Oziam regem, 2.*Par.*26.18. Nehemiæ, *Neh.*2.20. & 6.11. Esther, *Esth.*4.16. Ioannis Baptistæ, *Matth* 3.7. & 14.4. *Marc.*6.18.*Luc.*3.7. Discipulorum Ioannis, ✠.14. Iosephi Arimathæi, *Marc.*15.43 *Luc.*23 52. Cæci nati, *Ioan* 9.30 Petri & Ioannis, *Act.*5.21. Stephani, 7.51. Pauli, 13.✠.10.46. & 21.13.

❡ EXEMPLA PROFANA.

FVisse *Cyrum Persarum rex* ita comparatus à natura perhibetur, ut & forma pulcherrimus, & animo humanissimus, & discendi adipiscendique honores cupidissimus esset: adeoque nullum non laborem perferret, nullum non periculum laudis gratia sustineret. *Xenoph de inst Cyri.l.*1.

Musarum nutricem fuisse Euphemen fingunt, quòd plerique ex iis, qui eruditione clarum sunt consecuti nomen, gloriæ immortalis spe, ingenii sui monumenta ad posteros transmiserint. *Theat. Zwing fol.* 2525.

Alexander etiamnum puer agilis cum foret ac velox, atque à patre ad currendum ludis Olympiæ stadium excitaretur: Sanè, inquit, si reges habiturus sim adversarios. *Plut. in Regum apoph.*

MAGNIFICENTIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

Niciaas, cùm inter Græcos præcipuus esset, qui magnificentia excelleret, ideò à populo in judicium vocatus, ait: Sint mihi ipsi, non populo Atheniensi tanti sumptus facti, meumque operibus ipsis nomen inscribam. *Pontanus cap.12. de magnificentia ex Plutarch.*

Plato, videns Agrigentinos magnis impensis multa ædificia extruentes, dixisse fertur: Agrigentini quasi semper victuri ædificant, & comedunt quasi semper morituri. *Ælian. lib.12. de Var. hist.*

Augustus Cæsar, cum urbem Romam multis modis & ornasset & communisset, atque etiam in posterum (quod quidem in ipso fuit) tutam reddidisset; non sine causa glorians dicere solebat: Romam lateritiam accepi, marmoream relinquo *Pontan. cap.32. de Magnificent.*

MALEDICENTIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Sicut avis ad alia transvolans, & passer quolibet vadens: Sic maledictum frustra prolatum, in quempiam superveniet. *Prov.26.*

Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam. *Eccles.21.*

Maledicent illi, & tu benedices. *Psal.108.*

Sed & cunctis sermonibus qui dicuntur, ne accommodes cor tuum, ne fortè audias servum maledicentem tibi: scit enim conscientia, quia & tu crebro maledixisti aliis. *Eccles.7.*

Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & induet maledictionem sicut vestimentum. *Psal.108.*

Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ: & lingua eorum gladius acutus. *Psal.56.*

Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. *Ibid.114.*

Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labiis eorum. *Ibid.139.*

Susurro & bilinguis maledictus: multos enim turbavit pacem habentes. *Eccles.28.*

Flagelli plaga livorem facit, plaga autem linguæ comminuet ossa. *Ibid.*

Beati estis cùm maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. *Matth.*5.

Malus homo de malo thesauro cordis sui profert malum. *Luc.*6.

Si invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem consumamini. *Gal.*5.

Omnia facite sine murmurationibus & hæsitationibus, ut sine querela sitis, & simplices filii Dei, sine reprehensione, in medio nationis pravæ & perversæ. *Philip.*2.

Multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum, ut cancer serpit. 2.*Tim.*2.

Ecce quantus ignis, quàm magnam sylvam incendit, & lingua ignis est: universitas iniquitatis. *Iacob.*3.

Lingua inquietum malum est, plena veneno mortifero. *Ibid.*

Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis, qui amat & facit mendacium. *Apoc. ult.*

Maledictus, qui clàm percusserit proximum suum. *Deut.*27.

Sepulchrum patens guttur eorum, linguis suis dolosè agebant, venenum aspidum labiis eorum. *Psal.*5.

Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus justum. *Ibidem* 30.

¶ APOPHTHEGMATA.

P*Ithagoras* quodam dicente, nimiùm mihi maledicis ac plus satis derides: Atqui, inquit, spleneticis etiam acria & amara prosunt, dulcia nocent. *Ant.*

Zoilus Amphipolitanus, Polycratis auditor, rogante quodam erudito viro, quamobrem omnibus malè diceret? Quoniam, inquit, malè facere cùm velim, non possum. *AElianus lib.* 11. *de Var. histor.*

Socrates cùm ei nuntiatum esset, à quopiam eum maledictis incessi: Bene, ait, loqui non didicit. *Laert.*

Plato, quodam narrante nonnullos esse, qui ipsum maledictis insectarentur: At ego, inquit, sic vivam, ut illis fides non habeatur. *Ant. part.* 2. *serm.* 69. *Meliss.*

Aristoteles, cùm ab impudente quodam malè audiret: Tu, inquit, & convicia facilè audis, & libenter dicis: mihi autem dicere non est consuetum, & audire jucundum. *Ant. in Meliss. part.* 2. *serm* 72.

Pisistratus, cùm conviva benè potus ei maledixisset, irritantibus amicis ad pœnas de conviva sumendas, dixisse fertur: Non aliter illi succenseo, quam si quis obligatis oculis in me occurisset. *AElian.*

Idem dicenti cuidam, quòd à maledico laudaretur: Miror, inquit, nisi quis illi dixit me mortuum esse: nam viventem ille posse laudare neminem. *Stob.*

Pyrrhus à quibuſdam rogatus, ut maledicum quendam ex Ambracia pelleret, reſpondit: Potiùs apud paucos, illic manens, quàm apud multos de nobis obloquatur. *Plut.*

Idem, quùm audiviſſet ſibi à quopiam maledictum, convitiatorem ad ſe duci jubet, ac interrogat: Num dixiſſet ea propter quæ accuſatus erat? Reſpondit: Dixi, ò rex, & dicturus plura eram, ſi plus vini appoſitum mihi fuiſſet. *Plut.*

Ariſtippus audiens quendam temerè hominibus maledicentem: Vtinam, inquit, tu linguæ tuæ, ſicut ego aurium mearum, dominus eſſes. *Laert.*

Empedocles interrogatus, cur, cùm mala audiret, tàm indignanter ferret maledicta? Quia, inquit, ne laudationes quidem mihi jucundæ forent, niſi maledicta mihi moleſta eſſent. *Max. ſerm. 16. de admonitione.*

Diogenes cuidam convitiatori: At nec mihi, inquit, credit quiſquam, te laudanti: nec tibi, me vituperanti. *Ant. in Meliſſ. part. 2. ſerm. 59.*

Demoſthenes à calvo quodam maledictis aſperſus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio injuriam: quin potius laudo capillos tuos, qui malam calvariam effugerint. *Eraſ. 8. apoph. ex Stob.*

Memnon, quo tempore bellum gerebat adverſus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium, multa convicia petulanter jacientem in Alexandrum, haſta percuſſit: Ego, inquiens, te alo, ut pugnes adverſus Alexandrum, non ut illi maledicas. *Plut. in apoph.*

Timo Athenienſis interrogatus, cur omnes homines odio proſequeretur? Malos, inquit, meritò odi: cæteros ob id odi, quod malos non oderint. *Eraſ. lib. 6. apoph.*

Nicander cuidam dicenti, quod Argivi malè de ipſo loquerentur: Num igitur, inquit, dant pœnas, qui de bonis loquuntur malè? *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITUDINES.

UT amici deteſtantur ſaxum aut canem incurrentem, qui eos dirimat: Sic execrari deberent homines caninos, qui maledicentiâ ſuâ dirimunt neceſſitudinem mutuamque benevolentiam. *Plut.*

Sicuti capreæ & coturnices venenis ſaginantur: Ita quidam aluntur maledictis & obtrectationibus. *Eraſ.*

Scorpius venenum in cauda gerit, & obliquè ferit: Ita quidam in fine virus effundunt ſuum, & diſſimulanter lædunt. *Plinius lib. 10. cap. 20.*

Hyſtrix non jaculatur ſpinas ſuas, niſi cum provocatur, aut urgetur: At ſcurra in quemvis ſua dicta torquet. *Idem.*

Vt no-

Pyrrhus à quibusdam rogatus, ut maledicum quendam ex Ambracia pelleret, respondit: Potiùs apud paucos, illic manens, quàm apud multos de nobis obloquatur. *Plut.*

Idem, quùm audivisset sibi à quopiam maledictum, convitiatorem ad se duci jubet, ac interrogat: Num dixisset ea propter quæ accusatus erat? Respondit: Dixi, ô rex, & dicturus plura eram, si plus vini appositum mihi fuisset. *Plut*

Aristippus audiens quendam temerè hominibus maledicentem: Vtinam, inquit, tu linguæ tuæ, sicut ego aurium mearum, dominus esses. *Laert.*

Empedocles interrogatus, cur, cùm mala audiret, tàm indignanter ferret maledicta? Quia, inquit, ne laudationes quidem mihi jucundæ forent, nisi maledicta mihi molesta essent. *Max. serm.* 16. *de admonitione.*

Diogenes cuidam convitiatori: At nec mihi, inquit, credit quisquam, te laudanti: nec tibi, me vituperanti. *Ant in Meliss part.* 2. *serm.* 59.

Demosthenes à calvo quodam maledictis aspersus: Ego quidem, inquit, tibi nullam facio injuriam: quin potius laudo capillos tuos, qui malam calvariam effugerint. *Eras.* 8. *apoph. ex Stob.*

Memnon, quo tempore bellum gerebat adversus Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mercenarium, multa convicia petulanter jacientem in Alexandrum, hasta percussit: Ego, inquiens, te alo, ut pugnes adversus Alexandrum, non ut illi maledicas. *Plut. in apoph.*

Timo Atheniensis interrogatus, cur omnes homines odio prosequeretur? Malos, inquit, meritò odi: cæteros ob id odi, quod malos non oderint. *Eras. lib.* 6 *apoph.*

Nicander cuidam dicenti, quod Argivi malè de ipso loquerentur: Num igitur, inquit, dant pœnas, qui de bonis loquuntur malè? *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITUDINES.

UT amici detestantur saxum aut canem incurrentem, qui eos dirimat: Sic execrari deberent homines caninos, qui maledicentiâ suâ diriment necessitudinem mutuamque benevolentiam. *Plut.*

Sicuti capreæ & coturnices venenis saginantur: Ita quidam aluntur maledictis & obtrectationibus. *Eras.*

Scorpius venenum in cauda gerit, & obliquè ferit: Ita quidam in fine virus effundunt suum, & dissimulanter lædunt. *Plinius lib.* 10. *cap.* 20.

Hystrix non jaculatur spinas suas, nisi cum provocatur, aut urgetur: At scurra in quemvis sua dicta torquet. *Idem.*

Vt noctuæ aves inauspicatæ noctu gementes mortalium invident quieti: Ita virulenta lingua semper aliquid spargit, quo concordiam hominum disturbet. *Plin.*31. *c.*25.

Vt muti quidam canes plus mordent, quàm latrant (sunt enim & hujusmodi) Ita quidam priùs lædunt, quàm expostulent. *Eras.*

Bonasus animal, quoniam cornibus inutiliter implexis non potest lædere, fugiens fimum reddit, cujus contactus insequentes ut ignis aliquis comburit: Ita nonnulli quoniam coram non audent congredi, à tergo sparsis probris contaminant hominem. *Idem l.*8 *cap.*15.

Vti culices ad dulcia non advolant, sed acria petunt: Ita quidam maledictis, & infestivis sermonibus vehementius delectantur. *Idem l.*10.*c.*72.*Arist.l.*9.*c.*35.*de natura animal.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

MAledictionis hominis in hominem, ex vocatione tamen conceptæ exempla: Noë in Cham, *Gen.*9.25. Isaac in osores Iacobi, 27.29, Iacob Simeoni & Levi, 49.℣.7. Moses transgressoribus Legis, *Deut.*27.13.*&c.* Iosue in Ierichuntis instauratores, *Ios.*6.26. Sichimitæ in Abimelech, *Iud.*9.27. Angelus habitatoribus Meroz, 5.23. David in Ioab, 2.*Sam.*3.29. Semei in Davidem, 16.5.*&* 19.21 1.*Reg.*2.8. David hostibus suis, 1.*Sam.*26.19. Elisæus in pueros, 2.*Reg.*2.24. Christus in ficum, *Matth.*21.19 in Iudam, 26.24. in divites, *Luc.*6.24. in Chorazin & Bethsaida, 10.13. in Pharisæos, 11.42. Pharisæi in cæcum natum, *Ioh.*9.28. Paulus in Pseudoprophetas, *Gal.*5.12. Impii in Paulum, 1.*Cor.*4.12. 1.*Tim.*4.10. Maledicenti non maledicit Christus, 1.*Pet.*2.23. maledicentibus non maledicendum, 1.*Pet.*3.9. Paulus benedicit, 1.*Cor.*4.12. Maledictionis, qua Deus homini & rebus creatis maledicit, exempla: Serpenti, *Gen.*3.14. terræ, ℣.17. Cain, 4.11. Populo suo, *Thren.*2.7. impiis & reprobis, *Matth.*25.41. Maledictiones in monte Hebal, *Deut.*27.13. Maledictiones & benedictiones, *Gen.*3.℣.14.17.*&* 8.21.*&* 9.25.*&* 24.41.*&* 27.28.*&* 48.℣.15.20.*&* 49.7. *Num.*5.21. *Deut* 11,26.*&* 27.15. *Ios.*8.34. *Iudic.*9.20. 1.*Sam.*17.43. 2.*Sam.*2.5.*&* 16.7 2.*Reg.*2.24. *Nehem.*5.13. *Prov.*26.2. *Ierem* 29.2.*&* 49.13. *Zach.*8.13.

¶ EXEMPLA PROFANA.

ÆZonenses, αἰζωνεῖς, municipium tribus Cecropiæ, cujus incolæ malè audiebant, ut maledici: undè αἰζωνεύεσθαι, maledicere, Plato: nihil ad ista dicam, ne me, quamvis quod dicerem non deesset, Æzonensem putes. *Suidas.*

Theonino dente rodi dicuntur, qui convitiis lacerantur, sumptum à Theone poeta quodam rabiosæ loquacitatis, petulantissimæque maledicentiæ: unde & Ausonius in carmine hendecasyllabo, poetam quempiam indoctum & mordacem Theonem appellat:

Nec posthac metues, ubique dictum,
Hic est ille Theon poeta falsus. *Erasmus in Adagiis.*

Cratinus Atheniensis comicus, audax ab Horatio dicitur, quòd Athenienses mira dicendi acerbitate, dum Dionysia essent, proscripserit. *Gyraldus.*

Mævius, Vergilij & Horatij æmulus, cùm Athenas petulanti carmine lacerasset, in carcerem conjectus, inedia perire coactus est. *Gyraldus Dialogo 4. hist. poet.*

Acron admonet, Pionem Philosophum fuisse, qui mordacissimis dialogis lacerarit poetas, sic, ut nec Homero parceret. Porphyrion autumat Aristophanis comici patrem fuisse. *Eras. in Adagiis.*

¶ HIEROGLYPHICA.

MAledicum hominem probos improbosque æquè carpentem significare qui volunt, *Purpuram* exerta pingunt lingua: quæ quidem illi tam acuta, & valida est, ut ea & conchulas & quascunq; sui generis testas perforare possit. *Pier. Val. lib. 28. pag. 265. C.*

Placiades *maledicentiam*, sive ut ipse scribit, *maliloquium*, per *Serram* significari observavit, sive id ob dentium seriem, quæ mordacitatem innuere videatur: sive ob invisum stridorem, maximeque auribus infensum, quem in nodos præsertim illapsa, reddit acerbo, ut inquit Lucretius, horrore concitato. *Idem Pier. Val. lib. 42, pag. 417.*

MALITIA, MALUM.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

MElius judicavit Deus de malis benefacere, quàm mala nulla esse permittere. *Aug. in Enchirid.*

Malignitas, est mala voluntas hominis, cùm ultrà non possit: vel beneficiis grates non referre. *Idem.*

Malitiæ comes individua est miseria. *Idem in Psal. 32.*

Malitia est, per quam moribus deceptoriis, veritate palliata vel odium alterius, vel proprium commodum attenditur. *Idem in quadam Epist.*

Malitia, est mentis atque animi depravatio, à tramite veritatis devia, quæ in curiosorum animos frequenter obrepit. *Ambros. in hexam.*

Mala non sunt, nisi quæ crimine mentem implicant, & conscientiam ligant. *Idem ibid.*

Mens prava semper in laboribus est, quia aut molitur mala, quæ inferat, vel metuit, ne sibi ab aliis inferantur: & quicquid contrà proximos cogitat, hoc contrà se cogitari à proximis formidat. *Greg. lib. 11. moral.*

Habet

Habet malitia currum suum rotis quatuor consistentem: sævitia, impatientia, audacia, impudentia. Valdè enim velox est currus iste ad effundendum sanguinem, qui nec innocentia sistitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec pudore inhibetur. Trahitur autem duobus pernicibus equis, & ad omnem perniciem paratissimis, terrenæ potentiæ & seculi pompa. Porrò præsident his duobus equis aurigæ duo, timor & livor. Timor quidem pompam, Livor potentiam agit. *Bernh. sup. Canticum.*

Nequitiam veteres definierunt, voluntariam esse malitiam, in quam non casu incidimus, sed spontanea voluntate versamur. Nequam dictus est homo malus, quasi nequaquam, id est, nullo tempore aptus. *Cass. sup. Psal.*

Malitia est ex proposito & deliberatione, malo cognito, prono animo consentire. *Rich. in Epist. ad Corinth.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Iuvenal. Satyr. 1.

Nil erit ulterius quod nostris moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientq́; minores.
Omne in præcipiti vitium stetit.

Plautus in Bacchid. 3. 6.

Edepol, næ tu illorum mores perquàm meditate tenes:
Sed etiam unum hoc ex ingenio malo malũ inveniunt suo:
Nulli amici sunt, inimicos ipsi in sese omnis habent.
Atq; ij se cum frustrantur, frustrari alios stolidi existimãt.

Plautus in Trinummo. 2. 2.

Novi ego hoc seculum, moribus quibus sit. malus bonum, malum
Esse volt, ut sit sui similis: turbant, miscent mores mali: rapax,
Avarus, invidus, sacrum, prophanum, publicum, privatum habent:
Hiulca gens. hæc ego doleo, hæc sunt quæ me excruciant.
Hæc dies noctesque tibi canto ut caveas: quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quò manus abstineant.

Iuvenalis Satyra 4.

Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
Porticibus? quanta nemorum vectetur in umbra?
Iugera quot vicina foro? quas emerit ædes?
Nemo malus felix.

Horat. lib. 1. Epist. 1.

Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator:

Nemo adeò ferus est, ut non mitescere possit,
Si modo culturæ patientem commodet aurem.

Iuvenal. 2. Satyr.

Nemo repentè fuit turpissimus: accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, & toto posuêre monilia collo.

Seneca in Medea. v. 292.

Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.

Iuvenal. Satyr. 3.

Quis nunc diligitur, nisi conscius, & cui fervens
Æstuat occultis animus, semperque tacendis?
Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te secreti fecit honesti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accusare potest.

Plaut. in Bacchid. 1. 2.

Mali sunt homines, qui bonis dicunt malè.

Iuvenal. Satyra 3.

Ebrius ac petulans, qui nullum fortè cecidit,
Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde supinus.
Ergò non aliter poterit dormire: quibusdam
Somnum rixa facit

Plaut. in Penulo. 3. 3.

Malo benefacere, tantundem est periculum,
Quantum bono malefacere.

Iuvenal. Satyr. 15.

Terra malos homines nunc educat.

Plaut. in Asinaria. 2. 2.

Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum.

Terentius in Andria. 5. 6.

More hominum evenit, ut ego quod sum nactus mali,
Prius rescires tu, quàm ego, quod tibi evenit boni.

Seneca in Medea. v. 156.

— Magna non latitant mala.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Videntur omnia repentina graviora. Nam præmeditatio futurorum malorum lenit eorum adventum, quæ venientia longè antè videris. *Cic. 3. Tusc.*

Non est dubium, quin omnia, quæ mala putantur, sint improvisa graviora. *3. Tusc.*

Quoniam multum potest animi provisio & præparatio ad minuen-

nuendum dolorem, sint semper omnia homini humana meditata. *Ibid.*

Quod possit accidere, diu cogitare oportet: hæc cogitatio una maximè omnes molestias extenuat & diluit. *Ibid.*

Hostium repentinus adventus magis aliquantò conturbat, quàm exspectatus: & maris subita tempestas, quàm ante provisa terret navigantes vehementius. *Ibid.*

Sæpè utile est non scire quid futurum sit: miserum est enim nihil proficientem angi, 3. *de Nat. Deor.*

At hoc ne homines quidem probi faciunt, ut amicis impendentes calamitates prædicant, quas illi nullo modo effugere possint. 2. *de Divin.*

¶ APOPHTHEGMA.

THales quid nocentissimum esset interrogatus? Malitia, dixit, Nocet enim illa bonis etiam, si attigerit. *Stob.*

Vide Apoph. de Vitiis variis, veluti Ebrietate, Scortatione, Prodigalitate, Maledicentia, & similibus.

¶ SIMILITUDINES.

UT optimum vinum, si in vas sordidum & impurum infusum sit, perdit gratiam: Ita bona sententia, si à malo viro proficiscatur, aut si doctrina in malum virum inciderit. *Plut.*

Quemadmodum à feris exorsi, didicimus & homines jugulare: Sic assueti inimicis malefacere (quod justum existimatur) nisi cavemus, discimus paulatim & erga quosvis eadem facere. *Plut.*

Vt qui egent, hoc magis ac molestiùs egent, quò magis dissimulant egestatem: Sic qui vitiosi sunt, ac dissimulant ob fastum & arrogantiam, pejores sunt.

Vt qui laborant, non affectant haberi ulcerosi; sed magis fugiunt esse quàm videri: Ita non est affectandum, ut videaris malus; sed magis abominandum, ne sis talis, quàm ne videaris. *Idem.*

Vt semina bona, si in solum bonum inciderint, similia origini proveniunt; eadem humus sterilis ac palustris necat: Sic philosophiæ præcepta, si in bonum aut pravum animum inciderint. *Seneca.*

Tempestas minatur, antequam surgat; crepant ædificia, antequam corruant; pronunciat fumus incendium: At subita est ex homine pernicies, & eò diligentiùs tegitur, quò propiùs accedit. *Seneca.*

Illud venenum, quod serpentes sine sua pernicie continent, in alienam effundunt: At malitia maximam sui veneni partem bibit ipsa. *Idem.*

Serpens etiam pestifera, dùm frigore torpet, tutè tractatur, non quòd desit venenum, sed quod non possit explicare: Sic quibusdam ad eximiam malitiam vires desunt, non animus. *Seneca.*

Vt vinum dilutius magis provocat vomitum, quàm vel aqua ſimplex, vel vinum merum: Ita intolerabilior eſt nequitia pietatis ſimulatione condita, quam ſimplex & aperta malitia. *Idem*.

Vt Pyrites gemma non aperit vim igneam, niſi atteras; tùm enim digitos adurit: Ita quorundam malitiam non ſentias, niſi cum illis conſuetudinem aut commercium habueris: aut non ſentias philoſophiæ vim, niſi exercueris: ita ſumma attritu vim attrahendi & odorem produnt. *Idem*.

¶ EXEMPLA PROFANA.

LYdos improbitatis primas retuliſſe, adnotatum à Græcis eſt, Aegyptiis gradu ſecundo conſtitutis, Caribus autem tertio:

Λύδοι πονηροί, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι.
Lydi improbi, poſt hos ſecundi AEgyptij,
Tertiiq; Cares perditiſſimi omnium. *Eraſ.*

Athenienſes aut optimi evadunt, aut peſſimi: ſicuti eorundem terra & mel ſaluberrimum, & cicutam producit exitioſiſſimam. *Plut. in Dione*.

Leriorum populus ob inſignem morum improbitatem in proverbium abiit, auctore *Strabone, lib. Geograph.* 10.

Apud Athenæum Antiphanes, cùm ἰχθυοπώλας feciſſet omnium ſceleratiſſimos, tamen excepit menſarios, his quoque nocentiores. *Diogenianus Eraſ. in Adag.*

Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponneſiaci belli lib. 8. Ariſtophanes in Equitibus oſtendunt, Hyperbolum fuiſſe hominem modis omnibus improbiſſimum, nec ulla re clarum aut potentem, niſi vitio linguæ. *Idem*.

¶ HIEROGLYPHICUM.

COturnix avis in ſolis, ubi libenter habitat, locis, ſi quem limpidulæ aquæ fontem adinvenerit, ſimul ac biberit, aquam reliquam roſtro pedibusque corrumpere, lutoſamque reddere, pulvere etiam in eam ingeſto, nititur; ne cuipiam alteri animali ad potum appetatur. Quæ quidem maligna, improba invidaque *Coturnicis* natura Aegyptiis argumentum dedit, ut malignum hominem per ejus hieroglyphicum notarent. *Pier. Valer. lib.* 24. *pag.* 228. *F.*

Vide Impietas, Improbitas. Item Multitudo malorum.

MANDATUM.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

SI quid vel addas, vel detrahas, prævaricatio videtur eſſe quædam mandati. Simplex enim & pura mandati forma tenenda eſt, vel teſti-

testimonii series intimanda. Nihil igitur, quod bonum videtur, addendum est. *August in lib. de Paral.*

Si quis unum mandatum custodiet, & aliud prævaricatur, nihil ei prodest. *Idem ibid.*

Tu, qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quæris, etiam hic eam, inter amarissimas vitæ hujus molestias, suavem jucundamque gustabis, si ejus, qui eam promisit, præcepta dilexeris. *Ibid. August.*

Non est amicus recti, quando, si fieri posset, mallet id, quod rectum est, non juberi. *Idem super Psal. 66.*

Non ideo putes aliqua contemnenda esse mandata, quia leviora sunt: tàm enim maxima illa, quàm minima imperata sunt & contemptus cujuscunque præcepti præcipientis injuria est. In quovis proposito, in quovis gradu, æquale peccatum est, vel prohibita admittere, vel jussa non facere. *Hieron in epist.*

Iussa sine culpa non negliguntur, & sine crimine non contemnuntur. *Bernh. de praecepto diß.*

Contemptus in omni specie mandatorum pari pondere gravis, & communiter damnabilis est: neglectus autem in fixis gravior, tolerabilior in mobilibus mandatis. *Idem ibid.*

Sive Deus, sive homo vicarius Dei, mandatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reverentia deferendum; ubi tamen Deo contraria non præcepit homo. *idem ibid.*

Sunt mandata, quæ duris atque carnalibus imponuntur animis, ex lege vitæ & disciplinæ; & sunt olea dispensationis, quæ infirmis & pusillis corde misericordiæ apponuntur; & sunt consiliorum solida fortiaque, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis. *Bernh. super Cant.*

Prælati jussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis, nec ultra extendi, nec contrahi citrà debet. Nil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi. *Idem de pracept. & diß.*

¶ EXEMPLA SACRA.

MAndatis impiis & inhonestis non esse parendum. Exempla: Obstetrices Aegyptiacæ, *Exod.* 1. 17. Servi Saul, 1. *Sam.* 22. 17. Socii Danielis, *Dan.* 3. 18. Daniel, 6. ℣. 10. 11. multi Israelitæ, 1 *Macch.* 1. 65. Mathathias cum filiis &c. 1. *Macch.* 2. ℣. 19. septem fratres, & mater eorum, 2. *Macchab.* 7 ℣. 2. *&c.* Petrus & Iohannes, *Act.* 4. ℣. 18. 19. 33. Apostoli, 5. ℣ 28. 29. 40. 41. Mandatis impiis & inhonestis parentium exempla: Satellites & nuncii Saulis, 1. *Sam.* 19. ℣. 11 15 16. Doeg Idumæus, 22. 18. Subditi Nabuchodonosor, *Dan.* 3. 4. Quidam Iudæi, 1. *Macch.* 1. 45. *&* 2. ℣. 16. 23.

Vide Lex.

MAN-

Vt vinum dilutius magis provocat vomitum, quàm vel aqua ſimplex, vel vinum merum: Ita intolerabilior eſt nequitia pietatis ſimulatione condita, quam ſimplex & aperta malitia. *Idem.*

Vt Pyrites gemma non aperit vim igneam, niſi atteras; tùm enim digitos adurit: Ita quorundam malitiam non ſentias, niſi cum illis conſuetudinem aut commercium habueris: aut non ſentias philoſophiæ vim, niſi exercueris: ita ſumma attritu vim attrahendi & odorem produnt. *Idem.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Lydos improbitatis primas retuliſſe, adnotatum à Græcis eſt, Aegyptiis gradu ſecundo conſtitutis, Caribus autem tertio:

Λύδοι πονηροὶ, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι.
Lydi improbi, poſt hos ſecundi AEgyptij,
Tertiiq; Cares perditiſſimi omnium. *Eraſ.*

Athenienſes aut optimi evadunt, aut peſſimi: ſicuti eorundem terra & mel ſaluberrimum, & cicutam producit exitioſiſſimam. *Plut. in Dione.*

Leriorum populus ob inſignem morum improbitatem in proverbium abiit, auctore *Strabone, lib. Geograph.* 10.

Apud Athenæum Antiphanes, cùm ἰχθυοπώλας feciſſet omnium ſceleratiſſimos, tamen excepit menſarios, his quoque nocentiores. *Diogenianus Eraſ. in Adag.*

Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponneſiaci belli lib. 8. Ariſtophanes in Equitibus oſtendunt, Hyperbolum fuiſſe hominem modis omnibus improbiſſimum, nec ulla re clarum aut potentem, niſi vitio linguæ. *Idem.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

Coturnix avis in ſolis, ubi libenter habitat, locis, ſi quem limpidulæ aquæ fontem adinvenerit, ſimul ac biberit, aquam reliquam roſtro pedibusque corrumpere, lutoſamque reddere, pulvere etiam in eam ingeſto, nititur; ne cuipiam alteri animali ad potum appetatur. Quæ quidem maligna, improba invidaque *Coturnicis* natura Aegyptiis argumentum dedit, ut malignum hominem per ejus hieroglyphicum notarent. *Pier. Valer. lib.* 24. *pag.* 228. *F.*

Vide Impietas, Improbitas. Item Multitudo malorum.

MANDATUM.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

SI quid vel addas, vel detrahas, prævaricatio videtur eſſe quædam mandati. Simplex enim & pura mandati forma tenenda eſt, vel teſti-

testimonii series intimanda. Nihil igitur, quod bonum videtur, addendum est. *August. in lib. de Paral.*

Si quis unum mandatum custodiet, & aliud prævaricatur, nihil ei prodest. *Idem ibid.*

Tu, qui veram requiem, quæ post hanc vitam Christianis promittitur, quæris, etiam hic eam, inter amarissimas vitæ hujus molestias, suavem jucundamque gustabis, si ejus, qui eam promisit, præcepta dilexeris. *Ibid. August.*

Non est amicus recti, quando, si fieri posset, mallet id, quod rectum est, non juberi. *Idem super Psal. 66.*

Non ideo putes aliqua contemnenda esse mandata, quia leviora sunt: tàm enim maxima illa, quàm minima imperata sunt & contemptus cujuscunque præcepti præcipientis injuria est. In quovis proposito, in quovis gradu, æquale peccatum est, vel prohibita admittere, vel jussa non facere. *Hieron. in epist.*

Jussa sine culpa non negliguntur, & sine crimine non contemnuntur. *Bernh. de praecepto & disp.*

Contemptus in omni specie mandatorum pari pondere gravis, & communiter damnabilis est: neglectus autem in fixis gravior, tolerabilior in mobilibus mandatis. *Idem ibid.*

Sive Deus, sive homo vicarius Dei, mandatum quodcunque tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reverentia deferendum; ubi tamen Deo contraria non præcepit homo. *Idem ibid.*

Sunt mandata, quæ duris atque carnalibus imponuntur animis, ex lege vitæ & disciplinæ; & sunt olea dispensationis, quæ infirmis & pusillis corde misericordiæ apponuntur; & sunt consiliorum solida fortiaque, quæ ex intimis sapientiæ proponuntur sanis. *Bernh. super Cant.*

Prælati jussio vel prohibitio non prætereat terminos professionis, nec ultra extendi, nec contrahi citrà debet. Nil me Prælatus prohibeat horum, quæ promisi, nec plus exigat, quàm promisi. *Idem de pracept. & disp.*

¶ EXEMPLA SACRA.

MAndatis impiis & inhonestis non esse parendum. Exempla: Obstetrices Aegyptiacæ, *Exod.* 1. 17. Servi Saul, 1. *Sam.* 22. 17. Socii Danielis, *Dan.* 3. 18. Daniel, 6. ✠. 10. 11. multi Israelitæ, 1 *Macch.* 1. 65. Mathathias cum filiis &c. 1. *Macch.* 2. ✠ 19. septem fratres, & mater eorum, 2. *Macchab.* 7 ✠. 2. & c. Petrus & Iohannes, *Act.* 4. ✠. 18. 19. 33. Apostoli, 5. ✠ 28. 29. 40. 41. Mandatis impiis & inhonestis parentium exempla: Satellites & nuncii Saulis, 1. *Sam.* 19 ✠. 11 15 16. Doeg Idumæus, 22. 18. Subditi Nabuchodonosor, *Dan.* 3. 4. Quidam Iudæi, 1. *Macch.* 1. 45. & 2. ✠. 16. 23.

Vide Lex.

MANSUETUDO.

¶ Exempla Biblica.

MAnsuetudinis exempla: Moses, *Num.*12.13. Assuerus, *Esth.*15.11. Christus, *Ierem.*11.19. *Matth.*11.29. & 21.6. *Zach.*9.9. *Ioan.*12.15. 1.*Cor.*4.21. 2 *Cor.*10.1.

Vide alia in Loco de Clementia, Humanitate, Misericordia.

¶ Hieroglyphicum.

MAnsuetudinis hieroglyphicum merito est *Elephantus*, quod animal tanta est æquitate ac mansuetudine, ut crudelitatis alienæ ministerio fungi minime fungi possit. *Pier.Val.lib.*2.*pag.*19.*F.*

MARITUS.

¶ Similitudines.

IMperium viri in uxorem non erit, cujusmodi est domini in rem possessam, sed cujusmodi est animi in corpus. *Plut.*

Vt qui non ferunt uxores secum edere, aut bibere, docent eas ingurgitare, maritis absentibus: Ita qui non communicant lusus & jocos cum uxore, faciunt, ut alibi quærant, insciis viris. *Plut.*

Vt rex musicæ studiosus complures reddit musicos, literarum studiosus doctos, aleator aleatores, rapax rapaces: Ita vir comptus similem efficit uxorem, voluptuarius incontinentem, castus & sobrius castam & sobriam. *Plut.*

Vt sinistrarum partium ictus redundant in dexteras: ita virum oportet uxoris incommodis commoveri, & contrà. *Plut.*

¶ Exempla Sacra.

ABraham Dominus vocatur à Sara uxore sua, *Gen.*18.ỽ.12. 1 *Pet.*3.6. Isaac Rebeccam unicè amat, *Gen.*24.ỽ.67. orat pro ea, 25.ỽ.20.21. Iacob amat Rachaelem, 29.ỽ.18. David captivas duas uxores liberat, 1.*Sam.*30.ỽ.17.18. Bethsabe consolatur, 2.*Sam.*12.ỽ.24. Tobias consolatur uxorem suam Annam, *Tob* 5 ỽ.26.27. Iob errantem uxorem moderatè corrigit ac reprehendit, *Iob.*2.ỽ.10. De maritorum in uxores dominatione Assueri edictum, *Esth.*1. ỽers.19. eò pertinet & *Gen.*3.ỽ.16.

Vide Conjugium, Matrimonium, Vir, Vxor.

MATHESIS.

¶ Sententiæ Poeticæ.

Ovid. Fast. 1.

Felices animæ, quibus hac cognoscere primis,
Inque domos superas scandere cura fuit.

Credibile est, illos pariter vitiisque locisque
Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus & Vinum sublimia pectora fregit:
Officiumque fori, militiæve labor.
Nec levis ambitio perfusaque gloria fuco:
Magnarumq; fames sollicitavit opum.
Admovere oculis distantia sidera nostris:
AEtheraq; ingenio supposuére suo.
Sic petitur cœlum, non ut ferat Ossan Olympus,
Summaq; Peliacus sidera tangat apex.

¶ Apophthegmata.

A*Ristippus*, cum civibus suis navigans, naufragio ejectus, in littore maris vidit figuras Mathematicas, in harena depictas: Salva, inquit, res est, hominum vestigia conspicio. *Eras.lib.3.apoph.*

Asceletario Mathematicus a Domitiano Imperatore interrogatus, quis exitus vitæ ipsum expectaret? affirmavit, fore, ut brevi laceraretur à canibus. Domitianus igitur è vestigio interfici illum imperat, atque accuratissimè sepeliri, ad artis derisionem: Sed repentina tempestate dejecto funere, semiustum cadaver canes discerpserunt. *Brus.lib.2 c.28.*

¶ Hieroglyphicum.

PEr *Orygem* animal pictum aut sculptum, *Mathematicum hominem* Ægyptii intelligebant: siquidem illi, cum Sothen astrum illud suum, quam nos caniculam appellamus, magno cultu prosequerentur, deque die, quo præcipuè oriretur, solliciti admodum essent, animadverterunt, *Orygem* sideris ejus ortum sentire, atque etiam clamore edito significare, quasi vel ortum nunciet, vel salvere jubeat. *Pier.Val.lib.10 pag.90.F.*

Vide Astrologia.

MATRIMONIUM.

¶ Sententiæ Biblicæ.

ET creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, Masculum & Fœminam creavit eos. *Gen.c.1.*

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. *Matth.19.*

Domus & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem uxor prudens. *Proverb.19.*

Trade filiam, & grande opus feceris: & homini sensato da illam. *Ecclesi.7.*

Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem. Adjutorium secundum illum est, & columna, & requies. *Id.26.*

Vbi non est mulier, ingemiscit egens. Cui credit, qui non habet nidum?

MANSUETUDO.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

MAnſuetudinis exempla: Moſes, *Num.*12.13. Aſſuerus, *Eſth.*15.11. Chriſtus, *Jerem.*11.19. *Matth.*11.29. & 21.6. *Zach.*9.9. *Ioan.*12.15. 1.*Cor.*4.21. 2 *Cor.*10.1.

Vide alia in Loco de Clementia, Humanitate, Miſericordia.

¶ HIEROGLYPHICUM.

MAnſuetudinis hieroglyphicum merito eſt *Elephantus*, quod animal tanta eſt æquitate ac manſuetudine, ut crudelitatis alienæ miniſterio fungi minime fungi poſſit. *Pier.Val.lib.*2.*pag.*19.*F.*

MARITUS.

¶ SIMILITUDINES.

IMperium viri in uxorem non erit, cujuſmodi eſt domini in rem poſſeſſam, ſed cujuſmodi eſt animi in corpus. *Plut.*

Vt qui non ferunt uxores ſecum edere, aut bibere, docent eas ingurgitare, maritis abſentibus: Ita qui non communicant luſus & jocos cum uxore, faciunt, ut alibi quærant, inſciis viris. *Plut.*

Vt rex muſicæ ſtudioſus complures reddit muſicos, literarum ſtudioſus doctos, aleator aleatores, rapax rapaces: Ita vir comptus ſimilem efficit uxorem, voluptuarius incontinentem, caſtus & ſobrius caſtam & ſobriam. *Plut.*

Vt ſiniſtrarum partium ictus redundant in dexteras; ita virum oportet uxoris incommodis commoveri, & contrà. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

ABraham Dominus vocatur à Sara uxore ſua, *Gen.*18.*v.*12. 1.*Pet.*3.6. Iſaac Rebeccam unicè amat, *Gen.*24.*v.*67. orat pro ea, 25.*v.*20.21. Iacob amat Rachaelem, 29.*v.*18. David captivas duas uxores liberat, 1.*Sam.*30.*v.*17.18. Bethſabe conſolatur, 2.*Sam.*12.*v.*24. Tobias conſolatur uxorem ſuam Annam, *Tob* 5 *v.*26.27. Iob errantem uxorem moderatè corrigit ac reprehendit, *Iob.*2.*v.*10. De maritorum in uxores dominatione Aſſueri edictum, *Eſth.*1. *verſ.*19. eò pertinet & *Gen.*3.*v.*16.

Vide Conjugium, Matrimonium, Vir, Vxor.

MATHESIS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. Faſt. 1.

Felices animæ, quibus hæc cognoſcere primis,
Inque domos ſuperas ſcandere cura fuit.

Credi-

Credibile est, illos pariter vitiisque locisque
Altius humanis exeruisse caput.
Non Venus & Vinum sublimia pectora fregit:
Officiumque fori, militiave labor.
Nec levis ambitio persusaque gloria fuco:
Magnarumq; fames sollicitavit opum.
Admovere oculis distantia sidera nostris:
Ætheraq; ingenio supposuere suo.
Sic petitur cælum, non ut ferat Ossan Olympus,
Summaq; Peliacus sidera tangat apex.

¶ APOPHTHEGMATA.

A*Ristippus*, cum civibus suis navigans, naufragio ejectus, in littore maris vidit figuras Mathematicas, in harena depictas: Salva, inquit, res est, hominum vestigia conspicio. *Eras. lib. 3. apoph.*

Ascletario Mathematicus à Domitiano Imperatore interrogatus, quis exitus vitæ ipsum expectaret? affirmavit, fore, ut brevi laceraretur à canibus. Domitianus igitur è vestigio interfici illum imperat, atque accuratissimè sepeliri, ad artis derisionem: Sed repentina tempestate dejecto funere, semiustum cadaver canes discerpserunt. *Brus. lib. 2. c. 28.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

PEr *Orygem* animal pictum aut sculptum, *Mathematicum hominem* Ægyptii intelligebant: siquidem illi, cum Sothen astrum illud suum, quam nos caniculam appellamus, magno cultu prosequerentur, deque die, quo præcipuè oriretur, solliciti admodum essent, animadverterunt, *Orygem* sideris ejus ortum sentire, atque etiam clamore edito significare, quasi vel ortum nunciet, vel salvere jubeat. *Petr. Val. lib. 10 pag. 90. F.*

Vide Astrologia.

MATRIMONIUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ET creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum, Masculum & Fœminam creavit eos. *Gen. c. 1.*

Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. *Matth. 19.*

Domus & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem uxor prudens. *Proverb. 19.*

Trade filiam, & grande opus feceris: & homini sensato da illam. *Eccles. 7.*

Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem. Adjutorium secundum illum est, & columna, & requies. *Id. 26.*

Ubi non est mulier, ingemiscit egens. Cui credit, qui non habet nidum?

nidum! Et deflectens ubicunque obscuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem. *Ibid.*

His autem, qui in matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus: Vxorem à viro non discedere. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari: & vir uxorem non dimittat. 1. *Corinth.* 7.

Custodite ergo spiritum vestrum, & noli despicere uxorem adolescentiæ tuæ. Cum odio habueris eam, dimitte, dicit Dominus Deus Israel: operiet autem iniquitas vestimentum ejus. *Malach.* 2.

Honorabile connubium in omnibus, & torus immaculatus: fornicatores enim & adulteros judicabit Deus. *Hebr.* 13.

Bonum est homini mulierem non tangere: propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat. Vxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro. Nolite fraudare invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. 1. *Cor. cap.* 7.

Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis diebus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinæ dæmoniorum, in hypocrisi loquentium mendacium, cauterio notatam habentium conscientiam, prohibentium nubere. 1. *Tim.* 4.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. Epist. 9. Heroid.

Quàm malè inæquales veniunt ad aratra juvenci:
Tam premitur magno conjuge nupta minor.
Non honor est, sed onus, species læsura ferentes.
Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Ovid. lib 3. Fastor.

Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo,
Differ: habent parva commoda magna mora.

Seneca in Agamemnone. v. 257.

Nec regna socium ferre, nec tæda sciunt.

Horat. lib. 1. carm. Oda. 13.

Felices ter & amplius,
Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulsus querimoniis
Suprema citius solvet amor die.

Propert. lib. 2. eleg. 15.

Exemplo junctæ tibi sint in amore columbæ:
Masculus, & totum fœmina conjugium.

§ APOPHTHEGMATA.

THales, roganti matri, ut matrimonium iniret, nondum esse tempus, dixit: Deinde major natu, non amplius esse tempus. *Plut. & Stob.*

Idem

Idem interrogatus cur in vigore ætatis liberos non procreasset? respondit: Quia nolui sponte negotium vitæ facessere, & ejus tranquillitatem turbare. *Stob serm 65.*

Lycurgus dicebat, cùm semel uxor benevolentia in maritum privata est, minimè vitalem ei reliquam vitam esse. *Stob. eodem Serm.*

Epaminondas interrogatus, quidnam utilitatis caperet vir innuptus? respondit: Pro patria mori non dubitare. *Ibid.*

¶ EXEMPLA SACRA.

IN Matrimonio contrahendo externorum quorundam rituum in veteri Testamento annotatorum & observatorum exempla: In connubio Isaac & Rebeccæ servus Abrahæ, ablegatus ad Bathuelem, Rebeccam petit uxorem, parentes explorata filiæ voluntate consentiunt, servus loco arrhæ tradit Rebeccæ vasa aurea & argentea, & vestes, & fratribus ejus ac matri dona offert, & celebratur convivium: Ac tandem Rebecca cum nutrice, servo Abrahæ & comitibus ejus ad Sponsum abit: qui eam introducit ad tabernaculum Saræ matris, & accipit uxorem, *Gen.* 24. ℣. 2. *&c.* Iacob septem annis servit pro Rachel, &c. 29. ℣. 18. *&c.* Sichem quùm compressisset Dinam, Patrē ablegat ad Iacobum, ut petat nuptias, &c. 34. ℣. 4. *&c.* Samson ambiens nuptias Dalilæ, re cum parentibus communicata, matrimonium cum ea contrahit, & convivium nuptiale agitat, &c. *Iud.* 14. ℣. 17. Saul per consiliarios agit cum Davide de nuptiis Filiæ & dotis loco postulat centum præputia Philisthæorum, 1. *Sam.* 18. ℣. 25. David ablegat nuncios ad Abigail, petitum nuptias ejus, 25. ℣. 39. 40. 41. Tobias petit à Raguele Saram uxorem, *Tob.* 7. ℣. 11. Matrimonium consensu parentum & cognatorum contrahendum est, *Matt.* 22. ℣. 30. 1. *Corinth* 7. 34. Exempla: Agar ex consensu Saræ fit uxor Abrahæ, *Gen.* 16. ℣. 1. 2. Ismael ex consensu matris ducit uxorem, 21. ℣. 21. Isaac cum Rebecca ex consensu parentum contrahit matrimonium, 24. ℣. 2. 3. 50. 51. Iacob cum Rachel, 28. ℣. 1. 2. *&* 29. ℣. 18. 20. Sichem cum Dina, 34. ℣. 4. Her cum Thamar, 38. ℣. 6. Samson cum Delila, *Iud.* 14. ℣. 3. David cum Michol. 1. *Sam* 18. ℣. 20. 21. 27. Adonias, 1. *Reg.* 2. ℣. 17. 20. Tobias cum Sara, *Tob.* 6. ℣. 11. In matrimonium requiritur consensus Sponsi & Sponsæ. Exempla: Isaac & Rebecca, *Gen.* 24. ℣. 56. 57. 58. 67. David & Abigail, 1. *Sam.* 25. ℣. 40. 41. 42. Tobias & Sara, 9. ℣. 11. 14.

¶ EXEMPLA PROFANA.

M. *Cato* Censorius uxorem nobiliorem quam opulentiorem duxit: existimans, æquè utrasque esse elatas & superciliosas: verum turpitudinis rubore obsequentiores viris ad honesta generosas. *Plut. in Catone.*

Claudius Cæsar adeo liberarum Mulierum, qui servis nubunt, conjugium odio prosequut⁹ fuit, ut præter legem ingenuitatis, præterque instituta majorum, filios inde genitos, non ingenuæ conditionis,

tionis, sed libertinos esse, jusq; libertinorum nancisci; & ingenuitatem amittere, lege sanciverit. *Alexand.lib.4.c.22.*

Vespasianus Imp. auctor senatui fuit sanciendæ legis, ut mulier, quæ se alieno servo junxisset, ancilla haberetur. *Sabell. lib.3. Ennead.7.*

Apud Danos lege Frothonis III. regis libertas data mulieribus amplissima nubendi. Sed si libera servum duxisset, mariti conditionem sequi cogebatur. *Saxo lib.5.*

Apud Holsatos lex fuit, ut nobilis nobilem, liber liberam, servus servam duceret: & secus faciens vitam amitteret. *Ioan. Petersius in Chronico Holsatiæ.*

Indorum virgines, quum esse nubiles ceperint, in publicum à parentibus producuntur. Accurrente (ut assolet) multitudine, libera illis datur optio, è juvenum turba virum sibi seligendi, quem virtute aliqua insigniter præstantem putent. *Calius lib.18.c.31.A.L.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

EX Onirocritarum disciplina illud promptum est, ut, si quis nuptiarum tempore *Lyram* per somnium videre imaginatus fuerit, concordiam id inter maritum & uxorem futuram significaret. *Pier. Val. lib. 47. pag. 459.*

MEDICINA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

LAnguor prolixior gravat medicum. Brevem languorem præcidit medicus. *Eccles.10.*

Honora medicum propter necessitatem: Dominus enim ejus auctor est. Nam omnis medicina manat ab Altissimo. *Ibid.38.*

Disciplina medici exaltabit caput illius, & in conspectu magnatum collaudabitur. Altissimus de terra procreavit medicamenta, nec abhorrebit illa vir sapiens. Ad agnitionem hominum virtus illorum, in his curans mitigabit dolorem. *Idem ibid.*

Altissimus creavit de terra medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam. Nonne à ligno dulcorata est aqua amara. *Ibid.*

Vnguentarius faciet pigmenta suavitatis, & unctiones conficiet sanitatis. *Ibid.*

Da locum medico: etenim illum Dominus creavit, & non discedat à te, quia opera ejus sunt necessaria. Est enim tempus, quando in manus illorum incurras. *Idem.*

Qui delinquit in conspectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici. *Ibid.*

¶ SENTENTIAE PATRVM.

COntraria divinæ conditioni præcepta medicinæ sunt: à jejunio revocant; lucubrare non sinunt; ab omni intentione medita-

tioni

tionis abducunt. Itaq; qui se medicis dederit, seipsum sibi abnegat. *Ambros. super Psal.* 130.

Omnis medicina habet ad tempus amaritudinem: sed posteà fructus doloris sanitate monstrat. *Hieron in Ierem.lib.*2.

Medicina aliquando similia similibus, aliquando contraria contrariis curat. *Gregor.lib.*23.*moral.*

Nomen medicinæ à modo ac temperamento impositum existimatur, ut non statim, sed paulatim adhibeatur: nam in multo contristatur natura, naturaliter autem gaudet. Vnde & qui pigmenta & antidota assiduè biberint, vexantur: immoderatio enim omnis non salutem, sed periculum affert. *Isid.lib.*4.*Etym.*

Frequenter si quid ex quadam aptitudine medici gratiosa, & ex quadam confidentia, quam ægrotus inde concipit, natura jam deficiens convalescit. *Ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de remed. Amoris.

Nam quoniam variant animi, variabimus artes:
Mille mali species, mille salutis erunt.

Ibidem.

Temporibus medicina valet: data tempora prosunt:
Et data non apto tempore vina nocent.

Propert. lib 2. eleg. 1.

Omnes humanos sanat medicina dolores:
Solus amor morbi non amat artificem.

Ovid. lib 2. de Pont. El. 4.

Firma valent per se, nullumq; Machaona quærunt:
Ad medicam dubius confugit æger opem.

Ovid. lib. 1. de Ponto. El. 4.

Non est in medico semper, releuetur ut æger:
Interdum docta plus valet arte malum &c.
Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.
Tollere nodosam nescit medicina podagram:
Nec formidatis auxiliatur aquis.
Cura quoque interdum nulla est medicabilis arte:
Et si sit, longa est extenuanda mora.

Ex Græcis Comicis.

Τεκμήριον δὲ, τοὺς ἰατροὺς οἶδ' ἐγὼ
Ὑπὲρ ἐγκεφαλείας τοῖς νοσοῦσιν εὖ σφόδρα
Παύοντας λαλοῦντας. εἶτ' ἐὰν πταρῶσι δὲ,
Αὐτῆς παύοντας πάνθ' ὅσ' οὐκ ἦσαν τότε
Ἐτίμων.

Ipse medicorum mos aperte id arguit:
Hos prædicare plurimis verbis scio
Ægris, quibus medentur, abstinentiam:
Ipsosmet at, si sua valetudo labet,
Audere facere, quæ vetabant cæteris.
Οὐδὲ γὰρ ἰατρὸς, οὐδὲ εἷς (ἂν εὖ σκοπῇς)
Τοὺς αὐτοὺς αὐτοῦ βούλεθ' ὑγιαίνειν φίλους.
Οὔτε στρατιώτης πόλιν ὁρᾶν ἄνευ κακοῦ.
Nullus etenim medicus (probe si inspexeris)
Valere amicos ne suos quidem cupit:
Nec miles urbem cernere expertem mali.
Ἰατρὸς ἀδολέσχης νοσοῦντι πάλιν νόσος.
Medicus loquax, secundus ægro morbus est.
Πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν.
Turba medicorum me frequentans perdidit.

Ovid. 1. Metamorph. v. 190.

Cuncta prius tentanda: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.

Idem 2. Trist.

Eripit interdum, modò dat medicina salutem:
Quæque juvet, monstrat, quæque sit herba nocens.

Horat. 2. Epist. 1.

—— Quod medicorum est
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

MEdicorum consilia devita, qui parum docti & satis seduli officiosissime multos occidunt. *Seneca.*

Nulla ars inconstantior medicina: nec sæpius mutatur, quùm sit fructuosior nulla. *Plin. Sen. lib. 19.*

In hac artium sola evenit, ut unicuique medicum se professo statim credatur: quùm sit periculum in nullo mendacio majus. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ARcesilaus dicere solitus est: Quemadmodum ubi multæ leges, ibi plurimum vitiorum: Ita quoque ubi multi sunt medici, ibi etiam sunt multi morbi. *Laert. lib. 4. c. 6.*

Medicus quidam cùm inviseret *Pausaniam*, dicebat: Nihil habes mali: cui ille: Non enim, inquit, te medico utor. *Plut. in Lacon.*

Idem quùm ab amico argueretur, quòd de medico quodam male loqueretur, à quo nec ulla re læsus esset, nec cujus fecisset periculum: Si fecissem (inquit) periculum, nequaquam viverem. *Plut. in Lacon.*

Nicocles, quùm malus quidam medicus diceret, se magnam habere

bere potestatem: Quidni, inquit, ista dicere liceat, qui tàm multos impunè sustuleris? *Max.serm.*50.

Sapiens quidam, cùm imperitus medicus ei dixisset: Senex factus es, respondit: Benè quidem, & satis feliciter: medico enim non usus sum. *Ant. in Meliss. part.*1.*serm.*36.

Cùm morbo teneretur *Aristoteles*, & medicus ei præceptum quoddam injungeret: Ne, inquit, me cures, vel ut bubulcum, vel ut fossorem, sed prius causam edissere: sic enim facili persuasione me morigerum reddideris. *Ælian.lib.*9.*de Var.hist.*

Trophilus interrogatus, quis perfectus medicus fieret? dixit: Ille qui possibilia & impossibilia discernere potest. *Stob.sermon.*100. *Maxim.serm.*50.

¶ EXEMPLA PROFANA.

D*iod. lib.*4. scribit, Cybelen Menois vetustissimæ Phrygiæ regis F. artem veterinariam reperisse; & infantum morbis lenimenta. Quibus quod multi curarentur pueri, ideircò eam magnam matrem nominatam esse. *Theat.Zwing.*

Medicinam, *teste Diodoro*, volunt Mercurium apud Ægyptios primùm invenisse: at secundum Veteres, Apis Ægyptiorum rex reperit, quod alii (auctore *Plin.lib.*7.) Arabo Apollinis & Babylonis filio tribuunt: alii ipsi Apollini, unde apud *Ovid.*1.*Metamorph.* V.521. dicit:

Inventum medicina meum est, opiferq; per orbem
Dicor. —— ——.

Hercules Celticus pharmaca multa fertur adinvenisse adversus venena, & serpentum morsus, & hinc ἀλεξικάκου nomen meruisse. *Gilb.Cogn.lib.*3.*Narrat.*

Paon medicæ artis peritissimus, à cujus nomine Pæonia herba nomen sumpsit. Post obitum in Deorum numerum relatus: & ne otiosus esset, Deorum medicus constitutus. *Theat.Zwing.*

Apud *Indos* post Brachmanas philosophos in maximo sunt honore Medici: ut qui circa hominem philosophentur, frugales quidem, non tamen rusticantes, oryza & ordeaceis viventes, quæ nemo rogatus illis non irrogat, nemo hospitio non libenter suscipit. *Strab.lib.*15.

Petrus Leo Spoletanus, ingeniosus & doctus Astrologus, sed infelix medicus, ad Laurentium Medicen vocatus, cum parum prosperè medicamenta succederent, melancholia correptus, in puteum sese præcipitavit. *Iovius in Elogiis.*

Hadrianus Imper. medicinæ studiosissimus fuit, & fortasse plus satis. Proinde sepulchro suo inscribi voluit: Turba medicorum perdidit Cæsarem. *Theat.Zwing. fol.*1239.

Dionysius Tyrannus Siculus medicinæ navabat operam, & ipse curationes, sectiones, ustiones, & reliqua faciebat. *Ælian.lib.*11.

Constantinus IV. Prognatus Imper. Constantinopolitanus, post devictos Saracenos & Arabes, Philosophiæ & Rhetorices studia renovavit: agriculturæ compendium collegit: & medicinam summo studio amplexus est. *Theat. Zwing.*

¶ Hieroglyphica.

CVm sacerdotes Ægyptii *Medicina* ab aliquo Deorum præmonstrata, à morbo convaluisse ostendere voluissent, *Columbam*, vel ut alii scribunt *Palumbem lauri ramusculum rostro gestantem* exprimebant. Ales enim ea, quoties ægrotare cœperit, *lauri folio* decerpto, sibi ipsa medetur. *Pier. Val. lib. 22. pag. 205. B.*

Quod si etiam *Ciconiam* ore tenentem Origani ramusculum quis figurarit, hieroglyphico eo medicinam sibi comparatam indicabit: nam ejus herbæ pastione *Ciconiæ* stomachi fastidium levant. *Idem lib. 17 pag. 159. A.*

MEDIOCRITAS.

¶ Apophthegma.

LYcurgus interrogatus, quam ob rem statuisset, ut ad ædium culmen imponendum fabri securi uterentur, ad fores verò addendas sola serra, nec alio instrumento: Vt, inquit, cives mediocritatem servent in omnibus, quæ apud alios sunt admirationi. *Plut. in Lac.*

Similitudines

NAvis in fluvio magna, in mari parva est: Sic mediocres alibi, alibi videntur insignes. *Seneca.*

Sicut quasdam arbores fœcunditas & luxuries enecat: Ita quosdam perdit immodicus rerum successus. *Erasm.*

Apodes aviculæ aut pendent volatu, aut jacent, propterea quòd pedibus careant: Ita quidam in utramque partem minus vehementes, aut nimium tumultuantur negotiis, aut toti torpent otio: nihil medium est. *Plin. lib. 10. c. 39.*

Consule locum de Temperantia.

MENDACIUM.

¶ Sententiæ Biblicæ.

MEndacium fugies. *Exod. 23.*

Non mentiemini: nec decipiet unusquisque proximum suum. *Levit. 19.*

Abscondunt odium labia mendacia. *Prov. 10.*

Qui quod novit loquitur, judex justitiæ est: qui autem mentitur, testis est fraudulentus. *Ibid. 12.*

Profert mendacia versipellis. *Ibid. 14.*

Profert mendacium dolosus testis. *Ibid.*14.

Verba bilinguis quasi simplicia : & ipsa perveniunt usque ad interiora ventris. *Ibid.*18.

Vt fauces ferinam gustu deprehendunt : ita sagax animus verba mendacia. *Ecclef.*36.

Verbum mendax justus detestabitur. *Prov.*13.

Non decent stultum verba composita : nec principem labium mentiens. *Ibid.*17.

Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. *Ecclef.*4.

Noli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in amicum tuum similiter facies. *Ibid.*7.

Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos: idem autem ipse sequitur aves volantes. *Prov.*10.

Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus. *Ibid.*17.

Suavis est homini panis mendacii, & posteà implebitur os ejus calculo. *Ibid.*20.

Lingua fallax non amat veritatem. *Ibid.*26.

Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios. *Ibid.*29.

Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assiduè erit. *Eccl.*10.

Ab immundo qui mundabitur : & à mendace quid verum dicetur? *Ibid.*34.

Sine mendacio consummabitur verbum legis. *Ibid.*34.

Vos ex patre diabolo estis. Cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur: quia mendax est, & pater ejus. *Ioan* 8.

Nunquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? *Ioan* 13.

Veritatem & judicium pacis judicate in portis vestris: & unusquisque malum contrà amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris, & juramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. *Zach.*8.

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. *Ephes.*4.

Væ duplici corde & labiis scelestis. *Eccl.*2.

Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet. *Ibid.*20.

Potior est fur, quàm assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium sine honore, & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. *Ibid.*20.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

QVomodo Deus Pater genuit Filium veritatem: Sic diabolus lapsus genuit quasi filium mendacium. *August. in* 1. *Ioan.*

Quum humilitatis causa mentiris, si non eras peccator, antequam mentireris, mentiendo efficeris quod evitaveras. *Idem de Verb. ap.*

Quicquid figuratè fit, aut dicitur, non est mendacium. *August. ad Cant.*

In quibus rebus nihil interest, ad capessendum regnum Dei, utrum credatur, an non? utrum vera petantur, an falsa? in his errare, & aliud pro alio putare, non est arbitrandum esse peccatum, aut si est, minimum est atque levissimum. *Idem in Ench.*

Aliud est mentiri, aliud est verum occultare: sicut aliud est falsum dicere, aliud est verum tacere. *Idem super Psal.* 5.

Mihi autem non absurde videtur, omne mendacium esse peccatum. Sed multum interest, quo animo, & de quibus rebus quisque mentiatur. Non enim ita peccat, qui consulendi, sicut qui nocendi voluntate mentitur: nec tantum ille nocet, qui viatorem mentiendo in adversum iter mittit, quantùm is, qui viam vitæ mendacio fallente depravet. *Idem in Enchirid.*

Nonnunquam pejus est mendacium meditari, quàm loqui: nam loqui plerunque præcipitationis est, meditari verò studiosæ pravitatis. *Greg. lib.* 1. *moral.*

Concessum est diabolo interdum vera dicere, ut mendacium suum rara veritate commendet. *Chryst. super Matth.*

Mendacia si non habent, quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur; sicut ait Psalmus, mentita est iniquitas sibi. *Idem super Matth.* 11.

Qui veritatem occultat, & qui mendacium profert, uterque reus est: ille, quia prodesse non vult; iste, quia nocere desiderat. *Anselm. in Epist. ad Cor.*

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Plautus in Mercat. 1. 2.

Mihi scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.

Plautus in Persa. 1. 3.

Mendacium adepol dicis, atque haut te decet.

Iuvenalis Satyr. 3.

Quid Romæ faciam? mentiri nescio: librum,
Si malus est, nequeo laudare, & poscere: motus
Astrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec possum: ranarum viscera nunquam
Inspexi: ferre ad nuptam quæ mittit adulter,
Quæ mandat, norint alij.

Ex Græcis Comicis.

Ψευδόμενος οὐδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον.
Diu latere non queunt mendacia.
Ψεῦδος δὲ μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος.
Mendacium odit, qui vir est frugi, & sapit.
Ψεῦδος καταβολὴ τὸν βίον λυμαίνεται.
Mendacij ortus hominibus vitæ lues.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

TOllendum est ex rebus contrahendis omne mendacium. *Cic. 3. Offic.*

In virum bonum non cadit mentiri, emolumenti sui caussa. *Idem ibid.*

Qui semel à veritate deflexit, hic non majore religione ad perjurium, quàm ad mendacium perduci consuevit. Et quæ pœna à Diis immortalibus perjuro, hæc eadem mendaci constituta est. Non enim ex pactione verborum, quibus jusiurandum comprehenditur, sed ex perfidia & malitia, per quam insidiæ tenduntur alicui, Dii immortales hominibus irasci ac succensere consueverunt. *Pro Rosc. Com.*

Vbi quis semel pejerârit, ei credi posteà, etiamsi per plures Deos juret, non convenit. *Pro C. Rab. Posthum.*

Auctoritatem nullam debemus, nec fidem commentitiis rebus adjungere. *2. de Divin.*

¶ APOPHTHEGMATA.

T*Hales* à quodam rogatus, quantum à verò falsum abesset? Quantum, inquit, oculi distant ab auribus. *Maxim. serm. 35.*

Aristoteles interrogatus, quid lucri facerent mendaces? Vt vera, inquit, loquentibus, non credatur. *Laert. lib. 5. c. 1.*

Laconi cum quidam dixisset, mentiris? urbane Lacon: Quia (inquit) liberi sumus: sed alii, si quando vera non dixerint, flebunt. *Plutarch.*

Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum & injuriarum authores esse. *Plut. in Lacon.*

AEsopus sciscitatus, quid lucri accederet mendacibus? Vt eis, inquit, etiam cum vera dicunt, fides non habeatur. *Maxim. 35.*

¶ SIMILITVDO.

QVemadmodum araneæ ex se tela texunt: Ita quidam ex seipsis comminiscuntur fabulas ac mendacia, cum nihil subsit veri. *Plutarch.*

¶ EXEMPLA SACRA.

MEndacii honesti seu officiosi hæc dantur exempla: Ioseph, *Gen.* 43.18. & 44. v. 1. 2. &c. Obstetrices, vi[illegible], *Exod.* 1. v. 18. 19. Rahab, *Jos.* 2. v. 4. 5. 6. Michol, 1. *Sam.* 19. v. 16. 17. David, 20. v. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & 21. v. 9. 10. 11. 12. Chusai, 2. *Sam.* 16. *vers.* 16. 17. 18. Elisæus, 2. *Reg.* 6. v. 18.

℣.18,19.30. Iudith, *Iud.* 10.℣.11.12.13. Mendacii, ut vocant, perniciosi & vitiosi exempla: Serpens, *Gen.* 3.4. Sara, 18.15. Huc referunt etiam Abrahami exemplum, *Genes.* 12.13. & 20.2. Vbi petit ab uxore sua Sara, ut se sororem ipsi esse fateatur: quum in illis locis non petat ab uxore Abraham, ut mentiatur, falsum ajens, aut negans verum; sed tantum ut veri partem reticens (avum enim communem habuerunt, *Gen.* 20.12.) ipsum à periculo liberet: quod autem Sara filia patris Abrahami dicitur, *Gen.* 20.12. ex Hebræorum idiotismo fit, qui nepotes & neptes, avorum filios & filias vocare solent, ut & *Exod.* 2.℣.17.18,20. Idem & de Isaaco, *Gen* 26.7. dici potest. Iacob, 27.℣.19.24. Rachel, 31.35. Patriarchæ, 37.℣.31.32. Vxor Potipharis, 39.14. Gabaonitæ, *Ios.* 9.℣.8.9. Samson, *Iud.* 16.℣.13.14.15. Fama de Absalone, 2.*Sam.* 13.30. Mulier quædam, 17.20. altera Meretricum, 1.*Reg.* 3.℣.22.23. falsi testes, 21.13. Propheta quidam, 13.18. Giezi, 2.*Reg.* 5.22. Hazael, 8.℣.14.15. Aman, *Esth.* 3.8. Principes & residua pars populi à captivitate, *Ierem.* 42.℣.5.21. duo Senes, *Dan.* 13.36. &c. Antiochus, 1.*Macch.* 1.℣.31.32. Demetrius. 11.53. Tryphon. 13.℣.19.20. Iudæi, Scribæ & Pharisæi, *Matth.* 11.19. Petrus, 26.℣.70.71. Iudæi seniores & milites custodes sepulchri, 28.℣.11.12.13. Parentes cæci nati, *Ioan.* 9.℣.20.21.22. Ananias & Sapphira, *Act.* 5.℣.2.8. Falsi testes, 6.14. Quæstuarii, 16.℣.19.20. Athenienses, 17.18. Demetrius, 19.27. Iudæi quidam, 21.℣.28. Tertullus Orator, 24.5. Cretenses, *Tit.* 1.12. Pseudo-apostoli. *Apocal.* 2.2. Pseudo-Iudæi, ℣.9. & 3.℣.9.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Dionysius junior adulatoribus unicè delectabatur. Ab eo nuncupati Dionysiocolaces, qui subblandiendi causa nil se eorum, quæ apponerentur, videre ita ementiebantur, ut ab ipso Dionysio ductari manu gestirent. Cæterùm & id genus homines Alexandrocolaces mox nuncapati, à Magno (ut ferè creditur) Alexandro appellatione propagata. *Cal. lib.* 22. *c.* 17.

Alexandrum Magnum post res in Asia gestas, cùm jam Indicam suscepisset expeditionem, cepit in tanto rerum successu gloriæ cupiditas, ut jam non aliter quàm prostratis humi corporibus resalutari pateretur: superabatque abundè adulatio, perpetuum regnorum malum, quorum opes sæpiùs quàm hostis dira hæc pestis evertit. Macedones tamen minus fecere, immoderatius Græci, genus hominum in id vitium propensissimum. *Sab. lib.* 6. *En.* 4.

Quamvis esset ad omnes homines *M. Crassus* assentationibus subigendos peritissimus: idem erat tamen vicissim adulationibus opportunus omnium. *Plut. in Crasso.*

Antonius Caracalla Imperator omnem illam pecuniam, quam per continuas exactiones extorsit, partim militibus, partim assentatoribus largitus est. *Dion & Xiphilinus.*

AEgy-

Aegyptiis nullus mentiendi modus, summaque mentiendi impunitas erat. *Alex.lib.6.cap.10.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

EST *mendacij & simulationis* hieroglyphicum *Pica*, utpote quæ anteriore parte candida sit, posteriore autem nigricet: amicum scilicet purum atque sincerum affatu primo simulet; mox vel decipiat, vel eludat. *Pier.Valer.lib.24.pag.215.A.*

Vide Veritas.

MENDICITAS, MENDICUS.

¶ APOPHTHEGMATA.

ARistoteles objurgatus à quodam, quod dedisset eleemosynam homini malo; Non mores, inquit, sed hominis miseriam respexi. *Laert.lib.5.c.1.*

Idem ab alio, eadem de re castigatus: Non homini dedi, inquit, quicquam, sed humanæ sorti. *Idem ibid.*

Stratonicus cuidam laudanti ipsum, ut aliquid acciperet: Ego, inquit, maior mendicus sum. *Athen.*

Lacedæmonius quidam videns quendam Diis corrogantem: Nihil, inquit, moror Deos, qui me sint pauperiores. *Plut.in Lacon.*

Mendicus quidam petiit aliquid à *Lacone*. at ille: Si quid, inquit, dedero, magis es futurus mendicus. Nam istius probrosæ vitæ tuæ fuit author, qui tibi primus dedit, teque fecit inertem. *Idem Plut.*

Antigonus Thrasillo Cynico petenti drachmam: Non est, inquit, munus regium. Cynico subjiciente: Talentum igitur da? At non est, inquit, Cynicum, tale munus accipere. *Plutarch.in Reg. & Imp.apophtheg.*

Cætera pete ex Loco de Paupertate.

MERCATOR.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

DEsiderio tuo locum facias diabolo. Ecce enim diabolus proposuit lucrum, & mutavit ad fraudem: lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: sed lucrum esca est, fraus laqueus: sic attende escam, ut videas & laqueum: quia lucrum habere non poteris, nisi fraudem feceris: fraudem autem si feceris, capieris. *August.super Psalm.*

Omnes volunt viliter emere, & carè vendere. *Idem de Civitate Dei, lib.13.cap.2.*

Regula justitiæ manifesta est: quòd à vero non declinare virum

deceat bonum, nec damno justo afficere quenquam, nec aliquid dolo annectere rei suæ. *Ambr. de Offic.*

In contractibus vitia eorum, quæ veneunt, prodi jubentur: at nisi intimaverit venditor, quamvis in jus emptoris transierit, doli actione tenetur. *Idem ibid.*

Qualitas lucri negotiantem aut accusat aut arguit: quia est & honestus quæstus & turpis. Veruntamen utilius est dispendia pati, quàm periculis negotiationis adstringi: quia difficile est inter ementis & vendentis commercium non intervenire peccatum. *Leo Papa.*

Super omnes mercatores, plus maledictus est, scilicet usurarius: quia mercator dat, ut non jam repetat: iste autem postquam fœneravit, & suum iterum repetit, & alienum cum suo tollit. *Chrysost. super Matth.*

Propemodum donare videtur, qui vendit rogatus: ad saturatos cum mercibus ire, certamen est: suo autem arbitrio pretium poscit, qui victualia potest ferre jejunus. *Cassiod. Epist. lib. 2.*

Aurum & divitias per bella quærere, nefas est: per maria, periculum: per falsitates, opprobrium: per agriculturam verò licitum est: Honestum verò est lucrum, per quod nemo læditur, justè acquiritur, & nulli præjudicatur. *Idem in epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ἐπὶ χρήμασ' ἰδὼν ἔμπορος φρονεῖ μέγα,
Ὧν ἐςι πάντων ἔστ' ἄνεμος κύριος.
Mercator opibus insolens tumet suis,
Quum dominus harum sæpè sit ventus tamen.

¶ HIEROGLYPHICVM.

VEteres per *Mercurij* imaginem, quæ marsupium manu teneret, gallum ad ejus basin ponentes, *Lucrum, Mercaturam, Mercatorem*ve significârunt, quòd is mercium & lucri Deus haberetur. *Pier. Val. lib. 2. Erud. cujusdam hierogl. pag. 570. F.*

Vide Divitiæ, Negotium, Pecunia. Item Emptio.

MERCENARIUS, MERCES.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

NOn morabitur opus mercenarii apud te usque mane. *Lev. 19.*

Quem quis victu privat, eum interficit, & qui mercedem subtrahit mercenario, effundit sanguinem. *Eccl. 34.*

Ecce merces operariorum, qui messuerunt regionem vestram, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. *Iacob. 5.*

Non

Non negabis mercedem indigentis & pauperis fratris tui ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum. *Deut.24.*

Quicunque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue: & merces mercenarii tui omninò apud te non remaneat. *Tob.4.*

Dignus est enim operarius mercede sua. *Luc.10.*

Ei autem, qui operatur, merces imputatur non secundum gratiam, sed secundum debitum. *Rom.4.*

§ APOPHTHEGMATA.

ANtisthenes interrogatus, cur tàm paucos haberet discipulos? Quoniam, inquit, depello illos virga argentea. *Erasm.*

Simonides rogante quodam ut sibi conscriberet encomium, & gratiam se relaturum inquiente, argentum autem non dante: Duas (respondit) arcas domi habeo, unam quidem gratiarum, alteram argenti: Et cùm necessitas exigit, gratiarum quidem arcam aperiens, semper vacuam invenio: alteram verò solùm commodam mihi ad rem vitæ necessariam. *Stob serm. de Injustitia.*

Philosophus quidam dicebat, magistros à discipulis magnam mercedem exigere debere: ab ingeniosis quidem, quòd multa discant: ab hebetibus, quòd multum molestiæ exhibeant. *Maximus serm.17.*

Timotheus Musicus cùm duplicem mercedem exigeret ab eo, qui sub alio præceptore musicæ operam dedisset, interrogatus cur hoc faceret? Quia, inquit, duplex etiam labor mihi subeundus est. Primò quidem dedocendi vetera: deinde docendi nova. *Erasm. lib.2. cap.23.*

MERETRIX.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Truculento.7.2.

Meretrix meum herum miserum sua blanditia intulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore atque amicis.

Id. ibid.

Meretricem ego item esse reor, mare ut est, quod des devorat, nec unquam
Abundat. &c. *Huic des*
Quantumvis, nusquam apparet neq; datori, neq; acceptrici.

Ovid. lib.1. amor. 10.

Stat meretrix certo cuivis mercabilis are:
Et miseras jusso corpore quarit opes.

Ibidem.

Ibidem.

Sola Viro mulier spoliis exultat ademptis:
Sola locat noctes; sola locanda venit.

§ SIMILITUDO.

Vemadmodum Echeneis sive Remora piscis perpusillus (est autem magnæ limaci similis) quamvis magnam navim velis ac nis incitatam subitò sistit: Ita scortulum aliquoties adamatum, entes animi ad honesta impetus retinet alligatque. *Erasm.*

Vide Adulterium, Fornicatio, Scortatio.

METUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Agamem. v.149.

Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.

Idem in Thyeste. v.206.

——— Quos cogit metus
Laudare, eosdem reddit inimicos metus.

Ovid. lib.2. Amor.2.

—— Quem metuit, quisque perisse cupit.

Virg.8. Æn.

—— Pedibus timor addidit alas.

Seneca Thyest. v.306.

Leve est miserias ferre, perferre est grave.

Virgil 4. Æn.

Degeneres animos timor arguit.

Seneca Herc. Fur. v.316.

Prona est timori semper in pejus fides

Petronius.

Quantum quisque timet, tantum fugit.

Sen. Oedip. v.700.

Qui pavet vanos metus,
Veros fatetur.

Ovid.6. Fastor.

Abstulerat vires corporis ipse timor.

Horat.1. Epist.16.

—— Qui cupiet, metuet quoque porrò,
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Claud. Bel. Get.

Sed malus interpres rerum metus, omne trahebat
Augurium pejore via.

Sen. Oedip. v.704.

—— Regna custodit metus.

Ovid.

Ibidem.

Sola Viro mulier spoliis exultat ademptis:
Sola locat noctes: sola locanda venit.

§ SIMILITUDO.

Vemadmodum Echeneis sive Remora piscis perpusillus (est au-
tem magnæ limaci similis) quamvis magnam navim velis ac
nis incitatam subitò sistit: Ita scortulum aliquoties adamatum,
entes animi ad honesta impetus retinet alligatque. *Erasm.*

Vide Adulterium, Fornicatio, Scortatio.

METUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Agamem. v.149.

Quod metuit, auget, qui scelus scelere obruit.

Idem in Thyeste. v.206.

——— *Quos cogit metus*
Laudare, eosdem reddit inimicos metus.

Ovid. lib.2. Amor.2.

—— *Quem metuit, quisque perisse cupit.*

Virg.8. Æn.

—— *Pedibus timor addidit alas.*

Seneca Thyest. v.306.

Leve est miserias ferre, perferre est grave.

Virgil 4. Æn.

Degeneres animos timor arguit.

Seneca Herc. Fur. v.316.

Prona est timori semper in pejus fides

Petronius.

Quantum quisque timet, tantum fugit.

Sen. Oedip. v.700.

Qui pavet vanos metus,
Veros fatetur.

Ovid.6. Fastor.

Abstulerat vires corporis ipse timor.

Horat.1. Epist.16.

—— *Qui cupiet, metuet quoque porrò,*
Qui metuens vivit, liber mihi non erit unquam.

Claud. Bel. Get.

Sed malus interpres rerum metus, omne trahebat
Augurium pejore via.

Sen. Oedip. v.704.

—— *Regna custodit metus.*

Ovid.

Ovid. Epist. 14.

—— Vires subtrahit ipse timor.

Martialis 11.59.

Quid si me tonsor, cum stricta novacula supra est,
Tunc libertatem, divitiasq; roget?
Promittam: nec enim rogat illo tempore tonsor,
Latro rogat: res est imperiosa timor.

Publ. Syrus.

Stultum est timere, quod vitari non potest.

Sen. Herc. Fur. v. 252.

Opprimit leges timor.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Plus in metuendo est mali, quàm in eo ipso quod timetur. *Cic. A. Torq. Famil. lib. 6.*

Major est ea vis, quæ periculo mortis injecto, formidine animum perterritum loco sæpè, & certo de statu dimovet, quàm quæ ad corpus nostrum vitamq; pervenit. Itaque saucii sæpè homines cum corpore debilitantur, animo tamen non cedunt, neque eum relinquunt locum, quem statuerunt defendere. Atque alii pelluntur integri: ut non dubium sit, quin major adhibita vis ei sit, cujus animus sit perterritus, quàm illi, cujus corpus vulneratum sit. *Pro Aulo Cæcinna.*

Exercitus maximi sæpè pulsi ac fugati sunt terrore ipso impetuq; hostium, sine cujusquam non modò morte, verum etiam vulnere. *Pro Cæcin.*

Magna est stultitia, id ipsum quod verearis, ita cavere, ut cùm vitare fortasse potueris, ultrò accersas & attrahas *Cicero Brut.*

Omnes, quorum in alterius manu vita posita est, sæpius illud cogitant, quid possit is, cujus in ditione ac potestate sunt, quàm quid debeat facere? *Pro lege Manil.*

Nos omnia tùm venientia metu, tùm mœrore præsentia augentes, rerum naturam quàm errorem nostrum damnare malumus. *3 Tuscul.*

Nulla vis imperii tanta est, quæ premente metu possit esse diuturna. *2. Offic.*

Quem metuunt, oderunt: quem quisque odit: periisse expetit. *2 Offic.*

Timor non diuturni magister est officii. *Philip. 2.*

Malus est custos diuturnitatis, metus: contraque benevolentia, fidelis est, vel ad perpetuitatem: id igitur amplectemur, ut metus absit, charitas retineatur. *2. Offic.*

Millies perire est melius, quàm in sua civitate sine amorum præsidio non posse vivere: præsidium charitate & benevolentia civium septum oportet esse, non armis. *Philip. 2.*

§ APO-

¶ APOPHTHEGMATA.

Cleanthes cuidam illi probri causâ objicienti, quòd timidus; ideò, inquit, minimùm pecco. *Laert.lib.7.c.1.*

Cleomenem cùm quidam interrogasset, cur Spartiatæ non consecrarent Diis spolia ab hostibus detracta? Quoniam, inquit, à timidis venerunt. *Plut.in Lac.apoph.*

Quidam Metapontinus Laconi objicienti ignaviam: Atqui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus. Ergo, inquit, non solùm ignavi estis, verum etiam injusti. *Plut.in Lacon.*

Vibius Crispus cuidam, qui in foro Romæ loricatus ambulabat, prætexens id se metu facere, per quàm scitè dixit: Quis tibi sic timere permisit? *Erasm.Ror.lib.6.apoph.*

Themistocles quùm Græcos ad navalem pugnam hortaretur, incitaretque, *Adimanthus* abhorrens à pugna, ita ad Themistoclem ait: At qui in certaminibus ante alios prosiliunt, flagris cæduntur. Bene quidem, respondit ille: sed nec ii coronantur, qui se, dùm pugnandum est, subducunt. *Plut.in apoph.*

SIMILITUDINES.

Ut innocens non is dicitur, qui nocet leviter, sed qui nihil nocet: Sic sine metu is habendus est, non qui parva metuit, sed qui omnino metu vacat. *Cic.lib.5 Tusc.quæst.*

Omnium animos mala aliena ac repentina solicitant, quemadmodum etiam inanis fundæ sonus territat: Ita nos non ad ictum tantùm exagitamur, sed ad crepitum. *Senec.epist.75.*

Vt corpus non est capax voluptatum, nisi benè temperatum: Ita animus non capit veram voluptatem, nisi liber metu ac cæteris affectibus. *Plut.*

Vt flamma excitata vento, major est ac vehementior; sed parum durabilis ac constans: Sic vehemens cupiditas ob metum adjunctum, incertam habet voluptatem. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Metus & timoris Dei & hominum exempla: Adam, *Genes.*3.10. Sara, 18.15. Loth, 19.30. Servi Abimelech, 20.℣.7.9. Isaac, 27.12. Jacob, 31.31. & 32. ℣.7.11. Ioseph, 42.18. Fratres Ioseph, 50. ℣.15.19. Obstetrices, *Exod.*1.17. Moses, 2.14. Israelitæ, 14.℣.10.31. & 19.16. 2.*Reg.*10.℣.4. & 25.26. Reges Amorrhæorum & Chanaan, *Ios.*2.24. & 5.1. Gabaonitæ, 9.24. Adonisedech, 10.℣.1.2. Philistiim, 1.*Sam.*4.℣.7.8. & 7.7. Filii Israel, 12.18. & 17.11. Iudith, 4.2. Saul, 1.*Sam.*1.18. ℣.12.29. & 28.5. Reges, 10.19. Servi David, 2.*Sam.*12.18. Adonias, 1.*Reg.*1.51. Israel. 3.28. Abdias, 18.℣.3.12. Vir mulieris pauperculæ, 2.*Reg.*4.1. Armiger Saulis, 1.*Paralip.*10.4. David, 21.30. Iosaphat, 2.*Paral.*20.3. Nehemias, *Neh.*2.2. Hananias, 7.2. Tobias Senior, *Tob.*2.9. Iudith, *Iudit.*8.8. Princeps Assyriorum, 14.17. Assuerus, *Esth.*

*Esth.*15.11. Iob,1.1. Vrias Propheta,*Ier.*26.21. Eunuchorum Princeps, *Dan.*1.10. Susanna, 13.2. Ionas, *Ion.*1.9. Nautæ, ℣.10.16. Gentes, 1.*Macchab.*3.℣.25. Iudæi, 7.℣.18. & 9.6. adversarii Ionathæ. 12.℣.28. Tryphon, ℣.42. Ioseph vir Mariæ, *Matth.*2.22. Turba, 9.8. Discipuli, 14.26. *Marc.*4.℣.40.41. & 6.50. Pharisæi, *Matth.*17.6. & 21.46. *Luc.*20.19. Custodes sepulchri, *Matth.*28.4. Mulier sanguinis profluvio laborans, *Marc.*5.33. Petrus, Iacobus & Iohannes, 9.6. Sacerdotes & Pharisæi, 11.℣.18. mulieres ad monumentum progressæ, 16.8. Zacharias, *Luc.* 1. 12. Maria virgo, 29. Pastores, 2.9. Simon Petrus, &c. 5.9. Pilatus, *Ioan.* 19.8. Populus, *Actor.*2.45. Ecclesia, 5.5. Discipuli, 9.26. Cornelius, 10.2. Magistratus, 16,38. Iudæi & Gentiles, 19.

¶ Exempla Profana.

C*Habrias* Atheniensis classe dimicaturus, excusso ante navem ipsius fulmine, exterritis per tale prodigium militibus: Nunc (inquit) potissimùm ineunda pugna est, cum deorum maximus Iupiter adesse numen suum classi nostræ ostendit. *Front. lib.*1. *cap.*11.

Pericles, cùm in castra ejus fulmen decidisset, terruissetque milites, advocata concione, lapidibus duobus in conspectu omnium collisis, ignem excussit, sedavitque turbationem, cum docuisset, similiter nubium attritu excuti fulmen. *Suidas. Polyænus lib.*3.

L. Sulpitius Gallus bello Macedonico in castris L. Aemilii Pauli defectum lunæ imminentem, ne pro ostento exciperent milites, prædixit futurum, additis rationibus causisque defectionis. *Front. lib.*1. *c.*12.

Cyrus, Persarum rex, ne hostium efferis clamoribus milites perculsi trepidarent, hymnum Polluci & Castori canere jussit: quo concentu effecit, ne improvisa formidine caperentur. *Alexand.l.*4. *cap.*7.

Marcellinus Imp. Diocletiano & Maximiniano persecutoribus tormentorum immanitate perterritus, diis sacrificavit: at facti pœnitentia ductus, ultrò posteà Romam ad martyrium profectus est. *Marul.lib.*4.*c.*10. & *Fulg.l.*1. *c.*1. & *Platina.*

MILES, MILITIA.

¶ Sententiæ Patrum.

MIlitare, non est delictum: sed propter prædam militare, peccatum est. Nec Rempublicam gerere criminosum est: sed ideo agere Rempublicam, ut rem familiarem potiùs augeas, videtur esse damnabile: propterea enim providentia quadam militantibus sunt stipendia constituta, ne, dum sumptus quæritur, prædo grassetur. *Aug. de Verb. Dom.*

De cubiculo ad aciem, de umbra egrediens ad Solem: corpus assuetum tunicæ, loricæ onus non sustinet: caput opertum linteo galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit. *Hieron. in Epist. ad Theod. monachum.*

❡ SENTENTIAE POETICAE.

Lucan. lib. 10. bell. civ.

Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur,
Venalesq; manus: ibi fas, ubi maxima merces.

❡ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

IUventus enim, cui defensio provinciarum, cui bellorum est committenda fortuna, & genere, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, efficit esse victorem. *Veget. de re militari. lib. 1.*

Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & cervorum aprorumque venatores convenit sociare militiæ. *Ibid.*

Nihil magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quàm ut omnes milites incedendi ordinem servent: quod aliter non potest fieri, nisi ut exercitio deambulare celeriter & æqualiter discant. Periculum enim ab hostibus semper gravissimum sustinet divisus & inordinatus exercitus. *Ibid.*

Nihil neque firmius, neque felicius, neque laudabilius est Republica, in qua abundant milites eruditi. *Ibid. lib. 2.*

Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cujus dissimulatione, situ ac rubigine arma fœdantur? *Ibid.*

Nullum laborem recusant manus, quæ ab aratro ad arma transferuntur: quamlibet enim viam patiuntur jumenta, quorum durata in aspero ungula est: in molli & palustri pascuo saginata citò subteruntur; fortior autem miles ex confragoso venit: sed ille unctus & nitidus, in primo pulvere deficit. *Senec. in quadam epist.*

Aspero & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget, quia vires armis constant, quæ ubi à recto itinere desciverunt, oppressura sunt, nisi opprimantur. *Val. Max. lib. 2.*

Ducis in consilio posita est virtus militum. *Id. lib. 1.*

Non fuit Romanis rubor, eburneo Scipione deposito, agrestem aratri stivam repetere: sed Atilii manus rustico opere attritæ salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessumdederunt, & quæ prius arantium boum juga rexerant, postea triumphalis currus habenas retinuerunt. Potest pauperes consolari Atilius, sed multo magis docere locupletes, quòd non est necessaria magnæ laudis cupido, aut anxia opum comparatio: Virtus enim nudo homine contenta est. *Idem.*

❡ APO-

¶ APOPHTHEGMATA.

SCipio Major percontanti cuidam in Sicilia, qua re fretus classem educere pararet in Africam? ostendit viros armatos trecentos, sese exercentes: præterea turrim excelsam mari imminentem, & ait: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si jussero. *Plut. in Rom. apoph.*

Pescennius interrogatus, cur omnia vasa argentea à castris amovisset? Quia, inquit, potuisset fieri, ut sarcinæ militares in potestatem hostium venirent, fierentque barbari argento nostro gloriosiores. *Bruson. l. 2. c. 32.*

Archidamus, videns filium suum nimis temerè contrà Athenienses pugnantem, aut vires tibi sunt augendæ, dixit, aut minuenda audacia. *Plut.*

Agesilaus. Quidam conspiciens Lacedæmoniorum quendam claudum ad bellum exeuntem, quùm ei equum veluti debili necessarium quæreret: Non intelligis, inquit *Agesilaus*, in bello opus esse manentibus, quibus decretum est in prœlio aut vincere, aut mortem oppetere; non autem fugientibus. *Plut. in Lacon. apophț.*

Anonymus. Multis Othonem Imperatorem rogantibus, ne deposito imperio exercitum ac Rempublicam desereret; quidam è gregariis militibus sublato ense dixit: Scitò Cæsar, sic pro te omnes animatos esse: moxque seipsum jugulavit. *Sueton.*

C. Crassus militem videns sine gladio currentem: Heu, inquit, commilito, pugno benè uteris: festiviter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum. *Erasm. 6. apophț.*

Pompeij ignaviam Cicero urbanissimè taxavit. Dicentibus enim, se sero ad Pompejum venisse, respondit, minimè serò: nam nihil hîc paratum video. Quem fugiam igitur, satis video (Cæsarem intelligens) sed quem sequar, fortiter pugnantē, nōn habeo. *Plut. in apoph.*

Vide bellum.

MINÆ.

¶ APOPHTHEGMATA.

DErcyllidas orator, missus ad Pyrrhum Epirotarum regem, qui jam exercitum in regionem Spartanorum induxerat, ut cognosceret, quid sibi vellet? cùm Pyrrhus diceret, ut regem suum Cleonymum reciperent, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non timemus ipsum: nihil enim sceleris in eum commisimus: Sin homo est, profectò nihilò nobis præstantior & bellicosior. Quo dilemmate irrisit superbas regis minas. *Plut. in apoph.*

Diogenes, dicente ei quodam valdè jactanter, uno ego ictu caput tibi perstringam? at ego, inquit, à sinistris astans te tremere faciam. *Laert.*

De cubiculo ad aciem, de umbra egrediens ad Sólem: corpus assuetum tunicæ, loricæ onus non sustinet: caput opertum linteo galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit. *Hieron. in Epist. ad Theod. monachum.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Lucan. lib. 10. bell. civ.

Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur;
Venalesq; manus: ibi fas, ubi maxima merces.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

IVventus enim, cui defensio provinciarum, cui bellorum est committenda fortuna, & genere, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, efficit esse victorem. *Veget. de re militari. lib. 1.*

Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & cervorum aprorumque venatores convenit sociare militiæ. *Ibid.*

Nihil magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quàm ut omnes milites incedendi ordinem servent: quod aliter non potest fieri, nisi ut exercitio deambulare celeriter & æqualiter discant. Periculum enim ab hostibus semper gravissimum sustinet divisus & inordinatus exercitus. *Ibid.*

Nihil neque firmius, neque felicius, neque laudabilius est Republica, in qua abundant milites eruditi. *Ibid. lib. 2.*

Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cujus dissimulatione, situ ac rubigine arma fœdantur? *Ibid.*

Nullum laborem recusant manus, quæ ab aratro ad arma transferuntur: quamlibet enim viam patiuntur jumenta, quorum durata in aspero ungula est: in molli & palustri pascuo saginata citò subteruntur; fortior autem miles ex confragoso venit: sed ille unctus & nitidus, in primo pulvere deficit. *Senec. in quadam epist.*

Aspero & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget, quia vires armis constant, quæ ubi à recto itinere desciverunt, oppressura sunt, nisi opprimantur. *Val. Max. lib. 2*

Ducis in consilio posita est virtus militum. *Id. lib. 1.*

Non fuit Romanis rubor, eburneo Scipione deposito, agrestem aratri stivam repetere: sed Atilii manus rustico opere attritæ salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessundederunt, & quæ prius arantium boum juga rexerant, posteà triumphalis currus habenas retinuerunt. Potest pauperes consolari Atilius, sed multo magis docere locupletes, quòd non est necessaria magnæ laudis cupido, aut anxia opum comparatio: Virtus enim nudo homine contenta est. *Idem.*

§ APO-

¶ APOPHTHEGMATA.

SCipio Major percontanti cuidam in Sicilia, qua re fretus classem educere pararet in Africam? ostendit viros armatos trecentos, sese exercentes: præterea turrim excelsam mari imminentem, & ait: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si jussero. *Plut. in Rom. apoph.*

Pescennius interrogatus, cur omnia vasa argentea à castris amovisset? Quia, inquit, potuisset fieri, ut sarcinæ militares in potestatem hostium venirent, fierentque barbari argento nostro gloriosiores. *Bruson. l. 2. c. 32.*

Archidamus, videns filium suum nimis temerè contra Athenienses pugnantem, aut vires tibi sunt augendæ, dixit, aut minuenda audacia. *Plut.*

Agesilaus. Quidam conspiciens Lacedæmoniorum quendam claudum ad bellum exeuntem, quùm ei equum veluti debili necessarium quæreret: Non intelligis, inquit *Agesilaus*, in bello opus esse manentibus, quibus decretum est in prœlio aut vincere, aut mortem oppetere; non autem fugientibus. *Plut. in Lacon. apopht.*

Anonymus. Multis Othonem Imperatorem rogantibus, ne deposito imperio exercitum ac Rempublicam desereret; quidam è gregariis militibus sublato ense dixit: Scito Cæsar, sic pro te omnes animatos esse: moxque seipsum jugulavit. *Sueton.*

C. Crassus militem videns sine gladio currentem: Heu, inquit, commilito, pugno benè uteris: festiviter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum. *Erasm. 6. apophť.*

Pompeij ignaviam Cicero urbanissimè taxavit. Dicentibus enim, se sero ad Pompejum venisse, respondit, minimè sero: nam nihil hic paratum video. Quem fugiam igitur, satis video (Cæsarem intelligens) sed quem sequar, fortiter pugnantē, non habeo. *Plut. in apoph.*

Vide bellum.

MINÆ.

¶ APOPHTHEGMATA.

DErcyllidas orator, missus ad Pyrrhum Epirotarum regem, qui jam exercitum in regionem Spartanorum induxerat, ut cognosceret, quid sibi vellet? cùm Pyrrhus diceret, ut regem suum Cleonymum reciperent, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non timemus ipsum: nihil enim sceleris in eum commisimus: Sin homo est, profectò nihilo nobis præstantior & bellicosior. Quo dilemmate irrisit superbas regis minas. *Plut. in apoph.*

Diogenes, dicente ei quodam valdè jactanter, uno ego ictu caput tibi perstringam? at ego, inquit, à sinistris astans te tremere faciam. *Laert.*

De cubiculo ad aciem, de umbra egrediens ad Solem: corpus assuetum tunicæ, loricæ onus non sustinet: caput opertum linteo galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit. *Hieron. in Epist. ad Theod. monachum.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Lucan. lib. 10. bell. civ.

Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur;
Venalesq; manus: ibi fas, ubi maxima merces.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

IVventus enim, cui defensio provinciarum, cui bellorum est committenda fortuna, & genere, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, efficit esse victorem. *Veget. de re militari. lib. 1.*

Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & cervorum aprorumque venatores convenit sociare militiæ. *Ibid.*

Nihil magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quàm ut omnes milites incedendi ordinem servent: quod aliter non potest fieri, nisi ut exercitio deambulare celeriter & æqualiter discant. Periculum enim ab hostibus semper gravissimum sustinet divisus & inordinatus exercitus. *Ibid.*

Nihil neque firmius, neque felicius, neque laudabilius est Republica, in qua abundant milites eruditi. *Ibid. lib. 2.*

Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cujus dissimulatione, situ ac rubigine arma fœdantur? *Ibid.*

Nullum laborem recusant manus, quæ ab aratro ad arma transferuntur: quamlibet enim viam patiuntur jumenta, quorum durata in aspero ungula est: in molli & palustri pascuo saginata citò subteruntur; fortior autem miles ex confragoso venit: sed ille unctus & nitidus, in primo pulvere deficit. *Senec. in quadam epist.*

Aspero & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget, quia vires armis constant, quæ ubi à recto itinere desciverunt, oppressura sunt, nisi opprimantur. *Val. Max. lib. 2.*

Ducis in consilio posita est virtus militum. *Id. lib. 1.*

Non fuit Romanis rubor, eburneo Scipione deposito, agrestem aratri stivam repetere: sed Atilii manus rustico opere attritæ salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessundederunt, & quæ prius arantium boum juga rexerant, postea triumphalis currus habenas retinuerunt. Potest pauperes consolari Atilius, sed multo magis docere locupletes, quòd non est necessaria magnæ laudis cupido, aut anxia opum comparatio: Virtus enim nudo homine contenta est. *Idem.*

§ Apo-

¶ APOPHTHEGMATA.

Scipio Major percontanti cuidam in Sicilia, qua re fretus classem educere pararet in Africam? ostendit viros armatos trecentos, sese exercentes: prætereà turrim excelsam mari imminentem, & ait: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si jussero. *Plut. in Rom. apoph.*

Pescennius interrogatus, cur omnia vasa argentea à castris amovisset? Quia, inquit, potuisset fieri, ut sarcinæ militares in potestatem hostium venirent, fierentque barbari argento nostro gloriosiores. *Bruson. l. 2. c. 32.*

Archidamus, videns filium suum nimis temerè contrà Athenienses pugnantem, aut vires tibi sunt augendæ, dixit, aut minuenda audacia. *Plut.*

Agesilaus. Quidam conspiciens Lacedæmoniorum quendam claudum ad bellum exeuntem, quùm ei equum veluti debili necessarium quæreret: Non intelligis, inquit *Agesilaus*, in bello opus esse manentibus, quibus decretum est in prœlio aut vincere, aut mortem oppetere; non autem fugientibus. *Plut. in Lacon. apophth.*

Anonymus. Multis Othonem Imperatorem rogantibus, ne deposito imperio exercitum ac Rempublicam desereret; quidam è gregariis militibus sublato ense dixit; Scito Cæsar, sic pro te omnes animatos esse: moxque seipsum jugulavit. *Sueton.*

C. Crassus militem videns sine gladio currentem: Heu, inquit, commilito, pugno benè uteris: festiviter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum. *Erasm. 6. apophth.*

Pompeij ignaviam Cicero urbanissimè taxavit. Dicentibus enim, se sero ad Pompejum venisse, respondit, minimè serò: nam nihil hîc paratum video. Quem fugiam igitur, satis video (Cæsarem intelligens) sed quem sequar, fortiter pugnantē, non habeo. *Plut. in apoph.*

Vide bellum.

MINÆ.

¶ APOPHTHEGMATA.

Dercyllidas orator, missus ad Pyrrhum Epirotarum regem, qui jam exercitum in regionem Spartanorum induxerat, ut cognosceret, quid sibi vellet? cùm Pyrrhus diceret, ut regem suum Cleonymum reciperent, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non timemus ipsum: nihil enim sceleris in eum commisimus: Sin homo est, profectò nihilo nobis præstantior & bellicosior. Quo dilemmate irrisit superbas regis minas. *Plut. in apoph.*

Diogenes, dicente ei quodam valdè jactanter, uno ego ictu caput tibi perstringam? at ego, inquit, à sinistris astans te tremere faciam. *Laert.*

De cubiculo ad aciem, de umbra egrediens ad Solem: corpus assuetum tunicæ, loricæ onus non sustinet: caput opertum linteo galeam recusat: mollem otio manum durus exasperat capulus: fortior autem miles ex confragoso venit. *Hieron. in Epist. ad Theod. monachum.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Lucan. lib. 10. bell. civ.

Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur;
Venalesq; manus: ibi fas, ubi maxima merces.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

IVventus enim, cui defensio provinciarum, cui bellorum est committenda fortuna, & genere, si copia suppetat, & moribus debet excellere. Honestas enim idoneum militem reddit: verecundia, dum prohibet fugere, efficit esse victorem. *Veget. de re militari. lib. 1.*

Fabros ferrarios, carpentarios, macellarios, & cervorum aprorumque venatores convenit sociare militiæ. *Ibid.*

Nihil magis in itinere, vel in acie custodiendum est, quàm ut omnes milites incedendi ordinem servent: quod aliter non potest fieri, nisi ut exercitio deambulare celeriter & æqualiter discant. Periculum enim ab hostibus semper gravissimum sustinet divisus & inordinatus exercitus. *Ibid.*

Nihil neque firmius, neque felicius, neque laudabilius est Republica, in qua abundant milites eruditi. *Ibid. lib. 2.*

Plurimum enim terroris hostibus armorum splendor importat. Quis credat militem bellicosum, cujus dissimulatione, situ ac rubigine arma fœdantur? *Ibid.*

Nullum laborem recusant manus, quæ ab aratro ad arma transferuntur: quamlibet enim viam patiuntur jumenta, quorum durata in aspero ungula est: in molli & palustri pascuo saginata citò subteruntur; fortior autem miles ex confragoso venit: sed ille unctus & nitidus, in primo pulvere deficit. *Senec. in quadam epist.*

Aspero & abscisso castigationis genere militaris disciplina indiget, quia vires armis constant, quæ ubi à recto itinere desciverunt, oppressura sunt, nisi opprimantur. *Val. Max. lib. 2.*

Ducis in consilio posita est virtus militum. *Id. lib. 1.*

Non fuit Romanis rubor, eburneo Scipione deposito, agrestem aratri stivam repetere: sed Atilii manus rustico opere attritæ salutem publicam stabilierunt, ingentes hostium copias pessundederunt, & quæ prius arantium boum juga rexerant, posteà triumphalis currus habenas retinuerunt. Potest pauperes consolari Atilius, sed multo magis docere locupletes, quòd non est necessaria magnæ laudis cupido, aut anxia opum comparatio: Virtus enim nudo homine contenta est. *Idem.*

§ Apo-

¶ Apophthegmata.

Scipio Major percontanti cuidam in Sicilia, qua re fretus classem educere pararet in Africam? ostendit viros armatos trecentos, sese exercentes: prætereà turrim excelsam mari imminentem, & ait: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si jussero. *Plut. in Rom. apoph.*

Pescennius interrogatus, cur omnia vasa argentea à castris amovisset? Quia, inquit, potuisset fieri, ut sarcinæ militares in potestatem hostium venirent, fierentque barbari argento nostro gloriosiores. *Bruson. l. 2. c. 32.*

Archidamus, videns filium suum nimis temerè contrà Athenienses pugnantem, aut vires tibi sunt augendæ, dixit, aut minuenda audacia. *Plut.*

Agesilaus. Quidam conspiciens Lacedæmoniorum quendam claudum ad bellum exeuntem, quùm ei equum veluti debili necessarium quæreret: Non intelligis, inquit *Agesilaus*, in bello opus esse manentibus, quibus decretum est in prœlio aut vincere, aut mortem oppetere; non autem fugientibus. *Plut. in Lacon. apophthe.*

Anonymus. Multis Othonem Imperatorem rogantibus, ne deposito imperio exercitum ac Rempublicam desereret; quidam è gregariis militibus sublato ense dixit: Scitò Cæsar, sic pro te omnes animatos esse: moxque seipsum jugulavit. *Sueton.*

C. Crassus militem videns sine gladio currentem: Heu, inquit, commilito, pugno benè uteris: festiviter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum. *Erasm. 6. apophth.*

Pompeij ignaviam Cicero urbanissimè taxavit. Dicentibus enim, se sero ad Pompejum venisse, respondit, minimè serò: nam nihil hîc paratum video. Quem fugiam igitur, satis video (Cæsarem intelligens) sed quem sequar, fortiter pugnantē, non habeo. *Plut. in apoph.*

Vide bellum.

MINÆ.

¶ Apophthegmata.

Dercyllidas orator, missus ad Pyrrhum Epirotarum regem, qui jam exercitum in regionem Spartanorum induxerat, ut cognosceret, quid sibi vellet? cùm Pyrrhus diceret, ut regem suum Cleonymum reciperent, hunc in modum respondit: Si Deus est Cleonymus, non timemus ipsum: nihil enim sceleris in eum commisimus: Sin homo est, profectò nihilò nobis præstantior & bellicosior. Quo dilemmate irrisit superbas regis minas. *Plut. in apoph.*

Diogenes, dicente ei quodam valdè jactanter, uno ego ictu caput tibi perfringam? at ego, inquit, à sinistris astans te tremere faciam. *Laert.*

Polydorus Alcamenis F. cum audiret quendam in hostes minas effundentem: Non intelligis, inquit, te maximam vindictæ partem frustrà consumere? Qui enim statuit inimicum ulcisci, minis nihil aliud efficit, nisi ut præmonito inimico, sibi minuat lædendi opportunitatem. *Plut. in Lacon.*

¶ SIMILITUDO.

Sicut aliquando tonat sine fulgetris, idque tonitru terrorem habet, periculo vacat: Ita quorundam minæ terrent, non nocent. *Erasm.*

MINISTERIUM.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

IN omni virtute dilige eum, qui fecit te, & ministros ejus non derelinquas. *Eccles.7.*

Si quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus. *Ioh.12.*

Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores ministeriorum Dei. *1.Cor.4.*

Sed in omnibus exhibeamus nos sicut Dei ministros. *2 Cor.6.*

Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. *Ps.100.*

Acceptus est regi minister intelligens, iracundiam illius inutilis sustinebit. *Prov* 14.

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. *Ibid.22.*

Secundum judicem populi, sic & ministri ejus. *Eccl.10.*

¶ EXEMPLA SACRA.

MInisterii opera in veteri & novo Testamento. *Primò*, Docere verbum Dei, & administrare Sacramenta. *Exempla:* Levitæ & Sacerdotes. 2.*Paral.17.*℣.9. *Ezech.*44.23. Petrus & Apostoli concionantur pœnitentiam & remissionem peccatorum, *Actor.2.* ℣.38., baptizant credentes, *Vers.* 41. perseverant in fractione panis, ℣. 46 Paulus summam sui officii recitat, *Actor.*20.℣.20.21. *&* 26.℣.19.20. *Secundò*, Refutare impia Pseudoprophetarum & falsorum Doctorum dogmata. *Exempla:* Elias, 1.*Reg.*18. ℣.21.22. Ieremias jussu Dei refutat Pseudoprophetarum vaticinia, qui asserebant Deum non puniturum gladio & fame Ierosolymam, *Ierem.*14. ℣.1.2. *&c.* Hananiam graviter refutat, 28.℣ 15.16. Ezechiel similiter refutat Pseudoprophetas & Pseudoprophetissas, *Ezech.*13. ℣ 3.18. Stephanus Scholasticos Libertinorum, Cyrenensium, Cilicum, &c. refutat. *Actor.* 6. ℣.9. *&c.* Paulus confundit Iudæos, & refutat Græcos, & demonstrat Christum esse Filium Dei, 9. ℣.21. Idem cum Barnaba & aliis Antiochiæ refutat Pseudoapostolos, 15, ℣.2. quod ipsum in Episto-

Epistolis etiam suis strenue & serio agit. Apollo vehementer revincebat Iudæos, ostendens per Scripturas, quod IESVS esset Christus, *Actor.*18.℣.28. Petrus refutat Pseudodoctores, 2. *Pet.* 2.℣.12. *&c.* *&* 3.3. *&* *cap.* 4. ℣. 2. 3. Ioannes refutat Antichristi doctrinam, 2. *Ioan.* ℣. 7. *Tertio*, Hortari ad conversionem & pœnitentiam, *Exempla*: Prophetæ, *Ierem.*35.15. Oseas, *Osea*, 5.1. *&* 6.1. *&* 14.2. Baruch, 1.℣.13.14.15. Ioel, *Ioel.*2.12. Ioannes Baptista, *Matth.*3.℣.1.7. *Vide Pœnitentia.* Ministerium Evangelicum à civili jurisdictione distinguitur, *Matth.*20.℣.25.26.

MIRACULUM.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

MIraculorum exempla: Creatio mundi, *G.*1.1. Diluvium, 7 ℣.19. 21. in diluvio servata familia Noe, 8.℣.18. Linguarum confusio, 11.℣.7. Sodomæ & Gomorrhæ excidium, 19.24. Vxoris Loth in salis statuam mutatio, ℣.26. Rubus ardens, *Exod.*3.2. Virga Mosis in colubrum versa, 4.℣.3.4. Mosis manus leprosa, ℣.6.7. Virga Aaronis in colubrum versa, 7.10. Aquæ in sanguinem mutatæ, ℣.20. Ranæ, 8.6. Muscæ, ℣.21. Vesicarum ulcera, 9.10. Fulgur, grando & ignis, ℣.23.24.25. Locustæ, 10.℣.13.14. Tenebræ, 22.23. *Psal.*105.28. *Sap.*17.2. *&* 19.16. Primogenitorum clades, *Exod.*12.29. Columnæ ignis & nubis, 13.2. Mare rubrum divisum, 14.℣.21.22.26. Aquæ dulcescentes, 15.℣.26. Coturnices, 16.13. *Num.*11.31. Man, *Exod.*16.14. Aqua è petra manans, 17.6. promulgatio Legis capp.19. *&* 20. in qua multa concurrunt mirabilia Dei opera, ut sunt, tonitrua, fulgura, nubes, ignis, insolitus tubarum clangor, vox Dei, montis tremor, &c.

¶ EXEMPLA PROFANA.

D*Ivus Gregorius Magnus* Neocæsariensis Episcopus, ob frequentia miracula θαυματουργὸς dictus est, quibus Gentiles convertebat. *Theat. Zwing.*

Sulpitium Bituricensem Episcopum dæmones verbo fugasse, ægros oratione curasse, mortuos excitasse *Vincent. refert. lib.*23.*c.*27. *&* 29.

D. Elizabetha, *Andreæ Hungariæ* regis F. Ludovici Thuringiæ Landgravii uxoris miracula *pete ex Bonfini lib.*7. *Decad.*2.

Hilarion habebat hoc donum, ut ex odore corporum vestiumq; earum rerum, quas quis tetigerat, sciret, cui dæmoni vel cui vitio subjaceret. *Hieron. in Vita Hilarionis.*

Virginis AEmiliæ Discipulam extincto igne, tutam ab omni reprehensione, Vestæ numen præstitit: qua adorante, cum carbasum, quam optimam habebat, foculo imposuisset, subitò ignis emicuit. *Valer. lib.*1.*c.*1.

Claudia virgo Vestalis, ut auctor est Hieronymus, cum in stupri suspi-

cionem venisset, & simulacrum Deæ matris M. ex Pessinunte ctum, in vado Tyberis hæreret, ad comprobandam suam puiam, cingulo navem pertraxit. *Livius l. 9. Dec. 3.*

ullia virgo Vestalis, incesti criminis rea, spem salutis ancipiti mento petere ausa est. Arrepto enim cribro: Vesta (inquit) si s tuis castas semper admovi manus, effice, ut hoc hauriam ex eri aquam, & in ædem tuam perferam. Audacter & temere jas votis, sacerdoti rerum ipsa natura cessit. *Val. Max. l. 8. c. 1.*

heodosius Imp. suspectum habens falsi criminis Ioannem Daenum monachum, quod Persis, apud quos captivus fuerat, eret imperii arcana, abscissa manu eum mulctavit. At ea Vestarginis ope palàm restituta est, ut ante erat: licet ecclesiæ vafixa fuisset per multos dies. *Fulgos. l. 1. c. 6.*

ide Ostentum.

MISERIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

seria est copia tribulationis, & inopia consolationis, quando multifariè quis patitur, & à nemine relevatur. *Aug. de defin.*

ui nequiter vult vivere, nonne tantò miserior esse convincitur, tò faciliùs mala ejus voluntas impletur? *Id. l. de Virgin.*

gna hominis miseria, cum illo non esse, sine quo non potest In quo enim est, procul dubio sine illo non est: & tamen si on meminit, eumque non intelligit, neque diligit, cum illo st. *Id. de Trinit.*

onsidera quantum potes, quàm magnum bonum sit ipsum esod & beati & miseri volunt: nam si hoc benè consideraveris, is in tantum esse te miserum, in quantum non appropinquas od summum est. *Id. l. urbit.*

ud Christianos non qui patitur, sed qui facit contumeliam, est. *Hier. in Epist.*

ccantes quousque tunc consideremus amplius miseros, quans conspicimus in culpa sua sine flagello derelictos. *Gregor. sup. Ezech.*

benè novit in exterioribus miseriis subsistere, qui scit de insemper gaudere. *Id. ib.*

neralis est humano generi miseria triplex, si diligenter adver: nam & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operan & fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum um, decipimur: si tentamus facere bonum, deficimus: si cor resistere malo, dejicimur & superamur. *Bern. serm. 8.*

it pura veritas, non nisi puro corde videtur: Sic miseria fratris, isi misero corde servatur. *Id. de 12. grad humil.*

¶ SEN-

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 4. de Ponto. 10.

Quam miser est, qui fert asperiora fide?

Seneca in Thyeste. v. 306.

Leve est miserias ferre: perferre est grave.

Tibullus lib. 2. El. 1.

Ah miseri, quos hic graviter Deus urget: at ille
Felix, cui placidus leniter afflat amor.

Plaut in Captivis. 3. 1.

Miser homo est, qui ipse sibi, quod edat, quærit, & id ægrè invenit:
Sed ille est miserior, qui & ægrè quærit, & nihil invenit:
Ille miserrimus est, qui quũ esse cupit, quod edat non habet.

Senec. in Hercule Oeteo. v. 111.

Nunquam est ille miser, cui facile est mori.

Idem in Agamem. v. 604.

O quàm miserum est nescire mori.

Senec. in Troade. v. 1015.

Nemo se credit miserum, licet sit.
Tolle felices, removeto multo
Divites auro, removeto centum
Rura qui scindat opulenta bobus;
Pauperi surgent animi jacentes.
Et miser nemo, nisi comparatus.

Seneca in Hercule furente. v. 462.

Quemcunque miserum videris, hominem scias.

Id. in Agamem. v. 688.

Miseris colendos maximè Superos reor.

Id. in Hercule Oeteo. v. 1978.

Misera mens incredula est.

Plautus in Captivis. 3. 4.

Est miserorum, ut malevolentes sint atq; invideant bonis.

Seneca in Oedipo.

Nullus est miseris pudor.

Statius lib. 8. Theb.

Nec habent extrema pudorem.

Seneca in Hercule furente. v. 312.

Quod nimis miseri volunt,
Hoc facile credunt: AM. Imo quod metuunt nimis
Nunquam amoveri posse, nec tolli putant.

Terentius in Adelph 4.3.

Omnes quibu' res sunt minu' secundæ, magi' sunt nescio
quomodo
Suspiciosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis:
Propter suam impotentiam se semper credunt negligi.

Seneca in Thyeste.935.

Proprium hoc miseros sequitur vitium,
Nunquam rebus credere lætis;
Redeat felix fortuna licet:
Tamen afflictos gaudere piget.

Seneca in Troade.v.1007.

Dulce mœrenti populus dolentum,
Dulce lamentis resonare gentes.
Lenius luctus lacrymaq; mordent,
Turba quas fletu simili frequentat,&c.
Ferre, quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Ovid.lib.14. Metamorph. v.493.

——— Dum pejora timentur
Est locus in voto; Sors autem ubi pessima rerum est,
Sub pedibus timor est, securaque summa malorum.

Seneca in Oedipo. v.386.

Solent suprema facere securos mala.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NIhil est tàm miserabile, quàm ex beato effici miserum. *Cic.part. Orat.*

Hoc natura adfert, ut eis faveamus, qui eadem pericula, quibus nos perfuncti sumus, ingrediuntur. *Cic.pro Muran.*

Regum afflictæ fortunæ facile multorum opes alliciunt ad misericordiam, maximè eorum, qui aut reges sunt, aut vivunt in regno, ut regale eis nomen magnum & sanctum esse videatur. *Cic.pro lege Manil.*

Regna, imperia, honores, nobilitas, divitiæ, opes, eaque, quæ sunt iis contraria, in casu sita, temporibus gubernantur. *Cic. 1.Offic.*

Nemo confidat, semper sibi istud stabile & firmum permansurum, quod fragile & caducum sit. *Idem 2.Tusc.*

In vita nihil est nisi propagatio miserrimi temporis. *Cic.Luc.Famil.3.*

Quid habet vita commodi, quid non potiùs laboris? *Cato Major.*

Nemo non miser. *Cic.1.Tusc.*

Meserum te reputo, quia nunquam fuisti miser: transivisti vitam, & non invenisti adversarium: nimis miser fuisti: miseros reputo, quia nimia felicitate torpescunt. *Seneca in quadam Epistola.*

Calamitosus est animus futuri anxius, ante miseriam miser qui solli-

sollicitus est, ut ea, quibus delectatur, ad extremum usque permaneant: nullo enim tempore conquiescet, & expectatione futuri, præsentia, quibus frui poterat, amittet. *Id. ib.*

Miserior es, quùm in omnem fraudem oculis reperis, quàm si omninò oculos non habueris. *Id. de remediis fortuitorum.*

§ EXEMPLA PROFANA.

EN τετράδι γεννηθῆναι, id est, quarta luna nasci dicuntur, qui parum feliciter nati sunt, ut auctor est Eustathius in libro Iliadis ς. Proptereà quod Hercules hac luna natus feratur, cujus omnis vita laborum plena fuit. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat, se sibi videri Herculis sidere natum: quod quo pluribus victoriis Romanos concideret, hoc acriores in ipsum coorirentur. *Erasm. in Chiliad.*

Phaëton & Tantalus, quamvis scanderint in cœlum, ut perhibent poetæ, propter dementiam tamen in summas miserias inciderunt. *Plut. de Exil.*

Vide Adversitas, Fortuna, Malum.

MISERICORDIA.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

QVi tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini dereliquit. *Iob.6.*

Diligite misericordiam & judicium. *Psal.32.*

Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem. *Ib.40.*

Quia misericordiam & veritatem diligit Dominus Deus. *Ib.58.*

Misericordia & veritas te non deserant. Circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & invenies gratiam & disciplinam bonam coram Deo & hominibus. *Prov.3.*

Qui credit in Domino, misericordiam diligit. *Ib.14.*

Facere misericordiam & judicium gratius est Domino, quàm victima. *Ib.21. & Matth.9.*

Qui facit misericordiam, fœneratur proximo suo. *Eccl.29.*

Qui facit misericordiam, offert sacrificium. *Ib.35.*

Misericordiam & judicium custodi, & spera in Deo tuo semper. *Osea.12.*

Indicabo tibi, ô homo, quid bonum, & quid Dominus requirat à te! Vtique facere judicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. *Matth.6.*

Iucundus homo, qui miseretur, & commodat. *Psal.111.*

Qui misericordiam habet, docet & erudit quasi pastor gregem suum. *Eccl.18.*

Misericordiam, & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. *Zach 7.*

Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. *Luc.6.*

ote invicem benigni, misericordes, donantes invicem: sicut
us in Christo donavit vobis *Ephes.4.*
nefacit animæ suæ vir misericors. *Prov.11.*
sericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia
ius ejus. *Ib.20.*
ui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justi-
& gloriam. *Ibid.21.*
nnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum
um suorum. *Eccl.16.*
atia sicut paradisus in benedictionibus, & misericordia in sæ-
permanet. *Ib 40.*
ati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
h.5.
ementia præparat vitam. *Prov.11.*
isericordia & veritas præparant bona. *Ib.14.*
atres in adjutorium in tempore tribulationis, & super eos mi-
ordia liberavit. *Eccl.40.*
isericordiam volo, & non sacrificium. *Matth.9.*
dicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.
.2.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

sericordia est animi condolentis affectus, cum additamento
eneficii, ut compatiamur proximo, & largiamur de proprio.
de defin.
hil ad misericordiam sic inclinat, atque proprii periculi cogi-
. *Id. ad Gal.*
de quid tibi debebatur, & quid dederit, qui gratis dedit? Data
nia peccatori: datus est spiritus & spes justificationis: data est
tas & dilectio, in qua omnia bona facias: & super hæc dabit &
n æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia.
ta tua nusquam jactes, quia & ipsa tua merita Dei dona sunt.
Psal.144.
on est quo fugias à Deo irato: nisi ad Deum placatum. *Id. sup.*
74.
ati illi, qui subveniunt miseris, quoniam eis rependitur, ut per
ricordiam Domini de miseria liberentur: nam idipsum vide-
stum, ut qui à potentiore adjuvari vult, adjuvet inferiorem, in
est ipso potentior. *Id. de sermone Domini.*
n memini me legisse, mala morte mortuum, qui libenter ope-
aritatis exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossi-
est multorum preces non exaudiri. *Hier. in Epist. ad Nepot.*
tura hominum prona est ad clementiam, & in alieno peccato
uisque miseretur. *Id. in Epist.*
iericordia affectio est, quæ nec voluntate coercetur, nec ratio-
ni sub-

ni subjicitur: sed ipsas pias mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectu: ita etiam, ut si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possum non misereri. Est timor plus humilis fructuosus, qui cuilibet quantumlibet peccatori facile misericordiam promeretur: talis timor generat, nutrit & servat humilitatem, mansuetudinem, patientiam, & longanimitatem. *Id. ib.*

Misericordia à misero corde vocata est, eò quod unusquisque intuetur quempiam miserum, & ei compatiens de dolore animus tangitur: ipse cor miserum facit, ut eum à miseria liberet, cui intendit. *Greg. in mor.*

Nulla de virtutibus sic solet patientiam parere, ut clementia. *Basil. apud Ant.*

Clementia egeo, qua evertitur princeps hujus seculi diabolus. *Ignat. ibid.*

Paratus debet esse homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos optat: ut potius numerus crescat bonorum, non ut pari malitia se quisque numero addat malorum. *Aug. in serm. de puero Centur.*

Primum justitiæ officium est, conjungi cum DEO: secundum, cum homine. Sed illud primum religio dicitur, hoc secundum misericordia vel humanitas nominatur: quæ virtus propria est justorum & cultorum Dei, quod ea sola vitæ communis in se continet rationem. *Lactant. l. 6.*

Clemens dicitur animus, quando est tener ad compatiendum, facilis ad remittendum, promptus ad subveniendum. *Hugo de S. Victor.*

Beatus, qui severitatem & mansuetudinem tenet, ut altero disciplina servetur, altero innocentia non opprimatur *Ambr.*

Mitis est quem non rancor vel ira afficit, sed qui omnia æquanimiter sustinet: non irritat, nec irritatur: non nocet, nec nocere cogitat. *Hier. in gloss. super Matth. 5.*

Mansueti lætentur: non dixit lege docti, non jejunantes, non psallentes, sed mansueti lætentur: qui charitate præcipua habere omnium rerum temperantiam consueverunt. *Cassiod. sup. Psal. 33.*

Mansuetos appellamus manu consuetos, id est, patientes: mites, qui alienas iniquitates tolerant, nec aliquem gravare præsumunt. *Id sup. Psal. 37.*

Ornamentum bonorum omnium sincera benignitas, quæ nunquā est sola, quia de virtutibus cognoscitur esse generata. *Id. in Epist.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Virgil. lib. 1. Æneid.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Claudian. in Stilicon. laud. lib. 2. v. 6.

Principio magni custos Clementia mundi,
Quæ Iovis incoluit Zonam, quæ temperat æthram

ote invicem benigni, misericordes, donantes invicem: sicut
us in Christo donavit vobis *Ephes.*4.
nefacit animæ suæ vir misericors. *Prov.*11.
isericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia
nus ejus. *Ib.*20.
ui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justi-
& gloriam. *Ibid.*21.
nnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum
um suorum. *Eccl.*16.
atia sicut paradisus in benedictionibus, & misericordia in se-
permanet. *Ib* 40.
ati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
*th.*5.
lementia præparat vitam. *Prov.*11.
isericordia & veritas præparant bona. *Ib.*14.
atres in adjutorium in tempore tribulationis, & super eos mi-
ordia liberavit. *Eccl.*40.
isericordiam volo, & non sacrificium. *Matth.*9.
dicium sine misericordia illi, qui non facit misericordiam.
.2.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

isericordia est animi condolentis affectus, cum additamento
beneficii, ut compatiamur proximo, & largiamur de proprio.
de defin.
ihil ad misericordiam sic inclinat, atque proprii periculi cogi-
. *Id. ad Gal.*
de quid tibi debebatur, & quid dederit, qui gratis dedit? Data
enia peccatori: datus est spiritus & spes justificationis: data est
itas & dilectio, in qua omnia bona facias: & super hæc dabit &
n æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia.
ita tua nusquam jactes, quia & ipsa tua merita Dei dona sunt.
*Psal.*144.
on est quo fugias à Deo irato: nisi ad Deum placatum. *Id. sup.*
74.
ati illi, qui subveniunt miseris, quoniam eis rependitur, ut per
ricordiam Domini de miseria liberentur: nam idipsum vide-
ustum, ut qui à potentiore adjuvari vult, adjuvet inferiorem, in
est ipso potentior. *Id. de sermone Domini.*
on memini me legisse, mala morte mortuum, qui libenter ope-
aritatis exercuit. Habet enim multos intercessores, & impossi-
est multorum preces non exaudiri. *Hier. in Epist. ad Nepot.*
atura hominum prona est ad clementiam, & in alieno peccato
uisque miseretur. *Id. in Epist.*
isericordia affectio est, quæ nec voluntate coercetur, nec ratio-
ni sub-

pi subjicitur: sed ipsas pias mentes ad compassionem dolentium necessario cogit affectu: ita etiam, ut si peccatum esset misereri, & si multum vellem, non possum non misereri. Est timor plus humilis fructuosus, qui cuilibet quantumlibet peccatori facile misericordiam promeretur: talis timor generat, nutrit & servat humilitatem, mansuetudinem, patientiam, & longanimitatem. *Id. ib.*

Misericordia à misero corde vocata est, eò quod unusquisque intuetur quempiam miserum, & ei compatiens de dolore animus tangitur: ipse cor miserum facit, ut eum à miseria liberet, cui intendit. *Greg. in mor.*

Nulla de virtutibus sic solet patientiam parere, ut clementia. *Basil. apud Ant.*

Clementia egeo, qua evertitur princeps hujus seculi diabolus. *Ignat. ibid.*

Paratus debet esse homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos optat: ut potius numerus crescat bonorum, non ut pari malitia se quisque numero addat malorum. *Aug. in serm. de puero Centur.*

Primum justitiæ officium est, conjungi cum DEO: secundum, cum homine. Sed illud primum religio dicitur, hoc secundum misericordia vel humanitas nominatur: quæ virtus propria est justorum & cultorum Dei, quod ea sola vitæ communis in se continet rationem. *Lactant. l. 6.*

Clemens dicitur animus, quando est tener ad compatiendum, facilis ad remittendum, promptus ad subveniendum. *Hugo de S. Victor.*

Beatus, qui severitatem & mansuetudinem tenet, ut altero disciplina servetur, altero innocentia non opprimatur *Ambr.*

Mitis est quem non rancor vel ira afficit, sed qui omnia æquanimiter sustinet: non irritat, nec irritatur: non nocet, nec nocere cogitat. *Hier. in gloss. super Matth. 5.*

Mansueti lætentur: non dixit lege docti, non jejunantes, non psallentes, sed mansueti lætentur: qui charitate præcipua habere omnium rerum temperantiam consueverunt. *Cassiod. sup. Psal. 33.*

Mansuetos appellamus manu consuetos, id est, patientes: mites, qui alienas iniquitates tolerant, nec aliquem gravare præsumunt. *Id sup. Psal. 37.*

Ornamentum bonorum omnium sincera benignitas, quæ nunquā est sola, quia de virtutibus cognoscitur esse generata. *Id. in Epist.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Virgil. lib. 1. Æneid.

Non ignara mali miseris succurrere disco.

Claudian. in Stilicon. laud. lib. 2. v. 6.

Principio magni custos Clementia mundi,
Quæ Iovis incoluit Zonam, quæ temperat æthram

Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
Cælicolûm. (Nam prima Chaos Clementia solvit
Congeriem miserata rudem, vultuque sereno
Discussis tenebris in lucem secula fudit.)

Terentius in Adelph. 5.4.

Re ipsa reperi,
Facilitate nihil esse homini melius, neq; clementia.

Seneca in Octavia. v.433.

Magnum timoris remedium clementia est.

Claud. de 4. Honorii Consulatu. v.276.

Sis pius inprimis. Nam cum vincamur in omni
Munere, sola deos æquat clementia nobis.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

MIsericordia est vicina miseriæ: habet enim aliquid trahitq; ex ea: imbecilles oculos esse scias, qui ad alienam lippitudinem & ipsi suffunduntur. *Sen. l. 2. de Clementia.*

Frustrà rogatur, qui misereri non potest: gravis tamen pœna est, quem pòst facti pœnitet. Mali causa est, qui requirit misericordiam. *Idem in Prov.*

Petant etiam innocentes misericordiæ auxilium. *Quint. l. 13.*

Nullum clementia ex omnibus magis quàm regem aut principem decet. *Sen. l. 1. de Clementia.*

Clementia, in quamcunque domum pervenerit, eam felicem tranquillamque præstabit. Sed in regia, quo rarior, eò mirabilior. *Idem ibid.*

Magni animi est proprium, placidum esse tranquillumque, & injurias atque offensiones semper despicere. *Ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

THeodosius junior rogatus, cur neminem eorum, à quibus lædebatur, supplicio capitis afficeret? respondit: Vtinam mihi liceret & mortuos ad vitam revocare. *Panormitanus de rebus gestis Alphonsi. Erasm. l. 8. apoph.*

Antigonus rex Macedonum amicis suadentibus, ut, si Athenas caperet, validis illam præsidiis communiret, ne quando deficerent, respondit: Se semper in ea fuisse sententia, ut crederet, clementiam plus posse, quam violentiam. *Plut. in apoph.*

Idem quum ab initio regni durior esset, senex jam factus clementer & placidè regnum administravit. Hanc morum mutationem quum mirarentur subditi, respondit: Prius opus erat regno, nunc gloria & benevolentia, qua regnum recuperatum servatur. *Plut. in apoph.*

Quirinus Sophista ab Asianis castigatus, quod in accusando mitior ac lenior esset, quàm ipsi docerent: Multò, ait, melius est, ut vos meam sentiatis lenitatem, quam ego vestram crudelitatem. *Philostratus in Sophistis.*

Alexan-

Alexander Severus, cùm amici ejus improbantes humanitatem & clementiam, itemque Mammea mater uxorque Memmia sæpe dicerent: Molliorem tibi potestatem & contemptibiliorem imperii fecisti? respondit: Sed securiorem & diuturniorem. *Bruss. lib.3.cap.13.*

Idem interrogatus, cur erga omnes etiam malè meritos tàm humanus ac mansuetus esset? respondit: Se quidem justitia bonis gratum esse, malis autem clementia. *Panorm. lib. 2. de rebus gestis Alphonsi.*

Archidamidas cuidam Charilaum regem laudanti, quod pariter ergà cunctos fuisset mitis ac mansuetus: Et qua fronte laudetur aliquis, respondit, qui erga sceleratos se mitem præbeat? *Plutarch. in apoph.*

Cleomenes cùm è civibus quispiam apud eum diceret: Bonum regem omnino erga omnes mitem & placitum esse oportere? Sed hactenus, inquit: Ne sit contemptui, *Id. in Laconicis apoph.*

SIMILITUDINES

QVemadmodum adamas, adversus omnia invictus, hircino sanguine eoque calido ac recenti maceratus malleo frangitur: Ita quædam ingenia nulla vi pervincas: blanditiâ emollienda sunt. *Erasm.*

Sicut medicinæ apud ægros usus, etiam apud sanos horror est: Ita clementiam, quamvis pœna digni invocent, etiam innocentes colunt. *Sen. l.1. de clementia c.2.*

Quemadmodum non est magni animi, qui de alieno liberalis est, sed ille, qui, quod alteri donat, sibi detrahit: Ita clementem vocabo, non in alieno dolore facilem: sed eum qui, cum suis stimulis exagitetur, non prosilit: qui intelligit magni animi esse, injurias cum summa potentia pati, nec quicquam gloriosius principe impunè læso. *Idem eod. lib. c.20.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

MIsericordiæ exempla: DEI erga Iosephum, *Gen.*39.v.22. Israelitas, *Exod.*15 v.13. erga populum suum, 2.*Reg.*13 v.23. Vide *Dei misericordia.* Filiæ Pharaonis ergà Mosen, *Exod.*2.v.6. Rahab erga exploratores, *Jos.*2.v.12. Cinæi ergà Israelitis, 1.*Sam.*15 v.6. Gabaonitarum ergà Saulem, 2.*Reg.*2.5. Davidis ergà Miphiboset, 2.*Sam.*9. v.7. CHRISTI ergà languidos, *Matth.*9.v.36. & 14.v.14. & 15.v.32. & 20.34. *Marc.*2.v.41. Samaritani ergà saucium. *Luc.*10.v.33.

§ EXEMPLA PROFANA.

GVilielmus III. rex Siciliæ & Neapolis, Panormi conjectus fuerat in vincula ob tyrannidem, substituto Rogerio Filio: Quem cùm ad vindicandam patri factam injuriam populus propensum videret, in palatio obsidere cepit. Is dum per fenestram prospicit, in caput vulneratus, periit: populus misericordiâ infelicis patris, qui, quem

nuper

er regem creatum, nunc mortuum audiret, motus, eductum &
ere in integrum restituit. *Collenucius l.3.hist.Neap.*

uo consulares exercitus Romanorum, à Samnitibus ad Caudi-
furcas circumventi,& sub jugum missi fuerant. Hi antè noctem,
nvis potuissent, Capuam ingredi cum nollent, *Campani* fasces,
uram, lictores consulibus: vestimenta & commeatum aliis ex
miseratione dedere: post Capuam ingredientibus Senatus &
ulus obviam sese effudit, multaque hortando monendoq; con-
i sunt dolentes. *Sabell.l 5.Enn.4.*

¶ HIEROGLYPHICA.

Gyptii sacerdotes *Miserationem per Vulturem femora sua ro-
stro proscindentem* exprimebant: illa enim centum & 20. die-
quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam
ius provolat, uni illi curæ intenta, ne pullos deserat. *Pier. Val.
7.pag.169.B.*

enu misericordiæ sedem esse, antiqua omnis superstitio confite-
ut memoriæ auris, irrisionis nasus habetur. *Id.l.35.pag.339.B.*

edrus sive Citrus arbor fructus gignens odore ac sapore præ-
issimos, *misericordiæ pietatisq;* symbolum est, propter magnas
ssimasque mortalium generi vires. *Erud.quidam l.1.hieroglyph-
rum pag.588 E.*

ide Commiseratio & Eleemosyna.

MODESTIA.

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

omnibus moribus nostris nihil fiat, quod cujusque offendat
ctum, sed quod nostram deceat sanctitatem. *Aug. in reg.*

rmones proferamus libra justitiæ examinatos, ut sit gravitas in
,in sermone pondus, atque in verbis modus: temperantia cor-
beat animi munditiam, justitia misericordiam, prudentia pa-
fortitudo mansuetudinem. *Ambr. de Offic. l.3.*

t in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia. Habitus
mentis in corporis statu cognoscitur: hinc homo cordis no-
sconditus, aut levior, aut jactantior, aut turbidior, aut contra
or, constantior, purior, & maturior æstimatur. Itaque vox quæ-
est animi motus. *Id. de Offic. l.1.*

te consistito, non infra dejici, non supra attolli, non evadere in
us, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere
m: locus medius tutus est: medium, sedes modi, & modus
Bernh.l.3.de consideratione.

vum est, sub amore principis custodire modestiam, quæ tàm
quàm rara est: quia gaudia semper animos inquietant: mo-
im rarò lætis rebus intervenit. *Cassiod.lib.4.Epist.*

Mode-

Modestia est, cultum & motum & omnem nostram occupatio- :m ultra defectum, & citra excessum sistere, de qua Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Hug.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει,
Minus insolesce quo magis beatus es.
Ἴσος μὲν ἴσθι πᾶσι, κἂν ὑπερέχῃς βίῳ.
AEquabilem geras te, ditior licet.
Τὸ γνῶθι σαυτὸν, πανταχοῦ 'στι χρήσιμον
Cognosce teipsum, munitum ubique commodum.
Βούλου δ' ἀρέσκειν πᾶσι, μὴ σαυτῷ μόνον.
Placere cunctis, non soli tibi velis.
Ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκ' ἀεί.
Fac semper ut hominem esse te vivas memor.
Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.
Mortalia modo cogita, ut mortalis es.

§ APOPHTHEGMA.

Livia Augusti Cæsaris uxor interrogata, quibus rationibus Augu- -stum sibi subjecisset: respondit: Multâ modestiâ. Quod ea, quæ acerent Augusto, faceret libenter: quodque se scire dissimularet, ibus ille rebus domi frueretur. *Dion. in Tiberio.*

§ EXEMPLA SACRA.

MOdestiæ exempla: Abraham, *Gen.* 23. v. 9. Fratres Ierosolymi- tani, *Act.* 11. v. 18. & 15. v. 12. Paulus, 26. v. 25. 1. *Cor.* 7. v. 35. 2. *Cor.* 12. 2. 1. *Thess.* 4. v. 1. *Tit.* 1. v. 5. *Phil.* v. 14.

Vide Temperantia, Pudor, Verecundia.

MODUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius Satyr. 1. lib. 1.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Id. lib. 1. Epist. 6.

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra, quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Plaut. in Pœnulo. 1. 2.

Modus omnibus in rebus soror optimum est habitu.
Nimia omnia nimiū exhibent negotium hominibus ex se.

Auson. de septem Sap.

Ex Mitylenæis Nimium nil Pittacus oris:
Mensuram optimum ait Cleobulus Lyndius in re.

Sene-

er regem creatum, nunc mortuum audiret, motus, eductum ere in integrum restituit. *Collenucius l.3.hist.Neap.*

Duo consulares exercitus Romanorum, à Samnitibus ad Caudi furcas circumventi, & sub jugum missi fuerant. Hi antè noctem, mvis potuissent, Capuam ingredi cum nollent, *Campani* fasces, puram, lictores consulibus: vestimenta & commeatum aliis ex miseratione dedere: post Capuam ingredientibus Senatus & ulus obviam sese effudit, multaque hortando monendoq; coni sunt dolentes. *Sabell.l.5.Enn.4.*

¶ HIEROGLYPHICA.

Gyptii sacerdotes *Miserationem per Vulturem femora sua rostro proscindentem* exprimebant: illa enim centum & 20. dies quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam gius provolat, uni illi curæ intenta, ne pullos deserat. *Pier. Val. 7.pag.169.B.*

enu misericordiæ sedem esse, antiqua omnis superstitio confitet ut memoriæ auris, irrisionis nasus habetur. *Id.l.35.pag.339.B.*

edrus sive Citrus arbor fructus gignens odore ac sapore præissimos, *misericordiæ pietatisq;* symbolum est, propter magnas ssimasque mortalium generi vires. *Erud.quidam l.1.hieroglyorum pag.588 E.*

Vide Commiseratio & Eleemosyna.

MODESTIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

omnibus moribus nostris nihil fiat, quod cujusque offendat ectum, sed quod nostram deceat sanctitatem. *Aug.in reg.*

rmones proferamus libra justitiæ examinatos, ut sit gravitas in , in sermone pondus, atque in verbis modus: temperantia corabeat animi munditiam, justitia misericordiam, prudentia pa fortitudo mansuetudinem. *Ambr.de Offic.l.3.*

st in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia. Habitus mentis in corporis statu cognoscitur: hinc homo cordis nobsconditus, aut levior, aut jactantior, aut turbidior, aut contra ior, constantior, purior, & maturior æstimatur. Itaque vox quæ est animi motus. *Id.de Offic.l.1.*

te consistito, non infra dejici, non supra attolli, non evadere in ius, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere um: locus medius tutus est: medium, sedes modi, & modus s. *Bernh.l.3.de consideratione.*

ovum est, sub amore principis custodire modestiam, quæ tàm , quàm rara est: quia gaudia semper animos inquietant: monim raro lætis rebus intervenit. *Cassiod.lib.4.Epist.*

Mode-

[M]odestia est, cultum & motum & omnem nostram occupatio[nem] ultra defectum, & citra excessum sistere, de qua Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Hug.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει,
Minus insolesce quo magis beatus es.
Ἴσος μὲν ἴσθι πᾶσι, κἂν ὑπερέχῃς βίῳ.
Æquabilem geras te, ditior licet.
Τὸ γνῶθι σαυτὸν, πανταχοῦ ἐστι χρήσιμον.
Cognosce teipsum, utilitum ubique commodum.
Βούλου δ' ἀρέσκειν πᾶσι, μὴ σαυτῷ μόνον.
Placere cunctis, non soli tibi velis.
Ἄνθρωπος ὢν γε σαυτὸν ἀναμίμνησκ' ἀεί.
Fac semper ut hominem esse te vivas memor.
Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.
Mortalia modo cogita, ut mortalis es.

¶ APOPHTHEGMA.

[Li]*via Augusti Cæsaris uxor* interrogata, quibus rationibus Augu[s]tum sibi subjecisset: respondit: Multâ modestiâ. Quod ea, quæ [v]ellent Augusto, faceret libenter: quodque se scire dissimularet, [q]uibus ille rebus domi frueretur. *Dion in Tiberio.*

¶ EXEMPLA SACRA.

[M]odestiæ exempla: Abraham, *Gen.* 23. v. 9. Fratres Ierosolymitani, *Act.* 11. v. 18. & 15. v. 12. Paulus, 26. v. 25. 1. *Cor.* 7. v. 35. 2. *Cor.* 12. 1. *Thess.* 4. v. 1. *Tit.* 1. v. 5. *Phil.* v. 14.

[V]ide *Temperantia, Pudor, Verecundia.*

MODUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius Satyr. 1. lib. 1.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Id. lib. 1. Epist. 6.

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra, quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Plaut. in Pœnulo. 1. 2.

Modus omnibus in rebus soror optimum est habitu.
Nimia omnia nimiũ exhibent negotium hominibus ex se.

Auson. de septem Sap.

Ex Mitylenæis Nimium nil Pittacus oris:
Mensuram optimum ait Cleobulus Lyndius in re.

Sene-

er regem creatum, nunc mortuum audiret, motus, eductum e
ere in integrum restituit. *Collenucius l.3.hist.Neap.*

Duo consulares exercitus Romanorum, à Samnitibus ad Caudi-
furcas circumventi,& sub jugum missi fuerant. Hi antè noctem,
mvis potuissent, Capuam ingredi cum nollent, *Campani* fasces,
puram, lictores consulibus: vestimenta & commeatum aliis ex
miseratione dedere: post Capuam ingredientibus Senatus &
ulus obviam sese effudit, multaque hortando monendoq; con-
ti sunt dolentes. *Sabell.l.5.Enn.4.*

¶ HIEROGLYPHICA.

Gyptii sacerdotes *Miserationem per Vulturem femora sua ro-
stro proscindentem* exprimebant: illa enim centum & 20. die-
quibus in filiorum educatione detinetur, nunquam ad prædam
ius provolat, uni illi curæ intenta, ne pullos deserat. *Pier. Val,
7.pag.169.B.*

enu misericordia sedem esse, antiqua omnis superstitio confite-
ut memoriæ auris, irrisionis nasus habetur. *Id.l.25.pag.339.B.*

edrus sive Citrus arbor fructus gignens odore ac sapore præ-
issimos, *misericordiæ pietatisq;* symbolum est, propter magnas
issimasque mortalium generi vires. *Erud.quidam l.1.hieroglyph-
orum pag.588 E.*

Vide Commiseratio & Eleemosyna.

MODESTIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

omnibus moribus nostris nihil fiat, quod cujusque offendat
ectum, sed quod nostram deceat sanctitatem. *Aug.in reg.*

rmones proferamus libra justitiæ examinatos, ut sit gravitas in
, in sermone pondus, atque in verbis modus: temperantia cor-
abeat animi munditiam, justitia misericordiam, prudentia pa-
fortitudo mansuetudinem. *Ambr.de Offic.l.3.*

t in ipso motu, gestu, incessu tenenda verecundia. Habitus
mentis in corporis statu cognoscitur: hinc homo cordis no-
bsconditus, aut levior, aut jactantior, aut turbidior, aut contra
or, constantior, purior, & maturior æstimatur. Itaque vox quæ-
est animi motus. *Id.de Offic.l.1.*

te consistito, non infra dejici, non supra attolli, non evadere in
us, non extendi in latius. Tene medium, si non vis perdere
um: locus medius tutus est: medium, sedes modi, & modus
s *Bernh.l.3.de consideratione.*

ovum est, sub amore principis custodire modestiam, quæ tàm
, quàm rara est: quia gaudia semper animos inquietant: mo-
nim raro lætis rebus intervenit. *Cassiod.lib.4.Epist.*

Mode-

Modestia est, cultum & motum & omnem nostram occupatio-n ultra defectum, & citra excessum sistere, de qua Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra citraque nequit consistere rectum. Hug.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει,
Minus insolesce quo magis beatus es.
Ἴσος μὲν ἴσθι πᾶσι, κἂν ὑπερέχῃς βίῳ.
AEquabilem geras te, ditior licet.
Τὸ γνῶθι σαυτὸν, πανταχοῦ 'στι χρήσιμον
Cognosce teipsum, munitum ubique commodum.
Βούλου δ' ἀρέσκειν πᾶσι, μὴ σαυτῷ μόνον.
Placere cunctis, non soli tibi velis.
Ἄνθρωπος ὢν, σαυτὸν ἀναμίμνησκ' ἀεί.
Fac semper ut hominem esse te vivas memor.
Εἰ θνητὸς εἶ βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.
Mortalia modo cogita, ut mortalis es.

§ APOPHTHEGMA.

Livia Augusti Cæsaris uxor interrogata, quibus rationibus Augustum sibi subjecisset: respondit: Multâ modestiâ. Quod ea, quæ cerent Augusto, faceret libenter: quodque se scire dissimularet, bus ille rebus domi frueretur. *Dion in Tiberio.*

§ EXEMPLA SACRA.

Modestiæ exempla: Abraham, *Gen.* 23. v. 9. Fratres Ierosolymitani, *Act.* 11. v. 18. & 15. v. 12. Paulus, 26. v. 25. 1. *Cor.* 7. v. 35. 2. *Cor.* 12. 1. *Thess.* 4. v. 1. *Tit.* 1. v. 5. *Phil.* v. 14.

Vide Temperantia, Pudor, Verecundia.

MODUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius Satyr. 1. lib. 1.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines:
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.

Id. lib. 1. Epist. 6.

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Ultra, quam satis est, virtutem si petat ipsam.

Plaut. in Pœnulo. 1. 2.

Modus omnibus in rebus soror optimum est habitu.
Nimia omnia nimiũ exhibent negotium hominibus ex se.

Auson. de septem Sap.

Ex Mitylenæis Nimium nil Pittacus oris:
Mensuram optimum ait Cleobulus Lyndius in re.

Sene-

Seneca in Troade. v.256.

Moderata durant. ———

§ APOPHTHEGMA.

SOcrates percontatus, quænam esset potissima juvenum virtus? Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Calor enim ætatis vix sinit illos servare modum. *Laert. in Socr.*

Vide Mediocritas, Temperantia.

MOEROR.

§ SENTENTIAE POETICÆ.

Ex Græcis Comicis.

Ὀυκ ἔςι λύπης (ἄν περ ὀρθῶς τις σκοπῇ)
Ἄλγημα μεῖζον τῶν ἐν ἀνθρώποις φύσει.
Natura nullum gravius homini dat malum
Mœrore; (si quis ut decet consideret.)
Πολλῶν φύσει τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις κακῶν
Ὄντων, μέγιςόν ἐςιν ἡ λύπη κακόν.
Obnoxij quum plurimis simus malis,
Est majus alio quolibet mœror malum:
Λῦπαι γὰρ ἀνθρώποισι τίκτουσι νόσους.
Morbos hominibus invehere mœror solet.
Ἔργον γε λύπην ἐκφυγεῖν ἡ δ' ἡμέρα
Ἀεὶ τι καινὸν εἰς τὸ φροντίζειν φέρει.
Difficile mœrorem effugere: dies enim
Subinde curas procreat nobis novas.
Βιοῦν ἀλύπως θνητὸν ὄντ' οὐ ῥάδιον.
Mortalis ullus vix sit expers tristium.
Ὀυκ ἔςι λύπης χεῖρον ἀνθρώποις κακόν.
Mœrore gravius hominibus nullum malum.
Ἀεὶ τὸ λυποῦν ἐκδίωκε τοῦ βίου.
Semper fugato triste quicquid est procul.
Τοιοῦτος ὁ βίος ἐςὶν ἀνθρώπου, γύναι,
Εὐφραινόμεσθ' ἔλαττον ἢ λυπούμεθα.
Hac conditio hominibus sua est vita omnibus,
Vt gaudia superentur à mœroribus.

Vide Cætera in loc. de Lacrimis, Tristitia, Miseria.

MOLLITIES.

§ APOPHTHEGMATA.

BIon cuidam objicienti, quòd adolescentem quendam ad se non pellexisset: Tenellus, inquit, caseus non attrahitur hamo. *Laert. lib. 4. c. 7.*

Zeno,

Zeno, cùm mollis adolescens lutosam viam lentè segniterque transcenderet: Merito, inquit, suspectum habet lutum: non enim in illo, veluti in speculo, licet se intueri. *Laert.*

Plato, discipulo nimium effœminato, molli, curandæque cuti deditissimo, subridens: Quousque, ait, tibi carcerem ædificare perges? *Stob.*

Diogenes videns adolescentem quempiam sese ornantem molliter: Si ad viros, inquit, frustrà: si ad fœminas, injustè. *Laert. l. 6.*

Reliqua vide in loco de Luxu & Luxuria. Item de Temperantia & Sobrietate.

MONITIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Ponto. 11.

Ergò quod fuerat stimulis factura sine ullis,
Plenius authorem te quoque nacta facit,
Acer, & ad palmæ per se cursurus honores,
Si tamen horteris, fortius ibit equus.

Idem lib. 5. de Tristib. 15.

Nec te credideris, quia non facis, ista moneri:
Vela damus, quamvis remige navis eat.
Qui monet ut facias, quod jam facis; ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Id. lib. 2. Remed. amor.

Nunc opus est celeri subdere calcar equo.

Ovid. lib. 1. de Remed. amor.

Impatiens animus, nec adhuc tractabilis arte
Respuit, atque odio verba monentis habet.

Id. ib.

Quis matrem, nisi mentis inops, in funere nati
Flere vetat? non hoc ulla monenda loco est.

Id. lib 1. de Pont. 4.

Utque Machaonis Pæantius artibus heros
Lenito medicam vulnere sensit opem:
Sic ego mente jacens, & acerbo saucius ictu,
Admonitu cœpi fortior esse tuo.
Et jam deficiens sic ad tua verba revixi:
Ut solet infuso vena redire mero.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

MOnitionis exempla: Saræ parentes, *Tob* 10. v. 12. Paulus, *Act.* 20. v. 28. Petrus, 2. *Petr.* 1. v. 13. & 3. v. 1. Iudas Iacobi frater, *Iudæ* v. 5. Monitiones temperandæ, 1. *Tim.* 5. v. 1. 2. *Iac.* 3. v. 1.

Vide suprà Admonitio.

MORA.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid lib.11. Metamorph. 376.

Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.

Lucan. lib.2. bell. civil.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Silius Italicus lib.4. bel. Pul.

Pelle moras, brevis est magni fortuna favoris.

Manilius lib.4. Astron.

—— Mora sæpe malorum
Dat causas.

Ovid. lib.1. de Remed. amor.

Vidi ego, quod fuerat primò sanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tulisse moræ.

Idem Epist.18. Heroid.

Longa mora est nobis omnis, quæ gaudia differt:
Da veniam fassæ, non patienter amo.

Id. lib.1. de Remed. amor.

Nam mora dat vires: teneras mora percoquit uvas:
Et validas segetes, quod fuit herba, facit.
Quæ præbet latas arbor spaciantibus umbras,
Quo posita est primum tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure revelli:
Nunc stat in immensum viribus aucta suis.

Ibidem.

Verba dat omnis amans, reperitq; alimenta morando.

Id. Herod. Epist.19.

Assumpsit vires, auctaq; flamma mora est.

Seneca in Agamem. v.128.

Quod ratio nequiit, sæpe sanavit mora.

Idem v.420.

Omnisq; nimium longa properanti mora est.

Ovid. lib.4. Metamorph. v.696.

—— Ad opem brevis hora ferenda est.

Id. lib.3. Fastorum.

Differ, habent parva commoda magna moræ.

¶ HIEROGLYPHICUM.

qui tradant credi solitum, *Formicam* eò nunquam exire, quò ertilio vel semel accesserit: atque ideò *Formicam sub vesper-*
...ala positam, & moræ & tarditatis aut impedimenti signi-
...n habere. *Pier Val. lib.25. p.232.D.*

...de Cunctatio

¶ MOR-

MORBUS *vide suprà* ÆGROTATIO.

MORES.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Seneca in Agamemnone. v. 240.

Sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccasse, penè est innocens.

Ovid. lib. 3. de arte amandi.

Majus opus, mores composuisse suos.

Terentius in Adelph. 3. 3.

Vt homo est, ita morem geras.

Plautus in Trinummo. 1. 1.

Mores mali,
Quasi herba irrigua, succreverunt uberrimè.
Neque quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali:
Eorum licet jam messem metere maximam:

Ibidem. 4. 3.

Nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubet.
Ambitio jam more sancta 'st, libera 'st à legibus.

Ibidem.

Mores leges perduxerunt jam in potestatem suam:
Magis queis sunt obnoxii, quam parentes liberis.
Ea miseræ etiam ad parietes sunt fixa clavis ferreis,
Vbi malos mores adfigi nimio fuerat æquius.

Terentius in Heavtont. 4. 4.

Quam multa injusta ac prava fiunt moribus.

Ovidius de faciei med.

Prima sit in vobis morum tutela: puellæ
Ingenio facilè conciliante placent.
Certus amor morum est: formam populabitur ætas,
Et placitus rugis vultus aratus erit.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

A Multis ipsa virtus contemnitur, & venditatio quædam atque ostentatio esse dicitur. *Cic. Phil.* 13.

Iustitia vacillat, vel jacet potius, omnesque hæ virtutes, quæ in communitate cernuntur, & in societate generis humani. 3. *Off.*

Iam pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus nihil est loci. *Cic. Titio Famil.* 5.

Est hujus seculi labes quædam & macula, virtuti invidere; velle ipsum florem dignitatis effringere. *Pro Cor. Balb.*

Cujus est spectata multis magnisque rebus singularis integritas, minus admirabilem facit honestissimi facti gloriam. *Philipp.* 3.

apientia & magnitudo animi, qua omnes res humanæ geran-
tenues & pro nihilo putantur. 2. *de Orat.*

¶ SIMILITUDINES.

T tigrides circumstrepentibus tympanis aguntur in rabiem: Ita
qui bonas mentes compescunt, feras & agrestes irritant & effe-
. *Plin.*

Bion inquit, quemadmodum, quicquid paxillo appenderis, id
pit sustinetque: Ita quibusdam quicquid suaseris, admittunt;
cquid imposueris, ferunt. *Plut.*

Ut inter tot hominum millia nullæ facies sunt per omnia simi-
nec ullæ voces: Ita suum cuique ingenium est, suus cuiq; mos.
sm.

erula solis asinis gratissimum est pabulum, cæteris animantibus
sentaneum venenum: Ita sæpè quod alios offendit, aliis volu-
i est. *Plin. l.* 24. 1.

icut lusciosi non cernunt nisi proximè admota; contra senes
nisi longiusculè dissita: Ita quidam diverso laborant morbo.
sm.

pud Troglodytas lacus est, qui ter in die fit amarus aut salsus,
ursum dulcis, totiesq; etiam nocte, unde & insanus dictus: Sic
iam inæquales, nunc asperi, nunc sunt blandi, aliquando pro-
mox sordidi; jam vehementer amant, jam suprà modum ode-
. *Erasm.*

Non ut Cæneus subitò è muliere factus est vir, optando tantùm;
repente ex improbo viro probus evadit quispiam; ut qui cu-
m abiit stultus, surgat sapiens. *Plut.*

t aquæ salinæ, pluvia incidente, dulciores sunt cæteris aquis:
meliores solent esse, quos è diversa vita mutaverit divinæ gra-
nfluxus, veluti Paulus. *Erasm.*

icut Aminea vina senio fiunt meliora: Ita quidam in juven-
olutiores aut asperiores, ætate & usu rerum fiunt mitiores.
n.

t succina paleas ad se trahunt, magnes ferrum, chrysocola au-
: Ita quisque asciscit sibi suis aptum moribus. *Erasm.*

qui variis tempestatibus huc & illuc jactatus est, nec tamen
enit; non multum navigavit, sed multum jactatus est: Sic qui
ixit, nec proficit ad bonos mores, non diu vixit, sed diu fuit.
.

apicula per omnia circumvolitans, id, quod est utile domum
cit: Ita studiosus ex unoquoque, quod ad mores confert, ex-
Plutarch.

de Malitia, Virtus.

MORI.

MORI.

¶ Exempla Sacra.

MOri interdum quàm vivere beatius. Exempla: Iosias, 2.*Reg*.22.20. 2.*Paral*.34.28. Israelitæ, *Osea*.10.8. Iudæi, *Luc*.23.30. mori Paulo lucrum, *Philip*.1.21. mori pro liberari, *Coloss*.2.v.20.

Vide Mors.

MORIO.

¶ Apophthegma.

FRidericus Imperator interrogatus, an moriones in convivium intromittendi essent? Neque stultis, inquit, delectari possum, neque superbis esse amicus. Non intelligunt hodie principes Friderici dictum, qui hac hominum fæce ita delectantur, ut omnes aulæ stultorum & morionum sint plenæ. *Æneas Sylvius lib.2.Comment. de rebus gestis Alphonsi.*

Vide Stultus.

MORS.

¶ Sententiæ Biblicæ.

OMnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. 2.*Reg*.14.

Scio, quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi. *Iob*.30.

Quis est homo qui vivet, & non videbit mortem? *Psal*.88.

Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. *Sapient*.1.

Iustitia enim perpetua est, & immortalis: injustitia autem mortis est acquisitio. *Ib*.

Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. *Ib* 2.

A muliere initium factum est peccati: & per illam omnes morimur. *Eccl*.25.

Omnia quæ de terra sunt, in terram convertentur. *Ib*.40.

Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Rom*.5.

Nunquid non paucitas dierum meorum finietur? *Iob*.10.

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii. *Eccles*.7.

Nescit homo diem suum. *Ibid.*9.

Memor esto, quoniam mors non tardat. *Ibid.*14.

Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. *Matth.*24.

Anima quæ peccaverit, ipsa morietur. *Ezech.*18.

An nescitis, quoniam cui exhibetis vos ad obediendum, servi estis ejus cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad justitiam? *Rom.*6.

Peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem. *Iacob.*1.

Cùm enim morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes. *Eccles.*10.

O mors! quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, viro quieto, & cujus vitæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum? *Id.*41.

Verè enim mors peccatorum pessima. *Psal.*33.

Moritur doctus, similiter ut indoctus. *Eccles.*2.

Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. *Sap.*7.

Melior est mors, quàm vita amara: & requies æterna, quàm languor perseverans. *Eccl.*30.

O mors! bonum est judicium tuum, homini indigenti, & qui minoratur viribus defecto ætate. *Ib.*41.

Iustorum animæ in manu Dei sunt. *Sap.*3.

Iustus autem, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Ibid.*4.

Malorum amatores digni sunt morte. *Sap.* 15.

Homo per malitiam occidit animam suam. *Sap.*16.

Vnusquisque in iniquitate sua morietur. *Ier.*32.

Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. *Apoc.*20.

¶ Sententiæ Patrum.

MOrtis diem omnes affuturum sciunt: cum tamen omnes, aut penè omnes differre conantur, etiam qui post mortem se beatius credunt esse victuros: tantam habet vim carnis & animæ dulce consortium. *Aug. de gratia novi Test.*

Mala mors putanda non est, quam bona vita præcessit: neque enim facit malam mortem, nisi quod sequitur ipsam mortem. *Id. de Civit. Dei.*

Prima mors animam pellit volentem à corpore: secunda mors animam nolentem tenet in corpore. *Id. ib.*

Ita diviti fuit cura pro vivis, quamvis quid agerent omninò nesciret, quemadmodum nobis cura est pro mortuis, quamvis quid agant, utique nesciamus. *Id. de cura pro mortuis.*

Quid

Quid est mors? Relictio corporis, depositio sarcinæ gravis: modo alia sarcina non portetur, qua homo præcipitetur in gehennam. Qui cupit dissolvi & esse cum Christo, non patienter moritur, sed patienter vivit, & delectabiliter moritur. *Id. in Iob.*

Vocantur ante tempus boni, ne diutiùs vexentur à noxiis: mali verò & impii tolluntur, ne diutiùs bonos persequantur. *Id. l. de Vita Chrysost.*

Nescis qua hora veniet: semper vigila, ut quòd nescis quando veniet, paratum te inveniat, quum venerit: & ad hoc forte nescis quando veniet, ut semper paratus sis. *Aug.*

In quo quemque invenerit suus novissimus dies, in hoc eum comprehendet mundi novissimus dies: quoniam qualis in die isto moritur, talis in die illo judicabitur. *Id. ad Dioscor.*

Latet ultimus dies, ut observentur omnes dies: serò parantur remedia, quùm mortis imminent pericula. *Id. de disciplina Christ.*

Mortem, ut peccati præcisionem, homo elucratur, ne malum immortale esset. Ita pœna ipsi in misericordiã cessit. *Nazian. Orat.* 38.

Nihil sic revocat à peccato, quàm frequens mortis meditatio. *Aug. lib. exhort.*

Non potest malè mori, qui benè vixerit: & vix benè moritur, qui malè vixit. *Id. de Doctr. Christ.*

Nudi omnes nascimur, nudi morimur: nulla distinctio inter cadavera mortuorum, nisi forte quia gravius fœtent divitum corpora, luxuria distenta. *Ambr. in hex.*

Platonis sententia est, omnem sapientum vitam meditationem esse mortis: debemus & nos igitur præmeditari, quod aliquando futuri sumus: & quod, velimus nolimus, abesse longius non potest. *Hier. in Epist. ad Heliod.*

Nihil æquè tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio brevis ævi, & hujus incerti: quicquid facies, respice mortem. *Id. ad eund.*

Non est nostrum mortem arripere, sed illatam ab aliis libenter accipere. Vnde & persecutionibus non licet propria manu perire. *Hier. sup. Ioan.*

Mors justorum bonis est in adjutorium, malis in testimonium: ut inde perversi sine excusatione pereant, unde electi exemplum capiunt, ut vivant. *Greg. sup. Matth.* 10.

Horam ultimam idcircò Dominus noster nobis voluit esse incognitam, ut semper possit esse suspecta: ut dùm illam prævidere non possumus, ad illam sine intermissione properemus. *Id. in hom.*

Sicut hi, qui adhuc viventes, animæ mortuorum quo loco habeantur, ignorant: Ita mortui, vitam in carne viventium, post eos qualiter disponantur, nesciunt. *Id. in mor.*

Lachrymarum causas quidam tripudiantes peragunt, & mortis negotium ridentes exequuntur. *Id. ib.*

n omnibus operibus tuis memorare tuæ mortis horrorem, ju-i tremendi valde discrimen, ardentis gehennæ metum ab oculis cordis elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ seriam: recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ, & co-a vitæ humanæ pericula. *Bernh. in serm.*

Novissima sunt quatuor, mors, judicium, gehenna, gloria. Quid ribilius morte? quid terribilius judicio? quid intolerabilius ge-na? & quid jucundius gloria? *Ib. ib.*

¶ Sententiae Poeticae.

Horatius lib. 1. Epist. 4.

Inter spem, curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet quæ non sperabitur hora.

Persius satyr. 5.

Vive memor lethi: fugit hora: hoc, quod loquor, inde est.

Ausonius in Chilonis sententiis.

Vive memor mortis, memor ut sis vive salutis.

Martial. lib. 1. Epigram. 16.

Non est, crede mihi, sapientis dicere, vivam:
Sera nimis vita est crastina, vive hodie.

Maphæus in appen. Vergilii.

Heu mortem invisam! quæ sola ultricibus armis
Elatos frenas animos, communia toti
Genti sceptra tenens, æternaq; fœdera servans.
Quæ magnos parvosq; teris, quæ fortibus æquas
Imbelles populosq; duces, seniumq; juventa.

Vergil. Elegia in Mecœnatis obitu.

Illa rapit juvenes prima florente juventa,
Non oblita rapit, sed tamen illa senes.

Ovid. lib. 3. Amor. 8.

Scilicet omne sacrum mors importuna profanat:
Omnibus obscuras injicit illa manus.

Id. ad Liviam de morte filii.

Fata manent omneis, omneis expectat avarus
Portitor, & turba vix satis una ratis.
Tendimus huc omnes, metam properamus ad unam.
Omnia sub leges mors vocat atra suas.

Horat. Oda. 4. lib. 1.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas:
Regumq; turres.

Idem

Idem Oda. 28. lib. 1.

——— *Omnes una manet nox,*
Et calcanda semel via lethi.
Mista senum ac iuvenum densantur funera, nullum
Saeva caput Proserpina fugit.

Idem Oda. 2. lib. 3.

Mors & fugacem persequitur virum:
Nec parcit imbellis iuventae
Poplitibus, timidoque tergo.

Idem Satyr. 6. lib. 2.

——— *Neque ulla est*
Aut magno, aut parvo Lethi fuga.

Iuvenalis Satyr. 10.

——— *Mors sola fatetur*
Quantula sint hominum corpuscula.

Lucanus lib. 9. bell. civil.

Sortilegis egeant dubii, semperque futuris
Casibus ancipites: me non oracula certum,
Sed mors certa facit, pavido fortique cadendum est.

Mart. lib. 2. Epigram. 60.

Nullo fata loco possis excludere: cum mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est.

Propert. lib. 6. eleg. ad Iovem.

Longius aut propius Mors sua quemque manet.

Id. Eleg. 5. lib. 3.

Haud ullas portabis opes Acherontis ad undas;
Nudus ad infernas stulte vehere rates.

Lucret. lib. 3. de natura rerum.

Certa quidem finis vitae mortalibus adstat:
Nec devitari lethum pote quin obeamus.

Horat. lib. 1. Epist. 19.

——— *Mors ultima linea rerum est.*

Ex Graecis Comicis.

Τί δ' οὐχὶ θανάτου μισθοφόρος ὢ φίλτατε,
Ὃς ἕνεκα τοῦ ζῆν ἔρχετ' ἀποθανούμενος;
Nonne ille mortis est stipendiarius,
Qui morte quaerit, unde possit vivere?
Βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται.
Reddenda cunctis vita, tanquam debitum.
Τὸ ἀποθανεῖν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Haud turpe mori equidem, mori sed turpiter.

Καλὸν τὸ θνήσκειν, οἷς ὕβριν τὸ ζῆν φέρει.
Pulchrum mori, quibus vituperium vita fert.
Θνητὸς πεφυκὼς, μὴ γέλα τεθνηκότα.
Mortalis irridere parce mortuum.
Ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος.
Si quem Deus amat, ille juvenis interit.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

MOrs est decessus animæ à corpore. *Cic.1.Tusc.*

Morti nihil est tàm simile, quàm somnus. *Cato Major.*

Mors, quasi saxum Tantalo semper impendet. 1. *de Finibus.*

Moriendum certe est, & incertum an eo ipso die. *Cato major.*

Nemini exploratum potest esse, quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad vesperum. 2. *de Finib.*

Quis est, quamvis sit adolescens, cui sit exploratum, se ad vesperum esse victurum? *Cato major.*

Mortem omnibus natura proposuit. *Phil.*4.

Moriendum est omnibus: estque finis miseriæ in morte. 1. *Tusc.*

Commorandi nobis natura diversorium, non habitandi dedit. *Cato major.*

Ex vita discedendum est, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. *Cato Major.*

Si hoc tempore diem tuum non obieris, paucis post diebus est tibi moriendum: quoniam homo natus es. *Sulpitius ad Ciceronem Fam.lib.*4.

Hoc meditatum ab adolescentia debet esse, mortem ut negligamus: sine qua meditatione, tranquillo esse animo quis non potest. *Cato major.*

Quæ potest esse in vita jucunditas, cùm dies & noctes cogitandum sit, jam jamque esse moriendum? 1. *Tusc.*

Non deterret sapientem mors, quæ propter incertos casus quotidiè imminet, & propter brevitatem vitæ nunquam longè potest abesse. 1. *Tuscul.*

Vtrum vivere an mori sit melius, dii immortales sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem. 1. *Tuscul.*

A malis mors abducit, non à bonis. 1 *Tuscul.*

Ipse animi decessus à corpore fit sine dolore, & fit plerunque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate. Totum hoc leve est, qualecunque sit: fit enim ad punctum temporis. *ib.*

Tunc erimus beati, quum corporibus relictis cupiditatum & æmulationum erimus expertes. *Ib.*

Pellantur istæ ineptiæ penè aniles: antè tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus? naturæne? At ea quidem dedit usuram vitæ, tanquam pecuniæ, nulla præstituta die. Quid est

igitur quod querâre, si repetit, quum vult? ea enim conditione acceperas. Quæ verò ætas longa est? aut quid omninò homini longum? Nonne modo pueros, modò adolescentes in cursu à tergo insequens, nec opinantes assecuta est senectus? Omnia ista perinde, ut cuique data sunt, pro rata parte, aut longa aut brevia dicuntur. 1. *Tusc.*

Mors terribilis est iis, quorum cum vita omnia extinguuntur: non iis, quorum laus emori non potest. *Paradox.* 2.

Natura nihil hominibus brevitate vitæ præstitit melius: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, [illegible] morte, ut nullum frequentius sit [illegible]. *Sen.*

Nemo scit nostrum, quàm propè [illegible] Deus [illegible] memus animam, tanquam ad extre[illegible] [illegible] nemo hilaris mortem recipit, nisi [illegible] ad [illegible] rit. *Id. Epist.* 12.

Nihil æquè tibi proficiet ad [illegible] quàm frequens cogitatio brevis æ[illegible] facies, respice ad mortem. *Idem Epist.* 2[illegible]

Non refert quot annos habeas [illegible] vivere non possu[illegible], hæc est me[illegible] mum sui fati venerit, hic [illegible]

Omnis dies velut ultimus [illegible] ultimus dies judicat. *Id. ib.*

Vltima hora, quæ esse [illegible] consummat: [illegible]

Stultum est [illegible] siduus sit [illegible]

Bis mori e[illegible] ctant, vitam [illegible] tit. Dum est vita grata [illegible]

¶ [illegible]

ARistippus interrogatus [illegible] inquit, optarim. Sig[illegible] biliorem. *Laert. l.* 2. *c.* 8.

Theophrastus [illegible] quidpiam mandare vellet [illegible] ret se habere, nisi q[illegible] tur: nos vero quam [illegible] esse amore gloriæ. *Laert.*

Lochades [illegible] Olim sciebam [illegible]

Secundus philosophus [illegible] esset mors: [illegible] rum pavor, pauperum [illegible]

Καλὸν τὸ θνήσκειν, οἷς ὕβριν τὸ ζῆν φέρει.
Pulchrum mori, quibus vituperium vita fert.
Θνητὸς πεφυκὼς, μὴ γέλα τεθνηκότα.
Mortalis irridere parce mortuum.
Ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος.
Si quem Deus amat, ille juvenis interit.

❡ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

MOrs est decessus animæ à corpore. *Cic.1.Tusc.*

Morti nihil est tàm simile, quàm somnus. *Cato Major.*

Mors, quasi saxum Tantalo semper impendet. 1. *de Finibus.*

Moriendum certe est, & incertum an eo ipso die. *Cato major.*

Nemini exploratum potest esse, quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad vesperum. 2.*de Finib.*

Quis est, quamvis sit adolescens, cui sit exploratum, se ad vesperum esse victurum? *Cato major.*

Mortem omnibus natura proposuit. *Phil.4.*

Moriendum est omnibus: estque finis miseriæ in morte. 1.*Tusc.*

Commorandi nobis natura diversorium, non habitandi dedit. *Cato major.*

Ex vita discedendum est, tanquam ex hospitio, non tanquam ex domo. *Cato Major.*

Si hoc tempore diem tuum non obieris, paucis post diebus est tibi moriendum: quoniam homo natus es. *Sulpitius ad Ciceronem Fam.lib.4.*

Hoc meditatum ab adolescentia debet esse, mortem ut negligamus: sine qua meditatione, tranquillo esse animo quis non potest. *Cato major.*

Quæ potest esse in vita jucunditas, cùm dies & noctes cogitandum sit, jam jamque esse moriendum? 1.*Tusc.*

Non deterret sapientem mors, quæ propter incertos casus quotidiè imminet, & propter brevitatem vitæ nunquam longè potest abesse. 1.*Tuscul.*

Vtrum vivere an mori sit melius, dii immortales sciunt: hominem quidem scire arbitror neminem. 1.*Tuscul.*

A malis mors abducit,, non à bonis. 1 *Tuscul.*

Ipse animi decessus à corpore fit sine dolore, & fit plerunque sine sensu, nonnunquam etiam cum voluptate. Totum hoc leve est, qualecunque sit: fit enim ad punctum temporis. *ib.*

Tunc erimus beati, quum corporibus relictis cupiditatum & æmulationum erimus expertes. *Ib.*

Pellantur istæ ineptiæ pænè aniles: antè tempus mori miserum esse. Quod tandem tempus? naturæne? At ea quidem dedit usuram vitæ, tanquam pecuniæ, nulla præstituta die. Quid est

igitur

igitur quod querare, si repetit, quum vult? ea enim conditione acceperas. Quæ verò ætas longa est? aut quid omninò homini longum? Nonne modo pueros, modò adolescentes in cursu à tergo insequens, nec opinantes assecuta est senectus? Omnia ista perinde, ut cuique data sunt, pro rata parte, aut longa aut brevia dicuntur. 1.*Tusc.*

Mors terribilis est iis, quorum cum vita omnia extinguuntur; non iis, quorum laus emori non potest. *Paradox.2.*

Natura nihil hominibus brevitate vitæ præstitit melius: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus, tot curæ, toties invocata morte, ut nullum frequentius sit votum. *Sen.*

Nemo scit nostrum, quàm propè versetur Deus. Sic itaque formemus animam, tanquam ad extrema ventum sit. Venientem nemo hilaris mortem recipit, nisi qui se ad illam diu composuerit. *Id. Epist.12.*

Nihil æquè tibi proficiet ad temperantiam omnium rerum, quàm frequens cogitatio brevis ævi & hujus incerti. Quicquid facies, respice ad mortem. *Id. in Epist.25.*

Non refert quot annos habeam, sed quot acceperim? Si plus vivere non possum, hæc est mea senectus. Quicunque ad extremum sui fati venerit, hic moritur senex. *Id. in Epist.*

Omnis dies velut ultimus ordinandus est, de felicitate hominis ultimus dies judicat. *Id. ib.*

Vltima hora, qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat: tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. *Id. ib.*

Stultum est somno delectari, mortem horrere: cum somnus assiduus sit mortis imitatio. *Id. in l. de morib.*

Bis mori est, alterius arbitrio mori. Cujus mortem amici expectant, vitam cives oderunt. Crimen relinquit vitæ, qui mortē appetit. Dum est vita grata, mortis conditio est optima. *Idem in Prov.*

§ Apophthegmata.

Aristippus interrogatus, quomodo Socrates obiisset diem? Vt ego, inquit, optarim. Significans, talem mortem quavis vita optabiliorem. *Laert. l.2.c.8.*

Theophrastus jam moribundus interrogatus à discipulis, num quidpiam mandare vellet? respondit: Nihil quidem quod imperaret se habere, nisi quod multa dulcia, gloriæ obtentu, vita mentiatur: nos vero quum vivere incipimus, tùm mori, & nihil inanius esse amore gloriæ. *Laert.*

Lochadus cuidam nuntianti, quòd è filiis ipsius alter interiisset: Olim sciebam, inquit, illi moriendum esse. *Plut. in Lacon.*

Secundus philosophus ab Adriano imperatore interrogatus, quid esset mors: respondit: Æternus somnus, dissolutio corporum, divitum pavor, pauperum desideriū, inevitabilis eventus, incerta pere-

grinatio, latro hominis, somni pater, fuga vitæ, vivorum dissensio, resolutio omnium. *Laert.*

Agis interrogatus, quo pacto quis libertatem suam tueri possit? Si mortem, inquit, contempserit. *Plut. in Lacon.*

Musonius interrogatus, quis optimè extremum diem clauderé posset? Qui semper, respondit, postremum vitæ diem sibi instare proposuit. *Max. serm.* 16.

Anaxagoras absens morti addictus est: id nuncianti: jam olim, inquit, istam sententiam tulit natura æquè in illos, atque in me. *Laert. lib.* 2.

Socrates cuidam dicenti, Athenienses te morte adjudicarunt: Et illos, inquit, natura. *Eras. l.* 3. *apoph.*

M. Antonius Philosophus moriens risit res humanas, & mortem contemnens ad amicos conversus dixit: Quid me fletis, & non potius de pestilentia & communi morte cogitatis? Et quum illi vellent recedere, ingemiscens ait: si jam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens. Et cum ab eo quæreretur, cui filium commendaret, ille respondit: Vobis, si dignus fuerit, & Diis immortalibus. *Iulius Capitolinus.*

Callicratidas percontanti, quam ob causam fortes viri gloriosam mortem ingloriæ vitæ anteponant? Quoniam, inquit, alterum naturæ proprium, alterum peculiariter suum esse ducunt. Nam naturæ beneficio vivunt & ignavissimi: at honestè mori, non contingit, nisi virtute præditis. *Plut. in Lacon.*

Rubrius Flavius cùm à Nerone defecisset, captivus abductus, & mox ad morté damnatus est: verùm cùm à lictore admoneretur, ut fortiter cervicem prætenderet: Utinã, ait, tu tàm fortiter ferias. *Sen.*

Aristides Philosophus interrogatus, quatenus deceat hominem vivere? Tantisper, ait, dum deprehendet mori præstare, quàm in tot calamitatibus vivere. *Stob.*

Diogenes rogatus, num quid mali esset mors? Quo, inquit, pacto malum, cùm præsentem non sentiamus. *Laert. l.* 6.

Anaxarchus dicente ei Alexandro: Suspendam te? Minare his, inquit, è vulgò: mea autem nihil interest, super terram ne, an infra terram computrescãm. *Stob. serm.* 5.

Socrates decrepitam agens vitam, in morbum cùm incidisset, & quidam interrogaret, quomodo sese haberet? Rectè, inquit, utroq; modo. Nam si fuero superstes, plures æmulatores habebo: sin vitam excessero, plures laudatores. *AElian. lib.* 2. *de Var histor.*

Bias cuidam mortem advocanti in liberorum amissione: Cur homo, inquit, ipsam vocas? Nonne etiam, si non vocaveris, veniet? *Max. serm.* 36.

Idem percontatus, quod genus mortis malum esset? Quod, inquit, legibus constitutum est. *Stob.*

Anaxa-

Anaxagoras cùm in exilio agenti nuntiata esset mors filiorum: Sciebam, inquit, me genuisse mortales. *Laert.l.2.c.3. Cic.l.3 Tuscul. quæst. AElian.l.3.de var.histor.*

Gorgias rogatus, an libenter obiret? Minimè, inquit, sed ex hoc domicilio putrescente libenter abeo. *Brus. Stob. serm.*117.

Iulius Cæsar quum inter cœnandum ortus esset sermo, quod genus mortis esset optimum? incunctanter respondit: Inopinatum: & quod optimum judicavit, ipsi contigit. *Plut in apoph.*

Diogenes lugente quodam, quod in peregrina terra moriturus esset, dixit: Quid luges? ô stulte! Vndecunque eadem est via ad sepulchrum. *Ant. in Meliss. part.*1. *serm.*58.

Alphonsus interrogatus, quæ res reges ac privatos, divites ac pauperes, claros & obscuros, denique omnes prorsus exæquaret? respondit: Cinis. *Panorm.l.*4. *de reb gest. Alphonsi.*

¶ Similitudines.

UT nemo miratur liquefactum, quod potuit liquescere: sectum quod erat sectile: exustum quod exustibile: Ita mirandum non est, mortuum esse, qui erat mortalis. *Plut.*

Quemadmodum mutuata pecunia æquo animo reddenda est: Sic vitæ munus, quod mutuo accepimus à Diis, citra querimoniam est reponendum. *Plut.*

Accensam lucernam nemo molestè fert, extinctam dolent omnes: Ita nasci jucundum, mori inamabile. *Plut.*

Quemadmodum clepsydra non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante effluxit: Sic ultima hora, qua esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. *Sen.*

Vt qui se meminerunt inquilinos esse, & in conducto habitare, & modestius se gerunt, & minus gravatim exeunt: Ita qui intelligunt domicilium corporis ad breve tempus à natura commodatum esse, & vivunt temperantiùs, & libentius moriuntur. *Seneca.*

Supra modum deditus vino fæcem quoque exorbet: Sic admodum vitæ avidus, qui ne extrema quidem senecta vult mori. *Sen.*

Vt felicior est, quem ventus acrior cito in portum pertulit, quàm quem venti segnes, & longa tranquillitas lentissimo tædio delassarunt: Ita fortunatior, quem festina mors statim his vitæ malis eximit. *Sen.*

Ignis, qui valentem materiam occupavit, aqua & interdum ruina extinguendus est; ille, qui alimentis deficitur, sua sponte subsidit: Sic facilis est mors senum. *Sen.*

Gladiator tota pugna timidissimus, cùm moriendum est, fortiter adversario jugulum præstat, & errantem gladium sibi attemperat: Sic mors admota etiam imperitis animum dedit, ut præsentem fortiter ferant, qui cùm procul abesset, formidabant. *Sen.*

¶ Exem-

¶ Exempla Sacra.

MOrtis vindicatæ exempla : Mors Asael, 2.*Sam*.3.27. Mors Abner, 1.*Reg*.2.34. Mors Nabaoth, 22.38. Mors Ioas, 2.*Reg*.14.5. 2.*Par*.15.3. Mortis violentæ species diversæ. *Aquis submersorum exempla*; Antiquior mundus, *Gen*.7.21. *Matth*.24.37. *Luc*.17.27. 2.*Petr*.2.5. Pharao cum exercitu, *Exod*.14.28. *Interfectorum ab animantibus*: *Leonibus*. Propheta inobediens, 1.*Reg*.13.24. Socius Prophetæ, 20.36. Viri de Babylone, 2.*Reg*.17.25. *Serpentibus*; Israelitæ, *Num*.21.6. *Sap*.16.&10. 1.*Cor*.10.9. *Vermibus* : Antiochus, 2.*Macchab*.9.&.9. Herodes Agrippa, *Act*.12.23. *Vrsis* : Quadraginta duo pueri, 2.*Reg*.2.24. *Dolo ac proditione occisorum* : Sichimitæ, *Gen*.34.25. Abner, 2.*Sam*.3, 27. Isboseth, 4.6. Amasia, 20.10. Ela, 1.*Reg*.16.10. Sennacherib, 2 *Reg*. 19.37. 2.*Par*.23.21. *Esa*.37.38. Amnon, 2.*Reg*.21.32. 2.*Par* 24. Ioas, 24. 25. Godolias, *Ier*.41.3. *Interemptorum* - Azotij, 1.*Sam*.5.6. *Igne consumptorum* : Sodomitæ, *Gen*.19.&.24.25. Nadab & Abihu, *Levit*.10.2. murmurans populus, *Num* 11.1. mille hominum, *Iud*.9.45. *&c*. Mulier Samsonis, 15.6. Zambri, 1.*Reg*.16.18. quinquagenarii duo, 2.*Reg*.1, &.10.12. filius Achaz, 16.3. 2.*Paral*.28.3, Filii Israel, 2.*Reg*.17.17. filius Manassis, 21.6 *Ier*.29.22. filii de Sepharvaim, 17.31. *Lapidibus obrutorum* : Blasphemator, *Lev*. 24. 23. Colligens ligna in Sabbatho, *Num*.15.35. Achan tollens de anathemate, *Ios*.7.25. Aduram, qui erat super tributa Regis, 1.*Reg*.12.18. 2.*Paral*.10.18. Naboth, 1 *Reg*.21.13. 2.*Paral*.24.22 Divus Stephanus Protomartyr, *Actor*.7.58. *Multitudine populi oppressorum exempla* : Dux incredulus, 2.*Reg*.7.&.17. *A mulieribus interfectorum* : Sisara, *Iud*.4.21. Abimelech, 9.&.52. Holofernes, *Iud*.13.8. *Muri aut alicujus alius ædificij casu oppressorum* : Samson & Principes Philistiim, *Iud*.16.30. Civium Aphec urbis viginti septem millia, 1.*Reg*.20.30. Filii Iob, *Iob*.1.19. à turri Siloe interfecti, *Luc*.13.3. *Peste extinctorum* : Israelitæ, 2.*Sam*.24.15. *Præcipitatorum* : Eli, 1.*Sam*,4.18. Iezabel, 2.*Reg*.9.33. decem millia virorum, 2.*Par*.25.12. *Spinis & tribulis confractorum* : Viri Sochot, *Iud*.8.16. *Suffocatorum* : Meretricis filius, 1.*Reg*.3.19. Benadab, 2.*Reg*.8.15. *Suspensorum* : Pistor Pharaonis, *Gen*.41.13. Principes populi, *Num*.25.4. Rex Hai, *Ios*.8.29. quinque Reges, 10.26. Baana & Rachab, 2.*Sam*.4.12. Achitophel, 17.23. Aman, *Esth*.7.10. decem filii Aman, 9.14. Principes, *Thren*.5.52. duo latrones, *Matth*.27.38. Iudas proditor, & 5. *Actor*.1.18. *A terra absorptorum* : Core, Dathan, &c. *Num*.16.&.32.33. *Deut*.11.6. *Psal*.106.8. *Vim sibi inferentium* : Abimelech, *Iud*.9.54. Samson, 16.29. Saul, 1 *Sam*.31.4. Achitophel, 2.*Sam*. 17.23. Zambri, 1.*Reg*.16.18. Ptolemæus, 2.*Macch*.10.13. Razias, 14.41. Iudas proditor. *Matth*.27.5. *Act*.1.18. *Vi occulta divinitus extinctorum* ; Her & Onan, *Gen*.38.&.7.10. Ægyptii, *Exod*.12.29. Israelitæ, *Num*.11.33. Exploratores, qui terræ detraxerant, 14.37. Bethsamitæ, 1.*Sam*.6.19. Oza, 2.*Sam*.6.7. Ananias & Saphira. *Act*.5.&.10. *Violento*

partu exanimatorum: Rahel, *Gen.* 35.18. Vxor Phinees, 1. *Sam.* 4.19.

Mortis preciosæ justorum exempla: Abel, *Gen* 4.8. *Hebr.* 11.4. Henoch, *Gen* 5.24. Abraham, 25 8 Isaac, 35.29 Iacob, 49 33. Ioseph 50.26. Aaron, *Num.* 20.28. Moses, *Deut.* 34.5. Samuel, 1. *Sam.* 25.1. David, 1. *Reg.* 2.10. 1 *Par.* 29.28. Elias, 2. *Reg.* 2.11. Zacharias, 2 *Par.* 24.21. *Matth.* 23.35. Tobias senior & junior, *Tob.* 14.13. Iob, *Iob.* 42.17. Matthathias, 1. *Macch.* 2.70. Iudas Macchabæus, 9.18. 2. *Macch.* 6.31. Septem fratres & Mater, 7.1. &c. Ioannes Baptista propter veritatem decollatus, *Marc* 6 28. Lazarus, *Luc.* 16.22 Latro à dextris Christi pendens, 23.43. Stephanus, *Act.* 7.60.

Mortis horrendæ malorum exempla: Cain, vulgo à Lamecho occisus, *Gen* 4. v.23.24. quinq; civitates Sodoma, Gomorrha, &c. 19.24. Sichem, 34 25. Pharao cum exercitu, *Exod.* 14.28. Nadab, &c. *Levit.* 10. 2. *Num.* 3.4. & 26 61. 1. *Par.* 24 2. Core, Dathan, Abiron, cum suis complicibus, *Num.* 16.32. Adonibesech, *Iud.* 1.6. Sissara, 4.21. Eli, 1. *Sam.* 4.18. Goliath, 17.50. Saul, 31.4. Amalechitæ filius, 2. *Sam.* 1.16. Ammon, 13 v. 28.29. Achitophel, 17 23. Absalom, 18, 14, Seba, 20 22. Ioab, 1 *Reg.* 2.34. Achab 22.34. Dux incredulus, 7.17. Benadab. 8.15. Athalia, 11.16. Sedechias, 25.6. Holofernes, *Iud.* 13.10. Balsazer, Rex Chaldæus, *Dan.* 5.30. Danielis accusatores, 6.24. Alchimus, 1. *Macch.* 9.55. Andronicus, 2. *Macch.* 4 38. Antiochus, 9.9. Menelaus. 13.4. Dives cujus agri exuberabant, *Luc.* 12.20. Dives epulo, 16 22.

¶ HIEROGLYPHICA.

IN divinis literis *framea*, ut & alia telorum genera, *mortis* hieroglyphicum habetur. Ita Theologi & Psalmi loco: Erue à framea Deus animam meam. *Pier. Val. l.* 42 *pag.* 411. *B.*

Apud Scythas (qui multa quoque Aegyptiorum more confinxerunt, à quibus etiam instituti sunt, ut quibusdam veterum placet) *gladius* erat *mortis* symbolum. *Id l.* 42. *pag.* 416. *E.*

Colus quoque atque *pensa* tantum, staminibus abruptis, *mortis* habere significationem tradunt, ex fabula Parcarum, quarum munus est, suum unicuiq; rei finem præscribere. *Id. Pier. l.* 48 *p.* 471. *B.*

Pinus arbor *mortis* quoque hieroglyphicum est, de qua observatum, arborem illam excisam semel, nunquam suppullulascere. *Id. lib.* 52 *pag* 504. *F.*

Cupressus etiam arbor in ostentis *mortis* indicium fuit: unde & mortis esse hieroglyphicum nonnulli affirmant. *Vide Pier. Val. l.* 52. *pag.* 504. *D.*

MOTUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. Metamorph. 15. v.165.

Omnia mutantur, nihil interit: errat, & illinc
Huc venit, hinc illud.

Idem

Ibidem. v.257

——— *Cum sint huc forsitan illa,*
Hac translata illuc: summa tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim: sic ad ferrum venistis ab auro
Secula; sic toties versa est fortuna locorum.

Lucret. lib. 1. de Nat. rerum.

Semper in assiduo motu res quaque geruntur.

Boetius Metro. 9. lib. 3.

——— *Qui tempus ab aevo*
Ire jubes, stabilisq; manens das cuncta moveri,

Manilius lib. 4. Astron.

Est aquale nihil: terrenos aspice tractus,
Et maris, & notis fugientia flumina ripis:
Crimen ubique frequens, & laudi noxia juncta est.
Sic sterilis terris latis intervenit annus:
Ac subitos rumpit parvo discrimine foetus.
Et modo portus erat pelagi, jam facta Charybdis:
Laudatique cadit post paulum gratia Ponti:
Et nunc per scopulos, nunc campos labitur amnis:
Aut faciens iter, aut quarens venitve reditve.

Vide Natura.

MULIER.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

llax gratia, & vana est pulchritudo: mulier autem timens eum, ipsa laudabitur. *Prov.* 31.

undamenta æterna supra petram solidam, & mandata Dei in le mulieris sanctæ. *Eccl.* 26.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem te- adulteram, stultus est & insipiens. *Prov.* 18.

Melius est sedere in pinna tecti, quàm cum muliere litigiosa, partem ædium habet. *Ib.* 21.

Melius est habitare in terra deserta, quàm cum muliere rixosa & unda. *Ibid.*

Tecta perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparan- *Ib.* 27.

Omnis plaga tristitia cordis est, & omnis malitia, nequitia mulie- Et omnem plagam & non plagam videbit cordis, & omnem ne- tiam & non nequitiam mulieris. *Eccl.* 25.

Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira, super n mulieris. Commorari leoni & draconi placebit, quàm ha- bita-

bitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem ejus, & obcæcabit vultum suum tanquam ursus, & quasi saccum ostendet in medio proximorum. Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit modicum &c. *Ib.*

Brevis omnis malitia super malitiam mulieris, sors peccatorum cadet super illam. Sicut ascensus arenosus in pedibus veterani: Sic mulier linguata homini quieto. *Id. ib.*

Mulieris ira, irreverentia, & confusio magna. *Ib.*

Mulier si primatum habeat, contraria est viro suo. Cor humile & facies tristis, & plaga mortis, mulier nequam. *Ib.*

Dolor cordis & luctus, mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguæ omnis communicans. *Ib.* 26.

Mulieres subditæ estote viris, sicut oportet in Domino. *Col.* 3.

Quod monile aureum est in rictu porci, id est mulier pulchra & fatua. *Prov.* 11.

Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate ornantes se, non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. 2. *Tim.* 2.

Noli discedere à muliere sensata & bona, quam sortitus es in timore Domini: Gratia enim verecundiæ illius super aurum. *Eccl.* 7.

Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam. Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua, & confundaris. *Ibid.* 9.

Beatus qui habitat cum muliere sensata. *Ib.*

Mulieris bonæ beatus vir: nam numerus dierum ipsius duplicabitur. Mulier fortis oblectat virum suum, & annos vitæ illius in pace implebit. Pars bona mulier bona, in parte bona timentium Deum, dabitur viro pro factis suis. *Ib.* 26.

Mulier gratiosa inveniet gloriam. *Prov.* 11.

Mulier sensata, & tacita, non est immutatio eruditæ animæ. Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata. *Eccl.* 26.

Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. *Ib.*

Ædificatio civitatis confirmabit nomen, & super hanc mulier immaculata computabitur. *Id.* 40.

Sapiens mulier ædificavit domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet. *Pro.* 14.

❡ SENTENTIÆ PATRUM.

Nihil esse sentio, quod magis ex arte dejiciat animum virilem quam blandimenta fœminæ, cordiumque ille contractus, sine quo uxor haberi non potest. *Aug. l.* 8. *Soliloq.*

Mulier nec docere potest, nec testis esse, nec fide dicere, nec judicare: quan-

...ndò magis non [illegible] inveniat. *[illegible]* ...
Samson [illegible] & forte [illegible] ...
[illegible] ... , sed [illegible] ...
...[illegible] ... , sed ... ipsé ...
...eris [illegible] ... *Ambr. Lib.* ...
[illegible]

Hospitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pe... terant. Omnes puellas aut virgines Christi aut aequaliter ...ora, aut aequaliter dilige. Nec sub eodem tecto cum muli... , nec praeterita castitate confidas: nec Samsone fortior, nec ...id e sanctior, nec Salomone potest esse sapientior. *Hier. ad Epist. Nepot.*

...ix est [illegible] ... & [illegible] ...mudias, [illegible] ... pertrans... *Id. in Epist. ad* [illegible]

Novi ego [illegible] ... & [illegible] ... senili ...descentibus [illegible] ... pu... superato, [illegible] ...ritalem. *[illegible] ad* [illegible]

Matrem [illegible] ... quarum ...ns cordi [illegible] & [illegible] ... An...ulas, quae [illegible] ... : & quam...ilior est earum [illegible] ... facilior est [illegible] ...

...la sit pulchra, illa [illegible] , illa [illegible] ... socias, quae ...it se pulchram esse, quae negligit formae [illegible] ... & procedens ...ublicum, non pectus & colla [illegible] ... cer... ...s aperit: sed quae celat faciem, & vix oculo [illegible] ... nuntius est ...nte ingreditur. *Id. in Epist.*

...xorem pauperem a...re difficile est: divitem ferre tormentum. Quid prodest diligens custodia, cum uxor servari impudica non ...it, pudica non debeat: infida enim custos castitatis est necessi... & illa vere pudica dicenda est, cui licuit peccare, sed noluit. *...n cont. Iovin.*

...ulchra citò adamatur, foeda facile concupiscit: difficile custodi... quod plures amant. Molestum est possidere, quod nemo ha... dignetur: minore tamen miseria deformis habetur, quàm for... ...a servatur. *Ibid.*

...ihil tutum est, in quo totius populi vota suspirant: alius forma ...s ingenio, alius faceti s, alius liberalitate sollicitat, aliquo mod... ...gnatur, quod undique incessitur. *Id. ib.*

...uid aliud est mala mulier, nisi amicitiae inimica, ineffugabil... ...a, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calami... domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura... ...i colore depicta? *Chrysost. super Matth.* 19.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. in Eutrop. lib.1. v.331.

Nascitur ad fructum mulier, prolemque futuram.

Plaut. in Sticho.1.2.

Quæ tibi mulier videtur sapientissima?
Quæ tum, quum res secundæ sunt, se poterit noscere:
Et illa, quæ æquo animo patietur sibi esse pejus, quam fuit.

Vergil. lib.8. Æn. v.408.

——— *Quum fœmina primum,*
Cui tolerare colo vitam tenuique Minerva,
Impositum cinerem & sopitos suscitat ignes,
Noctem addens operi: famulasque ad lumina longo
Exercet penso, castum ut servare cubile
Conjugis, & possit parvos educere natos.

Ausonius in Biantis sententiis.

Quæ casta est? De qua mentiri Fama veretur.

Ovid. lib.3. amor.4.

Si qua metu dempto casta est, ea denique casta est:
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.

Plautus in Sticho. 1.2.

Vbi facillimè spectatur mulier, quæ ingenio est bono?
Cui malefaciendi est potestas, quæ ne faciat, id temperat.

Horat. Satyr.5. lib.2.

Sic tibi Penelope frugi est: quæ si semel uno
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Vt Canis, à corio nunquam absterrebitur uncto.

Seneca in Hippolito. v.557.

Sed dux malorum fœmina & scelerum artifex
Obsedit animos: cujus incesta stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premunt.

Iuven. Satyr.10.

——— *Mulier sævissima tunc est,*
Cum stimulos odio pudor admovet.

Ovid. lib.2. de Arte amandi.

Sed neque fulvus aper mediâ tàm sævus in irâ est,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet:
Nec brevis ignaro vipera læsa pede:
Fœmina quam socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasq; ruit: positoque decore
Fertur, ut Aonij cornibus icta Dei.

quantò magis non potest imperare. *Idem in quæst. ex utr. Test.*

Samson validus & fortis leonem suffocavit, sed amorem suum suffocare non potuit. Vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum. Messes incendit alienas, sed unius ipse mulieris accensus igniculo, messem suæ virtutis amisit. *Ambr. l. 1. de David.*

Hospitiolum tuum aut rarò, aut nunquam mulierum pedes terant: omnes puellas aut virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Vide ne sub eodem tecto manseris, nec præterea castitate confidas: nec Samsone fortior, nec Davide sanctior, nec Salomone poteris esse sapientior. *Hier. in Epist. ad Nepot.*

Vix est ita turpis, aut senio confecta, quæ non gaudeat, & libenter audiat, si dicatur esse pulchra. Delectant castas etiam præconia formæ. *Id. in Epist. ad matrem.*

Novi ego quasdam jam maturioris & plerasque generis libertini adolescentibus delectari, & filios quærere spirituales, paulatim pudore superato, per ficta matrum nomina erumpere in licentiam maritalem. *Id. ad Rust. mo.*

Matrem tuam ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum vivat sub pectore vulnus. Ancillulas, quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidiis: & quantò vilior est earum conditio, tantò facilior est ruina. *Id. ib.*

Illa sit pulchra, illa sit amabilis, illa habenda inter socias, quæ nescit se pulchram esse, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum, non pectus & colla denudat, nec pallio denudato cervices aperit: sed quæ celat faciem, & vix oculo, qui viæ nuntius est, patente ingreditur. *Id. in Epist.*

Vxorem pauperem alere difficile est: divitem ferre tormentum est. Quid prodest diligens custodia, cum uxor servari impudica non possit, pudica non debeat? Infida enim custos castitatis est necessitas: & illa verè pudica dicenda est, cui licuit peccare, sed noluit. *Idem cont. Iovin.*

Pulchra citò adamatur, fœda facile concupiscit: difficile custoditur, quod plures amant. Molestum est possidere, quod nemo habere dignetur: minore tamen miseria deformis habetur, quàm formosa servatur. *Ibid.*

Nihil tutum est, in quo totius populi vota suspirant: alius formâ, alius ingenio, alius facetiis, alius liberalitate solicitat, aliquo modo expugnatur, quod undique incessitur. *Id. ib.*

Quid aliud est mala mulier, nisi amicitiæ inimica, ineffugabilis pœna, necessarium malum, naturalis tentatio, desiderabilis calamitas, domesticum periculum, delectabile detrimentum, mali natura, boni colore depicta? *Chrysost. super Matth. 19.*

§ SEN-

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. in Eutrop. lib.1. v.331.
Nascitur ad fructum mulier, prolemque futuram.
Plaut. in Sticho.1.2.
Quæ tibi mulier videtur sapientissima?
Quæ tum, quum res secundæ sunt, se poterit noscere:
Et illa, quæ æquo animo patietur sibi esse pejus, quam fuit.
Vergil. lib.8. Æn. v.408.
——— *Quum fœmina primum,*
Cui tolerare colo vitam tenuique Minerva,
Impositum cinerem & sopitos suscitat ignes,
Noctem addens operi: famulasque ad lumina longo
Exercet penso, castum ut servare cubile
Conjugis, & possit parvos educere natos.
Ausonius in Biantis sententiis.
Quæ casta est? De qua mentiri Fama veretur.
Ovid. lib.3. amor.4.
Si qua metu dempto casta est, ea denique casta est:
Quæ, quia non liceat, non facit, illa facit.
Plautus in Sticho. 1.2.
Ubi facillimè spectatur mulier, quæ ingenio est bono?
Cui malefaciendi est potestas, quæ ne faciat, id temperat.
Horat. Satyr.5. lib.2.
Sic tibi Penelope frugi est: quæ si semel unô
De sene gustarit, tecum partita lucellum,
Ut Canis, à corio nunquam absterrebitur uncto.
Seneca in Hippolito. v.557.
Sed dux malorum fœmina & scelerum artifex
Obsedit animos: cujus incestæ stupris
Fumant tot urbes, bella tot gentes gerunt,
Et versa ab imo regna tot populos premunt.
Iuven. Satyr.10.
——— *Mulier sævissima tunc est,*
Cùm stimulos odio pudor admovet.
Ovid. lib.2. de Arte amandi.
Sed neque fulvus aper media tam sævus in irâ est,
Fulmineo rabidos dum rotat ore canes:
Nec lea, cum catulis lactentibus ubera præbet:
Nec brevis ignaro vipera læsa pede:
Fœmina quam socij deprensa pellice lecti
Ardet, & in vultu pignora mentis habet.
In ferrum flammasq; ruit: positoque decore
Fertur, ut Aonij cornibus icta Dei.

Seneca in Hercule Oet. v.233.

O quàm cruentus fœminas stimulat dolor;
Cum patuit una pellici & nupta domus!
Scylla & Charybdis Sicula contorquens freta
Minus est timenda: nulla non melior fera est.

Ovid. lib. 1. Amor. 6.

Nox, & amor, vinumq; nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat: Liber, Amorq; metu.

Plautus in Bacchid. 1.1.

Istoc illecebrosius
Fieri nihil potest: nox, mulier, vinũ, homini adolescentula.

Iuven. Satyr. 6. v. 165.

Quis feret uxorem, cui constant omnia? malo,
Malo Venusinam, quam te Cornelia mater
Grachorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Ex Græcis Comicis.

Γυνὴ γὰρ οἴκῳ πῆμα καὶ σωτηρία.
Salus & exitium mulier est ædibus.
Γυναικὸς ἐσθλῆς ἐστι σώζειν οἰκίας.
Quæcunq; mulier est proba, hæc servat domum.
Γυνὴ δὲ χρηστὴ πηδάλιόν ἐστ' οἰκίας.
Est, quæ proba uxor, gubernaculum domus.
Γυναικὶ πάσῃ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.
Decus mulieri cuilibet silentium.
Γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, κ' οὐ χρυσία.
Mores mulierem non monilia decorant.
Καλὸν γυναικὸς εἰσορᾷν καλοὺς τρόπους.
Res pulchra, morum pulchritudo fœminæ.
Γυναικὶ δ' ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις.
Natura non vult imperare fœminam.
Γυνὴ τὸ σύνολον ἐστὶ δαπανηρὸν φύσει.
Natura fecit sumptuosas fœminas.
Γυνὴ γὰρ οὐδὲν οἶδε, πλὴν ὃ βούλεται.
Scit mulier illa sola scire quæ libet.
Γυναικὸς ἐσθλῆς ἐπιτυχεῖν οὐ ῥᾴδιον.
Haud facile conjugem nanciscier bonam.
Θάλασσα καὶ πῦρ καὶ γυνὴ, κακὰ τρία.
Tria sunt mala, æquor, ignis, atq; fœmina.
Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή.
Est mulier improba aspidis virus malum.

¶ Apophthegmata.

PRotagoras interrogatus, quam ob causam inimico filiam nuptum dedisset? Quia (inquit) nihil ei dare poteram deterius. *Ant. serm. de mul. for. &c.*

Solon à quodam rogatus, an uxor esset ei ducenda? Si turpem duxeris, inquit, habebis pœnam: sin pulchram, habebis communem. *Eodem serm.*

Aristippus mulierem parvam, sed pulchram conspicatus: Parvum quidem pulchrum, inquit: magnum autem malum. *Ant. serm. de muliere forti, &c.*

Iulia Augusti Cæsaris filia à parente castigata, quod cum adolescentibus luxuriosissimis procacius ambularet, respondit: Hi mecum senes fient, licet modò sint juvenes. *Eras. l. 4. apoph.*

Secundus philosophus interrogatus, quid esset mulier mala? respondit: Viri naufragium, domus tempestas, quietis impedimentum, vitæ captivitas, quotidianum damnum, voluntaria pugna, sumptuosum bellum, belua conviva, solicitudo confidens, leæna complectens, exornata Scylla, animal malitiosum, malum necessarium. *Max. serm. 39.*

Democritus sciscitatus, cur, cum magnus esset, parvam duxisset uxorem? Ego (inquit) in malo eligendo, quod minimum erat, elegi. *Eodem serm.*

Philonis uxor in complurium fœminarum cœtu interrogata, cur sola ex omnibus aureo non uteretur ornatu? Satis, inquit, uxori magnus ornatus viri sui virtus est. *Ib.*

¶ Similitudines.

UT nemo sentit, qua parte stringat calceus, nisi qui indutus est: Ita nemo novit ingenium mulieris, nisi qui duxit uxorem. *Plut.*

Muta cicada miraculo est, quòd ipsum genus sit garrulum: sunt autem huiusmodi in agro Rhegino: Sic magis admiramur constantiam & silentium in fœmina, quod ipsum genus mutabile sit & loquax *Plut. l. 11. c. 27.*

¶ Exempla Biblica.

MVlierum fides ac pietas, *Exempla:* Obstetrices, *Exod.* 1. ℣. 17. Rahab, *Ios.* 2. ℣. 1. 4. *Hebr* 11. ℣. 3. Ruth, *Ruth.* 1. ℣. 16. Noemi, 2. 12. Pueri vivi mater, 1. *Reg.* 3. ℣. 26. Sareptana, 17. ℣. 9. Sunamitis, 3. *Reg.* 4. ℣. 9. 10. *&c.* Iosaba, 11. ℣. 2. Esther, *Esth.* 4. ℣. 16. *&* 5. ℣. 1. Mulier sanguinis profluvio laborans, *Matth.* 9. ℣. 21. *&* 15. ℣. 22. Chananæa, ℣. 25. 27. 28. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, *Marc.* 16. 1. *Ioan.* 20 ℣. 1. Elizabeth, *Luc.* 1. ℣. 42. 45. Deipara virgo, ℣. 38. Anna, 2. ℣. 36. 38. Peccatrix, 7. ℣. 50. Martha, 10. ℣. 38. *Ioh.* 11. ℣. 27. Vidua paupercula, 21. ℣. 2. Christi Discipulæ, 23. ℣. 27. 49. Samaritana, *Ioh* 4. ℣. 25 29. Deipara virgo, & eius comites, 19. ℣. 25. Tabitha, *Act* 9. ℣. 36. Maria Marci mater, 12. ℣ 12. Lydia, 16. ℣. 14.

Mulierum fortitudo. *Exempla*: Debora, *Iud*.4.℣erſ.9. Michol, 1.*Sam*.19.℣.12. Sara, filia Raguelis, fortiter & patienter tulit contumeliam ab ancilla illatam, *Tob*.5.℣.7.*&c*. Eſther Regina periculo ſe expoſuit pro gente ſua, *Eſth*.5.℣.1.2 *&c*. Iudith, *Iudith* 13.℣.8.9. Legatur etiam mirabilis fortitudo matris ſeptem Filiorum, 2. *Macch*. 7.℣.1.2.*&c*. Deipara virgo & ejus comites, *Ioan*.19. ℣.15. Maria Magdalene, 20.℣.1.

Mulierum pietatis & compaſſionis *exempla*: Rebecca, *Gen*.24. ℣.17.18. Obſtetrices, *Exod*.1.℣.17. Filia Pharaonis, 2.℣.6. Rahab. *Ioſ*.2. ℣.4.12. Ruth, *Ruth*.1.℣.16. Noemi, 2.℣.12. Pueri vivi mater, 1.*Reg*.3. ℣.26. Sareptana, 17.℣.9. Sunamitis, 2 *Reg* 4 ℣.9.10. Ioſaba, 11.℣.2. Eſther non vocata accedit ad Aſſuerum, ut pro gente ſua apud eum intercederet, *Eſth* 5. ℣.2.*&c*. Maria Magdalena, Iacobe, & Salome, *Marc*.16.℣.1. Ioanna, Suſanna, &c. *Luc*.8.℣.2. Martha, 10.℣.38. Paupercula vidua, 21 ℣.1. Diſcipulæ Chriſti, 23.℣.27. Vxor Pilati, *Matth*. 27.℣.19. Mater Chriſti, *Ioannis*.2.℣.3. Et ejus comites, 19.℣.25. Tabitha, *Actor*.9.℣.16. Maria Marci mater, ad quam Petrus liberatus divertit, 12.℣.12. Lydia, 16.℣.14.15.

Mulierum ſapientum *exempla*: Sara, *Gen*.21.℣.9.10. Rahab, *Ioſ*.2. ℣.9.12.13. Debora, *Iudic* 4.℣.4. Ruth, *Ruth* 2.℣.1. Anna, 1.*Sam*.1 ℣.15. Abigail, 25.℣.18.32.33. Mulier Thecuitis, 2 *Sam*.14.℣.19. Mulier ſapiens, 20.℣.16. Bethſabee, 1.*Reg*.1.℣.16.17. Meretrix, 3.℣.26 Regina Saba, 10.℣.1. 2 *Par*.9.℣.1. Vidua Sunamitis, 2.*Reg*.4.℣.2. Hulda Propheteſſa, 22.℣.15.19. Eſther, *Eſth*.7.℣.1.2.3. Vxor Pilati, *Matth*.27.℣.19. Vtraq; Maria, 28.℣.9. Deipara virgo, *Luc*.1.℣.34.38.46 *&* 2.℣.48. Elizabeth, ℣.41.43. Maria ſoror Marthæ, *Luc*.10.℣.39. Martha, *Ioan*.11.32.

Mulierum ſtultiloquii *exempla*: Sara, *Gen*.18.℣.10.11.12. Rachel, 30.℣.1. Dalila, propoſitionis obſcuræ enodationem in damnum mariti ſui indicat civibus ſuis, *Iudic* 14.℣.17 *&* 16.℣.18. Michol 2 *Sam*. 6.℣.20. Meretrix altera, 1.*Reg* 3.26. Vxor Tobiæ, *Tob* 2.℣.22. Ancilla Saræ, 3.℣.8. Vxor Aman, *Eſth*.5.℣.14. Vxor Iob, *Iob*.2.℣.9. Mater Zebedæi, *Matth*.20.℣.20.21.

Mulierum aviditatis & concupiſcentiæ *exempla*: Eva, *Gen*.3.℣.6. Sarai, 16.℣.1.2. Filiæ Loth, 19.31 *&c*. Rebecca, 24.℣.58. Rachel, 30.℣.1. Dina, 34.℣.1. Vxor Potipharis, 39.℣.11. Axa, *Ioſ*.15.℣.17.18.19. Anna, 1.*Sam*.7.℣.8 Sunamitis, 2 *Reg*.4.℣.22.23.24. Athalia, ℣.11. Anna uxor Tobiæ, *Tob*.11.℣.5. Eſther, *Eſth*.9.℣.12.13. Rhode, *Act*.12.℣.14.

Mulierum officia: *Primo*, Maritum amore complecti. *Exempla*: Michol, 1.*Sam*.18.℣.28. Sara Tobiæ uxor, *Tob*.10.℣.12. *Secundò*, monere de pietate. *Exempla*: Sunamitis, 2.*Reg*.4.℣.9.10. Eſther, *Eſth*.7. ℣.1.2.*&c*. *Tertiò*, illi parere & honorem deferre. *Exempla*: Sara juxta mandatum Abrahæ mariti, ſubticet ſe eſſe uxorem Abrahæ, *Gen*.12.℣.14.*&c*. & dominum eum vocat, 1.*Pet*.3.℣.6. Sunamitis veniam petit à marito eundi ad Eliſæum, 2.*Reg*.4.℣.22. *Quartò*, mariti miſe-

miserias patientia & consolatione sublevare. *Exempla*: Sephora, *Exod*.4.25. Michol, 1.*Sam*.19.℣.11.12. Vxor Ieroboam consulit Ahiam, 1.*Reg*.14.℣.4. Iezabel, 21 ℣.7. Tobiæ uxor, *Tob*.2 ℣.19.20. *Quinto*, sequi maritum quo venerit. *Exempla*: Sara, *Gen*.12.℣.1.2 *&* 20.℣.1.2. Rebecca ex Mesopotamia venit ad Isaacum in Canaan, 24 ℣ 61. Lea & Rachel Iacobum profugum sponte sequuntur, 31. 14. Sephora similiter sequitur Mosen, *Exod*. 4. ℣. 20. Davidem exulem in terra Geth, Vxores, 1.*Sam*.27.℣ 3. Mulieribus etiam legendum Deuteronomium, *Deut*.31.℣.12. Mulieribus prædicat Paulus, *Act*.16.℣.13.

Mulieres steriles fœcundæ redditæ *Exempla*. Sara uxor Abraham, *Gen*.16.℣.1. *&* 21 ℣.1. Rebecca, 25.℣.21. Rachel, 30.℣.1.22.23. Vxor Manue, *Iud*.13.℣.2.24. Anna, 1.*Sam*.1.℣.5.20. Elisabeth, *Luc*.1. ℣.7 57.

Mulierum astutiæ & fallaciæ *exempla*: Filiæ Loth, *Gen*.19. ℣ 32. Rebecca, 27.℣.16. Rachel, 31.℣.35. Vxor Potipharis, 39.℣.13.14.15.16. Obstetrices, *Exod*, 1.℣.19. Filiæ Moabitarum, *Num*.25. ℣.2. Rahab, *Iosu*.2.4. Iahel, *Iudic* 4. ℣ 18. Vxor Samsonis, 14 ℣.16. Dalila, 16.℣.15. Michol, 1.*Sam*.19.℣.21. Mulier Thecuitis, 2.*Sam*, 14.4 Mulier quædam, 17.℣.19. Mulier meretrix, 1.*Reg*.3.℣.20. Iezabel, 21.℣.8. Iudith, *Iudith*.10.℣.12.*&c*. Herodias, 6.℣.19.21.22.24.

Vide Vxor.

MULTITUDO MALORUM.

¶ EXEMPLA SACRA.

MVltitudinis malorum *exempla*: Antiquior mundus. *Gen*.7.℣ 21. Sodoma, Gomorrha, &c. 19 ℣ 14. Fratres Ioseph, inter quos duo tantum inventi sunt, Ruben & Iuda, qui laborarent pro liberando Iosepho, sed prævaluerunt mali, *Gen* 37.℣.22.26. Ismael filii plures fuerunt, quam filii Isaaci, *Gen*.25.℣ 13.*&c*. Israelitarum ingens fuit numerus, sed ex illis duo tantum (qui quidem ex Ægypto egressi erant) Iosue & Caleb, in promissam terram Chanaan sunt ingressi, *Num*.1.℣.46.*&* 14.℣.30. Plures fuerunt cum Absolone regnum patris invadente, quàm cum Davide, 2.*Sam*.15.℣.21.

V. de Malitia.

MUNDUS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

IN principio creavit DEVS cœlum & terram. *Gen*. 1.

Dominus fecit terram in fortitudine sua, & præparavit orbem in sapientia, & prudentia sua extendit cœlos. *Ier*. 51.

Creavit Deus cœlum & terram. Terra autem erat inanis & vacua; & tenebræ erant super faciem abyssi. *Gen* 1.

Ex hac autem materia invisa creavit omnipotens Dei manus orbem terrarum. *Sapient*. 11.

ixit quoque Deus: fiat firmamentum in medio aquarum, & iat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque s quæ sub firmamento, ab his, quæ erant super firmamentum: ctum est ita, vocavitque Deus firmamentum Cœlum. *Gen.* 1.
spiciamus itaque ad cœlum & terram, & ad omnia, quæ in eis & intelligamus, quia ex nihilo fecit illa Deus 2. *Macch.* 7.
ndasti Domine terram super stabilitatem suam, non inclinabi- n seculum seculi. Abyssus sicut vestimentum amictus ejus, su- montes stabunt aquæ: ab increpatione tua fugient, Ascendunt tes, descendunt campi in locum, quem fundasti eis. *Psal.* 103.
rbem terrarum fundavit Deus super maria, & super flumina aravit eum. *Psal.* 24.

§ SENTENTIAE PATRUM.

Vndus iste periculosior est blandus, quàm molestus: & magis cavendus, quum se illicit diligi, quam quum admonet cogitq; emni. *August. ad Dioscor.*

hoc mundo non timere, non dolere, non laborare, non peri- ri, impossibile: sed plurimum interest, qua causa, qua expecta- , quo animo quisque patiatur. *Ib.*

amatores mundi! cujus rei gratia militatis? major non esse rit spes vestra in mundo, quam ut amici mundi sitis. Ibi nisi fragile plenum periculis, & per quot particulas perveni- d majus periculum? pereant hæc omnia, & dimittamus hæc & inania? conferamus nos ad solam inquisitionem eorum, finem non habent: vita hæc miseria est: mors incerta subitò pit: & post hæc negligentiæ pœna supplicio luenda est: *Id. lib.* ss.

undus transit & concupiscentia ejus. Quid vis? utrum amare poralia, & transire cum tempore? an Christum amare & in num vivere? *Id super Epist. Ioan.*

ce turbat mundus, & amatur: quid si tranquillus esset? for- quomodo hæreres, qui sic amplecteris fœdum? Flores ejus modo colligeres, qui à spinis non revocas manum? *Id. in Psal.*

incula hujus mundi asperitatem habent veram, jucunditatem m, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, dam quietem, rem plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem. ist.

ce ruinosus mundus est, & sic amatur: Quid si dulcis esset? ô de immunde tenebras pariens: Quid faceres si maneres? Quid es dulcis, si amarus alimenta metiris? *Id. in serm.*

scite in hoc mundo supra mundum esse, & si corpus geritis, et in vobis ales interior. *Ambr. l. de Virg.*

ncti viri, quia nihil hujus mundi appetunt, procul dubio nul- multibus in corde premuntur. *Greg. in moral.*

Cui

Cui Christus incipit dulcescere, necesse est amarescere mundum. *Bern. in serm.*

Plenus est mundus spinis, quæ in terra sunt, in tua carne sunt: versari in his, & minime lædi, divinæ potentiæ est, & non virtutis nostræ. *Idem sup. Cant.*

Mundus est, ubi malitiæ plurimum, ubi sapientiæ modicum, ubi omnia sunt viscosa, omnia lubrica, omnia opera tenebris & obsessa laqueis: ubi periclitantur animæ, affliguntur corpora, ubi omnia vanitas, & afflictio spiritus. Et in Ioele dicitur: Confusum est gaudium à filiis hominum. *Id. in serm.*

Mundus clamat, ego deficiam. Caro clamat, ego inficiam. Diabolus clamat, ego decipiam. CHRISTVS verò dicit, ego reficiam. *Idem.*

Periculum probat transeuntium raritas, pereuntium multitudo. In mari Massiliæ de quatuor navibus non perit una: in mari hujus mundi de quatuor animabus vix evadit una. *Ib.*

Habemus pro mari mundum, pro navi ecclesiam, pro velo pœnitentiam, pro gubernaculo crucem, pro nauta Christum, pro vento Spiritum Sanctum. *Chrysost. super Matth.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Manil. lib. 1. Astronom.

Sed facies quæcunque tamen sub origine rerum
Convenit, & certo digestum est ordine corpus.

Id. ibid.

Est igitur tellus mediam sortita cavernam
Aëris, & toto pariter suspensa profundo,
Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem
Vndique surgentem pariter, pariterque cadentem.
Hæc est naturæ facies: sic mundus & ipse
In convexa volans teretes facit esse figuras
Stellarum, Solisque orbem, Lunæque rotundum
Aspicimus tumido quærentis corpore lumen,
Quod globus obliquos totus non accipit ignes.
Hæc æterna manet Divisq; simillima forma,
Cui neque principium est usquam, nec finis, in ipso
Sed similis toto remanet perq; omnia par est.

Id. ibid.

Quicquid subduxit flammis natura, pepercit
Succubitura oneri, formas distinguere tantum
Contenta, & stellis ostendere sidera certis.
Ignea designat species, atque ignibus ignes
Respondent, media extremis, atque ultima summis
Redduntur.

Id. ibid.

At manet incolumis mundus, suaque omnia servat,
Quæ nec longa dies auget, minuitq; senectus.
Nec motus puncto currit, cursusque fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem.
Non alium videre patres, aliumve nepotes
Aspicient.

Lucan. lib. 1. bel. civil.

—— —— Sic cum compage soluta
Secula tot mundi suprema coegerit hora,
Antiquum repetent iterum chaos, omnia mixtis
Sydera syderibus concurrent, ignea Pontum
Astra petent, tellusq; extendere littora nolet &c.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

UNiversus hic mundus una civitas communis Deorum atque hominum existimanda est. *Cic. de Leg.*

Sin alia causa est, cur mortalem fecerit mundum, non quemadmodum Platonici dicunt sempiternum. *Id. de Nat. Deor.*

Quid enim mundo præstantius? lauda quam putas speciem: portio à te laudabitur mundi. *Apuleius de dogm. Plat.*

Amor mundi nos in fortunæ potestatem adducit. Hic amissis liberis mœstus, hic solicitus ægris, hic turpibus, & aliquam passus infamiam tristis. Hanc imaginem animo tuo propone, ludos facere fortunam, & hunc mortalium cœtum, honores, divitias, gratias excutere: quorum alia inter diripientium manus scissa sunt, alia infida societate divisa, alia magno detrimento eorum, in quos devenerant, deprehensa. *Sen.*

¶ APOPHTHEGMATA.

THales interrogatus, quid omnium esset pulcherrimum? respondit: Mundus: Est enim opus Dei, quo nihil pulchrius est. *Erasm. 7. apoph. ex Laert. lib. 1.*

Demonax. Cùm quidam exquirerent, an mundus esset animatus, & rursus an globosus? Vos, *inquit Demonax*, de mundo solliciti estis: at vestram ipsorum immundiciem non curatis. *Ant. part. 2. serm. 77. Melissa.*

¶ SIMILITUDO.

UT mare gravida minus laborat & in gestatione & in partu: Ita si rem honestissimam animo conceperimus, minore negotio consequemur, quàm stulta quædam oblectamenta. Et qui mundi præmia non sequuntur, minore dolore margaritum illud Evangelicum sibi parare poterunt. *Erasm.*

MUNUS.

¶ Sententiæ Biblicæ.

DOnec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus suis humiliant voces suas, in tempore retributionis postulabunt tempus. *Eccles.29.*

Cum dederis, ne improperes. *Ib.*41.

Vbi manus multæ sunt, claude: & quodcunque tradas, numera, & appende. Datum verò & acceptum omne describe. *Ib* 42.

Non accipies munera, quæ excæcant sapientiam. *Exod.*23.

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Esa.*1.

Væ! qui iustificatis impium pro muneribus. *Id.*5.

Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit. *Id.*33.

Amici divitum multi propter dona. *Prov.*14.

Qui odit munera, vivet. *Ib.*15.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas iudicii. *Ib.*17.

Non accipies pretium ab eo, qui reus est sanguinis. *Num.*35.

Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: Sic & inter medium emptionis & venditionis angustiabitur peccatis. *Eccl.*27.

Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Iob.*15.

Insatiabilis oculus cupidi: in tempore iniquitatis non satiabitur. *Eccl.*14.

¶ Sententiæ Patrum.

LIbertatem arguendi amittit & peccat, qui ab eo accipit, qui ideò dat, ne corrigatur. *Ambr.in Epist. ad Cor.*1.

Munera excæcant oculos iudicum, & vim autoritatis inclinant. *Ib.*

Facilè contemnitur clericus, qui sæpè vocatur ad prandium, & non recusat. Nunquam petentes, rarò accipiamus rogati. Nescio, quomodo etiam ipse, qui deprecatur, ut tribuat, quum acceperis, viliorem te iudicat: & mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plus te post veneratur. *Hier.ad Marcell.*

Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere, si arca cordis plena sit bona voluntate. *Greg.humil.*

Tres sunt munerum acceptiones, quibus contra iustitiam humana vanitas militat: nempe favor amicitiarum, adulatio laudis, & corporalis acceptio muneris. Facilius ante pervertitur animus rei corporeæ munere, quàm gratiæ laudisque favore. *Isid.de sum.bon.l.*1.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. lib.1. de arte Amandi.

Carmina laudantur: sed munera magna petuntur:
Dummodo sit dives barbarus, ille placet, &c.

Id. ibid.

At manet incolumis mundus, suaque omnia servat,
Quæ nec longa dies auget, minuitq; senectus.
Nec motus puncto currit, cursusque fatigat.
Idem semper erit, quoniam semper fuit idem.
Non alium videre patres, aliumve nepotes
Aspicient.

Lucan. lib.1. bel. civil.

—— —— Sic cum compage soluta
Secula tot mundi suprema coegerit hora,
Antiquum repetent iterum chaos, omnia mixtis
Sydera syderibus concurrent, ignea Pontum
Astra petent, tellusq; extendere littora nolet &c.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

UNiversus hic mundus una civitas communis Deorum atque hominum existimanda est. *Cic. de Leg.*

Sin alia causa est, cur mortalem fecerit mundum, non quemadmodum Platonici dicunt sempiternum. *Id de Nat. Deor.*

Quid enim mundo præstantius? lauda quam putas speciem: portio à te laudabitur mundi. *Apuleius de dogm. Plat.*

Amor mundi nos in fortunæ potestatem adducit. Hic amissis liberis mœstus, hic solicitus ægris, hic turpibus, & aliquam passus infamiam tristis. Hanc imaginem animo tuo propone, ludos facere fortunam, & hunc mortalium cœtum, honores, divitias, gratias excutere: quorum alia inter diripientium manus scissa sunt, alia infida societate divisa, alia magno detrimento eorum, in quos devenerant, deprehensa. *Sen.*

¶ APOPHTHEGMATA.

THales interrogatus, quid omnium esset pulcherrimum? respondit: Mundus: Est enim opus Dei, quo nihil pulchrius est. *Erasm. 7. apoph. ex Laert. lib.*1.

Demonax. Cùm quidam exquirerent, an mundus esset animatus, & rursus an globosus? Vos, *inquit Demonax*, de mundo solliciti estis: at vestram ipsorum immundiciem non curatis. *Ant. part. 2. serm. 77. Melissæ.*

¶ SIMILITUDO.

UT mare gravida minus laborat & in gestatione & in partu: Ita si rem honestissimam animo conceperimus, minore negotio consequemur, quàm stulta quædam oblectamenta. Et qui mundi præmia non sequuntur, minore dolore margaritum illud Evangelicum sibi parare poterunt. *Erasm.*

MUNUS.

¶ Sententiæ Biblicæ.

DOnec accipiant, osculantur manus dantis, & in promissionibus suis humiliant voces suas, in tempore retributionis postulabunt tempus. *Eccles.* 29.

Cum dederis, ne improperes. *Ib.* 41.

Vbi manus multæ sunt, claude; & quodcunque tradas, numera, & appende. Datum verò & acceptum omne describe. *Ib.* 42.

Non accipies munera, quæ excæcant sapientiam. *Exod.* 23.

Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. *Esa.* 1.

Væ! qui iustificatis impium pro muneribus. *Id.* 5.

Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit. *Id.* 33.

Amici divitum multi propter dona. *Prov.* 14.

Qui odit munera, vivet. *Ib.* 15.

Munera de sinu impius accipit, ut pervertat semitas judicii. *Ib.* 17.

Non accipies pretium ab eo, qui reus est sanguinis. *Num.* 35.

Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: Sic & inter medium emptionis & venditionis angustiabitur peccatis. *Eccl.* 27.

Ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. *Iob.* 15.

Insatiabilis oculus cupidi: in tempore iniquitatis non satiabitur. *Eccl.* 14.

¶ Sententiæ Patrum.

LIbertatem arguendi amittit & peccat, qui ab eo accipit, qui ideò dat, ne corrigatur. *Ambr. in Epist. ad Cor.* 1.

Munera excæcant oculos judicum, & vim autoritatis inclinant. *Ib.*

Facilè contemnitur clericus, qui sæpè vocatur ad prandium, & non recusat. Nunquam petentes, raro accipiamus rogati. Nescio, quomodo etiam ipse, qui deprecatur, ut tribuat, quum acceperis, viliorem te judicat: & mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plus te post veneratur. *Hier. ad Marcell.*

Ante Dei oculos nunquam est vacua manus à munere, si area cordis plena sit bona voluntate. *Greg. homil.*

Tres sunt munerum acceptiones, quibus contra justitiam humana vanitas militat: nempe favor amicitiarum, adulatio laudis, & corporalis acceptio muneris. Facilius ante pervertitur animus rei corporeæ munere, quàm gratiæ laudisque favore. *Isid. de sum. bon. l.* 1.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. lib. 1. de arte Amandi.

Carmina laudantur: sed munera magna petuntur:
Dummodo sit dives barbarus, ille placet, &c.

Id. 2. Amor. 8.

Qui dabit, ille tibi magno fit major Homero;
(Crede mihi) res est ingeniosa dare.

Idem lib. 2. de arte Amandi.

Ipse licet venias Musis comitatus Homere:
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Id. Epist. 16. Heroid.

——— *Sic acceptissima semper*
Munera sunt, autor quæ pretiosa facit.

Id. lib. 3. de Pont. El. 8.

Dignus es argento, fulvo quoque dignior auro:
Sed te, cum donas, ista juvare solent.

Id. lib. 3. de arte amandi.

Munera (crede mihi) placant hominesq; Deosq;:
Placatur donis Iupiter ipse datis.
Quid faciet sapiens? Stultus quoque munere gaudet;
Ipse vir, accepto munere, mutus erit.

Horat. Oda. 16. lib. 3.

——— *Diffidit urbium*
Portas vir Macedo, & subruit æmulos
Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.

Terentius in Phormione. 1. 1.

Quam inique comparatum est, ij qui minus habent
Vt semper aliquid addant divitioribus.

Martial. lib. 5. Epigram. 82.

Semper eris pauper, si pauper es, AEmiliane;
Dantur opes nullis nunc nisi divitibus.

Ovid. lib. 1. Amor. 10.

Nec tamen indignum est à divite præmia posci:
Munera poscenti quæ dare possit, habet.
Carpite de plenis pendentes vitibus uvas;
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

¶ Apophthegmata.

Potinus audiens Romanos acceptis muneribus pristinum nomen & decus amisisse: Vtinam, inquit, ad illa tempora me forservasset, & nunc essem natus, quando Romani dona accipere issent. Non profecto passus essem eos imperare diutius. *Cic. Offic.*

Cæsar. Sylla præturam adeptus, comminatus est Cæsari, se sua ium potestate usurum: Iure, inquit Cæsar ridens, tuam potestaappellas, quam tuo ære mercatus es. Notans Syllam, quod cum istratum largitionibus sibi parasset. *Eras. l. 1. apoph.*

Alphon-

Alphonsus magnoperè laudare solebat dictum nescio cujus: Hostibus fugientibus pontem argenteum extruendū esse. Quod putaret, hostes pecunia solicitandos, ut ab acie discederēt. *Eras. l. 8. apoph.*

Alcamenes percontatus, cur à Messeniis oblata munera respuisset? Quoniam, inquit, si recepissem, cum legibus pacem habere non potuissem. *Plut. in Lac.*

Epaminondas. Artaxerxes Persarum rex, cùm misisset ad Epaminondam Thebanorum ducem tria Daricorum millia, Diometontem Cyzizenum regium legatum vehementer increpuit, quod tam periculosam navigationem suscepisset, nullam aliam ob causam, quam ut homines pecunia corrumperet: jussitque ut urbe excederet, quamprimum regi suo munera referret, his verbis: Si favet commodis Thebanorū, habiturus est Epaminondam amicum, non pecunia coemptū, sed gratis: si minus, habebit hostē. *Plut. in Græc. apoph.*

Lycurgus Orator, objiciente quodam, quod se pecunia redemisset à calumnia, non est inficiatus, sed clarissima voce populum appellans: Benè habet, inquit, viri Athenienses: quandoquidem tot annos in Repub. versatum dedisse me, non accepisse pecuniam criminantur objectores. *Erasm. l. 6. apoph.*

Pescenius Niger consiliariis suis addidit salaria, ne gravarent eos, quibus assidebant, dicens: Nec dare eos debere, nec accipere: & sic suorum judicum consuluit & consiliariorum integritati. *Ex Ælio Spartiano.*

Socrates. Cum Alcibiades spatiosam aream dono offerret *Socrati*, in qua sibi domum ædificaret: Quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium mihi dares, unde mihi calceos conficerem? & si dares, annon ipse ridiculus essem, si acciperem? Hac similitudine munus inutile recusavit. *Eras. l. 3. apoph.*

Idem objurgatus ab uxore Xantippe, quod multa missitantibus amicis, nihil acciperet, dixit: Si omnia, quæ dantur, statim acciperemus, ne, si peteremus quidem in posterum, ut darent, habituri essemus. *Stob. serm. de Prudent.*

Idem. Archelaus rex Socratem ad se vocarat, multa pollicens: Socrates respondit, se nolle ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cùm illi reddere paria non posset. *Eras. l. 3 apoph.*

Demetrius Cynicus quùm Cæsar ducenta talenta ei attulisset, ridens rejecit: Si tentare, inquit, me constitueras, toto illi fui experiundus imperio. *Brus. l. 1 c. 9.*

Ephialtes pauperrimus fuit: attamen quùm amici decem talenta ipsi dono darent, non accepit: Hæc, inquiens, me cogerent, si quidem reverenter vos haberē, aliquid præter jus concedere; sin minus vos observarem, ingratissimum haberi. *Ælianus l. 11. de Var. hist.*

Phocion cum à Menillo oblatam pecuniam contempsisset, rogatus ab illo causam, cur saltem filio sumendam non permitteret? respon-

respondit: Si filius vitam moresque composuerit, vivet ille quidem paterna hæreditate contentus: sin verò prodigus & immodestus fuerit, ne argentum quidem hoc satis futurum est. *Plut.*

¶ Similitudo.

Ut bilapx in eam vergit partem, unde plus accepit: Sic quidam nunc huic, nunc illi favent, qui plurimum det, non cujus causa sit optima. *Erasm.*

¶ Exempla Sacra.

Munerum oblationis & exhibitionis *exempla*: Rex Sodomorum Abrahæ, *Gen* 14.℣.20.21. Iacob Esau fratri: 33.℣.9.10. Iosepho, 43. ℣.11. Israelitæ ad Tabernaculum *Exod.*35. ℣.20.21.22. Aliud Regi Eglon, *Iud.*3 ℣.17. Regina Saba Salomoni, 1.*Reg.*10 ℣.10. Salomon Reginæ Saba. ℣.13. Ionathas Davidi, 1.*Sam* 8.℣.4. Asa Regi Benadad, 1.*Reg.*15.℣.18. Rex Babyloniorū Ezechiæ Regi, 2.*Reg.*20 ℣.12. Achaz Regi Assyriorum, 2.*Paral.*28.℣.21 Tobias Raphaeli, *Tob.*1.℣.1. *&c.* Bethuliani Iudith, *Iudit.*15.℣.13. Magister militiæ Ieremiæ, *Ier.*40.℣.5. Nabuchodonosor Danieli, *Dan.*2.℣ 48. Ionathas Alexandro, 1.*Macchab.*10.℣.60. Magi Christo, *Matth.*2.℣ 11. Munerum recusationis in tempore à piis factæ *exempla*: Abraham, *Gen.*14.℣.22. Viri Dei, 1.*Reg.*13.℣.8. Elisæus, 2 *Reg* 5 ℣.15.16 David, 2.*Sam.*22.℣.24. Daniel, *Dan.*5.℣.17. Mattathias, 1.*Macch.*2.℣.18. Petrus, *Act.* 8 ℣ 20. Muneribus multa obtineri, *Exemplum*: Iason, 4 *Macch.*23.℣.24 Muneribus inhiantium *exempla*: Filii Samuelis, 2.*Sam.*8.℣.3. Giezi, 1.*Reg.*5 ℣.20. 21. Custodes sepulchri Christi, *Matth.*28 ℣.12. Felix, *Actor.*24.℣.26.

¶ Exempla Profana.

Quære locum de Donis & Dote.

MURMURATIO.

¶ Exempla Sacra.

Murmurationis *exempla*: Cain, *Gen* 4.℣.14. Israelitæ, *Exod.*5.℣.21. *&* 15.℣.15. *&* 16.℣.2. *&* 17 ℣.3. *Num.*11.℣.1. *&* 13 ℣.31. *&* 14.℣.2. *&* 16.℣.41. *&* 20.℣.3. *&* 21.℣.5. *Deut.*1.℣.26. Pharisæi, *Matth.*9.℣.11. *&* 12.℣.2. *&* 15.℣.2. *Marc.*2 ℣.6. *Luc.*5 ℣ 30. Mercenarii, *Matth.*20.11. Discipuli Christi, 26.8.9. Scribæ & Pharisæi, *Marc.*2.℣ 24 *&* 7.℣.5. *Luc.*6.2. *&* 15.2 *&* 19 ℣.7. Iudæi, *Ioan.*6.℣.41.52. Discipuli quidam, ℣.60. Turba, 7.℣.32. Iudas Ischariothes, 12.℣ 4.5. Græci adversus Hebræos, *Act.*6 ℣.1. Murmurationis pœnæ *exempla*: Israelitæ, *Num.*11. ℣.1. *&* 14 ℣ 36. *&* 16.℣.49. Maria soror Moysis, 12 ℣.10.

Vide supra Impatientia.

MUSICA.

¶ Apophthegmata.

Ateas, quum Ismeniam tibicinem optimum in bello cœpisset, jussit

jussit illum canere: ac cæteris admirantibus, ipse juravit per ventum & acinacem, sibi jucundius esse, audire hinnitũ equi. *Plut. in apoph.*

Antisthenes, quibusdam admirantibus Ismeniam, quod esset insignis tibicen, Nequam, inquit, hominem esse oportet: nam si bonæ frugis esset, non esset egregius tibicen. *Erasm. l. 3. apoph.*

Solon, cum ejus nepos ex fratre inter pocula carmen quoddam Sapphus cecinisset, delectatus est illa cantilena, & jussit adolescentem, ut eam se doceret. Cùm autem quidam interrogasset, quam ob caussam hoc desideraret? respondit: Vt postquam ipsam didicero moriar. *AElian. de Var. hist.*

Antisthenes quum in convivio quidam ei diceret: Cane tibiis: Tu mihi eas infla, inquit. Non recusavit obsequium, si ille vicissim obsequeretur. Sed interim indicavit, non esse philosopho decorum, tibiis canere. *Laert. lib. 1 c. 1. Brus. l. 4. c. 17.*

Stratonicus aliquando trophæum quum erexisset, hunc inscripsit titulum: Adversus malè canentes citharâ. Notans, tales ubique quàm plurimos esse, quos ipse vicisset. *Erasm. lib. 6. Apoph. ex Athen.*

Agesilaus cuidam roganti, quam ob caussam Spartiatæ ad tibiarum cantum inituri prælium exercerentur? Vt quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes. *Plut. in Lacon. apoph.*

Lacedæmonius quidam quum super convivium esset illata lyra: Non est, inquit, Laconicum nugari. *Plut. in Lacon.*

Agesilaus rogatus, ut vellet audire quendam, qui mira similitudine lusciniæ vocem imitabatur, recusavit: Frequenter (inquiens) ipsam audivi lusciniam. *Plut. in Lacon. apoph.*

Philippus quum audisset filium suum quodam in loco scitè cecinisse, objurgavit, dicens: Non te tui pudet, qui noris tàm benè canere? *Plut. in apoph.*

Aristoteles interrogatus, quid de musica sentiret? respondit: Iovem neque canere neque citharam pulsare. *Brus. l. 4. c. 17.*

Eudamidas rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, qualis ipsi videretur: Magnus, inquit, in re parva delinitor. *Plut. in Lacon. Brus. l. 4. c. 17.*

Gelon, in convivio quum lyra circumferretur, cæterique ordine canerent (nam id apud Græcos honestum habebatur) equum jussit adduci in convivium, facileque ac leviter in illum insiliit: Significans, hoc esse regalius, quàm lyra canere. *Plut. apoph.*

Demaratus cùm audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait: Mihi videtur non malè nugari. *Plut. in Lac. apoph.*

Quum *Alexander* etiamnum pubescens citharæ daret operam, & præceptor artis subinde moneret, quam chordã, & quomodo pulsare

ſare deberet,& puer parum obſequens doctori dixiſſet: Quid ſi hanc pulſarem ? Citharœdus lepidè reſpondit : Si iſthuc quæris, tanquam mox rex futurus, nihil refert : ſin ut artifex futurus, plurimum intereſt. *Eraſ.l.8.apoph.*

¶ Similitudo.

UT quidam magnetes ferrum attrahunt; ac theamedes, qui in Æthiopia naſcitur, ferrum abigit, reſpuitque : Ita eſt muſices genus, quod ſedet affectus; eſt, quod incitet. *Eraſm.*

¶ Hieroglyphica.

NOn immeritò *Muſicam*, eamque omnibus numeris abſolutam, per *Luſcinia* hieroglyphicum ſignificari tradiderunt: ſive multiplicem vocis varietatem, ſive delectabilem ſuavitatem, ſive pertinacem in ea continuationem admiremur. *Vide Pier. Val. lib. 23. pag. 213.C.*

Ejusdem hieroglyphicum eſt *Cygnus*. Idem ibidem. Et *Cicada*, quod oſtenditur ab eodem *Pier.Val.l.26.p.250.E.*

Vide Cantus & Carmen.

MUTATIO.

¶ Apophthegmata.

LYcurgus interrogatus, cur Spartani toties pugnaturi contrà hoſtes caſtra mutarent? reſpondit: Vt eò magis lædamus hoſtem. *Plut.in Lacon.apoph.*

Tiberius, cum ab amicis interrogaretur, cur non tàm facilè magiſtratus & præfecturas ſuas mutaret ? Reſpondit, ſe data hoc opera ſemper feciſſe. Natura enim omnes, qui rerum adminiſtrationi præſint, pecuniæ eſſe cupidos, plurimumque ſtudii ad rem magis magisque augendam eos collocare. Cæterum, ſi diutiùs in magiſtratu verſentur, ſegniores ad quæſtum faciendum fieri. *Nicephorus Calliſtus Eccleſiaſtica hiſt l.1 c.17.*

Sophronius Pompeipoleos Paphlagoniæ Epiſcopus, cùm audiſſet in ſynodo Seleuciana Acatii opiniones & dogmata recenſeri : Si per ſingulos dies, inquit, propriam edere fidem licuerit, veritatis integritas non diu manebit. *Socrates l.2 Tripartita hiſt.c.34.*

Vide Inconſtantia.

MUTUUM.

¶ Sententiae Poeticae.

Plautus in Trinummo.4.3.

Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum :
Cum repetas, inimicum amicum beneficio invenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum rerum exoritur optio :

Vel

vel illud, quod credideris, perdas: vel illum amicum amiseris.
Ego talentum mutuum
Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicū vendidi.
Terentius in Phormione.1.2.
Præsertim ut nunc sunt mores; adeo res redit:
Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.
Iuvenalis Satyr.13.
Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigiosa fides, & Thuscis digna libellis,
Quæque coronata lustrari debeat agna.

¶ APOPHTHEGMATA.

ANonymus *quidam* misertimos homines esse dixit, qui modò rubros, modò pallidos habeant dentes. Notabat autem eos, qui mutuo acceperunt ab aliis: qui, dùm mutuum repetitur, erubescunt: dum verò creditorem viderunt, pallescunt, ne cogantur ad solvendum. *Suidas.*

Galba, quùm penulam mutuo à quopiam rogaretur, festivè respondit: Si non pluit, nō est opus tibi: si pluit, ipse utar. *Brus. l.4.c.22.*

Idem, cuidam cui cœnaculum perpluebat commodato roganti penulam, dixit: Non possum commodare, nam domi maneo. *Eras. lib.6 apoph.*

Vide Fœnus, *Vsura.*

NATURA.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

NVllum est vitium ita contrà naturam, ut naturæ deleat extrema vestigia. *August. in quodam serm.*

Vince naturam diligentiâ, exclude corporis somnum. Naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam. *Ambr. in lib. de Ioseph.*

Naturæ industria nunquam in nobis dormitet: grande profectò in nobis donum natura ipsa est. *Bernh. in Cant. serm.* 83.

Natura creatrix, est quædam vis & potentia divinitùs rebus insita, alia ex aliis in suo genere producens. *Hugo.*

Repugnante natura quælibet cedit industria. *Cassiod. Epist.* 38. *l.* 4.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib.15. Metamorph. v.252.
Nec species sua cuique manet: rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.
Horat. de arte Poetica.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum: juvat, aut impellit ad iram:

Aut

Aut ad humum mœrore gravi deducit & angit!
Post effert animi motus interprete lingua.

Claud. lib.1. in Ruffinum. v.216.

Vivitur exiguo melius: Natura beatis
Omnibus esse dedit, si quis cognoverit uti.
Hæc si nota forent, frueremur simplice cultu:
Classica non fremerent: non stridula fraxinus iret;
Non ventus quæreret puppes, non machina muros.

Iuvenal. Satyr.14.

—— Mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam:
In quantum sitis, atque fames, & frigora poscunt:
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis:
Quantum Socratici ceperunt ante penates:
Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicet.

Lucan. lib.4. de bell. civil.

Discite quam parvo liceat producere vitam,
Et quantum natura petat: non erigit agros
Nobilis ignoto diffusus consule Bacchus.
Non auro, myrrhaq; bibunt; sed gurgite puro
Vita redit: satis est populis fluviusq; Cerésq;

Iuven. Satyr.13.

—— Tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa & mutari nescia.

Horat. lib 1. Epist.10.

Naturam expellas furca, tamen usq; recurret:
Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.

Id. Satyr. 7.

—— Tolle periclum
Iam vaga prosiliet frenis natura remotis.

Idem lib.1. Epist.2.

Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu.

Claud. in Eutrop. lib.2. v.155.

— Ad mores facilis natura reverti.

Ex Græcis Comicis.

Ἡ δοῦσα πάντα καὶ κομίζεται φύσις,
Natura recipit omne, quod donaverit.
Ἡ φύσις ἁπάντων τῶν διδαγμάτων κρατεῖ.
Natura superat omne doctrinæ genus.
Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον.
Natura fuerit prava vix mutabilis.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NAtura, dux optima. *Cic. in Catone Majore.*

Mater rerum omnium natura. *Parad.* 1.

Sua cuique natura est ad vivendum dux. 5. *de Finib.*

Multis signis natura declarat quid velit, ac quærat, ac desideret: obsurdescimus tamen, nescio quomodo, nec ea, quæ ab ea monemur, audimus. *Lælius.*

Facilè indicat natura vim suam, cùm homines, quid facere ipsi non possent, id recte in altero fieri judicant. *Lælius.*

Si tales nos natura genuisset, ut eam ipsam intueri & perspicere, eademque optima duce cursum vitæ conficere possemus: haud erat sane, quod quisquam rationem ac doctrinam requireret. Nunc vero parvulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus, opinionibusque depravatis sic restinguimus, ut nusquam naturæ lumen appareat. Sunt enim ingeniis nostris semina innata virtutum, quæ si adolescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Nunc autem simulatque editi in lucem, & suscepti sumus, in omni continuò pravitate, & in summo opinionum perversitate versamur: ut penè cum lacte nutricis errorem suxisse videamur. Cum verò parentibus redditi, id est, magistris traditi sumus: tùm ita variis imbuimur erroribus, ut vanitati veritas, & opinioni confirmatæ natura ipsa cedat. 3. *Tusc.*

A natura ipsa desciscimus, ut nobis optimam naturam invidisse videamur. *Ibid.*

Natura duce errari nullo modo potest. 1. *de Legib.*

Homo naturæ obediens, homini nocere non potest. 3. *de Offic.*

Nos naturam sequamur, & ab omni, quod abhorret ab ipsa, oculorum auriumque comprobatione fugiamus. 1. *Offic.*

Omnia, quæ natura aspernatur, in malis sunt: quæ adsciscit, in bonis. 1. *Tusc.*

Quidquid homini naturaliter insitum est, eo uti decet: & quidquid agat, agere pro viribus. *Cato Major.*

Omnia, quæ secundum naturam sunt, habenda sunt in bonis. *Ibid.*

Nihil in malis ducamus, quod sit vel à Diis immortalibus, vel à natura parente omnium constitutum. 1. *Tusc.*

Nihil est aliud Gigantum more pugnare cum Diis, quàm naturæ repugnare. *Cato Major.*

Quisque ad id, quod facere potest, detrudendus est. 1. *de Orat.*

Diligentissimè hoc est eis, qui instituunt aliquos atque erudiunt, videndum, quò sua quemque natura maximè ferre videatur. 3. *de Orat.*

Ad quas artes aptissimi erimus, in iis potissimum elaborabimus;

sin aliquando necessitas nos ad ea detruserit, quæ nostri ingenii non erunt, omnibus adhibenda erit cura, meditatio, diligentia, ut ea, si non decore, at quam minimè indecorè facere possimus. Nec tàm nobis enitendum est, ut bona, quæ nobis data non sunt, sequamur; quàm ut vitia fugiamus. *1. Offic.*

Quem potissimum vitæ cursum sequi velimus, in hac deliberatione ad suam cujusque naturam consilium omne est revocandum. *Ibidem.*

Naturæ non attinet repugnare, nec quicquam sequi, quod assequi non queas: quod nihil decet invitâ, ut ajunt, Minervâ, id est, repugnante & adversante natura. *Ib.*

Nulla naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. Quicquid infixum & ingenitum est, lenitur arte, non vincitur. *Seneca in Epist.*

Tenenda est via, quam natura præscripsit, nec ab illa declinandum: Illam sequentibus, omnia facilia & expedita sunt: contrà illam viventibus, non alia vita est, quàm contrà aquam navigantibus. *Sen. in Epist.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem à natura sejunxisset. Naturam appellat honesti rationem, hominià natura insitam *Erasm. l. 6. apoph.*

Aristoteles tria ad solidam parandam sapientiam præcipuè necessaria esse dicebat, Naturam, Doctrinam, & Exercitationem. *Laert. lib. 5. cap. 1.*

Dionysius Senior matri, quæ quamvis anus marito tradi vellet: Civilia, inquit, jura violari possunt: naturæ non possunt. *Brus. l. 4. c. 1.*

¶ SIMILITUDINES.

QVemadmodum ex eodem luto licet fingere animantia, ac rursum confundere, atque continenter aliud ex alio facere: Sic natura ex eadem materia genuit majores nostros: his extinctis, nos: deinde alios atque alios. *Plut.*

Qui de natura queritur, quod quædam genuerit homini noxia, dissimulatis tot bonis; perinde facit ac si quis Nilum calumnietur, alioqui frugiferum Ægypto, quod Crocodilum habeat aut Aspidem: nec posteà velit frui prognatis frugibus, sed tantum queratur de venenis, quæ nutrit. Aut si quis in copiosa oratoris oratione, quæ multis exuberet virtutibus, de pauculis voculis temerè illapsis cavilletur. *Plut.*

Bos ad aratrum adhibendus, equus ad currus, ad venatum canis, inquit Pindarus: Sic quisque debet eam vitæ rationem capessere, ad quam natura sit appositus. *Plut.*

Vt talpæ, quod parum aut nihil cernant, liquidius audiunt: Ita natura paria facit, dum, quibus corporis formam negavit, his animi vigorem confert. *Plin. l. 10. c. 69.*

Vt na-

Ut navem & ædificium idem destruit facillimè, qui construxit: Sic hominem eadem, optimè quæ conglutinavit natura, dissolvit. *Cic. Cat. Major.*
Ut in ædificiis architecti avertunt ab oculis naribusq; domini ea, quæ profluentia necessario tetri essent aliquid habitura: natura res similes procul amandavit à sensibus. *Cicero lib. 2. de N. Deor.*

§ HIEROGLYPHICA.

Vere, qui per *Lunam* hieroglyphicum *naturam humanam* exprimi dixerunt. Nam quod hæc è limo terrave constat, terra etiam lunaris globus esse perhibetur. Pythagoras enim Lunam modo terram cœlestem, modo terrestre cœlum appellabat: ac terræ similem eam dicit Aristoteles. Varia est præterea Lunæ facies, diebusq; singulis immutata conspicitur: neque varietati ac mutabilitati nequàm magis obnoxium, quàm rerum humanarum conditio. Sin etiam si uniuscujusque hominis vultum intueamur, nunquam aut rarissimè hac & illa vice eundem esse conspiciemus. *Pier. l. lib. 44. pag. 432. F.*

NAVIGATIO.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. Amor. 11.

Navita sollicitus quoque ventos horret iniquos,
Et propè tam lethum, quam prope cernit aquam.
Quod si concussas Triton exasperat undas,
Quam tibi sit toto nullus in ore color!
Tum generosa voces fecundæ sidera Ledæ,
Et, felix, dicas, quem sua terra tenet.

Horat. Oda. 3. lib. 1.

Illi robur, & æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem africum
Decertantem aquilonibus,
Nec tristes Hyadas, nec rabiem noti.

Iuvenalis 12. Satyr.

I nunc & ventis animam committe, dolato
Confisus ligno, digitis à morte remotus
Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda.

Seneca in Medea. v. 301.

Audax nimium, qui freta primus
Rate tam fragili perfida rupit!

Terrasque suas post terga videns,
Animam levibus credidit auris,
Dubioque secans æquora cursu,
Potuit tenui fidere ligno,
Inter vitæ mortisque vias
Nimium gracili limite ducto.

Terentius in Hecyra.3.4.

Non hercle verbis dici potest
Tantum, quam re ipsa navigare incommodum est.

Tibull. eleg.9. lib.1.

Lucra petituros freta per patientia ventis
Ducunt instabiles sidera certa rates.

Propert. lib.3. eleg.6. de morte Pæti.

Ite rates curvæ, & lethi quoque texite causas:
Ista per humanas mors venit acta manus.
Terra parum fuerat: Terris adjecimus undas:
Fortunæ miseras auximus arte vias:
Anchora te teneat, quem non tenuere penates?
Quid meritum dicas, cui sua terra parum est?
Ventorum est quodcunque paras, haud ulla carina
Consenuit: fallit portus & ipse fidem.

Ex Græcis Comicis.

Ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν,
In terra egenum satius est te vivere,
Quam navigare possidentem plurima.

¶ APOPHTHEGMATA.

PIttacus roganti cuidam, quid fidum esset? respondit: Terra? quid infidum? Mare. *Plut. & Laert.*

Bias navigans cum scelerosis & impiis hominibus, cùm periclitarentur in summa maris tempestate, aliis deos implorantibus: Bias, Silete (inquit) ne vos hîc navigare sentiant Dii. *Laert. lib.1. c.6.*

Bion navigans cum pessimis hominibus, in piratas incidit: dicentibus illis: Perìbimus, si agnoscamur: At ego, inquit, nisi agnoscar, peribo. *Laert.*

Anacharsis, cuidam roganti, utrum arbitraretur plures esse mortuos, quam vivos? Navigantes, inquit, in utro numero ponis? Dubitans, an hi essent intra vivos habendi, qui vitam undarum ac ventorum arbitrio commisissent. *Laert. lib.1. c.6.*

Idem percontanti, quæ naves essent tutissimæ? Quæ, inquit, in siccum protractæ sunt. *Laert. l.1. c.6.*

Demonax, quùm legatus navigaturus in Asiam navem conscendisset, & à quodam interrogaretur, num metueret, ne naufragio

ne à piscibus devoraretur: Quid, inquit, metuam à piscibus, ot pisces devorarim. *Erasm.l.8.apoph.*

Ælimachus dicebat, jucundissimum esse mare, sed si quis de contempletur. Hujus dicterium æmulatur Horat. dum ait:

Neptunum procul à terra spectare furentem.

inius lib.4.c.25.

NECESSITAS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in Periandri sentent.

Faxis ut libeat, quod necesse est.

Silius Ital. lib. 7. bell. Pu.

—— Moras extrema recusant.

Horat. Oda. 3. lib. 1.

Aequa lege necessitas
Sortitur insignes & imos,
Omne capax movet urna nomen.

Manilius lib. 1. Astron.

Sed quum longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque
Advigilare sibi jussit Fortuna premendo:
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunque sagax tentando repperit usus,
In commune bonum commentum læta dedere.

Persius in Satyr. Prol.

Quis expedivit psittaco suum χαῖρε,
Picasq; docuit nostra verba conari?
Magister artis, ingeniiq; largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.

Vide supra Fatum, & infra Providentia.

NEGLIGENTIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Dum rare parva negligimus insensibiliter seducti, audacter etiam majora perpetramus. *Greg. in mor.*

Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes: hoc est, quia ubi vera vita sit ignoramus. *Hier. de hom. perf.*

Negligentia est animi torpor, quo quis minus diligens est in exequendo, quod exequi debet. *Hugo.*

Consule de cæteris Locos de Diligentia, Assiduitate, Studio, ... litate.

NEGOTIUM.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Væ species difficiles & periculosæ mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians à negligentia, & non iustificabitur caupo à ...catis labiorum. *Eccl.* 26.

Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: Sic inter me...m venditionis & emptionis angustiabitur peccatis. *Ib.* 27.

...n multitudine iniquitatum tuarum, & iniquitate negotiationis ... polluisti sanctificationem tuam. *Ezech.* 28.

Malum est, malum est, dicit omnis emptor, & cum recesserit ...c gloriabitur *Prov.* 20.

Et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fra...m. 2. *Thess.* 4.

§ SIMILITVDINES.

...T citius fatigatur, qui quam longum sit iter nescit: Ita minore ...tædio rem gerit, cui negotii ratio modusque præcognitus sit. ...*sm*.

Vt labyrinthos non oportet ingredi sine filo, quo securius possis ...ire: Ita non est suscipiendum negotium, nisi priùs perspecta ra...ne, qua te possis inde rursus explicare. *Id*.

Sicuti laboriosius est inanem jactare manum, quàm saxo aut ...mbo libratam: Ita molestius est, in nihili rebus operam sumere, ...am in arduis versari negotiis. *Id*.

Vt qui locis æqualibus ambulant, magis defatigantur, quàm qui ...qualibus: Ita laboriosius est, semper eadem aut similia repete... quàm in variis versari negotiis. *Id*.

...n Campania vites populos amplexæ ipsa æquabant cacumina, ...ò ut vindemiator rogum ac tumulum exciperet: Ita qui in ar...s versantur negotiis, periculi meminisse debent. *Idem*.

Vt oscitant permulti, quod oscitantem conspiciant: Ita quidam ...lo certo judicio ad suscipienda negotia permoventur, sed quid...in aliis imitantur ac referunt. *Id*.

Vide Labor, Studium.

NEQUITIA.

...Equitia damnatur, *Rom.* 1. 21. Nequitiæ extremæ exempla: Hostes Davidis, *Psal.* 35. & 38. 21.

Vide Malitia.

NOBILITAS.

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

SOla apud Deum libertas eſt, non ſervire peccatis. Summa apud DEVM nobilitas eſt, clarum eſſe virtutibus. *Hieronymus ad Celantiam.*

Nulli te unquam de generis nobilitate præponas: nec obſcuriores quoslibet & humili loco natos te inferiores putes. Neſcit religio noſtra perſonas, nec conditiones hominum, ſed animas inſpicit. *Id. ib.*

Ille apud Deum præeſt potior, non quem nobilitas generis nec dignitas ſeculi, ſed quem devotio fidei & ſancta vita commendat. *Hier. in quadam Epiſt.*

Nihil aliud video in nobilitate appetendum, niſi quod nobiles quadam neceſſitate conſtringuntur, ne ab antiquorum probitate degenerent. Non enim datur nobili patri palma, ſed curſui: & plerumque nobilitas carnis ignobilitatem parit mentis. *Ib.*

Genus clarum, corpus aptum, forma evidens, ingenium velox, eruditionis utilitas, & morum honeſtas, glorioſa quidem ſunt: Si tibi uſurpas, eſt qui quærat & judicet. *Bern. in Epiſt.*

Neſcio quo pacto virtus ignobili placet: ſiquidem ignobilis, quum caret gloria, non facilè liquet, utrum quia voluit, aut quia non potuit habere? laudo factam de neceſſitate virtutem: ſed plus illam, quam elegit libertas, non induxit neceſſitas. *Id. in Epiſt.*

Ille clarus, ille ſublimis, ille nobilis, ille tunc integram nobilitatem ſuam putet, ſi dedignetur ſervire vitiis, & ab eis non ſuperari. *Chryſ. in Matth.*

Nobilitas vel bonitas cognatorum non valet, niſi fuerimus nos ipſi boni. *Idem hom. 5.*

Omnino iniquum eſt nobiliora ingenia ſtudiis dehoneſtari minoribus: & eos, quos graviora expectant officia, voluptatis ac vanitatis occupationibus agitari. *Caſſ. de Cur. mag.*

Nobilitas à me procedens, eſt mihi cordi plus quam ex patrum quæ procedit nobilitate: quia in quo deſinit cujusque nobilitas, tunc avorum nobilitate congrue indiget. *Id. in Epiſt.*

Similitudinem ſuorum felix vena cuſtodit, quando pudet delinquere: quia ſimilia nequit in ſuo genere reperire. Hinc eſt, quod melius agnoſcitur elegiſſe nobilem, quàm feciſſe felicem: quia iſte commonitus, per veterum ſe facta cuſtodit: ille autem exemplum non habet, niſi quod fecerit. *Ibid.*

Si inveteratæ & per genus ductæ divitiæ nobilem faciunt: multo magis præſtantior eſt nobilitas, cujus origo theſaurus prudentiæ locuples invenitur. *Id. ib.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. ad Pisonem.

Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroso consule fasti
Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos, cujus laus est in origine sola.

Iuvenalis Satyr. 8.

Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus AEmilianos? &c.
Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum, & post hac multa deducere virga
Fumosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis malè vivitur?

Id. ibid.

—— Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & praclaro nomine tantum
Insignis? Nanum cujusdam Atlanta vocamus:
AEthiopem cygnum: parvam extortamque puellam
Europen: canibus pigris, scabieq; vetusta
Levibus, & sicca lambentibus ora lucerna,
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremit in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, nec sic tu Creticus, aut Camerinus.

Iuvenalis 6. Satyr.

Malo Venusinam, quam te Cornelia mater
Grachorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Ausonius in Solonis sententiis.

Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.

Ovid. Met. 13. v. 140.

Nam genus, & proavos, & qua non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

Seneca in Hercule furente. v. 339.

—— Qui genus jactat suum,
Aliena laudat. —— ——

Horat. Oda. 4. lib. 4.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant.
Vtcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpa.

Iuvenal. Satyr. 8.

Quod si pracipitem rapit ambitus, atque libido.

Si fran-

Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures :
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem praeferre pudendis.
Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Plautus in Mercat. 5.4.

Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suapte culpa genere capiunt, genus ingenuum improbant.

Boetius Metro. 5. lib. 3.

Quid genus & proavos strepitis?
Si primordia vestra
Autoremque Deum spectes,
Nullus degener extat,
Ne vitiis pejoris fovens
Proprium deserat ortum.

Ex Graecis Comicis.

Ἀνὴρ ἄριστος, οὐκ ἂν εἴη δυσγενής.
Quicunque praestans est vir, haud ignobilis.

¶ Sententiae Philosophicae.

SI possent homines facere sibi sortem nascendi, nemo esset humilis, nemo egenus, unusquisque felicem domum invaderet: sed quandiu nos sumus, natura nos regit, & in quemcunque vult casum nos mittit. Quemcunque volueris revolvere nobilem, ad humilitatem pervenies. Quid recenseam singulos, cùm hanc urbem tibi possem ostendere? nudi stetére colles, inter quos tamen effossa moenia. Nihil est humili casa nobilius. *Sen. de sen. erat.*

Eis, qui non nati nobiles, sed facti, nihil crudelius, juxtà illud:

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum. Idem ibid.

Habet hoc optimum generosus animus, quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenii virum humilia delectant & sordida. Felix, qui ad meliora impetum animi dedit: ponet se extra jus ditionemque fortunae: secunda temperabit, adversa comminuet, aliis admiranda despiciet. *Id. Epist.* 39.

Nobilitas animi, generositas est sensus: nobilitas hominis est generosus animus. *Id.*

Ingenuitas non recipit contumeliam. *Id. l. de morib.*

¶ Apophthegmata.

SOcrates nobilitas quid esset sciscitanti? Animae, respondit, & corporis bona temperies. *Stob. serm.* 84.

Cicero, quùm ob Ciceronis cognomen dicteriis incesseretur, ab amicis admonitus, ut aliud sibi cognomen adsciscceret, respondit:

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. ad Pisonem.

Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroso consule fasti
Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo
Gentis honos, cujus laus est in origine sola.

Iuvenalis Satyr. 8.

Stemmata quid faciunt? quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus AEmilianos? &c.
Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum, & post hac multa deducere virga
Fumosos equitum cum dictatore magistros,
Si coram Lepidis male vivitur?

Id. ibid.

—— Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & praclaro nomine tantum
Insignis? Nanum cujusdam Atlanta vocamus:
AEthiopem cygnum: parvam extortamque puellam
Europen: canibus pigris, scabieq; vetusta
Levibus, & sicca lambentibus ora lucerna,
Nomen erit pardus, tigris, leo, si quid adhuc est,
Quod fremit in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, nec sic tu Creticus, aut Camerinus.

Iuvenalis 6. Satyr.

Malo Venusinam, quam te Cornelia mater
Grachorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos.

Ausonius in Solonis sententiis.

Pulchrius multo parari, quam creari nobilem.

Ovid. Met. 13. v. 140.

Nam genus, & proavos, & qua non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco.

Seneca in Hercule furente. v. 339.

—— Qui genus jactat suum,
Aliena laudat. —— ——

Horat. Oda. 4. lib. 4.

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant.
Vtcunque defecere mores,
Dedecorant bene nata culpa.

Iuvenal. Satyr. 8.

Quod si pracipitem rapit ambitus, atque libido.

Si fran-

Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes lasso lictore secures:
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem praeferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Plautus in Mercat. 5. 4.

Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suapte culpa genere capiunt, genus ingenuum improbant.

Boetius Metro. 5. lib. 3.

Quid genus & proavos strepitis?
Si primordia vestra
Auctoremque Deum spectes,
Nullus degener extat,
Ne vitiis pejoris fovens
Proprium deserat ortum.

Ex Graecis Comicis.

Ἀνὴρ ἄριστος, οὐκ ἂν εἴη δυσγενής.
Quicunque praestans est vir, haud ignobilis.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

SI possent homines facere sibi sortem nascendi; nemo esset humilis, nemo egenus, unusquisque felicem domum invaderet: sed quandiu nos sumus, natura nos regit, & in quemcunque vult casum nos mittit. Quemcunque volueris revolvere nobilem, ad humilitatem pervenies. Quid recenseam singulos, cùm hanc urbem tibi possem ostendere? nudi stetére colles, inter quos tamen effossa moenia. Nihil est humili casa nobilius. *Sen. de sen. orat.*

Eis, qui non nati nobiles, sed facti, nihil crudelius, juxtà illud:

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum. Idem ibid.

Habet hoc optimum generosus animus, quod concitatur ad honesta. Neminem excelsi ingenii virum humilia delectant & sordida. Felix, qui ad meliora impetum animi dedit: ponet se extra jus ditionemque fortunae: secunda temperabit, adversa comminuet, aliis admiranda despiciet. *Id. Epist.* 39.

Nobilitas animi, generositas est sensus: nobilitas hominis est generosus animus. *Id.*

Ingenuitas non recipit contumeliam. *Id. l. de morib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates nobilitas quid esset sciscitanti? Animae, respondit, & corporis bona temperies. *Stob. serm.* 84.

Cicero, quùm ob Ciceronis cognomen dicteriis incesseretur, ab amicis admonitus, ut aliud sibi cognomen adsciseeret, respondit:

Se Ciceronis nomen illustrius effecturum, quàm esset Catonum, Catulorum aut Scaurorum. *Plut. in apoph. Rom.*

Ciceroni cum generis ignobilitas objiceretur: Satius est, inquit, meis gestis florere, quàm majorum opinione uti: & ita vivere, ut sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. *Cic. in orat. contra Sallust.*

Antigonus rex Bionem philosophum de ignobilitate criminatum interrogavit? Quis & cujas es? ubi tua civitas est? ubi sunt tui parentes? cui Bion respondit: Atqui ó rex benè facis, cùm indiges sagittariis, quod non interrogando genus, sed scopum proponendo, optimos illorum tibi deligis. Sic igitur amicos explora, non unde nati, sed qui & quales sint? Sensit vir sapientissimus, veram nobilitatem nequaquam ex patria & parentibus, sed ex virtute & vitæ innocentia metiendam esse. *Stob. serm.* 84.

Iphicrati cum Harmodius, prisci illius Harmodii abnepos, generis obscuritatem objiceret, quòd patre sutore natus esset? Meum, inquit Iphicrates, genus habet à me originem: tuum verò in te desiit. Hanc responsionem posteà est imitatus Cicero. *Plut. in apoph. & in Cic.*

Democritus interrogatus, in quibus nobilitas consisteret? respondit: Pecudum nobilitas in bono validoque corporis habitu sita est: hominum autem in bonitate morum. *Stob. serm.* 48.

Theocritus audiens quendam ob parentum nobilitatem plurimum laudari à quodam: Heus, ait, vir bone, Generosos arbitreris esse, non eos qui ex bonorum & illustrium stirpe prognati sunt, sed qui honestatem omnibus rebus præposuerunt. *Stob.*

Diogenes interrogante quodam, qui hominum nobilissimi essent? Contemptores (dixit) opum, gloriæ, voluptatis & vitæ: contrariis autem paupertate, obscuritate, fame, labore ac morte superiores. *Stob. serm.* 84. *Maxim. serm.* 63.

¶ SIMILITVDINES.

UT fugitivis, ab altaribus ac templis revulsis, nihil superest præter mortuorum sepulchra: Sic qui vera suaque gloria destituti, majorum imaginibus efferunt sese. *Plut.*

Vt lampyrides non sunt conspicuæ, nisi noctu aut in obscuro: Ita quidam non sunt illustres, nisi inter humiles & idiotas: obscurantur autem inter egregios. *Erasm.*

Minimi cancri, quos pinnoteras vocant, quo tutiores sint, inanium concharum testis se condunt, & cùm accreverint, migrant in capaciores: Ita quidam majorum suorum titulis tuentur sese, cùm suis diffidant virtutibus. *Plin.*

¶ EXEMPLA SACRA.

NObilitatis ratio utcunque habenda est. Exemplum: Iehu, 2 *Reg.* 9. *v.* 34.

¶ EXEMPLA PROFANA.

REges *Lacedamoniorum* ad Herculem genus suum referebant. Proinde Lycurgus cives ad temperatiorem vivendi rationem traducturus: Nec nobis, inquit, ô cives, nobilitas & ductum ab Hercule genus proderit, nisi omni studio & opera illa ipsa gesserimus, per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus extitit: ac per omnem vitam, quæ honesta sunt, & discamus, & exerceamus. *Plut in Lacon.*

Epaminonda Thebano duci, clarissimæ Græciæ parenti, majores valdè illustres generis claritate fuere: at pater tenuiori re familiari, quam alius permediocris quivis. *Pausan. in Bœoticis.*

Iosephus historicus Iudæus, in generis sui nobilitate describenda sollicitus est, quod paternum quidem à sacerdotibus, maternum verò ab Asmoneis principibus ducat: *Vide vitam illius. Theat. Zwing.*

Ferdinandus & Isabella Catholici principes statuerunt, ne quis clypeos coronis vel aliis regiis ornamentis insignitos, (quas res Coroneles & Orlas appellant,) haberent, nisi quibus ob aliquam justam causam concessum fuisset. *Marin. l.21. rerum Hispan.*

In Ægypto in domorum vestibulis alas vulturum proponere, indicium nobilitatis & vetustatis familiæ erat. *Alex. l.5. c.24.*

Imperatores Germani Romam coronationis causa profecti, in more habent, ut in ponte Adriani Equites creent, edicto prius per præconem edito: An præsentes adsint unus vel plures è familia Monachorum Basiliensium: Bejerorum Argentinensium: Camerariorum Wormatiensium: Bavarorum Boppartensium. Nam antè hanc promulgationem nullus poterat eques creari. *Ioan. Herold. in Solon.*

Facta inter reges nova confœderatione, *Franciscus I.* rex cooptatus fuit in collegium equitum Garterii, & Henricus VIII. in ordinem divi Michaelis, quod est apud Gallos æquè religiosissimum, atque decus honorificentissimum, anno sal. M. D. XXVII. *Polyd. lib.27.*

Ferdinandus Archidux Austriæ, frater Caroli Imperatoris, factus eques Garterii ordinis, anno M. D. XXIV. *Polyd. l.27.*

¶ HIEROGLYPHICA.

APud Romanos omninò *annulus* signum fuit *nobilitatis*. Testantur cùm alia, tùm ea, quæ apud *Livium leguntur l.3. de bello Punico secundo. Vide Pier. Val. l.41. pag.397. B.*

Pervulgatum & illud est, *Lunæ* gestamen apud Arcades *nobilitatis* hieroglyphicum fuisse: qui quidem Proselenes ea de causa nuncupati sunt, quod à Deucalionis diluvio primi ipsi Lunam inspexisse nascentem se credidere, &c. *Id. l.44. p.434. E.*

NOMEN.

¶ SIMILITUDO.

UT sunt flumina quædam, quæ cum eadem sint, diversis locis diversa sortiuntur nomina: Ita quædam res in alio homine variis nominibus mutantur: velut fastus in principe splendor appellatur, in privato superbia. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

NOminum impositionis exempla: Eva, *Gen.*3.20. Seth, 4.25. Noë, 5, v.29. Ismael, 16.11. Sara, 17.15. Isaac, v.19. Moab, 19.v.37. Ammon, v.38. Esau, 25 v.25. Iacob, v.26. Ruben, 29.v.2. Simeon, v.33. Levi, v.34. Iuda, v.35. Ioseph, 30.v.24. Benjamin, 35.18. Manasses, 41.v.51. Ephraim, v.52. Moses, *Exod.* 2.v.10. Gerson & Eliezer, v.22. & 18. v.3.4. Samuel, 1.*Sam.* 1.20. Loryhamo, *Ose.*1.v.6. Loammi, v.9. Ioannes, *Luc.*1.v.60.61.62. IESVS, 2.v.21.

NOVITAS.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Ovid. lib.3. de Ponto.4.

Est quoque cunctarum novitas gratissima rerum:
Gratiaque officio, quod mora tardat, abest.

Titus Calphurnius Ecloga.7.

Vilia sunt nobis, quæcunque prioribus annis
Vidimus, & sordet quicquid spectavimus olim.

Ovid. lib.4. Trist.6.

Fortior in fulva novus est luctator arena,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer & melior nitidus gladiator in armis,
Quàm cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas;
Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.

Cornelius Gallus.

Eventus varios res nova semper habet.

Horat. lib.1. Epist.18.

Percunctatorem fugito, nam garrulus idem est:
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Prop. 3.1.

Omnia post obitum fingit majora vetustas:
Majus ab exequiis nomen in ora venit.

Ovid. 3. Pont.4.

Scripta placent à morte ferè: quia lædere vivos
Livor. & invisò carpere dente solet.

Mar-

Martial. 5. 10.

Esse quid hoc dicam, vivis quod fama negatur,
Et sua quod rarus tempora lector amat?
Hi sunt invidiæ nimirum, Regule, mores:
Præferat antiquos semper ut illa novis.

SIMILITUDINES.

UT coci optant pecorum proventum, piscatores piscium: Sic curiosus malorum, novarum rerum commotionem, ut habeat, quod venetur. *Plut.*

Vt fele prætercurrente, tollunt homines è medio obsonia: Ita apparente curioso vertunt institutum sermonem, donec abierit, ut minus jam norit rerum quàm cæteri. *Plut.*

Vt cibi, potus, cœlique novitas offendit, etiamsi mutes in paria, aut in aliquanto meliora; ita præstat ferre principem, aut magistratus pristinos, quàm novos asciscere: quia omnis rerum novatio non careat perturbatione. *Erasm.*

Vt plus est periculi corporibus nostris vere & autumno, ob mutationem: Ita novitas omnis offendit ac lædit Rempublicam. *Id.*

NOX.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

Val. Flac. lib. 5. Argon.

Nox hominum genus, & duros miserata labores,
Retulerat fessis optata silentia rebus.

Ovid lib. 1. de Arte amandi.

Indicio forma noxque merumque nocet.

Ibidem.

Nocte latent menda: vitioque ignoscitur omni:
Horaque formosam quamlibet illa facit.
Consule de gemmis, de tincta murice lana:
Consule de facie corporibusque diem.

Idem lib. 4. Fastor.

Iam color unus inest rebus, tenebrisque teguntur
Omnia: jam vigiles conticuere canes.

Ovid. lib. 1. Amor.

Nox, & amor, vinumque nihil moderabile suadent:
Illa pudore vacat. Liber Amorque metu.

Plautus in Bacchid. 1. 1.

——————————— *Illecebrosius*
Fieri nihil potest: nox, mulier, vinu͂, homini adolescentulo.

Propert. lib. 3. eleg. 16.

Semper enim vacuos nox sobria torquet amantes:
Spesque timorque animo versat utroque modo.

§ APO-

¶ Apophthegmata.

S*Copelianus*, quoniam somni parcissimus, noctem existimabat studiis & exercitationi mentis accommodam, subinde solitus est exclamare: ὦ νύξ! σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν. id est, O nox! nam tu sane maxima ex parte consors es sapientiæ deorum. *Erasm.8.apoph.*

Antyllus, mediam noctem hyemis imaginem esse dicebat: Tunc enim Sol, uti hyeme, remotissimus à nobis est. Itaque dolores ægrotantium vehementiores meritò tunc fiunt, utpote cute propter frigus densata, & intercepta transpiratione insensili. *Stob.serm.99.*

¶ Hieroglyphicum.

N*Octem* significaturi veteres, *Pavonem surrecta in orbem cauda* figurabant. Nam cum *Pavonem* Argum interpretentur, tot luminibus insignitum, neque aliud quippiam per Argum, quàm cœlum nocturno tempore, si detur dicere, oculatissimum intelligerent: atque illi nomen à splendore atque velocitate inditum profiterentur, &c. *Vide Pier.Val.l.34.pag.220.F.*

Consule Loc. de Tempore.

NUMERUS.

¶ Similitudo.

QVò majus est animal, hoc minus est fœcundum; minuta numerosi fœtus sunt, adeò ut acanthis minima avicula duodenos pariat pullos: Ita quæ minus valent pondere, numero sunt pensanda. *Erasm.*

Vide Arithmetica.

NUNCIUS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

LEgatus fidelis, sanitas. *Prov.13.*

Sicut frigus nivis in die messis, ita legatus fidelis ei, qui misit illum, animam ipsius requiescere facit. *Ib.25.*

Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua. *Id.*

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his, qui miserunt eum. *Prov.10.*

Nuncius impii cadet in malum. *Ib.13.*

Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuncium stultum. *Ibid.26.*

¶ Apophthegma.

P*Hilippides* dictus est ἡμεροδρόμος, quod uno die mille quingenta stadia conficiens, Lacedæmonem pervenit. Idem, ni fallor, cùm victoriam Atheniensium, adversus Medos in Marathone partam, senatui

natui, de pugnæ exitu solicito, nunciaret: μέγα χαίρετε, inquit, νικῶμεν: id est, multum valete, vicimus: moxque expiravit. *Erasm. l. 6. apoph. ex Plin. l. 7. c. 20.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

NVncii boni exempla: Rebecca, *Gen.* 24. 28. Rahel, 29. 12. Filii Iacob, 45. 26. Iuda, 46. 28. Vxor Manue, *Iudic.* 13. 10. Ionatha & Achimaas, 2. *Sam.* 6. 12. *&* 17. 21. Nuncius Elisæi, 2. *Reg.* 5. 10. Leprosi, 7. 10. Nuncius Ezechiæ, 2. *Par.* 30. 6. Ancilla Annæ, *Tob.* 8. 16. Vxor Tobiæ, 11. 6. Mulieres resurrectionem Christi nunciantes, *Matth.* 28. 8. Angelus, *Luc.* 2. 10. Septuaginta Discipuli, 10. 17. Rhode, *Act.* 12. 14. Petrus, v. 16. Nuncii mali, tristis & infelicis exempla: Cham, *Gen.* 9. 22. Rebeccæ, 27. 42. Iudæ, 38. 24. Iacobo, 37. 32. Iosepho, 48. 2. Pharaoni, *Exod.* 14. 5. Regi Ierichuntis, *Iosf.* 2. 2. Sisaræ, *Iudic.* 4. 12. Ionathan, 9. 7. Vir de Benjamin, 1. *Sam.* 4. 12. Vxori Phinees, v. 19. Samueli, 15. 12. Item Ionathas, 19. 2. Sauli, 24. 2. Vnus de pueris, 25. 14. Amalechita, 2. *Sam.* 1. 1. *seqq.* Ioab, 3. 23. Filii Remnonis, 4. 8. David, 10. 5. *&* 12. 18. 25. 31. Chusi, 18. 32. Gad, 24. 13. Salomoni, 1. *Reg.* 2. v. 29. 41. Achab, 19. 1. Ministri viri Dei, 2. *Reg.* 6. 15. Regi Assyriorum, 17. 26. Eliacim, &c. 18. 37. Nuncii Iosaphat, 2. *Par.* 20. 2. Relictis captivis, *Neh.* 1. 3. Eunuchi, *Esth.* 4. 4. Nuncii Iobi, *Iob.* 1. v. 14. 15. *&c.* Esaias, *Esa.* 38. v. 1. Nuncii Israelitarum, 1. *Macch.* 9. 34. Nuncius tristis, 16. 21. Discipuli Ioannis, *Matth.* 14. 12. Principi Synagogæ, *Luc.* 8. 49.

§ EXEMPLA PROFANA.

APud Græcos, si quid fausti & feliciter nuncii afferrent, coronati adventabant: ipsique cives in communis signum lætitiæ coronati incedebant, ovantes gratantesque. *Alex. l. 1. c. 77.*

Pugnā Marathoniam denunciavit, ut Ponticus Heraclides tradit, Thrasippus *Eroensis*. Plerique Ericlem memorant currentem in armis adhuc ex acie calidū ac concidentem in janua primorū hoc tantum dixisse: Salvete! nos salvi sumus! mox expirasse. *Plut. de gloria Athen.*

Fuit receptus mos Romanorum, ut quoties insigni victoria consules potiti essent, ob res prospere gestas, laureatis fascibus prælatis incederent: literasque laureatas Romam mitti, aut nuncios cum jaculis laureatis advenire, navemque laureatam aut vittatam felicis victoriæ nuncium esse. *Alex. l. 1. c. 27.*

Romani, sive rure, sive peregrè redierint, præmisso nuncio adesse se uxoribus significant: properantque velut exoptantibus & expectantibus lætum nuncium de se præmittere. *Pl. in quæst. Rom.*

NUPTIÆ.

§ APOPHTHEGMATA.

MArtia Catonis F. cum rogaretur, cur post amissum maritum denuo non nuberet? respondit: Se non virum invenire, qui magis eam vellet, quam sua. *Hieron.* Diony-

Dionysius senior, cùm videret matrem ætate confectam secundò nubere velle, & eam ob causam à multis malè audire, ait: Civitatis legibus vim quidem posse afferri: naturæ verò nequaquam posse. *Plutarch.*

Lacon quidam dives bono & pauperi adolescenti filiam elocavit: Qua de re cùm à cognatis reprehenderetur, dixit: ego mihi generum comparavi, quem divitem potius, quàm pauperem futurum expectem. *Stob. serm. 70.*

Musonius, cùm quidam dixisset, nuptias sibi videri impedimento ad philosophandum, respondit, se aliter sentire, quum non fuerint impedimento Pythagoræ, neque Socrati, neque Crateti, quorum unusquisque uxori cohabitavit: nec ullos, inquit, alios nominare possis, qui melius sunt philosophati. *Stob. serm. 65.*

Hierocles universum humanum genus ad societatem natum esse dicebat. Prima autem, inquit, & præcipua societas est, quæ per nuptias initur. Nam civitates sine familiis esse non possunt: & familia innupti manca est: integra autem & perfecta illius, qui conjugatus fuerit. *Stob. eod. serm.*

Plato ex nuptiis hanc consolationem oriri dicebat, quod naturæ perpetuitas inde promoveatur, & quod filios filiorum relinquendo semper Deo ministros pro nobis relinquimus, vitam ceu lampadem aliis post alios tradentes. *Cic. l. 6. pro legib.*

¶ EXEMPLA SACRA.

NVptiarum secundarum exempla: Abraham, *Gen. 25. ℣. 1.* Abigail, *1. Sam. 25. ℣. 42.* Assuerus, *Esth. 2. ℣. 17.*

¶ HIEROGLYPHICA.

N*Vmerus tricenarius* hieroglyphicum est *nuptiarum*, ut sacri Evangeliorum interpretes super Matthæo affirmant, quod non multum abest à Numero 32. per quem Ægyptii maritalem copulam significabant. *Pier. Valer. lib. 37. pag. 339. B.*

Cornicem in nuptiis omine auspicatissimo nominari solitum fuit ex veteri instituto: unde & *concordiæ & nuptiarum* habetur symbolum. Vide eundem *Pier. Valer. lib. 20. p. 191. A.*

Consule Locum de Conjugio & Matrimonio.

OBEDIENTIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

QVi autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato. *Pro℣. 1.*

Custodi legem meam, atque consilium meum: & erit vita animæ tuæ. *Ibid. 3.*

Mens

Mens justi meditabitur obedientiam. *Ibid.*15.

Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. *Esa.*1.

Audite audientes me,& comedite bonum: inclinate aurem vestram, & venite ad me: audite, & vivet anima vestra, & feriam vobiscum pactum sempiternum. *Ibid.*55.

Quòd si quis non obedierit verbo nostro, per epistolam hunc notate: neque commercium habeatis cum illo, ut pudore suffundatur: neq; velut inimicum ut habeatis, sed admonete ut fratrem., 2.*Thess.*3.

Obedite præpositis vestris,& subjacete eis.Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant,& non gementes. Hoc enim non expedit vobis. *Hebr.*13.

Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ, propter Deum: sive regi, quasi præcellenti: sive ducibus, tanquam ab eo missis,ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. 1.*Pet.*2.

Quia vocavi, & renuistis; extendi manum meam,& non fuit,qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenerit. *Prov.*1.

Et facies quodcunque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisq; sententiam eorum. *Deut.*17.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas, nisi a Deo. Quæ autem sunt potestates, à Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistunt potestati, Dei ordinationi resistunt. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. *Rom.*13.

Admone illos, principibus & potestatibus subditos esse: dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse. *Tit.*3.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

QVid iniquius, quàm velle sibi obtemperari à majoribus, & nolle obtemperare majoribus? *Aug. de opere monach.*

Non potuit Deus perfectius demonstrare, quantum sit bonum obedientiæ, nisi quùm prohibuit ab ea re, quæ non erat mala. Sola ibi obedientia tenet palmam: sola ibi inobedientia invenit pœnam. *Ambr. in Psalm.*

Obedientia non servili metu, sed charitatis affectu servanda est: non timore pœnæ, sed timore justitiæ. *Greg.*12. *mor.*

Obedientia sola virtus est, quæ menti cæteras virtutes inserit, insertasque custodit. Melior est obedientia, quam victimæ: obedientia victimis jure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur. *Id. lib* 35. *Mor.*

Nec studium bonæ actionis, nec ostium sanctæ contemplationis, nec lacrimæ pœnitentis extra Bethaniam esse potuerunt. *Bern. de nova militia.*

Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur: nec contenta angustiis professionis, largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne, quod injungitur, spontaneo vigore liberalis alacrisque animi motum non considerat, in infinitam libertatem extenditur. *Idem de precept. & dispensatione.*

Verus obediens mandatum non procrastinat: sed statim parat aures auditui, linguam voci, pedes itineri, manus operi, & se totum intus colligit, ut mandatum peragat imperantis. *Idem ibid.*

Non attendit verus obediens, quale sit quod præcipitur: hoc solo contentus, quia præcipitur. *Idem ibid.*

In ipsa obedientiæ via tibi fortasse aliqua dura & aspera occurrere possunt, ut accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licet salubria sint, minùs tamen suavia videntur. Hoc si molestè ceperis sustinere, si dijudicare prælatum, si murmurare in corde; etiamsi exterius impleas, quod jubetur, non est virtus patientiæ, sed velamen malitiæ. *Idem serm* 22.

Non est dubium, quin ampliorem gratiam mereatur, qui paratum se exhibet ante mandatum, quàm qui obedire satagit post mandatum. *Idem in serm.*

In obediendi ratione hæc generalis regula teneatur, ut in difficilioribus quidem agendis obeditio gratior, quàm prævaricatio gravior judicetur: & in facilioribus minusque onerosis contemptus damnabilior, quàm actus laudabilior æstimetur. *Idem de precepto & dispensatione.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Senec. Trag. 7.

AEquum atque iniquum regis imperium feras.

Plautus in Sticho. 1. 1.

Faciendum id nobis, quod Parentes imperant.

Virgil. Æneid. lib. 2. v. 606.

——— *Tu, ne qua Parentis*
Iussa time: neu præceptis parere recusa.

Homer. Iliad. α. v. 274.

Ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.
Verum obedite & vos, quoniam obedire melius est.

Pythagor.

Πραέσι δ' εἶκε λόγοις, ἔργοισι δ' ἐπωφελίμοισι.
Lenibus & verbis, & faustis cedito rebus.

¶ APOPHTHEGMATA.

Solon percontatus, qua ratione salva possit esse civitas? respondit: Si cives obtemperent suis magistratibus: magistratus autem legibus. *Stob serm.* 41.

Musonius interrogatus, an parentibus obediendum esset in omni-

omnibus? respondit: Obediendum quidem esse, sed honestum justumq; imperantibus. *Stob. serm. 77.*

Scipio Africanus, cum in Africa bellum gereret, ostendit viros armatos, quos secum habebat, & turrim præterea excelsam in mari, & ait: Nullus horum omnium est, qui non conscensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si ego jussero. *Plut. & Erasm. lib. 5. apoph.*

M. Curtius adolescentis, qui in delectu non paruerat, bona primùm hastæ subiecit: ipsumque posteà ad tribunos appellantem vendidit, dicens: Non opus sibi esse eo cive, qui parere nesciret. *Bruson. lib. 4. c. 30.*

¶ Exempla Biblica.

Obedientiæ exempla: Noë, *Genes. 6. v. 22. & 7. v. 5. Hebr. 11. v. 7.* Abraham, *Gen. 17. v. 23 & 22. v. 3. 10. & 26. v. 5. Act. 7. v. 4. Hebr. 11. v. 8 17.* Iacob, *Gen. 28. v. 5. 7.* Iacobi familia, 35. v. 4. Ioseph, 37. v. 13. Moyses, *Exod. 3. v. 13. & 4. v. 5. & 7. v. 6.* Israelitæ, 24. v. 3. & 39. v. 31. 42. *Numer. 1. v. 54. & 2. v. 34. & 9. v. 18. Deut. 34. v. 9. Ios. 1. v. 16. 17. 2. Par. 11. v. 4. & 24. v. 21.* Moyses & Aaron, *Exod. 3. v. 12. & 4. v. 3. & 7. v. 6. & 24. v. 3.* Moyses, 40. 16. Aaron & ejus filii, *Levit. 8. v. 36.* David, *1. Sam. 17. 20.* Iosaphat, *2. Reg. 6. v. 21. 22.* Multitudo, *1. Esdr. 10. v. 12. Nehem 5. v. 12.* Tobias, *Tob. 5. 1.* Esther, *Esth. 2. v. 10. 20.* Esaias, *Esa. 6. 8.* Ezechiæ regis legati, 36. v. 21. Rechabitæ, *Ierem. 35. v. 6.* Matthathias, *1. Macchab. 2. v. 9. 20.* Ioseph Mariæ virginis sponsus, *Matth. 1. v. 24. & 2. v. 14. 21.* Petrus & Andreas, 4. v. 20. *Marc. 1. 18.* Iacobus & Iohannes, *Matth. 4. v. 22. Marc. 1. v. 20.* Matthæus, *Matth. 9. v. 9. Marc. 2. 14. Luc. 5. v. 27 28.* Discipuli Christi, *Matth. 26. v. 19. Luc. 22. v. 13.* Apostoli, *Marc 16. 20. Luc. 6. 9. Ioan 6. 10.* Deipara virgo cum viro suo Ioseph, *Luc 2. v. 21. 22. 39 41.* Christus, *Esa. 50. 6. Luc. 2. v. 51. Ioan. 10. v. 18. & 12. v. 49. & 14. v. 31. & 15. v. 10. & 17. v. 4. Phil. 2. 8. Hebr 5. v. 8. & 10. v. 7.* Petrus, *Luc 5. v. 5. Hebr. 10. 23.* Cœcus natus, *Ioh. 9. 7.* Petrus & Ioannes, *Actor. 4. v. 19 & 5. v. 29.* Paulus, 9 6. Ananias, v. 17. Cornelius Centurio, 10 33. Romana Ecclesia, 11. v. 7. & 16. v. 19. Corinthiaca Ecclesia, *2. Cor. 7. 13.* Philippenses, *Philip. 2. 12.* Timotheus, v. 22. Thessalonicenses, *1. Thess. 1. v. 6.* Sara, *1. Petr. 3. v. 6.* Obedientiæ fictæ exempla: Adversarii Davidis, *Psalm. 18. v. 45. 46.* Obedientiæ sceleratæ exempla: Iudæi, *2. Paral. 24. v. 21.*

¶ Exempla Profana.

Cyrus Persarum rex militem (qui, cùm hostem interfecturus gladium eduxisset, & classico auditu, ictus cohibuisset, hostemque dimisisset) laudasse dicitur, eò quòd militarem legem pluris, quàm hostem fecisset. *Alexand. de Alexand. lib. 1. cap. 20. ex Padra Xenoph.*

Polynices ad matrem Iocastam, apud Eurip. in Phænissis inquit:

Ἃ γὰρ σὺ βούλει, ταῦτ' ἐμοὶ μῆτερ φίλα.

Quæ tu vis, eadem mihi grata erunt, mater.

Menoceus patrem Creontem interrogans, utrum fugere debeat ne mactetur à civitate? apud Euripidem Phænissis, inquit:

Οὐκ ἔν σε φράζειν εἰκὸς, ἐκπονεῖν δ' ἐμέ.

Nimirum conveniens est te dicere, efficere verò me.

Cum Artaxerxes interfecisset maximum natu filium Darium, ob insidias quas patri intenderat, alter ab illo, jubente patre, stricto acinace, sibiipsi vim ante regiam intulit. *Ælian.de var.hist.lib.9.*

Metelli filii Romæ à patre hæreditate exclusi, testamentum irritum esse noluerunt. Satius arbitrati bonorum extorres fieri, quam qualemcunque patris voluntatem non tueri. *Alexand.lib.6 c.10.*

Teribazum ajunt, cùm à Persis corriperetur, quòd esset vir validus, strinxisse acinacem, ac vi se defendisse: quibus testantibus vociferantibusque, ex præcepto se regis ipsum comprehendere, confestim ensem abjecisse ferunt, manusq; vinciendas præbuisse. *Plut. de superstitione.*

Stiliconi, ab Honorio Imp. genero missi milites, manus injicere conabantur. Ille primùm se defendere; post ubi Imperatoris id voluntate fieri cognovit, manus dedit, seque ab illis interfici passus est. *Theat.Zwing.*

¶ Hieroglyphica.

A*Vris* sacris in literis hieroglyphicum est *Obedientiæ. Pier. Val.l.33. pag.310.E.*

Erat & illud hieroglyphicum, quòd Ægyptii sacerdotes *Obsequium*, & ad Domini jussa nutumve regressum, significare si vellent, *Canem converso in dorsum capite* pingebant. *Idem lib.5 p.49.A.*

Vide Inobedientia.

OBIURGATIO.

¶ Apophthegma.

A*Ntisthenes* interrogatus, quamobrem tàm severus esset discipulorum objurgator? Et medici, inquit, ergà ægrotos! Significans, se vitia objurgare, non homines. *Laert.lib.6.c.1.*

Similitudines.

UT Telephi vulnus eadem hasta sanatum est, quæ vulnus inflixerat: Ita vulnus objurgationis ab eodem sanabitur, qui fecit. *Plutarch.*

Vt qui sacris initiantur, perferunt primos illos insultus, spe securæ dulcedinis ac lucis: Idem faciendum iis, qui à Philosopho objurgantur *Plut.*

Vt bonus medicus mavult morbo mederi somno ciboque, quàm scammonio aut castorio: Sic amicus, pater, præceptor magis studet laude corrigere, quàm objurgatione, si liceat. *Plut.*

Pharmacum non adhibitum in loco, dolet absque fructu: Sic objur-

obiurgatio, non, ut debet, admota. Atque idem facit amicus cum molestia, quod adulator cum voluptate: Lædit enim uterque. *Plut.*

Vt austera remedia, sed necessaria, lævant quidem ægrotantes, sed offendunt & inficiunt sanos: Sic acris obiurgatio vitio medetur, probos offendit. *Plut.*

Quemadmodum medicus, ubi secuit carnem, non statim deserit sectum, sed rigat ac lenit: Sic qui acriùs obiurgavit, debet reliqua vitæ consuetudine lenire eam molestiam. *Ibidem.*

Vt statuarii primùm ictibus incidunt lapidem; posteà poliunt, atque æquant: Sic amicus objurgationem lenitate mitigabit. *Ibid.*

Medici pharmacis amaris dulce nonnihil admiscent, ut alliciant: Ita parentes objurgationis asperitatem lenitate debent mitigare. *Ibid.*

Vt elleborum, tametsi efficax, tamen medici vetant dari senibus, aut pueris, aut exilibus: Ita admonitio sic est temperanda, ut ferre possit, quem velis emendare; nec solum spectandum est vitium, sed natura quoque ejus, cujus vitio studeas mederi. *Plin.*

Herbæ salutares consuetudine perdunt medendi vim: Ita admonitio, si assidua sit, non emendat assuetum jam objurgationibus. *Idem.*

Vt perniones & facit & tollit frigus: item ignis ambusta sanat: Ita amici objurgantis oratio, dolori, quem fecit, eadem medetur. *Erasmus.*

Vt qui coguntur secare, malunt ære secare, quàm ferro, quòd hoc pacto vulnus sit sanabilius: Ita qui cogitur objurgare quempiam, ita moderabitur orationem, ut ipsa in se nonnihil admisceat occultæ medelæ. *Idem.*

Qui in rebus leviculis acriter objurgat amicum, perinde facit, ac si medicus amarum & acre pharmacum ac sumptuosum in levissimis morbis passim admoveat. *Plut.*

Quædam gemmæ aceto maceratæ mitescunt, pleræque melle decoctæ: Ita quosdam meliores reddit acris objurgatio, quosdam admonitio blandior. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

OBjurgationes in Ecclesia necessariæ sunt: 1. *Cor.* 4.21. 2. *Cor.* 2.4. *Ephes.* 5.℣.11.13.14. 2 *Tim.* 3.16. *&* 4.2. *Vide Correptio & Monitio.* Objurgationis exempla: Dei ad Adam & Evam, *Gen.* 3.11. Dei ad Cain, 4.6. Dei ad Abimelech, 20.3. Abimelech ad Isaacum, 26.9. Laban ad Iacobum, 31.26. Ruben ad fratres, 42.22. Mosis ad Aaronem, 32.21. Angeli Domini ad Israelitas, *Iudic.* 2.℣ 2. Davidis ad Saulem, 1. *Sam.* 24.10. Davidis ad Abner, 26.15. Nathan ad Davidem, 2. *Sam.* 12.9. Ioab ad Davidem, 19.5. Eliæ ad Achabum, 1. *Reg.* 18.18. Eliæ ad Israelitas, ℣.21. Eliæ ad Ochosiam, 2. *Reg.* 1.16. Elisæi ad Regem, 3.13. Abiæ ad Ieroboamum, 2. *Par.* 13.5. Iosaphat ad Achabum, 18.7. Iehu

ad Iosaphat,19.2. Zachariæ ad populum Israeliticum,24.20. Prophetæ cujusdam ad Amasiam, 25.15. Sacerdotis ad Oziam, 26.18. Nehemiæ ad optimates Israelitarum, *Nehem.*5.7. Iob ad uxorem, *Iob.*2.10. Ieremiæ ad populum, *Ierem.*34.17. Ioannis ad Herodem, *Matth.*14.4. *Marc.*6.18. Christi ad Discipulos, *Matth.*15.13. & 16.8. & 19.14. & 26.10. *Marc* 8.17. & 14.7. *Luc.*8.25. & 22.v.46.51. *Ioh.*6.v.34.61. & 12.7. ad Petrum, *Matth.*16.v.23. & 26.v.49.52. & *Ioan.*18.11. ad Iudæos,17.17. *Marc.*9.19. *Luc.*9.41. ad Mercenarium, *Matth.*20.13. ad Turbam, *Marc.*7.18. ad Herodem, 12,15. ad Discipulos & ad Petrum, v.37. ad Scribas & Pharisæos, *Luc.*5.22. & 6.2. ad Hypocritas, v.41. ad Pharisæos, 11.39. ad quendam hominem, *Luc.*12.14. ad duos de Discipulis, 24 v.25. ad Nicodemum, *Io.*3.10. ad quendam Regium, 4.48. ad Turbas, 6.36. ad Iudæos, 7.19. ad Servum Pontificis, 18.23. Latronis ad socium suum, *Luc.*23. 40. Petri ad Populum, *Act.*3.12. ad Sacerdotes, Principes & Seniores, 4.10. ad Ananiam & Saphiram, 5. v.3.9. Stephani ad Iudæos, 7.51. Petri ad Simonem Magum, 8.20. Pauli ad Elymam Magum,13.10. Pauli & Barnabæ ad Iudæos, v.46. ad Lycaones,14.15. Pauli ad Ananiam Sacerdotem, 23.3. ad Nautas, 27.21. ad Corinthios, 1.*Cor.*1.11. & 3.3. & 6.1. 2.*Cor.*12.11. ad Galatas, *Gal.*3.1. & 5.7. ad Hebræos, *Hebr.*5.12.

OBLIVIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Silius Ital. lib.13. bell. Pu.

— Sacro certamina fonte
Lethaeos potat latices oblivia mentis
Extrema: hinc auro fulgens jam lucis honorem
Sentit, & admoto splendet cum sydere Luna.
Hac anima cœlum repetunt, ac mille peractis
Oblita Detem redeunt in corpora lustris.

Seneca in Troade. v.631.

Dediscit animus serò, quod didicit diu.

Plaut. in Captivis.5.3.

— Mos est oblivisci hominibus,
Neque novisse, cujus nihil sit faciunda gratia.

Ovid. lib.2. de Ponto.4.

Non ego, si biberes secura pocula Lethes,
Excidere hac credam pectore posse tuo.
Longa dies citior brumali tempore, noxque
Tardior hyberna solstitialis erit:
Nec Babylon æstus, nec frigora Pontus habebit,
Calthaque Pæstanas vincet odore rosas

Quam

Quàm tibi nostrarum venisnt oblivia rerum:
Non ita pars fati candida nulla mei est.
Plaut. Pseud.4.7.
——————— *Nihil est autem, suum*
Qui officium facere immemor est, nisi est admonitus.
Publ. Syrus.
Injuriarum remedium est oblivio.

¶ SIMILITUDINES.

Oblivisci suorum, ac memoriam cum corporibus efferre: & effusissimè flere, meminisse parcissimè, inhumani est animi: Sic aves, sic feræ suos diligunt, quarum concitatus est amor, & penè rapidus; sed cum amissis totus extinguitur. *Senec.*

Lupis, quos gregarios vocant, etiam in fame subrepit oblivio cibi, si modò respexerint, ac protinus alium quærunt: Ita nonnullis mox excidit, quod modo instituerant narrare, si interjectis verbis aliquot animum illorum aliò devocâris. *Plin.*

Lynces clarissime omnium animantium cernunt, sed mira illis oblivio rei ab oculis semotæ: Ita quidam acri ingenio, sed obliviosi. *Erasm.*

Vt quod in majore negotio chalybi aut marmori insculpseris, durat diutiùs: Ita quod majore studio discimus, nunquam obliviscimur. *Idem.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Antonius Caracalla Imp. adeò in literis & philosophia profecerat, ut inter doctos numeraretur, magnamq; diei partem philosopharetur. Verùm ipsum posteà tanta cepit oblivio doctrinæ, ac si literarum nomen nunquam audivisset. *Dion. & Suidas.*

Gregorius Trapezuntius, vir doctissimus, omnium literarum Græcarum Latinarumque in senio oblitus est. *Volateran. lib. 21. Anthrop.*

Messala Corvinus Orator pôst ægritudinem proprii nominis oblitus est, quamlibet aliàs ei sensus vigerent. *Solin.cap.7. Plin.lib.7. cap.24. & Sabin.lib 10.c.9.*

Theseus, nigro velo ad Minotaurum in Cretam navigans, si victor rediret, albo velo uti jussus à patre Ægeo, mandati immemor, paterno præcipitio occasionem dedit. *Theat. Zwing.*

Quidam Athenis vir eruditissimus cum ictum lapidis capite excepisset, cætera omnia tenacissima memoria retinens, literarum adeò, quibus præcipuè inservierat, oblitus est. *Val. lib.1. cap.8. & Plin.lib.7.c.24.*

Quendam ex præalto tecto lapsum, matris, affinium & propinquorum oblitum scribit. *Plin.lib.7.c.24.*

OBSCOENITAS.

¶ SIMILITUDO.

UT celeriùs inebriantur, qui dilutum bibunt, quàm qui merum; Ita citiùs inficiunt animum, quæ ſobrietatis aliquid habent admixtum, quàm quæ ſimpliciter obſcœna ſunt. Nam à vehementer obſcœnis refugit animus: contra illa blandiuntur aliqua virtutis ſpecie.

Vide Pudicitia, Verecundia. Temperantia.

OBSTINATIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

DVritiei ſive obſtinationis in malo, exempla: Cain, *Gen.* 4.℣.18. Pharao, *Exod.* 5.℣.2. Iſraelitæ, 32 ℣.7.& 9.10. *Deut.* 9.℣.27. 1. *Sam.* 8. ℣.19.20. 2. *Par.* 30.℣ 8.9. Filii Heli, 1. *Sam.* 2 ℣.22.23.24.25. Obſtinationis exempla: Ioannes Baptiſta, *Matth.* 3 ℣.15. Petrus, *Ioh.* 12.℣.9. Eccleſia Hieroſolymitana, *Act.* 11 ℣.18. & 15.℣.12. & 19.℣.30.31. & 20. ℣.3. & 26.℣ 19. Obſtinationis pœnæ, *Eſa.* 1.℣.20. *Iere.* 19.℣.15. *Soph.* 3. ℣.1.2. Obſtinationis & prævaricationis exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣.6. Pharao, *Exod.* 7 ℣.13.22. & 8.℣.15.19.32. Hebræi, 2 *Reg.* 17.℣.14. 2 *Par.* 24.℣.19.21. & 30.℣ 8. Sedechias, 36, 13. Iudæi, *Ier.* 5.℣ 3 & 44.℣.10.17. *Ioh.* 19.℣.15. *Act.* 7.℣.51. Iſraelitæ, *Ezech.* 2.℣ 4. *Zach.* 4.℣.11.12. *Baruch.* 2. ℣ 7.8. *Amos.* 4 ℣.6.7. Ieruſalem, *Matth* 23.℣.37. *Luc.* 13.14. Principes Sacerdotum, *Matth* 27.℣.4. *Luc.* 23.℣.10. *Ioan.* 11.℣.47.

OBTRECTATIO.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Horat. 1. Serm. 4.

— Abſentem qui rodit amicum,
Qui non defendit, alio culpante: ſolutos
Qui captat riſus hominum, famamq́; dicacis:
Fingere qui non viſa poteſt, commiſſa tacere
Qui nequit: hic niger eſt, hunc tu, Romane, caveto.

Iuvenalis Satyr. 9.

Vivendum rectè cùm propter plurima, tunc his
Præcipuè cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars peſſima ſervi.

Publ. Syrus.

Difficilem oportet aurem habere ad crimina.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

OBtrectationis & detrectationis exempla: Filii Laban, *Gen.* 31.℣.1. Vxor Potipharis, 39 ℣.14.17. Maria & Aaron, *Num.* 12.℣.1.2. Explora-

ploratores terræ, 14. ℣. 36. Multitudo, 16. ℣. 14. Filii Belial, 1. *Sam.* 10. 27. Doeg Idumæus, 22. ℣. 9. Principes Hanon, 29. 3. Philistæi, 29. 4. Principes Ammonitarum, 2. *Sam.* 10. 3. Absalom, 15. 3. Siba. 16. 3. Rehum cum sociis, 1. *Esdr.* 4. 13 Ancilla Raguelis, *Tob.* 3. ℣. 7. 8. 9 Aman, *Esth.* 3. ℣. 8 Principes Iuda, *Ier.* 38. ℣. 4. quidam Chaldæi, *Dan.* 3. 2. Danielis hostes, 6. 13. Alcimus cum viris iniquis, 1. *Macchab.* 7. ℣. 5. 6 26. Simon, 2. *Macchab.* 3. ℣. 5 6. & 4. ℣. 1. Alcimus, 14. ℣. 5. 6. 7. Pharisæi, *Matth.* 9. 11. Iudæi, 12. ℣. 18. 19. *Luc.* 19. ℣. 7. & 23. ℣. 3. *Ioh.* 7. ℣. 12. & 8. ℣. 48. & 9. ℣. 16. 24. 28. Domini famulæ Pythonissæ, *Actor.* 16. ℣. 20. Iudæi Thessalonicenses, 17. ℣ 7. Epicuræi & Stoici Philosophi, ℣. 18. Iudæi Corinthii, 18. ℣. 13. & 19. 9. Iudæi Asiatici, 21. ℣. 28. Barbari, 28. ℣. 4.

Vide Accusationis & falsò accusatorum exempla. Item Calumnia, Detractio & Maledicentia.

OCCASIO.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ausonius Epigram. 12.

Cujus opus? Phydiæ, qui signum Pallados, ejus,
Quique Iovem fecit, tertia palma ego sum.
Sum Dea quæ rarò, & paucis Occasio *nota.*
Quid rotulæ insistis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris sum. Mercurius quæ
Fortunare solet, tardo ego, cum volui.
Crine tegis faciem? Cognosci nolo. Sed heus tu?
Occipiti calvo es? Ne tenear fugiens.
Quæ tibi juncta comes? Dicat tibi. Dic rogo, quæ sis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quæ facti, non factique exigo pœnas:
Nempè ut pœniteat, sic Metanœa *vocor.*
Tu modò dic, quid agat tecum? Si quando volavi,
Hæc manet: hanc retinent, quos ego præterij.
Tu quoque, dum cogitas, dum percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Ovid. 1. Remed.

Temporibus medicina valet: data tempore prosunt:
Et data non apto tempore vina nocent.

Idem 1. Art.

Scit benè venator, cervis ubi retia tendat:
Scit benè, quæ frendens valle moretur aper.
Aucupibus noti frutices: qui sustinet hamos
Novit, quæ multo pisce natentur aquæ.

Plautus Perſ. 2.3.

Virtus eſt, ubi occaſio admonet, diſpicere.

Plaut. Aul. 2.2.

Si opulentus it petitum pauperioris gratiam,
Pauper metuit congredi: per metum malè rem gerit:
Idem quando illac occaſio perit, poſt ſero cupit.

Ex Græcis Comicis.

Καιρῷ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.
Reddet potentem occaſio vel pauperem.
Πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεται παραίτιος.
Eſt plurimarum cauſa rerum occaſio.
Τάχισθ' ὁ καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα.
Mutationem affert repentè occaſio.
Πολλάς ὁ καιρὸς ἄνδρας οὐκ ὄντας ποιεῖ.
Occaſio facit ſtrenuos, qui non erant.
Ὡς μέγα τὸ μικρόν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν.
Res parva, magna eſt, tempore & loco data.

¶ SIMILITUDINES.

MOrus noviſſima omnium germinat, & tamen parit inter primas: Ita qui tempus idoneum operiuntur rei conficiendæ, etiamſi ſerius cœperint, tamen maturiùs conficiunt. *Plin. lib. 15. cap. 24.*

Apes peragunt opus ſuum non ſtatis diebus, ſed quoties cœli commoditas invitat: Ita ſuo quæque tempore rapienda eſt occaſio. *Plin. lib. 11. cap. 7. & 10.*

Perſica ob id ipſum pluris veniebant, quòd non durant niſi in triduum: Ita avidius rapiendum, quod citò prætervolat, ut juventa. *Eraſm.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

OCcaſionis captatorem, ſeu hominem temporum omnium conditioni ſeſe accommodantem per *Echinum* animal deſignavit antiquitas. Novit equidem *Echinus* (terreſtrem intellige) cubilia ſua Aquilonum & Auſtrorum mutatione commutare. Duas enim cubilibus feneſtras facit, alteram Notum verſus, Boream verſus alteram: quaque parte ventum futurum præcognoſcit, feneſtram obturat, alteram recludit: ſin intrà tectum alatur, ad parietem diſcedit. *Pier. Val. lib. 8. p. 74. F.*

OCCULTA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ἀφεὶς τὰ φανερὰ μὴ δίωκε τἀφανῆ.
Aperta linquens, perſequi noli abdita.

Ἢ μὴ ποίει τὸ κρυπτόν, ἢ μόνος ποίει.
Quod vis latere, ne fac, aut sine testibus.
Ὑπόνοια δεινόν ἐστιν ἀνθρώποις κακόν.
Suspicio grave mortalibus cunctis malum.

Vide Suspicio.

OCCUPATIO.

¶ Sententiae Philosophicae.

NOn invenio cum quo te malim esse, quàm tecum: si potes, subduc te occupationibus istis: nec jactare debes, nec abscondere. Id age, ut otium tuum non emineat, sed appareat: si latebras times, te satis priora monstrabunt. Tenebras habere non potes, sequetur quocunque fugeris multum pristinæ lucis: quietem potes vindicare sine ullius odio. *Senec. epist.*

Vbicunque mecum sum; rebus enim me non trado, sed commodo. *Id. epist.*

Nunquid non succedent occupationes novæ: serimus illas, ex una exeunt plures *Id. epist.*

¶ Apophthegma.

CVm *Diogeni* fur de nocte sacculum cum numis subtrahere conaretur, & ille sentiret: Tolle, inquit, infelix, ut facias utramq; dormire. *Sen. in prov. Philosoph.*

Vide Negotium.

ODIUM.

¶ Sententiæ Patrum.

TRia sunt genera hominum, quæ odit Deus: remanentem, retrò redeuntem, oberrantem. Excitandi sunt remanentes: retrò redeuntes revocandi: errantes in viam reducendi: tardi exhortandi: celeres imitandi. Qui non proficit, remansit in via: qui fortè à meliori proposito declinat, ad aliud, quod deteriùs reliquerat, reversus est retrò: qui fidem deserit, à via erravit. *August. de novo Cantico.*

Hoc est profecto odio odisse, ut vitia non homines oderis: nec vitia propter homines diligas. *Ambros. in Psal.* 139.

Multum aliud est, quando quisque irascens in aliquo verbo modum excedit, quod postea deleat pœnitendo. Aliud est servare insidias inclusas in corde. Multum interest inter turbatum oculum, & extinctum: festuca turbat, trabs extinguit. *Ambros. ibid.*

Odium est vetus ira, ex pluribus causis collecta, diuturno tempore perseverans. *Aug. de definit.*

In

In comparatione odii, ira festuca est: sed festucam si nutrias, trabs erit: si evellas & projicias, nihil erit *Idem in serm.*

Nemo potest perfectè diligere quò vocamur, nisi oderit undè revocamur. *Idem de vera relig.*

Propemodum naturale est, ut nurus socrum, & socrus oderit nurum. *Hieron. in Michaeam.*

Qui occidit, & qui odit fratrem suum, & qui ei detrahit, pari pœna digni esse monstrantur. *Gregor.*

Vitam animæ quælibet culpa polluit; servatus verò dolor contrà proximum occidit: menti namque, ut gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerum occulta perforantur. *Idem lib.10. moral.*

Qui ergo motum nocendi habet in animo, debet judicare se reum: Si autem prodeat in contumeliam adversus fratrem, eget reconciliatione. Si autem non judicat se reum, nec fratri vult reconciliari, ex contemptu perseverans in odio, reus erit gehennæ. *Idem in Matth. c.5.*

Hæc est pugna periculosa, & hæc gloriosa victoria, qui poterit odisse, quod amat: & amare, quod odit. *Idem ibid.*

Perfectum odium est, homines diligere, & eorum vitia semper horrere: nam in illa parte, qua creaturæ Dei sunt, amandos esse non dubium est: in illa iniquitate horrendi sunt, in qua se polluerunt. Tales placere non possunt, nisi eis, qui factis similibus replicantur. *Cassiod. in Psal. 139.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

SImul ista mundi rector Deus posuit, odium atq; regnum: odium qui nimium timet, regnare nescit. *Seneca.*

Pejora sunt tecta odia, quàm aperta: & agnosci amat, qui odium ostendit. *Idem in Proverb.*

Quamvis agas, ut ne quis merito tuo oderit: erunt tamen semper, qui te odient. *Idem in Prov.*

Semper odiorum honestus occasus, & dum simultates nihil aliud habent, quàm nocendi cupiditatem, speciosa in melius mutatio est. *Quintil. Dec.9.*

¶ APOPHTHEGMATA.

TImon ille, qui ab odio hominum *Misanthropos* Græcis vocabatur, interrogatus, cur omnes odisset homines? Meritò, inquit, improbos odi: reliquos autem, quia improbos non oderunt. *Max. serm.6.*

Thrasybulus Pisistrati filiam amabat: eamque quum haberet obviam, in publico osculatus est: Ob id uxori maritum in Thrasybulum irritanti: Si illos, *inquit Pisistratus*, qui nos amant, habemus odio, quid faciemus iis, qui nos oderunt? Ac virginem adamatam Thrasybulo dedit uxorem. *Plut. in apoph.*

Annibal adhuc puer, quum quæreretur, de finiendo odio inter

Romam

Romam & Carthaginem, pedem infixit solo, ac pulvere suscitato, tùm demum finem belli fore, dixit, quum altera pars in habitum pulveris esset redacta. Agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum. *Plut. in Annibalis vita.*

Idem hausturus venenum, quod in eum usum paratum habebat, dixit: Solvamus ingenti cura populum Romanum! Aut, ut Livius refert: Solvamus diutina cura populum Romanum, quando mortem senis expectare longum censet. Id postremò malè habebat hominem, quòd Romanis jam non posset aliquo pacto molestius esse. *Plut. in Annibalis vita.*

§ SIMILITUDINES.

Ex festuca accensa, aut lucerna neglecta domi, nonnunquam conflagrat urbs tota: Sic ex privatis odiis ac dissidiis publica pernicies oritur. *Plut.*

Subduc materiam, extinguetur ignis: Subduc occasionem, conquiescet odium, sive invidia. *Plut.*

Vt vitis refugit brassicam: quercus abhorret ab olea, multò magis autem à nuce juglande: Sic inter quasdam nationes naturale dissidium est, ut nullo pacto queant coalescere concordia: ut inter hos ferè, quos mare aut Alpes diremerunt. *Erasm.*

Qui ex balneo calent, vehementiùs frigescunt; & aqua frigidior esse solet, quæ priùs caluit: Ita vehementius sese oderunt, qui prius fuerunt amici; & sceleratiores sunt, qui à pia vita ad impia se transtulerunt. *Idem.*

Iuglans crepitu prænunciat se frangi, ut fugere liceat, priusquam fiat ruina: Ita quidam non lædunt, nisi priùs ostendant se infensos: alii priùs læserunt, quàm expostulent. *Idem.*

Vt inter animantium genera occulta quædam sunt dissidia, cùm nulla appareat dissidii ratio: velut araneæ & serpenti: formicis ac soricibus: trochilo & aquilæ: aliisq; compluribus: Ita sunt, qui illam aut illam oderint gentem, cum nesciant, quamobrem oderint. Quidam odere Rhetoricen, aut Græcas literas, cùm hoc ipsum ignorent, quod oderunt. *Plin. lib. 10. cap. 74. & Arist. lib. 9. cap. 1. de natur. animal.*

Vt carboni semel exusto suffocatoque, si denuò flagret, major est vis: Ita semel sopitum odium, si rursum excandescat, acrius est. *Erasm.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

Odii exempla: Abimelech & socii ejus, *Gen.* 26. v. 27. Esau, 27. v. 41. Chananæi, 34. v. 30. Fratres Ioseph, 37. v. 4. 5. Ægyptii, *Exod.* 1. v. 12. Madianitæ, *Num.* 25. v. 17. 18. Israelitæ, *Iud.* 11. v. 6. 7. cæci & claudi, 2. *Sam.* 5. 8. Ammon, 13. v. 15. 22. Razon. &c. 1 *Reg.* 11. 25. Achab, 22. 8. Hostes Iudæ, 1. *Esdr.* 4. 1. Holofernes, 13. v. 22. Aman, *Esth.* 7. v. 6. Hostes Davidis, *Ps.* 18. v. 18. & 25. v. 19. & 35. v. 19 & 44. v. 8. & 69. v. 5. 15.

Iudæi. *Amos* 5.10. Viri quidam iniqui, 1.*Macchab*.11. 21. Nicanor, 1.*Macchab*.14.19. Mundus, *Ioan*.7.V.7.& 15.V.18.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Aiunt *Melanionem* quendam odio mulierum in solitudinem demigrasse, perque avia montium, cane, quo uno convictore utebatur, feras insectari solitum, nec unquam domum revocari potuisse. Hinc proverb. *Melanione castior. Erasm.*

Græcorum odium ergà Barbaros etsi naturale videri potest, propter linguæ vocisque diversitatem (similitudo namque amicitiam parit:) Tamen intercesserunt quoque variæ bellorum occasiones, præsertim ob raptum mulierum, quas *Herodot. lib.1. recitat.*

M. Cato Censorius tanto odio prosequutus est Græcos, ut filium Marcum ab eorum literis, non quidem inspiciendis, sed perdiscendis avocaverit. *Plut. in Catone, & Plin. lib* 21.c.20.

Constantinus VI. Imp. qui & Constans, omnibus suis exosus, Syracusis à suis in balneo est occisus. *Sigebert. in Chron.*

Timon Atheniensis non religione, non cœlestium rerum indagine adductus, solus esse voluit: sed pravo quodam affectu, rigoreq; naturæ, omni hominum commercio sibiipsi interdicto. *Sabell lib.2.cap.2.*

Myson Strymonis filius, Timonis moribus, fuit hominum osor: ut qui in solitudine solus riserit. *Laert. in ejus Vita.*

Cordillio, Philosophus Stoicus Pergamenus, tàm morosus fuisse dicitur, ut omnium principum ac regum amicitias spreverit. *Volat.lib.14.c.2. Anthrop.*

Epidaurij, cum Illyricos mores exosos haberent, nec illorum commercia vitare possent, ut se à contagione illorum servarent, unum eligebant quotannis gravem ætate, qui solus ad illos penetraret, cum quo commercium haberent, quem Poletem dixére. *Arist.2.Polit.*

OECONOMIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

Bias dicere solitus erat, eam familiam esse optimam, in qua dominus sponte sit hujusmodi, qualis propter legem foris est. *Stob. serm.83.*

Pittacus optimè constitutam esse domum pronunciavit, cui superfluum nihil abundet, & necessarium nihil desit. *Stob. serm. eod.*

Solon optimum œconomum esse dixit, in cujus familia pecuniæ non injustè possideantur, nec difficulter custodiantur, neque propter sumptus pœnitudinem adferant. *Ibid.*

Cùm ex *Catone* quæreretur, quid maximè in re familiari expediret? respondit: Benè pascere. Quid secundum? Satis benè pascere.

Quid

Quid tertium? Benè vestire. Quid quartum? Benè arare. *Cic. lib. 2. Offic.*

¶ SIMILITVDINES.

DVabus vocibus simul sonantibus gratior fit concentus: Ita quicquid fit in familia, fit quidem utriusque consensu, sed tamen arbitrio mariti. *Plutarch.*

Vt vinum appellatur, etiamsi major aquæ pars sit admixta: Ita domus mariti dicetur, etiamsi mulier plus contulerit. *Plut.*

OFFENSÆ.

¶ SIMILITVDINES.

UT medici eas febres, quæ ab incertis causis paulatim collectis eveniunt, magis suspectas habent & timent, quàm quæ manifestas magnasque causas habent: Sic latentes plerunque, parvæque & frequentes ac quotidianæ viri atque uxoris offensæ, magis eos disiungunt; & vitæ consortium labefactant. *Plut.*

Ter novenis crabonum ictibus interfici hominem existimant: Ita offensa, tametsi per se non capitalis, tamen sæpius iterata, capitalem parit inimicitiam. *Plin. lib. 11. cap. 22.*

Vide Ira, Reprehensio, Peccatum, Correctio, Injuria.

OFFICIUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. lib. 2. Satyr. 3.

Si malè rem gerere, insani est; contrà benè, sani.

Plautus in Ruden 4. 1.

Vigilare decet hominē qui vult sua tempore cōficere officia:
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro, & cum malo quiescunt.

Terent. in Adelph. 1. 1.

Hoc patrium est, potius consuefacere filium,
Sua sponte rectè facere, quam alieno metu.
Hoc pater ac dominus interest. hoc qui nequit,
Fateatur se nescire imperare liberis.

Ovid. lib. 3. de Ponto. El. 1.

Pectore de toto, totisq; incumbere nervis,
Et niti pro me nocte dieque decet.
Vtque juvent alij, tu debes vincere amicos
Uxor, & ad partes prima venire tuas.

Propert. lib. 3. eleg. 5.

Omnis enim debet sine vano nuntius esse:
Majoremque timens servus habere fidem.

¶ SEN-

SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

NVlla vitæ pars, neque publicis, neque privatis, neque forensibus, neque domesticis in rebus: neque si tecum agas quid, neque si cum altero contrahas, vacare officio debet. In eoque excolenda sita est vitæ honestas omnis, & in negligendo turpitudo. *Cic. 1. Offic.*

Nec precio, nec gratia, nec periculo, nec simultate à via recta nos ostendimus oportere deduci: nec ab ulla re honesta, periculi aut laboris magnitudine. *Cic. 3. ad Heren.*

Nullo casu arbitior hoc constanti homini posse contingere, ut ulla intermissio fiat officii. *Cic. in Lælio.*

Nulla lassitudo impedire officium & fidem debet. *Cic. Cornific. Famil. 12.*

Pericula, labores, dolores etiam optimus quisque suscipere mavult, quàm deserere ullam officii partem. *Cic. 1. de. Fin.*

Artium studio à rebus agendis abduci, contra officium est. *Cic. 1 Offic.*

Improbum est, relinquere honestatem propter utilitatis magnitudinem. *Cic 3. de Offic.*

Optima vivendi ratio est eligenda: eam jucundam consuetudo reddet. *Cic. 4. ad Heren*

Omnis nostra cura debet in hoc versari, semper, si possimus, ut boni aliquid efficiamus: sin minùs, ut certè nihil mali. *Cic. 2 de Orat.*

Semper ita vivamus, ut rationem nobis reddendam arbitremur. *Cic. 4. Act. in Verr.*

A recta conscientia transversum unguem non oportet quemquam in omni vita sua discedere. *Cic. ad Attic. l. 13.*

Nobis persuasum esse debet, si Deos hominesque celare possimus, nihil tamen avarè, nihil injustè, nihil libidinosè, nihil incontinenter esse faciendum: honesta bonis, non occulta quæruntur. *Cic 3. Offic.*

SIMILITVDINES.

UT nec Medici, nec Imperatores, nec Oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignum sine usu & exercitatione consequi possunt: Sic officii conservandi præcepta traduntur, illa quidem, ut faciamus ipsi. *Cic. lib. 1. Offic.*

Quemadmodum leges omnium salutem singulorum saluti anteponunt: Sic vir bonus & civilis, officii non ignarus, utilitatem publicam magis quàm privatam curat. *Idem lib. 3. de Fin.*

Quemadmodum qui jaculari discit, destinatum locum captat, & manum format ad dirigenda, quæ mittit: cum hanc vim ex disciplina & exercitatione percepit, quocunque vult, illâ utitur. Didicit enim non hoc aut illud ferire, sed quodcunque voluerit: Ita qui se

ad

ad totam vitam instruxit, non desiderat particulatim admoneri, doctus in totum, non quomodo cum uxore & cum filio viveret, sed quomodo bene viveret. Si quid oculis oppositum moratur aciem, removendum est. Illo quidem non abjecto operam perdidit, qui præcepit, Sic ambulabis, illo manum porrigens. Eodem modo, ubi aliqua res obcæcat animum, & ad officiorum dispiciendum ordinem impedit, nihil agit qui præcipit. Sic vives cum patre, sic cum uxore. &c. *Senec. epist. 95.*

Vide Decorum.

OMEN.

¶ APOPHTHEGMATA.

D*ionysius* cùm magistratus per literas fortè crearentur, & ipsi contigisset M. dicenti cuidam per jocum Μωρολογεῖς, id est, stulta esferes, Dionysi! Imò, inquit, Μοναρχήσω, monarcha ero. Et adeptus magistratum, protinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi, quod illo joco non offenderetur, contentus omen literæ secus interpretari. *Plut. in Reg. apoph.*

P. Æmilius è foro domum reversus, cum filiam puellam nomine Tertiam reperisset lachrymantem, rogavit quid haberet? illâ respondente: Perseus nobis interiit! (id erat nomen catelli, quem puella habebat in deliciis.) Sit felix, inquit, ô filia! omen accipio: moxque in bellum profectus, pulcherrimum de hoste triumphum egit. *Plut. in apoph.*

Vide Fatum.

ONUS.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Ovid. lib. 1. Amor. 2.

Cedimus? an subitum luctando accendimus ignem?
Cedamus: leve fit, quod benè fertur, onus.
Vidi ego jactatas mota face crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.
Verbera plura ferunt, quam quos juvat usus aratri,
Detrectant pressi dum juga prima boves.
Asper equus duris contunditur ora lupatis:
Frena minus sentit, quisquis ad arma facit.

Propert. eleg. lib. 3.

Turpe est, quod nequeas capiti committere pondus:
Et pressum inflexo mox dare terga genu.
Omnia non pariter rerum sunt omnibus apta:
Fama nec ex æquo ducitur ulla jugo.

Ovid. lib. 2. de Pont. El. 7.

Sustineas ut onus, nitendum est vertice recto:
At, flecti nervos si patiare, cades.

ide Miseria, Malum, Fortuna.

OPUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terent. in Heauton. 4. 5.

Nulla est tam facilis res, quin difficilis siet;
Quam invitus facias.

Valerius Flaccus lib. 2. Argonaut.

—— Stabilem quando optima facta
Dant animam, majorq; pius audacia cœptis.

Ovid. lib. 13. Metamorph. v. 120.

Denique quid verbis opus est? Spectemur agendo.

Idem lib. 1. de arte Amandi.

Reddite depositum, pietas sua fœdera servet.
Fraus absit, vacuas cadis habete manus.

Idem lib. 2. de arte Amandi.

Cum mora non tuta est, totis incumbere remis
Utile, & admisso subdere calcar equo.

Idem lib. 1. Fastorum.

Annue conanti per laudes ire tuorum;
Deque meo pavidos excute corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmina vires:
Ingenium vultu statque caditque tuo.

ide Actio.

ORACULUM.

¶ APOPHTHEGMATA.

minondas, cùm Lacedæmonii copias in Thebanos educerent, iaque Thebanis ferrentur oracula, quorum alia victoriam illis ebantur, alia diverse prædicabant; jussit benè promittentia xtram tribunalis poni, contraria ad lævam. Atque omnibus in modum dispositis, surrexit, dixitque: Si volueritis parere us, & conglomerati in hostem tendere, hæc vobis sunt oracunsis melioribus: quod si ad conflictum segnes timidique fueæc oracula vobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicenti- Mirè nec oraculorum contempsit authoritatem, nec animos m his dejici passus est: sed interpretatus est Deum prospera eri strenuis, infausta timidis: quasi à nobis pendeat rerum us. *Plut. in apoph.*

Ale-

Alexander Delphos profectus, cùm sacerdos negaret se consulturam Deum, quòd dies essent nefasti, quibus ne oraculis quidem loqui fas esset; vi pertracta secum sacerdote, templum ascendit: cumque illa importunitate victa diceret: Invictus es, ô fili! Satis, inquit Alexander, oraculi est: mulieris vocem responsi loco ducens. *Plut. in Alex.*

Vide Religio, Sacrificium.

ORATIO.

Cùm quà preces significat: tùm quà sermonem.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

CLamaverunt justi; & Dominus exaudivit eos, & ex omnibus tribulationibus liberavit eos. *Psal.* 33.

Exorare & facere eleemosynam ne despicias. *Eccl.* 7.

Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. *Ioan.* 16.

Petite & accipietis: ut gaudium vestrum sit plenum. *Ibid.*

Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus. Qui autem scrutatur corda; scit, quid desideret spiritus, quia secundum Deum postulat pro sanctis. *Rom.* 8.

Quum oratis, non eritis sicut hypocritæ; qui amant in Synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. *Matt.* 6.

Orantes autem nolite multum loqui, sicut Ethnici faciunt: putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergò assimilari eis. Sic ergo vos orabitis: Pater noster, &c. *Ibid.*

Væ vobis Scribæ & Pharisæi, hypocritæ! qui comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hoc longius accipietis judicium. *Luc.* 20.

Humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. *Iudith.* 9.

Subditus esto Domino; & ora eum. *Psal.* 36.

Respexit in orationem humilium. *Psal.* 101.

Qui adorat Deum in oblectatione, suscipietur, & deprecatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se nubes penetrabit; & non discedet, donec Altissimus aspiciat. *Eccl.* 35.

Deprecationem læsi exaudiet Deus *Ibid.*

Propter temetipsum inclina Deus meus aurem tuam, & audi: Neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam: sed in miserationibus tuis multis. *Dan.* 9.

Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis. *Matth.* 21.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Ilti languescunt in orando,& in novitate conversionis suæ ferventes orant: postea languide, postea frigidè, posteà negligenquasi securi sint. Vigilat hostis, dormis tu? *Aug. in Psal.* 65.

ratio tua, locutio est ad Deum: quando legis, Deus tibi loquiquando oras, cum Deo loqueris. *Idem in Psal.* 85.

unc porrò in toto corde clamatur, quando aliunde non cogi-: tales orationes raræ sunt multis, crebræ paucis, utrum nec uam nescio *Idem in Psal.* 118.

ratio si pura est, si casta fuerit, cœlos penetrans vacua non re-. *Idem in quodam serm.*

deliter supplicans Deo pro necessitatibus hujus vitæ,& misericiter auditur, & misericorditer non auditur. Quid enim infirit utilius,magis novit medicus,quàm ægrotus. *Idem in lib. sentarum Prosperi.*

ratio paucis verbis res multiplices comprehendit, ut sic citò licitas fidei sufficientia suæ saluti addisceret, & prudentia inosorum profunditate mysteriorum stupesceret. *Idem in gl. h.* 6.

ratio oranti est subsidium,Deo sacrificium,dæmonibus autem gellum. *Idem in serm.*

us placet Deo latratus canum,mugitus boum,grunitus porcoquàm cantus clericorum luxuriantium. *Aug.*

ratio est animæ sanctæ præsidium, angelo bono solatium, diasupplicium, gratum Deo obsequium,& pœnitentiæ religionis tota, perfecta gloria, spes certa, sanitas incorrupta. *Idem.*

æ sunt duæ alæ orationis,quibus volatur ad Deum: Si ignoscis quenti, & donas egenti. *Idem in serm. de quadr.*

e quotidianis brevibusque peccatis,sine quibus hæc vita non ur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. *Idem in Enchirid.*

ratio Deum ungit, sed lachryma compungit: hæc lenit, illa . *Idem in serm.*

deficias in oratione.Deus quod concessurus est,si differt,non t: non levitate utitur, qui promisit: non facilè de sententia tur: quod promisit,est fixum: fallere non potest: habet undè . *Idem in Psal.* 65.

ationis puræ magna est virtus:& velut fidelis nuntius mandaperagit, & penetrat, quò caro non pervenit. *Idem ibid.*

atio, refectio est jejuniorum: duritiam cordis emollit: austem temperat: jejunium dulcificat. Sicut enim sine potu non est refectio: sic jejunium sine refectione orationis non potest m perfectè nutrire. *Idem in quodam serm.*

oratio pura, simplex, dilucida atque manifesta, plena gravipondèris: non affectata elegantia, sed non intermissa gratia. s. de Offic.

Vox

Vox est oratio, adest verbum, fugatur cupiditas, libido discedit. *em de Viduis.*

Si pro te rogas tantùm, pro te solus rogabis: si autem pro omnis rogas, omnes pro te rogabunt. *Idem in bexam lib.* 1.

Quantò graviori tumultu carnalium rerum premimur: tantò ationi insistere ardentiùs debemus. *Greg. in hom.*

Quando fidelis & humilis, & fervens oratio fuerit, coelum sine bio penetrabit: unde certum est, quod vacua redire non possit. *rnhard.*

Nemo nostrum parvipendat orationem suam: dico enim vobis, od ipse, ad quem oramus, non parvipendit eam. Postquam egressest ab ore nostro, ipse scribit eam in libro suo, & unum in duobus dubitanter sperare possumus: quoniam aut dabit quod petimus, t quod novit utilius. *Idem ibid.*

Pro se orare necessitas cogit: pro aliis autem charitas fraternitahortatur: dulcior autem ante Deum est oratio, non quam necess transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat. *Chry. super Matth.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Paulinus ad Ausonium.

Quæ non missa Deo vacuis in nubibus hærent,
Nec penetrant superi stellantem regis in aulam.

Iuvenalis Satyr. 10.

Vt tamen & poscas aliquid, voveasq́; sacellis
Exta, & candiduli divina tomacula porci,
Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
Fortem posce animum & mortis terrore carentem,
Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores
Herculis ærumnas credat sævosq́; labores,
Et Venere, & cœnis, & plumis Sardanapali.
Monstro, quod ipse tibi possis dare: Semita certe
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

—— Quid credis amice precari?
Sit mihi, quod nunc est, etiam minùs: ut mihi vivam
Quod superest ævi, si quid superesse volunt Di, &c.
Sed satis est orare Iovem, qui donat & aufert:
Det vitam, det opes: æquum mî animum ipse parabo.

Iuvenalis Satyr. 10.

Prima ferè vota, & cunctis notissima templis,
Divitiæ ut crescant, ut opes, ut maxima toto

Nostra sit arca fore.

Ibidem.

Da spatium vitæ, multos da Iupiter annos,
Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.

Ovid. lib. 1. de arte Amandi.

Hectora donavit Priamo prece motus Achilles:
Flectitur iratus voce rogante Deus.

Martial. lib 8. Epigram. 32.

Et Dominum mundi flectere vota valent.

Plautus in Rud. prol.

Nihil Iovi acceptum est a periuris Supplicij,
Facilius, si quis pius est, a Dis supplicans,
Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.

Ovid. lib 8 Metamorph. v. 730.

Cura Deûm dij sunt, & qui coluere coluntur.

Tibul. Eleg. 4 lib. 3.

Ergo ne dubita blandas adhibere querelas:
Vincuntur molli pectora dura prece.

Ex Græcis Comicis.

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
Ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον.
Retineri ut a te non potest jactus lapis,
Sic ore verba emissa quæ semel tuo.
Ψυχῆς νοσούσης ἐστὶ φάρμακον λόγος.
Ægra medela mentis est oratio.
Λόγος γάρ ἐστι λύπης φάρμακον μόνος.
Mæroris unica medicina oratio.
Λύπην γὰρ εὔνους οἶδεν ἰᾶσθαι λόγος.
Verba benevola medela sunt mærentibus.
Ξίφος τιτρώσκει σῶμα, τὴν δὲ νοῦν λόγος.
Vt corpus ensis, verba mentem sauciant.
Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται.
Viri character, ejus est oratio.
Χωρὶς τό τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια.
Multa loqui, aliud est, quàm loqui quod expedit.
Λόγῳ διοικεῖται βροτῶν βίος μόνῳ·
Est administra oratio rerum omnium.
Λόγοις ἀμείβου τοῖς λόγοις πείθοντά σε.
Verbis agas agente cum verbis viro.
Ἰσχυρότερον δὲ γ' οὐδέν ἐστι τοῦ λόγου.
Oratione nil validius uspiam.
Ῥήψας λόγον τὶς οὐκ ἀναιρεῖται πάλιν.
Verba revocari emissa non queunt semel.

¶ SEN-

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

VErba inventa sunt, non quæ impedirent, sed quæ indicarent voluntatem. *Cic. pro A. Cacin.*

Interpres mentis est oratio, verbis discrepans, sententiis congruens. *Cic. 1. pro Legib.*

Sermone eo debemus uti, qui notus est nobis. *Cic. 1. Offic.*

Inprimis provideamus, ne sermo vitium aliquod indicet inesse moribus, quod maximè tùm solet evenire, cùm studiosè de absentibus detrahendi causa, aut per ridiculum, aut severe, aut maledicè, contumelioseque dicitur. *1. Offic.*

Quoties aliquid aut dicimus, aut loquimur, toties de nobis judicatur. *Cic. de Orat.*

Diligentissimè linguam continere, mihi virtus interdum non minor videtur, quàm omninò non irasci. *Cic. ad Q. Frat.*

Id ipsum dicere nunquam est non ineptum, nisi quùm est necessarium. *Cic. 1. de Orat.*

Habent suum modum quæcunque opportunè dicuntur. *Cic. 3. de finib.*

Tacere noli, ubi non oportet. *Cic. pro Rosc. Comæd.*

Decorus est sermo senis, quietus & remissus: facitque persæpè ipsa sibi audientiam diserti senis comta oratio & mitis. *Cat. Maj.*

Difficile est dictu, quantopere conciliet animos hominum comitas affabilitasque sermonis. *Cic. 2. Offic.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmosthenes interrogatus, quomodo orator factus esset? respondit. Dum plus olei, quàm vini absumerem. *Brus. l. 4 c. 31.*

Phocion Atheniensis brevi oratione utebatur, cæterum gravissima. Quem cùm surgentem vidisset Demosthenes: Ecce, inquit, meæ orationis culter surgit. *Plut.*

Diogenes in caupona prandens, Demosthenem fortè prætereuntem invitavit, ut accederet. Id cùm ille præ pudore recusaret: Erubescis, inquit, Demosthenes cauponam ingredi: atq; hîc herus tuus quotidiè versatur. Innuit, oratores nihil aliud esse, quàm mancipia populi: nec esse par, ut illic pudeat servum populi videri, ubi populus assiduè viveret. *Eras. Rot. l. 1. apoph.*

Pyrrhus dicere solebat, plures urbes suo imperio additas oratione Cyneæ oratoris ac legati, quàm suis armis *Valer. Maxim. & Brus. lib. 4 c. 31.*

Phavorinus audiens adolescentem obscurioribus & inusitatis verbis loquentem: Curius (inquit) & Fabius dilucidè cum suis fabulati sunt, neque Auruncorum, Sicanorum aut Pelasgorum verbis quicquam sunt loquuti. *Eras. lib. apoph. ex Gellio.*

Demonax, cùm quendam nescio quid interrogasset, atque is obscuris planè verbis respondisset: Non intelligo, inquit, quid dicas:

loqueris enim cum apertè tecum loquente, quasi Agamemnon adhuc viveret. *Eras lib.8.apoph.*

Iulius Florus quùm aliquando adolescentem tristem eundemq; scholasticum vidisset, interrogavit, quæ causa frontis esset tàm deductæ? Quia triduo, inquit adolescens, materiæ ad scribendum destinatæ non invenio exordium. Tùm Florus, nunquid tu melius dicere vis, quàm potes? *Quintil.lib.12 c.3.*

Socrates. Lysias quum Socrati orationem, quam in ejus defensionem composuerat, recitasset: Præclara, inquit, & elegans est oratio, sed non convenit Socrati. Erat enim Forensi instituto aptior, quàm Philosopho. Rursus Lysiæ percontanti, cur, si bonam judicaret orationem, putaret sibi non convenire? Nonne, inquit, fieri potest, ut amictus aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui non conveniat? Quo dicto ostendit, eam orationem gratam esse, quæ suo loco suisque personis convenit. *Cic.lib.1.de Orat.*

Apud Agesilaum Lacedæmoniorum regem, cùm quidam rhetorem laudasset, quòd mirificè res exiguas verbis amplificaret: Ego, inquit rex, nec sutorem quidem arbitrarer bonum, qui parvo pedi magnos inducat calceos. *Plut in Lacon.*

Pericles ad perorandum à populo sæpè lacessitus, negavit, quia imparatum se esse diceret. *Plut.*

C.Iulius. Curtius orator, præterquàm quòd in cogitando esset tardus, in instruendo dissipatus, parumque rerum propositarum meminisset, in utaque etiam parte toto corpore vacillabat in oratione: in hunc ergò urbane *C.Iulius* jocatus est: Quæsivit enim, quis loqueretur è lintre? *Cic de Claris oratorib.*

Catulus. Quum orator quidam malus, qui in epilogo se putabat movisse misericordiam, postquam assedit, rogaret *Catulum*: videreturne movisse misericordiam? Ac magnam quidem, inquit: neminem enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miseranda visa sit. *Cic.lib.2.de oratore. Erasm.lib.6.apoph.*

Demades jocari solebat in Demosthenem, quòd cæteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipse verò & scriberet: taxans eum, quòd nunquam nisi de scripto diceret, tùm esset ὑδροπότης. Contrà Demades, ut largius bibebat, ita valebat extemporali dictione. *ibid.*

¶ SIMILITUDINES.

UT qui pila ludunt, etiamsi non utuntur in ipsa lusione artificio proprio palestræ, sed indicat ipse motus, didicerint ne palestram, aut nesciant? & qui aliquid fingunt, etsi tum picturâ nihil utuntur, tamen utrum sciant pingere an nesciant, non obscurum est: Sic in dicendo facilè declaratur, utrum is, qui ad dicendum prodit, omnibus ingenuis artibus instructus sit, nec ne? *Cic.lib.1.de Orat.*

Vt nulla materies tàm facilis ad exardescendum est, quæ nisi admoto igne ignem concipere possit: Sic nulla mens est tam ad comprehen-

prehendendam vim oratoris parata, quæ possit incendi, nisi inflammatus ipse & ardens ad eam accesserit. *Idem. eod. lib.*

Vt in Græcis artificibus ajunt eos aulœdos esse, qui citharædi fieri non potuerunt: Sic nonnullos videmus, qui oratores evadere non potuerunt, ad juris studium devenire. *Idem pro Muranâ.*

Vt signa quædam argillacea summo in pretio fuerunt, ob admirationem artis: Ita nonnunquam res humilis ac nihili ingenium oratoris commendat. *Erasm.*

Facilius insculpes gemmis, quæ voles, si terebra ferveat: Ita magis movebit orator, si non solùm acriter dicet, sed ferveat: & amet id, quod laudat; oderit, quod vituperat. *Idem.*

Vt balnei non purgantis: Ita nec sermonis ulla est utilitas. *Plut.*

Vt fræno circumagitur equus, ut clavo navis: Ita oratione ducuntur homines. *Plut.*

Vt lumen, ita nec oratio ulli prodest, nisi volentibus accipere. *Idem.*

Qui coronas nectunt, bellissima quærunt, non vilissima; at apes etiam amarissimo thymo insident, atque inde mellificium colligunt: Sic oportet auditorem non flosculos orationis voluptatis causa sectari, sed vim sententiarum & utilitatem. *Idem.*

Vt athletis amphotides adduntur contra plagas: Ita pueris vocalibus magis est opus adversus pestilentem orationem. *Idem.*

Facilè est demoliri, quod alius extruit: at difficillimum, idem, aut melius aliquid extruere: Ita aliorum orationem reprehendere in proclivi est: at eodem modo meliúsve dicere, non est perinde facile. *Idem.*

Non sic ad audiendum est accedendum, ut velis inungi & oblini fucis, quò nitidior fias: sed gratiam habeas, si velut alveare acri fumo, sic ipse mordaci sermone purgeris animo, qui cæcutientiæ & lippitudinis est plenus. *Erasm.*

Vt ægrotus non quærit medicum disertum, sed sanandi peritum; Sic à philosopho non requirimus orationem phaleratam. *Seneca.*

Vt leonum animaliumque impetus caveis coërcetur; Sic hominum, quorum maximè in seductu orationes sunt, ita tamen delituerint, ut ubicunque homo ocium suum absconderit, prodesse velit singulis & universis, ingenio, voce, consilio. *Seneca.*

Vt in vita, sic in oratione, nihil est difficilius, quàm quid deceat videre. *Cicer.*

E voce agnoscimus hominem, facie non conspecta: nam sua cuique vox: Ita ex oratione licet hominis vitam conjectare. *Erasm.*

Vt idem sol ceram liquefacit, & lutum indurat: Ita eadem oratio alios reddet meliores, alios deteriores, pro ingeniorum varietate. *Erasm.*

Vt magnes non quidvis ad se trahit, sed ferrum duntaxat, cùm

sint alia multò leviora: Ita quorundam oratio non movet omnes, sed jam propensos ad id, quod illi suadent. *Ibid.*

¶ Exempla Sacra.

ORationum *exempla*: Abraham, *Gen.*17.℣.18 & 18.℣.23.27.& 20.℣ 17 Loth,19.℣ 19. Abrahæ Famulus,24.℣.12. Isaac,28.3 Iacob,32.℣.11. & 48.℣.15 16. Moses, *Exod.*8.12. & 9.℣.35. & 10.18. & 17.11. & 32.11. & 33.13. *Num.*11.2. & 12.℣.13 & 14.℣.17 & 16.℣.15.& 21.℣.8. Moses & Aaron, 16.22 & 20.6. *Deut.*9 ℣.25.26.27. Iosue, *Ios.*7.℣.7. Gedeon, *Iudic.*6.℣.39. Manue, *Iud.*13.℣.8. Anna, 1 *Sam.*1.10. Samuel, 7.℣.5 6 & 12.℣.19.23. Samuel cum populo, 8 ℣.7. David. 2.*Sam.*7.℣ 29. & 12.16 & 15.℣.31. & 24.10. 1.*Par.*29. ℣ 18 19 Salomon, 1.*Reg.*8 15 2.*Par.*6.℣ 16.17. *Sap.*9.1 *seqq.* Quidam Propheta, 1.*Reg.*13.6 Elias, 17.℣ 20.21.22. Elisæus, 2.*Reg.*4.33. & 6 17. Ioachaz, 13.4. Ezechias, 9.15 & 20.2. *Esa.*37.15.16. Asa, 14.11. Iosaphat & populus, 20.3.4. Manasse, 33.12. Esdras, 1.*Esdr.*8.21. & 9.6. 3 *Esdr* 8.74. & 4.℣.3.1. & 6.38. Nehemias, *Nehem.* 1. 1. Populus, 4.9. Syracides, *Eccl.*36.℣.1 2 3 *&c.* Ecclesia, *Psal.*20.2. *Thren* 5 1 Esaias, *Esa.*33.℣ 2.3. Ieremias, *Ierem.*15 ℣.15.16. Populus Dei, 8 ℣.19 20. *Thren.*5.1. Baruch, 1.℣ 17 21. & 2.6. & 3.1.9. Daniel, *Dan.*6.11. & 9 3. Susanna, 13 ℣.42. 43. Ionas, *Ion* 2.2. Abacuc, *Abac.*3.1 Tobias, *Tob.*3.℣.1 12. & 8.℣ 7. & & 13.1. Iudith, *Iudith.*9 2. & 16.1 *&c.* Esther, *Esth* 14 3. Esdras 3. *Esd.* 8.74. 4 *Esd.*3.1. *&c.* & 6.38. Sacerdotes, 1 *Macchab* 7 37. Eleazar Sacerdos, 2.*Macch.*6.℣.30. Leprosus, *Matth.*8.℣.2. Centurio.℣.5 Christus, 14.℣.23 & 26 39. *Luc.*2; 34. *Ioann.*11.41. & 17 ℣.1.2. *&c.* Anna, *Luc.*2 37. Apostoli & Ecclesia, *Act.*1.℣.14.24. & 4 24 & 6 ℣.6 Stephanus 7.℣.59.60. Petrus & Ioannes, 8.15. Paulus, 9.11 & 28 ℣. *Rom.*1. ℣.10. *Phil.*1.℣.4.9. *Col.*1.9. 2.*Thess.*1 11. 2.*Tim* 1.3. Petrus, *Actor.*9.℣.9. Cornelius, ℣.4. Ecclesia Ierosolymitana, 12.℣.5 12. Paulus cum aliis, 20 36. Tyrensis Ecclesia, 21.5.

Orandum est pro aliis, *Exempla*: Abraham orat pro Ismaele, *Gen.*17.℣.18 20. pro Sodomitarum incolumitate, 18 ℣.23. pro Abimelechi uxore & ancillis, 20.℣ 17. Loth pro Segor, 19.℣.20 Fratres pro Rebecca, 24.℣.60 Ioseph pro Benjamin, 43.℣.29. Iacob benedicit filiis Ioseph, hoc est, oratione precatur eis benedictionem divinam, & conferri eis cupit corporalia simul & spiritualia bona, 48.℣ 15. Moses pro populo, *Exod.*32.℣.11.12. & 33.℣.6.7.8.9. *Num.*14.℣.19. pro sorore, 12.13. Samuel pro populo, 1.*Sam.*12.23 David pro infante ægroto, 2.*Sam.*12.16. Servi Davidis pro Rege suo, 1 *Reg.*1.℣.47 48. Vir Dei pro Ieroboamo, 13.℣.6. David pro Salomone, 2.*Paral.*22.℣.12.

¶ Hieroglyphica.

COr in *Thuribulo* positum hieroglyphicè significat orationes precesque puro corde prolatas ad Deum: idque est thus illud mundum, quod sibi Deus offerri mandat in Divinis literis, ex quo scilicet odorem capiat suavitatis. *Pier.Val lib.*34.*pag.*317.*B.*

ORNA-

sint alia multò leviora: Ita quorundam oratio non movet omnes, sed jam propensos ad id, quod illi suadent. *Ibid.*

¶ EXEMPLA SACRA.

ORationum *exempla*: Abraham, *Gen.* 17.℣.18 & 18.℣.23.27. & 20. ℣ 17 Loth, 19.℣ 19. Abrahæ Famulus, 24.℣.12. Isaac, 28.3 Iacob, 32. ℣.11. & 48. ℣.15 16. Moses, *Exod.* 8.12. & 9.℣.35. & 10.18. & 17.11, & 32.11. & 33.13. *Num.* 11.2. & 12.℣.13. & 14.℣.17 & 16.℣.15. & 21. ℣.8. Moses & Aaron, 16.22 & 20.6. *Deut.* 9 ℣.25.26.27. Iosue, *Ios.* 7. ℣.7. Gedeon, *Iudic.* 6.℣.39. Manue, *Iud.* 13.℣.8. Anna, 1 *Sam.* 1.10. Samuel, 7.℣.5 6. & 12.℣.19.23. Samuel cum populo, 8 ℣.7. David. 2.*Sam.* 7.℣ 29. & 12.16 & 15.℣.31. & 24.10. 1.*Par.* 29. ℣ 18 19 Salomon, 1.*Reg.* 8 15. 2.*Par.* 6.℣ 16.17. *Sap.* 9.1 *seqq.* Quidam Propheta, 1. *Reg.* 13.6. Elias, 17.℣ 20.21.22. Elisæus, 2.*Reg.* 4.33. & 6 17. Ioachaz, 13.4. Ezechias, 9.15. & 20.2. *Esa.* 37.15.16. Asa, 14.11. Iosaphat & populus, 20.3.4. Manasse, 33.12. Esdras, 1.*Esdr.* 8.21. & 9.6. 3 *Esdr* 8.74. & 4.℣.3.1. & 6.38. Nehemias, *Nehem.* 1.11. Populus, 4.9. Syracides, *Eccl.* 36.℣.1 2 3 &c. Ecclesia, *Psal.* 20.2. *Thren* 5 1 Esaias, *Esa.* 23.℣ 2.3. Ieremias, *Ierem.* 15.℣.15,16. Populus Dei, 8 ℣.19 20. *Thren.* 5.1. Baruch, 1.℣ 17 21. & 2,6. & 3.1.9. Daniel, *Dan.* 6.11. & 9 3. Susanna, 13 ℣.42, 43, Ionas, *Ion* 2.2. Abacuc, *Abac.* 3.1 Tobias, *Tob.* 3.℣.1 12. & 8 ℣ 7. & & 13.1. Iudith, *Iudith.* 9 2. & 16.1 &c. Esther, *Esth* 14 3. Esdras, 3 *Esd.* 8.74. 4 *Esd.* 3.1. &c. & 6.38. Sacerdotes, 1 *Macchab* 7.37. Eleazar Sacerdos, 2.*Macch.* 6.℣.30. Leprosus, *Matth.* 8.℣.2. Centurio, ℣.5. Christus, 14.℣.23. & 26.39. *Luc.* 2, 34. *Ioann.* 11.41. & 17 ℣.1.2. &c. Anna, *Luc.* 2.37. Apostoli & Ecclesia, *Act.* 1.℣.14.24. & 4 24 & 6 ℣.6 Stephanus 7.℣.59.60. Petrus & Ioannes, 8.15. Paulus, 9.11 & 28 8. *Rom.* 1. ℣.10. *Phil.* 1.℣.4.9. *Col.* 1.9. 2.*Thess.* 1 11. 2.*Tim* 1.3. Petrus, *Actor.* 9 ℣.9. Cornelius, ℣.4. Ecclesia Ierosolymitana, 12.℣.5 12. Paulus cum aliis, 20.36. Tyrensis Ecclesia, 21.5.

Orandum est pro aliis, *Exempla*: Abraham orat pro Ismaele, *Gen.* 17.℣.18 20. pro Sodomitarum incolumitate, 18.℣.23. pro Abimelechi uxore & ancillis, 20.℣ 17. Loth pro Segor, 19.℣.20 Fratres pro Rebecca, 24.℣.60 Ioseph pro Benjamin, 43.℣.29. Iacob benedicit filiis Ioseph, hoc est, oratione precatur eis benedictionem divinam, & conferri eis cupit corporalia simul & spiritualia bona, 48.℣ 15. Moses pro populo, *Exod.* 32.℣.11.12. & 33.℣.6.7.8.9. *Num.* 14.℣.19. pro sorore, 12.13. Samuel pro populo, 1.*Sam.* 12.23 David pro infante ægroto, 2.*Sam.* 12.16. Servi Davidis pro Rege suo, 1 *Reg.* 1.℣.47 48. Vir Dei pro Ieroboamo, 13.℣.6. David pro Salomone, 2 *Paral.* 22.℣, 12.

¶ HIEROGLYPHICA.

COr in *Thuribulo* positum hieroglyphicè significat orationes precesque puro corde prolatas ad Deum: idque est thus illud mundum, quod sibi Deus offerri mandat in Divinis literis, ex quo scilicet odorem capiat suavitatis. *Pier. Val. lib.* 34.*pag.* 317.*B.*

ORNA-

ſint alia multò leviora : Ita quorundam oratio nón movet omnes, ſed jam propenſos ad id, quod illi ſuadent. *Ibid.*

¶ EXEMPLA SACRA.

ORationum *exempla:* Abraham, *Gen.* 17. ℣. 18. & 18. ℣. 23. 27. & 20. ℣. 17. Loth, 19. ℣. 19. Abrahæ Famulus, 24. ℣. 12. Iſaac, 28. 3. Iacob, 32. ℣. 11. & 48. ℣. 15. 16. Moſes, *Exod.* 8. 12. & 9. ℣. 35. & 10. 18. & 17. 11. & 32. 11. & 33. 13. *Num.* 11. 2. & 12. ℣. 13. & 14. ℣. 17. & 16. ℣. 15. & 21. ℣. 8. Moſes & Aaron, 16. 22. & 20. 6. *Deut.* 9. ℣. 25. 26. 27. Ioſue, *Ioſ.* 7. ℣. 7. Gedeon, *Iudic.* 6. ℣. 39. Manue, *Iud.* 13. ℣. 8. Anna, 1 *Sam.* 1. 10. Samuel, 7. ℣. 5. 6. & 12. ℣. 19. 23. Samuel cum populo, 8. ℣. 7. David. 2. *Sam.* 7. ℣. 29. & 12. 16. & 15. ℣. 31. & 24. 10. 1. *Par.* 29. ℣. 18. 19. Salomon, 1. *Reg.* 8. 15. 2. *Par.* 6. ℣. 16. 17. *Sap.* 9. 1. *ſeqq.* Quidam Propheta, 1. *Reg.* 13. 6. Elias, 17. ℣. 20. 21. 22. Eliſæus, 2. *Reg.* 4. 33. & 6. 17. Ioachaz, 13. 4. Ezechias, 19. 15. & 20. 2. *Eſa.* 37. 15. 16. Aſa, 14. 11. Ioſaphat & populus, 20. 3. 4. Manaſſe, 33. 12. Eſdras, 1. *Eſdr.* 8. 21. & 9. 6. 3. *Eſdr.* 8. 74. & 4. ℣. 3. 1. & 6. 38. Nehemias, *Nehem.* 1. 11. Populus, 4. 9. Syracides, *Eccl.* 36. ℣. 1. 2. 3. &c. Eccleſia, *Pſal.* 20. 2. *Thren.* 5. 1. Eſaias, *Eſa.* 33. ℣. 2. 3. Ieremias, *Ierem.* 15. ℣. 15. 16. Populus Dei, 8. ℣. 19. 20. *Thren.* 5. 1. Baruch, 1. ℣. 17. 21. & 2. 6. & 3. 1. 9. Daniel, *Dan.* 6. 11. & 9. 3. Suſanna, 13. ℣. 42. 43. Ionas, *Ion.* 2. 2. Abacuc, *Abac.* 3. 1. Tobias, *Tob.* 3. ℣. 1. 12. & 8. ℣. 7. & & 13. 1. Iudith, *Iudith.* 9. 2. & 16. 1. &c. Eſther, *Eſth.* 14. 3. Eſdras, 3. *Eſd.* 8. 74. 4. *Eſd.* 3. 1. &c. & 6. 38. Sacerdotes, 1. *Macchab.* 7. 37. Eleazar Sacerdos, 2. *Macch.* 6. ℣. 30. Leproſus, *Matth.* 8. ℣. 2. Centurio, ℣. 5. Chriſtus, 14. ℣. 23. & 26. 39. *Luc.* 23. 34. *Ioann.* 11. 41. & 17. ℣. 1. 2. &c. Anna, *Luc.* 2. 37. Apoſtoli & Eccleſia, *Act.* 1. ℣. 14. 24. & 4. 24. & 6. ℣. 6. Stephanus 7. ℣. 59. 60. Petrus & Ioannes, 8. 15. Paulus, 9. 11. & 28. 8. *Rom.* 1. ℣. 10. *Phil.* 1. ℣. 4. 9. *Col.* 1. 9. 2. *Theſſ.* 1. 11. 2. *Tim.* 1. 3. Petrus, *Actor.* 9. ℣. 9. Cornelius, ℣. 4. Eccleſia Ieroſolymitana, 12. ℣. 5. 12. Paulus cum aliis, 20. 36. Tyrenſis Eccleſia, 21. 5.

Orandum eſt pro aliis, *Exempla:* Abraham orat pro Iſmaele, *Gen.* 17. ℣. 18. 20. pro Sodomitarum incolumitate, 18. ℣. 23. pro Abimelechi uxore & ancillis, 20. ℣. 17. Loth pro Segor, 19. ℣. 20. Fratres pro Rebecca, 24. ℣. 60. Ioſeph pro Benjamin, 43. ℣. 29. Iacob benedicit filiis Ioſeph, hoc eſt, oratione precatur eis benedictionem divinam, & conferri eis cupit corporalia ſimul & ſpiritualia bona, 48. ℣. 15. Moſes pro populo, *Exod.* 32. ℣. 11. 12. & 33. ℣. 6. 7. 8. 9. *Num.* 14. ℣. 19. pro ſorore, 12. 13. Samuel pro populo, 1. *Sam.* 12. 23. David pro infante ægroto, 2. *Sam.* 12. 16. Servi Davidis pro Rege ſuo, 1. *Reg.* 1. ℣. 47. 48. Vir Dei pro Ieroboamo, 13. ℣. 6. David pro Salomone, 2. *Paral.* 22. ℣. 12.

¶ HIEROGLYPHICA.

COr in *Thuribulo* poſitum hieroglyphicè ſignificat orationes preceſque puro corde prolatas ad Deum : idque eſt thus illud mundum, quod ſibi Deus offerri mandat in Divinis literis, ex quo ſcilicet odorem capiat ſuavitatis. *Pier. Val. lib.* 34. *pag.* 317. *B.*

ORNA-

ORNATUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Mostel. 1.3.

—— *Mulier rectè olet, ubi nihil olet.*

Id. ibid.

Nequicquam exornata est benè, si morata est malè.

Id. Pœn 1.2.

Pulchrum ornatum turpes mores pejus cœno collinunt.
Lepidi mores turpem ornatum facilè factis comprobant.

Id. Ibid.

Bono ingenio me esse ornatam, quam auro multo mavolo.
Aurum in fortuna invenitur, natura ingenium bonum.
Bonam ego quam beatam me esse nimio dici mavolo.

Propert. lib. 1. eleg. 2.

Quid juvat ornato procedere, vita, capillo:
Et tenues Coa veste movere sinus?
Aut quid Orontea crines perfundere myrrha,
Teque peregrinis vendere muneribus?
Naturaque decus mercato perdere cultu,
Non sinere in propriis membra nitere bonis?
Crede mihi non ulla tua medicina figura est:
Nudus amor formæ non amat artificem.

Ovid. de faciei medicam.

At vestræ teneras matres peperere puellas:
Vultis inaurata corpora veste tegi:
Vultis adornatos positu variare capillos:
Conspicuas gemmis vultis habere manus.
Induitis collo lapides Oriente petitos:
Et quantos onus est aure tulisse duos.

Terent. in Heauton. 2.2.

—— —— —— *Nosti mores mulierum?*
Dum poliuntur, dum comuntur, annus est.

Ovid. lib. 1. de remed. Amor.

Auferimur cultu: gemmis auroque teguntur
Omnia: pars minima est ipsa puella sui.
Sæpè ubi sit, quod ames, inter tam multa requiras:
Decipit hac oculos AEgide dives amor.

Consule *Loc. de Mulieribus.* Item *de Vestitu.*

OSCULUM.

§ EXEMPLA SACRA.

OSculi sancti & minimè fucati exempla: Abraham, *Gen.* 27. v. 27. Iacob, 29. 11. Laban, 31. 55. Esau, 33. 4. Ioseph. 45. 15 & 50. 1. Aaron, *Exod.*

*Exod.*4.℣.27. Iethro,18.℣.7. Noemi, Ruth, *Ruth.*1.℣.9. Orpha,℣.14. Samuel, 1.*Sam.*10.1. David & Ionathas, 20.40. David, 2.*Sam.*14.33. & 19.39. Absalom, 15.5. Elisæus, 1.*Reg.*19.℣ 20. Darius, 3.*Esdr.*4.℣.47. Raguel, *Tob.*7.℣.6. Gabelus & iunior Tobias, *Tob.*9.*Vers.*8. Parentes Saræ, 10.12. Parentes Tobiæ, 11.11. Assuerus, *Esth.*15.15. Mulier peccatrix, *Luc.*7.38. Pater Acolasti, 15, 20. Fideles, *Actor.* 20.37. Osculum fictum, periculosum, *Proverb.*27.6. Osculum proditioni prætextum, aut osculum proditorium. Exempla; Ioab, 2.*Sam.* 20 9.10. Iudas Iscariotes, *Matth.*26.49. *Marc.*14.45. *Luc.*22.47.

Vide Amor.

OSTENTUM.

¶ Apophthegmata.

M*Arcus Cato.* Quidam mane surgens, reperit caligas à soricibus arrosas: hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali portenderetur? ille verò, non est, inquit, ostentum, quod sorices arroserunt caligas: sed si caligæ arrosissent sorices, id demùm fuisset ostentum. *Plutarch.*

Sylla, carens rebus necessariis, quum cogeretur etiam Diis dicata tangere, Caphim amicum Delphos miserat, ut pecunias ac donatia ad se perferret. Quibusdam verò dicentibus, intra templum auditum citharæ sonitum: quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharœdus indignaretur: Caphis audita perscripsit Syllæ, cui facetè rescripsit Sylla: Quin tu potius interpretaris istud esse signum gaudentis & exultantis Dei, quàm indignantis? Itaque perindè, ut Deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe. *Plut.*

Vespasianus, quum Cæsareum mausoleum repentè patuisset, tùm stella crinita apparuisset, aliis interpretantibus, Cæsaris interitum portendi: ille facetè interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Calvinam pertinere, quòd ea esset de gente Augusti: posterius ad Parthorum, sive, ut Aurelius Victor tradit, Persarum regem, qui capillatus esset. *Sueton.*

Vide Miraculum.

OSTENTATIO.

Similitudines.

UT ova plena sidunt, inania fluitant: Ita qui veris virtutibus aut literis est præditus, minus ostentat se, quàm qui secus. *Erasm.*

Animantia, quibus longa sunt crura, iisdem longum sit collum opor-

oportet. Ita qui magno ſtrepitu ſtudent vivere, longius rapiant neceſſe eſt, unde ſuppetat ſumptus. *Idem.*

Chamæleon maximum habet pulmonem, & nihil aliud intùs: Ita quidam præter oſtentationem, & ventoſam jactantiam, nihil habent. *Plin.lib.*11.*c.*32.

Quemadmodum medici, quo doctiores videantur, diverſas rerum ſpecies ex diverſis mundi partibus petitas inter ſe commiſcent: Ita quidam oſtentatores orationem parum eruditam videri credunt, niſi jus Cæſareum ac Pontificium, poetas, oratores, philoſophos, ſophiſtas ſimul commiſcuerint, & pluribus authoribus ac literis conſarcinaverint, quàm Mithridaticum ferunt fuiſſe concinnatũ: id conſtabat quinquaginta quatuor diverſis rerum generibus. *Eraſ.*

Vt non eſt optima imago, quæ materia teſtatur opes locatoris aut artem pictoris, ſed quæ rem proximè repræſentat: Ita optima eſt eloquentia, quæ non oſtentat ingenium dicentis, ſed rem aptiſſimè oſtendit. *Idem.*

Sicuti terra, quæ venas aquarum occultat, nebulam quandam exhalat antè ſolis ortum, longius intuentibus: Ita qui verè boni ſunt & eruditi, etiamſi non oſtentent, tamen ſemper aliquid ex ſe produnt, unde qui obſervet, deprehendere poſſit ſubeſſe vim boni. *Idem.*

Vt ſol, quo magis in alto eſt, hoc minores jacit umbras: quo terræ propinquior, hoc majores, puta manè ac veſperi: Ita virtus quò major eſt & excelſior, hoc minùs videri cupit, minusque ſeſe oſtentat: contrà qui minùs ipſa re valent, magis ſeſe dilatant oſtentatione. *Idem.*

Vide Faſtus & Superbia. Item Arrogantia, Iactantia.

OTIUM.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

NVllus fructus otii, imò magis diſpendium. Otioſus Eſau amiſit primatus benedictionem, quia maluit cibum accipere, quàm quærere. *Aug. in epiſt. ad Verr.*

Nihil in ſancto propoſito otio deterius eſt, quod ſolummodo non acquirit nova, ſed etiam peracta conſumit. Sanctæ vitæ ratio proceſſu gaudet, & creſcit: ceſſatione torpeſcit & deficit. Quotidianis ac recentibus virtutum incrementis inſtauranda mens eſt, & vivendi hoc iter non de tranſacto, ſed de reliquo metiendum. *Hieron. ad Demet.*

Otium parit faſtidium, exercitium famem: fames autem miro modo dulcia reddit, quæ faſtidium facit inſipida. *Idem in epiſt.*

Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum: non enim facilè capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio. *Id. in ſerm.*

Nun-

*Exod.*4.℣.27. Iethro,18.℣.7. Noemi, Ruth, *Ruth.*1.℣.9. Orpha,℣.14. Samuel, 1.*Sam.*10.1. David & Ionathas, 20.40. David, 2.*Sam.*14.33. & 19.39. Absalom, 15.5. Elisæus, 1.*Reg.*19.℣ 20. Darius, 3.*Esdr.*4.℣.47. Raguel, *Tob.*7.℣.6. Gabelus & junior Tobias, *Tob.*9.*Vers.*8. Parentes Saræ, 10.12. Parentes Tobiæ, 11.11. Assuerus, *Esth.*15.15. Mulier peccatrix, *Luc.*7.38. Pater Acolasti, 15.20. Fideles, *Actor.* 20.37. Osculum fictum, periculosum, *Proverb.*27.6. Osculum proditioni prætextum, aut osculum proditorium. Exempla; Ioab, 2.*Sam.* 20.9.10. Iudas Iscariotes, *Matth.*26.49. *Marc.*14.45. *Luc.*22.47.

Vide Amor.

OSTENTUM.

¶ APOPHTHEGMATA.

MArcus Cato. Quidam mane surgens, reperit caligas à soricibus arrosas: hoc ostento turbatus, consuluit Catonem, quid mali portenderetur? ille verò, non est, inquit, ostentum, quod sorices arroserunt caligas: sed si caligæ arrosissent sorices, id demùm fuisset ostentum. *Plutarch.*

Sylla, carens rebus necessariis, quum cogeretur etiam Diis dicata tangere, Caphim amicum Delphos miserat, ut pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdam verò dicentibus, intra templum auditum citharæ sonitum: quod ostentum interpretabantur, quasi Apollo citharœdus indignaretur: Caphis audita perscripsit Syllæ, cui facetè rescripsit Sylla: Quin tu potius interpretans istud esse signum gaudentis & exultantis Dei, quàm indignantis? Itaque perindè, ut Deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe. *Plut.*

Vespasianus, quum Cæsareum mausoleum repentè patuisset, tùm stella crinita apparuisset, aliis interpretantibus, Cæsaris interitum portendi: ille facetè interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Calvinam pertinere, quòd ea esset de gente Augusti: posterius ad Parthorum, sive, ut Aurelius Victor tradit, Persarum regem, qui capillatus esset. *Sueton.*

Vide Miraculum.

OSTENTATIO.

SIMILITUDINES.

UT ova plena sidunt, inania fluitant: Ita qui veris virtutibus aut literis est præditus, minus ostentat se, quàm qui secus. *Erasm.*

Animantia, quibus longa sunt crura, iisdem longum sit collum opor-

oportet. Ita qui magno strepitu student vivere, longius rapiant necesse est, unde suppetat sumptus. *Idem.*

Chamæleon maximum habet pulmonem, & nihil aliud intùs: Ita quidam præter ostentationem, & ventosam jactantiam, nihil habent. *Plin. lib.* 11. *c.* 32.

Quemadmodum medici, quo doctiores videantur, diversas rerum species ex diversis mundi partibus petitas inter se commiscent: Ita quidam ostentatores orationem parum eruditam videri credunt, nisi jus Cæsareum ac Pontificium, poetas, oratores, philosophos, sophistas simul commiscuerint, & pluribus authoribus ac literis consarcinaverint, quàm Mithridaticum ferunt fuisse concinnatū: id constabat quinquaginta quatuor diversis rerum generibus. *Eras.*

Vt non est optima imago, quæ materia testatur opes locatoris aut artem pictoris, sed quæ rem proximè repræsentat: Ita optima est eloquentia, quæ non ostentat ingenium dicentis, sed rem aptissimè ostendit. *Idem.*

Sicuti terra, quæ venas aquarum occultat, nebulam quandam exhalat antè solis ortum, longius intuentibus: Ita qui verè boni sunt & eruditi, etiamsi non ostentent, tamen semper aliquid ex se produnt, unde qui observet, deprehendere possit subesse vim boni. *Idem.*

Vt sol, quo magis in alto est, hoc minores jacit umbras: quo terræ propinquior, hoc majores, puta manè ac vesperi: Ita virtus quò major est & excelsior, hoc minùs videri cupit, minusque sese ostentat: contrà qui minùs ipsa re valent, magis sese dilatant ostentatione. *Idem.*

Vide Fastus & Superbia. Item Arrogantia, Iactantia.

OTIUM.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

NVllus fructus otii, imò magis dispendium. Otiosus Esau amisit primatus benedictionem, quia maluit cibum accipere, quàm quærere. *Aug. in epist. ad Verr.*

Nihil in sancto proposito otio deterius est, quod solummodo non acquirit nova, sed etiam peracta consumit. Sanctæ vitæ ratio processu gaudet, & crescit: cessatione torpescit & deficit. Quotidianis ac recentibus virtutum incrementis instauranda mens est, & vivendi hoc iter non de transacto, sed de reliquo metiendum. *Hierom. ad Demet.*

Otium parit fastidium, exercitium famem: fames autem miro modo dulcia reddit, quæ fastidium facit insipida. *Idem in epist.*

Aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum: non enim facilè capitur à diabolo, qui bono vacat exercitio. *Id. in serm.*

Nun-

Iunquam Dei amor otiosus est: operatur enim magna, si est: si o operari renuit, amor non est. *Idem ibid.*

Ab otiosis ad noxia verba; à levioribus ad graviora venimus. *n in pastor.*

tiositas mater nugarum, & noverca omnium virtutum. Ipsa n est, quæ virum fortem fortissimè præcipitat in reatum: facit ffocare virtutem; & viam construere ad gehennam. *Bernhard. rm.*

Qui otiosa quiete perfruitur, nisi spiritualiter vixerit, more pe- m vivit. *Idem ibid.*

on dormientibus provenit regnum cœlorum, nec otio & desi- orpentibus beatitudo æternitatis ingeritur. *Prosp. de vita con- l.*

Mens otiosa nihil aliud cogitare novit, quàm de escis, aut quàm entre. *Leo Papa in serm.*

atura quidem humana, sicut duris laboribus instruitur: ita per torpentia fatuatur *Ioan. Cass. lib.* 10.

tium, quod industriæ & studio maximè contrarium videtur, ipuè subnecti debet: non quo evanescit virtus, sed quo recrea- *Idem in epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Catullus ad Lesbiam. Lyr. 48.

Otium Catulle tibi molestum est:
Otio exultas, nimiumq; gestis:
Otium & reges prius, & beatas
Perdidit urbes.

Ovid. lib. 1. de Ponto. 6.

Cernis ut ignavum corrumpant otia corpus?
Ut capiant vitium, ni moveantur, aquæ?
Et mihi, si quis erat dicendi carminis usus
Deficit, estque minor factus inerte situ.

Horat. lib 1. Epist. 2.

———— ———— ———— ———— Atqui
Si noles sanus, curres hydropicus: & ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis & rebus honestis;
Invidia vel amore vigil torquebere.

Lucan. lib. 1. bell. cil.

———— Variam semper dant otia mentem.

Ennius in Iphigenia.

Otio qui nescit uti, plus negotij habet;
Quam cum est negotium in negotio.

Nam

Nam cui quid agat institutum est, nullo negotio id agit.
Studet ibi, mentemque animumque delectat suum.
Otioso initio animus nescit quid velit:
Hic idem est enim, neq; domi nunc nos, neq; militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum est, ire illinc libet.
Incertè errat animus, præter propter vitam vivitur.

Plaut. Rud. 4. 2.

——— ——— ——— ——— *Nimis homo*
Nihili est, qui piger est, nimisq; id genus odi ego malè.
Vigilare decet hominē, qui vult sua tēpori conficere officia.
Non enim illum expectare oportet, dum herus se ad suum suscitet officium.
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt.

Ovid. 1. Remed.

Quæritur Ægysthus quare sit factus adulter?
In promptu causa est; Desidiosus erat.

Terent. in And. 1. 1.

——— ——— *Ingenium est omnium*
Hominum a labore procliue ad lubidinem.

Publ. Syrus.

Arcum intensio frangit, animum remissio.

Ovid. 3. Pont. 5.

Otia corpus alunt, animus quoque pascitur illis:
Immodicus contra carpit utrumque labor.

Idem Epist. 4.

Quod caret alterna requie, durabile non est:
Hæc reparat vires, fessaque membra levat.

Ovid. 5 Trist. 13.

Adde, quòd ingenium longa rubigine læsum
Torpet, & est multò, quàm fuit antè, minus.
Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
Nil nisi cùm spinis gramen habebit ager.
Tempore qui longo steterit, male curret, & inter
Carceribus missos ultimus ibit equus.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

OTium sine literis mors est, & vivi hominis sepultura: omnia nobis mala solitudo persuadet: circumspice singulos: nemo est cui non sanctius sit cum quolibet esse, quàm tecum. *Seneca.*

Nullus mihi per otium dies exit: partem noctium studiis vendico, non vaco somno, sed succumbo, & oculos vigiliâ fatigatos cadentesque opere detineo. *Idem epist. 8.*

Demetrius vitam otiosam, & sine ullis fortunæ occursionibus, mare mortuum reputat: in otio inconcusso jacere non est tranquillitas:

litas: malitia est. Malo ut me fortuna in castris suis, quàm in deliciis habeat. *Idem epist.*68.

Gloriari otio, iners ambitio est: vitam in odium otium adducere solet: & sunt quorum corpus innoxium est, & in mille facinorum furias mens otiosa discurrit. *Id. epist.*19.

¶ Apophthegmata.

Cleomenes quodam interrogante, cur Argivos cum Lacedæmoniis bellum gerentes, & sæpius victos, non delevissent? Ne optaverimus quidem, inquit Cleomenes, illos deletos, ut habeamus, qui juvenes nostros exerceant. Perspexerat egregius dux, corrumpi juventutem, si permittatur otio, luxus ac malorum omnium magistro. *Plut. in Lacon.*

Thessalus quidam interrogatus, quinam essent Thessalorum deterrimi? Qui, inquit, à bellicis negotiis otium agunt. Barbari nesciunt uti pace. *Eras.* 6 *apoph.*

Dionysius sen. cuidam percontanti, num esset otiosus? Absit, respondit, ut hoc mihi unquam accidat. *Plut. in apoph.*

Scipio Nas. quibusdam dicentibus, res Romanas jam in tuto esse, extinctis Carthaginensibus, & Græcis in servitutem redactis: Imò, inquit, nunc demum summo in periculo sumus, postquam nulli supersunt, quos vel timeamus, vel revereamur. *Plutarch.*

Ap. Claudius dicere solitus est, populo Romano longè melius committi negotium, quàm otium. Sentiens multitudinem bellis excitari ad virtutem: in pace defluere ad voluptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac religionum exitium. *Valer. Maxim.*

Galba parasitus, objicientibus, quòd in otio viveret: Nemo, inquit, cogitur ad reddendam otii sui rationem: Innuens, nullos tutius vivere, quàm otiosos. Nam rerum gestarum rationem poscunt, qui tractant negotia: at ab otiosis ea ratio non potest exigi. *Erasm. lib.*8 *apoph.*

Probus Imp. non patiebatur armatum militem esse otiosum, dicens, annonam gratuitam militem comedere non debere. *Iacob. Spic. in lib.*2. *AEn. Sylv. de reb. gest. Alphons.*

¶ Similitudines.

Ut Herculem parùm decebat, exuto leonis exuvio, vestis Milesia, cùm serviret Omphalæ: Sic parum decorum civili viro, deposita, quam gessit, persona, ad otiosam ac voluptariam vitam se conferre. *Plut.*

Apodes aviculæ aut pendent volatu, aut jacent, propterea quòd pedibus careant: Ita quidam in utramque partem nimis vehementes, aut nimium tumultuantur negotiis, aut toti torpent otio: nihil medium est. *Plin. lib.*10. *c.*39.

¶ Exem-

¶ EXEMPLA PROFANA.

L*Ucius Lucullus*, post præclara Reipub. munera, ætate provectior, totum sese otio philosophico dedit. *Plut. in eius vita.*

Germani quoties bella non ineunt, non multum venatibus; plus per otium transigunt, dediti somno ciboque. Fortissimus quisque ac bellicosissimus nihil agens, delegata domus & penatium & agrorum cura fœminis senibusque; & infirmissimo cuique ex familia, ipsi hebent: mira diversitate naturæ, cùm iidem homines sic ament inertiam, & oderint quietem. *Corn. Tacit. de morib. Germ. c. 15.*

Constantinus Romani filius, Imperii curam aliis commisit: Diogenem, qui Syrmio præerat, Bulgariæ ducem constituit, ad coercendos Pazinaces, qui excursiones quotidiè in Bulgaros faciebant.

Alexander Basilij Macedonis Imp. filius, viginti annorum juvenis, singulari desidia, rebus gravioribus omissis, tantùm venationi, equis, & canibus operam dedit. *Theat. Zwing.*

P. Scipio, qui primus Africanus appellatus est, requiescens à Reipubl. pulcerrimis muneribus, otium sibi sumebat aliquando, & à cœtu hominum frequentiaque interdum, tanquam in portum, se in solitudinem recipiebat. *Cato apud Ciceronem lib. 3. officiorum à principio.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

O*Tij* studiosum hominem indicare qui volunt, *Veliam avem* pingunt. Ea enim in umbra & aura æstatem agit, hyemem in ipricis. Nam & potentes, cùm in eos, qui otio literario dediti sunt, cavillantur, genus hominum ignavum appellant, quod, ut apud Iuvenalem est, *tecto gaudet & umbra. Pier. Val. 25. pag. 237. B.*

PACTA. PACIS FOEDERA.

¶ EXEMPLA SACRA.

PAcis fœdere initæ exempla: Isaac & Abimelech, *Gen.* 26. 25. Iosuah & Gabaonitæ, *Iof.* 9. 15. Israelitæ, 22. 30. Azor & Haber, *Iudic.* 4. v. 17. Israel & Amorrhæus, 1. *Sam.* 7. v. 14. Syri & Israelitæ, 2. *Sam.* 10. v. 10. Salomon & Hiram, 1. *Reg.* 4. 24. & 5. 12. Iosaphat & Rex Israel, 22. 45. 2. *Paralip.* 20. 30. Bethsura cum Antiocho, &c. 1. *Macchab.* 6. v. 49. 58. 61. &c. Simon dux, 11. v. 50. & 14. 11. Pacis redemptæ exempla: Asa, 1. *Reg.* 15. v. 16. 17. 18. &c. Ioas Rex Iuda, 2. *Reg.* 12. v. 18. Pacis fructus, 2. *Cor.* 13. 11. *Vide Concordia.*

Pacta sunt secunda, Exempla: Iosuah, *Iof.* 6. 25. David, 1. *Sam.* 24. v. 22. 23. 1. *Reg.* 2. 8. Michæas, 2. *Paral.* 18. 13.

Vide Pax.

PARENTES.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

AVdi, fili mi, verba oris mei, & ea in corde tuo quasi fundamentum constitue: Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus eius. Memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cùm autem & ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelies eam circa me. *Tob.4.*

Audi patrem tuum qui te genuit: & ne contemnas, cum senuerit mater tua. *Prov.23.*

Ne gloriêris in contumelia patris tui: non est enim ibi gloria, sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris est, & dedecus filii, pater sine honore. *Eccl 3.*

Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem. *Ibid.*

Corona senum, filii filiorum: & gratia filiorum patres eorum. *Prov.17.*

Sententiam patris audite filii dilecti, & exequimini eam, ut servemini: Dominus enim patrem liberis honorabilem reddidit, & sententiæ matris attribuit auctoritatem in filios. *Eccles.3.*

In opere, & sermone, & omni patientia honora patrem tuum, ut superveniat tibi benedictio à Deo, & benedictio illius in novissimo maneat. Benedictio patris firmat domos filiorum: Maledictio autem matris eradicat fundamenta. *Ibid.*

Sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam. *Ibid.*

Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerat matrem. *Ibid.*

Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est: Honora patrem tuum & matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione, ut benè sit tibi, & sis longævus super terram. *Ephes.9.*

Qui percusserit patrem suum, aut matrem, morte moriatur. Qui maledixerit patri suo, aut matri, morte moriatur. *Exod.21.*

Maledictus qui non honorat patrem suum & matrem suam. *Deut.27.*

Qui affligit patrem & expellit matrem, ignominiosus erit & infelix. *Prov.19.*

Qui maledicit patri & matri, extinguetur lumen eius in mediis tenebris. *Ibid.20.*

Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius: & si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in tua virtute. Eleemosyna enim patris non erit in oblivióne. Nam pro pecca-

ro matris restituetur tibi bonum, & in justitia ædificabitur ti- & in die tribulationis memorabitur tui, &, sicut in sereno glacies, solventur peccata tua. *Eccles.3.*

Qui timet Dominum, honorat parentes, & quasi Dominis serviet his, qui se genuerunt. *Ibid.*

Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris, & retribue illis, quomodo & illi tibi. Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses. *Ibid.7.*

Filii, obedite parentibus per omnia: Hoc enim placitum est Domino. *Coloss.3.*

Vnusquisque patrem suum & matrem suam timeat. *Exod.20. Levit.19.*

Honora patrem tuum & matrem, sicut præcepit tibi Dominus: ut longo vivas tempore, & benè sit tibi in terra, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. *Deut.5.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Amandus est generator, sed præponendus est Creator. *August. in quodam sermone.*

Est approbanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias, si egere cognoscas: non tamen ut illi ditiores fieri velint ex eo, quod tu potes conferre inopibus. *Ambr. de Offic.*

Primus gradus pietatis est iste, ut, quos autores tibi voluit esse Deus, honores obsequiis, abstineas contumeliis: nec vultu lædenda est pietas parentum. *Idem in Matth.*

Meretur cæcitatis suæ subire supplicium, qui parentum vultus torvo visu despexerit, & elatis oculis læserit pietatem. *Hieron. in Matth.*

Si te caro à patre separat, tamdiu noscas carnis copulam, quamdiu ille suum noverit Creatorem. *Ibid.*

Si necessitas venerit, ut amor parentum sive filiorum amori Dei comparetur, & non possit utrumque servari; odium in suos, pietas in Deum servanda est. *Idem in Matth.*

Filios & parentes, si adversi sunt, alienata debemus voluntate contemnere. Sæpè enim, quos flamma non terruit, quos ferrum non subdidit, necessitudinum blandimenta flexerunt. *Cassiodor. in Psalm.119.*

Quem alienum tibi fidum invenies, si tuis hostis fueris? Qui fallere audebit parentes, qualis erit in cæteros? *Cassiodor. in Epistola.*

Avelle à Sole Solis radium, & non lucet: rivum à fonte, & arescit: ramum ab arbore, & exiccatur: membrum à corpore, & putrescit: Separa filium à devotione paterna, & jam non est filius, sed frater & collega illorum, de quibus dicitur: Vos ex patre diabolo estis. *Petr. Rav. in quodam serm.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Terentius in Adelphis.1.1.

Hoc patrium est, potius consuefacere filium,
Sua sponte rectè facere, quam alieno metu.
Hoc pater, ac dominus interest: hoc qui nequit,
Fateatur se nescire imperare liberis.

Iuvenal. Satyr.14.

Nam si quid dignum censoris fecerit ira,
(Quandoquidem similem tibi se non corpore tantùm
Nec vultu dederit, morum quoque filius) & cùm
Omnia deterius tua per vestigia peccet,
Corripies nimirum, & castigabis acerbo
Clamore, & post hæc tabulas mutare parabis.
Vnde tibi frontem libertatemq; parentis,
Cùm facias pejora senex? vacuumq; cerebro
Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?

Terent. in Heaut.5.2.

——— Matres omnes filiis
In peccato adjutrices, auxilio in paterna injuria
Solent esse. ———

Plaut. Pseudolo.1.3.

Egon' patri surripere possim quicquam, tam cauto seni?
Atque adeò, si facere possem, pietas prohibet.

Terent. in Adelph.1.1.

Ea ne me celet, consuefeci filium:
Nam qui mentiri, aut fallere insueverit patrem, aut
Audebit, tantò magis audebit cæteros.

Plaut. Pseudol.1.5.

Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem, quàm ipsus fuerit, postulet.

Plautus in Sticho.1.2.

Gratiam à patre si petimus, spero ab eo impetrassere:
Adversari sine dedecore & scelere summo haud possumus.
Neq; ego factura sum, neq; tu ut facias, consilium dabo.

Vergil. lib.2. Æneid. v.707.

Ergo age, chare Pater, cervici imponere nostræ:
Ipse subibo humeris: nec me labor iste gravabit:
Quò res cunque cadent, unum & commune periclum,
Vna salus ambobus erit. ———

Seneca in Hippol. v.1111.

——————— O nimium potens,
Quanto parentes sanguinis vinclo tenes,
Natura! quam te colimus inviti quoque!
Occidere volui noxium; amissum fleo.

Ex

Ex Græcis Comicis.

Βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν.
Tibi sunt parentes primo honorandi loco.
Ἔλπιζε, τιμῶν τοὺς γονεῖς, πράξειν καλῶς.
Colens parentes læta speres omnia.
Ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.
Alas parentes si senes, vives diu.
Θεοὶ μέγιστοι τοῖς βροτοῖσιν οἱ γονεῖς.
Dii Maximi, parentes sunt mortalibus.
Πρὸς υἱὸν ὀργὴν οὐκ ἔχει χρηστὸς πατήρ.
Boni parentis ira nulla in filium.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

PArentes charissimos habere debemus, quod ab his vita, patrimonium, libertas, civitas tradita est. *Cic. post. red. ad Senat.*

Parentibus nos primùm natura conciliat: quos non alere, nefarium est. *Idem de Resp. Arusp.*

Cujusmodicunque mater sit, tamen in judicio filii, de turpitudine parentis dici vix oportet. *Pro Cluent.*

Non modò reticere homines parentum injurias, sed etiam æquo animo ferre oportet. *Pro Cluent.*

Magnam vim, magnam necessitatem, magnam possidet religionem paternus maternusque sanguis: ex quo si qua macula concepta est, non modo elui non potest, verùm usque eò permanat ad animum, ut summus furor atque amentia consequatur. *Pro Rosc. Amer.*

Vim neque parenti, neque patriæ afferre oportet. *Cic. Lentulo epist. famil. 1.*

Peccatum est, parentes violare. *3. de Finib.*

Magna est vis humanitatis: multum valet communio sanguinis. Portentum atque monstrum certissimum est, esse aliquem humana specie & figura, qui tantum immanitate bestias vicerit, ut propter quos hanc suavissimam lucem aspexerit, eos indignissimè luce privarit: cùm etiam feras inter se partus, atque educatio, & natura ipsa conciliet. *Pro Rosc. Amer.*

Nullum supplicium satis acre reperiri potest in eum, qui mortem obtulerit parenti: pro quo mori ipsum, res si postularet, jura divina atque humana postulant. *Pro Rosc. Amer.*

Commune omnium animantium est conjunctionis appetitus, procreandi causa & cura quædam eorum, quæ procreata sunt. *Cic. 1. Offic.*

Id natura tributum est, ut ii, qui procreati essent, à procreatoribus amarentur. *4. de Finib.*

Quid dulcius hominum generi à natura datum est, quam sui cuique liberi? *Cic. post. red. ad Quir.*

ihil nobis natura jucundiùs, nihil carius esse voluit, nihil di-s, in quo omnis nostra diligentia indulgentiaque consumatur. re dum habemus liberos parvos, & incertum est quàm longa um cuiusque vita futura sit, consulere vivi ac prospicere de-us, ut illorum solitudo & pueritia quàm firmissimo præsidio ita sit. 3. *Act. in Verr.*

pater est amens, qui odit eum sine causa, quem procreavit. *Pr nt.*

on est boni neque liberalis parentis, quem procreavit & edu um non vestire & ornare, præsertim cum se locupletem esse re non possit. 2 *de Orat.*

m non admiror, si omnia nos à prima pueritia mala sequan-inter execrationes parentum crevimus: exaudiunt dii quoq; am pro nobis vocem gratuitam. *Senec. epist.* 12.

¶ APOPHTHEGMATA.

esilaus, quum miro esset affectu ergà liberos suos, dicitur ali-uando arundine pro equo conscensa unà cum pueris lusisse i. Id cùm forte vidisset ex amicis quidam, rogabat, ne cui di- quod viderat, priusquam ipse quoque liberorum parens esset s. *AElian. lib* 12. *de varia hist.*

nacharsis, interrogatus, qua de causa operam non daret proli ondit: Quia nimis amaturus essem liberos. *Stob.*

fettius eques Romanus, cùm à Cæsare filium abdicare jubere- quod is tribunus plebis cum Marullo collega ei invidiam mo- t regni affectati: Citius, inquit, Cæsar, tu mihi omnes filios s accipies, quàm ego ex his unum domo expellam mea. *Erasm. apoph.*

lon interrogatus, cur nullas pœnas adversus eos, qui patres ver- ssent, constituisset? respondit: Quoniam nullos tales exstituros imabam. *Aut. serm. de lib. parent. honor.*

essus necaverat patrem: Quòd cùm diu clam fuisset, pòst cœ- apud extraneos milites, hirundinum nidum lancea fodit, eo- deiecto, pullos occidit. Cùm dicerent autem qui aderant, quæ um) res te movit, ut in aviculas facinus tam dirum ederes? ne jam pridem hæ, inquit, falso testimonio suo, quasi parentem fecerim, infamem me faciunt? Re ad magistratum delata, ac ore deprehenso, Bessus supplicia pependit. *Plutarch. de sera minis vindicta.*

ssianus Cæsar, cùm magna laboraret invidia, quòd fratrem oc- ndum curasset, eoq; Papiniano prætorii præfecto, ob eximiam rudentiam summæ apud Romanos autoritatis, negotium set, ut hoc facinus apud senatum defenderet: respondit Papi- us: Multò facilius est parricidium perpetrare, quàm defendere. *n. Rot. lib.* 8. *apoph.*

¶ SIMI-

SIMILITUDINES.

UT scorpius non tantummodo putandus est habere aculeum, cùm ferit, sed semper est observandus: Ita malis prognati, etiamsi non peccent, tamen venenum habent. *Plut.*

Vt pisces in mari nati educatique, nihil tamen sapiunt salis marini: Ita quidam inter barbaros geniti & educati, longè absunt ab omni barbarie. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

PArentum ergà liberos officia: Primò, liberos rectè educare, & eos pro donis habere: Exempla: Iacob, *Gen.*33.ỽ.5. Ioseph, 48.9 Secundò, diligere liberos. Exempla: Iacob, *Gen.*42.ỽ.36.37. David, in quo magna storge paterna elucet, 2.*Sam.*12. ỽ.16.17. Altera Meretrix 1.*Reg.*3.ỽ 26. Tobias senior & uxor eius, *Tob.*5.ỽ.23. & 10.ỽ.1.2.3.4. Tertiò, pietatem eos docere, *Exod.* 12.ỽ.27. & 13.ỽ.8.14. *Deut.*4 ỽ.10. & 6. ỽ.7.20. & 11. ỽ.19. & 32. ỽ.46 *Iosu.*4. ỽ 6.7.21.22. & 22.ỽ.24. *Psal.*78.ỽ.4.5 6. *Esa.*38 ỽ.19. *Ioel.*1.ỽ.3. *Eph.*6 ỽ.4. Exempla: David, 2.*Paral.*28.9. Mater Samuelis, *Proverb.*31.ỽ.1.2. Tobias senior, *Tob.*1. ỽ.9.10. & 4.ỽ.6. & 14.ỽ.10. Quartò, eos corrigere, & peccata eorum arguere, 1.*Sam.*3 ỽ.13. *Prov.*13.ỽ.24. & 23.ỽ.23 & 29.ỽ.17. *Hebr.*12. ỽ.7. Exemplum: Iacob, *Gen.*34.30. Quintò, in eis corrigendis & arguendis moderatione uti, *Eph.*6.ỽ.4. *Coloss.*3.ỽ.21. Sextò orate pro liberorum felicitate, & peccatis amoliendis. Exempla: David, 2.*Sam.* 12.ỽ 16. 1.*Paral.*29 19. Iob, *Iob.*1.ỽ.5. Septimò, tradere liberis facultates. Exemplum: Abraham, *Gen.*24.36. & 25 ỽ.5.6. Iosaphat, 2.*Par.* 21.ỽ.3. Octavò, illis prospicere de matrimonio. Exempla: Abraham, *Gen* 24.ỽ 2.3. Agar, 21.ỽ.21. Isaac, 28.ỽ 1. Hemor, 34.ỽ.4. Iudas 38.ỽ.6. Manue & uxor eius, *Iudic.*14.ỽ.3.

¶ HIEROGLYPHICUM.

P*aternam* in filiis educandis *diligentiam*, eamq; accuratissimam, exprimere si vellent veteres, *piscem Glanim* pingere instituerant. Ova enim is, quæ fœmina destituerit, perseveranti custodia tuetur ad quadragesimum & quinquagesimum usq; diem; ab iis denique non abscedit, donec ita coalescat soboles, ut ab reliquorum piscium, iniuria se tueri valeat. *Pier. Val. lib.*31 *pag.*282.F.

PARSIMONIA.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Ovid. lib.2 de Arte amand.

Non minor est virtus, quam quærere, parta tueri:
Casus inest illic: hic erit artis opus.

Lucan. lib 1. bel. civili

O faciles dare summa deos, eademq; tueri
Difficiles.

Ovid. lib. 2. de Remed. amor.

Contrahe de multis, grandis acervus erit.

Claud. lib. 2. in Stiliconis laud. v. 326.

—— —— Plus est servasse repertum,
Quam quæsisse decus.

Horat. lib. 1. Epist. 12.

Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si rectè frueris, non est ut copia major
Ab Iove donari possit tibi. Tolle querelas:
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Lucret. lib. 5 de Nat. rerum,

Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè
Æquo animo: Neque enim est unquam penuria parvi.

Plaut. Pœn. 4. 2.

—— Malè partum, malè disperit.

Idem Rud. 4. 7.

—— In ætate hominum plurimæ
Fiunt transennæ, ubi decipiuntur dolis.
Atque edepol in eas plerunque esca imponitur:
Quam si quis avidus poscit escam avariter,
Decipitur in transenna avaritia sua.
Ille, qui consultè, doctè, atque astutè cavet,
Diutinè ei uti benè licet partum benè.

¶ Apophthegmata.

Socrates Æschinem, qui premebatur inopia, solebat admonere, ut à se ipso sumeret mutuum sive usuram: παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθαι. Et addit modum, sibiipsi subtrahendo cibaria, juxta illud: Magnum vectigal parsimonia. Expeditissima ratio est ad augendum censum, detrahere sumptibus. *Erasm. 3 apoph.*

Stratonicus musicus interrogatus, quinam essent in Pamphilia miserrimi? Phaselitæ, inquit: Sed addebat, in toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraque gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes proverbio notatæ sunt: Phaselitarum Sacrificium: Quòd falsis pisciculis sacrificarent Diis, miseros dixit parcos. *Idem.*

Servus quidam ab Hero Chio negotiatore profugerat: rogatus cur fugisset? Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quærit. Solet enim herus ille vinum mustum primæque suavitatis vendere: ipse interim non bibens, nisi subacidum ac vapescens. *Erasm. lib. 6. apoph.*

¶ Similitudines.

Templum Ephesiæ Dianæ tutos reddebat obæratos à creditoribus: At multò magis frugalitas & parsimonia præbet asylum. *Plutarch*

Vt in conviviis temperamus ab appositis cibis, quo locus sit lautitiis, quos exspectamus: Ita quotidiana parsimonia præmuniendi sumus. *Plut.*

Plato vetat aquam à vicinis petere, nisi priùs domi foderis usque ad terram, quam Ceramitidem vocant, repererisque non esse spem venæ: Ita prius excutiendum, ut parsimonia, aliave via tibi suppedites, priusquam à mensariis pecuniam mutuam petas. *Plutarchus.*

Vide Frugalitas. Item Temperantia.

PASSIO.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Herc. Fur. v.656.

—— *Quæ fuit durum pati,*
Meminisse dulce est.

Horatius.

—— *Gaudent ubi vertice raso*
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Virgilius Æn. 1. v. 207.

—— *Forsan & hæc olim meminisse juvabit.*

Vide Adversitas, Fortuna, Miseria.

PATIENTIA.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

LOnganimis forti præstat, & qui animo suo imperat, ei qui expugnat urbes. *Proverb.* 16.

Doctrina viri per patientiam noscitur. *Ibid.* 19.

Melior est patiens arrogante. *Eccl.* 7.

In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Luc.* 21.

Charitas patiens est, benigna est. 1. *Cor.* 13.

Patientia autem vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. *Hebr.* 10.

Faciens misericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus. *Psal.* 102.

Vsque ad tempus sustinebit patiens. *Ecclesi.* 7.

Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius: & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius. *Ibid.* 2.

Qui patiens est, multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Proverb.* 14.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia. 2. *Cor.* 6.

Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut

Ovid. lib.2. de Remed. amor.

Contrahe de multis, grandis acervus erit.

Claud, lib.2. in Stiliconis laud. v.326.

—— —— Plus est servasse repertum,
Quam quæsisse decus.

Horat. lib.1. Epist.12.

Fructibus Agrippæ Siculis, quos colligis, Icci,
Si recte frueris, non est ut copia major
Ab Iove donari possit tibi. Tolle querelas:
Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

Lucret. lib.5. de Nat. rerum,

Divitiæ grandes homini sunt, vivere parcè
Æquo animo: Neque enim est unquam penuria parvi.

Plaut. Pœn.4.2.

—— Malè partum, malè disperit.

Idem Rud.4.7.

—— In ætate hominum plurimæ
Fiunt transennæ, ubi decipiuntur dolis.
Atque edepol in eas plerunque esca imponitur:
Quam si quis avidus poscit escam avariter,
Decipitur in transenna avaritia sua.
Ille, qui consultè, doctè, atque astutè cavet,
Diutinè ei uti benè licet partum benè.

¶ APOPHTHEGMATA.

[redacted] *rates* Æschinem, qui premebatur inopia, solebat admoneri
[redacted] à se ipso sumeret mutuum sive usuram: παρ' ἑαυτοῦ δανείζεσθαι E
[redacted] t modum, sibiipsi subtrahendo cibaria, juxtà illud: Magnum
[redacted] igal parsimonia. Expeditissima ratio est ad augendum censum
[redacted] ahere sumptibus. *Erasm.3.apoph.*
[redacted] *ratonicus musicus* interrogatus, quinam essent in Pamphili
[redacted] rrimi? Phaselitæ, inquit: Sed addebat, in toto orbe miserrimo
[redacted] Sidetas. Vtraque gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes
[redacted] erbio notatæ sunt: Phaselitarum Sacrificium: Quòd falsi
[redacted] iculis sacrificarent Diis, miseros dixit parcos. *Idem.*
[redacted] *rvus quidam* ab Hero Chio negotiatore profugerat: rogatu
[redacted] ugisset? Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala quærit
[redacted] t enim herus ille vinum mustum primæque suavitatis vende
[redacted] ipse interim non bibens, nisi subacidum ac vapescens. *Erasm*
[redacted] *.apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

[redacted] mplum Ephesiæ Dianæ tutos reddebat obæratos à creditori
[redacted] us: At multò magis frugalitas & parsimonia præbet asylum
[redacted] *arch*

Vt in conviviis temperamus ab appositis cibis, quo locus sit lautitiis, quos exspectamus: Ita quotidiana parsimonia præmuniendi sumus. *Plut.*

Plato vetat aquam à vicinis petere, nisi priùs domi foderis usque ad terram, quam Ceramitidem vocant, repererisque non esse spem venæ: Ita prius excutiendum, ut parsimonia, aliave via tibi suppedites, priusquam à mensariis pecuniam mutuam petas. *Plutarchus.*

Vide Frugalitas. Item Temperantia.

PASSIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Herc. Fur. v.656.

—— Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est.

Horatius.

—— Gaudent ubi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Virgilius Æn.1. v.207.

—— Forsan & hæc olim meminisse juvabit.

Vide Adversitas, Fortuna, Miseria.

PATIENTIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Longanimis forti præstat, & qui animo suo imperat, ei qui expugnat urbes. *Proverb.*16.

Doctrina viri per patientiam noscitur. *Ibid.*19.

Melior est patiens arrogante. *Eccl.*7.

In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Luc.*21.

Charitas patiens est, benigna est. 1.*Cor.*13.

Patientia autem vobis necessaria est, ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. *Hebr.*10.

Faciens misericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus. *Psal.*102.

Vsque ad tempus sustinebit patiens. *Ecclesi.*7.

Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius: & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius. *Ibid.*2.

Qui patiens est, multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Proverb.*14.

Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros, in multa patientia. 2.*Cor.*6.

Quæcunque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut

per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. *Rom.*15.

Impatiens operabitur stultitiam. *Prov.*14.

Patientia lenietur princeps. *Idem* 25.

Væ his qui perdiderunt sustinentiam. *Eccles.*2.

Patientes igitur estote, fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat preciosum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat imbrem temperaneum & serotinum. *Iac.*5.

Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquabit. *Ibid.*

Ecce, judex ante januam assistit. Exemplum accipite, fratres, exitus mali, & longanimitatis, & laboris, & patientiæ Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis: quoniam misericors est Dominus & miserator. *Ibid.*

¶ SENTENTIÆ PATRVM.

PErfacilè est vestem contemptam habere, inclinato capite incedere, velum super capillos demittere; sed verum humilem patientia ostendit iniuriæ. *August. in epist. ad Probam.*

Virtus animi, quæ patientia dicitur, tàm magnum Dei donum est, ut ea ipsius, qui nobis eam largitur, patientia prædicetur. *Idem lib. de Patientia.*

Omnes iniquitates, quæ fiunt in terra, ad tempus: omnes felicitates hominum malorum; omnes labores justorum, meditanti die ac nocte legem Dei, nulli sunt, & tolerat omnia. *Idem in Psal.*95.

Fili si plores, piè plora: noli cum indignatione, noli cum typho superbiæ. Vnde plangis, quod pateris: medicina est, non pœna: castigatio, non damnatio. Noli repellere flagellum, si non vis repelli ab hæreditate: noli attendere, quam pœnam habeas in flagello, sed quem locum in testamento. *Idem in Psal.*99.

Omnia Dei placita patientia placidè tuetur: omnibus eius mandatis intervenit, fidem munit, pacem gubernat, dilectionem adjuvat, humilitatem instruit, pœnitentiam exspectat, exomologesin adsignat, carnem regit, spiritum servat, linguam frenat, manum continet, tentationes conculcat, scandala pellit, martyrium consummat, pauperem consolatur, divitem temperat, infirmum non extendit, valentem non consumit, fidelem delectat, gentilem invitat, servum domino, & dominum Deo commendat, fœminam exornat, vitam approbat: amatur in puero, laudatur in juvene, suspicitur in sene, in omni sexu & ætate formosa est. *Tertul. lib. de patientia.*

Vultus patientiæ tranquillus & placidus, frons pura, nulla mœroris aut iræ rugositate contracta, supercilia æquè in lætum modum remissa, oculi humilitate non infelicitate deiecti, os taciturnitatis

rubo-

rubore signatum, color qualis securis & innoxiis, motus frequens capitis, & minax risus in Diabolum, amictus circà pectora candidus & corpori impressus, ut qui nec inflatur, nec inquietatur. *Idem ibid.*

Patientia vera ipsum amat, quem portat: nam tolerasse & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. *Gregor. in Ezech. hom. 7.*

Doctrina viri per patientiam noscitur. Tanto ergò quisque minus ostenditur doctus, quantò convincitur minùs patiens. Nec enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo æquanimiter nescias tolerare. *Idem in Evangel. 35.*

Non bona patientia est, cùm possis esse liber, servum te permittere fieri: vera patientia est, pati vel agere contrà quòd libeat, sed non præter quod liceat. *Bernh. 1. de considerat. ad Eugenium.*

Magna virtus est, si non lædas, à quo es læsus: magna est gloria, si, cui nocere potuisti, parcas. Nobile vindictæ genus est, ignoscere victo. *Hugo lib. 3. de anima.*

Impatientia est, impetuosum animi motum non refrenare. *Idem de claustro anim.*

Patientia est honestatis, aut utilitatis causa rerum arduarum ac difficilium voluntaria atque diuturna perpessio. *Cass. in Psal.*

Patientia religiosi viri, est laborum ac dolorum omnium spe futurarum rerum, & amore Domini grata tolerantia. *Idem ibid.*

Patientia est, quæ omnia vincit, adversa non est colluctando, sed sufferendo: non murmurando, sed gratias agendo: ipsa est, quæ fæcem totius voluptatis abstergit; ipsa est, quæ lympidas animas Deo reddit. *Idem ibid.*

Nihil potest esse fortius, nihil egregium magis, quàm audire noxia, & non respondere contraria. *Idem ibid.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Plaut. Asin. 2. 2.

Fortiter malum qui patitur, idem post potitur bonum.

Manil. 2. Astron.

—— Sors est sua cuique ferenda.

Publius Syrus.

Cuiusvis doloris remedium est patientia.
Feras, non culpes, quod vitari non potest.
Furor fit læsa sæpius patientia.

Propert. 2. 5.

Non solum taurus ferit uncis cornibus hostem:
Verùm etiam instanti læsa repugnat ovis.

Ovid. 3. Amor. 10.

Perfer & obdura: dolor hic tibi proderit olim:
Sæpè tulit lassis succus amarus opem.

Idem

Idem ibid.

Multa diuq; tuli: vitiis patientia victa est.

Senec. Herc. fur. v. 656.

—— Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est.

Ovid. Epist. 5.

Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

Horat. 1. Carm. 24.

Durum. Sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

Claud. 2. Paneg. in laud. Stil. v. 105.

—— Durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 228.

Patiens, quisque novit famulum
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest: Vires pepulit
Pondusque mali, casus animo
Qui tulit æquo.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Posse pati facilè est: tibi ni patientia desit:
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Lucan. lib 9. bel. cil.

—— Gaudet patientia duris.
Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

Silius Italicus lib. 6. bel. pu.

Absiste ô juvenis lachrymis, patientia cunctos
Hos superat casus: longo revirescet in ævo
Gloria, dùm cœli sedem terrasque tenebit
Casta fides, dum virtuti venerabile nomen
Vivet: eritque dies, tua quo dux inclite, fata
Audire horrebunt à te calcata minores.

Ex Græcis Comicis.

Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Tolerare casus fortiter virum decet.
Στερρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τὸν εὐγενῆ.
Ferre generosum fortiter casus decet.
Φρονοῦντός ἐστι ζημίαν ῥᾷον φέρειν.
Vir damna ferre leniter prudens solet.
Νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Hanc calamitatem ratio fac vincat tibi.
Πειρῶ τύχης ἄγνοιαν εὐχερῶς φέρειν.
Conare ferre sortis ignorantiam.

Φέρει

Idem ibid.

Multa diuq; tuli: vitiis patientia victa est.

Senec. Herc. fur. v. 656.

—— Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est.

Ovid. Epist. 5.

Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

Horat. 1. Carm. 24.

Durum. Sed levius fit patientiâ,
Quicquid corrigere est nefas.

Claud. 2. Paneg. in laud. Stil. v. 105.

—— Durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 228.

Patiens, quisque novit famulum
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest: Vires pepulit
Pondusque mali, casus animo
Qui tulit æquo.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Posse pati facile est: tibi ni patientia desit:
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Lucan. lib 9. bel. cil.

—— Gaudet patientia duris.
Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

Silius Italicus lib. 6. bel. pu.

Absiste ô iuvenis lachrymis, patientia cunctos
Hos superat casus: longo revirescet in ævo
Gloria, dùm cæli sedem terræque tenebit
Casta fides, dum virtuti venerabile nomen
Vivet: eritque dies, tua quo dux inclite, fata
Audire horrebunt à te calcata minores.

Ex Græcis Comicis.

Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Tolerare casus fortiter virum decet.
Στερρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τὸν εὐγενῆ.
Ferre generosum fortiter casus decet.
Φρονοῦντός ἐστι ζημίαν ῥᾷον φέρειν.
Vir damna ferre leniter prudens solet.
Νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Hanc calamitatem ratio fac vincat tibi.
Πειρῶ τύχης ἄγνοιαν εὐχερῶς φέρειν,
Conare ferre sortis ignorantiam.

φέρειν

Φέρειν ἀάγκη θνητὸν ὄντα τὴν τύχην.
Necesse sortem perpeti mortalibus.
Ἔνεγκε λύπην καὶ βλάβην ἐρρωμένως.
Res ferto acerbas atque damna fortiter.
Τὴν τῶν κρατούντων μάνθανε φέρειν ἐξουσίαν.
Disce dominantis imperia recte pati.
Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν.
Patientiam suadere facile, non pati.

¶ SIMILITUDINES.

ILle magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus obaudit. *Senec. l. 2. de ira c. 15.*

Pusilli hominis est & miseri repetere mordentem, ut mures & formicæ, ad quas si manum admoveris, ora convertunt. Imbecilla se lædi putant, si tanguntur. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

PAtientiæ exempla: Isaac, *Gen.* 22. v. 9. Ioseph, 45. v. 5. & 50. v. 17 & 19. Maria, *Num.* 12. 15. Moses, 16. 46. Gedeon. *Iudic.* 8. 12. Elcana, 1. *Sam.* 1. v. 8. Heli, 3. v. 18. Saul, 11. 13. David, 24. v. 8. & 26. v. 5. 2. *Sam.* 15. 5. & 16. v. 10. & 24. 14. Mephiboseth, 19. 30. Iob, *Iob.* 1. v. 20. & 2. 10. *Iacob.* 5. 11. David, *Psal.* 38. 14. Elisæus, 2. *Reg.* 6. v. 21. 22. 23. Tobias, *Tob.* 2. 14. Filia Raguelis, 3. v. 10. 11. Iudith, *Iudith.* 8. 16. Micheas, *Mich.* 7. 8. Eleazarus, 2. *Macch.* 6. v. 30. Septem Fratres, 7. v. 1. 2. &c. CHRISTUS, *Matth.* 5. 38. & 11. v. 29. & 26. 50. *Luc.* 9. v. 55. 56. & 23. v. 34. *Ioan.* 8. 49. & 10. v. 32. & 12. v. 26. & 18. v. 20. 21. & 19. 26. *Philip.* 2. v. 5. 6. &c. 1. *Petr.* 2. v. 21. &c. Apostoli, *Act.* 5. v. 41. Stephanus, 7. v. 60. Paulus & Silas, 16. 25. Paulus, 25. v. 10. 11. 1. *Cor.* 4. v. 3. 2. *Cor.* 12. v. 12. Thessalonicenses, 1. *Thess.* 1. v. 3. 2. *Thess.* 1. v. 4. Onesiphorus, 2. *Tim.* 1. v. 15. 16. Hebræi, *Hebr.* 10. v. 34. Ioannes, *Apoc.* 1. 9. Thyatirensis Pastor. 2. v. 19.

¶ EXEMPLA PROFANA.

HEraclitus & Diogenes Cynicus nunquam de vigore animi remiserunt, calcatisque turbinibus fortuitorum, adversus omnem dolorem & miseriam uniformi duravére proposito. *Solinus cap. 4. & Laert.*

Q. Fabius Maximus fraudatus à Republ. ea pecunia, quam pro captivis Hannibali numeraverat, tacuit: compluribus etiam lacessitus iniuriis, semper eodem vultu mansit. *Theatr. Zwing.*

Belisarius toties dux & victor, tandem iussu Imperatoris Iustiniani ob invidiam excœcatus, eleemosynam à prætereuntibus tugurio tum petere coactus est. Quam fortunam licet gravissimam tàm æquo tulit animo, ut nihil diceret aliud, quàm, Viator da obolum Belisario, quem virtus extulit, excæcavit, & ad summam paupertatem redegit invidia. *Pontan. lib. 2. c. 8.*

Isabella Hispaniæ Regina, Ferdinandi Catholici uxor, non solum in ad-

Idem ibid.

Multa diuq́; tuli: vitiis patientia victa est.

Senec. Herc. fur. v. 656.

—— Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est.

Ovid. Epist. 5.

Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

Horat. 1. Carm. 24.

Durum. Sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

Claud. 2. Paneg. in laud. Stil. v. 105.

—— Durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 228.

Patiens, quisque novit famulum
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest: Vires pepulit
Pondusque mali, casus animo
Qui tulit æquo.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Posse pati facilè est: tibi ni patientia desit:
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Lucan. lib 9. bel. cil.

—— Gaudet patientia duris.
Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

Silius Italicus lib. 6. bel. pu.

Absiste ô juvenis lachrymis, patientia cunctos
Hos superat casus: longo revirescet in ævo
Gloria, dùm cœli sedem terrasque tenebit
Casta fides, dum virtuti venerabile nomen
Vivet: eritque dies, tua quo dux inclite, fata
Audire horrebunt à te calcata minores.

Ex Græcis Comicis.

Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Tolerare casus fortiter virum decet.
Στερρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τὸν εὐγενῆ.
Ferre generosum fortiter casus decet.
Φρονοῦντός ἐστι ζημίαν ῥᾷον φέρειν.
Vir damna ferre leniter prudens solet.
Νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Hanc calamitatem ratio fac vincat tibi.
Πειρῶ τύχης ἄγνοιαν εὐχερῶς φέρειν,
Conare ferre sortis ignorantiam.

Φέρειν ἀνάγκη θνητὸν ὄντα τὴν τύχην.
Necesse sortem perpeti mortalibus.
Ἔνεγκε λύπην καὶ βλάβην ἐρρωμένως.
Res ferto acerbas atque damna fortiter.
Τὴν τῶν κρατούντων μάνθανε φέρειν ἐξουσίαν.
Disce dominantis imperia recte pati.
Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν.
Patientiam suadere facile, non pati.

¶ SIMILITVDINES.

ILle magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus obaudit. *Senec.l.2.de ira c.15.*

Pusilli hominis est & miseri repetere mordentem, ut mures & formicæ, ad quas si manum admoveris, ora convertunt. Imbecilla se lædi putant, si tanguntur. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

PAtientiæ exempla: Isaac, *Gen.* 22.v.9. Ioseph, 45.v.5. & 50.v.17.19. Maria, *Num.* 12.15. Moses, 16.46. Gedeon. *Iudic.* 8.12. Elcana, 1.*Sam.* 1.v.8. Heli, 3.v.18. Saul, 11.13. David, 24.v.8. & 26.v.5. 2.*Sam.* 15.5. & 16.v.10. & 24.14. Mephiboseth, 19.30. Iob, *Iob.* 1.v.20. & 2.10. *Iacob.* 5.11. David, *Psal.* 38.14. Elisæus, 2.*Reg.* 6.v.21.22.23. Tobias, *Tob.* 2.14. Filia Raguelis, 3.v.10.11. Iudith, *Iudith.* 8.16. Micheas, *Mich.* 7.8. Eleazarus, 2.*Macch.* 6.v.30. Septem Fratres, 7.v.1.2. &c. CHRISTUS, *Matth.* 5.38. & 11.v.29. & 26.50. *Luc.* 9.v.55.56. & 23.v.34. *Ioan.* 8.49. & 10.v.32. & 12.v.26. & 18.v.20.21. & 19.26. *Philip.* 2.v.5.6. &c. 1.*Petr.* 2.v.21. &c. Apostoli, *Act.* 5.v.41. Stephanus, 7.v.60. Paulus & Silas, 16.25. Paulus, 25.v.10.11. 1.*Cor.* 4.v.3. 2.*Cor.* 12.v.12. Thessalonicenses, 1.*Thess.* 1.v.3. 2.*Thess.* 1.v.4. Onesiphorus, 2.*Tim.* 1.v.15.16. Hebræi, *Hebr.* 10.v.34. Ioannes, *Apoc.* 1.9. Thyatirensis Pastor. 2.v.19.

¶ EXEMPLA PROFANA.

H*Eraclitus & Diogenes Cynicus* nunquam de vigore animi remiserunt, calcatisque turbinibus fortuitorum, adversus omnem dolorem & miseriam uniformi duravêre proposito. *Solinus cap.* 4. & *Laert.*

Q. Fabius Maximus fraudatus à Republ. ea pecunia, quam pro captivis Hannibali numeraverat, tacuit: compluribus etiam lacessitus iniuriis, semper eodem vultu mansit. *Theatr. Zwing.*

Belisarius toties dux & victor, tandem jussu Imperatoris Iustiniani ob invidiam excæcatus, eleemosynam à prætereuntibus tugurio- rum petere coactus est. Quam fortunam licet gravissimam tàm æque tulit animo, ut nihil diceret aliud, quàm, Viator da obolum Belisario, quem virtus extulit, excæcavit, & ad summam paupertatem redegit invidia. *Pontan.lib.2.c.8.*

Isabella Hispaniæ Regina, Ferdinandi Catholici uxor, non solum in ad-

Idem ibid.

Multa diuq; tuli: vitiis patientia victa est.

Senec. Herc. fur. v. 656.

—— Quæ fuit durum pati,
Meminisse dulce est.

Ovid. Epist. 5.

Leniter, ex merito quidquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

Horat. 1. Carm. 24.

Durum. Sed levius fit patientia,
Quicquid corrigere est nefas.

Claud. 2. Paneg. in laud. Stil. v. 105.

—— Durum Patientia corpus
Instruit, ut nulli cupiat cessisse labori.

Seneca in Hercule Oeteo. v. 228.

Patiens, quisque novit famulum
Regemque pati, vultusque suos
Variare potest: Vires pepulit
Pondusque mali, casus animo
Qui tulit æquo.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Posse pati facilè est: tibi ni patientia desit:
Protinus ex facili gaudia ferre licet.

Lucan. lib 9. bel. cil.

—— Gaudet patientia duris.
Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

Silius Italicus lib. 6. bel. pu.

Absiste ô juvenis lachrymis, patientia cunctos
Hos superat casus: longo revirescet in ævo
Gloria, dùm cœli sedem terrasque tenebit
Casta fides, dum virtuti venerabile nomen
Vivet: eritque dies, tua quo dux inclite, fata
Audire horrebunt à te calcata minores.

Ex Græcis Comicis.

Ἀνδρὸς τὰ προσπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Tolerare casus fortiter virum decet.
Στερρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τὸν εὐγενῆ.
Ferre generosum fortiter casus decet.
Φρονοῦντός ἐστι ζημίαν ῥᾷον φέρειν.
Vir damna ferre leniter prudens solet.
Νίκα λογισμῷ τὴν παροῦσαν συμφοράν.
Hanc calamitatem ratio fac vincat tibi.
Πειρῶ τύχης ἄγνοιαν εὐχερῶς φέρειν.
Conare ferre sortis ignorantiam.

Φέρειν

Φέρειν ἀνάγκη θνητὸν ὄντα τὴν τύχην.
Necesse sortem perpeti mortalibus.
Ἔνεγκε λύπην καὶ βλάβην ἐῤῥωμένως.
Res ferto acerbas atque damna fortiter.
Τὴν τῶν κρατούντων μάθε φέρειν ἐξουσίαν.
Disce dominantis imperia recte pati.
Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν.
Patientiam suadere facile, non pati.

¶ SIMILITUDINES.

ILle magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ latratus minutorum canum securus obaudit. *Senec. l. 2. de ira c. 15.*

Pusilli hominis est & miseri repetere mordentem, ut mures & formicæ, ad quas si manum admoveris, ora convertunt. Imbecilla se lædi putant, si tanguntur. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

PAtientiæ exempla: Isaac, *Gen.* 22. ℣. 9. Ioseph, 45. ℣. 5. *&* 50. ℣. 17. 19. Maria, *Num.* 12. 15. Moses, 16. 46. Gedeon. *Iudic.* 8. 12. Elcana, 1. *Sam.* 1. ℣. 8. Heli, 3. ℣. 18. Saul, 11. 13. David, 24. ℣. 8. *&* 26. ℣. 5. 2. *Sam.* 15. 5. *&* 16. ℣. 10. *&* 24. 14. Mephiboseth, 19. 30. Iob, *Iob.* 1. ℣. 20. *&* 2. 10. *Iacob.* 5. 11. David, *Psal.* 38. 14. Elisæus, 2. *Reg.* 6. ℣. 21. 22. 23. Tobias, *Tob.* 2. 14. Filia Raguelis, 3. ℣. 10. 11. Iudith, *Iudith.* 8. 16. Micheas, *Mich.* 7. 8. Eleazarus, 2. *Macch.* 6. ℣. 30. Septem Fratres, 7. ℣. 1. 2. *&c.* CHRISTUS, *Matth.* 5. 38. *&* 11. ℣. 29. *&* 26. 50. *Luc.* 9. ℣. 55. 56. *&* 23. ℣. 34. *Ioan.* 8. 49. *&* 10. ℣. 32. *&* 12. ℣. 26. *&* 18. ℣. 20. 21. *&* 19. 26. *Philip.* 2. ℣. 5. 6. *&c.* 1. *Petr.* 2. ℣. 21. *&c.* Apostoli, *Act.* 5. ℣. 41. Stephanus, 7. ℣. 60. Paulus & Silas, 16. 25. Paulus, 25. ℣. 10. 11. 1. *Cor.* 4. ℣. 3. 2. *Cor.* 12. ℣. 12. Thessalonicenses, 1. *Thess.* 1. ℣. 3. 2. *Thess.* 1. ℣. 4. Onesiphorus, 2. *Tim.* 1. ℣. 15. 16. Hebræi, *Hebr.* 10. ℣. 34. Ioannes, *Apoc.* 1. 9. Thyatirensis Pastor. 2. ℣. 19.

¶ EXEMPLA PROFANA.

H*Eraclitus & Diogenes Cynicus* nunquam de vigore animi remiserunt, calcatisque turbinibus fortuitorum, adversus omnem dolorem & miseriam uniformi duravére proposito. *Solinus cap. 4. & Laert.*

Q. Fabius Maximus fraudatus à Republ. ea pecunia, quam pro captivis Hannibali numeraverat, tacuit: compluribus etiam lacessitus iniuriis, semper eodem vultu mansit. *Theatr. Zwing.*

Belisarius toties dux & victor, tandem iussu Imperatoris Iustiniani ob invidiam excœcatus, eleemosynam à prætereuntibus tuguriolum petere coactus est. Quam fortunam licet gravissimam tàm æquo tulit animo, ut nihil diceret aliud, quàm, Viator da obolum Relisario, quem virtus extulit, excæcavit, & ad summam paupertatem redegit invidia. *Pontan. lib. 2. c. 8.*

Isabella Hispaniæ Regina, Ferdinandi Catholici uxor, non solum in ad-

dversæ valetudinis, sed etiam partus doloribus, nec questa fuit uam: sed admirabili fortitudine dolorem vocemque suppriat. *Marineus lib.*21.

gesilaus Rex contra Persas in Asia militans, æstus & algoris patissim us erat, tanquam solus ad varietates anni à Deo temperaomparatus ferendas. *Plut. in Agesilao.*

Severus Imp. sæpè per altissimos montes hyeme sæva, nivibus ingruentibus ivit aperto capite, ut milites ad alacritatem patiamque laborum re ipsa cohortaretur. *Herodian.*

§ HIEROGLYPHICUM.

nt qui *jugum* significato *patientiæ* præferant. *Pier. Valer. lib.* g.475. A.

Vide Adversitas, Fortuna, Miseria, & Fortitudo.

PATRIA.

§ SENTENTIAE PATRUM.

Vi peregrinatio dulcis est, non amat patriam. Si dulcis est patria, mara est peregrinatio: tota die tribulatio, quando in patria non electatio. *August. in Psal.*

dit valdè patriam, qui sibi benè putat, quùm peregrinatur. *in Psal.* 93.

on solum Dominus & caput Prophetarum, qui à Moyse proa nominatur, sed Elias & cæteri prophetæ, minùs in patria, n in cæteris civitatibus sunt honorati; quia propemodum nae est, cives civibus invidere: non enim considerant præsentia opera, non virtutem: sed fragilis recordantur infantiæ, quasi non i per eosdem ætatis gradus ad maturam ætatem pervenerint. *in Luc.* 4.

imis dulcis est recordatio patriæ, quæ in hostili terra probatur ere: nam quantò hæc amara sentitur, tantò fit illa suavior: de enim peregrinationis proprii domicilii crescit affectus. *Cassiod.* 137.

t Ovidius: *Nescio qua natale solum dulcedine cunctos*
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

num virtutis principium est, ut discat paulatim exercitatus as visibilia & transitoria primum commutare; ut postmodum derelinquere. Delicatus ille est adhuc, cui patria dulcis est: fortem jam, cui omne solum patria est: perfectus verò, cui mundxilium est. *Hug. de sanct. Vict. in didasc. l.*3. *c.*2.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib.1. de Ponto. El.4.

Rursus amor patriæ ratione valentior omni,
Quod tua fecerunt scripta, retexit opus.

Idem

Id. ibid.

Non dubia est Ithaci prudentia: sed tamen optat
Fumum de patriis posse videre focis.
Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.
Quid melius Roma? Scythico quid frigore pejus?
Huc tamen ex illa Barbarus urbe fugit.
Cum bene sint clausa cavea Pandione natus
Nititur in sylvas quaque redire suas.
Assuetos tauri saltus, assueta leones
(Nec feritas illos impedit) antra petunt.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 7.

Est aliquid patriis vicinum finibus esse.

Statius lib. 8. Theb.

Omne homini natale solum.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Omne solum forti patria est, ut piscibus aquor,
Et volucri vacuo quicquid in orbe patet.

Silius Italicus lib. 8. bel. Pun.

Succensere nefas patria, nec fœdior ulla
Culpa sub extremas fertur mortalibus umbras,
Sic docuere senes.

Horat. Oda. 2. lib. 3.

Dulce & decorum est pro patria mori.

Seneca in Theb. v. 617.

—— —— Melius exilium est tibi,
Quam reditus iste: crimine alieno exulas,
Tuo redibis? §. Iuvenalis Satyr. 8

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Ib. in fin.

Malo pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis
Æacida similis, Vulcaniaq; arma capessas,
Quam te Thersita similem producat Achilles.

Senec. in Troad. v. 330.

Praferre patriam liberis Regem decet.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

ÆQuæ virtutis est, & bona patriæ auxisse, & ejus mala in se transferre voluisse. *Val. Max. lib 5.*

Patria enim carere, non est malum: quia forti viro omnis locus patria est. Socrates enim non stulte exilii libertatem domesticæ servituti anteposuit. *A. Gell. lib. 1. c. 15.*

Patriam meam transire non possum: omnium una est: extra hanc nemo projici potest. Non patria mihi interdicitur, sed locus. In quamcunque terram venio, in meam venio: nulla exilium est, sed altera

ra patria est. Patria est ubicunque benè est. Illud autem per d benè est, in homine, non in loco est. Si enim sapiens est, grinatur: si stultus, exulat. *Senec.remed.form.*

Iemo patriam diligit, quia magna, sed quia sua. Vlysses ad sua Ithacæ properat, quemadmodum Agamemnon ad Mycenæ nobiles muros. *Ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Tm *Antisthenti* quidam objecisset, quòd matrem haberet Phrygiam: Et Deorum, inquit, mater è Phrygia est. Ridiculum arns, cuiquam probro dari patriam, quum in damnatissimis onibus interdum nascantur omnium felicissima ingenia. *Laert. .c.1.*

ristoteles cuidam glorianti, quòd esset ortus magna celebrique ate, dicebat, hoc nihil referre: sed, an celebri patria dignus es-*Laert.lib.5.c.5.*

riphius quidam quum patriæ gloriam Themistocli obiecisset, etque, eum nequaquam sua, sed patriæ gloria splendorem asum: Nec herculè, inquit Themistocles, si ego Seriphius essem, bilis essem: nec si tu Atheniensis, clarus unquam fuisses. *Cic.in ne Majore.Plut.*

rates rogatus, cuiatem se esse diceret? Mundanum se esse proiavit. Totius enim mundi se incolam & civem arbitrabatur. *ib.6.Tusc.quæst.*

ni communem omniū hominum patriam dicebat esse ipsum dum. *Musonius apud Stob.serm.38.*

ogenes interrogatus à quodam, cuias esset? respondit: Κοσμο-της, id est, civis mundi: Significans, forti viro omne solum esriam. *Laert.lib.6.*

ates Alexandro percontanti, num cuperet restitui patriam? Quid opus est, inquit: Fortassis eam alius Alexander restituiruet. *Laert.lib.6.c.5.*

is Archid. F.nihil illis planè fidendum esse dixit, qui in natale n & patriam impii essent. *Plut.in Lacon.apoph.*

tilina. Quum M. Tullius in senatu dixisset, incendium à na excitatum: Sentio, inquit Catilina: idque si aqua non ro, ruina extinguam. Vox non hominis, sed furiæ. *Erasm. apoph.*

hagoras interrogatus, quomodo oporteat se gerere ergà pa- ingratam? ut ergà matrem, respondit. *Stob.serm.37. ex Pla-Critone.*

cion, cum jam poculum veneno temperatum præberetur, ogatus est à quodam, num quid filio suo, qui aderat, præciellet? Ego, inquit, mi fili, te obnixè rogo, ne quid ob iniuriam nunc factam Atheniensibus male velis, qui insontem me damna-

damnarunt. Maluit vir prudentissimus in patriam, quam in patrem, pietatem servare filium. *Plut. in apoph.*

Teucer audiens quosdam de patriæ dulcedine differentes: Patria est (ait) ubicunque est benè. *Meminit huius dicti Cicero lib. 5. Tuscul. quæst.*

Philemon cum aliquando vertisset solum, quidam occurrentes ei dixerunt: Heus Philemon, an bene tibi successit? Vos quidem, inquit, non putatis, non rectè rem contemplati. Atqui ego bonus semper persevero. *Stob serm.* 38.

Timotheus Imperat. cum audisset unum ex collegis dicentem: An putas, ô Timothee, gratam nobis futuram patriam? Modò nos (respondit) patriæ dignas referre gratias queamus. *Stob. serm* 37.

§ SIMILITUDINES.

UT tauris naturâ datum est, ut pro vitulis contra leones summa vi impetuque contendant: Sic ii, qui valent opibus, atque id facere possunt, ad servandum genus humanum natura incitantur. *Cic. lib. 3. de Finib.*

Quemadmodum aliqua vestis sapienti ac probo viro magis convenit, quàm alia, nec ullum colorem ille odit, sed aliquem putat parum aptum esse frugalitatem professo: Sic regio quoq; est, quam sapiens vir declinet, tanquam alienam bonis moribus. *Sen. epist.* 52.

Vt pisces, in mari nati educatique, nihil tamen sapiunt salis marini: Ita quidam, inter barbaros geniti & educati, longè absunt ab omni barbarie. *Erasm.*

§ EXEMPLA PROFANA.

A*Ristidei* cum multa pro patria gessisset, & ex ea tamen in exilium per invidiam missus esset, precatus est Deos, ut Atheniensibus, quæcunque cuperent, sic bene fausteq; evenirent. Quin etiam cum Xerxes numerosâ classe Græcos peteret, quamvis exul, consilio primum, deinde etiam auxilio Themistocli adfuit, & grande momentum ad celebrem illam victoriam Salaminiam attulit. *Plut.*

Epaminondas propter invidiam à Thebanis, *Dion* à Syracusanis, civibus suis, ignominia notati, vindictam patriæ amori condonarunt. *Probus in Vita Epaminondæ & Diod. l.* 16.

Phocion Atheniensis, Phoci filius, non tantum sæpè multumque suam operam in bellis patriæ præstitit, sed cum ab ingrata patria morti adiudicatus, cicutam jam biberet, filio nunciari dixit: Ne ob patris mortem patriam odio haberet, sed ab omni ultione desisteret. *Ælian. lib. 12. de Var. hist.*

L. Camillus patriæ suæ exilium condonavit, suamque fidem in Gallis ex toto Romano agro eiiciendis testatā fecit. *Plut. in Camillo.*

Cato & Aristides raro magistratum gessêre, sed vacaverunt interim perpetuò per totam vitam patriis suis consulendo. *Plut.*

M. Atilij Reguli fidem ergà patriam, dum persuadet Patribus, ne

vorum permutationem fieri permitterent, celebrat *Horat.lib.*3.
i.

ilpon Megarensis philosophus, patriâ suâ direptâ, Demetrio Po-
eti damnum omne se repenturum eruditionis causa pollicen-
hil se amisisse respondit. *Pont.l.*2.*c.*3. *de Fortitudine.*

itomachus Carthaginensis, & ipse forti animo tulit, & cives co-
atus est ad excidium patriæ fortiter ferendum. *Theatr. Zwing.*

drus Atheniensium Rex, cùm in bello Peloponnesiaco accepis-
aculo, victricem fore gentem, cujus princeps bello periret: gre-
um se fingens miltem, inimicis se occidendũ præbuit. *Herodot.*

Decius, primo pater, postea filius, in magistratu se pro Repú-
devoverunt: admissisque in hostem equis, adepti victoriam
æ contulerunt. *Front.l.*4.*c*5.

¶ HIEROGLYPHICUM.

Nirocrita per umbilicũ intelligunt *patriam*, unde scilicet edu-
ationis auspicia suscipiuntur, & per ea, quę *umbilico* accidant in
nis videri visa de patria vaticinari solent. *Pier.Val.l.*34.*p.*325.*A.*

Vide Civitas, Respublica.

PATRONUS.

¶ APOPHTHEGMATA.

ocion quùm à suis reprehenderetur, quòd hominem improbum
judicio defendisset: At nemo bonus, inquit, patrocinio indi-
Plut.

ranius, cùm patrono malo, qui vocem in dicendo obtuderat,
eret, ut mulsum frigidum biberet, simulac domum rediisset:
am vocem, id si fecero, cum patronus dixisset: urbanissimè Gra-
respondit: Melius est, ut vocem perdas, quam rem. *Brus.l.*5 *c.*18.

Vide Advocatus, Iudicium, Iudex.

PAUPERTAS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Elior est Pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quàm qui
prava labia habet, & stultus est. *Prov.*19.

lelior est pauper justus, quàm vir mendax. *Ib.*

lelior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quàm dives
avis itineribus. *Ib.*28.

uper propter scientiam & religionem gloriam adipiscitur: &
s ob divitias suas in honore est. *Eccl.*10.

emento paupertatis in tempore abundantiæ: & inopiæ, ac pe-
æ in die divitiarum. *Id.*18.

dent pauperes, & saturabuntur. *Psal.*21.

Melius

Melius est modicum justo super divitias peccatorum multas. *Ib.* 30.

Pauper, qui sibi laborat, prestat glorioso, qui pane indiget. *Prov.* 12.

Est, qui sese divitem simulat, cùm tamen omninò nihil habeat: rursus qui fingit se pauperem, cùm opibus abundet. *Ib.* 13.

Parasti in dulcedine tua pauperi Deus. *Psal.* 67.

Est homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate, & oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput eius, & mirati sunt in illo multi, & honoraverunt Deum. *Eccl.* 11.

Confide in Deo, & mane in loco tuo. Facilè est enim in oculis Dei subito honestare pauperem. *Ibid.*

Et pascentur primogeniti pauperum, pauperes fiducialiter requiescent, quia Dominus fundavit Sion, & in ipso sperabunt pauperes, & populi eius. *Esa.* 14.

Et addent mites in Domino lætitiam, & pauperes homines in sancto Israel exultabunt. *Ib.* 19.

Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. *Matth.* 5.

Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: & veni, sequere me. *Ib.* 19.

Advenam non contristabis. Viduæ & pupillo non nocebitis. *Exod.* 22

Quoniam non in finem oblivio erit pauperis. *Ib. Psal.* 9.

Tibi derelictus est pauper. *Ib.*

Cognovi, quia faciet Dominus judicium inopis. *Ib.* 139.

Et omninò indigens & mendicus non erit inter vos. *Deut. c.* 15.

Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum versatur in terra. *Ib.*

Et adiuvit pauperem de inopia. *Psal.* 106.

Novit justus causam pauperum. *Prov.* 29.

Congregationi pauperum affabilem te facito. *Ecc.* 4.

Melius est parum cum timore Domini, quàm thesauri magni & insatiabiles. *Prov.* 15.

Melius est parum cum justitia, quàm multi fructus cum iniquitate. *Ib.* 16.

Duo rogavi te, ne deneges mihi Vanitatem, & verbum mendacii longè fac à me: Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo necessaria: ne fortè satiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & perjurem nomen Dei mei. *Ib.* 30.

Melior est puer pauper & sapiens rege sene & stulto, qui nescit prævidere in posterum. *Eccl.* 4.

mma vitæ humanæ est aqua, cibus & vestitus, & domus prot
turpitudinem. *Eccl.29.*

itium necessariæ rei vitæ hominum aqua, ignis, ferrum, s
panis similagineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & vest
um. *Ib.39.*

ta cibi sufficientis operarii condulcabitur. *Ib.40.*

ihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium, qu
uferre quid possumus. *1.Tim.6.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

num est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: m
is pro intentione sequendi Dominum insimul donare, & a
um solicitudine egere cum Christo. *August.de Eccl.do.*

mnis philosophiæ magistra nobis est inopia: non ita laudam
ob, quùm frumentum distribuebat, sicut cùm carcerem habit
Id.super Psalm.76.

ecundus est ager pauperum, citò reddit donantibus fructum
œli est pauper, per quem venitur ad patrem: incipe erogare,
vis errare. *Id.ib.*

ihil gravius, quàm ut fratres nostros pauperiores superbo oc
spiciamus: conformes nobis intolerabili repellamus fastidi
a indignos gratia judicantes, quia sunt inopes: cùm paupert
ius Deo, quàm thesaurus acceptior. *Amb.in Ps.*

b hoc maxime amanda est paupertas, quia, à quo amaris, oste
uippe non habet adulationem comitem sibi parcentem, forti
hominis & non personam amantem. *Hier.in epist.*

ifficilius arrogantia, quàm auro & gemmis caremus: His eni
ctis interdum gloriosius tumemus, & venerabilem pauperta
populi auræ offerimus. Plus enim est animum deposuiss
n cultum. *Id.in Epist.120.*

upertas inopia mentis est, non in quantitate possessionis: nam
um paupertate benè convenit, dives est. *Greg.in Ezech.6.*

fferenda est eis consolatio, quos caminus paupertatis excoqui
e illis inferendus est timor, quos consolatio gloriæ tempor
xtollit. *Id.in pastoral.*

upertas est manuductrix quædam in via, quæ ducit ad cœlum
o athletica, exercitatio quædam magna & admirabilis, port
quillus. Nihil opulentius eo, qui paupertatem sponte diligit,
alacritate suscipit. *Chrysost.18.super Epist.ad Hebr.*

upertatis tres sunt species: Sunt enim quidam, qui rebus tem
ibus egent, sed inviti: & hæc vocari egestas solet: egent enim
, & egent bona voluntate, qua ditius nihil esse potest. Sunt ali
ebus abundant, sunt tamen pauperes spiritu: & hæc est aure
ertas: quia, licet affluant divitiæ, corda tamen nolunt appone
Tertia est mediocritas, quam philosophi vocant frugalitatem
st voluntaria. *Hugo.de claust.anim.l.1.c.9.* O mi

O miserabilis conditio mendicantis! Si petit, pudore confundi-
ur: si non petit, egestate consumitur: & ut mendicet, necessitate
ompellitur. Deus causatur iniquus, quod non rectè dividit: proxi-
ius criminatur malignus, quod non plene subveniat: indignatur,
urmurat, imprecatur. Vnde Salomon: Melius est mori, quàm indi-
ere: etiam proximo suo odiosus erit. Fratres hominis pauperis o-
erunt eum insuper, & amici recesserunt ab eo. *Iun. de utilit. condit.*
uman.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Hor. lib. 2. Epist. ad Florum.

—— Paupertas impulit audax,
Vt versus facerem.

Manilius lib. 1. Astron.

Sed cùm longa dies acuit mortalia corda,
Et labor ingenium miseris dedit, & sua quemque
Advigilare sibi jussit fortuna premendo:
Seducta in varias certarunt pectora curas,
Et quodcunque sagax tentando repperit usus,
In commune bonum commentum læta dedere.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Non habet unde suum paupertas pascat amorem:
Non tamen hoc tanti est, pauper ut esse velis.

Claudian. de Paup. amante.

Paupertas me sæva domat, dirusq; cupido:
Sed toleranda fames, non tolerandus amor.

Ibid. de eod.

Esuriens pauper, telis incendor amoris.
Inter utrumq; malum diligo pauperiem.

Martial. lib. 11. Epigram.

—— —— O quantum cogit egestas!

Iuvenalis Satyr. 3.

Nil habet infœlix paupertas durius in se,
Quàm quod ridiculos homines facit.

Plautus in Sticho. 2. 1.

Inde jam à pauxillo puero ridiculus fui.
Eò, quia paupertas fecit, ridiculus forem.
Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem attigit.

Seneca in Octavia 884.

—— —— Bene paupertas
Humili tecto contenta latet.
Quatiunt altas sæpè procellæ,
Aut evertit fortuna domos.

Titus Calphur. Ecloga. 4.

—— Vellit nam sæpius aurem
Invida paupertas, & dixit: vilia rura.

PAUPERTAS.

Petronius Arbiter.

Quisquis inops peccat, minor est reus.

Seneca in Hercule Oetæo. v.674.

Nec sibi felix pauper habetur,
Nec felices cecidisse videt.

Claud. lib.1. in Eutrop. v 181.

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet: desævit in omnes,
Vt se posse putent: nec bellua tetrior ulla
Quàm servi rabies in libera terga furentis:
Agnoscit gemitus, & pœna parcere nescit
Quam subiit: dominiq; memor, quem verberat, odit.

Ovid. lib.1. Fastor.

In pretio pretium nunc est: dat census honores,
Census amicitias: pauper ubique jacet.

Iuven. Satyr.10.

Pauca licet portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq; timebis,
Et mota ad lunam trepidabis arundinis umbras:
Cantabit vacuus coram latrone viator.

Ovid. de Nuce.

Sic timet insidias, qui se scit ferre viator,
Quod timeat: Tutum carpit inanis iter.

Horat. lib.2. Satyr.5.

Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Id. lib.1. Epist.1.

Si quadringentis sex, septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores, & lingua, fidesque;
Plebs eris.

Iuven. Satyr.3.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Plaut. in Ruden.2.1.

Omnibus modis, qui pauperes sunt homines, miseri vivunt,
Præsertim quibus nec quæstus, nec didicere artem ullam.

Ex Græcis Comicis.

Πενία δ' ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ,
Pauper inhonorus genere sit clarus licet.
Τῶν γὰρ πενήτων εἰσὶν οἱ λόγοι κενοί.
Haud pondus ullum pauperum verbis inest.
Πενίαν φέρειν οὐ παντὸς, ἀλλ' ἀνδρὸς σοφοῦ.
Ferre inopiam sapientis est demum viri.

Qui-

Οὐδὲν πενίας βαρύτερόν ἐστι φορτίον.
Onus inopia longè omnium graviſſimum.
Πενίαν φέρειν καὶ γῆρας ἐστὶ δύσκολον.
Tolerare ſenium & inopiam, res ardua.
Πενία δ᾽ ἀγνώμονας γε τοὺς πολλοὺς ποιεῖ,
Ab inopia aliquando venit inhumanitas.
Μισῶ πένητα πλουσίῳ δωρούμενον.
Qui diviti dat pauper, haud placet mihi.
Τὸ κουφότατόν σε τῶν κακῶν πάντων δάκνει
Πενία. τί γάρ τοῦτ᾽ ἐστιν, οὐ γένοιτ᾽ ἂν εἷς
φίλος βοηθήσας, ἰατρὸς ῥᾳδίως;
Malum te egeſtas omnium leviſſimum
Contriſtat: etenim quantulum eſt iſtud malum
Cujus medela prompta amico ſit tuo?
Πρὸς ἅπαντα δειλὸς ὁ πένης ἐστὶ πράγματα,
Καὶ πάντας αὐτοῦ καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει.
Ad omne timidus eſt pauper negotium:
Nam ſe eſſe credit omnibus contemptui.
—— Ἔργον εὑρεῖν συγγενῆ
Πένητός ἐστιν. οὐδὲ εἷς γὰρ ὁμολογεῖ
Αὑτῷ προσήκειν τὸν βοηθείας τινὸς
Δεόμενον. αἰτεῖσθαι γὰρ ἅμα τι προσδοκᾷ.
—— *Propinquus pauperis*
Vix invenitur ullus: haud enim lubens
Quiſquam propinquum ſe fatetur indigi.
Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν κακῶς.
Τὸ μὲν γὰρ ἔλεον, τὸ δ᾽ ἐπιτίμησιν φέρει.
Inopia honeſta potior opibus improbis,
Opprobrio hæ ſunt, miſericordiam hæc movet.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

COpiæ parvæ ſingulorum ſunt: eorum autem, qui iis egeant, infinita multitudo. *Cic. 1. Offic.*

Egens eſt, qui non ſatis habet: & is, cui nihil ſatis poteſt eſſe. *Cic. 4. Heren.*

Improbi & avari, quoniam incertas atque in caſu poſitas poſſeſſiones habent, & plus ſemper appetunt, nec eorum quiſquam adhuc inventus eſt, cui, quod haberet, eſſet ſatis: non modò non copioſi ac divites, ſed etiam inopes ac pauperes exiſtimandi ſunt. *Parad. ultim.*

Honeſta res eſt læta paupertas: illa verò non eſt paupertas, ſi læta eſt: cui cum paupertate benè convenit, dives eſt. Non qui parum habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt. *Sen. 10. Epiſt.*

Non jucunda res eſt aqua, & polenta, aut fruſtum hordacei panis, ſed

ſed ſumma voluptas eſt ex his capere voluptatem, & ad id ſe deduxiſſe, quod eripere nulla fortunæ iniquitas poſſit. *Idem Epiſt.*

Parvo fames conſtat, magno faſtidium: paupertas contenta eſt, deſideriis inſtantibus ſatisfacere. *Id.Epiſt.*17.

Ob hoc unum amanda eſt paupertas, quod à quibus ameris oſtendit. *Id.Epiſt.*20.

Panem & aquam natura deſiderat: nemo ad hæc pauper eſt: intra quæ quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Iove de felicitate contendit. *Id.Epiſt* 25

Nec paupertas tibi immunda ſit, nec parſimonia ſordida, nec ſimplicitas neglecta, nec lenitas languida, etſi res tibi exiguæ ſint, non ſint tamen anguſtæ: nec tua defleas, nec aliena mireris. *Id. de quatuor Virt.*

Ne imparatos fortuna nos depræhendat, fiat nobis paupertas familiaris. Securiùs divites erimus, ſi experti fuerimus, quàm non ſit grave, pauperes eſſe. Ad paupertatem ſua ſponte deſcendere, præoccupare eſt tela fortunæ. *Id.Epiſt.*19

Quod divitiis non potes ſcire, paupertate ſcies: illa verò certos retinebit amicos: diſcedit quis? non te, ſed tua ſequebatur. O quando ille dies veniet, quo nemo in honorem tuum mentiatur. *Idem Epiſt.* 11.

Redige te ad parva, ex quibus cadere non poſſis. Ineſt paupertati, ſine qua nihil eſt jucundum, ſecuritas. *Id.ep.*

Quis eſt pauper? Qui ſibi videtur pauper. Qui paupertatem timet, timendus eſt. Scire uti paupertate, maxima fœlicitas eſt. *Idem de morib.*

Multis ad philoſophandum obſtitere divitiæ: paupertas autem expedita ſecura eſt. Aut ergò pauper ſis, aut pauperi ſimilis, ſi animo vacare vis. *Id.Epiſt.*17.

Nudum latro dimiſit: etiam in obſeſſa via pauperi pax eſt. *Idem in Proverb.*

Paupertas mihi gravis eſt: imo tu paupertati: non eſt in paupertate vitium, ſed in paupere. Pauper es: quia pauper tibi videris. Nihil deeſt avibus: pecora in diem vivunt: feris in alimentis ſolitudo ſufficit. Accepit ille grandem pecuniam, ergò & ſuperbiam. *Id.de remed fort.*

Solum hoc incommodum paupertas patitur, quod non poſſit egentibus ſubvenire. *Id.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmocritus audiens quendam de paupertate ſua conquerentem: Si non multa, inquit, deſideres; pauca tibi multa videbuntur. *Anton.in Meliſſa.part.*1.*ſerm.*33.

Epicurus paupertatem ad legem naturæ compoſitam dicebat ſummas eſſe divitias. *Sen.Epiſt.*21.

Sextus,

Sextus, paupertatem ferre non cuiusvis, sed sapientis esse, dicebat *Anton. serm. de egenis*.

Lycurgus percontanti, quam ob rem hostium cæsorum cadavera spoliari vetuisset? Ne, inquit, dum spoliis incumbunt, pugnam negligant: sed paupertatem unà cùm ordine servent. *Plut. in Lacon. apoph.*

Idem civibus quibusdam interrogantibus, quomodo liceret hostium insultum effugere? Si, inquit, pauperes fueritis: nec alius alio plus requirat, *Plut. in Lacon.*

Idem cum Diogeni paupertas à quodam vitio daretur: Infelix, respondit, quid ais? Ego neminem vidi tyrannidem gerere propter paupertatem: omnes verò propter divitias. *Stob. serm. 95.*

Socrates ab Archelao vocatus, ut qui ipsum ditare vellet, ei renunciari jussit: quod farinæ chœnices quatuor obolo venirent Athenis, & fontes aquam funderent. Nam si res meæ, dicebat, mihi non sufficiunt, at ego ipsis sufficio, & sic etiam ipsæ mihi. *Stob. serm. 95. ex Arrian scriptis recitat.*

Idem paupertatem aiebat esse μικρὰν σωφροσύνην, id est, parvam temperantiam. *Stob.*

Idem Charmidi de paupertate non conquerenti dixit: Rectè facis: Est enim res gratiosa paupertas, minimè invidiosa, & de ea acquirenda minimè certatur; sed, licet incustodita, servatur, & neglecta augetur *Ibid.*

Aristides ille justus, cùm dives quidam paupertatem ei objiceret, dixit: Mihi quidem nihil adferret mali paupertas: tibi verò divitiæ non paucas perturbationes. *Anton. in Meliss. part. 1 serm. 33.*

¶ SIMILITVDINES.

UT qui vestes flagellant, corpus non attingunt: Sic qui generis vitium aut paupertatem exprobrant, non propriè tangunt ipsum hominem, sed externa calumniantur. *Plut.*

E corporis morbo quidam hoc excerpunt commodi, quod vacant negotiis, quibus distringebantur: & quosdam labores objecti reddidere validos: Sic quibusdam exilium, paupertas, naufragium, occasio fuit philosophandi. *Plut.*

Quemadmodum qui pedibus suis poterit iter conficere, ascendere tamen vehiculum mallet: Sic pauper, si poterit esse dives, volet: & habebit utique opes, sed tanquam leves & avolaturas: nec ulli alii, nec sibi graves esse patietur. *Sen.*

Vt vasa paria, quorum alterum plenum sit, alterum inane, pulsata concentum faciunt διὰ πασῶν: Ita benè convenit inter divitem benignum & pauperem indignum. *Erasm.*

Qui in altis sunt specubus, à fulmine non feriuntur: Ita infima fortuna tutissima est. *Ib.*

¶ EXEMPLA SACRA.

upertatis exempla: Iacob, *Gen*.28.℣.11 & 32.℣.11. Moses, *Exod*.3. 1. Ruth, *Ruth*.2.℣.2. Cis, pater Saulis, 1.*Sam*.9.℣.21. David, 16.℣.11. 7.℣.17. Mulier Sareptana, 1.*Reg* 17.℣.10. Elisæus, ℣.11. Filii Pro- tarum, 2.*Reg*.4.℣.38. & 6.℣.2. Tobias senior, *Tob*.2.℣.22. & 4.℣.2 habitæ, *Ier*.35.℣.8.9. Pauperes, 39.℣.10. filii duo Zebedæi, *Matth* Christus, 8.℣.20 & 21.℣.1.2. & 27.℣.55. *Luc*.9.℣.58. 2.*Cor*.8.℣.9. ph cum uxore sua Maria, *Luc*.2.℣.7.12.24. Lazarus, 16.℣.20. Vi- paupercula, 21.℣.2. Cœcus natus, *Ioan* 9.℣.8. Ecclesia Ierosoly- na, *Actor*.2.℣.45. *Rom*.15.℣.26. Petrus, *Act*.3.℣.6. Paulus, 1.*Cor*. 11. *Phil*.4.℣.12.

¶ EXEMPLA PROFANA.

lemachus Acarnensis, ob paupertatem fabis sæpenumerò victi- bat. Hinc Telemachi olla, proverbio locum fecit. *Theat. Zwing.*
lenicus usque adeò notæ paupertatis fuit, ut Seriphii verbum finxerint, dicantque τελενικῶσαι, pro, evacuare. *Eras. in Adagiis.*
nna tibicen pauperrimus, qui nihil habuit præter oleastrum, & *Lysistratus* summæ paupertatis homo, adeò ut Proverbio lo- fecerit. *Theat. Zwing.*
llias Atheniensis, Diomnesti Eretriei divitias malè partas di- avit, ut apud vetulam quandam barbaram vivere cogeretur: sque quotidiani inopia laborans, mortuus sit. *Athen. l.* 12.*c*.17.
chael Palaeologus regno potitus, tres tantum aureos domi ha- *Pachymerius.*
dislaus II. Vngariæ Rex, in eas angustias rei familiaris perve- t interdum mensæ, quod apponeretur, vix habuerit. *Ioan. Sam- s in Append. Bonf.*
upertate Phocion, ut virtute, gloriabatur: in qua, licet toties Atheniensium fuisset, & regum usus amicitia, consenuit. *Plut. ocione.*
Romanis aliquot ducibus sic scribit Claudianus in quarto orii consulatu: ℣.413.

> *Pauper erat Curius, reges cum vinceret armis:*
> *Pauper Fabricius, Pyrrhi cum sperneret aurum:*
> *Sordida Serranus flexit Dictator aratra.*

Paulus Æmilius adeò inops decessit, ut nisi fundus, quem n reliquerat, vænisset, uxor ejus dotem unde reciperet, non isset. *Plut.*

PAX.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ciplinam in pace conservare filii. *Eccl*.41.
Pacem habete inter vos. *Marc*.9.

Si fie-

Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Rom.* 12.

Itaque quæ pacis sunt sectemur. *Ib.* 14.

In pace autem vocavit nos Deus. 1. *Cor.* 7.

Non enim est Deus dissensionis, sed pacis *Ib.* 14.

Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. 2. *Cor.* 13.

Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, *Hebr.* 12.

Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una. *Actor.* 4.

Custodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam sunt reliquiæ homini pacifico. *Psal.* 36.

Et quærite pacem civitatis, ad quam transmigrare vos feci, & orate pro ea ad Deum: quia in pace illius erit pax vobis *Ier.* 29.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. (Vnde iniunxit discipulis ut civitatem vel domum ingredientes, salutationem pacis offerrent) *Matth.* 5.

Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes: Pax huic domui. *Id.* 10.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

PAx est serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, vinculum amoris, consortium charitatis. Hæc est, quæ simultates tollit, bella compescit, iras comprimit, superbos calcat, humiles amat, discordes sedat, inimicos concordat, cunctis est placida, nescit extolli, nescit inflari: Hanc qui acceperit, teneat: qui perdiderit, repetat: qui amiserit, exquirat: quoniam qui in eadem non erit inventus, à patre abdicatur, à filio exhæredatur, nihilominus à Spiritu sancto alienus efficitur: nec ad hæreditatem Domini poterit venire, qui testimonium pacis noluerit observare. *Aug. de Ver. Dom.*

Concordia cum adversario tuo: nescis quando vita finiatur: quùm vita finita fuerit, judex restat, & minister, & carcer. At si servaveris adversario tuo bonam voluntatem, & cum eo consenseris, pro judice invenies patrem, pro ministro sævo angelum tollentem te in sinum Abrahæ, pro carcere paradisum *Id. ib.*

Tale bonum est bonum pacis, ut in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, & nil utilius possideri. *Id. de civitate Dei.*

Infelix populus Dei non potest in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo. *Hier. in Ps.*

Si Dei vocantur filii, qui pacem faciunt: procul dubio Satanæ sunt filii, qui pacem confundunt. *Greg.* 3. *in pastoral.*

Concordia malorum contraria est bonorum: & sicut optandum est, ut boni pacem habeant adinvicem: ita optandū est ut mali sint discor-

¶ EXEMPLA SACRA.

ıpertatis exempla: Iacob, *Gen.* 28. ℣. 11 & 32. ℣. 11. Moses, *Exod.* 3. . Ruth, *Ruth.* 2. ℣. 2. Cis, pater Saulis, 1. *Sam.* 9. ℣. 21. David, 16. ℣. 11. ,. ℣. 17. Mulier Sareptana, 1. *Reg* 17. ℣. 10. Elisæus, ℣. 11. Filii Proarum, 2. *Reg.* 4. ℣. 38. & 6. ℣. 2. Tobias senior, *Tob.* 2. ℣. 22. & 4. ℣. 2 abitæ, *Ier.* 35. ℣. 8. 9. Pauperes, 39. ℣. 10. filii duo Zebedæi, *Matth.* Christus, 8. ℣. 20 & 21. ℣. 1. 2. & 27. ℣. 55. *Luc.* 9. ℣. 58. 2. *Cor.* 8. ℣. 9. ph, cum uxore sua Maria, *Luc.* 2. ℣. 7. 12. 24. Lazarus, 16. ℣. 20. Vipaupercula, 21. ℣. 2. Cœcus natus, *Ioan* 9. ℣. 8. Ecclesia Ierosolyna, *Actor.* 2. ℣. 45. *Rom.* 15. ℣. 26. Petrus, *Act.* 3. ℣. 6. Paulus, 1. *Cor.* 1. *Phil.* 4. ℣. 12.

¶ EXEMPLA PROFANA.

emachus Acarnensis, ob paupertatem fabis sæpenumerò victibat. Hinc Telemachi olla, proverbio locum fecit. *Theat. Zwing.*

lenicus usque adeò notæ paupertatis fuit, ut Seriphii verbum finxerint, dicantque τελενικίζειν, pro, evacuare. *Eras. in Adagiis.*

nna tibicen pauperrimus, qui nihil habuit præter oleastrum, & *Lysistratus* summæ paupertatis homo, adeò ut Proverbio lofecerit. *Theat. Zwing.*

llias Atheniensis, Diomnesti Eretriei divitias malè partas diavit, ut apud vetulam quandam barbaram vivere cogeretur: sque quotidiani inopia laborans, mortuus sit. *Athen. l.* 12. *c.* 17.

chael Palæologus regno potitus, tres tantum aureos domi ha- *Pachymerius.*

dislaus II. Vngariæ Rex, in eas angustias rei familiaris perve- t interdum mensæ, quod apponeretur, vix habuerit. *Ioan. Sam- in Append. Bonf.*

upertate Phocion, ut virtute, gloriabatur: in qua, licet toties Atheniensium fuisset, & regum usus amicitia, consenuit. *Plut.* *cione.*

Romanis aliquot ducibus sic scribit Claudianus in quarto rii consulatu: ℣. 413.

> *Pauper erat Curius, reges cum vinceret armis:*
> *Pauper Fabricius, Pyrrhi cum sperneret aurum:*
> *Sordida Serranus flexit Dictator aratra.*

Paulus ÆEmilius adeò inops decessit, ut nisi fundus, quem reliquerat, væniisset, uxor ejus dotem unde reciperet, non sset. *Plut.*

PAX.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ciplinam in pace conservare filii. *Eccl.* 41.

Pacem habete inter vos. *Marc.* 9.

Si fic-

Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. *Rom.*12.

Itaque quæ pacis ſunt ſectemur. *Ib.*14.

In pace autem vocavit nos Deus. 1.*Cor.*7.

Non enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis *Ib.*14.

Pacem habete,& Deus pacis & dilectionis erit vobiſcum. 2.*Cor.*13.

Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, *Hebr.*12.

Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una. *Actor* 4.

Cuſtodi innocentiam,& vide æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico. *Pſal.*36.

Et quærite pacem civitatis,ad quam tranſmigrare vos feci,& orate pro ea ad Deum: quia in pace illius erit pax vobis *Ier.* 29.

Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.(Vnde iniunxit diſcipulis ut civitatem vel domum ingredientes, ſalutationem pacis offerrent) *Matth.*5.

Intrantes autem in domum, ſalutate eam,dicentes:Pax huic domui. *Id.*10.

¶ Sententiae Patrvm.

PAx eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vinculum amoris, conſortium charitatis. Hæc eſt, quæ ſimultates tollit, bella compeſcit, iras comprimit, ſuperbos calcat, humiles amat, diſcordes ſedat, inimicos concordat, cunctis eſt placida, neſcit extolli, neſcit inflari: Hanc qui acceperit, teneat: qui perdiderit, repetat: qui amiſerit, exquirat: quoniam qui in eadem non erit inventus, à patre abdicatur, à filio exhæredatur, nihilominus à Spiritu ſancto alienus efficitur: nec ad hæreditatem Domini poterit venire, qui teſtimonium pacis noluerit obſervare. *Aug.de Ver.Dom.*

Concordia cum adverſario tuo: neſcis quando vita finiatur: quùm vita finita fuerit, judex reſtat, & miniſter, & carcer. At ſi ſervaveris adverſario tuo bonam voluntatem,& cum eo conſenſeris, pro judice invenies patrem, pro miniſtro ſævo angelum tollentem te in ſinum Abrahæ, pro carcere paradiſum *Id.ib.*

Tale bonum eſt bonum pacis, ut in rebus creatis nihil gratioſius ſoleat audiri, nihil delectabilius concupiſci, & nil utilius poſſideri. *Id.de civitate Dei.*

Infelix populus Dei non poteſt in bono tantam habere concordiam, quantam mali habent in malo. *Hier.in Pſ.*

Si Dei vocantur filii, qui pacem faciunt: procul dubio Satanæ ſunt filii, qui pacem confundunt, *Greg.*3.*in paſtoral.*

Concordia malorum contraria eſt bonorum: & ſicut optandum eſt, ut boni pacem habeant adinvicem: ita optandũ eſt ut mali ſint diſcor-

discordes. Impeditur enim iter bonorum, si unitas non dividitur malorum. *Isidor. de sum. bon. l. 3.*

Pax est concordantium in bono animorum ordinata tranquillitas. *Cassiod. in Psalm.*

Pax vera est concordiam habere cum moribus probis, & litigare cum vitiis. *Ib.*

Quum enim peccatores videntur locupletes, multisq; dominari populis, & in mundo non est, quod timeant, pacem habere putantur: sed pax ista cum conscientia semper litigat, rixatur intrinsecus, & cum hostem non habeat, secum decertat *Id. ib.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Tibull. Eleg. 10. lib. 1.

Interea pax arva colat: pax candida primum
Duxit araturos sub juga curva boves.
Pax aluit vites, & succos condidit uvae,
Funderet ut nato testa paterna merum.
Pace bidens, vomerque vigent: at tristia duri
Militis in tenebris occupat arma situs.
Rusticus è locoque vehit male sobrius ipso
Uxorem plaustro, progeniemque domum.

Ovid. lib. 2. Fastorum.

Sub juga bos veniat, sub terras semen aratas:
Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres.

Silius Italicus lib. 11. bel. pu.

——— *Pax optima rerum,*
Quas homini novisse datum est: pax una triumphis
Innumeris potior: pax custodire salutem,
Et cives aequare potens.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Frondibus Actiacis comptos redimita capillos
Pax ades, & toto mitis in orbe mane.
Dum desunt hostes, desit quoque causa triumphi:
Tu ducibus bello gloria major eris.

Id. lib. 3. de arte Amandi.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

Seneca in Herc. Fur. v. 173.

———— *Novit paucos*
Secura quies, qui velocis
Memores aevi, tempora nunquam
Reditura tenent.

Ex Græcis Comicis.

Εἰρήνη γεωργὸν κἀν πέτραις τρέφει καλῶς.
Πόλεμος δὲ κἀν πεδίῳ κακῶς ἔφυ.

Ali

Alit colonum pax vel in saxis benè:
At bellum in ipso noxium campo quoque.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PAx est tranquilla libertas. *Cic. Phil.* 2.

Dulce est nomen pacis: res vero ipsa, tum jucunda, tum salutaris. *Cic. Philip.* 13.

Nihil est tam populare, quam pax: quà non modo ii, quibus sensum natura dedit, sed etiam tecta atque agri mihi lætare videntur. *Cic. pro Lege Agraria.*

Nomen pacis dulce est, & ipsa res salutaris. *Phil.* 2.

Paci, quæ nihil habet insidiarum, semper est consulendum. *Cic.* 2. *Offic.*

Pax est repudianda, si sub eius nomine latitet bellum. *Cicero Philipp.* 12.

Leges aut judicia esse non possunt, pace sublata. *Cic. Phil.* 8.

Quietissimam vitam agerent homines in terra, si hæc duo verba à natura rerum omnium tollerentur: Meum & Tuum. *Sen. in lib. de morib.*

Nostine igitur, quod omne, quod est, tamdiu manere atque sustinere solet, quandiu sit unum; sed interire atque dissolvi pariter, quando unum esse desierit. *Boet. l.* 4. *de consol.*

¶ APOPHTHEGMATA.

CRæsus à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quod pacis tempore filii sepelirent patres: in bello contrà, patres sepelirent liberos. *Erasm. l.* 6. *apoph.*

Meneclides invidens Epaminondæ gloriæ, suasit populo, ut pacem haberent bello potiorem: cui *Epaminondas*: Fallis, inquit, cives tuos, qui otii nomine eos ad servitutem vocas. *Plut.*

Pomponius Atticus in funere matris, quam extulit nonagenariam, ipse natus annos sexaginta septem, gloriatus est, quod nunquam cum matre in gratiam rediisset: nunquam cum sorore fuisset in simultate, quam prope æqualem habuit. Hanc vocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Plus autem est, non redisse in gratiam, quàm non fuisse in simultate. *Erasm. l.* 6. *apoph.*

Antonius Pius adamabat illam Scipionis celebratissimam sententiam, subinde dicens: Se malle unum servare civem, quàm mille hostes occidere. *Iulius Capitolin.*

Alphonsus, Ludovico Podio (quo propter eius singularem diligentiam ac fidem, perpetuo ferè oratore in Italia usus est) renunciante, pro pace, quam Venetis ac Florentinis daturus esset, plus quàm ducenta millia aureorum extorqueri posse, respondit: Pacem dare se, non vendere solitum esse. *Panormit. lib.* 3. *de rebus gestis Alphonsi.*

Idem

dem, quùm esset Valentiæ, appulerunt eo loci Caroli Francorum is legati, magnopere eum rogantes, ne per id tempus, quo rex um Bello Britannico implicitus esset, contrà se bellum aliquod itaret. respondit rex: Etsi certò scio, plures Narbonensis Galliæ tates ad Arragoniæ regnum pertinere, quas Carolus rex jam pri- occupatas detineat: nihilominus tamen hoc tempore, quo il- intelligo bellum superatum, & à Britannis protritum esse, ne- quam me arma contra profligatum regem sumpturum esse, vo- affirmo: neque eo animo esse, ut quod majores mei in Caroli speritate non petierunt, ego in ejus repetam calamitate. *Panorm. eb. gestis Alphonsi. & AEn. Sylv. de ejus dictis.*

¶ SIMILITUDO.

Vædam remedia tristiora sunt ipso morbo, ut satius sit oppetere mortem, quàm his aucupari salutem: velut sugere sanguinem linere recenti gladiatorum morientium: Ita quandoque satius erre iniuriam, quàm maiore incommodo ulcisci: ferre pacem, nsi parum commodam aut æquam, quàm bellum cum immen- alis suscipere. *Erasm.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

Ethiopia tantam aiunt anguium vim convenire, convolviq; in uminvicem, ut montis speciem procul aspicientibus reddant. smodi quidè complexus Anguium, & frugifera eorum concor- ausa, ut Plinius inquit, videtur esse, quare exteræ gentes *Cadu- in Pacis argumentum circumdata effigie anguium* fecerint: e enim cristatos esse in caduceo mos est *Pier. Valer. l. 15. p. 143. C. Consule etiam loc. de Concordia.*

PECCATUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

unum hominem peccatum in mundum intravit. *Rom 5.*

Scriptura conclusit omnia sub peccato, ut promissio ex fide Ie- risti daretur credentibus. *Gal. 3.*

ui facit peccatum, ex Diabolo est. 1. *Ioan* 3.

r peccator adiiciet ad peccandum. *Eccl. 3.*

ui in uno peccaverit, multa bona perdet. *Eccl. 9.*

autem averterit se justus à justitia sua: omnes justitiæ ejus, fecerat, non recordabuntur. *Ezech. 18.*

vanitate sua apprehendetur peccator. *Eccl. 23.*

nnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit. 1. *Ioan.* 3.

ltus Domini super facientes mala. *Psal. 33.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM

mo renascitur in Christi corpore, nisi prius nascatur in peccati rruptione. *Aug de baptis. p. ai. Sul.*

Nullus

Nullus sanctus & justus caret Peccato: nec tamen ex hoc desinit esse justus vel sanctus, cùm affectu teneat sanctitatem. *Id. de Eccl. dogmat.*

Nullum scelus coram Deo tàm abominabile est, quàm præterita peccata unicuique nostrum dimissa reminiscendo, gaudere, & inde exultare. *Id. in Epist. ad quendam comitem.*

Qui pectus suum tundit, & se non corrigit: peccata solidat, non tollit. *Id. l. 3. de l. arbit.*

Ex quo incipit homo præcepti esse capax, ex illo incipit posse peccare. Duobus modis peccat, antequam sit sapiens: si aut se non accommodet ad accipiendum præceptum, aut quùm acceperit, non observet: Sapiens autem peccat, si se avertit à sapientia. *Ibid.*

Peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi, quod justitia vetatur. *Id. de duab. animab.*

Tribus gradibus ad peccatum pervenitur: suggestione, delectatione, consensione. Itaque ipsius peccati tres sunt differentiæ: in corde, in facto, & in consuetudine, tanquam tres mortes. Vna quasi in domo, quùm corde consentitur libidini: altera quasi prolata jam extrà portam, quùm in factum procedit assensio: tertia, quùm in consuetudinis malæ tanquam mole terrena premitur animus, quasi in sepulchro jam putrens: Quæ tria genera mortuorum Dominum suscitasse, quisquis Evangelium legit, agnoscit. *Aug. in l. de serm. in monte: & ponitur de pænitent. dist. secund.*

Primum peccatum est, cogitasse, quæ mala sunt: secundum, cogitationibus acquievisse perversis: tertium, quod est deterius, opere complesse: quartum, post peccatum non facere pœnitentiam, & in suo sibi complacere delicto. *Hier. l. 1. in Amos.*

Posse peccare, datum est primo homini, non ut proinde peccaret, sed ut gloriosior appareret, si non peccaret, cùm peccare posset. *Bernh. de l. arbit.*

Peccantis lapsus non dono ascribendus est potestatis, sed vitio voluntatis: etsi datum fuit voluntati posse stare, ne caderet; non tamen resurgere, si caderet. Non enim tàm facilè quis valeret exire de fovea, sicut in eam labi. *Ib.*

Maior est culpa manifestè quàm occultè peccare: dupliciter enim reus est, qui apertè delinquit, quia & agit, & docet. *Isidor. l. 2. de summo bono.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Martialis.

Quod tegitur, majus creditur esse malum.

Iuven. Satyr. 8.

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Sene-

Seneca in Hercule Oetæo. v. 886.

Haud est nocens, quicunque non sponte est nocens.

Ovid. lib. 2. Amor. 7.

Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.

Ovid lib. 10. Metamorph. v. 488.

Numen confessis aliquod patet.

Ibid. lib. 11. v. 135.

Mite Deûm numen: Bacchus peccasse fatentem
Restituit, factique fide data munera solvit.

Ovid. lib. 1. de Pont. 1.

Sæpe levant pœnas, ereptaque lumina reddunt;
Cum bene peccati pœnituisse vident.

Seneca in Agamemnone. v. 241.

Quem pœnitet peccasse, pene est innocens.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Gloria peccati nulla petenda tui est.

Idem lib. 3. Amor. 13.

Quis furor est, quæ nocte latent, in luce fateri?
Et, quæ clam facias, facta referre palam?

Seneca in Hippolyto. v. 139.

Obstare primum est velle, nec labi via:
Pudor est secundus, nosse peccandi modum.

Horat. lib. 1. satyr. 3.

Queis paria esse fere placuit peccata, laborant;
Cum ventum ad verum est: sensus moresque repugnant;
Atque ipsa utilitas, justi prope mater & æqui.

Id. ibid.

Nec vincet ratio hoc, tantundem ut peccet, idemque;
Qui teneros caules alieni fregerit horti,
Et qui nocturnus divum sacra legerit. adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Ne scutica dignum horribili sectere flagello.

Iuvenal. Satyr. 8.

Defensor culpæ dicet mihi: Fecimus & nos
Hæc juvenes. esto: desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem: Breve sit quod turpiter audes;
Quædam cum prima resecentur crimina barba;
Indulge veniam pueris.

Ausonius in Thaletis sententiis.

Turpe quid ausurus, te sine teste time.

Ausonius in Cleobuli sententiis.

Felix criminibus non erit diu.

Iuve-

Iuvenalis Satyr. 13.

——— Nam quis
Peccandi finem posuit sibi, quando recepit
Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio?

Ovid. lib. 1. Amor. 4.

Multa miser timeo, quia feci multa protervè,
Exemplique metu torqueor ipse mei.

Lucret. lib. 3. de Nat. rerum.

——— At mens sibi conscia facti
Præmetuens, adhibet stimulos, terretque flagellis:
Nec videt intereà qui terminus esse malorum
Possit, nec qui sit pœnarum denique finis:
Atque eadem metuit magis, hæc ne in morte gravescant,
Hinc Acherusia fit stultorum denique vita.

Ex Græcis Comicis.

Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν, οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ,
Peccare idem bis, haud viri sapientis est.
Ἁμαρτάνει δὲ καὶ ἀνὴρ σοφώτερος.
Aliquando peccat vir etiam sapientior.
Ὁ μηδὲν εἰδὼς, οὐδὲν ἐξαμαρτάνει.
Quicunque nil scit, ille vir peccat nihil.
Αἰσχρὸν δὲ μηδὲν πράττε, μηδὲ μάνθανε.
Nil facito discitove turpe quod siet.
Ἔργων πονηρῶν χεῖρ' ἐλευθέραν ἔχε.
Noli occupare in improbis factis manum.
Οὐδεὶς ἐφ' αὑτοῦ τὰ κακὰ συνορᾷ, Πάμφιλε,
Σαφῶς, ἑτέρου δ' ἀσχημονοῦντος ὄψεται.
Haud ullus in se vitia cernit, Pamphile:
At indecorè quod agit alius, perspicit.
Χαλεπόν γε τοιαῦτ' ἐστὶν ἐξαμαρτάνειν,
Ἃ καὶ λέγειν ὀκνοῦμεν αὐτοὶ πεπραχότες.
Est permolestum tale quid delinquere,
Ut nominare metuat, & qui fecerit.

❡ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

PEccare est tanquam transilire lineas. *Cic. Paradox. 3.*

Peccare certè licet nemini. *Ibidem.*

Peccati dolor & maximus & æternus est. *Cic. Attic. 11.*

Quæ parva videntur esse delicta, neque à multis intelligi possunt, ab iis etiam diligentiùs est declinandum. 1. *Offic.*

Ideò peccamus, quia de partibus vitæ omnes deliberamus; de tota nemo deliberat. *Sen. in Epist.*

onus vir est, qui eò usque perducit affectu animum, ut non tam peccare non velit, sed etiam non possit. *Idem in lib. de moribus.*
lerique metu peccare cessant, non innocentia: profectò tales idi, non innocentes dicendi sunt. *Id. in Prov.*
is peccas, quùm peccato obsequium accommodas: nihil peccant oculi, si non oculis animus imperet. *Ib.*

¶ EXEMPLA SACRA.

ccata punit Deus: exempla: Salomon, 1. *Reg.* 11. ℣. 14. 23. Achab & zabel, 2. *Reg.* 9 ℣. 7. 25 26. 2. *Par.* 22 ℣. 7. Manasses, 2 *Reg.* 24. ℣. 2. Amasias, 2. *Par.* 25. 20. Israelitæ, 4 *Esdr* 3. ℣. 26 27. 28. & 15. ℣. 5. 6. *m.* 13. 22. & 30. 15. *Ezech.* 14. 13. & 33 ℣. 25. 27. *Malach.* 2 ℣. 2. Tobias, 13. ℣. 5. Bethuliani, *Iudith* 7. ℣. 17. & 8. ℣. 26. 27. Esther, *Esther.* 14. Patres, *Psal.* 106 ℣ 6. 7. Iudæi, *Esa* 5. ℣. 8. 9. & 5. ℣. 24 25. Etiam tis castigat illa Deus. Exempla: in Mose & Aarone, *Num.* 20. 13. Mose, 27. ℣. 12. 13. Heli Sacerdote, 1. *Sam* 2. ℣. 27. 28. &c. Davi- . *Sam.* 12. ℣. 10 11. Salomone, 1. *Reg.* 11. ℣. 11. 12. Roboamo, 2. *Par.* 12. 8. Ioramo, 21 ℣. 16. Iudæis, 34. ℣. 24 25. Iudith, 5. ℣. 18. Iustis à justi- vertentibus, *Ezech.* 18. ℣. 24. Iona, 1. ℣. 3. 4.

PECULATUS.

¶ APOPHTHEGMATA.

ogenes Cynicus cùm vidisset magistratus, qui Hieronemones dicebantur, quendam deprehensum, quòd ex ærario phialam furasset, adducentes: Magni, inquit, fures parvum ducunt. *Laert.*
ajanus Imp. initiò procuratores habebat rapaces, qui provins calumniis expilabant: Quorum unus fertur unumquemque em sic convenire solitus: Quid habes? Vnde habes? Hæc ubi erat, addebat tertium: Pone quod habes. Sed admonitus à peia Plotina uxore, cohibuit ejusmodi vexationes provincia-, addens vocem optimo jure laudatam: Fiscum esse lienem, eo crescente, reliqui artus contabescant. *Erasm. l. 8. apoph.*
gismundus Imp interrogatus, cur apud liberas civitates peculaimen adeò frequens inveniretur? Idcircò, respondit, quod nuonores civibus commendant: populus autem ad lucrum in- *Æn Sylv. l. 2. comment. de reb. gest. Alphonsi.*
ide Furtum.

PERFECTIO.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

nam præcipitur homini ista perfectio, cùm eam in hac vita mo habet? non enim rectè curritur, si, quo currendum est,

nesciatur: Quomodo ergò sciretur, si nullis præceptis ostenderetur? *Aug. de perfecta justitia.*

Si qua fidelium hic esse potest perfectio, in eo consistit, ut se imperfectos esse agnoscant. *Id. ib.*

Hæc est in omnibus sola perfectio, suæ imperfectionis cognitio. *Hier. in Epist. ad Theod.*

Plerumque hi, quos jam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid habent imperfectionis. *Greg. lib. 4. dialogor.*

Onus oneri additur, & minus onerat: & sic oneri gravissimo legis accedens quadriga Evangelii, & auxit perfectionem, & minuit difficultatem. *Bernh. in Epist. 72.*

Nemo perfectus est, qui perfectior esse non appetit: & eò perfectiorem quisque se probat, quò ad maiorem tendit perfectionem. *Id. in quadam Epist.*

Bonum acquirit gradum, qui benè ministraverit: meliorem fortè, qui benè vacaverit Deo: optimum autem, qui perfectus est in utroque. *Id. in serm.*

PEREGRINUS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ex Græcis Comicis.

Ξένοις πένησι μὴ παραδράμῃς ἰδών.
Inopes peregrinos juvare sis memor.
Ξένοις ἐπαρκῶν, τῶν ἴσων τεύξῃ ποτέ.
Eu peregrino quæ facis, spera tibi.
Ξένον ἀδικήσῃς μηδέποτε καιρὸν λαβών.
Occasione lædito nulla hospitem.
Ξένον προτιμᾷν μᾶλλον ἀνθρώποις ἔθος.
Major peregrini ratio haberi solet.
Ξένος ὤν, ἀπραγμονῶν ἴσθι καὶ πράξεις καλῶς.
Peregrine, nullis te implica negotiis.
Ξένῳ μάλιστα συμφέρει τὸ σωφρονεῖν.
Esse moderatum, maximè hospiti expedit.
Πλάνη βίον τίθησι σωφρονέστερον.
Moderationem peregrinatio docet.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

OMnis peregrinatio obscura & sordida est iis, quorum industria in patria potest esse illustris. *Cicero ad Marcum Cælium, Famil. lib. 2.*

Omnibus peregrinantibus gratum est, minimarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores. *Cal. ad Cic. Famil. 8.*

externis locis minor est ad facinus verecundia. *Ad Marc. Fa. lib.4.*

ulti suam rem benè gessère & publicam, patriâ procul. *Ad Trebatium, Famil. lib.7.*

¶ APOPHTHEGMATA.

rates. Quùm quispiam vitiorum vitandorum gratiâ peregrinatus esset, nihilque profecisset; post reditum Socratem rogavit, ta evenerit? Quoniam, inquit Socrates, eadem causa te premit, expulit. *Laert.*

em. cuidam querenti, quod peregrinationes sibi nihil profuissent: Non immertò, inquit, tibi istud evenit: Tecum enim peregrinaris. Horatius hinc clamat:

elum, non animum mutant, qui trans mare currunt. Erasm. tertio.

ristippus percontanti Dionysio, cur venisset in Siciliam, relicto Socrate? Vt, inquit, quæ habeo, impertiam: quæ non habeo, piam. *Laert. lib.2. 8.*

emocritus interrogatus, ad quid peregrinatio prodesset? reddit? Vitæ frugalitatem docet. *Stob. serm.38.*

usanias Plistonactis F. quùm Lacedæmonios Tegeæ, ubi exul, laudaret; atque quidam dixisset: Cur igitur Spartæ non manes? Quia, inquit, non apud sanos, sed ubi sunt ægroti, medici ri consueverunt. *Pausan.*

grinus quidam cum Eudamidæ dixisset, Lacedæmonios peregrinationibus reddi deteriores, quod interim degenerent à majo legibus & institutis: At vos, inquit, quùm Spartam venitis, deteriores, sed meliores evaditis. *Plut. in Lacon.*

SIMILITUDINES.

i eos felices ducunt, qui per omnia vagantur maria, terrasque, erinde faciunt, ac si quis stellas erroneas judicet fortunatiores quanquam illis quoque suus orbis est, in quo volvantur; nec icet suos egredi fines. *Plut.*

uemadmodum formicæ, si semel antro, & apes, si semel alveario eiici contingat, peregrinantur: Ita quidam, si semel patriam t, exules se putant. *Id.*

cochleæ semper domum suam secum circumferunt: Ita quiorrent peregrinas regiones. *Ib.*

aspalacus non nisi apud Bæotios vivit, ubi nascitur: aliò transerit: Ita quidam peregrè vivere non possunt, nulla instructi *Erasm.*

randus omnium arborum & fruticum, locorumque, in quibus colorem villis etiam imitatur: Ita tutior erit, qui, ad quamcumque gentem se contulerit, ejus ritus ac mores imitetur. *Id.*

Quidam

Quidam fluvii per medios lacus erumpunt, ut illis non misceantur: sed iidem eadem aquarum magnitudine post multa passuum millia exeunt, qua fuerant invecti: Ita si in vitiosam incideris civitatem, ita ad tempus utendum hospitio, ut idem exeas, qui veneris. *Idem.*

Vt Africæ Auster serenus est, Aquilo nubilus, præter aliarum regionum naturam: Ita quidam cum regione mutant ingenium ac mores. *Id.*

Consule Locum de Exilio & Patria.

PERICULUM.

¶ Sententiæ Patrum.

Nimium præceps est, qui transire contendit, ubi conspexerit alium cecidisse: & vehementer infrenis est, cui non incutitur timor alio pereunte. Amor autem est salutis suæ, qui & vitat alienæ mortis incursum: & ipse est providus, qui solicitus fit cladibus cæterorum. *August. l. de singular. cleric.*

Non quisquam sibi proponat & dicat: Habere volo, quod vincam: Hoc est dicere: vivere desidero & volo sub ruina. *Ib.*

Periclitatur castitas in deliciis, humilitas in divitiis, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, charitas in hoc mundo. *Bernh. in quodam serm.*

¶ Sententia Philosophica.

Bona turpitudo est, quæ periculum vincat: citius invenitur periculum, quàm contemnitur: nunquam periculum sine periculo vincitur. *Sen. in Prov.*

¶ Similitudines.

Ut pueris, cùm terrentur personis, damus eas in manus, & versatas ostendimus inanes, ut discant non timere: Ita conveniet adhibita ratione, res specie terrificas excutere, ut cum viderimus non esse, quod apparent, contemnamus. *Plut.*

Periculosiores sunt fontes, qui lympidis aquis blandientes, oculis tamen perniciem adferunt: minus formidandi, qui ipsa specie testantur aquas esse fugiendas: Ita difficilius vitantur mala, quæ boni prætextu fallunt. *Plin. l. 31. c. 2.*

In Bæotia ad Trophonium antrum juxta flumen Orchomenon duo sunt fontes, quorum alter memoriam, alter oblivionem adfert: Ita ferè magno alicui bono magni mali periculum est vicinum. *Ibid.*

In Campania vites populos amplexæ, ipsa æquabant cacumina, adeò, ut vindemiator rogum ac tumulum exciperet: Ita qui in arduis versantur negotiis, periculi meminisse debent. *Erasm.*

ræna, non in capite, sed in cauda animam hebet: Ita quod ssimum est, non ibi recondendum, ubi statim periculis sit ob- um. *Plin. l. 12. c. 2.*

sæpenumero polypus, dum conchæ carnem captat, ipse capi- tenetur: Ita sæpius dum aliis nocere studemus, nos ipsos in ulum adducimus. *Erasm.*

ide Adversitas, Fortitudo, & Fortuna.

PERIURIUM.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. Epist. 19. Heroid.

Vt valeant, alia ferrum patiuntur & ignes:
Fert alius tristem succus amarus opem.
Nil opus est istis: tantum perjuria vita:
Teque simul serva, meque, datamque fidem.

Tibullus Eleg. 9. lib. 1.

——— *Et si quis primo perjuria celat,*
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Claudianus in Curetium.

In prolem dilata ruunt perjuria patris,
Et pœnam meritò filius ore luit. &c.
Et quas fallacis collegit lingua parentis,
Has eadem nati lingua refundit opes.

Catull. Argon.

Nunc jam nulla viro juranti fœmina credat,
Nulla viri speret sermones esse fideles:
Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci,
Nec metuunt jurare, nihil promittere parcunt:
Sed simulac cupidæ mentis satiata libido est,
Dicta nihil metuere, nihil perjuria curant.

Iuvenalis Satyr. 13.

Sunt qui in fortunæ jam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moveri,
Natura volvente vices & lucis & anni:
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.

PERSEVERANTIA.

¶ Sententiae Biblicae.

tenebit justus viam suam. *Iob. 17.*

Non te ventiles in omnem ventum, & non eas in omnem . Sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua. Esto s in via Domini, & in veritate sensus tui & scientia, & prose- ur te verbum pacis & justitiæ. *Eccl. 5.*

Nemo

Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. *Luc.* 9.

Miror quòd sic tàm citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi. *Gal.* 1.

Currebatis bene: Quis vos impedivit veritati non obedire? *Ibid.* 5.

Tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat. 2. *Thess.* 2.

Væ his! qui perdiderunt sustinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas: Quid facietis cùm inspicere cœperit Deus? *Eccl.* 2.

Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit *Matth.* 10.

Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit præmium? Sic currite, ut comprehendatis. 1. *Corinth.* 9.

Omnis enim, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet. *Ibidem.*

Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles, abundantes in omni opere Domini semper, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino. *Ib.* 15.

Confidens in hoc ipsum, quia, qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Iesu Christi. *Phil.* 1.

Ipse autem Deus sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester, & anima, & corpus sine querela, in adventu Domini nostri Iesu Christi servetur. Fidelis est, qui vocavit vos, qui etiam faciet. 1. *Thess.* 5.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

PErseverantia est unica filia summi regis, finis virtutum, earumque consummatio, totiusque boni repositorium & virtus, sine qua nemo videbit Deum. *Bernh. in quadam Epist.*

Absque perseverantia, nec qui pugnat, victoriam; nec palmam victor consequitur: vigor virium, virtutum consummatio est. Nutrix est ad meritum, mediatrix ad præmium, soror patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Sola est, cui æternitas redditur, vel potius quæ æternitati hominem reddit, dicente Domino: Qui perseveraverit usque ad finem, hic salvus erit. *Id. in Epist.* 129.

Bonam vitam ego puto, mala pati & bona facere, & sic perseverare usque ad mortem. *Id. in serm.*

PERSUASIO.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 3. Amor. 10.

Perfer & obdura: dolor hic tibi proderit olim:
Sæpè tulit fessis succus amarus opem.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

severandum est, assiduo studio robur addendum: donec bona ens sit, & bona voluntas est. *Sen. in Epist.*

urpe est cedere oneri: luctare cum officio, quod semel recepisti. est vir fortis & strenuus, qui laborem fugit: verum ubi crescit nimus ipsa rerum difficultate. *Id. Ep. 22.*

ihil est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligcura. *Id.*

excelso est beata vita: sed perseverantia penetrabilis. *Id. Ep. 65.*

¶ EXEMPLA SACRA.

severantiæ exempla: David, 1. *Sam.* 17. 32. *Psal.* 119. 51. Nehemias m reducibus à captivitate. *Nehem.* 4. v. 21. & 6. v. 1 15. & 9. 10. lochæus, *Esth.* 3. 2. & 5. v. 9. tres adolescentes, *Dan.* 3. v. 18. & 6. Cœcus natus, *Ioan.* 9. v. 17. 31. Apostoli, *Act.* 4. 13. & 5. 24. Antioa Ecclesia, 11. 23. Iudæi, 13. v. 43. Paulus, 20. v. 23. *Rom.* 8. 38.

ide Constantia, Fortitudo.

PERSUASIO.

¶ SIMILITUDINES.

ti quò directius nos ferit Sol radiis suis, hoc minor est umbra stri: quò obliquius, hoc magis increscit umbra corporis: Ita tò plus quisque assequutus est veræ sapientiæ, hoc minus maè de se sentit; quò longius abest ab ea, hoc se magis dilatat issima persuasione sapientiæ. *Erasm.*

camelopardalis sive Nabis collo refert equum, pedibus & cru. bovem, capite camelum, maculis tigrim aut pardū: Ita quidam ıales sibi varias hominū formas exprimunt: si cultum inspicias, um aliquem existimes: si orationem audias, satrapā loqui puvitam expendas, nebulonem invenies: si scripta, bubulcum. *Id.*

de Scientia, Veritas.

PETITIO.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

ùm aliquid aliquando tardiùs dat Deus, commendat dona, on negat. Desiderata diu, dulcius obtinentur; citò autem daıcunt. Pete, quære, insta: petendo & quærendo crescas, ut : Servat tibi Deus, quod non vult citò dare: ut & tu discas magnis desiderare. *Aug. de Verb. Dom. c. 1.*

Malè

Male usurus eo, quod vult accipere, Deo potius miserante non accipit: proinde si hæc ab illo petuntur, unde homo læditur exauditus; magis metuendum est, ne, quod posset non dare propitius, det iratus. *Id in Ioan. c. 14.*

Sæpè vox nostra eo perficitur, quo differtur; & quùm superficietenus petitio negligitur, vota nostra altius in cogitationum radice solidantur: Sic & semina messium gelu pressa solidantur: & quò ad superficiem tardiùs exeunt, eò ad frugem multipliciora consurgunt. *Greg. l. mor.*

Quùm is, qui displicet, ad intercedendum mittitur; irati animus ad deteriora provocatur. *Id. in past.*

Non impetrat à Deo bonum, quod poscit, qui ejus legi non obedit. Si enim id, quod Deus præcipit, facimus; id, quod petimus, sine dubio obtinebimus. *Isidor. l. 3. de sum. bon.*

Petentis negligentia reprehenditur, ubi de dantis misericordia non dubitatur. *Chrys. in Matth.*

Supplicatio est, quando desiderium mentis cum magna devotione exprimitur. *Hugo.*

Iustum est, ut jugiter rogetur, qui, si non petatur, offenditur. *Cassiod. in Psal.*

Honestius est rem negare, quam longos terminos dare: quia minus decipitur, cui celeriter negatur: unde res ad multam instantiam exhibita, cara videtur emptori. *Id. in Epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Pseudolo. 2. 3.

Stulti haud scimus, frustra ut simus, cũ quod cupienter da-
Petimus nobis, quasi quod in rem sit, possimus noscere: (ri
Certa amittimus, dum incerta petimus: atque hoc evenit
In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.

Ovid. lib. 1. de Ponto. 9.

Ah nimium est, quod amice petis, moderatius opta:
Et voti (quaeso) contrahe vela tui.

Seneca in Hippolyto v. 591.

——— Qui timidè rogat,
Docet negare. ———

Ovid.

Scilicet ejusdem est, quamvis pugnare videtur:
Supplicibus facilem, sontibus esse trucem.

Ovid. 4. Ponto. 15.

Et pudet, & metuo semperq; eademq; precari,
Ne subeant animo tadia justa tuo.
Verum quid faciam? res immoderata cupido est:
Da veniam vitio, mitis amice, meo.

Ausonius in Epigram.

Si bene quid facies, facias cito: nam citò factum,
Gratum erit: ingratum gratia tarda facit.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

petas, quod negaturus fuisti: nil negabis, quod petiturus fui. *Senec.*

genuitatem lædes, cum indignum roges. Negat sibi ipse, qui, difficile est, petit. Petenti autoritas datur, quùm credit doum præstare posse, quod petitur. *Id. in Prov.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ales sciscitanti, quid esset dulcissimum? Potiri, inquit, expetis. *Laert. l. 1. c. 1.*

esilaum Lacedæmoniorum regem cùm quidam urgeret im postulando, ut promissum præstaret: Rectè sanè, inquit, si em justum est, quod petis, promisi: sin minus, non promisi, ixi. Verùm cùm efflagitandi finem nequaquam faceret, sed eret: Atqui decet reges præstare, quicquid vel capite annue- Nihilo magis, inquit, quàm eos, qui reges adeunt, decet ea e. loquique, quæ justa & honesta sunt: spectantes simul & opmitatem, & quid regibus conveniat. *Plut.*

tipater cum à Phocione petiisset, ut nescio quid injusti suo ne faceret: Non sum, inquit, tibi simul adulator & amicus.

Vespasianus quùm quidam à charis ministris munus ab eo pro am, quem fratrem esse assimulaverat, peteret, rem distulit, do- b eo, pro quo petebatur, pecuniam extorqueret, quam cum stro fuerat pactus: Qua accepta, interpellanti ministro urbanè respondit: Alium tibi quære fratrem: Hic, quem tuum esse, meus est. *Brus. l. 2. c. 3.*

m prætoris *Themistoclis* operam pro amico in re iniqua pete- *monides,* respondit *Themistocles:* Nec *Simonidem* fore bonum m, si mensuram modumque in scribendis carminibus non varet: nec se bonum prætorem, si alicuius gratiam legibus aut iæ præponeret. *Plut.*

ricles ab amico rogatus, ut pro se causaque ejus falsum dejera- Oportet me, inquit, amicis accommodare, sed usque ad aras. *in Græcor. apoph.*

tigonus primus, cum frequenter Biantem molestè beneficia antem tulisset, tandem victus tædio: Date, inquit, Bianti ta- m, vel vi. *Erasm. l. 4. apoph.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

tiones justæ esse debent. Exempla; Samson, *Judic.* 15. & 18. 19. na, 1. *Sam.* 1. & 10. 11. 17. Salomon, 1 *Reg.* 3. & 10. 11. 12. Elias, 2. *Reg.* 2. o. Zacharias, *Luc.* 1. 13. Petitionum injustarum exempla: Naas.

1. *Sam.*

1.*Sam*.11.2. Adonias,1.*Reg*.2.V.17 Filii Zebedæi,*Matt*.20.21.*Marc*.10. V.37. Herodiadis filia,*Marc*.6.25.Petitionis injustæ pœna,1.*Reg*.2.25.

PHILAUTIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda.1.C 18.

—— *Subsequitur cæcus amor sui,*
Et tollens vacuum plus nimio gloria verticem.

Id. lib.1. Satyr.3.

—— *Egomet mi ignosco, Mævius inquit.*
Stultus & improbus hic amor est, dignusque notari.

Terent. in Andria 2.5.

Verum illud verbum est vulgo quod dici solet:
Omnes sibi melius malle esse quam alteri.

Id. in Adelphis.1.1.

—— *Vah quemquamne hominem in animũ instituere, aut*
Parare, quod sit carius, quam ipse sibi?

Ibid.1.2.

Homine imperito nunquam quicquam injustius:
Qui, nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.

Horat.1.Epist.18.

Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes.

¶ HIEROGLYPHICUM.

QVo sit in prolem suam affectu *Simia*, vulgo notum est. Hinc illud oritur hieroglyphicum, ut *Suffenos Catullianos seu stolidos sui admiratores* per *fœtam Simiam* aptè significari posse nonnulli contendant. *Pier.Val.l.6.p.59.B.*

Vide supra Amor.

PHILOSOPHIA.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

SI quæ vera philosophi dixerunt, ab eis sunt, tanquam injustis possessoribus, vendicanda in usum nostrũ. *August.l.2.de Doct.Christ.*

Non est religio à Philosophis quærenda, qui eadem sacra recipiebant cum populis: & de suorum deorum natura, ac summo bono, diversas contrariasque sententias in scholis personabant. *Id.l.de vera relig.*

Qui de mensa & vino regis noluerunt comedere, ne polluerentur: si sapientiam atque doctrinam Babyloniorum scirent esse peccatum, nunquam acquiescerent discere, quod non licebat. *Hier.in Danielem.*

Res siquidem monstrosa est, Philosophus curialis: & dum utrumq; esse affectat, neutrum est; eò quod curia philosophiam excludit, & ineptias

reptias curiales philosophus usquequaque non recipit. *Chrys* *b.1. de nugis Curialium.*

Pisces fortassè philosophos vocat, qui hujus mundi naturam ei ca curiositate pertractant: Nam sicuti illi posita fronte itinera sil secant, pelagi inundatione confusa: ita & isti capite demisso ven rum ratione humana assiduo labore perquirunt. *Cassiod. in Psa*

Astrologiam sacrilegam summa intensione fugiamus, qua iam nobilium philosophorum judicia damnaverunt. *Id. ib.*

Vbi se in Astrologiæ partem labilis error infuderit, & vitas mo lium è cursu stellarum putaverit colligendas; tunc abominand unc potius cæci, quum se æstimant prævidere, quæ Creator no iliter decrevit abscondere. *Id. ib.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius lib. 1. Epist. 1.

Vt nox longa, quibus mentitur amica, diesq;
Longa videtur opus debentibus; ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt, ingrataq; tempora, quæ spem
Consiliumq; morantur agendi gnaviter id, quod
AEque pauperibus prodest, locupletibus æque,
AEque neglectum pueris, senibusq; nocebit.

Et mox.

Est quodam prodire tenus, si non datur ultrà.
Fervet avaritia, miseroq; cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi deponere partem.
Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quæ te
Ter purè lecto poterunt recreare libello.

Iuvenal. Satyr. 13.

——— ——— Plurima felix
Paulatim vitia atque errores exuit omneis.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

Inter cuncta leges & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum.

Persius Satyra 3.

——— Petite hinc juvenesq; senesque
Finem animo certum, miserisq; viatica canis.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Quis vetat & stellas, ut quæque oriturque caditque,
Dicere? propositi pars fuit illa mei:
Felices animæ, quibus hæc cognoscere primis,
Inque domos superas scandere cura fuit.
Credibile est, illos pariter vitiisque jocisque
Altius humanis exeruisse caput.

Non Venus & Vinum sublimia pectora fregit,
Officiumque fori, militiaVe labor:
Nec leVis ambitio, perfusaque gloria fuco,
MagnarumVe fames sollicitaVit opum.
AdmoVere oculis distantia sidera nostris,
AEtheraque ingenio supposuere suo.
Sic petitur cælum: non ut ferat Ossan Olympus:
Summaque Peliacus sidera tangat apex.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

PHilosophandi ratio est Triplex. Vna, de vita & moribus. Altera, de natura & rebus occultis. Tertia, de differendo: & quid verum, & quid falsum, quid rectum in oratione, quid pravum, quid consentiens, quid repugnans, judicando. *Cic. 1. Acad.*

Philosophia in tres partes est distributa: in naturæ obscuritatem: in disserendi subtilitatem: in vitam atque mores. *Cic. 1. de Oratore.*

Cùm tota Philosophia frugifera & fructuosa, nec ulla pars ejus inculta ac deserta sit: tùm nullus in ea feracior locus est, nec uberior, quàm de officiis, à quibus constanter, honesteque vivendi præcepta ducuntur. *Cic. 3. Offic.*

Philosophia mater omnium bonarum artium, nihil est aliud, nisi, ut Plato ait, donum & inventum deorum. Hæc nos primum ad Deorum cultum: deinde ad jus hominum, quod situm est in generis humani societate: tùm ad molestiam, magnitudinemque animi erudivit: eademq; ab animo, tanquam ab oculis, caliginem dispulit, ut omnia superba, infera, prima, ultima, media videremus. *Cic. 1. Tusc.*

Philosophia medetur animis, solicitudines detrahit, cupiditatibus liberat, pellit timores. *Cic. 2. Tusc.*

Est animi medicina Philosophia: cujus auxilium non, ut in corporis morbis, petendum est foris; omnibusq; opibus, viribusque, ut nosmetipsi nobis mederi possimus, elaborandum est. *Cic. 3. Tusc.*

Philosophia virtutes continet, & officii, & benè vivendi disciplinam: Quam qui profitetur, gravissimam mihi personam sustinere videtur. *Cic. in Pison.*

Nunquam satis dignè poterit laudari Philosophia, cui, qui pareat, omne tempus ætatis possit sine molestia degere. *Cat. Maj.*

O vitæ Philosophia dux! virtutis indagatrix, expultrixque vitiorum! Quid non modo nos, sed omnino vita hominum sine te esse potuisset? Tu urbes peperisti: Tu dissipatos homines in societatem vitæ convocasti: Tu eos inter se primò domiciliis, deinde conjugiis, tùm literarum & vocum communione junxisti: Tu inventrix legum: Tu magistra morum & disciplinæ fuisti: Tu vitæ tranquillitatem largita nobis es, & terrorem mortis sustulisti. *Cic. 5 Tusc.*

Nihil est dulcius otio literario, his dico literis, quibus infinitatem rerum

m atque naturæ, & in hoc ipso mundo, cœlum, terras, maria oscimus. *Id. ib.*

uotusquisque Philosophorum invenitur, qui sit ita moratus, ita no ac vita constitutus, ut ratio postulat? Qui disciplinam suam ostentationem scientiæ, sed legem vitæ putet? Quique obtemt ipse sibi; ac decretis suis pareat? Videre licet alios tanta levi& jactatione, his ut fuerit non didicisse melius: alios pecuniæ dos: gloriæ nonnullos: multos libidinum servos: ut cum eovita mirabiliter pugnet oratio: quod quidem mihi videtur esse issimum. *2 Tuscul.*

unquam in tantum convalescet nequitia, nunquam sic contra tes conjurabitur, ut non philosophiæ nomen venerabile & sa manent. *Sen. Epist.* 14.

amdiu liberalibus artibus immorandum est, quamdiu animus e melius non potest: rudimenta sunt, non opera, sunt autem alia dicta, quia libero digna. *In Epist.*

c discamus, ut quæ fuerunt verba, sint opera. Nullos autem s mereri de omnibus mortalibus judico, quam qui philosom, velut quoddam artificium venale discernunt: qui aliter vi, quam vivendum esse præcipiunt. *Id. Epist.*

acere docet philosophia, non dicere: & hoc exigit, ut ad legem quisque vivat, ne orationi vita dissentiat, ut ipsa inter se vita s, sine actionum dissensione, coloris sit. Maximum hoc est & um sapientiæ; & indicium, ut verbis opera concordent. *Id.* .20.

oc turpissimum est, quod nobis objici solet: verba philosophiæ, opera nos tractare. *Id. Epist.* 24.

¶ APOPHTHEGMATA.

ogenes interrogatus, an Philosophi placentis vescerentur? Omnibus, inquit, ut cæteri homines. *Laert.*

emonax à quodam interrogatus, cujusnam sectæ philosophus ? Quis, inquit, tibi dixit me philosophum esse? Et sic ridens it. Sed cum iterum rogaretur, cur risisset? respondit: Cur non em, cum tu me ex barba philosophum esse judicas, ipse autem am non habes? *Erasm. l.* 8. *apoph.*

pictetus eos, qui barba & pallio, verbisque magnificis philosoagebant, dicere solebat esse philosophos ἄνευ τοῦ πράττειν, μέχρι τοῦ λέγειν: id est, factis procul, verbis tenus. *Gell. l.* 17 *c.* 19.

ion cum male audivisset, quod adolescentem quendam molin disciplinam non recepisset: Tenellus, ait, caseus non attra hamo. Significans, pueros delicatulos ad philosophiæ studia aquam esse idoneos. *Laert. l.* 4. *c.* 7.

ristippus rogatus, quid differrent docti ab indoctis? Quod, in, equi domiti ab indomitis. *Id. l.* 2. *c.* 8.

Idem

Idem rogatus, quid fructus cœpisset ex philosophiæ studio? Quod cum quibuslibet, inquit, liberè loqui possim. *Ib.*

Diogenes dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studium hortabatur: Non sum idoneus philosophiæ. Quid igitur vivis, inquit, si tibi nulla rectè vivendi cura est? *Laert.*

Idem percontanti, quid lucri caperet ex philosophia? Vt nihil, inquit, aliud, certè hoc, quod ad omnem fortunam paratus sum. *Idem lib 6.*

Idem aliquando vocatus ad cœnam, negavit se venturum: roganti causam: Quoniam, inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. *Ib.*

Idem, cum Plato laudaret quendam hoc nomine, quod ergà omnes esset humanissimus: Quid, inquit, illi tribuendum est, qui tot annos in philosophia versatus, nullum hactenus affecit dolore? *Ib.*

Orator quidam Aristippum reum defendit in judicio, vicitque litem. Is cum velut artem suam præferens philosophiæ diceret: Quid tibi profuit Socrates, Aristippe? Hoc, inquit, quod oratio, quam pro me dixisti, vera fuit. *Ib.*

Idem cuidam exprobranti, quod in propria causa oratore conducto fuisset usus: Nihil mirum, inquit: Et cœnam apparaturus coquum conduco. *Id. ib.*

Hiero interrogatus, quid esset à philosophia adjutus? respondit: Vt libenter & injussus faciam, quæ cæteri legum metu faciunt. *Eodem serm.*

Dionysius junior, posteaquam regno fuit expulsus, cuidam dicenti: Quid tibi Plato & Philosophia profuit? Vt tantam, inquit, fortunæ mutationem facilè feram. *Plut.*

Aristippus percontanti Dionysio, quid eximium haberent philosophi præ cæteris hominibus? Vt, inquit, etiamsi omnes leges aboleantur, tamen æqualiter victuri simus. *Laert.*

Idem percontanti Dionysio, qui fieret, ut philosophi divitum limina tererent, non contrà? Quoniam, inquit, philosophi norunt, quibus egeant; illi nesciunt. *Id.*

Diogenes interrogatus à quopiam, cuias esset? respondit: Κοσμοπολίτης, id est, civis mundi. *Laert. l. 6.*

Aristoteles percontanti, quid lucri cepisset ex philosophia? Vt ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ vulgus facit metu legum. *Laert. l. 5 c. 1.*

Diogenem in dolio habitantem accessit Alexander Rex, & hunc in modum ait: Adsum, ô Diogenes, tibi subventurus; quandoquidem video te multis egentem: cui Diogenes: Vter nostrum pluribus eget? Ego, qui ultra peram & pallium nihil desidero? an tu, qui non contentus patrio regno, tot periculis temet objicis, ut latius impetes; adeò ut vix totus orbis tuæ cupiditati videatur satisfuturus? *Ib.*

Crates

rates rogatus, quid illi è philoſophiæ ſtudio acceſſiſſet emolu-
ti? reſpondit:

Θέρμω τὶ χοίνιξ, κ̀ τὸ μηδενὸς μέλειν: Id eſt,

Chœnix lupini, & abſque cura vivere: Sentiens, ſe mi-
o contentum, ob libertatem ſuaviter vivere. *Laert. lib 7. apoph.*

lem rogatus, quoad eſſet philoſophandum? Donec, inquit,
itum duces qui ſunt, videbuntur eſſe agaſones. *Ib.*

¶ SIMILITVDINES.

Pſylli in Africa, Marſi in Italia non ſolùm ipſi non læduntur
ſerpentibus; verùm etiam contrectatu ac ſaliva medentur aliis
litantibus: Ita Philoſophis non ſatis eſſe debet, ſi ipſi non cor-
pantur vitioſis affectibus; verùm oportet oratione aliis quoq;
ditates noxias eximere. *Plut.*

montium proceritas minus apparet procul intuentibus: ubi
ſeris, tùm apparet, quàm ſint in arduo: Ita nemo proſpicit,
n excelſius ſit animus philoſophi, quantumque ſuprà res omnes
anas emineat, niſi propius contempleris, & imitatione ad il-
acceſſeris. *Sen.*

tragœdia in theatris: Ita Philoſophus in ſcholis eſt audiendus
pe ad finem uſque. *Plut.*

auguria & auſpicia non valent, niſi iis, qui quærunt & obſer-
Ita præcepta philoſophiæ non mutant, niſi hos, qui meliores
tudent, & hoc animo ad legendum acceſſerint. *Eraſm.*

medicus libentius ſanat oculum, qui pro multis videt, mul-
e cuſtodit: Sic philoſophus libentius principis animum in-
, qui pro multis ſollicitus eſt. *Plut.*

n quemadmodum Paraſitus convitio tactus ab iis, à quibus
, ridet, ac nihil commovetur; Ita à philoſopho reprehenſus,
eſſe affectus: ſed nec offendi oportet, nec impudenter negli-
Id.

i adhortantur & excitant ad philoſophiam, & nec docent, nec
nt eam; perinde faciunt ut ii, qui præmungunt lucernam, nec
dunt oleum. *Id.*

emadmodum grave eſt navim ingreſſis, cum terra diſcedit,
agnoſcunt: & nondum apparet, ad quam navigant: Sic philo-
ntibus initio moleſtum à conſuetis diſcedere commodis, cum
i videant, ad quam felicitatem philoſophia ſit perductura. *Id.*

apicula ex floſculis ſuccum mellis colligit; cum alii non de-
tur, niſi colore & odore: Sic philoſophiæ ſtudioſus & ex poë-
venit, quod ad bene vivendum conducat; cum alii tantum
tate deliniantur. *Id.*

n fodit puteos, qui fontes habet aut novit: Sic non petit
e qualecunque conſilium, qui ipſe didicit philoſophiam. *Id.*

Qui

Qui in civitatem adscripti sunt, & hospites, multa damnant ac molestè ferunt: at qui in ea à pueris sunt educati, quique assueverunt, probant: Sic qui philosophiam à pueris imbiberunt. *Plut.*

Quemadmodum agricola sylvestribus securim aut ignem admovet, ac funditus extirpat; vineas verò, atque oleas amputat cautim ac circumspectè, ne fortè supervacua resecans, lædat & id, quod sanum est: Sic philosophus ex animo juvenum libidinem, avaritiam, invidiam, penitùs revellet: cæterum pudorem immodicum cautim emendabit, ne simul omnem evellat verecundiam. *Id.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Socrates, cùm spectris, fabulis, & superstitione refertam accepisset à Pythagora & Empedocle philosophiam, atque ad miram insaniam perductam, assuefecit in rebus ipsis prudentiam quærere, & sobria ratione persequi veritatem. *Plut. in Socr. dæmonio.*

Fridericus II. Imp. libros Aristotelis omnes, & pleraque alia in sacris & profanis literis, universamque philosophiæ supellectilem, ex Græco atque Arabico sermone, per interpretes doctissimos vertendam curavit, & Academiis legendam exhibuit. Quibus rebus se à teneris unguiculis oblectatum fuisse profitebatur. *Avent. l. 7. Annal. Bojorum.*

Ergamenes rex Æthiopum Græcis doctrinis & philosophiæ deditus fuit. *Diod. l.3.c.1.*

Scythæ philosophos præstantiores Tarabostescos: item Pileatos olim appellabant: è quibus sacerdotes ac reges, Ægyptiorum more, creare consueverant. *Bonfin.l.2. Dec.1.*

Abderitæ, cùm civem suum Democritum ob consumptum patrimonium amplissimum multare decrevissent, posteaquam philosophiæ ejus admiranda dogmata, in quæ opes tantas insumpsisset, cognovere, laudatum dimisere. *Athen.l.4.c.20.*

Philippus Macedo Alexandrum filium hortabatur, ut audiret Aristotelem, & philosophiæ vacaret: Ne, inquiens, multa admittas, quorum me admissorum pœnitet. *Plut. in apoph.*

Dionysius superior, poeticæ admodum deditus, philosophiam spernebat. Itaque Platonem quoque in parvo habuit pretio. *Plut. in Dione, & Cælius l.22. c.17.*

Salustius à philosophia dehortabatur adolescentes alterutra de causa: Sive ut magistros offenderet, illorumque odio philosophicis scholis insidiaretur: sive quod magnitudinem illius vitæ institutæ reputans, omnes eo mortales inferiores ducebat. *Suidas.*

Vide Ars, Doctrina.

PHYSIOGNOMIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

ZEno *Cittieus* videns adolescentem: Animi tui vestigia, inquit, satis explorata sunt mihi! Notans hominis lasciviam. *Laert. lib.7.cap.1.*

Stratonicus musicus cum esset Pellæ, & in puteum descendisset, rogavit, num esset aqua potabilis? cum dixissent, qui aquam hauriebant; Nos istam bibimus: Non est igitur, inquit, potabilis: quòd illos videret pallidos, luridosque. Nam id interpretabatur malæ valetudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant. *Athen.*

Cleanthes hominis mores ex conspectu deprehendi posse dicebat. Cum autem, qui hoc audierant, cuperent verum scire, hominem cinædum, sed multis laboribus ab ineunte ætate exercitatum adducunt, ut artis suæ specimen ederet. Cleanthes igitur, cum hominis faciem, item manus callosas, & sole adustas vidisset, & aliquamdiu siluisset, jussit hominem abire foras: Ille cum discederet, sternutamento concussus est: Quo audito, Cleanthes ait: Satis naturam hominis intelligo, mollis est. Non enim facile sternutant, qui sub dio laborant. *Laert. l.7. c.2.*

Chalcedonensis quidam, qui cum Orobazo descenderat, Syllæ vultum sæpius contemplatus, & ingenium motumque corporis inspiciens: Necesse est, ait, hunc fieri magnum virum, mirorq; quòd omnium adhuc primus non sit. *Plut.*

Physignomon Zopyrus, qui se profitebatur ex habitu corporis & oris lineamentis posse hominis ingenium certo deprehendere, inspecto Socrate pronunciavit, illum esse hominem bardum ac stupidum, itum mulierosum, ac puerorum amoribus deditum, impurum, vinolentum, & intemperantem. Quum amici vehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cohibuit, dicens: Nihil, inquit, mentitus est: omninò talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem. *Erasm. l.3. apoph. ex Cic. 3. Tuscul. quæst.*

¶ SIMILITUDO.

UT sunt quidam fontes, qui potu pecudum, atque etiam hominum cutem & pilos pingunt albo, nigrové: Ita relucet in ipso hominis vultu & fronte, quod ajunt, quibus præceptis imbutus sit, & quibus ex authoribus hauriat vitæ rationem. *Erasm.*

PICTURA.

¶ APOPHTHEGMATA.

DIogenes conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessimè pictos: Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam. *Laert, l.6. Brus. l.5. c.13.*

Quidam

Quidam conspecta tabula, quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonii trucidarentur ab Atheniensibus, dixit: Fortes Athenienses: id Lacon audiens, subjecit: in tabula. *Plut. in Lac.*

Apelles videns tabulam à Protogene pictam, quam Demetrius in bello servarat deprecantibus Rhodiis, aliquandiu præ stupore tacitus eam est contemplatus; tandem in hanc vocem erupit: Ingens labor, ac mirandum opus: desunt tamen Gratiæ, quæ hoc aliaque ejusdem auferant, atque in cœlo reponant. Eam tabulam Protogenes nondum absolverat. *Erasm. l. 6. apoph.*

Pictor quidam interrogatus, quem habuisset artis magistrum? digito populum ostendit. Sentiens, se ad multitudinis judicium pingere: & observantem, quid quisque probaret, aut improbaret, artem fuisse consequutum. *Erasm. l. 8. apoph.*

Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio: Quum enim Zeuxis tam scitè effinxisset uvas, ut in scenam aves advolarent; Parrhasius detulit linteum pictum, ita veritate repræsentata, ut Zeuxis, alitum judicio tumens, flagitaret, tandem remoto linteo ostendat picturam: mox, intellecto errore: Vicisti, inquit, Parrhasi: nam ego aves fefelli: tu artificem. *Brus. l. 5. c. 23. ex Plinio.*

PIETAS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Fili, honora Dominum; & valebis: præter eum verò ne timueris alienum. *Prov. 7.*

Honora Dominum ex tota anima tua. *Ibid.*

Ineptas & aniles fabulas devita: exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. *1. Timoth. 4.*

Est autem quæstus magnus, Pietas cum sufficientia. *1. Tim. 6.*

Tu autem, ô homo Dei! hæc fuge. sectare verò justitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, mansuetudinem. *Ibid.*

Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, & justè, & piè vivamus in hoc seculo, &c. *Tit. 2.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

PEnes Deum nec pietas sine justitia est, neque sine pietate justitia: nec sine pietate cœlesti sensus, sine bonitate æquitas, sine æquitate bonitas non habetur. Virtutes, si separatæ sunt, dilabuntur. Æquitas sine bonitate sævitia est, & justitia sine pietate crudelitas est. *Petr. Chrysost. in serm. 145 de generat.*

Pietas amica est parentibus: grata Deo: dominum conciliat: necessitudines fovet: Dei cultura, merces parentum, filiorum stipen-

dium. Pietas, inquam, justorum tribunal, egenorum portus, miseri rum suffragium, indulgentia peccatorum. *Ambr. in Psal.* 118.

Necessitudini generis, divinæ religionis pietas antefertur. Nu enim merces Deo melior ea, quæ habet pietatis munera. *Idem lib. de Viduis.*

Nulla est scientia, si utilitatem pietatis non habet: & valdè in tilis est pietas, si scientia discretione caret. *Greg. l. mor.*

O clementissima pietas! quæ non sua desinit largiri benefic non solum ubi nullum invenit meritum, sed plurimum etiam, totum videtur contrarium. *Id. in quadam Epist.*

Pietas est ex benignæ mentis dulcedine grata omnibus auxil trix, affectio & divini cultus religiosa devotio. *Hug. in l. de claust anima.*

Hæc enim est perfecta pietas, quæ, antequam flectatur precib novit considerare fatigatos. *Cassiod. l. 4. Epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Thyeste. v. 547.

Nulla vis major pietate vera est.

Virg. in Ætna.

Et merito pietas homini tutissima virtus.

Paulinus.

Pietas abesse Christiano qui potest?
Namque argumentum mutuum est
Pietatis, esse Christianum: & impij
Non esse Christo subditum.

Ovid. lib. 4 Fastor.

Hinc satus AEneas, pietas spectata per ignes,
Sacra, patremque humeris; altera sacra tulit.

Ibidem.

An magis hunc morem pietas AEneia fecit:
Innocuum victo cui dedit ignis iter.

Horat. 1. Carm. 22.

Integer vitæ, scelerisque purus
Non eget Mauri jaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem
Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.

Plautus Rud. Prol.

Facilius, si quis pius est, à Dis supplicans,
Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.

Hora

Horatius 1. Epist. 16.

—— Vir bonus est quis?
Qui consulta patrum; qui leges juraque servat.

Idem ibidem.

Vir bonus, & sapiens audebit dicere, Pentheu,
Rector Thebarum, quid me perferre, patiq;
Indignum coges? Adimam bona, nempè pecus, rem,
Lectos, argentum. tollas licet. in manicis, &
Compedibus sævo te sub custode tenebo.
Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, moriar. Mors ultima linea rerum est.

Idem 1. Epist 7.

Vir bonus, & sapiens dignis ait esse paratum,
Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis.

Id. 1. Epist. 16.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Iuvenalis 13.

Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.

Ex Græcis Comicis.

Θεὸν σέβου, καὶ πάντα πράξεις εὐθέως.
Numen colenti cuncta numen diriget.
Θεὸν σέβου καὶ πάντα πράξεις εὐθέως,
Deum colendo cuncta facies protinus.
Θνητὸς πεφυκὼς, μὴ φρονῆς ὑπέρθεα.
Ne supra numen sapere mortalis stude.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

etas est fundamentum omnium virtutum: Parentem ut Deum vereri, atque non multò secus ac parentes, liberos amare debes. *Cic. pro Planco.*

Pietati summa tribuenda laus est. *Cic. 2. de Orat.*

Omnibus est amori pietas. *Cic. C. Cas. Famil. 15.*

Pietate adversus Deos sublata, fides etiam, & societas generis humani, & una excellentissima virtus, justitia, tollatur necesse est. *Cic. 1. Nat. Deor.*

¶ SIMILITVDINES.

Edrus & Iuniperus, si oleo perungas, nec tineas sentiunt, nec cariem: Ita semel imbutus divini spiritus succo animus, nullam us mundi sentit corruptelam. *Plin. l. 16 c. 40.*

Vt uniones, tametsi in mari nascantur, tamen plus habent cotionis cum cœlo, cujus faciem reddunt: Ita pius ac generosus mus magis à cœlo pendet, unde ducit originem; quàm à terra, qua vivit. *Plin. l. 9. c. 35.*

t Apelles pictor queri solitus est, perisse diem, in quo non du-
t lineam: Ita Christianus dolebit, si quo die non evasit seipso
ior in pietate. *Erasm.*

ri ferrum aut chalybs cætera quidem duritie rigoreque superat,
damante vincitur: Ita res quidem potens est amor in liberos, sed
c quoque superat pietas in Deum. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

etatis exempla: Abel, *Gen.* 4. ℣. 4 Henoch, 5. 22. Noah, 6. ℣. 9. *&* 7.
. 1. *&* 8. ℣. 20. Abraham, 12 ℣. 7. 8. *&* 13. ℣. 4. 18. *&* 18. ℣. 18. 19. *&* 21.
. Abrahæ famulus, 24. ℣. 12. Isaac, 26. ℣. 25. Iacob, 28. ℣. 18. *&* 33. ℣.
& 35. ℣. 7 Ioseph, 42. ℣ 18. Moses, *Exod* 17. ℣. 15. Iosias, 2 *Reg*, 22. ℣.
& 23. ℣. 2. David, 1. *Par*. 21. ℣ 26. Asa, 2. *Paral* 14. ℣. 11. Iosaphat, 17.
Ezechias, 29. ℣. 20. *Esa*. 37 ℣. 1. Nehemias, *Neh*. 8. ℣ 7. Iob, *Iob*. 1. ℣. 5.
Quidam Ierosolymitani, *Act*. 3. ℣ 2 Cornelius, 10. ℣. 2. Barnabas, 11.
. Lydia, 16. ℣. 14. Iustus, 18. ℣ 7 Lois & Eunice, 2. *Tim*. 1. ℣. 5. One-
orus ℣. 16. Electa illa Domina, ad quam Ioannes suam secun-
a scripsit Epistolam, 2 *Ioan*. ℣. 1. 4.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Grippa Iudæorum rex, patriæ rituum servator religiosissimus,
purus à contaminationibus mentis omnibus, cui nulla dies præ-
bat sine sacrificio. *Ioseph. l.* 19 *c* 7.

onstantinus Magnus, vir magni animi & virtutis eximiæ fuit,
ie inter omnes Imperatores hoc uno nomine maximè memo-
lis, quod primus ex Imperatoribus non solum Christum am-
us sit, sed Christianos etiam Imperatores reliquerit. Ejus mor-
uncia stella crinita fuit, quæ per multos antè dies clarissimè ful-
Sigonius l. 4.

heodosius posterior, avi sui & nomen & pietatem referens, insti-
aulam suam velut scholam, in qua ad pietatem se suosq; exer-
, habens ordine distributa tempora lectionum, Psalmorum, je-
orum, imò & vigiliarum. *Socrates l.* 7. *c.* 22. *Theodoretus l.* 5. *c.* 36.
ph. l. 14 *c.* 3.

berius excubitorum comes sub Iustino II. ob pietatem ergà
n, & liberalitatem ergà pauperes, in tanta fuit gratia, ut à Iusti-
nperatore successor declararetur. *Theat. Zwing folio* 3036.

o V. piissimus Imperator, filius Basilii Macedonis Imp. vivente
Cæsar creatus, postquam Constantinus maior natu ante pa-
discessit, Philosophus (quod literis ac potissimum Astrono-
esset deditus) cognominatus fuit. *Cuspin.*

norius Imp cùm semper in Deum optimum maximum spera-
eræque religionis studiosissimus esset, liberavit eum Deus à
s in eum undique insurgentibus tyrannis. *Sigebertus in Chron.*

bonum Episcopum Populonii Totilas Gothorum rex, ob oc-
os Romanorum milites, urso in circo objecit. Verum Deus
bestiam

bestiam illam prohibuit, ne quidquam ei noceret; sed deflexa cervice, demissoque capite pedes ejus lamberet. *Sabellicus lib.5 Enn.8.*

Stenkelius Sueciæ rex, justitia & religione insignis, temporum promeruit suorum tranquillitatem: & in pace (quod rarum est, regibus præsertim Aquilonis) quievit, circa annum Christi plus minus 1100. *Crantzius l. Suecia, c.12.*

¶ HIEROGLYPHICA.

IN antiquis operibus Iuvenes duo subjecti jugo, currum trahere conspiciebantur: erant hi *Bithon & Cleobes* fratres. Hieroglyphicum id eorum indicabat pietatem, qui matrem currui impositam ad Iunonis templum vexerint. Historiam Pausanias & alii tradidere. *Pier Val.l.3 p.31.B.*

Rectè & *Pietatem*, quæque mutuo mortales mortalibus officia debent, per *Formicam* expresseris: Si commeare eas in formicarium spectes, *Formica* alterius cadaver inferentes, prodire ex cavo aliquas, factasque obviam, retrocedere quasi consternatas: alias demum vermiculos ab inferiori loco, utpote redemptionis præmia, quibus cadaver redimant, convectare: alias verò tentare, si quæ dissectæ fuerint, ut partes committant & cohærere faciant, &c. *Pier. Val. lib.8. pag.69.B.*

Ciconiam videre est passim in Hadriani Imp. numis, adjecta inscriptione: *Pietas Augusta*. Significat hæc hominem ergà parentes pium, & veræ charitatis insignem. *Id.l.17.p.157.B*

Vide Virtus, Bonum & Bonitas, Deus.

PIGRITIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

OMnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Si quis in me non manserit, mittetur foràs: sicut palmes & arescet: & colligent eum, & in ignem mittetur, & ardebit. *Ioan.c.15.*

Scienti igitur bonum facere, & non facienti, peccatum est illi. *Iacob.4.*

Maledictus, qui opus Dei facit negligenter. *Ier.48.*

Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excindetur, & in ignem mittetur. *Matth 7.*

Vade ad formicam, ô piger! & considera vias ejus, & disce sapientiam, quę cum non habeat ducem, nec prǽceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat. *Prov.6.*

Vsquequò piger dormies? Quando consurges è somno tuo? *Ibidem.*

Sicut acetum dentibus, & fumus oculis: Sic piger his, qui miserunt eum in via. *Prov 10.*

Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur. *Ibid.* 13.

Pigrum dejicit timor: animæ autem effœminatorum esurient. *Ibid.* 18.

Abscondit piger manum sub ascella, nec ad sinum applicat eam. *Ibidem* 19.

Propter frigus piger arare noluit: mendicabit igitur æstate, & non dabitur ei. *Ib.* 20.

Omnis piger in egestate est. *Ib.* 21.

Desideria occidunt pigrum: noluit enim quicquam operari. *Ibidem.*

Sicut ostium vertitur in cardine: Sic piger in lectulo suo. *Prov.* 26.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Plautus in Bacchid. 3.6.

Sibi ne invideatur ipsi ignavi recte cavent.

Plautus in Rudente. 4.1.

——————— Nimis homo
Nihili est, qui piger est. nimisq; id genus odi ego male.

Persius Satyra 5.

Cras hoc fiet. Idem cras fiet: quid? quasi magnum
Nempe diem donas? sed cum lux altera venit,
Iam cras hesternum consumpsimus: ecce aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te, quamvis temone sub uno
Vertentem sese, frustra sectabere canthum:
Cum rota posterior curras, & in axe secundo.

Martial. lib. 5. Epigram. 59.

Cras te victurum, cras dicis, Posthume, semper:
Dic mihi cras istud, Posthume, quando venit?
Quam longè cras istud? ubi est? aut unde petendum?
Nunquid apud Parthos, Armeniosq; latet?
Iam cras istud habet Priami vel Nestoris annos:
Cras istud quanti dic mihi posset emi?
Cras vives: hodie jam vivere, Posthume, serum est:
Ille sapit, quisquis, Posthume, vixit heri.

¶ EXEMPLA SACRA.

Pigritiæ exempla: Israelitæ, *Num.* 11. v. 4. & 21. v. 4. reduces à captivitate, *Agg.* 1. v. 2. Operarii, *Matth.* 20. v. 3. Servus nequam, 25. v. 26. Apostoli, *Marc.* 14. v. 40.

Vide suprà in titulis Ignaviæ, Desidiæ, Negligentiæ.

PODAGRA.

¶ APOPHTHEGMATA.

Lphonsus interrogatus, cur podagrici loquaciores cæteris essent? respondit, Podagricos, pedum vitio afflictos, ambulare non posideoque lingua, velut ambulatione quadam, eos crebrius uti re. *Panorm l.3. de rebus gestis Alphonsi.*

Pet. Fundanus audiens quendam familiarem de pedum dolore latus emittere, nec posse illos compescere, accurrit ad clamores; quid, inquiens, alii de itinere queruntur assiduo, laboribusque mplurimis; de perpetua negotiorum inquietudine alii: tu de ete quereris atque otio: Quod si tibi molestum est, exurge pan, & peregre proficiscere. *Pont.*

Publius natione Syrus cùm esset orta jocosa quæstio, quodnam t molestum otium? Et alius al'ud opinaretur: respondit, Poda-. Otium ut rem suavissimam expetunt omnes: sed otium podaci cum summo cruciatu conjunctum est. *Pont. Erasm. l.6. apoph.*

Vide Ægrotatio.

POENA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. 3. satyr. lib. 1.

——— Adsit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas:
Nec scutica dignum horribili sectere flagello.

Ovid. Epist. 3.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est:
Quæ venit indignè pœna, dolenda venit.

Claud. in consul. Manlii. v. 224.

Qui fruitur pœna, ferus est, legumque videtur
Vindictam præstare sibi: cum viscera felle
Canduerint; ardet stimulis, ferturque nocendi
Prodigus, ignarus causæ.

Seneca in Troade. v. 744.

Si pœna petitur, quæ peti gravior potest?
Famulare collo nobili subeat jugum.

Tibullus 1.9.

——— Etsi quis primo perjuria celat,
Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.

Stat. 5. Theb.

——— Movet & cælestia quondam
Corda dolor, lentoque irrepunt agmine pœnæ.

Ovid.1 Pont.4.

Estque pati pœnam, quam meruisse, minus.

Horat.3. Carm.2.

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo.

Iuvenal.13.

Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
Quas & Caditius gravis invenit, aut Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Ec domus, nec Respublica stare potest, si in ea nec rectè factis præmia extent ulla, nec supplicia peccatis. *Cic.3. de Nat. Deor.*

Legibus præmia proposita sunt virtutibus, & supplicia vitiis. *1. de L.*

Verus, justus, atque honestus labor, honoribus, præmiis ac splendore decoratur: vitia autem hominum atque fraudes, damnis, ignominiis, vinculis, verberibus, exiliis, morte multantur. *1. de Orat.*

Improbis pœna statuenda est: nec minor verò iis, qui secuti sint alterum; quàm iis, qui ipsi fuerint impietatis duces. *In Lælio.*

Quos ipsa natura retinere in officio non potest, ii magnitudine pœnæ maleficio submoveri debent. *Pro Rosc. Amer.*

Quotusquisque reperietur, qui impunitate proposita abstinere possit injuria? Impunitas peccandi maxima est illecebra. *3. Offic.*

Non satis est eum, qui lacessierit, injuriæ suæ pœnitere: ut ipse nequid tale posthac committat, & cæteri sint ad injuriam tardiores. *1. Offic.*

Est utilitas, unius improbi supplicio multorum improbitatem coercere, quàm propter multos improbos uni parcere. *5. Act. in Verr.*

¶ APOPHTHEGMATA.

Solon percontatus, quid magis ad Reipubl. salutem prodesset? respondit: Si boni præmiis invitantur: mali autem pœnis coercentur. *Cic. ad Brut. & Stob. serm. 41.*

Idem interrogatus, quânam ratione nullum in urbe scelus perpetretur? dixit: Si tàm indignarentur illi, quibus non est facta injuria, quàm quibus facta est. *Stob. serm. 41.*

Lysander rogatus, quam rempublicam maximè probaret? Eam, inquit, in qua fortibus viris ac malis congrua redduntur. *Plut. in Lacon.*

Agesipolis Cleombroti F. quum quispiam ei dixisset, ipsum cum ... alibus obsidem fuisse; filios verò, eorumque uxores minime: ...itò, inquit: Decet enim nos nostra peccata nostrasque pœnas ...e. *Brus. l. 5. c. 12. ex Plut.*

Theophrastus sciscitatus, quidnam vitam humanam conservaret? respondit: Beneficentia, honor, & pœna. *Stob. 41.*

¶ SIMI-

¶ SIMILITUDINES.

UT qui diutina tabe conficiuntur, non effugiunt mortem, sed lentè moriuntur: Sic qui non statim puniuntur, non effugiunt pœnam, sed longa ducuntur pœna. *Plut.*

Pigri remiges sereno cœlo desident in portu; deinde coguntur flantibus ventis navigare cum periculo: Sic qui non punit, cum est animo sedato, cogitur aliquando vel iratus punire. *Id.*

Qui nos docuit sagittare, non vetuit jaculari, sed vetuit ne aberraremus à scopo: Ita non est interdicta punitio, sed in tempore & aptè facienda. *Id.*

Cantharides & scorpii in se circumferunt sui veneni remedium: At ipsi peccato inest sua pœna suppliciumque. *Id.*

Vt hienæ fel, & phocæ coagulum, atque aliæ pessimarum ferarum partes adversus magnos morbos efficax habent remedium: Sic Deus pessimis tyrannis utitur nonnunquam ad correctionem vitiorum. *Id.*

Vt nec domus, nec respublica ratione quadam & disciplina designata videatur, si in ea nec rectè factis præmia extent ulla, nec supplicia peccatis: Sic mundi divina in homines moderatio profectò nulla est, si in ea discrimen nullum est bonorum ac malorum. *Cic. l.5. de nat. Deor.*

Sicut ex vipera, crocodilo, cæterisque nocentissimis bestiis medici remedia quædam adversus venenorum noxam ad morbos efficacia quærunt: Ita animadversio in nocentes, multos vel arcet, vel revocat à facinoribus. *Erasm.*

Ciconiæ quoties convolant in campum, quem Pythonis comam vocant (is est locus in Asia) quæ ultima omnium advenerit, eam lacerant, atque ita discedunt in una omnium cessatione castiganda: Ita multitudinis vitia, unius insigni supplicio sunt vel sananda, vel arcenda. *Erasm.*

Vt magis est probanda medicina, quæ vitiosas corporis partes sanat, quàm quæ exurit: Ita melior magistratus, qui cives improbos corrigit, quàm qui tollit è medio. *Id.*

Vide Punitio.

POENITENTIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

POenitentia aboleri peccata indubitanter credimus, & in ultimo vitæ spiritu, si admissorum pœniteat. *August. de Eccles. dogm. cap. 48.*

Melius est modica amaritudo in faucibus, quàm æternum tormentum in visceribus. *Id. de 10. chord.*

In ti-

In tribunal mentis tuæ ascende contrà te; & reum te constitue antè te: Noli te ponere post te, ne Deus te ponat antè te. *Idem in lib. de utilit. agen. pœn.*

Nolite negligere, quod vos prius Dominus peccantes sustinet; Quia quantò diutiùs expectat ut emendetis, tantò gravius iudicabit, si neglexeritis. *Ib.*

Inanis est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat: nihil prosunt lamenta, si replicentur peccata: nihil valet à malis veniam poscere, & mala de novo iterare. *Id. in solil.*

Pœnitentia languores sanat, leprosos curat, & mortuos suscitat: sanitatem auget, gratiam conservat, claudis gressum, aridis copiam, cœcis restituit visum, vitia fugat, virtutes exornat, mentem munit & roborat. *Id. l. de pœn.*

Apud Deum non tàm valet mensura temporis, quàm doloris: non abstinentia tam ciborum, quàm mortificatio vitiorum: propter quod tempora pœnitentiæ pro fide & conservatione pœnitentium abbrevianda præcipiuntur, & pro negligentia protelanda existimantur, quùm pro quibusdam culpis modi pœnitentiæ sunt impositi. *Id. in quod. serm.*

Necessaria est pœnitentia, quæ aut æquet crimina, aut certè excedat. *Id. in quad. Epist.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. Od. 24. lib. 3.

Scelerum si benè pœnitet,
Eradenda cupidinis
Pravi sunt elementa.

Ex Græcis Comicis.

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' αὐτοῖς κρίσις.
Prudentiores pœnitentia efficit.

¶ EXEMPLA SACRA.

POenitentiæ contemptus exempla: Sedechias, 2. *Par* 36. ℣. 13. Sacerdotes & Principes, ℣. 16. Israelitæ, *Ier.* 15. 7. Oseæ, 7. 10. Chorazim & Bethsaida, *Matth.* 11. 20. *Luc.* 12. ℣. 13. altera Iezabel, *Apoc.* 2 ℣. 21. Pœnitentiæ fructus, *Act.* 12. 18. Pœnitentiæ prædicatio in Christi nomine, *Luc.* 24. ℣. 47. Pœnitentiæ prædicatio omnibus oblata, *Act.* 17. ℣. 30. Pœnitentiæ veræ & non fictæ exempla: In Patriarchis, *Gen.* 42. 21. Israelitis, *Exod.* 33. ℣. 4. *Num.* 14. 39. *Iudic.* 2. 4. & 19. 15. *Ier.* 50. 4. Davide, 2. *Sam.* 12. 13. & 24. 10. Iosia, 2. *Reg.* 22. 19. Roboamo cum principibus eius, 2. *Par.* 12. 7. Ezechia, 32. 26. *Esa.* 38. ℣. 1. 2. 3. Manasse, 2 *Par.* 33. ℣. 12. 13. Esdra & populo, 1. *Esdr.* 10. ℣. 1. 2. 3. Iobo, *Iob.* 42. 5. Bethulianis, *Iudit.* 7. 19. Macchabæo & Iudæis, 2. *Macch.* 10. ℣. 25. 26. Ninivitis, *Ion.* 3. ℣. 5. 6. 7. 8. *Matth.* 12. 41. *Luc.* 11. 32. Petro, *Matth.* 26. 75. *Marc.* 14. 71. Muliere peccatrice, *Luc.* 7. 37. Prodigo Filio, 15. ℣. 17. 18. 20. Zachæo, 19. 8. Iudæis, 23. 48. *Act.* 2. 37. Samaritanis Philippo prædicante verbum Dei

reci-

recipientibus & baptizatis, 8.12. Eunucho, ℣.37. Paulo converso, 9.18. & 22.16. & 26.17. &c. Lydda & Saroni, 9.35. Cornelio, 10.1. carceris custode, 16, ℣.33. Corinthiis. 1. Cor. 6. 11. 2. Cor. 7. 9. Pœnitentiæ fictæ & hypocriticæ exempla: Cain, Gen. 4. 13. Pharao, Exod. 9. ℣. 27. & 10, 16. Israelitæ, Deut. 1. ℣. 41. Saul, 1. Sam 15. ℣ 24. Ieroboam, 1. Reg. 13. 6. Achab, 21 ℣. 27. Iudas proditor, Matth. 27. 4. Ananias & Sapphira, Act. 5. 1. &c. Agrippa, 26. 28. Felix, 24. 25. Simon Magus, 8. 13. Elymas, 13. 10. Pœnitentiæ frustrà quæsitæ exemplum: Esau, Gen. 20. 38. Hebr. 12. 17. Pœnitentiam agentes, etiam pœnarum corporalium mitigationem impetrant. Exempla: Abimelech, Gen 20. 1. &c. Maria pœnitentiam agens liberatur à leprâ. Num. 12. 11. Israelitæ pœnitentiam agentes impetrant remedium contrà serpentes ignitos, 21. 7. Pœnitentiam agentibus promittitur liberatio à fame, peste, locusta, morbis, hostibus, captivitate, &c. 1. Reg. 8. 28. &c. 2. Paral. 6. 1. &c. Achab. 2. Reg. 21. ℣. 4. 5. Iosias, 2. Reg. 22. ℣. 19. 20. David, 2. Sam. 24. ℣. 16. 17. 1. Paralip. 21. ℣. 16. 17. Roboam & Principes ejus, 2. Paral. 12. ℣. 7. 8. Ezechias, 32. 26. Vide Ierem. 25. 5. Dan. 4 ℣ 24.

¶ EXEMPLA PROFANA.

SCribit Theophrastus *Platonem* jam ætate provectiorem, quod non congruam terræ sedem universitatis assignasset umbilicum, pœnituisse. *Plut. in quæst. Platon.*

Otho Cæsar pœnitens imperii suscepti, postero die à cæde Galbæ, cum in augurando tempestate orta graviter prolapsus esset, identidem obmurmuravit: τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; Quid me oportebat longis tibiis canere? *Sueton.*

Otho IV. Imp. anathematis fulmine ab Innocentio III. percussus, æmulum nactus est Fridericum II. nunquam postea felix, sub finem vitæ ineffabili contritione compunctus, in arce Hartesburg mansitabat: à Sigfrido Hildeshemensi Episcopo absolutus, in pace quievit: quam absolutionem Honorius Papa ratam habuit. Tanta autem fuisse fertur morituri pœnitudo, ut coquinariis suis juberet collum suum calcaneis premere, & vilissimam Dei creaturam conculcare. *Granzius l. 7. Saxoniæ c 37.*

¶ HIEROGLYPHICA.

CHristiani Theologi *Craticulam Pœnitentiæ signum* posuerunt: non tamen hinc tacitam mentis exulcerationem intelligentes, sed amaritudinem conscientiæ minimè simulatam, manifestissimis verò conspicuam argumentis: Quippe ubi luctu, lacrimis & lamentatione conficimur ob ea, quæ nequiter & improbe patravimus. *Pier Val. l. 34 p. 319. B.*

Sunt etiam qui *Salicem* de torrente, orationis & *Pœnitentiæ* hieroglyphicum esse velint: ex loco Psalmi 137. *In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra. Id. p. 507. C. 52.*

Vide Confessio.

POESIS, POETA.

¶ Sententiae Poeticae.

Horat. in arte Poet.

Vt pictura, poesis erit, quae, si propius stes,
Te capiet magis, & quaedam, si longius abstes.
Haec amat obscurum, volet haec sub luce videri,
Iudicis argutum quae non formidat acumen:
Haec placuit semel: haec decies repetita placebit.

Ovid. lib. 3. de arte amand.

Adde, quod insidiae sacris à vatibus absunt:
Et facit ad mores ars quoque nostra bonos.
Nec nos ambitio, nec nos amor urget habendi:
Contempto colitur lectus & umbra foro.

Ibidem.

Scilicet ingenium placida mollitur ab arte:
Et studio mores convenienter eunt.

Horat. in arte Poetica.

—— Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit aequa potestas.

Ibidem.

Aut prodesse volunt, aut delectare poeta,
Aut simul & jucunda & idonea dicere vitae.

Ibid.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci;
Lectorem delectando, pariterq; monendo.

Ibid.

Ille bonis faveatque, & concilietur amicis:
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudat mensae brevis, ille salubrem
Iustitiam, legesque, & apertis otia portis.
Ille tegat commissa, deosque precetur, & oret:
Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Ovid. lib. 2. de remed. Amor.

Eloquar invitus: teneros ne tange Poetas:
Summoveo dotes impius esse meas.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El 10.

Sunt tamen inter se communia sacra Poetis:
Diversum quamvis quisque sequamur iter.

Horat. de arte Poetic.

Natura fieret laudabile carmen, an arte,
Quaesitum est: ego nec studium sine divite vena,
Nec rude quid prosit video ingenium: alterius sic

Altera

Altera poscit opem, res, & conjurat amicè.

Ovid. lib.3. Amor.11.

Exit in immensum fecunda licentia vatum:
Obligat historica nec sua verba fide.

Ovid. lib 3. de arte amandi.

Quid petitur sacris, nisi tantum fama, Poetis?
Hoc votum nostri summa laboris habet.
Cura ducum fuerant olim regumque poetæ:
Præmiaque antiqui magna tulere chori.
Sanctaque majestas, & erat venerabile nomen
Vatibus, & largæ sæpe dabantur opes.

Horat. de arte Poetica.

Ficta voluptatis causa, sint proxima veris.

Horat. lib.2. Epist. ad August.

Scribimus indocti, doctique poemata passim:
Hic error tamen & levis hæc insania quantas
Virtutes habeat, sic collige, &c.

§ APOPHTHEGMATA.

Accius poeta interrogatus, cur non ageret causas, quum in tragœdiis optimè tractaret argumenta? Quoniam, inquit, in tragœdiis ea dicuntur, quæ ipse volo: in foro adversarii dicerent, quæ minimè vellem. *Erasm. l.8. apoph.*

Lacedæmonius quidam percontanti, quid ipsi videretur Tyrtæus poeta? Bonus, inquit, ad depravandos juvenũ animos. *Plut. in Lacon.*

Pausanias Cleombroti F. interrogatus, cur Tyrtæum poetam Spartæ civem fecisset? Ne quis, inquit, externus dux nobis fuisse videretur. *Plut. in Lacon.*

§ SIMILITUDINES.

Quidam amethystum adhibent in compotationibus adversus ebrietatem: Multò magis in audiendis poetis præcepta sunt adhibenda, ne quid inficiant animum. *Plut. Plin. l.37. c.9.*

Ut in his locis, ubi multæ nascuntur herbæ ad remedium efficaces, in iisdem multæ nascuntur lethales: Sic in poetis multa pestifera. *Plut.*

Ut Simonides dixit stupidiores esse Thessalos, quàm ut à se decipi possent: Ita qui feliciore sunt ingenio, citiùs à poetis corrumpuntur. *Plut.*

Quemadmodum in vite luxuriantibus foliis ac palmitibus sæpè fructus occultantur: Ita in poematibus, figuris luxuriantibus, multa cognitu utilia fallunt adolescentem. *Plut.*

Quemadmodum in iisdem pascuis apis florem sequitur, capra fruticem, sus radicem, quadrupedia fructum: Sic in poetis alius aliud quærit: hic historiam, ille sermonis ornamenta, ille probationes, ille præcepta vivendi. *Plut.*

Quem-

Quemadmodum, juxta Philoxenum, suavissimæ sunt carnes, quæ non sunt carnes: & jucundissimi pisces, qui non sunt pisces: Ita maximè delectat admixta philosophiæ poesis, & poesi admixta philosophia. *Id.*

Vt apis ex amarissimis floribus, & asperrimis spinis mel suavissimum ac lenissimum colligit: Sic ex turpibus ac sceleratis fabulis utcunque decerpi potest aliquid utilitatis. *Id.*

Vt qui subitò è summis tenebris in lucem educitur, magnoperè perturbatur, nisi paulatim lumini assueverit: Sic in poetis prælegendis, philosophorum opiniones inspergendæ animis puerorum; ne postea ad tam diversas doctrinæ rationes perturbentur. *Id.*

Si multi inebrientur vino, non ob id incidendæ vites, ut fecit Lycurgus; sed propiùs admovendi fontes: Ita si multi abutentur poetica, non protinus abjicienda, sed adhibenda cautio, ut fiat salutaris. *Plut.*

Vt mandragora juxta vites nascens, vinum reddit lenius: Ita philosophiæ ratio admota poeticæ, moderatiorem efficit ejus cognitionem. *Plut.*

§ HIEROGLYPHICA.

ÆGyptij Sacerdotes, poesin exoticam (nam de sua sanctius sentiebant) significaturi, *Polypi caput* effingebant: quod quidem esculentis appositum suavissimi saporis, ganeæque jucundissimum esse perhibetur: cæterum horrenda prodigiosaque somnia parere deprehensum est. Persimilem autem huic poeticen esse dictabant, quæ fabulas amatoriasque illecebras sectaretur; ipso quidem dicendi lepore delectabiles, sed bonis moribus & honestiori disciplinæ maximè perniciosas. *Pier. Val. l. 27. pag. 258. D.*

Boni quoque Poetæ symbolum est *Cygnus*. Nam veluti Cygni senio confecti, argutioribus ob gutturis exilitatem organis affectis, suaviorem simul & vocaliorem emittunt vocem: Ita etiam boni Poetæ, quo per ætatem magis profecerunt, scribere itidem solent elegantius & sapientius. *Pier. Val. l. 23. p. 212. D.*

Omnium autem consensu receptum est, per *Apis* hieroglyphicum *Poeticam* intelligere amœnitatem, ut apud Horatium, *Fidis enim manare poetica mella*: &, ut ait doctissimus undecunq; Varro, *Apes causa Musarum esse dicuntur volucres, &c. Id. Pier. l. 26. p. 241. B.*

Vide Carmina.

POPULUS.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

MAximus magister populus. *Cic. 3. Tusc.*

Populus sine comparatione probat, esse melius non sentit: illud, quod est, qualecunque est, probat. *De claris orat.*

Sic

Sic est vulgus: ex veritate pauca, ex opinione multa æstimat. *Pro Rosc.Com.*

Famâ, & multitudinis judicio moventur homines, ut id honestum putent, quòd à plerisque laudetur. 2.*Tusc.*

In imperita multitudine est varietas, & inconstantia; & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio. *Pro domo sua.*

Qui in oculis est multitudinis, tamen illius judicio stare nolit: nec quod illa putat, idem putet pulcherrimum. 2 *Tusc.*

Non comitiis judicat semper populus, sed movetur plerumque gratia, cedit precibus, facit eos, à quibus est maximè, ambitus: denique si judicat, non delectu aliquo, aut sapientia ducitur ad judicandum; sed impetu nonnunquam & quadam etiam temeritate. Non est enim consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia: semperque sapientes ea, quæ populus fecisset, ferenda, non semper laudanda duxerunt. *Pro Planc.*

Nullum fretum, nullus Euripus tot motus, tantas, tàm varias habet agitationes fluctuum, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum. Dies intermissus unus, aut nox interposita, sæpè perturbat omnia: & totam opinionem parva nonnunquam commutat aura rumoris. Sæpè etiam sine ulla aperta causa fit aliud atque existimamus, ut nonnunquam ita factum esse etiam populus admiretur, quasi verò non ipse fecerit. *Pro Muræna.*

Vide Vulgus: Item Respublica.

POTENTIA, POTESTAS.

§ Sententiæ Patrum.

Optandum est itaque, ut potestas non detur, nisi contrà vitium: propter quæ vincenda, potentes nolunt esse homines: & volunt propter vincendos homines: At quid hoc? nisi ut verè victi, falsò vincant: nec sint veritate, sed opinione victores. Hanc igitur potentiam planè optet unusquisque, atque appetat, ut potens sit in seipso, & miro modo adversus seipsum pro seipso. *August.lib.3.de Trin.*

Cogitatio si assidue mentem excoquit, omnem superbiæ tumorem premit; & potestatem acceptam, non honorem, sed onus æstimari facit. *Greg.moral,*

Potestas namque quum habetur, & cogitanda est ad utilitatem & dissimulanda propter timorem: quatenus qui utitur, ut prodesse debeat, posse se nesciat. *Id.ib.*

Tunc solùm potestas benè geritur, quum non amando, sed timendo retinetur: quæ ut ministrari rectè valeat, oportet primùm, ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. *Id.ib.*

Bona est ordine suo potentia, sed cuncta regentis indiget vitâ. *Idem ibid.*

Summum in regibus bonum est, justitiam colere, ac sua unicuique jura servare, & in subjectos non sævire: non sinere, quod potestatis est fieri, sed quod æqum est, custodiri. *Ib. in reg.*

Principatus quem aut seditio extorserit, aut ambitio occupaverit, etiamsi moribus atque actibus non offenderit, in ipsius tamen initii sui exemplo est semper vitiosus: & difficile est, ut bono peragantur exitu, quæ malo inchoata sunt principio. *Leo Papa in quadam Epist.*

§ SENTENTIAE POETICÆ.

Seneca in Agamem. v.57.

O Regnorum magnis fallax
Fortuna bonis, in præcipiti
Dubioque nimis excelsa locas.
Nunquam placidam sceptra quietem,
Certumve sui tenuere diem.
Alia ex aliis cura fatigat,
Vexatque animos nova tempestas, &c.

Lucr. lib. 5. de Nat. rerum.

—— Nunc aurum & purpura curis
Exercent hominum vitam, belloque fatigant.

Ovid. lib. 2. de Metamorph. v. 417.

—— Nulla potentia longa est.

Claud. de sepulchro spec.

Magna repente ruunt: summa cadunt subitò.

Seneca in Troade. v. 334.

Minimum decet libere, cui multum licet.

Ausonius in Cleobuli sententiis.

Quanto plus liceat, tanto libeat minus.

Boëtius Metro 5. lib 3.

Qui se volet esse potentem,
Animos domet ille feroces:
Nec victa libidine colla
Fœdis submittat habenis.
Etenim licet Indica longe
Tellus tua jura tremiscat,
Et serviat ultima Thule:
Tamen atras pellere curas,
Miserasque fugare querelas
Non posse, potentia non est.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 9.

Conspicitur nunquam meliore potentia causa:
Quam quoties vanas non sinit esse preces.

Horat. Oda. 29. lib.3.

—— Ille potens sui
Lætusque deget, cui licet, in diem,
Dixisse, Vixi.

Seneca in Medea. v.430.

Nemo potentes aggredi tutus potest.

Ovid. lib.3. de Trist. El.4.

Usibus edocto si quicquam credis amico:
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi, quantumque potes, prælustria vita:
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam, quamquam soli possunt prodesse potentes:
Non prosunt, potius plurimum obesse solent.
Effugit hybernas demissa antenna procellas:
Lataque plus parvis vela timoris habent.

Horat. lib.1. Epist. 10.

—— Si quid mirabere, pones
Invitus: fuge magna. licet sub paupere tecto
Reges, & regum vita præcurrere amicos.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PRinceps debet esse sermone affabilis, accessu facilis, vultu, quo maximè populos permulcet, amabilis, æquis propensus, iniquis acerbus. Talis, inquit, à tota civitate amatur, defenditur, colitur: hic princeps beneficio suo tutus, nil præsidiis eget: arma, ornamenta animi pro se habet. *Senec. de clementia ad Neronem.*

Regnantibus multò pejus periculum est, quàm his, qui judicantur: Hi enim singulos timent, illi universos. *Id. lib. de moribus.*

Plato cum vidisset Dionysium tyrannum corporis sui custodibus septum: Quid tantum mali, ait, fecisti, ut ita à multis custodiaris? *Id. ib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DIogenes interrogatus, quomodo quis vivere debeat sub potestate? Perinde atque igne utendum esse dicebat: neque nimis propè accedendum, ne exuraris: neque nimium procul, ne rigeas. *Anton. in Meliss. part.2. serm.1. Stob. serm.43.*

Chrysippus rogatus, cur potestatem omnem in Republica adeò fugeret? respondit: Quia, si quis malè rexerit, diis pœnas dabit: sin benè, odio à civibus habetur. *Stob. serm.43.*

Demosthenes audiens quosdam in Repub. evehi cupere, omnium difficilimum esse dixit, ut hi, qui potestatem habent in multos, multis placeant. *Stob.*

Cum Pompejus gravi laboraret invidia propter immodicam potentiam, & ob vulnus fasciâ lineâ tibiam vinctam haberet, dixit

aliquis: Quid refert, ubi gestet diadema, in capite, an in crure? Nam candidum amiculum olim erat insigne regum. *Erasm. lib. 6. apoph.*

C. Cæsar, proferentibus in medium, quod Sylla dictaturam deposuisset, Cæsar perpetuam gereret, quod minimum aberat à tyrannide: respondit Iulius Cæsar: Syllam nescisse literas, eóque Dictaturam deposuisse. *Erasm. 4. apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

UT qui obtuso freno conatur equum domare, excutitur, equo contemnente frenum: Sic qui populum vincere conatur, non satis instructus potentia, ab imperio deturbatur. *Plut.*

Sol cum maximè tollitur in altum, arduus ad polum septentrionalem, tum minimum movetur: Ita quò major est potestas, hoc magis coercenda est animi temeritas. *Plut.*

Vt in malis somniis nonnulla turbat animum ægritudo, sed præterea nihil efficitur: Sic mali, sed impotentes, non admodum lædunt. *Plut.*

Vt accisæ pennæ tempore renascuntur: Ita nisi assiduè premas, renascitur potentia. *Erasm.*

Vt Castoris & Pollucis faces, si solitariæ appareant, dictum est ostentum: sin geminæ, salutare: Ita non oportet potentiam esse sejunctam à sapientia, alioqui pestilentem. *Plin.*

Vt quædam fulmina æs ac ferrum liquefaciunt, ne cera quidem confusa: Ita divina vis, aut regia potestas in obsistentes sævit, mollibus parcit & cedentibus. *Plin.*

Vt bruta fulmina montes feriunt irrito ictu: Ita stulta potentia suas vires, in quod nihil opus est, consumit. *Plin.*

Sicuti nec Ægyptus ob calorem, nec Scythia ob rigorem sentit fulmina: Ita vel ingens potentia, vel extrema fortunæ humilitas, tutum reddit à contumeliis. *Plin.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

M*Arcus Crassus* valebat gratia & metu, verùm metu præcipuè. *Plut in Crasso.*

Nouguardia, metropolis Russiæ, tàm potens fuit, ut proverbio circumferrent cives ejus: Quis potest contrà Deum, & magnam Nouguardiam? *Crantzius lib. 13 Vandaliæ 15.* At eam Ioan. Basilius Moschorum tyrannus sui juris effecit.

Patavium, Venetorum urbs, cunctas ejus regionis excelluit olim. Sub Augusto in ea censi fuere quingenti equestris ordinis viri: antiquis autem annis c. & xx. militum millia misisse constat. *Strab. lib 5.*

¶ HIEROGLYPHICVM.

ÆGyptii sacerdotes *potentiam* cujuspiam, quæ & sociis & amicis omnibus perniciosa esset, per *Aquilæ pennas* significabant. Hujus-

Hujusmodi siquidem ea vis est, ut aliarum avium plumas, si commisceantur, interterere, & quodammodo devorare videantur. *Petr. Val. lib.19. pag.179. B.*

Vide Princeps, Regnum, Rex.

PRÆCEPTOR.

Vide Professor, Doctor.

PRÆDESTINATIO.

Vide Providentia.

PRECES, PRECATIO.

Vide Oratio.

PRINCEPS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Octavia. v.43.

Pulchrum eminere est inter illustres viros;
Consulere patriæ; parcere afflictis; feræ
Cæde abstinere; tempus atq; iræ dare,
Orbi quietem, seculo pacem suo:
Hæc summa virtus; petitur hac cœlum via.

Virgil. lib 6. Æn. v.853.

Parcere subjectis, & debellare superbos.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 9.

Regia (crede mihi) res est, succurrere lapsis.

Idem lib. 1. de Ponto. El. 3.

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox:
Cuique dolet, quoties cogitur esse ferox, &c.

Martial. lib. 8. Epigram. 15.

Principis est virtus maxima, nosse suos.

Claud. de 4. Honorii Cons. v.293.

Sis tamen effectis, nec fastidire minores,
Nec pote præscriptos homini transcendere fines.

Ibidem v.294.

Tu civem, patremque geras, tu consule cunctis,
Non tibi, nec tua te moveant, sed publica vota.

Horatius lib. 1. Epist. 17.

Principibus placuisse viris, non ultima laus est.

Ovid. 8. Fastor.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur.

Cum judex, alios quod monet, ipse facit.

Iuvenalis 8.

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.

Claud. 1. Stil. v. 167.

Scilicet in vulgus manant exempla regentum:
Vtque ducum lituos, sic mores, castra sequuntur.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

MAgnum est, personam in republica tueri principis: qui non animis solùm debet, sed oculis servire civium. *Cic. Philipp.* 8.

Nimis multa audire coguntur, neque aliter facere possunt, quibus tota commissa est Respublica. *Pro Milon.*

Si quis contentione principatus laborat, quæ nulla esse debet, stultissimè facit, si vitiis cum virtute contendit: ut enim cursus cursu, sic in viris fortibus virtus virtute superatur. *Philipp.* 14.

Non tantum mali est peccare principes (quanquam est hoc magnum per seipsum malum) quantum illud, quod permulti etiam imitatores principum existunt. Nam licet videre, quæcunque mutatio morum in principibus extiterit, eandem in populo secutam. Nobilium enim vita, victuque mutato, mores civitatis mutari solent. Nec solùm vitia concipiunt ipsi principes, sed ea infundunt in civitatem: neque solum obsunt, quod illi ipsi corrumpuntur, sed etiam quod corrumpunt, plusque exemplo, quàm peccato nocent. Pauci enim, atque admodum pauci, honore & gloria amplificati, vel corrumpere mores civitatis, vel corrigere possunt. *Cic. 3. de leg.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ALexander interrogatus, qui optimus princeps esset? Qui, inquit, amicos donis retinet, & inimicos beneficiis amicos facit. *Anton. in Meliss. part. 2. serm.*

Anaxilaus rex percontatus à quodam, quem principem Reip. salutarem pronunciaret? respondit: Qui beneficiis se à civibus vinci nequaquam patitur. *Phavorinus.*

Anaxilaus Rhegij princeps interrogatus, quid in principatu felicissimum esset: respondit: Nunquam beneficia conferendo vinci. *Stob. serm.* 46.

Fridericus Imp. tùm demùm salvam Rempub. fore dicebat, si senatores de rebus consultaturi, in vestibulo curiæ simulationem ac dissimulationem deponerent. Sic enim & ipsi rectè consulerent, & judici inter consilia dijudicare non difficile esset. *Æneas Sylv. lib. 3. Comment. de reb. gest. Alphon.*

Idem interrogatus, quinam sibi charissimi essent? Qui, inquit, me non magis, quàm Deum ipsum timent. *Æneas Sylv. l. 4. Comment. in res gestas Alphonsi.*

SIMILITUDINES.

UT qui non consueverunt neque cœnare, neque lavare, nisi ex præscripto medici; ii, nec sanitate fruuntur: Sic qui omnia ad principis judicium refert, reddit eos dominos, plus quam vellet civitas; ut nihil jam nec recte fieri possit, nisi principis arbitrio. *Plut.*

Vt rex mundi magna curat, parva relinquens fortunæ, quemadmodum dicit Euripides: Ita princeps non nisi in gravibus & arduis negotiis exercebitur. *Id.*

Regula primum recta sit oportet, deinde quæ applicentur, corrigat: Ita princeps primum ipse vitiis careat necesse est, deindè aliis leges præscribat. *Id.*

Eryngium herbam si uni capræ in os inseras, cùm ipsa sistitur, tùm omnes consistunt, donec pastor herbam eximat: Ita principis mores mira vi in populum transfunduntur. *Plut.*

Cybindus avis bellum internecinum gerit cum aquila, adeò ut cohærentes sæpenumerò prendantur: Ita fit aliquoties, ut, dum mutuum inter se odium pertinaciter exercent principes, utrique subvertantur, tertio quopiam invadente. *Erasm.*

Vt plures apparêre soles prodigium est: Ita plures esse Monarchas aut principes vel imperatores. *Plin. l. 2. c. 31.*

Vt sol non alius est pauperi, alius diviti, sed omnibus communis: Ita princeps personam spectare non debet, sed rem. *Erasm.*

Sicuti Deus cum nihil non videat, nihil tamen videnti similis est: Ita princeps nihil ignorare debet, multa dissimulare. *Id.*

Vt magi prodigiosa quædam promittunt, iisque promissis vulgus credulum alliciunt: Ita principes maximarum rerum spes ostentant, ut sibi reddant addictos. *Id.*

Quemadmodum vitis, tametsi arbor omnium nobilissima, tamen arundinum, aut vallorum, aut arborum infrugiferarum eget sustentaculis: Ita potentes & eruditi inferiorum egent opera. *Idem.*

Vt vallus aliquoties frondibus suis vitem amplexam strangulat: Iti nonnunquam adminiculi gratia obiter asciti, subvertunt & opprimunt potentiorem. *Id.*

Leo, cunctis formidatum animal, cantum ac cristam galli formidat: Ita summi principes infimorum convicia nonnunquam timere coguntur. *Id.*

Cùm cæteri mortales artem, quam profiteri parant, priùs adhibito studio discant: quantò majori cura principem oportet administrandi rationem perdiscere? Ac cæteræ quidem artes quatuor rebus potissimum constant: Natura, Præceptis, Exemplis, Vsu: in principe lene ac mansuetum ingenium requirit Plato. *Erasm.*

Non licet dormitabundum esse, qui clavo assidet: & in tantis rerum periculis stertit princeps? Nullum mare tàm graves habet

tempestates unquam, quàm omne regnum assidue. Semper itaque principi vigilandum est, ne quid erret, qui non, nisi plurimorum pernicie delinquit. *Idem.*

Magnitudo navis, aut mercium pretia, aut vectorum numerus haud facit elatiorem bonum nauclerum, sed attentiorem. Ita bonus rex quò pluribus imperat, hoc vigilantior esset debet, non insolentior. *Idem.*

Servus servo præstantior, ut habet proverbium, ut dominus domino potior: quod alia sit ars alia præclarior, alia functio aliá melior. At principem in optimo sapientiæ genere oportet præcellere. Ea est ratio rectè administrandi Rempublicam. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

PRincipum & Prælatorum malorum exempla: Aaron, *Exod.* 32. ℣. 21. Filii Israelitarum, *Num.* 25 ℣. 4. Filii Heli, 1. *Sam.* 2. ℣. 12. 22. Ieroboam, 1. *Reg.* 12. ℣. 19. 20. 28 30 Achab, 8. ℣. 18. Manasses, 2. *Par.* 33. ℣. 9. Nabuchodonosor, *Esa.* 14 ℣ 20. Reges Ægypti, 19. ℣. 13. Sobna, 22. ℣. 16 Sedechias, *Ier.* 38. ℣ 5. Pilatus, *Matth.* 27. ℣. 18. 24. *Ioan.* 19. ℣. 13. Principes Sacerdotum, *Act* 4. ℣. 18. Magistratus Templi, 5 ℣. 18. 26. 40. Iudæorum Clerus, 6. ℣. 12. Magistratus Philippensis, 16. ℣. 22. Ananias, 23. ℣. 2. 3. Felix, 24. ℣. 28. Festus, 25. ℣. 9. 12. Principes & Reges in populo Iudaico inaugurandi ritus exempla: In Iosuah, 2. *Num.* 27. ℣. 18. 19. Saule. 1. *Sam.* 10 ℣. 1. 2. Davide, 16. ℣. 11. 12. 13. 2. *Sam.* 2 4. & 5. ℣. 3. Salomone, 2. *Reg.* 1. ℣. 38. 39. Iehu, 2. *Reg.* 9. ℣. 1. 2. 3. *Ioan.* 11. ℣. 10. 11. 12. Ioachaz, 23. ℣. 30.

¶ HIEROGLYPHICA.

ÆGyptii sacerdotes, si *Principem* aut *legislatorem* significare vellent, *Canis* hieroglyphicum cum diademate, sive fascia, vel amiculo faciebant; reliqua corporis facie nuda: proptereà quòd veluti *levisomna canum*, ut Lucretius ait, *fido cum pectore corda*, in Deorum simulacris diligenter observandis detinentur: sic etiam princeps, qui jura sit daturus, Regem, qui anteacto tempore claruerit, nudum contemplari debet, &c. *Pier. Valer. l. 5 pag.* 48. *E.*

Civitatem ab *imbecillo rectam principe* significare qui volunt, ursi caput pingunt: invalidissimum est urso caput, quòd contrà Leoni fortissimum. *Pier. Val. l.* 12 *pag.* 107. *A.*

Vide Potentia, Potestas.

PRINCIPIUM.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. l. 1. de remed. Amor.

Sed tamen est artis tristissima janua nostra,
Et labor est unus, tempora prima pati.

Aspicis

Aspicis ut prensos urant juga prima juvencos?
Ut nova velocem cingula lædat equum?

Terent. in Heaut. 5.5.

—— Hæc dum incipias, gravia sunt,
Dumque ignores: ubi cognoris, facilia.

Horat. lib. 1. Epist. 2.

Dimidium facti, qui cœpit, habet: sapere aude,
Incipe.

Ausonius in Epigram.

Incipe: dimidium facti est cœpisse: superest
Dimidium: rursum hoc incipe, & efficies.

Id. in Monosyl.

Incipe quicquid agas: pro toto est prima operis pars.

Plautus in Persa. 4.1.

Si quam rem accures sobrie aut frugaliter,
Solet illa recte sub manus succedere.
Atque Ædepol firme, ut quisque rem accurat suam,
Sic ei procedit, post principia denique
Si malus aut nequam'st, male res vertunt, quas egit:
Sin autem frugi'st, eveniunt frugaliter.
Hanc rem exorsus sum facete & callide:
Igitur proventuram bene confido mihi.

Lucret. lib 1. de Natur. rerum.

———— Cui nisi prima fides fundata valebit,
Haud erit occultis de rebus quo referentes
Confirmare animos quicquam ratione queamus.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PRincipii nulla est origo. Nam ex principio oriuntur omnia. *Cic. 1. Tuscul. & in Som. Scip.*

Omnium rerum principia parva sunt: sed suis progressionibus usa augentur. *Cic. 5. de Finib.*

Principiis cognitis, multò facilius extrema intelliguntur. *Cic pro Cluent.*

Vide Finis.

PROBITAS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. de faciei medica.

Sufficit, & longum probitas perdurat in ævum:
Perque suos annos hinc bene pendet amor.

Plautus in Trinum. 2.2.

Is probus est, quem nõ pœnitet quam probus sit & frugi bona.

Plautus in Trinummo.

Boni sibi hæc expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriã & gratiam. hoc probis pretium'st: eo mihi magis lubet
Cum probis potius, quam cum improbis vivere vanidicis.

Horat. Satyr. 6. lib. 1.

——— Magnum hoc ego duco,
Quod placui tibi, qui turpi secernis honestum,
Non patre præclaro, sed vita & pectori puro.

¶ APOPHTHEGMATA.

ADolescens quidam cùm venderetur, rogatus à licitatore; eris ne frugi, si fuero mercatus? Etiam si non fueris mercatus, respondit. Ne fortuna quidem servilis docere potuit illum servilia loqui. *Plut. in apoph. Lacon.*

Vide Bonitas & Bonum. Item Pietas, Virtus, Innocentia, Gratitudo, Ingratitudo, Malitia,

PRODIGALITAS.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

PRodigi sunt, qui pecunias profundunt in eas res, quarum memoriam aut brevem, aut nullam sint relicturi omninò. *Cic. 2. Off.*

Largitio fundum non habet. *Ci. 2 Off.*

Multi patrimonia sua effuderunt inconsultè largiendo. *Idem.*

Sequuntur largitionem rapinæ. *Id.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ALphonsus equiti, subinde aliquid flagitanti, sed mox quod acceperat, profundenti: Si pergã, inquit, tibi dare, quæ petis, citius me pauperem effecero, quam te divitem: nam qui tibi donat, nihil aliud quàm aquam infert pertuso dolio. *Panor. de reb. gest. Alphonsi lib. 2.*

Timotheus in Aristophontem prodigum gravissimè invehebatur, inquiens; Cui nihil satis est, eidem etiam nihil turpe. *ÆElian. l. 13. de var. hist.*

Socrates videns quendam facilè omnibus gratificari, nulloque delectu suppeditare: Malè pereas, inquit, qui Gratias virgines, ut scorta, prostituisti. *Stob. serm. 14.*

Diogenes præteriens prodigi cujusdam ædes, inscriptionem habentes: Venales: Facilè, inquit, divinabam fore, ut præ immodica crapula domum evomeres. *Laert. lib. 6.*

¶ SIMILITUDINES.

UT ager ferax, sed quem oporteat multo impendio colere, non multum juvat colonum: Sic homo quæstuosus, sed idem sumptuosus, haud multum reponit hæredi profuturum. *Plin. lib. 18, cap. 5.*

Sorbo folia universa decidunt, cùm cæteris arboribus paulatim id ac-

id accidat: Ita quidam subitò nudantur, aut profundunt, aut genus vitæ commutant, cum sensim id fieri oporteat. *Plin l.16.c.15.*

¶ Exempla Profana.

CVm *Xerxes* exercitum in Græciam traducere pararet (ut auctor est apud Zenodotum Dicæarchus) Græci desperatis rebus, facultates suas absumpserunt, ne multum reliquum fieret, quod hostis tolleret, ita dicentes: Hæc Medus non observavit: Eaque vox in adagium abiit, ubi quis largius impenderet sua, ne venirent in aliorum manus. *Erasm.in Adagiis.*

C.Corn.Sylla, quo corrumperet, & ad transitionem pelliceret aliorum milites, prolixus & profusus fuit in suos. Itaque cum pariter alios ad proditionem, & suos perverteret ad luxuriam, grandi pecunia opus habebat. *Plut in Sylla.*

Narrantur omnium Græcorum prodigentissimi fuisse *Thessali*, & in vestitu, & omni vivendi ratione: quæ etiam causa illis extitit, ut Persas in Græciam allicerent, quum Persæ deliciis hujusmodi invidissent. *Athen.l.12.c.10.& l.14.c.32.*

Asiaticus luxus à multis ubique proclamatur, à quibus omnes lautitiæ & immodici sumptus ad Romanos defluxerunt. *Val. Max. l.2.c.de instit.antiq.*

Ctesippus Chabriæ filius, paterni etiam sepulcri (in quod populus Atheniensis mille drachmas impenderat) lapides prodegit. *Diphilus in Expiantibus.*

Quintus Fabius Fabii Rutilani filius, ob devoratum in luxu patrimonium, Gurges cognominatus est. *Macrob.*

Fabii Allobrogis filius, adeò luxuriosam perditamque egit vitam, majoribusque indignam, ut Pompejus, prætor urbanus, paternis bonis ei interdixerit. *Valerius.*

M.Antonius unius anni spacio CC. talentorum millia ex Asiæ tributis exacta absumpsit. *Plutarchus in Antonio & Sabellicus lib.8.Ennead.6.*

C. Iulii Cæsaris rapacitatem & prodigalitatem Catullus suis insectatus est jambis, sub Mamurræ nomine. *Theat.Zwing.fol.2386.*

Otho Imp. à prima adolescentia prodigus ac procax fuit, adeò ut sæpe flagris castigaretur à patre. Noctu vagabatur invalidum quemque obviorum verberans. *Suet.*

Vide Liberalitas.

PRODITIO.

¶ Sententiæ Poeticæ.

Claud. lib.1. in Ruffinum. v.49.

Eheu! quam brevibus pereunt ingentia fatis!
Imperium tanto quæsitum sanguine, tanto

Serva-

Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quot tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PRoditio celeri pœna vindicanda est. *Val. Max. l. 9.*

Falluntur, qui proditionis præmium spectant. *Quint. Curt. l. 4.*

Major dimicatio est cum perfidia & proditione suorum, quàm cum hostibus. *Liv. l. 2.*

Semel proditori nulla danda est fides. *Id. l. 4.*

Fœdera injustè frangere impium est: sed hostes fallere, non justum est modo & honestum, sed jucundum quoque & lucrosum. *Plut.*

§ APOPHTHEGMATA.

T*Hericyon* Delphis rediens, quùm videret in Isthmo angustias à Philippi copiis occupatas: Malos, inquit, ô Corinthii, portarum custodes vos habet Peloponnesus. *Plut. in Lacon.*

Philippus interrogatus, quos amaret præcipuè, & quos maximè odisset? respondit: Prodituros quidem inprimis amo: eos verò, qui jam prodiderunt, odi maximè. *Stob. serm.* 52.

Agis Archidami F. quùm Ephori ei dicerent, proficiscere, juventutem tecum ducens, ad hujus (proditorem quendam ostendentes) patriam: nam is ipse te perducet in arcem: Et qui convenit, inquit, tot juvenes ei credere, qui patriam prodidit? *Plut. in apoph.*

§ EXEMPLA SACRA.

PRoditionis exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣. 8 Simeon & Levi, 34. ℣. 25. 27. uxor Samsonis & Philisthæa, *Iudic.* 14. ℣. 17. Dalila, 16. ℣ 9. Saul, 1. *Sam.* 18. ℣. 11. 17. 25. Doeg, 22. ℣. 9. viri Ceilæ, 23. ℣. 5. 7. 12. Ziphæi, ℣. 19. & 26. ℣. 1. Ioab, 2. *Sam* 3. ℣. 27. & 20. ℣. 10. Rechab, 4. ℣. 6. David, 11. ℣. 14. 15. Ammon, 13. ℣. 10. 11. Absolom, ℣. 18. & 15. ℣. 7. 10. 11. Zambri, 1. *Reg.* 16. ℣. 10. Servi Ioas, 2. *Reg.* 12. ℣. 20. 2. *Par.* 24. ℣. 25. Phacee, 2. *Reg.* 15. ℣. 25. Sennacherib filii, 19. ℣. 37. Servi Ammon, 21. ℣. 23. 2. *Paral.* 33. ℣. 24. Ismael filius Nathaniæ, 2. *Reg.* 25. ℣. 27. *Ierem.* 41. ℣. 2. 6. 7. Cives Ierosolymitani, 2. *Par.* 25. ℣. 27. Iudæorum hostes, 1. *Esdr.* 4. ℣. 2. *Nehem* 6. ℣. 2. duo Eunuchi, *Esth.* 2. ℣ 21. Davidis hostes, *Psalm.* 35. ℣. 23. & 41. ℣. 10. Hostes Danielis, *Dan.* 6. ℣. 11. 12. Scribæ & Pharisæi, *Matth.* 12. ℣. 10. *Marc.* 3 ℣. 2. *Luc.* 6. ℣. 7. Iudas Iscariotes, *Matth.* 26. ℣. 49. *Marc.* 14. ℣. 45. *Luc.* 22. ℣. 47. 48. *Ioan.* 18. ℣. 5 Iudæi, *Act.* 7. ℣. 52. & 23. ℣. 15. *Vide Doli exempla.* Proditionis pœnæ exempla: Servi Ioas, 2. *Paralip.* 25. ℣. 3. Servi Ammon, 33. ℣. 25. duo Eunuchi regis Assveri, *Esth.* 2. ℣. 22. Iudas proditor, *Matth.* 27. ℣. 5. *Act.* 1. ℣. 18.

§ EXEMPLA PROFANA.

C*Illicon*, cognomentum Achæi Meropis filii, à nutrice Cilissa, patriam Miletum Prienensibus prodidit, cum dux exercitus esset. *Suidas.*

Diogene-

Diognetus Erythræorum dux proditor suorum militum, amore Polycritæ puellæ. *Theat. Zwing. fol.* 3573.

Phryno & Philocrates ambo proditores, alter ob proditionem Athenis exulavit, & ob lenocinium malè audiit: Phryno autem ob prostitutum suum filium, quem ad Philippum Macedonem adduxerat. *Suidas.*

AEneas & Antenor patriam Trojam Græcis, cum illos per portam, quæ equinam habuit effigiem, introduxissent noctu, prodidisse dicuntur rumore incerto. *Sabell. l.7. En.1*

Peloponnesiaco bello, quod inter Athenienses & Spartanos gestum est, Agidi Lacedæmoniorum duci Xenias Eleus Elin ipsam tradere est aggressus. *Pausan. in Achaicis.*

Lasthenes, qui Philippo Macedonum regi Olynthum prodidit, querebatur, se ab illius amicis ut proditorem infamari: Ei Philippus, Macedones, inquit, natura rusticiores sunt ac rudes, & scapham dicunt scapham. *Cælius lib.8 c.3. Antiquarum lectionum.*

Præfectus Brutiorum prodit Q. Fabio Maximo Tarentum. *Theat. Zwing fol.* 3575.

Eurybatum scribit Ephorus Ephesium fuisse, qui acceptam à Crœso pecuniam ad conducendum militem adversus Persas, Cyro tradiderit: Hinc Eurybatos, improbos & proditores dici. *Suidas.*

PROFESSOR, PRÆCEPTOR.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

NUllum munus Reipubl. afferre majus meliusve possumus, quam si doceamus atque erudiamus juventutem, iis præsertim moribus atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnium opibus refrænanda atque coercenda sit. *Cic.3. de Divinat.*

Nulli bonarum artium magistri non beati putandi, quamvis consenuerint vires atque defecerint. *Cato major.*

Pædagogi negligendi non sunt, sed quodam modo colendi. *Lælius.*

Nemo est nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque doctores, cui non locus ille mutus, ubi ipse altus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur. *Cic. pro Planco.*

Iidem erant antiquitus vivendi præceptores atque dicendi. *Cic. 3. de Orat.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmosthenes cuidam sciscitanti, quo tandem modo aliquis sibi præceptor fieri posset? respondit: Si, quæ in aliis reprehendit, in se maximè reprehendat. *Anton. & Max. serm. de admonitione.*

Anti-

Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quot tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PRoditio celeri pœna vindicanda est. *Val. Max. l. 9.*

Falluntur, qui proditionis præmium spectant. *Quint. Curt. l. 5.*

Major dimicatio est cum perfidia & proditione suorum, quàm cum hostibus. *Liv. l. 2.*

Semel proditori nulla danda est fides. *Id. l. 4.*

Fœdera injustè frangere impium est: sed hostes fallere, non justum est modo & honestum, sed jucundum quoque & lucrosum. *Plut.*

§ APOPHTHEGMATA.

THericyon Delphis rediens, quùm videret in Isthmo angustias à Philippi copiis occupatas: Malos, inquit, ó Corinthii, portarum custodes vos habet Peloponnesus. *Plut. in Lacon.*

Philippus interrogatus, quos amaret præcipuè, & quos maximè odisset? respondit: Proditūros quidem inprimis amo: eos verò, qui jam prodiderunt, odi maximè. *Stob. serm. 52.*

Agis Archidami F. quùm Ephori ei dicerent, proficiscere, juventutem tecum ducens, ad hujus (proditorem quendam ostendentes) patriam: nam is ipse te perducet in arcem: Et qui convenit, inquit, tot juvenes ei credere, qui patriam prodidit? *Plut. in apoph.*

§ EXEMPLA SACRA.

PRoditionis exempla: Cain, *Gen.* 4. v. 8 Simeon & Levi, 34. v. 25. 27. uxor Samsonis & Philisthæa, *Iudic.* 14. v. 17. Dalila, 16. v. 9. Saul, 1. *Sam.* 18. v. 11. 17. 25. Doeg, 22. v. 9. viri Ceilæ, 23. v. 5. 7. 12. Ziphæi, v. 19. & 26. v. 1. Ioab, 2. *Sam.* 3. v. 27. & 20. v. 10. Rechab, 4. v. 6. David, 11. v. 14. 15. Ammon, 13. v. 10. 11. Absolom, v. 18. & 15. v. 7. 10. 11. Zambri, 1. *Reg.* 16. v. 10. Servi Ioas, 2. *Reg.* 12. v. 20. 2. *Par.* 24. v. 25. Phacee, 2. *Reg.* 15. v. 25. Sennacherib filii, 19. v. 37. Servi Ammon, 21. v. 23. 2. *Paral.* 33. v. 24. Ismael filius Nathaniæ, 2. *Reg.* 25. v. 27. *Ierem.* 41. v. 2. 6. 7. Cives Ierosolymitani, 2. *Par.* 25. v. 27. Iudæorum hostes, 1. *Esdr.* 4. v. 2. *Nehem.* 6. v. 2. duo Eunuchi, *Esth.* 2. v. 21. Davidis hostes, *Psalm.* 35. v. 23. & 41. v. 10. Hostes Danielis, *Dan.* 6. v. 11. 12. Scribæ & Pharisæi, *Matth.* 12. v. 10. *Marc.* 3. v. 2. *Luc.* 6. v. 7. Iudas Iscariotes, *Matth.* 26. v. 49. *Marc.* 14. v. 45. *Luc.* 22. v. 47. 48. *Ioan.* 18. v. 5. Iudæi, *Act.* 7. v. 52. & 23. v. 15. *Vide Doli exempla.* Proditionis pœnæ exempla: Servi Ioas, 2. *Paralip.* 25. v. 3. Servi Ammon, 33. v. 25. duo Eunuchi regis Assveri, *Esth.* 2. v. 22. Iudas proditor, *Matth.* 27. v. 5. *Act.* 1. v. 18.

§ EXEMPLA PROFANA.

Cllicon, cognomentum Achæi Meropis filii, à nutrice Cilissa, patriam Miletum Prienensibus prodidit, cum dux exercitus esset. *Suidas.*

Diogene-

Diognetus Erythræorum dux proditor suorum militum, amore Polycritæ puellæ. *Theat. Zwing. fol.* 3573.

Phryno & Philocrates ambo proditores, alter ob proditionem Athenis exulavit, & ob lenocinium malè audiit: Phryno autem ob prostitutum suum filium, quem ad Philippum Macedonem adduxerat. *Suidas.*

Æneas & Antenor patriam Trojam Græcis, cum illos per portam, quæ equinam habuit effigiem, introduxissent noctu, prodidisse dicuntur rumore incerto. *Sabell. l. 7. En.* 1

Peloponnesiaco bello, quod inter Athenienses & Spartanos gestum est, Agidi Lacedæmoniorum duci Xenias Eleus Elin ipsam tradere est aggressus. *Pausan. in Achaicis.*

Lasthenes, qui Philippo Macedonum regi Olynthum prodidit, querebatur, se ab illius amicis ut proditorem infamari: Ei Philippus, Macedones, inquit, natura rusticiores sunt ac rudes, & scapham dicunt scapham. *Cælius lib.* 8 *c.* 3. *Antiquarum lectionum.*

Præfectus Brutiorum prodit Q. Fabio Maximo Tarentum. *Theat. Zwing. fol.* 3575.

Eurybatum scribit Ephorus Ephesium fuisse, qui acceptam à Crœso pecuniam ad conducendum militem adversus Persas, Cyro tradiderit: Hinc Eurybatos, improbos & proditores dici. *Suidas.*

PROFESSOR, PRÆCEPTOR.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

NUllum munus Reipubl. afferre majus meliusve possumus, quam si doceamus atque erudiamus juventutem, iis præsertim moribus atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnium opibus refrænanda atque coercenda sit. *Cic.* 3. *de Divinat.*

Nulli bonarum artium magistri non beati putandi, quamvis consenuerint vires atque defecerint. *Cato major.*

Pædagogi negligendi non sunt, sed quodam modo colendi. *Lælius.*

Nemo est nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque doctores, cui non locus ille mutus, ubi ipse altus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur. *Cic. pro Planco.*

Iidem erant antiquitus vivendi præceptores atque dicendi. *Cic.* 3. *de Orat.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmosthenes cuidam sciscitanti, quo tandem modo aliquis sibi præceptor fieri posset? respondit: Si, quæ in aliis reprehendit, in se maximè reprehendat. *Anton. & Max. serm. de admonitione.*

Anti-

Servatum, quod mille ducum peperere labores,
Quot tantis Romana manus contexuit annis,
Proditor unus iners angusto tempore vertit.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

PRoditio celeri pœna vindicanda est. *Val. Max. l.9.*

Falluntur, qui proditionis præmium spectant. *Quint. Curt. l.5.*

Major dimicatio est cum perfidia & proditione suorum, quàm cum hostibus. *Liv. l.2.*

Semel proditori nulla danda est fides. *Id. l.4.*

Fœdera injustè frangere impium est: sed hostes fallere, non justum est modo & honestum, sed jucundum quoque & lucrosum. *Plut.*

§ APOPHTHEGMATA.

THericyon Delphis rediens, quùm videret in Isthmo angustias à Philippi copiis occupatas: Malos, inquit, ô Corinthii, portarum custodes vos habet Peloponnesus. *Plut. in Lacon.*

Philippus interrogatus, quos amaret præcipuè, & quos maximè odisset? respondit: Prodituros quidem inprimis amo: eos verò, qui jam prodiderunt, odi maximè. *Stob. serm.* 52.

Agis Archidami F. quùm Ephori ei dicerent, proficiscere, juventutem tecum ducens, ad hujus (proditorem quendam ostendentes) patriam: nam is ipse te perducet in arcem: Et qui convenit, inquit, tot juvenes ei credere, qui patriam prodidit? *Plut. in apoph.*

§ EXEMPLA SACRA.

PRoditionis exempla: Cain, *Gen.* 4. v.8 Simeon & Levi, 34. v. 25. 27. uxor Samsonis & Philisthæa, *Iudic.* 14. v. 17. Dalila, 16. v. 9. Saul, 1. *Sam.* 18. v. 11. 17. 25. Doeg, 22. v. 9. viri Ceilæ, 23. v. 5. 7. 12. Ziphæi, v. 19. & 26. v. 1. Ioab, 2. *Sam.* 3. v. 27. & 20. v. 10. Rechab, 4. v. 6. David, 11. v. 14. 15. Ammon, 13. v. 10. 11. Absolom, v. 18. & 15. v. 7. 10. 11. Zambri, 1. *Reg.* 16. v. 10. Servi Ioas, 2. *Reg.* 12. v. 20. 2. *Par.* 24. v. 25. Phacee, 2. *Reg.* 15. v. 25. Sennacherib filii, 19. v. 37. Servi Ammon, 21. v. 23. 2. *Paral.* 33. v. 24. Ismael filius Nathaniæ, 2. *Reg.* 25. v. 27. *Ierem.* 41. v. 2. 6. 7. Cives Ierosolymitani, 2. *Par.* 25. v. 27. Iudæorum hostes, 1. *Esdr.* 4. v. 2. *Nehem.* 6. v. 2. duo Eunuchi, *Esth.* 2. v. 21. Davidis hostes. *Psalm.* 35. v. 23. & 41. v. 10. Hostes Danielis, *Dan.* 6. v. 11. 12. Scribæ & Pharisæi, *Matth.* 12. v. 10. *Marc.* 3. v. 2. *Luc.* 6. v. 7. Iudas Iscariotes, *Matth.* 26. v. 49. *Marc.* 14. v. 45. *Luc.* 22. v. 47. 48. *Ioan.* 18. v. 5. Iudæi, *Act.* 7. v. 52. & 23. v. 15. *Vide Doli exempla.* Proditionis pœnæ exempla: Servi Ioas, 2. *Paralip.* 25. v. 3. Servi Ammon, 33. v. 25. duo Eunuchi regis Assveri, *Esth.* 2. v. 22. Iudas proditor, *Matth.* 27. v. 5. *Act.* 1. v. 18.

§ EXEMPLA PROFANA.

C*Illicon*, cognomentum Achæi Meropis filii, à nutrice Cilissa, patriam Miletum Prienensibus prodidit, cum dux exercitus esset. *Suidas.*

Diogene-

Diognetus Erythræorum dux proditor suorum militum, amore Polycritæ puellæ. *Theat. Zwing. fol.* 3573.

Phryno & Philocrates ambo proditores, alter ob proditionem Athenis exulavit, & ob lenocinium malè audiit: Phryno autem ob prostitutum suum filium, quem ad Philippum Macedonem adduxerat. *Suidas.*

Æneas & Antenor patriam Trojam Græcis; cum illos per portam, quæ equinam habuit effigiem, introduxissent noctu, prodidisse dicuntur rumore incerto. *Sabell. l. 7. En. 1*

Peloponnesiaco bello, quod inter Athenienses & Spartanos gestum est, Agidi Lacedæmoniorum duci Xenias Eleus Elin ipsam tradere est aggressus. *Pausan. in Achaicis.*

Lasthenes, qui Philippo Macedonum regi Olynthum prodidit, querebatur, se ab illius amicis ut proditorem infamari: Ei Philippus, Macedones, inquit, natura rusticiores sunt ac rudes, & scapham dicunt scapham. *Cælius lib. 8 c. 3. Antiquarum lectionum.*

Præfectus Brutiorum prodit Q. Fabio Maximo Tarentum. *Theat. Zwing fol.* 3575.

Eurybatum scribit Ephorus Ephesium fuisse, qui acceptam à Crœso pecuniam ad conducendum militem adversus Persas, Cyro tradiderit: Hinc Eurybatos, improbos & proditores dici. *Suidas.*

PROFESSOR, PRÆCEPTOR.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

NVllum munus Reipubl. afferre majus meliusve possumus, quam si doceamus atque erudiamus juventutem, iis præsertim moribus atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnium opibus refrænanda atque coercenda sit. *Cic. 3. de Divinat.*

Nulli bonarum artium magistri non beati putandi, quamvis consenuerint vires atque defecerint. *Cato major.*

Pædagogi negligendi non sunt, sed quodam modo colendi. *Lælius.*

Nemo est nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque doctores, cui non locus ille mutus, ubi ipse altus aut doctus est, cum grata recordatione in mente versetur. *Cic. pro Planco.*

Iidem erant antiquitus vivendi præceptores atque dicendi. *Cic. 3. de Orat.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmosthenes cuidam sciscitanti, quo tandem modo aliquis sibi præceptor fieri posset? respondit: Si, quæ in aliis reprehendit, in se maximè reprehendat. *Anton. & Max. serm. de admonitione.*

Anti-

Antisthenes rogatus, cur esset in discipulos tàm severus? Et medici, inquit, ægrotos suos simili modo objurgant. *Laer. l.6.c.1.*

Cùm *Agasicli* Lacedæmoniorum regi diceret quidam, admirari se, quod, cum esset avidus discendi, non adjungeret sibi Philophanem sophistam? regali prorsùs indole respondit: Eorum volo esse discipulus, quorum sum & filius. *Eras. ex Plut. in Lac.*

Lacon quidam pædagogus, pueri cura suscepta, cùm interrogaretur, quid esset illum docturus? Efficiam, inquit, ut honestis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad veram felicitatem, quàm amare virtutem propter se, odisse vitium propter se. *Plut. in Lacon.*

Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilitatis pueris adhibiti pædagogi? Efficiunt, inquit, ut quæ sunt honesta, eadem pueris fiant etiam jucunda. *Plut. in Lac.*

Alexander Aristotelem, cui puer formandus fuerat traditus, summa veneratione prosequebatur, dicens, se illi non minus quàm patri debere; quod à patre vivendi, à præceptore benè vivendi initium accepisset. *Plut. in ejus Vita.*

Diogenes puerum conspiciens indecorè se gerentem, pædagogum illius baculo percussit, dicens: Cur sic instituis? *Aphthonius & Priscianus.*

Alcibiades ludum literarum ingressus, poposcit *Iliadem Homeri*: cumque ludimagister negasset sibi esse quicquam Homeri, impegit illi pugnum, & abiit: Declarans, impudenter eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu. *Eras. l. 5. apoph. ex Plut. apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

UT quidam crebris diverticulis viam brevem reddunt longam: Sic nonnulli docentem crebris quæstiunculis nihil ad rem pertinentibus interpellantes, perpetuam interrumpunt doctrinam. *Plutarch.*

Vt pulli involucres semper hiantes pendent de ore alieno: Sic quidam molesti sunt docenti, quod necessarium sit eis omnia mansa in os inserere, nihilque tradant sibi ipsi. *Id.*

Vt non satis est soli bonitas, nisi accedat & cultor idoneus, & semina: Ita non sufficit ingenii felicitas, nisi accedat doctor & institutor egregius, & præcepta idonea. *Id.*

Vt sacrificiis honorem habet civitas, quod commune omnium bonum à Diis petant: Ita multò magis honorandus principis præceptor bonus, qui talem fingit, ut omnibus sit utilis futurus. *Idem.*

Vt agricolæ vallos apponunt arbusculis, quò rectè crescant: Ita qui instituit, addit monita & præcepta ingeniis salubria, ne divaricent in vitia. *Id.*

Vt maximi medici minores quoque morbos optimè sanant: Ita doctissimi præceptores & minima optimè docent. *Erasm.*

Vt boni agricolæ est nosse terram, quam colit; Ita præceptor diligens inprimis studeat cujusque indolem & ingenium cognosceret neque enim eadem omnibus adhibenda, *Id.*

Vide Doctor, Doctrina.

PROMISSIO.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

QVid honestius, rem negare, aut longos terminos dare? Terminum termino addere, negandi est hoc tempus, calliditas negandi. *Cassiod. in quadam Epist.*

Timeo ne in nostra promissione illud vulgare proverbium locum habeat, dum, herba crescit, equus moritur; & dum fugans canis mingit, fugiens lupus evadit: Dubitatur enim, an sit beneficium, cujus dilatio cruciat expectantem? *Petr. Chrysost. in quadam Epist.*

Sunt qui plura promittunt, & pauca reddunt; & eos quibus mentiendo promittunt, inimicos sibi faciunt. *Idem gloss. super Eccles. 22.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 1. de arte Amandi.

Pollicitis dives quilibet esse potest.

Horatius lib. 2. Epist. ad Florum.

Multa fidem promissa levant, ubi plenius æquo
Laudat venales, qui vult extrudere, merces.

Terent. in Andria. 4. 1.

—— Id genus est hominum pessimum,
In denegando modo quis pudor est paululum:
Post ubi jam tempus est promissa perfici,
Tum coacti necessario se aperiunt, & timent;
Et tamen res cogit eos denegare. ibi
Tum impudentissima eorum oratio est:
Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? Heus
Proximus sum egomet mihi. Attamen ubi fides,
Si roges, nihil pudet: hic, ubi opus est,
Non verentur: illic, ubi nihil est, ibi verentur.

Ovid. Epist. 6.

Mobilis Æsonide, vernaque incertior aura,
Cur tua pollicitis pondere verba carent?

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

PActa semper & promissa servanda sunt, quæ nec vi, nec dolo malo facta sunt: illa servanda non sunt, quæ non sunt iis ipsis utilia, quibus illa promiseris. *Cic. 3. Offic.*

Illis

Illis promissis standum non est, quæ coactus quis metu, aut deceptus dolo promiserit. *Cic.1.Offic.*

Promissa non sunt servanda iis, quibus promiseris, inutilia si sint; nec si tibi plus noceant, quàm illi prosint, cui promiseris. *Cic. 1.Offic.*

Scelerum promissio, & iis, qui expectant, perniciosa est, & iis, qui promittunt. *Cic.Philipp.*8.

Semper in fide, quid senseris, non quid dixeris, cogitandum est. *Cic.1.Offic.*

Quod affirmatè, quasi Deo teste promiseris, id tenendum est. *Cic.3.Offic.*

Quod ex animi tui sententia juraveris, id non facere, perjurium est. *Idem ibid.*

Quod ita juratum est, ut mens conciperet fieri oportere, id servandum est: quod aliter, id si non feceris, nullum perjurium est. 3. *Offic.*

¶ APOPHTHEGMATA.

AGesilaus quum inducias per tres menses pactas Tissaphernes non servasset, oratores ad eum misit, qui agerent gratias illi, quod promisso non servato, Deos sibi hostes reddidisset. *Plut.*

Eundem quum quidam urgeret improbe postulando, ut promissum præstaret, atque hoc ipsum crebro repeteret: Rectè sanè, inquit: Si quidem justum est, quod petis, promisi; sin minus, dixi, & non promisi. *Plut.in Lacon.*

Phocion dicere solebat, non magna quidem hominibus promittenda, sed magna facienda esse. Verùm ejus dictum invertunt hodiè, qui aureos montes ac Crœsi opes pollicentur hominibus, cum ne gry quidem præstent. *Stob.serm.de Prudentia.*

Idem. Quum *Leosthenes* civitatem Atheniensium ad bellum pepulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectam; *Phocion* illius verba dicebat esse Cupressis similia, quæ sublimes quùm sint ac pulchræ, fructum non habent. *Plut.in apoph.*

Vide Fides.

PRONUNCIATIO.

¶ APOPHTHEGMATA.

T*Heocritus* ad Grammaticum quendam ludimagistrum malè pronunciantem accedens, rogavit: Qui fit, quod Geometriam non doceas? Is quùm respondisset: Quoniam ignoro: Quid tum? dixit: Nam legere etiam nescis. *Stob.serm.de imprudentia.*

Demosthenes cuidam percontanti, quid esset in eloquentia præci-

præcipuum? respondit, actio. Roganti, quid proximum? respondit, actio. Roganti, quid tertium? nihil aliud respondit, quàm Actio: Tantum tribuens pronunciationi, ut in ea totum situm existimaret. *Eras. lib. 4 apoph. ex Quintil.*

Pausanias Sophista, quoniam more suæ gentis crassa lingua sonabat, confundens consonantes, breves producens, productas corripiens, vulgò dictus est coquus, qui pretiosa obsonia malè condiret. *Philost. in sophist. & Volat. l. 18. Vrban. comment.*

C. Cæsaris dictum celebratur, quòd prætextatus adhuc deprompsisse fertur in quendam modulatius orantem: Si legis, cantas: Si cantas, malè cantas. *Erasm. lib. 8. apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

Sicuti picis mirum est studium imitandi verba hominis, adeò ut in conatu nonnunquam emoriantur: Ita nonnullis dulce ediscere preculas & psalmos, eosque subinde sonare, cum non intelligant. *Erasm.*

Taurus avis cùm sit pusillus, tamen boum vocem imitatur: Ita nonnulli cùm re sint exigui, tamen loquuntur reges ac satrapas. *Id.*

Bona fabula aliquando exsibilatur, vitio histrionis malè agentis: Ita bona oratio displicet, si quis parum aptam referat. *Id.*

Vt eodem halitu, sed aliter emisso, calefacimus ac refrigeramus: Ita eadem oratione aliter pronunciata movebitur affectus, aut frigebit. *Id.*

Qui nimium incitatus fertur, non ubi vult sistit sese, sed longiùs effertur, quàm velit: Sic nimia in dicendo celeritas temere rapitur. *Senec.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Stentoris meminit *Homerus Iliad.* 5. v. 785. eique ferream, hoc est, invictam attribuit vocem:

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ,
Ὃς τόσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. *Eras. in Adagiis.*

Thrasybulus dux classis, superavit vocis magnitudine omnes Athenienses sua tempestate. Hic auctor fuit, ut militari suffragio Alcibiades ab exilio revocaretur. *Sab. l. 8. Enn. 3.*

Basilius Magnus Cæsariensis Episcopus, debili & exili voce fuit, atque difficili. Sed ad extremum, priusquam expiraret, vocalior est factus: & cygnorum instar cum verbis obdormivit veritatis, *ut Nazian in orat. de Basilio testatur.*

Carolus Magnus voce quidem virili & clara fuit, sed quæ corporis formæ seu proceritati non responderet. *Crantzius lib. 2. Saxonia cap. 6.*

Pescennium Nigrum Imp. legimus voce adeò fuisse canora, ut in campo loquens, per mille passus audiretur, ni obniteretur ventus. *Cœlius lib. 19 cap. 12. A. L.*

Erico II. Danorum regi robustissimo & admodum procero vox tam sonora fuit, ut in actionibus non solum à præsentibus sed etiam à remotissimis liquido exaudiretur. *Saxo.lib.12.*

Demosthenes, quia blæsus erat, in exprimendo ρ literam multum laborasse dicitur, pro qua λ proferebat. *Alexander lib. 6. cap.14.*

T. Manlius Torquatus ob ingenii & linguæ tarditatem à patre rus relegatus est. *Liv.lib.9.Dec.1.Val.Max.lib.6.c.9.*

Michael Balbus Imp. adeò in literis componendis tardus erat, & syllabis conficiendis, ut librum alius facilius perlegeret, quam ipse sui nominis elementa recenseret. *Cedrenus.*

Ludovicus III Caroli Calvi, ex Hirmentrude filius, quod impeditioris & tardioris linguæ esset, Balbus est cognominatus. *Cuspinianus.*

PROSPERITAS.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

NEmo frangitur adversorum molestia, qui prosperorum delectatione non capitur. *Aug.de verb.Dom.lib.2.*

Nemo gratuletur homini, qui prosperatur in vita sua: cujus peccatis deest ultor, & adest laudator. Major hîc ira Domini est: irritavit enim Dominum peccator, ut ista patiatur, id est, ut correctionis flagella non patiatur. *Idem in Psal.7.*

Magnæ virtutis est, cum felicitate luctari, ne illiciat, ne corrumpat, ne ipsa subvertat felicitas: magnæ, inquam, virtutis cum felicitate luctari: magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci. *Idem de verb.dom.cap.13.*

Ideo Deus felicitatibus terrenis amaritudines miscet, ut illa quæratur felicitas, cujus dulcedo non est fallax. *Idem super Matth. serm 36.*

Prospera hujus mundi asperitatem habent veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem. *Idem Epist.36.*

Nulla res longa mortalium, omnisque felicitas seculi, dùm tenetur, amittitur: quum enim tribulationis tempus advenerit, omne, quod præteritum est, nihil adjuvat sustinentem. *Idem super Esa.lib.7.*

Difficile, imò impossibile est, ut præsentibus & futuris quis fruatur bonis; ut hîc ventrem & ibi mentem impleat; ut ad delicias transeat, & in utroque seculo primus sit; ut in terra, & in cœlo appareat gloriosus. *Idem in epist.*

Quum quis positus in prosperitate diligitur, incertum est, utrum prospe-

osperitas, an persona diligatur? Amissio autem felicitatis interro- t vim dilectionis: nec prosperitas quippe amicum indicat, nec ad- rsitas inimicum celat. *Gregor. in moral.*

Iustis amplius placet ex adversitate mala perpeti, quàm ex pro- eritate terrenæ dispensationis curâ fatigari. *Idem ibid.*

Præferendus ille, & magnus est, cui inter prospera saltem risus decentior, aut sermo insolentior, aut immoderatior cura vestis l corporis non irrepsit. *Bern. l. 2. de consi.*

Quid profuit illis superbia? quid divitiarum jactantia? mundi po- ntia? vana voluptas? brevis lætitia? magna familia? mala concu- scentia pôst voluptatem? ubi jocus? ubi risus? ubi jactantia? ubi ogantia? Heu de tanta lætitia, quanta tristitia! *Idem ibid.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 1. de Trist. 4.

Dùm juvat & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt: nec noscitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.

Id. 1. Trist. 8.

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Ausonius in Pittaci sententiis.

Paucos amicos rebus adversis proba.

Verg. lib. 10. Æneid.

Nescia mens hominum fati sortisq; futura,
Et servare modum rebus sublata secundis.

Ovid. lib. 1. de arte Amandi.

Mens erit apta capi tunc, cum lætissima rerum,
Vt seges in pingui luxuriabit humo.
Pectora dùm gaudent, nec sunt astricta dolore,
Ipsa patent: blanda tùm subit arte Venus.
Tum cùm tristis erat, defensa est Ilion armis:
Militibus gravidum læta recepit equum.

Idem lib. 2. de arte Amandi.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis:
Nec facile est aquâ commoda mente pati.

Senec. in Oedipo. v. 694.

Res secunda non habent unquam modum.

Idem in Troade. v. 299.

O tumide, rerum dum secundarum status
Extollit animos! timide, cum increpuit metus.

Idem in Agamem. v. 250.

——— Prospera animos efferunt.

Silius Ital. lib. 1. Bel. Pun.

Heu cæcæ mentes, tumefactaque corda secundis!

Id. lib. 7. Bel. Pun.

Arrecta spes Sidonia, fervetque secundis
Fortuna juvenis.

Statius lib. 12. Thebaid.

Ignota tantum felicibus ara.

Seneca in Thyest. v. 613.

Nemo confidat nimium secundis;
Nemo desperet meliora lapsis,
Miscet hæc illis, prohibetque Clotho
Stare fortunam: rotat omne fatum.

Ausonius in Periandri sentent.

Si fortuna juvat, caveto tolli:
Si fortuna tonat, caveto mergi.

Terent. in Phorm. 2. 1.

Omnes, cùm secundæ res sunt maxumè, tùm maxumè
Meditari secum oportet, quo pacto adversam ærumnam ferant.

Ovid. lib. 4. Pont. El. 3.

Tu quoque fac timeas, & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

Horat. lib. 1. Epist. 10.

Quem res plus nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

CÆtera exempla fortunæ variantis innumera: etenim quæ facit magna gaudia, nisi ex malis? aut quæ mala immensa, nisi ex ingentibus gaudiis? Nulla est profecto solida felicitas, quam contumelia ulla vitæ rumpit. *Plin l. 7. hist.*

Res est inquieta felicitas, ipsa se exagitat: movet cerebrum: non uno genere alios in aliud irritat: hos in potentiam, alios in luxuriam, hos inflat, hos mollit & totos resolvit. *Sen. Epist. 7.*

Neminem eò fortuna provexit, ut non tantum minaretur illi, quantum promiserat. *Id. Epist. 24.*

Ludit de suis fortuna muneribus, & quæ dedit aufert: quæ abstulit, reddit: nec unquam tutius est illam experiri, quàm quum locum injuriæ non habet. *Id. l. 5. declam.*

Lætiores relinquit, quos nunquam fortuna respexit, quàm quos deseruit. Noli huic tranquillitati confidere: in momento mare evertitur: eodem die, quo ibi luserant navigia, sorbentur. *Id. lib. de tranquillit. anim.*

Minus diligenda sunt prospera, quæ à desperatione sumunt principium. *Ibid.*

¶ APOPHTHEGMA.

Socrates sciscitatus, quid bonis viris molestum esset? respondit, malorum prosperitas. *Ant.* & *Max. serm. de fortuna bona & mala.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

Prosperitas superbiæ occasio. *Rom.* 2. ℣. 4. Exempla: Israelitæ, *Deut.* 32. ℣. 15. Prosperitas Christi tempore, *Mich.* 4. ℣. 4. Prosperitas mala, *Prov.* 30. ℣. 9. *Ierem.* 5. ℣. 7. *Ezech.* 16. ℣. 49. *Osea*, 13. ℣. 6. Prosperitatis temporalis abusus, exempla: Israelitæ, *Deut.* 32. ℣. 15. Gedeon, cum parvus esset homo, & in area frumentum excuteret, bonus fuit, Angelusque Domini visitavit eum, *Iudic.* 6. 12. post obtentam autem & peractam victoriam prospera fortuna abusus est: Fecit enim ex inauribus aureis Ephod, & posuit illud in civitate sua Ephra, fornicatusque est omnis Israel in eo, & factum est Gedeoni & omni ejus domui in ruinam. *Iud.* 8. ℣. 13. 14. David post bella multa, & victorias multas, remanens quietus in Ierusalem, committit adulterium, 2 *Sam.* 11 ℣. 4. Post adulterium etiam homicidium, ℣. 15. Occasione multitudinis subditorum in superbiam effertur, & populum numerandum curavit, 24. ℣. 1. 2. Salomon, 1. *Reg.* 10. ℣. 26. 27. & 11. ℣. 1. 2. 4. Ieroboam, antequam consequeretur dominium super decem Tribus, non legitur fuisse malus, sed post fecit vitulos aureos, &c. 1. *Reg.* 12. ℣. 20. 28. Amasias postquam debellavit Edom, elevatum est cor ejus, & voluit contra Ioas Regem Israel pugnare, 24. ℣. 7. 8 9. & Roboam, 2. *Par.* 12. ℣. 13. 14. Ozias, 26. ℣. 16. 17. Manasses, 33. ℣. 9. Iudæi illi, *Nehem.* 4. ℣. 25. 26. Nabuchodonosor. *Dan.* 4. ℣. 21. Filii Zan..., 1. *Macch.* 9. ℣. 37. 40. 41. Adolescens quidam, *Matth.* 19. ℣. 22. Dives stolidus, *Luc.* 12. ℣. 16. 17. 18. 19. Villæ emtor, 14. ℣. 18. 19. Dives epulo, 16. ℣. 19. Herodes, *Act.* 12. ℣. 21. 22. Divites hujus seculi, 1. *Tim.* 6. ℣. 17. Prosperitas multos habet amicos: Exempla: Tobiæ amici, *Tob.* 11. ℣. 20. 21. Fratres, sorores, & amici Iob, *Iob* 42. ℣. 10. 11. 12.

Vide Beatitudo, Felicitas, Fortuna.

PROVIDENTIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Nubes latibulum ejus, nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat. *Iob.* 22.

Quis præparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eò quòd non habeant cibos? *Ibid. c.* 39.

Dominus regit me, & nihil mihi deerit. *Psal.* 22.

Homines & jumenta salvabis Domine. *Ib.* 35.

Quoniam pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter cura est illi de omnibus. *Sapient.* 6.

In manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia. *Ibid.* 7.

Attingit ergò à fine usque ad finem fortiter, & disponit omn
suaviter. *Ibid.*8.

Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ feci
*Ibid.*11.

Tua autem, Pater, providentia ab initio cuncta gubernat. *S
pient.*14.

Nihil in terra sine causa fit. *Iob.*5.

Sed omnia in mensura & numero & pondere disposuisti. *S
pient.*11.

Ecce, Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in
gislatoribus. *Iob.*36.

Non enim est alius Deus, quàm tu, cui cura est de omnibus,
ostendas, quoniam non injustè judicas judicium. *Sap.*12.

Cùm ergò sis justus, justè omnia disponis. Virtus enim tua
stitiæ initium est. *Ibid.*

Nunquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea: aut
altabitur serra contra eum, à quo trahitur? Quomodo si eleve
virga contra elevantem se, & exaltetur baculus, qui utique lign
est. *Esa.*10.

Nonne duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet su
terram sine Patre vestro? Vestri autem & capilli capitis omnes n
merati sunt. *Matth.*10.

In ipso enim vivimus & movemur & sumus. *Actor.*17.

Omnem solicitudinem vestram projicientes in eum, quoni
ipsi cura est de vobis. 1.*Petr.*3.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

PRædestinatio est divinæ voluntatis per gratiam electio. *August*
lib.de prædest.sanctorum.

Sicut tu memoriâ tuâ non cogis facta esse, quæ præterieru
Sic Deus præscientiâ suâ non cogit facienda, quæ sunt futura. *Id*
*lib.*3.*de lib.arbitr.*

Prædestinatio ita certus est numerus, ut nec addatur eis quisqua
nec minuatur ex eis. Tene ergo, quod habes, ne alius accipiat co
nam tuam. Si enim alius non accepturus, nisi iste perdiderit, cer
est numerus. *Idem de prædest. sanctorum.*

Prædestinatio Dei multis est causa standi; nemini est causa lab
di. *Idem ibid.*

Sicut tu quædam, quæ fecisti, meministi: nec tamen, quæ mem
nisti, omnia fecisti: Ita Deus omnia, quorum ipse est auctor, præs
nec tamen omnium, quæ præscit, ipse auctor est: Quorum aut
non est malus auctor, justus est ultor. *Idem lib de arbitr.*

Præscientia est unamquamque rem antè, quàm veniat, vide
& id, quod futurum est, priusquàm præsens sit, prævidere. *Greg*
in dial.

Præd

Prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo dispoſita, ut ad hoc ecti ex labore perveniant: quatenus postulando mereatur accipe-, quod eis omnipotens DEVS ante ſecula diſpoſuit donare. *Gregor. in dial.*

Præfixi dies ſingulis ab æterna DEI præſentia nec augeri poſſunt, c minui: niſi contingat, ut ita præſciantur, ut aut optimis ope-bus longiores fiant, aut peſſimis breviores. *Idem in moral.*

Providentia DEI ita nomina diſpoſuit, quod nihil otioſum manſit. Malitiam non fecit, cùm tamen ab aliis inventam ohibere poſſit, non prohibet. Si enim malitia non eſſet tus contrarium non haberet, nec clareſceret, nec examina- fieret: non probata verò, nec examinata virtus eſſet. *Orig. ſu-r Num. 22.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Virgil. Eclog 8. v. 35.

Nec curare Deûm credis mortalia quenquam.

Seneca in Hippol. v. 439.

Quem fata cogunt, ille cum venia eſt miſer.

Seneca in Oedipo. v. 125.

Labimur ſævo rapiente fato.

Lucanus 2.

Sed quò fata trahunt, virtus ſecura ſequetur.

Tibull. 1. 7.

Hunc cecinere diem Parcæ, fatalia nentes
Stamina, non ulli diſſoluenda Deo.

Virgil. lib. 10. Æn. v. 467.

Stat ſua cuique dies, breve & irreparabile tempus
Omnibus eſt vita: Sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.

Ibidem, v. 500.

Neſcia mens hominum fati, ſortiſq; futuræ,
Et ſervare modum, rebus ſublata ſecundis.

Iuvenalis Satyr. 9.

Fata regunt homines: fatum eſt in partibus illis,
Quas ſinus abſcondit.

Plautus.

Inſtabilis eſt ſors rerum: pro libidine fata agunt homines.

Manil. 4. Aſtronom.

Fata regunt orbem: certa ſtant omnia lege:
Longaque per certos ſignantur tempora curſus:
Naſcentes morimur, finiſq; ab origine pendet.

Virgil. lib. 6. Æneid. v. 376.

Deſine fata Deûm flecti ſperare precando.

Senec. Octav. v.911.

Regitur fatis mortale genus.
Nec sibi quidquam spondere potest
Firmum & stabile: per quæ casus
Volvitur varios semper nobis
Metuenda dies.

Stat. 5. Sylv. 1.

——— *Heu durus Fati tenor! est ne quod illi*
Non liceat?

Ex Græcis Comicis.

Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πάντα δουλοῦται ταχύ.
Sibi cuncta subigit protinus necessitas.
Ὑπὸ τῆς ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.
Ad multa cogit nos necessitas mala.
Τρία γάρ ἐστι δεσποτὰ,
Δι᾽ ὧν ἅπαντα γίγνεται· ἢ κατὰ νόμους,
Ἢ ταῖς ἀνάγκαις, ἤγε τρίτον ἔθει τινί.
Ad res agendas his tribus compellimur:
Necessitate, lege, consuetudine.

§ APOPHTHEGMATA.

THales interrogatus, quid in tota rerum natura esset robustissimum? respondit: Fatum: cuncta enim superat. *Laert. l.1.c.1.*

Atis Cræsi F. natura mutus, captum Susis patrem cùm Cyrus conficere vellet, vocem tùm primùm emisit: Parce patri meo: Cyre: Et te hominem esse vel casib⁹ disce nostris! *Ex Solino recitat Brus. l.4.c.26.*

Thales interrogatus, quid esset in tota rerum natura robustissimum? respondit: Necessitas: Superat enim omnia. *Laert. l.1.c.1.*

Archytas cum Eratosthenis Mercurium legisset, hunc versum protulit: Necessitas omnia docuit: Quid enim illa non inveniret? *Stob. serm. 93. ex Plut. recitat.*

§ EXEMPLA SACRA.

EXempla providentiæ divinæ in Iosepho, *Gen.* 45. v. 5. 8. & 50. v. 20. Mose, 2. 5. *Act.* 7. 21. Pharaone, *Exod.* 7. 22. Israelitis, *Deut.* 2. 7. & 8. v. 2. 3. 4. 7. Davide, 1. *Sam.* 16. 10. & 26. 8. 2. *Sam.* 12. v. 11. 12. & 16. 10. Salomone, 1. *Reg.* 11. v. 14. 31 Roboamo, 12. v. 15. 22. 23. 24. Elia & Sareptana, 17. v. 8. 9. &c. Muliere de uxoribus Prophetarum, 2. *Reg.* 4. v. 1. 2. 5. &c. Achabo, 1. *Reg.* 20. v. 11. Naamo, 2. *Reg.* 5. v. 1. Ezechia, 20. v. 1. Iosia, 2. *Paral.* 35. v. 21. 22. 23. Iobo, *Iob.* 1 v. 12. & 2. v. 3. 4. 5. Leonibus, 39. v. 1. Corvis, v. 3. *Psal.* 147. v. 9 Vento, *Ion.* 1. v. 4. Iona, *Ion.* 2. v. 4. Magis, *Matth.* 2. v. 12. Iosepho, 2. v. 14. 15. Passeribus, 10. v. 29. Piis, v. 30. Paulo & Timotheo, *Act.* 16. v. 6. 7. *Rom.* 1. v. 13.

Vide Fatum, Fortuna, Necessitas.

PRUDENTIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

UBicunque fuerit providentia, frustrantur universa contraria: ubi autem providentia negligitur, omnia contraria dominantur. *August. in l. de singul. cle.*

Omnes sumus in minimis cauti, in maximis negligentes: hoc itaque fit, quia, ubi vera vita sit, ignoramus. *Hieron. l. de homine perfecto.*

Prudens dicitur quasi porrò videns. Perspicax est enim & incertos providet casus. *Isidor. in l. cal.*

Quantò majora timentur esse dispendia: tantò promptior & perfectior debet esse cautela. *Petr. Chrys.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. 2. Paneg. in laud. Stilic. v. 107.

Instruit te ——— Prudentia, ne quid
Inconsultus agat.

Ovid. lib. 4. de Ponto. El. 12.

Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re consiliumque fugit.

Valerius Flaccus lib. 4. Argonaut.

Sed te non animus, nec solis viribus aquum
Credere: sæpè acri potior prudentia dextra.

Iuvenal. Satyr. 10.

Nullum numen abest, si sit prudentia.

Ausonius in Biantis sentent.

Quid prudentis opus? Cùm possit, nolle nocere.
Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

Ex Græcis Comicis.

Ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐστ' ἀεί.
Prudentia bonum semper est quam maximum.
Ψυχῆς μέγας χαλινὸς ἀνθρώποις ὁ νοῦς.
Validissimum animus frenum habet prudentiam.
Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἢν μὴ νοῦς παρῇ.
Ubi deest mens, disciplina nil juvat.
Ἥδιστόν ἐστιν εὐτυχοῦντα νοῦν ἔχειν.
Prudentia inter prosperas res dulcis est.
Ἔνιοι κακῶς φρονοῦσι πράσσοντες καλῶς.
Aliquando sors bona illi, cui mens non bona.
Ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς μῖσος ἐξεργάζεται.
Odiosa præcox semper est prudentia.
Συνετὸς πεφυκὼς, φεῦγε τὴν κακουργίαν.
Prudentia ad maleficium ne abutitor.

Ἄριστόν ἐστι πάντ' ἐπίστασθαι καλά.
Honesta scire cuncta præstantissimum.
Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀσφαλέστατον.
Est optimum semper, quod est tutissimum.
Οὐ παντὶ χρῆμα δ' ὁ φρόνιμος ἁρμόττειν δοκεῖ.
Prudens vir omni haud aptus est negotio.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

PRudentia est rerum expetendarum scientia. *Cic.* 1. *Offic.*

Nihil est homini prudentia dulcius, aut sagaci ac bona mente melius. 1. *Tuscul.*

Non potest esse jucunda vita, à qua absit prudentia. 5. *Tusc.*

Omnibus artibus volumus attributam esse eam, quæ communis appellatur prudentia, quam omnes, qui cuique artificio præsunt, debent habere. 5. *de Finib.*

In prudentia duo vitia vitanda sunt. Vnum, ne incognita pro cognitis habeamus, hisque temerè assentiamur: quod vitium effugere qui volet (omnes autem velle debent) adhibebit ad considerandas res & tempus & diligentiam. Alterum est vitium, quod quidam nimis magnum studium, multamque operam in res obscuras atque difficiles conferunt, easdemque non necessarias. 1. *Offic.*

Vt quisque maximè perspicit, quid in quaque re verissimum sit, quique acutissime & celerrimè potest & videre & explicare rationem; is prudentissimus & sapientissimus ritè haberi solet. 1. *Offic.*

Providentia est præsens notio, futurum pertractans eventum. *Senec. de 4. Virtutib.*

Si prudentiam amplecteris, ubique idem eris: & prout rerum ac temporis varietas exigit, ita te accommodes tempori: nec te in aliquibus mutes, sed potius aptes: sicut manus, quæ eadē est, quùm in palmā extenditur, & quùm in pugnum adstringitur. *Senec. de 4. Virt.*

Prudentis proprium est, examinare consilia, & non citò facili credulitate ad falsa prolabi: de dubiis non definias, sed suspensam tene sententiam. *Idem ibid.*

Si prudens esse cupis, in futura prospectum intende: & quæ possunt contingere, animo tuo cuncta propone: Nihil tibi subitum sit, sed totum ante prospicias: nam qui providens est, non dicit: Non putavi hoc fieri: Quia non dubitat, sed expectat: non suspicatur, sed cavet. *Idem ibid.*

Si prudens est animus tuus, vitæ actiones tribus temporibus dispensa: præsentia ordina, futura prævide, præterita recordare. Nam qui nihil de præteritis cogitat, vitam perdit: qui nihil de futuro præmeditatur, in omnia incautus incidit. *Idem ibid.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates interrogatus, quid esset prudentia? Animæ, respondit, concinnitas. *Stob. serm. de Prudentia.*

Scipio Minor juvenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentiæ, ut Cato Senior, interrogatus de his, qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat & Scipio junior, Homerico versu responderit:

Ille sapit solus, volitant alij velut umbra.

De *Tiresia* dictum est apud Homerum *Odyss. κ. Plut in apoph.*

Periander quærenti, quid in minimo maximum esset, respondit: Prudentes cogitationes animæ in corpore humano. *Stobæus ibidem.*

¶ SIMILITVDINES.

UT non debet sumere citharam, qui canendi sit imperitus: Ita non debet imperium sumere, qui non sit prudentia præditus. *Plutarch.*

Vt cicatrix admonet cavendum esse vulnus: Ita memoria præteritorum malorum reddit cautiores. *Plut.*

Vt Cyclops exoculatus, manus quoquo versum porrigat, nullo nititur certo scopo: Ita magnus rex, cui desit prudentia, quodvis aggreditur ingenti rerum tumultu, sed nullo judicio. *Plut.*

Fibri Pontici genitalia sibiipsis amputant membra in venatu, quod ob hoc se peti intelligant: Ita prudentis est aliquando abjicere rem, ob quam periclitatur. *Plin.*

¶ EXEMPLA SACRA.

PRudentiæ & discretionis exempla: Abraham, *Gen.* 13. v. 9. *&* 25. v. 5 6. Iacob, 32. v. 3. 7. Ioseph, 40. v. 14. *&* 41. v. 33. 38. Iethro, *Exod.* 18. v. 19. Rahab, *Ios.* 2. v. 4. Iosue, 8. v. 15. Ioatham, *Iudic.* 9. 7. Galaaditæ, 12. 16. undecim Tribus, 20, 32. Saul, 1. *Sam.* 10. 27. David, 18. v. 5. 14. *&* 21. v. 13. Abigail, 25. v. 18. 36. Mulier Thecuitis, 2. *Sam.* 14. v. 2. Mulier Abelana, 20. 16 Bethsabee, 1. *Reg.* 1. 15. Salomon, 3. v. 9. 25. 26. 27. antiqui Roboami consiliarii, 12. 7. Iojada, 1 *Reg.* 11. 4. 2. *Paral.* 23. 1. populus Ezechiæ, 2. *Reg.* 18. 36 Ezechias, 36. 21. 2. *Paral.* 32. 3. Nehemias, *Nehem.* 2. v. 12 Esther, *Esth.* 4. 11. Mardocheus, v. 12. Tobias, *Tob.* 4. 19. Iudith, *Iudith.* 4. v. 10 *&* 11. v. 19. Christus, *Matth.* 21. v. 24 *Marc.* 11 v. 29. *Luc.* 20. 3. Virgo Deipara, *Luc.* 1. 29. Villicus iniquitatis, 16. 8. Christus, *Luc.* 2. 47. *&* 20. v. 24. *Ioan.* 8. 7. Paulus, *Actor.* 16. 37. Quidam Asiæ Princeps, 19. 31. Paulus, 22. v. 25. *&* 23. v. 16. 17. *&* 25. v. 11. Tribunus, v. 23. Prudentiæ carnalis exempla: Esau, *Gen.* 25. 32. Pilatus, *Luc.* 23. v. 16. 22. *Ioan.* 19. 1. Nicodemus, *Ioan.* 3. 4. Pharisæi, 7. v. 48 Iudæi, 8. v. 52. Prudentiæ propriæ non innitendum, *Prov.* 12. v. 15. *&* 17. v. 12. *Esa.* 5. v. 21. *&* 30. v. 1. *Abd.* v. 8. Prudentia spiritus, *Rom.* 8. v. 6.

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Rthemisia Caria Regina*, apud Xerxem in tanta fuit auctoritate in expeditione contra Græcos, ut illius consilio semper uteretur: eâ prudentiâ, ut optima semper suaderet: Quibus si Xerxes paruisset, cladem ad Salaminem non accepisset. *Herodot. lib.* 8.

Cyrus

Cyrus minor Persarum Rex, Aspasiæ Hermotini Phocensis filiæ formosissimæ & optimæ educatæ captus amore, cùm eam in uxorem duxisset, sæpenumero eam de rebus arduis in consilium adhibuit: & quotiescunque sententiam ejus secutus est, nunquam pœnituit. *Ælian. l. 12. de Var. hist.*

Iulia Mammea, Alexandri principis mater, laudatissima fœmina, Syra genere: cujus auspiciis filius per orbem terrarum sapientissime rexit. *Volat. lib. 16. Anthrop.*

Dominica Valente Imp. marito à Vesigothis cæso, hostes Constantinopolim obsidentes prudentia sua sustinuit, cives & precibus & auro confirmavit. *Bonfin. 12. Dec. 1.*

Cyrus puer prudens, in Astyage avo luxuriam ciborum & vinolentiam reprehendit. *Xenophon. l. 1. Pædia.*

Nestor senex Græcis, qui Duce Agamemnone Trojam obsidebant, vescentibus & potantibus

Texere sermones ante omnia cœpit:

Fuitque hic & invitationis & optimorum consiliorum regi auctor. *Plut. l. 7. quæst. conviv al. 9.*

Vlysses, quem sapientiæ nomine celebrat Homerus, dolo & calliditate gloriatur, non malo, sed quo justè contrà hostes uti possumus. *Homer.*

Teribazus Persarum regis Artaxerxis dux fortissimus, in consiliis ea usus est dexteritate, ut quoties rex consiliis illius usus est, nunquam aberrarit. *Diod. l. 1.*

Fama est Philippum Macedonem magis de prudentia, astu imperatorio, & successu, quem in conciliandis hominibus habuisset, quàm de copiarum & auxiliorum viribus gloriari solitum. *Diod. l. 16.*

C. Iulius Cæsar in obeundis expeditionibus, dubium, cautior ne fuerit, an audentior? *Sueton.*

¶ HIEROGLYPHICA.

FOrmicam *prudentiæ* hieroglyphicum faciebant, quia memor hyemis cibaria comparat & recondit, & cellas promptuarias facit; semina interim ne nascantur morsu secat, abrosaq; condit, ne rursus in fruges exeant è terra, atque inutilia inde sibi ad usum alimenti fiant. *Pier. Val. l. 8. pag. 68. F.*

Serpens etiam *Prudentiæ* est hieroglyphicum: nam & Servatoris nostri dictum est, admonentis, nos esse debere prudentes, sicut serpentes. *Id. l. 16. pag. 148. F.*

Neque desunt, qui *Gorgonis caput* pro Minervæ pectore statutum, *Prudentiæ* signum esse contendunt, quæ locum habeat in pectore, qua qui præditi sunt, facilè alios confundere, vel imperitiæ redarguere, saxeosque quodammodo reddere, ubi adhibuerit, possunt. *Pier. Val. l. 16. pag. 153. F.*

PUDI-

PUDICITIA.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Iuven. Satyr.6.

——— ——— *Tarpejum limen adora*
Pronus, & auratam Iunoni cade juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Pauca adeò Cereris vittas contingere digna.

Plaut. in Amphit.2.2.

Non ego illam mihi dotem duco esse, quæ dos dicitur:
Sed pudicitiam, & pudorem, & sedatam cupidinem, &c.

Ovid. Epist.5 Heroid.

——— ——— *Nulla reparabilis arte*
Læsa pudicitia est: deperit illa semel.

Virgil. lib.5. Æneid. v.455.

Tum pudor incendit vires, & conscia virtus.

Silius Italicus lib.1. Bel. Pun.

Tum pudor accendit mentem, nec conscia fallit
Virtus pressa loco.

Valer. Flaccus lib.5. Argon.

— *Rebus semper pudor absit in arctis.*

Seneca in Hippol. v.139

Obstare primum est velle, nec labi via:
Pudor est secundus, nosse peccandi modum.

Proper. lib.2. El.6.

Nam nihil invita tristis custodia prodest?
Quam peccare pudet, Cynthia, tuta sat est.

Ovid. lib.1. Fastor.

Proque metu populum sine vi pudor ipse regebat:
Nullus erat justis reddere jura labor.

Seneca in Agamemnone. v.110.

Periêre mores, jus, decus, pietas, fides,
Et qui redire, cùm perit, nescit pudor.

Valerius Flaccus lib.7. Argonaut.

——— ——— *Et non revocabilis unquam*
Cessit ab ore pudor: propior implevit Erinnys.

Plautus in Bacchid.3.3.

Nam ego illum perisse duco, cui quidem periit pudor.

Plaut. Pseud.1.3.

Nimio id quod pudet facilius fertur, quàm illud quod pi-
(get.

Horat. lib.1. Epist.16.

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Senec-

Seneca Oedip. v.65.

——— *Nullus est miseris pudor.*

Iuvenal.8.

Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Senec. Hippol. v.429.

Malus est minister regii imperii pudor.

Ovid. Epist.15.

Lis est cum forma magna pudicitiæ.

Iuvenal. Satyr.10.

——— *Rara est adeò concordia formæ*
Atque pudicitiæ.

¶ APOPHTHEGMATA.

Diogenes adolescenti cuidam erubescenti, atque ob id perturbato: Bono animo es, inquit, fili: istiusmodi est virtutis tinctura. *Laert. in ejus vita.*

Demetrius Phal. admonebat adolescentes, ut domi parentes, in via obvios, in solitudine revereantur seipsos. *Laert. l.5.c.5.*

Quidam Lacænam misso nuntio sollicitavit, num assentiretur, ut ipsi sui faceret copiam? cui illa respondit: Quum essem puella, parenti obedire didici, idq; feci: mulier autem facta, viro. Itaq; si me invitat ad honesta, viro meo primùm rem aperiam. *Plut. in Lac. apoph.*

Alia Lacæna rogata, num ad virum accessisset? non, inquit: sed ille ad me. Significans, sese non libidinis causa commercium habere cum viro, sed parentibus ac legibus obtemperare. *Plut. in Lacænar. apoph.*

Hieroni quidam exprobrabat oris graveolentiam: at ille cum uxore expostulavit, quod sibi nunquam indicasset: Tùm illa, putabam, inquit, viros omnes ad eundem olere modum. *Plut. apoph.*

Euboidas audiens à quibusdam prædicari uxores alienas, non approbavit id factum, dicens, de moribus ingenioque uxorum apud exteros nullam omninò faciendam esse mentionem. *Eras. in apoph.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Musæ graviter ferentes, quod Venus amoris stimulos sibi intentasset, pudicitiæ amissæ dolore, Adonidem interfecerunt, Veneris amasium. *Natalis Comes Mythol. l.7.c.15.*

Themisto Crithonis Oeanthi filia, pudicitiæ conservandæ causa Philonem, Phricodemi tyranni filium, in lecto secum cubantem ense abscondito interemit, ut ne uxor quidem occisi audiretur. Inde ad mare progressa, solvens, navigavit in Græciam. *Polynæus Lib.8.*

Chiorum fœmina tantæ castitatis, ut neque adulterium, neque illegitimum concubitum ibi accidisse unquam proditum memoriâ sit. *Cælius lib.13.c.7.A.L.*

Pauli-

Paulina Saturnini uxor, amissæ per dolum Decii Mundi nobilis adolescentis pudicitiæ (qui eam sub persona Osiridis in ejus templo compresserat) dolore mirificè excruciata fuit. *Iosephus antiq.histor. lib.18.cap.4.*

In Germanorum olim fæminis mira fuit pudicitia, nulla spectandi illecebra, nulla conviviorum ratio: rara in tàm numerosa gente adulteria: cujus convictam mulierem resectis capillis, nudatam coràm propinquis maritus, domo exactam toto vico verberibus agebat. Profligatæ pudicitiæ nulla venia: non ætas, non forma, non opes connubium corruptis conciliare poterat. *Sabell.lib.2.En 6.*

Cùm Thomæ II. Eboracensi Episcopo ægrotanti medici consulerent, ut feminæ pro remedio misceretur: & amici idem vehementer urgerent, ipseque assentiri videretur: adducta pòst decentis formæ femina, noluit eam attingere: ab amicis reprehensus, respondit: Propter salutem carnis, tandem moriturae, immortale decus pudicitiæ non amittam. *Polyd.lib 1.c.3.*

¶ HIEROGLYPHICA.

PRæcipuum *prætextaræ* significatum fuit; ut *pudorem* indicaret, quem scilicet ætas ea, quæ *prætextata* dicebatur, sibi proponere deberet: ejusque rei indicium esse *purpureum colorem*, undè admonerentur, *verecundiam* in dictis factisque omnibus amandam. *Pier.Valer.40.pag 392.D.*

Fabius Pictor dicit, *Ianum ad pudorem & sanctimoniam* domorum primum valvas, seras & claves excogitasse, ab eoque januas appellatas: unde claves in simulacris, in beneficii hujus memoriam gestet. *Pier.Valer.lib.48 pag.477 A.*

PULCHRITUDO.

¶ EXEMPLA SACRA.

PVlchritudinis exempla: Sarai, *Gen.*12.℣.11.14. Filiæ hominum, 6. ℣.2. Rebecca, 24.℣.16. & 26.℣.7. Rachel, 29.℣ 17. Ioseph, 39.℣ 6. & 49 ℣.22. Moyse, *Exod.*2.℣ 2. Noëmi, hoc est, pulchra, *Ruth.*1.℣.20. Saul, 1.*Sam* 9.2.& 10.℣.24. David, 16.℣.12.18.& 17.℣.42. Abigail, 25. ℣.3. Saul & Ionathas, 2.*Sam.*1 23. Ionathas, ℣.26. Bethsabee, 11.2. Thamar Absolonis Soror, 13.1. Absalom, 14.℣.25.26. Abisag, 1 *Reg.*1.4. Adonias, ℣.6. Vasthi, *Esth.*1.℣.1. Esther, *Esth.*2.7. Iudith, *Iudith.*8.7. Filiæ Iob, 42 ℣.15. Daniel & socii ejus, *Daniel.*1.℣.4.

Vide Forma.

PUNITIO.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

ILla est pœna peccati justissima, ut amittat unusquisque illud, quo benè uti noluit, cum sine ulla difficultate posset, si vellet: id est, ut, qui

qui sciens rectè non facit, amittat scire, quid rectum sit: & qui rectum facere cùm posset, noluit, amittat posse, cùm velit. *Aug. lib.3. de l.arbit.*

Iussisti Domine, & sic est: ut pœna sit tibi omnis inordinatus animus. *Id.l.1.Confess.*

Mitissima omnium pœnarum erit eorum, qui præter peccatum, quod originale contraxerunt, nullum insuper addiderunt. *Id.in Enchirid.cap.93.*

Quia impunitum non debet esse peccatum, puniatur à te, ne tu pro illo puniaris: peccatum tuum judicem te habeat, non patronum. *Id.de util.agendæ pœn.*

Tantò rectius majori supplicio dignum judicaverim animum, quantò vitiis subdit instrumenta virtutum. *Aug. in quadam Epist.*

Nemo Dei longanimitatem negligat: quia tantò districtiorem justitiam in judicio exiget, quantò longiorem ante judicium patientiam prorogavit. *Greg.in homil.13.in Evangel.*

Horrendo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit. Mors perimit, & non extinguit: dolor cruciat, sed nullatenus pavorem fugat: flamma comburit, sed nequaquam tenebras excutit. *Id.ibid.*

Quid tàm pœnale, quàm semper velle, quod nunquam erit? & semper nolle, quod nunquam non erit? *Bernh.in consid.*

Iustè puniuntur, qui licitis abutuntur: justius verò puniuntur, qui aliena rapere conantur: Sic satanas cœlum, sic protoplastus perdidit Paradisum. *Hug.l.2.de anima.*

Occultam culpam sequitur aperta percussio, ut malis exterioribus interna puniantur, & cor publicè corruat, quod latenter peccabat. *Cassiod.in Psal.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

PVnitionis homicidarum exempla: Cain, *Gen.* 4. ℣.11. *&c.* Simeon & Levi, 49.℣.5. Zebah & Salmuna, *Iud.*8.℣.19. Amalechita, Saulis interfector, 2.*Sam.*1.℣.15 16. Baana & Rechab, 4.℣.10.11. Fames propter Saulis homicidium, 21.℣ 1. Ioab, 1. *Reg.*2.℣.31. Achab, 21.℣.18.19. Ioram, 2 *Reg.*9.℣.24.25.26. Achab & Iezabel, 9 ℣.7.10 35. Filii Achabi homicidæ, 10.℣.7. Athalia, 11 ℣.16.20. Servi Amasiæ, 14 ℣.6. Phacee, 15.℣.30. Ioachim, 24 ℣.2 3.4. Sennacherib, 2 *Paralip.*32.℣.21. Andronicus, 2. *Macch.*4.℣.34.36 Antiochus, 9.℣.28. Nicanor. 15 ℣.30. Herodes Agrippa, *Actor.*12.℣.23 Homicidii lex, *Exod.*21.℣.12. *Num.*35.℣.16. Homicidii ultor DEVS, *Gen.*9.℣.6.

Vide Pœna, Vltio.

PUSILLANIMITAS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

EXpectabam eum, qui salvum me fecit, à pusillanimitate spiritus, & tempestate. *Psalm.*54.℣.9.

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Eccles.*7.

Dicite pusillanimis, confortamini, & nolite timere. *Esa.*35.

Consolamini pusillanimes. 1.*Thess.*5.

¶ EXEMPLA PROFANA.

DOmitianus Cæsar oblatum à senatu novum & inexcogitatum honorem, quanquam omnium talium appetentissimus, metu insidiarum recusavit: Quo decretum erat, ut, quoties gereret consulatum, equites Rom. quibus sors obtigisset, trabeati, & cum hastis militaribus præcederent eum, inter lictores apparitoresque. *Sueton.*

Ludovicus XI. Gallorum rex Cotterii medici objurgationes, quas vix mediastinus ab impotente domino ferret, tàm stupidâ tulit patientiâ, ut qui ergà omnes tyrannum se gerebat, medici mancipium esset: cujus arte se immortalem fore, stultissimus homo sperabat. *Phil. Cominaus.*

Perseus Macedoniæ rex à L. Paulo Æmilio captus, tam humilem se gessit & contemptum, ut instar servi ad pedes victoris sese abjecerit, hocque ipso Æmilii victoriam per se splendidam, ignaviæ suæ ostentatione obfuscarit. *Plut. in Æmil.*

Cn. Pompejus clade Pharsalica accepta, magnum se non esse amplius recordans, attonitis similis, à castris absque comitatu se lento gradu ad mare contulit, pristini decoris & magnanimitatis penitus oblitus. *Plutarch.*

QUERIMONIA.

¶ EXEMPLA SACRA.

QVerimoniæ exempla: Elias, 1.*Reg.*19.℣.14. *Rom.*11.℣.3. Ieremias ob destructam Ierusalem, *Thren.*1.℣.1. Quærimoniæ justæ exempla: Moyses, *Exod.*5.℣.22. Iosuah, *Ios.*7.℣.7. Gedeon, *Iudic.*6.13. Populus, *Nehem.*5.1. CHRISTUS, *Matth.*27.46. *Marc.*15.℣.34.

Vide Tristitia, Luctus, Dolor, Afflictio, Tribulatio.

QUIES.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca Oct. v. 729.

Quæcunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer & arcanus refert
Veloxque sensus.

Idem Herc. Fur. v.173.

—— Novit paucos
Secura quies.

Idem Oedip. v.684.

Ab inquieto sæpè simulatur quies.

Ovid. Epist.4.

Quod caret alterna requie, durabile non est.

Vide Labor, Otium, Somnus.

RAPACITAS, RAPINA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

SI in ignem mittitur, qui non dedit rem propriam; ubi putas mittendus erit, qui invasit alienam? Si cùm diabolo ardet, qui nudum non vestivit; ubi putas arsurus est, qui expoliavit? Non nocent mala præterita, si non placent. *August. de Verbis Dom. cap.* 20.

Si pœnale est, clanculum auferre: multò majoris pœnæ est, violenter eripere. *Idem in serm.*

Nostri quoque principes, cùm pauperes delinquentes publicè arguant & confundant, divitibus pejora peccantibus, nec nutum faciunt: in quorum domibus sunt rapinæ, dùm Ecclesiæ opes sibi thesaurizant; & in delitiis abutuntur, quæ ad sustentationem pauperum dantur; & sibi reservant, nec propinquis distribuunt, & aliorum inopiam suas vel suorum faciunt divitias. *Idem in gloss. super Esa.*3.

Quid recipiet, qui aliena tulit: si semper ardebit, qui sua non dedit? *Raban.*

Si sterilitas in ignem mittitur, rapacitas quid meretur? aut quid recipiet, qui alienum tulerit, si semper ardebit, qui de suo non dederit? Et si judicium sine misericordia erit illi, qui non fecerit misericordiam: quale judicium erit illi, qui fecerit & rapinam? *Fulgent.*

Sicut ovis tondentem se non increpat: Ita nec justus cupiditatem se expoliantis accusat. *Cassiod. in Psal.* 8.

Pauperibus non dare, tulisse est: & meritò, quando qui potest esurientibus subvenire, si non pascit, extinguit. Pudeat illis tollere, quibus jubemur offerre. Vltra omnes crudelitates est, divitem velle fieri de exiguitate mendici. Amentur honesta lucra: horreantur damnosa compendia. Nullus audeat inde tollere, quod debet collectum dispergere: addendo perdit, qui retinendo colligit: & paupertatem potius ad se trahit, si exigentium pecunias non repellit. *Cassiod. lib.*5. *epist.*

¶ SEN-

§ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 1. Amor. 8.

Certior è multis, nec tam invidiosa rapina est:
Plena venit canis de grege præda lupis.

Idem eleg. 10.

Carpite de plenis pendentes vitibus uvas:
Præbeat Alcinoi poma benignus ager.

Tibul. lib. 1. Eleg. 1.

At vos exiguo pecori furesque lupique
Parcite: de magno præda petenda grege.

§ APOPHTHEGMATA.

NEro nunquam cuiquam officium delegavit, nisi hæc adjiceret: Scis quibus mihi est opus: & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone quàm principe dignior. *Erasm. 6. apoph.*

Vespasianus, quoniam rapacissimum quemque promovere solebat, ut mox ditatos condemnaret, vulgò dictus est officiarios suos habere pro spongiis: quòd (veluti spongias) & siccos madefaceret: & humentes exprimeret. *Sueton.*

§ SIMILITVDINES.

CAnis quicquid excepit, protinus devorat, & semper ad spem futuri hiat: Ita quod expectantibus fortuna projecit, id sine ulla voluptate dimittimus, statim ad rapinam alterius erecti. *Sener.*

Vt feræ mutuò laniatu vivunt: Ita quisquis potentior, malo inferioris ditescit ac crescit. *Seneca.*

Sicuti Polypus quicquid brachiis attigerit, suctu tenet & attrahit: ita difficillimum est, evellere de manibus quorundam, si quid nacti fuerint. *Plin. lib.* 9. *cap* 28.

Qui Tigridis catulos rapit, benè secum agi putat, si vel unum insequenti matri auferat impunè: Ità qui alienam invasit possessionem, etiam cogatur reddere; lucrum tamen facit, si vel portionem aliquam retineat. *Plin. lib* 8. *c.* 18.

Lutarium piscem semper sequitur piscis nomine Sargus, qui illo cœnum fodiente; excitatum devorat pabulum: Ita sunt, qui se misceant alienis negotiis, ut eis laborantibus fructum percipiant. *Plin. lib.* 9. *c.* 7.

§ EXEMPLA SACRA.

RApinæ & spoliationis exempla: Sichem, *Gen.* 34. v. 2. Israelitæ, *Exod.* 12. v. 35 36. *Deut.* 2. v. 32. 35. Amalechitæ, 1. *Sam.* 30. v. 16. David, v. 18. 19 Populus Israel, 2. *Sam.* 23. v. 10. Achab, 1. *Reg.* 21. v. 15. 16. Nabuchodonosor, 2. *Reg.* 24. v. 13. Philisthæi. 1. *Paral.* 10 v. 8. Exercitus Asiæ regis, 2. *Par* 14. v. 13. Iosaphat & Populus, 20. v. 25. Filii Israel, 28. 8 Achab, v. 21. Populus Israel. *Iudith.* 15. v. 13. Antiochus, 1. *Macch.* 1. v. 3. 20. 33. & 6. v. 12. Iudas Macchabæus, 3. v. 11. 12. & 4. v. 23. Simson, 5. v. 22.

V.22. Iudas, V.68. Iudæi, 6.V.6. & 7.V.47 & 12.V.31. 2. *Macch.* 8.27. 28. Ionathas, 1. *Macchab.* 10.V.84. Rapaces fugiendi, 1. *Corinth.* 5.V.11. eorum merces, *Prov.* 28.10. *Esa.* 33.1. 1. *Corinth.* 5.11. & 6.20. Vide & *Deut.* 28.V.31.

¶ EXEMPLA PROFANA.

C*Yrus Persarum rex* devictâ Asiâ, pondo XXXIV. millia invenit, præter vasa aurea, aurumque factum, & in eo folia ac platanum vitemque. Qua victoria argenti quingenta millia talentorum reportavit, & craterem Semiramidis, cujus pondus quindecim talenta colligebat. Talentum autem Ægyptium pondo LXXX. capere Varro tradit. *Plin. lib.* 33. *c.* 3.

Syracusa civitas est in Sicilia, vetusta fama, & opibus ingentibus. Hanc obsedit per triennium M. Marcellus: tandem expugnavit, tantumque ex ea prædæ congestum est, quantum vix capta Carthagine, quæ tùm maximè florebat, paribusque cum populo Romano viribus contendebat, fuisset. *L. Vives in Aug. de Civit. Dei, lib.* 1. *cap.* 6.

M. Ful. Nobilior Ætolos superavit: de quibus ovans urbem ingressus, triumphansque multa argenti ac auri pondera in ærarium intulit, præter signa tabulasque pictas, quas abstulit. *Vol. lib.* 16. *Anthrop.*

L. Cornel. Lentulus proconsul, tulit ex præda XLIII. millia pondo auri: LXXX. militibus ex præda: CXX. asses viritim divisit. *Liv. l.* 41.

L. Paulus AEmilius subacta Macedonia, tantum pecuniæ in ærarium intulit, ut deinceps censum pendere Romani desinerent, usque ad Hircii & Pansæ consulatum: Qui consules primo Antonii & Cæsaris bello fuêre. *Plut. in Paulo.*

Saraceni, cum intellexissent in Siciliam prædam, de Roma spoliata, à Constante Imp. esse reductam, magna classe Alexandriâ solventes, Syracusis occupatis, Romanæ urbis ornamenta intercepta secum Alexandriam avexerunt, sub Constantino Pogonato. Anno Domini 672. *Sigebertus in Chronico, Paulus Diaconus lib.* 5. *cap.* 6. *de gest. Longobard.*

Præda ex urbe Constantinopolitana à Mahometa II. Turcarum Imp. capta, quibusdam quater millies millibus ducatorum æstimata est: externi tantùm mercatores Veneti damnum passi sunt 50000. Genuenses 20000. Florentini 20000. Anconitani 15000. ducatorum. *Chalcondylas lib.* 8.

Cùm primum Persæ in Eubœa militarunt, Diomnestus vir Eretrieus præerat thesaurorum custodiæ: omnibus verò mortuis, cùm & nesciretur Diomnestum habere pecuniam, thesauros istos apud se retinuit. *Athen. lib.* 12. *cap.* 17.

Vide Furtum.

RATIO.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

VÆ duplici corde! de suo partem faciunt Deo, & partem faciunt diabolo. Iratus Deus: quia sit ibi pars diabolo: discedit, & totum diabolus possidet. *August. super Ioan.*

Beati mundo corde: non exterioribus oculis, sed corde videbitur Deus. *Idem de Verbis Domini.*

Cor habet in ventre gulosus, lascivus in libidine, cupidus in lucris. *Ibidem.*

Omnipotens Deus humanum cor destruit, quum relinquit: ædificat, quùm replet: neque enim humanam mentem debellando destruit, sed recedendo: quia ad perditionem suam sufficit sibi demissa. *Hier. super Matth. 5.*

Quid est cor purum? ipsum est quod nec compunctione scinditur: nec pietate mollitur: nec movetur precibus: minis non cedit: flagellis duratur: ingratum est ad beneficia, infidum ad consilia, sævum ad judicia, inverecundum ad turpia, impavidum ad pericula, inhumanum ad humana, temerarium ad divina: preteritorum obliviscens: præsentium negligens: futura non providens: ipsum est, cui præteritorum præter solas injurias nihil omnino non præterit, futurorum nulla, nisi fortè ad ulciscendum, prospectio est. *Bernh. 5. de consider.*

Semper in robusto & vegeto corpore animus mollior jacet, atque tepidum cor: & rursum in corpore debili & infirmo fortior viget promptiorque spiritus. *Idem in Apologetico.*

Puritas cordis in duobus consistit: in quærenda gloria Dei, & utilitate proximi. *Idem.*

In omni namque creatura, quæ sub sole vanitatibus mundanis occupatur, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihilque Deo similius repetitur: quapropter nihil aliud quærit à te, nisi cor tuum. *Hug. lib. de anima.*

Solus is regnat, qui deposito cordis imperio, legibus rationis ordinat totam familiam motuum interiorum & exteriorum. Si consurgat leonina rabies, punitur per patientiam: si petulantia hirci, per abstinentiam: si ferocitas apri, per mansuetudinem: si superbia unicornis, per humilitatem. Non invenitur autem inter cæteras artes liberales ars ista præ aliis liberalis, qua tenetur cor, quod omni mobili mobilius est, quod omni lubrico lubricius est. *Idem lib. 3. de anima.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. de 4. Honorii Consf. v. 235.

—— Hanc alta capitis fundavit in arce
Mandatricem operum, prospecturamque labori.

Manil. lib.2. Astronom.

Nam neque decipitur ratio, nec decipit unquam.

Claud. in Consul. Manlii. v.227.

——— *Diis proximus ille est,*
Quem ratio, non ira, movet: qui facta rependens,
Consilio punire potest.

Persius Satyr. 5.

Stat contra ratio, & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.

Ovid. lib.2 Fastor.

Conscia mens, ut cuique sua est, ita concipit intra
Pectora pro facto spemq́, metumq́, suo.

Ovid. lib.2. de Trist.

Omnia perversas possunt corrumpere mentes:
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.

Ovid. 2. Art.

Jam mollire animum, qui duret, & astrue formam:
Solus ad extremos permanet ille rogos.

Horat.1. Epist.1.

Si quadringentis, sex, septem millia desunt,
Est animus tibi, sunt mores & lingua, fidesq́;
Plebs eris.

Horat.2. Carm.3.

AEquam memento rebus in arduis
Servare mentem &c.

Terent. in Heauton.1.2.

——— *Vbi animus semel se cupiditate devinxit mala,*
Necesse est consilia consequi consimilia.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

MVnus animi est, ratione uti. *Cic.3 Tusc.*

Nihil est non dicam in homine, sed in omni cœlo atque terra, ratione divinius: quæ quum adolevit, atque perfecta est, nominatur ritè sapientia. 1.*de Leg.*

Domina omnium & regina est ratio: quæ connixa per se, & progressa longiùs, fit perfecta virtus: hæc ut imperet illi parti animi, quæ obedire debet, id videndum est viro. Quonam modo, inquies? velut servo dominus: velut Imperator militi: velut parens filio. 2.*Tuscul.*

Benè adhibita ratio cernit, quid optimum sit: neglecta, multis implicatur erroribus. 4.*Tuscul.*

Societatis humanæ vinculum est ratio & oratio: quæ dicendo, communicando, disceptando, judicando conciliat inter se homines, conjungitque naturali quadam societate: neque ulla re alia longiùs absumus à natura ferarum. 1.*Offic.*

Sunt

Sunt homines, qui rationem, bono consilio à diis immortalibus datam, in fraudem malitiamque convertunt. 3. *de Nat. Deor.*

¶ Apophthegmata.

THales olim interrogatus, quid in tota rerum natura esset velocissimum? respondit: Mens humana. *Laert. l. 1. c. 1.*

Pittacus quærenti, quid in minimo maximum esset? respondit: Bona mens in corpore humano. *Stob. serm. 3. de prudent.*

Alphonsus cùm pro more lectioni Senecæ (quem præcipue semper coluit) incumberet, interrogatus à Davalo, purpuratorum humanissimo, cur animus mortalium ita immensus atque insatiabilis foret? respondit rex: Animum hominis à Deo profectum, non priùs conquiescere, quàm eò rediret, undè profectus esset. Esse proculdubio animum nostrum Dei & æternitatis capacem, proptereà neque impleri, neque satiari posse iis rebus, quæ fluxæ & incertæ essent. *Panorm. lib. 1. de Alphonsi reb. gest.*

¶ Similitudines.

UT Deus, quo nihil est melius, minimè apparet: Ita quod est in homine optimum, nempè mens bona, maximè latet. *Erasm.*

Vt in fidibus musicorum aures vel minima sentiunt: Sic nos magna sæpè intelligimus ex parvis. *Cic. 1. Offic.*

Vt non æquè cernunt cicadæ, & accipitres: neque similiter volant aquila, & perdix: Ita non omnia, quæ rationis participia sunt, æquè valent ratiocinandi acumine. *Plut.*

Vt navis, cui firma est anchora, in quovis portu potest conquiescere: Ita animus, si accedat recta ratio, quovis in loco tranquille vivet. *Plutarch.*

Non satis est habere corpus sanum, verùm & bonæ habitudinis, ac robustum sit, oportet: Sic ratio non solùm pura debet esse, & à vitiis immunis, sed & robusta. *Plut.*

Navis deserta recipit gubernatorem, si quis velit in portum reducere: At animus ira percitus non admittit gubernatricem rationem aliundè, nisi intùs ratio clavum arripiat. *Plut.*

Vt non satis est clavus, neque frænum, nisi adsit, qui arte moderetur: Ita non sufficit eloquentia ad moderandum populum, nisi accesserit sermonis moderatrix ratio. *Plut.*

Vt quemadmodum si sol non sit, per reliqua astra noctem ageremus: Ita quantum ad reliquos attinet sensus, nihil differimus à brutis, nisi ratio adsit. *Plut.*

In magno fluctu non sistitur navis, nisi pondus anchoræ retineat alto infixæ vado: Sic in magnis rerum procellis, summa debet ratio animum cohibere, ne affectibus auferatur. *Plut.*

Cupressi semina adeò minuta sunt, ut quædam oculis cerni non possint: & tamen in eo tanta est arbor, tàm procera: Ita ratio mini-

quiddam est & occultum: sed eadem maxima est, si prodeat
n suam explicet. *Plin lib.* 17. *c.* 10.
t ingentia pondera, quæ nullis hominum viribus tolli possunt,
hinis facilè tolluntur: Ita quod vi nequeas efficere, ratione &
facilè efficias. *Erasm.*
ide Animus.

REBELLIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

bellionis exempla: Israelitæ, *Exod.* 16. ℣. 20 *Num.* 14. ℣. 4. & 26.
9 *Deut* 9. ℣. 23. 24. Core, Dathan & Abiron, 16. ℣. 12. 14. Ieroboam,
.11. ℣. 26. Zambri, 16. ℣. 9. 16. Servi Benedad, 20. ℣. 32. Osee, 2. *Reg.*
4. Ioacim, 24. ℣. 1. Sedecias, ℣. 20. 2. *Par.* 36 ℣. 13. *Ezech.* 17. ℣. 15. 16.
m, 2 *Paral.* 21. ℣. 8. 9. 10. Iudæi, 1. *Esdr.* 4. ℣. 12. Subditi Alexandri,
cch. 11. 14. Philippus, 2. *Macch.* 13. 23. Minatur etiam Deus, se fa-
peste, & gladio perditurum Sedeciam, & populum Iudaicum,
que omnes gentes, quæ detrectent servire regi Babel, *Ier.* 27. ℣. 8.
h 17. ℣. 15. Alter Hebræorum litigantium, *Actor.* 7. 27. Israelitæ,
.10. 21.
ide Discordia, Seditio.

RECONCILIATIO.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

endum, quòd ille rectè delicti sui veniam postulat, qui priùs
c, quod in ipso delinquitur, relaxat. Munus enim non accipitur,
ante discordia ab animo pellatur, dicente veritate: Si offers
us tuum, &c. Qua in re pensandum est, cùm omnis culpa mu-
solvatur, quam gravis est culpa discordiæ, qua nec munus acci-
r, nec proximus reconciliatur. Debemus itaque ad proximum,
nvis longè positum, longeque disiunctum, mente ire, eique
num subiicere, humilitate ac benevolentia placare. *Greg. dial.*

cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare: si verbis, verbis: si
s, factis. Non enim quem factis læsisti, sine factis placaveris. Sine
a oras Deum, sine causa eleemosynas facis de rebus, quibus alios
asti. Quid enim prodest, si unus ad Deum pro te orat, & alius
rsum te Deum interpellet? juxta illud Ecclesiastici 34. Dona
uorum non probat altissimus. *Chrys. in Matth.* 5.
ustra propitiari sibi Deum quærit, qui citò placari proximum
git. *Idem.*
tantummodo non lædas eum, qui te læsit; avertas tamen te
, nec libenter eum videas, manet sine dubio vulnus in pectore,
& do-

& dolor augescit in corde. Quod si est: nondum utique, quod Christus mandavit, expletur. Nunquid tu ita vis proprium tibi fieri Deum, ut non te quidem lædat, avertat se tamen à te, & peccatorum tuorum memoriam teneat, & videre te nolit? Igitur qualem vis ergà te esse Deum, quum delictorum veniam poscis; talem te exhibere debes his, qui deliquerunt in te. *Idem lib. de compunctione cordis.*

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

DIssensio ab aliis, à te reconciliatio incipiat. Quum ignoscis, ita beneficium tuum tempora, ut non ignoscere videaris, sed absolvere: quia gravissimum pœnæ genus est contumeliosa venia. *Senec. lib. de morib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

QVùm *Pompejus* & *Crassus*, in consulatu collegæ, decessuri essent magistratu, *Cn. Aurelius* quidam subitò in forum procurrens, clamavit: Sibi visum in somnis, Jovem jussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam redissent. Idem flagitante populo, Pompejus nihil motus est: At Crassus surgens, viro collegæ dexteram porrexit, dicens: Nihil, ò Quirites, me indignum facturus mihi videor, si prior cum Pompejo in gratiam rediero, quem vos etiamnum impuberem Magnum cognominastis: cuiq; prius triumphum decrevistis, quàm in senatum allectus esset. *Plut. in Crasso.*

Crassus in Syriam profecturus, volens potius *Ciceronem* amicum quàm inimicum relinquere, officiosè salutato dixit, se apud illum velle cœnare: quem Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies quidam amicorum egerunt apud Ciceronem, ut cum Vatinio quoque rediret in gratiam: Num, inquit, & Vatinius mecum cœnare vult? Significans, illum cœnam ambire potiùs, quàm amicitiam. *Eras. 4. apoph.*

¶ SIMILITVDINES.

CAssiteris, id est, stannum aut plumbum album, æs ruptum ferruminat, utrumque contingens propter affinitatem, quam habet cum utroque: Ita amicus amicitiam ac benevolentiam disruptam reconciliare debet, utrique se accommodans ex æquo. *Plut.*

Ignis facilè accenditur in paleis, & pilis leporinis; sed idem mox extinguitur, si nihil addas: Sic iræ amantium, aut nuper conjugatorum, si nemo se admiscuerit. *Plut.*

Vt crystalli fragmenta sarciri nullo modo possunt: Ita difficilimum eos reconciliare, qui ex arctissima familiaritate in mutuum odium venerint. *Idem.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

REconciliationis cum proximo offenso exempla: Iudas, *Gen.* 38. ℣. 26. Fratres Ioseph, 50. ℣. 17 18. 19 20. Pharao, *Exod.* 10. ℣. 16. 17. Israelitæ, 1. *Sam.* 12. ℣. 18. 19. Semei, 2. *Sam.* 19. ℣. 19.

¶ EXEMPLA PROFANA.

nstantinus Magnus in Synodo Nicena libellos accusatorios, uerelas sacerdotum utriusque partis comburi curavit, & *siav* mutuam exhortatus est, etiam hoc addens: Suum non e modi causarum cognitionem & judicium sibi sumere, sed p e id ad eum judicem, qui omnium corda scrutetur. *Socrat. l* .8 *& Sozom. lib.1. cap.17.*

aximum fuit omnium Themistoclis operum, quod bella i na Græciæ extinxerit, contentionesque eorum diremerit m , suadens, ut suspenderent belli Persici causa simultat in re egregium socium habuisse memoratur *Chileum Ar Plut.*

oncordiæ templum apud Romanos nullam aliam ob caus catum esse constat, quàm ut hominum inter se odia & sim , quibus Respublica affligeretur, in eo factis sacrificiis dep ntur. Ideoque Severo Romanorum Imperatore morbo o, cùm odium inter Geram & Antonium fratres ob regni s onem esset ortum, senatus decrevit, ut pro concordia utriu immortalibus sacrificaretur, ac præsertim ipsi Concord *Nicaus, & Xiphilinus.*

Vide Amicitia, Venia.

RECREATIO.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. ad Pisonem.

—— Nec enim facundia semper
Adducta cum fronte placet: non semper in armis
Bellica turba manet: nec tota classicus horror
Nocte dieq; gemit: non semper Gnossius arcus
Destinat, exempto sed laxat cornua nervo:
Et galea miles caput, & latus ense resolvit.

Ibid.

Ignea quin etiam Superûm pater arma recondit:
Et Ganymedeæ repetens convivia mensæ,
Pocula sumit eâ, quæ gessit fulmina, dextra.

Horat. Satyr.6. lib.2.

———— Quo, bone, circa
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus.

Persius Satyr.5.

Indulge genio, carpamus dulcia, nostrum est
Quod vivis: cinis & manes & fabula fies.

Mart

Martial. lib.7. Epigram.46.

Vive velut rapto, fugitivaq; gaudia carpe:
Perdideris nullam vita reversa diem.

Idem lib.10. Epigram.44.

Gaudia tu differs: at non & stamina differt
Atropos, atque omnis scribitur hora tibi.

Tibull. El g 8 lib.1.

Et tu, dùm primi flores tibi temporis aetas,
Vtere: nam tardo labitur illa pede.

Seneca in Hercule furente. v.475.

Post multa virtus opera laxari solet.

Statius lib.4. Sylvarum,4.

—— Nostra fatiscit
Laxaturque chelys: vires instigat, alitq;
Tempestiva quies, major post otia virtus.

¶ SIMILITUDINES.

UT sunt vices somni & vigiliæ, noctis & diei, tempestatis & serenitatis, belli & pacis: Ita labores levandi otio & lusibus. *Plut.*

Lyram & arcum remittimus, quò meliùs possint tendi: Ita recreandus ocio animus, ut ad labores reddatur vegetior. *Plut.*

Auriga non semper adducit habenas, sed aliquando remittit: Ita pueris nonnihil indulgendum. *Plut.*

Vt arcus tensus rumpitur: Sic animus remissus frangitur. *Plut.*

Vti novales, licet alternis interquiescant annis, tamen eam cessationem ubertate compensant: Ita relaxatio ingeniorum medioeris facit, ut ad studia reversi plus efficiamus vigore animi, licet breviore temporis spatio.

Vide Otium & Ludus. *Item Relaxatio.*

REGNUM, REX.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

AB uno sensato inhabitabitur patria, & à tribus impiis deseretur. *Eccles.* 19.

Ipse mutat tempora & ætates: transfert regna atque constituit. *Daniel,* 2.21.

Ecce oculi Domini super regnum peccans, & conteram illud à facie terræ. *Amos* 9.

Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabitabuntur per sensum prudentium. *Eccles.*10.

Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, & destruxit eos usque in finem. Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere facit mites pro eis. Radices gentium superbarum arefacit Deus, & plantat humiles ex ipsis gentibus. *Idem ibid.*

Terra

Terras gentium evertit Dominus, & perdit eas usque ad funda-
mentum. Arefactas aufert, & disperdit eas: & delet de terra memo-
riam earum. *Idem ibid.*
Ecce Dominus dissipabit terram, & nudabit eam. Dissipabitur
..., & direptione prædicabitur: quia transgressi sunt reges, muta-
verunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum. *Esa.24.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Omnia indigent Domino, & misera, & felicia: quia sine illo miser
non sublevatur, & felix non regitur. *August. in Psal. 32.*
Quicunque proprium corpus subegerit, nec ejus passionibus
...ari animam suam rector sui congrua vivacitate permiserit; is
..., regia quadam potestate se cohibens, rex dicitur, quod regere
...verit, & arbiter sui juris sit, ne captivus trahatur in culpam, nec
...eps feratur in vitium. *Idem in Psal. 118.*
Omnis, qui dispensandis terrenis rebus præsidet, occultis hostis
...is latius patet. *Gregor. in mor.*
Magnopere curandum est, ut qui regendis hominibus præ-
...r, apud se intra sacrarium mentis in cathedra præsideat hu-
...tas: quumque judicanti ei à cæteris foris adsistitur, vigi-
... oculo incessanter aspiciat, cui quandoque judici ipse de-
...udicandus adsistat: ut, quantò nunc antè eum, quem non
...t, sollicitus trepidat; tantò eum, quum viderit, securior cernat.
... *ibid.*
...vera mihi videtur esse ars artium, & disciplina disciplinarum,
...inem regere, qui certè est inter omnes animantes maximè &
...bus varius, & voluntate diversus. *Nazianz. in apolog.*
...epè à disciplinæ metu resolvimus subditos, si nostro regimini
...itatis fræna relaxamus: quia dum nos quasi licenter lætos aspi-
..., audacius ipsi ad illicita resolvuntur. *Greg. in moral.*
...eges à rectè agendo vocati sunt: ideoque rectè faciendo regis
...en tuetur, peccato amittit. Rectè ergò illi reges vocantur, qui
...emetipsos quàm subjectos benè regendo modificare noverunt.
...r. *lib. de summo bono.*
...blici decoris mater est mens regentis: & quale fuerit domi-
...s arbitrium, talem parit libertatis aspectum. Facilius est qui p-
... dicere fas est, errare naturam, quàm dissimilem princeps pos-
...rmare Rempublicam. Is enim potest alios regere, qui se stu-
... sub decore tractari. *Cassiod. lib. 3. epist.*
...uta est conditio subjectorum, ubi vivitur sub æquitate regnan-
...: principis autem opinionem longè lateque disseminat subje-
...m custodita securitas. *Idem ibid.*
...ui Reipublicæ statum & generale cupit stare fastigium, ad uni-
... debet esse sollicitus: quia non est salus in corpore, nisi quam
...mbra potuerunt obtinere. *Idem ibid.*

¶ SEN-

§ Sententiae Poeticae.

Seneca in Thyeste. v.214.

——— Vbi non est pudor,
Nec cura juris, sanctitas, pietas, fides,
Instabile regnum est.

Seneca in Hercule furente. v.340.

——— Rapta sed trepida manu
Sceptra obtinentur: omnis in ferro est salus:
Quod civibus tenere invitis te scias,
Strictus tuetur ensis: alieno in loco
Haud stabile regnum est.

Seneca in Troade. v.256.

Violenta nemo imperia continuit diu.

Seneca in Medea. v.196.

Iniqua nunquam regna perpetuo manent.

Seneca Theb. v.654.

Regnare non vult, esse qui invisus timet:
Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium atque regnum.

Id. v.659

Qui vult amari, languida regnet manu.
Invisa nunquam imperia retinentur diu.

Seneca in Oedipo. v.703.

——— Odia qui nimium timet,
Regnare nescit: regna custodit metus.

Seneca in Thyeste. v.311.

Vt nemo doceat fraudis & sceleris vias,
Regnum docebit.

Lucan. lib.1. bel. civil.

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas
Impatiens consortis erit.

Seneca in Thyeste. v.442.

Non capit regnum duos.

Seneca in Oedipo. v.6.

Quisquamne regno gaudet? o fallax bonum!
Quantum malorum fronte quam blanda tegis!
Vt alta ventos semper excipiunt juga,
Rupemque saxis vasta dirimentem freta,
Quamvis quieti, verberant fluctus maris:
Imperia sic excelsa fortunae objacent.

Seneca Thebaid. v.598.

In servitutem cadere de regno, grave est.

Item

Idem.

Regna cùm scelere, omnibus
Sunt exiliis graviora.

Seneca in Herc. fur. 744.

——— *Sanguine humano abstine,*
Quicunque regnas. scelera taxantur modo
Majore vestra.

Senec. in Medea. v. 222.

——— *Hoc reges habent*
Magnificum & ingens, nulla quod rapiat dies;
Prodesse miseris: supplices fido lare
Protegere.

Seneca in Thyeste. v. 212.

Rex velit honesta; nemo non eadem volet.

Horat. lib 1. Epist. 1.

—— *At pueri ludentes, rex eris, ajunt,*
Si rectè facies: Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi: nulla pallescere culpa.
Roscia (dic sodes) melior lex an puerorum
Nænia? quæ rectè regnum facientibus offert,
Et maribus Curiis & decantata Camillis?

Ausonius in Monosyl.

Qui rectè faciet, non qui dominatur, erit rex.

Claud. de 4. Honorii Conf. v. 261.

——— *Tunc omnia jure tenebis,*
Cùm poteris rex esse tui.

Seneca in Oedipo. v. 82.

——— *Regium hoc ipsum reor,*
Adversa capere. quoque sit dubius magis
Status, & cadentis imperij moles labat;
Hoc stare certo pressius fortem gradu.
Haud est virile, terga fortunæ dare.

Seneca in Hercule furente. 352.

Ars prima regni est, posse te invidiam pati.

Seneca in Troade. v. 325.

Est regis, alij spiritum regi dare.

Seneca in Octavia. 447.

Decet timeri Cæsarem. SEN. *At plus diligi.*

Senec. in Oedipo. v. 682.

Certissima est regnante cupienti via,
Laudare modica; & ocium, ac somnum sequi.

Claud. de 4. Honorii Conf. v. 299.

——— *Componitur orbis*

Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, ut vita regentis.
Mobile mutatur semper cum principe vulgus.

Seneca in Troade. v.330.

Præferre patriam liberis, regem decet.

Seneca in Hercule furente. v.921.

—— Victima haud ulla amplior
Potest, magisque opima mactari Iovi,
Quàm rex iniquus.

Seneca in Herc. Oeteo. v.637.

Colit hic reges, calcet ut omnes,
Perdatque aliquos, nullumque levet:
Tantum ut noceat cupit esse potens.

Ex Græcis Comicis.

Δεῖ τὸν πολιτῶν προστατεῖν ᾑρημένον,
Τὴν τοῦ λόγου μὲν δύναμιν οὐκ ἐπίφθονον,
Ἤθει δὲ χρηστῷ συγκεκραμένην ἔχειν.
Vrbis tenere qui gubernacula cupit,
Hic ne invidenda polleat facundia;
Sed quæ probis sit temperata moribus.
Εἰκὼν δὲ βασιλεύς ἐστιν ἔμψυχον θεοῦ,
Animata imago rex putandus est Dei.
Ἀρχῆς τετυχὼς ἴσθι ταύτης ἄξιος.
Imperium adeptus, dignum eo te prabeas.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

Nter homines antiquorum optimus animorumque rector eligeatur: ideoque summa felicitas erat gentium: in quibus non porat esse potentior, nisi melior. *Senec. 3. Epist.*

Inexpugnabile munimentum, amor civium: quid pulchrius est, àm vivere optantibus cunctis? quis huic audeat struere aliquod riculum, sub quo justitia, pax, securitas, dignitas florent? sub quo pulenta civitas, copia bonorum omnium abundat? *Idem de clementia ad Neronem.*

Si vis omnia tibi subjicere, te subjici rationi. Multos reges, si te tio rexerit: ab illa disces, quid & quemadmodum aggredi debeas. *em in Epist.*

Gentes barbaras, impatientesque alieni arbitrii, faciliùs est rege, quàm animum suum continere, & sibi tradere. *Ibid.*

Simul ista mundi rector Deus posuit, odium atque regnum: qui gò odia nimium timet, regnare nescit. *Ibid.*

Sicut hominibus reges, ita regibus dominandi desideria dominntur: hoc est regnum, nolle regnare cùm possis. Vis ergò regnum i dari magnum? rege teipsum. *Ibid.*

¶ APO-

§ APOPHTHEGMATA.

genes. Narratur Alexandrum magnum astantem *Diogeni Cy-*
co, quæsisse ab eo, num ipsum metueret? tùm ille, quid es?
m, an malum? Alexander respondit. Bonum: Quis igitur, in-
Diogenes, timet bonum? *Laert.lib.6.cap.2.*

ismundus Imperator audiens à quibusdam disputari, num me-
sset amari, an verò timeri à subditis? respondit: Quemadmodū
i amari & timeri volunt, ita & reges; neque enim benè ames
iam timeas. Timor enim reverentiam arguit, quæ regibus
nè debetur. *ÆEn.Sylvius lib.4.comment.in res gestas Alphonsi.*

phonsus rex interrogatus, quos è popularibus suis perchatos
et? Illos, inquit, qui non magis eum, quam pro eo metuant.
m.lib.4.

stantinus Chlorus amicis admonentibus, quòd in augendo
ideretur indiligentior, respondit, publicas opes rectiùs à priva-
peri, quàm intra unum claustrum reservari. *Eras.lib.8.apoph.*

gustus Cæsar audiens, quod Alexander natus annos triginta
postquam plerasque mundi regiones peragrarat, dubitasset,
n reliquum vitę tempus esset facturus? demirabatur, si Alexan-
on judicasset majus opus, benè gubernare partum imperium,
amplam ditionem comparasse. Rectè notavit inexplebilem
ndri ambitionem, qui nullam aliam functionem regi dignam
masset, quàm proferre ditionis terminos: quùm multò tùm
riùs, tùm difficiliùs sit regnum, quod contigit, rectis legibus
sque moribus exornare, quam armis regno regnum addere.
n Rom apoph.

rippina. Quùm genethliaci Agrippinæ matri Neronis respon-
, imperaturum quidem filium, sed occisurum matrem: Oc-
inquit, modò imperet. *Sueton.*

dolphus Cæsar interrogatus, qui fieret, ut homines eas, quas
dicerunt artes, omnes recusarent, imperii autem gubernatio-
blatam nemo? Non mirum, inquit: Stultos enim putant, qui
e nesciunt: stultum autem nemo sese judicat. *ÆEneas Sylvi*
is Friderici Imp.

llonius rogatus à Babyloniæ rege, quomodo tutò regnare pos-
multos, inquit, honoraveris: paucis verò credideris. *Philostr.*

igonus. Quùm omnes admirarentur *Antigonum* regem, quod,
initio regni durior fuisset, senex factus, clementer ac placidè
n gubernaret: Priùs, inquit, opus erat regno: nunc gloria &
olentia. *Plut.in apoph.*

ys rex Thraciæ, acriter in subditos animadvertebat. Cùm igi-
i corum quidam ad ipsum dixisset: Hoc furor est, non re-
respondit: Ac meus hic furor subditos temperantes efficit.
n apoph.

Leoni-

Leonidas cuidam dicenti: Excepto regno, nulla re nobis præstas? at, inquit, nî vobis fuissem melior, non essem rex. *Plut. in Lacon.*

Ariston cuidam laudibus vehenti dictum Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere? respondit, amicis benè facere, inimicis malè: at quantò præstantius est, inquit, vir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos? *Plut.*

Antigonus quodam dicente, omnia regibus honesta justaque esse: Sunt per Iovem, inquit, barbarorum duntaxat regibus: at nobis ea duntaxat honesta sunt, quæ honesta sunt: ea tantùm justa, quæ justa sunt. *Erasm. lib. 4. apoph. ex Plut.*

Cyro conflicturo cum hoste, loco, qui dicitur Cunax, Clearchus suasit, ut se post Macedones contineret, nec sese in belli discrimen conjiceret: Quid ais, inquit, Clearche? visne, ut quum regnum appetam, regno me indignum ostendam? *Plut. in apoph.*

Dionysius Senior, quùm in initio regni regia ipsius obsideretur, conjuratis in illum civibus, & amici authores essent, ut imperium deponeret, nî mallet captus interfici: ille conspiciens bovem à coquo mactatum illico concidere, dixit: Quum mors adeò brevis sit, an non absurdum sit, nos metu mortis tale regnum relinquere? *Plut. in apoph.*

Pyrrhus rex quùm Athenas venisset, & ingressus arcem Palladis rem divinam fecisset; eodem die descendens ex arce, collaudavit quidem Atheniensium ergà se fiduciam: cæterùm admonuit, si saperent, ne posthac cuipiam regum portas aperirent. Significans, omnibus regibus natura invisam populi libertatem. *Erasm. 4. lib. apoph.*

Philippus Macedonum rex in palæstra prolapsus, quum surgens in pulvere vidisset corporis vestigium: Papæ! inquit, ut minimam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus universum? *Erasm. ex Plut.*

¶ SIMILITVDINES.

VT quibusdam, cum foris in foro aut in curia conspicui sint ac splendidi, domi morosa uxor contristat omnem vitam: Sic regno ac divitiis multa adsunt occulta mala. *Plut.*

Vt quædam fulmina æs ac ferrum liquefaciunt, ne cerâ quidem confusâ: Ita divina vis, aut regia potestas, in obsistentes sævit, mollibus parcit & cedentibus. *Idem.*

Vt vitis, nisi amputes, latè sese spargit, brachiis suis omnia complectens & implicans: Ita princeps ambitiosus semper aliquid è proximis suo adjungit imperio, nisi subindè vindicetur. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

REgis iræ exempla: Ioas, 2. *Paral.* 24. ℣. 21. Nabuchodonosor, *Dan.* 2. ℣. 5. 12. Reges inaugurandi & consecrandi formula. *Vide*

Precationum formula, & Principes inaugurandi. Reges ac Principes religionis curam suscipere debent. Exempla: David, 2.*Sam.* 6. v.2. & 7. v.2. Iosaphat, 2.*Paral.* 17. v.7. & 19. v.4. Ezechias, 29. v.5. Iosias, 34. v.8. *Vide Magistratus & eorum officia.* Reges mortalis suæ conditionis commonefieri debent. *Psal.* 82. v.7. Reges ac Principes non facilè cedunt. Exempla: David, 2.*Sam.* 19,29. 1.*Paral.* 21. v.4. Roboam, 2.*Paral.* 10,8. Asa, 16. v.10. Amasias, 25,16. Ozias, 26,19. Iosias, 35. v.22. Sedechias, 36. v.12.13. Ioacim, *Ierem.* 36. v.25. Herodes *Marc.* 6,17. Reges interdum clientum suorum metu indigna committunt. Exempla: Darius, *Dan.* 6,14. Reges ob populi peccata mutantur. *Prov.* 28,2. Reges Dei, Christiani, 1.*Pet.* 2,9. Reges quid facere, quidve fugere debeant, *Deut.* 17,19. 1.*Sam.* 8,1. &c. 1 *Reg.* 21. & 10,9. 2 *Paral.* 9,1. & 19,5. *Iob.* 34,30. *Psal.* 2,10. & 101,1. &c. *Proverb.* 14,28. & 19,12. & 20. v.8.26. & 28,15. & 29. v.4.14. & 31. 4. *Sap.* 6,9. *Ierem.* 22,2. *Vide Magistratuum officia.*

De Exemplis Profanis consule Apophtheg.

§ HIEROGLYPHICA.

PEr *aquilam* solitudinem regni hieroglyphicè significari quidam volunt, quod regium esse dicant, unum è filiis hæredem instituere, uni rerum habenas commendare, quandoquidem, ut ait *Ovidius*:

Non benè cum sociis Regna Venusque manent.

Pier. Valer. lib. 19. *pag.* 179. *A.*

Apertissimè quidem *sceptrum* sive *virgam* hieroglyphicum esse *regni*, illud in divinis litteris ostendit, quod sceptrum de manu Iudæ non auferendum pollicetur Dominus. *Genes.* 49. *Idem. Pier. Valer. lib.* 41. *pag.* 401. *B.*

AEgyptii Regem hominem per *Elephanti* simulacrum intelligebant: non ea tantum de causa, quod, cùm gregatim semper ingrediantur, is, qui maximus est natu, gregem ducit, quod in regibus eligendis multarum nationum ac gentium mos fuit, &c. *Pier. Val. lib.* 2. *pag.* 15. *B.*

Hominem AEgyptii ampliori aliqua dignitate tituloque honestatum, qui tamen nulla vel majestatis, vel decori ratione habita, vilissima quæq; sectaretur, sordesque omnes perscrutaretur, significare si vellent, hieroglyphicum *Elephanti, qui mures venaretur*, proponebant: indignus quidem tàm vasta mole labor. *Idem. Pier. Val. lib.* 2. *pag.* 17. *B.*

Si verò *Regem optimum* significare procurassent, *Anguem* utique in orbem collectum effingebant, caudâ mordicus apprehensâ: sed regis nomen in spiræ medio describebant. Quin etiam certam anguis speciem μεσὶ cognominatam, huic significato adhibebant. Cur verò *Anguem* fingerent, sibi caudam admordentem, auctores,

quos

quos sequimur, nusquam tradunt: sed si ariolari licet, indicabat omnia usque ad minima ultimaque curæ esse Regi, qui bonitatis nomen sit adepturus; cùm ea præcipuè de caussa Sardanapalus, & plerique alii infames habiti sint, quod simulac ad principatum venerunt; omni abjectâ curâ sibimet tantum vacare, seque unos curare instituerunt. *Idem Pier. Val. lib.* 15. *pag.* 140.

Quod si Regem AEgyptii suum, vel alium quempiam, in obeliscis aut monumentis aliis curam populi sui gessisse regiam attestarentur, eumque tutelarem fuisse commonerent, *Anguem vigilem*, vertice quippe surrecto, elatoque pectore sculpebant: cujusmodi species adhuc plerisque locis inspicitur. Hic verò pro regio nomine, *Custos*, inscribebatur; utpote quòd æquè vigilabundum esse deceat Regem, cui gentium regnique tutela sit curæ credita. *Idem ibid.*

Vide Princeps.

RELAXATIO.

¶ Apophthegmata.

Anaxagoras publicè decretis honoribus animo magno repudiatis, id sibi omninò postulasse commemoratur, ut, quo die mortem obiret, pueris, qui disciplinis & artibus operam darent, permitterentur feriatis otia & ludi. Sensit enim vir doctissimus, ingenia adolescentum nimio studio frangi; refocillatione autem aut recreatione ad novos labores agiliores fieri. *Plut. in Polit.*

Amasis AEgypti rex ab amicis reprehensus, quòd perfunctus negotiis forensibus potaret, omnique voluptatum genere solveretur, respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum opus est: quos si semper intendant, rumpendos esse: ac ne tum quidem fore usui, quum exigit usus: Ita qui nulla relaxatione curas suas solvunt, aut mente captos, aut corpore malè affectos evadere. *Brus. lib.* 4. *c.* 28.

Vide Otium, Recreatio.

RELIGIO.

¶ Sententiae Poeticae.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Prospera lux oritur, linguis animisque favete:
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaque protinus absint
Jurgia, differ opus livida turba tuum.

cationum formula, & Principes inaugurandi. Reges ac Princi[pes] religionis curam suscipere debent. Exempla: David, 2. *Sam.* 6. & 7. v. 2. Iosaphat, 2. *Paral.* 17. v. 7. & 19. v. 4. Ezechias, 29. v. 5. [Iosi]as, 34. v. 8. *Vide Magistratus & eorum officia.* Reges mortalis conditionis commonefieri debent. *Psal.* 82. v. 7. Reges ac Princi[pes] non facilè cedunt. Exempla: David, 2. *Sam.* 19, 29. 1. *Paral.* 21, 4. [Ro]boam, 2. *Paral.* 10, 8. Asa, 16. v. 10. Amasias, 25, 16. Ozias, 26, 19. [Iosi]as, 35. v. 22. Sedechias, 36. v. 12. 13. Ioacim, *Ierem.* 36. v. 25. Herodes [Ma]rc. 16, 17. Reges interdum clientum suorum metu indigna com[mit]tunt. Exempla: Darius, *Dan.* 6, 14. Reges ob populi peccata [dan]tantur, *Prov.* 28, 2. Reges Dei, Christiani, 1. *Pet* 2, 9. Reges quid [face]re, quidve fugere debeant, *Deut.* 17, 19. 1. *Sam.* 8, 1. &c. 1 *Reg.* 22. [...]10, 9. 2 *Paral.* 9, 1. & 19, 5. *Iob.* 34, 30. *Psal.* 2, 10. & 101, 1. & [Pro]verb. 14, 28. & 19, 12. & 20. v. 8. 26. & 28, 15. & 29, v. 4. 14. & 31 [Sa]p. 6, 9. *Ierem.* 22, 2. *Vide Magistratuum officia.*

De Exemplis Profanis consule Apophtheg.

§ HIEROGLYPHICA.

[Pe]r *aquilam* solitudinem regni hieroglyphicè significari quidam [vo]lunt, quod regium esse dicant, unum è filiis hæredem insti[tuer]e, uni rerum habenas commendare, quandoquidem, ut ait [...]dius:

Non benè cum sociis Regna Venusque manent.

[Pier.] *Valer. lib.* 19. *pag.* 179. *A.*

[A]pertissimè quidem *sceptrum* sive *virgam* hieroglyphicum esse [...], illud in divinis litteris ostendit, quod sceptrum de manu Iudæ auferendum pollicetur Dominus. *Genes.* 49. *Idem. Pier. Valer.* [lib. 4]1. *pag.* 401. *B.*

Egyptii Regem hominem per *Elephanti* simulacrum intellige[bant]: non ea tantum de causa, quod, cùm gregatim semper ingre[dian]tur, is, qui maximus est natu, gregem ducit, quod in regibus [ded]endis multarum nationum ac gentium mos fuit, &c. *Pier. Val.* [lib. 2]. *pag.* 15. *B.*

[H]ominem *AEgyptii ampliori aliqua dignitate tituloque honesta[tum]*, qui tamen nulla vel majestatis, vel decori ratione habita, vilis[sima] quæque sectaretur, sordesque omnes perscrutaretur, significare [vo]lent, hieroglyphicum *Elephanti, qui mures venaretur*, pro[pone]bant: indignus quidem tàm vasta mole labor. *Idem. Pier. Val.* [lib. 2]. *pag.* 17. *B.*

[Cum] verò *Regem optimum* significare procurassent, *Anguem* utique [in or]bem collectum effingebant, caudâ mordicus apprehensâ: sed [ipsius] nomen in spiræ medio describebant. Quin etiam certam ana[guis] speciem *μασὶ* cognominatam, huic significato adhibebant. [Cùm v]erò *Anguem* fingerent, sibi caudam admordentem, auctores, quos

quos sequimur, nusquam tradunt: sed si ariolari licet, indicabat omnia usque ad minima ultimaque curæ esse Regi, qui bonitatis nomen sit adepturus; cùm ea præcipuè de caussa Sardanapalus, & plerique alii infames habiti sint, quod simulac ad principatum venerunt; omni abjectâ curâ sibimet tantum vacare, seque unos curare instituerunt. *Idem Pier. Val. lib.* 15. *pag.* 140.

Quod si Regem AEgyptii suum, vel alium quempiam, in obeliscis aut monumentis aliis curam populi sui gessisse regiam attestarentur, eumque tutelarem fuisse commonerent, *Anguem vigilem*, vertice quippe surrecto, elatoque pectore sculpebant: cujusmodi species adhuc plerisque locis inspicitur. Hic verò pro regio nomine, *Custos*, inscribebatur; utpote quòd æquè vigilabundum esse deceat Regem, cui gentium regnique tutela sit curæ credita. *Idem ibid.*

Vide Princeps.

RELAXATIO.

¶ Apophthegmata.

Anaxagoras publicè decretis honoribus animo magno repudiatis, id sibi omninò postulasse commemoratur, ut, quo die mortem obiret, pueris, qui disciplinis & artibus operam darent, permitterentur feriatis otia & ludi. Sensit enim vir doctissimus, ingenia adolescentum nimio studio frangi; refocillatione autem aut recreatione ad novos labores agiliores fieri. *Plut. in Polit.*

Amasis AEgypti rex ab amicis reprehensus, quòd perfunctus negotiis forensibus potaret, omnique voluptatum genere solveretur; respondit: Qui arcus habent, eos non intendere, nisi quum opus est: quos si semper intendant, rumpendos esse: ac ne tum quidem fore usui, quum exigit usus: Ita qui nulla relaxatione curas suas solvunt, aut mente captos, aut corpore malè affectos evadere. *Brus. lib.* 4. *c.* 28.

Vide Otium, Recreatio.

RELIGIO.

¶ Sententiae Poeticae.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosa.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Prospera lux oritur, linguis animisque favete;
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaque protinus absint
Jurgia, differ opus livida turba tuum.

Tibull. lib. 2. eleg. 1.

Luce sacra requiescat humus, requiescat arator:
Et grave suspenso vomere cesset opus.
Solvite vincla jugis: nunc ad præsepia debent
Plena coronato stare boves capite.
Omnia sint operata Deo: non audeat ulla
Lanificam pensis imposuisse manum.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 1.

Dii quoque, ut à cunctis hilari pietate colantur,
Tristitiam poni per sua festa jubent.

Senec. in Octavia. v. 637.

Parcite lachrymis urbis festo
Lætoque die.

Plautus in Milit. 3. 1.

Quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.

Persius Satyr. 2.

——— ——— ——— At vos
Dicite Pontifices, in sancto quid facit aurum?
Nempe hoc, quod Veneri donatæ à virgine pupæ:
Quin damus id superis, de magna quod dare lance
Non possit magni Messalæ lippa propago?
Compositum jus fasque animo sanctosque recessus
Mentis, & incoctum generoso pectus honesto.
Hoc cedo ut admoveam templis & farre litabo.

Tibull. Eleg. 1. lib. 2.

Casta placent superis: pura cum mente venite,
Et manibus puris sumite fontis aquam.

Virgil. lib. 2. AEneid. v. 717.

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates:
Me, bello è tanto digressum & cæde recenti,
Attrectare nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Ovid. Epist. 7. Heroid.

Pone deos, & quæ tangendo sacra profanas.
Non benè cælestes impia dextra colit.

¶ APOPHTHEGMATA.

[D]iogenes quùm in Phano cœnaret, eique panes sordidi essent appositi, abjecit illos è Phano, dicens, in templum nihil oportere [ing]redi sordidum. *Laert. lib. 6.*

[L]ycurgus percontanti, cur instituisset, ut minutis ac vilibus re[bus] sacrificaretur? Ne unquam, inquit, deficiat nos, quo numen [h]onoremus. *Plut. in Lacon.*

[D]emonax cùm ob id accusatus esset, quod Minervæ nunquam sacri-

sacrificasset: Nunquam, respondit, putavi meis sacrificiis opus fuisse. *Erasm. lib.* 8. *apoph.*

Alexander consulto oraculo monitus est, ut eum, qui sibi portam egresso primus occurrisset, interfici juberet: occurrit agaso, jussus est arripi: roganti, quid commeruisset? responsum est: ita jussisse Deum. Si ita est, inquit, ô rex, alius designatus est ab oraculo: nam asinus tibi prior occurrit. Agaso enim sequitur asinum, ut impellat, alioqui non secuturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit. *Eras. lib.* 6. *apoph.*

Idem inter sacrificandum cùm utraque manu thura ad evaporandum assumpsisset, à Leonida ob id reprehensus est: Dicebat enim Leonidas: cùm ferentibus aromata terris imperaveris, copiosè tunc thura adolebis: nunc verò utere parciùs. Victa autem Saba, Alexander Leonidæ scripsit: Ad te thus, myrrhamque abundè transmisimus, ut cum Deis parcus esse desinas. *Plut.*

Antiochus cùm urbem obsideret Hierosolymam, Iudæis ad maximum illud festum celebrandum septem dies petentibus, non solùm eis concessit, verùm etiam tauros auratis cornibus adornatos, magnamque thymiamatum & aromatum vim usque ad portas urbis cùm pompa solenni deduci jussit: traditaque illorum sacerdotibus hostia, ipse in castra rediit. Iudæi verò regis benignitatem admirati, protinùs à festo peracto in fidem illius sese dederunt. *Plut. in apoph.*

§ SIMILITUDO.

QVi divos colunt metu alicujus mali, perindè faciunt ut ii, qui tyrannos venerantur, ne noceant, quos oderunt animo. *Plut.*

§ EXEMPLA SACRA.

REligionis contemptæ exempla: Gallio, *Actor.* 18, 15. simulatæ, Absolon. 2. *Sam.* 15. 7.

Vide Pietas.

REPREHENSIO.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plaut. in Bacchid. 3, 3.

—— *Leniter qui sæviunt, sapiunt magis.*

Plaut. in Trucul. 1. 2.

Qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.

Ovid. lib. 6. Fastor.

Sic agitur censura, & sic exempla parantur:
Cùm judex, alios quod monet, ipse facit.

Claud. de 4. Honor. consul. v. 296.

In commune jubes si quid, censesve tenendum,
Primus jussa subi: tunc observantior æqui

Fit populus, nec ferre vetat, cùm viderit ipsum
Auctorem parere sibi. Componitur orbis
Regis ad exemplum. Nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, quam vita regentis.

Horat. lib. 2. Satyr. 1.

——— ——— ——— *Si quis*
Opprobriis dignum latraverit, integer ipse,
Solventur risu tabulæ: tu missus abibis.

Iuvenal. Satyr. 2.

Loripedem rectus derideat, AEthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de seditione querentes?
Quis cœlum terris non misceat, & mare cœlo,
Si fur displiceat Verri, homicida Miloni,
Clodius accuset mœchos, Catilina Cethegum,
In tabulam Sullæ si dicant discipuli tres?

§ SIMILITVDINES.

T lamias fabulæ narrant foris oculatas esse, domi oculis in va recondit is nihil videre: Ita quidam in alienis perspicaces sun ua cœcutiunt. *Plut.*

Vt quibus domi multum est malorum, gaudent apud alios vers Ita animus sibi malè conscius, sua horrens, de alienis agit, & m m suam apud alios pascit. *Plut.*

Facilè est demoliri, quod alius extruit: at difficillimum, idem ius aliquid extruere: Ita aliorum orationem reprehendere clivi est: at eodem modo meliusve dicere, non est perinde fac *Plut.*

Non, quemadmodum parasitus, convitio tactus ab iis, à quibu ur, ridet, ac nihil commovetur; ita à Philosopho reprehensus, esse affectus: sed nec offendi oportet, nec impudenter negli *Plut.*

Vt oculus, sic animus se non videns, aliena cernit. *Cic. lib. 2. Tu st.*

Cùm æstate vehementius tonuerit, quàm fulserit, ut inquit Pli s, ventos denuntiat: Ita ubi quis vehementer inclamat in ali vitia, ipse non perinde lucens morum integritate, indicium ni magis ambitionis vento tumescentis, quam solidè pii. *Eras*

§ EXEMPLA PROFANA.

Yperbolus quidam in reprehendendo ita acerbus fuit, ut ma riam Comicis penè omnibus perpetuam dicteriorum in The præbuerit. *Plut. in Alcibiade & Nicia.* Meminit ejus etia *cyd. lib. 8.*

Istum reor Alexandrum non tàm inflammasse e vino, quàn d in frequentia amicorum corriperet. *Plut. de discernend latoribus.*

Eudox

Eudoxia Arcadii Imper. uxor, cùm reprehensiones liberas D. Ioan. Chrysostomi Constantinopolitani Episcopi ferre non posset, bis in exilium curavit ejici virum sanctissimum. *Theatr. Zwing. fol.* 2863.

Iunipertus, rex Bergomensium, cum Ioannis Episcopi admonitionem liberè in convivio ferre non posset, eum insidiis equi ferocissimi, cui eum insidere fecit, è medio tollere frustrà conatus est. *Theat. Zwing. fol.* 2863.

Latus præfectus prætorii Pertinacem Imperatorem, quòd sæpius ab eo reprehenderetur, in palatio confodit, sexto imperii mense, cum Electo & cæteris duobus cubiculariis. *Cusp.*

Vide Correctio.

REPULSA.

¶ Apophthegmata.

PÆdaretus cùm in trecentorum virorum ordinem non esset adscriptus (qui honos apud Spartanos primam dignitatem obtinebat) repulsus discessit hilaris, ac ridens: Evocantibus autem Ephoris, quidque rideret percontantibus? Gratulor, inquit, huic Reipub. quæ trecentos habeat cives, multò me meliores. *Plut. in Lacon.*

Athenienses cùm Themistoclem aliquando publicè infamia notassent, rursumque deinde ad imperium gerendum revocarent: Non, inquit, laudo eos homines, qui eodem vase pro matula, & ad infundendum vinum utuntur. *Ælian. lib.* 13 *de Var. hist.*

C. *Marius* obscuro genere natus, facinorum militarium commendatione ad Rempubl. accessit. Ac primum majorem petiit ædilitatem: ubi sensit, ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambiit: & hac frustratus, haud tamen desperavit, se Romæ civitatis primum fore: docens, quantum in rebus humanis valeat audacia. *Plut. in Rom. apoph.*

Tacitus Imp. fratri petierat consulatum, nec impetravit: ea repulsa adeò non fuit offensus, ut vehementer etiam lætatus sit, dicens: Scit senatus, quem principem fecerit. *Vopiscus.*

¶ Hieroglyphica.

ANtiqui *hominem*, qui vel candidatus turpem esset repulsam passus, vel partam dignitatem amisisset, Vatiniana aliqua affectus ignominia, ac propterea tanto perfusum pudore, ut in loca frequentiora prodire non audeat, ostendere si vellent, *Cervum marem sine cornibus* inter virgulta fruticesque abditum pingere soliti sunt. *Pier. Val. lib.* 7. *pag.* 64. *F.*

Per hominem etiam cervus objectum destinatumve, aut quid aliud ita expositum, id hieroglyphico manifesto intelligimus, quod

d ignominiosè repulsum fuerit, eque conspectu submotum.
lib. 24. pag. 218. D.

ide locum de Ambitione & Honore.

REQVIES.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Hercule furente. v. 924.

—— Detur aliquando otium
Quiesque fessis.

Ovid. Epist. 4. Heroid.

Quod caret alterna requie, durabile non est:
Hæc reparat vires, fessaque membra novat.
Arcus & arma tua tibi sunt imitanda Diana:
Si nunquam cesses tendere, mollis erit.

ide Quies, Otium, Somnus.

RERUM COMMUNITAS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius satyr. 2. lib. 2.

Nam propria telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam statuit. Nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremo expellet certè vivacior hæres.

Seneca in Hippol. v. 523.

—— —— Hoc equidem reor
Vixisse ritu, prima quos mistos deis
Profudit ætas: nullus his auri fuit
Cæcus Cupido: nullos in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credula pontum rates, &c.

Verg. lib. 1. Georg. v. 125.

Ante Iovem nulli subigebant arva coloni:
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant: &c.

ide seq. loc. de Republica.

RESPUBLICA.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

publica nomen universæ civitatis est, pro qua mori, & cui nos ros dare, & in qua omnia nostra ponere, & quasi consectare de-s. *Cic. 2. de Leg.*

Ec

l ignominiosè repulsum fuerit, eque conspectu submotum. lib. 24. pag. 218. D.

ide locum de Ambitione & Honore.

REQVIES.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Herculè furente. v. 924.

—— Detur aliquando otium
Quiesque fessis.

Ovid. Epist. 4. Heroid.

Quod caret alterna requie, durabile non est:
Hac reparat vires, fessaque membra novat.
Arcus & arma tua tibi sint imitanda Diana:
Si nunquam cesses tendere, mollis erit.

ide *Quies, Otium, Somnus.*

RERUM COMMUNITAS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horatius satyr. 2. lib. 2.

Nam propria telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam statuit. Nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri inscitia juris,
Postremo expellet certè vivacior hæres.

Seneca in Hippol. v. 523.

—— —— Hoc equidem reor
Vixisse ritu, prima quos mistos deis
Profudit ætas: nullus his auri fuit
Cæcus Cupido: nullos in campo sacer
Divisit agros arbiter populis lapis.
Nondum secabant credula pontum rates, &c.

Verg. lib. 1. Georg. v. 125.

Ante Iovem nulli subigebant arva coloni:
Nec signare quidem aut partiri limite campum
Fas erat: in medium quærebant: &c.

ide *seq. loc. de Republica.*

RESPUBLICA.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

publica nomen universæ civitatis est, pro qua mori, & cui nos os dare, & in qua omnia nostra ponere, & quasi consecrare de- s. *Cic. 2. de Leg.*

Ea

Eò omnis vitæ noſtræ ratio transmittenda eſt, ut magnam noſtri nominis famam, ex maximis in Rempublicam meritis collatis, poſteris relinquamus. *Cic. in Vat.*

Omnibus bonis expedit ſalvam eſſe Rempub. *Phil.* 13.

Laudandus eſt is, qui mortem oppetit pro Republica: qui doceat chariorem eſſe patriam nobis, quam nosmetipſos. Eſtque illa vox inhumana & ſcelerata eorum, qui negant ſe recuſare, quò minus ipſis mortuis terrarum omnium deflagratio conſequatur. *Cic. de Finib.*

Qui pro Republica vitam reddiderunt, nunquam mehercule eos mortem potius, quàm immortalitatem aſſecutos putavi. *Cic. pro Planco.*

Nihil eſt ex omnibus rebus humanis præclarius aut præſtantius, quàm de Republica benè mereri. *Cic. ad Planc. Famil.* 10.

Omni timore depoſito, debemus liberè Reipub. conſulere. *Brut. ad Cic. Famil.* 11.

Majores noſtri, iis, qui ob Rempublicam mortem obierant, pro brevi vita diuturnam memoriam reddiderunt. *Cic. Phil.* 9.

Non poteſt cuiquam malè de Republica merenti juſta eſſe cauſa. *Cic. Reſponſ. Aruſp.*

Magnus eſt in Republ. campus: multis apertus curſus ad laudem. *Cic. Phil.* 14.

Noſtra nos patria delectat: cujus rei tanta eſt vis, ac tanta natura, ut Ithacam illam, in aſperrimis ſaxulis tanquam nidulum affixam, ſapientiſſimus vir immortalitati anteponat. *Cicer.* 1. *de Orat.*

Chari ſunt liberi, propinqui, familiares: ſed omnes omnium charitates patria una complexa eſt: pro qua quis bonus dubitet mortem oppetere, ſi ei ſit profuturus? 1. *Offic.*

Si contentio quædam & comparatio fiat, quibus plurimum tribuendum ſit officij: principes ſunt patria & parentes, quorum beneficiis maximè obligati ſumus. *Idem Ibid.*

Pro patria & in patria mori præclarum. *Cic. ad Attic.* 8.

Nemo eſt tàm ingratus, tàm impius, tamque nullius humanitatis, qui, ſi patriæ merita reſumere velit, non eam magis, quàm ſeipſum diligat. *Cic. in Vatin.*

Omnia, quæ in nobis geruntur, non ad noſtram utilitatem & commodum; ſed ad patriæ ſalutem conferre debemus. *Idem ibid.*

Nullum tantum eſt periculum, quod ſapiens pro ſalute patriæ vitandum arbitretur: Hæc enim ſæpè ipſe ſecum loquitur: Non mihi ſoli, ſed etiam atque adeò multò potius natus ſum patriæ. Vita, quæ fato debetur, ſaluti patriæ potiſſimum ſolvatur, *Cic.* 4. *ad Heren.*

hil est præstabilius viro, quàm periculis patriam liberare: bea-
funt hi, quibus ea res honori fuerit. *Pro Mil.*
ricula, labores, dolorem etiam optimus quisque pro patria, &
tis suscipit: dolores denique suscipere mavult, quàm deserere
officii partem. *Cic. de Finib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

n rogatus, quomodo civitas in optimo statu degeret? dixit: Si
es quidem magistratui obediant: magistratus autem legibus.

rates interrogatus, quænam munitissima civitas esset? respon-
uæ bonos viros habet. Idem, felicem illius Reipublicæ con-
ionem esse dixit, in qua præfecti societate conjunguntur. Pro-
iavit item, optimam eam esse, in qua plurima virtuti præmia
osita sunt. *Eod. serm.*

¶ SIMILITUDINES.

ti ex contrariis elementis mira harmonia temperatus est mun-
: Ita diversis hominum studiis constat Respubl. *Erasm.*
navis multis ictibus compingitur, clavis, paxillis; deinde ad
us aliquantum relinquitur, donec cohærescant clavi commis-
que; tum tutò sulcat maria: Sic civitas multis sudoribus con-
, donec aucta tempore, tutam ac tranquillam vitam præbeat
us. *Plut.*
alvearium strepitu ac tumultu colligunt apes recte valere;
à ex quiete Rempub. *Plut.*
bernator quædam suis manibus facit, quædam per alios: &
ando aliis ad clavum admissis, ipse in proram demigrat: Sic
publica non debet unus occupare omnia munia, sed aliis vi-
dare locum: rectiùs enim fiunt, quæ multorum manibus per-
tur. *Plut.*
ui navem gubernant, aliena voce jussuque utuntur. Sed qui
publicam gubernant, in seipsis sapientiam habeant oportet, ut
it opus aliena voce. *Plut.*
stalibus tempus erat præstitutum, primum, in quo discerent;
um, in quo exercerent: tertium, in quo docerent; idem fiebat
erdotibus Ephesiæ Dianæ: Itidem faciendum iis, qui Rempubl.
nt. *Plut.*
difficillimum ac periculosum est annosas arbores, quæ jam la-
rsere radices, revellere loco, & alio transplantare: Ita Rempubl.
tempore suis inveteratam institutis, ad aliam vitæ rationem
cere non licet, citra maximos rerum motus. *Ibid.*
bernator optimos quærit nautas: architectus doctissimos quæ-
inistros: Ita princeps eos asciscet amicos, qui ad Rempubl. ad-
strandam maximè sint idonei. *Plut.*

Qui

Qui sensim ac volentes descendunt in puteum, nihil læduntur: qui casu incidunt, valdè turbantur: Sic qui certo consilio accedunt ad Rempublicam, moderatè ferunt; qui sese temere injiciunt, eos pœnitet. *Plut.*

Vt vinum primùm servit ac paret bibenti: ac paulatim admixtum venis, rapit hominem, ac traducit in suos mores: Ita qui Rempublicam administrat, initio se populi moribus accommodat; post sensim eum ad sua trahit instituta. *Plin.*

Non est infirmior manus, quod in digitos sit dissecta, sed ad operandum agilior: Ita negotia multis communicata, in Republica plenius conficiuntur. *Plut.*

Vt qui animi causa navim ingreditur, ut spectet, aut in ea inambulet: deinde repentè soluta, atque in altum revulsa, nauseans ac vomens frustrà foras prospectat: Sic qui leviter, & quasi lusus gratia attingunt Rempublicam, à semel suscepta non possunt sese explicare, negotiorum undis secum hominem & invitum trahentibus. *Plin.*

Vt quibus domi nihil est boni, in foro plerumque versantur, & obambulant: Sic quidam, quia nihil habeant, quod privatim agant, ad publica administranda conferunt sese. *Plut.*

Vt equus strigosus imputatur non equi culpæ, sed equisonibus: Ita populus malè moratus episcopis aut principibus. *Erasm.*

Cùm bruta solitum naturæ morem relinquunt, tempestatis indicium est: hoc est, cùm mergi fugiunt maria aut stagna: cum abscconduntur formicæ, aut ova progerunt: lumbrici è terra fugiunt: Ita cùm audent facinorosi, tacent integri: sapit vulgus, desipiunt principes: sacerdotes pro terrenis digladiantur: id perniciem humanæ vitæ significat. *Erasm.*

In corpore si quid est, quod reliquo corpori noceat, uri ac secari quod nocet patimur, ut membrorum aliquot potius, quàm totum corpus intereat: Sic in Reipublicæ corpore, ut totum salvum sit, quidquid est pestiferum, amputetur. *Cic. Philip.* 8.

Vt contemnendus est, qui in navigando se mavult esse incolumem quàm navim: Ita vituperandus est, qui in Reipubl. discrimine suæ plus quàm communi saluti consulit. *Idem lib. 4. ad Herennium.*

Vide Princeps & Regnum.

REVERENTIA.

¶ SIMILITUDO.

Apud Thessalos capitale est occidere ciconiam, non ob aliud, nisi quòd serpentes interficit: parcitur apud Britannos milvis, quòd urbem raptis extis pecudum repurgent: Ita quibusdam honos haben-

ndus, non quod ipsi digni sint, sed quod illorum opera nobis
ui. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

erentiæ exempla: Rex Israel, 2. *Reg.* 6. ℣. 21. 22. Discipuli,
arc. 9,32. Elizabeth, *Luc.* 1,43. Populus, 9,45. *Act.* 5,13. Ecclesia
ium, 20,37 & 21. ℣. 5. Paulus, 26. ℣. 25. *Rom.* 12. ℣. 10.
de Dignitas, Honor.

RISUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς, κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ.
Ridet fatuus & nulla causa quum subest.
Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν.
Malum grave est ridere non in tempore.

¶ APOPHTHEGMATA.

genes dicente quodam: Hi te risu prosequuntur? at ego, in-
uit, minimè ridiculus sum. *Bruson. lib.* 1. *c.* 27.
ato in risum nimium profusos damnabat: nam effusum risum,
iebat, vehemens mutatio sequitur. *Idem lib.* 3. *de Repub.*
istarchus causidico quodam ridicula semper dicenti: Non
bis, ait, à ridiculis continuè dicendis, ne ridiculus fias? ut qui
nè luctantur, luctatores? *Brus. lib.* 5. *c.* 27. *ex Plut.*
cero Consul, quum L. Murænam à Catone accusatum defende-
ariis modis Stoicos (quorum sectator erat Cato) philosophos
lludens multum risum judicibus injecit: & ipse quoque Cato
dens: Dii boni, ait, quàm ridiculum habemus consulem?
lib. 5. *cap.* 27. *ex Plut.*
ide Irrisio, Derisio.

ROBUR.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

obustorum exempla: Nimrod, *Gen.* 10. ℣. 9. Moabitæ, *Iud.* 3,29.
amson, 14. ℣. 14. 15. Israelitæ & Benjamitæ, 20,46. Cis pater Saulis,
m. 9,1. David, 16,18. & 17. 34. 35. 36. 2. *Sam.* 16, 18. Goliath, 1. *Sam.*
4. 5. &c. Abisai, 2. *Sam.* 23. ℣. 18. 1 *Par.* 11, ℣. 20. Iojada & Benajas,
m. 23. ℣. 20. 22. 1. *Paral.* 11,22. Filii Vlam, 1. *Paral.* 8,40 & 9. ℣. 13.
aam, 11. ℣. 11. Eleazar, ℣. 12. vir de Gaddi, 12,8. filii Meselemiæ, 26.
. Robusti Ierusalem, 2. *Paral.* 17. ℣. 13. 14. Robusti de Israel, 25. ℣. 6.
usti juvenes, 2. *Macch.* 12,27.
Vide Fortitudo, Vires.

RUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de Ponto. El. 7.

Tempus in agrorum cultu consumere dulce est.

Horat. 2. Epod.

Beatus ille, qui procul negotiis,
(Ut prisca gens mortalium)
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fœnore.
Neque excitatur classico miles truci,
Nec horret iratum mare:
Forumque vitat, & superba civium
Potentiorum limina.

Seneca in Hippolyto. v. 482.

Non alia magis est libera, & vitio carens,
Ritusque melius vita quæ priscos colat,
Quam quæ relictis mœnibus sylvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui se dicavit montium insontem jugis:
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non pestilens invidia, non fragilis favor:
Non ille regno servit, aut imminens,
Vanos honores sequitur, aut fluxas opes;
Spei metusque liber: haud illum niger,
Edaxque livor dente degeneri petit.
Nec scelera populos inter atque urbes sita
Novit: nec omnes conscius strepitus pavet.

Claud. in Ruffinum. v. 205.

Hac mihi paupertas opulentior: hæc mihi tecta
Culminibus majora tuis: tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos: mihi donat inempta
Terra dapes: rapiunt Tyrios ibi vellera fucos,
Et picturata saturantur murice vestes.
Hic radiant flores; & prati viva voluptas,
Ingenio variata suo: fulgentibus illic
Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba,
Sollicitum curis non abruptura soporem.
Turba salutantum latas ibi perstrepit ædes:
Hic avium cantus, labentis murmura rivi;

Vide supra Agricultura.

SACER-

SACERDOS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

erdotes, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur; ne percu-
m eos. *Exod.* 19.
: nos existimet homo; ut ministros CHRISTI, & dispensatores
steriorum DEI. 1. *Cor.* 4.
emini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministe-
nostrum: sed in omnibus exhibeamus nos, sicut Dei mini-
in multa patientia. 2. *Corinth.* 6.
emo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fide-
. 1. *Tim.* 4.
omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum. *Tit.* 2.
: nunc, fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, &
bis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda illorum
te. *Iudith.* 8.
cerdotes tui induantur justitia. *Psalm.* 131.
undamini, qui fertis vasa Domini. *Esa.* 52.
viduam & repudiatam non accipient uxores: sed virgines de
ne domus Israel. *Ezech.* 44.
Te ipsum castum custodi. 1. *Tim.* 5.
inum, & omne quod inebriare potest, non bibetis, tu & filii tui,
ndo intrabitis tabernaculum testimonii, ne moriamini. *Lev.* 10.
portet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem:
superbum, non iracundum, non vinolentum. *ad Tit.* 1.
: populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollu-
, mundum & immundum ostendent eis; & quum fuerit con-
ersia, stabunt in judiciis meis, & judicabunt. *Ezech. c.* 44.
abia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore
qui angelus Domini exercituum est. *Malach.* 2.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

ontemnitur clericus, qui sæpè invitatur ad prandium, & non re-
usat: nunquam petentes raro accipiamus rogati. Beatius est da-
uam accipere. *Hieron. ad Nepotian.*
egotiatorem clericum, ex inope divitem, ex ignobili gloriosum,
i quandam pestem fuge. *Ibidem.*
lericos illos convenit Ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus
ntum & propinquorum nulli suffragantur: qui autem bonis
ntum & opibus sustentari possunt, & id, quod pauperum est,
iunt, sacrilegium incurrunt. *Idem in Epist. ad Damas.*
lericus, qui de bonis suis sustentari potest, si accipit, quod
erum est, sacrilegium profectò committit: atque per abusio-
talium judicium sibi manducat & bibit. Si eges & accipis, das
potius

potiùs quàm accipis: si autem non eges, & accipis, rapis. *Idem in alia Epist.*

Vehementer Ecclesiam Dei destruit: meliores laicos esse, quam clericos. *Idem super Epist. ad Tit.*

Clericis conceditur ut bene viventes, & altari servientes, vivant quidem; non luxurientur. *Idem in Epist.*

Sobriam à turbis gravitatem, severam vitam, singulare pondus dignitas sibi vendicat sacerdotalis. *Amb. Epist. 62.*

Nihil in sacerdote tàm periculosum apud Deum, tàm turpe apud homines, quàm quòd sentiat veritatem non liberè pronuntiare. *Idem in Epist. ad Theod. imperat.*

Ex inordinata & indisciplinata multitudine sacerdotum hodiè datur contemptui redemptoris nostri venerabile sacramentum: nam qui debuerant esse vicarii Apostolorum & filii Petri, facti sunt socii Iudæ, & præambuli Antichristi. *Idem in quodam serm.*

Qui Christo non credit sacerdotem facienti: posteà credere incipit sacerdotem vindicanti. *Cyprian. Epist. 69.*

Grandis dignitas sacerdotum, sed grandis ruina: si peccant, lætemur ad ascensum, sed timeamus ad lapsum. Non est tanti gaudii excelsa tenuisse, quanti mœroris de sublimioribus corruisse: nec enim solùm pro nostris delictis reddemus rationem, sed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam sumus de eorum salute solliciti. *Hieron. in Ezech. lib. 2.*

Considera, sacerdotum esse officium, de lege interrogatos respondere: si sacerdos est, sciat legem Domini: si ignorat legem Domini, ipse se arguit non esse sacerdotem Domini. Sacerdotis enim est, scire legem, & ad interrogationem respondere de lege. *Idem in Aggæum Prophet.*

Quicquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de altari retines, tuum non est: rapina est, sacrilegium est. *Bernhard. in Epist. 2.*

Timeant clerici, timeant ministri Ecclesiæ, qui in terris sanctorum, quas possident, tàm iniqua gerunt: ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minimè contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impiè sacrilegeque sibi retinent; & in usus suæ superbiæ luxuriæque victum pauperum consumere non verentur: duplici profectò iniquitate peccant, quod & aliena diripiunt, & sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur. *Idem serm. 24. super Cant.*

Quid tibi cum fœminis, qui ad altare cum Domino familiaris es? Qualiter eisdem labiis oscularis in altari filium Virginis, quibus osculatis in Lupanari filium meretricis. *Idem in Epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. i. de Ponto, El. i.

Vaticinor, moneoque: locum date sacra ferenti:
Non mihi, sed magno poscitur ille Deo.

Ibid.

Talia cœlestes fieri præconia gaudent,
Vt sua quid valeant numina, teste probent.

Plaut. in Rudente. 3. 2.

—— Quis homo est tanta confidentia,
Qui sacerdotem audeat violare?

Tibull. Eleg. 1. lib. 2.

Vos quoque abesse procul jubeo: discedat ab aris
Cui tulit hesterna gaudia nocte Venus.
Casta placent superis: pura cum mente venite:
Et manibus puris sumite fontis aquam.

¶ SIMILITUDO.

vitrum copiâ viluit, alioqui nec auro nec argento cessurum: a sacerdotes ob turbam minoris fiunt; magno in pretio futuri; gulæ civitates singulos haberent sacerdotes, ut olim. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

erdotum benedictionis exempla: Heli; 1. *Sam.* 2. v. 20. Sacerdo- n Regis Ezechiæ. 2. *Paral.* 30. v. 27.

¶ HIEROGLYPHICA.

t amiculi sive redimiculi species; cui nomen *Tutulo* priùs, mox *tulo* fecerunt: ornamentum quippè capitis in sublime surgens, reâ vittâ redimitum, instar coni galetive rosarum: *eo Sacerdo-* hieroglyphicè significabant. Quin & uxores, & ministræ Fla- s, eo erant gestamine insignes. *Pier. Valer. lib.* 41. *pag.* 938.

SACRIFICIUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. Epist. 19. Herold.

Non bove mactato cœlestia numina gaudent:
Sed quæ præstanda est & sine teste, fides.

Persius Satyr. 2.

O curvæ in terras animæ, & cœlestium inanes!
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
Et bona dis ex hac scelerata ducere pulpa?

Plaut. in Rud. Prol.

Atque hoc scelesti illi in animum inducunt suum,
Iovem se placare posse donis, hostiis.
Et operam & sumptum perdunt: id eò fit; quia
Nihil ei acceptum est à perjuris supplicii.

Ovid.

Ovid. lib. 2. de Trist.

Sed tamen ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.

Horat. Oda. 23. lib. 3.

—— —— Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium,
Parvos coronantem marino
Rore Deos, fragiliq; myrto:
Immunis aram si tetigit manus,
Non sumptuosa blandior hostia
Mollibit aversos penates
Farre pio, & saliente mica.

Silius Ital. lib. 4.

—— —— Iusta ite precari
Thure pio, cadumque feros avertite ritus.
Mite & cognatum est hominis Deus.

Ovid. lib. 5. Fastor.

Nos quoque tangit honos: festis gaudemus, & aris:
Turbaque cœlestes ambitiosa sumus.
Sæpè Deos aliquis peccando fecit, iniquos:
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe Iovem vidi, cùm jam sua mittere vellet
Fulmina, thure dato sustinuisse manum.
At si negligitur, magnis injuria pœnis
Solvitur. & justum præterit ira modum.

SAGITTANDI PERITIA.

§ APOPHTHEGMA.

D*iogenes* animadvertens quendam imperitè jaculantem, proximè scopum consedit: cur id faceret; interrogantibus? ne forte, inquit, me feriat. Significans, illum quidvis percussurum citiùs quam scopum. *Laert. lib.6.*

§ EXEMPLA SACRA.

SAgittariorum exempla: Israel, *Genes.*21,20. Philisthæi sagittarii, 1.*Sam.*31.3. 1.*Paral.*10.v.3. Sagittarii urbis Raba, 2.*Sam.*11.v.23. 24. Benjamitæ, 2.*Paral.*14.8. Nechao Regis sagittarii, 35. 23. Holofernis sagittarii, *Iudith.*2.7. Filii Cedar, *Esa.*21.17. Lydii, *Ierem.*46.v.9.

SALTATIO.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

CVm saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam: ne fortè pereas in efficacia illius *Eccles.* 9.

ro eo quòd elevatæ sunt filiæ Sion, & ambulaverunt collo ex-
o, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, & ambulabant, &
bus suis composito gradu incedebant: decalvabit Dominu
cem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit. *Esa.*

¶ APOPHTHEGMATA.

gesianax. Apud Antiochum regem, non amici solùm regi
yrrichiam saltabant in cœnis, sed ipse etiam rex: Quum ven
egesianactem historicum ordo choreæ pervenisset, assurgen
: Nunquid, ò rex, me malè saltantem mavis aspicere, an potiù
quædam scripta benè pronunciantem audire? Qui cum dicer
s esset, ita regi placuit, ut inter ejus amicos familiares coopta
. *Athen. lib.* 4.

isthenes, quum nubilem filiam haberet; per præconem edic
bat in Olympiis, qui se dignum esse Clisthenis generum putas
d sexagesimum diem ad Sicyonem veniret: quò quum mult
i convenissent, ex omnibus videbatur magis idoneus Hippocli
Atheniensis, Tisandri filius: sed cum supra mensam Laconico
cosque modos ad tibias saltasset, cruribusque ac brachiis mo
tus esset, stomachatus Clisthenes: Tisandri (inquit) fili, de
sti matrimonium. *Brus. lib.* 3.

lbertus Imp. dicere solebat, venationem esse exercitationem vi
n; saltationem autem muliebrem. Notavit autem mollitien
undam principum, qui, quum se Hercule fortiores esse jacti
, & Hannibalis scientiam militarem sibi ipsis ascribant; majo
tamen vitæ partem; Sardanapalum imitantes, in conversation
llium matronarum virginumque aulicarum inveniuntur lu
es molliterque saltantes. *AEneas Sylvius lib.* 4. *Comment. in r*
s Alphon. regis.

idericum Imp. sæpenumerò dicere solitum accepimus: mall
bri teneri, quàm saltationi operam dare. *AEneas Sylvius lib.*
ment. de reb. gestis Alphonsi.

lphonsus Gallos potissimum leves esse dicebat, qui, quo magi
e provecti essent, eo magis saltationis insania sese oblectarent
m. Panorm. lib. 1. *de rebus gest. Alphonsi & AEneas Sylv. de eju*
s.

lem cum forte mulierem quandam impudentiùs saltanten
xisset: Expectate, inquit, mox Sibylla edet oraculum. Sentiebat
tionem insaniæ genus esse. *Panor. lib.* 2.

em, audiens Scipionem saltatione animum relaxasse; saltato
ab insano nihil differre dixit; nisi quod hic cum saltat, ille a
dum vivit, insanus est. *Panor. lib.* 1. *de reb. gest. Alphonsi.*

lem cùm argueretur, quod, cum à saltatione tantopere ips
rreret, in adventu tamen Friderici Imperatoris Tertii, cum
Imperatore & Leonora Augusta saltitare palàm visus esset

re spon

respondit: Eum quidem qui luxuriæ causâ saltet, stultum & insanum meritò esse: sed si honoris alicujus gratia fieret, reprehensionem aliqua ex parte effugere: quandoquidem cum magnis viris insanire aliquando decorum videtur. *Panorm. lib. 2. de reb. gest. Alphonsi.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SAltationis fit mentio in Scriptura sacra, *Exod.* 15. ℣. 20. *&* 32. 6. 1. *Sam.* 18. ℣. 7. 2. *Sam.* 6. 6. *Eccles.* 3. 4. *Matth.* 11 ℣. 17. *&* 14. 6. *Marc.* 6. 22. *Luc.* 7. 31. Ex quibus duo colligi possunt: *Prius:* Saltationum duo genera reperiri in Scriptura. I. Aliæ enim sunt honestæ: Exempla: Maria submerso Pharaone, organis ludens, & choreas agens cum aliis mulieribus, *Exod.* 15. 20. David Ephod lineo cinctus totis viribus saltans coram Domino, 2. *Sam.* 6. ℣. 14. 16. Mulieres occiso Goliatho pæana canentes Davidi, & saltantes, 1. *Sam.* 18. 7. II. Aliæ verò turpes: Exempla: Populus coram vitulo conflato ludens & saltans, *Exod.* 32. 6. Filia Herodiadis in natalitiis Herodis saltans, *Matth.* 14. 6. *Marc.* 6. 22. *Posterius:* Choreas divisas fuisse olim ratione sexus: hoc est, aliæ fuerunt mulierum, aliæ virorum choreæ. Nam David solus saltat, non cùm matronis aut puellis. Sic Maria inter mulieres & cum mulieribus saltat. Mulieres item pæana Davidi canentes. Hujusmodi choreæ aptè, decenter, honestè, piè, suo loco & tempore, sine aliorum damno & scandalo actæ, tolerari à piis possunt. Sed heu indomitam præsentis sæculi, ut in aliis ferè omnibus, ita in choreis etiam intemperantiam, ac consuetudinem deplorandam! quæ jam apud omnes penè inolevit. Talem etiam Laconicam illam Trichoriam à Tirtæo institutam fuisse tradunt autores, in qua excluso fœmineo sexu, primus chorus erat senum, canentium suas virtutes & facinora pro patria, & rebus honestis. Alter chorus juvenum, respondentium senibus, sese jam tales esse, quales senes fuerint. Tertius puerorum chorus, longè majora de se promittentium auditoribus & spectatoribus. Herodias etiam sola saltasse legitur: sed elegantius & impudentius quàm deceat probam & honestam.

¶ EXEMPLA PROFANA.

PRoditur memoria Theseum in Delum insulam appulsum ex Cretâ, inibi saltationem inisse cum pueris, quæ Labyrinthi præferret errores, orbibus orbes impediens, apud aram κεράτων, ex sinistris modo compactam cornibus. *Cælius lib. 5. cap. 3.*

Lacedæmonii Trichoria utebantur saltatione, ex instituto Lycurgi. Constabat autem ea saltatio triplici choro: senum, juvenum, puerorum. *Senum prima erat cantio:*

> Ἄμμες πόκ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι: idest:
> *Nos olim fuimus strenui juvenculi.*

Secunda juvenum:

Ἄμμες δέ γ' ἦμεν, ἂν θέλης αὐγάσδεο. id est:
At nos sumus: vel experire, si velis.

Tertia puerorum.

Ἄμμες δέ γ' ἐσόμεσθα πολλῷ κάῤῥονες id est:
Præstantiores nos futuri olim sumus.

Plutarchus com. de laude sui ipsius.

Aristonicum Carystium Alexandri fuisse sphæristen, prodit historia, quem ob artis excellentiam civitate donarunt Athenienses statuâ quoque erectâ. *Cælius lib. 4. c. 8. A. L.*

Pharsalia saltatrix Thessalica, cùm à Philomelo Phocensium duce, spoliato phano Delphico, auream coronam Daphnes (Lampsacenorum donarium) accepisset; à Daphnes vatibus ad insaniam redacta in foro discerpta est. *Athen. lib. 3. c. 28.*

In ludis à Nerone institutis Ælia Catula xxc. annos nata, nobiliss. & ditissima, saltavit. *Xiphilin.*

C. Caligula Imperator saltatores, urbe à Tiberio exactos, non tantùm revocavit, sed ipse etiam plurimum saltavit: & cum aliquando de nocte accersiri diligenter principes senatus jussisset, tanquam de rebus necessariis ab iis esset consilium capturus: postquam convenerunt, nihil aliud quàm saltationem instituit. *Dion. in ejus vita.*

Pyrrhus Achillis filius, celebratus saltationis artificio usque adeò st, ut, quùm speciem illi pulcherrimam adjecisset, Pyrrhichium sit ab eo nuncupatum. *Cæl. 5. c. 3. ex Luciano de saltat.*

Epaminondas dux Thebanus bellicosissimus, probè saltasse; & cantasse sæpè dicitur: existimans nimirum, saltatione homines agiliores fieri, ut si quando seriò pugnandum esset, eo promptiores forent. *Alex. lib. 2. c. 5.*

Dionysius tyrannus quùm Syracusanorum in convivio jussisset, ut singuli in veste purpurea saltarent; *Plato* id facere recusavit, his trimetris, è fabula quapiam usus:

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολὴν,
ἄῤῥην πεφυκὼς, καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος.

id est:

Muliebri ego haudquaquam indui queam stola,
Vir natus ipse, & ex virili germine.

Cæterùm *Aristippus philosophus* indutus purpura, saltaturus hos versus recitavit ex tempore:

Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν
ὁ νοῦς ὁ σώφρων οὐ διαφθαρήσεται,

id est:

Nam in Liberi patris sacris
Mens, quæ pudica est, nesciet corrumpier.

Laert. lib. 2. c. 8.

¶ Hie-

¶ HIEROGLYPHICUM.

APud Philippum illum, qui Sacerdotum Ægyptiorum lemmata quædam Græcè scripta posteritati tradidit, *Saltatorem hominem & tibiis deditum* per *Turturem* significari legitur; neq; quicquam aliud. Nam eam omninò tibiis mirum in modum affici compertum est, quin etiam & cantu in insidias allici atque capi. *Pier. Val. lib. 2. pag.* 208. *D.*

SALUTATIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

SAlutationis exempla: Moyses & Iethro, *Exod.* 18. 7. Angelus salutat Gedeonem, *Iudic.* 6. 12. Exploratores tribus Dan, *Iudic* 18. 15. Saul Samuelem, 1. *Sam.* 13. 10. Davidis juvenes Nabal, 25, 5. David populum, 30. 21. Tou Davidem, 2. *Sam.* 8. 10. populus Absalonem 15. 5. Tobias Angelum, *Tob.* 5. 6. Nicanor, 1. *Macchab.* 7. ℣. 29. 33. Ionathas & rex Ioppe, 11. 6. Apostoli familiam ad quam ingressuri erant: *Matth.* 19. 12. *Luc.* 10. 5. Christus discipulos, *Matth.* 28. 9. *Luc.* 24. 36. Populus Christum. *Marc.* 9. 15. Angelus Mariam, *Luc.* 1. 28. Maria Elizabetham, ℣. 40. Paulus Ecclesiam Cæsaræensem, *Actor.* 18. 22. Paulus fratres, 21. ℣. 17. 18. 19. Agrippa & Bernice Festum, 25. 13. Paulus Priscillam, Aquilam & reliquos fratres & sanctos, *Rom* 16 ℣. 3. *&c.* Ecclesiæ Asiæ. &c. Corinthios, 1. *Cor.* 16. 19. *&c.* Corinthii se invicem, 2. *Cor.* 13. 12. Sancti Philippenses, *Philip.* 4. 21. *&c.* Aristarchus, Marcus, &c. Colossenses, *Coloss.* 4. 12. *&c.* Eubulus, &c. Timotheum, 2. *Tim.* 4. 19 *&c.* Pauli comites Titum, *Tit.* 3. 15. Epaphras, &c. Philemonem, *Philem.* ℣. 23. Hebræi suos præpositos, *Hebr.* 13. 24. Ecclesia Babylone collecta, sanctos, 1. *Pet.* 5. 13. Amici Caji, Cajum, 3. *Ioh.* ℣. 15. Salutandi Superiores ritus. Exempla: Abraham, *Gen.* 23. 7. Ruth *Ruth.* 2. 10. Abigail, 1. *Sam.* 25. ℣. 23. 24. Mephiboseth, 2. *Sam.* 9. 6. Ioab, 14. 22. Absalom, ℣. 33. Bethsabee, 1. *Reg.* 1. 16. Filii Prophetarum, 2. *Reg.* 2. 15. Salutationes in foro amabant Pharisæi & Scribæ, *Matth.* 23. 7. *Luc.* 20. 46.

SANITAS. ROBUR.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

QVid boni habeat sanitas, languor ostendit, & in comparatione gravioris morbi sanos nos esse credimus. *Hier. in quadam Epist.*

Sanitas, est integritas & temperantia naturæ, ex calido & humido, quod est sanguis: unde sanitas dicta est, quasi sanguinis status. *Isidor. lib.* 4. *etymol.*

Qui est mentis gaudio recreatus, faciliùs membrorum recipit sospitatem: naturalis siquidem cura est, ægris dare lætitiam. Nam fac invalidum gaudere, & sanitas est *Cass. lib.* 2. *epist.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Seneca in Hippolyto. v. 248.

Pars sanitatis, velle sanari, fuit.

Terent. in Andria. 2. 1.

Facilè omnes, cum valemus, recta consilia agrotis damus,
Tu si hic sis, aliter sentias.

Horat. lib. 1. Epist. 12.

Si ventri bene, si lateri est, pedibusq; tuis: nil
Divitiæ poterunt regales addere majus.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

ßique moderatio virium adsit, & tantum, quantum quisque oteſt, nitatur. *Cic. Cat. Major.*

on modo, quod non poſſumus: ſed ne quantum poſſumus em cogimur. *Cato Major.*

abenda eſt ratio valetudinis: utendum eſt exercitationibus icis. *Cato Major.*

¶ APOPHTHEGMATA.

rgias interrogatus, quonam uſus genere victus in tantam ſeectutem eſſet progreſſus? Nihil unquam voluptatis gratia ſe aut edifſe, aut feciſſe dixit. *Stobæus.*

ippocrates quærenti conſilium de ſanitate tuenda, reſpondit: , πόνοι, σῖτα, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια, πάντα μέτρια, id eſt, Cibi, potus, ſomni, us, omnia moderata ſint. *Eod. ſerm.*

lcmæon aſſerebat, continentem ſanitatis cauſam in æqualitate ltatum ineſſe: nempè humidi, ſicci, calidi, amari, dulcis, & uorum. Vna autem ex ipſis præpollente, morbum fieri. *Sto-ibid.*

lutarchus optimè dictum eſt, inquit, non ſatiari cibo, non refu-laborem, ſeminis ſubſtantiam conſervare: hæc tria ſaluberrima *In præceptis de ſanitate.*

iogenes ſtomachabatur in eos, qui pro bona valetudine ſacrifica-, & in ipſo ſacro epulis immodicis ſemet ingurgitantes, facerent e valetudinis jacturam. *Laert. lib. 6*

hales interrogatus olim, quiſnam felix eſſet? reſpondit: Qui cor-ſanus eſt: animo autem eruditus. *Laert. lib. 1. c. 1.*

¶ SIMILITVDINES.

bores infœcundæ firmiores ſunt fœcundis: Ita robuſtius eſt corus his, qui nihil pariunt in literis, quàm qui ſeſe laboribus exiant. *Eraſm.*

lim in capitolio, ubi certabant quadrigæ Latinis feriis, victor nthium bibebat. Ita ſalubria magis quærenda ſunt, quam juda.

¶ EXEM-

§ EXEMPLA PROFANA.

PErsa propter exercitationes pueriles modicas, eam sunt consequuti corporis siccitatem, ut neque spuerent, neque emungerentur, nec sufflato corpore essent, *inquit Varro ex Xenophontis lib. 1. παιδ. Victorius lib. 10. cap. 15.*

Indi incolumitatem exercitio quærunt & perfrictionibus. Adhibentur strigiles præcipuè corporum expolitioni, in qua deprehenduntur curiosiores. *Cælius lib. 18. cap. 31. A. L.*

M. Cato corporis constitutionem laboribus suis, sobrio victu, & expeditionibus, in quibus à prima ætate adolevit, perquam paravit habilem, ad robur & sanitatem juxta comparatam. *Plutarch. in Catone.*

Apud Indos propter vitæ frugalitatem & vini abstinentiam, aut morbi non sunt, aut si qui sunt, eos sophistæ curant. *Strab. lib. 15.*

Singulis mensibus triduo purgant se *Ægyptii*, vomendo atque intestina diluendo, sanitatis conservandæ gratiâ: existimantes omnes languores hominibus creari ex cibis. *Herod. lib. 2.*

M. Tul. Cicero haud temerè ante occasum solis accumbebat, non tàm districtus occupationibus, quàm valetudinis causa, ob stomachi imbecillitatem. Fuit alioquin in corporis cura curiosus & nimius, ut ad certum numerum frictionibus & ambulationibus uteretur. Ad hunc modum habitum validum & firmum ad labores conservavit. *Plut. in Cicerone.*

Vespasianus Imp. valetudine prosperrima usus est: quamvis ad tuendam eam nihil amplius quàm fauces, cæteraque membra sibimet ad numerum in sphæristerio defricaret, inediamque unius diei per singulos menses interponeret. *Sueton.*

Hadrianus VI. Pontif. per se cibi parcissimus erat, & in tuenda valetudine apprimè diligens & morosus, tanta horarum definitione, ut denunciante architriclino, paratas esse epulas, vel maximarum rerum colloquia protinus abrumperet. *Iovius in Hadr. VI.*

In Taprobana Insula longissimam vitam, sine ullo languore traduci, Artemidorus testatur apud Plinium *lib. 7. c. 1.*

§ HIEROGLYPHICUM.

PEntagonum salutis vel sanitatis symbolum fuisse testatur Lucianus, eo in libello, in quo agit de quodam, qui lapsus erat inter salutandum: cujus rei origo talis commemoratur. Antiochus is, qui Σωτὴρ cognomento dictus est, quum adversus Galatas pugnaret, nec satis ex sententia res succederet, essetque in discrimine; per quietem vel vidit, vel se vidisse simulavit, ut militum animos in spem erigeret: Alexandrum Magnum se monentem ut salutis symbolum assumeret, idquè pro tessera tribunis daret, eorumque vestibus insueret: ea re fore, ut victoria potiretur. Symbolum autem illi hujusmodi ostendisse. Triangulum triplicem invicem insertum, ex lineis quinq;

constantem, in quibus Ὑγίεια, scriptum erat: sic enim salus sanitasve Græcè appellatur: unde & hoc signum in veteribus Antiochi numis adhuc cernitur, quod signum Mathematici à quinque angulis *Pentagonum* vocant. *Erudit. quidam lib. 2. Hierogl. p. 283. C.*

Vide Robur.

SAPIENTIA.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

EST in illa spiritus intelligentiæ sanctus, unicus, multiplex, &c. *Sapient. 7.*

Omnibus mobilibus mobilior est sapientia. *Ibid.*

Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. *Eccles. 1.*

Ego ex ore Altissimi prodivi primogenita, antè omnem creaturam. *Ibid. 42.*

Ne sis sapiens apud temetipsum. *Prov. 3.*

Sapientia callidi est, intelligere viam suam, & prudentia stultorum errans. *Ibid. 14.*

In facie prudentis lucet sapientia. *Ibid. 17.*

Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit. *Eccl. 21.*

Dico per gratiam, quæ data est mihi: non plus sapere quàm oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. *Rom. 12.*

Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. *Prov. 1.*

Sapientiam & disciplinam qui abjicit, infelix est. *Sap. 3.*

Quàm aspera est valdè imperitis sapientia: nullus enim excors perdurat apud eam. *Eccles. 6.*

Non est enim populus sapiens: propterea non miserebitur ejus, qui fecit eum. *Esa. 27.*

Et populus non intelligens vapulabit. *Oseæ, 4.*

Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia; & recedere à malo, intelligentia. *Iob. 28.*

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. *Prov. 3.*

Sapiens timet, & declinat à malo. *Ibid. 14.*

Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit: assidentem enim illam foribus suis inveniet. Cogitate ergò de illa, sensus est consummatus. *Sap. 6.*

Neminem diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Est enim hæc speciosior sole. *Ibid. 7.*

Initium sapientiæ timor Domini. *Psal. 110. Eccles. 1.*

Radix sapientiæ est, timere Deum, & rami illius longævi. *Eccl. 1.*

Sapientia & disciplina, timor Domini. *Ibid.*

Beatus vir, qui in sapientia morabitur. *Ibid. 14.*

Et non

Et non eſt ſapientia, nequitiæ diſciplina: & non eſt cogitatus bonus, peccatorum prudentia. *Ibid.* 19.

Conſummatio timoris Dei, ſapientia & ſenſus. *Ibid.* 21.

Sapiens non odit mandata & juſtitias. *Ibid.* 35.

Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum, & in oratione confitebitur Domino. *Ibid.* 39.

Videte, fratres, quomodo cautè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed ut ſapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt. *Epheſ.* 5.

Eſtote prudentes, & vigilate in orationibus. 1. *Pet.* 4.

Sapientia ubi invenitur? & quis eſt locus intelligentiæ? Neſcit homo pretium ejus, nec invenitur in terra ſuaviter viventium. *Iob.* 28.

Trahitur ſapientia de occultis. *Ibid.*

Quoniam non cognovi literaturam: Deus docuiſti me à juventute mea. *Pſalm.* 70.

Super inimicos meos prudentem me feciſti. *Ibid.* 118.

Timor Domini principium ſapientiæ. *Prov.* 1.

Fili mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata mea abſconderis penes te, ut audiat ſapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoſcendam prudentiam. Si enim ſapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ; ſi quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam: tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei invenies, quia Dominus dat ſapientiam, & ex ore ejus prudentia & ſcientia. *Ibid.* 2.

Principium ſapientiæ timor Domini. *Ibid.* 9.

Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non ut priùs, ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapientia. *Eccleſ.* 10.

In malevolam animam non introibit ſapientia: nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. *Sap.* 1.

Clara eſt, & quæ nunquam marceſcit ſapientia: & facilè videtur ab his, qui diligunt eam: & invenitur ab his, qui quærunt illam. Præoccupat, qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat. *Ibid.* 6.

Cùm ſit una, omnia poteſt, & in ſe permanens, omnia innovat: & per nationes in animas ſe ſanctas transfert. *Ibidem.*

Omnis ſapientia à Domino Deo eſt, & cum illo fuit ſemper, & eſt ante ævum. *Eccleſ.* 1.

Effudit illam ſuper omnia opera ſua, & ſuper omnem carnem ſecundum datum ſuum: & præbet illam diligentibus ſe. *Ibid.*

Fili, concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi. *Ibid.*

Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris. *Ibid.* 6.

Non erudietur, qui non est sapiens in bono. *Ibid.* 21.

Sapientiam scribe in tempore vacuitatis, & qui minoratur actu, sapientiam percipiet: quia sapientia replebitur. *Ibid.* 38.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conservabit, & in versutias parabolarum simul introibit. *Ibid.* 9.

Omnia Dominus fecit, & pie agentibus dedit sapientiam. *Ibid.* 43.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

QVi se diligit stultum, non proficiet ad sapientiam: nec fiet quisque, qualis esse cupit, nisi oderit qualis est. *August. de Vera relig.*

Non aliam putes esse sapientiam, nisi veritatem, in qua tenetur & cernitur summum bonum: nullo loco est, nusquam deest: foris admonet, intus docet: dementes in se omnes in melius commutat, à nullo in deterius commutatur: nullus de illa bene judicat. *Idem de lib. arbit.*

Hæc tota scientia magna hominis, scire: quia ipse nihil est per se, & quoniam quidquid est, ex Deo est, & propter Deum est. *Idem in Psal.* 70.

Qui se dicit scire, quod nescit, temerarius est: qui se negat scire, quod scit, ingratus est. *Idem in serm. de ascens.*

Hæc est sapientiæ & scientiæ recta distinctio, ut ad sapientiam pertineat æternarum rerum cognitio intellectualis: ad scientiam vero temporalium rerum cognitio rationalis. *Idem lib. de Trinit.*

Sapienti nihil alienum, nisi quod virtuti incongruum: quocunque accesserit, totus ei mundus possessio est; quoniam toto eo quasi suo utitur. *Ambros. epist.* 36. *ad Constant.*

Vbicunque accesserit sapiens, ubique civis est, ubique sua esse intelligit: nusquam se peregrinum, nusquam hospitem se judicat. *Idem ibid.*

Qui thesauros effodit, terram rejicit, foveam in altum facit, sedulus insistit, donec inveniat quod quærit: Sic qui thesauros sapientiæ invenire desiderat, omne pondus terrenum à se rejiciat, in se fossam humilitatis faciat, nec quiescat, donec inveniat. *Gloss. Hier. super Prov.* 2.

Nihil magis ad spem percipiendæ sapientiæ mentes erigit, quam quùm eos, quos in sapientia clarescere miramur, aliquando parvulos & indoctos fuisse meminimus. *Gloss. in* 4. *cap. Prov.*

Iustorum sapientia est, nil per ostentationem fingere, sensum verbis aperire: vera ut sunt diligere, falsa devitare: bona gratis exhibere, mala libentiùs tolerare quàm facere: nullam injuriæ ultionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare. Sed hæc justo-

:orum simplicitas deridetur, quia & à mundi sapientibus puri virtutis fatuitas creditur. Quid namque stultius videtur mun-, quàm mentem verbis ostendere? nihil machinatione callida nulare? nullas injuriis contumelias reddere? pro maledicentis orare? paupertatem quærere? possessa relinquere? rapienti n resistere? percutienti maxillam alteram præbere? *Gregor.* 10. ›. 27. *moral.*

Ad veram sapientiam pervenire non possunt, qui falsæ suæ sapien-: fiducia desipiunt. *Idem in moral.*

Prima sapientia est, vita laudabilis, & apud Deum pura mens, r quam puri puro junguntur, & sancti sancto sociantur. *Nazian. Apolog.*

O utinam saperes, & intelligeres, ac novissima provideres? sape-;, quæ Dei sunt: intelligeres, quæ mundi sunt: provideres, quæ ferni sunt. Profectò inferna horreres, superna appeteres, quæ ad mnus sunt, contemneres. *Bernhard. in quad. Epist.*

Sunt qui scire volunt eo fine tantùm, ut sciant: & turpis curiosi-est. Et sunt, qui scire volunt, ut scientiam suam vendant, verbi ısa, pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæstus est. Et sunt qui re volunt, ut sciantur ipsi: & turpis vanitas est. Sed sunt quoque, i scire volunt, ut ædificent, & charitas est. Et sunt qui scire volunt, ædificentur, & prudentia est. *Idem super Cant. serm.* 36.

Scientia violentiâ non aufertur, antiquitate non corrumpitur, sconsione minuitur, & communicatione multiplicatur. *Cassiod. Epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 12. lib. 1.

Proximos illi tamen occupavit
Pallas honores.

Boetius Metro. 1. lib. 4.

Sunt etenim pennæ volucres mihi,
Quæ celsa conscendant poli:
Quas sibi cùm velox mens induit,
Terras perosa despicit.

Horat. lib. 1. Epist. 1.

Virtus est, vitium fugere: & sapientia prima,
Stultitia caruisse.

Iuvenal. Satyr. 13.

Magna quidem sacris quæ dat præcepta libellis
Victrix fortunæ sapientia.

Lucret. de Nat. rerum. 2.

Sed nil dulcius est, benè quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena:
Despicere unde queas alios, passimq; videre

Erra

Errare, atque viam palanteis quaerere vitae,
Certare ingenio, contendere nobilitate,
Nocteis atque dies niti praestante labore,
Ad summas emergere opes, rerumq; potiri.

Plaut. in Trinummo 2. 2.

Sapientia aetas condimentum 'st: sapiens aetati cibus est.

Idem ibid.

Non aetate, verùm ingenio adipiscitur sapientia.

Horat. lib. 1. Epist. 1.

Ad summam sapiens uno minor est Iove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.

Terent. in Phorm. 5. 4.

Quam scitum est, eiusmodi parare in animo cupiditates,
Quas, cùm adversae res sient, paulo mederi possis.

Idem in Hecyra. 4. 3.

Istuc est sapere, qui, ubicunq; opus sit, animũ possis flectere.

Plaut. in Bacchid. 4. 4.

Nullus frugi esse potest homo, nisi qui & bene & male facere tenet.

—— Frugi convenit esse hominem, pectus cui sapit.
Bonus sit bonis, malus sit malis: utcunque res sit, ita animum habeat.

Terent. in Adelph. 3 3.

—— Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est,
Videre: sed etiam illa, quae futura sunt,
Prospicere.

Terent. in Eunucho. 4. 7.

Omnia prius experiri verbis, quàm armis sapientem decet.

Iuvenal. 13.

—— —— —— Plurima felix
Paullatim vitia, atque errores exuit omnes
Prima docens rectum sapientia.

Plaut. Pers. 4. 1.

Si quam rem accures sobriè aut frugaliter,
Solet illa rectè sub manus succedere.
Atque edepol firmè, ut quisque rem accurat suam,
Sic ei procedit, post principia denique
Si malus aut nequam 'st, male res vertunt, quas agit:
Sin autem frugi 'st, eveniunt frugaliter.

Idem Mil.

Nemo solus satis sapit.

Idem Trin. 2. 2.

Sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

§ SEN-

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

SApientia est rerum divinarum & humanarum scientia, cognitioque, quæ cujusque rei causa est: ex quo efficitur, ut divina imitetur, humana omnia inferiora virtute ducat. *Cicer. 4. Tusc.*

Mater omnium bonarum artium est sapientia: à cujus amore Græco verbo Philosophia nomen invenit: quia nihil à Diis immortalibus uberius, nihil florentius, nihil præstabilius hominum generi datum est. *Cic. 1. de Legib.*

Sapientia, est rerum divinarum atque humanarum scientia, in qua continetur Deorum atque hominum communitas, & societas inter ipsos. *Cic. 1. Offic.*

Sapientia, ars vivendi putanda est. Vna est enim, quæ mœstitiam pellit ex animis, quæ nos exhorrescere metu non sinit: qua præceptrice; in tranquillitate vivi potest, omnium cupiditatum ardore restincto. *Cic. 1. de Finib.*

Sapientia est sanitas animi. *Cic. 3. Tuscul.*

Sapientia sola est, quæ nos à libidinum impetu, & formidinum terrore vindicet, & ipsius fortunæ modeste ferre doceat injuriam, & omnes doceat vias, quæ ad quietem & tranquillitatem ferunt. *Cic. 1. de Finib.*

Sapientia, hominis est custos & procreatrix. *Idem 4. de Finib.*

Hæc est una omnis sapientia, non arbitrari sese scire, quod nesciat, ob eamque rem Socrates ab Apolline omnium sapientissimus est dictus. *Idem 1. Academic.*

Laudem sapientiæ statuo maximam, non aliundè pendere: nec extrinsecus aut benè aut malè vivendi suspensas habere rationes. *Ad Lucejum lib. 5. Famil.*

Nihil est turpius, quam sapientis vitam ex insipientium sermone pendere. *Cic. 2. de Finib.*

Qui ex errore imperitæ multitudinis pendet, is in magnis viris non est habendus. *Idem 1. Offic.*

Ignobilitas, aut humilitas, aut etiam popularis offensio, sapientem esse non prohibet. *Cic. 5. Tuscul.*

Quum sapiens & bonus vir, qualis fuit C. Lælius, suffragiis præteritur, non populus à bono consule potiùs, quàm ille à vano populo repulsam fert? *Cic. 5. Tusc.*

Sapientis animus magnitudine consilii, tolerantia rerum humanarum, contemptione fortunæ, virtutibus denique omnibus, ut mœnibus septus vinci aut expugnari non potest. *Cicer. Paradox. 4.*

Sapientis animus nunquam est in vitio: nunquam turgescit, nunquam tumet: nunquam sapiens irascitur. *3. Tusc.*

Est sapientis, quicquid homini accidere possit, id præmeditari, & ferre modicè, si advenerit. *Cic. Philipp. 11.*

Sapientia est una, quæ mœstitiam pellat ex animis, quæ nos e horrescere metu non finat: qua præceptrice in tranquillitate vi potest, omnium cupiditatum ardore restincto. *Cic. 1. de Finib.*

Quisquis est, qui moderatione & constantia polleat, quietu animo est, sibique ipse placatus, ut neque tabescat molestiis, ne que frangatur timore; nec sitienter quid expectans, ardeat deside rio; nec alacritate futuri gestiens, deliquescat: is est sapiens. *Ci 4. Tusc.*

Vir temperatus, constans, sine metu, sine ægritudine, sine ala critate ulla, sine libidine: is est sapiens. *Idem 5. Tuscul.*

Omnes qui in rerum contemplatione studia ponebant; sapient & habebantur & nominabantur. *Idem 3. Tuscul.*

Qui omnibus virtutibus instructi & ornati sunt, tùm sapientes tùm viri boni dicuntur. *Cic. 5. Tuscul.*

Sapientissimus est, cui, quod opus sit, ipsi venit in mentem. *Pr Cluentio.*

Quidquid à sapiente proficiscitur, id continuò debet expletum esse suis partibus: nec est sapientis dicere: Non putaram. *Cic. 3. d Finib.*

Nequicquam sapere sapientem, qui ipsi sibi prodesse nequiret dicebat Ennius. *Ad Trebat. Famil. 7. 3. Offic. in apoph. 122.*

¶ APOPHTHEGMATA.

AB *Alphonso Arragonum rege* cùm quidam sciscitaretur, quomodo in tot divitiis pauper effici posset? respondit: Si sapientia vendi taretur. *Panorm. in proœm. lib. 3. de reb. gestis Alphonsi.*

Idem sapientiam Dei filiam appellare solitus est, eamque solam rerum omnium esse immortalem, atque ex omni genere animan tium soli homini concessam. *Panormit. in proœmio lib. 3. de reb. gest Alphonsi.*

Alexander in Callisthenem, nequaquam sese accommodantem aulæ regiæ moribus: sed & dictis, & gestu præ se ferentem, nihil sib placere; pronunciavit hunc versiculum:

> Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐκ αὐτῷ σοφός.
> *Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.*

Idem videns Diogenem in dolio decumbentem: O vas, ait, sa pientia refertum? At philosophus assurgens: Regum, inquit omnium maxime: unam abs te fortunæ guttam expeto: ut vel do lium hoc (quod vocas sapientiæ) illæsum mihi permaneat, sine quo parùm feliciter cum sapientia agitur. *Stob.*

¶ SIMILITUDINES.

UT paulatim umbra remissa sentimus nos magis esse in lumine Ita sensim imminutâ stultitiâ, in sapientia proficimus. *Plut.*

Vt qui vehementer esurit aut sitit, nulla re potest avelli, donec se

dave

daverit appetentiam: Sic omnia posthabenda sitienti sapientiam. *Plutarch.*

Semen licet exiguum, tamen locum nactum idoneum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffundit: Sic ratio sapientiæ paucis constat verbis, in opere crescit. *Seneca.*

Sunt qui propiùs admota non cernunt, quæ longiùs absunt, vident: Ita nonnulli plus sapiunt in rebus alienis, quam in his, quæ ad se pertinent. *Erasm.*

Vt ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pondus: sed collocati semel, infinitis durant sæculis: Ita arduum est virtutis aut sapientiæ parare famam: sed parata nunquam intermoritur. *Idem.*

Sicuti Moroneum vinum, cujus meminit Homerus, vicies tanto aquæ mixtum, tamen vigorem suum servat: Ita sapiens nullis solvitur voluptatibus. *Plin.* 24. *c.* 4.

Vt Castoris & Pollucis faces, si solitariæ appareant, dirum est ostentum: sin geminæ, salutare: Ita non oportet potentiam esse sejunctam à sapientia, alioqui pestilentem. *Plin.*

Vti magnes occulta quadam & incognita vi ferrum ad se trahit: Ita sapientia secreta quadam ratione trahit ad se animos hominum. *Plin. lib* 35 *c.*16.

Sicuti Aquilo initio vehemens, desinit lenior; contra Auster initio lenior, desinit vehementior: Ita qui præcipites magno impetu res aggrediuntur, frigescunt in processu; contrà qui consilio suscipit, magis ac magis accenditur operis progressu. *Erasm.*

Sicut quò directius nos ferit Sol radijs suis, hoc minor est umbra nostri: quò obliquius, hoc magis increscit umbra corporis: Ita quantò plus quisque assequutus est veræ sapientiæ, hoc minus magnificè de se sentit: quò longiùs abest ab ea, hoc se magis dilatat stultissima persuasione sapientiæ. *Idem.*

Arundinis radix contrita & imposita filicis stirpem corpore extrahit, item arundinem filicis radix: Ita vicissim & pecuniæ studium eximit animis amorem sapientiæ, & sapientia studium pecuniæ. *Idem.*

Vt verus amor erga mulierem non desiderat testem, sed sat habet, si clàm ea potiatur: Ita vir sapiens, recti conscientia contentus: at qui fictè amant, ostentant & jactant. *Plut.*

Vt cœlestia humanas manus effugiunt, & ab his, qui templa diruunt, aut simulachra conflant, nihil divinitati nocetur: Ita quicquid fit in sapientem protervè, petulanter, superbè; frustrà tentatur. *Senec. lib. quod in sapient. non cadit injuria c.* 3.

Quemadmodum ergà ægrotos suos medicus, sic ergà alios homines vir sapiens affectus est, eorum phrenesin, maledicta scurrilia, petulantiamque patiente fert animo. *Seneca.*

Vt grando illisa rectis dissultat, magno quidem fragore, verùm nulla noxa: Sic insultus fortunæ nihil potest in sapientem. *Seneca.*

Vt egregius artifex, non in una materia artifex est: Sic sapiens in quavis fortuna se benè gerit. *Seneca.*

Sicuti mundus, undique teres ac rotundus, sibi constat: Ita sapiens nihil extrà se quærit, se ipso contentus. *Plin. lib.2.c.2.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

H*Ebræorum sapientiæ* signum illud certissimum esse, Iosephus lib. 2. contra Apionem asserit, quòd cùm Græcorum Philosophia in varias sit deducta sectas, Hebræorum semper una permanserit. *Ioan. Metellus.*

Antiquitas AEgyptiorum sacerdotes tantoperè fuit admirata sapientiæ nomine, ut præstantissimi Græcorum philosophi eò peregrinati sint, eruditionis causa. *Strab. lib.* 17.

Chaldæi Babyloniorum antiquissimi, eum locum in sua Republica, quem in Ægypto sacerdotes, obtinuere: Hi per omnem vitam philosophari, astrorum peritiam tenere, nunc auguriis, nunc carminibus sacris mala hominibus avertere, bono afficere: auguria, insomnia, prodigiaque fidâ interpretatione explanare. *Sabell. lib.2. Enn.2 ex Diodor. lib.2.*

Septem sapientes Græcia habuit Solonis tempore, qui fuisse unà perhibentur Delphis, & pòst Corinthi: ubi communem quendam conventum eorum & convivium Periander instruxerat. *Theatr. Zwing. fol.* 1190.

Catharina Virgo Costi Alexandriæ principis filia, sacris literis partim studio, partim divini spiritus afflatu adeò fuit imbuta, ut accersitos à patre undecunque doctissimos viros & philosophos ad persuadendam idololatriam, refellendamque unius DEI religionem, vivacissimis terruerit argumentis, & in suam opinionem pertraxerit. *Theat. Zwing fol.*1200

¶ HIEROGLYPHICA.

VEluti Fortunam rotundo lapidi insidentem pingere veteres instituerunt: ita *Sapientiam in quadrato* statuebant: ex hoc hieroglyphico volubilem illam, hujus verò sedem firmam & inconcussam indicantes. *Pier. Val. l.* 39. *p.*381. *B.*

Sanè verò cùm Minerva consilii prudentiæque Dea diceretur, aliquot in ostentis *Noctua sapientiæ* signum fuit: ut quæ in Hieronis privati adhuc hominis hasta consedisse conspecta est, primo bello, quod iniit: nam haruspices hinc eum cautum in consilio futurum prædixêre, id quod sapientissimum totius ejus vitæ regimen comprobavit. *Idem lib.*20.*p.* 188.

SATELLITIUM.

¶ APOPHTHEGMATA.

Gasicles dicebat, posse quemvis principem & regem sine satellitio regnare, qui sic subditis imperaret, ut filiis pater. *Plutarch. apoph.*

Albertus Austriæ dux (qui mortuo Sigismundo Cæsare, cujus erat ..er, regnum Hungariæ ac Bohemiæ cum Romano Imperio suscepit) cùm diceret, principes amore civium cautos esse oportere: ..ismundus respondit: Et fida custodia, infortunium excludit. *..n. Sylv. comment. de reb. gest. Alphonsi.*

Alphonsus castigatus ab aulicis suis, quòd regiæ majestatis oblitus sine satellitibus & satrapis prodiret in publicum. Non opus est, ..uit, ut ipse multùm sibi timeat, qui neminem habet, quem ita ..rit, ut aliorum etiam manu sit defendendus. *Panor. lib. 2. de Alphons. reb. gest.*

Thomas Pontanus subinde dicere solitus est, amorem quidem inermem incedere, dormire autem loricatum. *Iacobus Spieg. in ..ed. AEnea Sylvii lib. de reb. gest. Alphonsi.*

Vide Servitus.

SCELUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Hippol. v. 563.

Cur omnium fit culpa, paucorum scelus?

Seneca in Troade. v. 868.

Quid jussa cessas agere? ad auctores redit
Sceleris coacti culpa.

Seneca in Thyeste. v. 310.

Sæpe in magistrum scelera redierunt sua.

Seneca in Hercule furente. v. 250.

—— Prosperum ac felix scelus
Virtus vocatur.

Ibid. v. 1236.

TH. *Quis nomen unquam sceleris errori dedit?*
HER. *Sæpe error ingens sceleris obtinuit locum.*

Iuvenalis 13.

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet, cedo si conata peregit.

Horat. 1. serm. 4.

—— Absentem qui rodit amicum:
Qui non defendit, alio culpante: solutos

Qui captat risus hominum, famamq́ dicacis:
Fingere qui non visa potest: commissa tacere
Qui nequit: hic niger est: hunc tu Romane caveto.

Seneca Agam. v. 149.

Quod metuit, auget, quis scelus scelere obruit.

Iuvenalis 13.

Sunt qui in Fortuna jam casibus omnia ponunt,
Et nullo credunt mundum rectore moveri,
Natura volvente vices & lucis & anni;
Atque ideò intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Est alius, metuens ne crimen pœna sequatur:
Hic putat esse Deos, & pejerat, atque ita secum:
Decernat quodcunque volet de corpore nostro
Isis, & irato feriat mea lumina sistro:
Dummodò vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.

Ovid. 1. Metamorph. v. 144.

Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer a genero: fratrum quoque gratia rara est.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miscent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos:
Victa jacet pietas.

Iuvenalis 13.

Mobilis & varia est ferme natura malorum,
Cùm scelus admittunt, superest constantia. quid fas,
Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
Criminibus: tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa, & mutari nescia. nam quis
Peccandi finem posuit sibi, quando recepit
Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
Quisquam hominum est, quem tu contentum videris uno
Flagitio?

Vide Vitium. Item Malitia.

SCHOLA.

¶ EXEMPLA SACRA.

holarum & Academiarum institutarum exempla: in veteri Teamento. I. Samuel Heli discipulus, 1. *Sam.* 3. v. 1. II. Grex phetarum, 10. v. 5. & 6. 12. III. Puer Elisæi, 2. *Reg.* 9. v. 1. Et bus patet in veteri etiam Testamento fuisse locum quendam licum, & personas, à quibus juventus in vera fide & pietate innaretur. In novo Testamento. IV. Duodecim Apostoli 6. v. 13. CHRISTUS enim unicus generis humani Salvator & Doctor,

tor, non abrogavit scholas aliàs usitatas, in quibus juventus
menta artium didicit: sed Theologicam scholam ipse tamen
s se habuit, distinctam ab auditoribus, quibus aliàs sinceram
Doctrinam tradebat: peculiariter enim vocabat Duodecim,
s & Apostolos, propter officium, quod gesturi erant, nomina-
*Luc.*6.℣.13. Aliàs etiam passim discipuli dicuntur. Eos verò
habebat in uno loco, sicut nec ipse in uno loco commorabatur:
per totam Iudæam innotescere debebat: sed quocunque iter
bat, secum ducebat, ita ut neglectis suis vocationibus prioribus,
RISTO tantùm adhærere cogerentur. V. Septuaginta disci-
, *Luc.*10.℣.1. Præter duodecim Apostolos, etiam septuaginta
bat CHRISTVS discipulos, qui in sua schola enutriti, & donis
culorum ornati & instructi, ablegabantur, *Luc.* 10. ℣. 1. ut pas-
in Iudæa Evangelium CHRISTI prædicarent. VI. Discipuli
nis, *Ioan.* 1. ℣.28 Ioannes Baptista quoque habuit scholam, in
præ aliis quosdam discipulos habuit, quos in vera doctrina in-
it: Patet id ex *Ioan.*1.℣.28. ubi de duobus discipulis, quorum
s erat Andreas, frater Simonis Petri. Ioannes concionatur de
RISTO: Ecce agnus DEI! Idem testatur historia, quòd duo
nis discipuli sint ad CHRISTVM missi, quæsitum, an IESVS
MESSIAS? *Matth.*11. ℣. 2. VII. Schola Ierosolymitana,
. Scholam aliquam fuisse Ierosolymis, in qua juventus, in stu-
præsertim sacrarum literarum, informabatur, vel inde colligi
nptum est; quòd Pharisæi etiam suos habuerint discipulos,
*th.*22.℣.15.16. VIII. Paulus Gamalielis discipulus, *Act.* 22.℣ 3.
commemorat ipsemet Paulus, se ad pedes Gamalielis legis
oris diligenter in patria lege institutum esse. IX. Synagoga
rtinorum, *Actor.* 6. ℣. 9. ubi fit mentio eorum, qui fuerunt
Synagoga Libertinorum & Cyrenensium & Alexandrinorum
ilicum & Asianorum, disputantium cum Stephano. Vnde
ret diversa scholarum genera fuisse Ierosolymis. X. Schola
nienslum, *Actor.* 17. ℣. 18. Gentes etiam suas habuisse Aca-
ias; in quibus artes & Philosophiam tradiderunt, præter pro-
rum authorum monumenta, constat etiam ex *Actor.* 17. ℣. 18.
Atheniensium Philosophorum cum Paulo disputantium fit
tio. XI. Schola Corinthiaca, *Actor.* 19. ℣. 8. Et Tyrannus
lam Corinthi scholam habuisse dicitur, *Act.*19.℣ 8. XII. Do-
icæ scholæ: Paulus, *Rom.*16.℣.5. & 1.*Corinth.* 16.℣19. memi-
congregationis, quæ fit in domo Aquilæ & Priscillæ, *Coloss.* 4.
. quæ fuit in domo Nymphæ. XIII. Timotheus Pauli disci-
s; 2.*Timoth.*3.℣.10.14. Scholas Ecclesiasticas singulos Aposto-
ubicunque locorum egerint, aperuisse; non tantum eò viden-
quòd passim in Synagogis docuerunt, *Act.*13. ℣. 14. 15. 42. sed
n quòd suos semper habuerunt discipulos, quos in sacris literis
 insti-

institluerunt, & ad ministerium præparantur. Paulus enim se Timotheum docuisse testatur, 2. *Timoth.* 3. *Vers.* 1. 14. & 2. V. 2.
XIV. Schola Alexandrina. Alexandriæ ab antiquo fuisse scholam testatur *Eusebius lib.* 5. *cap.* 9. Forte cum Marcus ibi Ecclesiam collegit, Philosophis & Iudæis ad Christianismum conversis, schola illa Ethnica seu Philosophica in Christianam commutata.

Vide Discipulus, Disciplina, Doctrina, Philosophia, Professor.

SCIENTIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Lucret lib. 4. de natura rerum.

Nam nihil egregius, quam res est cernere apertas
Ab dubiis, animus quas ab se protinus abdit.

Idem lib. 4. de natura rerum.

Denique nil sciri si quis putat, id quoque nescit
An sciri possit? quo nil se scire fatetur.

Iuvenalis Satyr. 7.

Quis color, & quod sit causa genus, atque ubi summa
Quæstio, quæ veniant diversa parte sagittæ,
Scire volunt omnes, mercedem solvere nemo.
Mercedem appellas: quid enim scio? culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
Nil salit Arcadico juveni.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHORUM.

CEdant arma togæ, concedat laurea linguæ. *Cic.* 1. *offic.*

Honestum efficitur animi non corporis viribus. *Ibid.*

Parva sunt foris arma, nisi est consilium domi. *Ibid.*

Non viribus, aut velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur: sed consilio, & auctoritate, & sententia. *Cato Major.*

Dux ille Græciæ nunquam optat, ut Ajacis similes decem habeat: at ut Nestoris quandoque: Quod si acciderit, non dubitat, quin Troja brevi sit peritura. *Ibid.*

¶ SIMILITUDINES.

UT agricolæ libentius vident spicas inclinatas, quàm erectas in altum: nam illas onustas fructu intelligunt, has inanes: Sic adolescentes, priusquam profecerunt in philosophia, tument: ubi doctrinæ fructum perceperint, submittunt sese. *Plut.*

Quærimus nonnunquam eos, quibuscum stamus: Ita quidam quod sciunt, se scire nesciunt. *Senec.*

Vide titulos de Artibus, Eruditione & Doctrina. Item de Sapientia.

SCOR-

SCORTATIO.

APOPHTHEGMATA.

Iogenes formosa scorta similia dicebat mulso, lethalibus venenis temperato: quod adferrent quidem initio voluptatem, sed am perpetuus dolor consequeretur. *Laert. lib.6.*

Idem conspiciens quendam meretrici supplicem, ut impetraret, od petebat: Quid, inquit, tibi vis miser? Præstat non impetrare, od rogas. *Laert. lib. 6.*

Demosthenes fertur aliquando Corinthum navigasse, illectus fa- i nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At àm illa pro nocte stipularetur drachmarum decem millia, deter- us magnitudine pretii, mutavit sententiam, dicens: ἐκ ἀγοράζω ὅτου μεταμελείας: non emo tanti pœnitere: Significans, inho- tæ voluptati paratam esse comitem pœnitentiam. *Erasm.lib.4. pph.*

Crates visâ aureâ imagine Phrynes scorti, Delphis erectâ, excla- vit: Ex Græcorum incontinentia trophæum! *Plut.*

EXEMPLA SACRA.

Scortationis punitæ exempla: Sodomitæ, *Gen.* 19. v. 24. Sichi- nitæ, 34. v. 25. Israelitæ, *Num.* 25. 1. *&c.* Israelita quidam, v. 6. niamitæ, *Iudic.* 20. v. 44. Filii Heli, Ophni & Phinees, 1. *Sam.* 2. 25. *&* 4. 17. Israelitæ, *Ierem.* 5. v. 7.

Vide Adulterium, Fornicatio, Libido, Luxuria.

SCRIPTIO.

SENTENTIAE POETICAE.

Titus Calphurnius Ecloga 4.

Ergo lacessitus tandem rescribe roganti.

Ovid. lib. 2. de remed. amor.

Scripta cave relegas blandæ servata puellæ:
Constantes animos scripta relecta movent.
Omnia pone feros (quamvis invitus) in ignes:
Et dic: Ardoris sit rogus iste mei.

Horat. satyr. 10. lib. 1.

Sæpè stylum vertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neque te ut miretur turba, labores,
Contentus paucis lectoribus.

Idem de arte Poetica.

——— *Si quid tamen olim*
Scripseris, in Metii descendat judicis aures,
Et patris, & nostras, nonumq; prematur in annum.

Membranis intus positis, delere licebit
Quod non ediderit: nescit vox missa reverti.

Horat. in arte poetica.

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus, & versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri. cui lecta potenter erit res,
Nec facundia deseret hunc, nec lucidus ordo.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Nobis videtur, quicquid literis mandetur, id commendari omtorum lectione decere. *Cic. 2. Tusc.*

Lectionem sine delectatione negligo. Mandare quenquam liris cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec illustrare possit, delectatione aliqua allicere lectorem; hominis est intemperan abutentis & otio & literis. *Idem 1. Tuscul.*

Vide Ars, Disciplina, Doctrina, Eruditio, Professor, Studiu Item Lectio.

SCURRA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plaut. in Trinummo. 1. 2.

Nihil est profecto stultius, neque stolidius,
Neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque periurius,
Quam urbani assidui cives, quos scurras vocant.

Idem Pers. 1. 2.

Publicae rei caussa quicunque id facit
Magis, quam sui quaesti, animus induci potest,
Eum esse civem & fidelem & bonum.
Sed legirupam qui damnet, det in publicum
Dimidium &c.

Vide Morio, Stultitia.

SECURITAS.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

Nemo securus debet esse in vita ista, quae tota tentatio nomitur: ut qui fieri potuit ex deteriore melior, non fiat etiam meliore deterior. *August. lib. confessionum.*

Nemo securus est in his bonis, quae potest invitus amittere: vetatem autem atque sapientiam nemo amittit invitus. *Idem lib 2. lib. arbitr.*

Sæpè mens, dùm virtutis suæ securitate resolvitur, insidiante adversario inopinatæ culpæ telo perforatur: & indè à Deo in æternum longe fit: unde ei ad tempus sine cautelæ custodia propinquaverit. *Gregor. in moral.*

Sæpè quem tentationis certamen superare non valuit, sua deteriùs securitas stravit. *Idem in moral.*

Debet in spe esse securitas, sed etiam timor in conversatione, ut & illa certantes foveat, & torpentes pungat. *Idem in moral.*

O vita secura! ubi absque formidine mors expectatur, imò & exoptatur cum dulcedine, & excipitur cum devotione. *Bernh. ad milites templi.*

Nusquam est securitas, fratres, nec in cœlo, nec in paradiso, multò minus in mundo. In cœlo enim cecidit Angelus sub præsentia divinitatis: in paradiso Adam de loco voluptatis: in mundo Iudas de schola salvatoris. *Idem in serm.*

Nihil potest esse securius, quàm illi omnia committere, qui novit suis cultoribus congruè profutura præstare. *Cass. in Psalm. 72.*

¶ Apophthegmata.

Socrates interrogatus, qui securè viverent? Qui, inquit, nihil sibi conscii sunt mali. *Anton. & Maxim. serm. de curios.*

Pyrrho, in tempestate conspiciens cæteros animo esse dejectiores, cùm ipse nihil moveretur, ostendit porcellum in navi securè edentem, dicens: Oportere sapientem eam animantis imitari securitatem. *Laert. lib. 9.*

Vide Apoph. de Conscientia, Quiete & Tranquillitate.

¶ Hieroglyphica.

Cum proprium Deorum sit, perpetua frui quiete, neque ullos humanæ vicissitudinis casus in posterum expavescere, *Securitatem* invenias hieroglyphicè plurimum *Sella* compositam. *Pier. Val. 43. pag. 421. C.*

Clavem etiam *Securitatis* signum dicunt maximè ejus, quæ regnante *Iano* passim fuit. Domos enim omnium religione ac sanctitate munitas fuisse prædicant. *Idem lib. 48. pag. 477.*

SEDITIO.

¶ Similitudines.

Ut mare, quod natura sua tranquillum est, ventorum vi agitari videmus ac turbari: Sic populus sua sponte pacatus, hominum seditiosorum vocibus & violentissimis tempestatibus concitari solet. *Cic. pro Cluent.*

Vt tempestates sæpè certo aliquo cœli signo commoventur: sæpè improviso, nulla ex certa ratione, obscura aliqua ex causa concitantur.

ur: Sic in comitiorum tempestate populari, sæpè intelligas qu
o commota sit: sæpè ita obscura est, ut casu excitata videatu
pro Murana.

lamandra non nisi magnis imbribus provenit: serenitate d
: Ita quidam non apparent, nisi statu civitatis bello aut seditic
urbato: iidem rebus pace compositis emoriuntur. *Plin. lib.* x
67.

icuti vulgò dicunt Aquilonem noctu exortum nunquam a
ium durare diem: Ita rerum motus, qui non ex altis initiis, se
i causa subitaque proficiscuntur, facilè sedantur, & conquiescu
epublica. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

litionis exempla: Core, Dathan & Abiron, *Num.* 16. ℣. 12. 1
raelitæ, ℣. 41. 42. & 20. ℣. 3. Ephraimitæ, *Iudic.* 12. ℣. 11. Abs
, 2. *Sam.* 15. ℣. 10. 11. Semei, 16 ℣. 6. 7. Seba filius Bochri, 10. ℣. 1.
d Idumæus, 1. *Reg.* 16. 14 Rason, ℣. 23. Ieroboam, ℣. 26. Zambri, 1
16. Mallotæ & Tarsenses, 2. *Macchab.* 4. 30. Barrabas, *Marc.* 15.
. 23. ℣. 18, 19. Theudas, *Act.* 5. ℣. 35. 36. Iudas Galilæus, ℣. 37. Qu
i Iudæi, 15. ℣. 1. 2. Demetrius cum suis, 19. ℣. 23. Seditionis crim
ophetis & Apostolis, aliisque piis hominibus, publico docen
nere fungentibus, sæpè sed falsò ab impiis est objectum
mplum: Achab Eliæ, 1. *Reg.* 18. ℣. 17. 18. Consiliarii Artaxerxis Iu
, 1. *Esdr.* 4. ℣. 12. 13. Artaxerxes Ierusalem, ℣. 18. 19. Aman Iudæi
. 3. ℣. 8. & 13. ℣. 4. Amasias Prophetæ, *Amos,* 7. ℣. 10. Alcim
æis, 2. *Macchab.* 14. ℣. 5. 6. Iudæi Christo: Christus enim duoru
cissimorum criminum reus peragitur: Blasphemiæ, *Marc.* 16. 6
. 22. ℣. 70. 71. & seditionis, 23. ℣. 2. cùm tamen omni culpa vac
adeò ut non vereretur omnium conscientias provocare, *Ioan.*
6. & cum videret turbam ipsum correpturam, & in Rege
turam, secesserit, *Ioan.* 6. 15. Pontifices & Iudæi Apostolis, *A*
. & 5. ℣. 28. Tertullus, 24. ℣. 5. Seditionis punitæ exempl
e, Dathan, & Abiron, cum 250. viris, *Num.* 16. ℣. 31. *&c.* Abi
, 2. *Sam.* 18. ℣. 9 *&c.* Seba Bochri filius, 20 ℣ 21. Semei, 1. *Reg*
1. 42. Zambri, 16. ℣. 18. Sedechias, 2. *Reg.* 24. ℣. 20. & 25. ℣. 6.
eudas cum suis, *Actor.* 5. ℣. 36. Iudas Galilæus cum suis, ℣.
lato seditionis autore, seditio aufertur. Exempla: Absolo
am. 18. ℣. 10. 16. Seba, 20. ℣. 22. Barrabas cum suis, *Luc.* 23. ℣.
metrius, *Actor.* 19. ℣ 29.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Vo tempore Spartani Leuctrica calamitate à Thebanis affe
sunt, in Argivorum urbe tanta seditio & cædes orta est, quan
d reliquos Græcos nunquam fuisse memoratur. *Diod lib.* 15.

Cum in bello, quod Romani contrà Piratas gesserunt, Popu
manus classem comparasset, huicque Pompejum præfeci
con

à Senatu [illegible]
novi [illegible]
[illegible]
Hysteriam [illegible]
linus in [illegible]
[illegible]
is sub [illegible]
a Imp [illegible]
mi [illegible]
rat [illegible]
mo [illegible]
latem [illegible]
) ex [illegible]
dum Se [illegible]
, sub [illegible]
[illegible] bus [illegible]
o.
doricus [illegible] *Franciscam* [illegible]
[illegible]
men [illegible] & [illegible]
it. *Anno* [illegible] *Autem* [illegible]
ide D[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] *Maria Magd* [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] *Alter* [illegible]
[illegible]
[illegible] *Proverb.* [illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ur: Sic in comitiorum tempestate populari, sæpè intelligas quo commota sit: sæpè ita obscura est, ut casu excitata videatur. *pro Murana.*

alamandra non nisi magnis imbribus provenit: serenitate de-: Ita quidam non apparent, nisi statu civitatis bello aut seditio- urbato: iidem rebus pace compositis emoriuntur. *Plin. lib.* 10. 67.

icuti vulgò dicunt Aquilonem noctu exortum nunquam ad ium durare diem: Ita rerum motus, qui non ex altis initiis, sed i causa subitaque proficiscuntur, facilè sedantur, & conquiescunt epublica. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

litionis exempla: Core, Dathan & Abiron, *Num.* 16. ℣. 12, 13. aelitæ, ℣. 41. 42. *&* 20. ℣. 3. Ephraimitæ, *Iudic.* 12. ℣. 11. Absa-, 2. *Sam.* 15. ℣. 10. 11. Semei, 16 ℣. 6. 7. Seba filius Bochri, 10. ℣. 1. 2. d Idumæus, 1. *Reg.* 16. 14 Rason, ℣. 23. Ieroboam, ℣. 26. Zambri, 16. 16. Mallotæ & Tarsenses, 2. *Macchab.* 4. 30. Barrabas, *Marc.* 15. 7. .23. ℣. 18, 19. Theudas, *Act.* 5. ℣. 35. 36. Iudas Galilæus, ℣. 37. Qui- Iudæi, 15. ℣. 1. 2. Demetrius cum suis, 19. ℣. 23. Seditionis crimen phetis & Apostolis, aliisque piis hominibus, publico docendi nere fungentibus, sæpè sed falsò ab impiis est objectum. mplum: Achab Eliæ, 1. *Reg.* 18. ℣. 17. 18. Consiliarii Artaxerxis Iu-, 1. *Esdr.* 4. ℣. 12. 13. Artaxerxes Ierusalem, ℣. 18. 19. Aman Iudæis, 3. ℣. 8. *&* 13. ℣. 4 Amasias Prophetæ, *Amos*, 7. ℣. 10. Alcimus æis, 2. *Macchab.* 14. ℣. 5. 6. Iudæi Christo: Christus enim duorum cissimorum criminum reus peragitur: Blasphemiæ, *Marc.* 16. 64. .22. ℣. 70. 71. & seditionis, 23. ℣. 2. cùm tamen omni culpa vaca- adeò ut non vereretur omnium conscientias provocare, *Ioan.* 8. 6. & cum videret turbam ipsum correpturam, & in Regem turam, secesserit, *Ioan.* 6. 15. Pontifices & Iudæi Apostolis, *Act.* . *&* 5. ℣. 28. Tertullus, 24. ℣. 5. Seditionis punitæ exempla: e, Dathan, & Abiron, cum 250. viris, *Num.* 16. ℣. 31. *&c.* Abso-, 2. *Sam.* 18. ℣. 9 *&c.* Seba Bochri filius, 20 ℣ 21. Semei, 1. *Reg* 2. 1. 42. Zambri, 16. ℣. 18. Sedechias, 2. *Reg.* 24. ℣. 20. *&* 25. ℣. 6. 7. eudas cum suis, *Actor.* 5. ℣. 36. Iudas Galilæus cum suis, ℣. 37. lato seditionis autore, seditio aufertur. Exempla: Absolom, *am.* 18. ℣. 10. 16. Seba, 20. ℣. 22. Barrabas cum suis, *Luc.* 23. ℣. 19. netrius, *Actor.* 19. ℣. 29.

¶ EXEMPLA PROFANA.

Vo tempore Spartani Leuctrica calamitate à Thebanis affecti sunt, in Argivorum urbe tanta seditio & cædes orta est, quanta d reliquos Græcos nunquam fuisse memoratur. *Diod lib.* 15.

Cum in bello, quod Romani contrà Piratas gesserunt, Populus nanus classem comparasset, huicque Pompejum præfecisset contrà

contrà Senatus voluntatem, repugnantibus patribus, plebs seditionem movit, atque in Senatores adhuc sedentes impetum fecit: quos & ad unum omnes interfecisset, nisi de loco, vitæ consulentes, abiissent. *Historiam late describit Dion Nicaus, & ejus abbreviator Xiphilinus in Pompejo.*

Quarto Iustiniani anno, ob turpissimam Imp. avaritiam, & intolerabiles subditorum compilationes, seditio orta est Constantinopoli: in qua Imperator in vitæ discrimen venisse, & amplius quàm triginta millia hominum cæsa scribuntur. *Procop. lib. 1. belli Persici. Zonaras tom. 3.*

Anno Iustiniani septimo, Byzantii orta est seditio, quæ tesseram popularem dedit (hac enim nota se invicem conjuncti agnoverunt) expulsique sunt cives boni, & incensa ædificia, inter quæ & templum Sapientiæ fuit: sed repressa est à Iustiniano, auxilio Belisarii, sublatis auctoribus Hypatio & Pompejo, trucidatis triginta millibus hominum. *Procop. Evagrius lib. 4. cap. 13. Niceph. lib. 17. cap. 10.*

Ludovicus XII. Francorum rex, cum Scholæ Parisiensis statum, studiosorum privilegia reformare, fori pariter ac judiciorum abusus emendare & tollere instituit; schola tumultuata seditionem movit. *Anno* 1498. *Auctor Chronic.*

Vide Discordia.

SEDULITAS.

¶ EXEMPLA SACRA.

SEdulitatis exempla: Iudæorum reducum adversarii, 1. *Esdr.* 4. 23. Iudæi reduces, *Nehem.* 4. 23. Ioseph & Maria, *Matth.* 2. 14. Iudas proditor, 26. 47. Principes Sacerdotum & seniores populi, 27. v. 1. Mulieres piæ, Maria Magdalena, & aliæ Mariæ, *Luc.* 24. 1. duo Discipuli euntes Emaus, v. 32. 33. Christus, *Luc.* 4. v. 42. 43. *Ioan.* 8. v. 2. Pharisæi, 7 v. 30. 31. 32. Maria Magdalena, 20. v. 1. Petrus & alter Discipulus, v. 3. Credentes, *Actor.* 2. v. 44. Sacerdotes & Magistratus, 4. v. 1. Apostoli, 5. v. 21. Iudæi, 9. v. 23. 24. Petrus, 10. v. 9. Paulus, 15. v. 35. 36. 40. 41. & 20. 16. *Proverb.* 20. 13.

Consule tit. de Diligentia, Labore, Studio.

SENECTUS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

COràm cano capite consurge, & honora personam senis, & time Dominum Deum tuum. *Levit.* 19.

In antiquis est sapientia, & in multo tempore prudentia. *Iob.* 12.

Corona dignitatis senectus, quæ in viis justitiæ reperitur. *Prov.* 16.

SENECTUS.

Seneca in Oedipo. v. 817.

——— Prima languescit senum
Memoria, longo lassa sublabens situ.

Ovid. lib. 5. Fastor.

Magna fuit capitis quondam reverentia cani:
Inque suo pretio ruga senilis erat.

Ibidem.

Nec nisi post annos patuit tunc curia seros:
Nomen & ætatis mite Senatus habet.

Et infrà.

Verba quis auderet coram sene, digna rubore,
Dicere? Censuram longa senecta dabat.

Iuvenal. Satyr. 13.

Improbitas illo fuit admirabilis ævo:
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat, & si
Barbato cuicunque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & majores glandis acervos,
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis:
Primaq; par adeò sacra lanugo senectæ.

Ovid. Epist. cons. ad Liv. de morte filii.

Quid numeras annos? vixi maturior annis:
Acta senem faciunt: hæc numeranda tibi.

Seneca in Hippolito. v. 425.

Lætitia juvenem, frons decet tristis senem.

Ovid. 9. Metamorph. v. 552.

Iura senes norint: & quid liceatque, nefasque,
Fasque sit, inquirant; legumque examina servent.

Terent. in Phorm. 4. 1.

Senectus ipsa est morbus.

Horat. de arte Poetic.

Multa senem circumveniunt incommoda: vel quod
Quærit, & inventis miser abstinet, ac timet uti:
Vel quod res omnes timidè gelideque ministrat:
Dilator, spe longus, iners, avidusque futuri:
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, censor castigatorque minorum.

Ovid. lib. 3. de arte Amand.

Ventura memores jam nunc estote senectæ:
Sic nullum vobis tempus abibit iners.

Ex Græcis Comicis.

Πρὸς γὰρ τὸ γῆρας, ὥσπερ ἐργαστήριον,
Ἅπαντα τ' ἀνθρώπεια προσφοιτᾷ κακά.

M

Mala ad senectutem, officinam ceu suam,
Humana tandem congregantur omnia.
Οὐχ αἱ τρίχες ποιοῦσιν αἱ λευκαὶ φρονεῖν.
Ἀλλ' ὁ τρόπος ἐνίων ἐστὶ τῇ φύσει γέρων.
Cani haud putandi causa sunt prudentiæ.
Mores seniles ipsa sed natura dat.
Μὴ τοῦτο βλέψῃς, εἰ νεώτερος λέγω
Ἀλλ' εἰ φρονούντως τοὺς λόγους ἀνδρὸς ἐρῶ,
Spectare noli, sim ne juvenis qui loquor?
Viri sed utrum verba prudentis loquar?
Γέρων ἐρασὴς ἐσχάτη κακὴ τύχη.
Senex amore captus, ultimum malum.
Ὁ σκληρός ἐστι τοῖς νέοις ἀνὴρ γέρων.
Juvenum odiosus vir senex in cœtibus.
Χαλεπὸν τὸ γῆρας ἐστὶν ἀνθρώποις βάρος.
Durum senectus est onus mortalibus.
Φοβοῦ τὸ γῆρας· οὐ γὰρ ἔρχεται μόνον.
Metue senectam: sola namque non venit.
Ἥξει τὸ γῆρας, πᾶσαν αἰτίαν φέρον.
Veniet senectus cum querela qualibet.
Πολιά, χρόνου μηνύσις οὐ φρονήσεως.
Cani, judices ætatis haut prudentiæ.
Ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀεὶ κατάθου.
Tuam in senectam condito viaticum.
Καλὸν τὸ γηρᾶν· καὶ τὸ μὴ γηρᾶν πάλιν.
Senem esse pulchrum est: pulchrum & esse non senem.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

nectutis id est proprium, ut adolescentulos doceat, instituat, ad mne officii genus instruat. *Cic. in Cat. Major.*

Nihil est præclarius, quam honoribus & Reipublicæ muneribus functum senem posse suo jure dicere id, quod apud Ennium di- lle Pythius Apollo: se esse eum, unde sibi, si non populi & reges, nnes sui tamen cives consilium expeterent. 1. *de Orat.*

Omnium ætatum certus est terminus: senectutis autem nullus us est terminus; recteque in ea vivitur, quoad munus officii qui & tueri possit. *Cato Major.*

Misera est senectus, quæ se oratione duntaxat defendit: non cani, rugæ repentè auctoritatem afferre possunt: sed honestè acta su- or ætas fructus auctoritatis præbet extremos. *Cato Major.*

enibus labores corporis minuendi, exercitationes animi etiam endæ videntur. 1. *Offic.*

Nihil magis cavendum est senectuti, quàm ne languori se desi- que dedat: luxuria verò cùm omni ætati turpis, tum senectuti fœdis-

fœdissima est. Duplex enim inde malum est: quòd & ipsa senectus concipit dedecus, & facit adolescentium impudentiorem intemperantiam. *Ibid.*

Complectamur senectutem & amemus eam: plena est voluptatis, si illa scias uti. Gratissima sunt poma, cum fugiunt. Pueritiæ maximus in exitu decor est. Deditos vino potio extrema delectat &c. Quod in se jucundissimum hominis voluptas habet, in finem sui differt. *Sen. Epist.* 13.

Iucundissima est ætas devexa jam, non tamen præceps &c. Quàm dulce est, cupiditates fugasse ac reliquisse? *Idem.*

Primum ista tàm juveni ante oculos debet esse, quàm seni. Deinde nemo tàm senex est, ut improbè unum diem speret. Vnus autem dies gradus vitæ est &c. Vnus dies par omni est. *Idem ibid.*

Nihil turpius quàm senex vivere incipiens. *Idem epist.* 12.

§ APOPHTHEGMATA.

D*iogenes* percontanti, quid esset in vita miserrimum? Senex, inquit, egenus. *Laert. lib.* 6.

Idem anum comptam conspicatus: Si, inquit, ad vivos, falsa es: sin ad mortuos, ne cunctare. *Ant. serm.* 18 *part.* 2. *Meliss. Maxim. serm.* 41.

Phavorinus dicebat, Pythagoram & Platonem sensisse, Senectutem non esse finem curriculi hujus terreni appellandam; sed potius beatæ vitæ initium. *Stob. serm.* 114.

Beatus quidam, cùm jam annos natus plus quàm septuaginta, thesaurum reperisset, sublato crure ipsum contempsit, & præterivit, ut qui non amplius usui sibi futurus esset. *Stob.*

Solon lege sanxit, ne quis admodum juvenis ad magistratum aut consultationes admitteretur, quamvis prudentissimus esset visus. *Stob. serm.* 112.

Bion senectutem dicebat portum esse malorum: quod omnes huc confugerent, sperantes miseriarum finem. *Eras. ex Laert. lib.* 4. *cap.* 7.

Idem docebat, nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optant pervenire. Absurdum enim est aliis probro dare, quod quis optat sibi contingere. *Laert. lib.* 4. *cap.* 7.

Diogenes quærenti, quid esset Senecta? respondit: ætas brumalis, tempestatibus obnoxia. *Stob.*

Solon quærenti cuidam, quid esset Senectus? respondit: Vitæ hyems. Idem dictum est à Patrocle & Eratosthene philosophis. *Stob. serm.* 115.

Cesellius, cùm triumviris non obtemperaret, & multa liberè de C. Cæsaris temporibus loqueretur; admonentibus amicis, ut sibi caveret: Duæ, inquit, res sunt, quæ cæteros reddunt formidolosos: mihi autem maximam suppeditant fiduciam, Senectus & Orbitas. Senex citò periturus est, etiamsi nemo occidat: & Orbus nec habet,

quos

quos curet: nec habet, pro quibus timeat. Solet enim ultio in liberos propagari. *Valer. Max. lib. 6. cap. 2.*

Theodectes dicebat, senectutem & nuptias res esse similes. Vtramque enim (inquit) consequi desieramus: postquam vero nacti sumus, tristamur. *Stob. serm. 66.*

Anonymus quidam, profectus Lacedæmonem, quum vidisset honorem, quem juniores præstant senioribus: In sola, inquit, Sparta expedit senescere. *Val. Max.*

Demonactis senis crura intumuerant: id videns quidam, quid istûc, inquit, mali est *Demonax*? Tum ille: Charon, inquit, me momordit. Pro Cane dixit Charontem: innuens, senectutem morti vicinam. *Erasm. lib. 8. apoph.*

Alexis cuidam, videnti ipsum jam senio fessum ægre lenteque incedere, ac roganti, quid ageret? Paulatim, inquit, sive pedetentim morior. *Stob. serm. 115.*

Iosephus Ptolomæo Oniam accusanti: Veniam, inquit, quæso præsta: non enim latet, senes, pueròsque eandem mentem habere. *Brus. lib. 9. cap. 7.*

§ SIMILITUDINES.

UT non omne vinum: Sic non omnis ætas vetustate coalescit. *Cic.*

Vt adolescentem, in quo senile est aliquid: Sic senem, in quo adolescentis probi est aliquid, laudamus. *Idem.*

Vt petulantia & libido magis est adolescentum, quàm senum nec tamen omnium adolescentum, sed non proborum: Sic ista senilis stultitia, quæ deliratio appellari solet, senum est levium, non omnium. *Idem.*

Vt gaudent, qui à furiosis dominis aufugerunt: Sic gaudere debent senes, qui ætatis beneficio libidine non infestantur. *Plut.*

Ibin, ajunt, ubi consenuit, jamque quod erat turbidum expiravit, magis aromaticè olere: Sic gloria senum tranquillior, & consilia sedatiora. *Plut.*

Vt aqua vino admixta reddit illud moderatius: & sobriæ Nymphæ Bacchum temulentum compescunt: Sic in Rep. senes admixti, juvenum temeritatem & ambitionem reverentiâ sui reddunt moderatiorem. *Plut.*

Quemadmodum in nave, quæ sentinam trahit, uni rimæ aut alteri obsistitur: ubi plurimis locis laxari cœpit & cedere, succurri non potest navigio dehiscenti: Ita in senili corpore aliquatenus imbecillitas sustineri & fulciri potest: ubi tanquam in putri ædificio omnis junctura dilabitur, & dum alia excipitur, alia discinditur, circumspiciendum est, quomodo exeas. *Seneca.*

Vt orbium diversus in contraria nisus motum omnium temperat: Ita senum cunctatio, juvenum in repub. fervorem ac præcipitantiam moderatur.

[illegible] ex [illegible] nemo [illegible] [illegible] quemque [illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] melius. [illegible] [illegible]

¶ Exempla Biblica.

[illegible] Zacharias [illegible] Paulus [illegible] Luca [illegible]

¶ Exempla Profana.

Quære sub [illegible]

¶ Hieroglyphica.

[illegible] pervicaciam [illegible], [illegible] ubique [illegible] significatam, [illegible] commemoratione non injucun[illegible] fuerit, quod [illegible] olim præmonstravi. [illegible] Galba siquidem, cum [illegible] provinciam Hispaniam Tarraconen[illegible] ingressus sacrificaret, intra ædem publicam accidit, ut puero è [illegible] ministris acerram tenenti, capillus repentè toto capite canesceret: [illegible] rerum mutationem significare Aruspices responderunt, suc[illegible] [illegible]rumque juveni senem. Nam is Neroni alterum & 30. nato [illegible]um septuagenario major successit. *Pier. Val. lib.* 52. *pag.* 301. *C.* [illegible]02. *D.*

[illegible] *Amygdali* arboris hieroglyphicum in divinis literis accipitur pro [illegible] *ctitie*, quæ manifestum est *senectutis* indicium. Fertur ad hanc [illegible] sententiam locus Salomonis ad calcem Ecclesiastæ. *Florebit* [illegible] *amygdalum, & pinguescet locusta, & dissipabitur capparis: atque* [illegible] *[i]nceptabunt, homine jam in domum æternitatis suæ profectu-* [illegible] hoc est, ut est apud Eucharium: Canescet homo, tumebunt [illegible]s, & concupiscentia frigescet. *Pier. Valer. lib.* 52. *pag.* 301. *C.* [illegible]02. *D.*

SEPULTURA.

¶ Apophthegmata.

[illegible] *[Soc]rates* cicutam bibiturus, à quibusdam interrogatus, quomodo [illegible] [se]peliri vellet? Eo modo dixit, quo vobis facillimum fuerit. *Stob.* [illegible] 160.

[illegible] *[I]dem* Athenienses rideris, qui sepulchris majorum & ducum suorum

suorum gloriarentur, dicebat: duces & plerosque majores, de quibus superbiebant, extrà fines suos sepultos esse: probra verò popularis Reipubl. in publicis sepulchris. *Teles de exilio, apud Stob. serm. 38.*

Diogenes projici se inhumatum jussit: tùm amici, volucribusne & feris? Minimè verò, inquit: sed bacillum propè me, quo abigam, ponitote. Qui poteris? illi ajunt: non enim senties? Quid igitur mihi ferarum, ait, laniatus oberit, nihil sentienti? *Laert. Cic. lib. 1. Tusc. quæst.*

Idem rogatus à Xeniade, quomodo sepeliri vellet? In faciem, inquit. Percontanti causam: Quoniam, inquit, paulò pòst futurum est, ut inferiora fiant superiora. *Laert. lib. 6.*

Idem Interrogatus, num servum ancillamve haberet? negavit. Cumque percontator adjecisset: Quis igitur te efferet, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. *Laert. 6.*

Anaxagoras cùm Lampsaci moreretur, quærentibus amicis, vellet ne Clazomenas in patriam auferri, ibidemque sepeliri? Non necesse est, inquit: Vndique enim ad sepulchrum tantundem viæ est. *Cic. in Tusc. l. 1. Laert. l. 2. c. 3.*

Eo die, quo *Socrates* bibiturus erat venenum, Apollodorus ei pallium multi pretii ad solatium obtulit, ut eo indutus moreretur. At ille recusans donum, quid inquit, hoc meum pallium, quod viventi convenit, mortuo non conveniet? *Eras. lib. 3. apoph.*

Demonactem morientem amici rogabant, quomodo vellet sepeliri: Ne quid, inquit, ista res vos habeat solicitos: fœtor me sepeliet: Et dicentibus: indignum facinus, si talis viri corpus laceretur à canibus: Quid, inquit, incommodi, si & mortuus alicui sim usui. *Erasm. lib 8. apoph.*

Olympias Alexandri mater, quum audivisset filii cadaver insepultum fuisse abjectum, inter lamenta dixit hoc quoque: O fili, tu, qui studebas cœli particeps esse, huc toto impetu properans; ne iis quidem potiri valuisti, quæ sunt mortalium omnium communia, terrâ ac sepulturâ. *Idem.*

Ziska Hussitarum Dux & Imperator fortissimus, jam moriturus, cùm à militibus interrogaretur, quomodo sepeliri cuperet pòst mortem? Pellem, inquit, mortuo mihi detrahite, relictoque feris cadavere, ex cute tympanum facite, quo in prœliis utamini. Et sic ut hostes nostri viventis aspectum non ferebant: ita mortui sonum, fugam adornantes, audire nequibunt. *AEn. Syl. l. 3. comment. de reb. gest. Alphons. reg.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SEpultorum honorificè exempla: Sara *Gen.* 23. ℣. 4. 15. Abraham, 25. ℣. 8. Debora, nutrix Rebeccæ, 35. ℣. 8. Rachel, ℣. 16. & 48. ℣. 7. Iacob, 49. ℣. 29. & c. 50. ℣. 5. & c. Ioseph, ℣. 24. 25. 26. *Exod.* 13. 19. Iosue, 24. ℣. 32. Rebecca, Lia, *Gen.* 49. ℣. 30. 31. Maria, *Num.* 20. ℣. 1. Aaron, ℣. 28.

[redacted] *t*.10 ℣.6. Moses,34 ℣.5.6. Eleazar,*Iof*.24.℣.33. Iosuah,24.℣ 29
l.2.℣.8.9.Gedeon,8 ℣.23. Thola,10.℣.1.2.Iair,℣.5.Iephthe,12.
esan, ℣.10. Ajalon,℣. 11. Abdon. ℣. 15. Samson, 16. ℣. 31. Sam
m.25.℣.1.*&* 28 ℣.3.Saul & Ionathas,31.12.2.*Sam*.2.℣.5.*&* 21.
iel, 2.*Sam*. 2.31.32. Abner, 3.℣.31. Isboseth, 4 ℣.12. Achitophel
3. Saul, Ionathas,& septem filii ejus, 21.℣.12. David, 1. *Reg*.2.
b,℣.34.Salomon, 11.℣.43. Propheta verbo Dei inobediens,13.
Filius Ieroboam,14 ℣.17 18. Roboam,℣.31. Abja,15.℣.8. Asa,
aral.16.℣.13.14. 3.*Esdr*.1. ℣ 30 31. Baasa, 1.*Reg*.16.℣.6. Amri,
hab,22.℣.37. Iosaphat,℣ 51. Ioram, 2.*Reg*.8. 24. Ochosias, 9.
u,10.℣.34. Ioas,12.℣ 21. *&* 14. ℣.16. Ioachas, 13.℣.8. Elisæus,
asias, 14. ℣.19.20. Azarias, 15. ℣.7. Ioathan, ℣.38. Achas, 16
aral.28.℣.27. Manasses, 2.*Reg*.21.18. Amon, ℣.26. Iosias, 23 ℣.
Iojada, 2.*Paral*.24.15 Ozias, 26.℣.23. Ezechias, 32.℣.33. Qui
elitæ, *Tob*. 1. 21. *&* 2 ℣. 3. Israelita jugulatus, 12 ℣. 12. Tobia
r, 14. ℣.2. Raguel, ℣.16. Manasses, *Iudith*. 8. ℣. 3. Iudith, 16. ℣.
thathias,1.*Macchab* 2.70.Iudas,9.℣.19. Ionathas, 13.℣.25. Ioan
ptista,*Matth*.14.12. Iesus,*Marc*.15,46.*Ioan*.19.℣.38.39.40. Anan
5.℣.5 uxor ejus,℣.9.10. Stephanus,8.℣.2.Sepultura honorific
e,afflictio est,& iræ divinæ ac vindictæ signum. Exempla: I
2.*Reg* 9.℣.33. Israelitæ, *Psal*.79.℣.3. Ioram, 2.*Paral*.21.19. Iu
8. ℣. 1. 2. *&* 14. ℣. 16. *&* 16. ℣. 4. 5. 6. 7. *&* 25. ℣. 33. Ioachim
8.19. Sedecias, 34. ℣.5. Antiochus, 2. *Macchab*. 9 ℣ 28. Proph
ngelici, *Apocal*. 11.℣.9. Sepultorum ossa ex sepulchris ejici,
em expandi, iræ divinæ adversus peccatores accensæ signi
m. 8. ℣.1.2.

¶EXEMPLA PROFANA.

one Pontifice à Normannis capto, Pallantis Romæ corpus
endæ magnitudinis inventum, adhuc incorruptum, cujus hi
quoque vulnera cernere erat. Præterea lucerna ad caput ar
qua neque vento,neque aqua, nec per foramen ingruente a
en evanuit. Tale huic Epitaphium fuisse fabulantur:

Filius Evandri Pallas,quem lancea Turni
Militis occidit,mole sua jacet hic. *Bonfin lib*.2. *De*

Dedit Cæsar August. M. Antonio, licet hosti; dedit & Cleop
inæ sepulchrum, opere & materia inter pauca memorabile.
lib.10. *cap*.15.

orhophagis & Ichthyophagis nulla sepulchrorum habetur c
defunctos in mare projiciunt, parùm referre arbitrati, igni, te
aqua absumantur. *Alex. lib*.3.*cap*.1. *& Rhodiginus,lib*.9.*cap*.

Æthiopes ad certos annos vita exacta, diverso funguntur fa
imaque corpora vel in flumen dejiciciunt; vel vitro operta
tegra spectentur, & posteris spectaculo sint, asservant. *A*
cap.2.

AEth.

AEthiopes ditiorum monumenta ex auro, tenuiora ex argento faciunt: inopes autem fictilibus vasis sepeliunt. *Alex. l.16. c.14.*

Baleares lignis membra defunctorum incisa, in vas conjiciunt, supraque saxa accumulant. *Diod. lib 5 cap.6.*

Condebant Prisci corpora vel arcis lapideis, vel fictilibus, cum funebri tunica: quia nudum jacere cadaver pro flagitio erat. *Alex. lib. 3. cap. 2.*

Memorabile est, quod historia secunda Thucydides prodit, arcas fuisse ex cupresso, quibus eorum asservabantur ossa, qui in bello fuissent cæsi. Id solitum fieri διὰ τὸ ἄσηπτον εἶναι, quod putredinem arbor nesciat. Confirmat id fides historica: in ea namque materie præter cæteras arbores nitor maximè valet æternus. *Cælius lib. 25. cap.2. A L.*

Romani veteres defunctos sese fictilibus doliis condi maluêre, sicut M. Varro Pythagorico modo, myrti, oleæ atque populi nigræ foliis. *Plin. l.35. c.12.*

SERMO.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Statius lib. 4. Sylvarum, 6.

Nobis verus amor, medioque Helicone petitus
Sermo, hilares q; joci, brumalem absumere noctem
Suaserunt; mollemque oculis expellere somnum.

Horat. de arte Poetica.

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Verg. de Est & Non.

Est, & Non, cuncti monosyllaba nota frequentant:
His demptis, nihil est hominum quod sermo volutet.
Omnia in his, & ab his sunt omnia: sive negoti,
Sive oci quicquam est, seu turba, sive quietis &c.
Qualis vita hominum, duo quam monosyllaba versant?

Seneca in Medea. v. 530.

Suspecta ne sint, longa colloquia amputa.

¶ APOPHTHEGMATA.

Democritus, audiens adolescentem variis de rebus assiduè loquentem, ait: In speculo faciei figura; in verbis autem animi qualitas uniuscujusque hominis deprehenditur. *Stob.*

Zeno Citticus adolescenti confidenter loquenti: Non dixerim, inquit, ô adolescens, quæ mihi succurrunt. *Laert. lib.7. c.1.*

Socrates. Quùm dives quidam filium adolescentem ad Socratem misisset, ut indolem illius inspiceret; ac Pædagogus diceret: Pater ad te, ô Socrates, misit filium, ut eum videres: tùm Socrates

ad puerum: Loquere igitur, inquit, adolescens, ut te videam? *Erasm. lib.3. apoph. ex Apulejo Florid. lib.1.*

Chrysippus interrogatus, quid esset mens hominis? Sermonis fontem esse, respondit. *Stob. serm. 2.*

¶ SIMILITUDINES.

UT in calamitatibus firmissimi atq; optimi amici adsunt utiliter: Sic & sermones optimi. *Plut.*

Vt ædium ostio carentium, & crumenarum absque vinculis, nulla est utilitas: Ita multò magis oris, claustro carentis, nullus est usus. *Plut.*

Qui in Platone & Demosthene nihil quærunt, nisi puritatem Attici sermonis, quid aliud agunt, quàm ii, qui in pharmacis nihil amant, nisi fragrantiam & nitorem; vimque purgandi servandique negligunt? *Plut.*

Quemadmodum Protogenes Pictor Apellem ex unica linea cognovit, nunquam alioqui visum: Ita ex unico responso ingenium & prudentiam viri deprehendet, qui sit ipse sapiens. *Plin.*

E voce cognoscimus hominem, facie non conspecta: nam sua cuique vox: Ita ex oratione licet hominis vitam conjectare. *Erasm.*

Taurus avis cùm sit pusilla, tamen boum vocem imitatur: Ita nonnulli cùm re sint exigui, tamen loquuntur reges ac satrapas. *Idem.*

¶ HIEROGLYPHICA.

SErmonis efficaciam persuadendique vim ostentare veteres si voluissent, *Mercurii simulachrum*, grandiori jam ætate, barbatum, & effœto propemodum corpore; natura tamen obscœnius excitata, eaque tantum parte validissimum, faciebant. *Pier. Valer. lib.34. pag.323. A.*

Sermonem verò inanem ostendere volentes, *Mercurium* eundem juniori specie ac prorsus impubi cum effinxissent, attracta illi pudenda vel desidentia faciebant. In his enim, qui nondum ex ephebis excessissent, infœcundam & imperfectam esse orationem animadverterant: utpote quod ætas illa ad prudentiam nondum esset idonea. *Pier. Val. lib.34 pag.306. B*

Oculum etiam invenimus *sermonis* esse hieroglyphicum apud Sacerdotes Ægyptios: Sermonem ipsum dupliciter considerari: Vno modo quatenus à natura loquendi facultatem consequimur; altero, quo in hoc vel illud idioma linguam inflectimus, & in proprio artem & elocutionem adhibemus. Illum simplicem sermonem per linguam tantum figurari: sed si cultum & elegantiam accessisse innuere vellent, linguæ oculum subsanguineum subjiciendum. *Pier. Val. lib.33. pag.306. E.*

Vide Garrulitas, Lingua, Loquacitas, Oratio.

SERVITUS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ADmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, & ad omne opus bonum paratos eſſe. *Paulus ad Titum*.3.

Servi ſubditi eſtote in omni timore dominis: non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. 1. *Pet*. 2.

Acceptus eſt regi miniſter intelligens. *Prov*. 14.

Non lædas ſervum in veritate operantem: nec mercenarium dantem animam ſuam. *Eccleſ*. 7.

Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua: non defraudes illum in libertate, neque inopem derelinquas illum. *Idem ibid.*

Si eſt tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua: ſi læſeris eum injuſtè, in fugam convertetur. *Ib*. 33.

Et vos domini eadem facite illis: remittentes minas, ſcientes, quia illorum & veſter Dominus eſt in cœlis: & perſonarum acceptio non eſt apud eum. *Epheſ*. 6.

Domini, quod juſtum eſt & æquum, ſervis præſtate: ſcientes, quoniam & vos Dominum habetis in Cœlo. *Coloſſ*. 4.

Cibaria, & virga, & onus aſino: panis, & diſciplina, & opus Servo. Operatur in diſciplina, & quærit requieſcere, laxa manum illius, & quærit libertatem. *Eccleſ*. 33.

Servus verbis non poteſt erudiri, quia, quod dicis, intelligit: & reſpondere contemnit. *Proverb*. 29.

Qui delicatè à pueritia ſua nutrit ſervum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem. *Idem ibid.*

Iugum & lorum cervicem ſubigunt: nervus & tormenta ſervum malitioſum. Mitte illum in opus, ne vacet; otium enim multa vitia docuit. Adige eum ad opus, quod officium ejus poſtulat. Quòd ſi non obaudierit ſuis, grava illum compedibus. *Eccl*. 33.

Manus fortium dominabitur: quæ autem remiſſa eſt, tributis ſerviet. *Proverb*. 12.

Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autem ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus. *Idem* 14.

Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis. *Ibid*. 17.

Servo ſenſato liberi ſervient. *Eccl*. 10.

Servi obedite dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis veſtri, ſicuti CHRISTO: non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes, ſed ut ſervi CHRISTI. *Epheſ*. 6.

Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſervientes, quaſi hominibus placentes: ſed in ſimplicitate cordis, timentes DEUM. Quodcumque facitis, ex animo operamini, ſicut DOMINO, & non hominibus, ſcientes quod à DOMINO accipietis retributionem hereditatis. *Coloſſ*. 3.

uicunque sunt sub jugo servi, dominos suos omni hono
os arbitrentur: ne nomen DOMINI & doctrina blasphem
Qui autem fideles habent dominos, non contemnant,
fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt, & dilecti
moth. 6.

ervos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non con
icentes, non fraudantes; sed in omnibus fidem bonam osten
tes. *Tit.* 2.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

nus, etiamsi servit, liber est: malus autem, etsi regnet, servus es
ec est unius hominis, sed quod gravius est, tot dominorum, quo
orum. *August.* 4. *de Civit. Dei.*

ervit, quicunque vel metu frangitur, vel delectatione irretitu
cupiditatibus ducitur, vel indignatione exasperatur, vel mœr
ejicitur: Servilis enim est omnis passio. *Ambros. lib.* 2. *de iaco*
vita beata.

st sapienti servire, libertas. Ex quo colligitur, quòd stulto im
are, servitus est: & quod pejus est, cùm paucioribus præsit, plur
dominis & gravioribus servit. Servit enim propriis passionibu
it suis cupiditatibus, quarum dominatio nec nocte, nec die fug
otest: quia intra se dominos habet, intrà se servitium patitur i
rabile. *Hieron. in epist. ad Simpl.*

extrema conditio servitutis! natura liberos genuit, sed fortu
os constituit: servus cogitur pati, & nemo sinitur compati: d
compellitur, & nemo condolere permittitur. Sic ipse verò se
est, ut nemo sit sibi: miseri, qui castra sequuntur: & miseru
lienâ vivere quadrâ. *Innoc. de vil. condit. human.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Troade. v. 907.

—— Durum & invisum & grave est,
Servitia ferre.

Plautus in Captivis. 3. 5.

Decet innocentem servum atque innoxium
Confidentem esse, suum apud herum potissimum.

Propert. lib. 3. eleg. 5.

Omnis enim debet sine vano nuntius esse:
Majoremque timens servus habere fidem.

Plautus in Milite. 2. 6.

—— —— Nam hominem servum suos
Domitos habere oportet oculos & manus
Orationemque.

Plautus in Epidico. 1. 1.

—— —— Plus scire satius est, quam loqui
Servum hominem: ei sapientia est.

Plauti

Plautus in Asinaria. 2. 4.

—— *Non decet esse superbum hominem servum.*

Plautus in Persa. 1. 1.

Qui hero suo servire vult benè servus servitutem,
Na edepol illum multa in pectore suo collocare oportet,
Quæ hero placere censeat præsenti atque absenti suo.

Martial. lib. 2. Epigram. 68.

Reges & dominos habere debet,
Qui se non habet; atque concupiscit,
Quod reges dominique concupiscunt.

Claud. lib. 3. in Stilic. laud. v. 123.

Fallitur, egregio quisquis sub principe credit
Servitium: nunquam libertas gratior extat,
Quam sub rege pio.

Ex Græcis Comicis.

Δούλου δὲ χεῖρον οὐδέν ἐστι τοῦ καλοῦ.
Nil pejus est servo, vel eo qui sit bonus.
Λυπεῖ με δοῦλος δεσπότου μεῖζον φρονῶν.
Servus molestus supra herum sese efferens.
Ὡς ἡδὺ δούλῳ δεσπότου χρηστοῦ τυχεῖν.
Quam dulce servo lenem herum nanciscier.
Κἂν δοῦλος ᾖ τις, οὐδὲν ἧττον, δέσποτα,
Ἄνθρωπος οὗτός ἐστιν, ἂν ἄνθρωπος ᾖ.
Quamvis sit iste servus, est nihilominus
Homo, siquidem, ô here, procreatus est homo.
Ὡς κρεῖττόν ἐστι δεσπότου χρηστοῦ τυχεῖν,
Ἢ ζῆν ταπεινῶς καὶ κακῶς ἐλεύθερον.
Felicior herum nactus est qui commodum,
Quam liber est qui, victitans durè tamen.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

vitus est obedientia fracti animi & abjecti, arbitrio carentis suo. c. Paradox. penult.

mnibus grave servitutis jugum esse debet in libertate educatis. i antequam iret in exil.

emini animus benè informatus à natura parcere debet, nisi ipienti, aut docenti, aut utilitatis causa justè & legitimè impeti: ex quo animi magnitudo existit, humanarumque rerum emptio. *Cic. 1. offic.*

mnis est misera servitus. *Cic. Philip. 4.*

ihil est fœdius servitute: ad decus & libertatem nati sumus. ip. 12.

ùm omnis servitus est misera, tùm verò intolerabile est, servire uro, impudico, effœminato. *Philip. 3.*

Mors est servitute potior. *Philip.* 10.
Mors servituti turpitudinique anteponenda. 1. *Offic.*
Qui servitutem contemserit, in qualibet turbâ dominantium ber est. *Senec.* 28. *Epist.*
Servi sunt? imò homines: servi sunt? imò contubernales: Se sunt? imò humiles amici: servi sunt? imò conservi, si cogitav tantundem in utroque licere fortunæ. Itaque rideo istos, qui tu existimant, cum servo cœnare. Quare? nisi quia superbissima c suetudo cœnantem dominum stantium servorum turba circum dit: &c. Majestatis suæ diminutionem putant, ad eandem mens cum servo accedere. *Idem epist.* 47.
Sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum superiorem vere velles. Quoties in mentem venerit, quantùm tibi in serv liceat: veniat in mentem, tantundem in te domino tuo licere. ego, inquis, nullum habeo dominum. Bona ætas est: forsitan bebis. Nescis qua ætate Hecuba servire cœperit, qua Cræsus, Darii mater, qua Plato, qua Diogenes? *Idem ibid.*
Servus est? sed fortasse liber animo. Servus est? Hoc illi noceb aliis non nocebit. Ostende quis non sit? Alius libidini servit, al avaritiæ, alius ambitioni: omnes timori. Nulla servitus turp est, quàm voluntaria. *Idem ibid.*
Paucos servitus, plures servitutem tenent. *Idem epist.* 22.

§ APOPHTHEGMATA.

JVlianus Imp. cum Eunuchis & coquis servos etiam ex palatio e cit; rogatus verò, cur id faceret? ait: His non opus esse, cum mi vi sumptu vivere posset. *Erasm. lib.* 8.
Hadrianus Imp. quùm servum videret inter duos senatores a bulantem, misit, qui illi colaphum impingeret, diceretque: Noli ter eos ambulare, quorum adhuc potes esse servus: simul senato dignitati consulens, & servi castigans insolentiam, quam de Cæs hero sumpserat. *Ex Dione Cassio.*
Alexander Severus nunquam utebatur cursore, nisi servo suo, cens, ingenuum currere, nisi in sacro certamine, non debere. *AEl Lamprid.*
Lacæna quadam captiva, quùm interrogaretur, quid sciret? P bè, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars est in mulie *Plut. in Lacon. apoph.*
Captiva quædam à licitatore interrogata, num esset futura p ba, si ipsam emeret? Etiam, inquit, si me non emeris. *Plut.*
Puer Spartanus captus ab Antigono rege, ac sub hasta vendit in cæteris omnibus, quæcunque putabat ab ingenuo decenter fi posse, obsequens erat ei, qui ipsum fuerat mercatus: cæterum jus adferre matulam, haud sustinuit, dicens: Non serviam. At qui instaret herus, puer conscenso tecto, dixit: Senties cujusm merc

mercatum feceris? moxque sese è sublimi præcipitem dedit ac periit. *Plut. in Lacon.*

Antigonus conspiciens filium suum eos, in quos habebat imperium, ferocius tractantem, atque insolentius; An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam servitutem? *Plut.*

Diogenes erat servus, nomine Manes: Is quum profugisset à domino, admonuerunt amici, fugitivum investigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene vivat: Et Diogenes absque Mane vivere non possit. *Laert. lib. 6.*

¶ SIMILITUDINES.

SI miserum est servire: multò miserrimum est servire iis, quos non possis effugere. *Plut.*

Vt attagen, aliàs vocalis, captus obmutescit: Ita quibusdam servitus adimit vocem, qui libere loquebantur: aut spontè loquuntur, aut canunt nonnulli; si cogas, reticescunt. *Erasm.*

Formicæ triticum arrodunt ea parte, qua germinare incipit, ne sibi reddatur inutile: Sic potentes, quo ministris perpetuo utantur, premunt: ne, si emerserint, tædio servitutis relinquant aulam. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SErvorum frugi exempla: Servus Abrahæ, *Gen* 24. ℣. 10. 12. Iacob, 30. ℣. 29. Ioseph, 39. ℣. 8. servi Davidis, 2. *Sam.* 15. ℣. 15. Ethai, & qui cum eo erant, ℣. 22. Servi hominis peregrè profecti, *Matth.* 25. ℣. 16. 17. Nobilis cujusdam servi, minas habentes, *Luc.* 19. ℣. 16. 18. servi Cornelii, *Actor.* 10. ℣. 7. servorum in re mala faciliùs obtemperantium exempla: Servi Pharaonis, *Exod.* 9. ℣ 34. 35. & 14. ℣. 5. servi Saulis 1 *Sam.* 18. ℣ 22. 23. & 19. ℣. 11. & 28. ℣ 6. 7. Doeg Idumæus, 22. ℣. 17. 18. servi Davidis, 2. *Sam.* 11. ℣. 4. Ioab, ℣. 15. 16. & 24. ℣. 4. servi Absolonis, 13. ℣. 28. & 14. ℣. 29 30 Seniores Israel, 1. *Reg.* 21. ℣ 9. 10. 11. Vrias Sacerdos, 2. *Reg.* 16. ℣. 10 11. servi Ioas, 2. *Paral.* 24. ℣ 21. servi Nabuchodonosor, *Dan.* 3. ℣. 19 20. &c. cursores Assueri, *Esth.* 3. ℣. 13. servi Holofernis, *Iudit.* 6. ℣. 7. 8 Satellites Herodis, *Mar.* 6. ℣. 17. Custos carceris, *Actor.* 16 ℣. 24. *Vide Mandatu impiu & honestu parentum exempla.* Servorum malorum exempla: Pincerna & Pistor Pharaonis, *Gen* 40. ℣. 1. servi Semei, 1. *Reg.* 2. ℣. 39. Giezi, 2. *Reg.* 5. ℣. 21. 22. servi Ioas, Regis Iuda, 21. ℣. 22. 23. servi Assueri, *Esth.* 2. ℣. 21. servorum malorum descriptio. *Matth.* 24. ℣. 48. *Luc.* 12. ℣. 45.

¶ EXEMPLA PROFANA.

CVm *Carya* civitas Peloponnesi cum Persis hostibus adversus Græciam consensisset, eamque, quantum in se fuit, Xerxi prodidisset, Græci, oppido bello capto, viris que interfectis, Caryatides mulieres in servitutem abduxerunt. *P. Æródius ex M. Vitruvio Pollione.*

Mors est servitute potior. *Philip.* 10.

Mors servituti turpitudinique anteponenda. 1. *Offic.*

Qui servitutem contemserit, in qualibet turba dominantium ... bet est. *Senec.* 28. *Epist.*

Servi sunt? imò homines: servi sunt? imò contubernales: S... sunt? imò humiles amici: servi sunt? imò conservi, si cogitav... tantundem in utroque licere fortunæ. Itaque rideo istos, qui ... existimant, cum servo cœnare. Quare? nisi quia superbissima c... suetudo cœnantem dominum stantium servorum turba circum... dit: &c. Majestatis suæ diminutionem putant, ad eandem men... cum servo accedere. *Idem epist.* 47.

Sic cum inferiore vivas, quemadmodum tecum superiorem ... vere velles. Quoties in mentem venerit, quantùm tibi in serv... liceat: veniat in mentem, tantundem in te domino tuo licere. ... ego, inquis, nullum habeo dominum. Bona ætas est: forsitan ... bebis. Nescis qua ætate Hecuba servire cœperit, qua Crœsus, ... Darii mater, qua Plato, qua Diogenes? *Idem ibid.*

Servus est? sed fortasse liber animo. Servus est? Hoc illi noce... aliis non nocebit. Ostende quis non sit? Alius libidini servit, al... avaritiæ, alius ambitioni: omnes timori. Nulla servitus turp... est, quàm voluntaria. *Idem ibid.*

Paucos servitus, plures servitutem tenent. *Idem epist.* 22.

¶ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ.

Julianus Imp. cum Eunuchis & coquis servos etiam ex palatio e... cit; rogatus verò, cur id faceret? ait: His non opus esse, cum mi... ri sumptu vivere posset. *Erasm. lib.* 8.

Hadrianus Imp. quùm servum videret inter duos senatores a... bulantem, misit, qui illi colaphum impingeret, diceretque: Noli ... ter eos ambulare, quorum adhuc potes esse servus: simul senato... dignitati consulens, & servi castigans insolentiam, quam de Cæs... hero sumpserat. *Ex Dione Cassio.*

Alexander Severus nunquam utebatur cursore, nisi servo suo, ... cens, ingenuum currere, nisi in sacro certamine, non debere. *AEl...* *Lamprid.*

Lacæna quadam captiva, quùm interrogaretur, quid sciret? P... bè, inquit, regere domum. Et hæc non vulgaris ars est in mulie... *Plut. in Lacon. apoph.*

Captiva quædam à licitatore interrogata, num esset futura p... ba, si ipsam emeret? Etiam, inquit, si me non emeris. *Plut.*

Puer Spartanus captus ab Antigono rege, ac sub hasta vendit... in cæteris omnibus, quæcunque putabat ab ingenuo decenter fi... posse, obsequens erat ei, qui ipsum fuerat mercatus: cæterum jul... adferre matulam, haud sustinuit, dicens: Non serviam. At qu... instaret herus, puer conscenso tecto, dixit: Senties cujusm...

merc...

mercatum feceris? moxque sese è sublimi præcipitem dedit ac periit. *Plut. in Lacon.*

Antigonus conspiciens filium suum eos, in quos habebat imperium, ferocius tractantem, atque insolentius; An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam servitutem? *Plut.*

Diogeni erat servus, nomine Manes: Is quum profugisset à domino, admonuerunt amici, fugitivum investigaret: At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absque Diogene vivat: Et Diogenes absque Mane vivere non possit. *Laert. lib.6.*

¶ SIMILITUDINES.

SI miserum est servire: multò miserrimum est servire iis, quos non possis effugere. *Plut.*

Vt attagen, aliàs vocalis, captus obmutescit: Ita quibusdam servitus adimit vocem, qui libere loquebantur: aut sponte loquuntur, aut canunt nonnulli; si cogas, reticescunt. *Erasm.*

Formicæ triticum arrodunt ea parte, qua germinare incipit, ne sibi reddatur inutile: Sic potentes, quo ministris perpetuo utantur, premunt: ne, si emerserint, tædio servitutis relinquant aulam. *Erasm.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SErvorum frugi exempla: Servus Abrahæ, *Gen* 24. ℣.10.12. Iacob, 30. ℣.29. Ioseph, 39. ℣. 8. servi Davidis, 2. *Sam.* 15. ℣. 15. Ethai, & qui cum eo erant, ℣.22. Servi hominis peregrè profecti, *Matth.* 25. ℣. 16.17. Nobilis cujusdam servi, minas habentes, *Luc.* 19. ℣. 16. 18. servi Cornelii, *Actor* 10. ℣.7. servorum in re mala faciliùs obtemperantium exempla: Servi Pharaonis, *Exod.* 9. ℣ 34.35. *&* 14. ℣.5. servi Saulis 1 *Sam.* 18. ℣ 22.23. *&* 19. ℣.11. *&* 28. ℣ 6.7. Doeg Idumæus, 22. ℣.17.18. servi Davidis, 2. *Sam.* 11. ℣.4. Ioab, ℣. 15. 16. *&* 24. ℣. 4. servi Absolonis, 13. ℣.28. *&* 14. ℣.29 30 Seniores Israel, 1. *Reg.* 21. ℣ 9.10.11. Vrias Sacerdos, 2. *Reg.* 16. ℣.10 11. servi Ioas, 2. *Paral.* 24. ℣. 21. servi Nabuchodonosor, *Dan.* 3. ℣.19 20. *&c.* cursores Assueri, *Esth.* 3. ℣. 13. servi Holofernis, *Iudit.* 6. ℣.7.8 Satellites Herodis, *Mar.* 6. ℣.17. Custos carceris, *Actor.* 16 ℣.24. *Vide Mandatis impiis & honestis parentium exempla.* Servorum malorum exempla: Pincerna & Pistor Pharaonis, *Gen* 40. ℣.1. servi Semei, 1. *Reg.* 2. ℣.39. Giezi, 2. *Reg.* 5. ℣.21. 22. servi Ioas, Regis Iuda, 21. ℣.22.23. servi Assueri, *Esth.* 2. ℣.21. servorum malorum descriptio, *Matth.* 24. ℣. 48. *Luc.* 12. ℣.45.

¶ EXEMPLA PROFANA.

CVm *Carya* civitas Peloponnesi cum Persis hostibus adversus Græciam consensisset, eamque, quantum in se fuit, Xerxi prodidisset; Græci, oppido bello capto, viris que interfectis, Caryatides mulieres in servitutem abduxerunt. *P. Ærodius ex M. Vitruvio Pollione.*

Xenocrates, cùm in convivio, cæteris multa garrientibus, solus
nil diceret, interroganti, cur unus omnium sileret? Quoniam,
quit, loquutum fuisse pœnituit aliquando: siluisse numqu
Laert. lib. 4. *c.* 2.

Idem, singulas diei partes dividens in actiones certas, suam et
silentio partem reddebat: Docens, silentii rationes utique adhib
das esse. *Max. serm.* 20.

Heraclitus rogatus à quibusdam, cur taceret? Vt vos, inquit,
quamini. *Brus. Cont. l.* 6. *c.* 6. *exemplorum.*

Aristoteles interrogatus, quam ob rem, cum alios doceret lo
ipse taceret? respondit: Cos quidem ipsa non scindit: cultros au
acuit. *Anton. in Melis. part.* 1. *serm.* 73. *Verum hoc Isocrati adscri*
Max. serm. 20.

Idem interrogatus à quodam, quis arcanum sermonem contin
posset? respondit: Qui carbonem quoque ignitum lingua retin
potest. *Ant. eod. serm.*

Anacharsis à Solone exceptus convivio, cùm se cubitum recep
set, sic compositus erat, ut sinistra manus ad pudenda appo
esset; dextra autem ori: Interrogatus autem, quàm ob rem id fa
ret? Continentiori freno linguam indigere dixit, ne secreta prof
ret. *Max. serm.* 20.

Chilon rogatus, quid esset difficile? Arcanum, inquit, retice
Laert.

Aristoteles cùm percontaretur, quid esset in vita difficillimu
Tacere, inquit, quæ loqui non decet. *Max. serm.* 20.

§ SIMILITVDINES.

UT egregius artifex jaculandi statim scopum petit: Ita sapit, q
pauca loquitur, sed ad rem. *Plut.*

Vt mysteria cum silentio spectantur: Ita quædam melius la
dantur silentio, quàm oratione. *Plut.*

Vt vas experiamur, aquam, non vinum infundimus: Ita friv
lum quiddam aliquando committendum amicis, quo silentii fid
experiamur; ut si effutiant, nihil sit periculi. *Plut.*

Fucata facies nec diu, nec multis imponit: Ita simulatio non n
ad tempus, & paucos decipit. *Sen.*

Quemadmodum onerati mero, non continent cibum: Ita n
arcanum, redundante vino. *Sen.*

Muta cicada pro miraculo est, quòd ipsum genus sit garrulu
sunt autem hujusmodi in agro Rhegino: Sic magis admiramur co
stantiam & silentium in fœmina, quod ipsum genus mutabile si
loquax. *Plin. lib.* 11 *c.* 27.

§ EXEMPLA BIBLICA.

SIlentii & taciturnitatis exempla: Aaron, *Lev.* 10. *v.* 3. Anna, 1. *Sam*
v. 13. Samuel, 3. *v.* 15. Saul. 10, *v.* 16. 27. Abigail, 25. 36. Elisæus, 2. *Reg*
v.

℣.3. Populus Iudaicus,18.℣.39. *Neh* 5.8. Tobias senior verba injuriosa gemitu & lachrimis excepisse legitur, *Tob.* 2. 22. *&* 3. 1. Esther, *Esth.* 2.℣.10.20. Iob, *Iob*.2.9. *&* 39.37. David, *Ps*.22.3. Sobria cum collegis, *Esa*.36.℣.21. Dominus,42.14. Christus *Matth*.26.63 *&* 27.14. *Marc*.15.5. Deipara virgo, *Luc*.2.℣.19.48. Petrus,Iacobus & Ioannes, Apostoli, 9.36. Iudæi, *Act*.13.16. *&* 21.℣.40. Sororis Pauli filius,23.℣.21.

§ EXEMPLA PROFANA.

ANgerona Dea, Præses silentii,obsignato ore antiquitus efficta est, sancteque semper à Romanis culta; ut silentio apto nil melius esse ostenderent. *Alex. l.* 4. *c*.16.

Apud *Eleusinios* capitale erat,quicquam ex mysteriis in vulgus efferre: pariter apud Romanos in sacris Bonæ Deæ. *Theatr. Zwing.*

Numa Pompilius quùm vaticiniorum plurima in Musas referre consuesset, unam ex iis præcipuè à Romanis coli voluit de silentii ratione, Tacitam nomine. *Cælius l*.21 *c*.45. *A.L.*

Belgæ, quod publico concilio statuendum erat, miro silentio decernebant: Si quis autem fremeret aliquo concionante, parte vestis multabatur. *Alex.l.*4.*c*.11.

Apollonius Tyanæus quinquennium integrum ne verbum quidem locutus traditur. *Philostratus.*

Medicorum taciturnitatem jurejurando adstringit Hippocrates: ne ea, quæ celanda sunt, ægrorum vitia, quæ fidei concredita, cuiquam exoterico effutiant. *Zwing. in Theat.*

In Pythagoræ schola quinquenne silentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocant, à cohibendo sermone: ne quæstionibus & altercationibus implicarentur: neque à temeraria provocatione; sed à sobrio & attento silentio sapientiâ auspicarentur. *Laert.l.*2.*c*.1.

In Turcorum castris noctu tàm pertinax silentium, ut patiantur captivos dilabi, ne tumultus excitetur. *Cuspinianus.*

Euriclea nutrix Vlyssem, XX. demum anno domum reversum, ex cicatrice, dum pedes ejus lavat,agnovit: & ne eum proderet, sed silentium teneret, rogata respondit:

Ἕξω δ' ὡς ὅτε τις στερεὴ λίθος ἠὲ σίδηρος.

Susanna, de flagitii crimine pertinaci silentio se purgavit, non meditata oratione. *Lud. Vives de Christiana fœmina lib*.1.

Vide Garrulitas, Loquacitas.

SIMILITUDO.

§ SENTENTIÆ POETICÆ.

Plautus in Men. 5. 9.

Namq; ego hominem hominis similiorem nunquã vidi alterum,
Nec aqua aquæ, neq; lacte est lactis,crede mihi, usquã similius,
Quam hic tui est, tuque hujus.

Horat.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi:
Sedatum celeres, agilem gnaVumque remissi.

Iuvenalis Satyr. 2.

Magna inter molles concordia.

Ovid. lib. 1. de Ponto 5.

Scilicet ingeniis aliqua est concordia junctis,
Et serVat studii fœdera quisque sui.
Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem,
Rectorem dubia naVita puppis amat.

SIMPLICITAS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

rtitudo simplicis, via Domini. *ProV.* 10.

Iustitia simplicis diriget viam ejus. *Id.* 11.

entite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quæ n. *Sapient.* 1.

oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum e th. 6.

stote prudentes sicut serpentes: & simplices sicut columb 10.

ed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. *Rom.*

eus non projicit simplicem. *Iob.* 8.

ui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. *ProV.* 10.

bominabile cor pravum, & voluntas ejus in his qui simplici ulant. *Ib.* 11.

stus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios rel . *Ibid.* 20.

ui ambulat simpliciter, salvus erit. *Ibid.* 28.

ir duplex animo, inconstans est in omnibus viis suis. *Iac.* 1.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Abete simplicitatem columbæ, ne cuiquam machinetis dolos stutiam serpentis, ne aliorum supplantemini insidiis: quia tum distat in vitio, aut decipere, aut decipi posse. *Hier.* ic.

rudentia absque simplicitate, malitia est: & simplicitas abs one, stultitia nominatur. *Hier. super Oseam.*

implex eris, si te mundo non implicaveris, sed explicaveris: ndo enim te è mundo, simplex; implicando, duplex eris. *A* il. 2. *in Ioan.*

ihil divinius viro simplici. Quid enim simplicitate divinius? onus paterfamiliâs satis sibi abundat, & sua puritate content

r

non quærit alienum: nec abrodit, sed de cæteris fingit: nec se in artes varias sæpè commutat, sicut astutia: quæ ut sit cauta, timet omnia, nec suis consiliis credit, versat ipsa suas sententias: simplicitas autem timere nil novit. *Hier. super Oseam.*

Omnibus nobis in conversionis initio nulla virtus magis necessaria est, quàm simplicitas humilis, & gravitas verecunda. *Bernh. in quod. serm.*

Simplicitas sine rectitudine dissoluta est & stulta: rectitudo autem sine simplicitate austera nimium existit & dura: verum utraque virtus conjuncta perfectum reddit hominem. *Greg. in temp. Sal. lib. 1.*

¶ EXEMPLA SACRA.

Simplicitatis exempla: Abimelech, *Genes.* 20. *v.* 4. 5. Iacob, 25. 27. & 29. *v.* 25. 28. Populus, 2. *Sam.* 15. 12. David, 1. *Reg.* 9. 4. 1. *Par.* 29. 23. Naaman, 2. *Reg.* 5. 23. Iob, *Iob.* 1. 1. & 31. *v.* 5. 6. Iudæi, 1. *Macchab.* 2. 37. Daniel, *v.* 60. Godolias, *Ierem.* 40. 16. Nathanael, *Ioan.* 1. 48. Fideles, *Actor.* 2. 46. Paulus, 2. *Cor.* 1. 12.

SIMULACRUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Martial. lib. 8. Epigram. 24.

Qui fingit sacros auro vel marmore vultus,
Non facit ille deos: qui rogat, ille facit.

Ovid. 2. de Ponto. 8.

Felices illi, qui non simulacra, sed ipsos,
Quique Deûm coram corpora vera vident.

Statius lib. 3. Thebaid.

Nulla autem effigies: nulli commissa metallo
Forma Dei: mentes habitare & pectora gaudet.

Ovid. 2. de Ponto. 8.

Quod dedit ars vultus effigiemque, colo.
Sic homines novêre deos, quos arduus æther
Occulit: & colitur pro Iove forma Iovis.

SIMULATIO.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Simulata æquitas non est æquitas, sed duplex iniquitas: quia iniquitas est & simulatio. *Aug. in Psal.* 23.

Quisquis appetit videri, quod non est, hypocrita est: simulat enim justum, nec exhibet: quia totum fructum in laude hominum ponit. *Id. Tract. de serm. Domini in monte.*

Hypo-

Hypocrita, qui Latinè dicitur Simulator, avarus est: qui dum inique agens, desiderat de sanctitate venerari, laudem vitæ rapit alienæ. *Gloss. Aug. super Iob. 27.*

Quam multos hypocritas sub habitu monachorum usquequaque dispersit callidissimus hostis: circumeuntes provincias omnes petunt, omnes exigunt aut sumptus luciosæ egestatis, aut simulatæ pretium sanctitatis. *Id. de operè monach.*

Latet plerumque sub tristi amictu lascivia, & deformis horror vili veste obtegitur; ut secreta petulantium tegantur animorum. *Ambros. in quodam serm.*

Quid est vita hypocritæ, nisi quædam visio phantasmatis, quæ hic ostendit in imagine, quod non habet in veritate? *Greg. in mor.*

Hypocrisis est, virtutum simulatione clausum vitium abscondere, & arte palliare. *Id. ib.*

Hypocritæ volunt esse humiles sine despectu: pauperes sine defectu: benè vestiti sine sollicitudine: delicatæ pacis possessores sine labore: aliis adulantes, aliis detrahentes: mordaces, ut canes: dolosi, ut vulpes: superbi, ut leones: intrinsecus autem lupi rapaces: mellis dulcedinem, id est, inanis gloriæ & latentis lasciviæ, ut ursi, quærentes. Volunt esse sine autoritate judices, sine visu testes: postremò falsi accusatores, & omni veritate carentes. *Bernh.*

Serpit hodiè putrida tabes hypocrisis per omne corpus Ecclesiæ: & quo tolerantius, eò desperatiùs; eoque periculosiùs, quo communiùs. *Id. ib.*

Hypocrita Græco sermone, in Latino Simulator interpretatur: qui dum vitiis malus sit, bonum se palàm ostendit. Hypocrita enim falsum criminum judicium interpretatur. *Isid. 10 Ety.*

Exitus manifestat, quod à principio celabatur: & quæ dubia sunt in origine, probantur à fine. *Hugo de meditatione.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Verg. lib. 1. Æneid. v. 212.

Talia voce refert, curisque ingentibus æger:
Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Plaut. in Trinum. 2. 2.

Sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Terent. in Adelph.

Simulare certi est hominis.

Iuvenal. 2.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet, & glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

Publ. Syrus.

Ficta cito ad naturam redierunt suam.

§ SEN-

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

NVllæ sunt occultiores insidiæ, quàm quæ latent in simulatione officii, aut in aliquo necessitudinis nomine. Nam eum, qui palàm est adversarius, facilè cavendo vitare possis: hoc verò occultum, intestinum ac domesticum malum non modò existit; verùm etiam opprimit, antequam prospicere atque explorare potueris. *Cic. Act. 3. in Ver.*

Tacitæ magis & occultæ inimicitiæ timendæ sunt, quàm indictæ & apertæ. *Act. 7. in Verr.*

In animis hominum multæ sunt latebræ, & multi recessus. *Pro M. Marcel.*

Multis simulationum involucris tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur uniuscujusque natura: frons, oculi, vultus persæpè mentiuntur. *Cic ad Quint. fratrem.*

Temerè affirmare de altero, est periculosum, propter occultas hominum voluntates, multiplicesque naturas. *Cic. ad Brut.*

Fronte atque vultu simulatio facillimè sustinetur. *Cic. Lent. Famil.* 1.

Vultus ac frons animi est janua, quæ significat voluntatem abditam ac retrusam. *De pet. Cons.*

Omnis motus animi suum quendam à natura habet vultum, & sonum, & gestum. Animi imago vultus est: indices, oculi. Nam hæc est una pars corporis, quæ, quot animi motus sunt, tot significationes & communicationes possit efficere. Oculi enim sunt, quorum tùm intentione, tùm convictu, tùm hilaritate motus animorum significemus aptè. Nam oculos natura nobis, ut equo & leoni setas, caudam, aures, ad motus animorum declarandos dedit. 3. *de Orat.*

Ex oculorum obtutu, ex superciliorum remissione aut contractione, facilè judicamus, quantus sit in homine dolor, aut metus, aut denique tristitia. *Cic. 1. Offic.*

Vis videri ab hominibus, an non? nunquam bonæ honestatis est longa simulatio. Quid de alienis moribus & tuis judices? multi sunt obligandi, pauci sunt offerendi. *Seneca Epist.*

Multò magis ad rem pertinet, qualis tibi, quàm qualis aliis videris. *Idem Epist.* 87.

Nemo potest personam fictam diu ferre: ficta in naturam suam citò recidunt: quibus autem veritas subest, ut ita dicam, quæcunque ex solido enascuntur, in majus meliusque procedunt. *Seneca ad Neronem.*

¶ SIMILITVDINES.

UT vitrum, quia pellucidum, nihil celat: Ita quidam nihil tegere, nihil dissimulare norunt: quicquid in animo est, id protinus omnibus palàm est.

¶ EXEMPLA PROFANA.

M. *Tullius* Tuſculanarum quæſtionum quinto ſcribit, Epicurum tantummodò perſonam induiſſe philoſophi. *Eraſ. in Adagiis.*

Vlyſſes, ne ad Trojanum bellum iret, bove & aſina junctis terram proſcindere, & ſal ſerere cœpit: ſed aſtum ejus Palamedes detexit. *Cic.* 3. *Offic.*

Meton Athenienſis Aſtronomus, cùm infelicem eventum Siculæ expeditionis prævideret, mente ſe captum finxit, & domum incendit. Itaque inſanus judicatus, liberè dimiſſus eſt. *ÆElian. l.* 13.

L. Iun. Brutus, ſimulatâ mentis impotentiâ, Tarquiniorum inſidias evitavit. *Livius.*

Ramirus ex monacho quintus Arragoniæ rex rumorem divulgavit, ſe campanam tàm magnam conflaturum, cujus ſonus per totam Hiſpaniam audiretur. Excitos eâ famâ proceres, à quibus imperitiæ nomine contemnebatur, comprehendit & interfecit. *Martinaus lib.* 8.

Romanus Scurra Cabba (ſive *Calba*) invitavit ad cœnam Mœcenatem. Inde eum & uxorem ſuam cernens inter ſe anniſtantes, leni capitis inclinatione dormire ſimulavit. Intereà cùm quidam ex ſervis foris arreperet ad menſam, ac vinum interciperet: Suſpiciens, neſcis infelix, inquit, ſoli me dormire Mœcenati? *Plut. ſerm. amat.*

Dionyſius Syracuſiorum tyrannus hoſpiti cuidam dono dedit talentum, prætextu, quod ab eo audiſſet inſidiatorum quorundam indicia. Eo rumore abſterriti fuêre inſidiatores, ne conceptam jam conjurationem perficerent. *Plut. in regum apoph.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

S*Imulationis & Mendacii* hieroglyphicum eſt *Pica*: utpote quæ anteriore parte candida ſit, poſteriore autem nigricet: amicum ſcilicet purum atque ſincerum affatu primo ſimulet, mox vel decipiat vel eludat. *Pier. Val. l.* 23. *pag.* 215. *A.*

Vide Diſſimulatio, Hypocriſis, Mendacium.

SITIS.

¶ EXEMPLA SACRA.

SItis exempla: Agar & ejus filius, *Gen.* 21. ℣. 14. 15. Iſraelitæ, *Exod.* 17. ℣. 1. 2. *Nehem.* 9. ℣. 20. *Num.* 20. ℣. 2. Siſera, *Iud.* 15. ℣. 18. Exercitus regum Iſraelis & Iuda & Edom, 2. *Reg.* 3. ℣. 9. Bethuliani, *Iudith.* 7. ℣. 13. 14. Iudæi, *Eſa.* 5. ℣. 13. lactentes parvuli, *Thren.* 4. ℣. 4. Chriſtus, *Pſal.* 69. ℣. 22. *Ioan.* 19. ℣. 28. Apoſtoli, 1. *Corinth.* 4. ℣. 11. Paulus, 2. *Corinth.* 11. ℣. 27.

Conſule ſequentem titulum de Sobrietate.

SOBRIE-

SOBRIETAS.

§ SENTENTIAE PATRUM.

SObrietas est mentis, & sensûs, membrorum omnium, corporisque tutela, castitatis pudicitiæque munimentum, pudori proxima, amicitiæ pacisque serva, honestati semper conjuncta, criminumque & vitiorum omnium profuga. *Augustin.*

Sobrietas est recti judicii tenax, memoriæ recordationisque inseparabilis sapientia, secretorum custos, arcani velamen, lectionum & doctrinæ capax, studiorum & artium bonarum disciplina, pariter & magistra ingeniorum, & capiendorum pedissequa, bonæ famæ semper avida, salubria atque utilia creans, virtutis singulare auxilium, cuncta cum ratione disponens, in congregatione honestorum se semper ingerens. *Id.*

Sobrietas temeritatem fugit, pericula cuncta declinat, mutuis officiis obtemperat, superbiam detestatur, domum familiamque cum moderatione gubernat; fidem sibi committentibus servat. *Idem ibid.*

Sobrietatis perseverantia inæstimabilis est animi fortitudo: omnes eam virtutes, & omnes laudum tituli concupiscunt: quia sine ipsa ornari aut placere non possunt. *Id.*

Simplicior victus, & mensa mediocris, plurimùm jucunditatis habet & voluptatis: è contrariò verò divitum mensæ execrabiles quidem & horridæ, ac membrorum contaminationis plenæ. *Chrysost.*

Sobrietas omnium virtutum mater est: Sic è contrario ebrietas omnium vitiorum origo. *Orig. homil.* 87.

Sobrietas felix, satietas salutaris, quæ, quantò copiosius sumitur, tantò magis sobrietatem mentibus donare dignatur. *Cassiodor. super Psal.* 69.

Si, quod naturæ satis est, replere indigentiam velis, nihil est quod fortunæ affluentiam petas. Paucis enim minimisque natura contenta est: cujus satietatem si superfluis velis urgere; aut injucundum, quod infuderis, fiet; aut noxium. *Bernh. in consid.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Satyr. 2. serm. 2.

Quæ virtus, & quanta, boni, sit vivere parvo,
Nec meus hic sermo est: sed quem præcepit Ofellus.

Ibidem.

Iejunus raro stomachus vulgaria temnit.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

ESse oportet ut vivas: non vivere ut edas. 4. *ad Herenn.*

Victus, cultusque corporis, ad valetudinem referantur, & ad vires; non ad voluptatem. *Cic.* 1. *Offic.*

Tantum cibi & potionis adhibendum est, ut reficiantur vires, n
opprimantur. *Cato Major.*

Iucunditas victus est in desiderio, & non in satietate. *Cic. 5. T*

Cibi condimentum est fames, potionis sitis. *2. de Finib.*

Non intelligunt homines, quàm magnum vectigal sit parsim
nia. *Cic. Paradox. 6.*

Quæritur in re domestica, continentiæ laus: in publica, digni
tis. *Cic. pro Flacco.*

Omnium perturbationum fons est intemperantia, quæ est à t
mente, etiam à recta ratione defectio: sic aversa à præscriptione
tionis, ut nullo modo appetitiones animi nec regi, nec contin
queant. *Cic. 4. Tusc.*

Mente rectè uti non possumus, multo cibo & potione comple
Cic. 5. Tusc.

Hanc sanam ac salubrem formam vitæ tenete, ut corpori tantu
indulgeatis, quantum bonæ valetudinis satis est. Cibus famem
det, potio sitim extinguat, vestis frigus arceat, domus munimentu
sit adversus infesta corporis: hanc utrum cespes erexerit, an vari
lapis gentis alienæ, nihil interest. Scitote, tàm benè hominem cu
mo quàm auro tegi. Cogitate, nihil præter animum esse mirabil
cui magno nihil magnum est. *Seneca Epist. 5.*

Sine fastidio implendus est venter. Quid enim ad rem pertine
quid accipiat; perditurus, quicquid acceperit? *Id. Epist. 21.*

¶ APOPHTHEGMATA.

QVùm *Diogeni* quispiam probri vice objecisset, quod in caupon
biberet: Et in tonstrina, inquit, tondeor. Significans, nihilomi
nus esse honestum bibere, quàm tonderi aut radi. *Laert. Lib. 6.*

Archidamus quodam pollicente vinum suave: Quorsum, inquit
opus? Quandoquidem & plus absumetur: & quæ fortes decet viros
ea reddet inutiliora. *Plut. in Lacon.*

Leotychidas, percontanti cuidam, quamobrem Spartiatæ parcissime biberent? Ne, inquit, pro nobis alii; sed nos potius pro aliis consultemus. *Plut.*

Cyrus major cùm ad hospitem divertisset, rogareturque, quid sibi cœnæ vellet apponi? respondit: Panem tantùm: & sperare se propè fluentem aquæ rivulum cœnaturum. *Xenophon.*

Pescennius Niger militibus vinum ab eo petentibus: Nilum habetis, inquit, & vinum quæritis? *Bruson. Spartian.*

Idem, Romanis à Saracenis victis, dicentibusque: Vinum non accepimus: pugnare non possumus? inquit: Erubescite! Nam qui nos vincunt, nil aliud quàm aquam bibunt. *Spart. 1.*

Fridericus Imper. studiosissimus temperantiæ ac sobrietatis cultor fuisse dicitur. Is cum audisset, Leonoram uxorem (quæ paterna in domo nunquam vinum gustaverat) facilè filios parituram, si in

Germa-

Germaniâ, tàm frigida regione, vinum biberet, dixisse fertur: Malle se sterilem uxorem habere, quàm vinosam. *Æneas Sylvius lib. 2. Comment. de reb. gest. Alphonsi.*

Alphonsus cùm interrogaretur, cur vini expers viveret, aut vino dilutissimo contentus sitim expleret? contra omnium regum & aulicorum morem respondit: Vino sapientiam obscurari: ideòque non decere regem, ut hoc immodica compotatione in animo extinguat, sine quo imperatoris ac regis nomen ritè tueri non possit. *Anton. Panor. lib. 2. de reb. gest. Alphonsi.*

Idem Interrogatus, quid sibi vellet, quòd vinum aqua dilueret? Ne ebrius fiam, respondit: non enim ignoro, quantum vini intemperantia Alexandri Macedonum regis gloriæ obfuerit. *Panorm. l. 2. de dictis ac factis Alphonsi regis.*

Idem ab amico etiam percontatus, cur adeò ebrietatis vitium damnaret? Ideò, inquit, quia furorem & libidinem ebrietatis filios esse haud ignoro. *Panorm. lib. 2.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

SObrietatis & abstinentiæ exempla: Moyses, *Exod.* 24. ℣. 18. Vxor Manoah, *Iudic.* 13. ℣. 4. Israelitæ, 20. ℣. 26. 1. *Sam.* 4. ℣. 10. *&* 7. ℣. 6. *&* 14. ℣. 26. *Nehem* 9. ℣. 1. *Dan.* 1. ℣. 8. *&* 9. ℣. 3. David, 2. *Sam.* 23. ℣. 16. Achab, 1. *Reg.* 21. ℣. 27. Rechabitæ, *Ier.* 35. ℣. 6. 14. Ezechiel, *Ez.* 4. ℣. 9. Daniel, *Dan.* 1. ℣. 8. *&* 9. ℣. 3. *&* 10. ℣. 3. Esdras, 1. *Esdr.* 8. 21. Nehemias, *Nehem.* 1. ℣. 4. Iosaphat, 2. *Paral.* 20. ℣. 3. Iechonias & populus. *Baruch* 1. ℣. 5. Ioannes Baptista, *Matth* 3. ℣. 4. *&* 11. ℣. 18. Anna Prophetissa, *Luc.* 2. ℣. 37. Apostoli, *Luc.* 10. ℣. 7. *&* 24. ℣. 41. *Ioan.* 21. ℣. 13. IESVS CHRISTVS, *Matth.* 4. ℣. 2. *Luc.* 4. ℣. 2. Paulus & Barnabas, *Actor.* 14. ℣. 23.

§ HIEROGLYPHICA.

VIrum perpetuò sitientem per *Orygis animalis* effigiem significabant veteres: quin & remedia sitientibus ex eo comparabant, liquore quodam in ejus corpore haustus saluberrimi reperto. *Pier. Valer. lib. 10. pag. 99. F.*

Neque desunt, qui *Amethystum* pro *Sobrietate* poni dicant, quòd ejusmodi lapidem contra Ebrietatem stare compertum est. Non enim vino tentari potest, qui eum gestet; in quo præter nomen, quod ejus est significationis, nihil certi habeo: plerisque tamen, qualecunque sit commentum, placeat. *Id. l. 42. p. 404. E.*

Vide Abstinentia, Frugalitas, Iejunium.

SOCIETAS.

§ SENTENTIÆ PATRVM.

SOcietas nullo modo fit major accedente sive permanente consorte possessionis bonitatis: imò possessionem bonitatis quantò

, tantò concordiùs individua sociorum possideat charitas. N
bit denique istam possessionem, qui eam noluerit habere co
em : & tantò eam reperiet ampliorem, quantò ampliùs sibi p
t amare consortem. *August. de civit. Dei.*

ium vero est, potentia, qua vitari societas malorum debeat:
tasse corrigi non valent, ad imitationem trahant: & quum i
nalitia non mutantur, eos, qui sibi conjuncti fuerint, perv
Greg. in homil. 9. super Ezech.

onus sic malo connectitur, ut aut pares reddantur, aut citò
em separentur. Amicitia enim pares aut quærunt aut faciu
sost. super Matth.

erum natura sic est, ut, quoties bonus malo conjungitur, n
ono malus melioretur ; sed ex malo bonus contaminetur :
tas enim rerum nunquam potest habere concordiam, & m
ollicitat societas nefanda. *Id. ib.*

tiosus conscientias vitiosorum non refugit : & ubi omnes s
, unus minimè fortè sentitur *Bernh. l. de consid.*

elius est habere malorum odium, quam consortium. Sicut b
ulta habet communis vita sanctorum : sic plurima mala soc
ficit malorum. *Isid. l. 2 soliloquior.*

mabilis socius omnibus est officiosus, & nulli onerosus : q
tus ad Deum, benignus ad proximum, sobrius ad mundu
nini servus, proximi socius, mundi dominus : superiora ha
udium, æqualia ad consortium, interiora ad servitium. *H*
e anim.

emedium est, quem converti velle non videris, vitare, si po
od. in Psalm. 119.

si quoque homini duplices manus, socias aures, oculos ge
Divina tribuerunt, ut robustius peragatur officium, quod d
fuerat societate complendum. *Id. l. 2. Epist.*

elior est societas simplicis inter sapientes nutriti, quam p
is cum peccatoribus educati. Dulcior est sapientis aspera v
sapientes, quàm dulcis inter insipientes. *Petr. Chrysost.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

ii putandi sunt, quos inter res communicata est. *Cicer. 5.*
Verr.

rebus etiam minimis socium fallere turpissimum est, propt
uod auxilium sibi se putat adjunxisse, qui cum altero rem co
icavit. *Cic. pro Rosc. Amer.*

emo ferè credit, nisi ei, quem fidelem putat. Perditissimi est i
ominis, simul & amicitiam dissolvere, & fallere eum, qui læ
isset, nisi credidisset. *Id. ib.*

iteras ad se ab amico missas, offensione aliqua interposita,
ium proferre, palamque recitare ; nihil est aliud, quam toll

è vita vitæ societatem, tollere amicorum colloquia absentium: multa enim jocosa solent esse in epistolis, quæ prolata si sint, inepta esse videantur: & multa seria; neque tamen ullo modo divulganda. *Cic. Philip.* 2.

Æquè perfidiosum ac nefarium est fidem frangere, quæ continet vitam: & pupillum fraudare, qui in tutelam pervenit: & socium fallere, qui se negotio conjunxit. *Cic. pro Rosc. Com.*

Necesse est, qui socium fama & fortunis spoliare conatus est, unum se & perfidiosum & impium esse fateatur. *Cic. pro Quint.*

Tecti esse ad alienos possumus: socium verò cavere qui possumus? Quem etiam si metuimus, jus officii lædimus. Rectè igitur majores, eum qui socium fefellisset, in virorum bonorum numero non putarunt haberi oportere. *Cic. pro Rosc. Amer.*

Nihil præter laudem bonis atque innocentibus, neque ex hostibus, neque à sociis reportandum est. *Cic.* 3. *de legib.*

Omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmior est, quàm cùm viri boni, moribus similes, sunt familiaritate conjuncti. *Seneca Epist.* 11.

Nulla res magis animos inhonestos, & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quàm bonorum virorum conversatio. Paulatim enim descendit in pectora, & vim præceptorum obtinet, frequenter aspici, frequenter audiri. *Ib.*

Convictor delicatus paulatim enervat & emollit, necesse est aut imiteris, aut oderis: utrunque autem devitandum est: ne aut similis malis fias, quia multi sunt: ne vel inimicus multis, quia dissimiles sunt. Cùm his conversare, qui te meliorem facturi sunt: illos admitte, quos tu potes facere meliores. *Ib.*

Nullius rei sine socio jucunda est possessio: non magis utilitati est ager cum reditibus amplis, quàm vicinus æqualis, cum moribus bonis: sit tibi erga singulos falsi libra sermonis: at te blandum pueri, comem juvenes, gravem senes metiantur. *Ib.*

Ante circumspiciendum est, cum quibus edas & bibas, quàm quid edas & bibas. *Ibid.*

Comes facundus in via pro vehiculo est. *In Prov.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SOcietatis bonorum & ejus fructus exempla: Si decem justi inventi fuissent in quinque peccatricibus civitatibus, pepercisset Deus universis, propter illos, *Gen.* 18. 32. Laban cum Iacobo, *Gen.* 30. ℣ 30. Dei cum Iacobo, 35. ℣. 2. 3. Iosephi cum Potiphare, 39. 5. Israelitarum cum Deo, *Ios.* 24. 31. Ducum Issaschar cum Debora, *Iud* 5. 15. Saulis cum Samuele & Prophetis, 1. *Sam.* 19. ℣. 20. 21. &c. Elisæi cum Iosaphato, propter quem impetravit aquas dari exercitui, in quo erant alii duo reges, 2. *Reg.* 3. 14. 17. Tobiæ cum timentibus

Deum, cum quibus conversabatur & convivabatur. *Tob.* 2. ℣. 1. 5. Saræ Raguelis filiæ, cum honestis conversantis, 3. ℣. 16. Propter Danielem benè fit Magis, &c. *Dan* 2. ℣. 24. 25. propter Iudæos Scythopolitanis, 2. *Macch* 12. ℣ 30. 31. Spiritus sancti cum fidelibus, *Act.* 2. 3. *&* Pauli cum Apostolis, 9 26. navigantibus cum Paulo benè est propter Paulum, 27. 24. *Vide conversatio.* Societatis malæ fructus, *Gen.* 4. 8. *&* 11. 31. *&* 15. 7. *&* 19. 4. *Num.* 16. 26. *&* 33. 55. *Ios.* 7. 1. *Iud.* 1. 28. *&* 2. ℣. 1. 2. 3. 2. *Sam.* 13. ℣. 3-5. *&* 15. 13. *&* 21. 1. 1. *Reg.* 22. 32. 2. *Par.* 16. 2. *&* 21. ℣. 7. *Iob.* 30 29. *Ps.* 120. 5. *Esa.* 6. 5 *&* 7. 2. *Ezech.* 2. 6. *Luc.* 23. 12. *Act.* 2. 40. *&* 13. 8. *&* 14. ℣. 18. 19. *Phil.* 2. 15 Societatis malæ fructuum exempla: Cain, Abel, *Gen* 4. 8. Thare, Abraham, Chaldæi, 11. 31 *&* 15. 7. Sodomitæ, Loth, 19. 4. Ismael, Isaac, 21. 9. Esau, Iacob: Iacob non voluit unà progredi cum fratre suo Esau, 33. ℣. 12. 13. Israelitæ, Dathan, &c. *Num.* 16. 24. *&c.* Israelitæ, Chananæi, 33. ℣ 51. 52. Propter Achan Israelitæ percutiuntur, *Ios.* 7. 5. Amnon, à Ionadab amico suo corrumpitur, 2. *Sam.* 13. ℣. 3. 4. 5. Iosaphat reprehenditur à Propheta ob societatem cum Ochozia initam, 2. *Paral.* 20 37. *Iob.* 30. 29 *Psal.* 120. 5 *Es.* 6. 5. *Ezech* 2. 6. cœcus natus non fuit inter Christi fideles, donec ejectus non fuit ex Pharisæorum synagoga, *Ioan.* 9. 34 jubemur etiam nos servare à generatione mala, *Actor.* 2. 40. *Phil.* 2. 15. societatem habere cum Deo, 1. *Ioan.* 1. 3.

¶ Exempla Profana.

Ex quo *Romani* in regni societatem & in civitatem Italos vocarunt, decretum est, & Gallis Cisalpinis, & Venetis idem honoris impartire, universosq; Italos Romanos vocare. *Strab. l.* 5. *Geographiæ.*

Didas & Garapammon Ægyptii pugiles, deprehensi sunt de una & eadem palma inter se pacta, & pecunia ioinra Iovis simulacra erexisse. *Pausf. lib.* 5.

¶ Hieroglyphicum.

Licet in *duabus confertis manibus* fidei fœderumque hieroglyphicum locupletius habeatur: non est tamen illud dissimulandum, quod de *Pollicibus* est à Cornelio Tacito traditum: Morem quippe fuisse Regibus quorundam Barbarorum, quoties in societatem coirent, applicare dexteras, pollicesque inter se vincire, nodoque constringere: & ubi mox sanguis in artus extremos pervenisset, levi vulnere cruorem eliciebant, atq; invicem lambebant: idque fœdus arcanum, quasi mutuo cruore sacratum haberi solitum. *Pier. Valer. lib.* 36. *p.* 341. *B.*

SOLITUDO.

¶ Sententiae Patrum.

Minùs voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi frequentia voluptatum; & minùs avaritiæ molestias patitur, qui divitias non videt. *Aug. l. de singularitate Cleric.*

Sapiens

Deum, cum quibus conversabatur & convivabatur. *Tob.* 2. ℣. 1. 2. Saræ Raguelis filiæ, cum honestis conversantis. 3. ℣. 16. Propter Danielem benè fit Magis,&c. *Dan* 2. ℣. 24. 25. propter Iudæos Scythopolitanis, 2. *Macch* 12. ℣. 30. 31. Spiritus sancti cum fidelibus, *Act.* 2. 3. *&c.* Pauli cum Apostolis, 9. 26. navigantibus cum Paulo benè est propter Paulum, 27. 24. *Vide conversatio.* Societatis malæ fructus, *Gen.* 4. 8. *&* 11. 31. *&* 15. 7. *&* 19. 4. *Num.* 16. 26. *&* 33. 55. *Ios.* 7. 1. *Iud.* 1. 28. *&* 2. ℣. 1. 2. 3. 2. *Sam.* 13. ℣. 3. 5. *&* 15. 13. *&* 21. 1. 1. *Reg.* 22. 32. 2. *Par.* 16. 2. *&* 25. ℣. 7. *Iob.* 30. 29. *Psal.* 120. 5. *Esa* 6. 5. *&* 7. 2. *Ezech.* 2. 6. *Luc.* 23. 12. *Act.* 2. 40. *&* 13. 8. *&* 14. ℣. 18. 19. *Phil.* 2. 15. Societatis malæ fructuum exempla: Cain, Abel, *Gen* 4. 8. Thare, Abraham, Chaldæi, 11. 31. *&* 13. 7. Sodomitæ, Loth, 19. 4. Ismael, Isaac, 21. 9. Esau, Iacob: Iacob non voluit unà progredi cum fratre suo Esau, 33. ℣. 12. 13. Israelitæ, Dathan, &c. *Num.* 16. 24. *&c.* Israelitæ, Chananæi, 33. ℣. 51. 52. Propter Achan Israelitæ percutiuntur, *Ios.* 7. 5. Amnon, à Ionadab amico suo corrumpitur, 2. *Sam.* 13. ℣. 3. 4. 5. Iosaphat reprehenditur à Propheta ob societatem cum Ochozia initam, 2. *Paral.* 20. 37. *Iob.* 30. 29. *Psal.* 120. 5. *Es.* 6. 5. *Ezech* 2. 6. cœcus natus non fuit inter Christi fideles, donec ejectus non fuit ex Pharisæorum synagoga, *Ioan.* 9. 34. jubemur etiam nos servare à generatione mala, *Actor.* 2. 40. *Phil.* 2. 15. societatem habere cum Deo, 1. *Ioan.* 1. 3.

¶ EXEMPLA PROFANA.

EX quo *Romani* in regni societatem & in civitatem Italos vocarunt, decretum est, & Gallis Cisalpinis, & Venetis idem honoris impartire, universosq; Italos Romanos vocare. *Strab. l.* 5. *Geographiæ.*

Didas & Garapammon Ægyptii pugiles, deprehensi sunt de una & eadem palma inter se pacta, & pecunia soluta Iovis simulacra erexisse. *Pausan. lib.* 5.

¶ HIEROGLYPHICUM.

LIcet in *duabus consertis manibus* fidei fœderumque hieroglyphicum locupletius habeatur: non est tamen illud dissimulandum, quod de *Pollicibus* est à Cornelio Tacito traditum: Morem quippe fuisse Regibus quorundam Barbarorum, quoties in societatem coirent, applicare dexteras, pollicesque inter se vincire, nodoque constringere: & ubi mox sanguis in artus extremos pervenisset, levi vulnere cruorem eliciebant, atq; invicem lambebant: idque fœdus arcanum, quasi mutuo cruore sacratum haberi solitum. *Pier. Valer. lib.* 36. *p.* 341. *B.*

SOLITUDO.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

MInùs voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi frequentia voluptatum; & minùs avaritiæ molestias patitur, qui divitias non videt. *Aug. l. de singularitate Cleric.*

Sapiens

Sapiens nunquam solus esse potest: habet enim secum omnes, qui sunt, & qui fuerunt boni: & animum liberum, quocunque vult, profert & transfert: & quod corpore non potest, cogitatione complectitur: & si hominum inopia fuerit, loquitur cum Deo: nunquam bonus solus erit. *Hieronym. contra Iovin.*

Infinita eremi vastitas te terret: sed tu paradisum mente deambula: quotiescunque cogitatione ac mente illuc conscenderis, toties in eremo non eris. *Hier. in Epist. ad Heliodor.*

Qui corpore remotus vivit, sed tumultibus conservationis humanæ terrenorum desideriorum cogitatione se inserit, non est in solitudine: si verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos secularium curarum tumultus in corde patiatur, non est in urbe. *Greg. l. 30. moral.*

Malum, quod nemo videt, nemo arguit: ubi autem non timetur reprehensor, securus accedit tentator, licentiùs perpetratur iniquitas. In conventu verò, si qua bona agis, nemo prohibet: malum autem facere si vis, non licet: Si ergò de fatuis virginibus es, congregatio tibi necessaria est: si de prudentibus, tu congregationi. *Bernh. ad Sophiam Virg.*

Quamdiu quis permistus est turbis, & in multitudine fluctuantium volutatur, non vacat soli Deo, nec segregatus est à vulgo, nec potest esse sanctus. *Orig. homil. 8. super Levit.*

Solitudo, sicut novit emendatis moribus contemplationem purissimam reserare, & intuitu syncerissimo spiritualium sacramentorum scientiam revelare: Ita eorum, qui minùs emendati sunt, vitia non solùm servare, sed etiam exaggerare consuevit. Tamdiù patiens sibi quisque videtur & humilis, donec nullius hominum commiscetur consortio: ad naturam pristinam reversurus, quùm interpellaverit cujuslibet occasionis commotio. *Ioan. Cassiod. de instit. mon. l. 8.*

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

LVgentem timentemque custodire solemus, ne solitudine malè utatur. Nemo est ex imprudentibus, qui relinqui sibi debeat, &c. *Senec. Epist. 10.*

Quid prodest recondere se, & oculos hominum auresque vitare? Bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxia est atque sollicita. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant: si turpia, quid refert neminem scire, cùm tu scias? O te miserum! si contemnis hunc testem. *Id. Epist. 43.*

Vivit is, qui multis usui est: vivit is, qui se utitur: qui verò latitant & torpent, mortem suam antecesserunt. *Id. Epist.*

Omnia nobis mala solitudo persuadet. Nemo est, cui non satius sit, cum quolibet esse, quàm secum. *Id. Ep. 25.*

Quid tibi præcipuè vitandum existimem, quæris? Turbam.

ondum illi te tuto commiseris: nunquam mores, quos extuli, o. Aliquid ex eo, quod composui, turbatur: aliquid ex his, fugavi, redit. Inimica est multorum conversatio. Nemo aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimit, aut nesci-ous allinit. utique quo major est populus, cui commiscemur, periculi plus est. *Id. Epist.* 7.

ihil tam damnosum bonis moribus, quàm in aliquo specta-desidere. Tunc enim per voluptatem facilius vitia subrepunt.

mplectendum est otium, quod inter Deos agitur, quod Deos. Sed fortè conquereris, virtutem abscondi? Nulla virtus latet; uisse, non ipsius damnum est. *Id. Epist.*

olitudinem quærit, qui vult cum innocentibus vivere. Optimus ius & pulcherrimus Dei cultor est. *Id. l. de morib.*

on vivas aliter in solitudine, aliter in foro. *Id. ib.* 3.

ge multitudinem, fuge paucitatem, fuge & unum. Vnus pro llo mihi est, & populus pro uno. Mihi satis est unus, satis est us. *Id. in Epist.* 7.

¶ APOPHTHEGMATA.

eanthes conspiciens quendam solitarium, ac secum loquentem: aud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt: , ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculosa est udo. *Laert. l.* 7. *c.* 2.

rrhus deprehensus aliquando solus, ac secum loquens: ro-s, quid solus ageret? Meditor, inquit, esse probus. *Laert. lib.* 1.

ntisthenes rogatus, quid emolumenti cœpisset ex philosophia? ecum, inquit, loqui sive vivere possim. *Laert. lib.* 6. *c.* 1.

ntonius, magnus ille Ægypti monachus, quem ob insi-n pietatem Constantinus Imperator plurimum amasse fertur, vitam solitariam dilexit, ut frequenter dicere solitus sit: d piscis in arido, hoc monachus in oppido. Putavit autem lem esse piscibus extrà undas conversationem: nec minus achum in periculum cœlestis vitæ & professionis sanctioris tendæ venire, si moras in urbibus trahat. *Nicephor. lib.* 8. *cap.* 4. *ef. hist.*

¶ SIMILITUDINES.

T in aperto posita & exposita negliguntur, ac prætereuntur, ab-trusa petuntur insidiis: Ita qui valdè latet, & à vulgo semotus n hujus vitam inquirunt homines. *Senec.*

bi complures una faciunt iter, si quis fuerit lentior, ab aliis per-ibus utrinque protrahitur: si quis æquo properantior, à cæteris rdatur: Contrà, qui solus facit iter, aut studio perveniendi ni-mium

mium festinat: aut tædio itineris residet & obdormiscit alicubi. Rursum qui solus ambulat, nonnunquam aberrat. Inter multos si quis aberrat, non deest, qui commonstret viam. Idem accidit in vita solitaria & gregaria. *Erasm.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

T*Atia Tatii filia*, qui Romuli fuit collega in regno, postquam in Numæ Pompilii matrimonio tredecim annos fuisset, decessit: Hinc Numa relictâ urbanâ vitâ plerunque rusticari & arare solitus fuit, egitque in lucis Deorum, sacrisque pratis ac solitudinibus. *Plut. in Numa.*

Pythagoras anno integro in subterraneo quodam specu latuit: ut hominibus aliquando prodesset, ab hominum commercio tantisper abstinere, deorumque colloquio frui voluit. *Laert. l. 6.*

Timon Nicæus gauderat hortorum secessibus ac solitudine. Unde Hieronymus Peripateticus de illo dixisse fertur: quemadmodum apud Scythas, & qui fugiunt, & qui insequuntur, torquent sagittas: itidem inter philosophos, alios persequendo discipulos capere, alios fugiendo. Sequitur fama fugientem: & ob idipsum avidius expetitur, qui celebritatem vitat. *Laert. l. 9. cap. 12.*

Timoleon Corinthius, cùm fratrem Timophanem tyrannidem affectantem occidi curasset, ejusque rei nomine à matre diris devoveretur, oppressus dolore, instituit se conficere inedia. *Plut. in Timoleonte & Diod. l. 16.*

M. Antonius post cladem Actiacam in Ægyptum vectus, relicta urbe & amicorum consuetudine, domicilium sibi in mari ad Pharum extruxit, projecto in altum aggere: idque Timonium vocavit, atque ibi extorris ab hominibus egit. *Plut. in Anton.*

SOMNIUM. SOMNUS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

MUltas curas sequuntur somnia. *Eccl. 5.*

Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri. Tu verè Deum time. *Ib.*

Somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad visa mendacia. *Eccl. 34.*

Non augurabimini, nec observabitis somnia. *Levit. 19.*

Et sicut parturientis cor tuum phantasias patitur: nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum: multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. *Eccl. 34.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 11. Metamorph. v. 592.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni,

Quo

Quo nunquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire potest: nebulæ caligine mistæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuscula lucis.
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat auroram, nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, canibusve sagacior anser;
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convitia linguæ:
Muta quies habitat; saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & spargit per opacas humida terras:
Janua, ne verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est, custos in limine nullus:
At medio torus est hebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot messis aristas
Sylva gerit frondes, ejectat littus arenas.

Seneca in Hercule furente. v. 1064.

—— — *Tu ô domitor*
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucer, matris genus Astrææ,
Frater duræ languide mortis,
Veris miscens falsa, futuri
Certus & idem pessimus autor:
Pater ô rerum, portus vitæ,
Lucis requies, noctisque comes,
Qui par regi famuloque venis,
Placidus fessum lenisque fovens;
Pavidum lethi genus humanum
Cogis lentam discere mortem.

Ovid. lib. 2. Amor. 9.

Stulte, quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.

Plaut. in Mostell. 3. 2.

Non bonus somnus est de prandio.

Seneca in Octavia. v. 729.

Quacunque mentis agitat infestus vigor,
Ea per quietem sacer & arcanus refert
Veloxque sensus.

Horat. Oda. 1. lib. 13.

—— —— Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos
Fastidit.

Ovid. lib. 2. Amor. 9.

Tu levis es: multoque tuis ventosior alis:
Gaudiaque ambigua dasque negasque fide.

Tibull. lib. 3. Eleg. 4.

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pavidas mentes falsa timere jubent.

§ APOPHTHEGMATA.

Diogenes conspiciens adolescentem quendam neglectius dormientem, baculo pungens illum, dixit carmen Homeri;

Ἔγρεο, μή τίς τοι ἀνδρῶν μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Id est, *Surge,*
Ne quis, dum dormis, a tergo infixerit hastam. *Laert. lib. 6.*

Gorgias extremæ jam ætatis, quum sentiret somnum lethalem obrepere, amico qui assidebat percontanti, quo pacto haberet? Somnus, inquit, jam incipit me fratri suo commendare. Homerus enim somni fratrem appellat mortem. *Ælian. lib. 2.*

Thales interrogatus, quantum distaret à mendacio veritas? Quantum, inquit, oculi ab auribus. Sentiens ea demùm esse indubitatæ fidei, quæ contuemur oculis: fabulis hominum haud tutò credi. Eodem pertinet Homericum figmentum de somniis, quorum, quæ subvolant per portam corneam, vera sunt; quæ per eburneam, vana: Corneæ portæ involucro designans oculos, ob coloris similitudinem; eburneæ os, ob candorem dentium. *Erasm. l. 8. apoph.*

Zeno Eleates dicebat, è suis quenque insomniis deprehendere posse, quantum in philosophia profecisset: si nihil illic vel appeteret, vel faceret nefariæ rei. *Laert. lib. 9. c. 5.*

Epaminondas quempiam è vigilibus somno oppressum quum offendisset, gladio hominem transfixit. Objurgatus autem ob tantam severitatem: Talem, inquit, eum reliqui, qualem inveni. *Brus. 6. cap. 8.*

Philo sciscitatus, quid esset somnus? respondit: imago mortis, & cessatio sensuum. *Ibid.*

§ SIMILITVDINES.

Comicus venustè dixit de iis, qui lectos inaurant ac deargentant, cùm dii nihil nobis gratis dederint, nisi somnum, cur id sibi

magno volunt constare? At cum dii somnum nobis dederint cu
rum & laborum delinimentum, superstitiosus sibi illum reddit c
nificinam. *Plut.*

Heraclitus dixit, vigilantibus unum communem esse mundu
Sopitos in suum quemque discedere: At superstitiosus, ne vigil
quidem communi cùm aliis mundo fruitur, semper somniante c
gitatione. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

SOmniorum & revelationum per illa factarum exempla: Abim
lech, *Gen.* 20.3. Iacob, 28:12. & 31.11. Laban, v. 24. Iosephi, 37. v.
Iosephi, interpretis somnii Pincernæ & Pistoris, 40. v. 5. Pharao
41.1. cujusdam Midianitæ, *Iud.* 7. v. 13. Esdræ, 4. *Esdr.* 11.1. Mardoch
Esth. 10.5. & 11. v. 5. Nabuchodonosor, *Dan.* 7.1.

¶ EXEMPLA PROFANA.

APud *Lucianum Micyllus*, per somnium opulentissimus, exp
rectus, cerdo erat, Iro pauperior. *Theat. Zwing.*

Atlantes, Africæ populi, nulla insomnia vident. *Herod. l.* 4.

Nero Cæsar nunquam somniare solitus, nisi post interfect
matrem. *Suet.*

Otho Imp. dicitur ea nocte, quæ cædem Galbæ subsecuta est, p
quietem pavefactus gemitus maximos edidisse: repertusque à co
cursantibus humi ante lectum jacens, per omnia piaculorum ge
ra manes Galbæ, à quo deturbari expellique se viderat, propiti
tentasse. *Suet.*

In *Suecia* septentrionali Gulo animal voracissimum capitur, p
lis ejus preciosissima. Dormientibus sub harum pellium tegume
tis evenire solent somnia ejus animalis naturæ conformia, quo
ingluviem & insidias bestiarum. *Glauc. l.* 18. *c.* 8.

Theseus, Herculis consobrinus, virtutis ejus usque adeò æmul
ut præclara illius facta etiam in somnis sibi occurrerent. *Plutar*
in Theseo.

Themistocli Miltiadis Persica trophæa non modo somnum a
mebant, sed & somnia condiebant. *Plut.*

M. Marcellus Coss. cum Annibale dimicandi eo ferebatur stud
ut sæpè etiam in somnis singulari certamine cum eo sibi videre
congredi. *Plut. in ejus Vita.*

SOPHISTÆ.

¶ SIMILITUDINES.

UT præstigiatorum fraudes fallunt & cum voluptate: Sic sop
fficis argutiis capi ridiculum est, non periculosum. *Sen.*

Vt cibi malè olentes, non videntur malè olere his, qui ederint:
spurcæ Scotistarum & Sophistarum literæ, cum alios melioril
imb

imbutos literis vehementer offendant, ac nauseam moveant: eos, qui nugas istiusmodi imbiberunt, nihil offendunt; imò bellæ videntur & elegantes. *Erasm.*

Vt Panthera benè olet, sed non nisi bestiis, quas ad se trahit; hominibus item non olet: Ita Scotus bonis ingeniis gravis est; stupidis istis & bardis quovis aromate gratior. *Ib.*

Vt Bonaso cornua oneri sunt tantum, nulli autem usui: adeò sunt in se reflexa: Ita sophistæ Dialecticam habent, sed qua neminem revincere possint, adeò est intorta. *Plin. l.8.c.15.*

Vide Simulatio. Item Hypocrisis, Mendacium.

SORTILEGIUM.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SOrtilegii sive sortium missionis exempla: Super duobus hircis, *Levit.* 16. ℣. 8. in dividenda terra, *Num.* 26. ℣. 54. 55. 56. & 33. ℣. 54. & 36. ℣. 2. *Deut.* 1. ℣. 38. & 31. ℣. 7. in explorando furto de anathemate, *Iosu.* 7. ℣. 14. sors filiorum Iuda & Caleb, 15. ℣. 1. &c. filiorum Iosephi, 16. ℣. 1. tribus Manasse, 17. ℣. 1. septem tribuum, 18. ℣. 10. filiorum Aaron, &c. 21. ℣. 4. in eligendo rege, populo Israel, 1. *Sam.* 10. ℣. 20. 21. sors inter Saulem & Ionathan, 14. ℣. 41. 42. sortes filiorum Aaron, &c. in assignandis officiis, 1. *Paral.* 24. ℣. 5. in ordinandis cantoribus, 25. ℣. 8. in ordinandis janitoribus templi, 26. ℣. 13. in interficiendis Iudæis, *Esdr.* 3. ℣. 7. sors Nautarum, *Ionæ* 1. ℣. 7. in dividenda CHRISTI tunica, *Psal.* 22. ℣. 19. *Matth.* 27. ℣. 35. *Marc.* 15. ℣. 24. *Ioan.* 19. ℣. 23. ad fungendum sacerdotio, *Luc.* 1. ℣. 9. in eligendo Matthia, in locum Iudæ, *Actor.* 1. ℣. 26.

Vide Electio, Fortuna.

SPES.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

QVoniam non derelinquis, qui spem in te collocarunt: sua verò virtute gloriantes deprimis. *Iudith.* 6.

Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo. *Iob.* 13.

Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo. *Prov.* 3.

Qui sperat in Domino, beatus est. *Ib.* 16.

Qui timetis Dominum, sperate in illum, & in oblectationem veniet vobis misericordia. *Eccl.* 2.

Si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. *Sap.* 3.

Qui confidunt in illo, intelligent veritatem. *Ib.*

Crede DEO, & recuperabit te, & dirige viam tuam, & spera in illum. *Eccles.* 2.

Felix,

Felix, qui non habuit animæ suæ tristitiam, & non excidit à s
sua. *Ibid.* 14.

In silentio & spe erit fortitudo vestra. Beati omnes qui expecta
Dominum. *Esa.* 30.

Scies quia ego Dominus, super quo non confundentur, qui e
pectant eum. *Ibid.* 49.

Qui fiduciam habet mei, hæreditabit terram, & possidebit mo
tem sanctum meum. *Ib.* 57.

Spes impii tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanqua
spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus, qu
vento diffusus est. *Sap.* 5.

Ingrati spes, tanquam hybernalis glacies tabescet, & more inu
lis aquæ diffluet. *Ib.* 16.

Vana spes & mendacium viro insensato. *Eccl.* 34.

Spes, quæ differtur, affligit animam, lignum vitæ desideriu
veniens. *Prov.* 13.

Desiderium si compleatur, delectat animam. *Ib.*

Si desperaveris lapsus, in die angustiæ minuetur fortitudo tu
Id. 24.

Qui confidit in divitiis suis, corruet. *Prov.* 11.

Qui confidit in corde suo, stultus est. *Ib.*

Spe salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur, non est spes. Na
quod videt quis, quid sperat? Si autem, quod non videmus, spe
mus, per patientiam expectamus. *Rom.* 8.

Sperantem in Domino, misericordia circundabit. *Psal.* 31.

Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus. *Ib.* 39.

Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram il
corda vestra. *Ib.* 61.

Mihi adhærere Deo, bonum est, ponere in Domino DEO spe
meam. *Ib.* 72.

Qui sperat in Domino, salvabitur. *Prov.* 28.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

MIhi magis videtur fidei filius, qui novit, à quo speret, quod non
dum habet, quàm qui sibi tribuit, quod habet. *Aug. de spiritu &*
litera.

Vita verè mortalis, spes est vitæ immortalis. *Id. in Psal* 3.

Qui gaudet in spe, tenebit & rem: qui autem spem non habet,
rem non poterit pervenire: spes & charitas erunt idem. *Idem*
Charitate.

Fides credit: spes & charitas orant, sed sine fide esse non possun
ac per hæc fides orat. *Id. in Enchirid.*

De divina miseratione tunc sperandum amplius est, cum præ
dia humana defecerint. *Ambr. in Hexamer.*

Spes commodi furatur labores, & metum abscondit periculi.
in Psal. 12.

Omne opus leve fieri solet, cùm ejus pretium cogitatur: & spes
emii solatium fit laboris. *Hier. in Epist.*

Spes in æternitatem animum erigit: & idcircò nulla mala exte-
is, quæ tolerat, sentit. *Gregor. in mor.*

De spe in cassum præsumit, qui timere Deum in suis operibus
nnit. *Ib.*

De Creatore desperare, est spem in creatura ponere. *Ib.*

Futurorum spes laborantibus requiem parit: sicuti in agone po-
is dolorem vulnerum mitigat spes coronæ. *Origin. super. Exod.*
mil.9.

Sibi ipsi fidere, non fidei, sed perfidiæ: nec confidentiæ, sed diffi-
ntiæ magis, in semetipso habere fiduciam. Is verè fidelis est, qui
e sibi credit, nec in se sperat, factus sibi tanquam vas perditum;
l sic perdens animam suam, ut in vitam æternam perdat eam.
rnb. serm. 5. in vigil. nativ. Christi.

¶ Sententiae Poeticae.

Ovid. Epist. 16. Heroid.

Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

Ovid. lib. 1. de Ponto, 7.

Quamvis est igitur meritis indebita nostris,
Magna tamen spes est in bonitate Dei.

Terent. in Adelphis. 2. 2.

Ego spem pretio non emo.

Seneca in Hercule furente. v. 161.

Turbine magno spes sollicitæ
Vrbibus errant, trepidique metus.

Terent. in Andria. 2. 1.

—— —— *Va misero mihi!*
Vt animus in spe atq; in timore usq; antehac attentus fuit,
Ita, postquam adempta spes est, lassus, cura confectus stupet.

Ovid. lib. 1. de Ponto 7.

Spes igitur mena mente, Græcine, levanda
Non est ex toto nulla relicta mea.
Hæc dea, cum fugerent sceleratas numina terras,
In diis invisa sola remansit humo.
Hæc facit, ut vivat fossor quoque compede vinctus,
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut videat cùm terras undiq; nullas,
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpè aliquem solers medicorum cura reliquit:
Nec spes huic venâ deficiente cadit.
Carcere dicuntur clausi sperare salutem,
Atq; aliquis pendens in cruce, vota facit.

Hac dea quam multos laqueo sua colla ligantes;
Non est proposita passa perire nece.
Me quoque conantem gladio finire dolorem,
Arcuit injecta continuitque manu.

Tibul. eleg. ult. lib 2.

Iam mala finissem leto, sed credula vitam
Spes fovet, & melius cras fore semper ait.
Spes alit agricolas; spes sulcis credit aratis
Semina, qua magno fœnore reddat ager.
Hac laqueo volucres, hac captat arundine pisces;
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.
Spes etiam valida solatur compede vinctum:
Crura sonant ferro, spes canit inter opus.

Statius lib. 1. Thebaid.

—— —— Spes anxia mentem
Extrahit, & longo consumit gaudia voto.

Idem lib. 2. Thebaid.

Et qua non gravior mortalibus addita cura,
Spes ubi longa venit.

Seneca in Medea. v. 163.

Qui nil potest sperare, desperet nihil.

Silius Italicus lib. 7 bel. Pun.

Spes, heu fallaces! oblitaque corda caducum
Mortali quodcunque datur.

Ovid. Epist. 6 Heroid.

—— —— Alternant spesque timorque fidem.

Ex Græcis Comicis.

Ἄνθρωπος ἀτυχῶν σώζεθ᾽ ὑπὸ τῆς ἐλπίδος. vel
Ἀνὴρ ἀτυχῶν δὲ σώζεται ταῖς ἐλπίσι.
Presso miseria spes salus est unica.
Ἐν ἐλπίσιν χρὴ τοὺς σοφοὺς ἔχειν βίον.
(Sed hoc quidam adscribunt Euripidi)
Sapientis in spe vita semper sit decet.
Ἔλπιζε πάντα μέχρι γήρως θνητὸς ὤν.
Mortalis ad senium usque spera quidlibet. vel
Spei senecta est terminus mortalibus.
Αἱ δ᾽ ἐλπίδες βόσκουσι τοὺς κενοὺς βροτῶν.
Vana quibus est mens, alere spes illos solet.
Οὐδέ ποτ᾽ ἀθυμεῖν τὸν κακῶς πράσσοντα δεῖ,
Ἄνδρες, τὰ βέλτιω δὲ προσδοκᾶν ἀεί.
In miseriis nullis labascere convenit,
Meliora sed sperare semper adfore.

¶ APO-

§ APOPHTHEGMATA.

THales ſciſcitatus, quid maximè commune eſſet omnibus? Spes, reſpondit. Hanc enim etiam illi habent, qui aliud nihil. *Stob. ſerm.* 109.

Bias roganti cuipiam, quid eſſet dulce hominibus? Spes, ait. *Bruſon. l.* 6. *c.* 11.

Diogenes percontatus, quidnam in vita extremum eſſet? Spes, dixit. *Stob. ſerm.* 109.

Herodes, ad confirmandos adverſus Arabas ſuorum animos: Fallax, inquit, ſpes eſt, quæ non ſuis viribus nititur, ſed alienis adverſis. *Bruſon. l.* 6. *c.* 11.

Ariſtoteles olim interrogatus, quidnam eſſet Spes? reſpondit: Vigilantis ſomnium. Multa enim ſibi promittunt inania, qui ſpe rerum futurarum ducuntur. *Laert. l.* 5. *c.* 1.

Iulius Cæſar, obſecrantibus amicis, ut præſidio corpus muniret, multisque ad id operam ſuam pollicentibus; negavit ſe hoc facturum, ſatius eſſe dicens, ſemel mori, quàm aſſidua ſpe & expectatione pendere. *Plut.*

§ SIMILITVDO.

QVemadmodum *Ægyptii* lege jubebantur expectare, donec peperiſſet, ſi qua gravida morbo fuiſſet correpta: Ita non facilè abjicienda ſpes in hominum erratis. *Plut.*

§ EXEMPLA SACRA.

SPei in DEVM exempla: Ezechias, 2. *Reg.* 18. ℣. 5. Filii Iuda, 2. *Par.* 13. ℣. 18. Ioſaphat, 17. ℣. 34. *&* 20. ℣. 13. David, 2. *Sam.* 22. ℣. 2. *Pſal.* 18. ℣. 3. *&* 7. ℣. 2. *&* 13. ℣. 5. 6. *&* 16. ℣. 1. *&* 18. ℣. 1. 2. 3. *&* 22. ℣. 10. *&* 25. ℣. 26. *&* 27. ℣. 1. 2. *&* 28. ℣. 8. *&* 31. ℣. 1. 2. *&* 38. ℣. 16. *&* 52. ℣. 10. *&* 55. ℣. 24. *&* 56. ℣. 11. *&* 57. ℣. 1. *&* 69. ℣. 4. *&* 71. ℣. 1. *&* 72. ℣. 10. *&* 91. ℣. 9. *&* 130. ℣. 5. *&* 141. ℣. 5. *&* 142. ℣. 6. *&* 144. ℣. 2. Patres, *Pſal.* 22. ℣. 5. domus Iſrael & Aaron, 115. ℣. 9. 10. Tobias, *Tob.* 2. ℣. 16. 17. Iudith, *Iudith.* 13. ℣. 17. 18. Iob, *Iob.* 13. ℣. 15. *&* 19. ℣. 25. 26. 27. Ieremias, *Ier.* 17. ℣. 17. *Thren.* 3. ℣. 21. Suſanna, *Dan.* 13. ℣. 60. tertius & quartus fratres, 2. *Macchab.* 7. ℣. 11. 14. Macchabæus, 15. ℣. 17. Paulus, *Act.* 24. ℣. 14. 15. 1. *Tim.* 4. ℣. 10. *Eph.* 1. ℣. 12. *Philip.* 2. ℣. 10. 1. *Petr.* 1. ℣. 13. Spes ex præteritis, & jam compertis beneficiis concipienda: Exempla: Iacob, *Gen.* 32. ℣. 10. 11. Iſraelitæ, *Deut.* 7. ℣. 18. *&* 10. ℣. 1. David, 1. *Sam.* 17. ℣. 34. 37. Ioſaphat, 2. *Par.* 20. ℣. 7. David, *Pſal.* 3. ℣. 8. *&* 22. ℣. 10. *&* 32. ℣. 5. *&* 34. ℣. 7. 8. *&* 71. ℣. 6. 17. *&* 77. ℣. 12. *&* 86. ℣. 7. *&* 142. ℣. 8. *&* 143. ℣. 5. Paulus, 1. *Cor.* 1. ℣. 8. 9. 2. *Cor.* 1. ℣. 10. *Phil.* 1. ℣. 6. 1. *Theſſ.* 5. ℣. 24. 2. *Timoth.* 4. ℣. 18. Petrus, 2. *Petr.* 1. ℣. 3.

§ EXEMPLA PROFANA.

ALexander Macedo proficiſcens in Aſiam poſſeſſiones domeſticas & vectigalia regia amicis pleraque diviſit: Vnus nihil ex illius largitione accepit Perdiccas, ſed rogavit: Tibi verò quid Alexander

relinquis? Qui, ut respondit: Spes meas. Ergò harum, inquit, nos quoque erimus consortes: neque enim nos tua capere, sed prædam exspectare Darii decet. *Plut. orat. 2. de Alexandri fortuna.*

Rhodius quidam ob intempestivam libertatem à tyranno conjectus in caveam, in qua more nocentis bestiæ alebatur ad cruciatum & ignominiam, amputatis manibus, ac fœdatâ vulneribus facie, cùm ab amicis admoneretur, ut inedia sibi malorum finem quæreret: Cuncta, inquit, homini, quoad vivit, speranda sunt. *Erasm. l. 8. apoph.*

Aristippum philosophum Socraticum ferunt aliquando ad Rhodiensium litus gravi naufragio ejectum, amissis omnibus, vidisse in harena figuras quasdam geometricas: atque ad comites, mœrore posthabito, hilari vultu exclamasse: Bene sperandum est: nam & hic quoque hominum vestigia cernimus. *Laert.*

C. Marius obscuro genere natus, facinorum militarium commendatione ad Rempub. accessit. Ac primum majorem petiit ædilitatem: ubi sensit ea spe frustrari sese, eodem die minorem ambit: & hac frustratus, haud tamen desperavit se Romanæ civitatis primatem fore: Docens, quantum in rebus humanis valeat improbitas. *Plut. in Rom. apoph.*

Idem VI consul Roma pulsus à L. Sylla, & proscriptus, grandi pecuniâ in caput ejus pronuntiatâ, variis erroribus & periculis agitatus, oraculo se potissimum solabatur, quo acceperat, septies se consulem futurum. Neque eum spes fefellit. *Sabellic. l. 3. Enn. 6.*

§ HIEROGLYPHICA.

HOminem, qui fugitivam rem aliquam nulla consequendi spe sectaretur, indicare si vellent veteres, *Anguillam* pingebant, quam manus à cauda prehenderet. Tanta enim est lubricitate prædita, ut de prensantium manibus elabatur quàm facillimè, difficulterque contineri possit. *Pier. Val. l. 29. p. 273. C.*

Quod si certam esse *Spem* de ambigua re quapiam ostendere voluissent, obvolutam eam ficulneo folio pingebant: quod scabritie sua prensanti sit adminiculo nequaquam irrito: Vndè proverbium: τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν h. e. folio ficulneo Anguillam: *scil.* tenes. *Ibid.*

SPECTACULUM.

§ APOPHTHEGMATA.

D*iogenes* Dionysiaca certamina, quæ Athenis in honorem Bacchi magnis impendiis, pompâque celebrantur, appellabat magna stultorum miracula, quòd in his nihil non ridiculum ageretur. *Laert. l. 6. c. 2. Erasm. l. 3. apoph.*

Demonax, cùm videret Athenienses hoc agere, ut Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula in urbem inducerent: nolite, inquit, ô cives, istam crudelitatem priùs admittere in civitatem vestram,

ſtram, quàm Miſericordiæ aram ſitis demoliti. *Eraſm. lib. 8. apoph.*

Anacharſis ajebat, ſe admirari, qui conveniret, ut Græci, qui legibus ſuis violentiam & injuriam puniunt, athletas ob hoc ipſum honorent, quòd ſe mutuò percuterent. Salsè damnans crudelem populi voluptatem, & in moribus inconſtantiam: Quod enim injuſtum eſt, ſemper injuſtum eſt. *Eraſm. l. 7. apoph.*

¶ SIMILITUDO.

UT admonuit Socrates, cavendum ab iis eduliis, quæ illicerent ad edendum etiam non eſurientes; & à potu, qui ad bibendum invitaret, etiam non ſitientes: Sic fugienda ſunt ſpectacula, ſermonesque, qui pelliciunt ſui deſiderio eos, ad quos nihil attinent. *Plut.*

SPLENDOR.

¶ SIMILITUDO.

UT citharœdus, cùm prodierit optimè veſtitus, pallâ inauratâ inductus, cum chlamyde variis purpureâ coloribus intextâ, & cum corona aurea magnis fulgentibus gemmis illuminata, citharam tenens exornatiſſimam auro & ebore diſtinctam: ipſe præthereà formâ, & ſpecie ſit ſtaturaque appoſita ad dignitatem: ſi, cùm magnam populo commoverit his rebus expectationem, repentè ſilentio facto, vocem emittat acerbiſſimam cum turpiſſimo corporis motu: quo melius ornatus, & magis fuerit expectatus, eò magis deriſus, & contemptus ejicitur: Ita ſi quis in excelſo loco, & in magnis, ac locupletibus copiis collocatus fortunæ muneribus, & naturæ commodis omnibus abundabit: ſi virtutis, & artium, quæ virtutis magiſtræ ſunt, egebit: què magis cæteris rebus erit copioſus, & illuſtris, & expectatus: eò vehementius deriſus, & contemptus ex omni conventu bonorum ejicietur. *Cic. l. 4. ad Herenn.*

Vide Dignitas, Honor.

SPONSA.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SPonſam ambiendi & tradendi ritus exempla: Servus Abrahæ Iſaaco. *Gen.* 24. ℣. 19. Hemor Sichem filio ſuo, 34. ℣. 8 Tobias Saram, *Tob.* 6. ℣ 11. 12. 13 Raguel filiam ſuam. *Tob.* 7. ℣. 13. 14. 15. David Abigail, 1. *Sam.* 25. ℣. 39. 40. Sponſis diſcedentibus benè precandi formula: Parentes & cognati Rebeccæ benè precantur ipſi, *Gen.* 24. ℣. 60. totus populus, & Seniores ipſi Ruth, *Ruth* 4. ℣ 11. Servitutis propter ſponſas exemplum: Iacob pro Lia & Rachel, *Geneſ.* 29. ℣. 17. *&c.* Fortitudinis & inſignis facinoris propter ſponſas præſtiti, exempla: Othoniel, *Iud.* 1. ℣ 13. David, 1. *Sam.* 18. ℣. 27.

Vide Conjugium, Nuptiæ, Matrimonium.

STUDIUM.

§ Sententiæ Patrum.

QVid est invenire, nisi in id venire, quod quæritur? Quæ autem ultrò occurrunt menti, non dicuntur inventa, quamvis dicantur cognita: quia non tendebat anima ad illa quærenda. *August. l. 4. de Trinitate.*

Legimus aliqua, ne negligantur: legimus, ne ignoremus: legimus, non ut teneamus, sed ut repudiemus. *Ambros. super Luc. lib. 1.*

Sit ipsa lectio temperata, cui finem consilium, non lassitudo imponat. Nam, ut immoderata jejunia, & ardor abstinentiæ, & inordinatæ vigiliæ, intemperantiæ coarguuntur, & nimietate sua percunt, ut hæc ipsa posteà quidem nec mediocriter fieri possint: Ita studium intemperans lectionis in reprehensionem cadit, & quod laudabile est in genere suo, fit nimietate sui culpabile. *Hier. ad Demetr. Virg.*

Idcircò & desidiosus ingenium sæpè accipit, ut de negligentia justius puniatur: quia, quod sine labore assequi potuit, scire contempsit; & ideò nonnunquam studiosus tarditate intelligentiæ premitur, ut eò majora præmia retributionis inveniat, quo magis in studio inventionis elaborat. *Greg. in mor.*

Omninò iniquum est, nobiliora ingenia studiis dehonestari minoribus; & eos, quos ardua & graviora expectant officia, voluptatis & vanitatis occupationibus agitari. *Petr. Chrysost. de curial. nugis lib. 1.*

Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit. Quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ didicimus, meditationibus conservamus. *Isidor. l. 3. de summo bono.*

Punge, & dabit lachrimas: stringe mentem, & dabit intellectum. Nihil enim tàm incredibile, quod non discendo fiat probabile. *Orig. super Exod.*

Tria sunt studentibus necessaria: Natura, Exercitium, Disciplina. In natura consideratur, ut facilè audita percipiat, & percepta firmiter retineat. In exercitio, ut labore & sedulitate naturalem sensum excolat. In disciplina, ut laudabiliter vivens, mores cum scientia componat. *Hugo lib. 3 didasc.*

Studium est assidua ac sagax retractatio cogitationis, aliquid involutum explicare nitens, vel scrutans penetrare occultum. *Ibid.*

Meditatio est frequens cogitatio, modum & causam & rationem uniuscujusque rei investigans. *Ib.*

Studium est animæ assidua & vehemens applicatio ad aliquid agendum, cum summa voluntate occupati. *Ib.*

§ Sen-

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Tibull. Eleg. 8. lib. 1.

At tu dum primi floret tibi temporis ætas,
Vtere: non tardo labitur illa pede.

Claud. de 4. Honorii Conf. v. 396.

Interea Musis, animus dum mollior, insta,
Et, quæ mox imitére, legas: nec desinat unquam
Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.

Horat. lib. 1. Epist. 2. ad Lollium.

—— —— Si non
Intendes animum studiis, & rebus honestis;
Inuidia, vel amore vigil torquebere.

Ovid. lib. 5. de Tristib. 1.

Quot frutices sylvæ, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet:
Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
Nulla, nisi in studio Pieridumque mora.

Ovid. lib. 1. de Ponto. 6.

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum,
Tempus & assueta ponere in arte juvat &c.

Horat. 1. Epist. 18.

Inter cuncta leges, & percunctabere doctos,
Qua ratione queas traducere leniter ævum:
Ne te semper inops agitet vexetque Cupido,
Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes,
Virtutem doctrina paret, naturane donet:
Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
An secretum iter, & fallentis semita vitæ?

Propert. 3. 1.

Non datur ad Musas currere lata via.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

Studia te tua clarum & nobilem efficient. *Sen. 21. Epist.*

Studio me dabo: omnia alia negligenda sunt, ut huic assideamus, cui nullum tempus satis magnum est, etiam si à pueritia usque ad longissimos ætatis terminos vita perducatur: resistendum est occupationibus. *Sen. in Epist.*

Omne quidem tempus idoneum est studio salutari: multi verò inter illa non student. propter quæ studendum est. *Id.*

Studia etiam saluti corporis prosunt. In remedium enim cedunt honesta solatia, & quicquid animum erexerit, etiam corpori prodest. *Id. Epist.*

Otium sine literis, mors est, & vivi hominis sepultura. *Id. Epist. 82.*

Alit lectio ingenium & studio fatigatum, non sine studio tamen reficit. Nec scribere tantùm, nec tantum legere debemus. Altera res contristabit, & vires exhauriet: de stylo dico: altera solvet ac diluet. Invicem hoc illo commutandum est,& alterum altero temperandum: ut quicquid lectione collectum est, stylus redigat in corpus. *Idem Epist.* 84.

Solet plus prodesse, si pauca sapientiæ præcepta teneas, sed illa in promptu, ut in usu tibi sint; quam si multa quidem didiceris, & illa ad manus non habeas. *Sen. l.* 1. *de benef.*

Certis ingeniis immorari & nutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. *Id. Epist.* 2.

Labor scholasticus otium est, sed negotiosum, & quod animum reddit ad honesta sollicitum. *Id. in Epist.*

Studiis & divitiis pariter vacare non potes: nec animam illam dignatur habitare sapientia, quam videt infectam desideriis,& curis temporalibus involutam. *Idem epist.*

Si vis vacare animo,aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Multis enim ad philosophandum obstitere divitiæ: paupertas autem expedita & secura est. *Idem Ep.* 17.

Omnibus quidem prodest subinde animum relaxare: excitatur enim otio vigor; & omnis tristitia, quæ continuatione studii pertinacis adducitur,feriarũ hilaritate discutietur Studia enim leniter tacta delectant,contracta & propius admota fastidiosa sunt. *Sen.* 1. *Rhet.*

Studium unicum doloris levamentum est. *Plin. junior.* 18.

Vt in vita, sic in studiis pulcherrimum & humanissimum existimo severitatem comitatemque miscere: ne illa in tristitiam, hæc in petulantiam procedat. *Idem ibid.*

§ SIMILITUDINES

UT feris aliis aliunde victus: Sic hominibus aliis aliunde vivendi ratio: alius philosophatur, alius militat. *Plut.*

Vt Androgyni sic utrosque imitantur, ut neutrum fiunt: nec mares, nec fœminæ: Ita quidam dùm & Theologi volunt esse & Rhetores, à neutris agnoscuntur. *Eras.*

Vt à Seribus mollissima vellera,& ab iisdem durissimum ferrum mittitur: Sic à quibusdam diversa proficiscuntur. *Idem.*

Vino modico nervi & oculi juvantur; eodem copiosiore læduntur: Sic literis modice gustatis adjuvatur vita, eadem læditur, si quis immodicè incumbat. *Erasm.*

Vitis, nisi subinde amputetur, ipsa sua fœcunditate gracilescit, & perit: Ita cohibendum est immoderatum studium felicibus ingeniis, ne parùm moderato labore consumantur. *Idem.*

Notatus Protogenes,alioqui summus in pictura artifex,quòd nesciret manum tollere de tabula: Ita quidam scriptores immodicâ diligentiâ peccant, quibus nihil unquam satis emendatum videtur. *Idem.*

Lusci-

Lusciniis tantum est canendi studium, ut certantes emoriantur, spiritu citiùs deficiente, quàm cantu: Ita nonnulli literarum immodico amore valetudinem extinguunt, & dùm à nullis vinci volunt eruditione, pereunt in ipso conatu. *Plin. l 10. c 29.*

Vt quod majore negotio chalybi aut marmori insculpseris, durat diutiùs: Ita quod majore studio discimus, nunquam obliviscimur. *Erasm.*

Vt qui leviter amant, gaudent quidem amico præsente, absentis facilè obliviscuntur: at qui penitùs amant, non sinunt abesse, quod amant: Sic quidam facilè avocantur à studio philosophiæ, negotiis: at qui verè amant, omnium præ illa obliviscuntur, nihilque illis sine illa dulce esse potest. *Plut.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

POmponius libro Pandectarum XL. de fidei commiss. libert. apud Iulianum inquit: Ego discendi cupiditate, quam solam vivendi rationem optimam, in octavum & septuagesimum annum ætatis duxi, memor sum hujus sententiæ, quam dixisse fertur *Solon:* Etsi alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere quædam vellem. *Eras. in Adagiis.*

Michael Imp. Constantinopolitanus studio aurigandi neglexit imperium. Cùm enim quodam tempore in curru consedisset, jamque equi essent carceribus emittendi; nuntius allatus fuit ab Amere Saraceno præfecto, Melitenæ imminere magnum malum. Tùm Imperator torvo vultu: Quonam modo, inquit, ausus es, sceleste, mihi tàm necessario certamine occupato, molestus esse? cum in hoc unum incumberem, ut eum qui medium tenet, in lævam partem avertam, de quo mihi totum hoc certamen est. *Cedren.*

Vide Ars, Diligentia, Lectio, Philosophia, Scientia.

STULTITIA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

REscindenda insipienti potestas est, non adjicienda libertas: insipientis in libertate ruina vehementior est. *Ambros.*

Stulti tantò intensius de alieno judicant, quantò sua profundiùs ignorant. *Greg. in mor.*

Tantò quisque intus ampliùs stultior fit, quantò conatur exterius sapiens videri. *Ibidem.*

Stultus est, qui per ignominiam non commovetur ad dolorem, & qui non movetur ad injuriam. *Isid.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. lib. 1. Epist. ad Mœcenatem 1.

Virtus est, vitium fugere: & sapientia prima
Stultitiâ caruisse.

Ausonius in Biantis sent.

Quid stulti proprium? Non posse, & velle nocere.

Plautus in Amphitruone. 2. 2.

Non tu scis, Bacchæ Bacchanti si velis adversarier,
Ex insana insaniorem facies, feriet sæpius,
Si obsequare, una resolvas plaga.
——— Irritabis crabrones.

Horat. 4. Carm. 12.

Misce stultitiam consiliis brevem.
——— Dulce est desipere in loco.

Idem 1. Epist. 14.

Stultus uterque locum immeritum causatur inique.

Idem. 1. Epist. 16.

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Plautus Pseud. 2, 3.

Benè ubi quod consiliũ discimus accidisse, hominẽ catum
Eum esse declaramus; stultũ autem illum, cui vertit male.

Horat. 1. serm. 2.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

Stultitia majus est malum, quàm omnia mala & fortunæ & corporis. *Cic. 3. de natura deorum.*

Omnium malorum stultitia est mater. *de per. cons.*

Insipientia nullum majus malum est. 3. *Tusc.*

Miserius stultitia quid dicere possumus? 1. *de Nat. deor.*

Quid abjectius stultitia dici potest? 1. *de Leg.*

Omnes stulti insaniunt. 4. *Tuscul. & Paradox.* 4.

Est proprium stultitiæ, aliorum vitia cernere; oblivisci suorum. 3. *Tuscul.*

Stultorum plena sunt omnia. *Cic. Papirio Pæto Famil.* 9.

Sapientissimus quisque æquissimo animo moritur: stultissimus iniquissimo. *Paradox.*

Stulti malorum conscientia torquentur: sapientes bona præterita renovata grata recordatione delectant. 1. *de Finib.*

Nullus stultus beatus, & sapiens non beatus 1. *de Finib.*

Multa sunt incommoda in vita, quæ sapientes commodorum compensatione leniunt: stulti nec vitare venientia possunt, nec ferre præsentia. 1. *de Nat. deor.*

§ APOPHTHEGMATA.

Bion interrogatus, quid esset stultitia? respondit: Proficiendi impedimentum. *Stob. serm. 4. de Imprudentia.*

Stilpo interrogatus, quid statua durius esset? respondit: Homo stolidus. *Stob. serm. 4. de Imprudent.*

§ SIMI-

¶ SIMILITUDINES.

UT Apud Homerum ad inferos evocatus [illegible] ad interroga- [illegible] quibus parentibus genitus esset. Sic [illegible] mortuorum virorum concilio convocato, de [illegible] consulunt, *Plin. lib.* [illegible]

Ut C[illegible] excaecatus, manus quoque versum porrigebat [illegible] certo [illegible]. Ita magnus rex, cui deest prudentia, quam[illegible] ingens rerum [illegible], sed nullo judicio. *Erasm.*

Sol, Luna, Stella, Mare, Terra, Arbores, Herbae, B[illegible], & in his Apes, Formicae, Conchae, denique Lucernae tempestatem prae- sentiunt: Solus homo sua mala non praesentit, neque [illegible]. *Plin. lib.* 18. *c. ult.*

Ut conchylia crescente luna augescunt, decrescente marcescunt: Ita stultus a fortuna pendens, nunc magnus est, nunc [illegible], nunc clarus, nunc supplex, utcunque Rhamnusia mutaverit. [illegible] *lib.* 11. *c.* 102.

Struthiocamelus, avium maxima, sed stolidissima: nam ubi collum occultaverit frutice, latere sese existimat: Ita quidam in- genti mole corporis ornati, minimum habent ingenii. *Plin. lib.* 10. *cap.* 1.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

STultorum & stultitiae, seu stultè factorum exempla: Aaron & Maria, *Num.* 12. *v.* 1. Israelitae, *Deut.* 32. *v.* 6. Saul, 1 *Sam.* 13. *v.* 13. & 26. *v.* 21. David, 2 [illegible] *Sam.* 24. 10. Nabal, 1. *Sam.* 25. *v.* 25. Asa, 2. *Paral.* 16. 9. Uxor Iob, *Iob.* 2. 10. Princeps Zoan, *Esa.* 19. 11. Iudaei, *Ierem.* 4. *v.* 22. & 5. *v.* 21. Pharisaei, *Matth.* 23. *v.* 16. 17. Dives quidam, 12. 20. duo Discipuli, 24. & 25. Gentes, *Rom.* 1. 21. *Galat.* 3. 1.

¶ EXEMPLA PROFANA.

THraces, quorum tanta perhibetur vecordia, ut ultrà quatuor numerare nequeant, cùm viderent ducem suum plurimas scalas fabricare, quibus minabatur se ad Iunonem ascensurum, illosque accusaturum; metu perculsi, ea, quae imperaverat, fecerunt. *Theat. Zwing.*

Trojani pariter & *Graeci*, ob unius Menelai & Paridis stultos amo- res, pro Helena adultera decennali bello contendentes, manifestae stultitiae ab Horatio 1. Epistol. 2. damnantur, ubi de Iliade Ho- meri scribit:

Fabula, qua Paridis narratur propter amorem
Graecia Barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum & populorum continet aestus.

Arcades olim malè audierunt obstuporem ingenii, de quorum immanitate multa Athenaeus lib. 14. qui primi musicam omnem in civitatem recipere noluerunt, nec ullas liberales disciplinas, qua

rum cultu mansuescunt hominum ingenia. *Eras. in Proverb. Arcadicum germen.*

Lesbij & *Cumani* in Æolide suprà Lesbum notati sunt stoliditatis, ut indicat *Stephanus.*

Athenienses populi stultitiam ipsorummet poetæ & oratores perstrinxêre: Sic *Aristophanes in Nubibus:*

Φασὶ γὰρ δυσβουλίαν τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι,

id est:

Læva consilia ferunt huic adesse civitati.

Abderita in stuporis insaniæque fabulam abiêre, quod perspicuum est ex epigrammate *Martialis lib.10. Ep.25.*

Abderitana pectora plebis habes.

Sannas, fatuus à Cratino comœdo introducitur: unde & Latini subsannationem, & Græci stultos Sannos vocant. *Eustath. Odyssea.* ν.

Achaus, Callicon cognomine, fictile vas pulvinaris loco capiti supponebat. Verùm quia duritie illius offendebatur, paleis implevit, ut mollius haberet cubile: cognomen Calliconis obtinuit, ὡς καλῶς εἰς τὸ κοῖτ. hoc est, κοῖτ. per antiphrasin. *Eustath. Odyss.* ε.

Xerxes Persarum rex Hellesponto stigmata & verbera inflixit, atque ad montem Athon misit epistolas: Noli divine Atho, qui nubes attingis vertice, operibus meis præbere lapides vastos, & parum tractabiles: alioquin ipsum te excindam, & in altum projiciam. *Plut. de non irascendo.*

STUPOR.

¶ EXEMPLA SACRA.

STuporis exempla: Isaac, *Gen.*27.33. Regina Saba, 2. *Paral.*9. ℣.3.4. Israelitæ, *Esai.*28.10 & 29.11. *Ierem.*5.3. Ozias, & Presbyteri, *Iudith.* 10.7. Exploratores Assyriorum, ℣. 14. Daniel, *Dan.* 8. 27. Turba, *Matth.*12.23. *Luc.*9.43. *Ioan.*12.37. Capernaitæ, *Marc.*1. ℣.22. Pilatus & Iudæi, *Matth.*27.23. Discipuli, *Marc.*6.℣.49.52. *Luc.*18.34. Petrus, 5.9. *Act.*12.6. Pharisæi & Legis Doctores, *Luc.* 5. 26. & 2. 47. Paulus, *Act.*9.6. Comites Pauli, ℣.7. Impii, *Ephes.*4.18.

Vide Affectus, Stultitia.

STYLUS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Horat. 1. serm. 10.

Sæpe stylum vertas, iterum, quæ digna legi sint,
Scripturus: neque, te ut miretur turba, labores:
Contentus paucis lectoribus.

¶ SIMI-

¶ SIMILITUDO.

QVemadmodum in superioris Libyæ populis, quoniam mulieres communes sunt, ut in Politicis testatur Aristoteles, filios juxta similitudinem formarum partiuntur: Ita confusis operum titulis, styli similitudinem, & orationis phrasin oportet spectare. *Erasm.*

Vide Lectio, Scriptio, Studium.

SUBDITUS.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

SVbditi Principem facilè imitantur, *Prov.* 29.2. *Eccl.* 10.2. Exempla: Populus Saulis, 1. *Sam.* 15.9. subditi Ieroboam, 1. *Reg.* 12. v. 28.30. & 14. 16. Majores natu Israel, 2. *Reg.* 10.5. Subditi Manassis, 21. v. 9.22. Subditorum ergà Regem amor & reverentia. Exempla: Davidis milites, 2. *Sam.* 21. v. 17. Subditorum ergà Magistratum officia. I. Agnoscere gubernatores suos, non casu, sed Dei consilio præfectos esse. Exempla: David agnoscit Saulem pro uncto Domini, 1. *Sam.* 24. v. 5.6.7. & 26. 9. Abisai similiter Davidem, 2. *Sam.* 19. 21. Mephiboseth, v. 26.27. Adonias, 1 *Reg.* 2. v. 15. Populus Israel, 3. v. 28. Daniel, *Dan.* 2.37. II. Favore & amore eos prosequi. Exempla: Iacob, *Gen.* 27. v. 7.10. Mulier Thecuitis, 2. *Sam.* 14. v. 4.5. &c. v. 22. Ethai, 15. 21. Chusai, v. 31.32 33. Berzellai, 19. v. 31.32. Esaias, 2 *Reg.* 19.6. & 20.7. Mardochæus, *Esth.* 2. v. 21.22. Daniel, *Dan.* 6. 21. III. Præstare legibus & mandatis eorum pietati & honestati consentaneis debitam obedientiam. Exempla: Rubenitæ & Gaditæ *Ios.* 2. v. 16. 17. & 22. v. 1.2. 24. Ithai, 16. v. 17.18. servi Davidis, 2. *Sam.* 15. v. 13.14. Banaias, 1. *Reg.* 2. v. 25. Nuntius Asa, 15. v. 21. Milites Iehu, 2. *Reg.* 10. v. 25. IV. Conferre sumptus ad gubernationem necessarios, tributum, vectigal, census, decimas, & similia, pro diversa politiarum ratione, 1. *Sam* 8. v. 11. &c. *Matth.* 22. v. 21. *Rom.* 13. v. 7. V. Æquo animo accipere eorum sententiam, & justas pœnas, propter violatas leges. Exempla: Semei, 2. *Sam.* 19. 19. Mephiboseth, v. 27.28. VI. Timere eos, & leviora quædam errata iis condonare, ac tolerare eorum injurias, & sibi temperare ab eorum cæde. Exempla: Israel, *Ios.* 4. v. 14. Populus Saulis, 1. *Sam.* 12. v. 7. David, 24. v. 9.10 11. & 26. 6. Gentes, 1. *Par.* 14. 17. VII. Petere à Magistratu auxilium & defensionem. Exempla: Mulier Thecuitis, 2. *Sam.* 14. 4. Mulier quædam, 2. *Reg.* 6. v. 26. Sunamitis, 8. 3. VIII. Externis gestibus nam erga Magistratum declarare reverentiam. Exempla: Iacob, *Gen.* 28. 4 & 47. 7. Fratres Ioseph, 50. 18. Nathan & Bethseba submisso ad terram vultu adorant Davidem, 1 *Reg.* 2. v. 23. 31. IX. Imitari pietatem & cæteras virtutes bonorum gubernatorum. Exempla: Israelitæ, *Ios.* 24. 31. Subditi Iosiæ, 2. *Par.* 32. 33. *Eccl.* 10. 2. X. Orare

pro

pro Magistratu & felicissima quæque ei precari. Exempla: Subditi Saulis, 1.*Sam*.10.24. Banaias, 1.*Reg*.1.47. Subditi Salomonis, 39. Subditi Ioas, 2.*Reg* 11.℣.11.12. Chaldæi, *Ierem*. 29.7. Satrapæ Regis *Dan*. 4.℣.9. Regina Balsasar, 5.℣.10. Satrapæ Darii, 6.℣.6. Daniel.℣.21. *Baruch*. 1 ℣.11. 1.*Tim*.2.℣.1.2.

Vide Magistratus, Princeps, Rex, Servitus.

SUCCESSUS.

§ Similitudo.

UT si quis varia spargat, necesse est, ut aliqua proveniant: Sic omnia tentanti quædam succedunt. *Seneca.*

Vide Conatus, Actio, Facilitas, Difficultas, Studium, Exercitatio.

SUPERBIA.

§ Sententiæ Patrum.

MAgna est miseria, superbus homo: sed major misericordia, humilis Deus. *Aug. de catechizandis rudibus.*

Cætera vitia in male factis valent: sola superbia etiam in rectè factis est cavenda. *Idem de nat. grat.*

Audeo dicere, superbis utile esse cadere in aliquod apertum & manifestum peccatum, unde sibi displiceant, qui jam sibi placendo ceciderant. *Idem de civ. Dei lib.* 14.

Vitia quippè cætera in peccatis, superbia vero in rectè factis timenda est: ne illa, quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. *Idem in epist. ad Dioscorum.*

Si vix toleratur dives superbus: pauperem superbum quis ferat? *Idem. serm.* 29.

Vermis divitiarum est superbia. Difficile est, ut non sit superbus, qui dives est: tolle superbiam, & divitiæ non nocebunt. *Idem serm.* 31.

Humilitas homines sanctis angelis similes facit: & superbia ex angelis dæmones facit: & ut evidenter ostendam, ipsa est omnium peccatorum initium, & finis, & causa: quia non solùm peccatum est ipsa superbia, sed etiam nullum peccatum potuit, aut potest, aut poterit esse malus superbia. *Idem. in epist.*

Superbia & cupiditas in tantum est unum malum, ut nec superbia sine cupiditate, nec sine superbia possit cupiditas inveniri. *Bernh. serm.* 37. *ad sororem.*

Quæ major superbia, quàm ut unus homo toti congregationi judicium suum præferat, tanquam ipse solus habeat spiritum Dei? *Bernh. serm.*2. *in resurr.*

Magna

Magna superbia, & delictum maximum est, uti datis, tanquam natis; & in acceptis beneficiis gloriam usurpare beneficii. *Idem de diligendo Deo.*

Septempliciter occupavit nos lepra superbiæ. In proprietate possessionum, in gloria vestium, in voluptate corporum: in ore quoque tripliciter, similiter in corde: In ore, quùm in adversis murmuramus, & in prosperis arroganter commendamus: In corde, propria voluntas, & proprium consilium. *Bernhardus in serm. 3. in resurr. Dom.*

Superbus dictus est, quia supra vult videri, quàm est: Qui enim vult supergredi, superbus est. *Isid. lib. etymolog.*

Arrogantia, est animi motus, quo quis movetur ad jactandum, se habere, quod non habet. *Idem lib. etymolog.*

Iactantia est, fastu mentis id agente, majora quàm sunt de se promittere. *Hugo.*

Superbia est elatio vitiosa, quæ inferiorem despiciens, superioribus & paribus satagit dominari. *Idem.*

Superbia in cœlo nata est, sed velut immemor qua via inde cedit, huc postea redire non potuit. *Hug. lib. 1. de anima.*

Quatuor enim sunt, quæ trahunt elationis Currum: Amor dominandi, amor propriæ laudis, contemptus, & inobedientia. Rotæ verò sunt jactantia mentis & arrogantia, verbositas & levitas: Auriga in hoc curru spiritus superbiæ: Amatores mundi sunt, qui feruntur in hoc curru: infrænes sunt equi, volubiles rotæ, auriga perversus, & qui portatur, infirmus. *Hug. de claust. anim. lib. 1.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. de 4 Honor. Conf. v. 305.

Inquinat egregios adjuncta superbia mores.

Claud. lib. 2. de Stil. laud. v. 160.

—— —— Quin ipsa superbia longè
Discessit, vitium rebus solenne secundis,
Virtutumque ingrata comes.

Ovid. lib. 6. Metamorph. v. 193.

Sum felix: Quis enim neget hoc? felixque manebo:
Hoc quoque quis dubitet? Tutam me copia fecit.
Major sum, quam cui possit fortuna nocere.

Seneca in Hercule furente. v. 383.

Dominare tumidus, spiritus altos gere:
Sequitur superbos ultor à tergo Deus.

Ex Græcis Comicis.

Ὅτ' ἐυτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει.
Minus insolesce, quo magis res prospera.

Ἀλα-

¶ Si...

IT si quis varia spargat, ne...
omnia tentanti quædam...

Vide Conatus, Actio, Fatilli...
ttio.

SUPE...

¶ Sententi...

MAgna est miseria, superbus ho...
milis Deus. *Aug. de catechiz...*

Cætera vitia in male factis vale...
ctis est cavenda. *Idem de nat. gra...*

Audeo dicere, superbis utile esse...
anifestum peccatum, unde sibi disp...
ciderant. *Idem de civ. Dei lib. 14.*

Vitia quippe cætera in peccatis, sup...
enda est: ne illa, quæ laudabiliter fa...
te amittantur. *Idem in epist. ad Di...*

Si vix toleratur dives superbus: pau...
lem. serm. 29.

Vermis divitiarum est superbia. ...
is, qui dives est: tolle superbiam, & ...
rm. 31.

Humilitas homines sanctis angelis si...
gelis dæmones facit: & ut evidenter o...
eccatorum initium, & finis, & causa ...
t ipsa superbia, sed etiam nullum peccat...
oterit esse majus superbia. *Idem. in epist...*

Superbia & cupiditas in tantum est unum...

Si quid in utres velis infundere boni, ventum atque aerem removeas oportet: Sic fastum ac tumorem eximas oportet ab animo ejus, quem velis docere. *Plut.*

Vt membrum turgidum ac tumidum vitiosè se habet: Ita inflatus animus & tumens in vitio est. *Cicer.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

SVperbiæ punitæ exempla: In Adamo & Eva, *Gen.* 3. ℣. 16. *&c.* *Ecclef.* 10. ℣. 14. Ædificatoribus turris Babylonicæ, *Gen* 11. ℣. 5 *&c.* Agar, 15. ℣. 5. 6. Sodoma, 19. ℣. 24 *Ezech.* 16. 49. Maria, *Num.* 12. ℣. 8 9. Core, Dathan & Abiron, 16. ℣. 31. 32 Israelitis, *Deut.* 1. ℣. 43. 44. Gaal filio Obed, *Iudic.* 9. ℣. 37. 38. Goliath, 1 *Sam.* 17. ℣ 50. Nabal, 25. ℣. 37. Saule, 31. ℣. 4. Seba filio Bochri, 2. *Sam.* 10. ℣. 21. populo Davidis, ob superbam populi numerationem, 24. ℣. 15. Adonia, 1. *Reg.* 1. ℣. 5. Benadad, 20. ℣. 19. 20. Rabsace & Sennaherib, 2. *Reg.* 19. ℣. 28. 35. Amasia, qui insigniter humiliatur, 2. *Paral.* 25. ℣. 23. Ozia contra vocationem superbè Sacerdotis officium sibi usurpante, 26. ℣ 15. Ezechia, 32. ℣. 24. 25. Holoferne, *Iudith.* 13. ℣. 10. Aman, *Esth.* 7. ℣. 10 Damasco, *Esa.* 8. ℣. 4. *&* 17. ℣ 1. Assur, 10 ℣. 12. 23. Rege Babylonis, 14. ℣. 13. 14. Babylone, ℣ 11. 12. *Ierem.* 50 ℣. 31 *&* 51. ℣. 1. 2. 52. 55. Moab, 16. ℣ 6. 7. Tyro, 23. ℣. 8. *Ezech.* 28. ℣. 2. 3. 4. Ephraim, *Esa.* 28 1. Israel, *Ezech.* 24. ℣. 21. Pharaone Rege Ægypti, 29. ℣. 3. 4. *&* 31. ℣. 10. 11. 12. Nabuchodonosor, *Dan.* 4. ℣. 19 20 21. Balsasar Chaldæorum Rege, 5 ℣ 22. *&c.* Israelitis, *Ose.* 5. ℣. 5. *&* 7. ℣. 10. Caphernaitis, *Matth.* 11 ℣. 23. *Luc.* 10. ℣. 15. Pharisæo, 18. ℣. 14. Superbiæ exempla: Adam & Eva: Duabus enim potissimum rebus moti delinquunt: prima, quòd se deos fore crederent: secunda, quæ impulit eos & pellexit, fuit gula, & formosa pomorum species, 3. ℣. 5 6. *Ecclef.* 10. ℣. 14. Ædificatores turris Babylonicæ, *Genes.* 11. ℣. 4. Agar, 16. ℣. 4. Fratres Ioseph, 37. ℣. 8. Aaron & Maria, *Num.* 12. ℣. 1. 2. Core, Dathan & Abiron, *Num* 16 ℣ 1. Gaal, filius Obed, *Iudic.* 9. ℣. 28. Abimelech, ℣ 30. 45. Saul, 1 *Sam.* 13. ℣. 2. *&* 15. ℣. 19. 20 30 Goliath, 17 ℣. 42. Nabal, 25. ℣. 10. 11. Absalom, 2. *Sam.* 15. ℣. 4. Seba filius Bochri, 20. ℣. 1. David, 24 ℣. 1. Adonias, 1. *Reg* 1. ℣. 5. Roboam, 12 ℣. 14. Ieroboam, 13. ℣. 4. Benadad, 20. ℣. 18. Rabsaces, 2. *Reg.* 18. 24. Amasias, 2. *Paral.* 25. ℣. 19. Ozias, 26. 16. Ezechias, 32. ℣. 25. Pharao & servi ejus, *Nehem.* 9. ℣. 16. Patres & Israelitæ, ℣. 29. Nabuchodonosor, *Iudith.* 1. ℣. 7. *&* 21. ℣ 1. *&c.* *Dan* 4. ℣. 27. *&* 5. ℣. 2. Aman, *Esth.* 3. ℣. 6. *&* 5. ℣ 13. *&* 15. 13. Filiæ Sion, *Esa.* 3. ℣. 16. Rex Babylonis, 14 ℣ 13. 14. Moabitæ, 16. ℣. 5. Rex Assyriorum, 47. ℣. 7. Azarias & Iohanan, *Ier.* 43 ℣. 2. Tyrus, *Esa.* 23. ℣. 8. 9. *Ezech.* 27. ℣. 3. *&* 28. ℣. 2. Balsasar, *Dan.* 5 ℣. 20 22 *&* 8. ℣. 25. Antichristus, 11. ℣. 36. 2. *Thessal.* 2. ℣. 4. Israelitæ, *Ose.* 7. ℣. 10. *&* 13. ℣. 6. Amos. 6. ℣. 8. Idumæi, *Abd.* ℣. 3. Antiochus, 1 *Macchab.* 1. ℣. 21. 2 *Macch.* 9 ℣ 4. *&* 5. ℣ 21. Iosephus, 1. *Macch.* 5. ℣. 55 56. 57. Nicanor, 2. *Macchab* 8. ℣ 9. 16. Pharisæus, *Luc.* 18. ℣. 11 Pharisæi, *Ioan.* 5. ℣. 44. Iudæi, 9. ℣. 34. Simon magus, *Actor.* 8. ℣ 9 Herodes, 12 ℣. 21, Agrippa &

Ἀλαζονείας οὐδεὶς ἐκφεύγει δίκην.
Pœnam arrogantiæ effugit nemo suæ.

§ APOPHTHEGMATA.

DEmocrates jam senex, ascendens in arcem Athenis perquam anhelosus, idem se facere dixit, quod universa civitas Atheniensium soleret, nempè se magnum quidem spirare, parùm autem valere. *Stob. serm. 22.*

Aristoteles cum animadvertisset sumptuosâ chlamyde adolescentulum se jactantem: Non desines, inquit, adolescentule, ovis pelle gloriari? *Anton. in Meliss. part. 2. serm. 74.*

Idem Adolescentulum superciliis sublatis superbientem conspicatus; sed nullâ scientiâ præditum: Adolescentule, inquit, utinam talis essem, qualis ipse tibi videris: qualis autem revera es, tales fiant hostes mei. *Anton. Meliss. part. 2. serm. 74.*

Iulia Augusti Filia, cùm ultrà modum superbiret omni corporis cultu, admonita à quodam, ut se ad paternæ frugalitatis exemplum componeret, respondit: Pater obliviscitur se Cæsarem esse: Ego verò memini me Cæsaris esse filiam. *Ibid.*

Evagrius sciscitatus, quid esset superbus animus? respondit: Virtutis ventilator: cisterna aquis destituta: diversorium latronum. *Anton. serm. de superbia.*

Phocionis uxor interrogata, quamobrem sola ex aliis in conventu non gestaret ornatum aureum? dixit: Quoniam pro ornamento mariti virtus mihi sufficit. *Stob. serm. 72.*

AEsopus à Chilone rogatus, quid faceret Iupiter? Excelsa, inquit, deprimit; extollit humilia. *Brus. l. 6. c. 5. ex Stob.*

Idem comatulum juvenem nimium affectato ornatu conspicuum intuitus: Si te, inquit, tàm exquisite comas virorum gratia, planè ludis operam: sin mulierum, iniquus es aut improbus. *Stob.*

Plato quùm aliquando conscendisset equum, mox descendit, dicens: Se vereri μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id est, ne equestri fastu corriperetur. *Laert. lib. 3.*

Socrates interrogatus, quinam essent mechanici? respondit: Qui sui similes spernunt. *Stob. serm. 22.*

Antisthenes quùm Platonis superbiam notare cuperet, fortè in pompa equum hinnientem frementemque aspiciens, ad Platonem versus, ait: Tu profectò meo judicio, præclarus fuisses equus. Est enim equus animal superbissimum. *Brus. lib. 6. c. 5.*

§ SIMILITUDINES.

UT Deus irascitur, qui fulmen ac tonitru imitantur, eosque in tartara præcipitat, ut Salmoneum: Sic superbis & elatis indignatur, qui multitudinem æmulantur, & non exprimunt bonitatem. *Plut.*

Si quid in utres velis infundere boni; ventum atque aerem removeas oportet: Sic fastum ac tumorem eximas oportet ab animo ejus, quem velis docere. *Plut.*

Vt membrum turgidum ac tumidum vitiosè se habet: Ita inflatus animus & tumens in vitio est. *Cicer.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

SVperbiæ punitæ exempla: In Adamo & Eva, *Gen.* 3. v. 16. *&c.* *Eccles.* 10. v. 14. Ædificatoribus turris Babylonicæ, *Gen* 11. v. 5 *&c.* Agar, 15 v. 5. 6. Sodoma, 19. v. 24 *Ezech.* 16. 49. Maria, *Num.* 12. v. 8 9. Core, Dathan & Abiron, 16. v. 31. 32 Israelitis, *Deut.* 1. v. 43. 44. Gaal filio Obed; *Iudic.* 9. v. 37. 38. Goliath; 1 *Sam.* 17. v 50. Nabal, 25. v. 37. Saule, 31. v. 4. Seba filio Bochri, 2. *Sam.* 10. v. 21. populo Davidis, ob superbam populi numerationem, 24. v. 15. Adonia, 1. *Reg.* 1. v. 5. Benadad, 20. v. 19. 20. Rabsace & Sennaherib, 2. *Reg.* 19. v. 28. 35. Amasia, qui insigniter humiliatur, 2. *Paral.* 25. v. 23. Ozia contra vocationem superbè Sacerdotis officium sibi usurpante, 26. v 15. Ezechia, 32. v. 24. 25. Holoferne. *Iudith.* 13. v. 10. Aman, *Esth.* 7. v. 10 Damasco, *Esa.* 8. v. 4. *&* 17. v. 1. Assur, 10. v. 12. 23. Rege Babylonis, 14. v. 13. 15. Babylone, v. 11. 12. *Ierem.* 50 v. 31. *&* 51. v. 1. 2. 52. 53. Moab, 16. v 6. 7. Tyro, 23. v. 8. *Ezech.* 28. v. 2 3. 4. Ephraim, *Esa.* 28 1. Israel, *Ezech.* 24. v. 21. Pharaone Rege Ægypti, 29. v. 3. 4. *&* 31. v. 10. 11. 12. Nabuchodonosor, *Dan.* 4. v. 19. 20. 21. Balsasar Chaldæorum Rege, 5 v 22. *&c.* Israelitis, *Ose.* 5. v. 5. *&* 7. v. 10. Caphernaitis, *Matth.* 11 v. 23. *Luc.* 10. v. 15. Pharisæo, 18. v. 14. Superbiæ exempla: Adam & Eva: Duabus enim potissimum rebus moti delinquunt: prima, quòd se deos fore crederent: secunda, quæ impulit eos & pellexit, fuit gula, & formosa pomorum species, 3. v. 5. 6. *Eccles.* 10. v. 14. Ædificatores turris Babylonicæ, *Gen. f.* 11. v. 4. Agar, 16. v. 4. Fratres Ioseph, 37. v. 8. Aaron & Maria, *Num.* 12. v. 1. 2. Core, Dathan & Abiron, *Num* 16. v 1. Gaal, filius Obed, *Iudic.* 9. v. 28. Abimelech, v 30. 45. Saul, 1 *Sam.* 13. v. 2. *&* 15. v. 19. 20 30 Goliath, 17 v. 42. Nabal, 25. v. 10. 11. Absalom, 2. *Sam.* 15. v. 4. Seba filius Bochri, 20. v. 1. David, 24 v. 1. Adonias, 1. *Reg* 1. v. 5. Roboam, 12 v. 14. Ieroboam, 13. v. 4. Benadad, 20. v. 18. Rabsaces, 2. *Reg.* 18. 24. Amasias, 2. *Paral.* 25. v. 19. Ozias, 26. 16. Ezechias, 32. v. 25. Pharao & servi ejus, *Nehem.* 9. v. 16. Patres & Israelitæ, v. 29. Nabuchodonosor, *Iudith.* 1. v. 7. *&* 21. v 1. *&c.* *Dan* 4. v. 27 *&* 5. v. 2. Aman, *Esth.* 3. v. 6. *&* 5. v 13. *&* 15. 13. Filiæ Sion, *Esa.* 3. v. 16. Rex Babylonis, 14 v. 13. 14. Moabitæ, 16. v 5. Rex Assyriorum, 47. v. 7. Azarias & Iohanan, *Ier.* 43 v. 2. Tyrus, *Esa.* 23. v. 8. 9. *Ezech.* 27. v. 3. *&* 28. v. 2. Balsasar, *Dan.* 5 v. 20. 22 *&* 8. v. 25. Antichristus, 11. v. 36. 2. *Thessal.* 2. v. 4. Israelitæ, *Ose.* 7. v. 10. *&* 13. v. 6. Amos, 6. v. 8. Idumæi, *Abd.* v. 3. Antiochus, 1. *Macchab.* 1. v. 23. 2. *Macch.* 9. v 4. *&* 5. v. 21. Iosephus, 1. *Macch.* 5. v. 55 56 57 Nicanor, 2. *Macchab* 8. v 9. 16. Pharisæus, *Luc.* 18 v. 11 Pharisæi, *Ioan.* 5. v. 44. Iudæi, 9. v. 34 Simon magus, *Actor* 8 v 9 Herodes, 12 v. 21, Agrippa &

Ttt Berni-

Bernice, 25. v. 23. Babylonica Meretrix, *Apoc.* 17. v. 1. & 18. v. 7. Superbiæ mala, *Prov.* 11. v. 2. & 22. v. 5.

¶ EXEMPLA PROFANA.

P*Ausanias* Lacedæmoniorum dux, ad Platæas victor contrà Mardonium, cùm de manubiis tripodem auream Delphis votum solvisset, suumque nomen insciberet; Lacedæmonii, pertæsi insolentiam, epigramma deleverunt, & civitatum nomina inscripserunt. *Herodot.*

Iulianus Imp. quinquennalia edens ambitioso diademate usus est, gemmarũ fulgore distincto, cum in initio principatus coronam vilem gestare consuevisset, se Constantii hostem apertè profiteri cœpit. *Sigon. lib. 6. Imp. occident.*

Maximinus Iunior in salutationibus superbissimus erat, & genua sibi osculari patiebatur, nonnunquam etiam pedes: quod nunquam passus est senior Maximinus, qui dicebat: Dii prohibeant ut quisquam ingenuorum pedibus meis osculum figat. Cùm pater plerisque honoratis assurgeret, ille residebat. Vsus est & aurea lorica, exemplo Ptolomæorum: usus est argentea: usus & clypeo gemmato inaurato, & hasta inaurata. Fecit & spatas argenteas: fecit etiam aureas: & omnino quicquid ejus pulchritudinem posset juvare. Fecit & galeas gemmatas: fecit & baculas. *Capitolin. in Maximino juniore.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

IN Divinis sanè literis pro arrogantia atque superbia *Cervix* accipitur: quare *Psal.* 130. *Impiorum concisas cervices* legas, pro edomita superbia. *Pier. Val. lib.* 32. *pag.* 303. *E.*

Vide Hieroglyph. in Loc. de Anima. Consule quoque Loc. de Arrogantia & Fastu.

SUPERSTITIO.

¶ APOPHTHEGMATA.

D*Emonax* accusatus, quod nunquam sacrificasset Minervæ. Nunquam, inquit, existimavi, illi meis victimis opus esse. *Erasm. lib* 8. *apoph.*

Idem cuidam dicenti: Eamus in AEsculapii templum, ô Demonax, pro filii salute deprecaturi Deum: Adeône, inquit, surdastrum existimas Deum, ut nos, nisi in templo, non sit auditurus? *Id. ib.*

Lycurgus. Cùm Thebani consulerent *Lycurgum* de sacrificio luctuque, quem illi Leucotheæ solent facere? Si, inquit, Deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne ut Deæ rem Divinam faciatis. *Plut in Lac.*

Leontychidas. Cùm portæ *Leontychidæ* proximæ clavem draco circumvolutus esset complexus; idque augures affirmarent esse portentum: Mihi, inquit, nequaquam videtur: sed si clavis fuisset circumplexa draconem, portentum esset. *Plut.*

Socrates dicebat, superstitionem superbiæ tanquam parenti esse morigeram. Et sanè omnis superstitiosus est superbus: nec sine superbia prodierunt tot superstitiones, falsæ sententiæ circa religionem, & detestandi cultus à superstitione invecti. *Stob. serm. 22.*

Diogenes. E ficu quadam fructus decerpenti Diogeni, quùm horti custos dixisset: Ex ista arbore antè paucos dies homo quidam se suspendit: At ego, inquit, illam purgabo. *Laert. lib. 6.*

Leontychidas. Philippus quidam erat profitens Orphei mysteria, & his alios initiare solitus: Is quùm esset extremæ paupertatis, tamen apud *Leontychidam* dicebat, eos, qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, ô demens, quàm ocyssime vitam abrumpis, ut desinas infelicitatem tuam ac inopiam deplorare. *Plut. in Lac.*

Annibal. Rex Prusias, cùm Annibali apud eum exulanti pugnare placeret, negabat se audere, quòd exta prohiberent: An tu, inquit Annibal, carunculæ vitulinæ mavis quàm Imperatori veteri credere? *Cic. lib. 2. de Div.*

Lucullus, quùm in Armenia cum decem millibus armatorum, & mille equitibus, adversus Tigranem tenderet, centum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu, pridie nonas Octobris, quo die prius Scipionis copiæ deletæ fuerant, quodam admonente, quòd Romani diem illum ut nefastum & inauspicatum metuerent: Ergò, inquit, hodie alacriter pugnemus, ut hunc quoque diem ex nefasto funestoque Romanis hilarem & auspicatum reddamus. *Plut. in Rom. apoph.*

M. Crasso conflicturo cum Parthis, exta è manibus deciderunt. Hoc tùm cæteris ut inauspicatum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus: Hujusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert: at arma tamen nunquam è manibus mihi ceciderunt. *Plut. in Crasso.*

M. Cato. Vetus illud Catonis admodum scitum est, qui mirari se ajebat, quod non rideret aruspex, aruspicem cùm vidisset. *Cic. lib. 2. de Divin.*

§ SIMILITUDINES.

SI fieri potest, lippitudinem auferimus ab oculis: sin id non licet, non tamen eruimus oculum: Ita si superstitio tolli prorsus non potest, non tamen protinus credendum, nullos esse Deos. *Plut.*

Licet servis, quibus spes non est libertatis, ad principis statuam confugere, venditionem postulare, mutare dominum, si durius habiti sunt, quàm ferre possint: Superstitiosis nec hoc licet. *Plut.*

uidam dùm ſtultè fugiunt latrones aut feras, in avia incidunt, n Barathra aut præcipitia: Sic quidam ſuperſtitionem ita fu- t,ut incidant in impietatem,cùm in medio ſit pietas. *Plut.*

t tremunt, qui urſorum aut draconum luſtra adeunt: Sic ſuper- ſi cùm tractant divina, exiſtimantes Deos ſemper paratos ad endum. *Plut.*

arbunculi ignis & nomen & ſpeciem habent: cùm ignem non iant: undè & apyruſtæ dicti: Ita quidam pietatis opinionem naginem obtinent,cùm a re ſint alieniſſimi. *Eraſ.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

truſci Romanæ ſuperſtitionis magiſtri fuerunt: ad quos ſex atriciorum fili ſingulis annis Religionis addiſcendæ ergò mit- ntur. *Val. Max. lib. 1. c. 1.*

ncti Fæminas ſuperſtitionis duces & auctores eſſe exiſtimant. nim ſunt, quæ viros ad Deorum cultus,ad dies feſtos, ad vene- nes, ad preces invitent ampliùs: rarumque eſt, ut vir quis- fine uxoribus ſolus degens, talis reperiatur. *Strab. lib. 7. ex andro.*

omæ publicè Febri fanum in palatio dicatum eſt: Orbonæ ad n Larium ara: & Malæ fortunæ Exquiliis. Quamobrem ma- elitum populus etiam quam hominum intelligi poteſt, cùm li quoque ex ſemetipſis totidem deos faciant, Iunones Ge- que adoptando ſibi. *Plin lib. 2. cap. 7.*

tionem eſſe omnium Gallorum admodum deditam religioni- ſcribit *Cæſar. lib. 6. de bello Gall.*

Polonorum & Sclavorum idololatria antè ſuſceptum Chri- ſmum *Cromerus lib. 3. differit.*

tuani olim ſuperſtitioſiſſimi fuere: Ignem, Fulmen, Lucos, res proceras, Viperas item & Serpentes colebant. *Cromerus*

i ſub polo habitant Arctico, Solem & Lunam adorant: pan- uin etiam rubeum in pertica ſuſpenſum; nonnulli quicquid diluculo in cœlo, terra, vel aquis vivum apparuerit, hoc uſque ad crepuſculum ejuſdem diei pro numine adorant. *Magnus lib. 3. cap. 2.*

i omnes multos diverſosque Deos colunt: eos habent pi- ctosve ſtatuis, nempè ligneis, terreis, argenteisve. *Theatr.*

uana regio Deos,avium formâ, tygridum, cervorum & alio- nimalium exhibet; interdum etiam caudatos Satyrorum ſpe- an. *Metellus.*

e Religio.

SUSPI-

SUSPICIO.

¶ APOPHTHEGMATA.

LYsander militem, qui de via deflexerat, castigavit: ei dicenti, ad nullius rei rapinam se ab agmine recessisse? Ne speciem quidem, inquit, rapturi præbeas volo. *Eras. lib. 6. apoph.*

Phocion. Athenienses cùm ex oraculo intellexissent, in civitate unicum tantum esse virum, qui cunctorum sententiis adversaretur: populus vociferans, jubebat illum statim inquiri, ut occideretur. *Phocion* autem cùm varias suspiciones esse in viros bonos intelligeret: Ego sum ille, inquit, de quo dixit oraculum. Et hæc quidem ideò dixit in summo constitutus periculo, ne suspicio ad innocentem aliquem devolveretur. *Plut. in Græc. apoph.*

Olympias quum accepisset Alexandrum filium (ut alii, Philippum maritum) adamare fœminam, à qua putabatur amatoriis venenis corruptus, accersivit ad se mulierem: quumque præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregiè dextrum: Valeant, inquit, qui te insimulant veneficii: nam tute quidem pharmacum in te ipsa ac philtrum habes. *Erasm. lib. 6. apoph. ex Plut.*

¶ SIMILITUDO.

UT morbus in corpore, non admittente quod proprium est, multarum noxiarum & absurdarum rerum gignit appetentiam: Ita calumnia suspicioque adversus cognatos & domesticos, malas & noxias aliorum necessitudines inducit. *Plut.*

¶ EXEMPLA SACRA.

SUspicionis exempla: Abraham, *Gen.* 20. 11. Laban, 31 ℣. 20. Iacob, 37. ℣. 35. Putiphar, 39. ℣. 19. Fratres Ioseph, 43. ℣. 18. Filii Israel, *Ios.* 22. ℣ 11. 12. Socer Samsonis, *Iudic.* 15. 2. Eli, 1. *Sam.* 1. 13. Saul. 20, ℣. 30. & 22. ℣. 8. Principes Philisthæorum, 29. ℣. 4. Principes filiorum Ammon, 2. *Sam.* 10. 3. 1 *Paral* 19. 3 Rex Syriæ, 2. *Reg.* 5 ℣. 5 Assverus, *Esth* 3 ℣. 11. & 7. ℣. 8. Ierias, portæ custos, *Ier.* 37. ℣ 2. Azarias, 43 ℣. 2. 3. Tortores Eleazari, 2. *Macch.* 6. ℣. 28. 29. Discipuli, *Matth.* 14 ℣. 25 26. *Act.* 9 26. Simon Pharisæus, *Luc.* 7. ℣. 39. Iudæi, *Actor.* 2. 13. & 21. 29. Plebs & Magistratus, 16. 22. Lysias, ℣. 38. Barbari, 28. ℣. 4.

Vide Calumnia.

TACITURNITAS.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

QVam plures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix quenquam tacendo. Ideòque tacere nosse, difficilius est quàm loqui. Scio loqui plerosque, cùm tacere nesciant. Rarùm est tacere quenquam, cùm sibi loqui nihil prosit: sapiens ergò, qui novit tacere. *Ambros. lib. 1. de offic.*

ęndi patientia, opportunitas loquendi,& contemptus divitia- ſunt maxima fundamenta virtutum. *Id. ibid.*

u conſidera, quid loquendum ſit, & adhuc tacens provide, ne dixiſſe pœniteat. Sapiens ut loquatur, multa prius conſiderat, aut cui, quo loco vel tempore dicat. *Hier. in quad. Epiſt.*

e ſcit rectè dicere, qui & ordinatè novit tacere. *Greg. in mor.*

loqui,& tacere, perfectio eſt: Eſt autem utriusque partis cauſa, orum tenuiſſe menſuram. Aliquoties nimia taciturnitas ſtulti- dſcribitur, ſicut & verborum nimietas ad furorem refertur, ſe- um illud ſapientis: Eſt tacens, non habens ſenſum loquelæ: & cens, ſciens tempus apti temporis: de qua re ſi noſtri ſenten- requiras arbitrii, tam malo aliquis in tacendo ſtultus, quàm um loquendo judicetur inſanus. *Val. Epiſc. in quodam ſerm.*

ec regalis procul dubio virtus, celerius neceſſaria ſentire, & tar- in verba prorumpere. Neſcit enim pœnitenda loqui, qui pro- nda ſuo prius tradit examini. *Caſſiod. lib.* 3.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Hippolyto v. 873.

Alium ſilere quod voles, primus ſile.

Horat. 1. Epiſt. 18.

Nec retinent patula commiſſa fideliter aures.

Ovid. lib. 2. Amor. 2.

Quis minor eſt autem, quam tacuiſſe, labor?

Horat. Satyr. 4. lib. 1.

Fingere qui non viſa poteſt: commiſſa tacere
Qui nequit: Hic niger eſt, hunc tu Romane caveto.

Iuvenal. Satyr. 9.

Hac ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice levis.
Qui modo ſecretum commiſerat, ardet, & odit,
Tanquam prodiderim quicquid ſcio.

Terent in Eunucho. 4. 4.

—— —— Tu pol, ſi ſapis,
Quod ſcis neſcias.

Horat. lib. 1. Epiſt 18.

Arcanum neque tu ſcrutaberis ullius unquam,
Commiſſumque teges, & vino tortus & ira.

Ovid. lib. 2 de arte Amandi.

Eximia eſt virtus praſtare ſilentia rebus:
At contra gravis eſt culpa, tacenda loqui.

¶ APOPHTHEGMATA.

genes apud quendam, qui ſe philoſophum profitebatur, cum ſa re non eſſet: Vah miſer! dixit: cur id, quod optimum eſt in

vita

vita philosophi, corrumpis, & verbis audes te philosophum jactare? *Stob. serm. de Tacit.*

Aristoteles quidnam in vita difficillimum esset sciscitatus? respondit: Tacere quæ dicenda non sunt. *Stob. serm. de arcanis.*

Idem interrogatus, quamobrem, cùm alios doceret loqui, ipse taceret? dixit: Nempe eos quidem ipsa non scindit: cultros autem acuit *Ant. & Max. serm. de taciturn.*

Theophrastus juvenem in convivio tacentem animadvertens, dixit: Si imperitus taces, peritus es: sin verò peritus, imperitè taces. *Eod. serm.*

Democritus, cum animadvertisset quendam multa imperitè disputantem: Hic, inquit, non dicendi peritus mihi videtur: sed omninò tacendi imperitus. *Eod serm.*

¶ SIMILITUDO.

UT monas non exit suum finem: sed semper in uno manet, undè & nomen habet: dyas autem initium differentiæ infinitum: protinus enim per se duplicatur ad multitudinem: Ita sermo, donec apud unum manet, verè arcanus est & secretus: quod si ad alterum transierit, jam spargitur in famam. *Plut.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

EXemplar taciturnitatis honestæ D. Maria Virgo. Hanc virgines, hanc fœminæ omnes imitentur: pauciloquam quidem, sed ad miraculum sapientem. *L. Vives de Christiana fæmina. lib.* 1.

Disertissimum Homerus *Vlyssem* maximè taciturnum expressit, filiumque ejus, & conjugem, & nutricem: siquidem audis eam dicentem

Ἕξω δ' ἠΰτε τις στερεὴ λίθος, ἠὲ σίδηρος

Non secus ac fortis quercus ferrumve tacebo.

Apud *Spartanos* in Phiditiis natu maximus commonstratis foribus: Ταύτῃ οὐκ ἐξέρχεται λόγος, audientibus omnibus proclamabat. *Plut. lib. 2. con. & in Lycurgo.*

Quum *M. Catoni* Vticensi, etiamnum puero, vitio daretur taciturnitas (nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquam audiri volebat) ait: Carpant taciturnitatem, modò vitam probent. Et addit: Tùm demum abrumpam hoc meum silentium, cùm ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio. *Plut.*

Leæna meretricula, cum nullis tormentis adduci potuisset, ut consilia Harmodii & Aristogitonis, tyrannicidarum detegeret, statuam apud Athenienses æneam meruit. Iphicratis opus Leæna scilicet, cui ob taciturnitatem lingua adempta est. *Alex ab Alex. lib.* 1. *cap.* 30. *ex Plin. l.* 34. *c.* 8.

Papyrius ob taciturnitatem eorum, quæ in senatu consultabantur, puer etiamnum prætextâ à Romano senatu donatus est. *Macrob. lib.* 1. *Saturn. cap.* 6. *& Gellius lib.* 1. *c.* 23.

jus Cæsar libertinæ mulieri, quod tormentorum nullo crucia-
igi potuisset, ut patroni crimen proderet, octingenta donavit.
m.

¶ HIEROGLYPHICUM.

numerum 1095. Ægyptii soliti sunt Taciturnitatem indicare:
usas vide apud *Pierium Valer. lib.* 38. *pag.* 362 *E.*
ide Garrulitas, Lingua, Loquacitas, Silentium.

TEMERITAS.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

Anis actio vacare debet temeritate & negligentia. *Cic.* 1. *Offic.*

Nihil est temeritate turpius; nec quidquam tàm indignum ntis gravitate & constantia, quàm aut falsum sentire, aut quod satis explorate perceptum sit & cognitum, sine ullâ dubitatio- efendere. *Cic.* 1. *de Nat. Deorum.*

ihil est à gravitate sapientis, errore, levitate, temeritate disjun- . *Cic.* 4. *Acad.*

t hoc pulcherrimum est, vera videre: sic pro veris probare falsa, ssimum est. *Cic.* 4. *Acad.*

uid est tàm futile, quàm quidquam approbare non cognitum? . *Acad.*

signis est temeritas, cùm aut falsa, aut incognita res approbatur. hoc quidquam est turpius, quàm cognitioni & perceptioni as- onem approbationemque præcurrere. *Cic.* 1. *Acad.*

emerè affirmare de altero, est periculosum, propter occultas ho- m voluntates, multiplicesque naturas. *Cic. Brut.*

vendum est, ne incognita pro cognitis habeamus, iisque teme- entiamus: sed adhibeamus ad considerandas res & tempus & entiam. *Cic.* 1. *Offic.*

os ipsos redargui refellique patiamur: quod hi ferunt animo uo, qui certis quibusdam destinatisque sententiis quasi addicti nsecrati sunt; eaque necessitate constricti, ut etiam, quæ non are soleant, ea cogantur constantiæ causa defendere. *Cic.* 2 *Tusc.*

erique errare malunt, eamque sententiam, quam adamaverunt, acissimè defendere; quàm sine pertinacia, quid constantissimè ur, exquirere. *Cic. Lucul.*

¶ APOPHTHEGMATA.

monax aliquando in balneis cùm refugeret ingredi aquam erventiorem, & alius illum appellaret meticulosum: Quid, in- an hoc pro patria passurus essem? *Eras. lib.* 8. *apoph.*

mosthenes. Quùm Athenienses gestirent Harpalo ferre suppe- amque in Alexandrum armarent, derepentè apparuit Philoxe- uem Alexander maritimis negotiis præfecerat. Hic, quum

popu-

populus metu attonitus consilesceret: Quid facerent, inquit Demosthenes, si solem videant, qui non possunt obtueri lucernam? Ita populo temerarios motus exprobravit. *Erasm. lib. 4. apoph. ex Plutarch.*

Antigonus, cùm audivisset filium in extraordinario conflictu ab hostibus interfectum esse, dixit: Sero nimis interiisti, mi fili, qui tam temerè in hostes te conjeceris, neque tuæ salutis, nec meorum monitorum memor. *Erasm. in declamatione de morte.*

Fabius Maximus audiens *Minutium* collegam, qui feliciter nonnullos hostes jam dejecerat, multum laudari, ait, se magis secundam Minutii collegæ fortunam quam adversam pertimescere. Sentiens, illius temeritatem periculosissimam esse Reipublicæ. *Plut. in Roman. apoph.*

Minutius, quum Fabium, tanquam cunctatorem in senatu insimulasset, quòd præ timore pugnam detrectaret, partitusque esset cum Fabio copias, eoque invito prælium cum Annibale iniisset: Ita est, inquit Fabius, non celeriùs quàm timui deprehendit fortuna temeritatem. *Bruson. lib. 3. cap. 16. ex Plut.*

Augustus Cæsar eos, qui levem ob causam periculis se exponerent, similes ajebat esse aureo hamo piscantibus, qui plus damni amisso semel hamo acciperent, quàm multarum capturarum lucro posset reparari. *Fulgos. lib. 7. cap. 2.*

¶ SIMILITUDINES.

SOl, cùm maximè tollitur in altum, arduus ad polum septentrionalem, tùm minimùm movetur: Ita quo major est potestas, hoc magis coercenda est animi temeritas. *Plut.*

Columbo in volatu pernicitas est: sed dum plaudit in aëre, sibi placens, implicatis strepitu pennis, capitur ab insidiante alicubi accipitre: Ita multi, dum ostentant suas vires, magis quàm utuntur, obliti sui, præda fiunt inimicis. *Erasm.*

¶ EXEMPLA SACRA.

TEmeritatis exempla: Israelitæ, *Num.* 14. v. 40. 41. *Deut.* 1. v. 42. 43. Iosaphat, 2 *Paral.* 20. 22. Ioseph & Azarias, 1. *Macchab.* 5. v. 56. *&c.* Iosias, 2. *Paral.* 35 22. Petrus, *Matth.* 26. 51. Thomas, *Ioan.* 11. 16. Exorcistæ, *Act.* 19. v 13. 16. Temeritatis pœnæ exempla: Israelitæ, *Num.* 14. v. 45. *Deut.* 1. 44. Iosaphat, 2. *Paral.* 20. 37. Iosias, 35. v. 23. Ioseph & Azarias, 1. *Macchab.* 5. v. 59. 60.

¶ EXEMPLA PROFANA.

APud *Romanos* ignominiæ causâ militibus audacioribus, qui nec animi, nec consilii satis haberent, vena solvebatur: quæ non tàm pœna quam medicina fuit, ut superflua sanguinis parte defluxa, se magis intrà gyrum rationis continerent *Alex. ab Alexand. lib. 2 cap. 13.*

Servilius Capio consul cum Cn. Manlio, qui, quum contrà Cimbros, in Italiam irruentes, temerariè pugnans, de exercitu XXC. M. hominum amisisset: ex jussu populi Romani, bona ejus publicata, eique imperium primò post Tarquinium abrogatum: ipse in publicis vinculis extinctus: indè tractus & discerptus est ad scalas Gemonias. *Livius l. 67.*

Vide Audacia, Fortitudo.

TEMPERANTIA.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

MVnus temperantiæ est in coercendis sedandisque cupiditatibus, quibus contrariamus in ea, quæ nos avertunt à legibus Dei, & à fructu bonitatis ejus: cujus officium est contemnere omnes corporeas illecebras laudemque popularem. *Aug. lib. de morib. Eccl.*

Vir temperatus, in rebus hujus vitæ habet regulam utroque Testamento confirmatam, ut eorum nihil deligat, nihil per se appetendum putet. *Id. ib.*

In temperantia maximè honesti cura, decoris consideratio spectatur & quæritur. *Id. ib.*

Nec velis delicatè vivere, nec ditescere, nec gloriæ cupidus esse: ista enim sunt vitæ corruptio, nos verò non sumus corruptibiles. *Greg. hom. in Ezech.*

Temperantia facit abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, tacitum, & verecundum: Hæc virtus si in animo habitat, libidines frænat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra nos confusa ordinat, cogitationes pravas removet, scientiam inserit, ignem libidinosæ voluptatis extinguit, mentem placida tranquillitate componit, & totam ab omni semper tempestate vitiorum defendit. *Prosper de vita contempl.*

Satius est temerè mittere lapidem, quàm verbum. Pessima res, omnibus servire cupiditatibus. Attendamus nobis ipsis, & alios non reprehendemus: multa enim in nobis sunt, propter quæ alios carpimus. *Nilus in sententiis.*

Cohibe oculum: cùm enim non attenderis, circumvolvitur. Parcè utere linguâ: sæpè enim profert, quæ melius fuisset celari. Corpori, solùm quantum indiget, impende; non quantum cupit. *Idem ibid.*

Delicatè vivere ne eligas: amorem enim hujus vitæ conciliat: inimicitia autem adversus Deum ex utroque nascitur. Aversare in vita gaudium, ipsum enim lubricum est, & præcipitat exultantes. *Idem ib.*

§ SEN-

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

TEmperantia est moderatrix omnium commotionum. *Cicer. 5. de Finib.*

Temperantia est, quæ in rebus aut expetendis aut fugiendis, ut rationem sequamur, monet: quæ animis pacem affert, & eos quasi quadam concordia placat ac lenit. *Cic. 1. de Finib.*

Nihil reperiri potest tàm eximium, aut tàm expetendum, quàm istam virtutem, moderatricem animi, temperantiam, non latere in tenebris, neque esse abditam; sed in luce esse positam. *Cic. ad Q. Frat. Epist. 1.*

Frugalitatis esse videtur proprium, motus animi appetentes regere & sedare, semperque adversantem libidini, moderatam in omni re servare constantiam. *Cic. 3. Tusc.*

Eas tres virtutes, fortitudinem, justitiam, prudentiam, frugalitas est complexa. *Id. ib.*

Non potest temperantiam laudare is, qui ponit summum bonum in voluptate: est enim temperantia libidinum inimica. *Cic. 3. Offic.*

Qui voluptatem summum bonum statuit, esse temperans nullo modo potest. *Id. 1. Offic.*

Quæ laus, quod decus erit tanti, quod adipisci cum dolore corpus velit, qui dolorem summum malum sibi esse persuaserit? *Cic. 2. Tusc.*

His in rebus, quæ tractantur in vita, modum quendam & ordinem adhibentes, honestatem & decus conservabimus. *2. Off.*

Mediocritas ad omnem usum cultumque vitæ referenda est. In omnibus rebus mediocritas est optima. *Id. 1. Off.*

Modus est optimus, decus ipsum tenere, nec progredi longiùs. *Orat. ad Brut.*

¶ APOPHTHEGMATA.

ALexander, quum quidam eum hortarentur, ut Darii filias & uxorem formâ præstantes spectaret, turpe futurum dixit, eos qui vicissent viros, à mulieribus vinci. *Curtius.*

Socrates frugalem & rebus suis contentum animi habitum similem esse dicebat viæ brevi & amœnæ: multùm enim gratiæ & parùm laboris habet. *Laert.*

Idem quærenti, quis ditissimus esset? Paucissimis contentus, respondit. Virtus enim suis rebus contenta naturæ opulentia est. *Stob.*

Crates cùm in forum incidisset, alios ementes, vendentes alios contemplatus: Illi, inquit, quod rem inter se contrariam agunt, se beatos judicant: At ego me, quod utriusque, tùm emendi, tùm vendendi sum immunis. *Stob. & Laert.*

¶ SIMI-

¶ SIMILITUDINES.

T Athenienses nunquam de pace consultabant, nisi pullati, quemadmodum dicebat Demades: Ita nobis non venit in men- moderatior victus, nisi jam febri æstuantibus,& admotis phar- is. *Plut.*

t nautæ sereno cœlo nonnihil laxant vela: cùm est suspicio pestatis, contrahunt: Ita corpori rectè affecto nonnihil nittendum: contrà si quid timebitur morbi, cautius agen- 1. *Idem.*

t in tranquillitate corpus expeditum redditur adversus immi- tem tempestatem: Ita tenui victu, parcaque,ut medici loquun- diæta utendum; ut si incidas in opiparum convivium, possis are. *Idem.*

t navibus sentinæ plenis onus detrahendum: Ita corporibus avatis subducendus cibus ac potus. *Idem.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Gyptiorum sacerdotum mores præparci in victu, ac frugi pror- sum bonæ, & contemplationi dedita mens, in stuporem usque æremone Stoico narrantur. *Cælius lib.* 13. *cap.*25. *ex D. Hieron. Diod. Sic. lib.*2. *cap.*2.

ythagoras Philosophus olusculis tantùm & frugibus vesceba- carnibus abstinebat; potum illi fons tribuit, castus in matri- io vixit: mox in cœlibatu Damam suam filiam ad virginitatis m induxit. *Laert.*

emonax philosophus Hadriani tempore,inter alias animi dotes n quoque continentissimam egit. *Volat.lib.*15.*Anthrop.*

leomenes Leonidæ F. uti in conjugio cum Agiatide Agidis fuit tior: Ita quoque studiorum imitator,luxus& voluptatis omnis s. *Theat.Zwing.*

uma Pompilius, secundus rex Romanorum, vitam egit fruga- nam: otio, non ad voluptatem & delicias, non ad quæstum, sed eorum immortalium cultum,& ad ipsorum naturam,quantum at, cognoscendam utens. *Plutarch.*

. *Catonis* abstinentiæ testis Epirus, Achaia, Cyclades insulæ, ima pars Asiæ, provincia Cypros: undè cùm pecuniæ deper- e ministerium sustineret, tàm aversum animum ab omni Ve- , quàm à lucro habuit, in maxima utriusque intemperantiæ tus materia. *Valer. lib.*4. *cap.*3. *Plut. in ejus vita, & Florus in ome.*

citus vir consularis, senex & gravis, factus est Romanus Imp. um assensu: vir temperans, sobrius, & librorum lectioni in- ssimus. Frugales mensulas holusculis, & leguminibus Pytha- is instructas, multò lautiores esse dicebat, quam Milesiorum tuosa fastidia. *Guido Bituricensis.*

¶ HIE-

❡ HIEROGLYPHICA.

PEr *Ophiomachum*, quem alii *Stellionem* interpretantur (nos terrestrem Locustam esse comperimus) AEgyptii *Modestiam*, *Temperantiam atque Continentiam* intelligebant: ea siquidem serpentem oppugnat, voluptatemque terræ prorepentem allidit. *Vide plura apud Pier. Val. lib.* 28. *pag.* 263. *C.*

Habent etiam Divinæ literæ hieroglyphicum; quod per *Zonam Cingulúmve* significant præcipuè verò *Temperantiam* & *Moderationem*, qua fluxæ animorum cupiditates coercentur, luxuriantia compescuntur, & modus denique imponitur. *Pier. Valer. lib.* 40. *pag.* 393. *A.*

Vide Abstinentia, Frugalitas.

TEMPLUM.

❡ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

ET sanctuarium meum metuite, ego DOMINVS. *Levit.* 19.

Nunquid spelunca latronum facta est domus ista, in qua invocatum est nomen meum in oculis vestris? *Ierem.* 7.

Propter malitiam adinventionum eorum de domo mea ejiciam eos. *Osea* 9.

Facient mihi sanctuarium, & habitabo in medio eorum; juxtà omnem similitudinem tabernaculi; quod ostendam tibi, & omnium vasorum in cultum ejus. *Exod.* 25.

Quis poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? Si cœlum & cœli cœlorum capere eum nequeunt, quantus ego sum, ut possim ei ædificare domum? Sed ad hoc tantum, ut adoleatur incensum coràm illo 2. *Paral.* 2.

Ergóne credibile est, ut habitet DEVS cum hominibus super terram? Si cœlum, & cœli cœlorum non te capiunt, quantò magis domus ista, quam ædificavi? 2. *Paral.* 6.

Holocausta eorum & victimæ placebunt mihi super altari meo, quia domus mea, domus orationis vocabitur cunctis populis. *Esa.* 56.

Cœlum sedes mea, & terra scabellum pedum meorum, dicit Dominus. *Ibid.* 66.

Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. *Psal.* 5.

❡ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Oda. 6. lib. 3.

Delicta majorum immeritus lues
Romane, donec templa refeceris,
AEdesque labentes Deorum, &
Fœda nigro simulacra fumo.

Propert.

Propert. lib. 3. Eleg. 12,

Torrida sacrilegum testantur lumina Brennum,
Dum petit intonsi Pythia regna Dei:
At mons laurigero concussus vertice diras
Gallica Parnassi sparsit in arma nives.

TEMPUS.

¶ SENTENTIÆ BIBLICAE.

niā tempus habent,& suis spaciis transeunt universa sub cœlo.
clesf. 3.
ni negocio tempus est,& opportunitas, & multa hominis af-
. Ib. 8.
, conserva tempus; & devita à malo. *Eccl.* 4.
usquam moriaris, in amicum esto beneficus: & pro eo, quod
, manum illi dando porrige. *Ib.* 14.
n defrauderis à die bono,& particula bonæ diei non te præter-
d. ib.
mini mandavit impiè agere,& nemini dedit spacium peccan-
. 15.
dete, fratres, quomodo cautè ambuletis: non quasi insipien-
ed ut sapientes, redimentes tempus. *Ephes.* 5.
n est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit
potestate. *Act.* 1.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

temporalia & æterna hoc interest, quod temporale plus dili-
r, antequam habeatur: vilescit autem cùm advenerit: non enim
animam, cui verax & certa sedes æternitas. Æternum autem
tius diligitur adeptum, quàm desideratum: nulli enim deside-
conceditur plus de illo æstimare, quam si habet, ut ei vilescat,
n minus invenerit: sed quantum quisque veniens æstimare
erit, plus perveniens inventurus est. *Aug. l.* 1 *de doctr. Christ.*
scernendum est quid præcedat æternitate; quid tempore, quid
one, quid origine: æternitate, sicut Deus omnia: tempore,
flos fructum: electione, sicut fructus florem: origine, sicut so-
antum. *Id. in quodam serm.*
llax in temporalibus bonis suavitas: labor & perpetuus timor,
iculosa jucunditas: initium sine providentia, & finis cùm pœ-
tia. *Id. ib.*
l longum, quòd finem habet: æternitati comparatum omne
us breve est. *Hier. in Ier. l.* 1.
e dicas, priora tempora meliora fuère, quàm nunc sunt: virtutes
nt dies bonos, vitia malos. *Id. in Ecclesf. lib.* 41.
emo vestrum parvi æstimet tempus, quod in verbis consumitur
otio-

iosis. Volat verbum irrevocabile: volat tempus irremeabile: nec vertit insipiens, quid amittat. Licet fabulari, dicunt, donec hora prætereat: O donec prætereat hora, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam miseratio conditoris indulgeat! donec transeat tempus, quo divinam propitiare debueras pietatem, properare ad angelicam societatem, suspirare ad amissam hæreditatem, excitare remissam voluntatem, flere commissam iniquitatem. *Bernh. serm. ad scholares.*

Nil pretiosius tempore, & heu! nihil hodiè eo vilius invenitur. Transivit dies salutis, & nemo recogitat: nemo sibi perire diem, & nunquam rediturum causatur: sed sicut capillus de capite, sic nec momentum peribit de tempore. *Id. ib.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Claud. Paneg. 2. in laud. Stilic. v. 424.

Est ignota procul, nostraque impervia menti
Vix adeunda deis, annorum squalida mater,
Immensi spelunca ævi, quæ tempore vasto
Suppeditat revocatque sinu. complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine, serpens,
Perpetuumque viret squamis, caudamque reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.
Vestibuli custos vultu longæva decoro
Ante fores Natura sedet, cunctisque volantes
Dependent membris animæ: mansura verendus
Scribit jura senex, numeros qui dividit astris,
Et cursus stabilesque moras, quibus omnia vivunt
Ac pereunt fixis cum legibus. ille recenset
Incertum quid Martis iter, certumque Tonantis
Proficiat mundo; quid velox semita Lunæ,
Pigraque Saturni: quantum Cytherea sereno
Curriculo, Phœbique comes Cyllenius, erret.

Verg. lib. 1. Georg. v. 284.

Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.

Id. 10. AEneid. 467.

Stat sua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ.

Ovid. lib. 10. Metamorph. v. 519.

Labitur occultè, fallitque volubilis ætas;
Et nihil est annis velocius.

Ovid. lib. 15. Metamorph. v. 178.

Cuncta fluunt, omnisq; vagans formatur imago,
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,

Non

Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest, sed, ut unda impellitur unda,
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est
Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.

Idem lib. 6. Fast.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis:
Et fugiunt freno non remorante dies.

Idem lib. 3. de arte amandi.

Utendum est ætate: cito pede labitur ætas:
Nec bona tam sequitur quam bona prima fuit.

Seneca in Hippolyto. v. 1137.

—— —— Volat ambiguis
Mobilis alis Hora.

Terent. in Andria. 1. 2.

Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores postulat.

Virgil. Ecloga 9 v. 51.

Omnia fert ætas, animum quoque: Sæpe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.

Idem in elegia de Mecœnatis obitu.

Tempora dispensant usus, & tempora cultus:
Hæc homines, pecudes, hæc moderantur aves.

Ovid lib. 15. Metamorph. v. 234.

Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas
Omnia destruitis, vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta consumitis omnia morte.

Idem lib. 2. de arte amandi.

—— Lentescunt tempore curæ.

Idem lib. 4. de Ponto. El. 8.

Tabida consumit ferrum, lapidesque vetustas:
Nullaque res majus tempore robur habet.

Cornelius Gallus.

Cuncta trahit secum, vertitque volubile tempus:
Nec patitur certa currere quemque via.

Martial. lib. 8. Epigram. 50.

Quid non longa dies, quid non consumit annus?

Claud. lib. 2. in Eutrop. v. 243.

—— Quid non longa valebit
Permutare dies?

Olympius Nemesianus Ecloga 3

Omnia tempus alit, tempus rapit, usus in arcto est:

Ex Græcis Comicis.

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει.
Omnia revelans tempus in lucem eruit.
Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
At veritatem tempus in lucem extrahit.
Χρόνῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται.
Est tempus opifex atque judex omnium.
Σύμβουλος οὐδείς ἐστι βελτίων χρόνου.
Consultor homini tempus utilissimus.
Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δεικνύει μόνος.
An justus aliquis, tempus id solum indicat.
Χρόνος δ' ἀναιρεῖ πάντα, καὶ λήθην ἄγει.
Oblivionem tempus affert omnium.
Μακρὸς ὁ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.
Est longa vita plena multis casibus.
Λύπης δὲ πάσης γίγνεθ' ἰατρὸς χρόνος.
Medetur omni tempus ægritudini.
Πάντων ἰατρὸς τῶν ἀναγκαίων κακῶν
Χρόνος ἐστὶν, οὗτος καί σε νῦν ἰάσεται.
Quibuslibet, necessitas quæ dat, malis
Tempus medetur: & tibi id medebitur.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

Effugere nemo poteſt, quod futurum eſt, & ſæpè utile eſt, non ſcire, quod futurum ſit. Miſerum eſt enim nihil proficientem angi. *Cic. 3. de Nat. Deor.*

Nihil eſt pro certo futurum, quod poſſit aliqua procuratione accidere, ne fiat. 2. *de Divin.*

Quod ſemel admiſſum eſt, coerceri reprimique non poteſt, 1. *de Finib.*

Præterita mutare non poſſumus. *In Piſon.*

Non poteſt dies eſſe ſæpiùs, qui ſemel fuit. 2. *de Finib.*

De præteritis non eſt quærendum. *Cic. Cur. Fam.*

Nihil horum temporalium ſtabile neque ſolidum eſt: nos tamen cupimus tanquam aut ſemper futura, aut ſemper habituri. *Seneca epiſt.*

Fluunt omnia, & in aſſidua diminutione ſunt corpora noſtra: rapiuntur fluminum more. Quicquid vides, currit cum tempore: homo fluida eſt materia & caduca, & omnibus obnoxia caſibus. *Idem ibid.*

Nemo ſe judicat quicquam debere, qui tempus accepit: quum interim hoc unum eſt, quod ne gratus quidem poteſt reddere. *Idem Epiſt. 1.*

Omnia aliena ſunt, tempus tantum noſtrum quotidie eſt: deterior poſterior dies. *Idem in Proverb.*

Ex Græcis Comicis.

ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει.
omnia revelans tempus in lucem eruit.
γε δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
Veritatem tempus in lucem extrahit.
ὁ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται.
tempus opifex atque judex omnium.
ἄλος οὐδείς ἐστι βελτίων χρόνου.
ultor homini tempus utilissimus.
δίκαιον ἄνδρα δεικνύει μόνος.
justus aliquis, tempus id solum indicat.
ὁ δ' ἀναφέρει πάντα, καὶ λήθην ἄγει.
lvionem tempus affert omnium.
χρόνος ὁ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.
longa vita plena multis casibus.
σης δὲ πάσης γίγνεθ' ἰατρὸς χρόνος.
edetur omni tempus ægritudini.
ἰατρὸς τῶν ἀναγκαίων κακῶν
ς ἐστιν, οὗτος καί σε νῦν ἰάσεται.
vibuslibet, necessitas qua dat, malis
mpus medetur: & tibi id medebitur.

SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

iemo potest, quod futurum est; & sæpe utile est, non
d futurum sit. Miserum est enim nihil proficientem an-
e *Nat. Deor.*
pro certo futurum, quod possit aliqua procuratione ac-
at. 2. *de Divin.*
nel admissum est, coerceri reprimique non potest. 1. *de*

mutare non possumus. *In Pison.*
st dies esse sæpius; qui semel fuit. 2. *de Finib.*
ritis non est quærendum. *Cic. Cur. Fam.*
rum temporalium stabile neque solidum est: nos tamen
nquam aut semper futura, aut semper habituri. *Seneca*

minia; & in assidua diminutione sunt corpora nostra:
uminum more. Quicquid vides, currit cum tempore:
la est materia & caduca, & omnibus obnoxia casibus.

judicat quicquam debere, qui tempus accepit: quum
: unum est, quod ne gratus quidem potest reddere. *Idem*

liena sunt, tempus tantum nostrum quotidie est: dete-
or dies. *Idem in Proverb.*

Non secus ac flumen: neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest, sed, ut unda impellitur undâ,
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem,
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur,
Et nova sunt semper: nam quod fuit ante, relictum est;
Fitque quod haud fuerat, momentaque cuncta novantur.

Idem lib. 6. Fast.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis:
Et fugiunt freno non remorante dies.

Idem lib. 3. de arte amandi.

Utendum est ætate: cito pede labitur ætas:
Nec bona tam sequitur quam bona prima fuit.

Seneca in Hippolyto. v. 1137.

—— —— Volat ambiguis
Mobilis alis Hora.

Terent. in Andria. 1. 2.

Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores postulat.

Vergil. Ecloga 9 v. 51.

Omnia fert ætas, animum quoque: Sæpè ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.

Idem in elegiâ de Mecœnatis obitu.

Tempora dispensant usus, & tempora cultus:
Hæc homines, pecudes, hæc moderantur aves.

Ovid lib. 15. Metamorph. v. 234.

Tempus edax rerum, tuque invidiosa vetustas
Omnia destruitis, vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta consumitis omnia morte.

Idem lib. 2. de arte amandi.

—— Lentescunt tempore curæ.

Idem lib. 4. de Ponto. El. 8.

Tabida consumit ferrum, lapidesque vetustas:
Nullaque res majus tempore robur habet.

Cornelius Gallus.

Cuncta trahit secum, vertitque volubile tempus:
Nec patitur certa currere quemque via.

Martial. lib. 8. Epigram. 50.

Quid non longa dies, quid non consumitis anni?

Claud. lib. 2. in Eutrop. v. 243.

—— Quid non longa valebit
Permutare dies?

Olympius Nemesianus Ecloga 3.

Omnia tempus alit, tempus rapit, usus in arcto est:

Et

Ex Græcis Comicis.

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει.
Omnia revelans tempus in lucem eruit.
Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
At veritatem tempus in lucem extrahit.
Χρόνῳ τὰ πάντα γίγνεται καὶ κρίνεται.
Est tempus opifex atque judex omnium.
Σύμβουλος οὐδείς ἐστι βελτίων χρόνου.
Consultor homini tempus utilissimus.
Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσι μόνος.
An justus aliquis, tempus id solum indicat.
Χρόνος δ' ἀναιρεῖ πάντα, καὶ λήθην ἄγει.
Oblivionem tempus affert omnium.
Μακρὸς δὲ αἰὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει.
Est longa vita plena multis casibus.
Λύπης δὲ πάσης γίγνεθ' ἰατρὸς χρόνος.
Medetur omni tempus ægritudini.
Πάντων ἰατρὸς τῶν ἀναγκαίων κακῶν
Χρόνος ἐστίν, οὗτος καὶ σὲ νῦν ἰάσεται.
Quibuslibet, necessitas quæ dat, malis
Tempus medetur: & tibi id medebitur.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

fugere nemo potest, quod futurum est; & sæpe utile est, non cire, quod futurum sit. Miserum est enim nihil proficientem an- *Cic. 3. de Nat. Deor.*

Nihil est pro certo futurum, quod possit aliqua procuratione ac- ere, ne fiat. *2. de Divin.*

Quod semel admissum est, coerceri reprimique non potest. *1. de ib.*

Præterita mutare non possumus. *In Pison.*

Non potest dies esse sæpius, qui semel fuit. *2. de Finib.*

De præteritis non est quærendum. *Cic. Cur. Fam.*

Nihil horum temporalium stabile neque solidum est: nos tamen imus tanquam aut semper futura, aut semper habituri. *Seneca 4.*

Fluunt omnia, & in assidua diminutione sunt corpora nostra: iuntur fluminum more. Quicquid vides, currit cum tempore: no fluida est materia & caduca, & omnibus obnoxia casibus. *m ibid.*

Nemo se judicat quicquam debere, qui tempus accepit: quum ritu hoc unum est, quod ne gratus quidem potest reddere. *Idem st. 1.*

Omnia aliena sunt, tempus tantum nostrum quotidie est: dete- r posterior dies. *Idem in Proverb.*

¶ APOPHTHEGMATA.

THales sciscitatus, quidnam in tota rerum natura esset sapientissimum? respondit: Tempus: invenit enim omnia. *Laert.lib.1 c.1.*

Bias dicere solitus erat, vitæ tempus ita metiendum, quasi & diu & parum victuri simus. *Id.lib.1.c.6.*

Democritus dixit, pretiosissimum impendium esse tempus: πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνος. *Plut. in vita Antonij.*

Anaxagoras percontanti, an Lampsaceni montes aliquando mare futuri essent? respondisse dicitur: Ita sanè, nisi tempus defecerit. *Brus.lib.6 c.26.*

Simonides interrogatus, quantum temporis vixisset? Tempus quidem, inquit, exiguum: annos autem multos. *Stob.serm.9.*

Plinius major, quum recitatorem quiddam perperàm pronunciantem amicorum quispiam revocasset, & ut repeteret, coëgisset: Quid, inquit, an intellexeras? Quum ille annuisset: Cur ergò, inquit, revocabas? Decem ampliùs versus ista tua interpellatione perdidimus: Tanta erat parsimonia temporis. *Eras.lib.8.apoph.1*

Idem nepotem suum ambulantem videns, objurgavit: Poteras, inquit, has horas non perdere. *Idem.*

Cicero. Quum accusator Milonis, ex argumento temporis colligens Clodio à Milone structas insidias, subindè rogaret, quo tempore occisus esset Clodius? *Cicero* respondit: Serò. Voce ancipiti significans è republica fuisse futurum, si Clodius multò antè fuisset interfectus. *Eras.lib.3. apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

SIcut unda undam perpetuò propellit: Ita dies diem trudit. *Erasm.*

Vt à currente flumine tantum habes, quantum hauris: Ita ex annis semper euntibus nihil accipis, nisi quod in res duraturas collocaris. *Idem.*

Vti ciconias nemo advenire sentit, sed advenisse: nemo discedere, sed discessisse: quòd noctu clanculumque faciant utrumque: Ita juventutem nemo intelligit discedere, sed discessisse: & senectutem non sentimus advenire, sed advenisse. *Idem.*

Vt natura non est eadem omnibus locis, neque flatuum, nec maris, nec pluviæ, nec arborum, nec animantium: Ita non oportet hominem ubivis eundem esse, sed cum loco ac tempore variari. *Erasm.*

¶ HIEROGLYPHICA.

VEteres AEgyptii *Serpentis imaginem*, caudam suam sub guttur attractam, occultantis in manu dextera Saturni statuebant *pro anni circuitu*, pro tempore, pro ætate, pro immortalitate. Quòd verò serpens temporis signum esset, causam Cyrillus hanc subjicit;

Quòd in longitudinem porrigitur, & multis complicatur spiris, quæ sunt multæ dierum annorumque series, taciteque proserpit, nullo edito strepitu. Ea quoque causa esse potest suppressæ caudæ, quod tempus aut à præterito, aut à præsenti, aut à futuro consideretur, quæ omnia incerta nobis omninò sunt. Præsens quippe cum instabile sit, & velocissimè transcurrat, vix percipitur: præteritum intueri non possumus: futurum longè minùs: quia nondum est, & ejus finis prorsùs est incognitus. *Pier. Val. lib.* 14. *pag.* 130. *E.*

Annum significaturi veteres, *Iani & Apollinis* effigiem ponebant. Vergilius Liberum & Cererem adducit, inquiens in Georgicis:

—— —— Vos ò clarissima mundi
Lumina, labentem cœlo quæ ducitis annum
Liber & alma Ceres. *Pier. Val. ibidem.*

Per Basiliscum quoque Ægyptii *æternitatem* significarunt: quod inter serpentum genera hoc unum interfici vi non potest: quin imò tanta huic uni vis inest, ut animalia reliqua solo sibilo fuget, quo audito ferunt omnes avium cantus coerceri, fruticesque & herbas non ullo morsu, sed olfactu aspectuque solo enecari. *Pier. Val. lib.* 14. *pag.* 131. *C.*

Stella quoque Temporis est hieroglyphicum: quia nihil in mundo toto statam temporis legem magis observat, quàm cœlestia corpora, quæ sua quadam lege iterum ac sæpiùs mota, eodem semper temporis intervallo, certisque periodis eò redeunt, undè ferri ceperant. *Pier. Val. lib.* 44 *pag.* 437. *B.*

Falcem attributam Saturno, cui tempora subjiciuntur, ad significandum *Tempus* nonnulli volunt: quòd tempus omnia metit, exsiccatque & auffert. *Pier. Val. lib* 56. *pag.* 536. *F.*

Per populum quoque arborem *Tempus* indicabant: propterea quòd arbor ea bicoloribus sit foliis prædita, ex quo præcipuas ipsius Temporis partes, quippe diem ac noctem, referre videamur. *Pier Val. lib.* 52. *pag.* 505.

TENACITAS.

¶ Similitudo.

IN Chio Dianæ facies est in sublimi posita, cujus vultus intrantibus tristis, exeuntibus exhilarata videtur: Ita sordidi quidam adeuntem amicum tristes accipiunt, timentes, ne quid petat, aut ne sumptum adferat conviva: at alacres dimittunt abeuntem. *Erasm.*

Vide Avaritia.

TENTATIO.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

TEntationis diabolicæ exempla: in Eva, *Gen.* 3. v. 1. 3. 2. *Cor.* 11. 3. Davide, 1. *Paral.* 21. 1. Iobo, *Iob.* 1. 11. & 2. 7. Christo, *Matth.* 4. 3. Petro, *Luc.* 22. 31. Iuda proditore, *Ioan.* 13. 1. Anania, *Actor.* 5. 3. Tentare jubemur nos ipsos, num simus in fide, 2. *Cor.* 13. 5. Tentationes ad malum non esse à Deo, *Iacob.* 1. 13. Tentatio humana, 1. *Cor.* 10. 13. dicitur illa, quæ ab imbecillitate humana proficiscitur. Tentationes pro lucro ducendæ, *Iac.* 1. 2. novit Dominus pios ex tentationibus eripere, 2. *Petr.* 2. 9. nec sinit eos suprà modum tentari, 1. *Cor.* 10. 13. 2. *Pet.* 2. 9. *Apoc.* 2. 10. Tentatorum, deque fructu tentationis exempla: Abraham, *Gen.* 22. 1. *Iudith.* 8. v. 21. 22. 1. *Macch.* 2. 52. *Hebr.* 11. 17. Iacob: lucta Iacobi fuit quædam tentatio, *Gen.* 32. 24. Israelitæ, *Exod.* 15. 25. & 16. 4. *Deut.* 8. 2. 16. & 13. 3. *Iudic.* 2. 22. & 3. 1. Ezechias, 2. *Par.* 32. 31. David, *Psal.* 26. 2. & 119. 71. Tobias senior, *Tob.* 2. 12. & 12. 13. Abraham, 1. *Macch.* 2. 25. Ioseph, v. 53. Phinees, 54. Caleb, 55. Iosuah, 56. David, 57. Elias, 58. Ananias, v. 59. Paulum quoque expertum esse spirituales tentationes, & ignita Diaboli tela, promptum est colligere ex his locis, 2. *Cor.* 2. 11. & 7. 5. & 10. 4. & 12. 7. 1. *Thess.* 2. 18. *Ephes.* 6. 12.

TERRA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Lucret. lib. 2. de natur. rerum.

—— —— Vnde alma liquenteis
Humorum guttas mater cum terra recepit,
Fœta parit nitidas fruges, arbustaque læta,
Et genus humanum: parit omnia secla ferarum,
Pabula cùm præbet, quibus omnes corpora pascunt,
Et dulcem ducunt vitam, prolemque propagant.
Quapropter meritò maternum nomen adepta 'st.
Cedit item retrò, de terra, quod fuit antè
In terras: & quod missum 'st ex ætheris oris,
Id rursum cœli stellantia templa receptant.

Manil. lib. 1. Astronomic.

Vltima subsedit glomerato pondere tellus.

Ibidem.

Est igitur tellus mediam sortita cavernam
Aeris, & toto pariter sublata profundo:
Nec patulas distenta plagas, sed condita in orbem:
Vndique surgentem pariter, pariterque cadentem.

Lucan. lib. 7. bell. civil.

—— —— Capit omnia tellus
Quæ genuit, cœlo tegitur, qui non habet urnam.

Ovid.

Ovid. lib. 1. de arte amandi.

Nec tellus eadem parit omnia: vitibus illa
Convenit; hac oleis; hic benè farra virent.

Vide Mundus.

TERRÆMOTUS.

¶ EXEMPLA SACRA.

TErræmotus exempla: Tempore Oziæ regis, *Amos* 1.v.1. *Zacharia* 14.5. Tempore passionis & expirationis Christi, *Matt*.27.54. Tempore resurrectionis Christi, 28. 2. tempore Pauli & Silæ incarceratorum, *Actor*.16 v.26. *Vide & Apoc*.6.12, & 8.5. & 11.13. & 16.18.

TESTAMENTUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

FIlio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua: & non dederis aliis possessionem tuam, ne fortè te pœniteat, & depreceris pro illis. *Eccles*.33.

In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui, distribue hæreditatem tuam. *Ibid.*

Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat, *Galat*.3.

Vbi testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioqui nondum valet, dum vivit, qui testatus est. *Hebr*. 9.

¶ SIMILITVDO.

QVisquis gravi morbo correptus, tabulas testamenti conscribit, similis est iis, qui marinis fluctibus vehementer agitati, tùm primum incipiunt nautica instrumenta debito ordine tractare. *Aristot.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

A*Leator* quidam moriens (quasi parum fuisset, in vita lusisse) testamento religiosè cavit, ut detracta cadaveri suo cute, ossibusq; omnibus exemptis, ex his tesseræ fierent: ex illa verò, membranisq; omnibus, mensa, alveolus, fritillaque, quanta fieri posset diligentia, contegerentur. *Paschasius Iustus lib*.1. *de Alex.*

Pius II. eorum Cardinalium testamenta, qui Romæ decessissent, libera esse voluit: qui intestati abiissent, eorum bona ita demum referri in ærarium est passus, si nec propinqui comparuissent. *Campanus in ejus vita.*

Ius testamenti à Carolo Magno Saxonibus ademptum, à Ludovico Pio Imp. restitutum. *AEmilius lib*.3.

Connus Calaonis & Cerri comes nobilissimus, Paravinus, circa annum salutis 1105, cum liberis careret, reliquit arces suas ei, qui

post obitum suum eas ingrederetur. Estenses forte fortuna
i ingressi, ex legato & Cerri & Calaonis facti sunt domini.
h. Scard. lib. 3. *hist. Pat.*
ermanis de bonis testari non licebat: sed si liberi extarent, ad
tati patris hæreditatem admittebantur; si minus, proximiores
inqui. *Alex. lib.* 6. *cap.* 10.

TESTIS, TESTIMONIUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

On loquaris contrà proximum tuum falsum testimonium, *Exod.* 20.

on junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimon. *Ibid.* 23.

um diligentissimè perscrutantes invenerint, falsum testem ſſe contrà fratrem suum mendacium, reddent ei, sicut fratri facere cogitavit, & auferes malum de medio tui, ut audien- æteri timorem habeant & nequaquam talia facere audeant. *t.* 19.

ex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima ejus, em fallacem, &c. *Prov.* 6.

ui mentitur, testis est fraudulentus. *Ibid.* 12.

t qui testis est repentinus, concinnat linguam mendacii. *Ibid.*

bominatio est Domino labia mendacia: qui autem fideliter nt, placent illi. *Ibid.*

estis fidelis non mentietur: profert mendacium dolosus testis.

iberat animas testis fidelis, & profert mendacia versipellis. *Ibid.*

estis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non giet. *Ibid.* 19.

estis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat ini- atem. *Ibid.*

estis mendax peribit. *Ibid.* 21.

e sis testis frustrà contrà proximum tuum. *Ibid.* 24.

culum & gladius & sagitta acuta, homo, qui loquitur contrà imum suum falsum testimonium. *Ibid.* 25.

on accipias faciem adversus faciem tuam, nec adversus ani- n tuam mendacium. *Eccles.* 4.

oli amare mendacium adversus fratrem tuum, neque in ami- similiter facias. *Ibid.* 7.

oli velle mentiri omne mendacium: assiduitas enim illius non ona. *Ibid.*

corde exeunt falsa testimonia, & hæc coinquinant hominem. *th.* 15. & 19.

on falsum testimonium dices. *Exod.* 20.

Depo-

Deponentes omne mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo. *Ephes.* 4.

Nolite mentiri invicem. *Coloss* 3.

¶ Sententiæ Patrum.

Duobus aut tribus testibus stat omne verum: sed illis testibus, qui ante diem hesternum, aut nudius tertius non fuerunt inimici, ne irati nocere cupiant: ne læsi ulcisci se velint. Inoffensus igitur affectus testium quæritur, ita tamen, ut accusator propius in medium procedat, *Ambros. Epist.* 66.

Testibus falsis conjunctis, tarde mendacii falsitas reperitur: quòd si seperati fuerint, examine judicis citò manifestantur. Nam sicut in unitate pravorum grandis est fortitudo: ita in separatione major infirmitas. *Isid. de sum. bon. lib* 3.

Testis falsidicus tribus est personis obnoxius, primùm Deo, quem perjurando contemnit: consequenter judici, quem mentiendo fallit: postremò innocenti, quem falso testimonio lædit. *Ibid.*

Nihil est puero teste certius, utique quinquenni. Nam & ad eos pervenit, ut intelligat: & ad eos, quibus fingere non valet. *Id. ibid.*

Si quis ea, quæ videt in proximi sui delicto, vel non indicat, vel in testimonium vocatus, non quæ vera sunt, dixerit; peccatum, quod commisit ille, qui celat, ipse suscipit, & pœna commissi revertitur ad conscium. *Orig. sup. Levit.*

Sæpè pro malis bonum testimonium dicimus, & de bonis mala dicimus nescientes, & necesse est, ut verecundiam incurrat, qui ignorans aliquid asseverat. Sæpè enim probatur incerta suspicio, quæ viro non convenit Christiano. *Cassiod. in Psal.* 118.

¶ Sententiæ Poeticæ.

Iuvenalis Satyr. 8.

—— Ambigua si quando citabere testis
Incertaque rei; Phalaris licet imperet, ut sis
Falsus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Ovid. lib. 1. Amor. 10.

Non benè conducti vendunt perjuria testes.

Plaut. in Truculento. 2. 6.

Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem.
Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè sciunt.

Iuvenalis Satyr. 13.

Tum facilè & pronum est, superos contemnere testes,
Si mortalis idem nemo sciat. aspice quanta
Voce neget, quasit ficti constantia vultus.
Per Solis radios, Tarpejaque fulmina jurant, &c.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

MOre majorum comparatum est, ut in minimis rebus homines amplissimi testimonium de sua re non dicerent. *Cic. pro Rosc. Amer.*

Noluerunt majores nostri (qui judicant) hanc patêre inimicitiis viam, ut quem quisque odisset, eum testimonio posset tollere. Ementiuntur enim sæpè accusatores in eos, quos oderunt. *Pro Fontejo.*

¶ APOPHTHEGMATA.

SOcrates eos, qui multitudini imperitæ fidem habent, ajebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum unum contemnens rejiceret, & acervum è similibus congestum probaret reciperetq;. *Erasm. ex Laert. lib. 2. c. 5.*

Crassus. Quum *Silus* testis læsisset Pisonem reum, cui Crassus aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat: Potest fieri, *Sile*, inquit *Crassus*, ut is, undè te audisse dicis, iratus dixerit? annuit *Silus*: Potest etiam, inquit, fieri, ut tu non rectè intellexeris? cùm id quoque toto capite annuisset *Silus*, ut se *Crasso* daret, subjecit *Crassus*: Potest etiam fieri, ut omninò quod te audisse dicis, nunquam audieris. Hoc adeò præter expectationem, ut *Silum* testem omnium risus obrueret. *Eras. lib. 6. apoph.*

Nero. Inter Neronem & Thraseam graves intercedebant inimicitiæ: verùm cuidam multa criminosè jactanti de Thrasea, dicentique, causam ab illo perperam esse judicatam; obstitit Nero, exclamans utinam me tàm Thrasea diligat, quàm est judex rectus & æquus. Hostis hosti testimonium perhibuit de fama periclitanti: nullum autem gravius testimonium, quàm inimici de inimicó. *Erasm. lib. 6. apoph.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

TEstimonii falsi exempla: Doeg adversus Davidem, 1. *Sam.* 22. ℣. 9. *Psal.* 35. 11. Sibæ adversus Mephiboseth, 2. *Sam.* 16. 3. Duorum testium adversus Naboth, 1. *Reg.* 21. ℣. 13. Ieriæ adversus Ieremiam, *Ier.* 37. 12. principum Sedechiæ adversus Ieremiam, 38. 4. duorum presbyterorum adversus Susannam, *Dan.* 13. ℣. 34. duorum falsorum testium adversus Christum, *Matth.* 26. 61. falsorum testium adversus Stephanum, *Actor.* 6. ℣. 11. 13. Paulum, 24. 9.

¶ EXEMPLA PROFANA.

MArcus Tullius pro L. Flacco, repudians elevansque Græcorum testium fidem: veruntamen, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum: tribuo ei literas, & multarum artium disciplinam: non adimo leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam: deindè si qua sibi alia sumunt, non repugno. Testimoniorum religionem, & fidem nunquam ista natio coluit: totiusque hujusce rei, quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant: Vnde illud est, δώσεις

μοι μαρτυρίαν: da mihi teſtimonium mutuum: non Gallorum, non Hiſpanorum putatur. Totum iſtud Græcorum eſt: ut etiam qui Græcè neſciunt, hoc quibus verbis à Græcis dici ſoleat, ſciant. *Theat. Zwing.*

Tarquinia veſtalis, ob donatum pop. Rom. fundum, qui campo Martio adjacebat, teſtimonii dictionem inter feminas ſola obtinuit. *Plut. in Poplicola. Gell. lib.6. c.7.* Cajam Tarratiam ſive Suffetiam vocat.

Leges XII. Tab. falſum teſtimonium dixiſſe convictum, de ſaxo dejici jubebant: quod ab Ægyptiis ductum facilè crediderim, quibus omne perjurium, & veri ludificatio, Diis abjuratis, morte luebatur: quòd Deos unà atque homines offendiſſet. Mox ſubſequutis legibus, mitior pœna perjurio data eſt, quarum verba ſunt: Perjurii pœna divina: exilium humana: dedecus violati jurisjurandi eſto. Apud Indos verò de perjurio convictus, manuum pedumque digitis & extremis membris decurtabatur. *Alex. lib.6 c.10.*

Lybii vendunt eos omnes, qui teſtimonium falſum dixerunt, eorumque facultates publicant. *Theat. Zwing.*

Apud *Piſidos*, qui falſum teſtimonium dixiſſent, de ſaxo præcipitabantur. *Alex. lib. 6. cap. 10.*

TIMOR.

¶ Sententiae Biblicae.

QVi timet hominem, citò corruet. *Prov.* 29.

Sicut ornatus arenoſus in pariete limpido, & ſicut paleæ in excelſis, & cœmenta ſine impenſa poſita contrà faciem venti non permanebunt: Sic cor timidum in cogitatione ſtulti contrà impetum timoris non reſiſtet. *Eccl.* 22.

Dico vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus: & poſt hæc non habent ampliùs, quid faciant. *Luc.* 12.

Quis eſt, qui vobis noceat, ſi boni æmulatores fueritis? Timorem eorum ne timueritis, & non conturbemini. 1. *Pet.* 3.

Firmamentum eſt Dominus timentibus eum. *Pſal.* 24.

Dominus illuminatio mea, & ſalus mea, quem timebo? *Ibid.* 26.

In Deo ſperavi: non timebo, quid faciat mihi homo. *Ibid.* 55.

Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum: Dominus enim erit in latere tuo. *Prov.* 3.

Servus meus es tu: ne timeas, quia ego tecum ſum. *Eſa.* 41.

Noli timere: quia redemi te, & vocavi te nomine tuo. Cùm tranſieris per aquas, tecum ero: & flumina non operient te: cum ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te. *Ibid.* 43.

Audite me, qui ſcitis juſtum, populus meus, lex mea in cordibus

m : nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eo-
ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos ver-
: & sicut lanam devorabit eos tinea. *Ibid.* 51.
uis tu, ut timeas ab homine mortali, & à filio hominis, qui qua-
num, ita arescet? & oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit
os, & fundavit terram. *Ibid.*
e timeas à facie eorum, quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit
minus. *Ier.* 1.
Deus pro nobis, quis contrà nos? *Rom.* 8.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Verg. lib. 3. Æneid. v. 47.

Tum verò ancipiti mentem formidine pressus
Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Idem lib. 12. Æneid. v. 867.

Illi membra novus solvit formidine torpor;
Arrectæque horrore comæ, & vox faucibus hæsit.

Seneca in Octavia. v. 432.

Iusto esse facile est, cui vacat pectus metu.

Mart. lib. 11. Epigram. 37.

Desperasse juvat, veluti jam rupta sororum
Fila minus gaudent, qui timuere nihil.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Extimui, sensique metu riguisse capillos:
Et gelidum subito frigore pectus erat.

Lucan. lib. 4. bel. civil.

—— Tam frigidus artus
Alligat atque animum subducto robore torpor.

Seneca in Hercule furente. v. 315.

Prona est timori semper in pejus fides.

Statius lib. 3. Thebaid.

—— Tunc plurima versat
Pessimus in dubiis augur timor.

Martial. lib. 11. Epigram. 59.

—— Res est imperiosa timor.

Vergil. 4. Æneid. v. 14.

Degeneres animos timor arguit.

Petronius Arbiter Satyr.

Quantum quisque timet, tantum fugit.

Ovid. Epist. 13. Heroid.

—— Vires subtrahit ipse timor.

Idem Ib.

Nos sumus incerta, nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare, timor.

Sene-

Seneca in Oedipo.

—— Cujus haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuto est situs.

Ibidem v. 386.

Solent suprema facere securos mala.

Ausonius in Thaleris sentent.

Crux est, si metuas vincere, quod nequeas.

Seneca in Troade v. 423.

Miserrimum est timere, cùm speres nihil.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

NOs & venturo torquemur, & præterito: multa bona nostra nobis nocent, timoris tormentum memoria reducit, providentia anticipat: nemo tantùm præsentibus miser est. *Sen. 13. epist.*

Plura sunt quæ nos terrent, quam quæ premunt: & sæpiùs opinione quàm re laboramus. Citò accedimus opinioni, &c. & sic vertimus terga, quemadmodum illi quos pulvis motus, fuga pecorum, exuit castris; aut quos aliqua fabula sine autore sparsa conterruit. Nescio quomodo magis vana perturbant. Vera enim modum suum habent &c. Verisimile est, aliquid futurum mali: non statim verum est. Quam multa non expectata venerunt: quàm multa expectata nusquam comparuerunt? *Ibid.*

Quid necesse est mala accersere, & satis cito patienda cum venerint, præsumere, ac præsens tempus futuri metu perdere? Est sine dubio stultum, quia quandoque sis futurus miser, esse jam miserum. Si vis omnem solicitudinem exuere, quicquid vereris ne eveniat, eventurum utique propone, & quodcunque est illud malum, tecum ipse metire, ac timorem tuum taxa. Intelliges aut non magnum, aut non longum esse, quod metuis. *Idem epist. 24.*

Nemo tam timidus est, ut malit semper pendére, quàm semel cadere. *Idem epist.*

Quod nimis volunt miseri, hoc facilè credunt: imò quod metuunt nimis, nunquam amoveri nec tolli putant. *Idem in epist.*

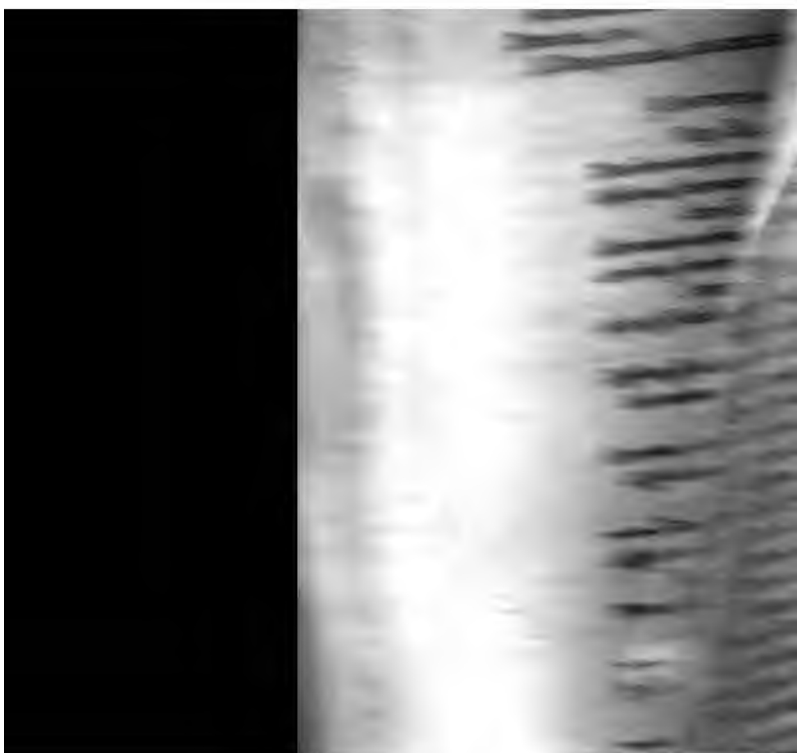
Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus: sic omne fortuitum incommodum magis instat timenti & averso. *Idem in epist. 70.*

Multos in summa pericula misit venturi timor ipse mali: fortissimus ille est, qui promtus metuenda patitur. *Ibid.*

Quæ dementia est, fugere, cùm retroire non possis? Quotidie damnatur, qui semper timet. Res vera est, quod qui à multis timetur, multos timet. Pejus est regibus quàm servientibus revera: quia isti singulos, illi universos timent. *Idem in Prov.*

Stultum est timere, quod vitari non potest: tutissima est res, nil timere præter Deum. Timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia mala. *Ibid.*

¶ APO-

...ati estis secundum Deum. Quæ enim secundum Deum ... pœnitentiam in salutem stabilem operatur. *Id ib.*
...ristabit justum, quicquid ei acciderit. *Prov.* 12.
...ordis languescit spiritus. *Id.* 15.
...animis in animo tuo. *Eccl.* 7.
...abuit animi sui tristitiam. *Ib.* 14.
...nimæ tuæ, & non affligas temetipsum In con-

...m? oret: æquo animo est aliquis? psallat.

...du... d sit luce privatus: non minus deplo-
...verbium ... it. *Eccl.* 22.
...annum agens circite... quoniam requievit. Luctus
factus est. Cùm jam ... ira passus incipe
...eisque ac argenteis con... m illius uno die,
grandis colligeretur pecunia, ... meritum
...nitianus, & adforet, ita trepidare ... tristitia enim
: amissa, vix consisteret: à Parthenio ... fecit cer-
...fiducia ad solenne delinimentum conversus.

...illes Chironis ferulæ subditus, ejusdem iram timuit ...
... *Fastor.*

Phyllirides puerum cithara præfecit Achillem:
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties socios, toties perterruit hostes,
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro,
Verberibus jussas præbuit ille manus.

...*tæ* Adriæ vicini ad Alexandrum Magnum missis legatis ... quasi
...tiam illius expetivere: eos ille convivio exceptos rogavit, quid
...am omnium maximè pertimescerent? responsuros existi-
...: Alexandri potentiam: cui illi: Hoc unum, ne cœlum ruat.
... *lib.* 7.
...*de Metus.*

TORMENTUM.

❡ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Troade. v 571.

Coacta dices, sponte quod fari abnuis.

Ibidem. 576.

Verberibus, igne, morte, cruciatu, eloqui
Quodcumque celas, adiget invitam dolor,

Et

eorum: nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum, sic comedet eos vermis: & sicut lanam devorabit eos tinea. *Ibid.* 51.

Quis tu, ut timeas ab homine mortali, & à filio hominis, qui quasi fœnum, ita arescet? & oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit cœlos, & fundavit terram. *Ibid.*

Ne timeas à facie eorum, quia tecum ego sum, ut eruam te, dicit Dominus. *Ier.* 1.

Si Deus pro nobis, quis contrà nos? *Rom.* 8.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Verg. lib. 3. Æneid. v. 47.

Tùm verò ancipiti mentem formidine pressus
Obstupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit.

Idem lib. 12. Æneid. v. 867.

Illi membra novus solvit formidine torpor:
Arrectæq; horrore comæ, & vox faucibus hæsit.

Seneca in Octavia. v. 432.

Iusto esse facile est, cui vacat pectus metu.

Mart. lib. 11. Epigram. 37.

Desperasse juvat, veluti jam rupta sororum
Fila minus gaudent, qui timuere nihil.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Extimui, sensique metu riguisse capillos:
Et gelidum subito frigore pectus erat.

Lucan. lib. 4. bel. civil.

—— Tam frigidus artus
Alligat atque animum subducto robore torpor.

Seneca in Hercule furente. v. 315.

Prona est timori semper in pejus fides.

Statius lib. 3. Thebaid.

—— Tunc plurima versat
Pessimus in dubiis augur timor.

Martial. lib. 11. Epigram. 59.

—— Res est imperiosa timor.

Vergil. 4. Æneid. v. 14.

Degeneres animos timor arguit.

Petronius Arbiter Satyr.

Quantum quisque timet, tantum fugit.

Ovid. Epist. 13. Heroid.

—— Vires subtrahit ipse timor.

Idem Ib.

Nos sumus incertæ, nos anxius omnia cogit,
Quæ possunt fieri, facta putare, timor.

Sene-

Seneca in Oedipo.

—— Cujus haud ultra mala
Exire possunt, in loco tuta est situs.

Ibidem v. 386.

Solent suprema facere securos mala.

Ausonius in Thaleris sentent.

Crux est, si metuas vincere, quod nequeas.

Seneca in Troade v. 423.

Miserrimum est timere, cùm speres nihil.

§ Sententiae Philosophicae.

NOs & venturo torquemur, & præterito: multa bona nostra nobis nocent, timoris tormentum memoria reducit, providentia anticipat: nemo tantùm præsentibus miser est. *Sen. 13. epist.*

Plura sunt quæ nos terrent, quam quæ premunt: & sæpiùs opinione quàm re laboramus. Citò accedimus opinioni, &c. & sic vertimus terga, quemadmodum illi quos pulvis motus, fuga pecorum, exuit castris; aut quos aliqua fabula sine autore sparsa conterruit. Nescio quomodo magis vana perturbant. Vera enim modum suum habent &c. Verisimile est, aliquid futurum mali: non statim verum est. Quam multa non expectata venerunt: quàm multa expectata nusquam comparuerunt? *Ibid.*

Quid necesse est mala accersere, & satis cito patienda cum venerint, præsumere, ac præsens tempus futuri metu perdere? Est sine dubio stultum, quia quandoque sis futurus miser, esse jam miserum. Si vis omnem sollicitudinem exuere, quicquid vereris ne eveniat, eventurum utique propone, & quodcunque est illud malum, tecum ipse metire, ac timorem tuum taxa. Intelliges aut non magnum, aut non longum esse, quod metuis. *Idem epist. 24.*

Nemo tam timidus est, ut malit semper pendere, quàm semel cadere. *Idem epist.*

Quod nimis volunt miseri, hoc facilè credunt: imò quod metuunt nimis, nunquam amoveri nec tolli putant. *Idem in epist.*

Quemadmodum perniciosior est hostis fugientibus: sic omne fortuitum incommodum magis instat timenti & averso. *Idem in epist. 70.*

Multos in summa pericula misit venturi timor ipse mali: fortissimus ille est, qui promtus metuenda patitur. *Ibid.*

Quæ dementia est, fugere, cùm retroire non possis? Quotidie damnatur, qui semper timet. Res vera est, quod qui à multis timetur, multos timet. Pejus est regibus quàm servientibus revera: quia isti singulos, illi universos timent. *Idem in Prov.*

Stultum est timere, quod vitari non potest: tutissima est res, nil timere præter Deum. Timidum non facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia mala. *Ibid.*

§ APO-

¶ Apophthegma.

Metapontinus quidam Laconi objicienti ignaviam: Atqui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus? Ergò, inquit Lacon, non solùm ignavi estis, verum etiam injusti. Significans non posse fieri, ut quis meticulosus & imbecillis multum teneat alienæ ditionis, nisi fraude partum. *Ibid.*

¶ Similitudines.

Crocodilus terribilis est in fugaces: fugax contrà in insequentes: Ita quidam, si concedas ac metuas, tùm ferociunt: si strenuè contemnes & obsistas, statim concedunt. *Plin. l.8.c.25.*

Vt Chamæleon, qui pavidissimum animal, subindè colorem mutat: Ita qui viribus non pollent, ad varias artes confugiant necesse est. *Plin. lib.8.c.33. & lib.28.c.8.*

Vt qui mortem in malis ponit, non potest eam non timere: Sic nemo ulla in re potest id, quod malum decernit, non curare, idque timere. *Cicero.*

¶ Exempla Sacra.

Timiditatis exempla: Israelitæ, 1.*Sam*.13.℣.16. Samuel, 16.℣.2. Saul, 17. ℣. 11. Israelitæ, ℣. 24. Roboam, 2. *Paral.* 13. ℣. 7. Achaza, *Esa.* 7. ℣. 2. Nicodemus, *Ioan.* 3. ℣. 2. Parentes cœci nati, 9. ℣. 22. multi principes, 12.℣.42. Ananias, *Act.* 9.℣.13. Timiditatis pœna, *Apoc.* 21.℣.8. Timiditatis spiritus, 2 *Tim*.1.℣.6. Timoris magni exempla: Iacob, *Gen*.32.℣.7. fratres Iosephi, 43. ℣. 18. Israelitæ, *Exod.* 14. ℣. 10. & 19. ℣.16. *Deut*.5.℣.5. 1.*Sam*.7.℣.7. Saul, 17.℣.11. & 28.℣.5. Elias, 1.*Reg*.19. ℣.3. minister Elisæi Prophetæ, 2. *Reg.* 6. ℣. 15. 16. Achaz, *Esa.* 7. ℣. 2. discipuli, *Matth*.8.℣.25. & 17.℣.6. *Marc.* 6. ℣. 49. *Luc.* 8. ℣. 25. porcorum custodes, *Marc.* 5. ℣. 15. Petrus, 9. ℣. 6. Maria Magdalena, Maria Iacobi, & Salome, 16. ℣. 5. 8. Zacharias, *Luc.* 1. ℣. 12. vicini Zachariæ, ℣. 65. Pastores, 2. ℣. 9. Capharnaitæ, 4. ℣. 36. Scribæ & Pharisæi, 5.℣.26. Viri Naim, 7. ℣. 16. Petrus & alii, 9. ℣. 34. Mulieres, 24.℣.5. Pilatus, *Ioan*.19.℣.8. Timor præposterus, *Matth*.10.℣.28. *Luc.* 12.℣.5. Timoris, quo mali bonos timent, exempla: Abimelech timet Abrahamum, *Genes.* 21. ℣.22.23. AEgyptii Israelitas, *Exod.* 14. ℣.24.25. Saul Davidem, 1.*Sam*.18.℣.28.29. Tertius quinquagenarius princeps Eliam, 2.*Reg*.4. ℣.13.14. Gentes Israelitas, *Nehem*.6. ℣.15.16. Iudam Macchabæum, 1. *Macchab*.3.℣.25. Principes Demetrii Ionathan, 12.℣.27.28. Lysias Iudæos, 2. *Macchab.* 11. ℣. 12. 13. Herodes Ioannem Baptistam, *Marc.* 6. ℣. 19. 20. custos carceris Paulum & Silam, *Actor.* 16. ℣. 27. 28. 29. Timoris Dei exempla: Abraham, *Gen*.22.℣.12. Ioseph, 39.℣.8.9. obstetrices Hebræorum, *Exod.* 1. ℣. 17. AEgyptii, 9 ℣.20. Hebræi, 14 ℣.31 Israelitæ, 1. *Sam.* 12. ℣. 18. David, 24.℣.5 6. 1.*Paral*.13. ℣ 12. *Psal*.5. ℣.8. Babylonii, Cuthæi, 2. *Reg.* 17. ℣.41. Iob, *Iob.* 1. ℣. 8. & 2 ℣.3. Iudith, *Iudith.* 8. ℣. 8. 9. Eleazar,

2. *Macchab.* 6. V. 30. Simeon, *Luc.* 2. V. 25. Fideles, *Actor.* 8. V. 2. Ecclesia Christi, 9. V. 31. Cornelius Centurio, 10. V. 2. 22. miles Centurionis, V. 7.

§ EXEMPLA PROFANA.

Aiunt *Pisandrum* fuisse quempiam prodigiosa timiditate, adeò ut anxius esset, ne suam ipsius animam alicubi videret, quæ se vivum reliquisset: inde ortum adagium: Timidior Pisandro. *Erasm. in Adag.*

Sophronius, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysii tyranni taxavit Rheginenses, ut ignavos in rebus bellicis, animique pavidi: quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea. Hinc proverbium: Rheginis timidior. *Erasm. in Adag.*

Nerva annum agens circiter sextum & sexagesimum, Romanus princeps factus est. Cùm jam undique arcus & statuæ diruerentur, aureisque ac argenteis conflatis, quas Domitianus locari fecerat, grandis colligeretur pecunia, oborto rumore, quasi viveret Domitianus, & adforet, ita trepidare cepit, ut colore mutato, ac voce amissa, vix consisteret: à Parthenio autem confirmatus, accepta fiducia ad solenne delinimentum conversus est, *teste Aurel. Sexto.*

Achilles Chironis ferulæ subditus, ejusdem iram timuit: de eo sic *Ovid.* 1. *Fastor.*

Phyllirides puerum cithara præfecit Achillem:
Atque animos molli contudit arte feros.
Qui toties socios, toties perterruit hostes,
Creditur annosum pertimuisse senem.
Quas Hector sensurus erat, poscente magistro,
Verberibus jussas præbuit ille manus.

Celtæ Adriæ vicini ad Alexandrum Magnum missis legatis amicitiam illius expetivere: eos ille convivio exceptos rogavit, quidnam omnium maximè pertimescerent? responsuros existimans: Alexandri potentiam: cui illi: Hoc unum, ne cœlum ruat. *Strabo lib.* 7.

Vide Metus.

TORMENTUM.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Troade. v 571.

Coacta dices, sponte quod fari abnuis.

Ibidem. 576.

Verberibus, igne, morte, cruciatu, eloqui
Quodcunque celas, adiget invitam dolor,

Juxta est Dominus his, qui tribulato sunt corde: & humiles spiritu salvabit. *Psal.* 33.

Multæ tribulationes justorum. *Ibid.*

Invoca me in die tribulationis, & eruam te, & honorificabis me. *Psal.* 49.

Bonum mihi, quia humiliasti me. *Psal.* 118.

Disciplinam Domini ne abjicias, fili mi, nec deficias, cùm ab eo corrigeris: quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. *Prov.* 3.

Sicuti igne probatur argentum, & aurum in camino: Ita corda probat Dominus. *Ibid.* 17.

§ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 11. Metamorph. v. 491.

Aspera crescit hyems, omniaq; à parte feroces
Bella gerunt venti; fretaq; indignantia miscent. &c.

Idem lib. 3. Fastorum.

Vincitur Ars vento, nec jam moderator habenis
Vtitur: at votis is quoque poscit opem.

Ovid. Epist. consol. ad Liviam.

Scilicet exiguo percussa es fulminis ictu;
Fortior ut possis cladibus esse tuis.

Vide Afflictio, Adversitas; Miseria; Periculum.

TRISTITIA.

§ SENTENTIAE BIBLICAE.

MOeror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur. *Prov.* 12.

Spiritus tristis exsiccat ossa. *Ibid.* 17.

Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: Ita tristitia viri nocet cordi. *Ibid.* 25.

Date siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo. *Ibid.* 31.

Summa plaga est mœror animi. *Eccles.* 25.

Tristitiam longè expelle à te. Multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa. *Ibid.* 30.

A tristitia festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia. *Ibid.* 38.

Quasi tristes, semper gaudentes. 2. *Cor.* 6.

Quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet, nunc gaudeo, non quia contristati estis: sed quia contristati estis ad pœnitentiam. *Ibid.* 7.

Contristati estis secundum Deum: Quæ enim secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. *Id ib.*

Non contristabit justum, quicquid ei acciderit. *Prov.* 12.

In mœrore cordis languescit spiritus. *Id.* 15.

Noli esse pusillanimis in animo tuo. *Eccl.* 7.

Fœlix, qui non habuit animi sui tristitiam. *Ib.* 14.

Tristitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipsum in consilio tuo. *Ib.* 30.

Tristatur aliquis vestrum? oret: æquo animo est aliquis? psallat. *Iacob.* 5.

Mortuum lamenteris, quod sit luce privatus: non minus deplores stultum, quod sensum amiserit. *Eccl.* 22.

Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit. Luctus mortui septem dies. *Ib.*

Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus incipe plorare: propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die, & consolare propter tristitiam, & fac luctum secundum meritum ejus, uno die vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat mors, & cooperit virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem. *Ibid.* 38.

Flete cum flentibus. *Rom.* 12.

Et qui flent, tanquam non flentes. 1. *Cor.* 7.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Memoria quasi venter est animi: lætitia verò atque tristitia quasi cibus dulcis & amarus. *Aug. in l. confessionum.*

Nulla res ita inebriat, ut animi perturbatio, id est, tristitia: quæ ducit hominem ad mortem, hæc abominanda ebrietas est. *Hieron. super Ioan.*

Vis nunquam esse tristis? benè vive: Bona vita semper gaudium habet. *Hug. l.* 3. *de anima.*

Qui peregrinationem propriam diligit, dolere etiam inter dolores nescit. Iusti autem verba dolore sunt plena: quia, quousque præsentia tolerat, ad aliud loquendo suspirat. *Greg. l.* 7 *mor.*

Mitigat vim doloris considerata æquitas ferientis. *Id. ib.*

Tantò quisque perfectior est, quantò perfectius sentit dolores alienos. *Id. ib.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Martial. lib. 1. Epigram. 34.

Non luget quisquis laudari, Gellia, quærit:
Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

Claud. de Bell. Get. v. 207.

—— —— —— *Semperq; vicissim*
Gaudia præmissi cumulant inopina dolores?

Val. Flaccus lib. 3. Argon.

Bis Zephyri jam vela vocant, fiducia mæstis
Nulla viris, ægro assiduè mens carpitur æstu.
Ipse etiam Æsonides, quanquam tristissima rerum
Castiganda ducit, vultuque premenda sereno,
Dulcibus indulget lacrymis, aperitque dolorem.

Tibul. lib. 3. Eleg. 2.

—— —— Frangit fortia corda dolor.

Ovid. lib. 5. de Tristib. 1.

Strangulat inclusus dolor, atque cor æstuat intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.

Seneca in Agamemnone. v. 659.

Magis exurunt quos secreta
Lacerant curæ.

Ovid. lib. 4. de Tristibus. 3.

Fleque meos casus: est quædam flere voluptas:
Expletur lacrymis egeriturque dolor.

Seneca in Troade. v. 763.

—— —— Fletus ærumnas levat.

Ovid. lib. 1. Amor.

At tu, ne dubita, minuet vindicta dolorem.

Seneca in Med. v. 155.

Levis est dolor, qui capere consilium potest,
Et clepere sese: magna non latitant mala.

Iuvenalis Satyr. 13.

Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
Et majore domus gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi quam funera: nemo dolorem
Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
Contentus, vexare oculos humore coacto:
Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

§ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

Onsolationum multæ sunt viæ: sed illa rectissima impetret ratio, quod dies impetratura est. *Cic. ad Atticum l. 12.*

ensim & pedetentim progrediens dolor extenuatur, non quod res immutari soleat aut possit: sed id, quod ratio debuerat, usus t: minora esse ea, quæ sunt visa majora. *Cic. 3. Tusc.*

ùm constet ægritudinem vetustate tolli, hæc vis non est in die ta, sed in cogitatione diuturna. Ipsa enim cogitatio, nihil esse mali, dolori medetur, non ipsa diuturnitas. *Id. ib.*

rror stulti extenuatur die: ut cùm eadem res maneat, aliter se inveterata, aliter recentia. *Cic. 4. Tusc.*

uod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit,

tollit, id nos præripere consilio, prudentiaque debemus: neque expectare temporis medicinam, quàm repræsentare ratione possimus. *Cic. Titio. Fam.* 5.

Est in tua potestate abjicere dolorem, cùm velis, tempori servientem. *Cic.* 3. *Tusc.*

Dolor in longinquitate levis, in brevitate gravior esse solet: ut ejus magnitudinem celeritas; diuturnitatem allevatio consoletur. *Cic.* 1. *de Finib.*

Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat. *Serv. Sulpitius Cic. Fam.* 4.

Est tarda illa quidem medicina: sed tamen magna, quam adfert longinquitas & dies. *Cic.* 3. *Tusc.*

Magnos cruciatus habet morbus: sed hos intolerabiles intervalla faciunt. Summi doloris intensio citò invenit finem. Nemo potest valdè dolere & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret: Hoc itaque solatium vasti doloris est. *Sen. Epist.* 97.

¶ APOPHTHEGMATA.

Epictetus interrogatus, quomodo quis hosti dolorem excitare posset? dixit: Si quis ita compararet seipsum, ut quàm optimè vivat. *Ant. Max. Serm. de dolore.*

Idem, quomodo expellendus esset dolor, rogatus? respondit: Quæ futura sunt, sic æstima ac si jam accidissent. Deindè addebat: Fac dolore vaces, non ut omninò affectibus carens, brutorum more; nec ut rationis expers, velut insipientes: sed tanquam virtutis cultor rationem habe pro doloris remedio. *Id.*

Cleanthes percontatus, quid esset dolor? Animæ, inquit, resolutio. *Stob. serm.* 106.

Democritus dolorem immorigerum animæ torpentis ratione expellendum esse dicebat. *Ib.*

Chilon cuidam, propter sua mala dolenti, dixit: Si aliorum omnia mala perpenderis, minus ægre feres tua. *Stob. ib.*

Quirinus Sophista, amicis eum de morte filii consolantibus, Quando, inquit, potius apparebo vir, quàm nunc? Sentiens, dolorem quidem esse acerbum: sed hoc fortitudinis laudem fore splendidiorem. *Philostratus.*

Hominem Spartanum, sed ruri agentem, quidam objurgavit, quod prorsus fletui lachrymis ex intimis visceribus manantibus indulgeret: At is libere, rejectaque animi dissimulatione, respondit, Quid facerem, inquiens? Non enim ego; sed natura mea mihi luctum excutit. *Ælian. l.* 8. *de Var. hist.*

Amasis ad quendam filio privatum dixit: Si non tristatus es, cùm nondum filius esset; ne nunc quidem dolere debes, cùm ampliùs non est. *Stob. serm.* 121.

Demonax quendam filii mortem inconsolabiliter lugentem, & in ebris abditum, adiit, certò promittens, se filii umbram ab inferis ocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui lius luxissent obitum. Cumq; is cogitationem per omnes notos cumferens, ne unum quidem reperisset luctus expertem: Quid ur, inquit, te ipsum discrucias, homo, quasi novum aliquid accit? *Erasm. lib 8. apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

T onera contentis corporibus faciliùs feruntur; remissis opprimunt: Similiter animus, intentione sua pressus, depellit omnia dera; remissione autem sic urgetur, ut se nequeat extollere. *Cic. 2. Tusc. quæst.*

it in prælio, ut ignavus miles ac timidus, simulac viderit hostem, ecto scuto fugiat, ob eamque causam pereat nonnunquam, m integro corpore; cùm ei, qui steterit, nihil tale evenerit: Sic doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se, atque ita afflicti xanimati jacent; qui autem restiterint, discedunt sæpissimè suores. *Cic. eod. loc.*

t in causis non semper utimur eodem statu, sed ad tempus, ad troversiæ naturam, ad personam accommodamus: Sic in ægriine lenienda: nam quam quisque curationem recipere possit, endum est. *Cic lib. 3. Tusc. quæst.*

Quæ natura sunt amara, his admixtis quibusdam dulcibus gra n addimus: Ita res per se tristes ratione sunt allevandæ. *Plut.*

t muscæ à levibus locis, veluti speculis, dilabuntur, asperis & ca nsident: Sic quidam bonorum obliti, tristium memoriam ur ac premunt. *Plut.*

t rosa, flos unus omnium longè gratissimus, de spinis nascitur: è tristibus & asperis laboribus fructus capitur jucundissimus. *sm.*

t sapiens gubernator in tranquillitate tempestatem expectat: rebus tranquillis ad dolorem aliquem præparandus est ani. *Plut.*

t medica terra diù retinet semina, propter asperitatem, ut serò rgant: Ita morborum ac dolorum causæ in hominibus aliquo diù latent, donec voluptas in febrem erumpat. *Plut.*

t medici in vehementi fluxu pituitæ, non statim succurrunt macis, sed foris admovent, quod tempore coquat humorem, m medentur: Ita in recenti dolore tacendum, donec tempore or admittat consolationem. *Plut.*

vari cùm multa congerant, non fruuntur præsentibus, sublata orant: Sic qui lugent extinctos, vivis non fruuntur. *Plut.*

suus cuiquè arbori fructus: Ita luctûs non est alius fructus n lacrymæ. *Plut.*

Vt semel admissum intrò hospitem, non facilè expellas: Ita luctum receptum suâ sponte, non possis, cùm velis, depellere. *Id.*

Qui lippiunt, aut alioqui laborant oculis, non sinunt alios admoliri manum: At qui lugent, quibusvis sese tractandos exhibent, ut malum, quo laborant, exacerbetur. *Ib.*

Vt mœstis conducit, si se ad lucem conferant à tenebris: Ita lugentibus, si à tristibus cogitationem ad læta transferant. *Plut.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

TRistitiæ exempla: In Isaaco & Rebecca, *Gen.* 26. v. 35. Esau. 27. v. 34. Rebecca, v. 46. Iacobo, 37. v. 34. *&* 43. v. 6. Pistore & Pincerna, 40. v. 7. Iosepho, 42. v. 24. *&* 43. v. 30. Samuele, 1. *Sam.* 15. v. 35. Ionatha, 20. v. 34. Davide, 2. *Sam.* 1. v. 11. *&* 6. v. 8. *Psal.* 35. v. 13. *&* 38. v. 7. *&* 42. v. 6. *&* 43. v. 2. *&* 55. v. 3. Thamar sorore Absolonis, 2. *Sam.* 13. v. 19. Achab, 1. *Reg.* 21. v 5. Esdra, 1. *Esdr.* 9. v. 3. Nehemia, *Nehem.* 2. v. 1. 2. Iudæis, *Esth.* 3 v 15. *Nehem* 8 v. 9. Esdra, 3. *Esdr.* 8. v. 72. Tobia & uxore, *Tob.* 10 v. 7 Mardocheo, *Esth.* 4. v. 1 Iobo. *Iob.* 1. v. 20. Ieremia, *Ierem.* 8. v. 21. Dario, *Dan.* 6. v. 14. Antiocho, 1. *Macchab.* 6. v. 8. 2 *Macch.* 4 v. 37. Demetrio, 10. v. 22 Alexandro, v 68. Romanis, 14. v. 16 Herode, *Matth* 14. v 9. Discipulis, 17. v. 23. *&* 26 v. 22. *Ioan.* 16. v. 22. Conservis, *Matth.* 18. v. 31. Divite adolescente, 19. v. 22. CHRISTO, *Matth.* 26. v. 37. Petro, *Ioan.* 21. v. 17. Paulo, *Rom.* 9. v. 2. 2. *Cor* 2. v. 3 *Phil.* 2. v. 27.

§ EXEMPLA PROFANA.

CN. *Pompejus* ex acie Pharsalica fugiens, ad Ptolemæum Ægypti regem confugit: Hanc Cornelia uxor comitata, in navicula à Septimio & Achilla AEgyptio miserè trucidari vidit. *Plutarch. in Pompejo.*

Philoxenus poeta Dithyrambicus, cùm Dionysii tyranni poemata non probaret, utpote indocta, in lapidicinas ab eo detrusus est: deinde revocatus illinc amicorum precibus, ubi denuò Dionysium sua carmina pronuntiantem audisset, surrexit: & rogatus à Dionysio, quid esset rei? respondit: Satiùs ac potiùs esse in lapidicinis vitam degere, quam illius audire poemata. *Erasm. in Adagiis.*

Vide supra Dolor, Consolatio.

TRIUMPHUS.

§ APOPHTHEGMATA.

QVintus *Servilius*, vir inter optimates clarus, indignabatur Pompejo concessum triumphum, atque etiam milites complures obsistebant, ne triumphus ageretur, non quòd inviderent Pompejo: sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus: alioqui milites minabantur, se direpturos pecuniam, quæ in triumpho feretur: eoq; Servilius Glauciaque

emonax quendam filii mortem inconsolabiliter lugentem, & in
ebris abditum, adiit, certò promittens, se filii umbram ab inferis
ocaturum, si tres ex hominum numero sibi nominare posset, qui
lius luxissent obitum. Cumq; is cogitationem per omnes notos
umferens, ne unum quidem reperisset luctus expertem: Quid
ur, inquit, te ipsum discrucias, homo, quasi novum aliquid acci-
it? *Erasm. lib* 8. *apoph.*

§ SIMILITUDINES.

T onera contentis corporibus faciliùs feruntur; remissis oppri-
munt: Similiter animus, intentione sua pressus, depellit omnia
dera; remissione autem sic urgetur, ut se nequeat extollere. *Cic.*
2. *Tusc. quæst.*

it in prælio, ut ignavus miles ac timidus, simulac viderit hostem,
ecto scuto fugiat, ob eamque causam pereat nonnunquam,
m integro corpore; cùm ei, qui steterit, nihil tale evenerit: Sic
doloris speciem ferre non possunt, abjiciunt se, atque ita afflicti
xanimati jacent; qui autem restiterint, discedunt sæpissimè su-
ores. *Cic. eod. loc.*

t in causis non semper utimur eodem statu, sed ad tempus, ad
troversiæ naturam, ad personam accommodamus: Sic in ægri-
ine lenienda: nam quam quisque curationem recipere possit,
endum est. *Cic lib.* 3. *Tusc. quæst.*

uæ natura sunt amara, his admixtis quibusdam dulcibus gra-
addimus: Ita res per se tristes ratione sunt allevandæ. *Plut.*

t muscæ à levibus locis, veluti speculis, dilabuntur; asperis & ca-
nsident: Sic quidam bonorum obliti, tristium memoriam ur-
ac premunt. *Plut.*

t rosa, flos unus omnium longè gratissimus, de spinis nascitur:
è tristibus & asperis laboribus fructus capitur jucundissimus.
m.

t sapiens gubernator in tranquillitate tempestatem expectat:
ebus tranquillis ad dolorem aliquem præparandus est ani-
Plut.

t medica terra diù retinet semina, propter asperitatem, ut serò
gant: Ita morborum ac dolorum causæ in hominibus aliquo-
diù latent, donec voluptas in febrem erumpat. *Plut.*

t medici in vehementi fluxu pituitæ, non statim succurrunt
macis, sed foris admovent, quod tempore coquat humorem,
m medentur: Ita in recenti dolore tacendum, donec tempore
or admittat consolationem. *Plut.*

vari cùm multa congerant, non fruuntur præsentibus, sublata
orant: Sic qui lugent extinctos, vivis non fruuntur. *Plut.*

sinus cuique arbori fructus: Ita luctûs non est alius fructus
lacrymæ. *Plut.*

Vt

Vt semel admissum intrò hospitem, non facilè expellas: Ita luctum receptum suâ sponte, non possis, cùm velis, depellere. *Id.*

Qui lippiunt, aut alioqui laborant oculis, non sinunt alios admoliri manum: At qui lugent, quibusvis sese tractandos exhibent, ut malum, quo laborant, exacerbetur. *Ib.*

Vt mœstis conducit, si se ad lucem conferant à tenebris: Ita lugentibus, si à tristibus cogitationem ad læta transferant. *Plut.*

§ Exempla Biblica.

TRistitiæ exempla: In Isaaco & Rebecca, *Gen.* 26. v. 35. Esau, 27. v. 34. Rebecca, v. 46. Iacobo, 37. v. 34. & 43. v. 6. Pistore & Pincerna, 40. v. 7. Iosepho, 42. v. 24. & 43. v. 30. Samuele, 1. *Sam.* 15. v. 35. Ionatha, 20. v. 34. Davide, 2. *Sam.* 1. v. 11. & 6. v. 8. *Psal.* 35. v. 13. & 38. v. 7. & 42. v. 6. & 43. v. 2. & 55. v. 3. Thamar sorore Absolonis, 2. *Sam.* 13. v. 19. Achab, 1. *Reg.* 21. v. 5. Esdra, 1. *Esdr.* 9. v. 3. Nehemia, *Nehem.* 2. v. 1. 2. Iudæis, *Esth.* 3. v. 15. *Nehem* 8. v. 9. Esdra, 3. *Esdr.* 8. v. 72. Tobia & uxore, *Tob.* 10. v. 7. Mardocheo, *Esth.* 4. v. 1. Iobo, *Iob.* 1. v. 20. Ieremia, *Ierem.* 8. v. 21. Dario, *Dan.* 6. v. 14. Antiocho, 1. *Macchab.* 6. v. 8. 2. *Macch.* 4. v. 37. Demetrio, 10. v. 22. Alexandro, v. 68. Romanis, 14. v. 16. Herode, *Matth.* 14. v. 9. Discipulis, 17. v. 23. & 26. v. 22. *Ioan.* 16. v. 22. Conservis, *Matth.* 18. v. 31. Divite adolescente, 19. v. 22. Christo, *Matth.* 26. v. 37. Petro, *Ioan.* 21. v. 17. Paulo, *Rom.* 9. v. 2. 2. *Cor.* 2. v. 3. *Phil.* 2. v. 27.

§ EXEMPLA PROFANA.

CN. *Pompejus* ex acie Pharsalica fugiens, ad Ptolemæum Ægypti regem confugit: Hunc Cornelia uxor comitata, in navicula à Septimio & Achilla AEgyptio miserè trucidari vidit. *Plutarch. in Pompejo.*

Philoxenus poeta Dithyrambicus, cùm Dionysii tyranni poemata non probaret, utpote indocta, in lapidicinas ab eo detrusus est: deinde revocatus illinc amicorum precibus, ubi denuò Dionysium sua carmina pronuntiantem audisset, surrexit: & rogatus à Dionysio, quid esset rei? respondit: Satiùs ac potiùs esse in lapidicinis vitam degere, quam illius audire poemata. *Erasm. in Adagiis.*

Vide supra Dolor, Consolatio.

TRIUMPHUS.

§ Apophthegmata.

QVintus *Servilius*, vir inter optimates clarus, indignabatur Pompejo concessum triumphum, atque etiam milites complures obsistebant, ne triumphus ageretur; non quòd inviderent Pompejo: sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus: alioqui milites minabantur, se direpturos pecuniam, quæ in triumpho ferretur: eoque Servilius Glauciaque

bant,ut eam potiùs inter milites divideret, quàm diripi fine-
Verùm ubi Pompejus respondit,se citiùs omissurum trium-
n, quàm militibus blan-iturum; simulque laureatos fasces eis
it,ut illinc inciperent direptionem: Nunc,inquit Servilius,te,
pei,vere magnum video,dignumque triumpho. Non judica-
sse speciosum triumphum,nisi qui citrà ambitum,citiáquè lar-
ones benè factis redderetur. *Plut. in Rom. apoph.*

hrysippus. Cùm in triumpho C. Cæsaris oppida eburnea fu-
t circumlata,ac paucis pòst diebus in triumpho Fabii Maximi
ea deportarentur: *Chrysippus* ludens dixit,eas esse thecas oppi-
m Cesaris. Solent enim res pretiosæ thecis muniri. *Brus.*
. *cap.* 5.

ratonicus cùm apud Sicyonios vicisset adversum se citharâ cer-
es,consecravit in AEsculapii templo trophæum,cum hac inscri-
ne: Stratonicus à malè citharâ canentibus. *Athenæus.*

paminondas. Cùm Chabrias circà Corinthum paucos The-
os, sub mœnibus avidiùs pugnantes, prostravisset, atque ob id
hæum erexisset: *Epaminondas* deridens hominem dixit: Hic
, dicebat,non Trophæum,sed Hecatæum erectum esse. Vete-
nim antè portas in triviis congruenter Hecates imaginem sta-
e solent, vel ad indicandam viam, vel in gratiam sepultorum.
. in apoph.

ide Victoria.

TURPITUDO.

❡ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

ihil est tàm tetrum, nihil tàm aspernandum, nihil homine in-
dignius,quam turpitudo. *Cic.* 2 *Tusc.*

ihil est tàm contra naturam,quàm turpitudo. 3. *Offic.*

ericulum minus fugiendum est quàm turpitudo. *Phil.* 7.

e turpitudo suscipiatur vitæ cupiditate *Phil.* 3.

ihil est malum, nisi quod turpe aut vitiosum est. 2. *Tusc.*

unum in locum collata sint omnia mala,cum turpitudinis ma-
on erunt comparanda. 2. *Tusc.*

isera est ignominia judiciorum publicorum: & cujus bona ex
to possidentur,hujus omnis fama & æstimatio cum bonis simul
idetur. *Pro Quintio.*

❡ SIMILITUDO.

T apud jureconsultos,etiam qui frigidam suffundunt,simili no-
antur infamia: Ita culpandus,qui ad turpia hortatur,non is so-
,qui turpia facit. *Erasm.*

ide Ignominia, Vitium. Item Decorum, Honestum.

TYRAN-

TYRANNIS.

¶ SENTENTIAE POËTICAE.

Seneca in Oedipo. v. 705.

Qui sceptra duro sævus imperio regit,
Timet timentes: metus in auctorem redit.

Seneca in Hercule furente. v. 510.

Qui morte cunctos luere supplicium jubet,
Nescit tyrannus esse: diversa irroga:
Miserum veta perire, felicem jube.

Iuven. Satyr. 10.

Ad generum Cereris sine cæde & vulnere pauci
Descendunt reges, & sicca morte tyranni.

Seneca in Herc. Oeteo. v. 640.

Quota pars moritur tempore fati?
Quos felices Cynthia vidit,
Vidit miseros abitura dies.
Rarum est, felix, idemque senex.

Valerius Flaccus lib. 5. Argon.

—— —— Nec vulgi cura tyranno
Dum suasit modo tuta salus.

Claud. 4. de Honorii Cons. v. 290.

Qui terret, plus ipse timet. Sors ista tyrannis
Convenit: invideant claris, fortesque trucident,
Muniti gladiis vivant septique venenis,
Ancipites habeant arces, trepidique minentur.

Perian. per Aus.

Multis terribilis, caveto multos.

Ovidius.

Quem metuit, timet, & quisque perire cupit.

Publ. Syrus.

Multos timere debet quem multi timent;
Male imperando summum imperium amittitur.

Sophoc. in Ajace furente.

Τὸν τύραννον εὐσεβεῖν, οὐ ῥᾴδιον.
Tyrannum bene colere, non facile.

Ex Græcis Comicis.

Τυραννίδος δὲ τῆς πάλαι θρυλλουμένης
Τὸ μὲν πρόσωπον ἡδὺ, τἀν δόμοισι δὲ λυπηρά.
Vultu tyrannis est quidem latissimo:
Intus dolores sed fovet gravissimos.

¶ APOPHTHEGMATA.

[redacted] rogatus, quodnam esset ex animalibus perniciosissimum? Syl-
[redacted] strium, inquit, tyrannus: Domesticorum, adulator. *Plin.*
[redacted] scitatus, quid difficile unquam vidisset? Tyrannum,
[redacted] it, senem. *Plut.*
[redacted] percontanti, quo pacto Dionysius uteretur amicis? Vt
[redacted] bus, inquit: Plenos suspendit, inanes abjicit. Significans à
[redacted] nno divites occidi, pauperes negligi. *Laert. lib. 6.*
[redacted] contrà Philippum Macedonem missus, quum in
[redacted] oquium venisset, & Philippus obsides postularet; quoniam
[redacted] Romanos multi essent duces, ipse autem solus inter Macedo-
[redacted] scito scommate illius tyrannidem taxans: Tu nempè, ait, te
[redacted] m effecisti: Quippe qui amicos & cognatos occiderat. *Plut.*
[redacted] quum Rhodum insulam vi cepisset, & in ingressu sa-
[redacted] etur rex atque dominus: Nec rex sum, inquit, nec dominus:
[redacted] egis ac domini interfector. *Plut. in Ant.*
[redacted] si quis, inquit ex Æsopo, suem tetigerit, clamat: &
[redacted] ito: nec enim vellera sus habet, neque lac, neque aliud quid-
[redacted] præter carnes: Statim igitur somniat mortem, cùm sciat,
[redacted] bus usibus præstandis usurpari possit. Sunt autem Æsopicæ
[redacted] similes Tyranni, qui omnia suspicantur & metuunt: Sciunt
[redacted] n, quod, sicuti sues, ita & ipsi vitam omnibus debeant. *In Var.*

[redacted] dicere solebat, ego, qui expertus utrunque sum, ty-
[redacted] idi malim subesse, quàm præesse. Subditus enim aliorum
[redacted] orum securus, unum tyrannum metuit: Tyrannus autem
[redacted] os, qui foris insidiantur: & illos, per quos servatur. *Stob.*
[redacted] . 74.
[redacted] dicebat, in tyrannide cùm alia multa
[redacted] gravia, tum illud maximè, quod immeritos occidere cogatur,
[redacted] tatis suæ gratia. *Ib.*
[redacted] à Tiberio interrogatus, cur toties cum suis de-
[redacted] sset, & Romanis tantam cladem intulisset? respondit: Vos in
[redacted] a estis, qui ad greges vestros custodiendos non canes dedistis,
[redacted] pastores, sed lupos. *Dion. in Aug.*
[redacted] Antoniæ aviæ, pro sua autoritate monenti, ut quædam
[redacted] s ageret: Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. *Erasm.*
[redacted]
[redacted] in Claudii tyrannidem alludens, ait, in uno an-
[redacted] bonos principes posse scribi atque depingi omnes. *Brus. lib. 6.*
[redacted]
[redacted] plebem & rusticos dicebat esse pascua
[redacted] anorum & militum: tyrannos autem & milites pascua esse dæ-
[redacted] um. *Annal. Francia.*

Ana-

Anaximenes interrogatus, quid ad familiaritatem difficile esset? Tyrannus, dixit. *Stob. serm.* 47.

Antisthenes carnifices tyrannis longè præferebat: cujus causam interroganti cuidam, respondit: à carnifice quidem homines injusti interimuntur: à tyranno autem etiam insontes. *Stob. serm.* 47.

Timon Alcibiadis crudelitatem notans, redeunti à concione, ait: Macte virtute adolescens! authoritate tua potentiam auge; magnam enim huic Reipub. perniciem augebis. *Plut.*

Demosthenes audiens quorundam improbari tyrannidem: Rex inquit, malus, & tyrannus, res est inimica bonis civibus, & legibus contraria. *Phavor.*

Argeus iter aliquando faciens per Siciliæ Selinuntem, cùm in sepulchro quodam hoc elegiacum legisset:

Hosce Selinuntes quicunque tyrannida, Mavors,
Extinxére, ferus perdidit in foribus &c.

Iure periistis, inquit, qui ardentem tyrannidem extinguere conati estis. Nam permittendum potiùs fuit totam cremari. *Plutarch. in apoph. Lac.*

Aristippus, cùm Dionysius exprobraret ei, quòd nihil utilitatis ab eo accepisset: Verum ais, dixit: Si quid enim tibi profuissem, non secus à tyrannide, quàm à comitiali morbo liberari voluisses. *Stob. serm.* 47.

¶ SIMILITUDINES.

UT si gladium parvo puero, aut imbelli seni aut debili dederis, ipse impetu suo nemini noceat: sin ad nudum vel fortissimi viri corpus accesserit, possit acie ipsa vel ferri viribus vulnerare: Ita cum hominibus enervatis atque exanguibus magistratus, tanquam gladius, est datus, qui per se pungere hominem nunquam potuissent, hi magistratus nomine armati, Rempubl. trucidaverunt. *Cic. pro Sext.*

Quemadmodum agricola non incidit spinam, priusquam asparagum indè ceperit: & Libyes non antè incendunt sarmentum, quàm thus collegerint: Ita Deus non excidit genus regum pestilens, priusquam hinc fructus aliquis bonus contigerit *Plutarch. & Plin. lib* 28. *cap* 8.

Ut hyenæ fel, & phocæ coagulum, atque aliæ pessimarum ferarum partes adversus magnos morbos efficax habent remedium: Sic Deus pessimis tyrannis utitur nonnunquam ad correctionem vitiorum. *Plut.*

Catoblepas & basiliscus solo aspectu necant, maximè si oculos intueare: Ita tyranni nonnulli, solo oculorum conjectu, nonnullos ad laqueum adigunt. *Plin. lib.* 8. *cap.* 21.

Aspis, pestilentissimum malum, non vagatur, nisi cum compare: ea interfectorem pertinacissimè persequitur: Ita tyranni filium, aut

Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Ne dicas in lingua: ignosco: corde differas: novit enim cum dicas. Vocem tuam audit homo: conscientiam tuam Deus inspicit. Melius est enim, dùm non clamas ore, & dimittis in corde, quàm blandus ore, crudelis in corde. *Id. de Verb. Dom. serm.* 15

In hac petitione si mentitur, totius orationis nullus est fructus: pecuniam aliquando repetere conceditur, sed debitis peccatorum petenti veniam, nunquam justè negatur. *Id. super Matth.* 6.

Discas frequenter ignoscere, nec indignationem tenere: nihil est enim quo possit offendi, cui ignoscendi est consuetudo. *Ambr. in Lucam.*

Tantæ pietatis est Dominus Iesus, ut ipsi Iudæ donaret veniam, si Christi expectasset misericordiam. *Ib.*

O formidolosa sententia! Si parva fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittuntur. *Hier. in Matth.* 24.

Plurimùm interest, quo animo quisque parcat: sicut enim aliquando est misericordia puniens: Ita & crudelitas parcens. *Aug. Epist.* 64.

Citò parcendum est injurianti, ne veniæ viam tibi intercludas. *Id. lib.* 4. *de civit. Dei.*

Veniam delicti assequutus, si iterum peccat, gravius judicium sibi præparat. *Basilius in summ. mor.*

Sis humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam: & sic membra erunt in pace. *Bernh. de Ver. Apost. serm.* 1.

Multi aliorum vitia cernunt, sua non aspiciunt, & cùm ipsi maximis criminibus obnoxii teneantur, peccata minora fratribus non dimittunt. *Isid. lib* 3. *de summ. bon.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Terent. in Phormione. 5. 2.

Nos nostrapte culpa facimus, ut malis expediat esse,
Dùm nimium dici nos bonos studemus & benignos.

Seneca in Agamem. v. 265.

Det ille veniam facile, cui venia est opus.

Horat. Satyr. 3. lib. 1.

Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscat verrucis illius, æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

¶ APOPHTHEGMATA.

EPaminondas homini contempto, qui leve quiddam admiserat, Pelopida pro eo deprecante, non ignovit: sed amicâ pro illo rogante, dedit veniam, dicens, ejusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum: sed quemadmodum non quævis damus omnibus: ita spectandum est, cui & in qua causa gratificemur. *Plut. in Græc. apoph.*

Arius

trius Philosophus. Potitus Alexandria Cæsar, multis vitam donain gratiam *Ary* philosophi: Sostratum tamen, promptissimæ dem linguæ virum, sed qui Cæsari displiceret, quod temere Acanicus haberi vellet, rejecit. At is squalidus, promissaque cana barcœpit *Arium*, quocunque iret, insequi, versiculum illum in ore ens:

Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν, ἂν ὦσιν σοφοί.

Sapientes sapientes servant, si fuerint sapientes.

arte coegit Cæsarem ignoscere. *Erasm. lib. 4. apoph. ex Suet.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

titam à Diis sermonis veniam, cum obsecratione, ne nostri meiores delicti, ulcisci cogitarent, eo exprimebant hieroglyphico, *roximum à minimo digitum ad aurem dextram referrent,* d tacto prius ore institutum. Est enim locus ille Nemeseos, n gestu hoc, ut in aure ostensum, conciliari crediderunt. *Pier. lib. 344. E.*

Vide Reconciliatio. Item Pœna, Punitio.

VENUS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ex Græcis Comicis.

Ἐν πλησμονῇ γάρ Κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακοῖς
Πράττουσιν οὐκ ἔνεστιν Ἀφροδίτη βροτοῖς.
Vt saturitatis assecla est semper Venus,
Sic refugit illos, quos premit penuria.

Vide Adulterium, Amor, Libido, Luxuria, Voluptas.

VERBUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. de arte Poetica.

—— —— *Nescit vox missa reverti.*

Idem lib. 1. Epist. 18.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Idem Ib.

Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.

Ovid. lib 2. de Amor. 16.

Verba puellarum foliis leviora caducis:
Irritaque, ut visum est, ventus & unda ferunt.

Ovid. lib. 1. Amor. 8.

Impia sub dulci melle venena latent.

Terent. in Adelphis. 2. 1.

Neque tu verbis solves unquam, quod re mihi maleficeris.

Horat.

Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Ne dicas in lingua: ignosco: corde differas: novit enim cum dicas. Vocem tuam audit homo: conscientiam tuam Deus inspicit. Melius est enim, dùm non clamas ore, & dimittis in corde, quàm blandus ore, crudelis in corde. *Id. de Verb. Dom. serm.* 15

In hac petitione si mentitur, totius orationis nullus est fructus: pecuniam aliquando repetere conceditur, sed debitis peccatorum petenti veniam, nunquam justè negatur. *Id. super Matth.* 6.

Discas frequenter ignoscere, nec indignationem tenere: nihil est enim quo possit offendi, cui ignoscendi est consuetudo. *Ambr. in Lucam.*

Tantæ pietatis est Dominus Iesus, ut ipsi Iudæ donaret veniam, si Christi expectasset misericordiam. *Ib.*

O formidolosa sententia! Si parva fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittuntur. *Hier. in Matth.* 24.

Plurimùm interest, quo animo quisque parcat: sicut enim aliquando est misericordia puniens: Ita & crudelitas parcens. *Aug. Epist.* 64.

Citò parcendum est injurianti, ne veniæ viam tibi intercludas. *Id. lib.* 4. *de civit. Dei.*

Veniam delicti assequutus, si iterum peccat, gravius judicium sibi præparat. *Basilius in summ. mor.*

Sis humilis ad petendam veniam, facilis ad dandam: & sic membra erunt in pace. *Bernh. de Ver. Apost. serm.* 1.

Multi aliorum vitia cernunt, sua non aspiciunt, & cùm ipsi maximis criminibus obnoxii teneantur, peccata minora fratribus non dimittunt. *Isid. lib.* 3. *de summ. bon.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Terent. in Phormione. 5. 2.

Nos nostrapte culpa facimus, ut malis expediat esse,
Dùm nimium dici nos bonos studemus & benignos.

Seneca in Agamem. v. 265.

Det ille veniam facile, cui venia est opus.

Horat. Satyr. 3. lib. 1.

Qui, ne tuberibus propriis offendat amicum,
Postulat, ignoscat verrucis illius, æquum est
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

¶ APOPHTHEGMATA.

E*paminondas* homini contempto, qui leve quiddam admiserat, Pelopida pro eo deprecante, non ignovit: sed amicâ pro illo rogante, dedit veniam, dicens, ejusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum: sed quemadmodum non quævis damus omnibus: ita spectandum est, cui & in qua causa gratificemur. *Plut. in Græc. apoph.*

Arius

rius Philosophus. Potius Alexandria Cæsar, multis vitam dona-
n gratiam *Arij* philosophi: Sostratum tamen, promptissimæ
lem linguæ virum, sed qui Cæsari displiceret, quod temere Aca-
icus haberi vellet, rejecit. At is squalidus, promissaque cana bar-
cepit *Arium*, quocunque iret, insequi, versiculum illum in ore
ens:

Σοφοὶ σοφοὺς σώζουσιν, ἂν ὦσιν σοφοί.

Sapientes sapientes servant, si fuerint sapientes.

arte coegit Cæsarem ignoscere. *Erasm. lib. 4. apoph. ex Suet.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

itam à Diis sermonis veniam, cum obsecratione, ne nostri me-
ores delicti, ulcisci cogitarent, eo exprimebant hieroglyphico,
roximum à minimo digitum ad aurem dextram referrent,
l tacto priùs ore institutum. Est enim locus ille Nemeseos,
n gestu hoc, ut in aure ostensum, conciliari crediderunt. *Pier.
lib.* 344. *E.*

Vide *Reconciliatio. Item Pœna, Punitio.*

VENUS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ex Græcis Comicis.

Ἐν πλησμονῇ γάρ Κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακοῖς
Πεινῶσιν οὐκ ἔνεστιν Ἀφροδίτη βροτοῖς.

Vt saturitatis assecla est semper Venus,
Sic refugit illos, quos premit penuria.

Vide *Adulterium, Amor, Libido, Luxuria, Voluptas.*

VERBUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. de arte Poetica.

——— ——— *Nescit vox missa reverti.*

Idem lib. 1. Epist. 18.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum.

Idem Ib.

Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.

Ovid. lib. 2. de Amor. 16.

Verba puellarum foliis leviora caducis:
Irritaque, ut visum est, ventus & unda ferunt.

Ovid. lib. 1. Amor. 8.

Impia sub dulci melle venena latent.

Terent. in Adelphis. 2. 1.

Neque tu verbis solves unquam, quod re mihi malefeceris.

Horat.

Horat. in arte Poetica.

Ut sylva foliis pronos mutantur in annos,
Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.

Et Infra.

—— —— Mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum stet honos, & gratia vivax.
Multa renascentur, quæ jam cecidêre, cadentque
Quæ nunc sunt in honore, vocabula, si volet usus:
Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

¶ APOPHTHEGMATA.

Vicula Theophrasto licitanti quiddam, idque admodum Atticè: Hospes, inquit, non vendo tanti: notans illum, quasi non esset ...cus natura, qui suprà modum affectaret Atticismum: id enim ...nt hospites, dum in aliena lingua volunt videri diserti. *Erasm. ...poph.*

...havorinus ad adolescentem, priscarum & jam obsoletarum ...um affectatorem, Curtius, inquit, & Fabricius dilucidè ... suis fabulati sunt: neque Aruncorum, Sicanorum aut Pe... ...orum, qui primi Italiam incoluisse leguntur; sed ætatis suæ ...is locuti sunt: tu verò, perindè quasi cum matre Evandri ...c loquaris, verbis jam olim desitis uteris. Quod si intelligi non ... quæ loqueris, non hoc abundè consequeris taceris? *Erasm. Rot. 6 apoph.*

...elanthus interrogatus, quid sentiret de tragœdia Diogenis? ... vidi, inquit. Notavit affectationem Diogenis in scribendo, quæ ...numerò non minima obscuritatis causa est. *Plut. in lib. ... ...κούειν.*

...emonax Phavorini dictionem, ut nimium compositam, sole... arguere ridiculè: Quod cùm ille ægiè tulisset, ait: ut philoso... ...m vestis neglectior: ita oratio decet inaffectata. *Erasm. lib. 8. ...ph.*

...icero. M. Lepidus cùm Romæ in senatu dixisset: Patribus con... ...tis, ne dicam circumscriptis: Egò, *ait Cicero*, non tanti fecissem ...όμοιον. Affectavit autem Lepidus schema vocum similiter ...nentium: at satiùs erat schema perdere, quàm Senatum offen... *Erasm. lib. 4. apoph.*

...emonax quum interrogasset quendam, atque is verbis nequà... ...n vulgaribus respondisset: Ego, inquit, amice te nunc inter... ...: at tu perindè respondes, quasi viveret adhuc Agamemnon. *...sm. lib. 8. apoph.*

...ide Garrulitas, Lingua, Loquacitas, Oratio.

VERE-

VERECUNDIA.

§ SENTENTIAE PATRUM.

PVlchra virtus est Verecundia, & suavis Gratia, quæ non solùm in factis, sed etiam in ipsis spectatur sermonibus: ne modum progrediaris loquendi, ne quid indecorum sermo resonet tuus. Speculum enim mentis plerumque in verbis refulget: ipsum vocis sonum libret modestia, ne cujusquam offendat aurem vox fortior. Denique in ipso canendi genere, prima disciplina verecundia est, imò in omni usu loquendi. *Ambr. de Off. lib. 1. c. 18.*

Est enim verecundia pudicitiæ comes, cujus societate castitas ipsa tutior est. Nonne hæc prætulit publicanum, & commendavit eum, qui nec oculos suos audebat ad cœlum levare? Paulus orationem deferri præcepit cum verecundia & sobrietate. *Ib.*

Vbique in virgine comes singularum virtutum est pudor: hic individuus debet esse virginitatis, sine quo non potest esse virginitas: teritur officiis pudor, audacia emicat, risus obrepit, modestia solvitur, dum urbanitas affectatur. *Id. de Virgin.*

Erubescere debemus, & condemnare peccatum, non defendere: quoniam pudore culpa minuitur, defensione cumulatur. *Id. de Abel & Cain.*

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quàm metus superat: & quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor. *Hier. ad Pammach.*

Quicquid pudet dicere, pudeat etiam cogitare. *Id. ib.*

Quid amabilius verecundo adolescente? Quàm pulchra & quàm splendida gemma morum est verecundia, in vita & vultu adolescentis? Quàm vera & minimè dubia bonæ spei nuntia, bonæ indolis index? Virga disciplinæ, expugnatrix malorum, propugnatrix puritatis innatæ, specialis gloria conscientiæ, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus & insigne totius honesti. *Bernh. sup. cant. serm. 86.*

Verecundia soror est continentiæ: nullum æquè manifestum indicium columbinæ simplicitatis, & ideò etiam testis est innocentiæ, lampas pudicitiæ mentis jugiter lucens, ut nil in ea turpe vel indecorum residere attentet, quod non illa illicò perdat. *Id. ib.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Plaut. in Amphit.

Decet verecundum esse adolescentem.

Plaut. in Trinummo. 2. 4.

Verecundari neminem apud mensam decet.

§ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

CVstos virtutum omnium, dedecus fugiens, & laudem maximam consequens, verecundia est. *Cic. de Orat.*

Mo-

Ioderator cupiditatis est pudor. 2. *de Finib.*

ine verecundia nihil rectum esse potest, nihil honestum; *ffic.*

Iaximum amicitiæ ornamentum tollit, qui ex ea tollit verecun-n. Itaque in iis perniciosius est error, qui existimant libidinum, catorumque omnium patere in amicitia licentiam. *In Lel.*

æpè videmus fractos pudore, qui nulla ratione vincerentur. *usc.*

udor in bello est maximè periculosus. *Plaut. Cic Fam. 10.*

rave est homini pudenti petere aliquid magnum ab eo, de quo enè meritum putet: ne id, quod petit, exigere magis quàm ro-e videatur. *Cic. Curion. Fam. 2.*

udoris etiam disciplinam inter defuncta corpora natura discer-Ac siquando cadavera necatorum fluctibus evehuntur, virorum na fluctuant, prona fœminarum. *Solin. lib. de mirab.*

erecundia parens est omnis honesti consilii, tutela solennium iorum, magistra innocentiæ, chara proximis, accepta alienis, ni loco, omni tempore favorabilem præ se ferens vultum. *Val. v.*

onum in adolescente signum est, quum illi ex alto rubor suf-ditur: magis in juvenibus apparet, quibus & plus caloris est, & ra frons: veteranos nihilominus & senes tingit. Quidam au-non magis, quàm cùm erubuerint, timendi sunt, quasi omnem ecundiam effuderint. *Sen. 11. Epist.*

Iutriendus est pudor: qui, quamdiu in animo duraverit, aliquis bonæ spei locus. *Id. Epist. 25.*

ecta ingenia debilitat verecundia: prava confirmat audacia. *n Prov.*

urpia ne dixeris: paulatim enim pudor per verba discutitur. *b.*

erborum turpium licentia impudentiæ nutrix. *Id. ib.*

¶ APOPHTHEGMATA.

heophrastus adolescentem erubescentem conspicatus: Con-de, inquit: Talem enim virtus habet colorem. *Anton. in Meliss. .3. serm. 51.*

thias Aristotelis filia, quum à quodam interrogaretur, quis co-m omnium esset præstantissimus? Is, inquit, quem in ingenuis it pudor. *Erasm. lib 8. apoph.*

. Cato sibi magis placere juvenes dicebat, qui rubescerent; n qui pallescerent: quod rubor arguat probam indolem; pallor m non item. *Plut. in apoph.*

crates hortabatur juvenes, ut hæc tria haberent: in animo entiam: in lingua silentium: in vultu verecundiam. *Max. erm. 41.*

¶ EXEM-

§ EXEMPLA SACRA.

VEreeundiæ exempla: Sem & Iapheth, *Gen.* 9. ℣. 23. Sara, 18. ℣. 15. Mulier sanguinis fluxu laborans, *Matth.* 9. ℣. 20. *Marc.* 5. ℣. 33. Elizabeth, *Luc.* 1. ℣. 24.

§ HIEROGLYPHICUM.

APud Philologos hieroglyphicum *Verecundiæ Os* ℣*idetur esse*, unde de impudentibus dici solet, Os eos non habere. Hinc Cato Major Lentulo, qui sputum in ejus faciem ejaculatus fuerat, absterſa tantum facie, dixit: Affirmabo omnibus, Lentule, falli eos, qui te negant Os habere: argutè vulgatam hominis impudentiam notando, quamvis de sputi copia dicere videretur. *Pier. Val. lib.* 33. *pag.* 314. *F.*

Vide Pudicitia.

VERITAS.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

VEritatem requirit Dominus. *Psal.* 30.

Ecce veritatem dilexisti. *Psal.* 50.

Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque. *Ps.* 118.

Aperite portas, ut ingrediatur gens justa, custodiens veritatem. *Esai.* 26.

Veritatem tantum & pacem diligite. *Zach.* 8.

Veritatem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia. *Ephes.* 4.

Fructus lucis est in omni bonitate, & justitia, & veritate. *Ib.* 5.

Quibus adempta est veritas, qui existimant quæstum esse pietatem. 1. *Tim.* 6.

Super omnia vincit veritas. 3. *Esdr.* 3.

Omnes populi clamaverunt, & dixerunt: magna est veritas, & prævalet. *Ib.* 4.

Labium veritatis firmum erit in perpetuum. *Prov.* 12.

Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere. *Eccl.* 4.

Charitas non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati. 1. *Cor.* 13.

Non possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. 2. *Cor.* 13.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

VEritas dulcis est, & amara: Quando dulcis est, parcit: Et quando amara, curat. *Aug. ad Christ.*

Veritas panis est: mentes reficit, nec deficit: mutat vescentem, nec ipsa in vescentem mutatur. *Id. super Ioan.*

Veritatis & sapientiæ pulchritudo, nec multitudine audientium constipata excludit venientes, nec peragitur tempore, nec mitigatur locis, nec nocte interrumpitur, nec umbrâ intercluditur, nec sensibus corporis subjacet. *Id. lib. de lib. arbit.*

Si de veritate scandalum sumitur, utilius permittitur nasci scandalum, quam veritas relinquatur. *Ib.*

Nullus reprehensor formidandus est amatori veritatis: etenim aut inimicus reprehensurus est, aut amicus: Si inimicus insultat, ferendus est: amicus autem, si errat, docendus est & audiendus. *Id. lib. 8. de Trin.*

Errat, quisquis se veritatem cognoscere putat, qui adhuc nequiter vivit. *Id. l. de agone Christi.*

Qui veritatem occultat, & qui prodit mendacium, uterque reus est: ille, quia prodesse non vult, iste, quia nocere desiderat. *Idem ibidem.*

Liberè & sine adulatione veritatem prædicantes, & gesta pravæ vitæ arguentes, gratiam non habent apud homines. *Ambr. glos. in 1. ad Cor. 9.*

Hæc est conditio veritatis, ut eam semper inimicitiæ persequantur; sicut per adulationem pernitiosæ amicitiæ comparantur: libenter enim, quod delectat, audimus: & offendit omne, quod nolumus. *Hier. in Gal.*

Mentiri atque jurare lingua tua prorsus ignoret: tantumque in te sit veritatis amor, ut, quicquid dixeris, juratum putes. *Idem ad Celant.*

Non meretur audire veritatem, qui fraudulenter interrogat. *Id. in Ezech.*

Nihil est ad defendendum puritate tutius; nihil ad dicendum veritate facilius. *Id. in hom.*

Inquirimus veritatem in nobis, in proximis, in sui natura. In nobis, nosmetipsos dijudicando: in proximis, eorum malis compatiendo: in sui natura, mundo corde contemplando. *Bernh. de grat. hum.*

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Troade. v. 612.

—— —— *Veritas nunquam latet.*

Seneca in Oedipo. v. 850.

Quid verba quæris? veritas odit moras.

Terentius in Andria. 1. 1.

—— *Namque hoc tempore*
Obsequium amicos, veritas odium parit.

Ex Græcis Comicis.

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος.
At veritatem tempus in lucem extrahit:

Ἔρχε-

— — — Ἔρχεται
Τἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ', οὐ ζητούμενον.
Aliquando non quaesita prodit veritas.
Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τἀληθῆ λέγει.
Inesse lingua veritas lapsa solet.
Ἐλευθέρως γὰρ ἀνδρὸς τἀληθῆ λέγειν.
Quae vera sunt, loqui verum ingenuum decet.
Ἀεὶ κράτιστόν ἐστι τἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ. τοῦτ' ἐγὼ παρεγγυῶ
Εἰς ἀσφάλειαν τοῦ βίου πλεῖστον μέρος.
Est tempore omni vera proloqui optimum:
Hoc facere adhortor; quippe quod sit roboris
Secure ad aevum transigendum maximi.
Οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφος, μὰ τοὺς θεούς,
Οὔτ' ἀνδριαντοποιός, ὅστις ἂν πλάσαι
Κάλλος τοιοῦτον, οἷον ἡ ἀλήθει' ἔχει.
Haud arte tantam pictor ullus assequi
Statuariusve pulchritudinem queat,
Tantum & decorem, veritatis quantus est.

¶ APOPHTHEGMATA.

A*Ristippus* interrogatus, quam ob causam sic ipsum argueret Dionysius? Ob eandem, inquit, ob quam caeteri. Significans, Philosophi libertatem omnibus esse molestiam: non igitur mirandum, si Regi. *Laert. lib.* 2.

Thales olim interrogatus, quantum à mendacio distaret veritas? Quantum, inquit, oculi ab auribus. *Eras. lib.* 8. *apoph.*

Demosthenes interrogatus, quid Deo simile haberent homines? respondit: Benigne facere, & veritatem amare. *Max. serm.* 8.

Themistocles Eurybiadae quiddam adversum cum dixisset, illeq; baculum intentasset: Verbera, inquit, intrepide! modò quae dico audias. Noverat enim, ea, quae dicturus erat, è Republica fore. *Aelian. lib.* 3. *de Var. hist. Plut.*

Pythagoras interrogatus, quid Deo simile facerent homines: cum veritatem exercent, respondit. *Stob. serm.* 11.

¶ EXEMPLA SACRA.

VEritas odium parit: Exempla. Fratres Josephi, *Gen.* 37. v. 4. 8. Balaam. *Num.* 24. v. 10. 11. Abimelech, *Iud.* 9. v. 2. Saul, 1. *Sam.* 20. v. 33. Baasa, 1. *Reg.* 16. v. 7. Achab, 22. v. 27. 2. *Par.* 18. v. 26. Asa, 2. *Par.* 16. v. 10. Ioas, 24. v. 21. Ozias, 26. 19. Holofernes, & ejus Magnates, *Iudith.* 5. v. 24. 25. 26. Sedecias, *Ier.* 32. v. 3. Ioacim, 36. v. 23. Principes Iuda, 38. v. 4. Babylonii, eò, quod Daniel probavit, Bel nō esse Deum verum, indignantur, eumq; in lacum Leonū conjiciendū curant, *Dan.* 14. v. 27. Herodes, *Matth.* 14. v. 4. *Luc.* 3. v. 19. Principes Sacerdotū & Pharisaei,

*Matt.*21.v.45.Pharisæi & Legisperiti,*Luc.*1.v.33.34.Principes Sacerdotum & Scribæ,20 v.19. Mundus,*Ioan.*7.v.7 & 17.v.14. Pharisæi,9.v.28.Iudæi,15.v 24.*Luc.*4.v.28.*Act.*7.v 54.Principes Sacerdotum,5.v.33.Hostes Pauli,9.v.23.29.Galatæ,*Gal.*4 v.16.Veritas tandem vincit,*Prov.*28.v.23.Veritas Christus,*Ioan.*14.v.6.Evangelium,2.*Pet.*1.v.12. Veritas cinctorium renum, *Ephes.*6.v.14. Veritas Dei in promissionibus, *Gen.*32.v.10. Veritas in Iudicibus,*Exod.*18.v 21.

¶ EXEMPLA PROFANA.

P*Ersæ* filios tàm sanctis moribus imbuerunt,ut illorum disciplinæ nil addi posse videretur:& per omnes ætatis gradus illud præcipuè suis inculcarunt,ut fugientes mendacium vera semper loquerentur. *Herodot. l.*1. & *Plutarch in libello* περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.

Idor Abbas veritatis studiosissimus fuit. De eo tria commemorat Heraclides in sua historia: Quod nunquam sit mentitus: nunquam alicui maledixerit: nunquam citrà necessitatem locutus sit. *Theat. Zwing.*

Epaminondas Thebanus tàm severus veritatis cultor fuit, ut ne joco quidem mentitus sit. *Alexander ab Alexandro lib.*9.*c.*10.

T. Pomponius eques Romanus, & amicus Ciceronis (ob linguam Atticus dictus) mendacium nec ipse dicebat, nec pati poterat: Quapropter omnes ei res suas amici curandas certatim dabant, consiliumque ab eo de Republica, deque rebus magnis petebant. *Corn. Nepot.*

¶ HIEROGLYPHICA.

ÆGyptii *Veritatem ex humano corde gutturi appenso* ἱερογλυφικῶς indicabant, de quo vide prolixè apud *Pier. Valer. lib.* 41. *pag.*395.*C.*

Sol Veritatis est hieroglyphicum,qua ratione videlicet is solus unus est: duplicia enim & multiplicia sunt veritati contraria: Simplex igitur sit necesse est,quod verum censeri debeat. *Pier. Valer. lib.*44.*pag.*430 *E.*

Quod si etiam Ægyptii *Pomum Persicum adherescente folio uno tantum* pinxissent, *Veritatis id signum erat*: Quippè quod ea species linguam cordi conjunctam ostendit, ac perinde sermo cordis ipsius penetralia adaperiat,non aliud quippè sentiat, aliud proloquatur. *Pier. Val lib.*54.*pag.*527.*F.*

Vide Mendacium.

VESTIS, VESTIMENTUM.

¶ SENTENTIA SACRA.

NOn induatur mulier veste virili: nec vir utetur veste fœminea: abominabilis enim apud Deum est,qui facit hoc. *Deut.*22.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

NOlo, ut de ornamentis auri vel vestis properam habeas in prohibendo sententiam: nisi in eis, qui neque conjugati sunt, neque conjugari cupientes, cogitare debent, quomodo placeant Deo. *Aug. ad Possidon.*

Animadvertendum est, non in solo rerum corporearum nitore atque pompa; sed etiam in ipsis sordibus lutosis esse posse jactantiam, & eo periculosiorem, quo sub nomine servitutis Dei decipit. *Id. l. de ser. Dom.*

Quanta amentia est effigiem mutare naturæ, picturam quærere? Tolerabiliora propemodum in adulterio crimina sunt: ibi enim pudicitia, hic natura adulteratur. *Id. ib.*

Ornamentorum ac vestium insignia, & lenocinia formarum, non nisi prostitutis & impudicis fœminis congruunt: & nullarum ferè pretiosior cultus, quàm quarum pudor vilis est, &c. *Cyprianus de habitu virginum.*

Vince vestem, quæ virgo es, quæ Deo servis: vince aurum, quæ carnem vincis & seculum: nec monilium aut vestium quære ornamenta, sed morum. *Id. ib.*

Fœminæ manus Deo inferunt, quando id, quod ille formavit, reformare & transfigurare contendunt: nescientes, quia opus Dei est omne, quod nascitur; Diaboli, quodcunque mutatur. *Id. ib.*

Deles picturam Dei, mulier, si vultum tuum materiali candore oblinias, si exquisito rubore perfundas. *Ambr. in hexam.*

Vestes pullas æquè devita, ut candidas: ornatus & sordes pari modo fugiendi sunt, quia alterum delitiis, alterum gloria redolet. *Hier. in Epist. ad Nepot.*

Inter sericum & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formosus, intellige te nudum, conscissum, sordidum, mendicantem. *Id. in Epist.*

Si vir vel mulier se ornaverit, & vultus hominum ad se provocaverit, etsi nullum inde sequatur damnum, judicium tamen patietur æternum: quia venenum attulit, si fuisset, qui biberet. *Hier.*

Quod pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur: quia nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. *Greg. in hom.*

Vanum cor, vanitatis notitiam ingerit corpori. Exterior enim superfluitas interioris vanitatis indicium est. Mollia indumenta, animi mollitiem indicant: non tantùm curaretur corporis cultus, nisi priùs neglecta fuisset mens inculta virtutibus. *Bernh. in Apol.*

Serico & purpura indutæ, Christum syncerè induere non possunt: auro & margaritis adornatæ, & monilibus, ornamenta mentis & corporis perdiderunt. *Cyprian. l. de habitu virg.*

¶ APOPHTHEGMATA.

CRates à Magistratu objurgatus, quod præter leges ac morem Atheniensium sindone vestiretur, ait: Quid si Theophrastum vobis ostendam sindone amictum? Diffidentes, ac ut ostenderet flagitantes, adduxit ad tonstrinam; ostenditque Theophrastum, qui cùm forte tondebatur, linteo amictum, quod Græci à contegendis humeris ὠμόλινον vocant: Submonens, omnibus ad usum uti licere. Nam si per se turpe esset uti linteis, ne in tonstrina quidem esset honestum. *Laert. l.6. c.5.*

Aristoteles cum adolescentem sumptuosiori toga comptum videret: Adolescens, ait, num aliquando à cultu isto immodico temperabis, ovium virtute parto? *Stob.*

Xantippe Socratis, cùm vellet quandam vestem induere, atque sic ad spectandam pompam prodire, ille dixit: Hanc non spectandi causa, sed potius ut specteris, habes. *AElian. l.7. de Var. hist.*

Diogenes, cùm ab *Antisthene* Atheniensi petiisset tunicam ad depellendum frigus, jussit Antisthenes, ut duplicaret pallium, sic enim tunicæ speciem præbiturum: admonens, oportere hominem uno vestitu contentum esse. *Laert. lib. 6.*

Diogenes cuidam sibi placenti, quod Leonis exuvio tectus incederet: Non tu desines, inquit, virtutis stragulas pudefacere? Indecorum esse censuit, quod homo mollis Herculis amictum sibi vendicaret. Idem dici potest de iis, qui prodigioso amictu profitentur sanctimoniam, vita non respondente. *Erasm. ex Laert. lib. 6.*

Idem, cum adolescens quidam comptior ei proposuisset quæstiunculam: Non tibi prius, inquit, responsurus sum, quam sublatis vestibus ostenderis, utrum masculus sis, an fœmina? Ex cultu parum virili, notavit illius mollitiem. *Laert. lib. 6.*

Idem, cum videret adolescentem quempiam sese ornantem: Si ad viros, inquit, frustrà: si ad fœminas, injustè. *Erasm. ex Plut.*

Idem divitem quendam indoctum, sed splendide vestitum, χρυσόμαλλον appellavit, hoc est, ovem aureo vellere. *Laert. lib. 6.*

Pausanias Cleombroti F. admirantibus quibusdam barbarorum vestium sumptum: Melius esset, inquit, ipsos multifieri, quàm multifacienda possidere. *Erasm.*

Lysander pretiosas vestes, quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit, dicens: Vereor, ne his amictæ turpes videantur. *Plut. in Lac. apoph.*

Demonax cuidam, qui purpura indutus sese insolentiùs ostentabat, in aurem dixit: Heus tu, hoc antè gestabat ovis. Significans illum nihilominus stupidum esse, si gestaret purpuram. *Erasm. l. 8. apoph.*

Alexan-

Alexander Severus cum humili vestitu contentus sæpenumerò incederet, reprehensus ob id ab aulicis suis, respondit: Imperatoriam majestatem constare virtute, non corporis cultu. *Lampridius.*

Idem Gemmas omnes, quas reperit in palatio, vendidit, & aurum in ærarium contulit, dicens: Viris gemmas usu non esse: matronas autem regias contentas esse debere uno reticulo, atque inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex unciis auri non haberet. Hic cultus hodie vix sufficit negotiatorum uxoribus. *Lamprid.*

Alphonsus, quum vestitu cultuque corporis non multum discreparet à popularibus suis, admonitus à quodam, ut regio ornatu incederet, respondit: Malo moribus & authoritate meos excellere, quàm diademate & purpura. *Panor, lib. 1. de rebus gestis Alphonsi, Æneas Sylvius de ejus dictis.*

¶ SIMILITUDO.

QVemadmodum stultus est, qui equum empturus non ipsum inspicit, sed stratum ejus ac frena: Sic stultissimus est, qui hominem aut ex veste, aut ex conditione, quæ vestis modo nobis circumdata est, æstimat. *Senec.*

Vide Ornatus.

VETITA.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Ovid. lib. 3. Amor. 4.

Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata:
Sic interdictis imminet æger aquis.

Ovid. lib. 2. Fastor.

Quoque minor spes est, hoc magis ille cupit.

Idem lib. 3. Amor. 4.

Quicquid servatur, cupimus magis; ipsaque furem
Cura vocat: pauci, quod sinit alter, amant.

Seneca in Hercul. Oeteo. v. 357.

Illicita amantur; excidit quidquid licet.

Plautus in Trinummo. 3. 2.

Minus placet, magis quod suadetur: quod dissuadetur, placet.

Ovid. lib. 3. Amor. 4.

Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas
Semina nequitia languidiora facit.

Vide Abstinentia, Temperantia.

VETULA.

¶ APOPHTHEGMATA.

LAmiam meretricem senescentem Demetrius rex amabat parùm sobriè: Quum igitur de ea rex apud aliam, quæ & Demo dicebatur, gloriaretur, & appositis bellariis diceret: Vides quàm multa mihi mittat Lamia? inquit: Tibi mittentur à matre mea, si velis cum ea dormire: notans, anus solere donare iis, à quibus subiguntur. *Erasm. lib. 6. apoph.*

Phryne jam anus dixit, à multis fæcem emi propter vini gloriam: Sentiens, multos ideo secum congredi, ut gloriari possent, cum Phryne rem habuisse: Sicut vini magni nominis etiam fæx emitur, ut jactare possint, se tale vinum habere domi. *Ib.*

Vide Mulier, Vxor.

VICINIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Plautus in Mercatore. 4. 4.

Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:
Aliquid mali esse propter vicinum malum.

Horat. lib. 1. Epist. 18.

—— —— —— Ecquid
Ad te post paulo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Iuvenalis Satyr. 2.

—— —— Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: Sicut grex totus in agris
Vnius scabie cadit, & porrigine porci,
Vvaque conspecta livorem ducit ab uva.

Iuvenal. Satyr. 15.

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas:
Immortale odium, & nunquam sanabile vulnus
Ardet.

¶ SENTENTIA PHILOSOPHICA.

LAudanda est, vel etiam amanda, vicinitas, retinens veterem illum officii morem: non infuscata malevolentia, non assueta mendaciis, non fucata, non fallax, non erudita artificio simulationis, vel suburbano, vel etiam urbano. *Cic. pro Plancio.*

¶ APOPHTHEGMATA.

HEsiodus scitè dixit: Tantum damni est ex malo vicino, quantum ex bono commodi: & nactus est præmium, quisquis nactus est bonum vicinum. *In ἔργοις.*

M. Ca-

M. Cato admonebat eos, qui agros empturi essent, ut antè omnia animadverterent, ne malum haberent vicinum. *Eras. Roterod. lib. 5. apoph.*

Themistocles, cùm prædium quoddam vendere vellet, hoc quoque præconem addere jussit: ὅτι καὶ ἀγαθοὺς ἔχει γείτονας: id est, *Quod vicinos etiam haberet bonos:* Quasi vicini commendatione futurum esset longè vendibilius. *Stob. serm. 35.*

Iulij Drusi ædes pluribus ex partibus vicinorum prospectui patebant. Hoc incommodum faber se quinque talentis emendare velle promittebat. Tùm Drusius: Decem talenta tibi dabo, si domum meam ita pares, ut undequaque pateat omnium oculis, quò non vicini tantùm, sed omnes cives perspicere possint, quomodo domi meæ vivatur? *Erasm. lib. 6. apoph. in Plutarch.*

Diogenes, Lacone quodam laudante Hesiodi carmen, scilicet: Non peribit bos utique, nisi affuerit malus vicinus: excipiens, atqui, inquit, & Messenii periêre, & eorundem boves. *Id.*

¶ SIMILITUDINES.

LVna præcipuè movet inferiora, non quòd efficacior, sed quia propior: Ita multum habet momenti ad res conficiendas vicinitas. *Erasm.*

Vt in re rustica non satis est, te ipsum bonum esse colonum; sed magni refert, cujusmodi habeas & vicinum: Sic in vita non satis est, si te ipsum integrum virum præstes; sed refert, cum quibus habeas consuetudinem. *Plin. lib. 10. cap. 5.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

ATτικὸς πάροικος, id est, Atticus advena: in violentos & feroces vicinos dicebatur. Duris apud Zenodorum ait, ex Atticorum moribus natum, quod olim finitimos è sedibus suis exigere consueverint. Craterus indè manasse putat, quòd Athenienses, qui Samum missi fuerant, indigenas expulerint. *Eras. in Adagiis.*

Messenij ob viciniam Spartanorum periêre. Id quod Diogenes Cynicus cuidam Spartiatæ exprobravit, laudanti Hesiodeum istud carmen in ἔργοις:

οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id est,
Nec pereat bos utique, ni affuerit vicinus malus.

Respondit Diogenes: atqui & Messenii periêre, & eorundem boves, in vicinia vobis constituti: quippe Messanam bello afflixerant Lacedæmonii: quod disertissimè amplius persequitur *Pauf. Cæl. lib. 21. c. 39. A. L.*

Notum est illud Maronianum:

Mantua, væ! misera nimium vicina Cremonæ.

Vide Conversatio, Consuetudo.

VICISSITUDO RERUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. ad Pisonem.

Ipsa vices natura subit, variataque cursus
Ordinat: inversis & frondibus explicat annum,
Non semper fluidis adopertus nubibus aether
Aurea terrificis obcaecat sydera nymbis.
Cessat hyems, madidos & siccat vere capillos:
Ver fugit aestates, aestatum terga lacessit
Pomifer autumnus: nubibus cessurus & undis.

Terent. in Eunucho. 2. 2.

Omnium rerum vicissitudo est,

Plaut. in Amphytr. 3.2.

Nam in hominum aetate multa eveniunt hujusmodi;
Capiunt voluptates, capiunt rursum miserias,
Irae interveniunt, redeunt rursum in gratiam.
Verum irae si quae forte eveniunt hujusmodi,
Inter eos rursum si reventum in gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se, quam prius.

¶ SIMILITUDO.

UT in rerum natura, quae spectatissimè florent, celerrimè marcescunt, veluti rosae, lilia, violae, cum alia durent: Ita in hominum vita, quae florentissima sunt, citissimè vertuntur in diversum. *Erasm.*

Vide Fortuna.

VICTORIA.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 2. de arte amandi.

Cede repugnanti, cedendo victor abibis.

Idem lib. 1. Amor. 2.

Cedimus? an subitum luctando accendimus ignem?
Cedamus: leve fit, quod bene fertur, onus.
Vidi ego jactatas mota face crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Seneca in Herc. furente. v. 408.

Cum victor arma posuit, & victum decet
Deponere odia.

Seneca in Troade. v. 254.

—— —— Noscere hoc primum decet,
Quid facere victor debeat, victus pati.

Seneca in Troade. v. 333.

Quodcunque libuit facere victori, licet.
Minimum decet libere, cui multum licet.

Statius lib. 8. Thebaid.

—— —— Si decidit hostis,
Ire super satis est, vitamque relinquere victo.

Verg. lib. 2. Æneid. v. 354.

Vna salus victis, nullam sperare salutem.

¶ APOPHTHEGMATA.

D*iogenes*, in Olympiis præconem ita pronuntiantem: Doxippus viros vicit: correxit: Hic, inquiens, mancipia: sed ego viros. Significans, eos, qui certarent Olympia, non esse viros: sed gloriæ mancipia. Philosophus vincit viros. *Laert. lib. 6.*

Mithridates victus à Cn. Pomp. non tantùm seipsum & filios, sed totum etiam regnum victori sua sponte obtulit, præfatus, neminem alium, neque Romanum, neque ullius gentis virum futurum fuisse, cujus se societati commissurus foret, quam Cn. Pompejum. Proinde omnem sibi adversam, vel secundam, cujus author ille esset, fortunam tolerabilem futuram. Non enim esse turpe ab eo vinci, quem vincere esset nefas: neque ei inhonestè aliquem submitti, quem fortuna super omnes extulisset. *Vellejus Paterc. & Cuspinianus in Consulibus.*

Brennus. Capta urbe à Gallis Senonibus, diuque obsidione oppresso Capitolio, pactum est inter Romanos Brennumque Gallorum regem, ut obsidio ea lege solveretur, ut Romani mille pondo auri penderent. In illa forte auri pensitatione Brennus de altera lance gladium cingulumque ferreum apposuit: interrogante autem Sulpitio, quid hoc esset? Quid aliud, inquit, nisi opprobrium victis? *Plut. in Camillo.*

Phœbidas, cum essent Lacedæmonii in pugna Leutrica Martis aleam experturi, cuidam dicenti: Hic dies declarabit virum bonum: Præclarus, inquit, dies, qui possit declarare virum bonum incolumem. Præsagiens, in eo prælio plurimos egregios viros fortiter occubituros, quos ipse patriæ maluisset incolumes. *Plutarch. in Lacon.*

Alphonsus, cum gravi atque diutino bello confecto jam triumpharet, victos tamen & captos hostes triumphantium more currum præire non passus est; ob hostes servatos rectius, quam cæsos, triumphandum esse dicens. *Panorm. lib. 1. de Alphonsi reb. gestis.*

Lysander. Lacedæmonii præficiebant pædotribas, qui pueros ad luctam exercerent; ut virtutis esset certamen, non artis. Unde & *Lysander* interrogatus, quo pacto à Charaonte victus esset? respondit: Vario artificio. *Plut.*

¶ SIMI-

§ SIMILITUDINES.

INjecto in oculos sago, leo sine ullo negotio capitur, alioqui inexpugnabilis: Ita facillimum est potentissimum etiam domare, modò cognitum sit illius ingenium. *Eras.*

Sicuti Leo citiùs sævit in virum, quàm in fœminam: pueros non nisi summâ fame coactus attingit; supplicibus ac prostratis parcit: Ita potentes infirmioribus debent ignoscere, vires in alios experiri, quos vincere pulchrum sit. *Id.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

VIctoriæ exempla: Vide Bellorum divinâ virtute confectorum exempla.

§ EXEMPLA PROFANA.

HOstilius Manlius consul, cum triginta millia militum sub signis haberet, à quatuor Numantinorum millibus victus, fœdus cum illis inire coactus est, sibi & Reipublicæ ignominiosum. *Theat. Zwing.*

M. Servilius vir cons. vicies & ter amplius pugnavit ex provocatione, ac semper victor in castra reversus est, hostilibus spoliis onustus. *Sab. lib. 4. c. 6. ex Plut. in Paul.*

Ioan. Petrus Surra Bergomensis decies septies ex provocatione victor evasit. *Iovius lib. 12. hist.*

Demetrius Antigoni F. CLXXX. navibus Ptolemæi ducentas naves ad Cyprum vicit, Ptolemæus citato cursu, cum solis octo navibus profugit: neque enim plures ex omnibus evasere; cæteræ partim in prælio depressæ: LXX. cum propugnatoribus & sociis navalibus captæ. *Plut. in Demet.*

Xerxis Persarum regis exercitus Leonidam Spartanorum regem cum CCC. sociis ad internecionem cæcidit. *Herodotus.* Græcorum XI. myriades, hoc est, centum decem millia, cum XXX. myriadibus Persarum (præter auxiliarios Græcos, quorum non erat numerus) ad Plateæas contrà Mardonium Xerxis ducem feliciter pugnarunt. *Herodot. lib. 9.*

Epaminondas Thebanorum dux, quatuor hominum millibus, ex quibus CCCC. tantum equites erant, Lacedæmoniorum exercitum, viginti quatuor millium peditum, equitum verò mille sexcentorum, vicit. *Front. lib. 4. c. 2.*

Syracusii novem triremibus invadentes centum & viginti triremes Carthaginensium longè superiores extiterunt. *AElian. lib. 4.*

Leonidas Spartanorum rex cum CCC. sociis ad Thermopylas, Xerxis Persarum regis exercitum sustinuit: ut quamvis omnes cæsi fuerint, victores tamen eo ipso censeri debeant, quod Xerxem paulò majoribus copiis vinci potuisse ostenderunt. *Sab. lib. 6 cap. 7. Volat. lib. 16. Anthrop.*

Conon dux Atheniensium, navali prælio victus à Lysandro Lacedæmoniorum duce, eundem post terrestri prælio vicit, & Atheniensibus libertatem restituit. *Plut.*

Nicephorus lib.4. c 47. dicit Constantinum Magnum bello contrà Byzantios, cùm jam bis victus esset, iterum vidisse signum crucis in cœlo stellis effigiatum, hac inscriptione: *In hoc signo hostes omnes vinces*: idque postridie sic accidisse. *Id.lib.7.c.49.* auctor est, eum in bello contrà Scythas, tertiò crucem illam vidisse.

¶ HIEROGLYPHICA.

MActatus bos, quales ubique locorum conspiciuntur, *Victoriæ* plurimum partique triumphi signum erat, præsertim apud Romanos. *Pier. Val.lib.3.pag.32. D.*

Atheniensibus vero *Noctua* indicium *Victoriæ* fuit: cujus etiam volatus in adagium cessit; γλαὺξ ἵπ(τα). *Noctua volat*: Cùm profligatos hostes, & subsecutam victoriam innuerent. *Pier. Val. lib. 20. pag. 188. F.*

Propter eas dotes, quas *Accipitri* natura supra volatilium aliorum conditionem elargita est, factum, ut in universum *Accipiter* esset excellentiæ hieroglyphicum, præcipueque *Victoriam significaret*: nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. *Id. lib. 21. pag. 198. F.*

Vide Triumphus.

VIDUA

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

QVæ verè vidua est & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus & orationibus die ac nocte. Nam quæ in delitiis est, vivens mortua est: & hoc præcipe, ut irreprehensibiles sint. *1. Tim. 5.*

Anus similiter in habitu sint, qui religionem deceat: non criminatrices, non multo vino servientes, ut honesta doceant. *Tit. 2.*

Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio: & erunt uxores vestræ viduæ, & filii vestri pupilli. *Exod. 22.*

Viduam ejus benedicens benedicam. *Psal. 131.*

Vide Castitas, Cœlibatus, Conjugium, Matrimonium, Virginitas.

VIGILANTIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

VIgilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. *Matth. 26.* Vigi-

¶ SIMILITUDINES.

INjecto in oculos ſago, leo ſine ullo negotio capitur, alioqui inexpugnabilis: Ita facillimum eſt potentiſſimum etiam domare, modò cognitum ſit illius ingenium. *Eraſ.*

Sicuti Leo citiùs ſævit in virum, quàm in fœminam: pueros non niſi ſummâ fame coactus attingit; ſupplicibus ac proſtratis parcit: Ita potentes infirmioribus debent ignoſcere, vires in alios experiri, quos vincere pulchrum ſit. *Id.*

¶ EXEMPLA BIBLICA.

VIctoriæ exempla: Vide Bellorum divinâ virtute confectorum exempla.

¶ EXEMPLA PROFANA.

HOſtilius Manlius conſul, cum triginta millia militum ſub ſignis haberet, à quatuor Numantinorum millibus victus, fœdus cum illis inire coactus eſt, ſibi & Reipublicæ ignominioſum. *Theat. Zwing.*

M. Servilius vir conſ. vicies & ter amplius pugnavit ex provocatione, ac ſemper victor in caſtra reverſus eſt, hoſtilibus ſpoliis onuſtus. *Sab. lib. 4. c. 6. ex Plut. in Paul.*

Ioan. Petrus Surra Bergomenſis decies ſepties ex provocatione victor evaſit. *Iovius lib. 12. hiſt.*

Demetrius Antigoni F. CLXXX. navibus Ptolemæi ducentas naves ad Cyprum vicit, Ptolemæus citato curſu, cum ſolis octo navibus profugit: neque enim plures ex omnibus evaſere; cæteræ partim in prælio depreſſæ: LXX. cum propugnatoribus & ſociis navalibus captæ. *Plut. in Demet.*

Xerxis Perſarum regis exercitus Leonidam Spartanorum regem cum CCC. ſociis ad internecionem cæcidit. *Herodotus.* Græcorum XI. myriades, hoc eſt, centum decem millia, cum XXX. myriadibus Perſarum (præter auxiliarios Græcos, quorum non erat numerus) ad Plateæas contrà Mardonium Xerxis ducem feliciter pugnarunt. *Herodot. lib. 9.*

Epaminondas Thebanorum dux, quatuor hominum millibus, ex quibus CCCC. tantum equites erant, Lacedæmoniorum exercitum, viginti quatuor millium peditum, equitum verò mille ſexcentorum, vicit. *Front. lib. 4. c. 2.*

Syracuſii novem triremibus invadentes centum & viginti triremes Carthaginenſium longè ſuperiores extiterunt. *AElian. lib. 4.*

Leonidas Spartanorum rex cum CCC. ſociis ad Thermopylas, Xerxis Perſarum regis exercitum ſuſtinuit: ut quamvis omnes cæſi fuerint, victores tamen eo ipſo cenſeri debeant, quod Xerxem paulò majoribus copiis vinci potuiſſe oſtenderunt. *Sab. lib. 6 cap. 7. Volat. lib. 16. Anthrop.*

Conon dux Athenienſium, navali prælio victus à Lyſandro Lacedæmoniorum duce, eundem poſt terreſtri prælio vicit, & Athenienſibus libertatem reſtituit. *Plut.*

Nicephorus lib.4. c 47. dicit Conſtantinum Magnum bello contrà Byzantios, cùm jam bis victus eſſet, iterum vidiſſe ſignum crucis in cœlo ſtellis effigiatum, hac inſcriptione: *In hoc ſigno hoſtes omnes vinces*; idque poſtridie ſic accidiſſe. *Id. lib.7. c.49.* auctor eſt, eum in bello contrà Scythas, tertiò crucem illam vidiſſe.

¶ HIEROGLYPHICA.

M*Actatus bos*, quales ubique locorum conſpiciuntur, *Victoriæ* plurimum partique triumphi ſignum erat, præſertim apud Romanos. *Pier. Val. lib.3. pag.32. D.*

Athenienſibus vero *Noctua* indicium *Victoriæ* fuit: cujus etiam volatus in adagium ceſſit; γλαὺξ ἵπταται. *Noctua volat*: Cùm profligatos hoſtes, & ſubſecutam victoriam innuerent. *Pier. Val. lib.* 20. *pag.* 188. *F.*

Propter eas dotes, quas *Accipitri* natura ſupra volatilium aliorum conditionem elargita eſt, factum, ut in univerſum *Accipiter* eſſet excellentiæ hieroglyphicum, præcipueque *Victoriam ſignificaret*: nam reliquas omnino volucres volatu antecellit. *Id. lib.* 21. *pag* 198. *F.*

Vide Triumphus.

VIDUA

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

QVæ verè vidua eſt & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus die ac nocte. Nam quæ in delitiis eſt, vivens mortua eſt: & hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint. 1. *Tim.* 5.

Anus ſimiliter in habitu ſint, qui religionem deceat: non criminatrices, non multo vino ſervientes, ut honeſta doceant. *Tit.* 2.

Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio: & erunt uxores veſtræ viduæ, & filii veſtri pupilli. *Exod.* 22.

Viduam ejus benedicens benedicam. *Pſal.*131.

Vide Caſtitas, Cœlibatus, Conjugium, Matrimonium, Virginitas.

VIGILANTIA.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

VIgilate & orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus eſt: caro autem infirma. *Matth.* 26. Vigi-

igilate itaque, omni tempore orantes. *Ibid.* 21.
ui se existimat stare, videat ne cadat. Evigilate itaque justi; & te peccare. 1. *Cor.* 10. & 15.
obrii estote; & vigilate. 1. *Pet.* 5.
i non vigilaveris, veniam ad te tanquam fur, & nescies quando iam ad te. *Apoc.* 3.
eatus vir, qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie. *erb.* 8
igilia honestatis tabefaciet carnes. *Eccl.* 31.
ui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem. *Ib.* 32.
igilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini. 1. 16.
rationi instate, & vigilantes in ea cum gratiarum actione. *ß.* 4.
igilate, & estote parati: quia nescitis, qua hora Dominus r venturus sit: & quia nescitis diem neque horam. *Matth.* & 25.
idete: vigilate & orate: nescitis enim, quando tempus sit. *c.* 13.
igilate ergo: nescitis enim quando Dominus domus veniat: , an media nocte, an galli cantu, an mane: ne, cum venerit re- è, inveniat vos dormientes. *Ib.*
stote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet. *c* 12.
eatus qui vigilat. *Apoc.* 16.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. lib. 1. Epist. 2.

Vt jugulent homines, surgunt de nocte latrones:
Vt teipsum serves, non expergisceris? Atque
Intendes animum studiis, & rebus honestis?
Invidia, vel amore vigil torquebere.

Ovid. lib. 1. de art. amand.

Attenuant juvenum vigilata corpora noctes:
Curaque, & immenso qui fit amore, dolor.

Martial. lib. 9. Epigram. 69.

Nam vigilare leve est: pervigilare grave.

Plaut. in Rudent. 4. 2.

Vigilare decet hominē, qui vult sua tēpori conficere officia:
Nā qui dormiunt libenter, sine lucro, & cū malo quiescūt.

¶ APOPHTHEGMATA.

ato somnolentiam improbabat, eoque scripsit in legibus:
Κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος.
Nemo dormiens ulla re dignus est. *Laert. lib.* 3.

Philip-

Philippus in exercitu quodam tempore dormiens, experrectus: Tuto,inquit,dormivi : vigilavit enim Antipater. Subindicans,non esse regium indulgere somno,præsertim in bello, nisi habeat fidum ac vigilem præfectum. *Plut. in apoph.*

Parmenio. Idem, quum interdiu dormiret, Græcique ad fores convenientes criminarentur illum : Nolite admirari, Parmenio inquit, si nunc Philippus dormit : nam quando vos dormiebatis, ille vigilabat. *Plut.*

P. Æmilius, cum in bello contra Persem instituisset, ut milites sine armis vigilias agerent : rogatus à quodam ; cur suis arma negaret ? respondit : ut metu hostium, sublata resistendi fiducia, adversus somnum pugnarent. *Plut.*

M. Cato eo milite sibi opus esse nequaquam dicebat, qui inter eundum manus, inter confligendum pedes agitaret ; quique stertendo, quàm hostibus inclamando longiùs sentiretur. *Plut.*

¶ HIEROGLYPHICA.

ÆGytii sacerdotes per *Leporis* hieroglyphicum vigilantiam inprimis intelligebant. Causam ponit *Horus*, quod *Lepus* oculos inter dormiendum apertos ostendat. *Pier. Val. l.* 13. *p.* 118. *E.*

Per *Leonis* etiam caput iidem Sacerdotes vigilantiam atque custodiam ostendebant : causam addebant, quod solum hoc ex animalibus, recurvos ungues habentibus, simul atque natum est, cernit. *Idem lib.* 1. *pag.* 2. *F.*

Vide Somnus.

VINDICTA, ULTIO.

¶ SENTENTIÆ BIBLICAE.

NOn quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. *Levit.* 19.

Ne dicas, quomodo fecit mihi, sic faciam ei : & reddam unicuique secundum opus suum. *Prov.* 24.

Omnis injuriæ proximi ne memineris ; & nihil agas in operibus injuriæ. *Eccl.* 10.

Ego dico vobis, non resistere malo : sed si quis te percusserit in dextram maxillam, præbe illi & alteram. *Matth.* 5.

Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. *Ib.* 26.

Nulli malum pro malo redde. Noli vinci à malo: sed vince in bono malum. *Rom.* 12.

Videte ne quis malum pro malo alicui reddat : sed semper quod bonum est, sectamini invicem, & in omnes. 1. *Thess.* 5.

Mea est ultio, & ego retribuam. *Deut.* 32.

Sanguinem servorum suorum ulciscetur. *Ibid.*

Deus non faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. *Luc.* 18.

Qui injuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit. *Coloss.* 3.

Scimus qui dixit: Mihi vindictam, & ego retribuam. *Heb.* 10.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Iuven. Satyr. 13.

Est vindicta bonum vita jucundius ipsa.
Nempè hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum aut levibus videas flagrantia causis,
Quantulacunque adeo est occasio, sufficit iræ.
Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ sæva inter vincla cicutæ
Accusatori nollet dare.

Et pòst paulum.

—— —— —— Quippe minuti
Semper & infirmi est animi exiguique voluptas
Vltio. Continuo sic collige, quòd vindictâ
Nemo magis gaudet, quam femina.

Claud. de bello Getico. v. 93.

Quæ vindicta prior, quam cum formido superbos
Flectit, & assuetum spoliis affligit egestas?

Seneca in Hercule furente. v. 1186.

—— —— —— Sæpè vindicta obfuit.

Ovid. lib. 1. Amor. 7.

At tu, ne dubita, minuet vindicta dolorem.

§ APOPHTHEGMATA.

Diogenes interrogatus à quodam, quo pacto maximè posset ulcisci inimicum? Si teipsum, inquit, probum & honestum virum præstiteris. *Laert. lib.* 6.

Idem ingressus aliquando juvenum convivium, capite semitonso; non solùm non comiter exceptus, sed multis plagis onustus dimissus est: quos ille hac ratione est ultus: Nomina juvenum, à quibus fuerat cæsus, albo inscripsit: itaque obambulabat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur, quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto juvenes inhumanos omnibus objurgandos ac reprehendendos exposuit. *Laert. lib.* 6.

Theodosius ab amicis interrogatus, cur neminem eorum, à quibus afficeretur injuria, capitis supplicio damnaret? Vtinam, inquit, mihi daretur, & mortuos ad vitam revocare. Docuit hoc dicto sapientissimus princeps, ad privatas injurias hominem debere esse facilem ad ignoscendum. *Erasm. l.* 8. *apoph. ex hist. Eccl.*

Chilon fratri querenti, quod Ephorus ipse non crearetur, quum ille esset? Ego, inquit, injuriam ferre novi: Tu non. *Diogenes Laert. in ejus Vita.*

Thales rogatus, quo pacto quis facillimè ferret infortunium suum? Si quis videat hostes majoribus malis obnoxios. *Laert. lib. 1. cap. 1.*

Pittacus habens potestatem puniendi quempiam, qui contumeliosus in ipsum extiterat, dimisit, inquiens: Venia ultione melior est. Illa namque mitis est ingenii, hæc autem ferini. *Stob. serm. 17. Anton. in Meliss. part. 1. serm. 27 Max. serm. 6.*

Alcibiades nuncianti, quod ipse cum comitibus morte damnatus esset Athenis: At nos, inquit, demonstrabimus Alcibiadem vivere: Simulque sese ad Lacedæmonios contulit, ac bellum Decelicum, ab urbe Decelia cognominatum, excitavit in Athenienses. *Plut.*

§ SIMILITUDINES.

Cibo utitur juxta naturam is, qui esurit: ac vindicta debet uti, qui nec sitit eam, nec esurit. *Plut.*

Ut pater videns puerum volentem incidere quidpiam, ipse arrepto ferro id facit: Ita ratio vindictam eripiens iræ, utiliter castigat. *Idem.*

Quædam remedia tristiora sunt ipso morbo, ut satius sit oppetere mortem, quàm his aucupari salutem: velut sugere sanguinem è vulnere recenti gladiatorum morientium: Ita quandoque satius est ferre injuriam, quàm majore incommodo ulcisci: ferre pacem, etiamsi parum commodam aut æquam, quàm bellum cum immensis malis suscipere. *Erasm.*

Vt amnes quidam repentè se condunt sub terram: nihilominus eò perferuntur, quò tendunt: Ita numinis ira, licet occulta, tamen in extremas calamitates aufert aliquando nocentes. *Plut.*

Vt Medici quibusdam morbis occurrunt, priusquam appareant: Ita Deus quædam punit, ne fiant. *Plut.*

Qui nos docuit sagittare, non vetuit jaculari: sed vetuit, ne aberremus à scopo: Ita non est interdicta punitio, sed in tempore & aptè facienda. *Plut.*

Quemadmodum reus paribus sententiis absolvitur: Sic sapiens, ubi paria maleficiis merita sunt, magis meminit benefactorum, quàm injuriarum. *Seneca.*

Aspis pestilentissimum malum non vagatur, nisi cum compare, & interfectorem pertinacissimè persequitur: Ita Tyrannus filium, aut alium tyrannidis successorem adjungit, ne desit ultor, si quid acciderit. *Plin. lib. 8 cap. 23.*

§ EXEMPLA BIBLICA.

Vindicta acceptæ injuriæ Deo committenda, Exempla: Ioseph, *Gen.* 50. v. 19. Saul, 1. *Sam.* 11. v. 13. & 24. v. 12 David, 2. *Sam* 16 v. 10. & 19.

Z: 15

& 19. ✠. 22. 23. *Psal.* 7. ✠ 5. Rex Israel, 2. *Reg.* 6. ✠. 23. Christus, *Esa.* 53. ✠. 7. *Luc.* 23 ✠. 24. Stephanus, *Actor.* 7. ✠. 60. Vindictæ expetitæ & eorum quæ inde secuta sunt, exempla: Filii Iacob, *Genes.* 34. ✠. 25. 26. Samson, *Iudic.* 14. ✠. 5. 6. Abner, 2. *Sam.* 3 ✠. 9. Absalon, 14. ✠. 30. Aman, *Esth.* 3. ✠. 6. Vindictam interdum Sacerdotes & Prophetæ vi corporali exercuerunt: Exempla: Moses per filios Levi jubet occidi idololatras, *Exod.* 32. ✠. 26 27. Phinees occidit Zambri & Cozbi, *Num.* 25. ✠. 7 8. 1. *Macchab.* 2. ✠. 54. Samuel Agagum, 1. *Sam.* 15. ✠. 32. 33. Elias Propheta Prophetas Baal, 1. *Reg.* 18. ✠. 40. Vindictæ propriæ pœnæ exempla: Idumæi, *Ezech.* 25. ✠. 12. 13. Palæsthini, ✠. 15. 16.

§ EXEMPLA PROFANA.

D*Arius* Persarum rex, ut ei nunciatum est, Sardes captas incensasq; ab Atheniensibus atque Ionibus, & hujus comparandæ cladis fuisse auctorem Aristagoram Milesium; fertur, cum primùm hæc audivit, dixisse: Iones nihil fecisse: Probè sciens, non fuisse illos præ contemptu sui rebellaturos: deinde interrogasse: Quinam essent Athenienses? Id cum audisset, tùm arcum poposcisse, eoque sumto sagittam, quam imposuerat, in cœlum excussisse, & dixisse: ô Iupiter! contingat mihi, ut Athenienses ulciscar. Atque hoc locutus, cuidam famulorum præcepit, ut sibi semper apposita cœna ter diceret: *Here memento Atheniensium Herod. lib.* 5.

Ister ait, moris fuisse Athenis, ut cognati eorum, qui violenta morte periissent, in efferendo funere hastam adhiberent, aut in tumulo defigerent: eaque ratione interfectoribus ultionem denunciarent. *Suidas in* ✠*oce* ἐπὶ τύμβῳ.

Semiramis Assyriorum regina, cùm ei circa cultum capitis occupatæ nunciatum esset, Babylonem defecisse: altera parte crinium adhuc soluta, protinùs ad eam expugnandam accurrit: nec prius decorem capillorum in ordinem, quam tantam urbem in potestatem suam, redegit. Quocircà statua ejus Babylone posita est illo habitu, quo ad ultionem exigendam celeritate præcipiti tetenderat. *Val. lib.* 9 *cap.* 3.

C. Iul. Cæs. audiens in Gallia aliquot militum agmina concisa esse, juravit, se non antè capillos rasurum, quàm ab interfectoribus pœnas repetivisset. Hæc res magnam ei benevolentiam omnium conciliavit. *Polyænus lib.* 8.

§ HIEROGLYPHICUM.

PEr *Leonem telo confossum, ulciscendi studium* plerique pingere instituerunt. Vulneratus enim Leo, mira quadam observatione percussorem novit: & in quantalibet multitudine unum appetit, & si detur copia, fœdissimè lacerat & discerpit. *Pier. Valer. libr* 1. *pag.* 9.

VI-

VINUM.

¶ APOPHTHEGMATA.

ANacharsis. Quidam in convivio videns uxorem *Anacharsidis*: Uxorem, inquit, deformem duxisti, *Anacharsi!* Hic Anacharsis: Prorsùs ita mihi videtur, inquit: sed heus puer! infunde mihi meraciius, ut eam reddam formosam: indicans, vinum adimere homini rectum judicium. *Athen. lib.* 9.

Idem dicebat, vitem ferre tres botros: primum voluptatis, alterum ebrietatis, tertium molestiæ. Sentiens, parcum vini usum esse jucundum, quia sedat sitim; largiorem gignere temulentiam; largissimum parere rixas, cædes ac morbos. *Laert. lib.*1.*cap.*9.

¶ SIMILITUDO.

UT muli calcitratus vino crebro inhibetur: Ita mulieris petulantia vino provocatur. *Erasm.*

Vide Ebrietas.

VIOLENTIA.

¶ SENTENTIAE PATRUM.

NEmo invitus benè agit, etiamsi bonum est, quod facit. *August. lib.*1. *confess.*

Multa bona præstantur invitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati, qua ipsa sibi inveniuntur esse inviti. *Idem in Enchirid. cap* 72.

In Ecclesia non coactum, sed acquiescentem oportet ad meliora converti. Non est enim, qui curare possit invitum. *Chrysost. in dial. lib.* 2.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

PLus valet quod violentia cogit, quàm quod suadet & præcipit verecundia. *Val. Max. lib.*3.

Nulla res tàm facilis, quin difficilis sit, si invitus facias. *Senec. in Epist.*

Da operam, ne quid unquam invitus facias. Non enim qui jussus aliquid facit, miser est: sed qui invitus. Itaque sic animum componamus, ut, quicquid res exigit, id velimus: & inprimis finem nostri sine tristitia cogitemus. *Idem epist.* 62.

¶ APOPHTHEGMATA.

LYsander, Cùm Argivi de ditionis finibus ambigerent cum Lacedæmoniis, asseverarentque se justiorem habere causam, *Lysander* stricto ense: Qui hoc, inquit, superior est, is optime de finibus disputat. Ab æquo & bono vir insolens ad vim provocavit. *Plut. in Lacon.*

hemistocles, quum apud Andrum argentum peteret: Duos, uit, ad vos adduco Deos, Vim ac Suasionem: Significans, si mi- impetraret suadendo, se vi erepturum. At illi responderunt: apud uoque duas magnas esse deas, Inopiam & Impossibilitatem, per s non liceret dare, quæ petebat. *Plut.*

Quidam ex his, quos *Cæsar* de prorogandа provincia Romam erat, stans in senatu, simulatque cognovit Cæsari senatum non prorogationem, manu capulum percutiens: At hic, inquit, it: vim Reipub. minitans. *Erasm. lib. 4. apoph.*

Vide Vis. Item Injuria.

VIR, MAS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat de arte Poëtica.

Conversis studiis ætas animusq; virilis
Quærit opes & amicitias, inservit honori:
Commisisse cavet, quod mox mutare laboret.

Ovid. Epist. 18. Heroid.

Vtimur igne pari, sed sum tibi viribus impar:
Fortius ingenium suspicor esse viris.
Vt corpus teneris, sic mens infirma puellis:
Deficiam, parvi temporis adde moram.

Ovid. de faciei medicam.

Nec tamen indignum, si vobis cura placendi:
Cum comptos habeant secula nostra viros.
Fœminea vestri potiuntur lege mariti:
Et vix ad cultus nupta, quod addat, habet.

Ovid. lib. 15. Metamorph. v. 209.

Excipit autumnus, posito fervore juventa,
Maturus, mitisq; inter juvenemq; senemq;
Temperie medius, sparsus quoque tempora canis.

Horat. 1. Epist. 16.

——— *Vir bonus est quis?*
Qui consulta patrum, qui leges juraq; servat. &c.

Horat. 3. Carm. 3.

Iustum & tenacem propositi virum,
Non civium ardor, prava jubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida: neque Auster,
Dux inquieti turbidus Adriæ,
Nec fulminantis magna Iovis manus.
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

¶ SIMI-

¶ SIMILITUDO.

UT fragrantia aromata suo odore circumfusum complent aërem: Sic boni viri præsentia proximos juvat. *Anton. in Meliss. part. 2. serm. 31.*

Vide Bonus vir. Idem Homo.

VIRGINITAS.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

QVid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile conjugium, quàm superba virginitas. *August. in Psal. 29.*

Quæ est virginitas mentis? integra fides, solida spes, syncera charitas. *Idem in Psal. 17.*

Dominica virgo debet agnoscere, quibus præceptis conveniat insistere, vel à quantis vitiis debeat abstinere, si vult in seculo posita cum Deo esse, & cum eodem post hujus vitæ resolutionem in claritate cœlesti regnare. *Idem lib. ad sacras Virgin.*

Dominica virgo primitus publicos debet vitare conspectus, & platearum frequentiam devitare: atque in domo posita operi lanifico insistere, vel lectioni divinæ. *Ibid.*

Dominica virgo nec ornatu capitis, nec habitu comæ, nec oculis erectis aut lætis; sed crinibus ad terram cum vultu demisso procedat: ne in se viles inducat amores: ne pereat, nec aliis causa perditionis existat. *Ibid.*

Dominica virgo ab omni inverecundo sermone vel risu debet se penitùs abstinere; cum silentio & disciplina omnem vitam suam ornare. *Ibidem.*

Dominica virgo, ut docet Apostolus, de viduis casta judicari non potest, sermone garrula vel loquacitate verbosa, vel curiositate superflua, imò prostituta, & ad luxuriam magis accensa. *Ibidem.*

Dominica virgo nec sermonis jactantia, nec divitiis, nec generis nobilitate se debet extollere: sed in humilitate & paupertate spiritus Christo accepta, debet, quamdiu vixerit, permanere. *Ibid.*

Quanta est virginitatis gratia, quæ meruit à Christo eligi, ut esset corporale Dei templum, in qua corporaliter habitavit plenitudo divinitatis: virgo genuit mundi salutem: virgo peperit vitam universorum. *Amb. lib. de Offic.*

Supergreditur virginitas conditionem humanæ naturæ, per quam homines angelis assimilantur. Major tamen est victoria virginum quàm Angelorum. Angeli enim sine carne vivunt: virgines verò in carne triumphant. *Idem de Viduis.*

Virginitas in eo facilior est, qui carnis incentiva non novit, & viduitas in eo solicitior, quòd præteritas in eo recolit voluptates. *Hieron. in Epist.*

los est virginitas, flos martyrium, flos actio bona. In horto vir- tas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo. *Gregor. in ch.*

irginitas altus mons est, ad quem angelus hortatur: sed qui vi- se non posse ascendere, maneat in Segor, id est, in legitimo ma- nonio: quia melius est mediocri bono uti, quàm per abrupta dinum præcipitari. *Idem glossa in 19. Gen.*

Nunc nobis ad virgines sermo est, quarum, quo sublimior est ria, major est cura. Flos enim est ille ecclesiastici germinis de- , atque ornamentum gratiæ spiritualis: illustrior portio gregis isti. *Cyp. in lib. de Virgin.*

irginitas est soror angelorum, victoria libidinum, regina virtu- , possessio omnium bonorum. *Ibid.*

❡ SENTENTIA POETICA.

Plaut. in Pers. 3. 1.

Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quæ præter sapiet, quam placet parentibus.

❡ EXEMPLA PROFANA.

ollodorus apud Zenodotum ait: Eripham anum quandam fuis- e, quæ dicta sit γραῦς ἱερὸς: quod in virginitate consenuisset: nde quasi eadem & anus esset per ætatem, & puella, quòd adhuc upta, sic in proverbium abiisse.

ucliam nonnulli ferunt Herculis & Myrthûs Menœtii filiæ & ris Patrocli filiam esse: hanc in virginitate defunctam coli apud tios & Locros: & ejus per omnia fora, ara & simulacrum: e ante nuptias sponsi sponsæque sacrificant. *Plut. in Aristide.*

ama, à patre Pythagora ad virginitatis votum, perpetuumque dorem inducta, virginitatem servavit, & virgines ea tempestate ipulas habuit quàm plurimas, quas voto virginitatis firmavit. *aus.*

iodorus Socraticus quinque Filias virgines Dialecticas habuit, rum vitam Philo, Carneadis magister, plenissimè descripsit. *rtius.*

na Dea (quæ apud Rom. Calendis Maji colitur) apud Græcos γυναικεῖα dicitur, quam Varro filiam Fauni tradidit, adeò pu- m, ut extra Gynæcejum nunquam sit egressa, nec nomen ejus ublico fuerit auditum, nec virum unquam viderit, vel à viro sit: propter quod nec vir in templum ejus ingreditur. *Macrob. 1. cap. 12.*

aja Cyzicena, M. Varronis tempore, perpetua virgo fuit in ura Romæ excellens. *Plin. lib 35. cap. 11.*

ud Eleos virginibus ludos Olympios spectare licebat: matro- on item. *Pausan. lib. 6.*

Lege-

Legimus raptas plerunque feminas, dimissas esse ab insolentissimis militibus, tantùm respectu virginalis nominis, quod videlicet virgines se esse affirmassent: nefas enim existimabant, propter brevissimam & momentaneam delectationis umbram tantum bonum imminuere; malebatque unusquisque tanti facinoris auctorem quemvis potius esse, quàm se. *Ludov. Vives de Christiana femina, lib.* 1.

¶ HIEROGLYPHICA.

INcorruptam *Virginitatem* & castum animi propositum, per *Apem* significari id argumento est, quod ipsæ homines à coitu olidos acriter oderunt, ut Plutarchus in præceptis conjugalibus testatur. *Pier. Val. lib.* 26, *pag.* 244. *D.*

Sunt qui perpetuo claroque *Smaragdi virore* considerato signum id esse *virginitatis* velint, idque insuper argumento addunt: in patranda re Venerea, si quis lapidem attingat, eum sponte frangi. *Idem lib.* 41. *pag.* 403. *C.*

Vide Castitas, Cœlibatus, Coniugium, Matrimonium.

VIRTUS.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

IN hac vita virtus non est, nisi diligere quod diligendum est, id diligere prudentia est: nullis inde averti molestiis, fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nullâ superbiâ, justitia est. *Aug. epist. ad Maced.*

Virtus eò pluris æstimanda est, quò plura contemnit. Magnæ virtutis est, cum felicitate luctari: magnæ felicitatis est, à felicitate non vinci. *Idem in quodam serm.*

Mens non potest habere regnum virtutum, nisi priùs excusserit regnum vitiorum. *Ibidem.*

Non virtus est, non posse peccare, sed nolle: atque ita tenere perseverantiam voluntatis, ut voluntas infantiam, usus imitetur naturam. *Ambr. super Luc.*

Qui deficit sibi, ut virtuti adhæreat, amittit, quod suum est; accipit, quod æternum est. *Idem in Psal.* 100.

Nulla sine labore virtus est: quia labor processus est virtutis. *Idem ibidem.*

Omnes virtutes sibi ita cohærent, ut, qui unâ caruerit, omnibus careat: qui ergò unam habet, omnes habet. *Hier. in epist.*

Sicut quibusdam visum est, ut de primis quatuor virtutibus loquar, Prudentia, Temperantia, Fortitudine atque Iustitia, quantò perfectiores sunt singulæ, tantò sibi sunt conjunctiores: disjunctæ autem perfectæ esse nequaquã possunt: quia nec prudentia vera est, quæ justa, & temperans, & fortis non est, nec temperantia perfecta,

fortis non est: nec temperantia perfecta, quæ fortis, justa &
lens non est: nec fortitudo integra, quæ prudens, fortis & tem-
ns non est. *Gregor. in moral.*

Quid est virtus, nisi medicamentum? & quid est vitium, nisi vul-
Quia ergò nos de medicamento vulnus facimus, facit Deus de
nere medicamentum; ut qui virtute percutimur, vitio curemur.

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Iuvenalis Satyr. 8.

Prima mihi debes animi bona: sanctus haberi,
Iustitiaeque tenax factis dictisque mereris.

Ibidem.

——— Miserum est aliorum incumbere famæ,
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis:
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles, tutor bonus: arbiter idem
Integer &c.

Silius Italicus lib. 12. bel. Pun.

Perge, age, vince omnem, miles, virtute laborem:
Et quantum humani possunt se tendere passus,
Arduus accelera.

Valerius Flaccus lib. 1. Argonaut.

Vos quosque, virtutes, animosq; afferte paternos.

Ibidem.

Ite viri mecum, dubiisque evincite rebus
Quæ meminisse juvet, nostrisque nepotibus instent.

Idem lib. 5.

Surge, age, & in duris haud unquam defice: cælo
Mox aderis, teque astra ferent.

Silius Italicus lib. 1. bel. Pun.

At dura invigilant mentes, molemque reponunt
Noctis opus, clausos acuunt extrema pericli,
Et fractis rebus violentior ultima virtus.

Ovid. lib. 5. de Tristib. 15.

Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernat:
Quæ maneat stabilis, cum fugit illa, pede.

Ovid. lib. 2. de Ponto. 3.

——— ——— Per seque petenda est
Externis virtus incomitata bonis.

Horat. lib. 1. Epist. 1.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Ibidem.

Virtus est, vitium fugere.

Iuvenal.

Iuvenal. Satyr. 1.

——— ———, *Probitas laudatur, & alget.*

Vergil. lib. 5. Æneid. v. 344.

Gratior est pulchro veniens in corpore virtus.

Ovid. lib. 4. de Ponto. 2.

Excitat auditor studium, laudataque virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet.

Seneca in Herc. furente. v. 434.

Virtutis est, domare quæ cuncti pavent.

Silius Italicus lib. 13. bel. Pun.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

Claud. Conf. Manlii. v. 1.

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortunæ secura nitet, nec fastibus ullis
Erigitur, plausuve petit clarescere vulgi:
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animosa suis, immotaque cunctis
Casibus ex alta mortalia despicit arce:
At tamen invitam blande vestigat, & ultro
Ambit honos: Docuit toties a rure profectus
Lictor, & in mediis Consul quæsitus aratris.

Plaut. in Amphyt. 2. 2.

Virtus præmium est optimum.
Virtus omnibus rebus anteit profecto.
Libertas, salus, vita, res, parentes,
Patria & prognati tutantur, servantur:
Virtus omnia in se habet: omnia assunt bona, quem penes
est virtus.

Virgil. lib. 10. Æn. v. 468.

Sed famam extendere factis,
Hoc virtutis opus.

Ovid. lib. 1. de Pont. 10.

Si modo non census, nec clarum nomen avorum,
Sed probitas magnos ingeniumque facit.

Iuvenal. Satyr. 8.

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas sola est, atque unica virtus.

Seneca in Hercul. Oeteo. v. 1564.

Sed locum virtus habet inter astra.

Et v. 1576.

Vere dum flores venient tepenti,
Et comam sylvis hyemes recident,

(Vel comam sylvis revocabit aestas;)
Pomaque autumno fugiente cedent,
Nulla te terris rapiet vetustas.
Tu Comes Phoebo, comes ibis astris.

Horat. lib. 1. epist. 16.

Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te, formidine poena.

Silius Italicus lib. 9. bel. Pun.

—— Nam virtus futile nomen,
Ni decus adfuerit patiendo, ubi tempora lethi
Proxima sint, pulchramque petat per vulnera laudem.

Ovid. lib. 2. de Ponto. 2.

—— Sed tendit in ardua virtus.

Silius Italicus lib. 2. bel. Pun.

Ardua virtutem profert via. Pergite primi,
Nec facilem populi nec totam invadere laudem.

Vergil. de litera Pythagorae.

Litera Pythagora discrimine secta bicornis,
Humana vita speciem praeferre videtur.
Nam via virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primum spectantibus offert:
Sed requiem praebet fessis in vertice summo.
Molle ostentat iter via lata, sed ultima meta
Praecipitat captos, volvitque per ardua saxa.
Quisquis enim duros casus virtutis amore
Vicerit, ille sibi laudemque decusque parabit.
At qui desidiam, luxumque sequetur inertem,
Dum fugit oppositos incauta mente labores.
Turpis, inopsque simul miserabile transiget aevum.

Iuvenalis Satyr. 10.

—— —— Tantò major fama sitis est, quàm
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Praemia si tollas?

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICAE.

Rrare mihi videtur, qui dixit:

Gratior est pulchro veniens è corpore virtus.

n enim ullo honestamento eget: ipsa magnum sui est decus, cor-s suum consecrat. Potest ex casa vir magnus exire: & ex deformi milique corpusculo, formosus animus, ac liber & magnus. *Senec. ist. 67.*

Nulla possessio, nulla vis auri & argenti, pluris quàm virtus aesti-anda est. *Seneca in epist.*

Vnus-

Unusquisque commendat virtutem, in qua viget: & reprehendit vitium, in quo deliquit. *Idem ibid.*

Omnia beneficia in luce se collocari volunt, sed tamen nullum theatrum virtuti conscientiâ majus est. *Idem ibid.*

Vnum hominis bonum ipsa virtus est, quæ inter hanc fortunam, & illa superba incedit, cum magno utriusque contemptu. Virtus rectorem ducemq; desiderat: sed sine magistro vitia discuntur. *Id. ib.*

Nulli non virtus & vivo & mortuo retulit gratiam, si illam bona secutus est fide. *Idem ibid.*

Pone ex una parte virum bonum divitiis abundantem, sed in se omnia benè disponentem: utroque modo æquè vir bonus erit, etiamsi fortuna dispari utatur. *Idem ibid.*

Nulli præclusa est virtus, omnibus patet, omnes admittit, omnes invitat, non eligit dominum, non censum, nudo homine contenta est. *Idem ibid*

Scias eum multis virtutibus abundare, qui alienas amat. *Idem in Proverb.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DEmetrius Phalereus quum audisset Athenienses destruxisse statuas, quas illi posuerant: At virtutem, inquit, non everterunt, cujus gratiâ illas posuerunt prius. *Laert. lib. 5. c. 5.*

Lysander interroganti Persæ, quam Rempubl. maximè probaret? Eam, inquit, in qua fortibus viris ac meticulosis congrua utrisque redduntur. Sensit virtutem invitari præmiis, ignavos excitari ignominia. *Plut. in Lacon.*

Solon interrogatus, unde Respublica maximè vigeret? Si boni, respondit, præmiis incitantur ad virtutem: mali autem, & virtutis negligentes, coerceantur pœnis. *Stob. serm.* 41.

Socrates interrogatus, quomodo civitas ritè gubernari possit? respondit: Cùm boni invitantur præmiis, injusti dant pœnas. *Ex Platone recitat Brus. lib. 5 cap. 8.*

¶ SIMILITUDINES.

OPalum gemmam indiscretâ similitudine adulterant Indi: experimentum in sole tantum: Ita virtutes quædam vitia sic imitantur, ut difficilimum sit dignoscere, nisi ad summam lucem proferantur. *Plin. lib. 37. cap. 6.*

Carbunculi ignis & nomen & speciem habent, cùm ignem non sentiant, unde & apyrustæ dicti: Ita quidam pietatis opinionem & imaginem obtinent, cùm à re sint alienissimi. *Plin. lib. 37. c. 5.*

Vt celeriùs inebriantur, qui dilutum bibunt, quàm qui merum: Ita citiùs inficiunt animum, quæ sobrietatis aliquid habent admixtum, quàm quæ simpliciter obscœna sunt. Nam à vehementer obscœnis refugit animus: contrà, illa blandiuntur aliqua virtutis specie. *Erasm.*

Vt equus indomitus, quamvis naturâ benè compositus sit, idoneus non potest esse ad eas utilitates, & aptus ad ea, quæ desiderantur ab equo: Sic homo indoctus, quamvis ingeniosus, ad virtutem non potest pervenire. *Cic. lib. 4. ad Herenn.*

Vt obscuratur & effunditur luce solis lumen lucernæ; Sic rerum corporearum æstimatio splendore virtutis & magnitudine obscuretur, & obruatur atque intereat, necesse est. *Idem lib. 3. de orat.*

Vt salutaria, quæ citra gustum tactumque odore proficiunt: Ita virtus utilitatem etiam ex longinquo & latens fundit, sive potitur & fruitur suo jure, sive precarios habet accessus, cogiturq; vela contrahere, sive otiosa mutaque & angulo circumscripta, sive adaperta, in quocunque habitu sit, prodest. *Idem lib. 1. de tranquill. vitæ cap. 3.*

Non ex ebore tantùm Phidias sciebat facere simulachra, sed etiam ex ære: & si adhuc viliorem materiam obtulisses, fecisset, qualę ex illa optimum fieri posset: Sic sapiens virtutem, si licebit, in divitiis explicabit: sin minus? in paupertate: si poterit? in patria: sin minus? in exilio: si poterit? imperator: sin minus? miles: si poterit? æger: sin minus? debilis: Quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. *Idem. epist* 86.

Vt Solis lux integra est, etiamsi aliquid interjaceat: eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt. Non est minor, sed minus fulget: nobis forsitan non æquè apparet ac nitet: sibi eadem est, & more Solis obscuri, in occulto vim suam exercet. *Idem epist.* 93.

Quemadmodum primum militiæ vinculum est religio, & signorum amor, & deserendi nefas: tunc deinde facilè cætera exiguntur, mandanturque ad jusjurandum adactis: Ita in his, quos velis ad beatam vitam perducere, prima fundamenta jacienda sunt, & insinuanda virtus. *Idem epist.* 96.

Quemadmodum visus oculorum quibusdam medicamentis acui solet & repurgari: Sic & nos, si aciem animi liberare impedimentis voluerimus, poterimus perspicere virtutem, etiam obrutam corpore, etiam paupertate opposita, & humilitate, & infamia objacentibus. *Idem epist.* 116.

Vt aromata pannos, ac laceras vestes, odoratas reddunt: contra byssus sudore infecta malè olet: Sic quævis vita jucunda, si virtus accesserit: contrà, malitia etiam, quæ splendida videntur, molesta reddit & intoleranda. *Plutarch.*

Vt acer equus suapte natura facilè currit: Ita qui ardet amore virtutis, non eget admonitore. *Idem.*

Vt amanti omnia placent in amato: Sic in eo, in quo virtutem amamus, etiam gestum, incessum, & aspectum imitari gaudemus. *Idem.*

Vt non est verus amor, qui caret zelotypia: Ita non amat vehementer virtutem, nisi qui ardet æmulatione rectè factorum ab aliis. *Ibidem.*

Alibi

Alibi diligenter expenditur, non quid habeat quisque, sed quid habeat suum: itidem hominem suis propriis bonis oportet æstimare. *Seneca.*

Vt ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pondus: sed collocati semel, infinitis durant sæculis: Ita arduum est, virtutis ac sapientiæ parare famam; sed parata nunquam intermoritur. *Plin. lib 36. cap. 9.*

Vti Sol, quo magis in alto est, hoc minores jacit umbras: quò terræ propinquior, [redacted] majores: puta manè ac vesperi. Ita virtus quò major est & excelsior, hoc minus videri cupit, minusque sese ostentat: contrà, qui minus ipsa re valent, magis sese dilatant ostentatione. *Erasm.*

Lotos, quam Latini Fabam Græcam vocant, ramenta ligni habet amarissima, fructum dulcissimum: Ita conatus ad summam virtutem durus est, fructu nihil suavius *Plin lib. 24. cap. 2 & lib. 13. cap. 37.*

Sicut primum pictura cœpit ab umbris & lineis: deindè monochromata: nox accessit lumen, & umbræ, unà cum colorum varietate, donec ad summam artificii pervenit admirationem: Ita virtus in nobis non statim absoluta nascitur; sed paulatim quotidianis auctibus ad summum perducitur. *Erasm.*

Iris gemma, non nisi in opaco reddit colores arcus cœlestis: nec ita ut ipsa habeat in se, sed parietibus illidat. in Sole coloribus caret: Ita quidam varia virtutum simulachra præ se ferunt, sed in obscuro: & quod in se non habent, tamen in aliorum animis veluti repræsentant ac gignunt. *Idem.*

¶ EXEMPLA SACRA.

BOnorum inter malos latentium exempla: Noë cum domo sua inter filios DEI à filiabus hominum corruptos, & diluvio absorptos, *Gen.* 6. ℣. 9 & 7. ℣. 7. Loth inter Sodomitas pessimos, 13. ℣. 11 13. Abraham inter Chananæos, ℣. 12. Ioseph inter Ægyptios, 39. ℣. 7. 8. Samuel inter perversos & impios Heli filios, 1. *Sam.* 2. ℣. 25. 26. Elias cum septem millibus virorum inter Israelitas idololatras, 1. *Reg.* 19. ℣. 9. 10. 18. *Rom.* 11. ℣ 4. 5. Tobias inter concaptivos, *Tob.* 1. ℣. 2. 3. Mardochæus inter servos Assueri, *Esth.* 3. ℣. 2. Iob, qui gentilis fuisse, & de Esau descendisse dicitur, inter reliquos gentiles, *Iob.* 1. ℣. 1. Ieremias inter concaptivos, *Ier.* 43. ℣. 1. 2. 3. 4. Ezechiel inter scorpiones, *Ez.* 2. ℣. 6. Daniel, Sidrach, Misach, Abdenago inter idololatras. *Dan* 3. ℣. 16. 17. & 6. ℣. 10. Mathathias & filii ejus inter Apostatas & idololatras, 1 *Macch.* 2. ℣. 19. 20. Centurio inter Israelitas, *Matth.* 8. ℣. 10. Ioseph Arimathæus inter Iudæos, *Marc.* 15. ℣. 43. Nicodemus inter Pharisæos, *Ioan.* 3. ℣ 1. 2. & 19. ℣. 39. Cornelius Centurio inter gentes, *Act.* 10 ℣. 1.

Bonorum per malos oppressionis exempla: Cain Abelem *Gen.* 4. ℣. 8. Sodomitæ Loth, 19. ℣. 9. Ismael Isaacum, 21. ℣. 9. & *Gal.* 4. ℣. 29. Esau Iacobum, *Genes.* 27. ℣. 41. Ægyptii Israelitas, *Exod.* 1. ℣. 11. 12.

Abime-

Vt equus indomitus, quamvis naturâ benè compositus sit, idoneus non potest esse ad eas utilitates, & aptus ad ea, quæ desiderantur ab equo: Sic homo indoctus, quamvis ingeniosus, ad virtutem non potest pervenire. *Cic. lib. 4. ad Herenn.*

Vt obscuratur & effunditur luce solis lumen lucernæ; Sic rerum corporearum æstimatio splendore virtutis & magnitudine obscuretur, & obruatur atque intereat, necesse est. *Idem lib. 2. de orat.*

Vt salutaria, quæ citrà gustum tactumque odore proficiunt: Ita virtus utilitatem etiam ex longinquo & latens fundit, sive potitur & fruitur suo jure, sive precarios habet accessus, cogiturq; vela contrahere, sive otiosa mutaque & angulo circumscripta, sive adaperta, in quocunque habitu sit, prodest. *Idem lib. 1. de tranquill. vitæ cap. 3.*

Non ex ebore tantùm Phidias sciebat facere simulachra, sed etiam ex ære: & si adhuc viliorem materiam obtulisses, fecisset, quale ex illa optimum fieri posset: Sic sapiens virtutem, si licebit, in divitiis explicabit: sin minus? in paupertate: si poterit? in patria, sin minus? in exilio: si poterit? imperator: sin minus? miles: si poterit? æger: sin minus? debilis: Quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet. *Idem. epist.* 86.

Vt Solis lux integra est, etiamsi aliquid interjaceat: eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt. Non est minor, sed minus fulget: nobis forsitan non æquè apparet ac nitet: sibi eadem est, & more Solis obscuri, in occulto vim suam exercet. *Idem epist.* 93.

Quemadmodum primum militiæ vinculum est religio, & signorum amor, & deserendi nefas: tunc deinde facilè cætera exiguntur, mandanturque ad jusjurandum adactis: Ita in his, quos velis ad beatam vitam perducere, prima fundamenta jacienda sunt, & insinuanda virtus. *Idem epist.* 96.

Quemadmodum visus oculorum quibusdam medicamentis acui solet & repurgari: Sic & nos, si aciem animi liberare impedimentis voluerimus, poterimus perspicere virtutem, etiam obrutam corpore, etiam paupertate opposita, & humilitate, & infamia objacentibus. *Idem epist.* 116.

Vt aromata pannos, ac laceras vestes, odoratas reddunt: contra byssus sudore infecta malè olet: Sic quævis vita jucunda, si virtus accesserit: contrà, malitia etiam, quæ splendida videntur, molesta reddit & intoleranda. *Plutarch.*

Vt acer equus suapte natura facilè currit: Ita qui ardet amore virtutis, non eget admonitore. *Idem.*

Vt amanti omnia placent in amato: Sic in eo, in quo virtutem amamus, etiam gestum, incessum, & aspectum imitari gaudemus. *Idem.*

Vt non est verus amor, qui caret zelotypia: Ita non amat vehementer virtutem, nisi qui ardet æmulatione rectè factorum ab aliis. *Ibidem.*

Alibi

Alibi diligenter expenditur, non quid habeat quisque, sed quid habeat suum: itidem hominem suis propriis bonis oportet æstimare. *Seneca.*

Vt ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur & collocantur, ob immensum molis pondus: sed collocati semel, infinitis durant sæculis: Ita arduum est, virtutis ac sapientiæ parare famam; sed parata nunquam intermoritur. *Plin. lib* 36. *cap.* 9.

Vti Sol, quo magis in alto est, hoc minores jacit umbras: quò terræ propinquior, hoc majores: puta manè ac vesperi. Ita virtus quò major est & excelsior, hoc minus videri cupit, minusque sese ostentat: contrà, qui minus ipsa re valent, magis sese dilatant ostentatione. *Erasm.*

Lotos, quam Latini Fabam Græcam vocant, ramenta ligni habet amarissima, fructum dulcissimum: Ita conatus ad summam virtutem durus est, fructu nihil suavius *Plin lib* 24. *cap.* 2 *& lib.* 13. *cap.* 37.

Sicut primum pictura cœpit ab umbris & lineis: deindè monochromata: mox accessit lumen, & umbræ, unà cum colorum varietate, donec ad summam artificii pervenit admirationem: Ita virtus in nobis non statim absoluta nascitur; sed paulatim quotidianis auctibus ad summum perducitur. *Erasm.*

Iris gemma, non nisi in opaco reddit colores arcus cœlestis: nec ita ut ipsa habeat in se, sed parietibus illidat, in Sole coloribus caret: Ita quidam varia virtutum simulachra præ se ferunt, sed in obscuro: & quod in se non habent, tamen in aliorum animis veluti repræsentant ac gignunt. *Idem.*

¶ Exempla Sacra.

Bonorum inter malos latentium exempla: Noë cum domo sua inter filios DEI à filiabus hominum corruptos, & diluvio absorptos, *Gen.* 6. ℣. 9 *&* 7. ℣. 7. Loth inter Sodomitas pessimos, 13. ℣. 11 13. Abraham inter Chananæos, ℣. 12. Ioseph inter Ægyptios, 39. ℣. 7. 8. Samuel inter perversos & impios Heli filios, 1. *Sam.* 2. ℣. 25. 26. Elias cum septem millibus virorum inter Israelitas idololatras, 1. *Reg.* 19. ℣. 9. 10. 18. *Rom.* 11. ℣ 4. 5. Tobias inter concaptivos, *Tob.* 1. ℣. 2. 3. Mardochæus inter servos Assueri, *Esth.* 3. ℣. 2. Iob, qui gentilis fuisse, & de Esau descendisse dicitur, inter reliquos gentiles, *Iob.* 1. ℣. 1. Ieremias inter concaptivos, *Ier.* 43. ℣. 1. 2. 3. 4. Ezechiel inter scorpiones, *Ez.* 2. ℣. 6. Daniel, Sidrach, Misach, Abdenago inter idololatras. *Dan* 3. ℣. 16. 17. *&* 6. ℣. 10. Mathathias & filii ejus inter Apostatas & idololatras, 1 *Macch.* 2. ℣. 19. 20. Centurio inter Israelitas, *Matth.* 8. 10. Ioseph Arimathæus inter Iudæos, *Marc.* 15. ℣. 43. Nicodemus inter Pharisæos, *Ioan.* 3. ℣. 1. 2. *&* 19. ℣. 39. Cornelius Centurio inter gentes, *Act.* 10 ℣. 1.

Bonorum per malos oppressionis exempla: Cain Abelem *Gen.* 4. ℣. 8. Sodomitæ Loth, 19. ℣. 9. Ismael Isaacum, 21. ℣. 9 *& Gal.* 4. ℣. 29. Esau Iacobum, *Genes.* 27. ℣. 41. Ægyptii Israelitas, *Exod.* 1. ℣. 11. 12.

Abime-

Abimelech septuaginta fratres, *Iud*.9. 5. Saul Davidem, 1. *Sam*.19. ℣.1.9.10. Absalom Davidem, 2.*Sam*.15.℣.14. Iezabel Eliam, 1 *Reg*.19. ℣.1.2. Ioram Elisæum, 2.*Reg*.6.℣.30.31.32. Ioas Zachariam, 2 *Par*.24. ℣.21. Amam Mardochæum, *Esth*.3.℣.5.6. Phassur Ieremiam, *Ierem*. 20. ℣. 1. 2. Ierias & Principes Sedechiæ Ieremiam, *Ierem*. 37. ℣. 13. 15. Nabuchodonosor tres adolescentes, *Dan*. 3. ℣. 19.20. Nabuchodonosor Danielem, bis eum in lacum Leonum conjiciens, *Dan*.6. ℣.16. & 14. ℣. 30. Antiochus fideles Israelitas, 1.*Macchab*.1. ℣.63.64. Bacchides Iudam, & commilitones ejus, 9. ℣.12.13. Triphon Ionathan & filios ejus, 13. ℣.22. 23. Herodes Ioannem Baptistam, *Matth*.14.℣.6.7.8.9.10. Iudæi Christum; 27. ℣*ers*.34. *Marc*.15. ℣.27. *Luc*.23. ℣.33. *Ioan*.19.℣.18. Principes Sacerdotum Apostolos, *Actor*.5.℣.57.58. Iudæi Paulum & Barnabam, 13.℣.48.49.50. Iudæi & Magistratus Paulum & Silam de civitate Philippis expellunt. *Act*.16. ℣. 23.24.

§ EXEMPLA PROFANA & HIEROGLYPHICA

Quære sub titulis Singularum virtutum.

VIS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Octavia. v. 449.

—— Quicquid exprimitur, grave est.

Horat. lib. 3. Oda 4.

Vis Consili expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dij quoque provehunt
In majus: iidem odere vires,
Omne nefas animo moventes.

Ovid. lib. 3. de arte Amandi.

Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem:
Armaq; in armatos sumere jura sinunt.

Valerius Flaccus 4.

—— Nec solis viribus æquum
Credere: sæpe acri potior prudentia dextrâ.

Ovid. 5. Trist. 8.

Non metuunt Leges: sed cedit viribus æquum:
Victaque pugnaci jura sub ense jacent.

§ SIMILITUDINES.

Apis cùm minimum sit insectum, tamen admirabile facit opus, & mirâ ratione politiam moderatur: Ita in pusillis corporibus summa nonnunquam ingenii vis. *Erasm.*

Quò majus est animal, hoc minus est fœcundum: minuta numerosi fœtus sunt; adeò ut acanthis, minima avicula, duodenos pariat

pariat pullos: Ita quæ minùs valent pondere, numero sunt pensanda. *Idem*.

Vide Violenta.

VISIO.

¶ EXEMPLA SACRA.

Visiones servis Dei olim valdè frequentes, *Num* 12.℣.6. Exempla: In Iacobo, *Gen* 46.℣.2. Samuele, 1.*Sam* 3.℣.7. *&c.* Nathan Propheta, 2.*Sam*.7.17. Addo vidente, 2.*Paral*.9.℣ 29 Esaia, *Esa*.6.℣.1: Ieremia. *Ier*.4.℣.1.2. Ezechiele, *Ezech* 1.℣.4.19 & 8.℣.1.2 & 10.1.&c. & 11.℣ 22.&c & 37.℣.1.& 34.℣.1.2. Daniele, *Dan*.7.℣ 2.& 8.℣.2: & 10 ℣.5. Amos. *Amos*, 8 ℣.1. Zacharia, 4.℣.2.& 5.℣.2.6.& 6.℣.1. Christo, *Luc*.4.℣.5. Petro, *Act*.10 11 Paulo, 16.℣.9.& 22.℣.18.& 26.℣.13.& 27.℣ 23.2.*Cor*.12 ℣ 1.2 Ioanne, *Apoc*.1.℣.12.& 4.℣.2.& 5.℣.1.& 6.℣.2. & 7 ℣.1.2.& 8.℣.2.& 10.℣.4.& 11.℣.4.& 12.℣.1.& 13.℣.1.& 14.℣.14 & 15.℣.1 & 17.℣.5.& 18.℣.1.& 19.℣.11.17.& 20.℣.1.& 21.℣.1.& 22. ℣.1. Vide Apparitionum & peculiarium Dei revelationum exempla. In visione rarò se manifestabat Deus tempore Heli in Silo, 1.*Sam*.3.1.

Vide Divinatio, Somnia, Somnius.

VISUS.

¶ SENTENTIAE BIBLICAE.

Averte oculos meos, ne videant vanitatem. *Psal*. 118.

Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. *Prov*. 4.

Sapientis oculi in capite ejus: stultus in tenebris ambulat, *Eccl*.2.

Melius est videre quod cupias, quàm desiderare quod nescias. *Idem* 6.

Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem. *Ibid*. 11.

Venustatem & pulchritudinem desiderabit oculus tuus, & super hæc virides sationes. *Ecclef*. 40.

Quia annuit oculo, dabit dolorem. *Prov*. 10.

Oculi stultorum in finibus terræ. *Ibid*. 17.

Exaltatio oculorum, & dilatatio cordis, lucerna impiorum peccatum *Ibid*. 21.

Memento, quoniam malus est oculus nequam: nequius oculo quid creatum est? *Ecclef*.31.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

Quocunque in loco quisquis est, idem est ei sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum & suarum: tamen oculi augent dolorem, qui ea, quæ cæteri audiunt, intueri coguntur, nec avertere à miseriis cogitationem sinunt. *Cic. ad Torq Famil*. 6.

Acer-

[illegible] Cic. Comm. Fatal. 7.

[illegible]

§ APOPHTHEGMATA.

[illegible] interrogatus, [illegible] Diogenes [illegible] oculis [illegible] aries Martius à [illegible] Laert. lib. 6.

Pericles Prætor [illegible] Sophoclem poetam: cum [illegible] formosissimum [illegible] respondit Pericles: Decet, [illegible] Sophocles [illegible] non modo manus, sed oculos & linguam [illegible] abstinentes. Plut. [illegible] Cic. lib. 1 Offic.

§ SIMILITUDO.

Ut venatores non [illegible] canes quicquid [illegible] mordere: sed integros [illegible] sic oportet aures & oculos non sinere [illegible] vagari, sed [illegible] necessariis reservare. Plut.

Vide abstinentia.

VITA.

§ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

[N]E glorieris in crastinum: ignorans quid superventura pariat dies. Prov. 27.

Tempus nascendi, & tempus moriendi. Eccl. 3.

Nemo est qui semper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam. Eccles. 9.

Quæ est vita nostra? vapor est ad modicum apparens. Iacob. 4.

Id enim, quod in præsenti est, momentaneum est. 2. Cor. 4.

§ SENTENTIÆ PATRUM.

[L]ongitudinem vitæ hujus sentiri non facit, nisi spes vivendi: nam nihil videtur esse celerius, quàm quicquid in ea jam præteritum. Quum ergo dies judicii venerit, tunc sentient peccatores: quoniam non sit longa nimis vita, quæ transit. August. super Psal. 6.

Si toto tempore illo viveres, ex quo Adam de paradiso emissus usque in hodiernum diem; certè videres vitam tuam non fuisse diuturnam, quæ sic evolasset. Vnius autem cujusque vita hominis quanta est? adde quantoslibet annos, duc longissimam senectutem.

Quid

;d ergò? Nonne hora matutina est? ergò longè sit dies judicii ndo erit retributio justorum & injustorum: tuus certè ultimus abesse non potest longè: adhuc te præpara: qualis enim exieris ac vita, talis redderis illi vitæ. *Augus. in Psal* 38.

.ongam cœnam, malam nemo vult habere nec ferre: longam m, malam pene omnes volunt habere. Vtique si grande est quod mus, bonum sit ipsum grande. *Aug. in serm.*

Tantis malis hæc vita repleta est, ut comparatione ejus mors remedium putetur esse, non pœna: nam ideò brevem illam Deus fecit ut molestiæ ejus, quæ prosperitate vinci vel tolli non poterant, mporis exiguitate finirentur: denique sanctus Iob dicit: Militia est hominis super terram. *Ambr. serm de Quadrag.*

Qui Dei æternitate perspecta, breve, & penè ad puncti instar humanæ vitæ spatium cogitaverit, ante oculos suos habebit semper interitum, & erit humilis atque dejectus. *Hier ad Ephes.* 2.

Secreto DEI consilio agitur, ut hujus peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe est vita præsens, qua patriam tendimus: & idcircò hic occulto judicio frequenti turbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. *Greg. mor.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Verg. lib. 10. Aeneid v. 467.

Stat sua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vita.

Horat. Oda. 4. lib. 1.

Vita summa brevis spem nos vetat incboare longam:
Iam te premet nox, fabulaque manes,
Et domus exilis Plutonia.

Id. Oda. 14. lib. 2.

Eheu fugaces, Posthume, Posthume,
Labuntur anni: nec pietas moram
Rugis & instanti senectæ
Afferet, indomitaque morti.

Id. Lib. 2. Epist. ad Flor.

Singula de nobis anni prædantur euntes.

Iuvenal. Satyr. 9.

—— —— Festinat enim decurrere velox
Flosculus angustæ miseræque brevissima vitæ
Portio: dum bibimus, dum serta, unguenta, puellas
Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

Seneca in Oedipo. v. 125.

Labimur sævo rapiente fato:
Ducitur semper nova pompa morti.

Plaut. in Captivis. 3. 5.

Et si pervivo usque ad summam ætatem, tamen
breve spatium est.

Terent. in Adelph. 4. 7.

Ita vita est hominum, quasi, cum ludas tesseris;
Si illud, quod maxime opus est jactu, non cadit,
Illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.

Horat. Satyr. 6. lib. 1.

Vive memor quam sis ævi brevis.

Martial. lib. 10. Epigram. 47.

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundissime Martialis, hæc sunt:
Res non parta labore, sed relicta;
Non ingratus ager; focus perennis;
Lis nunquam; toga rara; mens quieta;
Vires ingenuæ; salubre corpus;
Prudens simplicitas; pares amici;
Convictus facilis; sine arte mensa;
Nox non ebria, sed soluta curis;
Non tristis thorus, attamen pudicus;
Somnus qui faciat breves tenebras;
Quod sis, esse velis, nihilque malis:
Summum nec metuas diem, nec optes.

Seneca in Thebaid. v. 151.

Vbique mors est. Optime hoc cavit Deus,
Eripere vitam nemo non homini potest;
At nemo mortem: mille ad hanc aditus patent.

Ex Græcis Comicis.

Σφόδρ' ἐστὶν ἡμῶν ὁ βίος οἴνῳ προσφερής·
Ὅταν ᾖ τὸ λοιπὸν μικρὸν, ὄξος γίγνεται.
Est nostra vino vita quam simillima:
Acescit, est quum reliqua parva portio.
Οὐκ ἔστι βίον ζῆν ἄλυπον οὐδενί.
Est vita vacua nemini molestiis.
Τὸ ζῆν ἀλύπως, ἀνδρός ἐστιν εὐτυχοῦς.
Cui vita vacua molestiis, beatus est.
Ἀμελοῦντα τοῦ ζῆν, οὐκ ἔνεστ' εὐσχημονεῖν.
Qui negligit vitam, haud honeste vixerit.
Βιοῖ μὲν οὐδεὶς, ὃν προαιρεῖται βίον.
Haud vivit ullus quod genus vitæ cupit.
Βίος ἐστὶν, ἄν τις τῷ βίῳ χαίρῃ βιῶν.
Est vita demum quam lubens vivit aliquis.

Ζῆν βουλόμενος, μὴ πρᾶττε θανάτου ἄξια.
Nec morte facito digna, si vis vivere.
Κρεῖσσον τὸ μὴ ζῆν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
Ζωῆς πονηρᾶς θάνατος αἱρετώτερος.
Satius mori, quam calamitosè vivere.
Ζῆν αἰσχρὸν, οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.
Vitam invidente sorte, turpe vivere.
Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν μὴ φθονούσης τῆς τύχης.
Quam vita dulcis, quando sors non invidet.
Πάντες καλῶς ζῆν μὲν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.
Benè vivere omnes cupimus, at non possumus.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

NEmo quàm benè vivat, sed quamdiu, considerat: cùm omnibus possit contingere, ut benè vivant: ut diu, nulli. *Sen. 22. Epist.*

Vita non est imperfecta, si honesta est. Vbicunque desines, si benè desinas, tota est: sed & fortiter desinendum est. Non est res magna, vivere: omnes servi tui & animalia vivunt. *Id. Epist. 78.*

Quidam tunc incipiunt vivere, quum desinendum est: imò quidam antè desierunt vivere, quàm inciperent. *Id. Epist. 23.*

Pulchrum est consummare vitam antè mortem: & expectare securè reliquam temporis partem. *Id. Epist. 32.*

De partibus vitæ omnes deliberamus: de tota nemo deliberat. *Id. Epist. 72.*

Longa vita bonis optabilis: bonis fruitur bona conscientia. Malis hominibus utilissimum est citò fugere. *Sen. in Epist.*

Hoc unum discas, vitam contemnere: nemo illam benè rexit, nisi qui contempserit. Nulli potest secura vita contingere, qui de producenda nimis cogitat. *Ib.*

Sapiens cogitat semper, qualis vita, non quanta sit: non enim vivere bonum est, sed benè vivere. *Ib.*

Homo vitæ commodatus, non donatus est. Heu quàm multa pœnitenda occurrunt diu vivendo. *Id. in Prov.*

Male vivunt, qui se semper victuros putant: volunt homines ita præceptum esse, ut vivant: non ita vivere, ut præceptum est. *Id. ibid.*

Non vivit, cui nihil est in mente, nisi ut bibat. Ede & bibe, ut benè vivas: non vivas, ut tantùm edas & bibas. *Socrat. in suis exhort.*

¶ APOPHTHEGMATA.

DIogenes cùm dixisset, mortem nihil differre à vita: reprehensus à quodam, qui diceret: Cur igitur non moreris? Quia, respondit, hæc nihil inter se differunt. *Laert. in vita Diog.*

Simonides interrogatus, quantum temporis vixisset? Tempus quidem exiguum respondit: annos verò multos. *Stobæus serm. 96.*

iogenes dicenti, miserum esse vivere: non, inquit, vivere mise-
est: sed male vivere, miserum est. *Laert. lib. 6.*

peusippum cruribus resolutum Diogenes hortabatur, ut seipsum
privaret: cui ille: non cruribus, inquit, vivimus: sed mente.
. serm. 116.

hilippus, quum appararet in loco amœno castra metari, & mo-
etur, illic non esse pabulum pro jumentis: Qualis, inquit, est
ra vita: si etiam ad asinorum commoditatem vivere cogimur?
t. in apoph.

picharmus, inter confabulandum cum amicis, quum audisset
eptantes de vivendi spatio: & quidam tres, quidam quatuor,
plures annos sibi tribuerent adhuc vivendos, dixisse fertur:
d mutuò contenditis & litigatis de paucis diebus? Omnes enim,
convenimus, quodam fato propinqui sumus morti. Itaque
pus est nobis omnibus ocyus discedendi, antequam aliquod se-
utis damnum experiamur. *AElian. lib. 2. de Var. hist.*

hilosophus quidam interrogatus, qualis esset hominis vita? cùm
mper se ostendisset, mox se abscondit: Quo indicare voluit,
nentaneam & perbrevem esse hominis vitam. *Rudolphus Agri-*
lib. 1. cap 24 de inventione.

¶ SIMILITVDINES.

T athletæ non ferunt coronam, nisi vicerint: Sic bonis viris
præmia felicitatis non ante contingunt, quam peracto hujus vi-
ertamine. *Erasm.*

lato confert hominis vitam ludo tesserarum: quid jactu cadat,
est in nobis situm: at quod cecidit, recte disponere in nobis
Sic eventus in nobis non est: quod obvenit, id in bonum vertere
ri muneris est. *Plut.*

t in fidibus ac tibiis, quamvis paululum discrepent, tamen id
enti animadverti solet: Sic etiam vivendum est in vita, ne fortè
d discrepet; vel multo etiam magis, quò major & melior actio-
n, quàm sonorum, accentus est. *Cic. lib 1 Officiorum.*

istrio, si paulò se movit extra numerum, aut si versus pronun-
us est syllaba una brevior, aut longior, exibilatur & exploditur:
autem omni gestu moderatior, animusque versu aptior esse
et. *Id. Par.* 3.

t ad cursum equus, ad arandum bos, ad indagandum canis: Sic
no ad duas res, intelligendum scilicet & agendum natus est,
si mortalis Deus. *Id. lib. 2. de finib.*

t histrioni actio, saltatori motus, non quivis, sed certus quidam
atus: Sic vita agenda, certo genere quodam, non quolibet. *Id.*
. de fin.

Quemadmodum serenitas cœli, non recipit majorem adhuc cla-
em in sincerissimum nitorem repurgata: Sic hominis, corpus
ani-

animumque curantis, & bonum suum ex utroque nectentis, perfectus est status, & summum voti sui invenit, si nec æstus animo est, nec dolor corpori. *Sen Epist.* 67.

Quemadmodum per frequentia urbis loca properanti, in multos incursitandum est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: Ita in hoc vitæ actu dissipato & vago multa impedimenta, multæ querelæ incidunt. *Id. lib* 3. *de Ira.*

Vt qui variis tempestatibus huc & illuc jactatus est, nec tamen pervenit, non multũ navigavit, sed multum jactatus est: Sic diu qui vixit, nec profecit ad bonos mores, non diu vixit, sed diu fuit. *Sen.*

Quomodo fabula, sic vita: non quàmdiu, sed quàm benè acta sit, refert. *Sen.*

Supra modum deditus vino, fæcem quoque exorbet: Sic admodum vitæ avidus, qui ne extrema quidem senecta vult mori. *Sen.*

¶ HIEROGLYPHICA.

IGnem & aquam *Vitæ* Hieroglyphicum esse, autores docent. Scimus enim ignem & aquam vitæ auspicia dedisse, vitamque, quàmdiu vitales auras carpimus, conservare. *Pier. Valer. lib.* 46. *pag* 455. *B.*

At Vestalis ignis ille, quem tanta diligentia Romanæ virgines nutriebant, sublimiorem diviniorem que vitam præ se ferre videbatur: Hunc itaque & custodia, & nutrimento adjuvabant, quod *Superioris illius Vitæ* symbolum æternum videretur. *Id. lib. eodem pag.* 449. *C.*

Vide Ætas, Longævitas, Senectus, Tempus.

VITIUM.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

TIbi non tàm expellenda sunt vitia, quàm refellenda: quid utique facilius est, non suscipere, quàm suscepta semel deponere: nec eorum tanta dulcedo est, ut ea debeamus præferre virtutibus; cùm nec in omnibus sit delectationis illecebra, & à plerisque etiam ea, quæ videntur dulcissima, respuantur. *Hier. ad Demetr.*

Duo sunt ex omnibus vitia, quæ maximè homines decipiunt sui voluptate, Gula scilicet ac Libido: quæ deponere eò difficilius est, quò eis uti dulcius. At hæc vitia tàm molesta, tamque delectatione sui periculosa, ita à multis calcari vidimus, ut tota ætate sua virgines permanserint in sua abstinentia, ut de illis taceam, qui post delitiarum longum luxum, & inveteratum usum libidinis castitati ac temperantiæ se dederunt: & utriusque vitium contraria sibi virtute mutaverunt. Aliorum vitiorum est longè diversa ratio, quæ cum nihil jucunditatis, sed multum amaritudinis habeant: quæ cum ad vitandum sint faciliora, raiò tamen, à quibus vitentur, invenies. *Ibid.*

[illegible] scientia, omnia actiua sunt, etiam virtutes: distingue- [illegible] quae quanquam sibi contraria semper sint, aliqua tamen ex eis [illegible], ut subiecti omnino vix possint. *Hud.* [illegible] est affectus naturalis, praeter ordinem, supra mensuram, [illegible] transgrediens, quando mouetur ad ea, quae non decet. [illegible] tendo mouetur plus quam decet. *Hugo.* [illegible] non perducit ad vitam: recta vero virtutum, quae [illegible] ad salutem. *Cass. in Psal.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Horat. Satyr. 3 lib. 1.

—— —— Denique teipsum
Concute, num qua tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala? namque
Neglectis urenda filix innascitur agris.

Claud. lib. 2. Eutrop. v. 50.

Sed quam caecus inest vitiis amor! omne futurum
Despicitur, suadentque brevem praesentia fructum,
Et ruit in vetitum damni secura libido.

Horat. Satyr. 3. lib. 1.

Nam vitiis nemo sine nascitur. Optimus ille,
Qui minimis urgetur.

Persius Satyr. 1.

Auriculas asini quis non habet?

Propert. lib. 2. eleg. 22.

Unicuique dedit vitium natura creato:
Mi fortuna aliquid semper amare dedit.

Martial. lib. 12. Epigram. 54.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laesus,
Rem magnam praestas, Zoile, si bonus es.

Horat. 2. Carm. 16.

—— —— —— Nihil est ab omni
Parte beatum.

Horat. 1. Carm. 3.

Audax omnia perpeti
Gens humana ruit per vetitum nefas.

Catullus. 19.

—— —— —— Suus cuique attributus est error:
Sed non videmus manticae quid in tergo est.

Persius 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo:
Sed praecedenti spectatur mantica tergo.

Iuvenalis Satyr. 14.

Fallit enim vitium specie virtutis, & umbra,
Cum sit triste habitu, vultuque, & veste severum.

Ovid.

Ovid. 1. Remed.

Et mala sunt vicina bonis errore sub illo:
Pro vitio virtus crimina sæpè tulit.

Horat. Art.

Decipimur specie recti.

¶ SENTENTIAE PHILOSOPHICÆ.

Vitia nostra, quæ amamus, defendimus: & malumus excusare illa, quàm excutere. *Sen. Epist.* 117.

Serpunt vitia, & contactu nocent, & in proximum quenque transiliunt. *Id. de tranq. vita.*

Multum prodest, vitia projecisse, si cum alienis rixandum est. *Idem Epist.* 13.

Vitia te mercede solicitant: avaritia pecuniam promittit: luxuria multas ac varias voluptates: ambitio purpuram & plausum, & ex hoc potentiam, & quicquid potentia ponit. *Id. Epist.* 59.

In vitia alter alterum trudimus: quomodo ad salutem revocari potest, quem nullus retrahit, & populus impellit? *Epist.* 49.

¶ SIMILITUDINES.

Viator, qui semel in saxum impegerit, aut gubernator in rupem, non solùm horret eadem, verum etiam similia: Sic qui vitium agnoscit suum, etiam à confinibus cavebit. *Plut.*

Si miseri sunt, qui duros nacti sunt dominos: quantò infeliciores, qui dominis serviunt vitiis, à quibus non possunt refugere. *Plut.*

In bello nunquam remittendæ sunt excubiæ: Ita semper adversum vitia nobis dimicandum. *Plut.*

Vt qui desperat se fore divitem, largiùs impendit: at qui jam spe vicinus est opulento, is nec pusillum contemnit lucellum, & minimis parcit: Ita qui confidit se fore bonum virum, & minima vitia studet corrigere, & nihil negligit, quod aliquo modo conducat ad bonam mentem. *Plut.*

Qui lignum ob imperitiam rectum facere nesciunt, distorquent in diversam partem: Sic quidam fuga vitii in aliud vitium incidunt gravius. *Plut.*

A prava uxore facilè divortium feceris: malitia visceribus insidet, nec potes illi repudium scribere. *Plut.*

Vt corporis vitia, quæ graviora sunt, faciunt ulcus: Ita quædam animi vitia ob id sunt graviora, quod vehementius perturbant: minus enim cruciat, si quis non credat esse Deos, quàm si quis superstitiosè timeat Deos. *Plut.*

Vt mendum, quod induruit, ac diutiùs inhæsit, difficilè tollitur: Ita vitia inveterata non facilè corriguntur. *Plut.*

Vt oculi, diutino morbo difficiles facti, quovis Solis ra... duntur: Sic vitia, multâ & assiduâ contracta temulentiâ, ... sobriis. *Sen.*

Vt scarabeum, aut viperam, aut araneum, si in gemma ... à natura non horremus. sed amplectimur, effigie delectati ... tiorum erudita pictura delectamur in historicis ac poetis *Er...*

In nassam facilis illapsus est, sed exitus difficilis: Sic declin... vitia, reditus ad meliorem frugem non perinde facilis. *Erasm.*

Vt est quædam venenorum contraria natura, sic ut saep... rò venenum veneno pellatur: Sic vitium vitio pellitur, ... malo objicitur. *Id.*

In aspidis ictu nullum est remedium, nisi ut partes conta... putentur: Ita quædam vitia sola morte sanari possunt. *Plin.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

THeologi nostri veteres, *Catenas* significare *Vitia* con... quod illa se invicem gignere, atque arctissimè comple... suevere. *Pier. Val. lib.* 48. *pag.* 474. *E.*

Vide Malitia. Idem Virtus.

VITUPERIUM.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ex Græcis Comicis.

Ἤθους δικαίου φαῦλος οὐ ψαύει λόγος.
Attingere probos verba non queunt mala.
Νικᾷ γὰρ ἀεὶ διαβολὴ τὰ κρείττονα.
Calumnia solet opprimere, quod eminet.
Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν, ἀνδρὸς κακοῦ.
Laudare & infamare eundem, est improbi.

¶ SIMILITUDO.

PAlestritæ corpus humiliant, ut alios dejiciant: Ita quidam vituperant, ut videantur admirari familiares. *Erasm.*

Vide Convitium, Contumelia, Correctio.

UNITAS.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

UNitatis & consensus exempla: Israelitæ, *Exod* 19.℣.8. & *Iud.* 20.℣.1. 1. *Sam.* 11.℣ 7. Universæ tribus Israel, 2. *Sam.* 5.℣... jores natu Israel, & subditi Salomonis, 1. *Reg* 8.℣.1 2.3 Israelit... 2.℣.46. *Nehem.* 8.℣.1. 1. *Macch.* 9.℣.28.29 & 13.℣.6. Bethulian... ℣.14. & 7.℣.18. Apostoli & fideles omnes, *Actor.* 1.℣.44.46. & Apostoli, 4.℣.24. Fideles Ierosolymitani, ℣.32.

Vide Concordia.

VOLUNTAS.

¶ SENTENTIAE PATRVM.

. la voluntate non solum quisque miser efficitur: sed miserior otestate, quâ desiderium malæ voluntatis impletur. *Aug lib.* 3. *rin.*

uum se voluntas, relicto superiore, ad inferiora convertit, effi r mala: non quia malum est, quo se convertit: sed quia pervers ipsa conversio. *Id. de civit. Dei lib.* 12.

Nemo quærat efficientem causam voluntatis malæ: non est effi ns, sed deficiens: quia nec effectio, sed defectio est. *Ib.*

Nihil omnino tàm facilè est bonæ voluntati, quàm ipsa sibi: & oc sufficit Deo. *Id.*

Voluntas aversa ab incommutabili bono, & conversa ad pro rium bonum, aut ad exterius, aut ad interius, peccat. Ad proprium onvertitur, quum suæ potestatis vult esse. Ad exterius, quum alio um propria, vel quæcunque, quæ ad se non pertinent, cognoscere tudet. Ad interius, quũ voluntatem corporis diligit. *Id. l.* 1. *de l. arb.*

Voluntas, cum nihil liberum habeat, nisi se; meritò non judicatur, nisi ex se: siquidem nec tardum ingenium, nec labilis memoria, nec inquietus appetitus, nec sensus obtusus, nec vita languens reum per se statuerunt hominem: sicut nec contraria innocentem. Et hoc non ob aliud, nisi quia & hæc necessariò, ac præter voluntatem posse provenire probantur. *Id. ib.*

Si cui non contingat facultas concumbendi cum uxore aliena; planum tamen fit, aliquo modo cupere: & si potestas detur, esse futurum: non minus est reus, quàm si in ipso facto deprehenderetur. *Idem ib.*

Si propterea non facis furtum, quia times, ne videaris; intus in corde fecisti: furti reus teneris, & nihil tulisti. *Id. ib.*

Bona voluntas est, qua appetimus rectè honesteque vivere, & ad summam sapientiam pervenire. *Id. de Vera relig.*

Quum vult, non potest; quia, quando potuit, noluit: ideò per malum velle perdidit bonum posse. *De Verb. apost.*

Sola voluntate miser quisque efficitur: sed miserior, quum desiderium malæ voluntatis impletur. *Id. ib.*

Cesset voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim desæviet ignis ille, nisi in propriam voluntatem? Nam propria voluntas Deum impugnat, & adversus eum extollitur: ipsa est, quæ paradisum spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi evacuat, & ditioni diaboli mundum subjugat. *Bernh. serm* 3. *de Resurrectione Domini.*

Voluntati nec leges imperant, nec principes dominantur: libera est, & maximè si spiritu ducitur; quia ubi spiritus, ibi libertas. *Bernh. in Epist.*

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 9. Metamorph v. 628.

—— Temerata est nostra voluptas;
Vt nihil adjiciam, non possum innoxia dici:
Quod superest, multum est in vota, in crimina par...

Id lib. 3. de Ponto. 4.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas;
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hac facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat caeso non minus agna bove.

Id. ad Pisonem.

Quod si digna tuâ minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est; animum, non carmina jacto.

Iuven. Satyr. 13.

Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet, cedo si conata peregit?

Propert. lib. 2. El. 10.

Quod si deficiant vires, audacia certe
Laus erit: in magnis & voluisse sat est.

Terent. in Andr. 2. 1.

—— Quoniam id fieri, quod vis, non potest,
Id velis, quod possis.

Terent. in Heaut. 4 1.

Non licet hominem esse saepe ita ut volt, si res non sinit.

Persius Satyr. 5.

Mille hominum species, & rerum discolor usus:
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Terent. in Phorm. 2. 4.

—— —— Verum ita est,
Quot homines, tot sententia: suus cuique mos.

'ide *Affectus.*

VOLUPTAS.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

nus voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi frequentia est vo- uptatum. Minus avaritiæ molestias patitur, qui divitias non . *Aug. de singul. cleric.*

hil prodigæ satis est voluptati. Semper famem patitur sui, qui :ntis perpetuis nescit impleri. *Ambr. sup. Luc. 6.*

mper voluptas famem sui habet, & transacta non satiat. *Hier. in , ad Dam.*

Licet

[redacted]

içet sæpè in medio carnalium Deus protegat vitam electorum, m satis rarum est, ut quisque inter seculi voluptates positus, à manneat illibatus, in quibus etsi non citò implicetur, aliquando m attrahitur: nec enim diu potest esse securus, qui periculo fuetoximus. *Isid. lib. 13. de summo bono.*

oluptas est cum quadam lubrica suavitate ad illicita fœdę menclinatio. *Id. in Synonym.*

ui dat pro modica delectatione illud, pro quo Christus se traultum Christum reputat mercatorem. *Aug. in quodam serm.*

electatio cecidit & præteriit, vulneravit & transiit, miserum fet abiit, infelicem reddidit & reliquit. *Ambr. in quodam serm.*

uicunque à pueritia se dederit deliciis, manebit in servitute, ut ns mortuus sit. *Id. in quadam Epist.*

li frequenter majores tribulationes ex carne suscipiunt, qui caroluptatibus delectantur. *Greg. lib. 12. mor.*

cut impossibile est, ut ignis inflammetur in aqua: Ita impossiest, compunctionem cordis vigere in deliciis. Contraria enim sibi sunt invicem, & peremptoria: illa enim mater fletus, hæc er est risus: illa cor constringit, ista dissolvit. *Chrysost. in lib. de punct. cordis.*

entum, si placeat, annos demus deliciis, adde & alios centum, et, adde & decies centum: Quæ erit ex his ad æternitatem comatio? Nonne tempus vitæ hujus, quo deliciis frui videmur, & lgere libidini, quasi noctis unius somnium ad æternitatis comtionem videtur? *Chrysost. de repar. laps.*

ens assueta deliciis, nec exculta disciplinæ sarculo, multas cont sordes. *Bernh. in quadam Epist.*

cile onus afflictionis sentiunt, qui uti suavibus deliciis consuent. *Cass. lib. 4. Epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib 7 Metamorph. v. 454.

—— *Usque adeo nulla est sincera voluptas,*
Solicitumque aliquid lætis intervenit.

Id. lib. 6 Fastor.

Scilicet interdum miscentur tristia lætis:
Nec populum toto pectore festa juvant.

Id lib. 4. de Ponto. 4.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis,
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mixta fere duris utilis herba rubis.

Id. lib. 1. Amor. 8.

Impia sub dulci melle venena latent.

Horat.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. lib. 9. Metamorph v. 628.

—— Temerata est nostra voluptas;
Vt nihil adjiciam, non possum innoxia dici:
Quod superest, multum est in vota, in crimina parum.

Id lib. 3. de Ponto. 4.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas;
Hac ego contentos auguror esse Deos.
Hac facit, ut veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat caso non minus agna bove.

Id. ad Pisonem.

Quod si digna tuâ minus est mea pagina laude,
At voluisse sat est; animum, non carmina jacto.

Iuven. Satyr. 13.

Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet, cedo si conata peregit?

Propert. lib. 2. El. 10.

Quod si deficiant vires, audacia certe
Laus erit: in magnis & voluisse sat est.

Terent. in Andr. 2. 1.

—— Quoniam id fieri, quod vis, non potest,
Id velis, quod possis.

Terent. in Heaut. 4 1.

Non licet hominem esse sape ita ut volt, si res non sinit.

Persius Satyr. 5.

Mille hominum species, & rerum discolor usus:
Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.

Terent. in Phorm. 2. 4.

—— —— Verum ita est,
Quot homines, tot sententia: suus cuique mos.

Vide Affectus.

VOLUPTAS.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Inus voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi frequentia est voluptatum. Minus avaritiæ molestias patitur, qui divitias non t. *Aug. de singul. cleric.*

Nihil prodigæ satis est voluptati. Semper famem patitur sui, qui entis perpetuis nescit impleri. *Ambr. sup. Luc. 6.*

emper voluptas famem sui habet, & transacta non satiat. *Hier. in Q. ad Dam.*

Licet

çet sæpè in medio carnalium Deus protegat vitam electorum,
:n satis rarum est, ut quisque inter seculi voluptates positus, à
s maneat illibatus, in quibus etsi non citò implicetur, aliquando
:n attrahitur: nec enim diu potest esse securus, qui periculo fuç-
roximus. *Isid. lib.* 13. *de summo bono.*

›luptas est cum quadam lubrica suavitate ad illicita fœdę men-
ıclinatio. *Id. in Synonym.*

ui dat pro modica delectatione illud, pro quo Christus se tra-
:stultum Christum reputat mercatorem. *Aug. in quodam. serm.*

electatio cecidit & præteriit, vulneravit & transiit, miserum fe-
: abiit, infelicem reddidit & reliquit. *Ambr. in quodam serm.*

uicunque à pueritia se dederit deliciis, manebit in servitute, ut
ns mortuus sit. *Id. in quadam Epist.*

.i frequenter majores tribulationes ex carne suscipiunt, qui car-
oluptatibus delectantur. *Greg. lib.* 12. *mor.*

cut impossibile est, ut ignis inflammetur in aqua: Ita impossi-
:st, compunctionem cordis vigere in deliciis. Contraria enim
sibi sunt invicem, & peremptoria: illa enim mater fletus, hæc
:r est risus: illa cor constringit, ista dissolvit. *Chrysost. in lib. de
›unct. cordis.*

:ntum, si placeat, annos demus deliciis, adde & alios centum,
:t, adde & decies centum: Quæ erit ex his ad æternitatem com-
ıtio? Nonne tempus vitæ hujus, quo deliciis frui videmur, &
lgere libidini, quasi noctis unius somnium ad æternitatis com-
ıonem videtur? *Chrysost. de repar. lapſ.*

ens assueta deliciis, nec exculta disciplinæ sarculo, multas con-
: sordes. *Bernh. in quadam Epist.*

cile onus afflictionis sentiunt, qui uti suavibus deliciis consue-
ıt. *Cass. lib.* 4. *Epist.*

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 7 Metamorph. v. 454.

—— Usque adeo nulla est sincera voluptas,
Solicitumque aliquid lætis intervenit.

Id. lib. 6. Fastor.

Scilicet interdum miscentur tristia lætis:
Nec populum toto pectore festa juvant.

Id. lib. 4. de Ponto. 4.

Nulla dies adeo est australibus humida nimbis,
Non intermissis ut fluat imber aquis,
Nec sterilis locus ullus ita est, ut non sit in illo
Mixta fere duris utilis herba rubis.

Id. lib. 1. Amor. 8.

Impia sub dulci melle venena latent.

Horat.

Horat. Oda, 16. lib. 2.

Lætus in præsens animus : quod ultrà est
Oderit curare : & amara læto
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.

Iuven. Satyr. 10.

—— —— Sed quæ præclara & prospera tanti,
Vt rebus lætis par sit mensura malorum.

Seneca in Thyeste. v. 594.

Nulla sors longa est : dolor ac voluptas
Invicem cedunt : brevior voluptas :
Ima permutat brevis hora summis.

Boetius Metro 3. 7.

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit fruentes,
Apiumque par volantum,
Vbi grata mella fudit :
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu.

Plautus in Amphytr. 2. 2

—— —— Ita quoque comparatum
Est in ætate hominum,
Ita Diis placitum, voluptati ut mæror comes consequa

Horat. lib. 1. Epist. 2.

Sperne voluptates : nocet empta dolore voluptas.

Virgil. Ecloga. 2. v. 65.

—— Trahit sua quemq; voluptas.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

IMitatrix est boni voluptas, malorum mater omnium, cujus b ditiis corrumpuntur, quæ natura bona sunt. *Cic.* 1. *de Legib.*

Morum esca, voluptas, qua homines capiuntur, ut hamo pi *Cato Major.*

Voluptate capiuntur omnes, 1. *de Leg.*

Voluptates, blandissimæ dominæ, sæpè majores partes ani virtute detorquent. 2. *Offic.*

Maximas virtutes jacere oportet, voluptate dominante. *Ad tic. lib.* 5.

In voluptatis regno non potest virtus consistere. *Cato Major.*

Qui voluptati deditus est, huic omnia sensu, non ratione sunt dicanda ; eaque dicenda optima, quæ sunt suavissima. 2. *de Finib*

Impedit consilium voluptas, rationi inimica, ac mentis, ut ita eam, perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commerci *Cato Major.*

Semovenda est voluptas, non solùm ut recta sequamur, sed etiam t loqui deceat frugaliter 2. *de Finib.*

Voluptas, quo est major, eo magis mentem à sua sede & statu movet. *Paradox.* 1.

Nemo est dignus nomine hominis, qui unum diem totum velit in voluptate. 2. *de Finib.*

Qui voluptatibus ducuntur, & se vitiorum illecebris, & cupiditatum lenociniis dediderunt, missos faciant honores, nec attingant rempublicam: patiantur viros fortes labore, se otio suo perfrui. *Pro Sest.*

Nihil altum, nihil magnificum ac divinum suscipere possunt, qui suas omnes cogitationes abjecerunt in rem tàm humilem, tàm contemptam. *In Lalio.*

Multa nobis blandimenta natura ipsa genuit, quibus sopita virtus conniveret: & multarum rerum jucundissimarum varietatem dedit, quibus non modò prima ætas, sed etiam jàm corroborata caperetur. *Pro M. Cœlio.*

Plerique propter voluptatem, & parvam, & non necessariam, tùm in morbos graves, tùm in damna, tùm in dedecora incurrunt: sæpè etiam legum judiciorumque pœnis obligantur. 1. *de Fin.*

Nulla capitalior pestis, quàm corporis voluptas, hominibus à natura data est. *Cato Major.*

Fluit voluptas, & prima quæque evolat: sæpiusque relinquit causas pœnitendi, quàm recordandi. 2. *de Fin.*

Omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est. 2. *de Orat.*

Quis hostis in quenquam tàm contumeliosus fuit, quàm in quosdam voluptates suæ sunt? Quidam se voluptatibus immergunt, quibus in consuetudinem adductis carere non possunt: & ob hoc miserrimi sunt, quod eo pervenerunt, ut illis, quæ supervacua fuerunt, facta sint necessaria: serviunt itaque voluptatibus suis, non fruuntur: & mala sua, quod malorum ultimum est, amant. *Sen.* 39. *Epist.*

Nobis quoque militandum est, & quidem genere militiæ, quo nunquam otium datur. Debellandæ sunt imprimis voluptates, quæ, ut vides, sæva quoque ingenia rapuerunt. Si voluptati cessero, cedendum est dolori, cedendum est simul labori, cedendum est paupertati. *Id. ib.*

¶ SIMILITUDINES.

NOn est necesse, tanquam meretricem in matronarum cœtum; sic voluptatem in virtutum concilium adducere. *Cic. lib.* 2. *de Fin.*

Sicut in arvo, quod segeti proscissum est, aliqui flores internascuntur: non tamen huic herbæ, quamvis delectet oculos, tantum operis insumptum est: aliud fuit serenti propositum, hoc superve

Horat. Oda, 16. lib. 2.

Lætus in præsens animus: quod ultrà est
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.

Iuven. Satyr. 10.

—— —— Sed quæ præclara & prospera tanti,
Vt rebus lætis par sit mensura malorum.

Seneca in Thyeste. v. 594.

Nulla sors longa est: dolor ac voluptas
Invicem cedunt: brevior voluptas:
Ima permutat brevis hora summis.

Boetius Metro 3. 7.

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit fruentes,
Apiumque par volantum,
Vbi grata mella fudit:
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu.

Plautus in Amphytr. 2. 2

—— —— Ita quoque comparatum
Est in ætate hominum,
Ita Diis placitum, voluptati ut mæror comes consequatur.

Horat. lib. 1. Epist. 2.

Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.

Virgil. Ecloga. 2. v. 65.

—— Trahit sua quemq; voluptas.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

itatrix est boni voluptas, malorum mater omnium, cujus blantiis corrumpuntur, quæ natura bona sunt. *Cic. 1. de Legib.*

Morum esca, voluptas, qua homines capiuntur, ut hamo pisces. *o Major.*

Voluptate capiuntur omnes, 1. *de Leg.*

Voluptates, blandissimæ dominæ, sæpè majores partes animæ tute detorquent. 2. *Offic.*

Maximas virtutes jacere oportet, voluptate dominante. *Ad At-lib.* 5.

In voluptatis regno non potest virtus consistere. *Cato Major.*

Qui voluptati deditus est, huic omnia sensu, non ratione sunt ju-nda; eaque dicenda optima, quæ sunt suavissima. 2. *de Finib.*

mpedit consilium voluptas, rationi inimica, ac mentis, ut ita di-, perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commercium. *o Major.*

Semo-

Semovenda est voluptas, non solum ut recta sequamur, sed etiam ut loqui deceat frugaliter 2. *de Finib.*

Voluptas, quo est major, eo magis mentem à sua sede & statu dimovet. *Paradox.* 1.

Nemo est dignus nomine hominis, qui unum diem totum velit esse in voluptate. 2. *de Finib.*

Qui voluptatibus ducuntur, & se vitiorum illecebris, & cupiditatum lenociniis dediderunt, missos faciant honores, nec attingant rempublicam: patiantur viros fortes labore, se otio suo perfrui. *Pro Sest.*

Nihil altum, nihil magnificum ac divinum suscipere possunt, qui suas omnes cogitationes abjecerunt in rem tàm humilem, tàm contemptam. *In Lælio.*

Multa nobis blandimenta natura ipsa genuit, quibus sopita virtus conniveret: & multarum rerum jucundissimarum varietatem dedit, quibus non modò prima ætas, sed etiam jam corroborata caperetur. *Pro M. Cælio.*

Plerique propter voluptatem, & parvam, & non necessariam, tùm in morbos graves, tùm in damna, tùm in dedecora incurrunt: sæpè etiam legum judiciorumque pœnis obligantur. 1. *de Fin.*

Nulla capitalior pestis, quàm corporis voluptas, hominibus à natura data est. *Cato Major.*

Fluit voluptas, & prima quæque evolat: sæpiusque relinquit causas pœnitendi, quàm recordandi. 2. *de Fin.*

Omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est. 2. *de Orat.*

Quis hostis in quenquam tàm contumeliosus fuit, quàm in quosdam voluptates suæ sunt? Quidam se voluptatibus immergunt, quibus in consuetudinem adductis carere non possunt: & ob hoc miserrimi sunt, quod eo pervenerunt, ut illis, quæ supervacua fuerunt, facta sint necessaria: serviunt itaque voluptatibus suis, non fruuntur: & mala sua, quod malorum ultimum est, amant. *Sen.* 39. *Epist.*

Nobis quoque militandum est, & quidem genere militiæ, quo nunquam otium datur. Debellandæ sunt imprimis voluptates, quæ, ut vides, sæva quoque ingenia rapuerunt. Si voluptati cessero, cedendum est dolori, cedendum est simul labori, cedendum est paupertati. *Id. ib.*

❡ SIMILITUDINES.

NOn est necesse, tanquam meretricem in matronarum cœtum, sic voluptatem in virtutum concilium adducere. *Cic. lib.* 2. *de Fin.*

Sicut in arvo, quod segeti proscissum est, aliqui flores internascuntur: non tamen huic herbæ, quamvis delectet oculos, tantum operis insumptum est: aliud fuit serenti propositum, hoc superve-

:Sic voluptas non est merces, nec causa virtutis: sed accessio: quia delectat, placet: sed quia placet, delectat. *Sen. lib. de beata* .. *cap.* 9.

Sicut navigatio in mari Syrtico periculosa est: & captarum fera- n solicita possessio: sæpè enim laniant dominos: Ita habentis gnæ voluptates in magnum malum evasere; captæque ceperunt: æ quo plures majoresque, eò ille minor, ac plurium servus est; m felicem vulgus appellat. *Id. eod. lib. cap.* 14.

Vt ulcera quædam nocitura manus appetunt, & tactu gaudent, & dam corporum scabiem delectat, quicquid exasperat: non aliter erim his mentibus, in quas voluptates, velut mala ulcera, erum- t, voluptati esse laborem vexationemque. *Id. lib.* 1. *de tranquil.* .. *cap.* 2.

Quemadmodum scelerum, etiamsi non sint deprehensa cum fie- , solicitudo non cum ipsis abiit: Ita improbarum voluptatum m post ipsas pœnitentia est. *Id. Epist.* 27.

Ut major dolor obscurat minorem: Sic animi voluptas corporis ectationem. *Plut.*

Si ebrii comessatores irrumpant in domum luctu funestam, non m nihil adferent hilaritatis; sed ejulatum potius excitabunt: voluptates in corpore ægro offendunt quoque. *Plut.*

Lysimachus ob sitim coactus est se dedere Scythis, deinde cum idam bibisset aquam, Dii boni, inquit, quàm brevis voluptatis sa quantam deposui felicitatem! Ita nobis cogitandum, post- m ob potatiunculam intempestivam aut Venerem, in longum rbum incurrimus. *Plut.*

Qui corpus ægrè affectum ad balneas ac voluptates trahit: Quasi rem ac laceram navem deducit in mare. *Plut.*

Vt latronum genus, quod Ægyptii Philistas vocant, in hoc am- tuntur, ut strangulent: Sic voluptates, dùm blandiuntur, necant. ec.

Vt æquè mortuus est, qui conditus est in odoribus, & qui trahitur o: Ita æquè sunt infelices, & qui voluptatibus indulgent, & qui bitiosis negotiis vacant. *Senec.*

Qui biberint ex Clitorio lacu, iis vini tædium oboritur: Ita qui el gustarint poeticen, abhorrent à philosophiæ præceptis, aut trà: sive qui se mundanis voluptatibus ingurgitant, abhorrent honestis illis ac veris oblectamentis *Erasm.*

Sicuti Maroneum vinum, cujus meminit Homerus, vicies tanto æ mixtum, tamen vigorem suum servat: Ita sapiens nullis solvi- voluptatibus. *Plin. lib.* 14. *cap.* 4.

Vt fonti non deest humor, semper ex eo scatens: Sic probo viro per adest gaudium, etiamsi res externæ mutentur. *Plut.*

Quemadmodum plantæ ac semina in regionibus montuosis ac asperis

asperis non ita lasciviunt,ut in campestri & molliore terra: Sic hominum quoque mores ad regionis habitum immutantur: & mollis ac fertilis regio molles ignavósque reddit homines. *Plut.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

CElberrimi omnium ob delicias Persæ, quorum reges Susis hyemabant: æstatem degebant Ecbatanis. Susa, ob loci amœnitatem vocata fuisse, scriptum reliquit Aristobulus, ac etiam Chares: Est enim Susum, Lilium. Versantur per autumnum in Persepoli, ac reliquam totius anni partem in Babylonia. Parthorum reges Rhagis vere commorantur, hyemant in Babylonia.

Byzantij notati sunt à Græcis, ut acolasti & intemperantes, quod in venerem & vinum ferrentur præcipites. Plurimum enim versabantur in caupona. *Theat. Zwing fol.* 2204.

Ionum mollities quondam abiit in proverbium. Primi unguenti, coronarumque conviviis dandarum, & secundæ mensæ consuetudinem repererunt. *Hinc Horat.*

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura Virgo.

Theopompus de Thessalorum delitiis scribit lib. 4. quòd cum saltatricibus vivunt, & in orchestris alii taxillis ac potu diem absumunt: sumptuosissimi sunt omnium Pharsalii, ac pigerrimi. *Athen. lib.* 12. *cap.* 10.

Lydorum mollitiem *Athen. l.* 12. *c.* 4. *enarrat.*

Sybaritæ, populi Calabriæ, deliciis & voluptatibus adeò indulserunt, ut luxuriosa omnia dicerentur Sybaritica. Hinc Sybariticus luxus, & Sybaritici libelli, id est, impudici. Convivia celebraturi, anno priùs per feminas sumptuosissimè vestitas invitabant. Erant & fastu præturgidi: Hinc adagium: Sybaritæ per plateas. Artes, quæ sono constabant, è civitate ejiciebant, ne qua ratione interpellaretur quies. *Athen. l.* 12. *c.* 26.

Syracusani opibus florentissimi, voluptatibus ac deliciis addictissimi fuêre. Vnde & Syracusana mensa transiit in proverbium. *Ravisius.*

Campani eo deliciarum provecti sunt, ut ad gladiatorum paria convivas invitarent ad cœnam, numerum eorum pro cœnarum dignitate definientes. Cùm vero Hannibali sese dedissent, exercitum ejus in hybernis ita corruperunt, ut Hannibal ipse, Viros sese introduxisse, Feminas eduxisse affirmaret. *Strabo lib.* 5. *Val. l.* 9. *c.* 1.

Tarentini, populari primum dominatione potentissimi fuêre: posterioribus annis illecebrosæ invaluêre deliciæ, propter fortunas nimium secundas: adeò ut plures dies per annum impenderent ludis, festisque celebrandis, quàm reliquis rebus. *Athen. lib.* 12. *c.* 7. & *Strabo lib.* 6.

Tyr-

Tyr ... ænorum regionem nequitiæ officinam *Athen.lib.12.cap.* ... lis Verbis describit.

VOTUM.

¶ SENTENTIÆ BIBLICÆ.

Væ sanctificaveris; & voveris Domino, tolles: & venies ad locum, quem elegit Dominus, & offeres oblationes tuas *Deut.12.*

Cum votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: a requiret illud Dominus Deus tuus: & si moratus fueris, reputur tibi in peccatum, &c. *Ib. 23.*

Homo qui votum fecerit, & spoponderit animam suam Deo, sub mationi dabit pretium. *Lev.27.*

Si quis virorum votum Domino voverit, aut se constrinxerit juramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne, quod promiimplebit. *Num.30.*

Mulier, si quippiam voverit, & se constrinxerit juramento, quæ in domo patris sui, & in ætate adhuc puellari, si cognoverit pater um, quod pollicita est, & juramentum, quo obligavit animam m, & tacuerit, voti rea erit: quicquid pollicita est, & juravit, ope- complebit. *Ib.*

Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes *Iob 22.*

Vovete, & reddite Domino Deo vestro. *Psal.75.*

Ruina est homini devorare sanctos: & post, vota tractare. *Prov.20.*

Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis stulta promissio. *Eccl.5.*

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

Via jam vovisti, jam te adstrinxisti: aliud tibi facere non licet. Non talis eris, si non feceris quod vovisti, qualis mansisses, si l tale vovisses. Minor enim tunc esses, non pejor: modò autem, od absit, miserior, si Deo fidem fregeris: quantò beatior, si persolis. *August. in Epist. ad Armentarium & Paulinum.*

Ea sunt in nostris officiis gratiora, quæ, cum liceret nobis etiam impendere, tamen causa dilectionis impendimus. *Hier. ad ... ntiam.*

Non te vovisse pœniteat: imò gaude jam tibi non licere; quod n tuo detrimento licuisset. Felix necessitas, quæ in meliora comit. *Aug. in Epist. ad Arm.*

n vovendo fuit stultus, qui discretionem non adhibuit, & in reddo impius *Hier. in Hist. ad Iepht.*

n malis promissis rescinde fidem: in turpi voto muta decretum: od incautè vovisti, non facias: impia est promissio, quæ scelere npletur. *Isid. lib.2. soliloquior.*

Bonum

Bonum quidem votum, si tamen ibi nihil admisceatur adversum. Nam licet ubique deceat justitiam custodiri, in illis tamen rebus maximè necessaria est, quæ divinis obtutibus offeruntur: ne putemus ignorare Deum, unde accipiat, si fraudatis oblationibus acquiescat. *Cass. lib.* 3.

Melius est non vivere, quàm vovere illud, quod sibi is, cui promittitur, nolit exsolvi. *Bernh. in quod. serm.*

Absque necessitate remissio voti, non dispensatio, sed prævaricatio est: & restrictio contra voluntatem, murmur est, non profectus. *Idem de præcepto & dispensat.*

Iuste exigitur ad solvendum, qui non cogitur ad vovendum. *Idem in epist.*

¶ EXEMPLA SACRA.

VOtorum exempla: Iacob, *Gen.* 28. ℣. 20. 21. & 31. ℣. 13. Israelitæ, *Exod.* 36. ℣. 3. *Num.* 21. ℣. 2. Iephthe, *Iudic.* 11. ℣. 30. Michæ mater, 17. ℣. 3. Anna Elcanæ uxor, 1. *Sam.* 1. ℣. 11. Saul, 14. ℣. 24. Absalom, 2. *Sam.* 15. ℣. 7. 8. Pater regis Asa, 1. *Reg.* 15. ℣. 15. Asa, 2. *Paral.* 15. ℣. 18. Israelitæ, 1. *Paralip.* 29. ℣. 9. Iudith, *Iudith.* 16. ℣. 22. David, 2. *Par.* 5. ℣. 1. *Psal.* 22. ℣. 26. & 61. ℣. 9. & 66. ℣. 13. 14. & 116. ℣. 14. Nautæ, *Ion.* 1. ℣. 16. Ionas, 2. ℣. 10. Heliodorus, 2. *Macchab.* 3. ℣. 35. Paulus, *Actor.* 18. ℣. 18. Quidam Iudæi, 23. ℣. 12. 14.

¶ EXEMPLA PROFANA.

C*Lodoveus* Francorum rex ad Tolbiacum oppidum cum Alemannis congressurus, humana spe destitutus, ad opem cœlestem implorandam versus, fidei uxoris Clotildi in paciscendis nuptiis datæ memor, Christum servatorem se professurum vovit, si victor domum rediret. *Æmil. lib.* 1.

De navigatione Thesei sic scribit *Plato* in Phædone: Theseum profectum in Cretam cum bis septem hominibus votum suscepisse, si ipse salvus salvos suos reduceret, singulis annis spectaculum Delphos ducturum ad Apollinem: quem morem Athenienses adhuc suo tempore servarent, ut ipsam eandem Thesei navem coronatam Delum mitterent: quo toto navigationis tempore, quousq; ad Piræeũ rediit, nefas sit quenquam supplicio capitali afficere. *Theat. Zwing.*

Albanus rex Britonum à Normannis afflictus, votum vovit, cum assensu subditorum suorum: Si Deus sibi victoriam largiretur, sese decimam partem omnium bonorum suorum Deo & sancto Petro Romam missurum. *Regino lib.* 2.

Lacedæmonij Argivis agrum, qui Thyrea dicebatur, abstulerant: concursum utrinque infestis signis: Lacedæmonii tamen victores evasêre. Ex eo tempore Argivi tonsâ comâ devoverunt sese, ne priùs comam alerent, néve mulieres aurum ferrent, quàm Thyreas recuperassent. Lacedæmonii contrà, cum tonsi essent, in posterum comati esse voluerunt. *Herodot. lib.* 1. *Plut. Parallelis.*

aracent, capitibus & mentis abrasis, sibi diras horribiles impre- solent, si è prælio, nisi victores, excedant. *Orosius lib. 5. rerum anuelis.*

Germani milites, quum eos Georgius Fronspergus & Sithius oli V Cæsaris duces ad Papiam, ad pugnam hortarentur, in ua procubuerunt, & truci murmure, quodam carmine enuncia- cava manu, collectum solo pulverem in terra sparserunt: qui s erat antiquissimus eorum, qui se pro principe victoriaque de- erent, acjurarent, se nisi victores domum non esse redituros. *us lib. 5. in Piscar.*

Vide Promissio.

URBS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Plautus, Perf. 4. 4.

SA. *Quid id quod vidisti, ut munitum muro tibi visum'st oppidum?*

VIR. *Si incolæ bene sunt morati, pulchrè munitū arbitror. Perfidia & peculatus ex urbe & avaritia si exulant: Quarta invidia, quinta ambitio, sexta obtrectatio, Septimum Perjurium.* TO. *euge* VIR. *octava indiligentia, Nona injuria, decimum, quod pessimum aggressu, scelus: Hæc nisi inde aberunt, centuplex murus rebus servandis parum est.*

¶ APOPHTHEGMATA.

curgus percontantibus, cur prohibuisset urbem cingi muris? Quoniam, inquit, non caret mœnibus civitas, quæ non lateribus, viris cincta est. *Plut.*

gis Archidami F. cùm præteriret Corinthiorum mœnia, con- retque excelsa munitaque esse, & in longum porrecta spatium: sunt (inquit) mulieres, hunc locum inhabitantes? Innuens, bus viris non esse opus mœnibus. *Plut. in Lac. apoph.*

gesilaus, quum quidam interrogasset, cur Sparta mœnibus ungeretur? Cives armis instructos & unanimes ostendit, & ait: sunt urbis mœnia. *Plut. in Lac.*

heopompus cuidam ostendenti civitatis suæ mœnia, ac percon- , num valida & alta viderentur? Minimè, inquit: Siquidem mulierum. Sentiens, civitatem satis munitam esse, si viros t: sin minus, nihil prodesse quamlibet operosa munimenta. *in Lac.*

ntboidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi murum munitum: Per Deos (inquit) ô hospes, bellum conclave rum. *Plut. in Lac.*

Isanis

Isaeus Sophista, cum olim Lacedæmonii inirent consilium de civitate mœnibus cingenda, aliis consultantibus, Homeri hæc recitavit verba:

Scutum hæsit scuto, galea galea, atque viro vir.

Et adjecit: Sic mihi state Lacedæmonii, & muris cincti sumus. *Phil. in Sophistis.*

Vide Civitas, Respublica.

USURA.

¶ SENTENTIÆ PATRUM.

ET esca usura est, & vestis usura est: & quodcunque sorti accedit, usura est: quod velis ei nomen imponas, usura est. *Ambr. lib. 1. de David.*

Similis est pecunia usurarii morsui aspidis: percussus enim ab aspide, quasi delectatus vadit in somnum, & per suavitatem soporis moritur: quia tunc venenum latenter per omnia membra decurrit: Sic qui sub usura accipit, sub tempore quasi beneficium sentit: sed usura per omnes ejus facultates decurrit, & totum convertit in debitum. *Chrys. super Matth.*

¶ SENTENTIAE POETICÆ.

Lucan. lib. 1 bell. civil.

Hinc usura vorax, avidumque in tempore fœnus,
Et concussa fides, & multis utile bellum.

Ausonius Edyl. 15.

—— —— Turpia lucra
Fœnoris, & velox in opes usura trucidat.

¶ APOPHTHEGMATA.

AGesilaus, quum Agidi persuasisset, ut debitorum fœneratorumque nomina tabulæque unà comburerentur, apportatæ sunt in forum Clarium, ac coacervatæ, supposito igni, donec concremarentur: Abeuntibus ergo fœnerantibus ac divitibus cum tristitia: *Agesilaus* illorum calamitates irridens, nunquam se ignem puriorem vidisse jactabat. *Plut in Lat. apoph.*

Musonius. Rutilius quum aliquando Romæ adiisset *Musonium*, rogavit: Dic mihi Musoni, Iupiter Servator, quem tu imitaris, num fœneratur? Notans illius inopiam, qui cogeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridens Musonius: At Dii ne fœnerant quidem, Rutili: Turpius est ad fœnus dare, quàm accipere. At Rutilius, cum ipse faceret quod gravius esset, objicit illi quod erat levius *Erasm. lib. 6. apoth.*

M. Cato. Ex Catone Censorio quum quispiam percontaretur, quid in re domestica maximè expediret? respondit: Benè pascere,

nè vestire,& benè agrum colere. Et illi, qui quæsierat: quid fœ-
rari? Cato,quid hominem,inquit,occidere? *Cic. lib.2.Offic.*

Vide Fœnus.

USUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Ovid. lib. 1. amor. Eleg. 8.

Æra nitent usu: vestis bona quærit haberi:
Canescunt turpi tecta relicta situ.

Idem ad Pisonem.

Abdita quid prodest generosi vena metalli,
Si cultore caret? quid inerti condita portu,
Si ductoris eget, ratis efficit? omnia quamvis
Armamenta gerat, teretique fluentia malo
Possit, & excusso dimittere vela rudente?

Id. lib. 1. de art. amandi.

Ferreus assiduo consumitur annulus usu:
Interit assidua vomer aduncus humo.
Quid magis est durum saxo? quid mollius unda?
Dura tamen molli saxa cavantur aquâ.

Id. lib. 4. de Ponto 10.

Gutta cavat lapidem; consumitur annulus usu:
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Lucret. lib. 1. de nat. rer.

Quin etiam multis solis redeuntibus annis
Annulus in digito subter tenuatur habendo:
Stillicidî casus lapidem cavat: uncus aratri
Ferreus occulte decrescit vomer in arvis.

Idem lib 4.de natura rerum in fin.

Nam leviter quamvis,quod crebro tunditur ictu,
Vincitur in longo spacio tamen, atque labascit.
Nonne vides etiam guttas in saxa cadenteis
Humoris longo in spatio pertundere saxa?

Propert. lib. 2. Eleg. 25.

Sed tamen obsistam: teritur rubigine mucro
Ferreus,& parvo sæpè liquore silex.

Horat. in arte Poetica.

Multa renascentur, quæ jam cecidere,cadentq;
Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est,& vis, & norma loquendi.

Claud. de rap. Proserp. lib.3. v.30.

—— —— *Rerumque remotas*

Inge-

Ingeniosa vias paulatim exploret egestas?
Utque artes pariat solertia, nutriat usus?

Ovid. lib. 2. de arte Amandi.

Adde, quod est illis operum prudentia major:
Solus & artifices qui facit, usus adest.

❡ SENTENTIÆ PHILOSOPHICÆ.

NEc medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quicquam magna laude dignum, sine usu & exercitatione consequi possunt. *Cic. 1. Offic.*

Usus magister est optimus. *Pro C. Rabirio Posth.*

Usus frequens omnium magistrorum præcepta superat. *Cic. 1. de Orat.*

❡ SIMILITUDINES.

NIhil projectius excrementis animantium, & tamen stercorandis agris præcipuum habent usum: Ita nulla res est tam nihili, quæ non aliquà prosit, si noris uti. *Erasm.*

Sicuti scorpius, si post ictum admoveatur vulneri, venenum ad se retrahit: Ita nihil est tàm noxium, quin secum adferat remedium sui mali, si quis modo uti noverit.

Vide Abusus.

UTILITAS.

❡ SENTENTIÆ PATRUM.

UTilior est in conflictu lorica ferrea, quam stola linea: licet hæc oneri sit, illa honori. *Bernard. in quod serm.*

Hæc dicta sunt de sermone, de virtute, de pecuniis, de omni dispensatione, quæ unicuique commissa est. Unumquemque enim ad communem utilitatem uti oportet his, quæ habet, sive sapientia, sive principatu, sive divitiis: non ad nocumentum conservorum. *Chrysost. super illud Matth. 25. Beati.*

Commodum enim debet esse cum modo tantùm: si mensuram æqualitatis excesserit, vim sui nominis non habebit. *Cassiod. lib. 2. Epist.*

❡ SENTENTIAE POETICAE.

Ausonius in Periandri sentent.

Nunquam discedat utile à decoro.

Terent. in Hecyra. 5. 3.

Multa ex quo fuerint commoda, ejus incommoda aquom est ferre.

Ovid. lib. 2. de Ponto. 3.

Turpe quidem dictu: sed (si modo vera fatemur)
Vulgus amicitias utilitate probat.

Cura, quid expediat, prior eſt, quam quid ſit honeſtum?
Et cum fortuna ſtatque caditque fides.
Nec facile invenies multis in millibus unum,
Virtutem pretium qui putet eſſe ſui,
Ipſe decor recti, facti ſi præmia deſint,
Non movet: & gratis pœnitet eſſe probum.
Nil niſi quod prodeſt, charum eſt; en detrahe menti
Spem fructus avida, nemo petendus erit.
At reditus jam quisque ſuos amat, & ſibi quid ſit
Vtile, ſollicitis computat articulis.

¶ SENTENTIÆ PHILOSOPHORUM.

QVi alteri exitium parat, cum ſcire oportet ſibi paratam peſtem, ut participet parem. *Cic. 2. Tuſc.*

Quod cuique obtigerit, id quisque teneat: eo ſi quis plus appetet, violabit jus humanæ ſocietatis. *Id. 1. Off.*

Animadvertamus, cum alios juvare velimus, ne quos offendamus. Sæpè enim aut eos lædimus, quos non debemus: aut eos, quos non expedit: Si imprudentes, negligentiæ eſt: ſi ſcientes, temeritatis. *Cic. 2. Off.*

Res familiaris quæri debet iis rebus, à quibus abeſt turpitudo: conſervari autem diligentia & parſimonia, iisdem etiam rebus augeri. *Ibid.*

Noſtræ utilitates nobis adimendæ non ſunt, aliisque tradendæ, cum iis ipſi egeamus: ſed ſuæ cuique utilitati, quod ſine alterius injuria fiat, ſerviendum eſt. *Ib.*

Alienum eſt à juſtitia, ad quam nati eſſe videmur, detrahere quid de aliquo, quod ſibi aſſumat. *Id. 3. de Fin.*

Non eſt permiſſum, ut impunè nobis liceat, quod alicui eripuerimus, id alteri tradere. *Id. 4. Act. in Verr.*

Suum cuique incommodum ferendum eſt potius, quàm de alterius commodis detrahendum. *Id. 3. de Off.*

Rei familiaris amplificatio nemini nocens, non eſt vituperanda: ſed fugienda ſemper injuria. *Ib.*

Detrahere aliquid alteri, & hominem hominis incommodo ſuum augere commodum; magis eſt contra naturam quàm mors, quam paupertas, quàm dolor, quàm cætera, quæ poſſunt aut corpori accidere, aut rebus externis. Illud enim natura non patitur, ut aliorum ſpoliis noſtras facultates, copias, opes augeamus. Neque verò hoc ſolum natura, id eſt, jure gentium; ſed etiam legibus populorum, quibus in ſingulis civitatibus Reſpub. continetur, eodem modo conſtitutum eſt, ut non liceat ſui commodi cauſſa nocere alteri. Hoc enim ſpectant leges, hoc volunt, incolumem eſſe civium conjunctionem. *Ib.*

Omnes expetimus utilitatem, ad eamque rapimur: nec facere aliter

:er ullo modo possumus. Num quis est, qui utilia fugiat? aut
is potius, qui ea non studiosissimè persequatur? *Id* 3. *Off.*

Nemo est, quin putet expetendam maximè dignitatem: sed vin-
utilitas plerunque: cum subest ille timor, eâ neglectâ ne digni-
em quidem posse retineri. *Id.* 2. *de Orat.*

Cum utilitas ad se rapere, honestas contrà revocare ad se vide-
: fit, ut distrahatur deliberando animus, afferatque ancipitem
am cogitandi. *Id.* 1. *de Orat.*

Hæc res plus proficit, si proponatur spes utilitatis futuræ, quàm
:teriti beneficii recordatio. *Id.*

§ HIEROGLYPHICUM.

Iunt, qui sacerdotum Ægyptiorum commenta curiosius sectan-
tur, *Tritonem ideo biformem* pingi solitum, superiori quidem
te hominem, inferiori verò piscem: ut ex humore nos, & utili-
:m, & damnum consequi moneremur: cum illi ex humana na-
a bonum; ex pisce, non nisi perniciem interpretarentur. *Pier.*
'er. lib. 31. *p.* 284. *F.*

Vide Damnum.

VULGUS.

§ SENTENTIAE POETICAE.

Iuven. Satyr 10.

Turba tremens sequitur fortunam, ut semper & odit
Damnatos: idem populus, si Nurscia Thusco
Favisset, si oppressa foret secura senectus
Principis, hac ipsa Sejanum diceret hora
Augustum.

Seneca in Hercule furente. v. 351.

Invidia factum ac sermo popularis premet.

Id. in Hippolyto. v. 979.

Tradere turpi fasces populus
Gaudet; eosdem colit, atque odit.

Id. in Octavia. v. 866.

O funestus multis populi
Dirusque favor! qui cum flatu
Vela secundo ratis implevit,
Vexitque procul; languidus idem
Deserit alto saevoque mari.

Id. in Herc. furente. v. 1[illegible].

Illum populi favor attonitum,
Fluctuque magis mobile vulgus
Aura tumidum tollit inani.

Horat. lib. 1. Epist. 19.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor,
Impensis cœnarum & trita munera vestis.

Ovid. lib 5. Metamorph. v. 41.

Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt.

Virgil lib. 1. Æn. v. 153.

—— —— Sævitque animus ignobile vulgus:
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat.

§ APOPHTHEGMATA.

Polycarpus, cùm fidei suæ rationem Herodi proconsuli reddere paratus esset, diemque postularet, quo cum proconsule agere posset: Proconsul voluit, ut coram populo se excusaret; Cui Polycarpus: Non faciam, inquit: cum principibus & potestatibus honos debeatur, modò Deo non sit contrarius; populo autem furenti satisfacere nemo possit. *Euseb. lib. 4. Eccles. hist. cap. 15.*

Diogenes quodam die theatrum ingressus, ipse adversus populum nitens ingrediebatur. Interrogatus autem, quam ob rem id faceret? Hoc, inquit, in omni vita facere studeo: Sentiens, hoc sapientis esse viri, in omnibus actionibus à multitudine dissidere. *Laert. lib. 6.*

Alcibiades habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptum drachmarum septem millibus. Huic amputavit caudam, ac per urbem obambulare passus est: demirantibus, cur id faceret? Vt hoc, inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi, qui de claris viris libenter loquitur malè. Scimus, vulgi mores esse, ut belli periculis implorent opem fortium virorum, in pace verò contemnant. *Plut. in Græcor. apoph.*

Hippomachus. Quum discipulus suus aberraret arte inter fistulandum, & nihilominus applausum auditorum assequeretur, percussit eum baculo, dicens: Perperam fistula cecinisti: nam alioquin isti tibi non applauderent. *AElian. lib. 4. de var. hist.*

Polycletus eodem tempore duo simulachra fecit: alterum quidem ad vulgi arbitrium: alterum juxta artis regulas. Gratificaturus autem plebi, ad singulorum accessum transposuit, & commutavit aliquid, morem gerens uniuscujusque voluntati. Mox proposuit utrumque: & alterum omnes admirationi, alterum ludibrio ac risui habuerunt. Respondens igitur *Polycletus*: At hoc, inquit, quod vituperatis & reprehenditis, à vestra arte profectum est: quod verò suspicitis, ego mea facultate sum fabricatus. *AElian. lib. 14. de var. histor.*

M. Cato populum Romanum gregi pecudum conferre solebat: quæ singulæ nemini obtemperant; universæ autem gregis ducem sequuntur. *Plut.*

Phocion populum Athenienſem in concione quum liberius reprehenderet, eique Demades diceret: Laniabit te, Phocion, plebs, si paululum inſanierit: Quin, inquit ille, te potiùs, si paululum resipuerit. *Bruſ. lib. 7. cap. 17.*

Idem orationem habens apud Athenienſem populum, placebat omnibus; cumque videret ab omnibus pariter ſermonem approbari, converſus ad amicum: Quid, inquit, num mali quippiam dixi imprudens? Adeò perſuaſum habebat, nihil placere vulgo, quod à recto judicio proficiſceretur. *Plut. in apoph.*

¶ SIMILITUDINES.

Vlgò qui captat aves, earum voces imitatur, ut alliciat in laqueos: Sic, ut multitudinem in tuam adducas ſententiam, illius genio obſecundes & obſervias oportet. *Plut.*

Inter agathallos & acanthylides tantum eſt odium, ut ſi ſanguis eorum vi miſceatur, continuò ſeparent ſe rurſus, ac diſſiliant: Sic inter patricios & plebem, etiamſi aliquando pro rerum uſu conjungantur, durat tamen usque odium naturale. *Plut.*

Nihil magis præſtandum eſt, quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem: pergentes, non quò eundum eſt, ſed quò itur. *Seneca.*

Vt qui in ludo verſantur gladiatorio, cùm iiſdem vivunt ac pugnant: Ita vulgus hominum inter ſeſe dimicat, & alius alium ſpoliat, vel amiciſſimum. *Idem.*

Vt majore cum voluptate cantionem audimus notam, quàm ignotam, etiamſi melior: Ita iis literis impenſius vulgus delectatur, quas didicit. *Eraſm.*

Vide Populus.

VULNUS.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Vergil. lib 3. Georg. v. 452.

Non tamen ulla magis præſens fortuna malorum eſt,
Quam ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Vlceris os: Alitur vitium, vivitq; tegendo.

Et paulo poſt.

Continuò ferro culpam compeſce, prius quàm
Dira per incautum ſerpant contagia vulnus.

Ovid. lib. 1. Metamorph. v. 190.

Cuncta prius tentanda: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur.

Idem lib. 2. de Ponto. 2.

Vulneris id genus eſt, quod, cum ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe puto.

Horat. lib. 1. Epist. 19.

Non ego ventosæ plebis suffragia venor,
Impensis cœnarum & trita munera vestis.

Ovid. lib 5. Metamorph. v. 41.

Tum verò indomitum ardescit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt.

Virgil lib. 1. Æn. v. 153.

—— —— *Sævitque animis ignobile vulgus:*
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat.

¶ APOPHTHEGMATA.

Polycarpus, cùm fidei suæ rationem Herodi proconsuli reddere paratus esset, diemque postularet, quo cum proconsule agere posset: Proconsul voluit, ut coram populo se excusaret; Cui Polycarpus: Non faciam, inquit: cum principibus & potestatibus honos debeatur, modò Deo non sit contrarius; populo autem furenti satisfacere nemo possit. *Euseb. lib. 4. Eccles. hist. cap. 15.*

Diogenes quodam die theatrum ingressus, ipse adversus populum nitens ingrediebatur. Interrogatus autem, quam ob rem id faceret? Hoc, inquit, in omni vita facere studeo: Sentiens, hoc sapientis esse viri, in omnibus actionibus à multitudine dissidere. *Laert. lib. 6.*

Alcibiades habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptum drachmarum septem millibus. Huic amputavit caudam, ac per urbem obambulare passus est: demirantibus, cur id faceret? Vt hoc, inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi, qui de claris viris libenter loquitur malè. Scimus, vulgi mores esse, ut belli periculis implorent opem fortium virorum, in pace verò contemnant. *Plut. in Græcor. apoph.*

Hippomachus Quum discipulus suus aberraret arte inter fistulandum, & nihilominus applausum auditorum assequeretur, percussit eum baculo, dicens: Perperam fistula cecinisti: nam alioquin isti tibi non applauderent. *AElian. lib. 4. de var. hist.*

Polycletus eodem tempore duo simulachra fecit: alterum quidem ad vulgi arbitrium: alterum juxta artis regulas. Gratificaturus autem plebi, ad singulorum accessum transposuit, & commutavit aliquid, morem gerens uniuscujusque voluntati. Mox proposuit utrumque: & alterum omnes admirationi, alterum ludibrio ac risui habuerunt. Respondens igitur *Polycletus*: At hoc, inquit, quod vituperatis & reprehenditis, à vestra arte profectum est: quod verò suspicitis, ego mea facultate sum fabricatus. *AElian. lib. 16. de var. histor.*

M. Cato populum Romanum gregi pecudum conferre solebat: quæ singulæ nemini obtemperant; universæ autem gregis ducem sequuntur. *Plut.*

Phocion populum Athenienſem in concione quum liberius reprehenderet, eique Demades diceret: Laniabit te, Phocion, plebs, ſi paululum inſanierit: Quin, inquit ille, te potiùs, ſi paululum reſipuerit. *Bruſ. lib. 7. cap. 17.*

Idem orationem habens apud Athenienſem populum, placebat omnibus; cumque videret ab omnibus pariter ſermonem approbari, converſus ad amicum: Quid, inquit, num mali quippiam dixi imprudens? Adeò perſuaſum habebat, nihil placere vulgo, quod à recto judicio proficiſceretur. *Plut. in apoph.*

§ Similitudines.

VVlgò qui captat aves, earum voces imitatur, ut alliciat in laqueos: Sic, ut multitudinem in tuam adducas ſententiam, illius ingenio obſecundes & obſervias oportet. *Plut.*

Inter agathallos & acanthylides tantum eſt odium, ut ſi ſanguis eorum vi miſceatur, continuò ſeparent ſe rurſus, ac diſſiliant: Sic inter patricios & plebem, etiamſi aliquando pro rerum uſu conjunguntur, durat tamen usque odium naturale. *Plut.*

Nihil magis præſtandum eſt, quàm ne pecorum ritu ſequamur antecedentium gregem: pergentes, non quò eundum eſt, ſed quò itur. *Seneca.*

Vt qui in ludo verſantur gladiatorio, cùm iisdem vivunt ac pugnant: Ita vulgus hominum inter ſeſe dimicat, & alius alium ſpoliat, vel amiciſſimum. *Idem.*

Vt majore cum voluptate cantionem audimus notam, quàm ignotam, etiamſi melior: Ita iis literis impenſius vulgus delectatur, quas didicit. *Eraſm.*

Vide Populus.

VULNUS.

§ Sententiae Poeticae.

Vergil. lib 3. Georg. v. 452.

Non tamen ulla magis præſens fortuna malorum eſt,
Quam ſi quis ferro potuit reſcindere ſummum
Vlceris os: Alitur vitium, vivitq; tegendo.

Et paulo poſt.

Continuò ferro culpam compeſce, prius quàm
Dira per incautum ſerpant contagia vulnus.

Ovid. lib. 1. Metamorph. v. 190.

Cuncta prius tentanda: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur.

Idem lib. 2. de Ponto. 2.

Vulneris id genus eſt, quod, cum ſanabile non ſit,
Non contrectari tutius eſſe puto.

Id. lib. 3. de Ponto. 7.

Curando fieri quædam majora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigisse fuit.

¶ APOPHTHEGMATA.

Lexander frequenter dicere solitus est: Vt maximè sanetur vulnus, quod illatum est; manet tamen cicatrix. Sensit vir clarissi-s, vulnus facilè quidem sanari posse, ut dolor omnis auferatur; tricem tamen, hoc est, injuriæ factæ memoriam, semper versari oculos. *Erasm.* 8. *apoph.*

Timotheus audiens quendam acceptum in bello vulnus prædi-tem, ac corporis cicatrices ostentantem: Et me, inquit, puduit, d, cum ego in Samo dux vester essem, catapultæ telum propè ceciderat. Significans, hoc vulnus illi non factum in prælio inus pugnanti, sed procul. Sic sunt hodiè Thrasones, qui vul-à bombardis corpori inflicta ostentant omnibus, fortitudinis iam aucupantes: cum vulnus eminus pugnando fortassis à puc-vel ignavissimo timidissimoque homine acceperint. *Erasm.* . *apoph.*

VULTUS.

¶ SENTENTIÆ POETICÆ.

Ovid. ad Pisonem.

Talis inest habitus, qualem nec dicere mœstum,
Nec fluidum, læta sed tetricitate decorum
Possumus: ingenita stat nobilitatis in illo
Pulcher honos, & digna suis natalibus ora.

Sen. in Thyeste. v. 329.

——— ——— *Multa trepidus solet*
Detegere vultus; magna nolentem quoque
Consilia produnt.

Id. in Agamemnone. v. 124.

Quid tacita versas? &c.
Licet ipsa sileas, totus in vultu est dolor.

Sen. in Herc. Oeteo. v. 704.

——— ——— *Licet ipsa neges,*
Vultus loquitur, quodcunque tegis.

Iuvenal. Satyr. 1. in fin.

Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens est
Criminibus; tacita sudant præcordia culpa:
Inde ira, & lachryma.

Vide Forma, Pulchritudo.

UXOR.

¶ SENTENTIAE POETICAE.

Seneca in Octavia. v. 189.

Amor perennis conjugis castæ manet.

Plaut. in Sticho. 1. 2.

—— —— *Pudicitia est, pater,*
Eos magnificare, qui nos socias sumpserunt sibi.

Iuvenalis Satyr. 6.

Si verum excutias, facies, non uxor amatur:
Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet;
Fiant obscuri dentes, oculique minores:
Collige sarcinulas, dicet libertus, & exi:
Iam gravis es nobis, &c.

Seneca in Octavia. v. 538.

Probitas, fidésque conjugis, mores, pudor,
Placeant marito.

Plaut. in Mercat. 4. 6.

Vxor contenta est, quæ bona est, uno viro.

Ovid, lib. 2. de Trist.

Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
Plauditur, & magno palma favore datur.

Iuvenal. Satyr. 10.

—— —— *Nos animorum*
Impulsu, & cæca magnaque cupidine ducti
Conjugium petimus, partumque uxoris; at illis
Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor?

Iuvenal. Satyr. 6.

Semper habet lites, alternaq; jurgia, lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orba tigride pejor,
Cum simulat gemitus occulti conscia facti,
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Vberibus semper lachrymis, semperque paratis
In statione sua, atque expectantibus illam,
Quo jubeat manare modo. &c.

Ex Græcis Comicis.

Τὸ γαμεῖν ἐάν τις τὴν ἀλήθειαν σκοπῇ,
Κακὸν μέν ἐστι, ἀλλ' ἀναγκαῖον κακόν.
Est ducere uxorem, malum (vera ut loquar)
Malum necessarium putari sed decet.
Μὴ ὦ γαμεῖν γὰρ· ἂν δ' ἅπαξ λάβῃς, φέρειν
Μέτριον πολλὴν προῖκα καὶ γυναῖκα δεῖ.

Ducas

Ducas cave uxorem: sed ubi eam duxeris,
Per conjugem dotemque connivens dehinc.

Ἀγαθῆς γυναικός ἐστιν, ὦ Νικοστράτη,
Μὴ κρείττον' εἶναι τἀνδρὸς, ἀλλ' ὑπήκοον·
Γυνὴ δὲ νικῶσ' ἄνδρα, κακόν ἐστι μέγα.

Proba uxor, ô N costrata, marito suo
Non debet esse superior, sed obsequens.
Nam grave malum uxor est superans virum suum.

Οἰκία δ', ἐν ᾗ τὰ πάντα πρωτεύει γυνὴ,
Οὐκ ἔστιν ἥτις πώποτ' οὐκ ἀπώλετο.

Haud una salva mansit unquam familia,
Partes priores uxor in qua gesserit.

Ὅστις γυναῖκ' ἐπίκληρον ἐπιθυμεῖ λαβεῖν
Πλουτοῦσαν, ἤτοι μῆνιν ἐκτίνει θεῶν
Ἢ βούλετ' ἀτυχεῖν, μακάριος καλούμενος.

Qui ducere uxorem cupit praedivitem,
Paenas vel ille pendit iratis Deis:
Vel, dum beatus audit, esse vult miser.

Οὐ πάντες οὔτι δυστυχοῦσιν ἐν γάμοις,
Οὔτ' εὐτυχοῦσι συμφορὰ δ' ὃς ἂν τύχῃ
Κακῆς γυναικὸς, εὐτυχεῖ δ' ἐσθλῆς τυχών.

Non conjugali semper infelicitas
Felicitasve semper est comes toro:
Sed prout uxor obtigit proba, aut secus.

¶ Apophthegmata.

ales roganti matri, ut uxorem duceret, nondum esse tempus, ixit: dein major natu: non amplius esse tempus. *Stob. serm.* 66. *, lib.* 4. *cap.* 8.

crates rogatus ab adolescente quodam, utrum melius censeret, em ducere, an non ducere? Vtrumque (inquit) feceris, poeni- : indicans, & coelibatum & conjugium habere suas molestias, uas perferendas esset praeparandus animus. *Laert. lib.* 2. *Valer. lib.* 7. *cap.* 2.

enedemus cuidam sciscitanti: Num sapienti ducenda esset : Num ego, inquit, videor tibi sapiens? Quum annuisset: Ego, it, uxorem duxi. *Laert. lib.* 2.

ristippus mulierem parvam, sed pulchram conspicatus: Parvum, it, malum, sed magnum pulchrum. Vel, si mavis invertere ntiam: Parvum quidem pulchrum, magnum autem malum. *in Meliss. part.* 2. *serm.* 33.

ntisthenes adolescenti consulenti, cujusmodi uxorem ducere diret? Si formosam duxeris, inquit, habebis communem: eformem, habebis poenam. *Auli Gell. lib.* 5. *cap.* 11 *hoc dictum*

Bian-

Bianti tribuit. Laert. autem lib. 4. Bioni. Maximus verò serm. 39. Soloni.

Democritus interrogatus, cur homo proceræ staturæ tàm parvam duxisset uxorem? Ego, inquit, in malo eligendo; quod minimum erat, elegi. *Ant. part. 2. serm. 34. Meliss.*

Aureolus philosophus rogatus; pauperne, an dives uxor ducenda esset? Pauperem, ait, alere difficile est: divitem verò ferre, tormentum. *Brus. lib. 7. cap. 22.*

Phocionis uxor in complurium fœminarum cœtu interrogata: cur sola ex omnibus aureo non uteretur ornatu? Satis, inquit, uxori magnus ornatus viri sui virtus est. *Anton. in Melissa part. 2. serm. 33.*

Lycurgus cuidam percontanti, quam ob causam lege cavisset, ut sine dote virgines elocarentur? Vt, inquit, neque propter inopiam ullæ relinquerentur innuptæ, neque ob divitias expeterentur: sed ut juvenum quisque ad puellæ mores respiciens, ex virtute faceret electionem. *Plut.*

Pericles duobus filiam ejus ambientibus, quorum alter dives ac imperitus erat; alter verò pauper & studiosus; elocavit eam pauperi: inquiens, illum, qui dives fieri possit, meliorem esse, quàm qui jam sit. *Stob. serm. 68.*

Olympias, quum accepisset adolescentem quendam aulicum duxisse uxorem, eleganti quidem forma, sed famæ parum secundæ: ille, inquit, non sapit, qui uxorem oculis, non etiam auribus duxerit. *Erasm. 6. apoph.*

Plato interroganti cuidam, an uxore ducta philosophari deberet? Cum nescias, respondit, te solum servare, an uxorem quoque super humeris te servaturum speras. *Stob. serm. 66.*

Protagoras rogatus, ob quam causam dedisset filiam inimico nuptum? Quia, inquit, nihil ei dare poteram deterius. *Ant. serm. 34. part. 2. Meliss.*

Philoxenus, cùm quidam eum percontaretur, cur Sophocles bonas introduceret fœminas; ipse autem malas: Quia, inquit, quales oporteat esse fœminas, Sophocles dicit: ego verò, quales sint. *Anton. serm. 34. part. 2. Meliss.*

Diogenes, quùm aliquando vidisset mulieres ex oliva pendere, laqueo præfocatas: Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrent fructum. *Laert. lib. 6.*

Phoroneus legumlator, moriens fratri dixisse fertur: Ad summam felicitatem nihil mihi defuisset, si uxor defuisset. *Brus. lib. 7. cap. 22.*

Epaminondas, sciscitatus: Quidnam utilitatis caperet vir innuptus? respondit: Pro patria mori non dubitare. *Stob. serm. 66.*

Cicero

cero rogatus ab Hirtio, ut post Terentiæ repudium sororem du eiet, negavit, dicens: Non posse se uxori & philosophiæ l dare operam. *Bruson. lib 7. cap. 23. Hieronymus contra Iovinum.*

¶ Similitudines.

nsæ, quæ statim offensæ moribus virorum, eos deserunt; perinde faciunt, ac si quis ictus ab apibus, mel relinquat. *Plut.*

t inutile speculum est, auro gemmisque adornatum, nisi repræt similem imaginem: Ita inutilis uxor, quantumvis opulenta, o mœsto sit hilaris, hilari mœsta. *Plut.*

t nemo sentit, qua parte stringat calceus, nisi qui indutus est: emo novit ingenium mulieris, nisi qui duxit uxorem. *Plut.*

una cum Soli conjungitur, tum obscuratur & occultatur: cum , lucet: Contrà, proba uxor præsente mariiò maximè conspibet: eodem absente, maximè condi ac latere. *Plut.*

t tibicen per alienam vocem sonat: Ita mulier quædam non abitur per virum loqui. *Plut.*

ùm spirat Boreas, conatur vi vestem revellere: at homo magis ingit pallium: quòd si sol tepido vento demulserit, jam sponte nicam abjicit: Sic uxor, quæ conatur convitiis maritum à luxu care, magis irritat: si placidè ferat & roget, magis efficit. *Plut.*

ui ministrant elephantis, non sumunt lucidam vestem: qui tauurpuream non induunt: nam his coloribus offenduntur: tigriympanorum strepitum non ferunt: Ita uxor ab iis debet abstiquibus senserit maritum vehementer offendi. *Plut.*

¶ Hieroglyphica.

pera, suo quodam ingenio prædita, extra ordinem, sua habet ieroglyphica; quorum illud præcipuum, quod *mulierem*, quæ m oderit suum, cui mortem etiam intentet, neque nisi coitûs um gratia blandiatur, per *pictam viperam* sacerdotes illi intelbant: ea siquidem, ut apud Homerum est, cùm mari copulatur, it ejus ori inserat suo, atque in concubitus conflictu, nimiâ voatis vi superata, capite maris mordicus amputato, maritum exuit. *Pier. Val. lib. 14. p. 153. B.*

Ion absurdè etiam *Voluptatem & Usum*, quæ solent ex uxoria suetudine, unanimique concordia percipi, qualem Homerus ificè commendat, per *Ignis & Aquæ* fercula interpretabimur: nihil ferè sit in rerum naturâ igne jucundius, nihil aquâ me-: quæ sola ex rebus omnibus necessitatibus innumeris, opem af-: Quare aquam Pindarus Optimam, Aristotele etiam comprote, nuncupavit, igneum etiam ardorem auri pari Elogio proseicus. *Id. lib 46. p. 455. B.*

Vide Conjugium, Matrimonium.

ZELO-

ZELOTYPIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

C*Ajus Sulpitius* uxorem suam repudiavit, quod aperto capite ædes egressa esset: Lex, inquiens, tibi meos unius oculos præfinit, quibus formam tuam approbes: his ornamenta comparato: his esto speciosa, non aliorum oculis placens. *Erasm. lib. 6. apoph.*

Alphonsus dicebat: ita demùm matrimonium tranquillè exigi posse, si uxor cæca, maritus autem surdus fiat. Innuit autem, fœmineum genus esse Zelotypiæ obnoxium: & marito molestam esse uxoris garrulitatem, qua molestia cariturus est, si fiat surdus. *Erasm. lib. 8. apoph.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

SVnt qui per *Camelum Zelotypiam* significant: propterea, quod animalia reliqua, tempore, quo rei venereæ cupidine, vel rabie potiùs, incitata gestiunt, in suum tantum genus sæviunt: Camelus autem in hominem etiam, atque in unumquodque aliud animal efferascit; usque adeò sibi timet ab omnibus, ut solitudines petat: & id temporis ab omnium consortio separatus, solam fœminam affectetur. *Pier. Val. lib. 12. p. 117. A.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

I*Das & Lynceus, Arvernes & Alpharei filii*, pro Leucippi filiabus Phœbe & Ilaria, adversus Castora & Pollucem propè Spartam dimicarunt: in quo congressu periit Castor: Polluci autem profuit immortalitas. *Theat. Zwing.*

Persæ in amoribus gravi æmulatione præditi sunt, ut non ille modò, qui appellaverit & attigerit regis pellicem; verum etiam qui propius in itinere præterlatus fuerit & prætervectus, quibus portantur plaustra, capite luat. *Plut. in Artoxerxe.*

Excandescit *Catullus* in Gellium rivalem, ut puellæ suæ furem: Idem ægrè fert, Gellium sibi ob pulchritudinem à Lesbia propositum, ubi ait

Gellius est pulcher: quid ni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente, Catulle, tua.

Circe venefica ægrè ferens Scyllam Nympham à Glauco amari, fontem, in quo se lavabat, infecit veneno, cujus virtute Scylla in monstrum marinum mutata est. *Theat. Zwing. fol. 117,*

ZELUS.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

ZEli boni Exempla: Moses, *Exod.* 32. v. 19. 20. Phinees, *Num.* 25. v. 7. 8. Iosua, *Ios.* 7. v. 24. Filii Israelitarum. 22. v. 11. 12. *Iud.* 20. v. 1. 2 3.

Elias

ZELOTYPIA.

APOPHTHEGMATA.

uxorem suam repudiavit, quod aperto capite
t: Lex, inquiens, tibi meos unius oculos præfinit,
m approbes: his ornamenta comparato: his esto
m oculis placens. *Erasm. lib. 6. apoph.*
at: ita demùm matrimonium tranquillè exigi
maritus autem surdus fiat. Innuit autem, fœmi-
Zelotypiæ obnoxium: & marito molestam esse
n, qua molestia cariturus est, si fiat surdus. *Erasm.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

elum Zelotypiam significant: propterea, quod
tempore, quo rei venereæ cupidine, vel rabie
sunt, in suum tantum genus sæviunt: Camelus
n etiam, atque in unumquodque aliud animal
eò sibi timet ab omnibus, ut solitudines petat:
omnium consortio separatus, solam fœminam
l. lib. 12. *p.* 117. *A.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

Æbernes & Alpharei filii, pro Leucippi filiabus
versus Castora & Pollucem propè Spartam di-
congressu periit Castor: Polluci autem profuit
t. Zwing.
us gravi æmulatione præditi sunt, ut non ille
erit & attigerit regis pellicem; verum etiam qui
ræterlatus fuerit & prætervectus, quibus portan-
uat. *Plut. in Artoxerxe.*
ullus in Gellium rivalem, ut puellæ suæ furem:
lium sibi ob pulchritudinem à Lesbia proposi-

ulcher: quid ni? quem Lesbia malit,
cum tota gente, Catulle, tua.
rè ferens Scyllam Nympham à Glauco amari,
avabat, infecit veneno, cujus virtute Scylla in
mutata est. *Theat. Zwing. fol.* 117.

ZELUS.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

: Moses, *Exod.* 32. ✠. 19. 20. Phinees, *Num.* 25. ✠. 7.
4. Filii Israelitarum. 22. ✠. 11. 12. *Iud.* 20. ✠. 1. 2. 3.
Elias

icero rogatus ab Hirtio, ut post Terentiæ repudium sororem du eret, negavit, dicens: Non posse se uxori & philosophiæ il dare operam. *Bruson.lib 7.cap.23. Hieronymus contra Iovi- num.*

¶ SIMILITUDINES.

onsæ, quæ statim offensæ moribus virorum, eos deserunt; perin- faciunt, ac si quis ictus ab apibus, mel relinquat. *Plut.*

t inutile speculum est, auro gemmisque adornatum, nisi repræ- et similem imaginem: Ita inutilis uxor, quantumvis opulenta, o mœsto sit hilaris, hilari mœsta. *Plut.*

t nemo sentit, qua parte stringat calceus, nisi qui indutus est: emo novit ingenium mulieris, nisi qui duxit uxorem. *Plut.*

una cum Soli conjungitur, tum obscuratur & occultatur: cum t, lucet: Contrà, proba uxor præsente mariò maximè conspi- bet: eodem absente, maximè condi ac latere. *Plut.*

t tibicen per alienam vocem sonat: Ita mulier quædam non abitur per virum loqui. *Plut.*

ùm spirat Boreas, conatur vi vestem revellere: at homo magis ingit pallium: quòd si sol tepido vento demulserit, jam sponte nicam abjicit: Sic uxor, quæ conatur convitiis maritum à luxu care, magis irritat: si placidè ferat & roget, magis efficit. *Plut.*

ui ministrant elephantis, non sumunt lucidam vestem: qui tau- urpuream non induunt: nam his coloribus offenduntur: tigri- ympanorum strepitum non ferunt: Ita uxor ab iis debet absti- , quibus senserit maritum vehementer offendi. *Plut.*

¶ HIEROGLYPHICA.

pera, suo quodam ingenio prædita, extra ordinem, sua habet hieroglyphica; quorum illud præcipuum, quod *mulierem*, quæ m oderit suum, cui mortem etiam intentet, neque nisi coitùs um gratia blandiatur, per *pictam Viperam* sacerdotes illi intel- bant: ea siquidem, ut apud Homerum est, cùm mari copulatur, ut ejus ori inserat suo, atque in concubitus conflictu, nimiâ vo- atis vi superata, capite maris mordicus amputato, maritum ex- uit. *Pier.Val.lib.14.p.153.B.*

Non absurdè etiam *Voluptatem & Usum*, quæ solent ex uxoria suetudine, unanimique concordia percipi, qualem Homerus ificè commendat, per *Ignis & Aquæ* fercula interpretabimur: n nihil ferè sit in rerum naturâ igne jucundius, nihil aquâ me- : quæ sola ex rebus omnibus necessitatibus innumeris, opem af- : Quare aquam Pindarus Optimam, Aristotele etiam compro- te, nuncupavit, igneum etiam ardorem auri pari Elogio prose- atus. *Id.lib 46.p.455.B.*

Vide Conjugium, Matrimonium.

ZELO-

ZELOTYPIA.

¶ APOPHTHEGMATA.

C*Ajus Sulpitius* uxorem ſuam repudiavit, quod aperto capite ædes egreſſa eſſet: Lex, inquiens, tibi meos unius oculos præfinit, quibus formam tuam approbes: his ornamenta comparato: his eſto ſpecioſa, non aliorum oculis placens. *Eraſm. lib. 6. apoph.*

Alphonſus dicebat: ita demùm matrimonium tranquillè exigi poſſe, ſi uxor cæca, maritus autem ſurdus fiat. Innuit autem, fœmineum genus eſſe Zelotypiæ obnoxium: & marito moleſtam eſſe uxoris garrulitatem, qua moleſtia cariturus eſt, ſi fiat ſurdus. *Eraſm. lib. 8. apoph.*

¶ HIEROGLYPHICUM.

SVnt qui per *Camelum Zelotypiam* ſignificant: propterea, quod animalia reliqua, tempore, quo rei venereæ cupidine, vel rabie potiùs, incitata geſtiunt, in ſuum tantum genus ſæviunt: Camelus autem in hominem etiam, atque in unumquodque aliud animal efferaſcit; usque adeò ſibi timet ab omnibus, ut ſolitudines petat: & id temporis ab omnium conſortio ſeparatus, ſolam fœminam affectetur. *Pier. Val. lib.* 12. *p.* 117. *A.*

¶ EXEMPLA PROFANA.

I*Das & Lynceus, Arvernes & Alpharei filii*, pro Leucippi filiabus Phœbe & Ilaria, adverſus Caſtora & Pollucem propè Spartam dimicarunt: in quo congreſſu periit Caſtor: Polluci autem profuit immortalitas. *Theat. Zwing.*

Perſæ in amoribus gravi æmulatione præditi ſunt, ut non ille modò, qui appellaverit & attigerit regis pellicem; verum etiam qui propius in itinere præterlatus fuerit & prætervectus, quibus portantur plauſtra, capite luat. *Plut. in Artoxerxe.*

Excandeſcit *Catullus* in Gellium rivalem, ut puellæ ſuæ furem: Idem ægrè fert, Gellium ſibi ob pulchritudinem à Lesbia propoſitum, ubi ait

Gellius eſt pulcher: quid ni? quem Lesbia malit,
Quam te cum tota gente, Catulle, tua.

Circe venefica ægrè ferens Scyllam Nympham à Glauco amari, fontem, in quo ſe lavabat, infecit veneno, cujus virtute Scylla in monſtrum marinum mutata eſt. *Theat. Zwing. fol.* 117.

ZELUS.

¶ EXEMPLA BIBLICA.

ZEli boni Exempla: Moſes, *Exod.* 32. ℣. 19. 20. Phinees, *Num.* 25. ℣. 7. 8. Ioſua, *Ioſ.* 7. ℣. 24. Filii Iſraelitarum, 22. ℣. 11. 12. *Iud.* 20. ℣. 1. 2 3.

s.1.*Reg*.18.21 40. & 19.V.10.Iehu,2.*Reg*.10.V.11.16.25.27.Ezechias;
4.Iosias,23 V.6.Zacharias Iojadæ filius 2.*Paral*.24.V.20. Esdras;
dr.9.V.3 Nehemia,*Neh*.13.V.25. Mathathias,1.*Macch*.2.V.23.24.
id; *Psalm*.69 V 19 Ioannes Baptista; *Matth*. 3.V.7. & 14.V.4.
stus, 21.V 12. *Ioan* 2.V.15. Petrus, *Actor* 3.V.3. Stephanus, 7.V.51:
ius, 13.V.10. & 17.V.16. *Rom*.9.V.1.3. 2 *Cor*.11.V.2.29. *Gal*.3.V.1.
19.Barnabas & Paulus, *Actor* 14.V.13.14. Apollos,18.V.24. Vide
etus Heroici exempla.Zeli indiscreti exempla:Iosuah,*Num*.11.
29. Abisai,2.*Sam*.16.V.9 Filii Prophetarum, 2.*Reg*. 2. V. 15.16.
s; *Ion*. 4. V. 1. 2. 3. Petrus; *Matth* 16.V 21 22. Discipuli,*Marc*.10.
14.Ioannes,*Luc*.9.V 49 Ioannis Baptistæ discipuli; *Ioan*.3. V.26.
Principes sacerdotum cum suis,*Act* 5.V.17. Iudæi,17. V.57. & 13.
Rom. 10.V.2. Paulus; *Actor*.22.V.3. & 26.V.9.10. *Gal*.1.V.13.14.
m.1.V.12.13.

¶ EXEMPLA PROFANA.

tio, vir summus, & *Xenophon*, haud expertes fuisse creduntur
lis affectus: id indicio est, quod neuter alterius meminit un-
n, cùm multa uterque scripserit: ambo clari,& inter se alioqui
Socraticæque sapientiæ ambo alumni. *Sabell.lib.6.cap.9.*

Avius & Mevius ineptissimi poetæ, Virgilio suam inviderunt
iam. De quibus ipse *Verg*.3.*Eccl*.90.

Qui Bavium non odit, amet tua carmina Mevi.

sinius Pollio adeò fuit infensus nomini Ciceronis,ut ejus laudes
re nequiverit. Nam quum Sextilius poeta carmen hoc retu-
: *Deflendus Cicero, patriaque silentia linguæ:* Asinius ea re per-
us, audire ulterius noluit.

yarbita Maurus, dùm Timagenem philosophum inter pocu-
clamantem vellet imitari,& non posset,invidiâ crepuit. *Horat.*
Epist. 19.V.15.

Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lingua,
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.

LECTO-

LECTORI CANDIDO
JOSEPHUS LANGIUS
S. P. D.

VT STVDIVM NOSTRVM SINCERVMQVE *TVI juvandi desiderium, Lector Benevole, clarius perspiceres, Indicem hunc Fabularum, Emblematum & Symbolorum; arduo quidem, utili tamen labore, ab ornatißimo adolescente* IOHANNE PHILIO, *Franco, nobis instigantibus, collectũ, Florilegio nostro adjungere voluimus. Quod enim opusculi hujus perfectio magnoperè videbatur exigere, ut videlicet Apologi & Fabulæ, quæ non majorem sæpè ad delectandum quàm ad persuadendum vim habent, suis locis, hoc est, post exemplorum classes plenè insererentur: id cùm portentosa chartarum moles, tùm verò temporis ad procudendum concessi angustia vehementer respuebat. Optimè igitur hac ratione incommodum illud sarciri posse rati sumus. Neque enim valdè difficile erit Lectori, hujus ductum Indicis secuto, ex volumine Fabularum à* IOACHIMO CAMERARIO *collectarum (ad illud enim paginarum numerus & ratio in hoc indice refertur) ea venari, quæ ad institutũ suum accommodata judicabit. Quia verò in eodem florilegio nostro Hieroglyphica & Emblemata easdem ob causas minore, quod ajunt, finienda erant pomœrio; placuit eidem operi clarißimorum virorum* ANDREAE ALCIATI, I. C. & IOACHIMI CAMERARII, *Medici Noribergensis, doctißima Emblemata & Symbola in eundem conjicere indicem: ut inopiam, quam prolixi operis peperisset necesßitas, aliquo modo compendiosa Indicis levaret industria. Accedit insuper id commodi, Amice Lector, quod in Indice selectißimas quasq; Materias & scribendi & dicendi, ordine Alphabetico consignatas, uno quasi intuitu comprehendis; & ex iis reliquas indagare discis, in cujusq; litera ac syllabæ principio; ad oram paginarum, vel in fine cujuscunque loci notato atque expresso, quas res sive materias tibi quærendas aut tractandas proposuisti. Proinde, mi Lector, tu voluntatem nostram boni consulens, hoc indice ad tuam commoditatem salvus utere, fruere.*

INDEX LOCORUM

A.

Id. Em

C.

CURIO-

Rusti-

HUMA-

L. La-

L.

M.

MORA,

NOMEN,

Puni-

S.

SOLI-

T.

Emb.

Impe-

INDEX LOCOR: COM: FAB: EMB: SYMB:

Imperet ipsa nihil, quidvir tamen imperet audit:
Vivere nec serva conjuge, nec domina.

Alc. Em. 67. sym. *Superbia.* Id. Emb. 195. sym. *Mulieris famam, non formam vulgatam esse oportere.* Id. Emb. 196. sym. *In pudoris statuam.* Dum sic concludimus, En hancce piis, castis & bonis uxoribus erectam columnam ex Ovveni *lib. 2. Epigr. 53.*

Nuncupor Vxor *ego, non sim quasi conjugis* Orcus,
Sed quia per totam sedula Curso *domum.*

Bonâ certè uxore nihil dulcius est: Vel, si Græca mavis, ex Theognide habe;

Οὐδὲν ἀγαθῆς γλυκερώτερον ἄλλο γυναικός.

FINIS.

M DC LXXIV.